

2008

AIKUISKOULUTUSOPAS

OPETUSHALLITUS

AIKUISKOULUTUSOPAS
2008

SYKSYLLÄ 2008 ALKAVAT OPINNOT

OPETUSHALLITUS

Julkaisija:

© Opetushallitus

Postiosoitte:

PL 380 00531 Helsinki

Käyntiosoite:

Kumpulantie 3 00520 Helsinki

Puh. (09) 774 775 (vaihde)

Toimitus ja taitto:

Tuottaja

Sampo Utriainen

Puh. (09) 7747 7132

[sampo.utriainen\(at\)oph.fi](mailto:sampo.utriainen(at)oph.fi)

Kansi:

Janne Turunen

Painatus:

Kirjapaino Oy Westpoint, Rauma 2008

Painosmäärä:

38 000

Jakelu:

Ammatilliset oppilaitokset, aikuislukiot, aikuiskoulutuskeskukset, yliopistot, kirjastot, työvoimatoimistot ja muut julkishallinnon toimipaikat.

Lainaus:

Työvoimatoimistot ja kirjastot.

Ilmoitusmarkkinointi:

BF MEDIA OY

Puh. (09) 4559 2245

ISBN 978-952-13-3562-4

Oppaan pdf-versio

www.koulutusnetti.fi => koulutusoppaat

Opetushallituksen Koulutusnetti.fi-palvelu

www.koulutusnetti.fi

Aikuiskoulutusoppaassa esitetty puutteellinen, vanhentunut tai virheellinen tieto ei ole peruste esimerkiksi oikaisupyynnön tekemiselle. Opetushallitus ei vastaa oppaassa olevien ilmoitusten sisällöstä.

LUKIJALLE

Aikuiskoulutusopas on Opetushallituksen julkaisema valtakunnallinen koulutusopas, jossa esitellään syksyllä 2008 alkavaa aikuiskoulutusta.

Oppaaseen on koottu tietoa aikuisten ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin johtavasta koulutuksesta sekä tietoa muusta aikuiskoulutuksesta.

Koulutustarjonnan lisäksi oppaassa esitellään muun muassa eri koulutusaloja, tutkintoja ja niiden perusteita sekä kerrotaan myös, millaista taloudellista tukea aikuisopiskelija voi saada.

Koulutustiedot, kuten koulutuksen hakuajat ja alkamisajankohta, on aina syytä tarkistaa koulutuksen järjestäjältä ennen koulutukseen hakeutumista, sillä tietoihin on saattanut tulla muutoksia.

Ajankohtaista koulutustietoa löytyy myös Opetushallituksen Koulutusnetistä, www.koulutusnetti.fi ja Opintoluotsista, www.opintoluotsi.fi.

Tietoa koulutuksesta kannattaa etsiä myös työvoimatoimistoista, joissa voi tutustua Opetushallituksen koulutusoppaisiin, www.mol.fi. Työvoimatoimistojen koulutusneuvojilta saa tietoa myös sellaisista koulutuksista, joista on tehty päätös vasta oppaan ilmestymisen jälkeen. Myös kirjastoissa voi tutustua Opetushallituksen koulutusoppaisiin.

Ruotsinkielistä aikuiskoulutusta esitellään oppaassa *Utbildning för vuxna*, joka ilmestyy vuosittain maaliskuussa.

Keväällä 2009 alkavaa aikuiskoulutusta esitellään oppaassa *Aikuiskoulutuslinjat - Linjer för vuxna*, joka ilmestyy marraskuussa.

Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusta esitellään oppaassa *Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus – Yrkeshögskolornas vuxenutbildning*, joka ilmestyy vuosittain helmikuussa.

Aikuiset voivat hakeutua myös nuorten koulutukseen, jota esitellään seuraavissa koulutusoppaissa:

- *Koulutusopas 1–2 (Ammatillinen ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö)*
- *Utbildningsguiden 1–2 (Yrkes- och gymnasieutbildning samt fritt bildningsarbete)*
- *Ammattikorkeakoulujen valintaopas - Yrkehögskolornas urval*
- *Yliopistojen valintaopas - Universitetens urval*
- *Korkeakouluopinnot - Högskolestudier*
- *Online applicaton guide (ammattikorkeakoulujen vieraskielinen koulutus)*

Oppilaitokset julkaisevat myös omia valintaoppaita. Tietoa koulutuksesta löytyy myös oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien www-sivuilta.

Tähän oppaaseen ei ole koottu tietoa eri oppilaitoksissa järjestettävistä lyhytkursseista. Niistä saa parhaiten tietoa osoitteesta www.kurssihaku.fi. Myös työvoimatoimistoista ja lehtien koulutusilmoituksista saa tietoa lyhytkursseista.

Jos et ole varma terveydentilasi soveltuvuudesta alalle, josta olet kiinnostunut, keskustele asiasta esimerkiksi terveydenhoitajan tai lääkärin kanssa ja ota tarvittaessa yhteyttä kyseiseen oppilaitokseen. Sairaus tai vamma ei välttämättä aina ole esteenä koulutukseen pääsyyllä.

Otamme mielellään vastaan palautetta, sillä kehitämme opasta käyttäjiltä saadun palautteen pohjalta. Muutos- ja kehittämisehdotuksia sekä ehdotuksia oppaan sisällöstä, pyydämme ystävällisesti lähettämään oppaan tuottajalle.

Tutustu Opetushallituksen Koulutusnetti.fi-sivustoon, jossa on tietoa muun muassa koulutuksesta, valintaperusteista ja koulutukseen hakemisesta.

- www.koulutusnetti.fi

MIKSI AIKUISENA KANNATTAÄ OPISKELLA?	- 13
OPINTOTUKI	- 20
KOULUTUSVÄYLÄT	- 34
TUTKINTORAKENNE	- 49
HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	- 54
KULTTUURIALA	- 60
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA	- 89
LUONNONTIETEIDEN ALA	- 105
TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA	- 108
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	- 201
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA	- 223
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA	- 241
AIKUISTEN AMMATILLINEN KOULUTUS SYKSYLLÄ 2008	- 255
ERITYISOPETUS	- 428
MUU AMMATILLINEN KOULUTUS	- 433
KORKEAKOULUOPINNOT	- 437
OPETTAJIEN JA OHJAAJIEN KOULUTUS	- 448
KIELITUTKINNOT JA KIELIKOKEET	- 453
VAPAATAVOITTEISET OPINNOT	- 458
OPISKELU ULKOMAILLA	- 461
MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS	- 467
TYÖVOIMATOIMISTOJEN PALVELUT JA TYÖVOIMAKOULUTUS	- 474
INFORMATION IN ENGLISH	- 479
OSOITTEET JA HAKEMISTOT	- 485

SISÄLTÖ

LUKIJALLE.....	4	YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA.....	89
MIKSI AIKUISENA KANNATTAA OPISKELLA?	13	Liiketalous ja kauppa.....	89
Aikuisopiskelijan opinto-ohjaus.....	14	Muu kaupan ja hallinnon koulutus.....	99
Uutta työvoimaa tarvitaan	14	Tietokoneen ajokortti -tutkinnot	103
Opiskelumuodot.....	16	LUONNONTIETEIDEN ALA.....	105
Aikuisena koulunpenkille.....	16	Tietojenkäsittely	105
OPINTOTUKI JA OPINTOSOSIAALISET EDUT.....	20	TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA	108
Yhteystietoja tukiasioissa	21	Arkkitehtuuri ja rakentaminen	108
Opintotukitaulukko	22	Kone-, metalli- ja energiatekniikka.....	121
KOULUTUSVÄYLÄT	34	Sähkö- ja automaatiotekniikka.....	132
AIKUISTEN PERUSOPETUS JA LUKIOKOULUTUS.....	37	Tieto- ja tietoliikennetekniikka.....	139
Aikuisen perusopetus.....	37	Graafinen ja viestintättekniikka	142
Aikuisen lukiokoulutus.....	37	Elintarvikeala ja biotekniikka.....	149
Ylioppilastutkinnon suorittaminen	38	Prosessi-, kemian- ja materiaalittekniikka.....	156
Aikuislukiot ja lukioiden aikuislinjat.....	39	Tekstiili- ja vaatetustekniikka.....	170
NÄYTTÖTUTKINNOT	45	Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka.....	177
Yleistä näyttötutkinnoista	45	Muu tekniikan ja liikenteen alan koulutus.....	190
Ammatilliset perustutkinnot.....	46	Ammatilliset erikoisoppilaitokset.....	198
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.....	46	LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	200
Muita koulutusvaihtoehtoja.....	47	Maatilatalous.....	201
OPPISOPIMUSKOULUTUS	47	Puutarhatalous.....	208
TUTKINTORAKENNE	49	Kalatalous.....	212
HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	54	Metsätalous.....	214
Vapaa-aika ja nuorisotyö	54	Luonto- ja ympäristöala	217
Kielitieteet.....	56	Muu luonnonvara- ja ympäristöalan koulutus	220
Opetus ja kasvatustyö.....	57	SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA	223
Muu humanistisen ja kasvatustalan koulutus.....	59	Sosiaaliala.....	223
KULTTUURIALA	60	Terveysala.....	225
Käsi- ja taideteollisuusala	60	Sosiaali- ja terveysala.....	227
Käsi- ja taideteollisuusneuvonta ja -kurssit	61	Hammaslääketiede ja muu hammashuolto.....	230
Viestintä ja informaatiotieteet	76	Kuntoutus ja liikunta	231
Valmentava kuvataiteen koulutus.....	81	Tekniset terveyspalvelut.....	235
Teatteri ja tanssi.....	84	Farmasia ja muu lääkehuolto	236
Musiikki.....	87	Kauneudenhoitoala	238
		MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA.....	241
		Matkailuala.....	241
		Majoitus- ja ravitsemisala	244
		Kotitalous- ja kuluttajapalvelut	248
		Puhdistuspalvelut	250

AMMATILLINEN KOULUTUS SYKSYLLÄ 2008.....	255
HUMANISTINEN JA KASVATUSALA	256
Vapaa-aika ja nuorisotyö	256
Kielitieteet	259
Opetus- ja kasvatustyö	260
Muu humanistisen ja kasvatusalan koulutus.....	261
KULTTUURIALA	264
Käsi- ja taideteollisuus	264
Viestintä ja informaatiotieteet	268
Teatteri ja tanssi.....	272
Musiikki.....	273
Muu kulttuurialan koulutus.....	274
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA.....	275
Liiketalous ja kauppa.....	275
Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon koulutus.....	296
LUONNONTIETEIDEN ALA.....	298
Tietojenkäsittely	298
Muu luonnontieteiden koulutus.....	304
TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALA	309
Arkkitehtuuri ja rakentaminen	309
Kone-, metalli- ja energiatekniikka.....	316
Sähkö- ja automaatiotekniikka.....	320
Tieto- ja tietoliikennetekniikka.....	323
Graafinen ja viestintätekniikka.....	325
Elintarvikeala ja biotekniikka.....	326
Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka.....	328
Tekstiili- ja vaatetustekniikka.....	333
Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka.....	334
Muu tekniikan ja liikenteen alan koulutus.....	342
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA	350
Maatilatalous.....	350
Puutarhatalous.....	357
Kalatalous.....	360
Metsätalous.....	361
Luonto- ja ympäristöala	363
Muu luonnonvara- ja ympäristöalan koulutus	366
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA	368
Sosiaaliala.....	368
Terveysala.....	377
Sosiaali- ja terveysala (alojen yhteiset ohjelmat).....	378
Kuntoutus ja liikunta	395
Tekniset terveyspalvelut.....	398
Kauneudenhoitoala	399
Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan koulutus	401
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA	403
Matkailuala.....	403
Majoitus- ja ravitsemisala	405
Kotitalous- ja kuluttajapalvelut	415
Puhdistuspalvelut	417
Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan koulutus.....	422
MUU KOULUTUS.....	424
ERITYISOPETUS	428
MUU AMMATILLINEN KOULUTUS	433
Lentoliikenteen ja ilmailualan koulutus.....	433
Maantie- ja raideliikenteen koulutus	434
Rautatieliikenteen koulutus.....	434
Puolustusvoimien koulutus	435
Rajavartiolaitoksen koulutus.....	435
Pelastustoimen koulutus.....	435
Poliisikoulutus	435
Vankeinhoito- ja rikosseuraamusalan koulutus.....	436
KORKEAKOULUOPINNOT.....	437
Yliopistot	437
Aikuskoulutus yliopistoissa	438
Yliopistotutkinnot	438
Avoin yliopisto-opetus	439
Yliopistojen täydennyskoulutus	440
Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset ja niiden keskeiset opetusalueet	442
Ammattikorkeakoulut.....	447
Avoin ammattikorkeakouluopetus.....	447
OPETTAJIEN JA OHJAAJIEN KOULUTUS	448
Ammatillinen opettajankoulutus	448
Yliopistojen antama opettajankoulutus.....	450
Opetustoimen henkilöstökoulutus	451
Vocational teacher education in English	451
Opetushallinnon tutkinto	451
Muu opettajankoulutus.....	452
KIELITUTKINNOT JA KIELIKOKEET	453
Yleiset kielitutkinnot	453
Valtionhallinnon kielitutkinnot.....	454
Kansainväliset kielikokeet ja tutkinnot.....	455
VAPAATAVOITTEISET OPINNOT	458
Kansanopistot	458
Urheiluopistot	458
Kansalaisopistot	458
Kesäyliopistot	459
Opintokeskukset ja opintokerhot	460
Radio ja televisio.....	460

KANSAINVÄLISYYS.....	461
Opiskelijavaihto.....	461
Opiskelupaikan hankkiminen itsenäisesti.....	463
Tieto- ja neuvontapalvelut.....	465
MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS	467
Oleskelulupa.....	471
Ulkomaalaisen opintotuki.....	471
TYÖVOIMATOIMISTOJEN PALVELUT	474
TYÖVOIMAKOULUTUS	477
INFORMATION IN ENGLISH	479
EDUCATION IN ENGLISH	484
OPPILAITOKSET JA OSOITTEET	485
Aikuiskiot.....	485
Ammatilliset oppilaitokset.....	489
Ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset.....	503
Ammatilliset erikoisoppilaitokset.....	506
Ammatilliset erityisoppilaitokset	508
Liikunnan koulutuskeskukset	511
Konservatoriot.....	512
Oppisopimuskoulutuksen järjestäjät	513
Ammattikorkeakoulut.....	517
Yliopistojen avoin opetus ja täydennyskoulutuskeskukset.....	519
Yliopistojen opintotoimistot	521
Kansanopistot	523
Kansalais- ja työväenopistot	526
Kesäyliopistot	534
Opintokeskukset	536
Neuvontajärjestöt	537
Osoitteisto ulkomailla opiskelua ja apurahoja varten.....	541
Yleinen Eurooppa-tiedotus.....	542
Valmentava kuvataideopetus	542
Kansainvälisten kielikokeiden järjestäjät	543
ASIAHAKEMISTO	544
OPPILAITOSHAKEMISTO	550
KOULUTUSSANASTO	555

MIKSI AIKUISENA KANNATTAA OPISKELLA?

Jäivätkö sinulta koulut käymättä nuorena vai keskeyttikö opintosi? Kaipaavatko vanhat taitosi petraamista? Vai oletko vaihtamassa ammattia? Vai onko sinun pakko vaihtaa alaa terveydellisistä syistä tai saadaksesi töitä?

Aikuiskoulutus on aikuisille suunniteltua ja järjestettyä koulutusta. Se voi olla omaehtoista koulutusta, henkilöstökoulutusta tai työvoimakoulutusta. Opiskella voi niin työssä, työn ohessa tai omalla ajalla.

Aikuisena opiskeluun on monta hyvää syytä, ja tänä päivänä aikuisille on tarjolla monenlaisia opiskelumahdollisuuksia. Noin 1,7 miljoonaa suomalaista osallistuu vuosittain aikuiskoulutukseen.

Aikuisille järjestetään muun muassa tutkintoon valmistavaa tai johtavaa koulutusta, kuten koulutusta perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoon, ammattikorkeakoulututkintoon, yliopistotutkintoon sekä perus- ja lukiokoulutusta.

Erilaista koulutusta järjestetään yli tuhannessa oppilaitoksessa. Aikuiskoulutusta järjestetään mm. yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa ja ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa, kansalais- ja työväenopistoissa, kansanopistoissa ja kesäyliopistoissa, aikuiskouluissa, opintokeskuksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja musiikkioppilaitoksissa.

Aikuiskoulutukseen haetaan yleensä suoraan järjestävään oppilaitokseen. Ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavaan koulutukseen haetaan yhteishaun kautta.

Tärkeä osa aikuiskoulutusta on ammattitaitoa uudistavaa, laajentavaa ja syventävää lisä- ja täydennyskoulutusta. Huolimatta aikuiskoulutuksen voimakkaista kytkennöistä työelämään ja työmarkkinoihin kaikki koulutus ei liity suoraan työhön ja ammattitaitoon. Tarjolla on runsaasti myös kansalaistaitoihin valmentavia ja yhteiskunnallisia opintoja. Aikuisopiskelu voi olla myös puhtaasti harrastuksellista tietojen ja taitojen kartuttamista.

Oppisopimuskoulutus on yksi vaihtoehtoinen opiskelumuoto. Siinä ammatti opiskellaan työtä tekemällä. Työpaikkakoulutuk-

senä järjestetään myös eripituisia yksittäisiä kursseja ja koulutusohjelmia.

Jatko- ja täydennyskouluttautumisen tarve kasvaa koko ajan tänä päivänä, sillä työelämä ja työmarkkinat muuttuvat nopeasti ja työtehtävien vaatimukset kasvavat. Kilpailu työpaikoista ja työmarkkina-aseman säilyttämisestä ovat kiristyneet.

Väestön ikääntyminen ja nuorten ammattitaitoisten työntekijöiden väheneminen edellyttävät, että nyt työelämässä olevien osaamisesta ja heidän ammattitaitonsa kehittämisestä pidetään erityistä huolta. Samalla kilpailu uusimmat taidot hallitsevasta uudesta työvoimasta kasvaa. Osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman riittävä saanti on turvattava niin lähivuosina kuin pitemmälläkin aikavälillä. Oman ammattitaidon kehittäminen edesauttaa osaltaan työntekijöitä jatkamaan työelämässä normaaliin eläkeikään saakka.

Nykyään ei ole niin itsestään selvää, että samalla alalla tehdään töitä koko työelämä. Moni muistaa vielä hyvin, mikä oli lapsuuden unelma-ammatti, johon ei kuitenkaan nuorena voinut kouluttautua. Vanhempana mieli saattaa sitten muuttua, ja voi olla aika vaihtaa alaa. Myös maailma muuttuu: vanhoja ammatteja katoaa ja uusia syntyy tilalle.

Valtaosa aikuisista opiskelee työn ohessa. Aikuisten opiskelumahdollisuuksia pyritään koko ajan parantamaan edistämällä itseopiskelua ja etäopiskelua. Opiskella voi niin päätoimisesti kuin osa-aikaisesti, ja koulutusta järjestetään sekä iltaisin että päivällä. Lähiopetusta annetaan usein iltaisin ja viikonloppuisin tai tiiviinä intensiivijaksoina, jolloin on helpompi opiskella työn ohella. Opiskelu voi olla jaksottaista ja sijoittua työssäkäynnin lomaan.

Aikuisten opiskelua on helpotettu poistamalla muodolliset esteet opiskelulta. Aikaisemmat opintosuoritukset voidaan lukea hyväksi. Olipa osaaminen hankittu sitten opiskelemalla, työssä tai vapaa-aikana, se lasketaan osaksi tutkintoa, mikä nopeuttaa valmistumista ja lyhentää opiskeluaikaa.

Aikuisena opiskeleminen on motivoivaa ja haastavaa. Kynnys ryhtyä opiskelemaan voi olla korkea ja voi olla vaikeaa heittäytyä vapaalle ja valita uusi elämänsuunta. Opiskelua aloittaessaan

aikuisilla on kuitenkin monipuolisempia elämän- ja työkokemuksia kuin nuorella. Myös aikuisten tavoitteet ovat selkeämät. Opiskelussa tarvitaan lisäksi motivaatiota, joustavuutta ja positiivista asennoitumista. Avoimuus uusia asioita kohtaan lisää mielenkiintoa ja edistää oppimista.

Parin viimeisen vuosikymmenen aikana aikuiskoulutuksesta on tullut yhä tärkeämpi osa valtakunnallista koulutus suunnittelua ja -politiikkaa. Aikuiskoulutusta kehitetään paremmin vastaamaan aikuisten tarpeita tarjoamalla mahdollisimman laaja ja monipuolinen koulutustarjonta sekä joustavat opiskelujärjestelyt.

AIKUISOPISKELIJAN OPINTO-OHJAUS

Jokaisella on oikeus saada näyttötutkintoihin ja siihen valmistavaan koulutuksen ja muihin lisäopintoihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Koulutuksenjärjestäjällä on päävastuu opiskelijoiden ohjauksesta. Oppilaitoksista saa tietoa tutkintoon ja koulutukseen hakeutumisesta, opintojen sisällöistä ja pääsyvaatimuksista sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisesta. Oppilaitoksessa opiskelevia neuvotaan ja ohjataan muun muassa opintojen suunnittelussa, opiskelutaidoissa ja jatko-opinnoissa.

Aikuisopiskelijan ohjauksen ensisijaisena tavoitteena on tukea elinikäistä oppimista. Tutkintojen ja opintojen suunnittelussa otetaan huomioon tutkintoa suorittavan opiskelijan ohjaus-, neuvonta- ja opetustarpeet, ja tarvittavat tukitoimet suunnitellaan näyttötutkintojen suorittamiseen ja siihen tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

Koulutusjärjestelmän ja työelämän muutosten myötä ohjauspalveluiden tarve on kasvanut. Aikuisopiskelijan tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja kehitetään jatkuvasti. Aikuisten on saatava tietoa koulutustarjonnasta sekä neuvontaa, ohjausta ja tukea tutkinto- ja oppimisprosessien hallintaan, työhön sijoittumiseen ja jatko-opintoihin. Aikuisopiskelijan ohjaus koostuu ryhmäohjauksesta ja henkilökohtaisesta ohjauksesta sekä muusta tarpeellisesta tutkinnon suorittamiseen ja oppimiseen liittyvästä ohjauksesta.

Opinto-ohjauksesta määrätään myös opetussuunnitelmissa ja tutkintojen perusteissa. Näyttötutkintoihin valmistavassa koulutuksessa laaditaan jokaiselle opiskelijalle kirjallinen henkilökohtainen opiskeluohjelma (HOPS), joka sisältää oppimissuunnitelman ja näyttösuunnitelman.

UUTTA TYÖVOIMAA TARVITAAN

Uuden työvoiman kysyntä kasvaa tulevina vuosina ennen kaikkea työssä olevan väestön ikääntymisen ja eläkkeelle jäämisen myötä. Uusia työntekijöitä tarvitaan erityisesti ammateissa, joihin kouluttaudutaan ammatillisen peruskoulutuksen kautta ja joissa työntekijät ovat keskimääräistä ikääntyneempiä. Uutta työvoimaa uskotaan tarvittavan ennen kaikkea hoitolalle, muihin palveluammatteihin sekä useisiin teollisuusammatteihin. Ammatillisen koulutuksen aloituspaikkamäärät pyritään mitoittamaan niin, että mahdollisimman moni työllistyisi valmistumisen jälkeen.

Humanistisella ja kasvatusalalla nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon suorittaneet työllistyvät verrattain hyvin kuntien ja järjestöjen palvelukseen. Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien lasten ja nuorten määrä on kasvussa, mikä lisää tukipalvelujen tarvetta.

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittaneiden arvioidaan vastaisuudessa työllistyvän melko hyvin kuntien päivähoidon ja avointen varhaiskasvatuspalveluiden, seurakuntien lapsi- ja perhetyön tehtäviin sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan, koska alan palvelut monipuolistuvat, ja alalta jää eläkkeelle huomattava määrä työntekijöitä lähivuosina.

Kulttuurialan ammatillisen peruskoulutuksen suorittaneet ovat työllistyneet viime vuosina keskimääräistä huonommin, vaikka alalle on syntynyt uusia työtehtäviä ja ammatteja sekä mahdollisuuksia toimia itsenäisenä yrittäjänä.

Käsi- ja taideteollisuusalan ammatillinen peruskoulutus laajeni erityisesti 1990-luvun puolivälin jälkeen. Silloin alan perustutkinnon suorittaneiden työttömyys kasvoi. Kuitenkin käsi- ja taideteollisuuden osa-alueista puuala, kiviala, mallin- ja näyttelyrakentaminen työllistävät hyvin nuoria nykyisin.

Viestinnän ja informaatiotieteiden ammatillinen peruskoulutus, johon kuuluvat audiovisuaalinen viestintä ja kuvallinen ilmaisu, on osoittautunut suosituksi ja vetovoimaiseksi. Koulutusta tarjotaan kuitenkin nykyisin huomattavasti enemmän kuin mitä alalla on työpaikkoja. Näin on varsinkin audiovisuaalisen viestinnän (radio, televisio, elokuva ja multimediatuotanto) alalla.

Musiikkiala on pitkään työllistänyt verrattain hyvin. Uusia pysyviä työpaikkoja syntyy kuitenkin vähän. Tätä nykyä alalla toimivat ammattilaiset ovat melko nuoria koulutustarjonnan viime vuosien kasvun seurauksena. Noin puolet koulutuksen saaneista ammattilaisista toimii freelancereina ja puolet pysyvisissä työsuhteissa. Alalla työskenteleville on tyyppistä riippuvuus useista tulolähteistä. Vastaisuudessa työura tulee yhä useammin

muodostumaan määrä- tai osa-aikaisista työsuhteista ja projektitehtävistä.

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillisen peruskoulutuksen saaneiden työmahdollisuuksien ennakoidaan pysyvän ennallaan. Uusia työpaikkoja syntyy hyvin kaupan alalle muun muassa myynti- ja asiakaspalvelutehtäviin. Perinteisten toimistotehtävien arvioidaan vähenevän. Joka vuosi avautuu kuitenkin tuhansia työpaikkoja, koska eläkkeelle jää ensi vuosikymmenen alussa esimerkiksi taloushallinnon toimistotyöstä muutama tuhat henkilöä vuodessa.

Tekniikan ja liikenteen alan tutkinnon suorittaneita tarvitaan korvaamaan alalta eläkkeelle siirtyviä työntekijöitä. Keskimääräistä enemmän eläkkeelle siirtyy rakennusalan (talonrakentaminen ja maarakentaminen) sekä talotekniikan (LVI) perustutkinnon suorittaneita työntekijöitä. Arkkitehtuurin ja rakentamisen opintoalalla on tarve lisätä nykyisiä aloittajamääriä erityisesti ammatillisessa peruskoulutuksessa, mutta myös ammattikorkeakoulutuksessa. Rakennusala on painottunut aiempaa enemmän korjaus- ja perusparannustyöhön. Etenkin talonrakennuksessa työllisyyttä arvioidaan lisäävän se, että saneerausten, peruskorjausten ja vähäisempien korjausten merkitys lisääntyy, ja kyseessä on uudisrakentamista työvaltaisempi toiminta.

Kone- ja metallialalla on jo pitkään ollut pulaa työvoimasta. Metallialan perustutkinnon ammattiteistä eläkkeelle jäävien osuus on keskimääräistä suurempi ja vastedeskin työvoimaa tarvitaan korvaamaan alan ikääntyneitä ja eläkkeelle jääviä henkilöitä. Ajoneuvo- ja kuljetustekniikan ammattilaisia tarvitaan muun muassa kuorma-auto- ja yhdistelmäajoneuvonkuljettajiksi sekä linja-autonkuljettajiksi. EU:n kuljettajadirektiivi edellyttää, että kuljettajalla on alan peruskoulutus. Tutkinnon suorittaneet työllistyvät myös alalla lisääntyneisiin myyntitehtäviin.

Sähkö- ja automaatiotekniikan alalla työvoiman tarpeen uskotaan vakiintuvan. Alan perustutkintoa tarvittavista ammattiteistä jäädään eläkkeelle lähivuosina keskimääräistä vähemmän ja työllisten määrän ei uskota tulevaisuudessa kasvavan. Tutkinnon suorittaneet työllistyvät esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalalle ja rakennusteollisuuteen. Turvallisuusalalla työvoimaa tarvittaneen aiempaa enemmän erilaisissa vartiointitehtävissä sekä teknisten valvontajärjestelmien asennus- ja ylläpitotehtävissä.

Luonnonvara- ja ympäristöalalla ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa on supistettu, koska perinteinen maa- ja metsätalous työllistää entistä vähemmän. Koulutusta tarvitaan edelleenkin korvaamaan työelämästä poistuvia, koska alan työntekijät ovat ikääntyneitä. Maaseudun elinkeinoja pyritään kehittämään ja monipuolistamaan. Maaseudulle uskotaan syntyvän vastedes uudenlaisia ammatteja. Nämä ammatit liittyvät omaan yritystoimintaan ja edellyttävät hyvää ja monipuolista ammatillista peruskoulutusta. Näistä hevostalous eri muodoissaan on

viime vuosina kasvanut kaikkein nopeimmin. Maatilojen koko suurenee nopeasti, ja ne tarvitsevat erilaisia palveluja tarjoavia yrittäjiä ja myös palkattua työvoimaa.

Lähivuosina metsäalalla ennakoidaan tarvittavan metsäkoneen- ja autonkuljettajia sekä energiapuun koneellisen korjuun työntekijöitä aiempaa vähän enemmän. Sen sijaan metsureita tarvitaan aiempaa hieman vähemmän. Hakkuukoneenkuljettajista ja maatalouslomittajista on ollut maan joillakin alueilla ajoittain pulaa.

Puutarhataloudessa viherrakentajien kysyntä on kasvanut viime vuosina niin, että ammattitaitoisesta työvoimasta on joillain alueilla ollut pulaa. Siihen on vaikuttanut pitkään jatkunut rakennustoiminnan lisääntyminen ja kotitalouksien ostovoiman paraneminen. Lähitulevaisuudessa viheralan ammattilaisten työllisyys näyttäisi säilyvän hyvänä.

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan tehtävien ennakoidaan kasvavan edelleen. Hoito- ja hoivapalveluja tarvitsevia on yhä enemmän, ja työelämästä jää runsaasti eläkkeelle alan ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Työpaikkojen on ennustettu lisääntyvän muun muassa vanhustenhuollossa, mielenterveyspalveluissa, lapsi- ja nuorisotyössä, päihdehuollossa, hampashoitopalveluissa sekä kotipalveluissa ja kotisairaanhoidossa. Sen vuoksi muun muassa perus- ja lähihoitajien ammatteihin ennakoidaan tarvittavan lisää henkilöitä.

Myös farmasian alalla ennakoidaan työllisyyden lisääntyvän tulevina vuosina samoin kuin kuntoutuksen ja liikunnan alalla, koska liikuntapalveluja kysytään yhä enemmän ja vapaa-aika lisääntyy.

Kauneudenhoitoalan ammattiteissa (parturi-kampaajat, kosmetologit) työllisyysnäkökymien arvioidaan olevan huonommat kuin muilla sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan opintoaloilla. Työpaikat painottuvat yhä enemmän kasvukeskuksiin. Suurin osa kauneudenhoitoalalla työskentelevistä on itsensä työllistäviä yrittäjiä.

Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillisen peruskoulutuksen saaneet tekevät usein vuorotöitä, ja työt jaksottuvat eri vuodenaikoihin. Koulutus tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet työharjoitteluun ulkomailla ja kehittää siten kielitaitoa sekä erilaisten kulttuuriympäristöjen tuntemusta. Parhaiten alalla työllistää tarjoilu- ja siivoustyö, joista viimeksi mainitun alan tutkinnon suorittaneilla on erittäin hyvät mahdollisuudet kehittyä halutessaan esimiestehtäviin tai itsenäiseksi yrittäjäksi. Matkailu-alan tehtävät painottuvat jatkossa nykyistä enemmän kulttuuriin, liikuntaan ja luontoon liittyviin ohjelmopalveluihin.

OPISKELUMUODOT

Opiskelu ei rajoitu vain luokkaopetukseen. Opiskelu voi olla lähiopetusta, itsenäistä tai ohjattua etäopiskelua tai monimuoto-opiskelua, joka on usean eri opiskelumuodon yhdistelmä.

Lähiopiskelu voi olla esimerkiksi luokassa tapahtuvaa opiskelua, ryhmätyöskentelyä tai seminaarityöskentelyä. Ajallisesti lähiopiskelu voi tapahtua päivällä, illalla tai viikonloppuisin.

Etäopiskelussa on kyse paikasta riippumattomasta opiskelusta, jossa opettaja ja opiskelija eivät tapaa toisiaan kasvokkain. Opetuksessa voidaan käyttää hyväksi tieto- ja viestintätekniiikkaa. Opiskelu voi koostua muun muassa erilaisten tehtävien itsenäisestä tekemisestä ja tenteistä, mutta mahdollistaa myös opiskelun yhdessä muiden etäopiskelijoiden kanssa.

Verkko-opiskelu on viime vuosina yleistynyt etäopiskelun muoto. Verkko-opiskelulla tarkoitetaan tietoverkon hyödyntämistä opiskelussa. Opetus voi tapahtua joko kokonaan tai osittain verkossa. Verkkoa voidaan käyttää myös pelkästään muun opetuksen tukena esimerkiksi tiedon jakamisessa.

Itseopiskelu on opiskelumuoto, jossa opiskelija työskentelee itseksensä ilman erillistä kurssia tai muita opiskelijoita. Opinnot koostuvat esimerkiksi valmiiden oppimateriaalien ja kirjallisuuskuulustelujen suorittamisesta. Itseopiskelusta käytetään myös nimitystä yksilöopinnot.

Monimuoto-opiskelulla tarkoitetaan erilaisten opetusjärjestelyjen, kuten lähiopetuksen, etäopetuksen ja itsenäisen opiskelun yhdistelmiä. Monimuoto-opiskelussa yhdistyvät erilaiset opiskelun toteuttamistavat.

AIKUISENA KOULUNPENKILLE

Jannesta tulee tietokoneasentaja

Janne Lehtonen Tampereelta opiskelee Valkeakosken aikuis-koulutuskeskuksessa Tietokoneasentajan ammattitutkintoa. Opinnot hän aloitti elokuussa 2007, ja hän valmistuu kesällä 2008.

Minulle tuli kysymykseen ammatin vaihtaminen. Toimin aikaisemmin varastomiehenä.

Minulla ei ole mitään aikaisempaa peruskoulun jälkeistä ammatillista koulutusta, joten kuulun myös Nosteen kohderyhmään. Noste-kelpoisuudestani en ollut tietoinen vielä tähän koulutukseen hakeutumisvaiheessa, joten hain omaehtoisena opiskelijana. Noste-kelpoisuuteni tarkastettiin oppilaitoksessa hakeutumisvaiheessa.

Löysin opiskelupaikan Koulutusnetistä

Alkavan Tietokoneasentajan ammattitutkinnon koulutuksen etsin itse netistä. Tiedot löytyivät Koulutusnetistä helposti, kun tiesin mitä hain.

Laitoin hakemuksen verkossa ja lähetin todistusjäljennökset liitteinä postitse.

Ei opiskelu aikuisena ole vaikeaa

Opiskelumotivaatio on aivan eri tasolla kuin, jos olisin nuorempa lähtenyt opiskelemaan. Opiskelu aikuisena ei ole vaikeaa, kun on ala joka kiinnostaa.

Menisin mielelläni alan töihin. Jos tämä koulutus olisi ollut 1980-luvun lopussa, olisin jo silloin hakeutunut tälle alalle.

Alan vaihtamista ei kannata pelätä

Jos jostain syystä tunnet olevasi väärällä alalla, älä pelkää alan vaihtamista. Aikuisiässä on aivan eri lähtökohdat opiskeluun kuin nuorella iällä. Aikuinen tietää ottaa opetuksesta ja tarjonnan tarvitsevansa.

Teksti: Martta Klemetti-Hyvärinen
Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus

Anja löysi opinnoista vertaistuen

Anja päätti ”kauhean painostuksen” seurauksena lähteä opiskelemaan siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkintoa, vaikka pitkään ajatteli, ettei aika riittäisi opintoihin. Vuoden opintojen jälkeen hän kertoo nauttineensa opiskelusta suunnattomasti.

Anja Elangwe kuvaa itseään tiedonhaluiseksi oppijaksi.

- Koskaan ei ole niin hyvä, etteikö voisi oppia jotain uutta. Tämän asenteen haluaisin säilyttää koko elämän.

Anja on opastanut ja perehdyttänyt ISS Palvelujen uusia siivoojia viisi vuotta Vantaalla, parhaillaan Myyrmäessä. Työnantaja houkutteli Anjaa opiskelemaan Amieduun, ja pitkän pohdinnan jälkeen hän suostui.

- Olin tehnyt työtäni jo kauan ja ajattelin, että olisi hyvä olla todistus, joka osoittaisi virallisestikin minun olevan siivoustyön ohjaaja. Ja hyvä, että lähdin opiskelemaan, sillä koulu oli todella positiivinen kokemus. Anjan ryhmässä opiskeli paljon siivoojia ja vain yksi toinen siivoustyön ohjaaja. Erilaiset taustat osoittautuivat hedelmälliseksi.

- Oli todella mielenkiintoista kuulla toisten kertomuksia työstään. Huomasin, että samojen ongelmien kanssa ne muutkin painivat. Opinnoissa sai vertaistukea, joka muuten jää työssä melko vähäiseksi. Työ on sikäli yksinäistä, että toisia ohjaajia näkee todella harvoin.

- Vuorovaikutus on ollut koulutuksen parasta antia. Meillä oli mahtava ryhmä, joka keskusteli paljon. Jokainen uskalsi tuoda mielipiteensä esiin. Joskus väsytti lähteä opiskelemaan, mutta ryhmä sai kuitenkin aina innostumaan ja oppitunnit hujaitivat.

Anja on työssään tekemisissä paljon maahanmuuttajien kanssa ja käyttää englantia usein. Hän tekeekin yhden näytöistään englanniksi, jolloin hän saa todistukseen maininnan myös englanninkielen taidostaan.

- On hyvä, että koulutusta on pystynyt muokkaamaan myös omien tarpeiden mukaan.

Itsenäisyyttä työhön

Anjaa on kuvattu siivoojien äitihahmoksi. Hänet tunnetaan hermyvästä naurustaan ja myötäelävänä kannustajana.

- Voimia antaa, kun saan siivoojat oivaltamaan, että jonkin asian voi tehdä helpomminkin. Tykkään, kun onnistun tekemään siivoojien työn mahdollisimman kevyeksi. He voivat keskittyä omaan työhönsä, eikä heidän tarvitse miettiä esimerkiksi riittävätkö pesuaineet.

Opiskelu antoi Anjan mielestä työhön ennen muuta itsevarmuutta.

- Olen tehnyt työtäni kauan ja tehnyt siinä omia ratkaisuja. Opiskelussa sain ahaa-elämyksiä, kun huomasin, että tekemäni ratkaisut ovat olleet ihan oikeita. Koulutus on tuonut itsenäisyyttä työhön, minulla on hyvin vapaat kädet tehdä työtäni.

Teksti: Riikka Vakkuri/Povitasku

Liisa hakee varmuutta työhön ja pätevyyttä omaan ammattiin

Liki kahden vuoden urakka sai arvoisensa päätöksen, kun ensimmäinen aikuisten nimuotokoulutusryhmä valmistui joulun alla merkonomeiksi. Liisa Parkkinen oli yksi Seinäjoen koulutuskeskuksen (nyk. Sedu Aikuiskoulutus) merkonomikoulutuksen pilottiryhmästä, joka suoritti liiketalouden perustutkinnon näyttötutkintona työn ohessa.

Liisa Parkkinen ja tuore tutkintotodistus 21.12.2007

Olin vailla ammattipätevyyttä

Liisa Parkkinen halusi opiskella aikuisena, koska häneltä puuttui pätevyys omasta työstään. Hänellä oli alun perin sosiaalialan koulutus, mutta työelämä oli vienyt Taivalkosken Myllyn markkinointipäälliköksi ilman alan tutkintoa. Tavoitteena oli saada varmuutta työhön ja vahvistusta sille, että tekee oikein työtään.

Lisäksi Parkkista motivoi se, että Seinäjoen koulutuskeskuksen tarjoamassa koulutuksessa oli selvä suunta ja päämäärä, eli

kaikki suorittaisivat tutkinnon koulutuksen aikana. Aiemmin Parkkinen oli osallistunut muutamien päivien kurseille, jotka olivat olleet omalla tavallaan antoisia, mutta kuitenkin aivan eri asia kuin tutkinnon suorittaminen.

Merkonomiksi työn ohella

Liisa luki joululomalla Ilkka-lehteä, jossa oli opiskeluliite ja bongasi sieltä ilmoituksen. Ilmoituksen otsikossa oli ”Merkonomiksi työn ohella” ja se herätti kiinnostuksen.

Liisa Parkkinen soitti ensin oppilaitokseen ja kysyi onko koulutukseen tilaa ja sai selville, että on. Hän lähetti hakupaperit ja tuli valituksi. Liisa aloitti työtilanteensa vuoksi vähän myöhemmin kuin muu ryhmä, mutta sai hyvin kiinni opiskeluista.

Hyöty opinnoista suoraan omaan työhön

Parkkisen mielestä aikuisena opiskelu on motivoivampaa kuin nuorena. Hyöty opinnoista tulee suoraan omaan työhön ja tietoja voi soveltaa jokaisessa arkipäivässä. Liisa kertoo olevansa jo sen ikäinen, että lapset ovat jo maailmalla, joten aikaa on opiskeluun. Se käy ihan harrastuksesta. Opintojen alussa täytyi kuitenkin opetella nykyajan opiskelutapa, joka poikkesi Liisan aikaisemmista opinnoista. Monimuotokoulutuksessa painottuivat opiskelijan oma aktiivisuus ja tiedonhaku.

Kelkan kääntö sosiaalialalta kaupan alalle

Liisalle alan vaihto oli totaalinen kelkan kääntö sosiaalialalta kaupan alalle. Liisa oli aiemmin kuvitellut, ettei hänestä ole kaupalliselle alalle, mutta ala osoittautuikin mielenkiintoiseksi. Koulutusohjelmavaihtoehtoja kumpikin, asiakaspalvelu ja markkinointi sekä taloushallinto kiinnostivat, mutta Liisa kokee asiakaspalvelun ja markkinoinnin kuitenkin enemmän omaksi jutukseksi. Opiskelun myötä pelko alaa ja sen kovuutta kohtaan katosi.

Ei ole koskaan liian myöhäistä opiskella

Liisa Parkkinen kannustaa ehdottomasti opiskelemaan aikuisena. Hän suosittelee aikuiskoulutusta lämpimästi kaikille, sillä se kasvattaa itseluottamusta ja uskoa omaan itseen. Lisäksi Liisan mielestä koskaan ei ole liian myöhäistä lähteä mukaan. Hän haluaa tuoda esiin vielä porukkahengen ja sosiaaliset kontaktit; eri-ikäiset ihmiset eri aloilta avarsivat usein näkökulmia tunti-keskusteluissa.

Teksti: Jenni Koivumäki
Sedu Aikuiskoulutus

Birgitta valmistui parturi-kampaajaksi

Eteeni tuli mahdollisuus opiskella jotakin uutta. Olin aikaisemmin ajatellut, että mahdollisen uuden opiskelu pitäisi aiheeltaan olla sellaista, mitä haluaisi myöhemmin tehdä työkseen. Olen toiminut Oriflaman myyntityössä ja pitkään, ja siksi hiusalalle siirtyminen oli luontevaa ja sopi hyvin tähän kokonaisuuteen sekä kiinnosti minua.

Aikaisemmin kävin Kiihari-kurssin (Tutustu työelämään -kursseja), jonka järjesti työvoimatoimisto. Siellä käytiin läpi henkilökohtaisia mieltymyksiä sekä käytiin tutustumassa eri paikkoihin. Minä tutustuin kukka- ja hiusalalle.

Olin kuukauden kukkakaupassa tutustumassa ja Hiuskoulu Eskolassa kaksi viikkoa seuraamassa hiusalalan koulutusta. Olisiko tämä minun alani – tulin yhä vakuuttuneemmaksi hiusalasta! Hiuskoulu Eskolassa oli sopivasti kurssi. Hain sinne ja pääsin.

Aikuisena opiskelu on haastavaa, mutta mielenkiintoista. Osa opiskelijoista on nuorempia, joten yhteistyöstä saattaa muodostua haastavaa, jopa ongelmallista. Kun on kuitenkin positiivinen ja asiallinen ote tiimityöskentelyyn, niin se sujuu yllättävän hyvin.

Itsearviointi oli itselleni kaikkein hankalinta. Mielestäni olen hyvä esimerkki siitä, että mitä vaan voi tehdä, jos sitä itse haluaa! Aloitan oman yrityksen Toijalassa ja alan siis hiusrityttäjäksi.

Marja opiskelee informaatiotutkimusta

Marja Hjelt on 38-vuotias yliopisto-opiskelija, joka tasapainottelee opintojen, työn ja perheen välillä. Marjalle on kertynyt vuosien varrella jo useampi tutkinto ja paljon työkokemusta, mutta intoa opiskeluun riittää silti. Energinen perheenäiti on päättänyt valmistua muutaman vuoden sisällä maisteriksi informaatiotutkimuksen opinnoista.

Takaisin koulun penkille

Marjalla on paljon kokemusta sekä työelämästä että opiskelusta. Hän opiskeli 1990-luvun alussa talonrakennusinsinööriksi teknillisessä oppilaitoksessa. Tuohon aikaan ala ei kuitenkaan tarjonnut Marjalle tarpeeksi vakaata työtilannetta, joten hän alkoi harkita uusia opintoja.

Marja suoritti ensin ylioppilastutkinnon aikuislukiossa. Myöhemmin ahkera kirjastonkäyttäjä alkoi innostua kirjastoalan opinnoista, ja ammatinvalinnanohjaaja vahvisti intoa.

- Olen aina viihtynyt kirjastossa ja käytyäni työvoimatoimiston ammatinvalinnanohjauksessa kiinnostuin kirjastoammattista. Ammatinvalinnanohjaaja suositteli heti korkeakouluopintoja, mutta koska en tuntenut alaa entuudestaan halusin ensin hakeutua lyhyempään ja kevyempään koulutukseen.

Marja päätti opiskella aluksi informaatio- ja kirjastopalvelualan yo-merkonomiksi. Kiinnostus alaa kohtaan kasvoi kuitenkin entisestään, ja Marja hakeutui yliopisto-opintojen pariin. Nyt ala tuntuu hänestä täysin oikealta.

Teoria konkretisoituu käytännön työssä

Marja opiskelee informaatiotutkimusta yliopistossa nyt toista vuotta. Pääaineen suuntautumisopinoina hänellä on asiakirjahallinto ja arkistotoimi, ja sivuaineiksi hän on valinnut kielitieteologian sekä kansatieteen.

- Olen erittäin motivoitunut opintoihini ja saan niistä todella paljon. Työskentelen jo alalla ja opinnoissa käsiteltävät teoriat konkretisoituvat heti käytännön työssä.

Marjan mielestä teoriaa ja käytäntöä pitäisikin yhdistää opiskelussa enemmän. Hän kehottaa opiskelijoita hakeutumaan oman

alan töihin jo opintojen aikaisessa vaiheessa, jos se vain on mahdollista.

- Mielestäni opiskelun ja työelämän pitäisi kulkea käsi kädessä. Olisi hyvä jos työelämään siirryttäisiin asteittain ja opintojen edessä työssäkäyntiaika lisääntyisi ja opiskeluaika vähenisi. Näin opiskelijat liukuisivat työelämään sisään.”

Tulevaisuuden näkymät kirjastoalalla ovat monipuoliset ja töitä tulee olemaan tarjolla. Marja voi valmistumisensa jälkeen työskennellä haastavissa kirjasto- ja arkistotalan tehtävissä, esimerkiksi kirjastonhoitajana tai arkistinhoitajana. Yliopistokoulutus antaa Marjalle pätevyyden myös esimies- ja suunnittelutehtäviin.

- Haluaisin työskennellä organisaatiossa asiakirjahallinnon suunnittelijana tai arkistossa suunnittelutehtävissä. Asiakirjahallinto ja arkistointitoimi on muuttumassa rajusti sähköistymisen myötä ja alalle on odotettavissa asiantuntijoille töitä.”

Työssä käyvä perheenäiti

Opiskelun ja työnteon lisäksi Marjan on löydettävä aikaa myös perheelle. Työpaikasta on joustettu opiskelun suhteen hyvin, ja opiskeluihin vaadittavalta ajalta Marja saa palkatonta opintovapaata. Kotona on kuitenkin vielä 6-vuotias tytär ja puoliso, joten ylimääräistä aikaa ei juuri jää. Työnteon, opiskelun ja perhe-elämän yhteensovittaminen ei aina suju ongelmitta, mutta kiireinen elämäntyylillä on toisaalta myös hyödyllinen tekijä opintojen vauhdittamisessa.

- Suurimmat opiskelua vastustavat tekijät minulla on perhe- ja työelämän sovittaminen opiskeluihin. Toisaalta se on myös puoltava tekijä, sillä aikataulut on laadittava tarkoin eikä niistä ole varaa lipsua. Tämä nopeuttaa opintojani, mutta käy hetimitä rankaksi.

Leijjat vievät irti arjesta

Tiivis opiskelu- ja työelämä vaatii tasapainokseen rentouttavia harrastuksia. Marja toteaa, että harrastusten on todella oltava sellaisia, minkä avulla saa opiskelu- ja työasiat pois mielestä. Tärkeää on myös, että ne sopivat koko perheelle. Marjan perhe on löytänyt tällaisen harrastuksen leijjoista.

- Mieluisin harrastukseni on leijjat, niiden lennättäminen ja rakentaminen sekä kaikki niihin liittyvä. Ne sopivat koko perheelle ja ympärivuotiseksi harrastukseksi.

Leijjaharrastuksen lisäksi Marja viettää aikaa myös puutarhatöissä viljelypalsallaan.

OPINTOTUKI JA OPINTOSOSIAALISET ETUUKSET

Aikuisten opiskelua tuetaan monin tavoin. Tuen määrä ja sen myöntämisperusteet vaihtelevat koulutusmuodon, oppilaitoksen, opetusjärjestelyjen sekä opiskelijan taustan mukaan. Ohessa esitellään lyhyesti opintososiaalisia etuja sekä muita keskeisiä opiskelun tukimuotoja. Tiedot on kerätty helmikuussa 2008, minkä jälkeen niihin on voinut tulla muutoksia.

Tarkempaa tietoa eri tukimuodoista saa tukien myöntäjiltä, heidän omista esitteistään ja julkaisuistaan sekä www-sivuilta. Opintotukitaulukossa kerrotaan myös vuorotteluvapaa- ja osa-aikaisjärjestelmistä, jotka eivät ole varsinaisia opintotukia, mutta niistäkin saattaa olla hyötyä joillekin aikuisopiskelijoille. Oppilasmaksuista ja opintososiaalisista eduista saa parhaiten tietoja oppilaitoksista.

OPINTOSOSIAALISET EDUT JA OPISKELIJAMAKSUT OPPILAITOKSISSA

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) sanotaan että ammatillisessa peruskoulutuksessa opetus on opiskelijoille maksutonta. Yksityisopiskelijoilta voidaan kuitenkin periä maksuja. Opetusministeriö voi kuitenkin erityisestä syystä antaa oppilaitokselle luvan periä erillisiä maksuja.

Ruokailu ja asuminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa päiväopetuksessa yksi päivittäinen kouluateria on maksuton. Asuminen oppilaitoksen asuntolassa voi sen sijaan olla maksullista. Lainsäädännössä lähtökohtana on, että päätoimisella opiskelijalla tulisi olla oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetus- ja suunnitelma edellyttää hänen läsnäoloaan koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa.

Opiskelijamaksut aikuislukioissa

Aikuislukioissa aineopiskelijoilta voidaan periä opiskelijamaksuja, mutta muuten opetus on yleensä maksutonta. Erityisestä syystä kunnalle voidaan antaa lupa periä myös koko peruskoulua tai lukiota aikuislukioissa suorittavilta oppilasmaksuja. Yksityisopiskelijoilta voidaan periä tentti- ym. maksuja.

Opiskelijamaksut ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakoulututkintoon johtava opetus on opiskelijalle maksutonta. Ammatillisia erikoistumisopintoja suorittavilta ja muussa ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksessa opiskelulta voidaan periä oppilasmaksuja. Ammattikorkeakouluissa opiskelijat saavat ateriatukea eli aterian normaalihintaa halvemmalla.

Tutkintomaksut

Maksu ammattitutkintolain mukaisesti perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin osallistumisesta on 50,50 euroa. Lisäksi voidaan periä järjestämismaksuja.

Enimmäismaksu yleisiin kielitutkintoihin osallistumisesta on 58 euroa perustasolla, 77 euroa keskitasolla ja 125 euroa ylimällä tasolla.

Perusmaksu ylioppilastutkintoon osallistumisesta on 23 euroa. Maksu kultakin kokeelta on 25 euroa.

YHTEYSTIETOJA TUKIASIOISSA

KELAN OPINTOTUKI

Kelan toimistot, Kelan opintotukikeskus

Opintotukikeskuksen neuvontapalvelu
Kelan toimistojen ja opintotuen muiden käsittely-yksiköiden yhteystiedot www.kela.fi

Sivuilta löytyvät opintotukien esittelyt, laskentaohjelmat, hakulomakkeet, kysymys- ja palautepalvelut sekä Kela-etuuskien sähköiset asiointipalvelut

Esitteet:

Opintotuki, Opintolainan valtiontakaus, korkoavustus ja opintolainavähennys, Opiskelijan sairausloma, Opintotuen saajan omat tulot, Koulumatkatuki, Student Financial Aid.

AIKUISKOULUTUSTUKI JA AMMATTITUTKINTOSTIPENDI

Koulutusrahasto

PL 191 00121 HELSINKI
Maksuton asiakaspalvelunumero klo 9–12
0800 94994
Puh. (09) 680 3730
Faksi (09) 6803 7330

[info\(at\)koulutusrahasto.fi](mailto:info(at)koulutusrahasto.fi)
www.koulutusrahasto.fi

Esitteet:

Aikuiskoulutustuki

TYÖVOIMAKOULUTUKSEN TUET

Työvoimatoimistot, Kansaneläkelaitoksen toimistot, Työttömyyskassat

(Työttömyyskassan jäsenet)

www.mol.fi

Esitteet:

Työvoimakoulutus

Työvoimakoulutusetuudet

Työttömyyskassat Kelan toimistot

www.kela.fi

Kelan muut esitteet:

Työttömälle, Työttömyyspäivärahat, Työmarkkinatuki, Koulutusetuudet, Eroraha, Palkkaturva ja Työttömyyseläke (Kelan Tunne perusturvasi -esitteet 4)

LIIKENNEVAHINGOSSA, TYÖTAPATURMASSA TAI SOTILASTAPATURMASSA VAMMAUTUNEET JA AMMATTITAUDIN SAANEET

Vakuutus kuntoutus VKK ry.

Hämeentie 15 00500 HELSINKI

Puh. (09) 2312 2000

Faksi (09) 2312 2011

www.vkk.fi

Kotisivuilla tietoa tapaturma-, liikenne- ja työeläkevakuutuksen kuntoutuksista, kuntoutusetuksista, ohjeita opiskelijoille sekä materiaalipankki.

SOTILASVAMMALAIN MUKAISET KORVAUKSET SEKÄ ULKOMAILLA ASUVIEN VETERAANIEEN KUNTOUTUS JA ERITYISRYHMIEN ETUDET

Valtiokonttori

Sotilasvamma- ja veteraaniasiat

PL 60 00054 VALTIOKONTTORI

Puh. (09) 7725 8200 (asiakaspalvelu)

Faksi (09) 7725 8327

[sove.info\(at\)valtiokonttori.fi](mailto:sove.info(at)valtiokonttori.fi)

SOTILASTAPATURMAT JA PALVELUSSUHDESIRAUKDET

Valtiokonttori

Vahingonkorvauspalvelut

PL 50 00054 VALTIOKONTTORI

Puh. (09) 772 59610

Faksi (09) 772 58550

[vahko.sotilaat\(at\)valtiokonttori.fi](mailto:vahko.sotilaat(at)valtiokonttori.fi)

Esitteet:

Sotilastapaturmien ja palvelussairauksien korvaaminen, Sotainvalidien puolisoitten ja vaikeavammaisten sotainvalidia hoitaneiden leskien ja sotaleskien kuntoutus, Sotilasvammalain mukaiset korvaukset

TYÖELÄKEVAKUUTUKSEN KUNTOUTUS

Eläkelaitokset

TULKKI- JA KOULUNKÄYNTIAVUSTAJAPALVELUT LIIKKUMISTA EDISTÄVÄT PALVELUT

Oppilaitokset Sosiaalitoimistot

KELAN TUET JA KUNTOUTUS VAMMAISILLE JA SAIRAILLE

Kansaneläkelaitoksen toimistot

Esitteet:

Kun sairastat. Sairaanhoidokulujen korvaukset, päivärahat, kuntoutus ja vammaisten etuudet (Kelan Tunne perusturvasi -esitteet 3)

MAATALOUSYRITTÄJIEN TUET

TE-keskusten maaseutuosasto, Maaseutuelinkeinoviranomainen

OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN TUET

Oppisopimustoimistot

Koulutustarkastajat

Opetushallitus

Esitteet:

Oppisopimuskoulutus

OPINTOSOSIAALISET EDUT

Oppilaitokset Opetushallitus

OPINTOVAPAA

Luottamusmies Työsuojelupiirit

Esitteet:

Opintovapaa

VUOROTTELUVAPAA

Työvoimatoimistot, Kansaneläkelaitoksen toimistot, Työttömyyskassat

Esitteet:

Vuorotteluvapaa

KELAN OPINTOTUKI

Opintolaina

(maksettava takaisin)

Opintoraha

(ei tarvitse maksaa takaisin)

Asumislisä

(ei tarvitse maksaa takaisin)

Kaikki muut kuin korkeakoulut:

- Opintojen laajuutta vastaavaksi ajaksi, lukiokoulutuksessa enintään neljäksi opiskeluvuodeksi
- Tukiakaa voidaan ammatillisessa koulutuksessa jatkaa enintään yhden vuoden ajan, jos opinnot ovat päätoimisia.
- Näiden tukiaikojen jälkeen opintotukea voidaan myöntää vain erityisen painavasta syystä.

Korkeakoulut:

- Lukuvuonna 2005-2006 tai sen jälkeen korkeakouluopintonsa aloittaneen ensimmäistukiaika määräytyy suoritettavan tutkinnon tavoitteellisen suoritusajan perusteella. Yhden lukuvuoden eli 60 opintopisteen opinnot oikeuttavat oikeuttavat 9 kuukauden tukeen, ja yhden lukukauden opinnot 5 kuukauden tukeen. Enimmäistukiaika on näin laskettu tukiaika lisättynä 10 tukikuukaudella.
- Tukiakaa voidaan pidentää erityisen painavista syistä.
- Esimerkiksi 300 opintopisteen eli viiden lukuvuoden maisterintutkinnon ensimmäistukiaika on 55 tukikuukautta.
- Ammattikorkeakouluissa opintotuki voidaan myöntää ensimmäisellä päätöksellä enintään tutkinnon laajuuden mukaiselle ajalle.
- Yliopisto-opinnoissa tuki myönnetään yleensä ensimmäisellä päätöksellä tutkintoa varten käytettävissä olevien tukikuukausien mukaiselle ajalle.

- Opintojen on oltava päätoimisia ja niiden on kestävä yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa.

- Opintotukea voi saada korkeakoulussa tutkinnon tai ammatillisen täydennyskoulutusohjelman suorittamiseen.
- Muussa oppilaitoksessa tukea voi saada ammatilliseen perus- tai lisäkoulutukseen sekä lukion oppimäärän suorittamiseen.
- Tuen piirissä ovat myös esimerkiksi muut opinnot kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa sekä kotitalousopinnot.
- Tukea saa myös tieteellisiin jatko-opintoihin (tahtori, lisensiaatti).
- Tukea myönnetään erillisten arvosanojen opiskeluun korkeakouluissa, jos opintoja aloittavalla on jo korkeakoulututkinto ja jos lisäopinnot tähtäävät ammatilliseen tai virkakelpoisuuteen.
- Tuen piirissä ovat myös vastaavat opinnot ulkomailla.

- Opinnot korkeakoulututkinnon suorittamiseksi ovat aina päätoimisia.
- Lukio-opinnot ovat päätoimisia, kun järjestettävien opintojen laajuus on yhteensä vähintään 75 kurssia, ja kun opiskelija osallistuu lukukauden aikana vähintään 10 kurssiin tai kahteen ylioppilastutkinnon kokeeseen (aikuisille tarkoitettuja lukio-opintoja ei katsota päätoimisiksi; opintotukea ei voi saada).
- Kansanopiston lukio-opinnot katsotaan aina päätoimisiksi.
- Ammatilliset ja muut opinnot ovat päätoimisia, kun opintojen laajuus on keskimäärin vähintään kolme opintoviikkoa opiskelukuukautta kohti (jos ei opintoviikkoja, opiskeluvaatimus on vähintään 25 viikkotuntia).
- Monimuoto-opiskeluun tukea voi saada vain päätoimisille, yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa kestäville opintojaksoille.

- Opiskelijan on oltava tuen tarpeessa.
- Tuloina otetaan huomioon veronalaiset ansiotulot sekä apurahat ja tulot ulkomailta.
- Ulkomaiseen opiskelijavaihtoon tarkoitettuja apurahoja ei oteta tulona huomioon.

Vuositulorajoitus:

- Opiskelijalla voi olla tuloja vuodesta 2008 lukien jokaista opintoraha- ja/tai asumisikäkuukautta kohden 660 euroa/kk ja jokaista tuetonta kuukautta kohden 1 970 euroa/kk.
- Lasketun vapaan vuositulon voi ansaita milloin tahansa kalenterivuoden aikana.
- Tuloja ei tutkita tukea maksettaessa, vaan opiskelijan on huolehdittava siitä, että vapaan vuositulon raja ei ylity.

Työssäoppimisjaksolta tai työharjoittelusta saatu palkka ja opintotuki:

- Jos tutkintoon pakollisena kuuluvasta työharjoittelusta tai työssäoppimisesta saatu palkka on vähintään 505 euroa/kk (660 euroa/kk 1.8.2008 lukien), opintorahaa ei myönnetä.

Oppilaitokselta saatu apuraha:

- Jos oppilaitokselta saatu toimeentulon turvaamiseen tarkoitettu apuraha ylittää koulutukseen myönnettävän korkeimman opintorahan määrän, opintorahaa ei myönnetä.

Asumislisä:

- Myönnetään vuokralla tai asumisoikeusasunnossa asuvalle, ei kuitenkaan vanhempansa taikka oman tai puolisonsa lapsen kanssa asuvalle (eräin poikkeuksin).
- Asumislisään vaikuttavat samassa asunnossa asuvan avio- tai avopuolison tai rekisteröidyn parisuhteen toisen osapuolen tulot.
- Puolison tuloraja on 15 200 euroa. Jokainen tulorajan ylittävä täysi 680 euroa pienentää asumislisää 10 %:lla. Asumislisää ei makseta, kun puolison tulot ovat vähintään 22 000 euroa vuodessa.
- Vanhempien tulot ja asuminen heidän luonaan:
  - Vanhempien tulot eivät vaikuta yli 20-vuotiaiden itsenäisesti asuvien opintotukeen tai avioliitossa olevien ja elatusvelvollisten tukeen.
  - Muissa kuin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien alle 20-vuotiaiden perheettömien opiskelijoiden vanhempien tulojen on oltava alle 61 000 euroa/vuosi

Vähävaraisuuskorotus:

- Pienituloisten vanhempien lapset voivat saada opintorahaan vähävaraisuuskorotuksen, mutta korotus ei kuitenkaan koske suurinta opintorahaa saavia.

Opintotukilomakkeita:

- Kelan toimistoista, oppilaitoksista ja www.kela.fi.

Palautus:

- Oppilaitoksiin, Kelan opintotukikeskukseen ja toimistoihin, yliopistossa opiskelevat yliopiston opintotukilautakuntaan.

Haku aika:

- Tukea saa aikaisintaan hakemuksen saapumiskuukauden alusta.
- Tuki myönnetään yleensä koko opiskelujalle yhdellä hakemuksella. Muutoksista on ilmoitettava ja kesätki on haettava erikseen. Tukea voi hakea myös kuukausitukena sellaisille kuukausille, joihin opintoja harjoitetaan päätoimisesti.

Valitukset:

- Opintotuen muutoksenhakulautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta.
- Valitus lähetetään päätöksen antajalle, joka toimittaa sen edelleen muutoksenhakulautakunnalle.

Opintoraha (verollinen)**A. Korkeakoulut, ulkomaiset ammatilliset oppilaitokset:**

- 18 vuotta täyttäneille itsenäisesti asuville sekä kaikille avioliitossa oleville ja elatusvelvollisille 259,01 euroa/kk (298 euroa/kk 1.8.2008 lukien)
- Vanhempansa luona asuville 20 vuotta täyttäneille 105,96¹ euroa/kk (122¹ euroa/kk 1.8.2008 lukien) ja itsenäisesti asuville alle 18-vuotiaille 126,14¹ euroa/kk (145¹ euroa/kk 1.8.2008 lukien)
- Vanhempansa luona asuville alle 20-vuotiaille 38,68¹ euroa/kk (55¹ euroa/kk 1.8.2008 lukien).

B. Muu koulutus:

- 20 vuotta täyttäneille itsenäisesti asuville sekä kaikille avioliitossa oleville ja elatusvelvollisille 213,60 euroa/kk (246 euroa/kk 1.8.2008 lukien)
- 18–19-vuotiaille itsenäisesti asuville 213,60³ euroa/kk (246³ euroa/kk 1.8.2008 lukien)
- Vanhempansa luona asuville 20 vuotta täyttäneille 63,91¹ euroa/kk (80¹ euroa/kk 1.8.2008 lukien) ja itsenäisesti asuville alle 18-vuotiaille 84,09² euroa/kk (100² euroa/kk 1.8.2008 lukien)
- Vanhempansa luona asuville alle 20-vuotiaille 21,86² euroa/kk (38² euroa/kk 1.8.2008 lukien).

Verotus:

- Opiskelijan toimittaman verokortin mukaan tai 10 prosenttia, jos opintoraha on vähintään 170 euroa/kk

Opintolainan valtiontakaus:

- Opintorahaa saaville (eräin poikkeuksin)
- Korkeakoulut: 300 euroa/kk, ulkomailla opiskeleville 440 euroa/kk
- Muu koulutus: 220 euroa/kk (300 euroa/kk 1.8.2008 lukien), alle 18-vuotiaille 160 euroa/kk, ulkomailla opiskeleville 360 euroa/kk

Opintotuen asumislisä:

- 80 prosenttia opiskelijan asumismenoista, kuitenkin enintään 201,60 euroa/kk (ei myönnetä alle 33,63 euron kuukausivuokrasta), ulkomailla yleensä 210 euroa/kk. Jos asunto on vuokrattu äidiltä tai isältä tai on jomman kumman vanhemman omistama, asumislisä on enintään 58,87 euroa/kk.

1 voidaan korottaa vanhempien tulojen perusteella
 2 voidaan korottaa tai alentaa vanhempien tulojen perusteella
 3 voidaan alentaa vanhempien tulojen perusteella

AIKUISKOULUTUSTUKI

(Veronalainen tulo)

Koulutusrahasto myöntää aikuiskoulutustuen**Opintolainan valtiontakaus**

(maksettava takaisin)

- Kela voi myöntää aikuiskoulutustukea saavalle opintotukilain mukaisen opintolainan valtiontakauksen, jos aikuisopiskelija saa aikuiskoulutustukea vähintään yhtäjaksoisen kahdeksan viikon ajan. Aikuiskoulutustukeen liittyvän lainatakauksen suuruus on 300 euroa kuukaudessa.

- Koulutuksen on oltava *julkisesti valvottua tai siihen rinnastettua omaehtoista koulutusta.*
- Koulutuksen on oltava *viranomaisen valvomaa koulutusta.*
- Opintojen on kestävä yhtäjaksoisesti vähintään *kaksi kuukautta.*
- Tukea voi saada ammatillisen perustutkinnon suorittamiseen.
- Tukea voi saada ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmentavaan koulutukseen.
- Tukea voi saada ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen suorittamiseen sekä ammattikorkeakoulussa suoritettaviin ammatillisiin erikoistumisopintoihin ja muihin aikuiskoulutuksiin.
- Tukea myönnetään yliopistoissa suoritettavaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tai tieteellisiin, taiteellisiin tai ammatillisiin jatkotutkintoihin johtavaan koulutukseen, täydennyskoulutuksiin ja avoimeen yliopisto-opetukseen, joka on henkilölle ammatillista.
- Tukea voi saada ammatillisten ja korkeakoulututkintojen osien suorittamiseen sekä ammatilliseen lisäkoulutukseen.
- Tukea voi saada kansanopistoissa suoritettavaan ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen.
- Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää peruskoulu- tai lukio-opintoihin, kun koulutuksen puute on ammatillisen kehityksen esteenä.
- Ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavaan opintojaksoon voi saada tukea, jos hakija opiskelee suomalaisessa oppilaitoksessa ja ulkomaan opinnot hyväksytään osaksi henkilön suomalaisessa oppilaitoksessa suorittamaa koulutusta tai tutkintoa.
- Tukea voi myös saada ammatittaitoa täydentäviin tai tukeviin kieliopintoihin.

AMMATTITUTKINTOSTIPENDI

(ei tarvitse maksaa takaisin)

- Kertakorvaus näyttötutkintojärjestelmän mukaisen tutkinnon suorittamisesta

- Tutkinnon on oltava ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/98) tarkoittama ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto.
- Ei muiden kuin näyttötutkintojärjestelmässä tarkoitettujen tutkintojen suorittamiseen

TYÖVOIMAKOULUTUKSEN TUET

(ei tarvitse maksaa takaisin)

Hakeutumiskorvaukset**Koulutustuki****Ylläpitokorvaus**

Työmarkkinatuki (mikäli koulutustuen saamisen ehdot eivät täyty)
Lisätietoja löytyy esitteestä "Työvoimakoulutus Työvoimakoulutusetuudet" ja www.mol.fi => Koulutus ja ura => Työvoimakoulutus => Työvoimakoulutusetuudet

- Pääosin ammatilliseen koulutukseen
- Koulutuksen on parannettava henkilön työllistymistä tai työssä olevilla työsuhteen pysyvyyttä tai urakehitystä.

Hakijalta vaaditaan

- hakijalla on oltava vähintään 5 vuoden työhistoria (ollut työ- tai virkasuhteessa tai toiminut yrittäjänä yhteensä vähintään 5 vuotta).
- hakijan tulee olla koulutuksen vuoksi opintovapaalla (tai sitä vastaavalla virkavapaalla) yhtäjaksoisesti vähintään kahden kuukauden ajan. Tuen saaminen edellyttää siten voimassa olevaa työ- tai virkasuhdetta tuettavan koulutuksen aikana.
- tuen saaminen edellyttää, että hakijan päätoiminen työ- ja virkasuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden.
- yrittäjälle aikuiskoulutustukea voidaan myöntää taannehtivasti jälkikäteen todetun ansiomenetyksen perusteella.

Hakeminen

Lomakkeita saa työvoimatoimistojen tietopalvelusta. Sieltä voi noutaa myös esitteen "Aikuiskoulutustuki". Lomakkeita voi tulostaa myös osoitteesta www.koulutusrahasto.fi. Internet-sivuilta saa myös lisätietoa aikuiskoulutustuesta. Hakemuksen voi panna vireille myös sähköisesti

Tuen määrä

Aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta sekä palkan perusteella määräytyvästä ansiosasta. Perusosan suuruus on 500 euroa/kk. Ansio-osa on 20 % hakijan keskimääräisestä kuukausiansiosta 2 700 euron kuukausiansioon saakka ja 15 % sen ylittävältä osalta. Yrittäjille tuki on aina perusosan suuruinen.

Aikuiskoulutustuen kestoaika määräytyy kertyneen työhistorian perusteella. Esimerkiksi 15 työvuotta oikeuttaa 6 kk 15 pvä (144 päivää) kestävään tukiaikaan. Tuen kestoajan ja suuruuden voi laskea laskurilla [osoitteessa www.koulutusrahasto.fi](http://www.koulutusrahasto.fi).

Aikuiskoulutustukea ei voi saada työttömyyspäivärahan, työmarkkinatuen, työvoimakoulutuksen koulutustuen, koulutuspäivärahan, Kelan opintotuen, eläkkeiden, kuntoutusrahan tai tapaturman perusteella myönnetyn ansionmenetykskorvauksen, vuorotteluvapaakorvauksen, asevelvollisen päivärahan tai vieraan valtion opintotuen lisäksi. Aikuiskoulutustukea vähintään kahdeksan viikon ajan yhtäjaksoisesti saava opiskelija on kuitenkin oikeutettu opintolainan valtion takaukseen.

- Hakijalla on oltava tutkintotoimikunnan antama tutkintotodistus koko tutkinnon suorittamisesta.
- Stipendi on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat olleet työ- tai virkasuhteessa suomalaisen työnantajaan yhteensä vähintään viisi vuotta ennen tutkinnon suorittamista.

- Hakemuksen liitteeksi tulee laittaa tutkintotoimikunnan myöntämä todistuskopio koko tutkinnon suorittamisesta.
  - Stipendia on haettava viimeistään vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta.
  - **Lomakkeita saa:** Tutkintotoimikunnalta, oppilaitoksista, Koulutusrahastosta: www.koulutusrahasto.fi
- Hakemuksen voi panna vireille myös sähköisesti.

- Ammattitutkintostipendin suuruus on 339 euroa. Etuus on veroton.

• Hakija hakee ja pääsee koulutukseen työvoimaviranomaisten kautta

- Hakija on vähintään 17-vuotias
- Etusijalla ovat työttömät
- Koulutustuen saamisen edellytyksenä on, että työssäoloehto täyttyy ja työttömyysturvan saamisen enimmäiskesto (500 päivää) ei ole täytynyt.
- Jos koulutustuen saamisen edellytykset eivät täyty, 17-64-vuotias työtön hakija voi saada työmarkkinatukea.
- Yli 127 euron kuukausitulot koulutuksen aikana vähentävät koulutustukea
- Työmarkkinatuen saajan tuloista 50 prosenttia vähentää työmarkkinatuen määrää.

Hakeutumiskorvaukset saa työvoimatoimistoista.

Koulutuksen aikaiset tuet:

- Valituksi tulleet opiskelijat saavat koulutustukihakemuslomakkeen työvoimatoimistoista. Lomake palautetaan Kelan toimistoon tai työttömyyskassaan (työttömyyskassan jäsenet). Työmarkkinatukea haetaan Kelalta.

Hakeutumiskustannukset:

matkakustannusten korvausta 0,21 e/km, lääkärintodistukset.
Koulutustuki: Perustuki ja ansiotuen perusosa: 24,51 euroa/pv, lapsikorotukset: 1 lapsi 4,64 euroa/pv, 2 lasta 6,82 euroa/pv, 3 lasta 8,79 euroa/pv. Ansiotuen ansio-osa: määräytyy aiemman palkan mukaan.
Ylläpitokorvaus: 8 euroa/pv tai korotettu 16 euroa/pv, ulkomailla 50 prosenttia virkamiehen päiväraha.
Työmarkkinatuki: 24,51 euroa/pv, lapsikorotukset kuten koulutustuessa.
Tukia maksetaan 5 pv/viikko.

KELAN KUNTOUTUS JA KUNTOUTUSRAHA

(ei tarvitse maksaa takaisin)

Kohtuulliset ja tarpeelliset opiskelu- ja matkakustannukset

Kuntoutusraha

Ylläpitokorvaus

Harkinnanvarainen kuntoutusavustus

- Ammatilliseen koulutukseen
- Korkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin
- Jatko-opintojen kannalta välttämättömään pohjakoulutukseen

TAPATURMAN, AMMATTITAUDIN, LIIKENNEVAHINGON, SOTILASTAPATURMAN TAI PALVELUSSAIRAUDEN JOHDOSTA KORVATTAVA KUNTOUTUS

(ei tarvitse maksaa takaisin)

- Kuntoutustarpeen ja -mahdollisuuksien selvittäminen Vakuutus kuntoutuksessa
- Varsinaiset opiskelukustannukset
- Kohtuulliset matkakustannukset
- Toimeentuloturva koulutuksen aikana

- Ammatillisen koulutuksen edellyttämään pohjakoulutuksen täydentämiseen
- Ammatilliseen koulutukseen
- Korkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin

MAATALOUSYRITTÄJIEN OPINTORAHAA

(ei takaisinmaksua)

- Opintorahaa voidaan kalenterivuonna maksaa enintään viideltä koulutuspäivältä kalenteriviikkoa kohti ja yhteensä enintään 57 koulutuspäivältä.

- Opintorahaa saa ammittaidon kehittämiseen liittyvään maa- tai puutarhatalouden tai tuotannon monipuolistamiseen tähtäävään koulutukseen. Opintorahaa saa myös maatilatalouden yhteydessä harjoitettavaan pienyritystoimintaan liittyvään koulutukseen.
- Tukikelpoisen koulutuksen on oltava opetusviranomaisen tai alan viranomaisen valvoma. Myös esimerkiksi maaseutukeskusten ja maatalouden erikoisneuvontajärjestöjen koulutus oikeuttaa opintorahaan.
- Opintojen tulee olla pääsääntöisesti vähintään viisi päivää kestäviä opintokokonaisuuksia kalenteri- tai lukuvuoden aikana (kuitenkin alle 8 kuukautta). Opintopäivän tulee olla vähintään kuusi tuntia. Yhden päivän kestävät eriaiheiset koulutustilaisuudet eivät muodosta opintokokonaisuutta.
- Koulutukseen voi sisältyä myös etäopintoja ja opintomatkoja, joiden on oltava kiinteä osa koulutusohjelmaa. Niiden osuus ei saa olla yli 50 prosenttia opintokokonaisuudesta. Tuettava etäopiskelu edellyttää kokopäiväistä opiskelua ja että siitä aiheutuu hakijalle kustannuksia tai tulonmenetyksiä. Opintomatalla opintoihin liittyvää ohjelmaa on oltava vähintään 6 tuntia päivässä.

Hakijalta vaaditaan

- Hakijan työkyky ja ansiomahdollisuudet ovat sairauden tai vamman takia olennaisesti heikentyneet ja niitä voidaan koulutuksen avulla parantaa
- Hakija on saanut Kelalta myönteisen kuntoutuspäätöksen
- Kuntoutusrahaa on haettava neljän kuukauden kuluessa siitä päivästä, josta alkaen sitä halutaan saada.

Hakeminen

- Tukea haetaan Kelan toimistoista. Kuntoutusta ei yleensä korvata takautuen vaan aikaisintaan hakemiskuukauden alusta alkaen. Erityisestä syystä voidaan soveltaa enintään kuuden kuukauden takautuvaa hakuaikaa.

Tuen määrä

- Kuntoutuksena maksetaan opiskelu-, matka- ja apuvälinekustannuksia.
- Kuntoutusrahaa saa omavastuun ylittäviltä arkipäiviltä. Se voi olla hakijan taustan mukaan:
- SV-päivärahan suuruinen
  - Jos kuntoutuja saa täyttä työkyvyttömyyseläkettä työttömyyseläkettä tai sukupolvenvaihdoeläkettä, saa hän eläkkeensä lisäksi kuntoutusrahaa kuukausitasolla 10 prosenttia hänelle maksettavan eläkkeen määrästä.
  - Kuntoutusraha on kuitenkin aina vähintään 15,20 euroa
- Kuntoutusrahaa ei makseta valtion opintotukien, työvoimakoulutuksen tukien, tapaturma-, liikenne-, työeläkelakien mukaisten tukien, ammattikoulutusrahan tai erorahan aikuis-koulutuksellisen lisäksi. Mahdolliset muut tulot ja korvaukset samalta ajalta sovitetaan yhteen kuntoutusrahan kanssa.

- Edellytyksenä on, että hakijalla on oikeus saada työtapatuturman, ammattitautin tai liikennevahingon vuoksi tapaturma- tai liikennevakuutuslain mukaista korvausta ja että hänen työkykynsä tai ansiomahdollisuutensa ovat korvattavan vahingon vuoksi heikentyneet tai voisivat myöhemmin heikentyä.
- Yhteydenotto Vakuutus kuntoutukseen tai ao. vakuutuslaitokseen.

- Kohtuulliset ja tarpeelliset opiskelukustannukset
- Vieraalla paikkakunnalla opiskelusta aiheutuvat lisäkulut
- Päiväraha, tapaturmaeläke tai elinkorko täysimääräisenä
- Liikennevakuutuslain mukainen ansionmenetykskorvaus täysimääräisenä

- Hakija on ennen koulutuksen alkamista edeltävän kalenterivuoden viimeisenä päivänä vähintään 18-vuotias ja enintään 60-vuotias (myönnetään alle 18-vuotiaalle poikkeustapauksessa).
- Hakijan pitää olla vakuutettu maatalousyrittäjien eläkelain mukaisesti tai osaeläkkeen saamisen vuoksi vapautettu kyseisestä vakuutusvelvollisuudesta.
- Hankkimassa asetuksessa (609/2002) 22 § säädettyä ammattitaitoa, mutta jolla ei ole vakuuttamisvelvollisuutta sen vuoksi, ettei hän vielä ole ryhtynyt harjoittamaan maa- tai puutarhatalo

- Hakemus toimitetaan 60 päivän kuluessa koulutuksen päättymisestä TE-keskuksen maaseutuosastolle tai maaseutuelinkeinoviranomaiselle.
- Jos koulutus ajoittuu useammalle kuin yhdelle kalenterivuodelle, tulee kunkin kalenterivuoden aikana suoritetuista opinnoista toimittaa selvitys TE-keskuksen maaseutuosastolle tai maaseutuelinkeinoviranomaiselle viimeistään kyseistä kalenterivuotta seuraavan helmikuun loppuun mennessä.

Lomakkeita saa

- Asuinpaikkakunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselta, Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastolta
- www.mmm.fi/lomakkeet/ (lomake nro 505003, 5003oh ja 505004 ja 505003r)

Palautus:

- TE-keskuksen maaseutuosastolle
- Asuinpaikkakunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle
- Maatalousyrittäjien opintorahaa on haettava kirjallisesti 60 päivän kuluessa koulutuksen päättymisestä.
- Ennakkotietoa siitä, täyttääkö suunniteltu koulutus tuen myöntämisen edellytykset, haetaan 30 päivää ennen opintojen aloittamista (lomake nro 5050)

Tuen määrä:

- 26 euroa kultakin tukikelpoiselta opintopäivältä tai
- 35 euroa, jos päivittäinen matka koulutukseen ylittää 51 km, tai hakija yöpyy koulutuksen vuoksi vieraalla paikkakunnalla
- Opintorahaa voidaan kalenterivuonna maksaa enintään viideltä koulutuspäivältä kalenteriviikkoa kohti ja yhteensä enintään 57 koulutuspäivältä.
- Maatalousyrittäjien opintorahan käsittely ja maksatus kuuluu TE-keskuksen maaseutuosastolle.
- Maatalousyrittäjien opintorahaa ei makseta sellaiseen koulutukseen, johon hakija saa tukea muualta.

OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN TUKI

(ei takaisinmaksua)

Opiskelijalle:

- palkkaa työnopetuksen aikana
- opintososiaalisia etuja tietopuolisen opetuksen aikana sekä suorittaessaan näyttötutkintoa.

Työnantajalle:

- koulutuskorvausta
- työllistämistukea voi hakea työvoimatoimistosta silloin, kun tarkoituksena on tehdä oppisopimus työttömän työnhakijan kanssa.

- Ammatillinen peruskoulutus toisella asteella kaikkiin samoihin perustutkintoihin kuin oppilaitoksissa
- Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiset ammatilliset perustutkinnot sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa näyttötutkintona osana oppisopimuskoulutusta
- Ei-tutkintotavoitteinen lisäkoulutus

KOULUTUSPÄIVÄRAHA

- Enintään 500 päivälle, koulutuspäivärahaa ja työttömyyspäivärahaa yhteensä enintään 565 päivää
- Ei päällekkäin opintotuen kanssa
- Tukimuodon tarkoituksena on avata työttömille mahdollisuus parantaa ammatillisia valmiuksiaan niin, ettei heidän toimeentulonsa heikkene työttömyysturvan tasosta.

Työttömyysetuuden tasoiseen koulutuspäivärahaan oikeuttavat seuraavat koulutukset:

- Ammatilliseen perustutkintoon, ammattikorkeakoulututkintoon tai ammattikorkeakoulun jatkotutkintoon johtava koulutus
- Näyttötutkintona suoritettavaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon tai ammatilliseen perustutkintoon valmistava koulutus
- Muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus
- Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettu, muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettävä kotitalousopetus tai vammaisille opiskelijoille järjestettävä valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus
- Ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa täydennyskoulutuksena järjestetyt erikoistumisopinnot tai opettajan kelpoisuuteen johtavat pedagogiset opinnot
- Ennen työttömyyttä keskeytyneen korkeakoulututkinnon loppuunsaattamiseen tähtäävä koulutus
- Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamiseen johtava koulutus edellyttäen, että hakija on aikaisemman tutkintonsa tai muiden opintosuoritustensa perusteella hyväksytty yliopiston erikseen suunniteltuna ohjelmalla järjestämiin, ylempään korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin (mm. muuntokoulutus ja maisteriohjelmat)
- Peruskoulun oppimäärän suorittaminen; tarve on todettuna työnhakusuunnitelmassa
- Lukion oppimäärän suorittaminen silloin, kun opiskelija on jo aikaisemmin suorittanut lukio-opintoja ja tarve on todettuna työnhakusuunnitelmassa

Hakijalta vaaditaan

- 15 vuoden alaikäraja
- Ammatilliseen peruskoulutukseen vaaditaan perusopetuksen (peruskoulun) oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän suorittaminen; myös muu, riittävät koulutusedellytykset omaava henkilö voi tehdä oppisopimuksen.
- Ammatilliseen lisäkoulutukseen vaaditaan ammatillinen peruskoulutus tai työkokemus.

Hakeminen

- Työnantaja ja oppisopimusopiskelija sopivat oppisopimuskoulutuksen aloittamisesta. Koulutustarkastaja auttaa oppisopimuksen tekemisessä ja henkilökohtaisen opiskeluohjelman laatimisessa.

Tuen määrä

Opiskelija saa tietuopuolisen opetuksen aikana sekä suorittaessaan näyttötutkintoa:

- Ansonmenetyksen korvauksena päivärahaa 14 euroa/opetuspäivä
- Maksuttoman opetuksen
- Matkakustannuskorvausta koti- tai oppisopimuspaikkakunnalta opetuksen järjestämisspaikkaan ja takaisin halvimman matkustustavan mukaan
- Majoittumiskorvausta 5 euroa/opetuspäivä, jos opetus järjestetään opiskelijan koti- tai oppisopimuspaikkakunnan ulkopuolella
- Alle 18-vuotiaan lapsen perheenhuoltaja perheavustusta 16 euroa/opetuspäivä
- Opintososiaalisia etuja, lukuun ottamatta korvausta matka- ja majoittumiskustannuksista, ei myönnetä opiskelijalle, joka saa palkkaa tai mitalakisäteisiä etuja tietuopuolisen opetuksen aikana.

Opiskelija saa työnopetuksen aikana:

- Työehtosopimuksen mukaisen palkan.

- Ennen opiskelua hakijalla pitää olla takanaan vähintään 10 vuotta palkkatyötä tai yritysyyttä. Myös työskentely EU/ETA-maissa tai lähetettynä työntekijänä ulkomailla otetaan huomioon.

- Vuoden 2006 alussa työttömyysturvalakiin tehdyn lisäyksen myötä työssäoloaika laskettaessa työhön rinnastettavana aikana huomioidaan myös aika, jolta hakijalle on maksettu äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai hän on hoitovapaalla, varusmiespalveluksessa, siviilipalveluksessa taikka työkyvyttömyyden sairauden, vian tai vamman vuoksi ja sen vuoksi saanut eläkettä, kuntoutustukea tai tapaturmaeläkettä. Työssäoloajasta enintään neljännes voi olla työhön rinnastettavaa aikaa.

- Työhistorian lisäksi hakijan tulee olla työttömänä työnhakijana opintojen alkaessa. Työttömyyden on pitänyt kestää opiskelua edeltävien 12 kuukauden aikana vähintään 65 päivää. Päivät tarkoittavat maksettuja työttömyyspäiväraha- tai työmarkkinatukipäiviä. Työttömyyden ei tarvitse olla kokoaikaista tai yhdenjaksoista.

- 65 päivän työttömyyttä ei edellytetä, vaan koulutuspäivärahaa voidaan maksaa heti omavastuuajan täytyttyä, mikäli hakijan aloittama tai jatkama ammatillisia valmiuksia edistävä koulutus sisältyy työllistymisohjelmaan. (Koulutuksen ajalta ei kuitenkaan makseta työllistymisohjelmallisää vaan hakijalle maksetaan koulutuspäivärahaa normaalina tai korotettuna).

Koulutuspäivärahaa haetaan:

- Peruspäivärahan ja työmarkkinatuen saajat Kelan toimistosta
- Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saajat omasta työttömyyskassasta

Tukea haetaan erillisellä hakulomakkeella, jota saa työvoimatoimistosta, Kela:n toimistoista ja työttömyyskassoista.

Hakemukseen liitetään:

- Oppilaitoksen antama, OPM:n vahvistama todistus, josta käy ilmi koulutukseen hyväksyminen, koulutuksen alkamisajankohta ja se, että koulutus täyttää tuen edellytykset
- Työhistoriaa koskeva todistus, jonka saa työeläkerekisteristä
- Selvitys koulutuspäivärahaan vaikuttavista tuloista ja sosiaalietuuksista

- Koulutuspäivärahan suuruus on sama kuin työttömälle ennen opiskelun aloittamista maksettu työttömyysturva on. Näin ollen koulutuspäiväraha on työmarkkinatuen, peruspäivärahan tai ansioon suhteutetun päivärahan suuruinen ja siihen maksetaan lapsikorotukset. Koulutuspäivärahaa maksetaan ilman omavastuu-aikaa viideltä päivältä viikossa ja yhteensä enintään 500 päivältä.

- Koulutusaikaiset ansiotulot ja sosiaalietuudet pienentävät täyttä koulutuspäivärahaa samalla tavoin kuin ne pienentävät työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

- Koulutuspäiväraha lasketaan mukaan työttömyyspäivärahan 500 päivän enimmäismaksuaikaan niin, että koulutuspäivärahaa ja työttömyyspäivärahaa voi saada yhteensä enintään 565 päivältä. Koulutuspäivärahaan voi liittyä korotettu ansio-osa.

KOULUMATKATUKI

- Koulumatkatukena korvataan päivittäisten koulumatkojen kustannukset.
- Koulumatkakustannukset korvataan, kun matkan pituus ja kustannukset ylittävät laissa säädetyt rajat.

- Tukeen ovat oikeutettuja lukiokoulutuksen tai ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijat sekä kansanopistossa vastaavia opintoja harjoittavat
- Myös muuna kuin ammatillisena peruskoulutuksena järjestettyihin kotitalousopintoihin, vammaisille opiskelijoille järjestettyyn valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen sekä maahanmuuttajille järjestettyyn ammatilliseen peruskoulutukseen valmistaviin opintoihin osallistuvat voivat saada koulumatkatukea
- Valmistavaan koulutukseen osallistuvat eivät kuitenkaan ole oikeutettuja koulumatkatukeen. Tämä rajaa usein varsinaisena aikuiskoulutuksena suoritettavat tutkinnot pois tuen piiristä, koska koulumatkatukea ei saa näyttökokeina suoritettaviin tutkintoihin (esimerkiksi ammatti- tai erikoisammattitutkinto) tai niihin valmistavaan koulutukseen

OPINTOVAPAA

- Enintään kaksi vuotta viiden vuoden aikana sellaisille työntekijöille, jotka ovat olleet vähintään vuoden saman työnantajan palveluksessa yhdessä tai useammassa jaksossa

- Enintään viisi päivää sellaisille työntekijöille, jotka ovat olleet vähintään kolme kuukautta saman työnantajan palveluksessa yhdessä tai useammassa jaksossa
- Opiskelun ei tarvitse liittyä sen hetkiseen työhön
- Julkisen valvonnan alaiseen koulutukseen (myös ulkomailla)
- Peruskoulun, lukion tai erillisten peruskoulu- ja lukiokurssien tai niiden osien suorittamiseen päivä- tai iltapilaitoksissa ja kansanopistoissa
- Ammatilliseen perus-, jatko- ja kurssikoulutukseen ammatillisissa oppilaitoksissa, aikuis- ja täydennyskoulutuskeskuksissa sekä kesäyliopistoissa ja korkeakouluissa
- Ammattiyhdistyskoulutukseen
- Maatalousryittäjille järjestettyyn koulutukseen
- Opetuksen seuraamiseen, päätoimiseen ohjattuun itseopiskeluun, tutkinnon tai opinnäytteen suorittamiseen, ohjattuun käytännönharjoitteluun sekä koetilaisuuteen osallistumiseen
- Enintään 10 työpäiväksi kerrallaan tutkinnon ja opinnäytteen suorittamiseen valmistautumista varten, esimerkiksi ylioppilastutkinto tai Pro gradu -tutkielma

Hakijalta vaaditaan

- Suomessa päätoimisesti opiskevat
- Kotikuntalain mukaan vakituisesti Suomessa asuvat
- Yhdensuuntaisen koulumatkan opiskelijan asunnolta oppilaitokseen oltava vähintään 10 kilometriä.
- Koulumatkan kustannuksien oltava yli 54 euroa/kk
- Opiskelijan ikä ja taloudellinen asema EIVÄT vaikuta tuen myöntämiseen

Opintovapaan kesto yli viisi päivää:

- Työskennellyt saman työnantajan palveluksessa päätoimisesti vähintään vuoden yhdessä tai useammassa jaksossa.

Opintovapaan kesto viisi päivää tai vähemmän:

- Työskennellyt saman työnantajan palveluksessa vähintään kolme kuukautta yhdessä tai useammassa jaksossa.

Muuta huomioitavaa:

- Jos useat työntekijät ovat hakeneet opintovapaata samaan aikaan ja sen myöntäminen kaikille aiheuttaisi tuntuva haittaa työpaikalla, työnantajan tulee asettaa etusijalle ammatilliseen koulutukseen ja perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen opintovapaata hakevat.
- Jos järjestystä ei tällä perusteella voida ratkaista, on etusija niillä, jotka ovat saaneet vähiten koulutusta.
- Jos opiskelija laiminlyö opiskelut opintovapaan aikana, ei työnantajan tarvitse seuraavaan kahteen vuoteen myöntää hänelle opintovapaata. Opintovapaata ei tällöin katsota työssäolon veroiseksi siltä osin kuin siitä on työehto- ja virkaehtosopimuksissa sovittu.

Hakeminen

- Koulumatkatuen hakemus- ja ostotodistuslomaketta saa oppilaitoksista ja Kelan toimistoista. Hakemus ja mahdollinen ostotodistus toimitetaan oppilaitokseen. Koulumatkatukihakemukset käsitellään Kelan toimistossa, josta lähetetään hakijalle kirjallinen päätös.

- Koulumatkatukea maksetaan vähintään yhdeltä ja enintään yhdeksältä kuukaudelta lukuvuoden aikana (1.8.-31.7.).

Opintovapaan kesto yli 5 päivää:

- Kirjallisesti työnantajalta 45 päivää ennen opintojen alkamista.

Opintovapaan kesto 5 päivää tai vähemmän:

- Kirjallisesti tai suullisesti työnantajalta 15 päivää ennen opintojen alkamista. Työnantajan kanssa voi sopia joustavammin joustavammistakin järjestelyistä.

Hakemuksen on sisällettävä:

- Opintojen ja haettavan opintovapaan alkamis- ja päättymispäivä
- Koulutuksen ja opiskelun muoto (opetuksen seuraaminen, käytännön harjoittelu, koetilaisuuteen osallistuminen, itseopiskelu)
- Koulutuksen järjestäjä, esimerkiksi oppilaitoksen nimi
- Onko kyse aikaisemman opintovapaan aikana aloitetun koulutuksen tai opiskelun loppuunsaattaminen.
- Päätoimisessa itseopiskelussa opintosuunnitelma.
- Jos vapaata haetaan tutkinnon suorittamista varten, hakemukseen on liitettävä myös todistus tutkintoon ilmoittautumisesta.

Tuen määrä

- Käytettäessään matkustamiseen Matkahuollon jäsenyrytyksen linja-autoa tai juna opiskelija maksaa kuukausilipusta tai vastaavasta 43 euroa (lipun hinnan on oltava yli 54 euroa) ja lipun myyjä laskuttaa muun osan lipun hinnasta Kelalta.

- Muussa joukkoliikenteessä, jossa ei voi ostaa ostotodistuksen avulla koulumatkatuella alennettua lippua (seutuliikenne, tilausliikenne), opiskelija ostaa halvimman mahdollisen kuukautta vastaavan ajan lipun ja Kela maksaa opiskelijalle koulumatkatukena lipun hinnan ja 43 euron maksuosuuden erotuksen kuukausittain.

- Kun koulumatkalla käytetään koulukuljetusta, koulumatkaki maksetaan koulutuksen järjestäjälle. Jos opiskelija ei voi käyttää joukkoliikennettä tai koulukuljetusta, koulumatkatuki maksetaan opiskelijan tilille kuukausittain.

- Lisätietoja mm. oikeudesta käyttää omaa matkustustapaa ja erityistilanteista saa Koulumatkatuki-esitteestä, www.kela.fi tai Kelan toimistoista ja oppilaitoksista

- 2 vuoden kiintiön tultua täyteen opintovapaata voi saada jälleen 5 vuoden kuluttua siitä, kun jakson ensimmäinen opintovapaa alkoi.
- Työnantajalla on oikeus siirtää opintovapaata enintään kuusi kuukautta, jos opintovapaan myöntäminen aiheuttaisi tuntuva haittaa työpaikalla. Jos työnantajan palveluksessa on vähintään viisi työntekijää, voidaan opintovapaan aloitusta siirtää samalla periaatteella kaksi kertaa.
- Opiskelija voi siirtää yli 5 päiväksi myönnettyä opintovapaata, jos siitä ei aiheudu tuntuva haittaa työpaikalla. Ilmoitus siirrosta on tehtävä vähintään 2 viikkoa ennen opintovapaan alkamista.
- Työntekijä voi keskeyttää yli 50 päiväksi myönnetyn opintovapaan ja palata töihin. Asia on ilmoitettava vähintään 4 viikkoa ennen työhön palaamista. Työnantajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta ottaa opintovapaalla olevaa työntekijää töihin ennen kuin työntekijälle mahdollisesti palkatun sijaisen työ sopimus voidaan laillisesti päättää.

- Jos työntekijä on opintovapaansa aikana työkyvyttöön yli seitsemän päivää, tämän ajan ylittävää osaa ei lueta opintovapaa-ajaksi. Pyyntö tällaisesta järjestelystä on tehtävä työnantajalle viipymättä.

VUOROTTELUVAPAA

- Vähintään 90 ja enintään 359 päivää
- Vapaa voi sopia pidettäväksi myös useammassa jaksossa. Jokaisen jakson pituuden on oltava vähintään 90 päivää, muuten vuorottelukorvausta ei voida maksaa.
- Uuden vuorotteluvapaan voi aloittaa aikaisintaan 5 vuoden kuluttua edellisen vuorotteluvapaan päättymisestä, jos edellinen vuorotteluvapaa on päättynyt 1.1.2003 tai sen jälkeen.

- Vuorotteluvapaan ja -korvauksen saaminen ei edellytä opiskelua, joten opiskelu on vapaaehtoista ja opiskella voi mitä tahansa

OSA-AIKALISÄ

- Enintään 12 kuukauden ajalle
- Osa-aikalisä voidaan myös jaksottaa siten, että jaksosten yhteinen pituus on enintään 12 kuukautta
- Osa-aikalisällä ei ole tarkoitus tukea siirtymistä pysyvästi osa-aikatyöhön. Kun osa-aikalisää on saatu yhteensä 12 kuukautta, on työskenneltävä vähintään vuosi koko-aikatyössä saman työnantajan palveluksessa ennen kuin voidaan uudestaan myöntää osa-aikalisää.

- Osa-aikalisän saaminen ei edellytä opiskelua, joten opiskelu on vapaaehtoista ja opiskella voi mitä tahansa

Hakijalta vaaditaan

- Vuorotteluvapaalle jäävältä edellytetään vähintään 10 vuoden työhistoriaa. Työtekoon rinnastetaan aika, jolta on maksettu äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai erityishoitotukia. Työntekoaikaan rinnastetaan lisäksi lakiin tai työ- tai virkaehtosopimukseen perustuva hoitovapaa sekä varusmies- tai siviilipalvelusaika. Vaadittavasta 10 vuoden työhistoriasta enintään neljännes voi olla työaikaan rinnastettavaa aikaa. Vapaalle jäävän on syytä selvittää työhistoriansa riittävyys ennen vapaalle jäämistä vuorottelukorvauksen maksajalta, jolta saa myös lisätietoja.
- Lisäksi edellytetään, että on työskennellyt vapaata edeltävänä 13 kuukauden aikana kokoaikaisesti saman työnantajan palveluksessa. Sairaudesta ja tapaturmasta johtuva poissaolo rinnastetaan työntekoon, sen sijaan äitiys-, isyys- tai vanhempainlomasta johtuvaa poissaoloa ei.
- Hakijan työnantajan on palkattava tilalle työvoimatoimistossa työttömänä työnhakijana oleva henkilö
- Työtöntä ei tarvitse palkata samoihin tehtäviin, joita vapaalle siirtyvä on hoitanut.

- Osa-aikaisää voidaan myöntää henkilölle, jonka kokoaikainen palvelussuhde samaan työnantajaan on välittömästi ennen osa-aikatyöhön siirtymistä kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään vuoden
- Osa-aikaisään oikeuttavan työajan on palkanmaksukautta vastaavana ajanjaksona oltava 40–60 prosenttia kokoaikaisesta säännöllisestä työajasta
- Työnantajan on palkattava osa-aikaisäkaudeksi osa-aikatyöhön työvoimatoimiston osoittama työttömänä työnhakijana oleva henkilö
- Työtöntä ei tarvitse palkata samoihin tehtäviin.

Hakeminen

- Työnantaja ja työntekijä sopivat vuorotteluvapaasta.
- Vuorottelusopimuslomakkeita saa www.suomi.fi-palvelusta => Asiointi ja lomakkeet. Sopimuksen ohjeissa on selostettu työvoimatoimistolle ja korvauksen maksajalle toimitettavat liitteet.
- Korvauslomakkeita saa työvoimatoimistoista, ja ne toimitetaan työttömyyskassaan tai Kelaan.
- Lisätietoja vuorotteluvapaajärjestelyistä saa työvoimatoimistoista ja etuuden maksajilta.

- Osa-aikaisää haetaan siltä työvoimatoimistolta, jonka toimialueella työpaikka sijaitsee tai siltä työvoimatoimistolta, jonka työnhakija osa-aikaisän avulla työllistetään.
- Hakulomakkeita saa työvoimatoimistoista. Osa-aikaisähakemukseen on liitettävä työnantajan antama todistus, josta ilmenee osa-aikatyötä edeltäneen 12 kuukauden kokoaikatyön peruspalkka ja lisät sekä osa-aikatyön palkka.

Tuen määrä

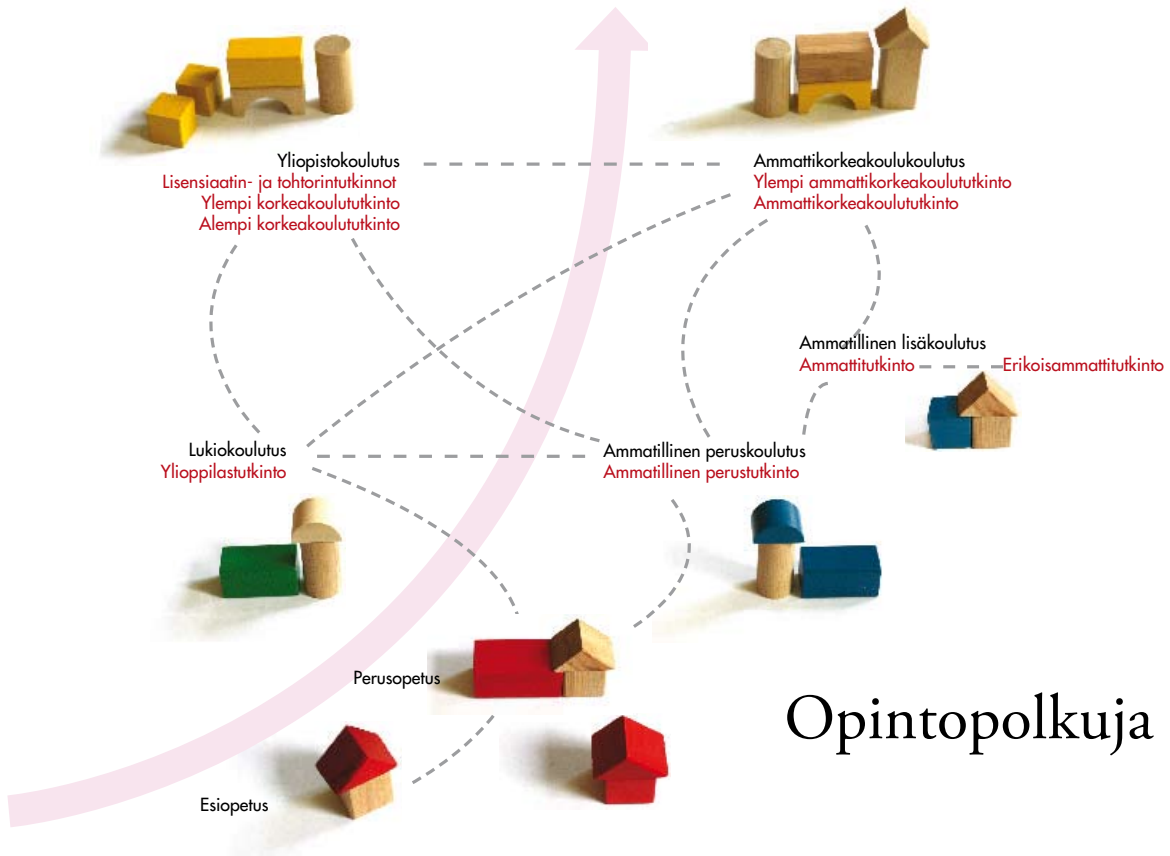
- Vuorottelukorvaus on 70 prosenttia siitä työttömyyspäivärahasta, johon henkilöllä olisi oikeus työttömänä ollessaan, lapsikorotuksia ei oteta huomioon. Jos henkilöllä on työhistoriaa vähintään 25 vuotta, korvaus on 80 prosenttia. Korvaus on veronalaista tuloa.

- Vuorottelukorvauksen maksaa työttömyyskassa tai Kela.

- Osa-aikapalkan lisäksi osa-aikatyöhön siirtyneelle maksetaan osa-aikaisänä 50 prosenttia työnantajan ilmoittamasta kokoaikatyön ja osa-aikatyön palkanerotuksesta, kuitenkin enintään normaali työllistämistuki 70 prosentilla korotettuna eli käytännössä osa-aikaisä voi olla enintään noin 723 euroa kuukaudessa. Osa-aikaisä siis maksetaan osa-aikapalkan lisäksi.

- Osa-aikaisän saajan on tehtävä kuukausittain tilitys työvoimatoimistolle. Tilitys on toimitettava työvoimatoimistolta saatavalla lomakkeella viimeistään kuukauden kuluessa tilitysjakson päättymisestä. Tilityslomakkeeseen on liitettävä palkkakuitti tilitysjakson tuloista.

KOULUTUSVÄYLÄT

Opintopolkuja

Suomen koulutusjärjestelmä ryhmitellään koulutusasteisiin. Yleensä vain alemman asteen opinnot suorittanut voi opiskella ylemmän asteen koulutuksessa. Tutkintoja valvotaan ja jokaista tutkintoa koskee erillinen laki. Näin varmistetaan koulutuksen laatu ja yhdenmukaisuus sekä turvataan opiskelijan oikeudet.

ESIASTEEN JA PERUSASTEEN KOULUTUS

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Sitä ennen hänellä on oikeus osallistua vuoden ajan kuusivuotiaalle tarkoitettuun vapaaehtoiseen, maksuttomaan esiopetukseen. Esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetus toteutetaan enimmäkseen osana päivähoitojärjestelmää, mutta myös peruskoulu voi tarjota esiopetusta.

Perusopetus kestää yhdeksän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen tai viimeis-

tään silloin, kun oppivelvollisuuden alkamisesta on tullut kuluneeksi kymmenen vuotta. Perusopetuksen jälkeen voi hakea lukiokoulutukseen tai ammatilliseen peruskoulutukseen.

TOISEN ASTEEN KOULUTUS

Toisen asteen koulutukseen kuuluvat lukiokoulutus ja ammatillisiin perustutkintoihin johtava koulutus. Toisen asteen koulutukseen hakeudutaan yleensä suoraan peruskoulun jälkeen yhteishaun kautta. Aikuiskoulutukseen haetaan suoraan oppilaitoksen kautta. Toisen asteen nuorten koulutus esitellään julkaisuissa “Koulutusopas 1–2, Ammatillinen ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö”.

Lukiokoulutus rakentuu perusopetuksen oppimäärälle. Lukion voi suorittaa 2–4 vuodessa. Lukion päätteeksi opiskelijat suorittavat valtakunnallisen ylioppilastutkinnon, joka antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

Ammatilliset perustutkinnot ovat kaikki kolmivuotisia (120 opintoviikkoa), ja niihin sisältyy työssä oppimista vähintään 20 opintoviikkoa. Ne rakentuvat perusopetuksen oppimäärälle. Myös lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon suorittaneet voivat hakeutua opiskelemaan ammatillisia perustutkintoja ns. ylioppilaiden kiintiöpaikoilla.

Tutkinnon voi suorittaa paitsi oppilaitoksissa järjestettävänä koulutuksena, näyttötutkintona sekä oppisopimuskoulutuksena. 3-vuotinen ammatillinen perustutkinto antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

KORKEA-ASTEEN KOULUTUS

Korkea-asteen koulutukseen kuuluvat ammattikorkeakoulukoulutus ja yliopistokoulutus.

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 210–270 opintopistettä (3,5–4,5 vuotta). Opiskelijaksi ammattikorkeakouluun voidaan hyväksyä henkilö, joka on suorittanut lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon, 3-vuotisen ammatillisen perustutkinnon tai opistoasteen tai korkea-asteen ammatillisen tutkinnon. Hakukelpoisuuden vastaavalle alalle antaa myös laajuudeltaan kolmea vuotta suppeampi ammatillinen perustutkinto tai ammattitutkinto.

Ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavaan koulutukseen haetaan ammattikorkeakoulujen yhteishaun kautta. Hakuja on kaksi kertaa vuodessa: keväisin ja syksyisin. Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusta esitellään oppaassa ”*Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutusopas – Yrkehögskolornas vuxenutbildningsguide*”, joka ilmestyy vuosittain helmikuussa, ja oppaassa ”*Korkeakouluopinnot – Högskolestudier*”.

Yliopistoissa voi suorittaa alempia ja ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja. Alemman korkeakoulututkinnon (180 op) voi yleensä suorittaa 3 vuodessa ja ylempään (120 op) 5 vuodessa. Yliopistosektori muodostuu monitieteisistä yliopistoista sekä tiede- ja taidekorkeakouluista. Opiskelijaksi yliopistoon voidaan hyväksyä henkilö, joka on suorittanut ylioppilastutkinnon, 3-vuotisen ammatillisen perustutkinnon, opistoasteen tai korkea-asteen ammatillisen tutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon.

Yliopistot ja niiden koulutus esitellään Opetushallituksen koulutusoppaissa ”*Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*” sekä ”*Korkeakouluopinnot – Högskolestudier*”.

AIKUISKOULUTUS

Kaikilla koulutusasteilla on tarjolla aikuiskoulutusta. Aikuiskoulutus tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden saada koulutusta ja suorittaa tutkintoja missä vaiheessa elämää hyvänsä. Aikuiskoulutus voi olla yleissivistävää tai ammatillista koulutusta.

Aikuisena voi opiskella muun muassa aikuislukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, aikuiskoulutuskeskuksissa, ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa sekä kansan- sekä kansalais- ja työväenopistoissa. Koulutus voi olla opiskelijan kustantamaa tai oppisopimus-, työvoima- tai henkilöstökoulutusta. Aikuiskoulutusta järjestetään nuorten koulutusjärjestelmään kuuluvissa oppilaitoksissa, yksinomaan aikuiskoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa, aikuiskoulutusta tarjoavissa yrityksissä sekä työpaikoilla (henkilöstökoulutus). Myös yliopistot ja ammattikorkeakoulut järjestävät aikuiskoulutusta.

Tutkintoon johtavan koulutuksen lisäksi Suomessa on tarjolla jatko- ja täydennyskoulutusta sekä harrastusopintoja. Ammatillinen aikuiskoulutus jakaantuu ammatilliseen peruskoulutukseen ja ammatilliseen lisäkoulutukseen. Koulutus voi olla tutkintoon johtavaa tai tutkintoon johtamatonta.

Peruskoulutus johtaa tutkintoon. Lisäkoulutus taas voi olla tutkintoon johtavaa tai vapaatavoitteista. Tutkintoon johtavaa koulutusta säädellään valtakunnallisesti. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa otetaan huomioon opiskelijan ammattitaito, työkokemus ja aikaisempi koulutus.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot on tarkoitettu eri alojen ammattilaisille, jotka haluavat osoittaa käytännön ammattitaitonsa ja pätevyytensä. Tutkinnot suoritetaan näyttökokein, eli ammattitaito arvioidaan erillisissä koetilaisuuksissa. Lue lisää näyttötutkinnoista sivulta 45.

KOULUTUKSEN YLEINEN HALLINTO JA PÄÄTÖKSENTEKO

Lainsäädäntö

Tässä oppaassa esiteltävät koulutusasteet ja -muodot perustuvat seuraaviin lakeihin: perusopetuslaki, lukiolaki, laki ammatillisesta koulutuksesta, laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta, laki ammattikorkeakouluopinnoista ja yliopistolaki.

Opetusministeriö ja Opetushallitus

Opetustoimen keskeinen kehittämissasiakirja on valtioneuvoston hyväksymä viisivuotinen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, joka sisältää eri koulutusaloja ja -tasoja koskevia kehittämistoimenpiteitä, koulutus- ja tutkimuspolitiikan päälinjoja sekä voimavarojen linjauksia.

Opetusministeriö vastaa ylimpänä hallintoviranomaisena julkisin varoin tuetusta opetustoimesta. Opetusministeriö valmistee koulutusta koskevan lainsäädännön ja tarvittavat koulutus-tehtävöpäätökset valtioneuvostolle.

Opetushallitus toimii opetusministeriön kanssa läheisessä yhteistyössä. Se on suunnittelu-, kehittämis- ja arviointiviranomainen, jonka toimialaan kuuluvat perusasteen ja toisen asteen koulutus sekä aikuiskoulutus. Opetushallitus laatii ja hyväksyy opetussuunnitelmien perusteet ja näyttötutkintojen perusteet (aikuiskoulutus). Lisäksi se vastaa mm. valtakunnallisten yhteishakujen järjestämisestä sekä yliopistokoulutuksen haku- ja opinto-oikeusrekisteristä.

Aluetasolla

Aluetasolla opetusministeriön hallinnonalan asioita hoitaa kussakin lääninhallituksessa sivistisosasto. Yhteishakuun liittyvistä käytännön asioista vastaavat lääninhallitusten yhteishaun toimipisteet.

Paikallistasolla

Paikallishallinnosta huolehtivat kunnat. Kunnissa päätösvaltaa käyttää valtuusto, joka valitaan yleisillä vaaleilla. Opetustoimen hallintoa varten kunnassa on ainakin yksi monijäseninen toimielin, esimerkiksi sivistyslautakunta.

Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjinä voivat toimia kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset yhteisöt (säätiot yms.). Koulutuksen järjestäjä päättää mm. koulutustarjonnasta ja koulutuksen sisällöstä opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta, kunkin vuoden aloituspaikkamääristä sekä koulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteista tai niiden painotuksista opetusministeriön päätösten pohjalta.

Lisätietoa:

- www.oph.fi, www.edu.fi
koulutusjärjestelmä, oppisopimuskoulutus, tutkintorakenne
- www.ammatillinenkoulutus.com
perustietoa ammatillisesta koulutuksesta

AIKUISTEN PERUSOPETUS JA LUKIOKOULUTUS

Aikuiset voivat suorittaa perusasteen ja lukion oppimäärän sekä ylioppilastutkinnon tai osan niistä aikuisten lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa. Näitä ovat aikuislukiot, iltalukiot ja lukioiden aikuislinjat. Monet nuorten lukiokoulutusta antavat lukiot järjestävät myös aikuisten lukiokoulutusta. Myös joissakin kansanopistoissa on peruskoulu- ja lukiolinja. Oppilaitokset ottavat myös aikuisia yksityisoppilaiksi.

Kansalais- ja työväenopistoissa voi opiskella myös peruskoulun ja lukion oppiaineita. Samoin kesälukioissa ja kesäyliopistoissa voidaan antaa opetusta peruskoulun ja lukion oppiaineissa.

AIKUISTEN PERUSOPETUS

Aikuisena voi suorittaa perusopetuksen koko oppimäärän tai opiskella yksittäisiä oppiaineita aikuislukioissa ja lukioiden aikuis- tai iltalinjoilla sekä eräissä kansanopistoissa. Perusopetuksen opintoja voi opiskella myös verkon välityksellä.

Perusopetuksen koko oppimäärän tai yksittäisiä oppiaineita voi suorittaa myös erityisenä tutkintona. Tutkinnon suorittaja opiskelee perusopetuksen opintoja yksityisoppilaana, eli hän ei osallistu oppilaitoksen opetukseen. Opiskelija osoittaa erityisessä tutkinnossa, että hänen tietonsa ja taitonsa vastaavat oppiaineiden perusopetuksen oppimäärän mukaisia tietoja ja taitoja. Eriytyisen tutkinnon voivat järjestää eräät kansanopistot ja koulut, jotka antavat perusopetusta 7.–9. vuosiluokilla.

Perusopetuksen oppimäärä suoritetaan kurssimuotoisena, ja se koostuu 44 kurssista. Tietoja mahdollisuuksista suorittaa perusopetuksen oppimäärä aikuisena saa parhaiten tästä oppaasta kunkin oppilaitoksen kohdalta.

AIKUISTEN LUKIOKOULUTUS

Aikuiset voivat suorittaa lukion oppimäärän, ylioppilastutkinnon, yksittäisten oppiaineiden oppimäärän tai korottaa aikaisemmin saatuja arvosanoja. Opiskelijat voivat myös kerrata ja täydentää aikaisempia tietojaan ja siten parantaa mahdollisuuksiaan päästä yliopistoihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin sekä parantaa yleissivistystään päästäkseen eteenpäin omalla ammatillallaan ja suorittaa loppuun aiemmin aloitettuja opintojaan.

Aikuisten lukiokoulutusta järjestetään useimmiten aikuislukioissa tai lukioiden aikuislinjoilla. Lukio-opintoja voi suorittaa myös yksityisopiskelijana, etälukiossa ja eräissä kansanopistoissa.

Kansanopistojen peruskoulu- ja lukiolinjat ovat tavallisesti päätoimista päiväopetusta, usein internaattimuotoisena. Aikuislukioissa opetus järjestetään usein iltaisin, joten opiskelu on mahdollista työn ohessa. Opetusta järjestetään iltaisin, ja päivisin sekä pelkästään päiväryhmissä. Ryhmät koostuvat joko pelkästään aikuisista tai aikuisista ja nuorista opiskelijoista.

Pääsyaatimukset

Lukion pääsyaatimuksena on perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän suorittaminen, tai opiskelijalla on oltava muuten riittävät edellytykset lukio-opintojen suorittamiseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista. Aikuislukioiden peruskouluopintoihin voivat haakeutua yli 16-vuotiaat ja lukio-opintoihin yli 18-vuotiaat. Alle 18-vuotias voidaan ottaa aikuisten lukio-opintoihin vain hakiin liittyvästä erityisestä syystä.

Opiskelun kesto ja opetusjärjestelyt

Lukion oppimäärä on suoritettava enintään neljässä vuodessa, jollei opiskelijalle perustellusta syystä myönnetä pidennystä suoritusajanaan. Vuotuisesta työajasta päättää koulutuksen järjestäjä.

Aikuisten lukiokoulutus järjestetään luokattomana. Lukuvuoden opetus on jaettu yleensä 5 jaksoon, joiden aikana voi suorittaa yhden kurssin 1–5 oppiaineessa. Yhden kurssin laajuus on keskimäärin 28 tuntia. Opetussuunnitelmaan voi kuulua itsenäisesti opiskeltavia kursseja, ja opiskelijalle voidaan pyynnöstä myöntää lupa suorittaa kurssi tai sen osa opetukseen osallistumatta.

Aikuislukion työviikko on yleensä neli- tai viisi-iltainen. Lähiopetuksessa opetustunnin pituus on vähintään 40 minuuttia. Opetukseen käytettävä aika jaetaan tarkoituksenmukaisiksi opetusjaksoiksi. Aikuislukioissa tunnit alkavat yleensä työajan

jälkeen, mutta oppitunteja voi olla myös päivisin. Lukion oppimäärä koostuu vähintään 44 kurssista.

ETÄLUKIO

Etälukio soveltuu:

1. aikuiselle koko lukion tai tiettyjen aineopintojen joustavaan opiskeluun
2. aikuislukiolaiselle oman oppilaitoksen kurssitarjonnan täydentämiseksi
3. ammatillisen tutkinnon pohjalta ylioppilaskirjoituksiin valmistautuvalle
4. ammatillisen oppilaitoksen opiskelijalle (mm. kahden tutkinnon suorittajalle)
5. ammattikorkeakoulun opiskelijalle tuki- ja kertausopiskeluun
6. yleissivistäviä tietojaan päivittävälle ja täydentävälle aikuiselle
7. ulkomailla tilapäisesti asuvalle

Etälukiossa opiskellaan aikuisten lukiokoulutuksen opetus suunnitelman perusteiden ja tuntijaon mukaan. Opiskelija ilmoitetaan etäopintoja tarjoavaan lukioon ja laatii yhdessä opinto-ohjaajan, ryhmäohjaajan tai rehtorin kanssa yksilöllisen opiskelusuunnitelman, joka sisältää etäopiskelun tavoitteet ja aikataulun.

Opiskelu etälukiossa on yleensä monimuotoista. Pääosa opiskelusta on opettajan verkossa ohjaamaa etäopiskelua. Etäopiskelussa hyödynnetään oppikirjoja ja muuta kirjallista materiaalia, verkko-oppimateriaalia sekä television etälukio-ohjelmia ja äänitteitä. Etäopiskelija voi osallistua tarvittaessa myös lähiopetukseen ja -ohjaukseen. Halutessaan opiskelija voi suorittaa lähes kaikki opintonsa verkko-opiskeluna.

Etäopiskelu on mahdollista jo yli sadassa oppilaitoksessa. Oppilaitokset ovat verkostoituneet alueelliseksi yhteistyöverkostoiksi. Etälukioverkostojen ja oppilaitosten yhteystiedot löytyvät Opetushallituksen etälukioportaalista osoitteesta www.oph.fi/eta-lukio. Opetushallituksen ylläpitämillä etälukion [www-sivuilta](http://www.sivuilta) löytyy myös runsaasti opiskelumateriaalia sekä lisätietoa etälukiosta.

Koko lukion suorittaminen on etäopiskelijalle maksutonta. Yksittäisten aineopintojen maksuista päättää koulutuksen järjestäjä.

Lukio-opintojen sisältö

Aikuiset voivat opiskella lukiossa äidinkieltä ja kirjallisuutta, toista kotimaista kieltä, vieraita kieliä, matematiikkaa, uskontoa, elämäntutkimustietoa, historiaa, yhteiskuntaoppia, filosofiaa, fysiikkaa, kemiaa, biologiaa, maantiedettä ja psykologiaa. Jos aloittaa lukio-opinnot alle 18-vuotiaana on opiskeltava myös

yksi kurssi liikuntaa ja terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia tai yksi kurssi kumpaakin viimeksi mainittua ainetta.

Aikuisten lukiokoulutuksessa voidaan opettaa muita lukion tehtävään kuuluvia aineita ja aihekokonaisuuksia. Lisäksi opiskelijalle annetaan opinto-ohjausta.

Opiskelijalla on oikeus lukea hyväkseen lukion oppimäärään muualla suoritettut opinnot, jotka ovat tavoitteiltaan ja keskeisiltä sisällöiltään lukion opetus suunnitelman mukaisia.

Opiskelijan arviointi

Opiskelija saa lukion päättötodistuksen, kun hän on suorittanut hyväksyttävästi koko oppimäärän. Jos opiskelija eroaa ennen koko oppimäärän suorittamista, hänelle annetaan todistus suoritetuista opinnoista.

Opettaja arvioi opiskelijan tiedot ja taidot kunkin kurssin päätteeksi. Numeroarvosanalla arvioitavissa kurseissa käytetään asteikkoa 4–10. Arvosana 5 osoittaa välttävää, 6 kohtalaisia, 7 tyydyttäviä, 8 hyviä, 9 kiitettäviä ja 10 erinomaisia tietoja ja taitoja. Hylätty suoritus merkitään arvosanalla 4.

Hakeminen

Aikuisten perusopetusta ja lukiokoulutusta antaviin oppilaitoksiin haetaan tai ilmoitaututaan suoraan oppilaitokseen. Yleisimmät opiskelijaksi ilmoittautumisajankohdat ovat touko-kesäkuun vaihe sekä elokuun ja tammikuun alku. Opiskelumahdollisuuksia voi kuitenkin tiedustella oppilaitoksista läpi vuoden, sillä monissa oppilaitoksissa opinnot voi aloittaa jokaisen jakson alussa.

Kustannukset

Opetus on perusopetuksessa oleville ja lukion koko oppimäärää suorittavalle opiskelijalle maksutonta. Aineopiskelijoilta ja yksityisopiskelijoilta peritään maksuja. Opetusministeriö voi antaa erityisestä syystä luvan maksujen perimiseen muiltakin opiskelijoilta.

Etälukiolaisille tutkintotavoitteinen opiskelu on maksutonta (koko tutkinnon suorittaminen) ja aineopiskelijoilta peritään oppilaitoksen määrittelemät kurssimaksut.

YLIOPPILASTUTKINNON SUORITTAMINEN

Ylioppilastutkinto antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin.

Ylioppilastutkinto järjestetään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Kokeet eli "ylioppilaskirjoitukset" pidetään yhtä aikaa kaikissa lukiokoulutusta järjestävissä oppilaitoksissa.

Ylioppilastutkinnon voi suorittaa kokonaan yhdellä tutkintokerralla tai hajautettuna enintään kolmena peräkkäisenä tutkintokertana. Ylioppilastutkintotodistuksen saa, kun on läpäissyt tutkinnon pakolliset kokeet ja saa lukion päättötodistuksen tai todistuksen ammatillisesta tutkinnosta. Opiskelijan on suoritettava lukion oppimäärä (aikuisena vähintään 44 kurssia, nuorena vähintään 75 kurssia) ennen ylioppilastutkintotodistuksen saamista.

Ylioppilastutkintoon voi lukion oppimäärää suorittavien lisäksi osallistua henkilö, joka on suorittanut:

1. vastaavan ulkomaisen lukion oppimäärän tai
2. vähintään kaksi ja puolivuotisen ammatillisen tutkinnon taikka
3. lyhyemmän, kuitenkin vähintään kaksivuotisen ammatillisen tutkinnon, joka perustuu perusopetuksen tai sitä vastaavalle aikaisemmalle oppimäärälle sekä ylioppilastutkintolautakunnan määräämät lisäopinnot.

Hylätyn pakollisen kokeen saa uusia kaksi kertaa. Hyväksytyt kokeet saa uusia kerran.

Ylioppilastutkinnossa täytyy suorittaa vähintään neljä koetta, joista äidinkielen koe on pakollinen kaikille.

Kolme muuta pakollista koetta opiskelija voi valita seuraavista:

- toisen kotimaisen kielen koe (suomi tai ruotsi)
- vieraan kielen koe
- matematiikan koe
- reaaliaineissa järjestettävä koe

Pakollisten kokeiden lisäksi tutkintoon osallistuva voi suorittaa yhden tai useamman ylimääräisen kokeen. Opiskelijan on suoritettava vaativampi koe vähintään yhdessä pakollisessa oppiaineessa. Matematiikassa, toisessa kotimaisessa kielessä ja vieraissa kielissä järjestetään vaativuudeltaan kahden eri tason mukaiset kokeet.

Tutkintoa voi täydentää, kun ylioppilastutkinto on suoritettu. Voi myös osallistua myös aikaisemmin suorittamansa oppiaineen eritasoiseen kokeeseen.

Ylioppilastutkinnon kokeita voi suorittaa myös yksittäisissä aineissa.

Ylioppilastutkinnon kokeet arvioidaan arvosanoin laudatur, eximia cum laude approbatur, magna cum laude approbatur, cum laude approbatur, lubenter approbatur, approbatur ja improbatur.

Perusmaksu ylioppilastutkintoon osallistumisesta on 23 euroa ja koekohtainen maksu on kultakin kokeelta 25 euroa.

UUDISTUNEITA KOKEITA

Reaalikoe

Reaalikoe uudistui keväällä 2006. Koe järjestetään seuraavissa aineissa: evankelisluterilainen uskonto, ortodoksinen uskonto, elämäkatsomustieto, psykologia, filosofia, historia, yhteiskuntaoppi, fysiikka, kemia, biologia, maantiede ja terveystieto. Yhdellä tutkintokerralla on kaksi reaaliaineiden koepäivää, joten kokelas voi samalla tutkintokerralla osallistua kahden eri reaaliaineen kokeeseen.

Äidinkielen koe

Äidinkielen koe uudistui keväällä 2007. Aineisto- ja otsikkokokeet on korvattu tekstitaidon kokeella ja esseekokeella. Hyväksytyt arvosanat saaminen edellyttää, että kokelas osallistuu kumpaankin kokeeseen. Kokelaan äidinkielen arvosana määräytyy näiden kahden kokeen yhteispistemäärän nojalla.

Tekstitaidon koe painottuu kokelaan kielelliseen vastaanotto-kykyyn ja mittaa erityisesti kriittistä ja erittelevää lukutaitoa. Esseekoe painottuu kielelliseen ilmaisuun ja kokonaisuusien hallintaan.

Pitkän matematiikan koe

Pitkän matematiikan koe uudistui keväällä 2007. Uudistettuna kokeessa on edelleen 15 tehtävää, joista 1–2 on vaativampia tehtäviä.

AIKUISLUKIOT JA LUKIOIDEN AIKUISLINJAT

Lukiolain (629/1998) mukaan kaikilla lukiokoulutuksen järjestämisluvan saaneilla on oikeus järjestää myös aikuisille tarkoitettua opetusta.

Etelä-Suomen lääni

Eiran aikuislukio, Helsinki
Espoon aikuislukio
Forssan yhteislyseo/aikuisopetus
Helsingin aikuislukio
Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinja
Hämeenlinnan aikuislukio
Imatran aikuislukio
Itäkeskuksen aikuislukio, Helsinki
Järvenpään lukion aikuislinja
Keski-Uudenmaan aikuislukio, Kerava
Klaukkalan aikuislukio, Nurmijärvi
Kotkan Lyseon lukion aikuislinja
Kouvolan iltalukio
Lahden yhteiskoulun aikuislukio
Lauritsalan lukion aikuislinja, Lappeenranta
Linnankosken lukion aikuislinja, Porvoo
Lohjan lukion aikuislinja
Mäkelänrinteen aikuislukio, Helsinki
Porkkalan lukion aikuislukio, Kirkkonummi

Riihimäen aikuislukio
Töölön yhteiskoulun aikuislukio, Helsinki
Vantaan aikuislukio

Länsi-Suomen lääni

Alajärven aikuislukio
Jyväskylän aikuislukio
Kaarinan aikuislukio
Kankaanpään lukion aikuislinja
Kauhajoen lukion aikuislinja
Kokkolan yhteislyseon lukion aikuislinja
Lauttakylän lukion aikuislinja, Huittinen
Naantalın lukion aikuislinja
Nokian lukion aikuislinja
Pirkanmaan aikuislukio, Parkano
Porin aikuislukio
Raision lukion aikuislinja
Rauman aikuislukio
Salon aikuislukio
Seinäjoen lukion aikuislinja
Tampereen aikuislukio
Turun iltalukio
Vaasan lyseon aikuislukio
Valkeakosken aikuislukio

Itä-Suomen lääni

Iisalmen aikuislukio
Joensuun lyseon lukion aikuislinja
Kuopion aikuislukio
Mikkelin lyseon lukion aikuislinja
Savonlinnan lyseon lukion aikuislinja
Varkauden lukion aikuislinja

Oulun lääni

Kajaanin lukion aikuislinja
Oulun aikuislukio

Lapin lääni

Kemin aikuislukio
Rovaniemen aikuislukio

AIKUISTEN PERUSOPETUSTA JÄRJESTÄVÄT LUKIOT

Etelä-Suomen lääni

Eiran aikuislukio, Helsinki
Espoon aikuislukio
Forssan yhteislyseo/aikuisopetus
Helsingin aikuislukio
Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinja
Itäkeskuksen aikuislukio, Helsinki
Keski-Uudenmaan aikuislukio, Kerava
Klaukkalan aikuislukio, Nurmijärvi

Kotkan Lyseon lukion iltalinja
Kouvolan iltalukio
Mäkelänrinteen aikuislukio, Helsinki
Riihimäen aikuislukio
Töölön yhteiskoulun aikuislukio

Länsi-Suomen lääni

Alajärven aikuislukio
Jyväskylän aikuislukio
Kaarinan aikuislukio
Kankaanpään lukio
Kauhajoen lukion aikuislinja
Kokkolan yhteislyseon lukion aikuislinja
Lauttakylän lukion aikuislinja, Huittinen
Nokian lukion aikuislinja
Porin aikuislukio
Raision lukion aikuislinja
Salon aikuislukio
Seinäjoen lukion aikuislinja
Tampereen aikuislukio
Turun iltalukio
Vaasan lyseon lukion aikuislinja

Itä-Suomen lääni

Joensuun lyseon lukion aikuislinja
Kuopion aikuislukio
Mikkelin lyseon lukion aikuislinja
Varkauden lukion aikuislinja

Oulun lääni

Kajaanin lukion aikuislinja
Oulun aikuislukio

Lapin lääni

Kemin aikuislukio
Rovaniemen aikuislukio

PERUSOPETUS JA LUKIOKOULUTUS OPISTOISSA

Kansanopistot

Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia. Osassa niistä järjestetään muun opetuksen lisäksi perus- ja lukio-opetusta. Perusopetuksen linjoilla voi suorittaa koko perusopetuksen oppimäärän tai yksittäisten oppiaineiden oppimääriä – lukiolinjoilla puolestaan lukion, ylioppilastutkinnon ja yksittäisiä arvosanoja.

Perusopetusta (peruskoulu) järjestäviä kansanopistoja

Eurajoen kristillinen opisto
Itä-Hämeen opiston lukio
Itä-Karjalan Kansanopisto
Jyväskylän kristillinen opisto

Jämsän Kristillinen opisto
Kainuun opisto
Kalajoen Kristillinen Opisto
Kanneljärven Opisto
Kauhajoen evankelinen opisto
Kaustisen Evankelinen Kansanopisto
Kiteen Evankelinen Kansanopisto
Lahden kansanopisto
Lapuan kristillinen opisto
Lieksan kristillinen opisto
Loimaan evankelinen kansanopisto
Otavan opisto
Pohjola-opisto
Portaanpään kristillinen opisto
Raudaskylän Kristillinen opisto
Seurakuntaopisto
Siikaranta-opisto
Sisälähetysseuran Opisto
Turun kristillinen opisto
Valkealan kristillinen kansanopisto

Lukion oppimäärän opetusta järjestäviä kansanopistoja

Itä-Hämeen Opisto
Karkun evankelinen opisto
Oriveden opisto
Otavan Opisto
Portaanpään kristillinen opisto
Raudaskylän Kristillinen opisto

Lisätietoja:

- www.oph.fi/etalukio
- Ylioppilastutkintolautakunta, www.ylioppilastutkinto.fi
- Iltakoulujen liitto, www.iklo.fi
- Iltakoulujen opettajien yhdistys, www.iltakoulut.net
- Suomen kansanopistoyhdistys, www.kansanopistot.fi

NÄYTTÖTUTKINNOT

OPISKELIJA KOULUTUKSESSA, JOKA VALMISTAA NÄYTTÖTUTKINTOJEN SUORITTAMISEEN

HENKILÖKOHTAINEN OPPIMISSUUNNITELMA
- Oppimissuunnitelmassa määritellään, miten aikaisemmin hankittua ammattitaitoa täydennetään opinnoilla.

HENKILÖKOHTAINEN NÄYTTÖSUUNNITELMA
- Näyttösuunnitelmassa määritellään, miten tutkinnon suorittaja osoittaa näytöissä tutkinnon perusteissa edellytetyn osaamisen.

AMMATTIKOE
- Kokonaisuuksia, jotka perustuvat käytännön työtehtäviin ja jotka järjestetään työpaikoilla. Ammattikokeet järjestetään erikseen jokaista tutkinnon osaa kohti.

PERUS-, AMMATTI- TAI ERIKOISAMMATTITUTKINTO
- Tutkinto on suoritettu, kun kaikki sen pakolliset ja valinnaiset osat on suoritettu hyväksytysti.

Näyttötutkinnot suoritetaan tavallisesti koulutuksessa, joka valmistaa tutkintojen suorittamiseen. Se, jolla on kuitenkin riittävät taidot ja valmiudet, voi suorittaa näyttötutkinnon tai sen osan esimerkiksi työssä opitun pohjalta osallistumatta koulutukseen.

Tarkempia tietoja eri näyttötutkinnoista saa Aikuiskoulutusoppaasta ja Internet-osoitteesta www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelu => Aikuisten ammatilliset näyttötutkinnot.

Yleistä näyttötutkinnoista

Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa. Amatilliset perustutkinnot, ammatitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot voi suorittaa näyttötutkintona.

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista voi hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä. Tärkeintä on ammatin hallinta ja sen osoittaminen.

Tutkinnon suorittaja voi valita itselleen tarpeellisia tutkinnon osia tutkinnon perusteissa vaaditun mukaisesti. Näyttötehtävät ja -järjestelyt suunnitellaan siten, että tutkinnon voi suorittaa tutkinnon osa kerrallaan. Näyttötutkintoon voi osallistua ku-

ka tahansa, jolla on riittävä ammattitaito tutkinnon suorittamiseksi.

Amatillisissa perustutkinnoissa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen edellyttämät tiedot ja taidot, ammatitutkinnossa ammatityöntekijältä vaadittava ammattitaito ja erikoisammattitutkinnoissa alan vaativimpien työtehtävien hallinta.

Näyttötutkinnon ja siihen valmistavan koulutuksen voi suorittaa myös työn ohella. Tutkintoja järjestetään kaikilla ammatillisilla koulutusaloilla. Tutkintonimikkeitä on noin 360.

Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa näyttötutkintojärjestelmässä tutkinnon suorittajan ja opiskelijan ohjaus-, neuvonta-, opetus- ja tukitoimien asiakaslähtöistä suunnittelua ja toteuttamista.

Henkilökohtaistaminen hakeutumisessa koulutukseen

Koulutuksen ja/tai tutkinnon järjestäjä selvittää koulutukseen hakijan osoittaman osaamisen, muun aikaisemmin saavuttaman osaamisen, muut lähtökohdat ja hänelle soveltuvan tutkinnon.

Henkilökohtaistaminen tutkinnon suorittamisessa

Henkilökohtaistetussa tutkinnon suorittamisessa noudatetaan tutkinnon perusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tutkintosuorituksiksi tai sen osaksi tunnustetaan myös aikaisemmin osoitettu ja arvioijien hyväksymä osaaminen.

Henkilökohtaistaminen tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa

Koulutuksen sisältöä ja kestoä määriteltäessä otetaan huomioon aikuisen elämäntilanne, aikaisemmin hankittu ja osoitettu osaaminen, todetut oppimistarpeet ja työssä oppimisen mahdollisuudet. Lisäksi henkilökohtaistamisessa valitaan opiskelijalle soveltuvat koulutuksen järjestämisuodot, oppimisympäristöt, opetus- ja arviointimenetelmät ja ohjaustoimet.

Henkilökohtaistamisessa otetaan huomioon myös erilaisesta kulttuuri- ja kielitaidosta tai muusta syystä, kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä mahdollisesti johtuvat erityistarpeet.

Näyttötutkintoihin valmistava koulutus

Tutkinnon suorittajat osallistuvat tavallisesti myös tutkintoon valmistavaan koulutukseen. Tutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla järjestetään osana koulutusta mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Näyttötutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta on säädetty ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/98) ja asetuksessa (812/98).

Rahoitus

Näyttötutkintoja voidaan suorittaa omaehtoisena koulutuksena (opetushallinnon tukemaa), oppisopimuskoulutuksena (oppisopimusviranomaisten tukemaa), työvoimapolitiittisena aikuiskoulutuksena (työvoimaviranomaisten hankkimaa) ja henkilöstökoulutuksena (työnantajan tukemaa).

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Ammatillisissa perustutkinnoissa osoitetaan ammattitaidon saavuttamisen ja alalle työllistymisen edellyttämät tiedot ja taidot. Ammatilliset perustutkinnot voi suorittaa joko näyttötutkintona tai nuorten opetussuunnitelmiin perustuvana koulutuksena. Suoritustavasta riippumatta tutkinnot vastaavat toisiaan.

Kaikkien ammatillisten perustutkintojen laajuus on koulutuksena suoritettaessa 120 opintoviikkoa eli kolme vuotta. Näyttötutkinnoissa opiskeluun tarvittava aika on yleisesti huomattavasti lyhyempi, koska aikaisempi osaaminen otetaan täysimääräisesti huomioon henkilökohtaista oppimissuunnitelmaa laadittaessa. Ammatilliset perustutkinnot arvioidaan arvosanoin 1–5, joista 5 on kiitettävä, 3–4 on hyvä ja 1–2 tyydyttävä.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

Ammattitutkinnoissa osoitetaan alan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito. Erikoisammattitutkinnoissa osoitetaan alan vaativimpien työtehtävien hallinta. Ammatti- ja erikoisammattitutkinto suoritetaan aina näyttötutkintona, jossa ammattitaito osoitetaan näytöin. Nämä tutkinnot arvioidaan asteikolla hyväksytty tai hylätty.

Tutkintotoimikunnat

Tutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä tutkintosuorituksen laadunvarmistuksesta vastaavat toimialoittain ja -alueittain asetetut tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikuntiin kuuluu

työnantajia, työntekijöitä ja opettajia sekä alakohtaisesti itsenäisiä ammatinharjoittajia.

Tutkintotoimikuntien tehtävänä on johtaa, valvoa ja ohjata näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta, tehdä ehdotuksia ja aloitteita järjestelmän ja tutkintojen kehittämiseksi sekä huolehtia siitä, että tutkintoihin osallistuvilla on olemassa riittävä määrä tutkintotilaisuuksia. Tutkintotoimikunta antaa tutkintotodistukset sen jälkeen, kun kaikki tutkinnon osat on suoritettu. Yksittäisen tutkinnon osan suorittamisesta saa todistuksen pyydettäessä.

Tutkintojen perusteet

Jokaiseen ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon on laadittu tutkinnon perusteet, joissa määritellään tutkinnossa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet.

Tutkinnon perusteita voi tilata Opetushallituksen myynnistä puh. 020 793 75, [myynti\(at\)oph.fi](mailto:myynti(at)oph.fi).

Ammattitaidon arviointi

Kaikki tutkinnot suoritetaan näytöillä, joissa arvioidaan opiskelijan ammatillisia taitoja ja valmiuksia aidoissa tai aidon kaltaisissa työtilanteissa.

Ammattitaidon arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin.

Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä, kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itseja ryhmäarviointia. Mikäli tutkinnon suorittajalla on aiemmin dokumentoituja näyttöjä, näytön arvioijat arvioivat ne osana suoritettavan tutkinnon osan näyttöä.

Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta. Tutkintotilaisuudet on järjestettävä siten, että näytöt voidaan arvioida tutkinnon osa kerrallaan. Näyttövastaava informoi näytön suorittajia arvioinnista ja arvioinnin oikaisumenettelystä ennen näyttöä.

Kustannukset

Omaehtoisessa ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa sekä muussa lisäkoulutuksessa voidaan opiskelijalta periä kohtuullisia maksuja. Samoin ammatti- ja erikoisammattitutkintoon ilman valmistavaa koulutusta osallistuvalla voidaan periä kohtuullinen maksu tutkinnon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Erillinen tutkintomaksu perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa on 50,50 euroa.

Hakeminen koulutukseen

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen haetaan ottamalla yhteyttä suoraan oppilaitokseen. Koulutuksenjärjestäjät päättävät itsenäisesti hakuajoista, jotka vaihtelevat paljon. Joihinkin koulutuksiin voi hakea pitkin vuotta. Varmimmin tiedon hakuajoista saa suoraan oppilaitoksista. Tutustu koulutustarjontaan s. 255.

JATKO-OPINTOKELPOISUUS

Opintoihin ammattikorkeakouluissa

Näyttötutkintona tai ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettu laajuudeltaan vähintään kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto antaa yleisen kelpoisuuden hakea ammattikorkeakouluopintoihin. Tätä suppeampi ammatillinen perustutkinto antaa kelpoisuuden hakea vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin.

Kolme vuotta suppeamman ammatillisen perustutkinnon lisäksi suoritettu ammatti- tai erikoisammattitutkinto antaa yleisen kelpoisuuden hakea ammattikorkeakouluopintoihin.

Ammattitutkinto antaa kelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin. Ammattitutkinnon lisäksi suoritettu erikoisammattitutkinto antaa yleisen kelpoisuuden hakea ammattikorkeakouluopintoihin.

Kelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin voi laajentaa yleiseksi kelpoisuudeksi ammattikorkeakoulu-opintoihin myös hankkimalla vähintään kolmen vuoden työkokemuksen tutkinnon suorittamisen jälkeen sitä vastaavalla alalla.

Vastaavalla alalla tarkoitetaan koulutusala, joita ovat Humanistinen ja kasvatustieteiden ala, Kulttuuriala, Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala, Luonnontieteiden ala, Tekniikan ja liikenteen ala, Luonnonvara- ja ympäristöala, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä Matkailu-, ravitsemis- ja talousala.

Opintoihin yliopistoissa

Vähintään 3-vuotiset ammatilliset tutkinnot antavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin. Opiskelijaksi on kelpoinen myös se, jolla yliopisto toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet.

Ammatillinen lisäkoulutus

Omaa ammattitaitoaan voi ylläpitää ja kehittää myös muulla kuin tutkintoon tai sen osaan tähtäävällä erilaisella ja pituisella lisäkoulutuksella. Ammatillista lisäkoulutusta järjestetään sekä oppilaitoksissa että oppisopimuskoulutuksena. Opiskelijat saavat todistuksen suorittamastaan koulutuksesta.

Noste

Noste-ohjelma on tarkoitettu erityisesti työssä käyville aikuisille, joilla ei ole perus- tai kansakoulun jälkeistä tutkintoa. Ohjelman tavoitteena on tukea vailla ammatillista tutkintoa olevien aikuisten osaamisen kehittämistä ja ammatillisten tutkintojen suorittamista.

Noste-koulutukseen voivat hakea 30–59-vuotiaat, ja opiskella voi vuoden 2009 loppuun saakka.

Noste-koulutuksena voi suorittaa muun muassa ammatillisen perustutkinnon, ammatti- ja erikoisammattitutkinnon, osatutkinnon, tietokoneen ajokortin, tietotyötutkinnon sekä kesken jääneet peruskoulu- ja lukio-opinnot. Opiskeluvaihtoehtoja on tarjolla kaikilta opintoaloilta.

Noste-koulutus on mahdollista myös yrittäjille, ja siihen voi osallistua työvoimakoulutuksena.

Lisätietoa:

[Noste-ohjelma.fi](#)

Kurssit

Aikuiset voivat täydentää osaamistaan myös kursseilla, jotka kestävät muutamasta päivästä useaan kuukauteen. Kurssien sisältö ja pohjakoulutusvaatimukset vaihtelevat huomattavasti.

Kursseista saa tietoja suoraan oppilaitoksista, jotka ilmoittavat niistä yleensä myös sanomalehdissä. Lyhyistä kursseista saa tietoa myös [www.kurssihaku.fi](#)-palvelusta. Se on maksuton palvelu, jossa on tietoa koko maassa tarjottavasta lyhytkestoisesta aikuis- ja henkilöstökoulutuksesta.

Henkilöstökoulutus

Aikuisille järjestetään yksittäisille opiskelijoille suunnatun koulutuksen lisäksi myös työnantajan kanssa sovittua muuta kuin tutkintoon tai sen osaan valmistavaa henkilöstökoulutusta, jonka pituus vaihtelee tarpeen mukaan. Koulutuksen sisältö ja pohjakoulutusvaatimukset vaihtelevat melkoisesti. Opiskelijat saavat todistuksen suorittamastaan koulutuksesta.

Muita koulutusvaihtoehtoja

Aikuiset voivat hakeutua myös nuorten koulutukseen, jota järjestetään yleensä kokopäiväopintoina. Tietoa hakuajoista, pääsyvaatimuksista ja koulutustarjonnasta saa parhaiten Opetushallituksen Koulutusnetistä, [www.koulutusnetti.fi](#), josta voi hakea kaiken päivitetyn koulutuksen reaaliaikaisesti. Tietoa on myös muissa Opetushallituksen koulutusoppaissa.

OPPISOPIMUSKOULUTUS

Oppisopimuskoulutus tapahtuu pääasiallisesti työpaikalla ja työssä oppimista täydennetään tietopuolisilla opinnoilla oppilaitoksessa. Se on ainutlaatuinen tapa yhdistää ammattiopinnot tietopuoliseen koulutukseen. Koulutusmuodolla on pitkät perinteet. Koulutustoimintaa kehitetään jatkuvasti, ja se on taloudellisesti tuettua.

Koulutus soveltuu kaiken ikäisille. Se räätälöidään opiskelijan ja työpaikan tarpeiden mukaan. Oppisopimuskoulutus on määrällisesti työsuhteeseen perustuvaa ammatillista koulutusta, jossa suurin osa ammattitaidosta opitaan tekemällä käytännön työtä työpaikalla. Työpaikalla oppimista ohjaa ja valvoo työnantajan valitsema työpaikkakouluttaja. Tietopuolisten opintojen osuus oppisopimuskoulutuksessa vaihtelee koulutusaloittain, keskimäärin se on noin 20 prosenttia.

Oppisopimus voidaan solmia jo työssä olevalle työntekijälle, uudelle työntekijälle, työttömälle työnhakijalle ja yrittäjälle.

Oppisopimuksella voi opiskella pääasiassa samoihin ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin kuin oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa. Korkeakoulu- ja yliopistokoulutusta oppisopimus ei koske. Oppisopimuskoulutus tarjoaa myös laajat mahdollisuudet ammatilliseen lisäkoulutukseen. Oppisopimuksella suoritettavat tutkinnot antavat saman pätevyyden ja jatko-opintokelpoisuuden kuin oppilaitostutkinnot.

Oppisopimuskoulutus voidaan järjestää myös tutkintoon johtamattomana lisäkoulutuksena, jolloin koulutus voidaan räätälöidä täysin työnantajan tarpeisiin.

Koulutus perustuu Opetushallituksen hyväksymien opetussuunnitelmien tai näyttötutkintojen perusteisiin. Niiden pohjalta muokataan opiskelijalle henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa otetaan huomioon sekä työpaikan että opiskelijan tarpeet ja edellytykset. Osana koulutusta näyttötutkinto suoritetaan tutkinnon osa kerrallaan. Koulutuksen kesto on sama kuin muutoinkin tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Koulutusaikaa voidaan kuitenkin lyhentää, jos opiskelijalla on alan työkokemusta tai jonkin alan ammatillinen tutkinto.

Tietopuoliset jaksot täydentävät koulutusta. Niitä järjestetään yleisimmin oppilaitoksessa, yleensä ammatillisissa oppilaitoksissa tai aikuiskoulutuskeskuksissa.

Oppisopimuskoulutus on taloudellisesti tuettua

Työnantajalle maksetaan koulutuskorvausta työpaikalla tapahtuvaan ohjaukseen sekä mahdollista palkkatukea, jos oppisopimuksella palkataan työtön tai työttömyysuhanalainen työntekijä. Opiskelija saa työehtosopimuksen mukaista palkkaa työnopetuksen aikana sekä taloudellista tukea tietopuolisen opetuksen ajalta, jos työnantaja ei maksa tältä ajalta palkkaa. Lisätietoja opintososiaalisista eduista voi kysyä oppisopimuskeskuksista, oppisopimustoimistoista, työvoimatoimistoista tai oppilaitoksista.

Edellytyksenä on sopiva työpaikka

Oppisopimuksen aloittamisen edellytyksenä on sopiva työpaikka. Suuri osa oppisopimuksista solmitaan siten, että opiskelusta kiinnostunut ehdottaa työnantajalle oppisopimuksen tekemistä. Asian voi siis ottaa puheeksi nykyisen työnantajan kanssa, ja sellaiset, jotka eivät ole töissä, voivat kysyä työtä hakiessaan mahdollisuudesta oppisopimuskoulutukseen.

Kun oppisopimuspaikka on löytynyt, otetaan yhteyttä oppisopimuskoulutuksen järjestäjään, esimerkiksi oppisopimuskeskukseen tai oppisopimustoimistoon. Oppisopimuskeskuksen tai oppisopimustoimiston koulutustarkastaja käynnistää oppisopimuskoulutuksen, osallistuu koulutuksen suunnitteluun, ostaa tietopuolisen opetuksen oppilaitoksesta sekä hyväksyy oppisopimuksen. Oppisopimuskeskusten ja -toimistojen koulutustarkastajat neuvovat sekä työnantajia että opiskelijoita oppisopi-

muksen tekemisessä. He hankkivat tietopuolisen opetuksen sekä auttavat koulutuksen järjestämisessä koko oppisopimusajan.

Myös yrittäjille oppisopimuskoulutusta

Yrittäjä voi kehittää ammattitaitoaan tai syventää osaamistaan yrittäjänä oppisopimuskoulutuksen avulla. Yrittäjän oppisopimuskoulutus ei perustu työopimukseen vaan yrittäjän ja koulutuksen järjestäjän välillä tehtävään sopimukseen oppisopimuskoulutuksen järjestämisestä.

Yrittäjälle ei makseta koulutuskorvausta omassa yrityksessä tehdystä opintoihin liittyvästä käytännön työstä. Toiselle yritykselle voidaan kuitenkin maksaa koulutuskorvausta oppisopimuskoulutuksessa olevan yrittäjän ohjauksesta ja neuvonnasta aiheutuviin kustannuksiin. Muutoin yrittäjän oppisopimuskoulutuksessa sovelletaan samoja tavoitteita, sisältöjä ja laatuvaatimuksia kuin muussakin oppisopimuskoulutuksessa.

Pääsyaatimukset

Oppisopimuskoulutuksen alaikäraja on 15 vuotta. Peruskoulutuksessa opiskelijan lähtötaso voi olla kansakoulu, peruskoulu tai lukio. Peruskoulutukseen voivat tulla myös ammatinvaihtajat, joilla on jo jokin ammatillinen peruskoulutus ja/tai työkokemusta.

Perustuu työsuhteeseen

Oppisopimus on määräaikainen työopimus, jossa noudatetaan alan työehtosopimusta sekä lakia ammatillisesta koulutuksesta ja asetusta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta. Sopimus sitoo opiskelijaa, työnantajaa, oppilaitosta ja koulutuksen järjestäjää. Oppisopimuksen hyväksyy koulutuksen järjestäjä (käytännössä oppisopimuskeskus, oppisopimustoimisto tai vastaava tai alan oppilaitos).

Oppisopimuksessa määritellään sen voimassaoloaika, koeaika, opetussuunnitelman tai tutkinnon peruste ja palkkauksen perusteet. Sopimukseen liitetään opiskelijan henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa huomioidaan opiskelijan ja työnantajan tarpeet.

Opiskeluohjelman laativat yhdessä työnantaja, oppisopimuskeskuksen tai oppisopimustoimiston koulutustarkastaja, opiskelija ja tietopuolisista huolehtiva oppilaitos.

Koulutuksenjärjestäjä auttaa kaikissa oppisopimukseen liittyvissä kysymyksissä. Myös oppilaitoksista ja työvoimatoimistoista saa tietoa ja tukea oppisopimusoasioissa.

Lisätietoa oppisopimuskoulutuksesta:
www.edu.fi/info/oppisopimus
oppisopimus.net

TUTKINTORAKENNE

Oheisessa luettelossa ovat ammatillisen koulutuksen tutkinnot: ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Luettelo perustuu opetusministeriön vahvistamaan opetushallinnon koulutusala-, opintoala- ja koulutusasteluokitukseen sekä asetukseen ammatillisen aikuiskoulutuksen tutkintorakenteesta.

HUMANISTINEN JA KASVASTUSALA

VAPAA-AIKA JA NUORISOTYÖ

Ammatillinen perustutkinto

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen pt

- Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma:

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja

Ammattitutkinto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan at

KIELITIETEET

Ammatillinen perustutkinto

Viittomakielisen ohjauksen pt

- Viittomakielisen ohjauksen koulutusohjelma:

Viittomakielen ohjaaja

Ammattitutkinto

Asioimistulkin at

OPETUS JA KASVATUSTYÖ

Ammatillinen perustutkinto

Lapsi- ja perhetyön pt

- Lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma:

Lastenohjaaja

MUU HUMANISTISEN JA KASVATUSALAN

KOULUTUS

Ammatillinen perustutkinto

Suntion at

KULTTUURIALA

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS

Ammatillinen perustutkinto

Käsi- ja taideteollisuusalan pt

- Esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutus-

ohjelma: Artesaani

- Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja

valmistuksen koulutusohjelma: Artesaani

- Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen

koulutusohjelma: Artesaani

Ammattitutkinnot

Aseseppäkäsällin at

Hopeasepän at

Kaivertajan at

Keramiikkäsällin at

Kiviseppäkäsällin at

Kultaajakisällin at

Kultasepän at

Käsityöntekijän at

Lasinpuhaltajakisällin at

Luonnontieteellisen alan konservoinnin at

Maalarin at: yhteinen prosessi-, kemian- ja

materiaalitekniikka-alan kanssa

Mallinrakentajakisällin at

Puusepänalan at: yhteinen prosessi-, kemian-

ja materiaalitekniikka-alan kanssa

Restaurointikäsällin at

Romanikulttuurin ohjaajan at

Saamenkäsiyökisällin at

Seppäkäsällin at

Sisustusalan at: yhteinen muu tekniikka- ja

liikennealan kanssa

Soitinrakentajakisällin at

Tekstiilialan at: yhteinen tekstiili- ja

vaatetustekniikka-alan kanssa

Vaatetusalan at: yhteinen tekstiili- ja

vaatetustekniikka-alan kanssa

Veneenrakentajan at: yhteinen prosessi-,

kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa

Verhoilijan at

Erikoisammattitutkinnot

Aseseppämestarin eat

Hopeaseppämestarin eat

Kaivertajamestarin eat

Keramiikkamestarin eat

Kiviseppämestarin eat

Kultaajamestarin eat

Kultaseppämestarin eat

Lasinpuhaltajamestarin eat

Maalarimestarin eat: yhteinen prosessi-,

kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa

Mallinrakentajamestarin eat

Puusepänalan eat: yhteinen prosessi-,

kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa

Käytetyt lyhenteet

pt = perustutkinto

at = ammattitutkinto

eat = erikoisammattitutkinto

Restaurointimestarin eat

Romanikulttuurin ohjaajan eat

Saamenkäsiyöamestarin eat

Seppämestarin eat

Sisustusalan eat: yhteinen muu tekniikka- ja

liikennealan kanssa

Soitinrakentajamestarin eat

Tekstiilialan eat: yhteinen tekstiili- ja

vaatetustekniikka-alan kanssa

Vaatetusalan eat: yhteinen tekstiili- ja vaatetus-

tekniikka-alan kanssa

Venemestarin eat: yhteinen prosessi-,

kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa

Verhoilijamestarin eat

VIESTINTÄ- JA INFORMAATIO-TIETEET

Ammatilliset perustutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän pt

- Audiovisuaalisen viestinnän koulutus-

ohjelma: Media-assistentti

Kuvallisen ilmaisun pt

- Kuvallisen ilmaisun koulutusohjelma:

Kuva-artsaani

Ammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän at

Informatio- ja kirjastopalvelualan at

Valokuvaajan at

Erikoisammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän eat

Valokuvaajan eat

TEATTERI JA TANSSI

Ammatilliset perustutkinnot

Sirkusalan pt

- Sirkusalan koulutusohjelma: Sirkusartisti

Tanssialan pt

- Tanssijan koulutusohjelma: Tanssija

Ammattitutkinto

Teatterialan at

Erikoisammattitutkinto

Teatterialan eat

MUSIIKKI

Ammatillinen perustutkinto

Musiikkialan pt

- Muusikon koulutusohjelma: Muusikko
- Soitinhuollon ja musiikin teknologian koulutusohjelma: Musiikkiteknologi
- Soitinhuollon ja musiikin teknologian koulutusohjelma: Pianonviittäjä

Ammatitutkinto

Rytmimusiikkituotannon at

YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

LIIKETALOUS JA KAUPPA

Ammatillinen perustutkinto

Liiketalouden pt

- Asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma: Merkonomi
- Informaatio- ja kirjastopalvelujen koulutusohjelma: Merkonomi
- Taloushallinnon koulutusohjelma: Merkonomi
- Toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma: Merkonomi

Ammatitutkinnot

Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen at

Isännöinnin at

Kiinteistövälihuoneen at

Markkinointiviestinnän at

Myyntin at

Rahoitus- ja vakuutusalan at

Sihteerin at

Taloushallinnon at

Tullialan at

Ulkomaankaupan at

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen at

Virastomestarin at

Yrittäjän at

Erikoisammattitutkinnot

Johtamisen at

Kaupan esimiehen eat

Markkinointiviestinnän eat

Taloushallinnon eat

Ulkomaankaupan eat

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen eat

Yritysjohdamisen eat

Yritysneuvojan eat

LUONNONTIETEIDEN ALA

TIETOJENKÄSITTELY

Ammatillinen perustutkinto

Tietojenkäsittelyn pt

- Informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma: Datanomi
- Tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma: Datanomi

Ammatitutkinto

Tietojenkäsittelyn at

Erikoisammattitutkinto

Tietojenkäsittelyn eat

TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA

ARKKITEHTUURI JA RAKENTAMINEN

Ammatilliset perustutkinnot

Maanmittausalan pt

- Maanmittaustekniikan koulutusohjelma:

Kartoittaja

Rakennusalan pt

- Maarakennuksen koulutusohjelma:

Maarakentaja

- Maarakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma: Maarakennuskoneenkuljettaja

- Talonrakennuksen koulutusohjelma: Talonrakentaja

Talotekniikan pt

- Kiinteistönhoidon koulutusohjelma:

Kiinteistöhoitaja

- LVI-asennuksen koulutusohjelma: LVI- asentaja

- Teknisen eristyksen koulutusohjelma:

Tekninen eristäjä

Ammatitutkinnot

Ammatissukeltajan at: osan tutkinnosta muodostaa kevytsukeltajan tutkinto

Ilmastointiasentajan at

Ilmastointijärjestelmien puhdistajan at

Kaukolämpöasentajan at

Kiinteistöhoitajan at

Kylmäasentajan at

Lattianpäällystäjän at

Lämmityslaitteasentajan at

Maarakennusalan at

Putkiasentajan at

Rakennustuotannon at

Rakennustuotealan at

Suunnitteluassistentin at

Talonrakennusalan at

Teknisen eristäjän at

Teollisuusputkiasentajan at

Vesihuoltoalan at

Erikoisammattitutkinnot

Ilmastointiasentajan eat

Kaukolämpöylijäsentajan eat

Kiinteistöhoitajan eat

Kylmäsestarin eat

Lattiamestarin eat

Maarakennusalan eat

Putkiasentajan eat

Rakennusalan työmaapäällikön eat

Talonrakennusalan eat

KONE-, METALLI- JA ENERGIATEKNIikka

Ammatillinen perustutkinto

Kone- ja metallialan pt

- Automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma: Automaatioasentaja

- Automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma: Kunnossapitoasentaja

- Valimotekniikan koulutusohjelma: Valaja

- Valimotekniikan koulutusohjelma:

Valumallinvalmistaja

- Valmistustekniikan koulutusohjelma:

Hienomekaanikko

- Valmistustekniikan koulutusohjelma:

Koneenasentaja

- Valmistustekniikan koulutusohjelma: Koneistaja

- Valmistustekniikan koulutusohjelma:

Levyseppähitsaaja

- Valmistustekniikan koulutusohjelma:

Työvälinevalmistaja

Ammatitutkinnot

Hissiasentajan at

Hitsaajan at

Kaivosalan at

Koneenasentajan at

Koneistajan at

Laivanrakentajan at

Levytekniikan at

Metallien jalostuksen at

Rakennuspeltiseppän at

Työvälinevalmistajan at

Valajan at

Valumallin valmistajan at

Erikoisammattitutkinnot

Hitsaajamestarin eat

Koneenasentajamestarin eat

Koneistajamestarin eat

Levytyömestarin eat

Rakennuspeltiseppämestarin eat

Työvälineestarin eat

Valajamestarin eat

Valumallimestarin eat

SAHKÖ- JA AUTOMAATIOTEKNIikka

Ammatillinen perustutkinto

Sähköalan pt

- Automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma: Automaatioasentaja

- Elektroniikan ja tietoliikennetekniikan koulutusohjelma: Elektroniikka-asentaja

- Sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma: Sähköasentaja

Ammatitutkinnot

Automaatioasentajan at

Elektroniikka-asentajan at

Elektroniikka- ja sähköteollisuuden at

Kiskoliikenteen turvalaitteasentajan at

Kotitalouskoneasentajan at

Sähköasentajan at

Sähkölaitosasentajan at

Voimalaitoksen käyttäjän at

Erikoisammattitutkinnot

Automaatioylijäsentajan eat

Elektroniikkaylijäsentajan eat

Sähkölaitosylijäsentajan eat

Sähköylijäsentajan eat

TIETO- JA TIETOLIIKENNETEKNIikka**Ammattitutkinnot**

Tietokoneasentajan at
Tietoliikenneasentajan at

Erikoisammattitutkinnot

Tietokoneyliasentajan eat
Tietoliikennelyliasentajan eat

GRAAFINEN JA VIESTINTÄTEKNIikka**Ammatillinen perustutkinto**

Painoviestinnän pt
• Ulkoasun toteuttajan koulutusohjelma:
Painotuotantoassistentti
• Painotekniikan koulutusohjelma:
Painotuotantoassistentti

Ammattitutkinnot

Digitaalipainojen at
Jälkikäsitteilykoneenhoitajan at
Kirjansitojan at
Painajan at
Painopinnanvalmistajan at

Erikoisammattitutkinnot

Faktorin eat
Kirjansitojamestarin eat
Konesitojamestarin eat
Painajamestarin eat
Rotaatiomestarin eat
Sivunvalmistajamestarin eat

ELINTARVIKEALA JA BIOTEKNIikka**Ammatillinen perustutkinto**

Elintarvikealan pt
• Elintarviketeknologian koulutusohjelma:
Elintarvikkeiden valmistaja
• Leipomoalan koulutusohjelma:
Leipurikondiittori
• Liha-alan koulutusohjelma:
Lihatuuotteiden valmistaja
• Meijerialan koulutusohjelma: Meijeristi

Ammattitutkinnot

Elintarvikejalostajan at
Elintarviketeollisuuden at
Kondiittorin at
Leipomoteollisuuden at
Leipurin at
Lihanjalostajan at
Lihateollisuuden at
Maidonjalostajan at
Meijerteollisuuden at

Erikoisammattitutkinnot

Elintarviketekniikan eat
Kondiittorimestarin eat
Leipurimestarin eat

PROSESSI-, KEMIAN- JA MATERIAALITEKNIikka**Ammatilliset perustutkinnot**

Kemiantekniikan pt
• Biotekniikan koulutusohjelma:
Prosessinhoitaja
• Kemiantekniikan koulutusohjelma:
Prosessinhoitaja

Laboratorioalan pt

• Laboratorioalan koulutusohjelma: Laborantti

Muovi- ja kumitekniikan pt

• Kumitekniikan koulutusohjelma:

Kumituotevalmistaja

• Muovitekniikan koulutusohjelma:

Muovituotevalmistaja

Paperiteollisuuden pt

• Massan valmistuksen koulutusohjelma:

Paperiprosessinhoitaja

• Paperin ja kartongin valmistuksen koulutus-

ohjelma: Paperiprosessinhoitaja

• Paperin jalostuksen koulutusohjelma:

Paperinjalostaja

Pintakäsittelyalan pt

• Maalausalan koulutusohjelma:

Lattianpäilyllystää

• Maalausalan koulutusohjelma: Maalari

• Puuteollisuuden pintakäsittelyn koulutus-

ohjelma: Pintakäsittelijä

• Teollisen pintakäsittelyn koulutusohjelma:

Korroosionestomaalari

• Teollisen pintakäsittelyn koulutusohjelma:

Pintakäsittelijä

Puualan pt

• Levyteollisuuden koulutusohjelma:

Levyprosessinhoitaja

• Puusepän koulutusohjelma: Puuseppä

• Sahateollisuuden koulutusohjelma:

Sahaproessinhoitaja

Veneenrakennuksen pt

• Veneenrakennuksen koulutusohjelma:

Veneenrakentaja

Verhoilu- ja sisustusalan pt

• Sisustuksen koulutusohjelma: Sisustaja

• Verhoilun koulutusohjelma: Verhoilija

Ammattitutkinnot

Kemianteollisuuden at
Korroosionestomaalarin at
Kumialan at
Lasikeraamisen alan at
Levyalan at
Maalarin at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Muovimekaanikon at
Paperiteollisuuden at
Puusepän alan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Saha-alan at
Teollisen pintakäsittelijän at
Veneenrakentajan at: yhteinen käsi- ja taide-
teollisuusalan kanssa

Erikoisammattitutkinnot

Kemianteollisuuden eat
Levyimestarin eat
Maalarimestarin eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Muovitekniikan eat
Paperiteollisuuden eat

Pintakäsittelymestarin eat

Puusepän alan eat: yhteinen käsi- ja taide-
teollisuusalan kanssa

Sahamestarin eat

Venemestarin eat: yhteinen käsi- ja taide-
teollisuusalan kanssa

TEKSTIILI- JA VAATETUSTEKNIikka**Ammatilliset perustutkinnot**

Jalkinealan pt
• Kenkä- ja nahka-alan koulutusohjelma:
Suutari
Tekstiilialan pt
• Tekstiilitekniikan koulutusohjelma:
Tekstiilivalmistaja
Vaatetusalan pt
• Asustealan koulutusohjelma: Modisti
• Pukuompelun koulutusohjelma: Pukuompelija
• Turkisalan koulutusohjelma: Turkkuri
• Vaatturityön koulutusohjelma: Vaatturi

Ammattitutkinnot

Jalkinealan at
Laukku- ja nahka-alan at
Nahanvalmistajan at
Tekstiilialan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Turkkurin at
Vaatetusalan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa

Erikoisammattitutkinnot

Jalkinealan eat
Laukku- ja nahkamestarin eat
Nahanvalmistajamestarin eat
Tekstiilialan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Turkkurimestarin eat
Vaatetusalan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa

AJONEUVO- JA KULJETUSTEKNIikka**Ammatilliset perustutkinnot**

Autoalan pt
• Moottorikäyttöisten pienkoneiden korjauksen
koulutusohjelma: Pienkonekorjaaja
Autoalan pt
• Autokorinkorjauksen koulutusohjelma:
Autokorinkorjaaja
• Automaalauksen koulutusohjelma:
Automaalari
• Automyynnin koulutusohjelma:
Automyyjä
• Autotekniikan koulutusohjelma:
Ajoneuvoasentaja
• Varaosamyynnin koulutusohjelma:
Varaosamyyjä
Lennonjohdon pt
• Lennonjohdon koulutusohjelma:
Lennonjohtaja
Lentokoneasennuksen pt
• Lentokoneasennuksen koulutusohjelma:
Lentokoneasentaja

Logistiikan pt

- Kuljetuspalvelujen koulutusohjelma:

Autonkuljettaja

- Kuljetuspalvelujen koulutusohjelma:

Linja-autonkuljettaja

- Kuljetuspalvelujen koulutusohjelma:

Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja

- Lentoasemapaalvelujen koulutusohjelma:

Lentoasemahuoltaja

- Varastopalvelujen koulutusohjelma:

Varastonhoitaja

Merenkulkualan pt

- Kansi- ja konekorjauksen koulutusohjelma:

Korjaaja

- Konepäällystön koulutusohjelma:

Vahtikonemestari

- Kansipäällystön koulutusohjelma: Vahtiperämies

- Konepäällystön koulutusohjelma:

Vahtikonemestari

- Sähkökäytön koulutusohjelma:

Laivasähköasentaja

Ammattiutkinnot

Ajoneuvonosturinkuljettajan at

Autokorimekaanikon at

Automaalarin at

Automyyjän at

Autosähkömekaanikon at

Henkilöautomekaanikon at

Lastinkäsittelyalan at

Lentoasemapaalvelujen at

Linja-autonkuljettajan at

Metsäkoneasentajan at

Pienkonemekaanikon at

Puutavaran autokuljetuksen at

Raskaskalustomekaanikon at

Varaosamyyjän at

Varastotalan at

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan at

Erikoisammattiutkinnot

Ajojärjestelijän at

Autoalan myyjän at

Autoalan työnjohton at

Autokorimestarin at

Automaalarimestarin at

Automekaanikon at

Lastinkäsittelyalan at

Varastotalan at

MUU TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALAN KOULUTUS

Ammatilliset perustutkinnot

Kello- ja mikromekaanikon pt

- Kelloalan koulutusohjelma: Kelloseppä

- Mikromekaanikan koulutusohjelma:

Mikromekaanikko

Suunnitteluassistentin pt

- Teknisen suunnittelun koulutusohjelma:

Suunnitteluassistentti

Turvallisuusalan pt

- Turvallisuusalan koulutusohjelma:

Turvallisuusvalvoja

Ammattiutkinnot

Kivimiehen at

Kunnossapidon at: yhteinen eri teollisuusaloille

Lukkosepän at

Nuohoojan at

Rautiekaluston kunnossapidon at

Sisustusalan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-

salan kanssa

Vartijan at

Ympäristöhuollon at

Erikoisammattiutkinnot

Kunnossapidon eat

Lukkoseppämestarin eat

Nuohoojamestarin eat

Sisustusalan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-

alan kanssa

Tekniikan eat

Tuotekehittäjän eat

Turvallisuusvalvojan eat

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

MAATILATALOUS

Ammatillinen perustutkinto

Maatalousalan pt

- Maatilatalouden koulutusohjelma:

Maaseutuyrittäjä

- Maatalousteknologian koulutusohjelma:

Maaseutuyrittäjä

- Hevostalouden koulutusohjelma:

Hevostenhoitaja

- Hevostalouden koulutusohjelma:

Ratsastuksenohjaaja

- Turkistalouden koulutusohjelma:

Turkistarhaaja

- Eläintenhoidon koulutusohjelma:

Eläintenhoitaja

Ammattiutkinnot

Hevostenvalmentajan at

Karjatalouden at

Kengityssepän at

Luonnonmukaisen tuotannon at

Maatalouskoneasentajan at

Mehiläistarhaajan at

Ratsastuksenopettajan at

Seminologin at

Viljelijän at

Erikoisammattiutkinnot

Maaseudun vesitalouden eat

Ratsastuksenopettajan eat

Tallimestarin eat

Tarhaajamestarin eat

PUUTARHALAUS

Ammatillinen perustutkinto

Puutarhatalouden pt

- Kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelma:

Puutarhuri

- Puutarhatuotannon koulutusohjelma: Puutarhuri

- Vihertalouden koulutusohjelma: Puutarhuri

Ammattiutkinnot

Arboristin at

Floristin at

Puistopuutarhurin at

Viinintuotannon at

Viljelypuutarhurin at

Erikoisammattiutkinnot

Floristimestarin eat

Puistomestarin eat

Taimistomestarin eat

KALATALOUS

Ammatillinen perustutkinto

Kalatalouden pt

- Kalatalouden koulutusohjelma:

Kalanjalostaja

- Kalatalouden koulutusohjelma:

Kalanviljelijä

- Kalatalouden koulutusohjelma: Kalastaja

- Kalatalouden koulutusohjelma:

Kalastuksenohjaaja

Ammattiutkinnot

Kalanjalostajan at

Kalanviljelijän at

Kalastusoppaan at

METSÄTALOUS

Ammatillinen perustutkinto

Metsäalan pt

- Metsätalouden koulutusohjelma: Metsuri

- Metsätalouden koulutusohjelma:

Metsuri-metsäpalvelujen tuottaja

- Metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma:

Metsäkoneenkuljettaja

- Metsäkoneasennuksen koulutusohjelma:

Metsäkoneasentaja

- Metsien monikäytön koulutusohjelma:

Metsäluonnonhoitaja

Ammattiutkinnot

Bioenergia-alan at (entinen turvealan at)

Metsäkoneenkuljettajan at

Metsätalousyrittäjän at: osan tutkinnosta

muodostaa yrittäjän at

Erikoisammattiutkinnot

Metsäkoneenkuljettajan eat

Metsämestarin eat

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALA

Ammatillinen perustutkinto

Luonto- ja ympäristöalan pt

- Luontoalan koulutusohjelma: Luontoyrittäjä

- Luontoalan koulutusohjelma: Luontoistalousyrittäjä

- Poro- ja luontoistalouden koulutusohjelma:

Porotalousyrittäjä

- Poro- ja luontoistalouden koulutusohjelma:

Luontoistalousyrittäjä

- Ympäristöalan koulutusohjelma:

Ympäristöhoitaja

Ammattiutkinnot

Erä- ja luonto-oppaan at

Luonnontuotealan at

Porotalouden at

Erikoisammattitutkinnot

Keruuotetarkastajan eat
Luontokartoittajan eat
Riistamestarin eat

MUU LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALAN KOULUTUS**Ammattitutkinnot**

Eläintenhoitajan at
Golfkentänhoitajan at

Erikoisammattitutkinnot

Golfkenttämestarin eat
Koe-eläintenhoitajan eat
Maaseudun kehittäjän eat

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA**SOSIAALIALA****Ammattitutkinnot**

Koululaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan at
Koulunkäyntiavustajan at
Perhepäivähoitajan at

Erikoisammattitutkinto

Koulunkäyntiavustajan eat

TERVEYSALA**Ammattitutkinnot**

Jalkojenhoidon at
Obduktiopreparaattorin at

Erikoisammattitutkinnot

Kipsimestarin eat (entinen kipsaustyön eat)
Psykiatrisen hoidon eat

SOSIAALI- JA TERVEYSALOJEN YHTEISET OHJELMAT**Ammatillinen perustutkinto**

Sosiaali- ja terveysalan pt
• Asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Ensihoidon koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Kuntoutuksen koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Mielen- ja psyynterveystyön koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Suu- ja hammashoidon koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Vammaistyön koulutusohjelma: Lähiohitoja
• Vanhustyön koulutusohjelma: Lähiohitoja

Ammattitutkinnot

Kehitysvamma-alan at
Päihdetyön at

Erikoisammattitutkinnot

Kehitysvamma-alan eat
Puhevammaisten tulkin eat
Vanhustyön eat

HAMMASLÄÄKETIEDE JA MUU HAMMASHUOLTO**Ammatillinen perustutkinto**

Hammastekniikan pt
• Hammastekniikan koulutusohjelma:
Hammaslaborantti

KUNTOUTUS JA LIIKUNTA**Ammatillinen perustutkinto**

Liikunnanohjauksen pt
• Liikunnanohjauksen koulutusohjelma:
Liikuntaneuvoja

Ammattitutkinnot

Hierojan at
Liikunnan at
Liikuntapaikkojenhoitajan at
Valmentajan at

Erikoisammattitutkinnot

Hierojan eat
Liikuntapaikkamestarin eat
Valmentajan eat

TEKNISET TERVEYSPALVELUT**Ammattitutkinnot**

Optikkohiojan at
Välinehuoltajan at

Erikoisammattitutkinto

Välinehuoltajan eat

FARMASIA JA MUU LÄÄKEHUOLTO**Ammatillinen perustutkinto**

Lääkealan pt
• Apteekkialan koulutusohjelma: Lääketekniikka
• Lääkelän koulutusohjelma: Farmanomi

KAUNEUDENHOITOALA**Ammatilliset perustutkinnot**

Hiusalalan pt
• Parturi-kampaajan koulutusohjelma:
Parturi-kampaaja
Kauneudenhoitoalan pt
• Kosmetologin koulutusohjelma: Kosmetologi

Ammattitutkinto

Hiusalalan at

Erikoisammattitutkinnot

Hiusalalan eat
Kosmetologin eat

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA**MATKAILUALA****Ammatillinen perustutkinto**

Matkailualan pt
• Matkailun ohjelmajpalvelujen koulutusohjelma:
Matkailupalvelujen tuottaja
• Matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelma: Matkailuvirkailija

Ammattitutkinnot

Maaseutumatkailun at
Matkailun ohjelmajpalvelun at
Matkaoppaan at
Matkatoimistovirkailijan at

MAJOITUS- JA RAVITSEMUSALA**Ammatilliset perustutkinnot**

Catering-alan pt
• Ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma:
Palveluvastaava
• Suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma:
Suurtaloukokki
Hotelli- ja ravintola-alan pt
• Hotellipalvelun koulutusohjelma: Hotellivirkailija
• Ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma:
Ravintolakokki
• Ravintolapalvelun koulutusohjelma: Tarjoilija

Ammattitutkinnot

Hotellivirkailijan at
Ravintolakokkin at
Suurtaloukokkin at
Tarjoilijan at

Erikoisammattitutkinnot

Baarimestarin eat
Dieetikokkin eat
Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen eat
Ruokamestarin eat

KOTTITALOUS- JA KULUTTAJAPALVELUT**Ammatillinen perustutkinto**

Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen pt
• Kotitalouspalvelujen koulutusohjelma:
Kotitalousyrittäjä
• Kuluttajapalvelujen koulutusohjelma: Tuoteneuvoja

Ammattitutkinto

Kotityöpalvelujen at

PUHDISTUSPALVELUT**Ammatillinen perustutkinto**

Puhdistuspalvelujen pt
• Siivousoalan koulutusohjelma: Toimitilahuoltaja
• Tekstiilihuollon koulutusohjelma: Tekstiilihuoltaja

Ammattitutkinnot

Laitoshuoltajan at
Tekstiilihuollon at

Erikoisammattitutkinnot

Pesulateknikon eat
Siivousteknikon eat
Siivoustyönohjaajan eat

HUMANISTINEN JA KASVATUSALA

Humanistinen ja kasvatusala liittyy eri-ikäisten monipuoliseen ohjaukseen ja kasvun ohjaamiseen. Alan tutkinnon suorittaneita toimii kuntien, seurakuntien, laitosten, järjestöjen, erilaisten yhteisöjen sekä koulujen ja oppilaitosten palveluksessa. Alan työ on yhteisöllistä ohjaustyötä, jonka tavoitteena on edistää eri-ikäisten kasvua ja auttaa heitä tunnistamaan voimavaransa, vahvistamaan identiteettiään ja kehittämään oman elämänsä hallintaa.

VAPAA-AIKA- JA NUORISOTYÖ

Yleistä tietoa alasta

Alan koulutuksen saanut henkilö ohjaa, toteuttaa ja luo edellytyksiä lasten, nuorten ja aikuisten vapaaehtoiselle ja heidän omista lähtökohdistaan kehittyvälle kasvatus- ja vapaa-ajantoinnille. Työ on yhteisöllistä, yhdessä tehtävää ohjaustyötä, ryhmässä toimimista. Tavoitteena on edistää eri-ikäisten kasvua ja auttaa heitä tunnistamaan voimavaransa, vahvistamaan identiteettiään ja kehittämään oman elämänsä hallintaa. Alan painopisteitä ovat sosiaalinen vahvistaminen, monikulttuurinen nuorisotyö, nuorten osallisuuden lisääminen sekä kansalaistoinnin hyödyntäminen.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla työskentely vaatii kiinnostusta ihmisen kasvamiseen ja kehittymiseen, vuorovaikutus- ja muita sosiaalisia taitoja, menetelmällistä osaamista sekä motivointi- ja empatiakykyä. Keskeistä on osata toimia sekä yksilöiden, ryhmien että verkostojen kanssa. Työssä tarvitaan taitoa tehdä työtä erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa. Kiinnostus nuorten elinolojen ja elinympäristön kehittämiseen on tärkeää. Alalla vaaditaan myös ohjauksitaitoja, sillä nuoriso-ohjauksen erityisosaamista ovat menetelmälliset ohjauksitaidot (kulttuuri-, liikunta- ja seikkailuohjaus, leiri-, retki- ja elämystoiminta). Ohjauksitaitojen lisäksi pitää tuntea erilaisten organisaatioiden, kuten kuntien, valtion ja järjestöjen käytännön toiminnan periaatteet. Näitä tietoja opiskellaan tutkinnon aikana.

Yleisimmät työpaikat alalla

Alan tutkinnon suorittaneita toimii kuntien, seurakuntien, laitosten, järjestöjen, erilaisten yhteisöjen, yhdistysten sekä kou-

lujen ja oppilaitosten palveluksessa. Ammattinimikkeiden kirjo on laaja. Työammatteja voivat olla kunnan tai seurakunnan nuoriso-ohjaaja, kerho-ohjaaja, erityisnuorisotyöntekijä, projektityöntekijä, hallinnollinen nuorisosihteeri tai toiminnanohjaaja. Entistä enemmän työpaikkoja on projektitehtävissä, jotka liittyvät nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, kuten esimerkiksi nuorten työpajoissa. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja voi toimia myös itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Työllisyys tulee olemaan näillä näkymin hyvä. Joissakin tehtävissä voi tulla työvoimapulaa, varsinkin kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Arvioiden mukaan kolmannen sektorin (järjestöt, yhdistykset, säätiöt, monipuolinen kansalaistoiminta) työvoimatarve kasvaa. Erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien lasten ja nuorten määrä on lisääntynyt ja tarpeet tällä alueella kasvavat (erityisnuorisotyö), vaikka valtaosa arkityöstä tehdään aivan tavallisten nuorten kanssa. Sosiaalinen vahvistaminen, erityisesti syrjäytymisen ehkäisy tulee tarvitsemaan nuorisotyön ammattilaisia. Eri sektoreiden uudet yhteistyömuodot (esimerkiksi koulujen, oppilaitosten ja nuorisotoimen välillä) todennäköisesti kasvattavat työvoimantarvetta tulevaisuudessa. Yrittäjyys sekä seikkailu- ja elämystoiminta alalla tulevat lisääntymään.

Avoimen ja joustavan ryhmätoiminnan sekä lasten ja nuorten parissa tehtävän moniammatillisen työn tarpeet näyttävät lisääntyvän. Vapaa-aika- ja nuorisotyötä voikin joustavasti sijoittaa erilaisiin toimintaympäristöihin. Yhteistyömuodot perheiden kanssa, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta, kulttuuriryö ja monikulttuuristen nuorisoryhmien kanssa tehtävä ohjaus- ja kasvatus työ tulevat tarvitsemaan alan työntekijöitä.

Tehtäväkenttä laajenee monikulttuurisuuden lisäksi myös kansainväliseen suuntaan.

Alan koulutus rakenne on uudistunut viime vuosina, joten samoissa tehtävissä voi toimia monella eri tutkintonimikkeellä olevia henkilöitä. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon suorittaneet ovat alan käytännön osaajia, joskin työnantajille on vielä jonkin verran epäselvää tutkinnon tuottama pätevyys verrattuna alan amk-tutkintoon. Alan kaikille koulutustasojille: perustutkinto, amk-tutkinto ja maisteritutkinto tarvitaan jatkossa ammattilaisia.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen pt

Ammattitutkinto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan at

Ammatillinen perustutkinto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen pt

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat vuorovaikutus ja viestintä, yksilö- ja ryhmäohjaus sekä ohjaus eri toimintaympäristöissä. Valinnaisista opinnoista on suoritettava joko nuorisotoiminnan ohjaus tai vapaa-aikatoiminnan ohjaus. Lisäksi on suoritettava seuraavista valinnaisista osista kaksi: kansalais- ja järjestötoiminnan ohjaus, projektitoiminnan ohjaus, nuorten syrjäytymisen ehkäisy, monikulttuurisen toiminnan ohjaus, nuoriso- ja vapaa-aika-alan palvelujen tuottaminen. Tutkintonimike on nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja.

Tutkinnon suorittaja osaa ilmaista itseään äidinkielellään selkeästi ja sujuvasti sekä suullisesti että kirjallisesti. Hänellä on työssä tarvittava kuuntelu-, puhe-, kokous-, neuvottelu- ja esiintymistaito. Hän osaa käyttää työssään yleisimpiä tiedonvälitysmuotoja ja markkinoida yhteisönsä palveluja ja tuotteita. Hän hallitsee ammatillisen viestinnän vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

Hän tuntee nuorisotiedotuksen ja vapaa-aika-alan tiedotuksen perusasiat, menetelmät ja työtavat. Hän pystyy käyttämään itsenäisesti tietotekniikkaa, yleisimpiä atk-ohjelmia ja tietoverkkoja sekä etsimään tietoja ja aineistoja eri tietolähteistä. Ohjaustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa hän ottaa huomioon ihmisen elämänkaaren, kehitysvaiheet, kasvuympäristöt sekä nuoriso- ja vapaa-aikatoiminnan kasvatuspäämäärät. Hän osaa järjestää ohjattavien elämänhallinnan taitoja tukevaa toimintaa, koulutus-tilaisuuksia ja koulutuksellisia tilanteita sekä kerhoja, leirejä, retkiä ja muuta tavoitteellista toimintaa eri toimintaympäristöissä.

Hän toimii työssään kannustavasti yksilön ja ryhmän vahvuuksia tukien ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden valmiudet ja tarpeet huomioon ottaen. Hän tuntee eri harrastusalojen ominaispiirteet ja perustekniikat ja osaa ottaa huomioon tapahtumiin, tilaisuuksiin ja toimintaan liittyvät periaatteet, lupakäytännöt ja määräykset. Hän ottaa vastuun omasta ja ohjattavien turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Hänellä on vähintään EA 2 -tasoa vastaavat ensi-aputaidot. Hän pystyy toimimaan yhteistyössä nuoriso- ja vapaa-aikatoiminnalle läheisten alojen sekä lasten ja nuorten perheiden kanssa. Hän työskentelee suunnitelmallisesti, taloudellisesti ja ammattietiikkaa noudattaen. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Nuorisotoiminnan ohjauksen valinnan on osattava toimia nuorten parissa eri toimintaympäristöissä ja tukea heidän kasvuaan ja kehitystään. Vapaa-aikatoiminnan ohjauksen valinnan on osattava ohjata eri ikäisten vapaa-aikatoimintaa yhteiskasvatuksellisia periaatteita ja menetelmiä soveltaen.

Tutkinnon suorittaneet suunnittelevat, järjestävät ja ohjaavat eri ikäisten ihmisten vapaaehtoista ja yhteisöllistä kansalais-, kulttuuri-, liikunta- ja muuta vapaa-ajan toimintaa.

Ammattitutkinto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat erityiskasvatus ja -ohjaus, moniammatillinen työ, yhteisöllisyys ja osallisuus sekä kulttuurien vuorovaikutus. Lisäksi kaksi valinnaista tutkinnon osaa ovat erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä ohjaus ja tukeminen sekä erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja heidän perheidensä ohjaus ja tukeminen. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyyttä.

Lasten ja nuorten erityisohjaaja toimii vaativissa kasvatus-, ohjaus- ja organisoititehtävissä. Hänen erityisosaamistaan ovat sosiaaliset ja verkottumisen

taidot sekä kyky tunnistaa yksilöllisiä ja yhteisöllisiä ohjauksen haasteita. Hän kykenee toimimaan verkottuneessa yhteistyössä, projekteissa, hankkeissa ja toiminnallisissa tilanteissa sekä tarvittaessa myös tuottamaan niitä. Erityisohjaaja kykenee toimimaan moniammatillisissa työryhmissä lasten, nuorten ja heidän kulttuurinsa, erityiskasvatuksen sekä perheiden hyvinvoinnin ja elinolojen asian tuntijana. Lasten ja nuorten erityisohjaaja kykenee kohtaamaan ja käsittelemään lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimiessaan kasvatukseen ja yhteiskuntaan liittyviä erityiskysymyksiä ja haasteita. Tällaisia ovat esimerkiksi työllisyyteen, asumiseen tai monikulttuurisuuteen liittyvät asiat sekä muut perheiden hyvinvointiin liittyvät tekijät. Erityisohjaaja ymmärtää sosiaalisten ongelmien syntytustausta ja niiden vaikutuksia yksilöön ja yhteisöön. Hän kykenee tekemään esityksiä ja aloitteita lasten, nuorten ja perheiden elämäntilanteen parantamiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Erityisohjaajalla on vahvat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot, joita hän osaa soveltaa työssään tavoitteellisesti ja vastuullisesti. Hän toimii tehtävissään eettisesti ja verkottuneesti. Palvelujen ja toiminnan tuottaminen erilaisissa toimintaympäristöissä edellyttää joustavuutta, luovuutta ja organisoitintaitoa.

Lasten ja nuorten erityisohjaaja työskentelee erityisnuorisotyössä, monikulttuurisessa työssä, nuorten ja erityisryhmien työpajoissa ja toimintakeskuksissa, lastensuojelutyössä, laitoksissa ja sairaaloissa, kansalais- ja järjestötoiminnassa, päivähoitossa, seurakunnan lapsi- ja perhetyössä, kouluissa, iltapäiväkerhoissa, vapaa-aikakeskuksissa, alan yrityksissä sekä itsenäisenä yrittäjänä.

KIELITIETEET

Yleistä tietoa alasta

Opintoalan nimi ”Kielitieteet” ei välttämättä kuvaa viittomakielen ohjaajan työkenttää. Työ ei ole tieteellistä työtä, mutta kieli ja sen merkitys ihmisen toiminnalle on silti keskeinen opiskeltava kohde. Erityisesti kielen kehittymistä ja sen tukemista erityisissä tapauksissa pohditaan, kuten kuurojen oman kielen, viittomakielen suhdetta kirjoitettuun kieleen.

Kielitieteen tuntemus auttaa ohjaamaan eri-ikäisten kielellistä kasvua ja vahvistamaan heidän kielellistä identiteettiään. Lain-säädännössä tavoitteena on kielellinen tasa-arvoisuus eli osallistuminen yhteiskunnan palveluihin kielestä huolimatta. Tämä koskee myös viittomakielen tasa-arvoista asemaa. Viittomakieliala on kokonaisuudessaan nuori ja alan kehitykseen vaikuttavat monet sellaiset tekijät, joita on vaikea ennakoita.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Viittomakielen ohjaajalta edellytetään erityisesti hyvin laaja-alaisia kommunikaatitaitoja. Myös monivammaisten ohjaamisen ja avustamisen taitoja tarvitaan. Viittomakielen ohjaaja saa opiskelun aikana myös viittomakielen perustaidon, aikaisempia opintoja ei vaadita. Myös terveydenhoidollista tietämystä ja osaamista tarvitaan, sillä tulevaisuudessa viittomakielinen ohjaustyö lisääntyy erityisesti vanhustyössä ja monivammaisten asiakkaiden parissa.

Yleisimmät työtehtävät tai -paikat alalla

Tutkinto on uusi, joten ammattiryhmä sijoittuu hyvin erilaisiin työtehtäviin, valmiita malleja ei ole olemassa. Viittomakielen ohjaaja on viittomakielentaiteellinen työntekijä, joka toimii ohjaajana ja avustajana viittomakielisen yhteisön sekä viittomia kommunikaatiossaan hyödyntävien henkilöiden ohjaus- ja avustustehtävissä.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Viittomakielisen ohjauksen pt
Ammatitutkinto
Asioimistulkin at

Ammatillinen perustutkinto

Viittomakielisen ohjauksen pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat viittomakieli ja viittomakielisessä kulttuuriympäristössä toimiminen, suomen/ruotsin kieli ja suomen-/ruotsinkielisessä kulttuuriympäristössä toimiminen, ohjaus ja avustaminen viittomakielialan toimintaympäristöissä sekä viestintä ja vuoro-

Viittomakielen ohjaaja voi toimia varhaiskasvatuksessa (lasten päivähoido, aamu- ja iltapäivätoiminta, perhetyö), eri-ikäisten koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyvissä tilanteissa kouluissa ja oppilaitoksissa. Viittomakielen ohjaajan työpaikka voi olla myös laitospäivä- ja vanhustyössä sekä erilaisilla kursseilla, leireillä ja kerhoissa esimerkiksi ohjaajana tai henkilökohtaisena avustajana. Ohjaajat voivat työskennellä myös viittomakommunikaatiota käyttävien kuulevien parissa. Palvelujen järjestäminen (esim. avustaminen, tukihenkilöpalvelut) on mahdollista myös oman yrityksen kautta.

Viittomakielen ohjaajan työ ei ole viittomakielen tulkin työtä (johon on eri koulutus, ks. Jatko-opintomahdollisuudet), vaan viittomakielistä ohjausta ja toiminnassa avustamista.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Viittomakielen yhteiskunnallinen asema on vahvistunut ja viittomakielisiä palveluja kehitetään lisää, jolloin viittomakielisten ohjauspalvelujen kysyntä tulee kasvamaan. Väestön ikääntymisen lisää myös tarvetta avustamispalvelujen järjestämiselle.

Kuulevien, esimerkiksi dysfaattisten ja kehitysvammaisten lasten kielellisessä kuntoutuksessa on viittomakommunikaatiota käytetty viime vuosina yhä enemmän. Tähän liittyvät ohjaus- ja avustustehtävät tulevat lisääntymään. Tähän mennessä viittomakieliseen ohjaukseen liittyviä palveluja ei juuri ole ollut saatavissa, eivät kaikki tarpeetkaan ole vielä nousseet yleiseen tietoisuuteen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus, jonka mukaan hän on kelpoinen pyrkimään ammattikorkeakouluun ja yliopistoihin. Viittomakielen ohjaajat voivat myös jatkaa humanistisen ja kasvatustieteiden ammattikorkeakouluopinnoissa viittomakielen tulkin tutkintoon tähtäävissä opinnoissa, joista valmistuneiden tutkintonimike on viittomakielen tulkki (AMK).

vaikutus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi tai kolme osien laajuudesta riippuen: viittomakielisen ja puhe- ja viittomakielisen kulttuuriympäristöissä toimiminen, viittomakielistä käyttävien ohjaus ja avustaminen, kuurosokeiden ohjaus ja avustaminen, viittomakommunikaatiota käyttävien ohjaus ja avustaminen, ilmaisutaitojen ohjaus. Tutkintonimike on viittomakielen ohjaaja.

Tutkinnon suorittaja tuntee viittomakielisen kulttuurin erityispiirteet ja on perehtynyt erilaisiin tapoihin tulkita niitä. Hän osaa valita kuhunkin viestintätilanteeseen sopivan kielimuodon. Hän tuntee suomalaisen viittomakielen rakenteet ja sanaston ja osaa verrata niitä puhutuihin kieliin.

Hän hallitsee viittomakielen käytön arkielämän eri tilanteissa ja pystyy osallistumaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon viittomakielellä. Hän osaa käyttää viittomakieliseen ohjaukseen liittyvää viittomakielistä perussanastoa omassa ammatissaan. Hän osaa käyttää teksti- ja kuvapuhelimia sekä muita alan teknisiä apuvälineitä. Hän pystyy hyödyntämään viittomakieleen ja kuurojen kulttuuriin liittyvää suomen-/ruotsinkielistä kirjallista materiaalia ja toimimaan ammatissaan kaksikielisesti. Hän osaa viestiä viitotun ja puhutun kielen edustajien kanssa eri tilanteissa ja toimintaympäristöissä.

Hän tuntee viittomakielialan järjestöt, palveluorganisaatiot, toimintakeskukset ja oppilaitokset sekä viittomakielisten parissa tehtävän diakoniatyön ja kirkollisen toiminnan. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa sekä kirjastojen ja muiden tietolähteiden tiedonhakujärjestelmiä. Hän pystyy osallistumaan moniammatilliseen yhteistyöhön ja sen toiminnan suunnitteluun. Ohjaus- ja avustamistyössään hän ottaa huomioon ihmisen kehityksen ja elämänkaaren eri vaiheet sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeet.

OPETUS- JA KASVATUSTYÖ

Yleistä tietoa alasta

Alan työ on yhteisöllistä ohjaustyötä, jonka tavoitteena on edistää eri-ikäisten kasvua heidän omia lähtökohtiaan kunnioittaen. Opetus- ja kasvatustyö auttaa lapsia ja nuoria tunnistamaan voimavaransa, vahvistamaan identiteettiään ja kehittämään oman elämänsä hallintaa sekä elämäntutkimusta.

Hän ottaa vastuun omasta ja ohjattavien turvallisuudesta kaikissa tilanteissa. Hänellä on vähintään EA 1 -tasoa vastaavat ensiaputaidot.

Hän toimii viittomakielisen ohjauksen ammattietiikan, työläinsäädännön, työsuojelu- ja muiden määräysten mukaan. Hän tuntee viittomakielialan keskeiset tiedonvälitysmuodot ja osaa ilmaista itseään monipuolisesti eri tilanteissa ja tilaisuuksissa. Hän osaa laatia työhön liittyviä asiakirjoja viittoma- ja/tai suomen/ruotsin kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet toimivat viittomakielisen yhteisön sekä viittomia kommunikaatiossaan hyödyntävien henkilöiden ohjaus- ja avustustehtävissä.

Ammattitutkinto

Asioimistulkin at

Tutkinto muodostuu neljästä osasta: asioimistulkin työn eettiset ja juridiset perusteet, viestintä, työkielten hallinta, kulttuuri- ja asiantiedon hallinta, tulkkaus sekä yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osoittaa sisäistäneensä tulkin työmoraaliin kuuluvat asiat eli vaitiolovelvollisuuden, puolueettomuuden ja ulkopuolisuuden, tulkkauksen kattavuuden, rehellisyyden ja täsmällisyyden sekä tulkin roolin.

Hän hallitsee kaksi työkieltä, joista toisen on oltava Suomen virallinen kieli.

A-kieli on yleensä tulkin äidinkieli, jota hän osaa kirjoittaa ja puhua virheettömästi kaikkein vivahteineen. Vieraan kielen (B-kielen) hallinta vastaa vähintään yleisten kielitutkintojen taitotasoa 5. Suorittajan suullinen ilmaisu on selkeää ja sujuvaa, ja hän hallitsee kielten eri rekisterit.

Hänen tulkkausosaamistaan on asiantuntevaa ja kattavaa sekä kielen että kulttuurin tasolla. Hän tuntee suomalaisen yhteiskuntajärjestelmän toimintaperiaatteet, työvoima- ja koulutuspolitiikkaa, maahanmuuttoprosessin käytäntöjä sekä erityisen hyvän sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän ja oikeusjärjestelmän. Perustietojen lisäksi hän hallitsee eri tulkkausalojen ammattisanastoa ja fraseologiaa.

Hän osaa valmistautua työtehtävään, ja hänen käyttäytymisensä tulkkaustilanteissa on luottamusta herättävää. Hän tuntee tulkkausalan menetelmät ja tekniikat, hallitsee konsekutiivitulkkauksen, simultaanitulkkauksen ja apuvälineiden käytön.

Hän tuntee tulkkausalan yleisen palvelujärjestelmän, osaa sopia työnsä ehdoista ja hinnoittelee työnsä realistisesti.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet tulkata yksittäisten henkilöiden välisissä tilanteissa, esimerkiksi maahanmuuttajan ja suomalaisen viranomaisen välillä.

Nykyisin alan tehtävissä työskennellään myös eri kulttuureihin kuuluvien ja erilaisen elämäntutkimuksen omaavien lasten, nuorten ja heidän perheidensä kanssa ja kehitetään monikulttuurista kasvatustyötä. Alalla hyödynnetään kasvatustieteen ja psykologian perustietoutta sekä erilaisia uusia toimintamenetelmiä.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla työskentely on kokonaisvaltaista kasvatusta, ohjausta, hoitoa ja huolenpitoa. Työ on ihmissuhdetyötä. Se vaatii kiinnostusta ihmisen kasvamiseen ja kehittymiseen, vuorovaikutus- ja muita sosiaalisia taitoja, menetelmällistä osaamista sekä motiivointi- ja empatiakykyä.

Keskeistä on kyky osata toimia sekä yksilöiden, ryhmien että verkostojen kanssa. Alalla tehdään lasten ja nuorten kasvatus-työtä yhdessä erilaisten perheiden ja vanhempien kanssa, joten alalla on osattava kohdata vanhemmat aidosti kumppaneina ja kuunnella heidän mielipiteitään. Alalla vaaditaan myös taitoa tukea lapsen kasvua ja lapsen oman persoonan kunnioittamista. Kasvavien lasten kanssa työskentely vaatii myös vastuullisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä. Seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä lastenohjaajalta odotetaan kristillisen kasvatuksen tuntemista ja soveltamista elämänkatsomukselliseen ohjaukseen.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittanut toimii lasten, varhaisnuorten ja heidän perheidensä parissa yhteiskunnan eri sektoreilla. Lastenohjaajat toimivat yhteistyössä muiden kasvatustyöhön osallistuvien kanssa. Työhön kuuluu lasten ja lapsiryhmien ohjausta sekä toimimista monimuotoisessa perhetyössä.

Alan tutkinnon suorittaneita toimii kuntien, seurakuntien, laitosten, järjestöjen, erilaisten yhteisöjen sekä koulujen ja oppilaitosten palveluksessa. Lastenohjaaja toimii varhaiskasvattajana päiväkodeissa, erilaisissa kerhoissa, leireillä, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnassa, leikki- ja ohjaustoiminnassa.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Työllisyys toimialoilla ja ammateissa, joihin alan koulutuksen suorittaneet tyypillisesti sijoittuvat, tulee olemaan näillä näkymin hyvä. Joissakin tehtävissä voi tulla työvoimapulaa, varsinkin kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Yleensä voidaan arvioida, että kolmannen sektorin työvoimatarve kasvaa. Avoimen ja joustavan ryhmätoiminnan tarpeet näyttävät lisääntyvän.

TUTKINTO

Ammatillinen perustutkinto

Lapsi- ja perhetyön pt

Ammatillinen perustutkinto

Lapsi- ja perhetyön pt

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, perhe-

lähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö sekä lasten iltapäivä- ja leiritoiminnan ohjaus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: ilmaisutaitojen ohjaus, erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus, monikulttuurisessa työympäristössä toimiminen. Tutkintonimike on lastenohjaaja.

Lapsi- ja perhetyötä voi joustavasti sijoittaa erilaisiin toimintaympäristöihin. Lasten ja nuorten parissa tehtävän moniammatillisen työn tarve ja osaaminen kasvaa. Samoin työvoiman tarvetta kasvattavat tulevaisuudessa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan, lasten ja nuorten vapaa-ajan ohjauksen ja koulujen kanssa tehtävän yhteistyön lisääntyminen. Erityistä ohjausta ja huolenpitoa tarvitsevien lasten määrä on lisääntynyt ja tarpeet tällä alueella kasvavat. Haasteellinen erityiskasvatus ja -ohjaus tarvitsee työntekijöitä. Syrjäytymisen ehkäisy ja erilaiset projektit tulevat tarvitsemaan myös lapsi- ja perhetyön ammattilaisia.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus, jonka mukaan hän on kelpoinen pyrkimään ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Ammattikorkeakouluissa voi suorittaa 140 opintoviikon laajuisen humanistisen ja kasvatusalan ammattikorkeakoulututkinnon esimerkiksi kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmassa, jonka tutkintonimike on yhteisöpedagogi (AMK).

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla voi suorittaa ammattikorkeakoulututkinnon esimerkiksi sosiaalialan koulutusohjelmassa, tutkintonimike on sosionomi (AMK).

Tulevaisuudessa yliopisto-opintoja voi alalla jatkaa nyt kehitteillä olevissa nuorisokasvatuksen maisteriohjelmissä (Kuopion yliopisto ja Tampereen yliopisto). Tutkintonimike on todennäköisesti yhteiskuntatieteiden maisteri. Myös lastentarhanopettajan ja luokanopettajan koulutukset ovat luontevia jatko-opintoja lastenohjaajakoulutuksen saaneille.

Alan erityisosaamista ja työelämän ammattitaitoa voi jatko-opintoina osoittaa myös suorittamalla näyttötutkintona lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinnon tai koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinnon, jotka syventävät kasvatuksen ja ohjauksen ammattiosaamista.

Tutkinnon suorittaja tuntee kristinuskon keskeisen sisällön ja osaa antaa kirkon lapsityössä kasteopetukseen perustuvaa kristillistä kasvatusta ja muussa kasvatustyössä päivähoidon tavoitteiden mukaista uskontokasvatusta. Hän huolehtii lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista hoitoa ja huolenpitoa koskevien säädösten ja ohjeiden mukaan.

Työssään hän toimii lapsilähtöisesti lapsen iän, kehitysvaiheiden ja erityistarpeiden edellyttämällä tavalla ja lapsen fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet huomioon ottaen. Hän pystyy ohjaamaan ja tukemaan lapsen ja lapsiryhmän kasvua, kehitystä ja oppimista monipuolisesti eri ilmaisukeinoja ja ohjausmenetelmiä käyttäen. Hän osaa työskennellä erilaisissa toimintaympäristöissä sekä yhteistyössä päivähoiton, neuvolan, koulun, oppilashuollon, lastensuojelun, järjestöjen ja seurakunnan kanssa perheen hyvinvoinnin edistämiseksi.

MUU HUMANISTISEN JA KASVATUSALAN KOULUTUS

TUTKINTO

Ammattitutkinto
Suntion at

Ammattitutkinto

Suntion at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat: jumalanpalvelukset ja muut kirkolliset tilaisuudet, hautaus toimi ja viheralueiden hoito sekä kiinteistöjen huolto. Tämän lisäksi valitaan toinen seuraavista osista: esimiestehtävät ja ruokapalvelut. Jokainen voi halutessaan suorittaa myös vapaaehtoisen tutkinnon osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tietää ja ymmärtää jumalanpalvelusten ja muiden kirkollisten toimitusten sisällön ja rakenteen sekä ymmärtää etiikan ja kristillisen uskon keskeisen sisällön. Hän huomioi kirkkovuoden sekä eri tilaisuuksien kirkollisen symboliikan. Hän osaa soittaa kelloja.

Hän osaa tehdä yhteistyötä työyhteisönsä ja seurakunnan kanssa. Hän hallitsee

Kasvatustyössään hän toimii perhelähtöisesti, kunnioittaa perheen itsemääräämisoikeutta ja tukee perhettä erityisesti kristillisessä kasvatuksessa. Toiminnallaan hän edistää perheiden vuorovaiikutusta, hyvinvointia, yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimintakykyisyyttä. Hän tuntee iltapäivätoiminnan erityispiirteet ja osaa suunnitella ja toteuttaa erilaisia vapaa-ajantoimintoja. Hänellä on leiritoiminnan käytännön perustaidot ja EA 2 -tasoa vastaavat ensiaputaidot. Hän osaa arvioida ja kehittää työ-

keskeiset asiakasturvallisuuteen liittyvät säädökset ja toiminnan hätä- ja onnettomuustilanteissa. Hän huolehtii yleisestä järjestyksestä. Hän tuntee oman tehtäväalansa lait, säädökset ja määräykset sekä seurakunnan ohje- ja johtosäännöt. Hän pystyy toimimaan tilapäistyöntekijöiden ja oman alansa opiskelijoiden ohjaajana ja ammattitaidon arvioijana.

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa hautaamiseen liittyvät tehtävät itsenäisesti ja toimia hautaus toimen ohjesäännön mukaisesti. Hän osaa hoitaa kasveja, istutuksia sekä käyttää viheralueiden hoidossa tarvittavia koneita ja työvälineitä. Hän hallitsee seurakunnan kiinteistöjen hoitamisen perusteet ja työtavat sekä kiinteistönhoidon sopimuksiin liittyvät peruskysymykset ja vaatimukset. Suntio hallitsee tilojen ylläpito- ja perussiivouksen sekä tekstiilien ja esineistön hoidon ja säilytyksen periaatteet. Suntio hallitsee kiinteistöjen turvallisuuteen liittyvät määräykset. Hän ymmärtää toiminnan ja talouden suunnittelun peruseriaatteet.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja organisoida oman työalansa toimintaa sekä määrittellä tarvittavan henkilöstön määrän ja osaamisen. Hän hallitsee työhönoton ja perehdyttämisen sekä osaa

kentelytapojaan, työtään, työympäristöään ja ammatillista osaamistaan. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä sekä kirkon että muun yhteiskunnan tehtävissä, jotka liittyvät lapsien, varhaisnuorten ja heidän perheidensä kasvua tukevaan toimintaan. Lastenohjaajan työ perustuu kristilliselle arvopohjalle.

ohjata ja opastaa henkilöstöä. Hän hallitsee käytännön esimiestäidot.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kahvi- ja ruokatilaisuuksien suunnittelun sekä ruoan valmistamisen ja tarjoilun. Hän hallitsee ravitsemussuosittelun pääperiaatteet sekä tavallisimmat erityisruokavaliot. Hän hallitsee asiakaspalvelun periaatteet.

Yrittäjyyden valitessaan tutkinnon suorittaja hallitsee yrityksen perustamiseen ja yrittämiseen liittyvät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet toimivat luterilaisen tai ortodoksisen kirkon seurakuntien työntekijöinä erilaisissa tehtävissä.

KULTTUURIALA

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS

Yleistä tietoa alasta

Käsi- ja taideteollisuusalalla suunnitellaan ja valmistetaan asiakkaille tuotteita sisustukseen, vaatetukseen ja elinympäristöön. Alan ominta toimintaympäristöä ovat tuotteiden valmistus, piensarjatuotanto, rakennettu ja rakentamaton ympäristö sekä korjaaminen ja restaurointi. Alan yhteisiä osaamisalueita ovat tuotteiden tekninen valmistus ja kädentaidot, tuotteen suunnittelu ja valmistus sekä asiakaslähtöinen valmistus. Esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen ovat oleellinen osa tuotteiden valmistusta ja ympäristön rakentamista.

Verkostoitunut pienyritystoiminta sekä alihankintatyön lisääntyminen edellyttävät pitkäjänteistä erikoistumista, panostusta tuotekehitykseen ja yhteistyöhön. Kansainvälistyvässä ympäristössä vaaditaan yhä enemmän viestintä- ja vuorovaikutustaitoja sekä kieli- ja kulttuuriosaamista.

Alalta valmistuneet toimivat monissa eri ammateissa. Esimerkkejä ammattialoista ovat puuala, verhoiluala, entisöinti, veneenrakennus, metalliala, asesepäntyö, hopeasepäнала, kultasepäнала, lasiala, keramiikka-ala, kiviala, soitinrakennusala, muinaistekniikka, kirjansidonta, tarpeistonvalmistus, saamenkäsityöt, ohjaustoiminta, muotoilu ja mallintaminen, tekstiiliala, vaatetusala, neulevaatetus, lavasterakentaminen, sisustusala, sisustusrakentaminen, rakennusala, restaurointiala, maalausala, mallinrakennus sekä näyttely- ja messurakentaminen.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Käsityöläisen toiminnassa ovat tärkeitä taloudellisuus, tuottavuus ja asiakaspalvelu. Alan ammateissa tarvitaan luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä hahmottaa visuaalista ympäristöä. Käsityöläinen osaa valmistaa tuotteen alusta loppuun. Kielitaito ja markkinointiosaaminen auttavat menestymään alalla.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan työllistäjiä ovat pieni- ja keskisuuri yritystoiminta, alihankintatyö ja alan neuvontajärjestöt. Jonkin verran työpaikkoja on tarjolla palvelualoilla ja teollisuudessa. Alalta valmistuneet

työskentelevät valmistus-, korjaus- tai huolto-, palvelu- ja ohjaustehtävissä. Myös itsensä työllistäminen, ryhtyminen ammattinharjoittajaksi on vaihtoehto.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Käsi- ja taideteollisuusalalle on syntynyt uusia ammattialoja ja työtehtäviä sekä mahdollisuuksia toimia itsenäisinä yrittäjinä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Perustutkinnon suorittaneet voivat jatkaa opintojaan ammattikorkeakouluissa, joissa voi suorittaa artonomin tutkinnon tai muotoilijan tutkinnon. Perustutkinnon suorittaneet voivat pyrkiä myös tiede- ja taidekorkeakouluihin. Yliopistotutkintoja voi suorittaa esimerkiksi Taideteollisessa korkeakoulussa ja Lapin yliopistossa. Alalla on useita ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, Artesaani

Ammattitutkinnot

Aseseppäkisällin at
 Hopeasepän at
 Kaivertajan at
 Keramiikkakisällin at
 Kiviseppäkisällin at
 Kultaajakisällin at
 Kultasepän at
 Käsiyöntekijän at
 Lasinpuhaltajakisällin at
 Luonnontieteellisen alan konservoinnin at
 Maalarin at: yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Mallinrakentajakisällin at
 Puusepänalat: yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Restaurointikisällin at
 Romanikulttuurin ohjaajan at
 Saamenkäsiyökisällin at
 Seppäkisällin at
 Sisustusalan at: yhteinen muu tekniikka- ja liikennealan kanssa
 Soitinrakentajakisällin at
 Tekstiilialan at: yhteinen tekstiili- ja vaatustekniikka-alan kanssa
 Vaatetusalan at: yhteinen tekstiili- ja vaatustekniikka-alan kanssa
 Veneenrakentajan at: yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Verhoilijan at

Ammatillinen perustutkinto

Käsi- ja taideteollisuusalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on esteettinen, visuaalinen ja kulttuuriosaaminen.

Esinesuunnittelun ja valmistuksen osaamisalan pakolliset osat ovat perinteen taitaminen, esinevalmistuksen suunnittelu, tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot, tuotteen suunnittelu ja valmistus sekä tuotteen asiakaslähtöinen valmistus. Tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen osaamisalan pakolliset osat ovat kulttuurin soveltaminen, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelu, tuotteen tekninen valmistus ja kädentaidot, tuotteen suunnittelu ja valmistus sekä tuotteen asiakaslähtöinen valmistus.

Erikoisammattitutkinnot

Aseseppämestarin eat
 Hopeaseppämestarin eat
 Kaivertajamestarin eat
 Keramiikkamestarin eat
 Kiviseppämestarin eat
 Kultaajamestarin eat
 Kultaseppämestarin eat
 Lasinpuhaltajamestarin eat
 Maalarimestarin eat: yhteinen prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Mallinrakentajamestarin eat
 Puusepänalat: yhteinen prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Restaurointimestarin eat
 Romanikulttuurin ohjaajan eat
 Saamenkäsiyömestarin eat
 Seppämestarin eat
 Sisustusalan eat: yhteinen muu tekniikka- ja liikennealan kanssa
 Soitinrakentajamestarin eat
 Tekstiilialan eat: yhteinen tekstiili- ja vaatustekniikka-alan kanssa
 Vaatetusalan eat: yhteinen tekstiili- ja vaatustekniikka-alan kanssa
 Venemestarin eat: yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka-alan kanssa
 Verhoilijamestarin eat

Ympäristön suunnittelun ja rakentamisen osaamisalan pakolliset osat ovat ammattialan kulttuurin soveltaminen, dokumentointi, tekninen toteutus ja kädentaidot, työn suunnittelu ja toteutus sekä asiakaslähtöinen toteutus. Seuraavista valinnaisista osista on kaikilla osaamisaloilla suoritettava kolme: esitystekniikat ja mallintaminen, kädentaidot ja valmistus, ohjaus- ja palvelutoiminta, perinnetekstiilien valmistus, perinteiset työtavat, tilaustöiden valmistus, tuotekehittäminen ja valmistus, ympäristö- ja tilarakentaminen, yritystoiminta ja valmistus, yritystoiminta ja yhteistyö. Tutkintoniemi on artesaani.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää esteettistä ja visuaalista tietoa sekä väri-, muoto- ja tilasomittelua ammattityössään. Hän osaa tuoda esille ideoita, suunnitelmia ja tuotoksia esitysteknisin keinoin ja tehdä esteettisiä, visuaalisesti toimivia aihekohtaisia luonnoksia, malleja ja dokumentteja. Hän tuntee suomalaisen kulttuurin juuret ja kansanperinnettä

sekä käsi- ja taideteollisuuden historiaa ja nykyaikaa. Hänellä on ammattialansa käsityöläiseltä vaadittavat tiedot uusista ja perinteisistä materiaaleista, työtapoista ja työvälineistä. Hän tuntee ammattialansa suunnittelu- ja tuotantoprosessin. Hän osaa käyttää työsuunnitelmia ja teknisiä piirustuksia ja dokumentoida työn kulkua. Lisäksi hän hallitsee osaamisalansa pakollisten ja valinnaisten osien tiedot ja taidot.

Käsi- ja taideteollisuusneuvonta ja -kurssit

Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry sekä alueelliset käsi- ja taideteollisuusyhdistykset muodostavat valtakunnallisen palvelu- ja asiantuntijajärjestön Taito Groupin. Käsi- ja taideteollisuusyhdistykset edistävät käsityötä kulttuurina, taitona ja elinkeinona. Järjestön toiminta kattaa näiden toimipisteiden kautta lähes puolet Suomen kunnista. Suomeessa toimii noin 140 käsityökeskusta ja käsi- ja taideteollisuuskeskusta. Tavoitteena on käsityön arvostuksen nostaminen, käsityötaidon ylläpitäminen ja uuden korkeatasoisen ja omaperäisen käsityön kehittäminen sekä käsityörytityyden vahvistaminen.

Järjestö tarjoaa sekä kaikille avoimia että ryhmille räätälöityjä palveluja:

- kurssseja käsityön eri alueilta, esim. kudonta, ompelu, kansallispuvut, huovutus, kaislatyöt, värjäys, keramiikka, kivi ja puu
- käsityön elinkeinotoimintaan liittyvää konsultointia ja koulutusta, esim. tuotekehitystä, markkinointia ja muuta yrittäjyyttä ja työllisyyskoulutusta
- työpajatoimintaa, esim. kudonta, ompelu, keramiikka, kivi ja käsityön erikoistekniikat
- taiteen perusopetuksen käsityökoulutoimintaa lapsille ja nuorille, ryhmiä myös aikuisille

Järjestön muita toimintamuotoja ovat esim. tuotteiden markkinointi, näyttelyt, messut, tiedotus- ja julkaisu toiminta, projektit, kilpailut ja erilaiset tapahtumat. Käsi- ja taideteollisuusliitto julkaisee myös Taito-lehteä ja ylläpitää internetpohjaista Suomen Taitoverkkoa alan ammattilaisille:

www.suomentaitoverkko.fi

Lisätietoja järjestön toiminnasta saa Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry:stä sekä alueellisista käsi- ja taideteollisuusyhdistyksistä, joiden yhteystiedot löytyvät osoitehakemistosta, sivulta 539.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä osaamisalansa erilaisissa valmistus-, korjaus-, huolto- tai restauroidintehävissä työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Ammattitutkinnot

Aseseppäkisällin at

Tutkinnon osat ovat aseiden valmistuksen perusteet, asetietous, asetekniikka ja viestintä.

Tutkinnon suorittaja pystyy valmistamaan teknisesti korkealuokkaisia, esteettisiä ja viimeistelyjä aseita. Hän tuntee aseiden ja niiden käytön historiaa ja perinteitä. Hänellä on alalla käytettävien materiaalien ja työvälineiden tuntemus ja kyky käyttää ja huoltaa koneita, laitteita ja työvälineitä. Hän on selvillä alansa käsityömaisistä työtavoista kuten käsityötekniikoista, kaiverrustekniikoista ja erikoistekniikoista. Hän hallitsee materiaali- ja lujuusopin perusteet, ampumaseiden ballistiikan, tekniset rakenteet ja työssä tarvittavat matemaattiset laskentamenetelmät. Hänellä on ammatinharjoittamisessa tarvittava yritystalouden, lainsäädännön ja markkinoinnin tietous. Hän pystyy hankkimaan tietoa myös kansainvälisiltä markkinoilta ja tuntee alansa erikoissanastoa usealla kielellä. Hän hallitsee suullisen, kirjallisen ja kuvallisen viestinnän.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä aseiden ja aseiden osien valmistajina sekä niiden korjaus-, huolto- ja arviointitehävissä.

Hopeasepän at

Tutkinnon osat ovat ammattiteoreettiset valmiudet, suunnitteluvalmiudet ja tuotantotoiminnassa tarvittavat valmiudet.

Tutkinnon suorittaja tuntee alan materiaalit, niiden ominaisuudet ja käyttömahdollisuudet sekä jalometallien tarkastusta ja leimausta koskevan lainsäädännön. Hän osaa tehdä ja tulkita alan työpiirustuksia.

Näyttötyöllä tutkitaan käsityötekniikoiden ja alan työturvallisuuden hallintaa, materiaalin muokkaamista, sulattamista ja sekoittamista, kokoonpanoa eri menetelmin, tilavuusesineiden muokkausta ja tasopintojen hallintaa sekä pinnankäsittelyn ja viimeistelyn tietoja ja taitoja. Vapaaehtoisella näyttötyöllä tutkinnon suorittaja voi osoittaa erityisosaamisensa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan teollisuudessa tai hopeasepänverstaissa hopeasineiden valmistus-, korjaus- ja tilaustyötehävissä.

Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä tuotteiden valmistusta saa harjoittaa vain leimausoikeuden omaava ammattilainen.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista hopeasepän ammattitutkintoa.

Kaivertajan at

Tutkinnon osat ovat ammattiteoreettiset valmiudet, suunnitteluvalmiudet ja tuotantotoiminnassa tarvittavat valmiudet.

Tutkinnon suorittajalla on ammatissa tarvittavat tiedot tyylihistoriasta ja heraldiikasta. Hän tuntee metallien ja jalometallien ominaisuudet ja käytön sekä jalometallien tarkastusta ja leimausta koskevan lainsäädännön. Hän osaa tehdä ja tulkita työpiirustuksia ja tuntee tekstausta, typografiaa ja esitystekniikkaa.

Näyttötyöllä tutkitaan käsinkaiverrus- ja konekaiverrustekniikoiden hallintaa. Vapaaehtoisella näyttötyöllä tutkinnon suorittaja voi osoittaa erityisosaamisensa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kaivertajina sekä monogrammien, sinettien, sinettileimojen, painolaattojen ja vaakunoiden suunnitteluun, valmistukseen ja korjaukseen liittyvissä tehtävissä.

Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä tuotteiden valmistusta saa harjoittaa leimausoikeuden omaava ammattilainen.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista taidekaivertajan ammattitutkintoa.

Keramiikkakisällin at

Tutkinnon suorittajan on osoitettava näyttökokeissa tuntevansa keramiikan valmistuksen kokonaisprosessiä olennaisilta osin. Lisäksi hänen on valittava vähintään viisi tehtäväkokonaisuutta seuraavista: massojen ja lasitteiden valmistaminen (keramiikan raaka-aineiden tunnistaminen, niiden ominaisuudet ja merkitys, plastisen massan valmistaminen, valumassojen valmistaminen, lasituksen valmistaminen), tekniikkojen osaaminen (kipsimuottien valmistaminen, muovaustekniikka, valutekniikka, puristustekniikat), käsityömäiset muodonantotekniikat (dreijaustyö, käsinrakentamistekniikat), lasittaminen (lasituslietteen huolto, laaduntarkkailu ja säätötoimet, lasittamistekniikat ja niiden soveltaminen, lasittamistyövaiheet), koristelemisen ja keraamisen siirtokuvien valmistaminen (keraamiset värit ja niiden valmistaminen, käsin koristelemisen tekniikat, koneelliset koristelutekniikat, siirtokuvaseulan valmistaminen ja käyttö, siirtokuvan valmistaminen), polttotekniikat (polttouunit ja niiden toimintaperiaatteet, uunin lastaaminen ja purkaminen sekä uunikaluston huolto, uunin polttaminen) sekä viimeistely, tarkistukset ja pakkaaminen.

Tutkinnon suorittaja tuntee käsi- ja taideteollisuusalan historiaa, keramiikkaalan historiaa, taidehistoriaa ja kansantiedettä. Hän hallitsee alansa käsitteet, materiaalit, tekniikat, koneet ja laitteet. Hän pystyy työn esisuunnitteluun ja korkealaatuiseen työsuoritukseen itsenäisesti ja oma-aloitteisesti. Hän osaa laatia korjausesityksiä ja kunnossapitosuunnitelmia, tuntee laatutekniikan menetelmiä ja ymmärtää työpaikkansa tuotannollisen, taloudellisen ja teknisen ko-

konaisuuden ja oman toimintansa merkityksen kokonaisuuden osana.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä keramiikka-alan teollisuudessa, käsityövaltaisissa pienstudioissa, alan ohjaustehtävissä ja itsenäisinä yrittäjinä.

Kiviseppäkisällin at

Tutkinnon osat ovat materiaalin ominaisuuksien tuntemus, työstömenetelmien hallinta ja kivituoiteiden valmistus, työvälineiden valmistus ja niiden toimintavalmiuksien ylläpito sekä tuotanto, yritystoiminta ja markkinointi. Seuraavista tehtäväalueista osa voi sellaisenaan olla tutkinnon suuntautumisalueena, osa voi muodostaa suuntautumisalueen yhdistelminä: esinesuunnittelu ja -valmistus, kaluste- ja sisustus suunnittelu, arkkitehtuuri, ympäristösuunnittelu ja miljöörakentaminen, kuvanveisto ja kuvataide, korusuunnittelu.

Tutkinnon suorittaja tuntee työhön liittyvät raakavivaimekset, puolivalmistet, jalosteet ja eri työstömenetelmien vaikutukset kiveen ja sen pintaan. Hän ymmärtää kiven termisten, akustisten, sähköisten, kimmoisuus-, huokoisuus- ja lujuusominaisuuksien ja kitkan vaikutukset tuotteita valmistettaessa. Hän tuntee yleisimmät kivialan käsityökoneet ja laitteet sekä työstö- ja käsityövälineet. Hän hallitsee perinteiset ja nykyaikaiset kiven lohkomis- ja leikkaustavat sekä muodon käsittelyyn liittyvät menetelmät ja välineet. Hän suunnittelee tuotteita käyttäen yleisiä suunnitteluvälineitä ja -tekniikoita ja valmistaa tuotteita liittäen kiveen myös muita materiaaleja. Hän osaa hinnoitella ja markkinoida tuotteensa ja tuntee kivimateriaalin hankintaan liittyvää lainsäädäntöä sekä tuotevastuu- ja tekijänoikeuslainsäädäntöä. Hän pystyy valmistamaan kiven käsittelyyn liittyviä työvälineitä ja tuntee terien ja muokkausvälineiden työstöosat ja CNC-tekniikan pääperiaatteet. Hän osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusteet ja hallitsee riittävästi yhtä vierasta kieltä mukaan lukien kivialan ammattisanastoa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kivialan yrityksissä tai itsenäisinä käsityöläisinä.

Kultaajakisällin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat ammatti-teoria, suunnittelu ja kultaustyö. Lisäksi on suoritettava yksi seuraavista osista: kehystystyö, koristeveisto, lasin kultaus, metallin kultaus.

Tutkinnon suorittaja tunnustaa käytettävät lehtimetallituotteet, niiden valmistusmateriaalien koostumukset ja ominaisuudet sekä alalla käytettävien kemikaalien kemialliset ominaisuudet ja osaa käsitellä kemikaaleja turvallisesti. Hän tuntee kultaustyön pinnoite- ja pohjustusmateriaalit, valmistusmenetelmät ja -tekniikat sekä käsityövälineet, koneet ja laitteet. Hän hallitsee väri- ja tyyliopin ja tuntee museoiden käyttämät dokumentointitavat. Hän tuntee kultauksen historiaa sekä perustiedot taidehistoriasta ja eri uskontokuntien historiasta. Hän pystyy valitsemaan kohteeseensa taloudellisesti ja esteettisesti sopivan lehtimetallin, valmistamaan kestäviä kultauksia ja korjaamaan ja entisöimään vanhoja esineitä. Hän osaa laatia asiakkaalle kustannuslaskelmia. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kultaus-, kehystys-, maalaus- tai entisöintitehtävissä yksityisissä yrityksissä, taidemuseoissa ja seurakunnissa.

Kultasepän at

Tutkinnon osat ovat ammattiteoreettiset valmiudet, suunnitteluvalmiudet ja tuotantotoiminnassa tarvittavat valmiudet.

Tutkinnon suorittaja tuntee alan materiaalit, niiden ominaisuudet ja käyttömahdollisuudet sekä jalometallien tarkastusta ja leimausta koskevan lainsäädännön. Hän osaa tehdä ja tulkita alan työpöytäkirjoja.

Näyttötyöllä tutkitaan käsityötekniikoiden ja alan työturvallisuuden hallintaa, materiaalin muokkaamista, sulattamis-

ta ja seostamista, kokoonpanoa eri menetelmin, lukkojen, mekanismien, sarnoiden ja nivelien valmistamista, taitoa istuttaa jalokiviä, kultasepän erikoistekniikoita sekä pinnankäsittely- ja viimeistelytietoja ja -taitoja. Vapaaehtoisella näyttötyöllä tutkinnon suorittaja voi osoittaa oman erityisosaamisensa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä yrittäjäkultasepän, teollisuuskultasepän, jalokivi-istuttajan, ateljeekultasepän, korjaustöihin erikoistuneen kultasepän ja mallikultasepän ammateissa.

Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä kultasepänalan tuotteiden valmistusta saa harjoittaa leimausoikeuden omaava ammattilainen.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista kultasepän ammattitutkintoa.

Käsityöntekijän at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tuotteiden suunnittelu, tuotteiden valmistus sekä käsityöyrityksen tuotanto ja liiketoiminta.

Tutkinnon osan suorittaja tuntee alansa käsityöperinnettä ja osaa hyödyntää sitä tuotteiden suunnittelussa, valmistuksessa ja markkinoinnissa. Tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia tiedonhankintamenetelmiä sekä seurata alansa kehitystä ylläpitääkseen ja kehittääkseen ammattitaitoaan. Tutkinnon suorittaja tietää vuorovaikutustaitojen merkityksen ja hänellä on valmiudet toimia asiakaslähtöisesti sekä tehdä tarvittaessa yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Hän tietää malli- ja tekijänoikeuteen liittyvän lainsäädännön, kuluttajan oikeudet ja elinkeinon harjoittajan velvollisuudet ja vastuut. Hän osaa suunnittelussaan hyödyntää esteettisyyttä ja visuaalista tietoa. Tutkinnon suorittaja tuntee oman alansa tuotteiden valmistusprosessin: aikataulu- tuksen, materiaalit, työmenetelmät, asiakaspalvelun, koneet ja työvälineet. Hän osaa valmistaa tuotteen laadukkaasti,

turvallisesti ja joutuisasti. Tuote voi olla myös palvelu tai työsuoritus. Tutkinnon suorittaja tuntee perinteisiä valmistustekniikoita. Hän ottaa ympäristöasiat huomioon työskennellessään. Tutkinnon suorittaja tietää ammatissa toiminnan tai yritystoiminnan edellytykset. Hän osaa tarkastella yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä. Hän osaa hinnoitella tuotteen- sa tai palvelunsa. Hän tuntee vastuunsa tuotteiden ja palveluiden tuottamisessa, myynnissä ja markkinoinnissa. Hän on tietoinen ammatillisesta osaamisestaan ja tavoitteellinen osaamisensa kehittämisessä.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä käsityötä esimerkiksi taidekehystystä, nukenvalmistusta, köydenpunontaa tai taidelasin valmistusta ammattimaisesti ja kannattavasti tekeväenä ammatinharjoittajana, yrittäjänä tai käsityöyrityksen työntekijänä.

Lasinpuhaltajakisällin at

Tutkinnon osat ovat lasinsulatus ja uuni- en valvonta (mängin valmistus, sulatus, upokkaiden vaihto, jäähdytys), lasinpuhallus (nappilasien piikillä aloitus, postinteko, päällealoiutus, kuuppaus ja puhallus, irtilyönti), tarkastus ja lasin jälkikäsittely sekä yritystoiminta, tuotanto ja markkinointi.

Tutkinnon suorittaja hallitsee työssään nuoremman puhaltajan työtehtävät. Hän osaa käyttää ja huoltaa puhalluksen perustyökaluja ja verstakon koneita sekä tehdä muottien asetuksen. Hänellä on perustiedot lasin raaka-aineista, eri lasityypeistä, raaka-aineiden sekoittamisesta, lasinsulatusprosessin eri vaiheista sekä jäähdytyksen toteutuksesta. Hän tuntee jälkikäsittelyn työvaiheet ja peruskoneet. Hän tuntee lasitehtaan toiminnan tuotannollisena, teknisenä ja taloudellisenä yksikkönä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä puhallusverstakon jäsenenä lasitehtaassa tai -studiossa.

Luonnontieteellisen alan konservoinnin at

Tutkinnoissa valitaan joko museosuuntautuminen tai yksityisyrittäjäsuuntautuminen. Molemmille suuntautumisille yhteinen pakollinen osa on yritystoiminta. Museosuuntautumisen kaksi pakollista osaa ovat näyttelyiden suunnittelu ja toteutus ja kasvien, sienien ja hyönteisten sekä muiden selkärangattomien preparointi sekä fossiilipreparointi ja jäljennösten teko. Seuraavista neljästä valinnaisesta osasta on suoritettava vähintään kolme: lintujen konservointi, nisäkkäiden konservointi, kalojen, matelijoiden ja sammakkoeläinten konservointi, luurangot sekä luu- ja kallotyöt. Yksityisyrittäjäsuuntautunut voi suorittaa vapaaehtoisena museosuuntautumisen kaksi pakollista osaa. Seuraavista neljästä valinnaisesta osasta on suoritettava vähintään kolme: lintujen konservointi, nisäkkäiden konservointi, kalojen, matelijoiden ja sammakkoeläinten konservointi, luu- ja kallotyöt.

Tutkinnon suorittaja tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää ja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan sekä konservointialan yritystoiminnan mahdollisuuksia ja riskejä. Hän hallitsee myös sarjatyöskentelyn ja osaa käyttää hyväkseen valmiita tekokehoja ja niiden osia eri työvaiheissa laadun kärsimättä. Hän ymmärtää kustannuslaskennan periaatteet ja osaa hinnoitella tuotteita järkevästi. Hän tuntee yritystoimintaan ja ammattialaansa liittyvää keskeistä lainsäädäntöä. Hän osaa käyttää mikrotietokonetta työvälineenään ja kykenee hankkimaan alansa tietoa myös kansainvälisistä tietoverkoista.

Museotoimintaan suuntautunut hallitsee yleisten kielitutkintojen mukaisen keskitason englannin ja yksityisyrittäjäsuuntautunut perustason englannin. Museotoimintaan suuntautunut osaa suunnitella ja toteuttaa tieteellisesti ja taiteellisesti korkealuokkaisia, luonnonmukaisia kokonaisuuksia esim. luonnontieteellisten museoiden näyttelykokoelmiin ja hyödyntää työssään valokuvau-

ja videotekniikkaa. Hän tuntee tavalliset putkilokasvit ja hallitsee hyönteisten ja muiden selkärangattomien, mineraalien, kivien, malmien ja maalajien lajintuntemuksen perusteet. Hän osaa preparoida ja dokumentoida näytteitä. Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee suuntautumisen mukaisten valinnaisten osien lintujen, nisäkkäiden, kalojen, matelijoiden ja sammakkoeläinten tunnistamiseen ja eläinten täyttämiseen liittyvät tiedot ja taidot sekä luurankojen ja luu- ja kallotöiden valmistamisen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä itsenäisinä ammatinharjoittajina tai luonnontieteellisissä museoissa. Työtehtävät liittyvät mm. eläinten konservointiin, kokoelmien rakentamiseen, suunnittelemiseen, uusimiseen, kartuttamiseen ja ylläpitämiseen.

Maalarin at

(yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Kaikille yhteinen tutkinnon osa on maalarin yleisaidot. Suuntautumisen mukaan on valittava yksi seuraavista osista: uudisrakennusmaalauk, korjaus- rakennusmaalauk ja julkisivujen korjaus ja maalauk.

Tarpeen mukaan valitaan osia seuraavista: tapetoimistyöt, rakennusmaalarin ruiskumaalauk, lattian pinnoitus, tasoitetyöt, koristekuviointi, nestemäisten vedeneristeiden asennus, mukailutyöt, julkisivujen rappaus- ja paikkaustyöt, maalarin mattotyöt, maalarin laatoitus- työt ja entisöintityöt. Lisäksi voidaan valita osa yrittäjäyys. Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä neljän osan hyväksytyä suoritusta.

Tutkinnon suorittajalla on alan amma- teissa tarvittava perustietous. Hänellä on perustiedot yleisimmin maalattavista rakennusmateriaaleista ja hän osaa perustellusti valita niiden pintakäsittelyaineet. Hän tuntee rakennusmaalaukosalalla yleisesti käytettävät koneet ja laitteet sekä osaa toimia niihin liittyvissä ongelma-

ja hätätilanteissa. Hän suoriutuu itsenäisesti tapetoinneista, esikäsitteilyistä, pohjustuksista, tasoituksista, silotuksista, hiannoista, pinnoituksista sekä maalaus- ja kuultokäsittelyistä.

Lisäksi hän hallitsee suuntautumisalunsa perustyötehtävät. Hänellä on valmiudet ATK-laitteiden ja perusohjelmien käyttöön sekä ammattialalla tarvittava kieli- ja viestintätaito. Hän osaa työskennellä taloudellisesti, turvallisesti ja laatutietoisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä maalaus- ja pintakäsittelyalan yrityksissä sekä teollisuuslaitosten vastaavissa yksiköissä.

Mallinrakentajakisällin at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat muotojen, pintojen ja rakenteiden hahmottaminen, materiaalituntemus, mallinrakennuksen tekniikoiden ja työvälineiden käyttö sekä kommunikointitaidot.

Tutkinnon suorittaja osaa hahmottaa kolmiulotteisia muotoja, kappaleita ja tiloja sekä näiden keskinäisiä suhteita, liikkeitä ja muutoksia. Hän tuntee laajasti erilaisia materiaaleja ja hallitsee niiden työstöön, liittämiseen ja muovaukseen liittyvät ominaisuudet sekä tuntee niiden kemikaalien-, valon-, lämmön- ja vedenkestävyyden.

Hän osaa useita mallinrakennuksen tekniikoita ja menetelmiä ja käyttää sähköisiä käsityökoneita, käsityökaluja, työstökoneita ja malline-, muotti- ja valutekniikoita. Hän osaa käyttää tekstinkäsittely-, 2D-piirustus- ja 3D-mallinnusohjelmia sekä tietoverkkoja. Hän tuntee työturvallisuuteen liittyvät säännöt ja varotoimet ja noudattaa niitä.

Hän hallitsee toimialallaan tarvittavan suunnittelu- tai valmistusdokumentaation ja osaa lukea ja laatia työpiirustuksia. Hän osaa työnsä kannalta riittävästi kieliä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teollisuusyrityksissä, muotoilu- ja arkkitehtuuri-toimistoissa, museoissa, tutkimuslaitoksissa, teattereissa ja omassa yrityksessä.

Puusepänanalan at (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat puusepänanalan yhteinen ammattitaito ja puusepänanalan tuotantotalous ja yritystoiminta. Lisäksi valitaan yksi seuraavista: koristeveisto, intarsia, sorvaus, taidekehystys, puusepänanalan tuotteiden korjaaminen ja entisöinti, puusepänanalan tuotteen valmistus, puusepänanalan numeerinen työstötekniikka, puusepänanalan CAD/CAM tekniikka, puusepänanalan terä- ja laitehuolto, puusepänanalan konelinjan hoito, muotopuristus, puusepänanalan teollinen kokoonpano ja varustelu, puusepänanalan tuotteiden asennus, ovi- ja ikkunateollisuus, portaiden valmistus, parketin valmistus ja puusepänanalan komposiittirakenteet. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittaja tuntee puusepänanalan tuotteen valmistusprosessin. Hän osaa valita materiaalit käyttökohteeseen ja tietää puun kuivatuksen tarkoituksen. Hän tuntee puusepänanalan peruskoneet, käsityövälineet ja koneiden apulaitteet ja niiden käytön. Hän tuntee puusepänalalla käytössä olevat rakenteet ja liitokset. Hän tuntee puusepänanalan tuotteiden viimeistelyn ja pintakäsittelyn. Hän tuntee puusepänteollisuudessa käytettäviä pneumatiikan ja hydraulikan sovelluksia ja osaa käyttää niitä.

Tutkinnon suorittaja tuntee metsäteollisuuden rakenteen ja sen merkityksen Suomen kansantalouden sekä puusepänteollisuuden kannalta. Hän tuntee puusepänanalan yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen riskit ja mahdollisuudet. Hän tietää laadun merkityksen tuloksen ja kilpailukyyn kannalta. Hän tuntee yritys yhteistyön ja alihankintatoiminnan edellytykset. Hän hallitsee työelämän vuorovaikutustilanteet. Hän osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti.

Hän tuntee puusepänteollisuutta koskevat ympäristömääräykset ja suositukset.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valinnaisien osien vaatimat tiedot ja taidot. Hän tuntee erilaisia puusepänanalan tuotetyylejä ja eri materiaaleja sekä tuotteiden kokoonpanoja. Hän osaa alan termistön ja erikoissanaston. Hän osaa laatia ja lukea työpiirustuksia. Hän hallitsee vaaditut laitteet, koneet sekä konelinjat sekä niillä tehtävät erilaiset tekniikat. Tutkinnon suorittajat voivat työskennellä rakennuspuusepänteollisuudessa tai huonekaluteollisuuden palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Restauraointikisällin at

Tutkinnon pakollinen osa on restauroinnin perusteet. Seuraavista valinnaisista suuntautumisvaihtoehdoista on suoritettava yksi: puurakenteiden restaurointi, kivirakenteiden restaurointi, pintakäsittelyiden restaurointi, metallirakenteiden restaurointi. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittaja tuntee suuntautumisalansa eri aikakausien rakentamistapoja sekä arkkitehtuurin ja sisustamisen historiaa. Hän tuntee restaurointiperiaatteita, restauroinnissa käytettyjä dokumentointi- ja tutkimustapoja sekä yhteys- ja viranomaistahoja niin että hän pystyy hankkimaan tietoa restauroitavasta kohteesta ja sen materiaaleista, rakenteista ja työtavoista. Hän tuntee suuntautumisalansa tyyppilliset materiaalit ja niiden käyttäytymisen eri olosuhteissa. Hän pystyy rakenteita, työtapoja ja/tai materiaaleja analysoimalla saamaan tietoa kohteen iästä ja mahdollisesta kulttuurihistoriallisesta arvosta. Hän pystyy tunnistamaan restauroitavan kohteen vaurioita, päättelemään niiden syitä ja tekemään ehdotuksia korjaustavoista. Hän osaa suunnitella ajankäyttöään ja arvioida kustannuksia. Hän pystyy restauroimaan suuntautumisalansa kohteita perinteisiä materiaaleja ja työtapoja ja soveltuvin osin myös uusia työmenetelmiä käyttäen. Hän osaa toimia yhteistyössä suunnittelijoiden, asiantuntijoi-

den ja eri ammattilaisten kanssa. Hän pystyy tarvittaessa hankkimaan lisätietoa, keräämään aineistoa dokumentointia varten ja arvioimaan omaa osaamistaan ja työskentelyään.

Tutkinnon suorittaneet restaurointikisällit osaavat konservoida, rekonstruoida ja/tai entistää suuntautumisalansa mukaisia restaurointikohteita.

Romanikulttuurin ohjaajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat romanikulttuurin tunteminen ja kulttuuritiedottaminen, työyhteisössä toimiminen sekä asiakasohjaus ja viranomaisneuvonta. Lisäksi valitaan yksi osista pienryhmän ohjaaminen, romanikulttuuritapahtuman tai -näyttelyn järjestäminen, romanikieli ja yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee romanikulttuuri sisältäpäin ja osaa romanikielen perusteet. Hän tuntee yhteisön keskeiset arvot, tavat ja perinteen sekä historian. Hän ymmärtää romanikulttuurin yhtenä suomalaisena kulttuurina. Hän tunnistaa suomalaisen romanipolitiikan sekä kansainvälisen romanityön toimijoita ja perusteita osana vähemmistöpolitiikkaa. Hän osaa tiedottaa ja kertoa kirjallisesti ja suullisesti romanikielestä, -kulttuurista ja vähemmistöasemasta. Hän osaa käyttää romanikieltä käytännönläheisesti. Hän kykenee myönteiseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön eri kulttuurien edustajien kanssa. Hän osaa hankkia, arvioida ja käyttää yhteiskunnallista tietoa. Hän osaa välittää tietoa romanien vähemmistöasemasta, kulttuurista ja kielestä.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia vastuullisesti työssään ja työyhteisössään. Hän osaa toimia työryhmissä ja kykenee osallistumaan aktiivisesti projekteihin. Hän osaa hankkia tietoa ja laatia asiakirjoja tietotekniikkaa hyödyntäen.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa yhteiskunnallista osallisuutta tukevia tekijöitä ja tuntee keinoja integraation tukemiseen. Hän ymmärtää koulutuksen mer-

kityksen elämänhallinnassa ja tulevaisuuteen orientoitumisen keinona. Hän tuntee pääpiirteittäin erilaisia palveluja ja osaa ohjata asiakkaitaan niihin. Hän toimii asiakaslähtöisesti, yhteistyökykyisesti ja vaihtelovelvoitetta noudattaen. Hän osaa avustaa asiakasta viranomaispalveluissa. Hän tuntee järjestötoiminnan perusteet.

Valitsemiensa osien mukaisesti tutkinnon suorittaja osaa muun muassa suunnitella ja järjestää pienryhmätoimintaa. Hän tuntee erilaisia romanikulttuurin, -taiteen ja -historian muotoja. Hän osaa olla mukana järjestämässä tapahtumaa tai näyttelyä.

Tutkinnon suorittaja tuntee romanikielen historiaa ja kehittämistyötä. Hän hallitsee perusopetuksen oppimäärän romanikielistä ja osaa ohjata romanikieltä opiskelevaa ryhmää.

Yrittäjäyden valinnut osaa arvioida omia valmiuksiaan yrittäjänä sekä selvittää yrityksen perustamistoimenpiteitä sekä toimintaedellytyksiä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä suuntautumisalansa mukaan kunnissa ja järjestöissä tai itsenäisinä yrittäjinä romanikielen ja kulttuurin ohjaajina, erilaisissa neuvontatehtävissä tai projektien tuottajina.

Saamenkäsityökisällin at

Tutkinrossa jokaisen on suoritettava osa: saamenkäsityökisällin kaikille yhteinen ammattitaito.

Vaatetuksen osaamisalalla valitaan toinen osista: saamenpuku ja asusteet tai nahka ja turkistyö. Lisäksi yksi seuraavista: saamenpuvun asusteet, valinnainen nahka- tai turkistuote, tiuhta- ja punontatyö, erityistekniikat ja kudontatyö.

Esinevalmistuksen osaamisalalla valitaan kaksi osista pahkatyö, puutyö, luu- ja sarvityö, jalometallityö, juurityö, työvälineet ja kuljetusvälineet. Lisäksi voi suorittaa vapaasti osia: koneneulonta, nahan

ompele koneella, korukiviytyö ja yrittäjäyys. Tutkinnon suorituskieki on saame.

Tutkinnon suorittaja tuntee saamenkäsityön, duodjin perinteet, materiaalit ja kehityksen. Hän tietää saamenkäsityön merkityksen kulttuurissa. Hän ymmärtää saamelaisten ympäristökäsityksen ja luonnon moninaisuuden ja käyttökel- poisuuden. Hän tietää yritystoiminnan edellytykset ja osaa asiakaspalvelun. Hän osaa hinnoittelun ja markkinoinnin sekä tuntee tuotevastuun ja tuoteturvallisuuden merkityksen. Hän osaa käyttää uutta tekniikkaa tiedonhankinnassa.

Valitsemansa tutkinnonsuunnan ja osien mukaisesti tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja valmistaa sekä perinteisten että uusien mallien mukaisia tuotteita. Hän tietää, mitä ominaisuuksia materiaalilta vaaditaan. Hän tuntee sekä perinteiset että uudet materiaalit ja osaa hankkia niitä. Hän osaa tarvittavan materiaalin esikäsittelyn, esimerkiksi puun kuivauksen, nahan parkitsemisen, kasvivarjauksen ja huovutuksen. Hän taitaa tuotteen viimeistelyn. Hän tuntee käytettävät koneet ja laitteet sekä niiden huollon. Hän tietää ergonomian ja työ- turvallisuuden merkityksen. Hän osaa esittää työnsä kuvallisesti sekä kirjallisesti valitsemallaan kielellä ja suullisesti saamenkielellä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä saamenkäsityöiden suunnittelu-, valmistus-, neuvonta- ja markkinointitehtävissä.

Seppäkisällin at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat materiaalien ominaisuuksien tuntemus, työstömenetelmien hallinta ja taonta- tuotteiden valmistus, liitos- ja sidostekniikka sekä tuotteen viimeistely, työkalunvalmistus, työkalujen toimintavalmiuksien ylläpito ja lämpökäsittelytyöt sekä tuotanto, yritystoiminta ja markkinointi.

Tutkinnon suorittaja tuntee taontaan sopivat materiaalit, niiden luonteen ja

koostumuksen sekä työstöominaisuu-
det. Hän osaa yhdistää metallitaonta-
tuotteeseen muita materiaaleja. Hän
tuntee taontatyössä käytettävät työstö-
koneet ja -välineet, lisälaitteet ja käsi-
työvälineet ja käyttää, huoltaa ja säilyt-
tää niitä asianmukaisesti ja turvallisesti.
Hän hallitsee metallin muokkaustavat,
taltaus- ja lävistysmenetelmät, taivutta-
misen ja kiertämisen. Hän osaa erilaisia
niittaus- ja sidosmenetelmiä sekä hitsau-
ksen, juottamisen ja polttoleikkauksen.
Hän pystyy valmistamaan työvälineitä ja
teriä metallin ja siihen liitettävien ma-
teriaalien käsittelyyn. Hän osaa suunnit-
tella valmistuksen eri työvaiheet ja val-
mistaa työpiirustusten mukaisia esineitä.
Hän tuntee yrityksen perustamistoimet,
markkinoinnin perusteet ja tuotevastuu-
ja tekijänoikeuslainsäädäntöä. Hän hal-
litsee alan ammattisanaston yhdellä vie-
raalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät
useimmiten itsenäisinä yrittäjinä.

Sisustusalan at (yht. muu tekniikka- ja liikennealan kanssa)

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Soitinrakentajakisällin at

Tutkinnon osat ovat soittimen raken-
taminen, tiedolliset valmiudet, soitin-
rakennustekniikka ja viestintätaidot.
Tutkinnon suuntautumisalajat ovat jou-
soitinrakentaminen, näppäilysoitinra-
kentaminen, harmonikanrakentaminen
ja muu soitinrakentamisen ala.

Tutkinnon suorittaja osaa valmistaa val-
litsemaansa suuntautumisalaaan kuuluvia,
korkealuokkaisesti tehtyjä, muotoiltuja
ja viimeistelyjä soittimia. Hän tuntee
musiikki- ja kulttuurialan historiaa sekä
soitintyypinsä rakentamisperiaatteet,
rakennusmateriaalit ja materiaalien omi-
naisuudet. Hän tuntee sekä perinteiset
että nykyaikaiset äänentoistotekniikat,
virittämisen ja musiikin merkintätavat.
Hän hallitsee myös suuntautumisalansa
ulkopuolisten soittimien luokituksen ja
äänentuottotavat. Hän pystyy esittämään

tulkintansa asiakkaan toivomuksesta
työpiirustuksin ja suullisesti selostamal-
la. Hän osaa valita, hankkia ja valmistaa
soittimeen liittyvät osat. Hän tunnistaa
soittimien viat ja hallitsee korjaustekniikat.
Hän osaa käyttää ja huoltaa käsityö-
kaluja, työstökoneita ja soitinrakentami-
sen erikoistyökaluja ja tarvittaessa myös
valmistaa erikoistyökaluja. Hänellä on
ammattinharjoittajalle tarpeellinen määrä
yritys- ja lakitietoutta. Hän tuntee alansa
ammattikirjallisuuden ja pystyy käyttä-
mään hyväkseen myös vieraskielistä tie-
toa. Hän hallitsee suullisen, kirjallisen ja
kuvallisen viestinnän.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken-
nellä soitinrakennusalan tuotesuunnitte-
luun, valmistukseen, viritykseen, huol-
toon, oheispalveluihin tai markkinoin-
tiin liittyvissä tehtävissä.

Tekstiilialan at (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat
tekstiilialan yhteinen ammattitaito, teks-
tiilialan tuotantotalous ja yritystoimin-
ta. Lisäksi käsi- ja taideteolliseen teks-
tiilialaan suuntautuva valitsee kaksi osaa
seuraavista: kudonta, värjäys, kankaan-
painanta, huovutus, tekstiilin erikois-
tekniikat, tekstiilin säilyttävä hoito, si-
sustustekstiilien valmistaminen sekä täy-
dentävät ja viimeistelevät tekstiilitekniikat.
Teolliseen tekstiilialaan suuntautuva
tutkinnon suorittaja valitsee kolme osaa
seuraavista: langan tai kuitukankaan
valmistus, teollinen kudonta, teollinen
neulonta, teollinen jatkokäsittelyminen,
tekstiilien testaaminen, kunnossapidon
perusosaaminen, langan ja kuitukankaan
valmistamiseen liittyvien koneiden kun-
nossapito, kutomon koneiden kunnos-
sapito, neulomon koneiden kunnossapi-
to, tekstiilien jatkokäsittelyihin liittyvien
koneiden kunnossapito ja ammattiala-
kohtainen tietotekniikka. Lisäksi kaikki
voivat valita osan yrittäjäyys.

Tutkinnon osan suorittaja tuntee tekstii-
lirakenteet ja materiaalit. Hän hallitsee
tekstiilialan tuotteen valmistusprosessin.

Hän tuntee ergonomian ja työturvalli-
suuden vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja tuntee tekstiiliteol-
lisuuden toimialana. Hän osaa tarkastel-
la tekstiilialan yritystoiminnan käynnis-
tämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia
ja riskejä. Hän tietää laadun merkityk-
sen kokonaistoiminnan kannalta. Hän
tuntee yritys yhteistyön ja alihankinta-
toiminnan. Hän osaa toimia taloudel-
lisesti ja tehokkaasti. Hän tuntee teks-
tiiliteollisuuden ympäristömääräykset ja
-suositukset.

Riippuen valitusta osasta tutkinnon suo-
rittaja tuntee siinä käytettävän tekniikan
soveltaen sitä työssään. Hän osaa suunnitella
valmistuksen sekä tulkita suunnitel-
mia ja ohjeita. Hän osaa valita oikeat
materiaalit, hallita valmistusta ja vii-
meistellä tuotteen. Hän tietää säilyttävän
huollon tekniikat ja osaa suunnitella ja
toteuttaa säilyttävän huollon. Hän hal-
litsee tutkinnonosan vaatimat aineet,
materiaalit, työtavat sekä koneiden ja
laitteiden käytön ja huollon.

Tekstiilialan ammattilaisella on mah-
dollisuus toimia joko suurtuotannossa
tekstiiliteollisuuden kehittämisessä, kutomos-
sa, neulaamossa, kuitukangastehtaassa,
neulomossa, tekstiilipainossa, värjä-
mössä, viimeistämässä tai käsi- ja taide-
teollisuudessa eri toimialoilla ja amma-
teissa tai yrittäjänä. Hän voi toimia sopi-
musvalmistajana isommalle tekstiiliyri-
tykselle tai valmistuttaa päämiehenä eri
yrityksillä omia tuotteitaan tai valmistaa
tekstiilejä sivuelinkeinona.

Vaatusalan at (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on vaa-
tetusalan yhteinen ammattitaito. Suun-
tautumisen mukaan valitaan yksi osa
seuraavista: kaavoittajakisällin pakol-
linen osa, mekaanikkokisällin pakolli-
nen osa, modistikisällin pakollinen osa,
neuleenvalmistajakisällin pakollinen osa,
ompelijakisällin pakollinen osa ja vaattu-
rikisällin pakollinen osa.

Lisäksi valitaan vähintään yksi seuraavista: erityistekniikat vaateuksessa, erikoismateriaalit vaateuksessa, erikoistuotteiden valmistus, muodon hallinta, tapah-tuma- ja tilanepuketuminen, vaateus-alan kuuma- ja IR-saumaustekniikka sekä vaateusalan elektroniikka. Lisäksi kaikilla on mahdollisuus ottaa halutesaan yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittajan tuntee tuotan-non ja työn suunnittelun merkityksen vaateusalan tuotteen valmistuksessa. osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti. Hän pystyy esittämään työnsä kva-lisesti ja sanallisesti. Hän tietää ergo-nomian ja turvallisuuden merkityksen. Hän pystyy tunnistamaan tärkeimmät yleisesti käytössä olevat materiaalit ja vertailemaan niitä sekä tekemään tar-koituksenmukaisia valintoja. Hän tun-tee vaateusalan koneet ja niiden käy-tön. Hän osaa toimia asiakkaiden ja eri sidosryhmien kanssa. Hän osaa kom-munikoida ymmärrettävästi alansa am-mattikielellä ja hankkia tarvitsemaansa tietoa. Tutkinnon osan suorittaja osaa toimia työolainsäädännön mukaisesti ja tuntee tekijänoikeus- ja kuluttajansuo-jalakeja ja -määräyksiä.

Suuntautumisalallaan tutkinnon suorit-taja osaa alan tekniikat, laitteiden käytön ja suunnittelun.

Kaavoittajakisällin osan suorittanut osaa kaavoittaa ja kuositella vaatteita eri käyt-tötarkoituksiin. Hän ottaa kaavoituksen-sa huomioon tuotteen mallin, materiaa-lin ja käyttötarkoituksen.

Mekaanikkokisällin pakollisen suuntau-tumisen mukaisen tutkinnon osan suo-rittaja osaa koota, asentaa, korjata, huol-taa ja säätää alan tavallisimpia koneita ja laitteita sekä lukea ja tulkita ohjekir-joja ja piirroksia. Hän osaa valita työ-kohteen mukaiset koneet ja laitteet sekä säätää niitä.

Modistin tutkinnon pakollisen osan suorittanut osaa suunnitella, kaavoittaa ja valmistaa asusteita ja somisteita erilai-

siin asukokonaisuuksiin, tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Hän osaa hyödyntää työ-sään erilaisia materiaaleja, pintakäsittely-jä ja muotoja monipuolisesti.

Neuleenvalmistajakisällin osan suoritta-ja osaa suunnitella ja kaavoittaa neule-tuotteita sekä kehittää tuotteen eri osa-alueita ja valmistaa neuletuotteita ta-soneulekoneella. Hän tuntee muotoon neulottavien ja leikattavien tuotteiden valmistusprosessien erot ja on erikoistu-nut toiseen niistä.

Ompelijakisällin osan suorittaja osaa suunnitella ja valmistaa erilaisia om-meltavia tuotteita. Hän osaa kaavoittaa, kuositella ja ommella laadukkaita vaat-teita erilaisille asiakkaille eri käyttotar-koituksiin.

Vaatturikisällin suuntautumisen mu-kaisen tutkinnon osan suorittanut osaa suunnitella ja valmistaa vaatturityöta-voin toimivia, istuvia ja tarkoituksen-mukaisia vaatteita. Hän osaa kaavoittaa, kuositella ja ommella laatuvaatimukset täyttäviä vaatteita esim. miesten puku-ja ja naisten jakkupukuja tilaustyönä eri käyttötarkoituksiin.

Valinnaisissa osissa tutkinnon suoritta-ja hallitsee valitsemansa alan erityistek-niikat, -materiaalit, -tuotteet, -tilanteet, -laitteet ja -työt ja osaa niiden vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vaateusalan eri tehtävissä teollisuuden palveluksessa tai yrittäjänä.

Veneenrakentajan at (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on ve-neenrakennuksen perusosaaminen. Seu-raavista osaamisaloista on suoritettava yksi: lujitemuovivene, puuvene, metal-livene 1+2.

Seuraavista kahdeksasta valinnaisesta osasta on suoritettava yksi: kehittyneet

komposiittirakenteet, takilat, rikit ja purjeet, lestit ja muotit, puukomposiit-tirakenteet, puuveneen korjaus ja ylläpi-to, lujitemuoviveneen korjaus ja ylläpi-to, metalliveneen korjaus ja ylläpito, verhoilu. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee lujitemuo-vialan yleisimmät prosessit ja menetel-mät sekä raaka-aineet ja niiden ominai-suudet. Hän tuntee puun, sen käyttö-ominaisuudet ja kemiallisen rakenteen ja osaa valita oikeanlaatuisen puun käyt-tökohteen mukaan. Hän osaa valita ve-neenrakennukseen sopivat levymateriaa-lit, jalosteet ja puolivalmisteet sekä lii-mat ja liiarausmenetelmät.

Hän osaa käyttää lujitemuovityössä ja puun muokkauksessa tarvittavia työka-luja ja koneita oikein ja turvallisesti. Hän tuntee yleisimmät metalliset materiaalit ja niiden seokset ja osaa tehdä yksinker-taisimpia metallien työstöjä. Hän tuntee yleisimmät venetyypit ja mallit ja niiden käyttötarkoituksen.

Hän osaa lukea teknisiä piirustuksia ja määritellä ja mitoittaa veneen osien muodot. Työssään hän toimii taloudel-lisesti, palveluhenkisesti ja yhteistyöky-kyisesti sekä työsuojelu- ja muut turval-lisuusmääräykset huomioon ottaen. Li-säksi hän hallitsee valitsemiensa tutkin-nonosien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken-nellä veneiden valmistukseen, huoltoon ja korjaustoimintaan liittyvissä tehtävis-sä veneveistämöissä ja korjaamoissa.

Verhoilijan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat verhoilun perusteet, koneompelu, peh-mustuksen suunnittelu ja verhoilualan kustannuslaskenta. Seuraavista suuntau-tumisosista on valittava yksi: teollisen verhoilun ammattityö, perinteisen verhoilun ammattityö, ajoneuvoverhoilun ammattityö.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä huonekalujen pehmusteiden ja päällysteiden kaavoitustyöt sekä päällysmateriaalien leikkaussuunnitelmat ja suoriutuu huonekalujen päällystystöistä. Hän osaa käyttää verhoilumateriaaleja ja työkaluja tarkoituksenmukaisesti, taloudellisesti ja työturvallisesti. Hän tuntee puu- ja pintakäsittelyn perustyövälineitä ja materiaaleja ja pystyy korjaamaan verhoiltavien huonekalujen runkorakenteita ja pintakäsittelyä.

Hän on perillä huonekalujen tyylihistoriasta. Hän hallitsee verhoilussa käytettävien erilaisten ompelukoneiden käytön ja osaa tehdä yleisimmät huoltotoimet ja säädöt. Hän osaa valita ja ommella verhoiltavaan kohteeseen oikean saumalajin sopivia lankoja ja neuvoja käyttäen. Pehmustuksia suunnitellessaan hän osaa ottaa huomioon materiaalien työstämistoimet sekä tuotteen käyttövaatimukset ja määrittellä oikeat mittasuhteet. Hän pystyy arvioimaan ja laskemaan verhoilutyöhön liittyvien työkokonaisuuksien kustannuksia tarjous- ja kustannuslaskentaa varten.

Teollisen verhoilun valinnut tutkinnon suorittaja osaa pehmustaa ja päällystää nykyaikaisen yliverhoillun huonekalun, joka soveltuu teolliseen tuotantoon. Perinteisen verhoilun valinnut tutkinnon suorittaja osaa pehmustaa ja päällystää perinteisin käsityömenetelmin ja käsityöverhoilussa käytettävien materiaalein yliverhoillun huonekalun. Ajoneuvo-verhoilun valinnut tutkinnon suorittaja osaa pehmustaa ja päällystää ajoneuvoissa käytettäviä istuimia, kattoja ja ovi- tai seinäverhoiluja nykyaikaisin materiaalein ja menetelmin.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemansa suuntautumisen mukaan joko teollisesti valmistettavien tuotteiden verhoilijoina, perinteisissä verhoilu- ja entisöintitehtävissä tai ajoneuvo-verhoilijoina.

Erikoisammattitutkinnot

Aseseppämestarin eat

Tutkinnon osat ovat asesuunnittelu, johtaminen ja yritystoiminta sekä erikoistumistuotteet (esim. jokin asetyyppi tai käsityömäisestä valmistuksesta poikkeava työtapo tai asekorjaus).

Tutkinnon suorittaja tuntee alansa tuotekehitysprosessin eri työvaiheineen ja menetelmineen. Hän hallitsee asean muotoilun ja väri- ja perspektiiviopin ja pystyy suunnittelemaan aseita sekä laatimaan työpiirustuksia ja erilaisia esityskuvia.

Hän tuntee alalla yleisesti esiintyvät ja valmistettavat tuotteet, osaa aseiden ja ampumatarvikkeiden mitoituksessa tarvittavat laskutoimitukset ja pystyy tekemään asiakkaalle kustannuslaskelmia. Hän tuntee yritystoimintaa, budjetointia, verotusta, lainsäädäntöä, tekijänoikeuksia ja kuluttajansuojaa. Hän osaa johtaa ja opastaa muiden työtä. Hänellä on valmiudet alansa jatkuvaan seurantaan mm. hyvän kielitaidon avulla.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä asealan yrityksissä johto- tai työnjohtotehtävissä.

Hopeaseppämestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat kulttuuriosaaminen, viestintä ja dokumentointi sekä erityisala. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava vähintään toinen: muotoilu, yritystoiminta ja markkinointi.

Tutkinnon suorittaja hallitsee alansa ammattitutkinnoissa vaadittavat tiedot ja taidot. Hän tuntee hopeaseppäalan historian ja nykytilan Suomessa. Hän osaa hyödyntää työssään eri kulttuurien ja aikakausien tyylejä ja hopeaseppäalan yhteyksiä kuvataiteisiin, muotiin ja tapakulttuuriin. Hän tuntee tyylihistoriaa ja sisustusarkkitehtuuria. Hän hallitsee piirtämistä, valokuvausta ja muita viestintätaitoja niin, että pystyy oman työnsä dokumentointiin ja esittelemi-

seen. Hän osaa esittää suunnitelmansa hopeaseppäntuotteesta esityskuvien, hahmomallien ja prototyypin avulla. Hän pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan näyttelyjä, näytöksiä ja messuosastoja. Hän pystyy työskentelemään omalla erikoistumisalueellaan korkealuokkaista käden taitoa ja prosessien ja tuotantovälineiden hallintaa edellyttävissä tehtävissä sekä suunnittelemaan ja kehittämään erikoistumisalueensa työtapoja. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan teollisuudessa tai hopeaseppäverstaissa hopeaseppämestarin valmistus- ja korjaustehtävissä sekä näiden alojen työnjohtotehtävissä. Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä alan tuotteiden valmistusta saa harjoittaa vain leimausoikeuden omaava.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista hopeaseppä ylemmän ammattitutkintoa.

Kaivertajamestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat kulttuuriosaaminen, viestintä ja dokumentointi sekä erityisala. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava vähintään toinen: muotoilu, yritystoiminta ja markkinointi.

Tutkinnon suorittaja hallitsee alansa ammattitutkinnoissa vaadittavat tiedot ja taidot. Hän tuntee kaiverrusalan historian ja nykytilan Suomessa. Hän osaa hyödyntää työssään eri kulttuurien ja aikakausien tyylejä ja tyylihistoriaa sekä kaiverrusalan yhteyksiä kuvataiteisiin, graafisen alan historiaan ja tapakulttuuriin. Hän hallitsee piirtämistä, valokuvausta ja muita viestintätaitoja niin, että pystyy oman työnsä dokumentointiin ja esittelemiseen. Hän osaa esittää suunnitelmansa tuotteesta esityskuvien, hahmomallien ja prototyypin avulla. Hän pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan näyttelyjä, näytöksiä ja messuosastoja. Hän pystyy työskentelemään

omalla erikoistumisalueellaan korkealuokkaista käden taitoa ja prosessien ja tuotantovälineiden hallintaa edellyttävissä tehtävissä sekä suunnittelemaan ja kehittämään erikoistumisalueensa työtapoja. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kaivertajina sekä monogrammien, sinettien, sinettileimojen, painolaattojen ja vaakunoiden suunnitteluun, valmistukseen ja korjaukseen liittyvissä tehtävissä sekä näiden alojen työnjohtotehtävissä. Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä alan tuotteiden valmistusta saa harjoittaa vain leimausoikeuden omaava.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista taidekaivertajan ylempää ammattitutkintoa.

Keramiikkamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat massojen ja lasitteiden valmistaminen, tekniikkojen osaaminen, käsityömäiset muodonantotekniikat, lasittaminen, koristeleminen, polttotekniikat sekä viimeistely ja pakkaaminen.

Valinnaiset osat, jotka sisältävät eri vaihtoehtoja, ovat keramiikan tuotekehitys, keramiikan tuotantotekniikka ja keramiikan studiotyö.

Tutkinnon suorittaja tuntee käsi- ja taideoikeusalan ja keramiikka-alan historiaa, taidehistoriaa ja kansantiedettä. Hän hallitsee alansa käsitteet, materiaalit, tekniikat, koneet ja laitteet sekä oman osaamisalueensa ja työpaikkansa toiminnalliset ja tekniset kokonaisuudet. Hänellä on valmiudet vastata tuotantoprosessista, laadun kehittämisestä, erikoistuotteiden valmistuksesta sekä materiaaleihin, tuotteisiin, menetelmiin ja toimintamalleihin liittyvästä tuotekehittelystä. Hän on johtamis- ja yhteistyötaitoinen ja tuntee alan työsuojelumääräykset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä keramiikkateollisuuden vaativissa ammattitehtävissä omassa yrityksessä tai toisen palveluksessa.

Kiviseppämestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat materiaalien ominaisuuksien tuntemus ja testaus, tuotesuunnittelu ja tuotteen markkinointi, tuotannon suunnittelu ja kivituoitevalmistus sekä johtaminen ja yritystoiminta.

Suuntautumisalueet ovat esinesuunnittelu ja valmistus (sisältää myös taidekäsityön), kaluste- ja sisustus suunnittelu, arkkitehtuuri, ympäristösuunnittelu ja miljöörakentaminen, kuvanveisto ja kuvataide sekä korusuunnittelu.

Tutkinnon suorittaja tuntee keskeiset kivimateriaalit, puolijalosteet ja jalosteet sekä mahdollisuudet yhdistää kiveen muita materiaaleja kuten puuta, metalleja, lasia ja muovioita. Hän osaa suunnitella ja valmistaa korkealuokkaisia, vaativia kädentaitoja edellyttäviä kivialan tuotteita sekä käyttää ja huoltaa alan koneita, laitteita, työvälineitä ja käsityökaluja. Hän pystyy yhdistämään teoreettisen tietopohjan ja käytännön soveltamisen yksilölliseen tuotevalmistukseen tai sarjatuotantoon. Hän tuntee tekijänoikeus-, mallisuoja- ja tuotevastuulainsäädäntöä sekä käsi- ja taideoikeusalan ja kivialan historiaa, taidehistoriaa, kansantiedettä ja tärkeimpien markkina-alueiden kulttuurien historiaa. Hän puhuu riittävästi markkinointialueen kieltä tai kieliä. Hän tuntee yrityksen perustamisprosessin, taloushallintoa, kannattavuuslaskentaa ja markkinointia.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kivialan yrityksissä tai itsenäisinä käsityöläisinä.

Kultaajamestarin eat

Tutkinnon osat ovat ammattiteoria, suunnittelu ja kultaustyö. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: koristeveisto, lasin kultaus, metallin kultaus, kullattujen esineiden korjaus,

graafisten teosten kultaustyö, liikekilpien suunnittelu ja toteuttaminen.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa käytettävät lehtimetallituotteet, niiden valmistusmateriaalien koostumukset, ominaisuudet ja valmistustekniikan sekä alalla käytettävien kemikaalien kemialliset ominaisuudet ja hankintatavat ja osaa käsitellä kemikaaleja turvallisesti. Hän tuntee kultaustyön pinnoite- ja pohjustusmateriaalit, valmistusmenetelmät ja -tekniikat sekä käsityövälineet, koneet ja laitteet. Hänellä on niin laaja materiaalituntemus, että hän pystyy ratkaisemaan myös uusien materiaalien pohjustuksen ja pinnoittamisen lehtimetallilla. Hän hallitsee väri- ja tyyliopin ja tuntee museoiden käyttämät dokumentointitavat. Hän tuntee kultauksen historiaa sekä perustiedot taidehistoriasta ja eri uskontokuntien historiasta. Hän pystyy valitsemaan kohteeseensa taloudellisesti ja esteettisesti sopivan lehtimetallin ja entisöimään, korjaamaan ja pohjustamaan vanhoja esineitä ja niiden osia. Hän osaa valmistaa koristeosien monistusmuotit ja hallitsee koristeosien kiinnitystekniikat. Hän hallitsee pinnoitettujen esineiden puhdistamisen ja huollon. Hän osaa laatia asiakkaalle kustannuslaskelmia ja tehdä hänelle kirjallisen tarjouksen hinnoittelun arvioineen. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kultaus-, kehystys-, maalaus- tai entisöintitehtävissä yksityisissä yrityksissä, taidemuseoissa ja seurakunnissa.

Kultaseppämestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat kulttuuriosaaminen, viestintä ja dokumentointi sekä erityisala. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava vähintään toinen: muotoilu, yritystoiminta ja markkinointi.

Tutkinnon suorittaja hallitsee alansa ammattitutkinnossa vaadittavat tiedot ja taidot. Hän tuntee kultaseppäalan historian ja nykytilan Suomessa. Hän osaa hyödyntää työssään eri kulttuurien ja ai-

kakausten tyylejä ja tyylihistoriaa sekä kultasepäalan yhteyksiä kuvataiteisiin, muotiin ja tapakulttuuriin. Hän hallitsee piirtämistä, valokuvausta ja muita viestintätaitoja niin, että pystyy oman työnsä dokumentointiin ja esittelemiseen. Hän osaa esittää suunnitelmansa tuotteesta esityskuvien, hahmomallien ja prototyypin avulla. Hän pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan näyttelyjä, näyttöksiä ja messuosastoja. Hän pystyy työskentelemään omalla erikoistumisalueellaan korkealuokkaista käden taitoa ja prosessien ja tuotantovälineiden hallintaa edellyttävissä tehtävissä sekä suunnittelemaan ja kehittämään erikoistumisalueensa työtapoja. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä yrittäjäkultasepän, teollisuuskultasepän, jalokivi-istuttajan, ateljeekultasepän, korjaustöihin erikoistuneen kultasepän tai mallikultasepän ammateissa sekä näiden alojen työnjohtotehtävissä. Asetuksen 292/77 mukaan itsenäistä kultasepäalan tuotteiden valmistusta saa harjoittaa vain leimausoikeuden omaava.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista kultasepän ylempää ammattitutkintoa.

Lasinpuhaltajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tuotteiden valmistus, tuotesuunnittelu ja tuotteen markkinointi, johtaminen ja yritystoiminta sekä lisäteknikat. Lisäteknikoista kaatimen suupuhallus on kaikille tutkinnon suorittajille pakollinen.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää ja huoltaa puhalluksen perustyökaluja ja verstakon koneita sekä tehdä muottien asetuksen. Hänellä on perustiedot lasin raaka-aineista, eri lasityypeistä, raaka-aineiden sekoittamisesta, lasinsulatusprosessin eri vaiheista sekä jäähtytyksestä. Hän tuntee lasitehtaan toiminnan tuotannollisena, teknisenä ja taloudellise-

na yksikkönä. Hän tuntee kotimaan ja kansainvälistä tuotekauppaa ja pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan tuotteen markkinoinnin. Hän tuntee sekä käsiteollisen että teollisen tuotesuunnittelun menetelmät ja osaa yhdistää lasiin myös muita materiaaleja. Hän tuntee eri yritysmuodot ja yrityksen perustamistoimet, taloushallinnon ja markkinoinnin perusteet sekä tuotevastuu- ja tekijänoikeuslainsäädäntöä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä puhallusverstakon jäsenenä käyttö- ja taidelasiteollisuudessa.

Maalarimestarin eat (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille pakollinen osa on maalarimestarin yleistaidot. Suuntautumisen mukaan valitaan vähintään yksi seuraavista: uudisrakennusmaalaukset, korjausrakennusmaalaukset, julkisivujen korjaus ja maalaus. Edellä olevan suuntautumisen mukaan on lisäksi valittava vähintään yksi osa seuraavista: vaativa rakennusmaalaukset, julkisivujen saneeraus sekä työn organisointi ja johtaminen.

Lisäksi valitaan tarpeen mukaan osia seuraavista: maalausalan kannattavuus ja kustannushallinta, toiminnan suunnittelu, rakennusten entisöintimaalaus, vaativa mukailumaalaus, kultauustyöt, kipsikoristetyöt, huonekaluentisointi, erikoistapetoinnit ja klassinen koriste- maalaukset. Lisäksi on mahdollisuus suorittaa vapaavalintaisena osa yrittäjäydestä.

Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä viiden osan hyväksyttyä suoritusta. Mikäli tutkinnon suorittaja on valinnut osan työn organisointi ja johtaminen sekä osat maalausalan kannattavuus ja kustannushallinta ja toiminnan suunnittelu, niin hän saa merkinnän tutkinnon työnjohtosuuntautuneisuudesta.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä ja ohjata rakennusmaalauksen tehtäviä. Hän tuntee maalausalalla yleisimmin käytet-

tävät aineet sekä osaa niiden käsittelyn ja varastoinnin. Hän osaa valita oikeat pintakäsittelytavat ja -materiaalit. Hän osaa käsitellä ja huoltaa alalla käytettävät koneet, laitteet ja työkalut. Hän kykenee toimimaan yhteistyössä rakennusurakan eri tahojen kanssa sekä vetäjänä työryhmässä.

Tutkinnon suorittaja pystyy suuntautumisalallaan korkealuokkaiseen, erityisosaamista vaativaan käsitöitäntöön ja saneeraukseen, entisöintiin tai erikoistuotemaalaukseen. Hän voi myös valintansa mukaisesti osoittaa työnjohtotaitoa ja laaja-alaista perustietämystä maalausalaan ja liiketoiminnasta.

Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti ja asiakaslähtöisesti suunnitella työt ja eri kohteiden vaatimat pohjustustoimenpiteet ja maalausmateriaalit. Hän suoriutuu töistä taloudellisesti, sujuvasti ja turvallisuusmääräyksiä noudattaen. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erittäin vaativissa ammattitehtävissä, alan työnjohtotehtävissä tai itsenäisinä yrittäjinä.

Mallinrakentajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat muotojen, pintojen ja rakenteiden hahmottaminen, materiaalituntemus, mallinrakennuksen tekniikoiden ja työvälineiden käyttö sekä kommunikointitaidot.

Lisäksi on suoritettava kaksi osaa seuraavista kolmesta: suunnitteluvalmiudet, johtaminen ja yritystoiminta, erikoistumisalueen hallinta (teollinen muotoilu ja tuotekehitys; ympäristösuunnittelu ja arkkitehtuuri; museot, näyttelyt ja opetus; muut, esim. tiede, virtuaalimallinnus tietoverkossa, televisio, elokuva, teatteri).

Tutkinnon suorittaja osaa hahmottaa kolmiulotteisia muotoja, kappaleita ja tiloja sekä näiden keskinäisiä suhteita, liikkeitä ja muutoksia. Hän tuntee laajasti erilaisia materiaaleja ja hallitsee niiden työstöön, liittämiseen ja muovaukseen liittyvät omi-

naisuudet sekä tuntee niiden kemikaalien-, valon-, lämmön- ja vedenkestävyyden. Hän osaa useita mallinrakennuksen tekniikoita ja menetelmiä ja käyttää sähköisiä käsityökoneita, käsityökaluja, työstökoneita ja malline-, muotti- ja valutekniikoita. Hän osaa käyttää tekstinkäsittely-, 2D-piirustus- ja 3D-mallinnusohjelmia sekä tietoverkkoja. Hän tuntee työturvallisuuteen liittyvät säännöt ja varotoimet ja noudattaa niitä. Hän hallitsee toimialallaan tarvittavan suunnittelu- tai valmistusdokumentaation ja osaa lukea ja laatia työpiirustuksia. Hän osaa työnsä kannalta riittävästi kieliä.

Lisäksi hän hallitsee valintansa mukaan joko oman alansa tuotekehitysprosessin tavoitteet, työvaiheet ja menetelmät ja osaa suunnitella eri tarkoituksiin soveltuvia malleja ja/tai yritysmuodot, yrityksen perustamistoimet, taloushallinnon, markkinoinnin ja työolainsäädännön ja/ tai erikoistumisalueen tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teollisuusyrityksissä, muotoilu- ja arkkitehtuuri-toimistoissa, museoissa, tutkimuslaitoksissa, teattereissa ja omassa yrityksessä.

Puusepänanalan eat (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat puusepänanalan mestarin yhteinen ammattitaito sekä puusepänanalan yrittäjyys ja työnopastus. Tutkinnon suuntautumisvaihtoehdot ovat puuseppämestari tai teollisuuspuuseppämestari. Kummankin on otettava yksi osa omalta suuntautumisalaltaan. Puuseppämestari: vaativa puusepänanalan käsityövaltainen pienteollisuus tai vaativa puusepänanalan tuotteen valmistus. Teollisuuspuuseppämestari: vaativa puusepänanalan CAD/CAM-tekniikka; vaativa puusepänanalan terä- ja laitehuolto; vaativa puusepänanalan tuotantolinjan hoito; vaativa rakennuspuusepänteollisuus; vaativa puusepänanalan tuotteiden asennus; vaativat puusepänanalan komposiittirakenteet. Lisäksi kummankin suunnan valinnut voi ottaa halutessaan osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee vaativan puutuotteiden valmistusprosessin. Hän osaa laatia työpiirustuksia ja käyttää piirustusstandardeja. Hän osaa laatia työohjeita, suunnitella työvaiheet ja laskea niiden kustannukset. Hän pystyy valvomaan tuotantoprosesseja ja tekemään niihin liittyvät raportoinnit ja dokumentoinnit. Tutkinnon suorittaja hallitsee laaja-alaisesti puusepänanalan materiaalit. Hän osaa rakenteiden ja liitosten soveltavan käytön. Hän osaa valita oikeat tavat, aineet ja materiaalit tuotteiden viimeistelyyn ja pintakäsittelyyn. Hän hallitsee puusepänalalla käytettäviä käsityövälineitä ja koneita sekä koneiden apulaitteita. Hän tuntee puuntyöstökoneiden terät ja hallitsee niiden käytön. Hän tuntee pneumatiikan ja hydrauliiikan sovelluksia puusepänteollisuudessa.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen talousprosessin kokonaisuuden ja erilaisten taloudellisten muutosten vaikutuksen yrityksen talouteen ja kannattavuuteen. Hän kykenee omalla työpaikalla toimimaan perehdyttämisen- ja kehittämishajaajana. Hän pystyy osallistumaan koko yrityksen laadun kehittämiseen. Hän hallitsee työolainsäädäntöä ja tuntee työsuojelulakia ymmärtäen sen merkityksen ennaltaehkäisevänä ohjeena ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä. Hän ottaa huomioon toimintansa vaikutukset ympäristöön ja tuntee tuotteen elinkaariajattelun. Tutkinnon suorittaja hallitsee omalta suuntautumisalalta valitun osan erityisvaatimukset. Tutkinnon suorittaneet pystyvät suunnittelemaan ja valmistamaan vaativia kädentaitoja edellyttäviä puusepänanalan tuotteita.

Restaurointimestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat dokumentointi, restaurointi ja yrittäjyys. Suuntautumisvaihtoehdot ovat puurakenteet, kivirakenteet, pintakäsittelyt ja metallirakenteet.

Tutkinnon suorittaja hallitsee restaurointiperiaatteita ja suuntautumisvaihtoehdonsa eri aikakausien rakentamista- ja sisustamista- ja arkkitehtuurin ja sisustamisen

historiaa. Hän tuntee korjaushankkeen kulun ja osaa tulkita hankkeen kaupallisia ja teknisiä asiakirjoja. Hänellä on piirtämis-, kuvaamis- ja muita viestintätaitoja niin että hän pystyy dokumentoimaan restaurointityön eri vaiheita. Hän hallitsee suuntautumisalansa materiaalien ominaisuudet, vaurioitumistavat ja vaurioiden torjumisen ja tuntee materiaalien vahvistamistapoja. Hän osaa korjata vaurioituneen rakenteen ja tehdä siitä kopioita. Tarvittaessa hän osaa purkaa rakenteen vanhoja materiaaleja turmelematta ja koota sen uudelleen. Hän kykenee toimimaan yhteistyössä suunnittelijoiden, asiantuntijoiden ja eri ammattilaisten kanssa. Hän hallitsee restauroinnin historiaa niin, että osaa suositella rakennuttajalle historiallisen arvon säilyttäviä korjaustapoja ja toteuttaa ne.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja ja osaa arvioida restaurointialan yrityksen mahdollisuuksia ja riskejä. Hän pystyy kehittämään markkinakelpoisen liikeidean yhdessä asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa tulkita tilinpäätöstä, hinnoitella palvelut ja tuotteet sekä hoitaa asiakas- ja yhteistyösuhteita. Hän pystyy laatimaan yrittäjänä toimimistaan tukevan kehittymissuunnitelman.

Tutkinnon suorittaneet restaurointimestarit voivat työskennellä suuntautumisalansa vaativissa ammattitehtävissä sekä työnjohtajina, teknisinä neuvonantajina ja yrittäjinä.

Romanikulttuurin ohjaajan eat

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on romanien aseman ja kulttuurin edistäminen. Lisäksi valitaan yksi osa seuraavista: romanikulttuurin ohjaajan vaativat asiantuntijatehtävät ja kansainvälinen romanityö, romanikulttuurin ohjaajan romanikielen vaativat taidot, romani- tai monikulttuurihankkeen hallinto ja toteuttaminen tai romanikulttuuriproduktion toteuttaminen. Jokainen voi valita lisäksi osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee syvällisesti romanien kulttuuria ja historiaa sekä vähemmistöaseman oikeudellisen perustan. Hän tuntee yhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän toimintaa. Hän tuntee romanien kielen aseman ja romanikielen merkityksen romaniyhteisölle.

Valitsemansa osan mukaisesti tutkinnon suorittaja muun muassa tuntee merkittävimmät vähemmistöjen asemaa edistävät kansalliset ja kansainväliset organisaatiot. Hän tuntee vähemmistökysymysten edistämisen ja vaikuttamisen keinoja. Hän osaa vastata vaativista asiantuntijatehtävistä. Hän tuntee kansainvälistä romanityötä ja osaa toimia kansainvälisessä toimintaympäristössä. Hän tuntee monenkeskisen yhteistyön toimintatapoja ja periaatteita.

Tutkinnon suorittaja tuntee vähemmistökielistä säädettyä lainsäädäntöä. Hän tuntee romanikielen tutkimustyötä. Hän osaa ilmaista itseään sujuvasti romanikielellä. Hän kykenee ohjaamaan eritasoisia kieliryhmiä. Hän tuntee käytössä olevan romanikielisen oppimateriaalin. Hän hallitsee välttämättömät kuraattiviset taidot ja kykenee yksilölliseen ohjaukseen.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida hankkeen sopivuutta romanien tai muiden vähemmistöjen aseman, kielen tai kulttuurin edistämiseen ja kehittämiseen. Hän osaa toimia hankkeen vastuutehtävissä. Hän osaa etsiä yhteistyökumppaneita ja rahoituslähteitä. Hän osaa verkostoitua sekä koordinoita ja raportoida hanketta. Hän osaa ideoida, suunnitella ja toteuttaa romanikulttuuriin ja -taiteeseen liittyvän produktioita.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä julkisten organisaatioiden ja järjestöjen kansallisissa ja kansainvälisissä asiantuntijatehtävissä tai hankkeissa.

Saamenkäsityömasterin eat

Tutkinnoissa jokaisen on suoritettava osa saamenkäsityömasterin erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito. Vaa-

tetus-osaamisalalla valitaan lisäksi toinen osista saamenpuku ja asusteet tai nahka- ja turkistyö. Esinevalmistuksen osaamisalalla valitaan yksi seuraavista: puu- ja pahkatyö, luu- ja sarvityö, jalometallityö, kuljetusvälineet ja työvälineet. Halutessaan voi suorittaa osat turkistuotteet ja yrittäjyys. Tutkinnon suorituskieli on saame.

Tutkinnon suorittaja tuntee käsityövaltaisen saamenkäsityön duodjin, alan, sen arvot ja merkityksen. Hän tuntee myös yrittäjyyden perusteet. Hän kykenee toimimaan alan perehdyttäjänä ja ohjaajana, koska tuntee alan koulutustarjonnan sekä perehdyttämisen vaiheet. Hän tuntee työläinsäädäntöä sekä turvallisuusohjeita ja työsuojelulakia. Hän pystyy työnohjaukseen sekä hallitsee esimiestaidot. Hän osaa hankkia materiaaleja ja työvälineitä.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät vuorovaikutustaidot. Hän osaa luoda asiakas- ja yhteistyöverkostoja. Hän osaa tuotteistaa duodjityötä sekä hinnoitella ja markkinoida sitä. Hän osaa hankkia tietoa rahoituksesta ja yritysverotuksesta. Hän tuntee kuluttajalainsäädäntöä ja osallistuu laadun kehittämiseen muun muassa Sámi Duodji -merkin vaatimusten mukaisesti. Hän osaa ottaa huomioon ympäristövaikutukset sekä tuntee tuotteen elinkaariajattelun.

Tutkinnon suorittaja osaa perinteisen tai uuden tuotteen suunnittelun. Hän osaa suunnitella työn vaiheet ja tuotannon. Hän osaa valita ja käsitellä materiaaleja. Hän osaa valitsemansa osaamisalan ja valitsemiensa osien mukaisesti muun muassa valmistaa saamen pukuja, asusteita, niisivoitaa, tiuhatuotteita, jalkineita, turkistuotteita tai puu- ja pahkatuotteita, luu- ja sarvivoitaa, jalometallituotteita, ahkion, veneen ja käsityövälineitä. Hän osaa käyttää tarvittavia koneita ja laitteita ja huoltaa niitä. Hän osaa viimeistelytyöt. Hän pystyy esittämään työnsä kuvallisesti ja kirjallisesti. Hän osaa raportoida prosessia, laatia työohjeita sekä

käyttää tietotekniikkaa työohjeiden tekemisessä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä saamelaiskulttuuriin pohjautuvien käsityöiden vaativissa suunnittelu-, valmistus-, neuvonta- ja markkinointitehtävissä.

Seppämasterin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat työsuunnitelman laatiminen annettuun kohteeseen, vaativien taontatöiden toteuttaminen, työkalujen valmistus ja lämpökäsittelytyöt, takomalla valmistettujen esineiden ja rakennusosien entistäminen ja säilyttäminen, materiaalien ominaisuuksien tuntemus ja testaus, tuotesuunnittelu ja tuotteen markkinointi, tuotannosuunnittelu ja tuotteen valmistus sekä johtaminen ja yritystoiminta.

Tutkinnon suorittaja tuntee suomalaisen seppäntöön perinteitä ja eri aikakausien tyyliuuntia. Hän osaa suunnitella ja valmistaa vaativia takotuotteita käsityömenetelmin ja automaatiotekniikkaa käyttäen. Hän pystyy konservoimaan, rekonstruoimaan ja korjaamaan vanhoja takotuotteita ja hallitsee värin käytön, patinoinnin ja koristelun. Hän tuntee eri materiaalit, niiden koostumuksen, luonteen ja työstöominaisuudet. Hän suorittaa yleisimmistä materiaalin testausmenetelmistä kuten tuotanto- ja käyttötekniisistä kokeista. Hän tuntee perinteiset ja nykyaikaiset materiaalien käsittelytavat. Hän osaa laatia suunnittelemiinsa tuotteisiin työpiirustukset ja esityskuvat. Hän pystyy suunnittelemaan ja rakentamaan tuotantojärjestelmän ja hankkimaan siihen koneet, laitteet ja tarvikkeet. Hän tuntee kotimaan ja kansainvälistä tuotekauppaa ja osaa markkinoida tuotteitaan. Hän tuntee yritysmuodot ja yrityksen perustamistoimet, työläinsäädäntöä, taloushallintoa ja johtamisen ohjausmenetelmiä.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät useimmiten itsenäisinä yrittäjinä.

Soitinrakentajamestarin eat

Tutkinnon osat ovat soittimen rakentaminen, tiedolliset valmiudet, soitinrakennustekniikka, viestintätaidot, suunnitteluvalmiudet, johtaminen ja yritys-toiminta sekä erikoistumisala. Tutkinnon suuntautumisalajat ovat jousisoitinrakentaminen, näppäilysoitinrakentaminen, harmonikanrakentaminen ja muu soitinrakentamisen ala.

Tutkinnon suorittaja hallitsee syvällisesti kisällintutkinnoissa vaadittavat valmiudet. Hän osaa valmistaa valitsemaansa suuntautumisalanaan kuuluvia, korkealuokkaisesti tehtyjä, muotoiluja ja viimeistelyjä soittimia. Hän tuntee musiikki- ja kulttuurialan historiaa sekä soitintyyppinsä rakentamisperiaatteet, rakennusmateriaalit ja materiaalien ominaisuudet. Hän tuntee sekä perinteiset että nykyaikaiset äänentoistotekniikat, viritämisen ja musiikin merkintätavat.

Hän hallitsee myös suuntautumisalansa ulkopuolisten soittimien luokituksen ja äänentuottotavat. Hän pystyy esittämään tulkintansa asiakkaan toivomuksesta työpiirustuksin ja suullisesti selostamalla. Hän osaa valita, hankkia ja valmistaa soittimeen liittyvät osat. Hän tunnistaa soittimien viat ja hallitsee korjaustekniikat. Hän osaa käyttää ja huoltaa käsityökaluja, työstökoneita ja soitinrakentamisen erikoistyökaluja ja tarvittaessa myös valmistaa erikoistyökaluja.

Hänellä on ammatinharjoittajalle tarpeellinen määrä yritys- ja lakitietoutta. Hän tuntee alansa ammattikirjallisuuden ja pystyy käyttämään hyväkseen myös vieraskielistä tietoa. Hän hallitsee suullisen, kirjallisen ja kuvallisen viestinnän. Hän tuntee oman alansa tuotekehitysprosessin: soittimen akustisen, visuaalisen ja teknisen suunnittelun, tuotannon suunnittelun ja toteutuksen. Hän osaa johtaa ja opastaa muiden työtä. Hän on erikoistunut johonkin soittimeen ja valmistukseen, konservointiin tai korjaukseen liittyvään tehtävään.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä soitinrakennusalan tuotesuunnitteluun, valmistukseen, viritukseen, huoltoon, oheispalveluihin tai markkinointiin liittyvissä esimies- ja työnjohtotehtävissä.

Tekstiilialan eat (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tekstiilialan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito sekä tekstiilialan yrittäjyys ja työnopastus. Lisäksi on valittava vähintään yksi seuraavista osista: vaatava käsiteollinen tekstiilialan tuotteen valmistus, vaatava sisustustekstiilien valmistus ja asennus sekä vaatava tekstiilien säilyttävä hoito, huolto ja viimeistely. Kaikki voivat valita halutessaan yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee vaatavan valmistusprosessin suunnittelun ja toteutuksen. Hän hallitsee laaja-alaisesti tekstiilimateriaalit ja osaa valita tarkoituksenmukaiset materiaalit tuotteeseensa. Hän hallitsee tekstiilialan tuotteen valmistusprosessin. Hän hallitsee välineet, työtavat sekä koneiden ja laitteiden käytön ja huollon. Hän osaa valita oikeat viimeistelytavat ja hyödyntää pesulapalveluita tuotteen viimeistelyssä.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen taloushallintoa kokonaisuutena. Hän tuntee erilaisten käsityövaltaisten tekstiilialan yritysten toimintakulttuuria sekä tunnistaa sen merkityksen toimialan kannalta. Tutkinnon suorittaja kykenee omalla työpaikalla toimimaan perehdyttämisen- jakehittämissohjaajana, hallitsee työläinsäädäntöä, tuntee työsuojelulakia ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä. Hän osaa ottaa huomioon työskentelysään ympäristövaikutukset tuotteen koko elinkaaren aikana. Hän pystyy osallistumaan koko yrityksen laadun kehittämiseen

Vaativalla tuotteen valmistuksella ja hoidolla tarkoitetaan käsityövaltaista työtä ja missä vaaditaan laaja-alaisesti käden taitoja ja käsityövälineiden ja -koneiden

hallintaa sekä esteettistä, visuaalista ja kulttuuriosaamista hyvän materiaalituntemuksen lisäksi.

Tutkinnon suorittaja tuntee laaja-alaisesti valitsemaansa alan. Riippuen valitusta osasta hän muun muassa osaa laadukkaana suunnittelun ja osaa suunnitella tarkoituksenmukaisen valmistuksen. Hän osaa valita oikeat materiaalit, tekniikat ja välineet. Hän hallitsee tuotteen valmistuksen alusta loppuun ja korkealaatuisen tuotteen viimeistelyn. Hän osaa markkinoida ja hinnoitella tuotensa ja palvelunsa.

Tekstiilialan ammattilaisella on mahdollisuus toimia joko suurtuotannossa tekstiiliteollisuudessa, kutomossa, neulaamossa, kuitukangastehtaassa, neulomossa, tekstiilipainossa, värjäämässä, viimeistämässä tai käsi- ja taideteollisuudessa eri toimialoilla ja ammateissa tai omassa yrityksessä. Hän voi toimia sopimusvalmistajana isommalle tekstiiliyritykselle tai valmistuttaa päämiehenä eri yrityksillä omia tuotteitaan tai valmistaa tekstiilejä sivuelinkeinona.

Vaatetusalan eat (käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on vaatetusalan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito.

Suuntautumisalanaan mukaisesti valitaan yksi seuraavista osista: mallimestarin pakollinen osa, mekaanikkomestarin pakollinen osa, modistimestarin pakollinen osa, neulemestarin pakollinen osa, ompelijamestarin pakollinen osa, pukeutumisneuvojan pakollinen osa ja vaatturimestarin pakollinen osa. Lisäksi valitaan yksi osista: erikoismitoitettut pukineet, harrastuspukineet, kulttuuri- ja roolipukineet, nahka- ja turkistuotteet, työnjohto, ammattialakohtainen tietotekniikka ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia omalla työpaikallaan perehdyttäjänä ja työnopastajana. Hän tuntee työläinsäädäntöä ja työsuojelulakia. Hän osaa valita ja

hankkia materiaalit ja työvälineet, hän osoittaa työssään yhteistyötaitoja ja toimia erilaisten asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Suuntautumisalallaan tutkinnon suorittaja hallitsee kyseisen alan materiaalit, tekniikat ja työtavat, laitteiden käytön, työn ja tuotannon suunnittelun, tuotannon organisoimisen sekä ohjeistuksen ja dokumentoinnin.

Mallimestarin tutkinnon osan suorittaja osaa laajasti kaavoituksen sekä sen tekniset ja taloudelliset tuotantoedellytykset. Hänellä on hyvä muototaju ja kyky muuntaa tasokuva kolmiulotteiseksi. Hän osaa tuotteiden kaavoituksen osa-alueet: mitoituksen, kaavoituksen, muotoilun, sovittamisen ja sarjonnan sekä manuaalisesti että tietokoneella.

Mekaanikkomestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee vaatetusalan koneiden ja laitteiden hankinnan ja huollon. Hän tuntee alan tai yrityksen koneiden ja laitteiden virhelähteet.

Modistimestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee tuotteiden kokonaisuudet ja niihin kuuluvat esteettiset yksityiskohdat. Hän ymmärtää laadun merkityksen yrittäjyydessä ja asiakaspalvelussa.

Neulemestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee tuotantoprosessin niin, että pystyy ohjaamaan tuotekehitystä ja tuotantoa. Hän on neuleteknologian ja siihen liittyvän tietotekniikan erikoisosaaja. Hänellä on kykyä kehittää toimintaa niin, että haluttu laatu- ja tuottavuustaso saavutetaan.

Ompelijamestarin tutkinnon osan suorittajalla on hyvä kaavoitus- ja ompelutaito tilausvaatteiden valmistuksessa. Hänellä on hyvä muototaju ja kykyä muuttaa tasokuva kolmiulotteiseksi.

Pukeutumisneuvojan tutkinnon osan suorittaja hallitsee pukeutumisneuvonnan työkentän, tuntee vaatetuksen eri merkityksiä ja tuntee pääpiirteissään

vaatteen reitin suunnittelusta kuluttajalle. Hän kommunikoi luontevasti ja osaa hyödyntää työssään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Vaatturimestarin tutkinnon osan suorittaja osaa vaatturin työn laaja-alaisesti. Hän hallitsee vaativien materiaalien käytön sekä hyvän asiakaspalvelun. Hän osaa valmistaa päällystakkeja, miesten arki- ja juhlapukuja sekä naisten jakkupukuja.

Valinnaisissa osissa tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa alan erityistekniikat, -materiaalit, -tuotteet, -tilanteet, -laitteet ja -työt ja osaa niiden vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vaatetusalan eri tehtävissä teollisuuden palveluksessa tai yrittäjänä.

Venemestarin eat (yht. prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinto muodostuu veneenrakentajan ammattitutkinnossa vaadittavasta osaamisesta sekä seuraavista kolmesta pakollisesta osasta: työnjohto, laskenta ja yritystalous, veneen suunnittelu. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee veneenrakentajan ammattitutkinnossa vaadittavat osaamisalueet. Hän tietää johtamisen käytännön ohjausmenetelmät ja pystyy johtamaan omaa yritystä tai toimimaan yrityksessä työnjohtajana. Hän tuntee työsuhdeturvan määräykset, työmarkkinaosapuolet, työtulon ja palkan määrääytymisperusteet sekä työläinsäädännön velvoitteet. Hän tuntee eri yritysmuotoja ja osaa laatia yrityksen perustamisasiakirjat. Hän pystyy arvioimaan ja kehittämään liikeideaansa ja tuotteitaan ja ymmärtää markkinoinnin, asiakaspalvelun ja yhteistyön merkityksen.

Hän osaa hinnoitella tuotteensa katteellisesti ja laatia asiakkaalle kustannuslaskelmia. Hän tuntee kirjanpidon

perusteita ja osaa käyttää tavallisimpia kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja yrityksensä taloudelliseen ohjaamiseen. Hän tuntee veneenrakennusalan historiaa ja kotimaisen ja kansainvälisen veneenrakennuskulttuurin kehittymisen. Hän osaa lukea ja laatia teknisiä piirustuksia ja pystyy arvioimaan linjapiirustusten perusteella veneen ominaisuuksia kuten vakavuutta ja merikelpoisuutta. Hän tuntee hydrostaatiikan ja -dynamiikan periaatteet ja osaa suorittaa tarvittavat laskutoimitukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä veneveistämöissä ja -korjaamoissa veneiden valmistukseen, huoltoon ja korjaukseen liittyvissä työntekijä- ja työnjohtotehtävissä sekä itsenäisinä ammatinharjoittajina.

Verhoilijamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat verhoilun perusteet, koneompelu, pehmustuksen suunnittelu ja verhoilualan kustannuslaskenta. Seuraavista suuntautumisosista on valittava yksi: vaativa teollinen verhoilutyö, vaativa perinteinen verhoilutyö, vaativa ajoneuvoverhoilutyö. Lisäksi on suoritettava toinen seuraavista osista: yritystoiminta, verhoilualan esimiestyöt ja työpaikkaohjaajan valmius.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä huonekalujen pehmusteiden ja päällysteiden kaavoitustyöt sekä päällystämateriaalien leikkaussuunnitelmat ja suoriutuu huonekalujen päällystystöistä. Hän osaa käyttää verhoilumateriaaleja ja työkaluja tarkoituksenmukaisesti, taloudellisesti ja työturvallisesti. Hän tuntee puu- ja pintakäsittelyn perustyövälineitä ja materiaaleja ja pystyy korjaamaan verhoilutavien huonekalujen runkorakenteita ja pintakäsittelyjä. Hän on perillä huonekalujen tyylihistoriasta.

Hän hallitsee verhoilussa käytettävien erilaisten ompelukoneiden käytön ja osaa tehdä yleisimmät huoltotoimet ja säädöt. Hän osaa valita ja ommella ver-

hoiltavaan kohteeseen oikean saumalajiin sopivia lankoja ja neuloja käyttäen. Pehmustuksia suunniteltaessa hän osaa ottaa huomioon materiaalien työstämistoimet sekä tuotteen käyttövaatimukset ja määrittää oikeat mittasuhteet. Hän pystyy arvioimaan ja laskemaan verhoilutyöhön liittyvien työkokonaisuuksien kustannuksia tarjous- ja kustannuslaskentaa varten. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa suuntautumisosan ja vaihtoehdoisen osan tiedot ja taidot. Vaativan

teollisen verhoilutyön valinnut tutkinnon suorittaja osaa pehmustaa ja päällystää nykyaikaisen, yliverhoillun, teolliseen tuotantoon soveltuvan huonekalun, jossa on piiputus tai syvänapitus. Vaativan perinteisen verhoilutyön valinnut tutkinnon suorittaja osaa pehmustaa ja päällystää perinteisesti valmistetun huonekalun, jossa on joustavareunainen istuin, jousitetut käsinojat ja syvänapitus selkänojassa. Vaativan ajoneuvoverhoilutyön valinnut tutkinnon suorittaja osaa

päällystää ja pehmustaa ajoneuvoissa käytettäviä penkkejä, kattoja sekä ovi- ja seinäverhoiluja perinteisin käsityömenetelmin ja nykyaikaisin menetelmin. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä suuntautumisalansa mukaisissa vaativissa teollisen, perinteisen tai ajoneuvoverhoilun tehtävissä.

VIESTINTÄ JA INFORMAATIOTIETEET

Viestintä ja informaatiotieteet -opintolaan kuuluvat audiovisuaalinen viestintä ja kuvallinen ilmaisu.

AUDIOVISUAALINEN VIESTINTÄ

Yleistä tietoa alasta

Audiovisuaalisia viestintätuotteita suunnittelevat, valmistavat ja tuottavat kustannus-, lehti- ja ohjelmistotalot, viestintä- ja mainostoimistot sekä valokuvaamot, elokuva-, video-, animaatio-, radio- ja tv-työn tuotantoyksiköt.

Alan yritysten koot vaihtelevat yhden hengen yrityksistä suuriin kansainvälisiin yhtiöihin. Alalle ovat tyypillisiä pienet ja keski-suuret itsenäiset yritykset, jotka pyrkivät kilpailukykyään parantaakseen toimimaan verkostoina.

Viestintätuotteita ja -palveluja tuotetaan erikokoisille ja eri tavalla kohdennetuille joukoille. Voidaan puhua mediateollisuudesta, massoille tarkoitettua käyttötaiteesta. Usein tuotteet on suunnattu laajoille, mutta tarkemmin kohdennetuille kuluttajaryhmille.

Tuotteita valmistetaan niin kotimaisille kuin kansainvälisillekin markkinoille. Suurille massoille jakelukanavana toimivat joukkoviestintävälineet, elokuvat, näyttämötapahtumat ja erilaiset tietoverkot. Pienemmille yleisömäärille tarkoitettua viestintää käytetään yritysten ja yhteisöjen sisäisessä tiedonvälityksessä, koulutuksessa ja arkistoinnissa.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla vaaditaan hyviä kielellisiä valmiuksia, joista erityisesti äidinkieli ja englannin kieli ovat tarvittavia työkieliä. Toimiminen kansainvälisissä tuotantoympäristöissä muovaa tuotantokulttuuria ja tuo mukanaan uudenlaisia toimintatapoja ja monikulttuurisia osaamisvaatimuksia. Koska työ on pitkälti verkosto- ja tiimityöskentelyä, alalla toimivien on oltava yhteistyökykyisiä mutta myös itsenäisiin ratkaisuihin pystyviä.

Alan tekninen kehitys on nopeaa ja suuntautuu voimakkaasti tietotekniikan hyödyntämiseen. Tietotekniikan perustiedot ja -taidot; tietokoneiden, niiden oheislaitteiden ja ohjelmien sekä erilaisten tuotantosovellusten tuntemus ja käytön hallinta ovat alan keskeisiä osaamisvaatimuksia. Alan työntekijöiden on seurattava oman alansa tekniikan kehitystä jatkuvasti ja sisäistettävä elinikäisen oppimisen taidot.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Luontevia jatkokoulutusväyliä audiovisuaalisen viestinnän perustutkinnon suorittaneelle ovat mm. ammattikorkeakouluissa audiovisuaalisen viestinnän ammattikorkeakoulututkinto, medianomi (AMK) ja korkeakouluopinnoissa maisteri.

KUVALLINEN ILMAISU

Yleistä tietoa alasta

Kuvallinen ilmaisu on tärkeä osa visuaalista viestintää, joka näkyy ympäristössä esteettisenä ja luovana toimintana ja tuotteina. Kuvallisen ilmaisun osaamisalueita ovat graafinen viestintä, kuva- ja mediataide sekä valokuvaus. Kuva- ja mediataiteessa opiskellaan perusasiat maalauksesta, kuvanveistosta ja taidegraafikasta. Opiskelija voi koulutusohjelman sisällä valita oman erikoistumisalansa. Kuvallisen ilmaisun toimintaa ohjaavat visuaalisen kulttuurin arvostaminen ja esteettisyys. Alalla toimiva

noudattaa töiden sisällössä ja viestinnässä eettisyyttä ja moraalialia muita kunnioittaen.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla toimivalta edellytetään vahvaa kuvallisen ilmaisun perusosaamista. Alalla tarvitaan luovuutta, ongelmanratkaisutaitoja sekä kykyä hahmottaa visuaalista ympäristöä. Kielitaito ja oman osaamisen markkinointi auttavat menestymään alalla.

Yleisimmät työtehtävät/ -paikat alalla

Visuaalisen viestinnän alueella on mahdollisuus työllistyä kuvallisen ilmaisun, taiteellisen suunnittelun, tuotesuunnittelun sekä -kehittelyn tehtävissä toisen palveluksessa, tuotantotiimin jäsenenä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Visuaalisen viestinnän alueelle syntyy koko ajan uusia työtehtäviä sekä mahdollisuuksia toimia itsenäisinä yrittäjinä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Perustutkinnon suorittaneet voivat jatkaa opintojaan ammattikorkeakouluissa, joissa voi suorittaa kuvataiteilijan tutkinnon. Yliopistotutkintoja voi suorittaa esimerkiksi Kuvataideakatemiassa, Taideteollisessa korkeakoulussa ja Lapin yliopistossa. Alalla on mahdollisuus suorittaa myös ammatti- ja erikoisammattitutkinto.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän pt
Kuvallisen ilmaisun pt

Ammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän at
Informaatio- ja kirjastopalvelualan at
Valokuvaajan at

Erikoisammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän eat
Valokuvaajan eat

Ammatilliset perustutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän pt

Tutkinnossa valitaan yksi osaamisalan, josta suoritetaan kaikki kolme osaa. Editoinnin osaamisalan osat ovat editoinnin suunnittelu ja ilmaisu, editoinnin työmenetelmät ja -välineet sekä editoinnin tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Julkaisugrafiikan osaamisalan osat ovat julkaisugrafiikan suunnittelu ja ilmaisu, julkaisugrafiikan työmenetelmät ja -välineet sekä julkaisugrafiikan tuotantoprosessit ja -ympäristö. Kuvauksen ja valaisun osaamisalan osat ovat kuvauksen ja valaisun suunnittelu ja ilmaisu, kuvauksen ja valaisun työmenetelmät ja -välineet sekä kuvauksen ja valaisun tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Mediatyön osaamisalan osat ovat mediatyön suunnittelu ja ilmaisu, mediatyön työmenetelmät ja -välineet sekä mediatyön tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Radiotyön osaamisalan osat ovat radiotyön suunnittelu ja ilmaisu, radiotyön työmenetelmät ja -välineet sekä radiotyön tuotantoprosessit ja -ympäristö. Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisalan osat ovat suunnittelu ja ilmaisu tuotannossa, tuotannon työmenetelmät ja -välineet sekä tuotannon tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Verkkoviestinnän osaamisalan osat ovat verkkoviestinnän suunnittelu ja ilmaisu, verkkoviestinnän työmenetelmät ja -välineet ja verkkoviestinnän tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Äänityön osaamisalan osat ovat äänityön suunnittelu ja ilmaisu, äänityön työmenetelmät ja -välineet sekä äänityön tuotantoprosessit ja -ympäristö. Lisäksi jokaiseen tutkintoon voidaan liittää vapaaehtoisena yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee audiovisuaalisen viestinnän tyyllilajit, keskeiset työmenetelmät ja ilmaisukeinot. Hän osaa toimia AV-tuotantoympäristössä ja käyttää jotakin yleisesti ammattikäytössä olevista laitteista ja tietojärjestelmistä.

Hän osaa ammatissa tarvittavan englannin kielen. Hän osaa suunnitella työnsä ja työskennellä itsenäisesti mutta osana tuotantoa. Hän osaa ottaa huomioon kustannusarvion. Editoinnin osaamisalan suorittaja osaa lisäksi muun muassa kuvan ja äänen jälkikäsitteilyyn liittyvät ilmaisukeinot ja menetelmät.

Julkaisugrafiikassa tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia kuvailmaisun keinoja. Hän tuntee värin ja valon sekä typografisen ilmaisun keinot ja niiden vaikutukset. Kuvauksen ja valaisun suorittaja hallitsee kuvaukseen ja valaisuun liittyvät ilmaisukeinot ja tekniikat. Mediatyön suorittaja hallitsee muun muassa tv-työssä tarvittavan suullisen ja kirjallisen ilmaisun sekä esiintymisen. Hän osaa tehdä haastatteluita ja juontaa tv-lähetystä tarvittaessa. Hän tuntee kotimaiseen AV-tuotantoon liittyvät sopimukset ja tekijänoikeudet.

Radiotyön osaamisalan suorittaja osaa radionomaisen suullisen ja kirjallisen ilmaisun ja kerronnan. Hän tuntee radiojournalismin perusteet ja osaa haastatella. Hän tietää lähetyksen hallinnan perusteet. Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisalalla tutkinnon suorittaja tunnistaa toteuttamiskelpoisen tuotantoteknisen suunnitelman.

Verkkoviestinnän osaamisalan suorittaja osaa muun muassa digitaalisen median käsikirjoitusprosessin eri vaiheet. Hän osaa ottaa suunnittelussa huomioon käyttöliittymä-, vuorovaikutus- ja käytettävyyssuunnittelun perusteet sekä tallennus- ja jakelumuu- tojen erot. Äänityön osaamisalan suorittaja muun muassa tuntee musiikin tyylit ja käytön. Hän pystyy äänitetyn aineiston sisällön jäsentelyyn.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä suuntautumisensa mukaisissa tehtävissä AV-jälkituotantoyhtiöissä, tuotantoyhtiöissä, mainostoimistoissa, mediapajoissa, lehtitaloissa, kustantamoissa, musiikki-, elokuva-, televisio- tai monimediayrityksissä sekä yritysten tai yhteisöjen viestintäosastoilla tai itsenäisinä yrittäjinä.

Kuvallisen ilmaisun pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat kuvallisen ilmaisun perusosaaminen, esteettinen osaaminen ja visuaalinen osaaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: graafinen suunnitelu, kuva- ja mediataide, valokuvaus.

Tutkinnon suorittaja tuntee visuaalisen viestinnän eri toimialat ja niiden työskentelytapoja. Hän osaa käyttää alan keskeisiä työvälineitä ja menetelmiä sekä perinteisiä ja nykyaikaisia teko- ja lähestymistapoja. Hän tuntee alan historiaa, yleiseurooppalaisen estetiikan filosofian juuria ja kehitystä sekä visuaalisen viestinnän eri alojen kulttuurihistoriaa, estetiikkaa ja soveluksia. Hän pystyy erottamaan eri tyy- lejä ja tyylivirtauksia.

Hän osaa käyttää ilmaisussaan havain- tojaan ja tulkintojaan visuaalisesta ympäristöstä. Työskennellessään hän pystyy soveltamaan kuva-, väri-, muoto- ja tilasomittelun muodonantoon ja ympäristöön vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa käyttää käden ja silmän yhteistyötä suunnitelmallisesti ja luovasti. Hän pystyy havainnoimaan ja tulkitsemaan kuva- ja tuoteilmaisua ja käyttämään

kuva-analyysimenetelmiä. Hän osaa tehdä itsenäisesti laadukkaan teoksen visuaalisen viestinnän perusmenetelmiä ja luovaa ilmaisutaitoaan käyttäen.

Hän osaa käyttää nykyaikaisen teknologian välineitä ja laitteita. Hänellä on tarvittavat valmiudet tieto- ja viestintä- tekniikassa sekä tiedon hankkimisessa ja välittämisessä. Hän tuntee alan keskei- sen lainsäädännön, sopimusjärjestelmät ja tekijänoikeudet. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalueen tiedot ja tai- dot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet toimia viestintä- ja kuvatai- dealalla graafisen suunnittelun, kuva- ja mediataiteen tai valokuvauksen työteh- tävissä.

Ammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on vies- tintätaidot ja mediatuntemus. Seuraa- vista viidestä suuntautumisalasta vali- taan yksi, jonka kaikki kolme osaa suori- tetaan:

- visuaalinen viestintä: suunnittelu, to- teuttaminen, tuotanto
- multimedia ja verkkoviestintä: suun- nittelu, toteuttaminen, tuotanto
- kuvaus ja valaisu: laiteosaaminen, to- teuttaminen, tuotanto
- äänitys ja äänen jälkikäsitely: laiteosa- aminen, toteuttaminen, tuotanto
- videoeditointi: laiteosaaminen, toteut- taminen, tuotanto.

Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee audiovisuaalisen viestinnän jakelukanavien ja vies- tintätuotteiden ilmaisun ja tekniikan pe- rusteet sekä joukkoviestinnän ja media- alan toiminnan perusteet. Hän tuntee suuntautumisalansa valmistusprosessit ja osaa käyttää suunnittelussa ja toteutuk- sessa tarvittavia laitteita ja ohjelmia.

Visuaaliseen viestintään suuntautunut tutkinnon suorittaja pystyy toteutta- maan julkaisukelpoisia, laadukkaita vies- tintätuotteita. Hän osaa hyödyntää eri-

laisia kuvitustapoja, tehdä kuvavalintoja käyttötarkoituksen mukaan sekä käyttää värejä ja valoa esteettisesti ja toimivas- ti. Hän hallitsee typografian ilmaisun ja tekniikan. Hän osaa suunnitella viestin- tätuotteelle esteettisen, toimivan ja tar- koituksenmukaisen ulkoasun.

Multimediaan ja verkkoviestintään suuntautunut tutkinnon suorittaja osaa laatia viestintätuotetta kuvaavia käsikir- joituksia sekä suunnitella ja havainnol- listaa multimediatuotteen rakenteen, ulkoasun ja käyttöliittymät. Hän osaa käyttää kuvaa ja ääntä viestintätuo- teen elementteinä. Hän pystyy itsenäi- sesti ja työtiimin kanssa luomaan, ko- koamaan ja muokkaamaan aineistoa ja koostamaan multimediatuotteen. Hän osaa testata ja viimeistellä tuotteen, siir- tää sen jakelukanavaan ja dokumentoida valmistusvaiheet.

Kuvaukseen ja valaisuun suuntautunut tutkinnon suorittaja osaa käyttää am- mattitaitoisesti kuvaus- ja valaisukalus- toa sekä tuntee äänitys-, äänen jälkikäsi- tely- ja videoeditointilaitteistojen perus- käytön. Hän osaa yksin tai yhteistyössä suunnitella ja toteuttaa broadcast-tasoi- sen ohjelman tai tuotteen.

Äänitykseen ja äänen jälkikäsitteilyyn suuntautunut tutkinnon suorittaja osaa käyttää ammattimaisesti äänityslaitteita sekä tuntee kuvaus-, valaisu- ja video- editointilaitteistojen peruskäytön. Hän osaa äänittää, editoida ja muokata pelk- kää ääntä sekä ääntä videon yhteydessä. Hän pystyy yksin tai yhteistyössä suun- nittelemaan ja toteuttamaan broadcast- tasoisen ohjelman tai tuotteen.

Videoeditointiin suuntautunut tutkin- non suorittaja osaa käyttää ammatti- maisesti videoeditointilaitteita sekä tun- tee kuvaus-, valaisu-, äänitys- ja äänen jälkikäsitteilylaitteistojen peruskäytön. Hän osaa valita, korjata, leikata ja yh- distää kuvamateriaalia sekä editoida it- senäisesti ja ohjaajan kanssa. Hän pystyy yksin tai yhteistyössä suunnittelemaan ja

toteuttamaan broadcast-tasoisien ohjelman tai tuotteen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä ammattitehtävissä, jotka vaativat suuntautumisanalan vahvaa ydinosaamista sekä ilmaisullisia ja teknisiä valmiuksia.

Informaatio- ja kirjastopalvelualan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on informaatio- ja kirjastotyön hallinta. Lisäksi suoritetaan toinen pakollinen osa omalta osaamisalalta.

Yleisten informaatio- ja kirjastopalvelujen alalla osa on yleisten informaatio- ja kirjastopalvelujen tuottaminen. Oppimisympäristöjen informaatio- ja kirjastopalvelujen osaamisalalla osa on informaatio- ja kirjastopalvelujen tuottaminen oppimisympäristöissä. Tieteen ja erikoisalojen informaatio- ja kirjastopalvelujen alalla osa on informaatio- ja kirjastopalvelujen tuottaminen tieteeseen, tutkimukseen ja erityisaloille.

Kaikkien osaamisalojen suorittajat voivat ottaa lisäksi osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittaja osaa hyödyntää kirjastoverkostoa ja muuta toimintaympäristöä. Hän osaa käyttää ja soveltaa informaatio- ja tietoteknologiaa. Hän osaa toimia organisaation palveluprosessissa. Hän osaa toimia työyhteisönsä vastuullisena jäsenenä.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia organisaationsa aineiston- ja tiedonhallintaprosessissa. Hän osaa hankinnan ja tilausprosessit. Hän osaa säilytyksen ja poistamisen käytännöt. Hän osaa hoitaa aineiston käyttökuntoon sekä päivittää, huoltaa ja korjata aineistoa. Hän osaa luetteloinnin ja sisällönkuvailun periaatteet. Hän osaa tehdä tiedonhakuja ja opastaa asiakasta tiedonhaussa.

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa asiakkuuksia. Hän osaa tiedottaa ja markkinoida hankkiessaan ja luodessaan asiakkuuksia. Hän osaa asiakaskeksien, asiantuntevan palvelun.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä osaamisalansa mukaisesti yleisissä kirjastoissa tai informaatiopalveluissa, koulujen ja oppilaitosten kirjastoissa ja oppimisympäristöissä, tieteellisissä kirjastoissa tai erityiskirjastojen ja yritys-kirjastojen tietopalvelu- ja kirjastopalveluissa.

Valokuvaajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat studiossa työskentely, miljöössä työskentely, digitaalinen työnkulku sekä suunnittelu ja kaupalliset taidot.

Tutkinnon suorittaja osaa ennakoita ja suunnitella työtään taloudellisesti ja aikatauluttaa sen. Hän osaa suhteuttaa oman työnsä viestintäalalla vallitseviin rakenteisiin ja verkostoihin. Hän ymmärtää ammattivaatimukset ja liiketaloudelliset rakenteet. Hän osaa asiakaspalvelun. Hänellä on riittävästi kielitaitoa, työmotivaatiota ja kykyä hankkia lisätietoa. Hän tuntee hyvin kulttuuria.

Tutkinnon suorittaja pystyy tuottamaan eri keinoilla tarkoituksenmukaisia valokuvia. Hän ymmärtää valokuvan visuaaliset elementit ja kuvan viestinnällisen merkityksen. Hän hallitsee värit ja värilämpötilat. Hän pystyy valaisemaan tilan oikein. Hän ymmärtää ilmaisulliset ja tekniset laatuvaatimukset.

Tutkinnon suorittaja hallitsee studion valaisu- ja kuvauslaitteiden käytön, valaisun valinnan ja suunnittelun.

Tutkinnon suorittaja osaa valita sopivat materiaalit ja työtavat. Hän osaa ammattimaisesti tallentaa, käsitellä, siirtää ja tuottaa digitaalista valokuvausaineistoa. Hän hallitsee digitaalisten kuvien julkaisukriteerit. Hän pystyy omaksumaan uusia tallennusmateriaaleja ja työskentelytapoja.

Tutkinnon suorittaja hallitsee erilaisten kameroiden sekä objektiivien käytön. Hän osaa objektiivien käyttöön liittyvät laskutoimitukset. Hän hallitsee erilaisten suotimien, valaisu- ja mittausvälineiden

ja muiden kuvauksessa käytettävien välineiden käytön. Hän osaa tietokoneen käytön perusteet. Hän hallitsee digitaaliseen kuvankäsittelyyn, taltiointiin, tuostamiseen ja kuvan siirtämiseen liittyvien laitteiden käytön.

Tutkinnon suorittaja tietää omaan alansa liittyvät oikeudelliset säännökset. Hän hallitsee valokuvien julkaisemiseen liittyvät tekniset vaatimukset ja toimintamallit. Hän tuntee markkinoinnin, mainonnan, julkaisemisen ja taiton käytäntöjä. Hän tuntee työsopimukset ja verotuskäytännöt. Hän tuntee eri yritys muodot ja pystyy hinnoittelemaan työnsä kannattavaksi.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä yritysten palveluksessa tai itsenäisinä valokuvaajina valitsemallaan suuntautumisalalla.

Erikoisammattitutkinnot

Audiovisuaalisen viestinnän eat

Tutkinnoissa valitaan yksi osaamisala, josta suoritetaan kaikki kolme osaa.

Editoinnin osaamisalan osat ovat editoinnin suunnittelu ja ilmaisu, editoinnin työmenetelmät ja -välineet sekä editoinnin tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Julkaisugrafiikan osaamisalan osat ovat julkaisugrafiikan suunnittelu ja ilmaisu, julkaisugrafiikan työmenetelmät ja -välineet sekä julkaisugrafiikan tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Kuvauksen ja valaisun osaamisalan osat ovat kuvauksen ja valaisun suunnittelu ja ilmaisu, kuvauksen ja valaisun työmenetelmät ja -välineet sekä kuvauksen ja valaisun tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Käsitteellöityttämisen ja konseptisuunnittelun osaamisalan osat ovat käsitteellöityttämisen ja konseptisuunnittelun suunnittelu ja ilmaisu, käsitteellöityttämisen ja konseptisuunnittelun työmenetelmät ja -välineet, käsitteellöityttämisen ja konsepti-

suunnittelun tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Ohjauksen osaamisalan osat ovat ohjauksen suunnittelu ja ilmaisu, ohjauksen työmenetelmät ja -välineet sekä ohjauksen tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Radiotyön osaamisalan osat ovat radiotyön suunnittelu ja ilmaisu, radiotyön työmenetelmät ja -välineet sekä radiotyön tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisalan osat ovat suunnittelu ja ilmaisu tuotannossa, tuotannon työmenetelmät ja -välineet sekä tuotannon tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Verkkoviestinnän osaamisalan osat ovat verkkoviestinnän suunnittelu ja ilmaisu, verkkoviestinnän työmenetelmät ja -välineet ja verkkoviestinnän tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Virtualisoinnin osaamisalan osat ovat virtualisoinnin suunnittelu ja ilmaisu, virtualisoinnin työmenetelmät ja -välineet sekä virtualisoinnin tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Äänityön osaamisalan osat ovat äänityön suunnittelu ja ilmaisu, äänityön työmenetelmät ja -välineet sekä äänityön tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Lisäksi jokaiseen tutkintoon voidaan liittää vapaaehtoisena yrittäjäys-osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee audiovisuaalisen viestinnän tyylilajit, keskeiset työmenetelmät ja ilmaisukeinot. Hän osaa toimia AV-tuotantoympäristössä ja käyttää jotakin yleisesti ammattikäytössä olevista laitteista ja tietojärjestelmistä. Hän osaa ammatissa tarvittavan englannin kielen. Hän osaa suunnitella työnsä ja työskennellä itsenäisesti mutta osana tuotantoa. Hän osaa ottaa huomioon kustannusarvion. Hän osaa perehdyttää ja ohjata työntekijöitä sekä arvioida omaa ja muiden työtä. Hän osaa tarvittaessa toimia esimiehenä AV-tuotantoympäristössä.

Editoinnin osaamisalan suorittaja osaa lisäksi muun muassa kuvan ja äänen jälkikäsittelyyn liittyvät ilmaisukeinot ja menetelmät.

Julkaisugrafiikassa tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia kuvailmaisun keinoja. Hän tuntee värin ja valon sekä työpografisen ilmaisun keinot ja niiden vaikutukset.

Kuvauksen ja valaisun suorittaja hallitsee kuvaukseen ja valaisuun liittyvät ilmaisukeinot ja tekniikat.

Käsitteellistämisen ja konseptisuunnittelun osaamisalan suorittaja tuntee digitaalisen viestintätuotteen tuotannon ja hallitsee konseptisuunnittelun ja käsitteellistämisen tuotannon ja osaa soveltaa näitä tietoja työssään.

Ohjauksen osaamisalan suorittaja tuntee erilaisten kuvaus-, äänitys- ja jälkituotantoprosessien tavoitteet, menetelmät ja työtavat.

Radiotyön osaamisalan suorittaja osaa radionomaisen suullisen ja kirjallisen ilmaisun ja kerronnan. Hän tuntee radiojournalismin perusteet ja osaa haastatella. Hän tietää lähetyksen hallinnan perusteet.

Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisalalla tutkinnon suorittaja tunnistaa toteuttamiskelpoisen tuotantoteknisen suunnitelman.

Verkkoviestinnän osaamisalan suorittaja osaa muun muassa digitaalisen median käsitteellistämisen eri vaiheet. Hän osaa ottaa suunnittelussa huomioon käyttöliittymä-, vuorovaikutus- ja käytettävyyssuunnittelun perusteet sekä tallennus- ja jakelumuotojen erot.

Virtualisoinnin osaamisalan suorittaja muun muassa osaa sisältösuunnittelun perusteet. Hän hallitsee julkaisukanavi-

en erot sekä tallennus- ja jakelumuodot. Hän tietää media-alan toiminnan yhteiskunnalliset merkitykset.

Äänityön osaamisalan suorittaja muun muassa tuntee musiikin tyylit ja käytön. Hän pystyy äänitetyn aineiston sisällön jäsentelyyn.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä suuntautumisensa mukaisissa vastuullisissa tehtävissä AV-jälkituotantoyhtiöissä, tuotantoyhtiöissä, mainostomistoissa, mediapajoissa, lehtitaloissa, kustantamoissa, digitaalisen median yrityksissä, musiikki-, elokuva-, televisio-, peli- tai monimediayrityksissä sekä yritysten tai yhteisöjen viestintäosastoilla tai itsenäisinä yrittäjinä.

Valokuvaajan eat

Tutkinnoissa valitaan osaamisalan mukaiset osat. Lehtikuvauksen osaamisalan osat ovat kuvajournalismin hallinta ja kuvareportaasin hallinta. Luontokuvauksen osaamisalalla valitaan luontokuvauksen hallinta ja luontokuvauksen erikoisalan hallinta. Mainoskuvauksen osaamisalan osat ovat mainoskuvauksen hallinta ja mainoskuvauksen erikoisalan hallinta. Muotokuvauksen osaamisalalla osat ovat muotokuvauksen hallinta ja muotokuvauksen erikoisalan hallinta. Lisäksi ne, jotka eivät ole suorittaneet valokuvaajan ammattitutkintoa, suorittavat osan ammattivalokuvaajan perustaidot.

Tutkinnon suorittaja hallitsee laaja-alaisesti valokuvausalaa. Hän osaa kuvata persoonallisesti ja luovasti. Hän on kekseliäs, laadukas ja laaja-alainen. Hän pystyy seuraamaan oman alansa kansainvälistä kehitystä. Hän pystyy tunnistamaan toimeksiannon ongelmat, ratkaisemaan ne ja arvioimaan kustannukset. Hän tuntee eri medioiden kuvavaatimukset, osaa käyttää erilaisia välineitä ja materiaaleja oikein ja taloudellisesti. Hänellä on riittävä suullinen ja kirjallinen kielitaito.

Tutkinnon suorittaja osoittaa portfolioilla ammattitaitonsa omalla erikoisalallaan. Hän osaa valita tarpeeksi syvän lähestymistavan suuntautumisalansa (muotovalokuvaus, mainosvalokuvaus, lehtivalokuvaus, erikoisalojen valokuvaus tai muu valokuvauksen ala). Hän osaa

toteuttaa suunnitelmansa laadukkaasti ja aikataulun mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja hallitsee riittävät tiedot valokuvausalasta, järjestöistä, julkaisuista ja koulutuksesta. Hän pystyy toimimaan alansa kouluttajana, esitel-

mänpitäjänä sekä osallistumaan koulutuksen suunnitteluun ja kehittämiseen. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erikoistumisalansa valokuvaajana toisen palveluksessa tai itsenäisenä yrittäjänä.

VALMENTAVA KUVATAIDEALAN OPETUS

Taiteista kiinnostuneet voivat hakeutua valmentavaan kuvataidealan koulutukseen. Taidekoulut järjestävät lyhytkurssien lisäksi myös ammattiin valmistavaa opetusta. Tarkempia tietoja hakemisesta saa suoraan taidekouluista.

Hyvinkään taidekoulu

Päiväkoulussa järjestetään mm. yhteishakuun kuuluvaa Kuvallisen ilmaisen perustutkintoon johtavaa koulutusta.

Hyvinkään taidekoulussa on myös iltakoulu, joka tarjoaa taideopetusta itsenäisille harrastajille, taiteen korkeakouluihin pyrkijöille, täydennyskoulutukseksi kuvataidetta opiskelleille tai yleissivistäväksi harrastukseksi kaikille kuvataiteista kiinnostuneille ja niiden parissa työskenteleville. Koulutuksen järjestäjä on Hyvinkään Taidekoulun Tuki, jolle Hyvinkään kaupunki myöntää vuosittain sekä opetustilat että avustuksen opetuksen ylläpitämiseksi. Opinnot ovat laajuudeltaan 25 ov 2 vuoden aikana. Opetusta on 3 tuntia illassa 5 iltana viikossa.

Uudet oppilaat valitaan joka toinen vuosi näytetöiden perusteella, joita tulee olla vähintään 5 kpl: piirustuksia, maalauksia grafiikkaa tai veistoksia, osan töistä tulee olla mielellään kuitenkin piirustuksia. Näytetöiden tekniikka, koko ja aiheet ovat vapaat.

Uusia oppilaita otetaan seuraavan kerran syksyllä 2009. Aläikärajana on 17 vuotta. Lukukausimaksu on 350 euroa.

Lisätietoja: www.hytakoilta.fi. Tiedustelut, puh. 050 463 2334/rehtori iltakoulu.

Kemin taidekoulu

Koulu on yksityinen keskiasteen ammatillinen kuvataideoppilaitos, joka saa opetusministeriöltä harkinnanvaraista valtionapua. Vuosittain otetaan noin 20 opiskelijaa.

Koulu antaa opetusta kuvataiteilijan ja kuvataidehoitajan (art curator, konstvärdare) ammattiin sekä eri alojen tarvitsemää ammatillista lisäkoulutusta kuvataiteen perus-, täydennys- tai jatko-opintoina. Myös erityiskursseja järjestetään tarpeen mukaan.

Pajatyöaineita ovat piirustus, maalaus, kuvanveisto, grafiikka, kuvataila ja näyttelytoiminta. Muita oppiaineita ovat taidefilosofia, kuvanrakentamisen taidetieto ja tiedotaito, ihminen, kommunikointi, taidehistoria, järjestelemisen taito sekä kurssimuotoisena viittomakieli, restaurointi, italian kieli, henkinen kasvatustutkimus ja neuvottelutaito.

Opiskelu on ympärivuotista ja opintotukeen oikeuttavaa. Pääsyvaatimukset: 16 vuoden ikä, taiteelliset ansiot tai valintakurssi. Viisipäiväiset valintakurssit pidetään kesäkuun alun ja syyskuun puolenvälän tienoilla tai muuna erikseen sovittuna aikana. Lisätietoja tutkinnoista, opiskeluaioista ja kustannuksista saa opipalitoimikunnan kautta.

Koulussa voi suorittaa vain yhden vuoden perustutkinnon (40–50 ov) tai kolmiluokkaisen teoriaoppiaineiden ja pajatöiden identiteettitutkinnon (150 ov). Ammatillisena suoritteena identiteettitutkinnon lisäksi voi opiskella joko yhden vuoden kisälliluokalla ja tehdä kisällin päättötöiden ja mestarinäytteen (yht. 270 ov) tai sen päälle vielä yhden vuoden mestariluokalla ja suorittaa päättötöiden ja mestarinäytteen (yht. 270 ov).

Lisätietoja: Kemin Taidekoulu, Keskuspuistonkatu 38, 94100 Kemi, puh./faksi (016) 221 050/rehtori

Porin taidekoulu

Porin taidekoulu on kuvataiteen perusopetusta yli 16-vuotiaille nuorille ja aikuisille antava oppilaitos. Taidekoulun Kuvataiteen iltalinja luo edellytyksiä kuvataiteilijana toimimiseen ja valmentaa alan opintojen jatkamiseen ammatti- ja korkea-asteen

oppilaitoksissa. Opetusta annetaan 4 iltana viikossa esimerkiksi piirustuksessa, maalauksessa, taidegraafikassa, kuvanveistossa, taidehistoriassa ja estetiikassa. Lukuvuoden pituus on 30–31 viikkoa. Opinnot kestävät 1–2 vuotta ja ne voidaan suorittaa myös työn tai muun opiskelun ohessa.

Ensimmäisen lukuvuoden aikana suoritetaan Opetushallituksen vahvistaman visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän mukaiset kuvataiteen perusopetuksen perusopinnot (25 op) ja lukuvuoden päätteeksi saadaan perusopintojen päättötodistus. Toisen lukuvuoden syventävien työpajaopintojen (35 op) päätteeksi saadaan todistus koko visuaalisten taiteiden kuvataiteen perusopetuksen laajan oppimäärän suorittamisesta.

Porin taidekoulu on perustettu vuonna 1966 ja Porin kaupungin ylläpitämänä se on toiminut vuodesta 1981 lähtien. Kuvataiteen iltalinja toteutetaan yhteistyössä laajan oppimäärän mukaista kuvataiteen perusopetusta lapsille ja nuorille tarjoavan Porin lasten ja nuorten kuvataidekoulun kanssa.

Porin taidekoulun opiskelijavalinnat järjestetään 1–2 vuoden välein. Seuraavan kerran Kuvataiteen iltalinjalle valitaan enintään 15 uutta opiskelijaa heinä-elokuussa 2008. Valinta tapahtuu hakemusten, ennakkotehtävien ja/tai valintakurssin perusteella.

Kuvataiteen iltalinjan opiskelijoilta peritään kaksi kertaa lukuvuodessa lukukausimaksu, joka pyritään pitämään mahdollisimman edullisena. Lukuvuonna 2007–2008 lukukausimaksu on 150 euroa.

Lisätietoja: Taidekoulusta, opetustarjonnasta ja opiskelijavalinnoista tietoja saa Porin taidekoulun toimistosta, puh. (02) 621 1254, ja internetsivuilta www.pori.fi/taidekoulu.

Taidekoulu Maa

Suomenlinnassa sijaitseva Taidekoulu Maa on kannatusyhdistyksen ylläpitämä yksityinen oppilaitos. Koulu saa opetusministeriöltä ja Helsingin kaupungilta harkinnanvaraista toimintatukea. Koulussa voi opiskella kolmivuotisella kuvataiteilijan ammattiin valmistavalla päivälinjalla ja avoimilla iltakursseilla.

Taidekoulu Maan erityisalue on nykytaide monine sisältöineen ja kysymyksenasetteluineen. Koulu haluaa tarjota ympäristön, jossa tulevat taiteilijat voivat etsiä tekemiselleen kanavia myös perinteisten taideinstituutioiden ulkopuolella. Välinelähtöisen taidekoulutuksen sijaan Taidekoulu Maa haluaa auttaa oppilaitoita löytämään oman äänensä.

Opiskelu on päivälinjalla periodiluonteista sisältäen mm. luentoja, workshoppeja, projekteja ja pajoja. Opiskeluun sisältyy myös itsenäisen työskentelyn jaksoja. Oppiaika ammatillisella päivälinjalla on kolme vuotta. Opintoja voi jatkaa ohjatulla vapaaehtoisella neljännellä vuosikurssilla. Koulun päätyttyä opiskelijat voivat hakea kokelasjäseniksi Suomen taiteilijajärjestöihin.

Päivälinjalla opiskelijat valitaan toukokuussa järjestettäviltä valintakursseilta. Ikäraja ammattiin valmistavalle päivälinjalle on 18 vuotta. Iltakursseilta voi myös hakea suoraan päivälinjalle. Iltakurssit ovat kaikille avoimia ja ne sopivat hyvin sekä kuvataideharrastustaan aloitteleville että jo pidempään ehtineille. Kurssit sopivat myös taidekouluhiihin pyrkiville.

Iltakursseilla opiskellaan kuvataiteen perusteita, havaintojen suodattamista visuaaliseen muotoon eri tekniikoita hyväksi käyttäen.

Opiskelijat otetaan iltakursseille ilmoittautumisjärjestyksessä. Ikäraja kurssille on 16 vuotta. Kurssit toteutetaan Työväen sivistysliiton tuella.

Ammattiin valmistava päivälinjalla lukuvuosi alkaa syyskuun alussa ja päättyy toukokuun lopussa. Kurssimuotoisen iltakuorin kesto on syyslukukaudella 14 viikkoa ja kevatlukukaudella 16 viikkoa. Päiväopiskelijat kuuluvat valtion opintotuen piiriin.

Lisätietoja: www.taidekoulumaa.fi

Snellman-korkeakoulu

Snellman-korkeakoulu on yksityisen kannatusyhdistyksen ylläpitämä vapaan sivistystyön oppilaitos. Koulussa on mahdollista opiskella yleisopintoja, steinerpedagogisia luokanopettajan ja varhaiskasvattajan opintoja, biodynaamisen viljelyn ja luonnonhoidon opintoja sekä erilaisia taideopintoja.

Kuvataiteiden opintosuunta:

Kuvataiteiden perusopintovuosi (40 ov) tarjoaa tutkivan, kuvataiteiden perusteisiin, väriin ja muotoon paneutuvan perusopintokokonaisuuden. Opintovuoden päätaideaineet ovat maalaus, muovailu ja piirustus. Sivutaideaineina ovat liike (eurytmia) ja puhe- ja draamataide.

Kuvataideopinnot ovat kolmivuotinen, 120 ov:n laajuinen Snellman-korkeakoulun kuvataiteiden koulutuskokonaisuus. Neljäs opintovuosi (40 ov) koostuu taidepedagogisista opinnoista. Suunnitteilla on viides opintovuosi (35 ov), joka antaa kelpoisuuden toimia steinerkoulun kuvataiteen aineenopettajana.

Perusopintovuotta suositellaan kaikille värin ja muodon ilmaisullisuudesta kiinnostuneille ja kaikille, jotka haluavat kehittää väri- ja muototajuaan niin taiteen kuin luonnonkin suhteen. Opintovuosi sopii virikevuodeksi taide-, kasvat-, hoito- ja sosiaalialoilla toimiville sekä laadullisten tutkimusmenetelmien kehittämisestä, fenomenologisesta luonnontutkimuksesta kiin-

nostuneille. Perusopintovuodelle voi osallistua myös vierasopiskelijana valitsemalleen jaksokokonaisuudelle.

Touko-kesäkuun vaihteessa järjestetään johdantokurssi perusopintovuodelle. Kurssi on samalla uusien opiskelijoiden valintakurssi. Valintakurssilla syvennyttään kuvataideopintojen työskentelymenetelmään maalaus-, piirustus- ja muovailuharjoituksin. Valintakurssille ilmoittaudutaan opintosuunnalle hakemisen yhteydessä 30.4. mennessä. Opiskelijavalinnat tehdään henkilökohtaisten haastattelujen yhteydessä touko-kesäkuun vaihteessa.

Vapaamuotoisesta hakemuksesta tulee henkilötietojen ja lyhyen elämäkerran lisäksi ilmetä opiskelu- ja työkokemus sekä perustelut opiskelulle kuvataidevuodella. Opintomaksu on 730 euroa/opintokausi. Opintoihin on mahdollista saada Kelan opintotukea. Opiskelijat kustantavat itse opintoihin liittyvät materiaalit. Materiaalimaksut ovat noin 70 euroa /opintokausi.

Snellman-korkeakoulun muita taiteellisia opintoja ovat puhe- ja draamataiteen opinnot (200 ov) sekä laulun ja eurytmian opinnot (40 ov).

Lisätietoja: www.snellman-korkeakoulu.fi

Vapaa taidekoulu

Vapaa Taidekoulu on maalaustaiteeseen keskittynyt, taidemaalarin ammattiin valmistava oppilaitos. Ammatillisen koulutuksen lisäksi järjestetään kursseja, jotka ovat avoimia kaikille kiinnostuneille.

Ammattiin valmistava täysipäiväinen koulutus kestää kolme/neljä lukuvuotta. Ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat valitaan toukokuun lopulla pidettävän kaksiviikkoisen maisemamaalaus-/valintakurssin aikana tehtyjen töiden perusteella. Ensimmäinen vuosi on itsenäinen opintokokonaisuus, jonka jälkeen osa opiskelijoista kutsutaan jatkamaan opintojaan seuraaville vuosiluokille. Neljäs vuosikurssi on vapaaehtoinen ateljeetyöskentelyn vuosi.

Valintakurssimaksu 180 euroa sisältää tarvittavat paperit. Maalausopiskelijoiden lukukausimaksu on ensimmäisen vuoden aikana syksyllä 300 euroa ja keväällä 350 euroa, seuraavilla vuosiluokilla vastaavasti 200 ja 250 euroa. Maalausluokkien opiskelijat kuuluvat valtion opintotuen piiriin.

Kurssimuotoiseen koulutukseen otetaan opiskelijoita ilmoittautumisjärjestyksessä. Kurssien Kuva-analyysi I ja II kurssimaksuihin 260 euroa sisältyvät tarvittavat paperit, Goethen väriopin kurssimaksuun 210 euroa sisältyy kaikki tarvikkeet ja elävän mallin piirustukseen voi osallistua 180 euroa suuruisella maksulla/lukukausi.

Koulutukseen valittavan tulisi olla suorittanut oppivelvollisuutensa ja täyttänyt 16 vuotta, yläikärajaa ei ole.

Lisätietoja: www.vapaataidekoulu.fi

TEATTERI JA TANSSI

Yleistä tietoa alasta

Tanssialan ammattilaiset voivat koulutuksestaan riippuen toimia tanssijoina, koreografeina tai opettajina. Jotkut alan ammattilaiset tekevät uransa aikana niin tanssijan, koreografin kuin opettajanakin töitä. Ammattitanssijan ura on yleensä verrattain lyhyt ja monet aloittavat ammattiin tähtäävän harjoittelun jo hyvin nuorina. Tanssin kenttä on monimuotoinen ja tanssija voi suuntautua klassisen baletin, nykytanssin ja kansantanssin lisäksi myös jazz- ja populaaritanssiin. Perinnäisempien tanssin lajien rinnalle on viime vuosikymmeninä ja vuosina syntynyt myös uudenlaisia tanssin ilmaisumuotoja ja esityskäytäntöjä.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Tanssija käyttää työvälineenä omaa kehoaan, ja työssä yhdistyvät luova henkinen ja taitoa vaativa fyysinen prosessi. Hyvän ammattitaidon edellytyksenä on tanssitekninen osaaminen yhdistyneenä taiteelliseen tulkintaan ja ilmaisuun. Alalla toimiminen vaatii jatkuvaa taitojen ylläpitoa ja usein myös uusien hankkimista. Työ on paitsi esiintymistä ja harjoittelua yhdessä muiden kanssa myös kanssakäymistä yleisön kanssa.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Suuri osa tanssijoista työskentelee produktiokohtaisissa ryhmissä, yksityisinä tanssitaiteen elinkeinonharjoittajina ja freelance-tanssitaiteilijoina. Muita toiminta-alueita voivat olla esimerkiksi elokuva- ja televisiotyö, viihdeteollisuus ja mainontaan liittyvät työt. Tanssija voi työllistyä myös kiinteisiin tanssiryhmiin ja ammattiteattereihin sekä Suomen Kansallisbalettiin. Tanssijan suuntautuminen määrittelee työtehtäviin hakeutumisen. Kaikki tanssijan tutkinnon suorittaneista eivät kuitenkaan työllisty koulutusta vastaaviin tehtäviin.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Tanssialan ammattilaisten määrä on kolmen viime vuosikymmenen aikana yli kaksinkertaistunut ja koulutettuja tanssitaiteilijoita on monin verroin enemmän kuin alalla on työpaikkoja. Tanssijan työlle on usein tyyppillistä työn projektiluonteisuus sekä työllisyyden ja työttömyyden vaihtelu. Vakinaisia työpaikkoja alalla on vähän ja suuri osa tanssijoista työllistää itsensä lyhyissä teoskohtaisissa työsuhteissa.

Jatko-opintomahdollisuudet

Tanssialan ammatillisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Tanssialan jatko-opintoja voi suorittaa ammattikorkeakouluissa, joissa voi valmistua tanssinopettajaksi. Alan yliopisto-opintoja voi suorittaa teatterikorkeakoulussa, jossa voi suorittaa alan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Tanssialan ammattilaisten määrä on kolmen viime vuosikymmenen aikana yli kaksinkertaistunut, ja koulutettuja tanssitaiteilijoita on monin verroin enemmän kuin alalla on työpaikkoja. Tanssijan työlle on usein tyyppillistä työn projektiluonteisuus sekä työllisyyden ja työttömyyden vaihtelu. Vakinaisia työpaikkoja alalla on vähän ja suuri osa tanssijoista työllistää itsensä lyhyissä teoskohtaisissa työsuhteissa.

Jatko-opintomahdollisuudet

Tanssialan ammatillisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Tanssialan jatko-opintoja voi suorittaa ammattikorkeakouluissa, joissa voi valmistua tanssinopettajaksi. Alan yliopisto-opintoja voi suorittaa teatterikorkeakoulussa, jossa voi suorittaa alan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot
Sirkusalan pt
Tanssialan pt
Ammattitutkinto
Teatterialan at
Erikoisammattitutkinto
Teatterialan eat

Ammatilliset perustutkinnot

Sirkusalan pt

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Tanssialan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat ammatillista osaamista tukevat tanssitekniikat, kehonhuolto, ilmaisuvalmiudet, produktiotyö, tanssin historia ja tanssianalyysi. Seuraavista suuntautumisista valitaan yksi: baletti, nykytanssi, kansantanssi, jazz ja populaaritanssi ja suoritetaan toinen seuraavista: osaamista syventävät tanssitekniikat tai osaamista laajentavat tanssitekniikat. Tutkintonimike on tanssija.

Tutkinnon suorittaja hallitsee omaa suuntautumistaan tukevan tanssitekniikan ja ilmaisun sekä on perehtynyt niitä tukeviin muihin tanssin alueisiin. Hän osaa soveltaa käytännön työssä perustietojaan anatomiasta ja fysiologiasta sekä huolehtia kehonsa hyvinvoinnista. Hän ymmärtää henkisen hyvinvoinnin vaikutuksen fyysisyyteen ja ravitsemuksen merkityksen kehon toimintakyvylle. Hän pystyy tekemään itsenäisiä taiteellisia ratkaisuja ja ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti ja laaja-alaisesti. Hän osaa työskennellä erilaisten koreografioiden kanssa ja tulkita eri teoksia. Hänellä on kokemusta tanssiproduktion tai muun esityksen syntymisestä eri alojen ammattilaisten yhteistyönä ja hän ymmärtää produktioiden yhteistoiminnallisia prosesseja.

Hän osaa toimia osana ryhmää ja toisaalta tuoda esiin persoonallista ilmaisuaan. Hän pystyy tekemään oman itsenäisen taiteellisen työn ja kuvaamaan oppimisprosessiaan. Hänellä on perusvalmiudet tarkastella tanssin eri lajeja ja tyylejä sekä tanssin eri osatekijöiden suhteita. Hän ymmärtää tanssialansa taustoja ja tuntee

länsimaisen ja suomalaisen tanssin historiaa sekä musiikin tyylejä. Hän tuntee suomalaisen taide- ja kulttuurihallinnon toimintaperiaatteita. Hän osaa ilmaista itseään myös kirjallisesti ja selviytyy käytännön työtilanteissa myös toisella kotimaisella ja jollakin vieraalla kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoisosaamista ja työelämän edellyttämää ammattitaitoa yhdellä tutkinnon osa-alueella.

Ammattitutkinto

Teatterialan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat teatterialan kaikille yhteinen ammattitaito sekä teatterialan tuotanto- ja taiteellinen prosessi. Näiden lisäksi on valittava yksi suuntautumisasiala ja suoritettava suuntautumisasialan mukaiset tutkinnon osat.

Tuotantotekniikan suuntautumisasialalla kaikki suorittavat osan tuotantotekniikan yhteinen osaaminen. Lisäksi on valittava yksi seuraavista: järjestäjä, kuis-kaaja, tarpeistonhoitaja

Esitystekniikan suuntautumisasialalla kaikille yhteinen osa on esitystekniikan yhteinen osaaminen.

Lisäksi on valittava yksi seuraavista: valo, ääni, näyttämö. Vapaaehtoisina lisäsuorituksina voi valita myös seuraavia osia: av-tekniikka, kuvankäsittely, liikkuva valo ja langaton mikrofonitekniikka.

Lavasterakennuksen suuntautumisasialalla kaikki suorittavat osan lavasterakennuksen yhteinen osaaminen. Lisäksi on valittava yksi seuraavista: metallityö, puutyö, pintakäsittely.

Pukujen valmistuksen suuntautumisasialalla kaikki suorittavat osan: pukujen valmistuksen yhteinen osaaminen. Lisäksi on valittava kolme seuraavista: tietokoneavusteinen kaavoitus, hatut ja asusteet, historialliset roolivaatteet, toppaukset ja tukirakenteet, fantasiavaatteet

ja -hahmot, tanssijoiden roolivaatteet, pintakäsittely, värjäys ja patinointi.

Maskeerauksen suuntautumisasialan valinnut suorittaa seuraavat neljä osaa: maskeerauksen yhteinen osaaminen, värimaskeeraus, hiukset ja irtokarvat, tehosmaskeeraus.

Nukketeatterin suuntautumisasialalla kaikille yhteinen osa on nukketeatterin yhteinen osaaminen. Lisäksi on valittava yksi seuraavista: teatterinukun valmistus, nukketeatterikasvatus.

Jokaiseen suuntautumisasialaan voi liittää myös osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee teatterialan taiteellisen ja teknisen työn luonteen. Hän osaa toimia teatterialalla huomioiden työturvallisuuden ja työsuojelun. Hän tietää teatterialalla yleisesti käytetyn ammattisanaston sisällön ja merkityksen. Hän tuntee teatteri- ja tyylihistorian teatterialan kehityksessä ja nykyisessä toiminnassa.

Tutkinnon suorittaja tuntee suomalaisen teatterialan rakenteen ja merkityksen. Hän osaa tuotantoprosessin keskeiset osat. Hän ymmärtää, että esitys on kaiken toiminnan lähtökohta. Hän osaa laadukkaan työskentelyn. Hän hallitsee erilaisia työelämän vuorovaikutustilanteita. Hän osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa suuntautumisasialan tiedot ja taidot. Hän tuntee muut tuotannon osa-alueet. Hän kykenee kommunikoidaan omasta ammattialueestaan suomeksi/ruotsiksi ja englanniksi. Hän osaa käyttää työn vaatimia laitteita ja materiaaleja. Hän osaa hyödyntää tietotekniikkaa omalla ammattialueellaan.

Tuotantotekniikassa hän muun muassa osaa sopeutua teatterityön teknisiin ja taiteellisiin prosesseihin. Hän tuntee työpaikan audiovisuaaliset laitteet. Hän osaa tuotantosunnittelun ja -hallinnan

myös tietotekniikkaa hyödyntäen. Hän osaa tekstin syöttämisen harjoituksissa ja esitystilanteissa, kun näyttelijä tarvitsee apua roolisuorituksessaan. Hän osaa suunnitella esityksen tarpeiston.

Esitystekniikan alalla hän pystyy avustamaan valo-, ääni- ja näyttämötekniikan perustöissä oman ammattialueensa lisäksi. Hän hallitsee oman ammattialueensa sähköturvallisuusohjeet, työsuojelumääräykset ja paloturvallisuusohjeet. Hän tuntee valaistusjärjestelmät ja -laitteet sekä valotekniikan käsitteet ja laskemisen.

Lavasterakennuksen alalla tutkinnon suorittaja osaa muun muassa käyttää tehokkaasti ja turvallisesti työkoneita sekä tuntee alan työmenetelmät ja osaa soveltaa niitä lavasteiden rakentamiseen.

Pukujen valmistuksen suuntautumisalalla tutkinnon suorittaja osaa muun muassa kaavoittaa, muotoilla ja leikata rooli-vaatteita, suunnitella ja toteuttaa erikoisvaatteita ja tehosteita.

Maskeerauksen suuntautumisalalla tutkinnon suorittaja muun muassa tuntee maskeerauksen työnkulun. Hän osaa tehdä kaunistavia, korjaavia ja näyttämätekstin roolianalyysin pohjalta roolimaskeerauksia. Hallitsee irtosien, irtokarvojen ja peruukkien laitton.

Nukketeatterin suuntautumisalalla tutkinnon suorittaja osaa muun muassa nukketeatterin perustekniikat. Hän osaa valmistaa teatterinukkeja eri materiaaleista. Hän osaa ottaa huomioon kohderyhmän kehityskaudet toimintaja esitystilanteessa. Hän osaa suunnitella nukketeatterin keinoin taidekasvatuksellisia kokonaisuuksia.

Yrittäjyys-osan suorittaja hallitsee yrityksen aloittamisen ja yrittämisen vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teatterin ja muun ohjelmatuotannon tuotanto- ja teatteriteknisissä teh-

tävissä tai teatterinukkien kansa taiteen, kulttuurin, opetuksen ja taidekasvatuksen tehtävissä tai teatteri- ja muun estraditaiteen sekä media-alan maskeeraajan tehtävissä.

Erikoisammattitutkinto

Teatterialan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat teatterialan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito ja teatterialan esimiestäidot. Näiden lisäksi on valittava yksi suuntautumisala. Esitystekniikan suuntautumisalalla suoritetaan yksi osa: valo, ääni tai näyttämö. Lavastuksen toteutus on yksi suuntautumisala. Puvustuksen toteutus on yksi suuntautumisala. Maskeerauksen suuntautumisalalla suoritetaan osat: maskeerauksen yleis- taidot, värimaskeeraus, hiukset ja irtokarvat sekä tehostemaskeeraus. Lisäksi tutkintoon voi liittää osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee laaja-alaisesti taiteellisen työn kokonaisuuden ja oman työnsä osuuden siinä. Hän tuntee teatterihistoriaa ja hallitsee oman ammattialueensa kehityshistoriaa. Hän hallitsee vaativan taiteellisen projektisuunnittelun keskeiset menetelmät. Hän pystyy valvomaan ja kehittämään tuotannon laatua. Hän tunnistaa työyksikkönsä vaikutukset teatterin tai talon kokonaisuuteen sekä ympäristöönsä. Hän hallitsee organisaationsa tai yksikkönsä toiminta-ajatuksen ja tavoitteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee henkilöstösuunnittelun ja -hankinnan menetelmät sekä työehtosopimusjärjestelmän ja työ sopimuksen perusteet. Hän hallitsee henkilöjohtamisen peruseräatteen sekä tehokkaat johtamistyyli. Hän osaa valvoa ja arvioida henkilöstön työtä ja antaa motivoivaa palautetta sekä huolehtia henkilöstön hyvinvoinnista. Hän hallitsee organisaation ulkoisen tiedotuksen ja vuorovaikutuksen periaatteet.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valitse- mansa suuntautumisalan osien tiedot ja taidot. Hän hallitsee alan tekniikan

järjestelmät ja laitteet sekä materiaalit ja menetelmät. Hän hallitsee harjoitus- ja esitystoiminnan sekä oman osuutensa kokonaisuuden osana. Hän osaa näyttämätekstin luettuaan hahmottaa tarvittavan työnsä tyylin ja laajuuden. Hän hallitsee tyyliä ja tyylihistoriaa. Hän hallitsee omaan työhönsä liittyvän dokumentoinnin. Hän hallitsee teatterialan ja oman ammattialueensa erityistestit- tön laaja-alaisesti suomeksi/ruotsiksi ja englanniksi ja osaa hyödyntää tietotekniikkaa. Hän osaa sopeutua teatterityön teknisiin ja taiteellisiin prosesseihin työskennellessään.

Esitystekniikan suuntautumisalan ääni- osan suorittaja muun muassa hallitsee seuraavat äänitekniikan käsitteet ja laskennan: sähköinen laskenta äänitekniikassa, äänikentän suureet, mittayksiköt ja akustiikan käsitteet. Esitystekniikan suuntautumisalan näyttämö-osan suorittaja hallitsee myös muun muassa lavastusluonnosten tulkinnan.

Lavastuksen toteutuksen suuntautumisalan suorittaja hallitsee lisäksi lavastuksen suunnittelun, valmistusprosessin ja organisoimisen rakentamisesta pystytykseen ja purkamiseen sekä varastointiin.

Puvustuksen toteutuksen suuntautumisalan suorittaja hallitsee lisäksi muun muassa pukuluonnosten tulkinnan. Hän osaa myös organisoida puvustuksen valmistuksen.

Maskeerauksen suuntautumisalalla tutkinnon suorittaja hallitsee muun muassa laaja-alaisesti maskeerauksessa yleisesti käytettävät ihonhoitotuotteet ja ihon puhdistusaineet ja hallitsee laaja-alaisesti värimaskeerausaineet ja välineet. Hän osaa tehdä kaunistavia, korjaavia ja tehostemaskeerauksia sekä hallitsee irtosien, irtokarvojen ja peruukkien laitton.

Yrittäjyys-osan suorittaja hallitsee yrityksen aloittamisen ja yrittämisen vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teatterin ja muun ohjelmatuotannon tuotanto- ja teatteriteknisissä tehtävissä tai teatterinukkien kanssa taiteen, kulttuurin, opetuksen ja taidekasvatuksen tehtävissä tai teatteri- ja muun estra-

ditaiteen sekä media-alan maskeeraajan tehtävissä.

vissä tai teatterinukkien kanssa taiteen, kulttuurin, opetuksen ja taidekasvatuksen tehtävissä tai teatteri- ja muun estra-

MUSIIKKI

Yleistä tietoa alasta

Musiikkialalla työelämä koostuu pääosin muusikon ja musiikin opettajan työtehtävistä sekä niitä sivuavista muista töistä. Teknologian kehitys on tuonut uudenlaisia työtehtäviä myös musiikkialalle. Musiikkialan osaaminen on eduksi myös erilaisissa alaa sivuavissa töissä, esimerkiksi ohjelmatoimistojen, festivaalien ja musiikkialan järjestöjen hallinnossa. Musiikki on perinteisesti jaettu usein taide-, populaari- ja kansanmusiikkiin. Eri musiikinlajien väliset rajat ovat viime vuosikymmenten aikana kuitenkin madaltuneet ja musiikista on tullut yhä monimuotoisempaa.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Musiikkialalle on ominaista, että sille hakeutuvat ovat harjoittaneet tavoitteellisia musiikkiopintoja lapsuudesta lähtien. Riittävien ammatillisten musiikillisten valmiuksien saavuttaminen vaatii paljon aikaa ja taitojen ylläpitäminen ja kehittäminen edelleen edellyttävät jatkuvaa harjoittelemista. Alalla toimivan tulee osata hallita ja suunnitella erilaisia työtehtäviä. Muusikon työssä edellytetään tulevaisuudessa entistä monipuolisempia valmiuksia toimia erilaisissa työtehtävissä ja eri tyylien parissa. Alan kansainvälisyys edellyttää myös hyvää kielitaitoa.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Musiikkialan perustutkinnon suorittaneet voivat tutkinnon koulutusohjelmasta ja erikoistumisestaan riippuen toimia erilaisissa musiikkialan tehtävissä. He voivat työskennellä paitsi esiintyvinä muusikkoina, myös esimerkiksi musiikin palvelu- ja tuotantotehtävissä, viihdealalla, matkailupalvelualalla, erilaisissa

viestintäalan tehtävissä sekä kuntien ja muiden yhteisöjen järjestämässä musiikin harrastus- ja ohjaustoiminnassa. Musiikkialan sisälläkin työt saattavat koostua monenlaisista tehtävistä: esimerkiksi muusikot saavat esitystulojen ohella tekijänoikeustuloja ja tuloja opetustyöstä.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Musiikkialalla on pitkään ollut melko hyvä työllisyystilanne. Tällä hetkellä alalla toimivat ammattilaiset ovat yleisesti ottaen suhteellisen nuoria, alalle tulee selvästi enemmän työllisiä kuin mitä siltä poistuu, ja uusia pysyviä työpaikkoja syntyy vähän. Lähes kaikissa musiikin lajeissa, erityisesti kevyessä musiikissa, työtilaisuuksien tavoittelijoita on huomattavasti enemmän kuin tilaisuuksia on tarjolla. Perinteisten työtehtävien lisäksi kulttuuriyrittäjyyden oletetaan tuottavan työpaikkoja myös musiikkialalle ja sen lähialueille, kuten media-, viihde-, matkailu- ja ravintola-aloille.

Jatko-opintomahdollisuudet

Musiikkialan perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Luontevia jatkokoulutuspaikkoja ovat ammattikorkeakoulut, joissa voi valmistua muusikoksi ja musiikkipedagogiksi. Jatko-opiskelu on mahdollista myös yliopistoissa, joissa voi suorittaa alan alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto

Musiikkialan pt

Ammattitutkinto

Rytimimusiikkituotannon eat

Ammatillinen perustutkinto

Musiikkialan pt

Tutkinnon kaikille pakollinen osa on musiikkialan perusvalmiudet. Muusikon osaamisalalla tutkintonimikkeet ovat yhtye-/orkesterimuusikko, säestäjä, laulaja ja kirkkomuusikko. Yhtye-/orkesterimuusikon, säestäjän ja laulajan pakolliset

osat ovat instrumenttitaidot, yhtye- ja orkesteritaidot, musiikin hahmottaminen sekä toimiminen muusikon/musiikkiteknologian eri toimintaympäristöissä. Kirkkomuusikon pakolliset osat ovat kirkkomuusikon instrumenttitaidot, kuoro- ja yhtyetaidot, musiikin hahmottaminen, liturginen musiikki ja työelämä tieto sekä seurakunnan musiikkikasvatus.

Kaikkien on lisäksi suoritettava kaksi seuraavista osaamisalan valinnaisista osista: instrumenttitaitojen kehittäminen, yhtye- ja orkesteritaitojen kehittäminen, produktiivisuus, musiikkiteknologiataitojen kehittäminen, säveltäminen ja sovittaminen.

Soitinhuollon ja musiikin teknologian osaamisalalla tutkintonimikkeet ovat pianonviritäjä ja musiikkiteknologi. Pianonviritäjän pakolliset osat ovat pianon viritys, pianon huolto, yritystoiminta ja markkinointi sekä pianon viritys asiakastyönä tai pianon peruskorjaus. Valinnaisena on suoritettava joko pianon kenttähuolto tai flyygelin huollon työmenetelmät tai vaihtoehtoisesti molemmat seuraavista osista: instrumenttitaitojen kehittäminen ja musiikkiteknologiataitojen kehittäminen.

Musiikkiteknologian pakolliset osat ovat musiikkiteknologian instrumentti- ja yhtyetaidot, musiikin hahmottaminen, toimiminen muusikkona/musiikkiteknologina eri toimintaympäristöissä, musiikkiteknologian perustaidot sekä musiikin tietotekniikka tai äänitys tai äänentoisto. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: projektityö musiikin tietotekniikassa, projektityö äänityksessä, projektityö äänentoistossa, instrumenttitaitojen kehittäminen, yhtye- ja orkesteritaitojen kehittäminen, produktiivisuus.

Tutkinnon suorittaja tuntee länsimaista taidemusiikkia, afroamerikkalaista musiikkia ja suomalaista kansanmusiikkia sekä soittimien historiaa ja kehitystä. Hän hallitsee oman instrumenttiryhmänsä soitinhuollon keskeiset sisällöt ja erityisesti muusikon osaamisalalla instrumenttitaidot. Hän osaa ottaa työssään huomioon musiikin säveltämiseen, esittämiseen ja tuottamiseen liittyvät tekijänoikeudet. Hänellä on valmiudet käyttää tieto- ja viestintäteknikkaa tiedon hankkimiseen ja viestimiseen. Hän osaa kommunikoida omaan alaansa liittyviä asioita myös muulla kuin äidinkielellään. Hän pystyy toimimaan joustavasti erilaisissa työympäristöissä.

Tutkinnon suorittaneet yhtye-/orkesterimuusikot, laulajat ja säestäjät voivat työskennellä erilaisissa orkestereissa, koonpanoissa ja yhtyeissä. Kirkkomuusikot voivat toimia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alimman asteen kanttorin tehtävissä ja seurakunnan musiikkityöissä. Pianonviritäjillä on valmiudet viritää, huoltaa ja korjata pianoja, flyygeleitä ja cembaloita yksityisyrittäjänä tai toisen palveluksessa. Musiikkiteknologit voivat työskennellä äänentoistoon, äänittämiseen ja musiikin tietotekniikkaan liittyvissä taiteellista ja teknistä osaamista edellyttävissä tehtävissä. Musiikkialan perustutkinnon suorittaneet voivat myös toimia erilaisissa alan palvelu- ja tuotantotehtävissä sekä harrastus- ja ohjaustöissä.

Ammattitutkinto

Rytmimusiikkituotannon at

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALA

LIIKETALOUS JA KAUPPA

Yleistä tietoa alasta

Liiketalouden ja kaupan alalla tuotetaan tuotteita ja palveluja yritysten, julkishallinnon ja yhteisöjen ja yksityishenkilöiden tarpeisiin.

Alan tutkinnon suorittaneet henkilöt työskentelevät kaikilla elinkeinoelämän aloilla liiketaloudellista ja kaupallista osaamista vaativissa tehtävissä. Niitä ovat esimerkiksi eri alojen asiakaspalvelu, myynti- ja markkinointitehtävät myös ulkomaankaupan alalla, taloushallinto, kirjasto- ja informaatiopalvelut, rahoitus- ja vakuutusalan tehtävät, asiakirjahallinto ja arkistointi sekä isännöinti.

Yrityksissä ja erilaisissa organisaatioissa on hoidettava johtamiseen ja hallintoon liittyviä tehtäviä. Alalla toimivat voivat olla myös yrittäjiä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia.

Alan osaamistarpeisiin vaikuttavat välittömästi yhteiskunnalliset ja kansainväliset muutokset sekä jatkuvasti lisääntyvä ihmisten ja toimintojen verkottuminen. Suuri vaikutus on tietotekniikan käytön jatkuvalla lisääntymisellä niin kaupallisissa yhteyksissä kuin hallinnollisten tehtävien hoitamisessa. Jatkuva kilpailun lisääntyminen edellyttää alalla toimivilta henkilöiltä ja organisaatioilta suurta joustavuutta.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Liiketalouden ja kaupan alan tehtävissä toimiva henkilö tuottaa erilaisia palveluja sekä välittää tietoa kuluttajille, yrityksille ja organisaatioille.

Alan työtehtävät liittyvät yksityisten ja julkisten organisaatioiden hallintoon, talouteen, myyntiin ja markkinointiin sekä niiden johtamiseen. Liiketalouden ja kaupan alan työ on palvelutyötä, jossa korostuvat palvelualltius, yhteistyö ja vuorovaikutus.

Organisaatiot ja niiden asiakkaat odottavat, jopa vaativat, työntekijöiltä joustavuutta, aloitteellisuutta, erilaisten ongelmien ratkaisutaitoja, luovuutta, monialaista ammattitaitoa ja asiakaskeisyyttä sekä tehokkuutta ja täsmällisyyttä.

Alan ammateissa vaaditaan liiketaloudellista ajattelukykyä ja tulo- ja tuotokellisuutta. Kansainvälistyvä toimintaympäristömme edellyttää myös kielitaitoa sekä valmiutta työskennellä joustavasti yllättävissäkin tilanteissa. Tietotekniikan hyväksikäyttötaitoja edellytetään alalla yleisesti. Liiketalouden ja hallinnon alan ammattilaisilta odotetaan lisäksi hyviä taitoja ilmaista itseään sujuvasti kirjallisesti ja suullisesti. Yrittäjyys on toiminnassa keskeinen piirre niin organisaation sisäisenä toimintatapana kuin itsenäisenä yrittäjänä toimiminen.

Organisaatioissa toimitaan nykyään hyvin usein hankkeissa, työryhmissä ja erilaisissa verkostoissa. Työntekijä joutuu näin ollen usein toimimaan samanaikaisesti useassa työtehtävässä, mikä edellyttää osaamisen joustavaa ja luovaa käyttöä sekä stressin sietokykyä.

Yleisimmät työtehtävät tai -paikat alalla

Liiketalouden ja kaupan alan tutkinnot ovat laaja-alaisia. Ne tarjoavat useita erilaisia työllistymismahdollisuuksia sekä suurissa että pienissä organisaatioissa. Tutkinnon suorittaneet toimivat erilaisissa tehtävissä, jotka liittyvät yritysten ja organisaatioiden hallintoon ja palvelutehtäviin.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Useissa tulevaisuuden työelämää ja työllistymistä koskevissa tutkimuksissa on todettu, että liike-elämää tukeviin työtehtäviin ja ammatteihin tullaan jatkuvasti tarvitsemaan ammattitaitoisia ja alan tutkinnon suorittaneita henkilöitä, joilla lisäksi on monialaista osaamista. Yritysten keskittyessä omaan ydinosaamiseensa tullaan niiden hallinnollisia tehtäviä ja muita sisäisiä palveluja ulkoistamaan. Näin syntyy näitä palveluja tarjoaviin yrityksiin uusia työpaikkoja, sama kehitys tarjoaa myös mahdollisuuksia yritystoiminnan aloittamiseen tai itsenäiseen ammatinharjoittamiseen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Liiketalouden perustutkinnon suorittaneella henkilöllä on yleinen jatko-opintokelpoisuus. Sen mukaan hän voi pyrkiä ammattikorkeakouluun tai yliopistoon.

Luontevia jatkokoulutusmahdollisuuksia ovat liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto, tradenomi tai kauppatieteiden kandidaatin (alempi korkeakoulututkinto) sekä kauppatieteiden maisterin (ylempi korkeakoulututkinto) tutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Liiketalouden pt
Ammattitutkinnot
Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen at
Isännöinnin at
Kiinteistövälihuonealan at
Markkinointiviestinnän at
Myyntin at
Rahoitus- ja vakuutusalan at
Sihteerin at
Taloushallinnon at
Tullialan at
Ulkomaankaupan at
Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen at
Virastomestarin at
Yrittäjän at
Erikoisammattitutkinnot
Johtamisen eat
Kaupan esimiehen eat
Markkinointiviestinnän eat
Taloushallinnon eat
Ulkomaankaupan eat
Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen eat
Yritysjohdamisen eat
Yrityneuvojan eat

Ammatillinen perustutkinto

Liiketalouden pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on liiketalous ja hallinto. Asiakaspalvelu ja markkinointi osaamisalan pakolliset osat ovat asiakasmarkkinointi, markkinointiviestintä ja markkinoinnin suunnittelu. Informaatio- ja kirjastopalvelut osaamisalan pakolliset osat ovat informaatio- ja kirjastoalan palvelutoiminta, aineiston hankinta ja tiedon tallennus sekä tiedonhankinta ja tietopalvelu. Taloushallinto-osaamisalan pakolliset osat ovat taloudellisen tiedon tuottaminen sekä yrityksen talouden suunnittelu ja seuranta. Toimistopalvelu ja tietohallinto osaamisalan pakolliset osat ovat tietohallinto sekä toimistopalvelut ja ohjelmiston käytön tuki.

Tutkinnon suorittaja osaa valita pienelle yritykselle sopivan yritysmuodon, laatia liiketoimintasuunnitelman, tulos- ja kassabudjetin ja tehdä tilinpäätöksen. Hän osaa hoitaa pienen yrityksen kotimaan laskutusta ja reskontraa ja laskea

sen palkat. Hän käyttää työvälineohjelmia itsenäisesti ja pystyy työskentelemään markkinoinnin, taloushallinnon ja toimistopalvelun perustehtävissä. Hän tuntee henkilöstön työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet. Hän osaa hoitaa erilaisia asiakaspalvelutehtäviä ja neuvotella ja myydä osto- ja myyntitilanteissa. Hän hallitsee yrityksen eri toimintoihin liittyvän perussanaston toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä kaupan ja hallinnon alan asiakaspalvelun ja toimistopalvelun tehtävissä sekä valitsemansa osaamisalan mukaisissa asiakaspalvelun ja markkinoinnin, toimistopalvelun ja tietohallinnon, taloushallinnon tai informaatio- ja kirjastopalvelun tehtävissä.

Ammattitutkinnot

Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen at

Tutkinnon pakollisia osia ovat asiakirjahallinnon ja arkistotoimen suunnittelu, ohjaus ja organisointi sekä asiakirjahallinnon ja arkistotoimen hoito ja asiakirjoja koskeva tietopalvelu. Lisäksi voidaan valita osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osoittaa osaavansa arkistotoimen organisointiin liittyvät tehtävät, osaa laatia elinkaariajatteluun perustuvan arkistonmuodostussuunnitelman ja osaa ohjeistaa asiakirjahallinnon ja arkistotoimen hoidon sekä kehittää näitä. Tutkinnon suorittanut osaa määrittellä asiakirjahallinnon ja arkistotoimen eri tehtävät ja kykenee osallistumaan vastuiden, toimintojen ja työtehtävien suunnitteluun ja organisointiin. Hän osaa tuoda asiakirjahallinnon ja arkistotoimen asiantuntemuksensa organisaation vuosisuunnitelmien sekä tietohallinnon ja tietojärjestelmien laadintaan ja suunnitteluun. Hän osaa tuottaa tilastoja omasta työstään. Hän osaa opastaa ja perehdyttää ja tiedottaa

työyhteisön muita jäseniä ja uusia työntekijöitä.

Hän kykenee tekemään yhteistyötä muiden asiantuntijoiden kanssa ja pystyy käyttämään alan käsitteitä ja sanastoa sekä soveltamaan hyvää tiedonhallintatapaa ja taloudellisuutta. Hän kykenee suunnittelemaan erilaisten aineistojen ja asiakirjojen (myös sähköisten) taltiointi- ja säilytysmuodot. Hän pystyy määrittelemään suunnitelmaan eri asiakirjaryhmät ja niiden rekisteröinti- ja arkistointitavat, säilytysajat ja -paikat sekä vastuuhenkilöt lakeja ja määräyksiä noudattaen. Hän osaa merkitä asiantuntijoiden kanssa suunnitelmaan asiakirjojen arkistotunnuksen, suojeluluokan, julkisuuden ja salassapidon sekä henkilörekisteriluonteen.

Hän osoittaa osaavansa hoitaa päätearkistotehtävät sekä osaavansa toimia tietopalvelutehtävissä asiakaslähtöisesti ja hyvää tiedonhallintatapaa noudattaen. Hän osoittaa kykenevänsä kehittämään työtään ja osaamistaan ja osaavansa toimia yhteistyössä muiden kanssa ja työyhteisönsä vastuullisena jäsenenä. Hän osaa tuottaa selkeitä ja oikeakielisiä asiakirjoja määräyksiä, standardeja ja organisaation käytäntöjä noudattaen. Hän osaa asiakirjoja tuottaessaan käyttää tietotekniikkaa monipuolisesti hyväkseen. Hän tunnistaa erilaiset, myös vieraskieliset asiakirjat. Hän osaa kirjata ja rekisteröidä asiakirjat ohjeiden mukaisesti sekä käsitellä sähköisessä asioinnissa ja asiankäsittelyssä syntyvää aineistoa, myös sähköpostia. Hän osaa käsitellä ja arkistoida asiakirjat arkistonmuodostussuunnitelmaa noudattaen huolellisesti ja tietoturvallisuusohjeita noudattaen. Hän osaa noudattaa arkistonmuodostussuunnitelmaan merkittyjä säilytysaikoja.

Hän osaa erottaa hävitettävän aineiston ja hävittää asiakirjat ohjeiden mukaisesti. Hän osaa päättää arkiston, kun organisaation toiminta päättyy. Hän osaa säilyttää asiakirjat arkistoteknisiä ohjeita sekä suojele- ja pelastussuunnitelmaa noudattaen. Hän tunnistaa vahingoittu-

neiden asiakirjojen kunnostustarpeet ja osaa ryhtyä ohjeiden mukaisiin toimiin. Hän osaa työssään noudattaa julkisuuslainsäädäntöä ja sen nojalla annettuja ohjeita tietojen antamisesta sekä noudattaa henkilötietojen käsittelyä sekä tietoturva koskevaa ohjeistusta.

Yrittäjyyden valinnut tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Hän osaa tarkastella yritystoiminnan menestymisedellytyksiä, laatia mahdollisen yrityksensä toiminnalle liikeidean ja laskea, kannattaako ajateltu toiminta ja elättääkö se yrittäjän. Hän osaa hyödyntää erilaisia verkostoja ja asiantuntijapalveluita yritystoimintaa harkitessaan ja aloittaessaan.

Tutkinnon suorittaneet toimivat valtion virastoissa ja laitoksissa, kunnallisissa organisaatioissa, seurakunnissa, säätiöissä, muissa yhteisöissä sekä yrityksissä asiakirjahallinnon ja arkistotoimen tehtävissä.

Isännöinnin at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat asunto-osakeyhtiön johtaminen ja hallinnointi, asiakkuuksien hoitaminen ja kiinteistön elinkaaren hallinta. Lisäksi voidaan valita asuinvuokratalokiinteistön hallinnointi ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee oman organisaationsa roolin palvelujen tuottajana ja ostajana. Hän osaa toimia asunto-osakeyhtiön johdossa ja hallinnoinnissa. Hän osaa toimia asiakkaan luottamuksen mukaisesti, yhteistyössä muiden kanssa ymmärtäen omat oikeutensa, velvollisuutensa ja vastuunsa. Hän toimii lakien ja määräysten mukaisesti. Hän hallitsee asunto-osakeyhtiön päätöksentekomenettelyt ja osaa ottaa vastuun päätösten toimeenpanosta. Hän osaa työssään hakea ja hyödyntää tarvitsemaansa tietoa. Hän osaa hoitaa asunto-osakeyhtiön taloushallintoon liittyvät asiat. Hän osaa huolehtia asunto-osakeyhtiön asiakirjakäytännöstä sekä ilmoitusvelvollisuudesta.

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa asiakaspalveluprosessit laadukkaasti ja luotettavasti. Hän osaa tiedottaa monipuolisesti, ymmärrettävästi ja vakuuttavasti. Hänellä on riittävästi kielitaitoa toimia myös toisella kotimaisella ja englannin kielellä. Hän osaa kehittää asiakaspalvelua. Tutkinnon suorittaja osaa hallita kiinteistön elinkaaren. Hän osaa hankkia ja hoitaa kiinteistön kiinteistönpitopalvelut. Hän osaa hoitaa kiinteistöjen tavanomaiset sopimusasiat kiinteistön elinkaaren vaiheissa. Hän osaa varmistaa isännöimien kiinteistöjen teknisen ylläpidon ja toiminnan sekä hoitaa kiinteistöjen turvallisuuden. Hän osaa seurata kiinteistöjen ylläpitoa.

Asuinvuokratalokiinteistön hallinnointi -osan valinnut tutkinnon suorittaja osaa johtaa asuinvuokrataloja, hoitaa huoneistojen vuokrausta ja asukasvalintaa sekä hoitaa taloushallintoa. Yrittäjyysosan valinnut osaa arvioida henkilökoh-taisia mahdollisuuksiaan ja valmiuksiaan yrittäjänä. Hän osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia yritystoiminnalle. Hän tuntee yritysmuotoja ja -tapoja ja osaa luoda asiakas- ja yhteistyösuhteita. Hän hallitsee yritystoiminnan peruseräsuhteet. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä isännöinti- ja kiinteistöpalveluyrityksissä sekä suurten kiinteistönomistajaorganisaatioiden isännöintitehtävissä.

Kiinteistövälitysalan at

Tutkinnon osat ovat asiakkuuksien hallinta, välityspalvelun tuottaminen ja sopimuksen tekeminen. Lisäksi voi valita yrittäjyysosan.

Tutkinnon suorittaja osaa muodostaa käsityksen työnantajayrityksensä roolista välityspalvelujen tuottajana sekä omasta roolistaan organisaation vastuullisena jäsenenä. Hän osaa luoda, ylläpitää ja kehittää asiakkuuksia. Hän osaa myydä välityspalvelun asiakaslähtöisesti. Hän osaa arvioida ja kehittää asiakkuuksien hoitamiseen, välityspalveluun ja sopimusten tekoon liittyvän oman työnsä laatua. Tutkinnon suorittaja osaa markkinoida

kohteen oikein ja käyttää tarvittaessa asiantuntijapalveluja. Hän osaa aktiivisesti hakea asiakkaita ja kartoittaa heidän tarpeensa. Hän osaa hoitaa kiinteistön esittelyn ja pitää yhteyttä toimeksiantajaan ja hoitaa asiakasneuvottelut. Hän osaa hoitaa tarjousmenettelyn alusta loppuun. Tutkinnon suorittaja osaa laatia kussakin tilanteessa juridisesti oikeanlaisen ja osapuolten edut huomioivan sopimuksen. Hän osaa hoitaa sopimukseen ja asiakassuhteeseen liittyvät jälki-toimet. Yrittäjyyden valitessaan hän osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan. Hän tuntee yritystoiminnan tärkeimmät periaatteet ja osaa toimia niiden mukaan. Ammattitutkinnon suorittaminen antaa valmiudet kiinteistönvälittäjäkokeen (LKV) ja vuokrahuoneistonvälittäjäkokeen (LVV) suorittamiseen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kiinteistöjen sekä kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden arviointiin, myyntiin ja vuokraukseen liittyvissä asiakaspalvelu- ja asiantuntijatehtävissä.

Markkinointiviestinnän at, Mainosalan at

Tutkinnossa on kolme suuntautumisalaa: markkinointiassistentti, visuaalinen markkinoija ja tapahtumamarkkinoija. Markkinointiassistentin alan tutkinnon osat ovat kampanja- ja projektisuunnitelman laatiminen, markkinointiviestinnän tuotantoprosessissa toimiminen ja informaation hankkiminen, muokkaaminen ja välittäminen.

Visuaalisen markkinoijan suuntautumisalalan osat ovat visuaalisen suunnitelman laatiminen, tilan visuaalinen suunnittelu ja käyttö sekä esillepanon visuaalinen suunnittelu ja toteutus.

Tapahtumamarkkinoijan suuntautumisalalan osat ovat tapahtuman toimintasuunnitelman laatiminen, tapahtuman valmistelu ja toteutus sekä tapahtuman jälkitoimenpiteiden toteuttaminen.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia yrityksen viestintäkonseptin mukaisesti. Hän tuntee alan lainsäädännön ja sopimukset. Hän osaa vaiheistaa prosessin ja toimia sen mukaan. Hän tuntee mediat ja niiden toiminnan sekä osaa arvioida niiden tarpeellisuuden. Hän osaa laatia, esittää ja toteuttaa suunnitelman ja seurata sen etenemistä.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tuotanto-prosessin eri vaiheet. Hän osaa toimia työtiimin ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Hän osaa kilpailuttaa ja valita parhaat ja käyttökelpoisimmat palvelujen ja tavaran toimittajat.

Valitsemansa osaamisalan mukaisesti tutkinnon suorittaja osaa muun muassa hakea tietoa, valita olennaisen ja muokata sen käyttökelpoiseen muotoon. Hän osaa toimittaa aineistoja palveluyrityksille. Hän osaa viestiä asiakaslähtöisesti ja riittävän kielitaitoisesti. Hän osaa suunnitella tilan toimivaksi kokonaisuudeksi. Hän osaa tuottaa tilasta piirustuksia ja toteuttaa tilan suunnitelmien mukaisesti. Hän hallitsee materiaalit, valaistuksen ja värit. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa esillepanon ja sommittelun sekä kampanjan myymäläympäristöön. Hän osaa suunnitella tapahtuman sekä aikatauluttaa ja toteuttaa sen suunnitelman mukaisesti. Hän osaa järjestää kuljetukset ja tuottaa markkinointimateriaalia. Hän osaa tarkistaa laskut, seurata budjetin toteutumista ja hoitaa reklamaatioit.

Yrittäjyyden valinnut hallitsee yrityksen perustamiseen ja toimintaan tarvittavat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä yritysten ja organisaatioiden markkinoinnissa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Myynnin at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on myyntiin valmistautuminen. Lisäksi valitaan yksi osaamisaloista: kuluttajamyynä (sisältää osat: myyntiin valmistautuminen ja myynti kuluttajille), yritysmyynti (sisältää osat: myyntiin valmistautuminen,

myynti yritykseltä yritykselle), itsenäinen myyntiedustaja (sisältää osat: myyntiin valmistautuminen ja itsenäisenä myyntiedustajana toimiminen), kodintekniikan ja -kalusteiden myynti (sisältää osat: myyntiin valmistautuminen sekä kodintekniikan ja -kalusteiden myynti kuluttajille) ja telemarkkinointi (sisältää osat: myyntiin valmistautuminen ja telemarkkinointikeskuksessa toimiminen).

Jokaisen suuntautumisalan valinnut voi halutessaan suorittaa osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia liiketoiminnan keskeisten periaatteiden ja organisaationsa markkinointikonseptin mukaisesti. Tutkinnon osan suorittaja osaa valmistautua myyntitilanteisiin. Hän osaa tehdä myyntityötä. Hän osaa toimia omassa työyhteisössään vastuullisena jäsenenä.

Tutkinnon suorittaja osaa valitsemansa alan mukaiset tiedot ja taidot. Hän osaa hankkia, hoitaa ja kehittää asiakkuuksia. Hän osaa toimia tavoitteellisesti ja tuloksellisesti myyntitehtävissä valitsemallaan suuntautumisalalla. Hän hallitsee asiakaspalvelun ja osaa toimia asiakkaiden, työyhteisönsä jäsenten ja yhteistyökumppaneiden kanssa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hän osaa erilaisia myyntitekniikoita ja osaa avustaa markkinointitoimenpiteiden toteutuksessa. Hän tuntee myymänsä tuotteet ja hallitsee tuotteen toimitusprosessit.

Yrittäjyyttä-osan suorittaja hallitsee yrityksen aloittamisen ja yrittämisen vaatimat tiedot ja taidot

Tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat työskennellä erilaisten yritysten ja organisaatioiden myynti- tai palvelutehtävissä.

Rahoitus- ja vakuutusalan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on rahoitus- ja vakuutusalan toimiminen. Toinen pakollinen osa valitaan suuntautumisalan mukaan. Rahoitustoiminta ja maksuliike -suuntautumisalan toinen

suoritettava tutkinnon osa on rahoitustoiminta ja maksuliike. Säästäminen ja sijoittaminen -suuntautumisalalla osa on säästäminen ja sijoittaminen. Sosiaaliturva-suuntautumisalalla tutkinnon osa on sosiaaliturva. Työeläketurva-suuntautumisalalla osa on työeläketurva. Riskivakuuttaminen-suuntautumisalalla osa on riskivakuuttaminen. Pakollisten osien lisäksi tutkinnon suorittaja voi valita osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittanut tuntee rahoitus-, vakuutus-, sijoitus- ja sosiaaliturva-alojen rakenteen, rahoitusmuodot, rahoituksen välittäjäatohot ja vakuutuslajit sekä Suomen sosiaaliturva- ja työeläkejärjestelmän. Hän osaa hankkia ja käsitellä tietoa ja arvioida finanssialan muutoskehityksen vaikutuksia työhönsä ja työyhteisöönsä. Hän ottaa työssään huomioon alan liiketoiminnan keskeiset periaatteet ja keskeisen lainsäädännön.

Hän osaa toimia ryhmän jäsenenä sekä antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta. Hän pystyy arvioimaan ja kehittämään työtään ja ammattitaitoaan. Hän ymmärtää asiakaspalveluprosessin merkityksen ja alan erityispiirteet asiakassuhteiden hallinnassa. Hän osaa soveltaa organisaationsa asiakaspalvelukonseptia ja noudattaa finanssialan eettisiä periaatteita erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa. Hän tunnistaa asiakkaan yksilölliset tarpeet ja osaa neuvoa asiakasta palvelujen ja tuotteiden valinnassa ja käytössä. Hän pystyy hyödyntämään organisaationsa asiakashallintajärjestelmää neuvonta- ja palvelutilanteissa.

Hänellä on työssä tarvittavat vuorovaikutustaidot ja hän selviytyy asiakaspalvelusta äidinkielen lisäksi myös yhdellä muulla kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot. Yrittäjyyden valinnut tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Hän osaa tarkastella yritystoiminnan menestymisedellytyksiä, laatia mahdollisen yrityksensä toiminnalle liikeidean ja laskea, kannattaako ajateltu toiminta ja elättääkö se yrittäjän.

Hän osaa hyödyntää erilaisia verkostoja ja asiantuntijapalveluita yritystoimintaa harkitessaan ja aloittaessaan. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä monipuolista rahoitus-, sijoituspalvelu- ja vakuutusalan osaamista edellyttävissä asiakaspalvelu- ja asiantuntijatehtävissä.

Sihteerin at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat toimintaympäristön hallinta ja sihteerin työn hallinta. Tutkinto on valmis, kun molemmat osat on suoritettu hyväksytysti. Tutkinnon suorittaja voi lisäksi liittää tutkintoonsa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee työskentelyorganisaationsa ja osaa toimia sen liiketaita palveluidean ja toimintaperiaatteiden mukaisesti. Hän osaa toimia työryhmissä ja tehdä yhteistyötä työtovereidensa kanssa. Hän osaa toimia asiakaslähtöisesti kaikissa tilanteissa.

Tutkinnon suorittaja osaa käsitellä ja välittää olennaista ja tarpeellista tietoa erilaisilla viestintävälineillä ottaen huomioon tietoturvan. Hän osaa koordinoida omaa toimintaansa ja järjestää erilaisia tilaisuuksia. Hän osaa tuottaa ja arkistoida asiakirjoja oikein. Hän osaa toimia sihteerinä kokouksissa ja neuvotteluissa. Hän osaa hankkia tuotteita ja palveluja taloudellisesti ja huolellisesti. Hän osaa arvioida omaa ammattitaitoaan ja kehittymistarpeitaan.

Yrittäjyyden valitessaan hän osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan. Hän tuntee yritystoiminnan tärkeimmät periaatteet ja osaa toimia niiden mukaan.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sihteerinä tai assistenttina eri kokouksissa yrityksissä tai organisaatioissa.

Taloushallinnon at

Taloushallinnon ammattitutkinnon suorittajat valitsevat yhden osaamisalan neljästä valinnaisesta. Valinnaiset osaamisalat ovat: kirjanpito ja tilinpäätös, sisäinen laskenta, julkishallinnon kirjanpito ja tilinpäätös sekä palkkahallinto. Lisäksi

he suorittavat kaikille yhteisen tutkinnon osan organisaation taloushallinto-tehtävissä toimiminen.

Kirjanpito ja tilinpäätös -osaamisalalla suoritetaan tutkinnon osa kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen. Tämän tutkinnon osan suorittaja osaa osallistua oman organisaation talouden suunnitteluun, hoitaa myynti- ja ostorekontoa, hoitaa kirjanpitoa, itsenäisesti laatia pienen organisaation tilinpäätöksen tai osallistua suuren organisaation tilinpäätöksen laadintaan, laatia veroilmoituksen sekä valmistautua tilintarkastukseen ja verotarkastukseen sekä analysoida yrityksen toimintaa ja varallisuusasemaa tilinpäätöksen perusteella.

Sisäinen laskenta -osaamisalalla suoritetaan tutkinnon osa sisäisen laskennan hoitaminen. Tämän tutkinnon osan suorittaja osaa hoitaa kirjanpitoa, itsenäisesti laatia pienen organisaation tilinpäätöksen tai osallistua suuren organisaation tilinpäätöksen laadintaan, laatia pienen organisaation tai suuren organisaation yksikön budjetit annettujen tavoitteiden mukaisesti, laatia hinnoittelu-, kustannus- ja kannattavuuslaskelmia sekä tuottaa vaihtoehtoisia laskelmia organisaation rahoitustarpeen kartoittamiseksi.

Julkishallinnon kirjanpito ja tilinpäätös -osaamisalalla suoritetaan tutkinnon osa julkishallinnon kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen. Tämän tutkinnon osan suorittaja osaa toimia kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön päätöksentekoprosessin sekä hankintatointa koskevien periaatteiden mukaisesti, laatia tai osallistua kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön talousarvion laadintaan ja tuottaa talousarvion toteutuman seurantaraportteja, laatia budjetin toteutumaennusteita, käsitellä siirtyviä määrärahoja ja hoitaa sisäistä laskutusta, hoitaa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön toimintoihin liittyvät arvonnäköverokäytännöt, hoitaa myynti- ja ostorekontoa sekä hoitaa kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön kirjanpitoa sekä laatia pienen kunnan tilinpäätöksen tai

osallistua kunnan, valtion tai muun julkisyhteisön tilinpäätöksen laadintaan.

Palkkahallinto-osaamisalalla suoritetaan tutkinnon osa palkkahallinnon hoitaminen. Tämän tutkinnon osan suorittaja osaa soveltaa palkkoihin liittyvää keskeistä työlainsäädäntöä ja työehtosopimuksia, hoitaa organisaation palkkahallinnon, hoitaa palkkakirjanpitoa sekä hoitaa palkkoihin liittyvän tilastoinnin ja tilitykset.

Kaikille tutkinnon suorittajille yhteinen osa on organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen. Tutkinnon osan suorittaja osaa taloushallinnon tehtävässään toteuttaa oman organisaationsa strategioita, toimia työryhmän jäsenenä, käyttää työssään nykyaikaista tietotekniikkaa sekä hyödyntää omassa työssään tehtäväänsä liittyviä tietolähteitä.

Tutkinnon suorittaja voi lisäksi valita osan yrittäjyys, jolloin tutkinnon osan suorittaja osaa arvioida henkilökohtaisia mahdollisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia mahdollisesti alan yrittäjänä. Hän osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä. Hän tuntee erilaisia yritystoiminnan aloitustapoja ja -muotoja ja osaa kehittää karkean liikeidean omalle yritykselleen. Hän osaa luoda asiakas- ja verkostosuhteita sekä toimia noudattaen yritystoiminnan talouden tärkeimpiä periaatteita käyttäen erilaisia asiantuntijapalveluja.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä taloushallinnon eri tehtävissä pienissä tai keskisuurissa organisaatioissa tai suuren organisaation taloushallinnon osastolla.

Tullialan at

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Ulkomaankaupan at

Tutkinnon osat ovat logistiikka, kuljetukset ja varastointi, huolinta-alan markkinointi ja asiakaspalvelu, tullaus, maksuliikenne ja vakuutukset, asiakirja-

teknikka, huolinta-alan yritystoiminta sekä ulkomaankauppa.

Tutkinnon suorittaja tuntee kotimaiset ja kansainväliset kuljetusmuodot, hallitsee logistiikan käsitteet ja työvälineet ja osaa organisoida kuljetukset ja varastoinnin. Hän osaa tehdä huolintasopimukset, vaakuutukset, tullauksen käytännön tehtävät, laskutuksen ja tarvittavat asiakirjat. Hän tuntee huolinta-alan lainsäädäntöä ja on neuvottelu- ja markkinointitaitoinen. Hän osaa käyttää asiakaspalvelutilanteissa myös toista kotimaista kieltä, englantia ja jotain toista vierasta kieltä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä huolinta-, kuljetus-, tuonti- ja vientiyrityksissä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä.

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on tilaus- ja toimitusprosessin hoitaminen. Lisäksi valitaan toinen seuraavista: asiakastyön hoitaminen ja jakelupalvelun tuottaminen. Lisäksi vapaavalintaisena tutkinnon osana on yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee toimialansa ja oman organisaationsa. Hän osaa kuvailla viestinvälitys- ja logistiikka-alan toimintamuotoja ja palveluprosessia sekä niiden periaatteita ja toimintatapoja. Hän osaa hoitaa tilaus- ja toimitusprosessit logistiikan periaatteita noudattaen. Hän osaa toimia tilaus- ja toimitusprosessien avaintehtävissä vastuullisesti, joustavasti ja yhteistyökykyisesti. Hän osaa hyödyntää tilaus- ja toimitusprosesseissa erilaisia viestinvälitystapoja, -kanavia ja -välineitä.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, valvoa ja kehittää omaa työtään ja ajankäyttöään. Hän tuntee alan keskeisen työlänsäädännön sekä työturvallisuus- ja ympäristömääräykset. Hän toimii työssään asiakaslähtöisesti ja palveluhenkisesti. Hän osaa hakea ja käyttää työssään tarvittavaa tietoa monipuolisesti.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä asiakaspalveluun, kuljetuksiin, jakeluun ja varastointiin liittyvissä viestinvälitys- ja logistiikkapalvelualan tehtävissä.

Virastomestarin at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat asiakaspalvelu, asiointi ja kuljetuspalvelut, tekniset laitteet, hankinnat, kiinteistönhoito, turvallisuusvalvonta ja työn kehittäminen.

Tutkinnon suorittaja toimii palveluhenkisesti ja yhteistyökykyisesti sekä sisäisissä että ulkoisissa asiakaspalvelutilanteissa myös puhelimesta. Hän pystyy palvelemaan asiakkaita myös toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä. Hän tuntee työpaikan henkilöt, toiminnot ja palvelut sekä toimivaltuutensa. Hän osaa organisoida henkilö- ja tavarakuljetukset ja suunnitella arvokuljetuksia. Hän tuntee postitus-, maksuliikenne- ja arkistointitoimet. Hän osaa hoitaa kiinteistön säätö-, valvonta- ja lukitusjärjestelmät ja käyttää sähköpostia. Hän tuntee keskeiset atk-laitteet, niiden kytkennän, ohjelmistot ja tietovarastot ja osaa asentaa tavallisimmat laitteet.

Hän pystyy asentamaan av-laitteita ja sovittamaan yhteen atk-, äänentoisto- ja kuvansiirtolaitteet sekä huolehtimaan videoneuvottelun teknisestä toteutuksesta. Hänellä on valmiudet vastata toimistotarvikkeiden, kalusteiden ja av-laitteiden hankinnoista ja varastokirjanpidosta atk:lla. Hän tietää perusasiat kiinteistön sähköistyksestä, sähköturvallisuudesta, lvi-laitteiden toimintaperiaatteista ja kiinteistönhoitosta. Hän hallitsee kiinteistön turvallisuusjärjestelmät, kulunvalvonta-, rikosilmoitin-, videovalvonta- ja paloturvallisuusjärjestelmät. Hän tuntee palo- ja pelastustoimen sekä väestönsuojelun periaatteet ja osaa antaa ensiapua. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia valtion, kuntien ja yksityisten yritysten palveluksessa erilaisissa asiakaspalvelu-, järjestely- ja teknisissä tehtävissä.

Yrittäjän at

Tutkinnon kaikille pakolliset osat ovat liikeidean tämentäminen, liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida omaa osaamistaan, ominaisuuksiaan, kehitymistarpeitaan ja ammatillisia sekä henkilökohtaisia ominaisuuksiaan ja valmiuksiaan yrittäjänä. Hän kykenee tarkastelemaan kriittisesti liikeideansa kilpailullisia ja taloudellisia toteuttamisedellytyksiä. Hän osaa arvioida mahdollisuuksia ja riskejä realistisesti. Hän pystyy suunnittelemaan ja rakentamaan yritykselleen kannattavan tuotteiston ja kehittämään sitä. Hän osaa määrittää yrityksensä asiakasryhmät ja hakeutua yhteistyöverkostoihin.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella yrityksen liiketoimintaa sekä valita rakenteeltaan ja sisällöltään käyttökelpoisen liiketoimintasuunnitelman. Hän tuntee eri yritysmuotoja ja osaa valita niistä yritykselleen sopivimman.

Tutkinnon suorittaja tietää yrityksen tulokseen vaikuttavat tekijät ja osaa tulkita tilinpäätöstä ja talouden keskeisiä tunnuslukuja. Hän kykenee suunnittelemaan yrityksensä tuotantoa, tekemään henkilöstöä koskevia päätöksiä ja organisoimaan hallinnolliset tehtävät. Hän osaa ostaa, myydä, markkinoida ja tehdä sopimuksia. Hän tuntee toimialaansa ja yrittäjyyteen liittyvät säädökset, työnantajavelvoitteet ja työlänsäädännön. Hän pystyy käynnistämään yrityksensä toiminnan liiketoimintasuunnitelman pohjalta tai toteuttamaan liiketoimintasuunnitelmaa käytännössä jo toimivassa yrityksessä. Hän osaa tarvittaessa hyödyntää asiantuntijapalveluita ja hankkia tietoja nykyaikaisin menetelmin.

Tutkinto on tarkoitettu yritystoiminnan käynnistämistä suunnitteleville tai jo muutaman vuoden yrittäjinä toimineille.

Erikoisammattitutkinnot

Johtamisen eat

Johtamisen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, joilla on vankka käytännön kokemus johtamisesta. He johtavat ja kehittävät yksikköään ja sen henkilöstöä yksityisen tai julkisen sektorin organisaatiossa. Heillä on vahva toimialansa, organisaationsa ja sen toiminnan osaaminen ja asiantuntemus.

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat organisaation toiminnan ja johtamisen suunnittelu sekä toiminnan johtaminen.

Tutkinnon suorittaja osaa seurata toimialan ja johtamisen kehityssuuntia, suhteuttaa niitä omaan toimintaympäristöönsä sekä selvittää ja arvioida oman organisaationsa nykytilan. Hän osaa arvioida taloutta, asiakkuuksia, yhteistyösuhteita ja organisaation prosesseja sekä henkilöstövoimavaroja. Hän osaa määrittellä oman vastualueensa visiot, arvot ja strategiat sekä laatia toimintasuunnitelmat yhdessä henkilöstönsä kanssa. Hän osaa pohtia omia johtamistaitojaan ja laatia johtajuuden kehityssuunnitelman. Hän osaa valita kehittämiskohteen ja laatia kehittämisprojektin suunnitelman.

Tutkinnon suorittaja osaa johtaa, arvioida ja kehittää organisaation toimintaa yrityksen strategiaa noudattaen. Hän osaa johtaa ja kehittää taloutta, asiakkuuksia ja yhteistyösuhteita, organisaation prosesseja ja henkilöstövoimavaroja. Hän osaa kehittää omaa toimintaansa, työtään ja osaamistaan. Hän osaa käynnistää ja johtaa kehittämisprojektin sekä arvioida jatkokehittämistarpeet.

Kaupan esimiehen eat

Tutkinnon osat ovat toiminnan arviointi ja suunnittelu, toiminnan toteutus ja seuranta sekä työssä oppimisen ohjaaminen.

Tutkinnon ammattitaitovaatimukset kattavat vähittäiskaupan kokonaisprosessin hallinnan ja avaintehtävien hoitamisen.

Tutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset taidot joustavaan työskentelyyn alan esimiestehtävissä sekä edellytykset ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan. Tutkinto soveltuu myös muiden toimialojen esimiehille sekä vastuullisissa asiantuntijatehtävissä toimiville henkilöille.

Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat vähittäiskaupassa oman yksikkönsä tai osastonsa esimiehenä. Kaupan esimies toimii vastuullisesti ja velvollisuutensa tuntien yhdessä oman henkilöstönsä kanssa. Hän vastaa yksikkönsä toiminnasta ja taloudellisesta kannattavuudesta sekä osallistuu liiketoiminnan suunnitteluun yhdessä esimiehensä ja oman henkilöstönsä kanssa. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vähittäiskaupan esimiestehtävissä.

Markkinointiviestinnän eat

Tutkinnoissa on kaksi suuntautumisalaa: markkinointiviestinnän johtaminen ja markkinointiviestinnän suunnittelu.

Markkinointiviestinnän johtamisessa kaikille yhteiset osat ovat: markkinointiviestinnän strateginen johtaminen ja markkinointiviestinnän projektien johtaminen. Markkinointiviestinnän suunnittelussa kaikille yhteiset osat ovat: markkinointiviestinnän strateginen suunnittelu ja markkinointiviestinnän sisällön suunnittelu ja toteutus. Molemmissa suuntautumisaloihin voi lisäksi valita yrittäjyys-osan.

Markkinointiviestinnän johtamisen suuntautumisalalla suorittaja osaa johtaa organisaationsa tai asiakasorganisaationsa markkinointiviestintää. Hän on perehtynyt laaja-alaisesti oman yrityksensä toimintaan. Hän osaa seurata markkinointialan kansallista ja kansainvälistä kehitystä. Näin hän kykenee organisaationsa markkinointimahdollisuuksien arviointiin. Tutkinnon osan suorittaja osaa laatia organisaatiolleen tavoitteellisen markkinointiviestintästrategian ja -suunnitelman hyödyntäen liiketoimintasuunnitelmaa ja noudattaen organisaation ohjeita. Hän osaa arvioida yrityksen

tarpeet ja ominaisuudet. Suunnittelussa hän osaa käyttää ja hyödyntää markkinoinnin analyysimalleja sekä markkina- ja kuluttajatutkimuksia.

Tutkinnon suorittaja osaa määrittää yrityksen, tuotteen tai palvelun brändin ja dokumentoida sen sekä seurata yleisesti brändien kehittymistä ja vertailla niitä. Hän osaa laatia yrityksen markkinointiviestinnän budjetin ja seurata sen toteutumista. Hän osaa arvioida, ohjata ja seurata markkinointiviestintäkonseptien suunnittelua ja organisaationsa design managementia. Hän osaa johtaa markkinointiviestintäprosessia yhteistyökkyisesti ja taloudellisesti, tehokkaasti ja kannattavasti. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja hyödyntää markkinointiviestinnän seuranta. Hän osaa kehittää omaa toimintaansa. Tutkinnon suorittaja osaa johtaa markkinointiviestinnän projekteja. Hän osaa suunnitella projektin ja strategian yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa, budjetoida sen ja seurata sen toteutumista.

Markkinointiviestinnän suunnittelun suuntautumisalalla tutkinnon suorittaja hallitsee markkinointiviestintästrategi- sen suunnittelun. Hän osaa suunnitella, seurata ja soveltaa markkinointiviestinnän sisältöjä, kampanjoita ja brändejä sekä valvoa ja johtaa tuotantoprosessia. Hän osaa toimia yhteistyöverkostossa ja hyödyntää asiantuntijoita. Hän toimii taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän osaa suunnitella markkinointiviestinnän toteutuksen seurannan ja valita siihen oikeat ja parhaat ratkaisut. Hän osaa hyödyntää markkinointiviestinnän seuranta ja palautetta seuraavissa hankkeissa. Hän osaa arvioida ja kehittää omaa toimintaa, työtä ja osaamista. Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella markkinointiviestinnän sisällön asiakaslähtöisesti. Hän hallitsee viestintätalanteet ja osaa viestiä ja välittää tietoa eri osapuolille. Hän osaa suunnitella markkinointiviestintäkampanjan. Hän osaa johtaa markkinointiviestinnän tuotantoprosessia.

Hän osaa hyödyntää seurantaa työnsä kehittämiseksi ja huolehtii itsensä kehittämisestä.

Tutkinnon suorittaja voi liittää tutki-
ntoonsa lisäksi osan yrittäjyys. Hän osaa
arvioida omia henkilökohtaisia mahdol-
lisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia mah-
dollisesti alan yrittäjänä, tarkastella alaa
ja sen tarjoamia yritystoiminnan käyn-
nistämisen ja kehittämisen mahdolli-
suuksia ja riskejä. Hän tuntee erilaisia
yritystoiminnan aloitustapoja ja -muo-
toja sekä osaa kehittää karkean liikeide-
an omalle yritykselleen. Hän osaa toimia
yritystoiminnan talouden tärkeimpiä pe-
riaatteita noudattaen luoden asiakas- ja
verkkosuhteita sekä hakea yrityksen
perustamisessa ja toiminnan eri vaiheis-
sa tarvitsemiaan tietoja ja asiantuntija-
palveluja.

Markkinointiviestinnän erikoisammattitutkin-
non suorittaneet henkilöt voivat
työskennellä yrityksissä ja organisaatiois-
sa markkinointiin liittyvissä johtamis- ja
asiantuntijatehtävissä.

Taloushallinnon eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat yri-
tysympäristö ja toiminta yrityksessä, yri-
tysverotus ja tilinpäätössuunnittelu sekä
tilinpäätösanalyysi. Seuraavista valinnai-
sista osista on suoritettava kaksi: johdon
laskenta, taloushallinto konsernissa ja
kansainvälisessä yrityksessä, taloushal-
linnon tietojenkäsittely, rahoitus- ja si-
joitustoiminta.

Tutkinnon suorittaja tuntee liiketoimin-
nan kokonaisuuden ja ymmärtää talous-
hallinnon toimintojen ja yrityksen mui-
den toimintojen välisen yhteyden. Hän-
nellä on työtehtävien edellyttämät vuo-
rovaikutus- ja neuvottelutaidot. Hän
pystyy toimimaan äidinkielensä lisäksi
myös yhdellä vieraalla kielellä ja hyödyn-
tämään tietotekniikkaa monipuolisesti.

Hän osaa suunnitella ja kehittää omaa ja
työyhteisönsä toimintaa yrityksen pää-
määrät, arvot ja taloudelliset tavoitteet
huomioon ottaen. Hän tuntee talouden

kehityksen yritystoimintaan vaikuttavia
tekijöitä ja osaa ennakoita taloushallin-
non kehityksen vaikutuksia toimintaan-
sa. Hän osaa soveltaa tietoaan erilaisista
organisointi- ja johtamistavoista toi-
miessaan esimiehenä, asiantuntijana tai
vastuuhenkilönä.

Hän tuntee elinkeinotoiminnan ja yri-
tyksen verolainsäädännön keskeiset pe-
riaatteet ja pystyy laatimaan organisaati-
onsa tilinpäätöksen lainsäädännön edel-
lyttämällä tavalla. Hän osaa laskea orga-
nisaationsa verotettavan tulon ja hoitaa
arvonlisäverotukseen liittyvät tehtävät.
Hän osaa laatia tilinpäätöksen perusteel-
la oikaistun tuloslaskelman ja taseen ja
laskea erilaisia toiminnan tunnuslukuja.
Hän osaa laskea ja tulkita osakekohtai-
sia tunnuslukuja ja määrittää yrityksen
arvon. Hän pystyy tuottamaan rahoitus-
laskelman perusteella erilaisia raportte-
ja, analyysejä ja vertailuja. Lisäksi hän
hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja tai-
dot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken-
nellä taloushallinnon eri osa-alueilla teh-
tävässä, joissa tarvitaan alan monipuolis-
ta asiantuntijuutta ja osaamista.

Ulkomaankaupan eat

Tutkinnoissa on kolme osaamisalaa. Ne
ovat kansainvälinen markkinointi, kan-
sainvälinen ostotoiminta sekä laivamek-
lari ja laivanselvittäjä. Kaikille osaamis-
aloille yhteinen osa on kansainvälinen
kauppa. Kansainvälinen markkinointi
-osaamisalalla suoritetaan lisäksi osa
kansainvälisen markkinoinnin suunnit-
telu ja toteutus. Kansainvälinen osto-
toiminta -osaamisalalla suoritetaan osa
kansainvälisen ostotoiminnan suunnit-
telu ja toteutus. Laivameklari ja laivan-
selvittäjä -osaamisalalla suoritetaan osa
laivameklarina ja laivanselvittäjänä toi-
miminen.

Lisäksi kaikki voivat suorittaa osan yri-
täjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida yri-
tyksen aseman kansainvälisessä kilpailu-
kentässä. Hän osaa suunnitella ja kehittää

oman yrityksensä kansainvälistä toimin-
taa. Hän osaa myös hyödyntää työssään
alan tietolähteitä. Hän osaa suunnitel-
la ja organisoida yrityksen kansainvälis-
tä markkinointia. Hän osaa organisoida
oman vastuualueensa toimintaa. Hän hal-
litsee vientitoiminnan. Hän osaa solmia
kaupan ja vastata sopimuksen toteutta-
misesta.

Valintansa mukaisesti tutkinnon suoritta-
ja hallitsee osaamisalansa tiedot ja taidot.
Kansainvälisen markkinoinnin valinnut
osaa suunnitella, kehittää ja organisoida
yrityksen kansainvälistä ostotoimintaa.
Hän osaa organisoida vastuualueensa toi-
mintaa sekä suunnitella ja toteuttaa kan-
sainväliset hankinnat. Hän osaa seurata
ostosopimuksen toteutumista.

Kansainvälisen ostotoiminnan valinnut
osaa suunnitella, kehittää ja organisoida
yrityksen kansainvälistä ostotoimintaa.
Hän osaa organisoida vastuualueensa toi-
mintaa. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa
kansainväliset hankinnat. Hän osaa tehdä
ostosopimuksen ja seurata ostosopimuk-
sen toteutumista.

Laivameklari ja laivanselvittäjänä toimi-
misen valinnut osaa suunnitella ja orga-
nisoida laivameklaritoiminnan. Hän osaa
hoitaa laivanselvitys- ja linjaliikennetoim-
intaa. Hän osaa tiedottaa, markkinoida
ja kehittää laivameklaritoimintaa.

Yrittäjyyden valinnut osaa arvioida hen-
kilökohtaisia mahdollisuuksiaan ja val-
miuksiaan toimia mahdollisesti alan
yrittäjänä. Hän osaa tarkastella alan tar-
joamia mahdollisuuksia yritystoiminnan
käynnistämiseen sekä pohtia yrittäjänä
toimimisen riskejä. Hän osaa luoda asia-
kas- ja sidosryhmäsuhteita. Hän osaa toi-
mia yritystoiminnan talouden tärkeimpiä
periaatteita noudattaen.

Tutkinnon suorittaneet henkilöt työsken-
televät erilaisissa yrityksissä tai organisa-
atioissa kansainväliseen kauppaan liittyvis-
sä vaativissa asiantuntijatehtävissä.

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen eat

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Yritysjohtamisen eat

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on yrityksen johtaminen ja kehittäminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: asiakkuuksien johtaminen ja kehittäminen, osaamisen johtaminen ja kehittäminen, talouden johtaminen ja kehittäminen, tuotannon johtaminen ja kehittäminen, kansainvälistymisen johtaminen ja kehittäminen.

Tutkinnon suorittaja kykenee arvioimaan kriittisesti yrityksensä nykytilaa, sen kilpailukykyä, kannattavuutta ja vakavaraisuutta. Hän osaa laatia yritykselle pitkän aikavälin tavoitteet ja toiminnan päämäärät. Hän pystyy hyödyntämään järjestelmällisessä arviointi- ja kehittämistyössä tarvittavia työkaluja ja menetelmiä. Hän osaa valita kehittämisen painopistealueet ja laatia yritykselleen kehittämissuunnitelman. Hän osaa johtaa yrityksensä toimintaa, taloutta ja organisoida toimintaa. Hän osaa kytkeä yrityksen strategisen suunnittelun toiminnan suunnitteluun, budjetointiin ja toteutukseen.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida asiakkuuksia, markkinoita ja kilpailutilannetta. Hän osaa valmistella ja johtaa kehittämisprojekteja. Hänellä on hyvät vuorovaikutustaidot ja henkilöjohtamisvalmiudet ja hän pystyy organisoimaan yrityksen toiminnan kehittämissuunnitelman toteuttamiseksi. Hän osaa ennakoida toiminta- ja kilpailuympäristön muutosten vaikutuksia sekä kehittää vaihtoehtoisia toimintamalleja yrityksen kasvu- ja supistumistilanteisiin. Hän pystyy työssään hyödyntämään tietoverkkoja ja uutta teknologiaa sekä verkottumista. Hänellä on kyky soveltaa tietojaan ja taitojaan vaihtelevissa tilanteissa. Hän osaa arvioida osaamistarpeita ja laatia itselleen kehityssuunnitelman. Tutkinnon suorittaja osaa tuottaa johtaessaan arvioida tuotannon tilanteen, asettaa strategiset tavoitteet,

laatia kehittämissuunnitelman ja johtaa sen toteuttamista. Kansainvälistymistä johtaessaan tutkinnon suorittaja osaa selvittää yrityksen kansainvälistymisen mahdollisuudet, hakea tietoa ja asettaa tavoitteet ja johtaa niiden toteuttamista.

Tutkinnon suorittajat voivat toimia pienten tai keskisuurten yritysten omistajayrittäjinä tai palkattuina johtajina, jotka johtavat kokonaisvaltaisesti koko yritystä, sen yksikköä tai tytäryhtiötä.

Yritysneuvojan eat

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

MUU KAUPAN JA HALLINNON KOULUTUS

YRITYSNEUVONTA JA KOULUTUSPALVELUT

Työvoima- ja elinkeinokeskukset huolehtivat pk-yritysten neuvonta- ja koulutuspalveluista. Lisätietoja saa TE-keskusten Internetsivuilta www.te-keskus.fi, valitsemalla valikosta oman alueen TE-keskuksen sivut ja sieltä kohdan koulutuspankki. Yrityksen perustamiseen ja yritystoimintaan liittyviä julkaisuja on myös saatavissa. Lisätietoja julkaisuista saa kauppa- ja teollisuusministeriöstä, puh. (09) 16 001.

FINTRA – KANSAINVÄLISEN KAUPAN KOULUTUSKESKUS

Fintra on erikoistunut kansainvälisen liiketoiminnan yritys-koulutukseen. Fintran tavoitteena on tuottaa korkeatasoisia ja ajankohtaisia koulutus- ja kehityspalveluja, jotka parantavat yritysten ja yksittäisten ihmisten valmiuksia menestyä kansainvälisesti.

Vuonna 1962 perustetun Fintran taustayhteisönä toimii Kansainvälisen kaupan koulutussäätiö, jonka hallinnossa ovat edustettuina valtiolta ja elinkeinoelämä (KTM, TT, UM, Keskuskauppakamari ja Finpro).

Valmennukset suunnitellaan ja toteutetaan kiinteässä yhteistyössä yritysten ja alan parhaiden koti- ja ulkomaisten asiantuntijoiden kanssa. Tarjolla on sekä avoimia ohjelmia että tilaajakohtaisesti räätälöityä valmennusta. Valmennuksiin osallistuu vuosittain noin 3 000 henkilöä, useimmat yritysten lähettiminä.

Esimerkkejä aihepiireistä ja ohjelmista:

- Myynti ja markkinointi
- Ulkomaankaupan käytännön toimet
- Strategiat ja johtaminen
- Ammatillinen täydennyskoulutus
- Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot
- Pk-yritysten kehittäminen
- Naisyrittäjien koulutus (Ladies Business School)
- Kielet ja kulttuurivalmennus
- Esiintymis- ja neuvottelutaidot

Lisätietoja: www.fintra.fi

KIINTEISTÖALAN KOULUTUSSÄÄTIÖN AMMATIL-LINEN OPPILAITOS

Kiinteistöalan Koulutussäätiö on perustettu vuonna 1989 ja se on aloittanut varsinaisen toimintansa vuoden 1990 alusta lukien. Kiinteistöalan Koulutussäätiön toiminta on yleis-hyödyllistä. Vuoden 1993 alusta lukien koulutustoiminnasta on vastannut Kiinteistöalan Koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos, joka on Opetushallituksen valvoma valtakunnal-linen erikoisoppilaitos. Oppilaitos järjestää valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, ja sillä on myös opetusministeriön myöntämiä oppisopimuspaikkoja.

Säätiön järjestämään tutkintokoulutukseen osallistuu vuosittain noin 2 200 henkilöä. Säätiön kouluttajakuntaan kuuluu vajaa 400 eri alojen asiantuntijaa.

Kiinteistöalan Koulutussäätiön ammatillisessa oppilaitoksessa voi suorittaa mm. seuraavat koulutusohjelmat:

ASUMINEN JA ASIAKASPALVELU

- Asiakaspalvelun ja viestinnän koulutusohjelma
- Asumisneuvojan koulutus ja tutkinto (ANT)

ISÄNNÖINTI

- Kiinteistösihteerin koulutus ja tutkinto (KISI)
- Isännöinnin perusteet
- Isännöinnin ammattitutkinto
- Isännöinnin ammattitutkintokoulutus
- Liiketalouden perustutkinto, merkonomin koulutusohjelma (KIMI)
- Isännöitsijän koulutus ja tutkinto (ITS®)
- Johtavan ammatti-isännöitsijän koulutus ja tutkinto (AIT®)

TALOUSHALLINTO

- Vuokravälvön tutkinto (VVT)
- Perintätoimen tutkinto (PTT)
- Palkanlaskennan tutkinto (PAK)
- Kiinteistöalan kirjanpidon koulutus ja tutkinto I (KPT I)
- Kiinteistöalan kirjanpidon koulutus ja tutkinto II (KPT II)
- Kiinteistöalan talouspäällikön tutkinto (KITA)

KANSAINVÄLISTYMINEN

- Kiinteistöalan kielikoulutus
- Ammatilliset opintomatkat
- Venäjän kiinteistömarkkinoihin liittyvä yhteistyö

KIINTEISTÖLIIKETOIMINTA

- Kiinteistöliiketoiminnan johtaminen (PGP)
- Executive Programme in Real Estate Business

LIIKKEENJOHTO

- Kiinteistöpalvelujen ja palveluyrityksen johtamisen koulutus ja tutkinto (KIJ)
- Johtamisen erikoisammattitutkinto (JET)
- Esimieskoulutus ja tutkinto
- Tulevaisuuden johtaja (TUJO)

KIINTEISTÖNVÄLITYS JA -ARVIOINTI

- Kiinteistönvälitysalan koulutus ja tutkinnot
- Kiinteistöedustajan koulutus ja tutkinto (KED)
- Kiinteistönvälitysalan ammattitutkintoon valmistava koulutus ja ammattitutkinto
- Kiinteistönvälittäjäkokeeseen valmistautuminen
- Ylempi kiinteistönvälittäjän koulutus ja tutkinto (YKV)
- Vuokravälittäjän tutkinto (VuT)
- Vuokrahuoneiston välittäjäkokeeseen valmistautuminen

KIINTEISTÖJEN KUNTO JA YLLÄPITO

- Teknisen isännöitsijän koulutus ja tutkinto (ITS®-TEK)
- Kiinteistöpalvelujen organisointi ja ostaminen (KOROS)

RAKENUTTAMINEN JA YHDYSKUNTATALOUS

- Rakennuttaja-asiamiehen koulutus ja tutkinto (RAK)

Lisätietoja: Koulutusohjelmien sisällöistä, hakuajoista yms. Kiinteistöalan Koulussäätiön ammatillinen oppilaitos, puh. (09) 3509 290 tai www.kiinko.fi

MARKKINOINTI-INSTITUUTTI

Markkinointi-instituutti on Opetushallituksen valvoma riippumaton valtakunnallinen erikoisoppilaitos, joka antaa työelämässä toimiville henkilöille liiketalouden ja hallinnon alan koulutusta. Markkinointi-instituutti on osa suomalaista koulutus konsernia, MDC Groupia.

Markkinointi-instituutissa opiskelee vuosittain noin 11 000 aikuisopiskelijaa. Lähes kaikki heistä opiskelevat työn ohessa, ja useimmilla on monen vuoden työkokemus. Opiskelijoiden pohjakoulutus vaihtelee peruskoulusta korkeakoulututkintoon. Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena, johon sisältyy ohjattua etäopiskelua verkko-oppimisympäristössä ja koulutuspäiviä. Tutkintoon valmistava koulutus voidaan toteuttaa myös yrityskohtaisena henkilöstökoulutuksena.

Oppilaitoksessa voi suorittaa mm. seuraavat ammatilliset perustutkinnot:

- Liiketalouden perustutkinto, merkonomi (myös oppisopimuskoulutuksena) asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, taloushallinnon koulutusohjelma

Ammattitutkinnot:

- Kiinteistönvälitysalan ammattitutkinto
- Markkinointiviestinnän ammattitutkinto
- Myynnin ammattitutkinto
- Rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinto
- Sihteerin ammattitutkinto
- Taloushallinnon ammattitutkinto
- Ulkomaankaupan ammattitutkinto
- Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto
- Yrittäjän ammattitutkinto

Erikoisammattitutkinnot:

- Johtamisen erikoisammattitutkinto
- Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto
- Markkinointiviestinnän erikoisammattitutkinto
- Taloushallinnon erikoisammattitutkinto
- Tuotekehittäjän eat
- Yrittäjän erikoisammattitutkinto

Tarjoamme myös joustavia ja laadukkaita täydennyskoulutusohjelmia työelämän tarpeisiin seuraavilta koulutusalueilta: markkinointi, myynti, kiinteistönvälitys, mainonta, tiedotusala, sihteerityö, logistiikka, sijoitustoiminta, taloushallinto, yrityshallinto ja esimiestyö sekä liikemiehet. Näiltä alueilta tarjonnassamme on yhteensä yli 60 koulutusohjelmavaihtoehtoa, joista tunnetuimpia ovat markkinoinnin johtamiskoulutusohjelma MJD, markkinointitutkinto MKT, mainonnan ja markkinointiviestinnän tutkinto MAT, tiedottajan tutkinto MTi, materiaali toimintojen tutkinto MTo, materiaali toimintojen johtamisen tutkinto MTD, yrityshallinnon tutkinto MHT, kauppateknikon tutkinto sekä talouspäällikön tutkinto.

Markkinointi-instituutin internetsivuilla, www.markinst.fi, on tiedot koulutusohjelmien sisällöistä, hakuajoista ja hakeutumisesta. Tarkempia tietoja sekä esitteitä saa Markkinointi-instituutista, puh. 010 47 361.

MJK-INSTITUUTTI

MJK-instituutti on valtakunnallinen liiketalouden ja hallinnon erikoisoppilaitos, joka järjestää ammatillista perus-, jatko- ja lisäkoulutusta erityisesti elinkeinoelämän palveluksessa oleville. Tarjonnassamme on sekä näyttötutkintoja että lyhyempikestoista koulutusta. Näyttötutkinnon voi suorittaa myös ilman valmistavaa koulutusta, jos tarvittava osaaminen on jo olemassa.

Perustutkinnot

Liiketalouden perustutkinto, merkonomi

Liiketalouden perustutkinnon, merkonomin voi suorittaa näyttötutkintona oman työn ohessa. Koulutuksen myötä saavuttaa liiketalouden alalta laaja-alaiset ja monipuoliset käytännön tiedot ja taidot. Liiketalouden perustutkinto koostuu liiketalouden ja hallinnon perusopinnoista sekä osaamisalaopinnoista. Osaamisalaksi valitaan yksi kolmesta: Asiakaspalvelu ja markkinointi, Taloushallinto tai Toimistopalvelu ja tietohallinto. Tutkinnon voi suorittaa yksilöllisessä aikataulussa.

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, datanomi

Tutkinnon tavoitteena on antaa liiketalouden ja tietojenkäsittelyn alalta laaja-alaiset ja monipuoliset käytännön tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittaja saavuttaa valmiudet toimia tietotekniikan erikoisosaamista vaativissa tehtävissä. Tietojenkäsittelyn perustutkinto koostuu kolmesta tutkinnon osasta: Liiketoiminta, Tietojärjestelmien käyttö ja kehittäminen ja Digitaalinen viestintä (Informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin osaamisala).

Ammattitutkinnot

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

Tutkinto suoritetaan työssä annettavien näytöin. Tutkinto koostuu kolmesta tutkinnon osasta: Kampanja/Projektisuunnitelman laatiminen, Informaation hankkiminen, muokkaaminen ja välittäminen ja Markkinointiviestinnän tuotantoprosessissa toimiminen. Tutkinto soveltuu henkilöille, jotka toimivat markkinointitehtävissä ja haluavat syventää mainonnan ja markkinointiviestinnän osaamistaan. Tavoitteena on antaa laaja-alaiset valmiudet toimia mukana markkinointiviestinnän kokonaisvaltaisessa suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkinnon osaamisalana on markkinointiasistentti.

Myyntin ammattitutkinto

Tutkinto on suunniteltu myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä toimiville aikuisille, jotka haluavat täydentää ja monipuolistaa valmiuksiaan myynnin moniosaajina. Tutkinnon osaamisalana on yritysmyynti ja suoritettavat tutkinnon osat ovat Myyntiin valmistautuminen ja Myynti yritykseltä yrityksille. Haastamme koulutusohjelmallamme osaavat myynnin ammatillaiset päteväitmyään ja hankkimaan valmiudet tulokselliseen asiakassuhteiden hoitamiseen. Koulutuksen kesto on noin vuosi. Tutkinnon voi suorittaa yksilöllisessä aikataulussa.

Sihteerin ammattitutkinto

Tutkinto suoritetaan työssä annettavien näytöin. Tutkinto koostuu kahdesta tutkinnon osasta: Toimintaympäristön hallinta ja Sihteerin työn hallinta. Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat sihteerin tehtävissä ja haluavat päivittää tietonsa sekä kehittää osaamistaan.

Tavoitteena on antaa oppijalle valmiudet toimia sihteerin tehtävissä ammattitaitoisesti ja joustavasti. Oppijaa ohjataan omaoimiseen tiedonhankintaan, -käyttöön ja -soveltamiseen, kirjalliseen ja suulliseen viestintään sekä toimistotyön ja tietohallinnon osaamiseen.

Taloushallinnon ammattitutkinto

Tavoitteena on valmentaa oppija hoitamaan itsenäisesti pienen organisaation taloushallinnon tehtäviä tai avustamaan suuremman organisaation taloushallinnon tehtäviä. Keskeistä on antaa opiskelijalle kokonaiskuva taloushallinnon tehtävistä sekä niiden liittymisestä yrityksen toimintaan. Tutkinto muodostuu kaikille yhteisestä osasta Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen ja osaamisalan mukaisesta osasta, jonka voi valita seuraavista vaihtoehdoista: Kirjanpito ja tilinpäätös, Julkishallinnon kirjanpito ja tilinpäätös, Palkkahallinto tai Sisäinen laskenta.

Yrittäjän ammattitutkinto

Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu yrittäjänä toimiville, yritystoimintaa aloitteleville (käynnistytvä yritys) tai yrittäjäksi aikoville henkilöille (suunnitella oleva yritys). Tavoitteena on yritystoiminnan kehittäminen eri osa-alueilla (mm. markkinointi, tuotteistaminen, talous), yrittäjän oman osaamisen ja yrittäjyysvalmiuksien lisääminen sekä verkostoituminen muihin yrittäjiin. Yrittäjän ammattitutkinto koostuu kolmesta osasta. Ensimmäisenä lähdetään liikkeelle oman yrityksen Liikeidean täsmenämistä. Toinen tutkinnon osa on Liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja kolmas osa Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen. Jos tutkinnon suorittajalla ei ole vielä toimivaa yritystä, liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen osoitetaan konkreettisine käynnistämissuunnitelmina.

Erikoisammattitutkinnot

Johtamisen erikoisammattitutkinto

Johtamisen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu esimiehille ja muille johtotehtävissä toimiville, jotka haluavat kehittää omia työtapojaan, johtamistaitojaan sekä koko työyhteisöään. Tavoitteena on kehittää erityisesti johtajien esimiesvalmiuksia, lisätä strategisen ajattelun ymmärtämistä sekä antaa työkaluja strategian viemiseksi käytännön tasolle. Tutkinnon ammattitaitovaatimukset edellyttävät johtamisen kokonaisuuden hallintaa. Tutkinto koostuu kahdesta osasta: Organisaation toiminnan ja johtamisen suunnittelu sekä Toiminnan johtaminen.

Taloushallinnon erikoisammattitutkinto

Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, joilta vaaditaan taloushallinnon asiantuntijuutta ja alan vahvaa osaamista mm. kirjanpitoapäälliköt, laskenta-asiantuntijat, pääkirjanpitäjät, kassapäälliköt, toimistopäälliköt, konttoripäälliköt ja taloushallinnon eri osa-alueiden vetäjät/vastuhenkilöt. Tutkinto muodostuu yhdestä pakollisesta Organisaation taloushallinnon kehittäminen sekä valinnaisista tutkinnon osista joista valitaan kaksi: Tilinpäätösinformaation tuottaminen ja analysointi, Taloushallinnon hoitaminen yritysjärjestelytilanteissa, Strategisen talousohjauksen kehittäminen, Operatiivisen talousohjauksen kehittäminen, Rahoitustoiminnan hoitaminen ja kehittäminen, Sijoitustoiminnan hoitaminen ja kehittäminen, Työsuhdereprosessin hoitaminen ja kehittäminen tai Palkkauksen ja palkitsemisen kehittäminen.

Yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto

Yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu pienten ja keski suurten yritysten omistajayrittäjille tai johtajille, jotka usean vuoden ajan ovat johtaneet yritystoimintaa. Tutkintoa suoritettaessa tavoitteena on yrityksen kehittäminen sekä tutkinnon suorittajan kehittyminen yritysjohtajana. Yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto koostuu kahdesta osasta. Aluksi täsmennetään yrityksen strategioita ja arvioidaan omia johtamistaitoja. Tämä osa on nimeltään Yrityksen johtaminen ja kehittäminen, ja se on kaikille tutkin-

non suorittajille yhteinen. Tutkinnon toisessa osassa toteutetaan kehittämisprojekti, joka suuntautuu yhteen seuraavista osa-alueista valittavaan kokonaisuuteen: Asiakkuuksien johtaminen ja kehittäminen; Osaamisen johtaminen ja kehittäminen; Talouden johtaminen ja kehittäminen; Tuotannon johtaminen ja kehittäminen sekä Kansainvälistymisen johtaminen ja kehittyminen.

Ulkomaankaupan erikoisammattitutkinto

Tutkinto suoritetaan työssä annettavina näytöinä. Tutkinto on suunnattu vienti- ja tuontipäälliköille sekä kansainvälisen kaupan asiantuntijatehtävissä työskenteleville. Hakijoilta edellytetään n. 5 vuotta alan työkokemusta. Tutkinto antaa valmiudet toimia kansainvälisen kaupan vaativissa tehtävissä. Tavoitteena on, että tutkinnon suorittamisen jälkeen pystyt suunnittelemaan ja hoitamaan yrityksen kansainvälistä liiketoimintaa sekä toimimaan viennin ja/tai tuonnin johtotehtävissä. Valmistavassa koulutuksessa keskitymme kansainväliseen kauppaan ja markkinointiin.

Markkinointiviestinnän erikoisammattitutkinto

Tutkinto suoritetaan työssä annettavina näytöinä. Tutkinto on suunnattu markkinointiviestinnän vastuuhenkilöille yrityksissä tai muissa yhteisöissä sekä mainos- ja viestintätoimistojen yhteyspäälliköille tai vastaaville, joiden vastuulla on brändien markkinointiviestinnän strategioiden luominen, kampanjoiden ja projektien sujuminen, tavoitteellinen toteutus sekä seuranta. Hakijoilta edellytetään n. 5 vuotta alan työkokemusta. Tavoitteena on kehittää valmiuksia johtaa, suunnitella ja toteuttaa sekä seurata yrityksen tai muun yhteisön markkinointiviestintää. Tutkinto koostuu kahdesta tutkinnon osasta: Markkinointiviestinnän strateginen johtaminen ja Markkinointiviestinnän projektien johtaminen.

Kansainvälinen koulutus

MBA, Master of Business Administration

MBA, Master of Business Administration on kansainvälinen liikkeenjohdon koulutusohjelma. MJK-instituutti toteuttaa koulutuksen yhteistyössä englantilaisen International Management Centres Associationin kanssa. Koulutusohjelmalla on englantilaisen BAC:n akreditointi. MBA-koulutusohjelma on suunnattu henkilöille, joilla on noin neljän vuoden työkokemus asiantuntija- tai esimiestehtävistä. Koulutus sisältää yhdeksän seminaarityötä, sekä päättötyön. Opiskelumenetelmänä Action Learning. Koulutuksen kesto noin 2,5 vuotta työn ohessa.

MBA Johtamisen erikoisammattitutkinnon suorittaneille

Master of Business Administration, kansainvälisen liikkeenjohdon koulutusohjelman, josta Johtamisen erikoisammattitutkinnon suorittaneet laativat viisi seminaarityötä, sekä päättötyön. Opiskelumenetelmänä Action Learning. Koulutuksen kesto noin 1,5 vuotta työn ohessa.

Lisätietoja: www.mjk.fi

FINANSSI JA VAKUUTUSKOULUTUS FINVA

Finanssi- ja vakuutuskooulutus FINVA on Opetushallituksen valvoma ammatillinen erikoisoppilaitos, jota ylläpitää Vakuutusliiton kehittämisyhtiö. FINVA on jo 37 vuoden ajan järjestänyt alan tutkintoja sekä jatko- ja täydennyskoulutusta.

Lisätietoa koulutusohjelmista ja niiden laajuudesta: www.finva.fi.

Koulutusohjelmat lyhyesti:

- Johdon koulutusohjelmat
- VALIKO Vakuutus- ja finanssialan liikkeenjohdollinen koulutusohjelma.

Executive MBA in Insurance and Financial Services on erityisesti vakuutus- ja finanssiliiketoiminnan alalle räätälöity koulutusohjelma. Ohjelman kesto kolme vuotta.

Asiantuntijaseminaarit

FINVA tarjoaa laadukkaita seminaareja rahoitus-, sijoitus- ja vakuutusalan yritysten koko henkilöstön osaamisen ja asiantuntemuksen ylläpitämiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Vakuutusalan tutkinnot

VTS Vakuutus­tutkinto on alan kattava perustutkinto, joka antaa yleiskuvan vakuutus­alasta ja eri vakuutus­lajeista. Tutkinto on mahdollista suorittaa joustavaan tahtiin: se koostuu neljän yhteisen aineen ja kuuden valinnaisen aineen suorituksesta eli kymmenestä tentistä.

YVTS Ylempi vakuutus­­tutkinto on arvostettu vakuutus­alan syventävä tutkinto. Se tarjoaa laaja-alaista ammattitietoa ja käytännön valmiuksia vakuutus­alan asiantuntijatehtäviin. Tutkinnon suorittaminen kestää noin kaksi vuotta.

Perus- ja ammattitutkinnot

Liiketalouden perustutkinto, merkonomien koulutusohjelmassa voi suorittaa rahoitus- ja vakuutus­alalle räätälöidyn merkonomikoulutuksen. Koulutus toteutetaan yhteistyössä MJK-instituutin kanssa, ja sen suorittaminen kestää 1–3 vuotta riippuen opiskelijan lähtötilanteesta.

Rahoitus- ja vakuutus­alan ammattitutkinto antaa laajan yleiskuvan rahoitus- ja vakuutus­alasta sekä syventää valitun suuntautumis­alan osaamista. Suuntautumis­vaihtoehtoja on viisi: rahoitus­toiminta- ja maksuliike, riskivakuuttaminen, säästäminen ja sijoittaminen, sosiaaliturva ja työeläketurva. Opiskelu kestää noin 16 kuukautta.

Johtamisen erikoisammattitutkinto

Johtamisen erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus on tarkoitettu esimiestehtävissä toimiville henkilöille, joilla on vankka kokemus esimiestehtävissä toimimisesta.

RASTORCOLLEGE

RastorCollege on Opetushallituksen valvoma valtakunnallinen erikoisoppilaitos. RastorCollege järjestää tekniikan ja liikenteen sekä yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon koulutusta. RastorCollege järjestää kaikilla koulutus­alueilla ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta. Koulutusta järjestetään valtakunnallisesti yksiköissämme Helsingissä, Turussa, Kuopiossa ja Oulussa sekä yhteistyöoppilaitoksissa. Koulutus on monimuotokoulutusta, joka koostuu ohjatusta etäopiskelusta ja sitä tukevasta lähiopetuksesta. Koulutus­ohjelmisto on valtaosaltaan tarkoitettu jo alan työ­kokemusta omaaville henkilöille.

RastorCollege tuottaa itse oman etäopetus­aineistonsa, joka on räätälöity­issä erilaisiin tarpeisiin. Opiskelussa käytetään Rastorin verkko-oppimisympäristöä.

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon koulutus­ohjelmat: Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinto, Johtamisen erikoisammattitutkinto, Myyntien ammattitutkinto, Sihteerin ammattitutkinto, Talous­hallinnon ammattitutkinto, Ulkomaan­kaupan erikoisammattitutkinto sekä Yrittäjän ammatti ja yritys­johtamisen erikoisammattitutkinto.

Muut koulutus­ohjelmat:

Tietokoneen käyttäjän A-kortti, Toimisto-ohjelmien AB-kortti, Henkilöstö­assistentin valmennus

Lisätietoja: puh. 020 7798 300, faksi 020 7798 200 tai www.rastor.fi

SUOMEN YRITTÄJÄOPISTO

Suomen Yrittäjäopisto on liike­alan erikoisoppilaitos, joka on erikoistunut yrittäjä­koulutukseen. Tämän lisäksi oppilaitos on huomattava talous­hallinnon ja tietojen­käsittelyn kouluttaja. Oppilaitoksessa voi suorittaa myös ammatillisia perustutkintoja (Liiketalouden ja tietojen­käsittelyn perustutkinnot).

Koulutus­ohjelmat on suunniteltu siten, että ne on mahdollista suorittaa työn ohessa opiskellen. Monimuoto-opiskelu rakentuu etäopiskelujaksosta (aiheeseen perehtyminen, oppimistehtävien tekeminen, verkko-opiskelut) sekä lähiopetuksesta yhdessä muun ryhmän kanssa. Koulutus ja mahdollinen tutkinto suoritetaan henkilökohtaistamissuunnitelman mukaan.

Suomen Yrittäjäopisto toimii valtakunnallisesti, koulutus­ryhmiä on käynnissä eri puolella Suomea. Kiinteät toimipisteet sijaitsevat Kauhavalla, Seinäjoella ja Hämeen­linnassa.

Suomen Yrittäjäopistossa voi suorittaa näyttötutkintona:

- tietojen­käsittelyn perus- ja ammattitutkinnon, tai osia siitä
- liiketalouden perustutkinnon
- talous­hallinnon ammattitutkinnon, tai osia siitä
- yrittäjän ammatti- ja yritys­johtamisen erikoisammattitutkinnon, tai osia niistä

Lisäksi oppilaitos järjestää runsaasti lyhytkestoista koulutusta ja ajankohtaispäiviä liiketoiminnan eri osa-alueilta.

Yrittäjän ammattitutkinto

Valmennuksen tavoitteena on kehittää yrittäjäosaamista, selvittää yritys­idean toteutus- ja kehittämismahdollisuudet sekä tukea yrityksen perustamista ja kehittämistä. Lähiopiskelupäiviä on henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen n. 12. Valmennukseen kuuluu henkilö-/yrityskohtaista ohjausta. Valmennukseen on jatkuva haku, ja sen voi aloittaa oman aikataulun mukaan. Valmennusta järjestetään myös toimialakohtaisena.

Yritys­johtamisen erikoisammattitutkinto

Valmennuksen tavoitteena on kehittää yritystä ja kehittää yrittäjän tarpeelliseen suuntaan. Se on kehitetty toimiville yrittäjille tai esimies­asemassa toimiville, jotka haluavat kehittää yrittäjäosaamistaan joko asiakkuuksien, osaamisen-, talouden-, tuotannon- ja kansainvälistymisen johtamisen näkökulmasta. Lähiopiskelupäiviä on henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 16. Valmennukseen kuuluu henkilö-/yrityskohtaista ohjausta. Valmennukseen on jatkuva haku, ja sen voi aloittaa oman aikataulun mukaan. Valmennusta järjestetään myös toimialakohtaisena.

Taloushallinnon taitoja – taloushallinnon ammattitutkinto

1½ vuotta kestävä koulutuksen tavoitteena on laajentaa tai syventää taloushallinnon osaamista, kehittää yrityksen taloushallintoa sekä antaa uusinta tietoa, kokemuksia ja näkemyksiä ja parhainta käytäntöjä työkaluiksi talouden hallintaan. Laskutuksen, kirjanpidon ja tilinpäätöksen sekä sisäisen laskennan eri tehtävissä toimiville henkilöille suunniteltu koulutus sisältää valitusta osaamisalasta ja henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen 20–25 lähiopiskelupäivää. Koulutukset käynnistyvät syksyllä ja keväällä ja niihin on jatkuva haku.

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, datanomi

2-vuotisen monimuoto-opetuksena toteutettavan koulutuksen tavoitteena on valmistaa opiskelija suorittamaan tietojenkäsittelyn perustutkinto näyttötutkintona. Lähiopetuspäiviä koulutukseen kuuluu yhteensä n. 50.

Yhteiset perusopinnot, joihin kuuluvat kaupalliset opinnot ja tietojenkäsittelyn perusteet valmistavat opiskelijat IT-palvelut ja markkinointi: käytön tuki -suuntautumisen opintoihin. Opinnoissa perehdytään myös www-sivujen rakentamiseen.

Koulutukseen voi hakeutua peruskoulu-, lukio- tai ammattikoulupohjalta, ja hakijoilta toivotaan englannin ja ruotsin kielen sekä tietojenkäsittelyn perusteiden hallintaa. Koulutukseen on jatkuva haku ja se soveltuu myös oppisopimuskoulutuksella toteutettavaksi.

Liiketalouden perustutkinto, merkonomi

2½-vuotisen monimuoto-opetuksena toteutettavan koulutuksen tavoitteena on valmistaa opiskelija suorittamaan näytöissä liiketalouden perustutkinto, merkonomi. Lähiopetuspäiviä koulutusohjelmaan kuuluu 50.

Yhteisten perusopintojen jälkeen valittavana on kaksi suuntautumisvaihtoehtoa: taloushallinto sekä asiakaspalvelu ja markkinointi.

Koulutukseen voi hakeutua lukio-, ammattikoulu- tai peruskoulupohjalta. Hakijoilta toivotaan englannin ja ruotsin kielen perusteiden hallintaa. Koulutukseen on jatkuva haku ja se soveltuu myös oppisopimuskoulutuksella toteutettavaksi.

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto, järjestelmäasiantuntija

Noin kahden vuoden mittaisena monimuoto-opetuksena toteutettavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle käytännönläheinen ja ajankohtainen tieto verkko- ja tietojärjestelmistä. Päätoimisesti järjestelmäasiantuntijan sekä tiettyä järjestelmätuen osakokonaisuutta hoitaville suunniteltu koulutus rakentuu moduuleista, jotka valitaan omien koulutustarpeiden mukaan. Lähiopiskelupäiviä on henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen n. 60. Koulutuksiin on jatkuva haku.

Täydennyskoulutus, moduulit ja kehystoiminta

Suomen Yrittäjäopisto järjestää yrittäjyyden, yritystoiminnan ja liiketalouden jatko- ja täydennyskoulutusta sekä toteuttaa yhteistyössä yritysten ja organisaatioiden kanssa erilaisia kehityshankkeita ja projekteja. Opiskelijan on mahdollista osallistua yksittäisiin ns. moduulipäiviin, eli tiettyä aihetta käsitteleviin tiiviisiin opintokokonaisuuksiin.

Koulutusaiheina näissä moduuleissa ovat mm. tietojenkäsittely, taloushallinto, tilintarkastus, markkinointi, organisaatiot ja johtaminen ja liiketoimintasuunnittelu.

Osallistumismaksut vaihtelevat koulutuskohtaisesti. Täydennyskoulutusta toteutetaan sekä lähi- että monimuoto-opetuksena ja myös oppisopimuskoulutuksena. Oppilaitoksen yrittäjäpalvelut toteuttaa yritys- ja organisaatiokohtaista ohjautusta ja koulutusta.

Lisätietoa: www.syo.fi

TIETOKONEEN AJOKORTTI-TUTKINNOT

Tietokoneen ajokortti on todistus tietotekniikkaosaamisesta. Tutkinto koostuu eri moduuleista, jotka voi suorittaa vapaasti valittavassa järjestyksessä. Tutkinto antaa hyvän perustan tietoteknisille taidoille, ja näyttökokeet voi suorittaa myös ilman valmentavaa koulutusta. Tietokoneen ajokortti -koulutusta järjestää 400 organisaatiota eri puolilla Suomea.

TIETOKONEEN AJOKORTTI

Tutkinnot ovat:

- Kansalaisen (at)-kortti
- Tietokoneen käyttäjän A-kortti
- Tietokoneen käyttäjän AB-kortti
- Langattoman viestinnän tutkinto.

Ajokortin suorittamisen voi aloittaa Kansalaisen (at)-kortista, josta voi jatkaa Tietokoneen käyttäjän A-kortin perustutkintoon. Tietokoneen käyttäjän AB-kortti mittaa tehokäyttäjän valmiuksia.

Tutkintojen tavoitteena on antaa opiskelulle selkeät linjat ja päämäärät. Tutkinnossa mitataan sekä tiedollista että taidollista osaamista. Tavoitteena on, että tutkinnon suorittaminen antaa valmiudet monitoimiseen työskentelyyn tietotekniikkaa hyväksikäyttämällä. Tutkinnon suorittaja pystyy itsenäisesti käyttämään tietokonetta työvälineenä. Hän ymmärtää yleisimpien työvälineohjelmien merkityksen ja hallitsee niiden peruskäytön tai jatkaessaan perustutkinnosta eteenpäin myös vaativamman käytön.

Tutkinnot ovat samat kaikille koko maassa, ja ne suoritetaan näyttökokeena. Tutkintoja järjestävät koulutusorganisaatiot peruskoulun yläasteista korkeakouluihin. Lisäksi monet yritykset järjestävät tutkintoja omalle henkilökunnalleen. (at)- ja A-kortin tutkintokielet ovat suomi, ruotsi ja englanti. AB-kortin voi suorittaa suomen ja ruotsin kielellä. Lisäksi Langattoman viestinnän tutkintoon osallistumisesta saa hyvän pohjan erilaisten laitteiden ja palvelujen hyödyntämiseen.

Kansalaisen (at)-kortti

Kansalaisen (at)-kortti on hyödyllinen kaikille tietoyhteiskunnan jäsenille. Se palvelee erityisesti aloittelijoita tarjoten sopivan välitavoitteen A-kortin suorittamiseen. (at)-kortin sisältöihin kuuluvat tietoyhteiskunnassa tarvittavat perusvalmiudet kuten laitteen käyttö, tekstinkäsittely, tiedonhaku ja sähköpostin käyttö sekä valitun ohjelman peruskäyttö. (at)-kortin suorittamalla saat valmiudet esimerkiksi etätyöskentelyyn ja -opiskeluun sekä sähköiseen asiointiin. (at)-kortin tutkintokielinä ovat suomi, ruotsi ja englanti.

Tietokoneen käyttäjän A-kortti

Tietokoneen käyttäjän A-kortti on suunnattu hyötykäyttäjälle, joka käyttää tietokonetta työssä ja vapaa-aikana. Sisältö ja vaadittava osaamistaso vastaa työelämän tarpeisiin sisältäen tärkeimmät tietotekniikan osa-alueet.

A-kortti-tutkinnon suorittanut osaa itsenäisesti käyttää tietokonetta, hallitsee työkaluohjelmien peruskäytön, tuntee tietotekniikan peruskäsitteet sekä tunnistaa tietotekniikan soveltamisalueet.

Tietokoneen käyttäjän AB-korttitutkinto

Tietokoneen käyttäjän AB-korttitutkinto on valtakunnallinen työelämän tarpeita vastaava järjestelmä, joka hyväksytään muiden tutkintojen osasuorituksena. Tämä vaativa, pääosin valinnaisista osista koostuva jatkotutkinto tarjoaa suorittajalleen erikoistumismahdollisuuden juuri niihin tietotekniikan osa-alueisiin, joita hän tarvitsee työssään tai jotka häntä erityisesti kiinnostavat.

Langattoman viestinnän tutkinto

Tutkinnon tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet langattoman viestinnän tehokkaiseen ja monipuoliseen hyödyntämiseen työelämän tarpeita vastaavasti.

Lisätietoa: www.tieke.fi => Tuotteet ja palvelut => Tietokoneen ajokortti

ECDL-TUTKINNOT

European Computer Driving Licence, ECDL, on kansainvälinen it-perusosaamisen tutkinto, joka on tarkoitettu kaikille kansalaisille.

ECDL-tutkintojärjestelmä sisältää tällä hetkellä seuraavat tutkinnot:

- eKansalainen-tutkinto
- ECDL-perustutkinto
- ECDL Start -osatutkinto
- ECDL Advanced -jatkotutkinnot
- ECDL Expert -sertifikaatti
- ECDL Specialist

eKansalainen

eKansalainen on tietokoneen peruskäytön tutkinto, jonka tarkoituksena on saattaa tietoyhteiskunnan taidot jokaisen ulottuville. Tutkintoon tähtäävä koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu heille, jotka eivät ole ennen käyttäneet tietokonetta tai joiden taidot ovat vähäiset.

ECDL

ECDL on perustutkinto työelämän tarpeisiin, joka sisältää seitsemän moduulia. Kun kaikki seitsemän osakoetta on suoritettu vapaavalintaisessa järjestyksessä, saa ECDL-ajokortin.

- Tietotekniikan perusteet
- Tietokoneen käyttö ja tiedonhallinta
- Tekstinkäsittely
- Taulukkolaskenta
- Tietokannat
- Esitysgrafiikka
- Tiedonhaku ja viestintä tietoverkossa

ECDL Start

ECDL Start on osatutkinto. Kun neljä osakoetta on suoritettu, on suorittajalla mahdollisuus hankkia itselleen ECDL Start -tutkintotodistus. Suoritettavat kokeet voi itse valita vapaasti ECDL-kokeista.

ECDL Advanced

ECDL Advanced on jatkotutkinto. Jokaisesta aihealueesta on oma tutkintonsa, josta saa tutkintotodistuksen. Aihealueet ovat Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokannat ja Esitysgrafiikka.

ECDL Expert

Testikeskus voi anoa ECDL Expert -sertifikaattia henkilölle, joka on suorittanut kaikki neljä erillistä ECDL Advanced -jatkotutkintoa.

ECDL Specialist-tutkinnot:

WebStarter

Tietoturva-IT Security Health Supplement

Lisätietoa: www.ecdl.fi

LUONNONTIETEIDEN ALA

TIETOJENKÄSITTELY

Tietojenkäsittelyn opintoalaan kuuluu seuraava ammatillinen koulutus

- Tietojenkäsittelyn perustutkinto, datanomi
  - => informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma
  - => tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma.

Yleistä tietoa alasta

Tietojenkäsittelyn alalla työskennellään yrityksissä, yhteisöissä, julkishallinnossa ja yksityishenkilöiden kanssa. Alalla hyödynnetään tietoverkkoja ja tietoteknologiaa sekä tuotetaan tietoa viestintäteknologian tuotteita ja palveluja. Tietojenkäsittelyn prosesseissa kytketään yrityksen ideat ja toiminnot toisiinsa.

Tietojenkäsittelystä on tullut osa liiketoiminnan johtamista, se yleensä yhdistää liiketoiminnan prosessit. Se myös antaa mahdollisuudet seurata reaaliaikaisesti eri toimintojen toteutumista sekä organisaation tuotannossa, hallinnossa että asiakkuuksissa. Tietojenkäsittelyn ammattilaiselta edellytetään asiakaskeskeistä palvelua ja monialaista osaamista.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Ala kasvaa jatkuvasti kiihtyvällä vauhdilla. Innovaatioita ja uusia ratkaisuja tehdään jatkuvasti. Muutosten nopeus vaatii alan osaajilta jatkuvaa asiakastarpeiden seuraamista, teknologian kehityksen seuraamista ja ammattitaidon kehittämistä. Ammattien rakenne muuttuu koko ajan, suppeat rutiinitehtävät vähenevät ja tietojenkäsittelyalan tehtävissä edellytetään yhä laajempien kokonaisuuksien hallintaa. Tietoteknisen osaamisen lisäksi tarvitaan markkinointiin ja asiakaspalveluun suuntautuneita henkilöitä, taloushallinnon asiantuntijoita, teknisen ympäristön ylläpitäjiä sekä liiketaloudellisten järjestelmien osaajia.

Organisaatiot kansainvälistyvät, niiden sisäinen ja niiden välinen verkottuminen lisääntyy. Tarvitaan aina enemmän ja nopeammin uutta tietoa, mikä puolestaan lisää tietojenkäsittelyn osaamistarpeita. Verkottuneessa toiminnassa työntekijöiltä edellytetään hyviä viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, kielitaitoa, taitoa toimia erilaisissa kulttuuriympäristöissä. Ammattietiikalla on verkoissa työskennellessä suuri merkitys.

Tietojenkäsittelyn laajentuminen ja kehittyminen tarjoaa uusia liiketoimintamahdollisuuksia verkkokaupan ja muun sähköisen markkinoinnin kehittyessä. Teknologinen kehitys tarjoaa myös mahdollisuuksia uusille yrityksille, jotka rakentavat asiakkaille uusia mahdollisuuksia tietotekniikan hyödyntämiseen.

Yleisimmät työtehtävät tai -paikat alalla

Tietojenkäsittelyn alan tutkinnot ovat laaja-alaisia ja liiketalouden alaan painottuneita. Ne tarjoavat useita erilaisia työllistymismahdollisuuksia sekä suurissa että pienissä organisaatioissa. Tutkinnon suorittaneet toimivat erilaisissa tehtävissä, jotka liittyvät yritysten ja organisaatioiden tietojenkäsittelyyn, hallintoon ja palvelutehtäviin.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Tietojenkäsittelyalan laajeneminen sekä työtehtävien tietoteknistyminen turvaa alan työllisyyttä. Alan voimakkaan kehityksen vuoksi on tärkeää, että sillä työskentelevät jatkuvasti seuraavat kehitystä ja ovat valmiita oppimaan sekä soveltamaan uutta tietoa. Uuden teknologian kehittyminen ja siitä syntyvät uudet liikeideat voivat myös tarjota mahdollisuuksia uusien yritysten perustamiseen tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimimiseen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Tietojenkäsittelyn perustutkinnon suorittaneella henkilöllä on yleinen jatko-opintokelpoisuus. Sen mukaan hän voi pyrkiä ammattikorkeakouluihin tai yliopistoon. Luontevia jatko-opintomahdollisuuksia ovat liiketalouden ammattikorkeakoulututkinto, tradenomi tai kauppatieteiden kandidaatin (alempi korkeakoulututkinto) sekä kauppatieteiden maisterin (ylempi korkeakoulututkinto) tutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Tietojenkäsittelyn pt
Ammattitutkinto
Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto
Erikoisammattitutkinto
Tietojenkäsittelyn erikoisammattitutkinto

Ammatillinen perustutkinto

Tietojenkäsittelyn pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat liiketoiminta sekä tietojärjestelmien käyttö ja kehittäminen. Informaatioteknologiapalvelut ja markkinointi osaamisalan valinnee on suoritettava joko osa käytön tuki tai osa digitaalinen viestintä. Tietojärjestelmien kehittäminen osaamisalan valinnee on suoritettava osa tietojärjestelmien kehittäminen.

Tutkinnon suorittaja osaa tuotteistaa oman osaamisensa, laatia liikeidean ja harjoittaa pienimuotoista yritystoimintaa. Hän pystyy seuraamaan toimialansa kehittymistä ja laatimaan ja tulkitsemaan tilastoja ja ennusteita. Hän tunnistaa eri asiakasryhmiä ja alan tärkeimmät kohderyhmät ja osaa soveltaa työssään yleisimpiä alan markkinointimenetelmiä ja -tapoja.

Hän tuntee pienyrityksen tai yhdistyksen kirjanpidon perusteet ja osaa käyttää kirjanpidon sovellusohjelmaa. Hän osaa suunnitella tietojärjestelmän niin, että se tukee liiketoiminnan tarpeita, ja dokumentoida järjestelmän. Hän tuntee ohjelmoinnin perusrakenteet ja käsitteistön ja pystyy suunnittelemaan ja tekemään pienimuotoisia ohjelmia. Hän osaa suunnitella, tehdä ja testata kortistotyypin tietokannan.

Hän tuntee lähiverkon ja internetverkon arkkitehtuurin ja osaa yhdistää kaksi työasemaa toisiinsa. Asiakaspalvelutilanteista hän selviytyy hyvällä äidinkielellä, toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä tietotekniikan erikoisosaamista vaativissa tehtävissä. Valitsemansa osaamisalan mukaan he osaavat kouluttaa ja neuvoa tietotekniikan käytössä, asentaa ja käyttää työvälineohjelmia sekä myydä ja markkinoida tietoteknisiä laitteita tai ratkaista yrityksen tietojenkäsittelyyn liittyviä kysymyksiä.

Ammattitutkinto

Tietojenkäsittelyn at

Tutkinnon pakollinen osa on tietojenkäsittely organisaation toiminnassa. Lisäksi suoritetaan jompikumpi valinnaisista osioista ohjelmointi ja järjestelmätuki. Tutkintoon voi liittää osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää tietojenkäsittelyn osana organisaation toimintaa. Hän osaa kuvata oman organisaation tietoturvamääräykset sekä perustella toimimisen niiden mukaan. Hän osaa kytkeä oman työnsä osaksi organisaation toimintaa sekä kehittää määrätietoisesti ammattitaitoaan. Hän tuntee työyhteisön tietokonelaitteistojen ja oheislaitteiden toiminnan ja osaa käyttää työasema- ja palvelinkäyttöjärjestelmää. Hän osaa hankkia tietoja itsenäisesti eri lähteistä ja opastaa käyttäjiä ohjelmistojen käytössä.

Ohjelmointiin erikoistunut tutkinnon suorittaja osaa tulkita tietojärjestelmien kuvauksia, tuntee yhden ohjelmointiympäristön ja osaa toteuttaa annetun ohjelmointityön moniajoympäristössä. Hän osaa toimia ohjelmointiprojektin jäsenenä.

Järjestelmätukeen erikoistunut tutkinnon suorittaja osaa asentaa laitteistoja ja oheislaitteita sekä hallitsee vianhallinnan. Hän osaa dokumentoida käytössä olevat tietokoneet oheislaitteineen ja tehdä laitehankinnat. Hän osaa asentaa ohjelmistoja verkkoympäristöön ja työasemille sekä testata niiden toimivuuden. Hän tuntee ohjelmoinnin ja tietokantojen perusteet sekä osaa asen-

taa ja ylläpitää tietokannan hallintajärjestelmää ja virustorjuntajärjestelmää. Hän tuntee lähiverkon toiminnan ja osaa verkonhallinnan ja ylläpidon perustoiminnot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa tehtävissä tietokonealan yrityksissä tai mikrotietokoneiden ja lähiverkkojen käytöstä vastaavina henkilöinä julkisen hallinnon, yritysten ja yhteisöjen palveluksessa.

Erikoisammattitutkinto

Tietojenkäsittelyn eat

Tutkinnon suuntautumisalut ovat ohjelmistosuunnittelijan suuntautumisala ja verkkoasiantuntijan suuntautumisala. Ohjelmistosuunnittelijan suuntautumisalut tutkinnon osat ovat ohjelmistoprojektin suunnittelu ja ohjelmistoprojektin toteutus.

Verkkoasiantuntijan suuntautumisalut tutkinnon osat ovat verkkoprojektin suunnittelu, verkkoratkaisun suunnittelu, toteutus ja ylläpito sekä verkkoratkaisujen tietoturvan suunnittelu. Kummankin suuntautumisalut tutkinnossa voi lisäksi suorittaa osan yrittäjyys.

Ohjelmistosuunnittelijan suuntautumisalut valinnut tutkinnon suorittaja osaa toimia yhteistyössä asiakaskomppanien kanssa sekä luoda uusia asiakas- ja yhteistyösuhteita sekä asiantuntijaverkostoja. Hän osaa laatia ohjelmistoprojektin suunnitelman ja käynnistää projektin. Hän osaa suunnitella ja dokumentoida projektisuunnitelman mukaisia ohjelmistoja sekä vastata ohjelmiston toteuttamisesta, testauksesta ja käyttöönotosta.

Verkkoasiantuntijan suuntautumisalut valinnut tutkinnon suorittaja osaa rakentaa ja ylläpitää asiakkuuksia ja yhteistyösuhteita sekä luoda uusia asiakassuhteita. Hän osaa laatia verkkoprojektin suunnitelman ja vastata sen toteutumisesta. Hän osaa suunnitella ja dokumentoida verkon organisaation

tarpeisiin, asentaa lähiverkon laitteet ja palvelimet sekä ylläpitää verkkoympäristöä. Hän organisoii verkon käyttäjien neuvonnan ja opastuksen. Hän osaa laatia verkkoratkaisun tietoturvasuunnitelman ja vastata sen toteutumisesta.

Hän tunnistaa verkon kehittämistarpeet ja kehittää verkkoa muuttuvan tekniikan vaatimusten mukaisesti. Ohjelmistosuunnittelija toimii ohjelmistoprojekteissa vastuullisena projektin vetäjänä. Hän suunnittelee ja toteuttaa asiantuntijana ohjelmistosuunnittelu- ja toteutusprojekteja asiakkaiden tarpeisiin.

Verkkoasiantuntija toimii lähiverkkojen suunnittelu-, kehittämis- ja ylläpitotehtävissä. Hän vastaa verkon ylläpidosta ja hallinnasta sekä organisoii ja johtaa verkon hallintaan liittyviä tehtäviä.

TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA

ARKKITEHTUURI JA RAKENTAMINEN

Yleistä tietoa alasta

Arkkitehtuurin ja rakentamisen alan ammattilaiset tuottavat asunnot ja osan asumiseen liittyvistä palveluista. Ala tuottaa myös muiden klusterien toimintojen tarjoamat toimitila- ja infrapalvelut, rakennetun ympäristön sekä niissä toimimiseen liittyvät palvelut.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla arvostetaan työntekijöitä, jotka ovat oma-aloitteisia ja työhönsä sitoutuneita. Alan työtehtävät ja toimintatavat edellyttävät, että työntekijät kykenevät itsenäiseen työskentelyyn, kantavat vastuun omasta työstään ja osaavat arvioida kriittisesti oman työnsä laatua. Heiltä vaaditaan myös myönteisiä vuorovai- kutus- ja asiakaspalvelutaitoja sekä kykyä työskennellä vastuullisesti ryhmän jäsenenä. Tärkeää on osata soveltaa ammattitaitoa alan kaikissa vaihtelevissa työtilanteissa

Yleisimmät työtehtävät alalla

Alalla edellytetään alan laajaa yleisosaamista ja monipuolista ammattitaitoa, sillä alan tehtäväkokonaisuudet ovat tyypillisesti laajoja. Käytännön työtehtävissä tarvitaan perustietoja ja -taitoja laajempaa osaamista yhdellä tai useammalla osa-alueella sen mukaan minkälaiseen työpaikkaan sijoittuu.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Ala työllistää yli viidenneksen koko työllisestä työvoimastamme. Jatkossa yksi keskeisimpiä tavoitteita on saada ala entistä kiinnostavammaksi ja houkuttelevammaksi myös nuorison silmissä. Oman haasteensa tuo tällä vuosikymmenellä käynnistyvä suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen. Talonrakennustyön ammattiryhmästä on arvioitu poistuvan kaudella 2000-2015 noin 16 400 työntekijää.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin ja yliopistoihin. Tyypillisiä tutkintonomikkeitä jatko-opintojen jälkeen ovat insinööri ja diplomi-insinööri. Ammatillisia jatkotutkintoja ovat monet ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Maanmittausalan pt
Rakennusalan pt
Talotekniikan pt

Ammattitutkinnot

Ammattisukeltajan at: osan tutkinnosta muodostaa kevytsukeltajan tutkinto
Ilmastointiasentajan at
Ilmastointijärjestelmien puhdistajan at
Kaukolämpöasentajan at
Kiinteistöhoitajan at
Kylmäasentajan at
Lattianpäällystäjän at
Lämmityslaitteasentajan at
Maarakennusalan at
Putkiasentajan at
Rakennustuotannon at

Rakennustuotealan at
Suunnitteluassistentin at
Talonrakennusalan at
Teknisen eristäjän at
Teollisuusputkiasentajan at
Vesihuoltoalan at

Erikoisammattitutkinnot

Ilmastointiasentajan eat
Kaukolämpöyliasentajan eat
Kiinteistöhoitajan eat
Kylmäsestarin eat
Lattiamestarin eat
Maarakennusalan eat
Putkiasentajan eat
Rakennusalan työmaapäällikön eat
Talonrakennusalan eat

Ammatilliset perustutkinnot

Maanmittausalan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat mittaus ja kartoitus, kiinteistötehtävät sekä maankäyttö ja rakentaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava neljä: kartastotehtävät (vastaa kahta osaa), kiinteistötoimitukset, tie- ja lunastustoimitukset, yhdyskuntarakentaminen, kaavoitus, erikoismitaukset ja fotogrammetria.

Tutkinnon suorittaneilla on perustiedot ja taidot maastomittauksesta, kartantuotannosta, paikkatiedoista, kiinteistöjen muodostamisesta ja rekisteröinnistä, maankäytön suunnittelusta sekä yhdys-

kuntarakentamisen suunnitelmista ja mittauksista.

He työskentelevät kiinteistö-, kartoit-
tus- ja kartanvalmistustehtävissä valtion
ja kuntien organisaatioissa sekä kartoi-
tukseen, kartantuotantoon, maankäytön
suunnitteluun ja maaperätutkimukseen
erikoistuneissa yksityisissä yrityksissä.

Rakennusalan pt

Tutkinnoissa suuntaudutaan talonraken-
tamiseen, maarakentamiseen tai maara-
kennuskoneenkuljetukseen.

Talonrakennukseen suuntauduttaessa
pakolliset osat ovat rakentamisen perus-
taidot, runkotyöt ja talonrakentaminen.
Seuraavista valinnaisista osista on suori-
tettava kaksi: muuraustyöt, laatoitus- ja
rappaustyöt, perustus- ja runkovaiheen
kirvestyöt, sisävalmistusvaiheen kirves-
työt sekä betonointi- ja raudoitustyöt.
Näiden lisäksi on suoritettava 10 ov jäl-
jempänä luetelluista osista.

Maarakentamiseen suuntauduttaessa pa-
kolliset osat ovat rakentamisen perustai-
dot, maa- ja vesirakennustyöt, kunnal-
listekniset työt, liikennealueiden raken-
taminen ja liikennealueiden kunnossa-
pito. Valinnaisena on suoritettava 10 ov
jäljempänä luetelluista osista.

Maarakennuskoneenkuljetukseen suun-
tauduttaessa pakolliset osat ovat rakenta-
misen perustaidot, maa- ja vesirakennus-
työt, maarakennuskonetekniikka, maa-
rakennuskoneiden käyttö ja liikennetek-
niikka. Valinnaisena on suoritettava 10
ov jäljempänä luetelluista osista.

Osat, joista valinnaiset 10 ov suorite-
taan, ovat muuraustyöt (10 ov), laatoi-
tus- ja rappaustyöt (10 ov), perustus- ja
runkovaiheen kirvestyöt (10 ov), sisäval-
mistusvaiheen kirvestyöt (10 ov), beto-
nointi- ja raudoitustyöt (10 ov), korjaus-
rakentaminen (5 ov), hirsirakentaminen
(5 ov), liikennealueiden rakentaminen
(10 ov), liikennealueiden kunnossapito
(10 ov), kiinteistönhoidon perusteet (5
ov), vedeneristystyöt (5 ov), teräsraken-

taminen (5 ov), kuorma-autotekniikka
(5 ov), maarakennusalan yritystoiminta
ja ATK (5 ov), rakennus- ja taajamako-
neet (5 ov).

Tutkinnon suorittaneilla on laajat pe-
rusvalmiudet työskennellä suuntautu-
misensa mukaisissa tehtävissä rakennus-
ja rakennusaineteollisuudessa, kuntien
ja valtion palveluksessa sekä itsenäisinä
yrittäjinä.

Talotekniikan pt

Tutkinnoissa suuntaudutaan LVI-asen-
nukseen, kiinteistönhoitoon tai tekni-
seen eristykseen. LVI-asennukseen suun-
tauduttaessa pakolliset osat ovat joko ta-
lotekniikan perustaidot, mittaus-, säätö-
ja automaatiotekniikka, ohutlevytyöt ja
perusasennukset sekä IV-asennustyöt tai
talotekniikan perustaidot, mittaus-, sää-
tö- ja automaatiotekniikka, LV-asennus-
työt tai kylmäasennustyöt ja hitsaustek-
niikka. Kiinteistönhoitoon suuntaudut-
taessa pakolliset osat ovat talotekniikan
perustaidot, LVI-tekniisten järjestelmien
kunnossapito, kiinteistön yleiset työt se-
kä kiinteistön automaatio- ja sähköjär-
jestelmät.

Tekniseen eristykseen suuntauduttaessa
pakolliset osat ovat talotekniikan perus-
taidot, talotekniisten laitteiden eristämi-
nen ja teollisuuseristäminen. Seuraavista
valinnaisista osista on suoritettava kol-
me: pientalon LVI-suunnittelu, LV-tek-
niisten laitteiden huolto, rakennuspelti-
työt, kaukolämpö ja -laitteet, IV-puhdis-
tus ja huolto, kylmätekniikka ja putkis-
tot, perussäätö (LV- tai IV-painotteinen),
öljylämmitystekniikka, LVI-saneeraus,
erikoisputkistot, uima-allaslaitteistot ja
veden laatu, vihertyöt, korkealämpöeris-
täminen, laivaeristäminen, talotekniikan
ATK-sovellukset, LVI-laitteiden sähköis-
tystyöt (vastaa kahta osaa), talonmiestyöt
ja kiinteistösiivous. Valinnaiset osat voi-
korvata suorittamalla yhden seuraavista
laajoista suorittamattomista osista: ohut-
levytyöt ja perusasennukset, IV-asennus-
työt, LV-asennustyöt, hitsaustekniikka,
LVI-tekniisten järjestelmien kunnossapi-
to, kiinteistön yleiset työt, talotekniisten

laitteiden eristäminen, teollisuuseristä-
minen. Tutkinnon suorittaneet voivat
työskennellä valitsemaansa suuntautumi-
sen mukaan rakennusten LVI-laitteiden
asennus-, korjaus- ja huoltotehtävissä,
LVI-alan ja teollisuuden putkistojen ja
laitteistojen teknisenä eristäjänä tai kiin-
teistöjen tekniikan toimivuudesta vas-
taavina kiinteistönhoitajina.

Ammattitutkinnot

Ammattisukeltajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat
sukeltamisen perusosaaminen, tarkas-
tussukellus ja ammattisukelluksen pe-
rusosaaminen. Lisäksi on valittava kol-
me osaa seuraavista: pohjarakennustyöt,
muottityöt, betonointi- ja raudoitustyöt,
elementtien ja kasuunien asennus, put-
kien ja kaapelien asennus, teräsrakenta-
minen, korjausrakentaminen, nostotyöt
ja yrittäjyys.

Ammattisukeltajan tutkinto sisältää ke-
vytsukeltajan tutkinnon, jonka muo-
dostaa kaikille yhteinen osa sukeltami-
sen perusosaaminen ja yksi seuraavista
osista: tarkastussukellus, arkeologinen
tutkimussukellus ja luonnontieteellinen
tutkimussukellus.

Sukeltajalla on oltava alan edellyttämä
fyysinen ja psyykinen terveys. Tutkin-
non suorittaja tuntee sukelluksen histo-
riaa ja teorian. Hän tietää alansa turva-
määräykset, työsuojelunormit sekä tur-
vallisuusriskit ja osaa ehkäistä riskejä.
Hän ymmärtää yrityksen toimintaperi-
aatteet sekä oman roolinsa ja vastuunsa
organisaation toiminnassa. Hänellä on
käsitys vedenalaisten töiden kokonai-
suudesta, työnkuvasta, vastuista ja työn-
jaosta.

Tutkinnon suorittaja osaa sukeltaa pin-
tailmajärjestelmillä ja kuivapuvulla. Hän
ymmärtää laitesukelluksen ja sukellusfy-
siologian perusteet sekä painekammion
käytön. Hän osaa turvallisen laitesukel-
luksen kesä- ja talviolosuhteissa. Hän
osaa käyttää korkeapainekompressoria
ja täyttää paineilmasäiliöitä. Hän tuntee

sukellusvarusteet sekä kalustoa koskevat määräykset. Hän osaa säilyttää, varastoida sekä kuljettaa sukelluskalustoa turvallisesti.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää ammatin vaarat. Hän osaa tulkita alaan liittyviä asiakirjoja ja hallitsee sukellustaulukot ja niiden laskelmat. Hän osaa laatia sukellusturvallisuussuunnitelman ja toimia oikein vaaratilanteissa.

Tutkinnon suorittaja osaa perustaa vedenalaisen työmaan. Hän tuntee tyyppilliset vedenalaiset rakenteet ja tarkastuskohteet, kartat ja rakennushistorian perusteet. Hän tuntee rakentamismääräykset, -materiaalit, -menetelmät, -tekniikat, laatuvaatimukset ja hyvän rakentamistavan. Hän tuntee merenkulun säädökset ja sukellusohjeet sekä sukellusryhmän toiminnan pienaluksessa. Hän tuntee merenkulun radioliikenteen perusteet. Hän hallitsee vedenalaiset työtavat ja osaa käyttää tarvittavia vedenalaisia työkaluja ja laitteita. Hän tuntee veden alla käytettävät kamera- ja videojärjestelmät ja osaa käyttää niitä dokumentoinnissa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee vedenalaisen tarkastustyön, mittauksen ja paikantamisen. Hän ymmärtää piirustusten ja muiden suunnitteluasiakirjojen merkinnät ja sisällöt. Hän osaa dokumentoida työnsä ja laatia tarvittavat raportit. Hän osaa hinnoitella työnsä.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä pieni- tai muotoisia vedenalaisia asennus- ja apu- töitä. Hänellä on tultuokortin ja työ- turvallisuuskortin edellyttämät tiedot ja taidot. Hänellä on muinaismuistolain ja meriarkeologian Nautical Archaeology Society:n Part 1 -kortin edellyttämät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaja hallitsee arkeologisen tutkimussukelluksen osassa alan lainsäädännön. Hän hallitsee alan käsitteet. Hän tuntee muinaisjännöstyypit, konservoinnin, inventoinnin ja ajoituksen periaatteet, menetelmät ja lait-

teet. Hän osaa laatia lupahakemukset ja suunnitella vedenalaiset toimenpiteet ja johtaa niitä.

Luonnontieteellisen tutkimussukelluksen osassa tutkinnon suorittaja tuntee riittävästi mikroskooppisia eläin- ja kasvilajeja sekä geologisia muodostumia. Hän osaa luonnontieteelliset näytteenotto-, havainnointi-, käsittely- ja jatkokäsittelymenetelmät. Hän ymmärtää kaukokartoitusmenetelmien hyödyntämisen periaatteet ja osaa avustaa viistokaikumittauksissa.

Pohjarakennustyöt, muuttotyöt, betonointi- ja raudoitustyöt, elementtien ja kasuunien asennus, putkien ja kaapelien asennus, teräsrakentaminen, korjausrakentaminen, nostotyöt -osissa tutkinnon suorittaja osaa tehdä työn vaatimat vedenalaiset toimenpiteet tekemiensä suunnitelmien ja mittausten mukaisesti.

Yrittäjyys-osan valinnut hallitsee yrityksen perustamisen ja toiminnan vaatimat tiedot ja valmiudet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sukeltajana rakennusteollisuuden, teollisuuden ja voimalaitosten sekä järvi- ja meriliikenteen erityistehtävissä.

Ilmastointiasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on ilmastointiasentajan perustiedot ja -taidot. Lisäksi on suoritettava joko kanavaosien valmistus ja yksi osista kanava- ja laiteasennuksen perustyyt, ilmavirtojen mittauksen ja säädön perustyyt ja ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus tai kanava- ja laiteasennus ja yksi osista kanavaosien valmistuksen perustyyt, ilmavirtojen mittauksen ja säädön perustyyt ja ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus tai ilmavirtojen mittaaminen ja säätö ja yksi osista kanavaosien valmistuksen perustyyt, kanava- ja laiteasennuksen perustyyt ja ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää yrityksen tuloksen muodostumisen pääperiaatteet ja oman vaikutuksensa tuloksen tekijänä. Hän pystyy opastamaan asiakasta ja tietää asiakaspalvelun merkityksen yrityskuvalle. Hän tuntee työympäristölle ominaiset tapaturmavaarat ja työterveyshaitat sekä työympäristön puhtausvaatimukset, alalla käytettävien aineiden ympäristövaikutukset ja jätteen käsittelytavat. Hänellä on voimassa oleva tultuokortti. Hän käyttää raaka-aineita, tarvikkeita, työvälineitä, koneita ja laitteita taloudellisesti. Hän osaa arvioida oman työnsä tehokkuutta ja tehtävälueensa työprosessien laatua ja taloudellisuutta. Hän tuotteelta vaadittavan laadun ja saavuttamaan sen. Hän tuntee henkilökohtaiset suojavälineet sekä niiden käyttötarpeet ja -vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja tuntee iv-alan materiaalien käyttötarkoitukseen, ominaisuuteen ja koostumukseen perustuvat nimikkeet sekä kanavat, kanavaosat, eristees ja päällysteet. Hän pystyy valitsemaan oikeat välineet nostoon ja siirtoon, tekemään nostot ja siirrot turvallisesti sekä ohjaamaan käsimerkein ja radiopuhelimen rakennustyömaan yleisiä puomi- ja siltanostureita. Hän osaa käyttää kulmahiomakonetta ja penkkihiomakonetta ja tehdä niiden käyttöhuollon. Hän osaa valita rakennusalalla käytettäville materiaaleille porausvälineet ja kiinnitystarvikkeet ja tehdä poraustyöt käsiporakoneilla.

Hänellä on tiedot koneellisen ja painovoimaisen ilmanvaihdon perusteista ja kokonaiskäsitys erilaisten ilmastointijärjestelmien toimintaperiaatteista. Hän tuntee erilaiset lämmön talteenottojärjestelmät ja ilmanjakotavat. Hän tietää sisäilman laatuokituksen ja sisäilma- stoon vaikuttavat seikat. Hän hallitsee vi- ranomaismääräyksiä ja säädöksiä työnsä vaatimassa laajuudessa. Hän ymmärtää eristystyön tarpeellisuuden ja tuntee tärkeimmät eristämistä koskevat standardit ja paloturvallisuusmääräykset. Hän osaa lukea työpiirustuksia. Hän tuntee rakennushankkeen etenemisen ja iv-töi-

den liittymisen kokonaisuuteen ajallisesti ja paikallisesti. Hän osaa tehdä ns. jokamiehen sähkötyöt sekä työtehtävään kuuluvat korroosiota estävät viimeistely- ja suojaustoimet. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä vaativissa ilmastointijärjestelmien asennus-, huolto- ja korjaustehtävissä.

Ilmastointijärjestelmien puhdistajan at

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista puhdistajan perustiedot ja -taidot sekä ilmastointijärjestelmän puhdistus. Lisäksi valitaan yksi seuraavista osista: ilmavirtojen mittaukset ja tasapainotus, ilmastointijärjestelmän huolto, sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä ja vaihtotyöt.

Näiden lisäksi voi tutkinnon suorittaja vapaasti liittää tutkintoonsa osat: sisäilmastomittaukset ja yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja osaa taloudellisen ja laadukkaan työskentelyn sekä asiakaspalvelun. Hän on perehtynyt ympäristö- ja työturvallisuusmääräyksiin sekä alan lainsäädäntöön, määräyksiin ja suosituksiin. Hän hallitsee tietojärjestelmät ja osaa käyttää tietotekniikkaa. Hän osaa tulkita, käyttää ja korjata piirustuksia, kaavioita ja selostuksia.

Tutkinnon suorittaja tuntee hyvän ilmanvaihdon ominaisuudet, sisäilmastoluokat ja ilmanvaihdon perusteet. Hän osaa tarkistaa ilmanvaihtojärjestelmän toimintakunnon ja ottaa käyttöön järjestelmän ja huoltaa järjestelmiä ja niiden osia. Hän tuntee ilmastointijärjestelmien ja -laitteiden toimintaperiaatteen. Hän osaa tehdä palotekniset tarkastukset.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ilmanvaihtojärjestelmien puhtauden ja puhdistustarpeen. Hän osaa käyttää työhön oikeita puhdistustapoja, -aineita ja laitteita. Hän osaa ottaa huomioon asi-

akkaan tarpeet ja laatia työstä tarpeelliset dokumentit ja asiakirjat.

Tutkinnon suorittaja osaa asentaa puhdistusluukut, hän hallitsee ilmastointikanavien alipaineistuksen, tuloilma- ja poistokanavien sekä tulo-, poisto- ja kierrätysilmakoneiden puhdistuksen ja suodattimien vaihdon. Hän osaa puhdistaa päätelaitteet, erilaisia ilmanjakojärjestelmiä, konvektoreita ja palkkeja, rasvakanavia. Hän hallitsee ilmastointikohteen desinfiointin, kykenee hoitamaan puhdistustyönaikaiset huollot ja tekemään yksinkertaisia peltitöitä. Hän huolehtii jätteistä ja niiden käsittelystä sekä puhdistuslaitteiden puhdistuksesta ja huollosta.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemiensa tutkinnon osien mukaisesti muun muassa ilmavirtojen ja sisäilmaston mittaukset. Hän osaa ottaa käyttöön, huoltaa ja kalibroida mittalaitteita. Hän osaa arvioida ilman vaihtuvuutta, tehdä merkkisavukokeita, tiiviyskokeita ja hiilidioksidimittauksia. Hän osaa mitata ilmastointikoneen kokonaisilmavirtaa, ilmavirtamuutoksia, rakennuksen painesuhteita sekä äänitasoja. Hän osaa huoltaa ilmastointijärjestelmiä. Hän osaa sähkökojeiden ja laitteiden kytkennän ja vaihdon.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa ilmastointijärjestelmien puhdistustöissä.

Kaukolämpöasentajan at

Tutkinnon osat ovat kaukolämpötekniikan perusteet, kaukolämpölaitokset, kaukolämpöverkko ja asiakkaan kaukolämpölaitteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee kaukolämpötekniikassa käytettävät määritteet, tuotantotavat sekä alan turvallisuus- ja ympäristömääräykset. Hänellä on valmiudet taloudelliseen, laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen työskentelyyn itsenäisesti ja osana työyhteisöä.

Tutkinnon suorittaja tuntee kaukolämpökeskukset, -verkon ja asiakaslaitteiden toiminnan. Hän osaa käyttää, huoltaa ja korjata niitä ja hallitsee alalla yleisesti käytettävät mittayksiköt, määritteet ja nimikkeet.

Tutkinnon suorittaja tuntee kaukolämpölaitosten kattilat ja polttoaineet. Hän osaa käyttää lämpökeskusten, verkoston ja asiakaslaitteiden säätöjärjestelmiä. Hän hallitsee kaukolämpöverkoston säädön pääperiaatteet sekä erityyppisten kaivojen käyttötarkoitukset ja huollon. Hän tuntee kaukolämmön veden käsittelyssä tarvittavan vesikemian perusteet ja virtaustekniikan.

Tutkinnon suorittajalla on korjaushitauksessa tarvittava ammattitaito ja hän hallitsee eristyslementtien liitostavat ja -tekniikat. Hän tuntee lämpömäärämittauksen periaatteet ja siinä käytettävät laitteet. Hän tuntee lämmönsiirtimet, säätölaitteet ja muiden oheislaitteiden toiminnan osaten huoltaa ja säätää niitä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä lämpökeskuksen, kaukolämpöverkkojen ja kiinteistöjen lämmönjake-lukeskusten rakentamis-, käyttö- ja kunnossapitotehtävissä.

Kiinteistöhoitajan at

Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta osasta: kiinteistöhoitajan perustiedot ja taidot, lämmitys-, vesi- ja viemärijärjestelmien hoito ja huolto sekä rakennusten hoito ja huolto. Lisäksi suoritetaan yksi seuraavista osista: ympäristön hoito ja huolto, ilmastointijärjestelmien hoito ja huolto tai yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee kiinteistöhoitohoidon perusteet, sopimukset, työsuhde- ja työsuojeluasiat sekä kiinteistön talouden ja hallinnon. Hän suoriutuu ympäristön hoito-, huolto- ja korjaustöistä eri vuodenaikoina. Hän hallitsee lämmityslaitteiden huollon ja tavanomaiset korjaustoimet öljylämmitteisessä ja kaukolämpöön liitetyissä kiinteistöissä.

Hän tuntee kiinteistön vesi- ja viemärintiijärjestelmän sekä yksittäisten vesikalusteiden toiminnan ja osaa huoltaa ja korjata niitä. Hän tuntee yleisimpien ilmastointijärjestelmien toimintaperiaatteet, ilmanvaihtokoneiden toiminnan ja osaa huoltaa järjestelmiä.

Hän osaa tehdä tavanomaiset kiinteistön korjausmaalaukset ja pintakorjaukset sekä säätö-, huolto- ja korjaustyöt, jotka liittyvät ovien, ikkunoiden ja lukkojen toimivuuteen. Hän tuntee kiinteistön kylmiöjärjestelmän kylmätekniset laitteet, sähkötekniikan perusteet sekä LVI-järjestelmien ja kulunvalvonnan toiminnan pääperiaatteet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kiinteistöjen hoitoon, huoltoon ja korjauksiin liittyvissä tehtävissä.

Kylmäasentajan at

Tutkinnon osat ovat kylmälaitteiden asennus, käynnistys ja säätö, kylmälaitteiden korjaus ja huolto, kylmäaineiden käsittely ja lainsäädäntö sekä sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti ja asianmukaisesti asentaa, käynnistää ja säätää kylmälaitoksen sekä korjata ja huoltaa kylmälaitteet. Hän osaa lukea piirustuksia ja kaavioita, valita oikeat työmenetelmät, välineet, materiaalit ja tarvikkeet sekä käyttää niitä taloudellisesti. Hän kykenee käyttämään työssä tarvittavia teknisiä asiapapereita ja lähdeaineistoja sekä mittalaitteita ja koneita. Hän on yhteistyökykyinen ja osaa opastaa asiakasta laitteiden käytössä.

Tutkinnon suorittaja osaa työohjeiden perusteella asentaa kylmälaitteen kompressorit, lauhduttimet, höyrystimet ja muut osat sekä rakentaa putkiston tarvittavine rakenteineen ja osineen. Hän ymmärtää laitteen osien toiminnan, putkiston rakentamiseen liittyvät kylmätekniset ratkaisut sekä laitteen tiivyyden ja puhtauden merkityksen. Hän osaa metallitöitä, tehdä tiivyskokeen, etsiä ja

korjata vuodot sekä tehdä laitteen tyhjiöinnin ja kylmäaine- ja öljytäytön määräysten mukaisesti. Hän osaa käynnistää laitteen ja säätää sen. Hän osaa selvittää kylmälaitteen toiminnan ja tarpeelliset huoltotoimet sekä huoltaa ja säätää laitteen. Hän osaa selvittää virheellisen toiminnan laadun ja sijainnin, tarvittavat korjaustoimet sekä tehdä korjaustyön jälkeiset tarkastukset.

Tutkinnon suorittaja noudattaa alaan kuuluvia viranomaismääräyksiä, normistoja ja työturvallisuusohjeita. Hänellä on voimassa olevat tultutyö- ja työturvallisuuskortit sekä EA1. Hän hallitsee sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt ja hän on suorittanut sähköturvallisuustutkinto 3:n.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kylmälaitteiden asennus-, säätö-, käyttö-, vianetsintä-, korjaus- ja huolto-tehtävissä.

Lattianpäällystäjän at

Tutkinnon kaikille pakollinen osa on lattianpäällystäjän yleistaidot. Lisäksi on valittava yksi osa seuraavista: muovipäällysteiden asennus, parkettipäällysteiden asennus, keraamisten ja kivipäällysteiden asennus. Tarpeen mukaan valitaan osia seuraavista: laminaatti- ja parkettityöt, linoleumityöt, muovimatolla tehtävät vedeneristystyöt, massalattiat ja lattian pinnoitus, nestemäisten vedeneristeiden asennus, tekstiilipäällysteiden asennus, urheilu- ja joustolattiat, parketti- ja puulattioiden korjaus-, entisöinti ja porrastyöt sekä erikoislaatoitus. Vapaaehtoisena voi suorittaa osan yrittäjyys. Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä neljän osan suorittamista.

Lattianpäällystealan ammatissa suuntaudutaan materiaalin perusteella joko muoviin ja sitä vastaaviin päällysteisiin, parketteihin ja puupäällysteisiin tai keraamisiin laattoihin. Tutkinnon suorittaja hallitsee lattianpäällystysalan ammatteissa tarvittavan perustietouden ja selviytyy työnjohdon valvonnassa suuntautumisen mukaisista lattianpäällystäjän

keskeisistä työkokonaisuuksista. Näitä ovat muun muassa eri materiaaleja olevien alustojen tarkistukset ja esikäsittelyt sekä vanhojen päällysteiden ja pinnoitteiden poisto. Hän tuntee yleisimmät päällystysmateriaalit, tietää niiden käyttötarkoituksen ja niiden vaatimat olosuhteet. Hän osaa käyttää ja huoltaa käyttämiään koneita, laitteita ja työkaluja. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitseman osa-alueen perustyötehtävät. Hän tuntee käyttämänsä materiaalit ja niiden vaatimat pohjatyöt sekä osaa tehdä tavanomaisia päällystys- ja pinnoitustöitä listoituksineen

Tutkinnon suorittaneet pystyvät tekemään alan ammattitaitoa vaativia töitä yrityksissä tai teollisuuslaitoksissa muun muassa lattia-asennuksia sekä märkätilojen vesieristyksiä.

Lämmityslaiteasentajan at

Tutkinnon suorittajille yhteinen osa on lämmityslaiteasentajan sähkötyöt. Lisäksi valitaan toinen seuraavista: öljylämmityslaitteistotyöt ja kaasulämmityslaitteistotyöt. Lisäksi voi valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä oikein ja turvallisesti lämmityslaitteisiin liittyvät sähkötyöt. Hän osaa mitata resistanssin, virran ja jännitteen sekä käyttää suojamaadoitusta ja turvakytkintä. Hän osaa testata sähkölaitteet ja todeta jännitteet. Hän osaa tehdä käyttöönotto-tarkastuksen, eri kojeiden ja laitteiden kytkennät. Hän osaa lukea sähkökaavioita, sähköpiirustuksia ja kaavioita toimia niiden perusteella sekä tehdä niihin tarvittavat muutokset. Hänellä on oltava vähintään voimassa oleva sähköturvallisuustutkinto S3.

Öljylämmityslaitteistotöissä tutkinnon suorittaja hallitsee vähintään kevytöljylämmityslaitteistojen työt. Kaasulämmityslaitteistotöissä tutkinnon suorittaja hallitsee työt vähintään kaasualan säädösten määrittelemän C-luokan (alle 500 kW:n tehoiset nestekaasu- ja maa-kaasulämmityslaitteistot) työalueen laajuudessa.

Tutkinnon suorittaja tietää pientaloissa käytettäviin öljy- ja kaasulämmityslaitteistoihin liittyvät perusasiat ja rakenteelliset ratkaisut. Hän hallitsee polttoaineen ominaisuuksiin, käyttötarkoituksiin, turvallisuuskysymyksiin ja päästöasioihin liittyvät tiedot.

Hän tuntee valitsemansa lämmitystavan laitteiden toiminnan sekä osaa taloudellisesti mitoittaa ja rakentaa toimivan lämmitysjärjestelmän säännösten, piirustusten, kaavioiden ja työselostusten perusteella. Hän pystyy perusteellisesti valitsemansa asennustekniset ratkaisut säännöksillä, suosituksilla ja ohjeilla. Hän osaa tehdä putki- ja liitostyöt sekä tarvittavat tiivistystyöt. Hän osaa huoltaa ja korjata laitteistot, etsiä mahdolliset viat sekä korjata ne. Hän pystyy dokumentoimaan työnsä ja opastamaan asiakkaita laitteiden käytössä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kiinteistöjen lämmöntuotto- ja jalkelujärjestelmien asennus-, korjaus- ja huoltotehtävissä.

Maarakennusalan at

Tutkinnon pakollinen osa on perustaidot (työelämätietous, työturvallisuus ja ergonomia, suunnitelmien tulkinta ja mittataito, materiaalitietous, laatu- ja ympäristötietous, maarakennustyömaan pienkoneet ja laitehuolto, sisäinen yrittäjäys ja asiakassuhteet).

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi (2 = vastaa kahta osaa): maarakennuskoneiden käyttö (2), liikennealueiden kunnossapitokoneiden käyttö (2), maarakennus- ja mittautyöt, asfalttipäällysteen levitys ja tiivistys (2), asfalttimassan valmistus (2), ympäristö- ja vihertyöt (2), poraus (2), panostus (2), kallion lujitus ja tiivistys (2), stabilointityöt (2), lyöntipaalutustyöt (2), murskaus (2), maarakentamisen rakennustekniset työt, vesihuollon hoito ja ylläpito (2), kunnallistekniset työt. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjäys.

Tutkinnon suorittaja tuntee keskeisen työolainsäädännön ja alansa työehtosopimuksen keskeisen sisällön. Hän osaa ottaa työnsä suunnittelussa ja työskentelyssään huomioon työhönsä liittyvät turvallisuusriskit. Hän pystyy valinnaiseen tutkinnonosaan liittyen tulkitsemaan suunnitelmien piirustusmerkinnät, rakenteiden sijainnit ja mitat sekä tekemään näiden perusteella työsuoritustaan koskevat ratkaisut. Hän osaa tunnistaa maalajit ja tavanomaiset jalostetut kiviainekset ja tietää niiden ominaisuudet ja soveltuvuuden erilaisiin rakenteisiin. Hän tuntee valinnaiseen tutkinnonosaan liittyen kyseisessä työssä tarvittavien materiaalien ominaisuudet, käyttökohteet ja turvallisuusriskit. Hän ymmärtää laatu- ja ympäristöajattelun periaatteet, vaatimukset ja keinot.

Hän hallitsee työn itsevalvonnan ja tunnistaa urakkakohtaisten, tasoltaan erilaisten vaatimusten vaikutukset työsuoritukseen sekä tyypilliset laatu- ja ympäristövirheet ja -riskit. Hän osaa tehdä maarakennustyömaan pienkoneiden ja laitteiden kunnan tarkistukset sekä säädöt, huollot ja tavanomaisten vikojen korjaukset ohjekirjoja käyttäen. Hän osaa suorittaa kaari- tai kaasuhitsauksen sekä polttoleikkauksen perustyöt. Hänellä on voimassa oleva tulityökortti. Hän tietää hyvän rakentamistavan vaatimukset sekä asiakassuhteen ja tavoiteajattelun merkityksen yritykselle. Hän on yhteistyötaitoinen ja työskentelee suunnitelmallisesti ja taloudellisesti. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä maarakennusalan ammattitehtävissä.

Putkiasentajan at

Tutkinnon osat ovat putkiasentajan perustiedot ja taidot, lämmitys, vesi- ja viemärijärjestelmät sekä mittaus- ja säätötekniikka. Lisäksi suoritetaan yksi seuraavista osista: palonsammutusjärjestelmien putkistoasennukset, öljylämmitysjärjestelmien putkistoasennukset tai

paineilmajärjestelmien putkistoasennukset.

Tutkinnon suorittaja osaa asentaa itsenäisesti vesi-, viemäri- ja lämmitysjärjestelmät ja laitteet sekä mitata, säätää, huoltaa ja korjata LVV-laitteita. Hänellä on perustiedot käytetyistä materiaaleista, niiden teknisistä ominaisuuksista ja soveltuvuudesta eri käyttötarkoituksiin sekä metalli-, sähkö- ja rakennustekniikasta.

Hän tuntee LVI-piirustukset ja rakennuspiirustukset ja pystyy tulkitsemaan putkiasennuksen taso- ja leikkauspiirustuksia, kaaviopiirustuksia ja työselityksiä sekä laatimaan tarvikeluetteloita piirustusten ja työselitysten perusteella. Hän osaa ajoittaa ja paikallistaa putkityöt rakennushakkeeseen ja pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan työtehtävänsä siten, että tarpeettomat odotusajat vältetään.

Hän pystyy selvittämään työltä ja tuotteelta edellytettävän laadun ja toteuttamaan vaaditun laadun. Hän osaa välttää laatuvaatimusten ylityksestä aiheutuvat lisäkustannukset.

Valitsemansa suuntautumisvaihtoehdon mukaan hän osaa tehdä palonsammutus-, öljylämmitys- tai paineilmajärjestelmän putkistoasennukset, huollot ja korjaukset.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä vaativissa LVV-alan asennus-, huolto- ja korjaustehtävissä.

Rakennustuotannon at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat sopimustekniikka ja määräykset, esimies- ja neuvottelutaidot, työturvallisuus ja ympäristönsuojelu ja suunnitelmien hallinta. Lisäksi on valittava toinen seuraavista osista: tehtäväsuunnittelu ja tuotannonohjaus tai alakohtainen rakennus- ja tuotantotekniikka. Vielä on valittava kolme osaa seuraavista: kustannussuunnittelu ja valvonta, ATK-avusteinen kustannussuunnittelu, ajallinen

suunnittelu ja valvonta, ATK-avusteinen aikataulusuunnittelu, hankinnat ja logistiikka, laadunohjaus, talotekniikan käyttöönotto, työläinsäädäntö ja työsuhtetieto, rakennus- ja talotekniikan yhteensovitus, asiakaspalvelu ja markkinointi, kantavien rakenteiden tuennan ja jäykistämisen periaatteet, rakennustyömaan olosuhteiden hallinta ja CAD-ohjelmien hyödyntäminen tuotannossa. Lisäksi voi valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee alan sopimukset ja määräykset sekä työturvallisuuslait. Hän tuntee alan käsitteet ja toimintamallit sekä erilaisten urakamuotojen vaikutukset ja riskit. Tutkinnon suorittaja tuntee johtamisen periaatteet ja tunnistaa syitä ihmisten käyttäytymiseen osaten osaa reagoida niihin oikein. Hän osaa johtaa ja kehittää ryhmätyötä sekä toimia yhteistyössä työmaan muiden osapuolten kanssa. Hän hallitsee neuvottelutilanteet erilaisten ihmisten kanssa.

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa työmaan logistiikan ja jätehuollon työturvallisuuskortin edellyttämällä tavalla. Hän osaa tarkastaa piirustukset ja suunnitelmat, käynnistää suunnitelmakatselmuksen ja valvoa sovittujen asioiden toteutumista. Hän osaa arkistoida ja jakaa suunnitelma-asiakirjoja. Tutkinnon suorittaja osaa valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Hän osaa muun muassa laatia tehtäväsuunnitelmat ja ohjata tuotantoa. Hän osaa toimia alansa työjohtajan tehtävissä ja valita alansa työtehtävään parhaiten soveltuvan työmenetelmän, -välineet ja -aikataulun. Hän toimii laadukkaasti ja turvallisesti. Hän kykenee käyttämään asiamukaisesti laitteita ja koneita, joita työssä tarvitaan. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä rakennustyömailla esimiestehtävissä ja johtaa yksittäisten rakennusteknisten tehtävien toteutusta.

Rakennustuotealan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat yritys- ja työympäristötietous, lisäksi joko

materiaalitietous tai tuotannonohjaus ja käynnissäpito.

Tutkinnossa on kuusi osaamisalaa: betonituotteiden valmistus, keraamisten tuotteiden valmistus, kivipohjaisten rakennuseristeiden valmistus, kivipohjaisten rakennuslevyjen valmistus, perusmateriaalien valmistus ja puristettujen rakennuskivien valmistus. Lisäksi osaamisalan mukaiset valinnaiset osat. Tähdellä* merkityt vastaavat kahta tutkinnon osaa.

Betonituotteiden valmistuksen osaamisalalla valitaan kolme seuraavista osista: betonimassan valmistus*, muottien valmistus ja käsittely*, muottien varustelu, raudoitustyö*, esijännitystyö, valu- ja työstämiskoneiden käyttö, betonin valu, pintakäsittely ja viimeistely, materiaalogistiikka, betonielementtien logistiikka, betonituotteiden laadunvalvonta ja betonin pumppaus*.

Keraamisten tuotteiden valmistuksen osaamisalalla valitaan kaksi osaa seuraavista: massan valmistus, puristus ja muotoilu, kuivatus, rataus, poltto, purku ja ladonta. Kivipohjaisten rakennuseristeiden valmistuksen osaamisalalla valitaan kolme osista sulatus*, kuidutus ja keräily, karkaisu ja jäähdytys, pinnoitus ja leikkaus, pakkaus ja tuotevalvonta*, puhallusvillan valmistus* ja rakennuseristeiden laadunvalvonta*.

Kivipohjaisten rakennuslevyjen valmistuksen osaamisalalla valitaan kaksi osaa seuraavista: seulonta, murskaus ja jauhatus, massan valmistus, levyn valmistus, kuivaus ja sahaus, pinnoitus sekä leikkaus tai muu työstäminen.

Perusmateriaalien valmistuksessa valitaan kolme osista: massan valmistus; poltto ja jäähdytys; seulonta, murskaus, jauhatus ja lajittelu*; jauhatus, vaahdotus ja suodatus* ja kuivatuotteiden laadunvalvonta. Puristettujen rakennuskivien valmistuksen osaamisalalla valitaan kaksi osista: massan valmistus, muottien käsittely, raudoitustyö, valu- tai puristus-

koneiden käyttö, karkaisu, leikkaus tai työstö.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä rakennusmateriaaleja valmistavissa tehtaissa ja yrityksissä oman osaamisalan tehtävissä.

Suunnitteluassistentin at

Tutkinnon seitsemän pakollista osaa ovat teknisen piirtämisen perusteet, rakennustekniikan perusteet, LVI-tekniikan perusteet, sähkötekniikan perusteet, tietokoneavusteinen piirtäminen (CAD), toimistotekniikka sekä yritystoiminta ja vieras kieli.

Seuraavista suuntaavista osista on suoritettava yksi: rakennustekninen piirtäminen, LVI-tekniikan piirtäminen, sähkötekniikan piirtäminen.

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava toinen: 3D-piirtäminen, julkaisuohjelmat.

Tutkinnon suorittaja tuntee piirustusvälineet ja materiaalit, standardien ja suositusten mukaiset merkinnät, viivanleveydet, viivatyyppit ja paperikoot. Hän osaa hakea rakentamiseen liittyvät ohjeet ja määräykset rakennusalan käsikirjoista, normistoista ja ohjeistoista. Hän tietää yleisimmät rakennusmateriaalit ja niiden käyttötavat. Hän tuntee kiinteistöjen yleisimpien LVI-järjestelmien rakenteiden periaatteet sekä niiden suunnittelussa ja kiinteistöjen sähköasennussuunnitelmissa käytettävät standardipiirrosmenetelmät.

Hän osaa piirtää ohjeiden ja luonnosten perusteella yksinkertaisia rakennuspiirroksia, LVI-piirroksia, kiinteistöjen sähkösuunnitelmia ja käyttää jotain yleistä CAD-ohjelmaa. Hän osaa käyttää nykyaikaisia toimiston tiedonsiirtolaitteita ja hallitsee tietotekniikkaa ns. tietokoneajokorttiin vaadittavan tasoisesti. Hän pystyy laatimaan standardien mukaisia asiakirjoja ja arkistomaan dokumentteja.

Hän tuntee yritystoiminnan perusteet ja ymmärtää toimintansa asiakaslähtöisyyden merkityksen. Hän kykenee työskentelemään itsenäisesti ja ryhmässä. Hän osaa kääntää ja tulkita alan käsi- ja ohjekirjoista pieniä vieraskielisiä tekstejä sanakirjan avulla. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä rakennus-, LVI- tai sähköalan suunnittelutoimistoissa suunnittelun avustavissa tehtävissä.

Talonrakennusalan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on talonrakentamisen perusosaaminen. Lisäksi on valittava kolme osaa seuraavista: muottityöt kappalevarasta, puurunkotyöt, sisäpuutyöt, betonielementtien asennus, väliseinätyöt, puukorjaukset*, sisäkattotyöt*, hirsirakennustyöt, puhdasmuuraus, tulisija- ja hormimuuraus*, rappaus, laatoitus, pintabetonointi, muottityöt jäljitelmämuotein, betonikorjaus, ovi- ja ikkuna-asennus, puuelementtien asennus, betonirauditus*, raudotteiden esivalmistus, betonointi, ohutteräsrakenteiden asennus, veden eristys*, vesikattotyöt, kosteus- ja lämmöneristykset, märkätilojen vedeneristykset, nosturiasennuksen mekaaniset työt, torninosturin kuljetus*, remonttityöt*, nosturiasennuksen sähkötyöt, perustusvaiheen maarakennustyöt, telinetyö, rakennusmittaus, puiset julkisivuverhoukset, joustavat saumaukset*, asbestityöt, timanttileikkaus, vesileikkaus, ammatinohjaus, harkko- ja pienenlementtimuuraus, valmistelevat työt, työmaapalvelut, rakennussiivous ja yksi tutkinnon osa määritellyistä ammattitutkinnoista. Tähdellä * merkityt vastaavat laajuudeltaan kahta tutkinnon osaa. Lisäksi voi valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee hyvän rakentamistavan ja noudattaa sitä työssään. Hän tuntee eri osapuolten vastuun ja tehtäväjaon. Hän osaa tulkita rakennuspiirustuksia ja muita asiakirjoja sekä hinnoitella työnsä oikein. Hän tuntee työsuojelumääräykset ja työpaikkansa

turvallisuusriskit. Hän osaa huolehtia työkyvystään sekä tuntee työlänsäädäntöä ja alansa työehtosopimuksen keskeisen sisällön.

Hän ymmärtää rakennusyrityksen toimintaperiaatteet sekä oman roolinsa ja vastuunsa yrityksessä. Hän tuntee asiakaspalvelun vaatimukset ja toimii niiden mukaisesti. Tutkinnon suorittaja osaa valitsemisensa osissa työskennellä itsenäisesti ja joutuisasti. Hän osaa ajoittaa työnsä oikein, tehdä oikeat materiaalihankinnat ja käyttää työhön oikeita laitteita, koneita, telineitä ja välineitä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemiensa tutkinnon osien mukaisissa tehtävissä rakennustyömailla.

Teknisen eristäjän at

Tutkinnon osat ovat joko teollisuuseristäminen tai talotekninen eristäminen. Lisäksi on suoritettava vähintään kaksi seuraavista osista: kylmäeristäminen, paloeristäminen, äänieristäminen, laivaeristäminen, korkealämpöeristäminen.

Tutkinnon suorittaja hallitsee perusasiat teknisen eristämisen raaka-aineista, niiden ominaisuuksista, käsittelytavoista ja soveltuvuudesta eri käyttötarkoituksiin. Hän tuntee eristyksessä käytettävät yleiset koodit, piirrosmerkit, standardit ja määräykset ja osaa huoltaa ja korjata eristyksiä. Hän selviytyy itsenäisesti eristysten ja päällystysten kiinnityksistä, tuennasta ja asennuksista. Hänellä on alalla tarvittavat hitsaus- ja ohutlevytyötaidot. Hän tuntee yritystoiminnan, työlänsäädännön ja urakkasopimusten perusasiat ja selviytyy myös englanninkielisistä työohjeista sanakirjan avulla. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osaluokkien tavanomaiset työtehtävät.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa eristys- ja päällystystöissä.

Teollisuusputkiasentajan at

Tutkinnon osat ovat teollisuusputkiasentajan yleiset taidot, putkistovalmis-

tuksen perustaidot ja putkistoasennus. Lisäksi voi suorittaa yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja tuntee edustamansa yrityksen liikeidean, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Hän tietää omat velvollisuutensa, vastuunsa ja oikeutensa työyhteisön jäsenenä ja hoitaa vastuullisesti itselleen kuuluvat tehtävät. Hän osaa selvittää yhteistyötarpeet ja mahdollisuudet asennustyökohteissa. Hän tuntee yrityksen ympäristöohjelman ja -toimintaperiaatteet, ottaa huomioon työn vaikutukset työympäristöön ja huolehtii tarvittavasta suojauksesta. Hän tuntee yrityksen työturvallisuusohjeet ja -määräykset sekä säiliöitä koskevat turvamääräykset. Hänellä on voimassa oleva tulityökortti. Hän tuntee henkilökohtaiset suojavälineet ja osaa käyttää erilaisia suojaimia oikein. Hän osaa toimia tapaturmatilanteissa ja suorittaa EA1:n mukaiset ensiaputoimet.

Tutkinnon suorittaja tietää, mistä työn hinta syntyy ja miten se vaikuttaa kokonaiskustannuksiin. Hän sitoutuu vastaanottamiinsa työtehtäviin ja vastaa niiden tuloksista. Hän toimii työpaikalla käytössä olevien laatujärjestelmien vaatimusten mukaisesti. Hän tuntee asiakaslähtöisen liiketoimintaprosessin ja ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaiden tarpeet. Hänellä on työmaaneuvotteluissa tarvittavat perusvalmiudet. Hän tuntee yleisiltä osiltaan toimitussopimuksen ja erityisesti toimitusrajat, toimitusajat, sakkorajat ja force majeure -ehdot.

Tutkinnon suorittaja tuntee putkistopiirustusten symbolit ja piirrosmerkit sekä osaluetteloiden ja putkimerkintöjen raaka-ainemerkinnot. Hän tuntee erilaisten mittavälineiden käyttöalueen ja osaa mitata niillä. Hän pystyy selvittämään nostettavan kappaleen massan, massan keskipisteen ja sopivat nostokohdat ja valitsemaan nostoon tai siirtoon soveltuvat välineet. Hän osaa valita oikean katkaisumenetelmän putken katkaisuun. Hän osaa käyttää putkien taivutuslaitteita ja -koneita ja muotoilla putket. Hän osaa suorittaa pienputkien kaasuhitsauksia

(311) myötähitsauksena. Hänellä on vähintään EWF:n (European Welding Federation) pienahitsaajapätevyys (European Fillet Welder) valitsemalleen hitsausprosessille ja perusaineryhmälle. Hän tuntee putkiston liitososien ja putkistokannakkeiden valmistuksen, putkistososien merkitsemisen, lämpö- ja pintakäsittelyt sekä esivalmisteiden suunnittelu- ja kokoonpanotyöt. Hän tietää putkisto-osien kuljetuksen ja varastoinnin vaatimukset suojaukselle.

Tutkinnon suorittaja osaa lukea rakennepiirustuksia ja pystyy selvittämään layout-piirustuksista asennuspaikat, asennuskokonaisuuden ja toimitusraajat. Hän osaa suunnitella asennusjärjestyksen sekä nosto- ja siirtotyöt työturvallisuusvaatimusten mukaisesti. Hän tuntee asennusmittaukset, lämpölaajenemisen kompensoinnin, venttiilit ja niiden säätölaitteet, kannakkeet ja niiden asennuksen sekä hitsausliitosten esivalmistelun asennustyömaalla. Hän suoriutuu putkiston ja mittalaitteiden asentamisesta sekä koeponnistuksista, tarkastuksista ja testauksista. Tutkinnon suorittaneet työskentelevät putkiston osien esivalmistukseen, putkistojen asennukseen ja varusteluun sekä tarkastuksiin, käyttöönottoon ja huoltoon liittyvissä tehtävissä.

Vesihuoltoalan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat vesihuoltoalan prosessien tunteminen ja toimialan tunteminen. Lisäksi valitaan yksi osista: veden hankinta ja puhdistus, jäteveden käsittely ja vesihuoltoverkostot. Jokainen voi myös suorittaa yrittäjyysosan.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää vesihuoltoalan kokonaisprosessin. Hän osaa käyttää tarvittavia tietojärjestelmiä. Hän osaa lukea ja tulkita vesihuollon piirustuksia, kaavioita ja muita asiakirjoja. Hän tuntee työssä käytettävät aineet ja materiaalit ja osaa käyttää niitä oikein. Hän tuntee myös koneiden ja laitteiden toimintaperiaatteet.

Tutkinnon suorittaja läpäisee sosiaali- ja terveystieteiden määrittämän laitos-teknisen ja vesihygieenisen testin. Hän suorittaa tulityö- ja työturvallisuuskorffit.

Tutkinnon suorittaja tuntee keskeiset sisällöt vesihuoltoalan laeista ja määräyksistä sekä työläinsäädännöstä. Hän osaa asiakaspalvelun ja -neuvonnan. Hän ymmärtää laatu-, ympäristö- ja turvallisuusajattelun periaatteet. Hän tuntee turvallisuusriskit ja osaa ottaa ne huomioon.

Lisäksi tutkinnon suorittaja osaa valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Veden hankinta ja puhdistus -osan tai jäteveden käsittely -osan valinnut hallitsee työalaan liittyvät prosessit. Hän osaa tarkkailla veden laatua. Hän tuntee kemikaalit ja osaa käsitellä ja annostella niitä oikein. Hän osaa käyttää, säätää ja huoltaa tehtäviinsä liittyviä koneita ja laitteita sekä automaatio- ja tiedonhallintajärjestelmiä. Hän hallitsee työtehtäviinsä kuuluvat muutkin laitoksen huoltotoimet. Hän hallitsee raportointimenetelmät.

Vesihuoltoverkostot-osan valinnut osaa muun muassa tehdä tyyppilliset vesijohdot-, jätevesi- ja sadevesiverkoston hallinta-, tutkimus-, kunnossapito-, rakennus- ja saneeraustyöt sekä tonttijohtotyöt ja vesimittareihin liittyvät tehtävät. Yrittäjyyden valinnut ymmärtää yrityksen perustamisen ja toiminnan vaatimukset ja edellytykset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa vesihuoltoalan tehtävissä.

Erikoisammattitutkinnot

Ilmastointiasentajan eat

Tutkinnoissa on kaksi vaihtoehtoa. Vaihtoehdossa 1 pakolliset osat ovat ilmastointiasentajan perustiedot ja -taidot, kanava- ja laiteasennus, ilmavirtojen mittaust ja säätö, tuotannolliset taidot sekä työmaatoiminta. Lisäksi suoritetaan kanavaosien valmistuksen perustytöt tai ilmanvaihtojärjestelmien puh-

distus. Vaihtoehdossa 2 pakolliset osat ovat ilmastointiasentajan perustiedot ja -taidot, kanavaosien valmistus, tuotannolliset taidot sekä työmaatoiminta. Lisäksi suoritetaan kaksi valinnaista osaa joko ryhmästä 1 tai 2. Ryhmä 1: kanava- ja laiteasennus, ilmavirtojen mittauksen ja säädön perustytöt tai ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus. Ryhmä 2: ilmavirtojen mittaus ja säätö, kanava- ja laiteasennuksen perustytöt tai ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus. Valinnaisina osina voi suorittaa myös kanava- ja laiteasennuksen sekä ilmavirtojen mittauksen ja säädön. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee asiakaslähtöisen liiketoimintaprosessin ja ymmärtää yrityksen toimintaa. Hän tuntee työympäristölle ominaiset tapaturmavaarat ja työterveyshaitat ja osaa tehdä tarvittavat turva- ja suojatoimet. Hän tuntee henkilökohtaiset suojavälineet sekä niiden käyttötarpeet ja -vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää iv-alan raaka-aineita ja tarvikkeita taloudellisesti. Hän pystyy tekemään työt laadukkaasti ja joutuisasti. Hän tuntee iv-alalla käytettävät kanavat, kanava-osat, eristeet ja päällysteet sekä tuntee niiden käyttötarkoitukset ja ominaisuudet. Hän hallitsee nosto- ja siirtotyöt, kulma- ja penkkihiomakoneen käytön sekä poraus- ja kierteistystytöt.

Tutkinnon suorittaja tuntee koneellisen ja painovoimaisen ilmanvaihdon perusteet, ilmanvaihdon tarpeen määräävät tekijät sekä voimassaolevat viranomaismääräykset ja säädökset. Hänellä on kokonaiskäsitys eri ilmastointijärjestelmien toimintaperiaatteista ja ilmastointikoneista sekä lämmön talteenottojärjestelmistä. Hän tuntee erilaiset ilmanjakotavat, hallitsee virtaustekniikan perusteet sekä keskeiset iv- prosessit.

Hän pystyy tulkitsemaan ilmastoinnin taso- ja leikkauspiirustuksia, tekemään niiden perusteella asennuksia ja laatimaan tarvikeluetteloita. Hän ymmärtää

iv-tekniikkaan liittyvät yleisimmät sähköalan kytkennät ja osaa tehdä ns. jokamiehen sähkötyöt sekä ottaa sähkölaitteiden turvallisuusmääräykset huomioon työssään. Hän tuntee keskeiset korroosionsuojaustavat ja osaa tehdä korroosiota estävät viimeistely- ja suojaustoimet.

Tutkinnon suorittaja osaa valita ja kiinnittää kannakoinnit iv-koneille ja -kanaville. Hän pystyy itsenäisesti asentamaan erityyppiset ilmanvaihtokanavat myös eristettyinä, tietää iv-koneiden toimintaperiaatteet ja osaa asentaa iv-koneiden, konehuoneen iv-kanavia ja niihin liittyviä laitteita. Hän hallitsee vastushitsauksen tekniikat. Hän osaa leikata kaarisaksilla, suuntaisleikkureilla, kuviroleikkureilla, nakertajilla ja leveysaksilla. Hän osaa käyttää pyörästys-, kulmaus-, vautus- ja saumauskoneita. Hän osaa valmistaa levitys- ja kanavaosia sekä koota kanavaosat.

Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti suorittaa iv-järjestelmien mittaukset ja säädöt sekä ääni- ja lämpötilamittaukset. Hän osaa tehdä ilmanvaihtokanavien tiiviyskokeen, selvittää ja korjata ilmanvaihtojärjestelmän toimintahäiriöiden syyn ja tulkita iv-toimintakaaviota.

Tutkinnon suorittaja kykenee toimimaan erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa joustavasti. Hän pystyy soveltamaan omassa työssään alansa kaupankäynnin sopimusehtoja, sopimuskäytäntöä sekä kuluttajansuoja- ja tuotevastuulakia. Hän tuntee yrityksensä laatu- ja ympäristöjärjestelmän sekä omaa työtään koskevat keskeiset jätehuoltoon liittyvät määräykset. Hän tuntee Suomen rakentamismääräyskokoelman alansa koskevat keskeisimmät määräykset ja ohjeet. Hänellä on perustiedot oman alansa suunnittelusta ja mitoituksesta. Hän osaa myös suunnitella ja ohjata toimintaa työpaikallaan tehokkaasti.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä erilaisissa vaativissa iv-alan tehtävissä.

Kaukolämpöyliasentajan eat

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: kaukolämpötoiminnan perusteet, kaukolämpölaitokset, kaukolämpöverkko ja asiakaskohtaiset kaukolämpölaitteet. Näiden lisäksi on mahdollista suorittaa osat: sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä ja vaihtotyöt sekä yrittäjäyys. Tutkintotodistuksen saaminen edellyttää lisäksi seuraavat voimassa olevat kortit: ensiapukortti EA1, tulityökortti, tieturvallisuuskortti 1 tai 2 ja työturvallisuuskortti.

Tutkinnon suorittaja tietää kaukolämpöön tuotantotavat. Hän tuntee kaukolämpökeskuksen ja verkoston sekä asiakaslaitteiden toiminnan ja osaa käyttää, huoltaa ja korjata niitä. Hän tuntee kaukolämpötekniikan määritteet, omaa esimiesvalmiudet ja osa toimia työyhteisössä. Hän tuntee alalla yleisesti käytettävät dokumentoinnin ja osaa tehdä rajattuja suunnittelutehtäviä. Hän osaa taloudellisen ja laadukkaan työskentelyn sekä on perehtynyt ympäristö- ja työturvallisuusmääräyksiin sekä alan lainsäädäntöön, määräyksiin ja suosituksiin. Hän hallitsee tietojärjestelmät ja osaa käyttää tietotekniikkaa.

Hänellä on perustiedot kattilalaitoksista, polttoaineiden ominaisuuksista, palamisesta ja käsittelytavoista ja hän osaa käyttää lämpökeskusten, verkostojen ja asiakaslaitteiden säätö-järjestelmiä. Hän tuntee kaukolämpöverkkojen kanavarakenteet, materiaalit ja eristeet ja hallitsee eristyslementtien liitostavat ja tekniikat. Hänellä on korjaushitsauksessa tarvittava ammattitaito ja virtaustekniikan ja veden käsittelyyn tarvittavan vesikemian perustiedot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa ammattitehtävissä sekä työnopastus- ja työnjohtotehtävissä.

Kiinteistönhoitajan eat

Tutkinnon osat ovat kiinteistönhoitajan tiedot ja taidot, kiinteistön linkaaren hallinta, tuotannolliset taidot sekä yksi

seuraavista: kiinteistöautomaatio, rakennustekniikka tai yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee asiakaslähtöisen liiketoimintaprosessin ja taitaa asiakaspalvelun, tuntee työympäristön tapaturmavaarat ja työterveyshaitat ja osaa tehdä tarvittavat turva- ja suojaustoimet. Hänellä on voimassa oleva tulityö- ja EA1-kortti. Hän osaa käyttää kiinteistöhoitoalalla tarvittavia työvälineitä, koneita ja tarvikkeita taloudellisesti ja asianmukaisesti.

Hän pystyy tekemään työt laadukkaasti ja riittävän joutuisasti sekä osaa ottaa huomioon työmenetelmän vaikutukset kokonaiskustannuksiin. Hän tuntee henkilökohtaiset suojavälineet, niiden käyttötarpeet ja -vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää kaukolämpöön liitetyn tai öljylämmitteisen kiinteistön lämmityksen toimintaperiaatteet. Hän kykenee hoitamaan ja huoltamaan lämmityslaitteita sekä hallitsee tavanomaiset korjaukset. Hän ymmärtää vesikeskuslämmityksen toimintaperiaatteen, suoriutuu verkostoon liitettyjen sulku- ja säätölaitteiden huollosta sekä osaa asetella patteriventtiilien esisäädöt ja termostaattiosan säädöt. Hän ymmärtää vesi- ja viemärintijärjestelmien toimintaperiaatteet ja tuntee vesikalusteiden toiminnan sekä pystyy selvittämään ja korjaamaan tai korjauttamaan viat.

Tutkinnon suorittaja tuntee sisäilman vaatimukset ja lämpöviihtyvyyden osatekijät, ymmärtää eri ilmanvaihtojärjestelmien erot ja toiminnan, tuntee ilmaston säädöt ja osaa tarkistaa mitaamalla asumisoloihin vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa etsiä vian ilmastointiprosessin eri osista ja osaa valita kohteeseen parhaiten sopivat suodattimet.

Tutkinnon suorittaja tuntee sadevesien ohjailujärjestelmien ja maapohjan kuivautukseen liittyvien järjestelmien ja varusteiden toiminnan. Hän osaa huoltaa ja korjata ovien ja ikkunoiden säädöt sekä laitteet. Hän tuntee rakennusmaalauk-

sen perusteet ja osaa tehdä rakennusteknisiä korjauksia talon ulko- ja sisätilojen pintoihin. Hän osaa korjata rakennuksen alapohjan kosteusongelmia aiheuttavat viat. Hän suoriutuu eri vuodenaikojen hoito- ja kunnossapitotöistä. Hän osaa ajaa kiinteistönhoitokoneita sekä käyttää ja huoltaa työssä tarvittavia koneita, varusteita ja laitteita.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää kiinteistön elinkaaren ja siihen sisältyvät rakennusten ja rakennosien elinkaaret sekä kiinteistön ylläpidon vaikutuksen kiinteistön elinkaaristrategiassa. Hän ymmärtää kiinteistöautomaation toiminnan ja osaa tehdä tarvittavia säätöjä. Hän osaa lukea tavallisimpia rakennus- ja rakennepiirustuksia, tuntee ulkovaipan, paloturvallisuuteen ja äänieritykseen liittyviä toimintaperiaatteita ja rakennusratkaisuja sekä korjausrakentamisen tekniikoita. Hän pystyy laatimaan kustannusarvioita ja osaa puuttua rakennusteknisiin huollon laiminlyönteihin ja poikkeamiin.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa vaativissa kiinteistöhoitoalan tehtävissä.

Kylmäestarin eat

Tutkinnon osat ovat kylmäestarin ammatin tiedolliset perusvalmiudet, kylmäainesten käsittely ja lainsäädäntö, esimies- ja vuorovaikutustaidot, kylmälaitoksen suunnittelu-, tarjouslaskenta- ja projektinhoitotaidot sekä sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittanut osaa itsenäisesti suunnitella kylmälaitoksen tarvittavine dokumentteineen. Hän osaa projektien kustannuslaskentaa, aikataulutuksen ja resurssoinnin.

Tutkinnon suorittanut osaa alaan vaadittavat fysiikan ja kemian perusteet sekä omaa riittävät kieli-, ja atk- ja matemaattiset taidot. Hän osaa käsitellä kylmäaineita turvallisesti sekä hallitsee alansa lait ja säädökset. Hän osaa toimia

esimiestehtävissä sekä tehdä yhteistyötä muiden kanssa. Hän noudattaa työnsä alan työturvallisuus- ja ympäristölainsäädäntöä. Tutkinnon suorittanut osaa tehdä sähkölaitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt turvallisesti sekä pystyy käyttämään nykyaikaisia ohjaus- ja valvontajärjestelmiä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa, vaativissa alan projektinhoito-, suunnittelu- ja esimiestehtävissä.

Lattiamestarin eat

Tutkinnon kaikille pakolliset osat ovat lattiamestarin yleistaidot sekä lattianpäällystysalan kannattavuus ja kustannushallinta. Näiden lisäksi on suoritettava yksi seuraavista valinnaisista tutkinnon osista: muovipäällysteiden asennus, parkettipäällysteiden asennus, keraamisen ja kivipäällysteiden asennus. Tämän lisäksi on valittava joko työn organisointi ja johtaminen tai ammatinohjaus. Edellisten lisäksi on vielä suoritettava yksi seuraavista valinnaisista tutkinnon osista: muovipäällystetekniikka, laminaattija parkettipäällystetekniikka, laattapäällystetekniikka, massapinnoitetekniikka, toiminnan suunnittelu.

Tutkinnon suorittaja tuntee laaja-alaisesti rakennusten lattiapintoihin liittyvät pintakäsittely-, pinnoitus- ja päällystysmenetelmät. Hän on erikoistunut vähintään yhden päällystysmenetelmän hallintaan siten, että pystyy toimimaan lattianpäällysteasennuksia suorittavassa yrityksessä työnjohtajana tai vastuullisena ammattihenkilönä.

Hän osaa käyttää erilaisia pinnoite- ja alustamateriaaleja niiden käyttötarkoituksen, käyttöohjeiden ja työturvallisuusmääräysten mukaisesti. Hän tuntee lattianpäällystyksessä yleisimmin käytettyjen aineiden koostumuksen ja tietää niissä mahdollisesti olevien terveydelle vaarallisten aineiden vaikutukset. Hän osaa käyttää ja varastoida aineita oikein ja turvallisesti. Hän pystyy myös osallistumaan oman erikoistumisalueensa latti-

anpäällystetekniseen suunnittelutyöhön ja tietää näissä töissä käytettävien materiaalien tärkeimmät tekniset ominaisuudet sekä rakenteiden ja ympäristön rasitusten eri päällystysmenetelmille asettamat vaatimukset. Hänellä on kokonaisnäkemys yrityksen taloudenhoidosta ja tulokseen vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi hän pystyy seuraamaan työn etenemistä ja valvomaan työn laatuun ja työturvallisuuteen vaikuttavia toimia.

Tutkinnon suorittaneet toimivat monipuolista ammattitaitoa vaativissa tehtävissä, pääasiassa lattianpäällysteiden asennuksia ja lattiapinnoituksia suorittavissa yrityksissä. Osa voi toimia myös itsenäisinä yrittäjinä.

Maarakennusalan eat

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on maarakennusalan ammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi (tähdellä * merkitty vastaa kahta osaa): etumiestyöt, ammatinohjaus, maarakennusmittaukset*, massatavara- ja erikoiskuljetukset, louhinta ja räjäytykset*, monitaitoisuus*, yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee maarakennusalan ammattitutkinnon vaatimukset., jotka on selvitetty tarkemmin kyseisen tutkinnon kohdalla. Tutkinnon suorittaja osaa johtaa ja ohjata työkontansa tai työryhmänsä toimintaa turvallisesti ja laadukkaasti tavoitteiden mukaisesti. Hän osaa ratkaista ongelmia ja hallitsee kokouskäytännöt. Työkunnan esimiestehtävissä hän osaa tehdä urakkasopimuksen ja koota tarvittavan työkontan. Hän osaa tuntikirjanpitoon ja urakan loppulaskentaan liittyvät tehtävät.

Työryhmän etumiestehtävässä hän hallitsee työjärjestyksen suunnittelun ja työnjaon. Tutkinnon suorittaja hallitsee työhön perehdyttämisen, kouluttamisen ja yhteistyön. Hän osaa arvioida työntekijöiden ja koulutettavien ammattitaitoa. Maarakennusmittaukset-osan valinnut tutkinnon suorittaja osaa muun muassa työmaan mittaussuunnitelmat

ja mittaukset eri mittauslaitteilla. Hän osaa käyttää tarvittavia laitteita ja atk-ohjelmia monipuolisesti ja ammattitaitoisesti.

Massatavara- ja erikoiskuljetukset -osan valinnut osaa muun muassa kuormata ja ajaa yhdistelmäajoneuvoa. Hän osaa käyttää turvallisesti ja oikein auton ja kuormauksen lisälaitteita. Häneltä vaaditaan ADR- kappaletavarakuljetuksiin oikeuttava ajolupa. Louhinta- ja räjäytystyön valinnut tutkinnon suorittaja osaa muun muassa toimia räjäytystyönjohtajana asutulla alueella. Hän osaa tehdä räjäytysuunnitelman ja panostustyön. Häneltä vaaditaan lisäksi voimassa oleva lain 219/2000 ja asetuksen 122/2002 mukainen ylipanostajan pätevyyskirja.

Monitaitoisuus-osan valinnut suorittaa maarakennusalan ammattitutkinnon valinnaisista osista kolme osaa, joita ei ole aiemmin suorittanut. Yrittäjyys-osan valinnut tietää yrityksen käynnistämisen ja yrityksen toiminnan vaatimukset sekä tunnistaa omat ominaisuutensa ja hallitsee oman toimialansa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä maarakennusalan vaativissa ammattitehtävissä.

Putkiasentajan eat

Tutkinnon osat ovat putkiasentajan perustiedot ja -taidot, lämmitys, vesi- ja viemärijärjestelmät, mittaus- ja säätötekniikka, paineilmajärjestelmien putkistoasennukset, tuotannolliset taidot sekä työmaatoiminta. Lisäksi suoritetaan joko laboratorio- ja sairaalakaasujen putkistoasennukset tai LTO- ja jäähdytyslaitteiden putkistoasennukset. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee asiakaslähteisen liiketoimintaprosessin ja ymmärtää yrityksen toimintaa. Hän tuntee työympäristölle ominaiset tapaturmavaarat ja työterveyshaitat sekä osaa tehdä tarvittavat turva- ja suojoitimet. Hän tuntee

henkilökohtaiset suojavälineet sekä niiden käyttötarpeet ja -vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää putkiasennuksissa käytettäviä raaka-aineita ja tarvikkeita taloudellisesti. Hän pystyy tekemään työt laadukkaasti ja joutuisasti. Hän tuntee putkialalla käytettävät putket ja osat, eristeet ja päällysteet sekä niiden käyttötarkoitukset ja ominaisuudet. Hän hallitsee nosto- ja siirtotyöt, kulma- ja penkkihiomakoneen käytön sekä poraus- ja kierteistystyöt. Hän osaa valita ja kiinnittää kannakkeet putkistoille ja laitteille sekä kiinnittää kalusteet ja varusteet. Hän pystyy tulkitsemaan putkiasennuksen taso- ja leikkauspiirustuksia sekä osaa niiden perusteella asentaa putket ja laatia tarvikeluetteloita. Hän ymmärtää putkiasennustekniikkaan liittyvät yleisimmät sähköalan kytkennät ja osaa ns. jokamiehen sähkötyöt sekä ottaa sähkölaitteiden turvallisuusmääräykset huomioon työssään. Hän tuntee keskeiset korroosionsuojaustavat ja osaa estää korroosiota viimeistelyin ja suojauskein. Hän tuntee omakotitaloissa käytettävien ilmastointilaitteiden toimintaperiaatteet ja osaa asentaa omakotitalon ilmanvaihdon ja siihen liittyvän eristyksen.

Tutkinnon suorittaja tuntee vesikeskuslämmitysjärjestelmien ja muiden lämmitystapojen toimintaperiaatteet. Hän osaa asentaa verkostot ja laitteet sekä huoltaa ja korjata tavanomaisten vesikeskuslämmitysjärjestelmien verkostot, laitteet ja varusteet. Hän hallitsee kaasua-, kaaria-, MAG/MIG- ja TIG-hitsauksen.

Tutkinnon suorittaja tietää rakentamisen eri vaiheissa tehtävät LVV-asennukset ja osaa itsenäisesti asentaa asuinkiinteistön vesi- ja viemärilaitteet. Hän taitaa kova- ja pehmytjuoton. Hän osaa korjata ja huoltaa asuinrakennusten laitteet ja varusteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee taloteknisen säätöjärjestelmän toimintaperiaatteen, osaa mitata ja säätää lämmitys- ja vesijohtojärjestelmät ja käyttää tarvittavia mittareita ja laitteita. Hän hallitsee

mittauksissa vaadittavat laskutoimitukset ja pystyy soveltamaan mittaustuloksia. Hän tuntee paineilmajärjestelmien toimintaperiaatteet ja osaa asentaa putkistot.

Tutkinnon suorittaja kykenee toimimaan erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa joustavasti. Hän pystyy soveltamaan omassa työssään alansa kaupankäynnin sopimusehtoja, sopimuskäytäntöä sekä kuluttajansuoja- ja tuotevastuulakia. Hän tuntee yrityksensä laatu- ja ympäristöjärjestelmän sekä omaa työtään koskevat keskeiset jätehuoltomääräykset. Hän tuntee Suomen rakentamismääräyskokoelmasta keskeisimmät alaansa koskevat, voimassa olevat määräykset ja ohjeet. Hänellä on perustiedot oman alansa suunnittelusta ja mitoituksista. Hän osaa suunnitella ja ohjata toimintaa työpaikallaan tehokkaasti.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä erilaisissa vaativissa LVV-alan tehtävissä.

Rakennusalan työmaapäällikön eat

Tutkinnon pakolliset yhdeksän osaa ovat esimiestäidot, työmaan laadunvarmistus, työmaan aikataulusuunnittelu ja -valvonta, tehtäväsuunnittelu, aliorakka-sopimukset, työsopimukset, työturvallisuus, sopimustekniikan hallinta ja neuvottelutaidot.

Tutkinnon suorittaja tiedostaa henkilökohtaiset esimiestäitojen kehittämistarpeet, omaksuu jatkuvan kehittymisen osaksi johtamiskäyttäytymistään ja ymmärtää eri tilanteiden vaikutuksen johtamistyöhön. Hän osaa suunnitella ja toimeenpanna projektikohtaiset, käytännönläheiset ja yksiselitteiset sekä koko hanketta että yksittäistä tehtävää koskevat laadunvarmistustoimet ja välittää vaatimukset työn toteuttajille. Hän osaa valita kohteeseen sopivan aikataulumuodon ja laatia työmaan ohjaukseen soveltuvan aikataulun, varmistaa sen toteuttamis- ja ohjausehdellytykset sekä valvoa aikataulun toteuttamista. Hän pystyy laatimaan yksittäistä työkokonaisuutta

koskevan suunnitelman, jolla pyritään varmistamaan, että tehtävälle asetetut aika- ja kustannustavoitteet sekä laatuvaatimukset saavutetaan.

Hän osaa tehdä yksiselitteisiä materiaali-toimitus- ja alirakkasopimuksia, joissa on otettu huomioon työmaan ohjauksen kannalta oleelliset asiat sekä yleisten sopimusehtojen vaatimukset. Hän tuntee työläinsäädännön ja rakennusalan työehtosopimuksen sisällön ja osaa soveltaa niitä. Hän osaa laatia työryhmän määräaika-työsopimuksia ja suorittaa urakoinnointelua niin, että ne luovat edellytykset työn onnistuneelle toteutukselle ja ohjaukselle. Hän tunnistaa työn toteutukseen liittyvät työturvallisuusrisikit ja hallitsee niiden ennaltaehkäisyn. Hän tuntee rakennustyömaan työturvallisuusmääräysten keskeisen sisällön ja osaa ottaa riskit ja määräykset huomioon työnsuunnittelussa. Lisäksi hän tuntee rakennushankkeiden sopimusten ehdot niin, että osaa soveltaa niitä käyttäen tyypillisiä menettelytapoja mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia rakennustyömailla vaativissa esimiestehtävissä ja johtaa työn toteutusta.

Talonrakennusalan eat

Tutkinto muodostuu kahdesta osasta, jotka valitaan seuraavista: työkunnan etumiestyöt, vaativa ammatinohjaus, vaativat perustus- ja maarakennustyöt, vaativat betonoinnit, vaativat telinetyöt, vaativat kosteus- ja lämmöneristykset, vaativat peruskorjaukset, vaativat sisäpuutyöt, vaativat muottityöt, vaativat puukorjaukset, vaativat sisäkattotyöt, vaativat hirsirakennustyöt, vaativat pintabetonoinnit, vaativat laatoitukset, erikoisrappaukset, koristemuuraukset, muuraukorjaukset, teollisuusmuuraukset, vaativat tulisijamuuraukset, vaativat betoniraudoitukset, vaativat vesieristykset, vaativat rakennusmittaukset ja vaativat puurunkotyöt. Lisäksi voidaan suorittaa osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia itsenäisesti vaativissa tehtävissä ja työnjohdossa. Hän osaa varmistaa työturvallisuuden ja noudattaa piirustuksia, suunnitteluasiakirjoja ja määräyksiä. Hän kykenee arvioimaan työn aikataulun ja kustannukset sekä suunnittelemaan työkunnan työjärjestyksen ja työn määrän. Hän osaa tarvittaessa valita oikeat materiaalit ja oikean määrän materiaalia sekä käyttää oikeita työtapoja. Hän osaa varmistaa työkontansa työn laadun. Hän kykenee työnopastukseen ja -ohjaukseen. Hän pystyy tekemään työt hyvässä yhteistyössä muiden työmaalla työskentelevien kanssa. Hän osaa tehdä valitsemaansa osan erikoistyöt.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemiensa tutkinnon osien mukaisissa tehtävissä rakennustyömailla.

KONE-, METALLI- JA ENERGIAKONKKA

Yleistä tietoa alasta

Kone-, metalli- ja energiatekniikan opintoala liittyy teknologiateollisuuteen, joka on Suomen teollisuuden päätoimialoista selvästi suurin. Sen osuus koko teollisuuden liikevaihdosta on vajaa puolet ja sen tuotteiden vienti on yli puolet Suomen tavara-vientiä. Selkeimmät yhtymäkohdat opintoalalla on kone- ja metalliteollisuuden koneiden, metallituotteiden ja kulkuneuvojen valmistukseen.

Suomen koneiteollisuuden tunnetuimpia tuotteita ovat puu- ja paperiteollisuuden koneet, nosto- ja siirtolaitteet, kaivos- ja louhintakoneet, metsäkoneet ja moottorit. Metallituotteista valmistetaan eniten erilaisia metallirakenteita, kattiloita ja säiliöitä. Kulkuneuvojen valmistuksessa tuotannon arvoltaan suurin on laivojen valmistus ja sen jälkeen autojen, auton korien ja perävaunujen valmistus.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Kone-, metalli- ja energiatekniikan opintoalaa vastaavien teollisuuden alojen työtehtävissä tarvitaan erilaisten valmistustekniikoiden ja asennus- ja kokoonpanotöiden osaamista sekä koneiden ja laitteiden toimintojen ja niihin liittyvän automaatiotekniikan, tietojen käsittelyn ja ohjelmoinnin hallintaa. Kaikissa työtehtävissä tarvitaan monipuolisia koneiden, laitteiden ja työvälineiden käyttötaitoja, oikeiden työmenetelmien ja työturvallisuuden hallintaa sekä työohjeiden ja piirustusten ymmärtämistä.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Kone- ja metallialan pt
Ammatitutkinnot
Hissiasentajan at
Hitsaajan at
Kaivosalan at
Koneenasentajan at
Koneistajan at
Laivanrakentajan at
Levytekniikan at
Metallien jalostuksen at
Rakennuspeltiseppän at
Työvälinevalmistajan at
Valajan at
Valumallin valmistajan at

Erikoisammattitutkinnot

Hitsaajamestarin eat
Koneenasentajamestarin eat
Koneistajamestarin eat
Levytyömestarin eat
Rakennuspeltiseppämestarin eat
Työvälinemestarin eat
Valajamestarin eat
Valumallimestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Kone- ja metallialan pt

Valmistustekniikan osaamisalalla voi suuntautua koneistukseen (koneistaja), levy- ja hitsaustyöhön (levyseppähitsaaja), koneenasennukseen (koneenasentaja), työvälinevalmistukseen (työväline-

Yleisimmät työtehtävät alalla

Kone-, metalli- ja energiatekniikan opinnot antavat valmiuksia monipuolisiin kone- ja metallituoteteollisuuden valmistus-, kokoonpano- ja asennustehtäviin. Työpaikkoja on myös metalleja jalostavassa terästuoteteollisuudessa ja valimoissa. Lisäksi alan koulutuksesta valmistuneista yli puolet työllistyy muuhun teollisuuteen ja yhdyskuntateknisten laitojen käyttö- ja kunnossapitotehtäviin. Paljon työpaikkoja on myös elektroniikkateollisuuden osavalmistus- ja kokoonpanotehtävissä.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Alan kehitysnäkymät ovat pitkällä aikavälillä tarkasteltuna hyvät. Ajanmukaisilla koneilla ja laitteilla toteutettava ja ammatitaitoista työvoimaa ja erityisosaamista vaativa tuotanto tulee säilyttämään kilpailukykynsä Suomessa. Lähivuosina työvoimatarvetta tulee pitämään yllä erityisesti henkilöstön ikärakenteesta johtuva suuri poistuma.

Jatko-opintomahdollisuudet

Opintoalan ammatillisen perustutkinnon suorittavat saavat yleisen jatko- opintokelpoisuuden. He voivat pyrkiä ammattikorkeakouluun ja yliopistoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat ammattikorkeakouluissa tekniikan ja liikenteen koulutusalan koulutusohjelmat ja yliopisto-opinnoissa teknillistieteellinen koulutusala.

valmistaja) tai hienomekaniikkaan (hienomekaanikko).

Koneistajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä koneistus. Seuraavista osista on suoritettava yksi: manuaalikonistus, NC-koneistus, joustavat valmistusjärjestelmät. Lisäksi on suoritettava kolme valitsematonta osaa jäljempänä luetelluista valinnaisista osista.

Levyseppähitsaajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä levy- ja hitsaustyöt. Seuraavista osista on suoritettava yksi: levy- ja teräsrakennetyöt, ohutlevytyöt, hitsaus, levyalan NC-tekniikka, rakennuspelti-

sepäntyöt. Lisäksi on suoritettava kolme valinnaisista osista.

Koneenasentajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä koneenasennus. Seuraavista osista on suoritettava yksi: varusteluhitsaus, kunnossapito, hydrauliiikka- ja pneumatiikkajärjestelmät, pneumatiikka, hydrauliiikka, ohjaustekniikka. Lisäksi on suoritettava kolme valitsematonta osaa jäljempänä luetelluista valinnaisista osista.

Työvälinevalmistajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä työvälinetekniikka. Seuraavista on suoritettava yksi: työvälineiden valmistus, työvälineiden kokoonpano ja huolto, NC-koneistus erikoistyöstökoneilla, CAD/CAM-työstöratojen valmistus. Lisäksi on suoritettava kolme valinnaisista osista.

Hienomekaanikon tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä hienomekaniikka. Lisäksi on suoritettava toinen: koneiden ja laitteiden korjaus, elektroniikkateollisuuden tuotantotekniikka. Lisäksi on suoritettava kolme valitsematonta osaa valinnaisista osista.

Valmistustekniikan osaamisalan valinnaiset osat (2 = vastaa kahta osaa) ovat seuraavat: koneistus (2), levy- ja hitsaustyöt (2), koneenasennus (2), työvälinetekniikka (2), hienomekaniikka (2), manuaalikoneistus, NC-koneistus, joustavat valmistusjärjestelmät, levy- ja teräsrakennetyöt, ohutlevytyöt, hitsaus, levyalan NC-tekniiikka, rakennuspeltisepäntyöt, varusteluhitsaus, kunnossapito, hydrauliiikka- ja pneumatiikkajärjestelmät, pneumatiikka, hydrauliiikka, ohjaustekniikka, työvälineiden valmistus, työvälineiden kokoonpano ja huolto, NC-koneistus erikoistyöstökoneilla, CAD/CAM-työstöratojen valmistus, koneiden ja laitteiden korjaus, elektroniikkateollisuuden tuotantotekniikka. Automaatiotekniikan ja kunnossapidon osaamisalalla voi suuntautua automaa-

tioasennukseen (automaatioasentaja) tai kunnossapitoon (kunnossapitoasentaja).

Automaatioasentajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä automaatiotekniikan ja kunnossapidon yleisosaaminen. Seuraavista osista on suoritettava yksi: mekatroniikka, kappaletavara-automaatio, prosessiautomaatio. Lisäksi on suoritettava joko toinen edellisen kohdan valitsemattomista osista tai osa kunnossapitotekniikka tai neljä osaa (2 = vastaa kahta osaa) seuraavista: kappaletavara-automaation perusteet (2), prosessiautomaation perusteet (2), hydrauliiikka ja pneumatiikka (2), kiinteistöautomaatio, kiinteistön heikkovirta- ja tietojärjestelmät, tehoelektroniiikka, tietokoneiden käyttöjärjestelmät, tietokoneiden tietoliikenne. Kappaletavara-automaation perusteita ei voi valita, mikäli on valittu osa kappaletavara-automaatio ja prosessiautomaation perusteita ei voi valita, mikäli on valittu osa prosessiautomaatio.

Kunnossapitoasentajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen, automaatiotekniikan ja kunnossapidon yleisosaaminen sekä kunnossapitotekniikka. Lisäksi on suoritettava joko yksi osista mekatroniikka, prosessiautomaatio ja kappaletavara-automaatio tai neljä seuraavista osista (2 = vastaa kahta osaa): kappaletavara-automaation perusteet (2), prosessiautomaation perusteet (2), hydrauliiikka ja pneumatiikka (2), kiinteistöautomaatio, kiinteistön heikkovirta- ja tietojärjestelmät, tehoelektroniiikka, tietokoneiden käyttöjärjestelmät, tietokoneiden tietoliikenne.

Valimotekniikan osaamisalalla voi suuntautua valamiseen (valaja) tai valumallinvalmistukseen (valumallinvalmistaja).

Valajan tutkinnon pakolliset osat ovat kone- ja metallialan yleisosaaminen sekä valimotekniikan yleisosaaminen. Seuraavista osista on suoritettava toinen: kertamuottitekniikka, kestomuot-

titekniikka. Lisäksi on suoritettava kaksi osaa seuraavista: kertamuottitekniikan perusteet, kestomuottitekniikan perusteet, valumallitekniikan perusteet, muovimallitekniikka, CAD/CAM-tekniiikka, valimoautomaatio.

Valumallinvalmistajan tutkinnon pakolliset osat ovat valumallitekniikka, valimotekniikan yleisosaaminen sekä joko kone- ja metallialan yleisosaaminen tai puualan perustaidot. Lisäksi kaksi seuraavista: kertamuottitekniikan perusteet, kestomuottitekniikan perusteet, muovimallitekniikka, CAD/CAM-tekniiikka, valimoautomaatio.

Ammattitutkinnot

Hissiasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on hissiasentajan yleistaidot. Sen lisäksi on suoritettava yksi osa seuraavista: hissien asentaminen, hissien modernisointi, liukuportaiden ja käytävien asentaminen, modernisointi ja huolto, hissilaitteiden kunnossapito. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyyttä.

Tutkinnon suorittaja tuntee edustamansa yrityksen liikeidean, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Hän tuntee yrityksen ympäristöohjelman ja työvälineiden, raaka-aineiden ja puolivalmisteiden säilytys- ja kulkukäytännön työpaikallaan. Hän osaa ottaa huomioon työn vaikutukset työympäristöön ja huolehtii tarvittavasta suojauksesta.

Hän tuntee hissilaitteiden asentamiseen, huoltamiseen ja modernisointiin kohdistuvat määräykset ja standardit. Hän tuntee hissistöissä sovellettavat sähköturvallisuusmääräykset ja osaa suorittaa määräysten mukaiset ensiaputoimet. Hän tuntee yrityksen työturvallisuusohjeet ja määräykset sekä työympäristön tulitöille asettamat vaatimukset ja tulitöiden turvamääräykset.

Tutkinnon suorittaja tietää tekijät, jotka muodostavat työn kokonaishinnan, ja niiden vaikutukset kokonaiskustan-

nuksiin. Hän tuntee työpaikalla käytössä olevat laatuajärjestelmät ja vaatimukset, joita järjestelmät asettavat toiminnalle. Hän pystyy selvittämään työpiirustusten ja ohjeiden avulla työltä ja tuotteelta edellytettävän laadun sekä toteuttamaan vaaditun laatuasteen. Hän osaa tehtävänkuvansa laajuudessa opastaa uusia työntekijöitä työtehtävissä ja erityisesti turvallisuusasioissa.

Hän tuntee asiakaslähtöisen liiketoimintaprosessin ja ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaiden odotukset ja tarpeet. Hänellä on työmaaneuvotteluissa tarvittavat perusvalmiudet. Hän tuntee hissilaitteiden ja nosto-ovien yleiset rakenne- ja toimintaperiaatteet sekä komponenttien merkitykset. Lisäksi hänellä on valitsemansa osan edellyttämät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä suuntautumisensa mukaan tehtävissä, jotka liittyvät hissien, liukuportaiden ja liukukäytävien asentamiseen, modernisointiin, huoltoon ja kunnossapitoon.

Hitsaajan at

Tutkinnossa kaikille yhteiset osa-alueet ovat hitsaajan yleistaidot, liitosten esivalmistelu ja jälkikäsitteily, puikkohitsaus, MIG/MAG-hitsaus, TIG-hitsaus ja hitsaajan ammattitekniikka. Näiden lisäksi voi halutessaan suorittaa osan yrittäjiä.

Tutkinnon suorittaja hallitsee hitsaustyöt eri tasoilla eri prosesseissa ja perusaineita käyttäen. Ammattitaidon näytöissä käytetään IIW:n (International Institute of Welding) tutkintoja ja koulutusohjelmia. Hitsausnäytöt osissa Puikko-, MIG/MAG- ja TIG-hitsaus annetaan kansainvälisten hitsaajatutkintojen vaatimusten mukaisesti.

Hitsaajatutkintojen (IW) hitsaustaito osoitetaan pääsääntöisesti teräksillä. Perusaine valitaan materiaaliyhdistelmästä 1, 2, 3, 8, 10 ja 11 (ISO/TR 15608). Hitsaustaito osoitetaan kolmella prosessilla vähintään kahta (2) eri materiaaliyhdistelmää

kuuluvaa terästä käyttäen ja lisäksi siten, että yksi valituista teräksistä kuuluu ryhmään 8 tai 10. Näytöissä ei hitsattavaa perusainetta eikä hitsausprosessia saa vaihtaa siirryttäessä prosessikohtaiselta pätevyystasolta seuraavalle.

Työt suoritetaan standardin SFS-EN 287-1 tai SFS-EN ISO 9606-2 mukaisesti. Ylimmän tavoiteltavan tason harjoitukset ja pätevyyskokeet on aina suoritettava ja pätevyyskokeet on tarkastettava standardin SFS-EN 287-1 tai SFS-EN ISO 9606-2 edellyttämässä laajuudessa.

Hitsausosiin sisältyvät myös prosessiryhmäkohtaiset hitsauksen perustiedot ja -taidot. Varsinaiset hitsaustaidot tutkinnon suorittaja hallitsee siten, että hän saavuttaa yhdellä hitsausprosessilla (puikkohitsaus tai MIG/MAG-hitsaus tai TIG-hitsaus) IIW:n pienahitsaajapätevyyden, toisella hitsausprosessilla IIW:n levyhitsaajapätevyyden ja kolmannella hitsausprosessilla IIW:n putkihitsaajapätevyyden.

MIG/MAG-hitsauksessa tutkinnon suorittaja voi valita MAG-umpilankahitsauksen (135) tai MAG-täytelankahitsauksen (136) tai MIG-hitsauksen (131).

Hitsaajatutkintojen (IW) suorittaminen edellyttää lisäksi IIW:n edellyttämän tietopuolisen kokeen (ts. osan Hitsaajan ammattitekniikka) hyväksytyä suoritusta. Hitsaajan ammattitekniikka-osa muodostuu kansainvälisen hitsaajan koulutusohjelman teoriamoduuleista A, B, C, SA, SM, ST, P SS ja PAL. Näyttö annetaan suorittamalla hyväksytysti SHY ry:n kyseisen hitsaajan koulutusohjelman pohjalta laatima hitsaajan teoriakoe.

Hitsaajan ammattitutkinnossa suoritettavat pätevyys- ja teoriakokeet hyväksytään täysimääräisiksi suorituksiksi hitsaajamestarin erikoisammattitutkintoon. Kun ammattitutkinnon suorittaja saavuttaa putkihitsaustason puikkohitsausprosessilla (111) tai prosesseilla MAG

135 ja MAG 136 tai TIG (141) ja on suorittanut osan Hitsaajan ammattitekniikka, hän saa pyynnöstä todistuksen myös hitsaajamestarin erikoisammattitutkinnon osan suorittamisesta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa, vaativissa hitsausalan tehtävissä.

Kaivosalan at

Kaikille yhteinen tutkinnonosa on perustaidot. Lisäksi ovat valinnaiset osat: avolouhinnan panostus*, valmistavien töiden panostus*, tuotantolouhinnan panostus*, avolouhinnan poraus*, valmistavien töiden poraus*, tuotantolouhinnan poraus*, mineraaliesiintymän tutkimukset, louhostäyttö, kalliion lujitusmenetelmät, louheen käsitteily, murskaustyö ja nostomenetelmät*, kaivoksen rakennustekniset työt, liikukuvan ja kiinteän kaluston kunnossapito*. Valinnaisista otetaan kolme osaa, siten että vain yksi voi olla panostusosa ja yksi porausosa. Tähdellä * merkityt vastaavat laajuudeltaan kahta osaa. Tutkinnon suorittajalla on oltava voimassa oleva ajokortti, jos tutkinnon suorittaminen sisältää ajoneuvon käyttöön liittyvän tutkinnon osan.

Tutkinnon suorittajalla on turvallisuuskortti ja voimassa oleva tulityökortti.

Tutkinnon suorittaja tuntee keskeiset asiat työolainsäädännöstä ja alansa työehtosopimuksesta sekä yleisen työturvallisuuden lainsäädännöstä ja turvallisuusmääräyksistä sekä kaivoksia koskevista erityismääräyksistä ja säädöksistä. Hän tuntee alansa turvallisuusriskit ja huolehtii työergonomiasta. Hän tuntee työyhteisönsä laatu- ja ympäristöohjelmat. Hän tuntee asiakassuhteen ja tavoiteajattelun merkityksen yritykselle.

Tutkinnon suorittaja tuntee kaivos- ja tuotannosuunnittelun perusteet sekä kykenee tulkitsemaan suunnitelmien piirustusmerkinnät, rakenteiden sijainnit ja mitat sekä tekemään näihin liittyen omaa työsuoritustaan koskevat ratkaisut.

Hän hallitsee perustiedot geologiasta, mineralogiasta ja kalliomekaniikasta.

Valinnoistaan riippuen tutkinnon suorittaja osaa seuraavaa: Tutkinnon suorittaja osaa tehdä itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä louhinnassa tarvittavan panostustyön ennalta tehdyn suunnitelman mukaisesti. Hän hallitsee räjähdysaineet ja -tarvikkeet ja niihin liittyvät räjähdekohtaiset ohjeet ja määräykset sekä hallitsee ja osaa huoltaa käyttämänsä koneet ja kaluston. Hän osaa tehdä kairaus- ja soijauustyön mineraaliesiintymän selvittämiseksi kaivosgeologin tekemän kirjallisen suunnitelman mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä louhinnassa tarvittavan poraustyön kirjallisen suunnitelman ja oman arvioinnin (työturvallisuus) mukaisesti. Hän tuntee täyttömenetelmät (louhe- eli raakutäyttö ja louhekovettuva täyttö) sekä täyttömateriaalit (louhe, rikastushiekka ja sideaine).

Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä tehdä työnjohdon suunnitelmien mukaisen, laatuvaatimukset täyttävän ruiskubetonoinnin, verkotuksen ja pultituksen. Hän osaa tehdä louheen lastauksen kauko-ohjauksella tai ajaen itse lastauskoneita. Lisäksi hän hallitsee selektiivisen malmin ja sivukiven käsittelyn. Hän osaa huoltaa päivittäin lastaus- ja kuljetuskaluston.

Tutkinnon suorittaja tuntee kaivosten nostolaitoksista annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen 372/69 sekä muutoksen 1188/95 mukaiset nostomenetelmien vaatimukset. Hän tuntee murskaamon ja laitteiston toimintaperiaatteet sekä eri nostomenetelmät.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä kaivoksen rakennustyöhön liittyviä tavanomaisia, paikalla tehtäviä puu-, teräs- ja betonirakenteita. Hän osaa tehdä kaivoksen tuuletukseen, vedenpoistoon, käyttöveteen, paineilmaan, sähkönjakeluun ja tiedonsiirtoon liittyviä varusteluita tarvitta-

vine mittauksineen ja laadunvarmistuksineen sekä teiden kunnossapitoon liittyvät toimet.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kaivoksen liikkuvan ja kiinteän kaluston mittaavan kunnossapidon. Hän osaa tarkastaa ja huoltaa kaluston. Lisäksi tutkinnon suorittaja osaa tehdä työnjohdon suunnittelemat, määräaikaisiin ja turvatarkastuksiin liittyvät työt sekä korjaukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa kaivosalan töissä.

Koneenasentajan at

Kokoonpanoasennuksiin suuntauduttaessa tutkinnon yhteiset osat ovat yleis- taidot ja mekaniikan asennus kokoonpanoasennuksissa. Lisäksi on suoritettava kolme osaa seuraavista (kahdesta ensimmäisestä valitaan jompikumpi) teollisuushydrauliikan asennus kokoonpanoasennuksissa tai työkonehydrauliikan asennus kokoonpanoasennuksissa, pneumatiikan asennus, voitelulaitteiden asennus, ohjaus- ja automaatiolaitetyöt ja varusteluhitsaus.

Vientiasennuksiin suuntauduttaessa tutkinnon yhteiset osat ovat yleistaidot, matkatyövalmiudet ja toiminta asennuskohteissa ja mekaniikan asennus vientiasennuksissa. Lisäksi valitaan kaksi osaa seuraavista: teollisuushydrauliikan asennus, pneumatiikan asennus, voitelulaitteiden asennus, ohjaus- ja automaatiolaitetyöt ja varusteluhitsaus. Kunnossapitoon suuntauduttaessa tutkinnon yhteiset osat ovat yleistaidot, kunnossapitotoiminta ja mekaniikan kunnossapito. Lisäksi valitaan kaksi osaa seuraavista: hydrauliikan kunnossapito, pneumatiikan kunnossapito, ohjaus- ja automaatiolaitetyöt, korjaushitsaukset ja matkatyövalmiudet. Kaikki voivat suorittaa lisäksi osat sähkölaitteiden kunnossapito ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa lukea työpiirustuksia ja valita niiden perusteella oikeat työmenetelmät ja materiaalit. Hä-

nellä on tarvittavat työyhteisövalmiudet ja taidot taloudelliseen, laadukkaaseen ja turvalliseen työskentelyyn. Hän noudattaa alansa työturvallisuus-, ympäristö- ja työlainmääräyksiä. Hänellä on tarpeellinen tietotekniikka- ja kielitaito. Hän osaa käyttää erilaisia mittavälineitä, tehdä nosto- ja siirtotyöt, käyttää leikkureita ja levytyökoneita. Hän osaa tehdä sahaus-, hionta-, poraus-, kierteistys- ja ruuviliitostyöt sekä putken taivuttamisen.

Tutkinnon suorittaja osaa koota, asentaa, huoltaa ja korjata koneita ja laitteita valitsemansa suuntautumisalnan mukaisesti. Hän kykenee suunnittelemaan, toteuttamaan, viimeistelemään ja tarkistamaan työt. Hän kykenee raportoimaan asennustyön mittaus- ja säätöarvot työn aikana. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kokoonpanoon, asennukseen, kunnossapitoon ja huoltoon liittyvissä vaativissa tehtävissä metallialan teollisuuslaitoksissa.

Koneistajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on koneistajan yleistaidot ja -tiedot. Valinnaiset osat ovat sorvaus, jyrsintä, avarrus, hionta, höyläys ja kipinätyöstö. Valinnaisia osia suoritetaan kaksi, jos ammatitaito osoitetaan vain manuaalisella tai vain numeerisesti ohjatulla työstökoneella taikka toisessa osassa manuaalisella ja toisessa osassa numeerisesti ohjatulla työstökoneella. Valinnaisia osia suoritetaan yksi kun ammatitaito osoitetaan sekä manuaalisella että numeerisesti ohjatulla työstökoneella. Lisäksi voi suorittaa yrittäjyysosan.

Tutkinnon suorittaja tuntee eri materiaalien lastuttavuuden sekä vaikutuksen terien valintaan ja työstöarvoihin. Hän osaa valita oikeat työstöarvot, työvarat ja lastuamismenest. Hän tuntee suurnopeustyöstön käyttöalueen ja tiedostaa työstötekniikan vaikutuksen tuotteen laatuun ja kustannuksiin. Hän hallitsee peruslaskutoimitukset ja prosenttilaskut ja osaa käyttää funktiolaskinta. Hän osaa lukea työpiirustuksia ja valita niiden pe-

rusteella oikean työmenetelmän. Hän osaa valita kohteen mukaisen mittavälineen ja suorittaa mittaukset erityyppisillä mitoilla ja mittalaitteilla. Hän tuntee käytettävien materiaalien ainesmerkinnät, käyttökohteet, lujuusominaisuudet ja lämpökäsittelymahdollisuudet. Hän ymmärtää menetelmäsuunnittelun tarpeen ja osaa tehdä johdonmukaisen, toimivan ja työturvallisen työn vaiheistuksen. Hän tietää koneiden ja laitteiden työsuojelliset erityispiirteet ja käyttää tarkoituksenmukaisia suojavälineitä.

Hän käyttää työvälineitä, koneita ja laitteita taloudellisesti ja ottaa huomioon työmenetelmän vaikutukset kokonaiskustannuksiin. Hän osaa käyttää tietokonetta tiedonhankintaan sekä tekstien ja yksinkertaisten taulukoiden tuottamiseen. Hän tuntee edustamansa yrityksen, sen tuotantoprosessin ja asiointimenetelyt ja ymmärtää tiimiorganisaation toimintatavat. Hän selviytyy englanninkielisistä työstökoneiden virheilmoituksista ja käyttöohjeista sanakirjojen avulla. Hän tuntee työyhteisönsä ympäristöohjelman ja osaa suorittaa ympäristönsuojeluun sekä kone- ja metallialan jätehuoltoon ja ongelmajätteiden käsittelyyn liittyvät keskeiset toimet. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tai valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa vaativissa työstötehtävissä kone- ja metalliteollisuudessa.

Laivanrakentajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on laivanrakentajan yleistaidot. Lisäksi suoritetaan yksi osa seuraavista: hitsaustyöt, levytyöt, sisustustyöt, varustelutyöt, koneenasennus ja putkiasennus. Näiden lisäksi suoritetaan kolme vielä valitsematonta tutkinnon osaa siten, että valitut osat ovat vähintään kahdesta eri ryhmästä.

Tähdellä (*) merkityt tutkinnon osat vastaavat kahta osaa. Ryhmä I: hitsaustyöt*, levytyöt*, lohkoasennus*, levyjen muotoilutyöt, poltto- ja plasmaleikkaukseen käyttö, robottihitsaus, muototankojen

taivutus ja muotoilu, mekanisoitu hitsaus täytelangalla, mekanisoitu jauhekaarihitsaus, palkituskoneen käyttö ja kuumilla oikaisu. Ryhmä II: sisustustyöt*, varustelutyöt*, offshorelevytyöt, offshorehitsaustyöt, ilmastointityöt, eristystyöt, ruostumattomien kalusteiden asennustyöt, ruostumattomien terästen rakennetyöt ja alumiinirakennetyöt. Ryhmä III: putkiasennus*, koneenasennus*, propulsio-koneistoasennukset, käyttöönottotyöt ja putkihitsaus. Näiden lisäksi on mahdollista suorittaa yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittajalla on laivanrakennustöiden yleiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet. Hän osaa lukea laivanrakennuksen työpiirustuksia ja hänellä on riittävät matemaattiset ja tietotekniset valmiudet. Hän tuntee materiaalit ja hallitsee leikkaus-, liitos- ja kiinnitystekniikat. Hän käyttää työvälineitä, koneita ja laitteita tarkoituksenmukaisella tavalla ja kykenee taloudelliseen ja laatuajattelun mukaiseen toimintaan. Hän tuntee työympäristön toimintatavat sekä työsuojeluun, ympäristönsuojeluun ja työturvallisuuteen liittyvät asiat. Hän on suorittanut työturvallisuus- ja tulityökortit. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemiensa tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset. Hän osaa laivanrakennuksen laaja-alaisesti ja on erikoistunut hitsaukseen ja levytyihin, sisustus- ja varustelutöihin tai putki- ja koneasennuksiin. Hitsaustaito osoitetaan pätevyyskokeilla.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät telakkateollisuudessa ja sinne alihankintaa tekevässä yrityksissä.

Levytekniikan at

Tutkinnoissa on kaksi suuntautumisvaihtoehtoa. 1. suuntautumisvaihtoehdossa tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat levy- ja teräsrakennetyön yleistaidot sekä hitsaustyöt. Lisäksi on suoritettava toinen osista ohutlevytyöt ja paksulevytyöt sekä yksi seuraavista neljästä osasta: teräsrakennetyöt, kokoonpanohitsaustyöt, 8- tai 10-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608), 21-, 22- tai 23-ryh-

män materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608). Viimeksi mainitusta ryhmästä valittavan osan voi korvata suorittamalla molemmat levytyöosat. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

2. suuntautumisvaihtoehdossa tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat levy- ja teräsrakennetyön yleistaidot sekä liittäminen. Lisäksi on suoritettava toinen osista ohutlevytyöt ja paksulevytyöt sekä kaksi seuraavista osista kuitenkin siten, että kahdesta ensimmäisestä saa valita vain toisen: 8- tai 10-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608) tai 21-, 22- tai 23-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608), laserleikkaus, vesileikkaus, levytyökeskus ja työkalut, puristintyökalut ja -menetelmät. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee pääpiirteittäin edustamansa yrityksen markkinat, tuotteet, tavoitteet ja toimintaperiaatteet sekä organisaation rakenteen ja siinä oman vastualueensa. Hän palvelee asiakkaita yrityksensä palveluperiaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa työturvallisuusohjeita ja osaa tehdä tarvittavat turva- ja suojatoimet. Hän ottaa työssään huomioon työn vaikutukset työympäristöön ja tuntee henkilökohtaiset suojavälineet ja niiden käyttötarpeet.

Tutkinnon suorittaja osaa taloudellisen työskentelyn. Hän pystyy arvioimaan tehtäväalueensa työprosesseja ja tekemään kehitysehdotuksia. Hän osaa selvittää työpiirustusten ja -ohjeiden avulla työltä vaadittavan laatutason. Hän osaa lukea piirustuksia. Hän tuntee teräksien lujuusominaisuuksien määrittäminen vaikutuksen rakenteen lujuuteen. Hän tietää eri mittausten menetelmien tyypilliset käyttökohteet ja osaa suorittaa mittaukset.

Hän tuntee levy- ja teräsrakennetoissa käytettävät piirrotusmenetelmät, -välineet ja merkinnettävät sekä levitysoopin mittaussopilliset peruskäsitteet ja piirtämistekniset ratkaisut. Hän pystyy valitsemaan nostoon ja siirtoon soveltuvat

välineet ja tuntee nosto- ja siirtotöiden tapaturmavaarat ja työturvallisuusvaatimukset. Hän osaa suorittaa korroosiota estävät viimeistely- ja suojaustoimet. Hitsaustyöt-osan suoritus edellyttää hitsauksen yleisten perustietojen ja -taitojen hallinnan lisäksi hitsaustaidon osoittamista eri hitsausprosesseilla.

Tutkinnon suorittajalla on kansainvälinen levyhitsaajapätevyys yhdellä seuraavista prosesseista: puikkohitsaus, MAG-hitsaus, MAG-täytelankahitsaus, MIG-hitsaus tai TIG-hitsaus ja kansainvälinen pienahitsaajapätevyys jollakin toisella em. prosesseista. Lisäksi kansainvälinen pienahitsaajapätevyys jollakin kolmannella em. prosesseista tai yhdellä seuraavista kolmesta prosessista: jauhekaarilankahitsaus, plasmahitsaus, pistehitsaus tai kiekkohitsaus.

Osassa liittäminen tutkinnon suorittaja hallitsee hitsauksen yleiset perustiedot ja -taidot sekä osaa tehdä TIG-hitsauksia ja joko MAG- tai MIG-hitsauksia putki- ja levytasolla. Hän osaa vastushitsauksen sekä laserhitsauksen ja kaarijuoton periaatteet. Hän osaa eri materiaalien liittämisen liimaamalla, mekaanisella puristusliitoksella ja itselävistävällä niittauksella. Hän tuntee yleisimmät ohutlevymateriaalit ja osaa käsitellä niitä.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä hitsaukset molemmissa osissa standardin SFS-EN ISO 5817 hitsiluokan B vaatimukset täyttäen. Poikkeuksina ovat hitsin korkea kupu (päittäis- ja pienahitsi), jyrkkä liittyminen, ylisuuri a-mitta ja korkea juuren kupu, joille vaatimus on hitsiluokka C. Hän osaa silmämääräisesti arvioiden ja mittaamalla tarkistaa, että hitsit täyttävät asetetut laatu- ja mittavaatimukset. Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee suuntautumisvaihtoehdossaan valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä konepajoilla, telakoilla ja rakennustyömailla asennukseen, hitsaukseen ja levytöihin sekä huoltoon ja kunnossapitoon liittyvissä tehtävissä.

Metallien jalostuksen at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tuotanto (jossa suoritettava yksi osa seuraavista yhdeksästä; pyrometallurgian pääalueelta: 1. sulan metallin käsittely, 2. sulan metallin jatkokäsittely; hydrometallurgian pääalueelta: 3. liuotus, 4. uutto-pelkistys, 5. elektrolyysi; metallin muokkauksen pääalueelta: 6. kuumamuokkaus, 7. kylmämuokkaus, 8. lämpökäsittelyt, peittaukset ja pesut, 9. leikkaus, sahaus, meistäus ja koneistus), käynnissäpito, prosessiautomaatio ja toimintaympäristö. Lisäksi on suoritettava kaksi osaa seuraavista: materiaalitietous, hydrauliiikka ja pneumatiikka, tietotekniikka, ympäristönsuojelu ja laadunhallinta, kieleet, automaatio ja sähkötekniikka.

Tutkinnon suorittaja hallitsee prosessissa käytettävät käsitteet ja ymmärtää prosessin eri vaiheet ja niiden muodostaman kokonaisuuden. Hänellä on ammatissa tarvittava ammattitietous. Hän tuntee yrityksen perusraaka-aineet sekä tietää niiden esikäsittelytavat ja kuljetustavat. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa alueen tuotannosuunnittelun eri vaiheet ja erityisvaatimukset. Hän suoriutuu työtehtävistään itsenäisesti työohjeita noudattaen eikä hidasta muun prosessin toimintaa. Hän käyttää prosessilaitteita taloudellisesti ja huolellisesti, ymmärtää tuotteen laadun merkityksen ja tietää tuotantovirheiden vaikutuksen tuotannon kustannuksiin. Hän osaa joustavan yhteistyön ja ryhmätyön.

Hän tuntee yrityksen ja osaston työturvallisuusohjeet sekä työalueen turvallisuusriskit ja turvallisuusmääräykset ja ottaa ne työssään huomioon. Hän käyttää työhön tarkoitettuja suojavälineitä ja ottaa huomioon myös muiden työntekijöiden turvallisuuden. Hän on tietoinen ympäristönsuojelun merkityksestä ja velvoitteista. Hän osaa antaa ensiapua. Hän pystyy opastamaan uusia henkilöitä omiin työtehtäviinsä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä perusmetalliteollisuuden käyttötehtävissä.

Rakennuspeltisepän at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on rakennuspeltisepän perustaidot. Seuraavista osista on suoritettava toinen: huopa-, tiili- ja profiilipeltikatteella tehtävät peltityöt (kattotyöt, sadevesijärjestelmät, julkisivutyöt) tai saumapeltikatoilla tehtävät peltityöt (kattotyöt, sadevesijärjestelmät). Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee pääpiirteittäin edustamansa yrityksen markkinat, tuotteet, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Hän työskentelee vastuullisesti, yhteistyökykyisesti, taloudellisesti ja työpaikalla käytettävien laatuajatteluiden mukaisesti. Hän palvelee asiakkaita yrityksensä palveluperiaatteiden mukaisesti. Hän noudattaa turvallisuusmääräyksiä, osaa suojautua tapaturmilta ja terveyshaitoilta ja huolehtii myös sivulisten turvallisuudesta. Hän pystyy lukemaan työpiirustuksia ja tuntee tehtäväalueensa materiaalit. Hän osaa suorittaa mittauksia tavallisimmilla mittalaitteilla, laskea ahiomittoja ja käyttää piirustusvälineitä levytyöissä.

Hän tuntee levitysoopin mittausoppiliset peruskäsitteet ja osaa levittää tavallisimmat levityskappaleet. Hän pystyy valitsemaan nostoon tai siirtoon soveltuvat välineet, tekemään noston tai siirron vaatimat sidonnat ja ohjaamaan nostoa käsimerkein. Hän osaa käyttää peltitöissä tarvittavia sahaus-, hionta- ja porausvälineitä sekä leikkaamiseen, pyöristämiseen, kulmaamiseen, särmäämiseen, vaottamiseen ja saumaamiseen tarvittavia koneita ja laitteita. Hän osaa valita juotosmenetelmän, juotteet ja juoksutteen sekä tehdä asetetut laatuvaatimukset täyttäviä vastushitsauksia pistehitsausprosesseilla. Hänellä on voimassa oleva tulityökortti ja pulttipistoolin käyttöluupa. Lisäksi hän hallitsee huopa-, tiili- ja profiilipeltikatteella tai saumapeltikatoilla tehtävät peltityöt.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä rakennusten peltiosien valmistukseen ja rakennuspeltien asennuksiin liittyvissä tehtävissä.

Työvälinevalmistajan at

Tutkinnon yhteiset pakolliset osat ovat työelämän yleistaidot ja työvälinealan perustaidot. Jälkimmäisen voi suorittaa jostain seuraavasta työvälineryhmästä: muotit, muovaavat työkalut, meistotyökalut, lastuavat työvälineet tai ohjaimet ja kiinnittimet.

Valinnaiset osat koostuvat manuaali-, NC- ja erikoistyöstömenetelmistä ja erilaisista käsityömenetelmistä sekä suunnitteluun, automaatioon ja materiaalien käsittelyyn liittyvistä osista. Valinnaisia osia on suoritettava kaksi. Ne voi valita muuten vapaasti, mutta tutkinnon suorittaja ei voi valita kahta manuaalustyöstömenetelmää eikä manuaalista ja numeerista työstötapaa samalla työstömenetelmällä. Lisäksi voi valita osan yrittäjyys. Tutkinnon suorittaja tuntee edustamansa yrityksen markkinat, tuotteet, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet sekä organisaation rakenteen. Hän osaa palvella asiakkaita. Hän tuntee työympäristön tapaturmavaarat ja terveyshaitat sekä hallitsee tarvittavat turva- ja suoja-toimet. Hän tuntee henkilökohtaiset suojavälineet ja suojautumistavat. Hän osaa käyttää raaka-aineita ja tarvikkeita taloudellisesti ja pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan työtehtävät ilman tarpeettomia odotusaikoja. Hän osaa selvittää, millaista laatua työltä ja lopputuotteelta edellytetään, ja osaa toteuttaa työn laatuvaatimusten mukaan. Hänellä on tietotekniikan perustaidot ja hän suoriutuu tekstinkäsittelyn, taulukkolaskennan ja tiedonsiirron perustehtävistä.

Tutkinnon suorittaja tuntee oman suuntautumisvaihtoehdonsa keskeiset työvälineet ja niiden toimintaperiaatteet. Hän osaa lukea työpiirustuksia ja käyttää toleranssijärjestelmää. Hän tuntee työväline-materiaalit ja työvälineiden rakenteelliset periaatteet sekä osaa suunnitella työvälineen tai sen osan valmistuksen.

Tutkinnon suorittaja pystyy valmistamaan erilaisilla työstötavoilla työvälineiden osia ja tekemään korjauskoneistuksia. Hän tuntee käsityövälineet ja niiden toimintaperiaatteet, pystyy tekemään työvälineviilauksia ja sovitustöitä sekä töitä, jotka liittyvät työvälinehuoltoon ja asennukseen. Hän pystyy valitsemaan oikeat työvälineet ja -menetelmät sekä sopeuttamaan työnsä kokonaisuuteen.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää menetelmäsuunnittelun perusteet ja tunnistaa valmistustekniset vaatimukset, joita työvälineen rakenne aiheuttaa. Hän osaa valita käytettävät työstökoneet ja sopivat työstettävien kappaleiden kiinnitykset sekä määrittää työvarat ja tarvittaessa apukoneistukset. Hän osaa vaiheistaa työn johdonmukaisesti, toimivasti ja turvallisesti sekä osaa vertailla eri vaihtoehtojen kustannuksia. Hän tuntee ja osaa valita materiaalit, joita käytetään hänen suuntautumisalansa työvälineiden valmistukseen. Hän tuntee yleisimmät työvälineiden pinnoitusmenetelmät ja osaa kovuuden mittauksen perusteet. Hän osaa valita ja käyttää mittalaitteita ja tulkkeja tarkoituksenmukaisesti.

Työvälinevalmistajia tarvitaan esimerkiksi muoviteollisuuden muottien valmistuksessa ja erilaiseen tuotevalmistukseen liittyvien muovaavien, lastuavien ja meistotyövälineiden sekä erilaisten ohjaimien ja kiinnittimien valmistuksessa joko tuotantolaitosten työvälineosastoilla tai alihankintakonepajoissa.

Valajan at

Tutkinnon osaamisalat ovat kestomuotit ja kertamuotit. Kestomuotit-osaamisalan kaikille yhteiset osat ovat: työelämän perustaidot ja valimoalan perustaidot, kestomuotit. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: valukappaleen suunnittelutekniikka, materiaalitekniikka, sulatus- ja sulankäsittelytekniikka, muottitekniikka, valutekniikka ja laatu-tekniikka.

Kertamuotit-osaamisalan kaikille yhteiset osat ovat työelämän perustaidot ja

valimoalan perustaidot, kertamuotit. Lisäksi valitaan yksi osa seuraavista: muotit- ja keernatekniikka, sulatus- ja valutekniikka sekä jälkikäsittelytekniikka. Jokainen voi lisäksi ottaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työyhteisövalmiudet sekä käsitys työn taloudellisuudesta. Hän on laatu tietoinen ja ottaa huomioon ympäristö- ja työturvallisuusmääräykset. Hän osaa arvioida eri työvaiheita ja tietää valukappaleen laatuvaatimukset. Hän osaa käyttää valimon tietotekniikkaa. Hän tuntee valimoprosessin kokonaisuuden.

Tutkinnon suorittaja osaa muotinvalajan perustaitoina valukappaleen suunnittelutekniikan ja peruskäsitteet. Hän osaa lukea konepiirustuksia. Hän osaa analysoida ja käsitellä materiaaleja. Hän tuntee raaka-aineet ja niiden ominaisuudet. Hän hallitsee sulatustekniikat ja osaa käyttää niihin tarvittavia uuneja ja laitteita. Hän hallitsee muotti- ja/tai keernatekniikat, valu-, laatu- ja jälkikäsittelytekniikat. Hän osaa muottihuollon ja puhdistuksen sekä asettaa muotin valukoneeseen. Hän osaa käyttää tarvittavia laitteita ja koneita, hallitsee niiden huollon ja kunnossapidon. Hän ymmärtää lämpötilan vaihtelun merkityksen. Hän tunnistaa erilaiset häiriöt ja valuviat ja osaa korjata ne.

Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiansa osien tekniikkaa syventävät tiedot ja taidot

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valimoissa ja malliveistämöissä hiekkamuotien ja/tai keernojen valmistukseen liittyvissä tehtävissä.

Valumallin valmistajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat työelämän yleistaidot ja valumallin perustaidot. Lisäksi valitaan yksi seuraavista osista: puumallit ja keernalaatikat, muovimallit ja keernalaatikat, valumallien suunnittelu, CNC-tekniikka, 5-akselinen työstö, CAM-työstöratojen valmis-

tus, mallinnus, CAD-suunnittelu, muotinvalmistustekniikka, erityismallinnustekniikka, nopeat mallinnustekniikat (pikamallit), mittausta ja laadunvalvonta. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työyhteisö- ja työympäristövalmiudet. Hän tietää taloudellisen työskentelyn vaatimukset. Hän tuntee laatuvaatimukset sekä laadun hallinnan mahdollisuudet ja tavat. Hän työskentelee turvallisuus- ja ympäristömääräysten mukaisesti. Hän hallitsee nosto- ja siirtotyöhön tarvittavat välineet sekä kykenee nostoihin ja siirtoihin erilaisilla koneilla. Hän työskentelee asiakaslähtöisesti, tuntee alan sopimukset ja tietää vastuunsa ja velvollisuutensa. Hän tuntee neuvottelutekniikkaa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee käsityömenetelmät ja työvälineiden huollon. Hän osaa koneistuksen eri vaiheet. Hän tuntee materiaalit ja rakenteet sekä koneet ja laitteet ja niiden huollon. Hän osaa tehdä työsuunnitelmat valumalleihin ja keernalaatikoihin sekä mitata ja dokumentoida työt. Hän osaa valita terät, leikkuarvot, työvälineet ja kiinnitysmenetelmät. Hän pystyy lukemaan ja tulkitsemaan valumalli- ja valimoalan työpiirustuksia ja sähköisiä tiedostoja. Hän pystyy suunnittelemaan valmistuksen piirustusten mukaan. Hän osaa valita oikeat työmenetelmät ja -järjestyksen. Hän tuntee materiaalit, niiden käytön ja pintakäsittelymahdollisuudet.

Hän tuntee erilaisia työstö-, valmistus- ja viimeistelymenetelmiä. Hän hallitsee riittävästi valimossa käytettävää tietotekniikkaa, matematiikkaa ja kieliä. Hän osaa käyttää mittalaitteita ja tulkkeja tarkoituksenmukaisesti.

Lisäksi tutkinnon suorittaja osaa valitsemiansa osien syventävät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valumallien ja keernalaatikoiden suunnittelu- ja valmistustehtävissä mm.

malli- ja pienoismalliveistämöissä ja muottipajoissa.

Erikoisammattitutkinnot

Hitsaajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat puikkohitsaaja (EW/IW), piena-, levy- ja putkihitsaustaso; MIG/MAG-hitsaaja (EW/IW), piena-, levy- ja putkihitsaustaso; TIG-hitsaaja (EW/IW), piena-, levy- ja putkihitsaustaso; hitsaajamestarin ammattitekniikka. Lisäksi on valittava yksi seuraavista: hitsausohjaajan puikkohitsaustaidot, hitsausohjaajan MIG/MAG-hitsaustaidot ja hitsausohjaajan TIG-hitsaustaidot. Vapaehtoisesti voi suorittaa vielä osat hitsausneuvoja (EWS/IWS), hitsausohjaaja (EWP/IWP), hitsausopettajan hitsaustaito ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee hitsaus-työt eri tasoilla eri prosesseja ja perusaineita käyttäen. Ammattitaidon näytöissä käytetään EWF/IIW:n (European Welding Federation/International Institute of Welding) tutkintoja ja koulutusohjelmia. Hitsaaja-osissa perusaine valitaan materiaaliyryhmistä 1, 2, 3, 8, 10 ja 11 (ISO/TR 15608). Taito osoitetaan kolmella terästä käyttäen ja lisäksi siten, että yksi valituista uuluvaa teräksistä kuuluu ryhmään 8 tai 10. Näytöissä ei hitsattavaa perusainetta saa vaihtaa siirryttäessä prosessikohtaiselta pätevyystasolta seuraavalle. Hitsaus-työt suoritetaan standardin SFS-EN 287-1 mukaan. Hyväksymisraja on standardin SFS-EN ISO 5817 hitsiluokka B. Poikkeuksina ovat hitsin korkea kupu (päittäis- ja pienahitsi), jyrkkä liittyminen, ylisuuri a-mitta ja korkea juuren kupu, joille vaatimus on hitsiluokka C.

Tutkinnon suorittaja osaa silmämääräisesti arvioiden ja mittaamalla tarkistaa, että hitsit täyttävät asetetut laatu- ja mittavaatimukset. Tutkinnon suorittajalla on kansainvälisiin hitsaajan tutkintoihin kuuluvien teorialuokkien A, B ja C mukainen teoreettinen tietämys. Moduuli A sisältää kansainväliseltä pienahitsaajalta vaadittavat tiedot. Ai-

heina on muun muassa sähköä käyttäen kaarihitsauksessa, hitsauslaitteisto, työterveys ja -turvallisuus, hitsausaineet, hitsauksen suoritus ja rautateollisuuden menetelmät.

Moduuli B täydentää moduuli A:n teoriaopetuksen kansainväliselle levyhitsaajatasolle. Moduulissa käsitellään aiheet: johdatus teräkseseen, levyjen hitsausliitokset, terästen hitsattavuus, kutistuminen, jäännösjännitykset ja muodonmuutokset, hitsausvirheet, yleiskatsaus hitsausprosesseihin, turvallinen työskentely asennustyöpaikalla, tarkastus ja testaus, laadunvalmistus hitsauksessa.

Moduuli C täydentää moduulien A ja B teoriaopetuksen kansainväliselle putkihitsaajatasolle. Aiheina ovat mm. putken hitsausliitokset, muut perusaineet kuin seostamaton teräs ja kansainväliset hitsausstandardit. Hitsausohjaaja-osassa tutkinnon suorittaja hallitsee hitsausohjaajalta vaadittavan hitsaustaidon valitsemansa prosessin osalta. Hänen tulee valita näyttöön kaksi materiaaliyryhmää/prosessi. Näistä kumpikaan ei saa olla sama kuin hitsaaja-osassa vastaavalla prosessilla hitsattavana ollut materiaaliyryhmä. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa, vaativissa hitsausalan tehtävissä.

Koneenasentajamestarin eat

Suuntauduttaessa kokoonpanoasennuksiin kaikille tutkinnon suorittajille yhteiset osat ovat yleistaidot ja mekaniikan asennus kokoonpanoasennuksissa. Lisäksi on valittava viisi seuraavista: jompikumpi osista teollisuushydrauliikan asennus kokoonpanoasennuksissa tai työkonehydrauliikan asennus kokoonpanoasennuksissa, muita valinnaisia osia ovat pneumatiikan asennus kokoonpanoasennuksissa, voitelulaitteiden asennus, ohjaus- ja automaatiolaitteiden asennus, varusteluhiittaus, työpaikkakoulutus, valmistuksen ohjaus, valmistuksen suunnittelu.

Suuntauduttaessa vientiasennuksiin kaikille yhteiset osat ovat: yleistaidot, me-

kaniikan asennus vientiasennuksissa, matkavyövalmiudet ja toiminta asennuskohteissa. Lisäksi neljä osaa seuraavista: teollisuushydrauliikan asennus vientiasennuksissa, pneumatiikan asennus vientiasennuksissa, voitelulaitteiden asennus, ohjaus- ja automaatiolaitetyöt, varusteluhiatus, työpaikkakoulutus, valmistuksen ohjaus ja valmistuksen suunnittelu.

Suuntauduttaessa kunnossapitoon kaikille yhteiset osat ovat yleistaidot, mekaniikan kunnossapito ja kunnossapitotoiminta. Lisäksi valitaan neljä osaa seuraavista: matkavyövalmiudet, teollisuushydrauliikan kunnossapito, pneumatiikan kunnossapito, voiteluhuolto, ohjaus- ja automaatiolaitetyöt, korjaushitsaukset, työpaikkakoulutus, valmistuksen ohjaus ja valmistuksen suunnittelu. Näiden lisäksi voi suorittaa osat sähkölaitteiden kunnossapito ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on valmiudet taloudelliseen ja laadukkaaseen työskenteelyyn ja hän noudattaa alansa työturvallisuus-, ympäristö- ja työlakien määräyksiä. Hän hallitsee tiedonkäsittelyjärjestelmiä. Tutkinnon suorittaja tuntee materiaaleja ja niiden työstöominaisuuksia ja osaa lukea työpiirustuksia ja osaluettelaita. Tutkinnon suorittaja hallitsee tarpeelliset mittaus-, nosto- ja siirtotyöt ja niiden vaatimat määräykset. Hän osaa käyttää leikkureita ja levytyökoneita, hallitsee tarvittavat sahaus-, hionta-, poraus-, kierteistys- ja ruuviliitostyöt sekä putken taivuttamisen.

Mekaniikan asennus kokoonpanoasennuksissa tai mekaniikan asennus vientiasennuksissa sekä mekaniikan kunnossapito-osissa tutkinnon suorittaja pystyy tulkitsemaan koneenpiirustuksen mitoitusmerkinnät ja tunnuksat sekä tekemään työsuunnitelman, jossa otetaan huomioon koottavan, asennettavan tai kunnossapidettävän laitteen rakenteet ja toiminnan vaatimukset. Hän osaa työaikaisen raportoinnin. Hän osaa tarvittavat puhdistus-, viimeistely- ja tarkistus-työt. Hän tuntee erilaiset mittaustavat ja

-laitteet ja osaa käyttää niitä. Hän osaa tarvittavassa määrin puolivalmisteosien jatkokäsittelyä, runkorakenteiden asennusta, sokkaliitostyötä sekä varmistin- ja lukituslevyjen asennusta.

Hän hallitsee vierintä- ja liukulaakeroiminit, ja tiivistystyöt sekä erilaiset asennustyöt. Hän hallitsee töissä käytettävät laitteet ja osaa kunnostaa niitä. Hän osaa koekäytöt ja niiden raportoinnin. Matkavyövalmiudet -osan suorittaja osaa käyttää viestimiä, hänellä on kielitaitoa ja kykyä suoriutua matkustamisesta ja työskentelystä vieraassa maassa. Hänellä on myös riittävästi tietoa kohdemaan oloista, laeista ja määräyksistä. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemisensa osissa vaadittavat tiedot ja taidot.

Yrittäjyys-osan suorittaja osaa arvioida omia henkilökohtaisia ominaisuuksiaan ja valmiuksiaan yrittäjänä ja tuntee yritystoiminnan vaatimukset ja perusteet.

Tutkinnon suorittaneet pystyvät työskentelemään vaativissa ammattitehtävissä sekä työnopastus- ja työnjohtotehtävissä.

Koneistajamestarin eat

Tutkinnon kaikille pakolliset osat ovat koneistajan yleistaidot ja -tiedot, menetelmäsuunnittelu, tuottavuus ja laatu sekä työhön opastus. Numeerisen työstön valinnee tutkinnon suorittajan on suoritettava osa CAM-ohjelmointi (2D tai 2.5D) sekä yksi seuraavista osista: sorvaus, jyräily, avarus, hionta, kipinätyöstö, höyläys.

Manuaalisen työstön valinnee tutkinnon suorittajan on suoritettava kaksi seuraavista osista: sorvaus, jyräily, avarus, hionta, kipinätyöstö, höyläys. Lisäksi on suoritettava kaksi seuraavista osista: CAM-ohjelmointi (3D), kannattavuus ja kustannusten hallinta, robotiikka ja solutuotanto, koordinaattimittaus, yrittäjyys. Numeerisen työstön valinnut voi kuitenkin valita toiseksi osaksi jonkin manuaalisista työstöistä ja manuaalityöstön valinnut voi valita yhdeksi osaksi yh-

den numeerisen työstön ja toiseksi osaksi CAM-ohjelmoinnin (2D tai 2.5D).

Tutkinnon suorittaja tuntee konepajoissa yleisesti käytettävien materiaalien lastuttavuusominaisuudet ja kaikkien yleisesti käytössä olevien terämateriaalien käyttöalueet. Hän hallitsee työstöarvojen valinnan perusteet ja tietää normaalin ja suurnopeustyöstön erot. Hän pystyy laskemaan tuotantokustannuksia ja läpimenoaikoja sekä tekemään vertailu- ja tarjouslaskelmia. Hän osaa tehdä työsuunnitelman ottaen huomioon eri piirustusmerkintöjen vaikutuksen työn suoritusjärjestykseen. Hän tuntee kaikkien yleisten konepajoissa käytettävien materiaalien ainesmerkinnät ja käyttökohteet. Hän tuntee työyhteisönsä ympäristöohjelman ja osaa suorittaa ympäristönsuojeluun, metallialan jätehuoltoon ja ongelmajätteiden käsittelyyn liittyvät keskeiset toimet. Hän osaa kirjoittaa tekstitiedostoja, käyttää taulukkolaskentaohjelmia ja etsiä tietoa nykyteknologiaa hyödyntäen. Hän tuntee yhteistyöskentelyn ja pystyy tukemaan ja arvioimaan oman tiimin toimintaa.

Hän osaa tuotanto- ja laatuhairioiden sekä koneiden ja laitteiden toimintahäiriöiden systemaattisen ongelmaratkaisun jollakin ongelmanratkaisumenetelmällä. Tutkinnon suorittaja ymmärtää kokonaisvaltaisen menetelmäsuunnittelun tarpeen ja perusteet. Hän osaa tehdä johdonmukaisen, toimivan ja työturvallisen työn vaiheistuksen ja tarvittaessa korjata työsuunnitelmaa työsuorituksen aikana. Hän tuntee työpaikallaan käytössä olevan laatuohjelmien tai jonkin yleisen laatuohjelmien periaatteet. Hän tietää tuotteen valmistuskustannuksiin vaikuttavat tekijät, keskeiset talouden tunnusluvut ja asiakaspalvelun merkityksen yrityksen myyntitulokselle. Hän pystyy arvioimaan tehtävälueensa työprosesseja työmenetelmien, työn laadun ja taloudellisuuden kehittämisen kannalta. Hän osaa laatia työhönopastussuunnitelman ja opastaa uuden työntekijän yritykseen, työyhteisöön ja työhön. Lisäksi hän hal-

litsee valitsemiensa osien tiedot ja tiedot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa ammattitehtävissä sekä työjohto- ja työnopastustehtävissä.

Levytyömasterin eat

Tutkinnossa voi valita kahdesta tutkintosuunnasta.

Vaihtoehto 1:ssä tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat levy- ja rakenneterätyön yleistaidot ja hitsaustyöt. Valitaan myös toinen osista ohutlevytyöt ja paksulevytyöt. Lisäksi valitaan kolme osista teräsrakennetyöt, kokoonpanohitsaustyöt, 8- ja 10-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608), laserleikkaus, vesileikkaus, levyntyyöstö levykeskuksella, särmäys, puristintyöt, työpaikkakoulutus, valmistuksen ohjaus, valmistuksen suunnittelu ja yrittäjäyys. Yhden osan voi korvata suorittamalla molemmat levytyöosat (ohutlevytyöt ja paksulevytyöt). Vaihtoehto 2:ssa kaikille yhteiset osat ovat levy- ja teräsrakennetyön yleistaidot sekä hitsaus- ja liitostyöt. Valitaan myös toinen osista ohutlevytyöt tai paksulevytyöt. Lisäksi on valittava neljä seuraavista osista 8- ja 10-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608), 21-, 22- ja 23-ryhmän materiaalit levytyössä (ISO/TR 15608), teräsrakennetyöt, kokoonpanohitsaustyöt, laserleikkaus, vesileikkaus, levyntyyöstö levykeskuksella, särmäys, puristintyöt, työpaikkakoulutus, valmistuksen ohjaus, valmistuksen suunnittelu ja yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee asiakaspalvelun ja tuntee yrityksensä toiminnan. Hän pystyy arvioimaan tehtäväalueensa työprosesseja ja tekemään kehitysehdotuksia. Hän osaa lukea piirustuksia. Hän tuntee käytettävät materiaalit ja osaa käyttää levytyöissä tarvittavia koneita ja työvälineitä. Hän tuntee teräksien lujuusominaisuuksien määrittäminen ja niiden vaikutuksen rakenteen lujuuteen. Hän tietää eri mittausmenetelmien tyypilliset käyttökohteet ja osaa suorittaa mittaukset. Hän tuntee levy- ja teräsrakennetöis-

sä käytettävät piirustusmenetelmät, välineet ja merkittävät sekä levytyöopin mittausopilliset peruskäsitteet ja piirtämistekniset ratkaisut. Hän pystyy valitsemaan nostoon ja siirtoon soveltuvat välineet ja tuntee nosto- ja siirtotöiden tapaturmavaarat ja työturvallisuusvaatimukset. Hän osaa suorittaa korroosiota estävät viimeistely- ja suojaustoimet.

Tutkinnon suorittaja osoittaa kansainväliseltä levyhitsaajalta vaadittavan hitsaus- taidon kahdella seuraavista hitsausprosessista: puikkohitsaus (111), MAG-hitsaus (135), MAG-täytelankahitsaus (136), MIG-hitsaus (131) ja TIG-hitsaus (141) sekä kansainväliseltä pienahitsaajalta vaadittavan hitsaus- taidon jollakin kolmannella edellä mainituista hitsausprosesseista tai yhdellä seuraavista prosesseista: jauhekaarilankahitsaus (121), plasmahitsaus (15) sekä pistehitsaus (21) tai kiekkohitsaus (22). Lisäksi tutkinnon suorittajan on läpäistävä SHY:n (Suomen Hitsausteknillinen virasto) järjestämä hitsaajan teoriakoe.

Liittäminen-osan suorittaja hallitsee hitsauksen yleiset perustiedot ja -taidot sekä osaa tehdä TIG-hitsauksia ja joko MAG- tai MIG-hitsauksia putki- ja levytasolla. Hän osaa vastushitsauksen sekä laserhitsauksen ja kaarijuoton periaatteet. Hän osaa eri materiaalien liittämisen liimamalla, mekaanisella puristusliitoksella ja itselävistävällä niittauksella. Hän tuntee yleisimmät ohutlevymateriaalit ja osaa käsitellä niitä.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä hitsaukset molemmissa osissa standardin SFS-EN ISO 5817 hitsiluokan B vaatimukset täyttäen. Hän osaa silmämääräisesti arvioiden ja mittaamalla tarkistaa, että hitsit täyttävät asetetut laatu- ja mitta- vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella työvaiheet sekä ohjata ja valvoa valmistusta sekä suunnittelua. Hän kykenee kouluttamaan, ohjaamaan ja valmentamaan sekä siirtämään omaa työtietoaan muille.

Yrittäjäyden valinnut hallitsee yrittämiseen liittyvät vaatimukset ja toimenpiteet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä konepajoilla, telakoilla ja rakennustyömailla asennukseen, hitsaukseen ja levytyöihin sekä huoltoon ja kunnossapitotoon liittyvissä vaativissa ammattitehtävissä.

Rakennuspeltiseppämestarin eat

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla

Valajamestarin eat

Tutkinnon osaamisalat ovat kestopuo- ttit ja kertamuotit. Kestomuotit-osaamis- alan kaikille yhteiset osat ovat: työelä- män yleistaidot ja valimoalan perustai- dot, kestopuo- ttit. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: valukappaleen suun- nittelutekniikka, sulatus- ja sulankäsit- telytekniikka, valutekniikka ja laatu- tekniikka.

Kertamuotit-osaamisalan kaikille yhteiset osat ovat työelä- män yleistaidot ja vali- moalan perustaidot, kertamuotit. Lisäk- si valitaan yksi osa seuraavista: valukap- paleen suunnittelutekniikka, muotti- ja keernatekniikka, sulatus- ja valutekniik- ka sekä jälkikäsitteilytekniikka. Jokainen voi lisäksi ottaa osan yrittä- jäyys.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työ- yhteisövalmiudet sekä käsitys työn ta- loudellisuudesta. Hän tuntee valimon suurimmat kustannustekijät. Hän on laatu- tietoinen ja ottaa huomioon ympä- ristö- ja työturvallisuusmääräykset. Hän osaa arvioida eri työvaiheita ja tietää va- lukappaleen laatuvaatimukset. Hän tun- tee nosto- ja siirtotöiden prosessit. Hän osaa käyttää valimon tietotekniikkaa. Hän tuntee valimoprosessin kokonai- suuden eri vaiheet, tuotannonohjauksen periaatteet sekä toimitusvarmuuteen ja läpäisy aikaan vaikuttavat tekijät. Hän tuntee tärkeimmät asiakasvaatimukset. Hän tuntee valimon toimialana, merkit- tävimät kone- ja laitevalmistajat sekä erilaiset kaavaus- ja keernantekomene-

telmät. Hän tuntee erilaisia sulatustapoja ja sulan käsittelytapoja.

Tutkinnon suorittaja osaa muotINVALAJAN perustaitoina valukappaleen suunnittelutekniikan ja peruskäsitteet. Hän osaa lukea konepiirustuksia. Hän osaa analysoida ja käsitellä materiaaleja. Hän tuntee raaka-aineet ja niiden ominaisuudet. Hän osaa sulatustekniikat ja osaa käyttää niihin tarvittavia uuneja ja laitteita. Hän hallitsee muotti- ja/tai keernatekniikat, valu-, laatu- ja jälkikäsitteilytekniikat. Hän osaa muottihuollon ja puhdistuksen sekä asettaa muotin valukoneeseen. Hän osaa käyttää tarvittavia laitteita ja koneita, hallitsee niiden huollon ja kunnossapidon. Hän ymmärtää lämpötilan vaihtelun merkityksen. Hän tunnistaa erilaiset häiriöt ja valuviat sekä osaa korjata ne.

Tutkinnon suorittaja on oman alansa monipuolinen ammattilainen, siksi hän osaa opastaa ja perehdyttää toisia työhön. Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiensa osien tekniikkaa syventävät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valimoissa ja malliveistämöissä hiekkamuottien ja /tai keernojen valmistukseen liittyvissä tehtävissä sekä työnjohto ja työnopastustehtävissä.

Valumallimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat työelämän yleistaidot, valumallialan perustaidot ja työelämän yhteistyötaidot. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: puumallit ja keernalaatikot, muovimallit ja keernalaatikot, valumallien suunnittelu, CNC-tekniikka, 5-akselinen työ, CAM-työstöratojen valmistus, mallinnus, CAD-suunnittelu, muotINVALMISTUSTEKNIikka, erityismallitekniikka, nopeat mallinnustekniikat (pikamallit), mittausta ja laadunvalvonta. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työhyönteisö- ja työympäristövalmiudet. Hän tietää taloudellisen työskentelyn vaatimukset ja pystyy arvioimaan työprosesseja ja -menetelmiä. Hän tuntee laatuvaatimukset sekä laadun hallinnan mahdollisuudet ja tavat. Hän työskentelee turvallisuus- ja ympäristömääräysten mukaisesti. Hän hallitsee nosto- ja siirtotyöhön tarvittavat välineet ja kykenee nostoihin ja siirtoihin erilaisilla koneilla. Hän työskentelee asiakaslähtöisesti, tuntee alan sopimukset ja tietää vastuunsa ja velvollisuutensa. Hän tuntee neuvottelutekniikkaa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee omat työtehtävänsä ja pystyy opastamaan muita menetelmien käytössä. Hän tuntee käsityömenetelmät ja koneistuksen eri vaiheet. Hän tuntee käytettävät materiaalit ja rakenteet sekä koneet, laitteet ja niiden huollon. Hän osaa tehdä työsuunnitelmat valumalleihin ja keernalaatikoihin sekä mitata ja dokumentoida työt. Hän osaa valita terät, leikkuarvot, työvälineet ja kiinnitysmenetelmät. Hän pystyy lukemaan ja tulkitsemaan valumalli- ja valimoalan työpiirustuksia ja sähköisiä

tiedostoja. Hän pystyy suunnittelemaan valmistuksen piirustusten mukaan. Hän osaa valita oikeat työmenetelmät ja -järjestyksen. Hän tuntee materiaalit, niiden käytön ja pintakäsittelymahdollisuudet. Hän tuntee valettavien metallien nimekejärjestelmät sekä luokittelun ja standardien periaatteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaisia työstö-, valmistus- ja viimeistelymenetelmiä. Hän tuntee tuotannon ohjausjärjestelmiä ja osaa suunnitella valmistuksen. Hän hallitsee riittävästi valimossa käytettävää tietotekniikkaa, matematiikkaa ja kieliä. Hän osaa käyttää mittalaitteita ja tulkkeja tarkoituksenmukaisesti. Hän kykenee menetelmäsuunnitteluun ja on kustannustietoinen. Hän kykenee toimimaan esimiehenä. Lisäksi tutkinnon suorittaja osaa valitsemiensa osien syventävät tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valumallien ja keernalaatikoiden suunnittelu- ja valmistustehtävissä mm. malli- ja pienoismalliveistämöissä ja muottipajoissa.

SÄHKÖ- JA AUTOMAATIO- TEKNIikka

Oheessa esitellään sähkö- ja automaatiotekniikan sekä tieto- ja tietoliikennetekniikan aloja. Molemmilla aloilla on yhteinen ammatillinen perustutkinto, sähköalan perustutkinto, joka on opetushallinnon koulutusluokituksessa sijoitettu vain sähkö- ja automaatiotekniikan opintoalalle. Tämän vuoksi sähkö- ja automaatiotekniikan sekä tieto- ja tietoliikennetekniikan aloja ei esitellä erikseen. Katso tieto- ja tietoliikennetekniikan alojen tutkintojen kuvaukset s. 139.

Yleistä tietoa alasta

Useimmat nykyaikaisessa yhteiskunnassa käytettävät laitteet ja järjestelmät perustuvat joko kokonaan tai osittain sähkö- ja tietotekniikkaan.

Sähköenergian tuotanto, siirto ja jakelu, automaatio- ja prosessiteollisuus, tietojenhallinta ja tiedonsiirto perustuvat sähkö- ja tietotekniikan sovelluksiin. Sähköenergian häiriötön jakelu sekä häiriötön tietoliikenne ovat perusedellytyksiä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimivuudelle ja turvallisuudelle.

Alalle tarvitaan erilaisia ammatillaisia sähkön tuottamisen, jakelun, siirron, rakennusten sähköistyksen toteuttamiseen, huoltamiseen ja korjaamiseen sekä automaatio- ja prosessiteollisuuden sekä tieto- ja tietoliikennejärjestelmien ja laitteiden rakentamis-, ohjaus- ja kunnossapitotehtäviin.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alan jatkuvasti uudistuva teknologia edellyttää syvällisiä ja laaja-alaisia sähkö-, automaatio- ja tietotekniikan perustietoja ja -taitoja. Nämä luovat perustan jatkuvalle alan teknologiakehityksen seuraamiselle ja oppimiselle. Täydennettävän tekniikan osaamisen lisäksi tarvitaan yhteistyötaitoja sekä kommunikatio- ja viestintätaitoja.

Ammattilaiselta edellytetään perusosaamista alan asennus-, huolto- ja kunnossapitotehtävissä. Sähköturvallisuusmääräysten mukaisten työtapojen sisäistäminen sekä sähkötekniikan, elektroniikan, tietotekniikan ja automaatiotekniikan perusosaaminen on välttämätöntä. Kaikissa työtehtävissä tarvitaan myös käytettävien rakennusmateriaalien ja -komponenttien sekä yksinkertaisien työkalujen käsittelytaitoa.

Alalla työskentely vaatii erityisen suurta vastuuntuntoa ja huolellisuutta. Alan ammattilaisen on sisäistettävä sähköturvallisuus ja laatuajattelu niin, että asennukset ja laitteet toimivat vaatimusten ja odotusten mukaisesti.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan osaajat työskentelevät mm. rakennusalalla, energian tuotannossa ja jakelussa, automaatio- ja prosessiteollisuudessa sekä tieto- ja tietoliikennealan yrityksissä. Alan ammattilainen asentaa, huoltaa ja korjaa sähkö- ja automaatiojärjestelmiä ja -laitteita sekä tieto- ja tietoliikennealan järjestelmiä ja laitteita.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Alan työpaikat ja työtehtävät ovat monipuolisia ja teknisesti jatkuvasti kehittyviä. Työllistymismahdollisuudet ovat myönteisiä.

Yritysten kansainvälistyessä ja sähköisen kaupankäynnin lisääntyessä tarvitaan asiakkaiden prosessien ja tarpeiden parempaa tuntemista. Kuluttajien lisääntyvä ympäristö- ja laatu tietoisuus edellyttävät entistä parempia asiakaspalvelutaitoja, tuotetietoutta ja kommunikaatio- ja viestintätaitoja. Turvallisuus- ja ympäristöosaaminen muodostuvat osaksi laatua ja myös yritysten kilpailuvalteiksi.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Luontevia jatkokoulutusväyliä sähköalan perustutkinnon suorittaneelle ovat mm. ammattikorkeakouluissa sähkö- tai tietotekniikka-alan ammattikorkeakoulututkinto, insinööri (AMK) ja korkeakouluopinnoissa diplomi-insinööri.

Ammatillisia jatkotutkintoja alalla ovat automaatioasentajan, elektroniikka-asentajan, elektroniikka- ja sähköteollisuuden, sähköasentajan, kiskoliikenteen turvalaiteasentajan, kotitalouskoneasentajan, lämmityslaitteasentajan, sähkölaitosasentajan, tietokoneasentajan, tietoliikenneasentajan ja voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinnot.

Lisäksi on automaatioyliasentajan, elektroniikkayliasentajan, sähkölaitosyliasentajan, sähköyliasentajan, tietokoneyliasentajan ja tietoliikenneyliasentajan erikoisammattitutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Sähköalan pt
Ammattitutkinnot
Automaatioasentajan at
Elektroniikka-asentajan at
Elektroniikka- ja sähköteollisuuden at
Kiskoliikenteen turvalaiteasentajan at
Kotitalouskoneasentajan at
Sähköasentajan at
Sähkölaitosasentajan at
Voimalaitoksen käyttäjän at
Erikoisammattitutkinnot
Automaatioyliasentajan eat
Elektroniikkayliasentajan eat
Sähkölaitosyliasentajan eat
Sähköyliasentajan eat

Ammatillinen perustutkinto

Sähköalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on sähköalan perusosaaminen. Tutkintonimike on asentaja.

Automaatiotekniikan ja kunnossapidon osaamisalan pakollinen osa on teollisen rakentamisen perussähkötyöt ja tuotannon sähköiset perusohjaukset. Seuraavista osista on suoritettava toinen: kappaletavara-automaatio, prosessiautomaatio. Lisäksi on suoritettava kolme osaa (2 = vastaa kahta osaa) seuraavista: kappaletavara-automaation perusteet (2), hydrauliiikka ja pneumatiikka (2), kiinteistöautomaatio, kiinteistön heikkovirta- ja tietojärjestelmät, prosessiautomaation perusteet (2), tehoelektroniikka, tietokoneiden käyttöjärjestelmät, tietokoneiden tietoliikenne, tietokoneiden rakenne, hydrauliiikan ja pneumatiikan perusosaaminen. Osa kappaletavara-automaation perusteet ei voi valita, mikäli on valittu osa kappaletavara-automaatio ja osaa prosessiautomaation perusteet ei voi valita, mikäli on valittu osa prosessiautomaatio.

Elektroniikan ja tietoliikenteen osaamisalan pakollinen osa on elektroniikan ja tietoliikenteen perusosaaminen. Seuraavista osista on suoritettava yksi tai kaksi: elektroniikka, tietokonetekniikka, tietoliikennetekniikka. Edellisistä yhden osan

valinnan on lisäksi suoritettava kolme osaa seuraavista: kappaletavara-automaation ohjaukset, prosessiautomaation säädöt ja ohjaukset, tehoelektroniikka, TV-tekniikka, videotekniikka.

Sähkö- ja energiategniikan osaamisalan pakolliset osat ovat teollisen rakentamisen perussähkötyöt ja tuotannon sähköiset perusohjaukset sekä sähkö- ja energiategniikka. Seuraavista osista (2 = vastaa kahta osaa) on suoritettava kolme: hydrauliiikka ja pneumatiikka (2), kappaletavara-automaation perusteet (2), kiinteistöautomaatio, käynnissäpito, prosessiautomaation perusteet (2), tehoelektroniikka, tietokoneiden käyttöjärjestelmät, tietokoneiden tietoliikenne, tietokonelaitteiden rakenne, hydrauliiikan ja pneumatiikan perusosaaminen, yli 1 kV:n jakeluverkkoasennukset.

Tutkinnon suorittaja tuntee sähköiset perussuureet ja niihin liittyvät laskutehtävät. Hän osaa käyttää analogisia ja digitaalisia yleismittareita ja oskilloskooppia. Hän osaa laatia peruskytkentöihin liittyviä virtapiirikaavioita. Hän tuntee elektroniikan analogisten ja digitaalisten peruskomponenttien ominaisuudet ja osaa analysoida niistä muodostuvien peruskytkentöjen toimintaa. Hän tunnistaa rakennusalan materiaalit sähköalan asennustöiden kannalta ja osaa valita tarkoituksenmukaiset tarvikkeet, asennusmateriaalit ja työkalut kuhunkin tehtävään. Hän osaa tulkita koneenpiirustuksia sekä rakennusalan taso-, leikkaus-, julkisivu- ja asemapiirustuksia ja piirtää niitä. Hän osaa asentaa käyttöohjeen mukaan tietokoneen oheislaitteet sekä käyttää tietokonetta dokumenttien tuottamiseen, viestintään ja tiedon hankintaan. Hänen on suoritettava tilityökurssi, sähkötyöturvallisuusstandardin mukainen kirjallinen koe ja ensiapukoulutus. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on perusvalmiudet sähköalan asennus-, huolto- ja kunnossapitotehtäviin sekä valitsemien osien mukainen erikoisosaaminen.

Ammatitutkinnot

Automaatioasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat automaatioasentajan yleistaidot, turvallisuus ja riskien hallinta. Lisäksi prosessiautomaatioon suuntauduttaessa osat ovat pneumatiikka, hydrauliiikka, moottorikäytöt ja PLC. Lisäksi on otettava joko prosessiautomaatioasennukset tai prosessiosaaminen, säätö- ja mittaustekniikka sekä automaatiojärjestelmät.

Kappaletavara-automaatioon suuntauduttaessa valitaan lisäksi osat mekatroniikka, sähkö- ja säätötekniikka sekä toinen osista kappaletavara-automaatioasennukset ja elektroniikka sekä toinen osista PLC-ohjaus ja CNC-ohjaus.

Kiinteistöautomaatioon suuntauduttaessa valitaan lisäksi osat prosessiosaaminen, kaapeloinnit, kenttälaitteet ja asennukset sekä rakennusautomaatiojärjestelmät. Lisäksi yksi osista valaistuksen ohjausjärjestelmät, LVJK-järjestelmät ja rakennusten tietojärjestelmät. Näiden lisäksi voi tutkinnon suorittaja suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä prosessi- tai kappaletavara- tai kiinteistöautomaatioon liittyvät automaatioalan tehtävät itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä voimassa olevien määräysten ja ohjeiden mukaisesti. Hän tuntee oman automaatioalansa piirrosmerkit ja osaa lukea automaatiopiirustuksia sekä muita järjestelmään liittyviä piirustuksia. Hän osaa tehdä tarvittavat muutokset automaatiopiirustuksiin ja tuntee niiden käsittelykäytännöt. Hän osaa hyödyntää englanninkielisiä dokumentteja alan käytännön mukaisesti. Hän osaa toimia asiakaslähteisesti, laadukkaasti ja taloudellisesti sekä hyödyntää tietoteknisiä laitteita ja tietokoneohjelmia. Hyväksytty suoritus edellyttää voimassa olevaa sähköturvallisuustutkintoa (ST3), tilityökorttia, sähkötyöturvallisuuskoulutusta SFS 6002 ja sen mukaista ensiapukoulutusta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä automaattisesti toimivien koneiden ja järjestelmien ohjaus-, säätö- ja valvontalaitteiden vaativissa asennus-, käyttöönotto-, kunnossapito- ja huolto-tehtävissä.

Elektroniikka-asentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat yleistaidot ja peruselektroniikka sekä sähköturvallisuustutkinto. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: audiotekniikka, televisiotekniikka, videotekniikka, teollisuuselektronikan laitteet, teollisuuden sulautetut järjestelmät, toimialakohtainen erikoistuminen (valitaan yksi seuraavista: langaton tiedonsiirto/laitteet, merielektroniikka, autoelektroniikka, armeijan sovellukset, toimistoautomaatio, viihde-elektroniikka, tutkat, gps), teollisuuden tuotannonohjaus, jokin automaatio-, sähkö-, tietokone- tai tietoliikenneasentajan ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon osa (joka ei mittaa perustaitoja tai kohdennu jo valitulle alueelle). Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa ottaa toiminnassaan huomioon työturvallisuuden ja sähköturvallisuusmääräykset. Hän ymmärtää työn laadun merkityksen tuotteen käytettävyyden ja markkinoitavuuden kannalta ja pyrkii sekä asiakkaan että yrityksen kannalta mahdollisimman taloudelliseen lopputulokseen. Hän on yhteistyökykyinen ja osaa liittää ammattityöhön hyvän markkinointi- ja palvelujattelun.

Hän osaa elektroniikka-alan asennus- ja laitteistokuvissa käytettävät piirustusstandardit ja piirrosmerkit. Hän pystyy käyttämään tietokonetta elektroniikkalaitteiden dokumenttien laadinta- ja muutostöissä, asentamaan sovellusohjelmia ja hyödyntämään tietoverkkoja. Hän tuntee sähkömagneettisen säteilyn vaikutukset komponentteihin ja tiedostaa komponenttien sähkömagneettisen yhteensopivuuden merkityksen elektroniikkalaitteiden toimivuuden ja luotettavuuden kannalta. Hän osaa käyttää

alan yleisiä mittalaitteita ja huolehtia niiden kunnosta. Hän tietää yleisesti käytettävien sähkömekaanisten, passiivisten, analogisten ja digitaalisten komponenttien ominaisuudet ja käyttökohteet ja osaa asentaa komponentit laitteisiin. Hän tunnistaa merkintöjen perusteella passiivisten komponenttien sähköiset ominaisuudet ja osaa hakea tyyppimerkintöjen avulla analogisten ja digitaalisten komponenttien datatietoja. Hän tuntee elektroniikka-alalla käytettävät peruskomponenteista koostuvat peruskytkennät ja osaa etsiä ja korjata niissä olevat viat. Hän selviytyy asennuksista, huolloista ja testauksista myös englanninkielisten ohjeiden avulla sanakirjaa käyttäen. Lisäksi hän hallitsee valitsemisensä osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittajan on suoritettava sähköturvallisuustutkinto 3, jos hänellä ei ole siitä voimassa olevaa todistusta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teollisuuden elektroniikkalaitteiden sekä kulutuselektroniikkalaitteiden asennus-, korjaus- ja huoltotehtävissä.

Elektroniikka- ja sähköteollisuuden at

Tutkinnon yhteinen pakollinen osa on perustaidot. Tutkintoon valitaan yksi valmistustekniikan osa (elektronisen tuotteen valmistaminen, komponenttilevyn valmistaminen, piirilevyn tuotteen valmistaminen, sähkökoneen valmistaminen tai kaapelin ja johtimen valmistaminen) sekä yksi tuotantoprosessin hallinnan osa (tuotannonohjausjärjestelmien hallinta, laaduntarkastus ja testaus, perustilastolliset käsitteet, puhdas-tilateknologia ja kulttuuri tai materiaali-toiminnot ja logistiikka). Lisäksi valitaan kaksi osaa, jotka eivät saa kohdentua jo aiemmin valitulle alueelle (sähkötekniiset mittaukset ja vianetsintä, analogia-elektronikan ja digitaalitekniikan perusteet, sähkömekaaniset komponentit, sähköiset komponentit, mekaaniset komponentit, piirilevytekniikka, kaapelit ja liittimet, tuotantoautomaatio, ohjelmoitavat logiikat ja niiden asennus,

tietokoneen rakenne ja toiminta, tietoliikennetekniikan perusteet ja optinen tiedonsiirto tai TV- ja radiotekniikka). Lisäksi voi valita osion yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee laatujärjestelmien vaikutuksen ja pystyy toteuttamaan työltä ja tuotteelta edellytettävän laatuasteen. Hän tietää, miten menetelmät vaikuttavat työn kokonaiskustannuksiin, ja osaa aikatauluttaa työtehtävät. Hän selviytyy asennus-, kokoonpano-, huolto- ja testaustöistä myös englanninkielisten ohjeiden avulla ja pystyy hyödyntämään tietotekniikkaa. Hän tuntee työympäristön tapaturmavaarat ja työterveyshaitat sekä hallitsee turva- ja suoja-toimenpiteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee tasasähkön periaatteet. Hän osaa selittää, mitä ovat sähkö, varaus, johteet, eristeet, puoli-johteet, sähkökenttä ja tasasähkö. Hän tuntee sähkötekniiset perussuureet, suureiden mittayksiköt ja mittasuhteet ja osaa suorittaa tuotteelle ja komponenteille erilaisia mittauksia turvallisesti ja oikein. Hän tuntee vaihtosähkön perusteet ja käytön laitteistoissa.

Elektronisen tuotteen valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja osaa koota elektronisen tuotteen kokoonpano-ohjeita ja määräyksiä sekä asianmukaisia työkaluja ja työmenetelmiä käyttäen. Hän osaa valita käsijuotosten työkalut, liittää johtimet, liittimet ja kytkimet laadukkaasti, luotettavasti ja sähköturvallisuusmääräysten mukaan. Hän tuntee mittaustekniikan ja suureet, osaa testata tuotteen ja poistaa tai korjata yleisimmät virheet.

Komponenttilevyn valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja tuntee pintaliitoskomponentteja ja läpivientikomponentteja käyttävien komponenttilevyjen valmistuksen vaiheet. Hän tuntee juotospastojen rakenteen ja ominaisuudet sekä painomenetelmät ja koneet. Hän tuntee erilaisten pintaliitoskomponenttien ladontakoneet, Reflow-uunin ja aaltojuotokoneen toimintape-

riaatteet sekä komponenttiteilyn valmistuksessa käytettävät testausmenetelmät.

Piirilevyn valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja hallitsee piirilevyn valmistuksen työvaiheet. Hän tuntee elektrolyyttisen pinnoituksen toimintaperiaatteen, kuparin syövytysmenetelmät, tarkistusmenetelmät, piirilevyn suoja-pinnoitusmenetelmät ja niiden toteuttamisessa tarvittavat laitteet. Hän tuntee monikerrospiirilevyjen yleisimmät rakenteet ja tyypit sekä valmistustekniikat.

Komponenttien valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja tuntee komponenttien valmistusprosessin eri vaiheet. Hän tuntee valmistuksen yleiset työmenetelmät ja hallitsee niistä tarvittavat, osaa käyttää tarvittavia koneita ja laitteita, hän tuntee tuotannon ohjauksen periaatteet, osaa suorittaa testaukset ja viritykset sekä hallitsee tuotteen pakkauksen.

Sähköteknisen tuotteen valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja tuntee sähköteknisen tuotteen valmistuksen yleiset toimintaperiaatteet, osaa rakentaa tuotteen rungon tai kehikon, tuntee komponenttien rakenteen ja toiminnan, osaa asentaa komponentit, tuntee johtimet ja liittimet ja osaa johdottaa sähköteknisen tuotteen ja kytkä johtimet.

Sähkökoneen valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja tuntee pyöri- viden sähkökoneiden ja muuntajien valmistamisen yleiset toimintaperiaatteet, osaa kuvata jännitelujuudet ja niiden merkityksen sekä suorittaa mittaukset. Hän tuntee yleisimmät johde- ja eristemateriaalit sekä niiden oikean käsittelyn ja varastoinnin. Hän ymmärtää jännitteen vaikutuksen erityisiä ja ilmeviä tehtäessä.

Kaapelin ja johtimen valmistamiseen suuntautunut tutkinnon suorittaja tietää standardien ja muiden määräysten merkityksen kaapelin ja johtimien valmistamisessa. Hän tuntee valmistuspro-

sessin ja siihen liittyvät työvaiheet, yleisimmät kaapeli- ja johdinmateriaalit sekä valmistettavien kaapeleiden ja puoli- valmistaiden rakenteet. Hän osaa lukea rakennesuunnitelmia ja työmääräimiä. Hän osaa tehdä omaan tehtäväkokonaisuuteensa liittyvät työvaiheet sekä mitata ja tallentaa puolivalmisteen tai kaapelin ominaisuudet.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia elektroniikka- ja sähköteollisuuden tuotteita valmistavissa yrityksissä.

Kiskoliikenteen turvalaiteasentajan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat sähkö- turvallisuustutkinto 2, asetinlaitteet, kulunvalvonta ja ulkolaitteet. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: kaapelointi, mittaustekniikka, sähkölaitteiden asennus, tasoristeyslaitteet, virransyöttölaitteet, suojustus ja laskumäkilaitteet. Lisäksi voi suorittaa yrittä- jys-osan.

Tutkinnon suorittajalta edellytetään vähintään sähköturvallisuusmääräysten tuntemusta osoittavan sähköturvalli- suustutkinto 2:n voimassa olevaa todis- tusta tai suorittamista. Hän tietää asetin- laitteen toimintaperiaatteen sekä eri ase- tinlaitetyypit ja niiden erot. Hän tuntee turvalaitepiirustusten piirrosmerkit ja symbolit sekä käyttöä sääntöjen ja lukitus- taulukot. Hän tuntee kulunvalvontajär- jestelmän ja osaa asentaa rataan kuuluvat kulunvalvontalaitteet ja eri liityntäjärjes- telmät sekä syöttää ohjelman kulunval- vontaan liittyviin laitteisiin.

Hän tuntee eri raidevirtapiirityypit, käy- tössä olevat vaihteet ja niihin liittyvät muut laitteet sekä opastinjärjestelmät. Hän osaa tehdä raidevirtapiirin, vaih- teen ja opastimen sähköiset kytkennät ja käyttöönottoon liittyvät mittaukset ja säädöt. Hän pystyy tekemään vianhaun ja korjaukset sekä laajennus- ja muutos- työt piirustusten avulla. Hän kykenee käyttämään työssä tarvittavia teknisiä asiapapereita, lähdeaineistoja ja mitta- laitteita. Hän valitsee oikeat materiaalit,

tarvikkeet, työtavat ja välineet ja käyttää niitä taloudellisesti. Hän pystyy arvioi- maan tehtävään kuluvaan työajan (vai- kuksen liikenteeseen). Hän osaa tehdä tarvittavat dokumentoinnit ja mittaus- pöytäkirjat laaturjärjestelmän huomioon ottaen. Hän toimii liikenteenohjaajien ja sidosryhmien kanssa hyvien palveluperi- aatteiden mukaisesti.

Työssään hän noudattaa juna-, sähkö- ja työturvallisuusmääräyksiä sekä muita turvallisuudesta annettuja ohjeita. Lisä- ksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken- nellä kiskoliikennelaitteiden sähköasen- nus-, huolto- ja korjaustehtävissä.

Kotitalouskoneasentajan at

Kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat alan yleistaidot, sähkötekniikka, elektroniikka ja sähköturvallisuusmääräykset sekä laitteiden asennus ja liitäntä sähköverko- koon. Kotitalouskoneisiin suuntaudut- taessa suoritetaan lisäksi osat pesulaittei- den asennus-, korjaus- ja huoltotyöt, kyl- mälaitteiden asennus-, korjaus- ja huol- totyöt sekä lämpökojeiden ja pienko- jeiden asennus-, korjaus- ja huoltotyöt. Suurtalouskoneisiin suuntauduttaessa suoritetaan yhteisten osien lisäksi kol- me seuraavista osista: suurtalousastian- pesukoneet, suurtalouslämpölaiteet, suurtalouskylmälaitteet ja suurtalouspe- sukoneet. Lisäksi voi suorittaa osat kaa- sulaitteet sekä yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa taloudellisen ja turvallisen työskentelyn. Hän osaa opastaa asiakasta laitteiden valinnassa ja käytössä. Hän tuntee voimassa olevat määräykset ja suositukset sekä kuluttaja- suojalain perusteet. Tutkinnon suoritta- ja tuntee sähkötekniikan perusteet. Hän ymmärtää tasa- ja vaihtosähkötekniikan perusteet ja erilaisten komponenttien vaikutukset laitteen toimintaan. Hän osaa tehdä kytkentätyöt ja valita mate- riaalit ja työaineet sekä suorittaa mittau- kset.

Tutkinnon suorittajalla tulee olla sähköturvallisuustutkinto 3. Tutkinnon suorittaja tuntee koneiden ja laitteiden sähköjakelujärjestelmät, johdinvärit eri aikakausilta sekä asennusmääräykset. Hän osaa asentaa sähköverkkoon kiinteät ja puolikiinteät kotitalouden ja suurतालouden sähkölaitteet. Hän osaa tulkita laitteistokuvia, lukea sähköpiirustuksia ja tehdä niihin muutoksia. Hän osaa tehdä sähkötyöt oikein ja turvallisesti sekä suorittaa laitteiden suojamaadoituksen. Hän osaa asentaa laitteisiin määräysten mukaiset verkkoliitäntäjohdot, tarkastaa ja testaa asennukset ja tehdä käyttöönottotarkastukset. Hän osaa valita ja asentaa johtimet. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa suuntautumisan laitteiden asennus-, korjaus- ja huoltotyöt. Hän tunnistaa laitteiden virheellisen toiminnan. Hän tunnistaa ja paikantaa elektronisesti ohjatun laitteen toimintahäiriön aiheuttajan sekä suorittaa tarvittavat korjaustoimet. Hän osaa tehdä laitteille tarvittavat turvallisuusmittaukset. Kylmälaitteiden asennus-, korjaus- ja huoltotyöt -osan suorittajalla tulee olla tulityökortti. Lisäksi kaasulaitteet-osassa tulee suorittaa kirjallinen kaasualan P- tai C-tutkinto, mikäli tutkinnon suorittajalla ei ole siitä voimassa olevaa todistusta. Yrittäjyys-osan suorittaja tuntee eri yritysmuotoja, hallitsee yrityksen perustamiseen ja toimintaan liittyvät taidot ja tiedot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä asentajina kotitalous- ja/tai suurतालouskoneiden asennusta ja huoltoa tekevissä yrityksissä tai itsenäisinä yrittäjinä.

Sähköasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat sähköasentajan yleistaidot, turvallisuus ja riskien hallinta sekä sähköasennustekniikka. Lisäksi teollisuuden sähköasennuksiin suuntauduttaessa on suoritettava osat sähkömoottorikäytöt ja ohjelmoitava logiikka sekä jompikumpi osista kappaletavara- automaatio ja prosessiautomaatio.

Kiinteistöjen sähköasennuksiin suuntauduttaessa on valittava kolme seuraavista: yleiskaapelointi, antennijärjestelmät, paloilmoinjärjestelmät, rikosilmoitinjärjestelmät, kiinteistöautomaatio, äänentoistojärjestelmät, videovalvontajärjestelmät, kulunvalvontajärjestelmät ja palvelukutsujärjestelmät. Laivojen sähköasennuksiin suuntauduttaessa on valittava yksi seuraavista: konejärjestelmät, kansijärjestelmät ja sisustusjärjestelmät. Kaikki voivat suorittaa halutessaan osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä kiinteistöjen sähköasennuksia sekä enintään 1 kV sähköjakeluverkkojen, tietojärjestelmien, automaatiolaitteiden ja sähkömoottorikäyttöjen asennuksia noudattaen sähköturvallisuusmääräyksiä ja tila- ja kotelointiluokkia. Hän osaa valita asennusmateriaalit ja -tavat sekä tehdä tarvittavat kustannus-, aikataulu- ja materiaalilaskelmat. Hän osaa asentaa mainittujen laitteiden asennukseen liittyvät kaapelit ja tehdä käyttöönottoon liittyvät koestukset. Hän hallitsee käytönopastuksen. Oman työn tarkastaminen jokaisessa työvaiheessa on olennainen osa työsuoritusta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sähköalan erilaisissa, vaativissa asennus-, kunnostus- ja muutostöissä.

Sähkölaitosasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat sähkölaitosasentajan yleistaidot ja sähköturvallisuusmääräykset, turvallisuus ja riskien hallinta. Lisäksi valitaan yksi seuraavista laajoista osista: ilmajohtotekniikka 2, maakaapelitekniikka 2, sähköasematekniikka 2, mittaustekniikka 2, sähköratatekniikka 2 ja voimajohtotekniikka 2. Vielä valitaan kolme muuta osaa seuraavista: ilmajohtotekniikka 1, maakaapelitekniikka 1, sähköasematekniikka 1, mittaustekniikka 1, sähköratatekniikka 1, tie- ja aluevalaistustyöt, asiakaspalvelutehtävät ja sähköverkon käyttötehtävät. Näistä voi yhden korvata sähköasentajan, tietoliikenneasentajan tai kiskoliikenteen turvalaiteasentajan

ammattitutkinnon tai sähköliiasentajan tai tietoliikenneyliasentajan erikoisammattitutkinnon osalla. Korvaava osa ei saa mitata perustaitoja eikä kohdentua jo valitulle alueelle. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia työturvallisuudesta. Hän noudattaa standardeissa SFS 6000, SFS 6001 ja SFS 6002 sekä vahvavirtailmajohtomääräyksissä annettuja rakenne- ja koestusmääräyksiä. Hän suoriutuu asennusten esivalmisteluista ja asiakaspalvelusta siten, että lopputulos on sähkönkäyttäjän, -jakelun ja asiakkaan kannalta mahdollisimman taloudellinen ja käytökelpoinen. Hänellä on riittävät kieli-, työyhteisö- ja tietotekniikkataidot. Hän hallitsee alan piirrosmerkit ja osaa dokumentoinnin. Hän osaa valita asennusmateriaalit ja -tavat sekä tehdä kustannus-, aikataulu- ja materiaalilaskelmat. Tutkinnon suorittajalla on voimassa oleva sähköturvallisuustutkinto (ST2 tai ST1), sähköturvallisuuskoulutusta SFS 6002 ja ensiapukoulutusta. Hän hallitsee sähköturvallisuuden ja tuntee suojavälineet ja niiden käytön. Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisen asennustyöskentelyn valitsemassaan tekniikassa sekä niihin liittyen mekaanisia ja sähköisiä mittauksia. Hän kykenee lukemaan karttoja, rakennekuvia ja työpiirustuksia. Hän ottaa työssään huomioon ympäristön asettamat vaatimukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa sähköasennus-, sähköistämisen-, kunnostus- ja muutostöissä sekä sähköjakeluverkoston tarkkailu-, käyttö- ja palvelutehtävissä.

Voimalaitoksen käyttäjän at

Tutkinnon perusteissa on erillisenä alikonemestarin, A-koneenhoitajan ja B-koneenhoitajan ammattitaitovaatimukset.

Voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinnon kolme pakollista osaa suoritetaan seuraavista kolmesta vaihtoehdosta: voimalaitosveden hallinta, lämmön-

tuotannon hallinta ja turbiinilaitoksen hallinnan perusteet tai voimalaitosveden hallinta, turbiinilaitoksen hallinta ja lämmöntuotannon hallinnan perusteet tai lämmöntuotannon hallinta, turbiinilaitoksen hallinta ja voimalaitosveden hallinnan perusteet. Osiin lämmöntuotannon hallinnan perusteet ja lämmöntuotannon hallinta sisältäyty neljä erikoisosaamisaluetta (dieselmoottorit, kaukolämmön tuotanto, metsäteollisuuden kattilat, rikin- ja typenpoistolaitosten käyttö), joista on suoritettava yksi. Pakollisten osien lisäksi voi suorittaa yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja tietää edustamansa yrityksen markkinat, tuotteet, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet. Hän tuntee yrityksen organisaation ja tietää oman tehtävä- ja vastuualueensa siinä. Hän tuntee pääpiirteissään Suomen energian siirron, jakelun ja energiamarkkinat ja ymmärtää energian hintaan ja voimalaitoksen kannattavuuteen vaikuttavat tekijät. Hän osaa sähkötekniikan perussuureet ja lainalaisuudet, osaa käyttää sähkölaitteita ja toimii oikein häiriötilanteissa. Hän tuntee konepiirustuksen perusteet ja piirrosmerkit ja osaa tulkita prosessikaavioita. Hän tuntee yleisimmät prosessilaitteet ja voimalaitosprosessien käytön sekä kunnonvalvonnan merkityksen käytön, seisokin ja säilönnän aikana. Hän hallitsee prosessimittauksen periaatteet, ymmärtää mittalaitteita ja osaa toimia oikein virhenäytössä. Hän osaa käyttää automaatiolaitteita sekä voimalaitoksella olevia atk-laitteita ja sovelsuhjelmia. Hän ottaa työssään huomioon työturvallisuus-, paineastia-, sähköturvallisuus- ja kemikaalilainsäädännön vaatimukset. Hän tuntee yrityksensä ympäristöpäämäärät ja on tietoinen laitoksensa ympäristövaikutuksista.

Voimalaitosveden hallinta -osan suorittaja hallitsee lisäksi voimalaitosvesikemian teorian perusteet. Hän tuntee voimalaitoksen lisä- ja syöttöveden käsittelyn sekä laitoksen vesien ohjearovot. Hän hallitsee vesikemian valvonnan, li-säveden valmistuksen ja näytteenoton.

Lämmöntuotannon hallinta -osan suorittaja tuntee lisäksi termodynamiikan ja höyrytekniikan perusteet, lämpötekniikan pääsäännöt ja voimalaitokseen liittyvät tunnusluvut. Hän ymmärtää käytössä olevat mittayksiköt ja osaa laskea yksinkertaiset energiaan liittyvät laskut. Hän tuntee eri höyrykattilatyypin periaatteet, toimintaperiaatteet, käytön ja suojaukset sekä voimalaitoksen ilma- ja savukaasujärjestelmän toimintaperiaatteet ja puhaltimien säätötavat.

Turbiinilaitoksen hallinta -osan suorittaja tuntee lisäksi generaattorien rakenteen ja toiminnan sekä niiden apujärjestelmien toimintaperiaatteet. Hän tietää, mitä seikkoja hänen on tarkkailtava turbiinista käynnistyksen, pysäytyksen, häiriöiden ja käytön aikana ja mitä tiedettävä huollon kannalta. Tutkinnon suorittaneilla on asetuksen 891/1999 edellyttämä koulutus alikonemestarikirjaan sekä A- ja B-koneenhoitajakirjaan. Pätevyyskirjan saaminen edellyttää lisäksi asetuksen 891/1999 mukaista työkokemusta. Pätevyyskirjan omaava henkilö voi toimia käytön valvojana tai käyttöhenkilökunnan esimiehenä höyry- tai kuumavesikattilalaitoksessa. Hän voi myös hoitaa kokonaan kattilan toimintaan ja käyttöön liittyvät työtehtävät.

Erikoisammattitutkinnot

Automaatioyliasentajan eat

Tutkinnon osat ovat sähköturvallisuusmääräykset sekä testaukset ja käyttöön-otot. Näiden lisäksi on suoritettava vähintään kolme seuraavista osista: kaapelointityöt, asennustyösuunnitelman teko, automaatiolaitteiden ohjelmointi, automaatioosovellusten suunnittelu.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä ohjelmoitavien logiikoiden, yksikkösäätimien, automaatiojärjestelmien ja sähkömoottorikäyttöjen sekä niihin liittyvien antureiden ja toimilaitteiden sähköisen ja mekaanisen asennuksen, kaapelointien suunnittelun, mitoituksen ja asentamisen sekä järjestelmien testaukset ja käyttöönnotot sähköturvallisuusmääräys-

ten ja häiriönsuojauksen asettamien vaatimusten mukaisesti.

Hän osaa valita asennusmateriaalit ja tehdä tarvittavat kustannus-, aikataulu- ja materiaalilaskelmat. Hän osaa tehdä mainittuihin järjestelmiin ohjelmien muutoksia ja testiohjelmiä ja seurata ohjelmien ja prosessin kulkua dokumenttien ja ohjelmointivälineiden avulla. Hän suoriutuu tarvittavista asennus- ja huoltotoimista myös englanninkielisten dokumenttien avulla sanakirjaa käyttäen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa ammattitehtävissä sekä työnopastus- ja työnjohtotehtävissä.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista automaatiikka-asentajan ylempää ammattitutkintoa.

Elektroniikkayliasentajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat yleistaidot ja peruselektroniikka sekä sähköturvallisuustutkinto 3. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kolme: audiotekniikka, televisiotekniikka, videotekniikka, teollisuuselektroniikan laitteet, teollisuuden sulautetut järjestelmät, toimialakohtainen erikoistuminen (valitaan yksi seuraavista: langaton tiedonsiirto/laitteet, merielektroniikka, autoelektroniikka, armeijan sovellukset, toimistoautomaatio, viihde-elektroniikka, tutkat, gps), teollisuuden tuotannonohjaus, jokin automaatio-, sähkö-, tietokone- tai tietoliikenneasentajan erikoisammattitutkinnon osa (joka ei mitata perustaitoja tai kohdennu jo valitulle alueelle). Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa soveltaa yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan eri työtilanteissa ja pystyy perehdyttämään uutta henkilöstöä. Hän ottaa kaikessa toiminnassaan huomioon työturvallisuuden ja sähköturvallisuusmääräykset. Korjaustyössä ja varaosavalintoja tehdessä hän osaa tarvittaessa soveltaa säh-

köturvallisuusmääräyksiä korjattavan laitteen rakenteen muuttamisesta. Hän ymmärtää työn laadun merkityksen tuotteen käytettävyyden ja markkinotavuuden kannalta ja pyrkii sekä asiakkaan että yrityksen kannalta mahdollisimman taloudelliseen lopputulokseen. Hän osaa opastaa asiakasta myös puhe- ja liittämällä ammattityöhön hyvän markkinointi- ja palveluajattelun.

Hän hallitsee elektroniikka-alan asennus- ja laitteistokuvissa käytettävät piirustusstandardit ja piirrosmerkit. Hän pystyy käyttämään tietokonetta elektroniikkalaitteiden dokumenttien laadintaan ja muutostöissä, asentamaan sovellusohjelmia ja hyödyntämään tietoverkkoja. Hän tuntee sähkömagneettisen säteilyn vaikutukset komponentteihin ja komponenttien sähkömagneettisen yhteensopivuuden merkityksen elektroniikkalaitteiden toimivuuden ja luotettavuuden kannalta.

Hän osaa käyttää monipuolisesti alan yleisiä mittalaitteita, arvioida niiltä vaadittavan tarkkuuden mittaustehtävän mukaisesti ja huolehtia niiden kunnosta. Hän hallitsee elektroniikka-alalla käytettävien sähkömekaanisten, passiivisten, analogisten ja digitaalisten komponenttien ominaisuudet ja käyttökohteet ja osaa asentaa komponentit laitteisiin. Hän kykenee datakirjojen, komponenttimerkintöjen ja mittausten avulla selvittämään komponenttien sähköiset ja mekaaniset ominaisuudet.

Hän osaa mitoittaa peruskytkentöjen komponentteja sekä suunnitella ja rakentaa pienehköjä laitteita vaadittujen toimintaparametrien perusteella. Hän pystyy korjaamaan elektroniikan laitteita ja tarvittaessa hankkimaan ja hyödyntämään valmistajan huolto-ohjeita ja muita dokumentteja. Hän selviytyy asennuksista, huolloista ja testauksista myös englanninkielisten ohjeiden avulla sanakirjaa käyttäen. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittajan on suoritettava sähköturvallisuustutkinto 3, jos hänellä ei ole siitä voimassa olevaa todistusta. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa elektroniikka-alan ammattitehtävissä, työnohjaus- ja opastustehtävissä.

Sähkölaitosyliasentajan eat

Tutkinnon pakollinen osa on sähköturvallisuustutkinto 1. Seuraavista yhdeksästä valinnaisesta osasta on suoritettava neljä: jakeluverkon suunnittelu, jakeluverkon rakentaminen, jakeluverkon käyttötyöt, sähkörataverkon suunnittelu, sähkörataverkon rakentaminen, sähkörataverkon käyttötyöt, sähköasematyöt, työnjohtotehtävät, asiakaspalvelutehtävät.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä sähköverkon suunnittelutehtäviä. Hän osaa tehdä rakentamis-, mittaus-, suojaus- ja käyttötyöt sekä erilaiset kytkentä- ja viankorjaustyöt ottaen huomioon erilaisissa asennusolosuhteissa tarvittavan johtolähtöjen suojauksen.

Työnjohtotehtävissä hän osaa hoitaa verkoston rakennus-, käyttö- ja asiakaspalvelutöiden työsuunnittelu- ja järjestelytehtävät. Hän huolehtii työtehtäviin kuuluvista turvallisuusvaatimuksista ja työn valvonnan vaatimuksista, on tietoinen kustannuksista ja pyrkii taloudelliseen lopputulokseen. Hän osaa hoitaa työnopastuksen. Hän suoriutuu tarvittavista asennus- ja huoltotoimista myös englanninkielisten dokumenttien avulla sanakirjaa käyttäen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa ammattitehtävissä sekä työnjohto-, työnopastus- ja suunnittelutehtävissä.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista sähkölaitosasentajan ylempää ammattitutkintoa.

Sähköyliasentajan eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat sähköasentajan yleistaidot, turvallisuus ja riskien hallinta sekä sähköasennustekniikka. Lisäksi on teollisuuden sähköasennuksiin suuntauduttaessa suoritettava osat sähkömoottorikäytöt ja ohjelmoitava logiikka ja valittava toinen osista: kappaletavara-automaatio tai prosessi-automaatio.

Kiinteistöjen sähköasennuksiin suuntauduttaessa on suoritettava kolme osaa seuraavista: yleiskaapelointi, antennijärjestelmät, paloilmotinjärjestelmät, rikosilmoitinjärjestelmät, kiinteistöautomaatio, äänentoistojärjestelmät, videovalvontajärjestelmät, kulunvalvontajärjestelmät, palvelukutsujärjestelmät ja yli 1000 V:n asennukset. Laivojen sähköasennuksiin suuntauduttaessa on suoritettava yksi osa seuraavista: konejärjestelmät, kansijärjestelmät ja sisustusjärjestelmät. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa suuntautumisalansa mukaan tehdä teollisuuslaitosten sähköasennusten, kiinteistöjen tai laivojen automaatio- ja ohjaustekniikoiden, tietojärjestelmien ja sähkömoottorikäyttöjen työsuunnitelmia ja asennuksia ja niiden kaapelointeja. Hän osaa paikallistaa ja korjata laitteiden mahdolliset viat. Hän suoriutuu käyttöönottoon liittyvistä koestuksista ja käytönopastuksesta. Hän pystyy toimimaan työnopastajana työkohteessa. Hän selviytyy asennus- ja huoltotoimista myös englanninkielisten dokumenttien avulla sanakirjaa käyttäen.

Tutkinnon suorittaja tuntee alansa työturvallisuusmääräykset. Tutkinnon suorittaja voi työskennellä vaativissa alan ammattitehtävissä sekä työnjohto-, työnopastus- ja suunnittelutehtävissä.

TIETO- JA TIETOLIIKENNETEKNIikka

Opetushallinnon koulutusluokituksessa ei tieto- ja tietoliikennetekniikan opintoalalle ole sijoitettu ammatillisia perustutkintoja.

Tieto- ja tietoliikennetekniikkaa voi kuitenkin opiskella sähköalan perustutkintoon johtavassa elektroniikan ja tietoliikennetekniikan koulutusohjelmassa, joka on koulutusluokituksessa sijoitettu sähkö- ja automaatiotekniikan opintoalan alle.

Koska molemmilla aloilla on yhteinen ammatillinen perustutkinto ei sähkö- ja automaatiotekniikan eikä tieto- ja tietoliikennetekniikan aloja esitellä erikseen. Katso alan yleiskuvaus s. 132.

TUTKINNOT

Ammattitutkinnot

Tietokoneasentajan at

Tietoliikenneasentajan at

Erikoisammattitutkinnot

Tietokoneyliasentajan eat

Tietoliikenneyliasentajan eat

Ammattitutkinnot

Tietokoneasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat perustaidot, sähköturvallisuustutkinto 3, tietokonetekniikka ja lähiverkkotekniikka. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista: lähiverkkopalvelut, reititinverkot ja lähiverkon julkiset palvelut, ohjelmiston asennus ja tietokone-elektroniikka sekä erikoisjärjestelmät. Erikoisjärjestelmissä valitaan yksi seuraavista: paloilmointijärjestelmät, rikosilmointijärjestelmät, kiinteistöautomaatio, videovalvontajärjestelmät tai kulunvalvontajärjestelmät. Lisäksi voidaan valita yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työyhteisö- ja työympäristövalmiudet sekä taitoa työskennellä asiakaspalvelussa. Hän

on laatu- ja kustannustietoinen. Hän osaa lukea ja tulkita alansa dokumentteja. Hän selviytyy asennuksista, huolloista ja testauksista myös englanninkielisten ohjeiden avulla. Hän osaa dokumentoida työtään. Hän hallitsee yleisimmät toimisto-ohjelmat.

Tutkinnon suorittaja on läpäissyt sähköturvallisuustutkinnon ST3 ja standardin SFS 6002 mukaisen sähköturvallisuuskoulutuksen sekä ensiapukoulutuksen. Tutkinnon suorittaja taitaa PC-ympäristön pöytäkoneiden ja kannettavien tietokoneiden kokoonpanon, asennukset, päivitykset, huollot, korjaukset ja ylläpitotyöt. Hän hallitsee eri osien ja asetuksen ominaisuudet ja käytön. Hän hallitsee oheislaitteet sekä käyttöjärjestelmät. Hän tuntee tietoturva- ja virusriskit ja osaa toimia niiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja hallitsee lähiverkkojen tietoliikennetekniikan arkkitehtuurin, laitteet, kytkennät, protokollat, ohjelmat, käyttöönoton ja käytön. Hän tuntee lähiverkkokaapeloinnin ja osaa hyödyntää verkkoja sekä erilaisia ohjelmia.

Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiansa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä mikrotietokoneiden sekä oheislaitteiden ja tietoverkkojen asennukseen, käyttöön, huoltoon ja korjauksiin liittyvissä tehtävissä.

Tietoliikenneasentajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on tietoliikennetekniikan perusteet.

Lisäksi valitaan vähintään kaksi seuraavista osista: kaapelointityöt ja verkostomittaukset, puhelinvaihteet ja -järjestelmät, keskusjärjestelmät, runkoverkot ja siirtoverkot, langattomat verkot, internet ja laajakaista, kulunvalvonta- ja turvalaittejärjestelmät, kaapelitelevisio- ja antennijärjestelmät. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee sähköalan perustiedot ja -taidot. Hän tuntee yleisimmät tietoliikenneverkoissa käytettävät kaapelit ja kaapelointijärjestelmät sekä niiden perusmittaukset. Hän hallitsee tietoliikenneverkkojen rakenteet, toimintaperiaatteet ja peruspalvelut ja tuntee tyypillisimmät aktiivilaitteet. Hän hallitsee tietoliikennealaa koskevan sähköturvallisuuslainsäädännön standardien määrittämässä laajuudessa. Hän tuntee alalla yleisesti käytössä olevat työtavat sekä liiketaloudellisen toiminnan ja asiakaspalvelun periaatteet.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kaapeloinnissa käytettävät standardit ja työmenetelmät sekä kaapeloinnissa käytettävät mittausten menetelmät ja dokumentoinnin. Hän kykenee järjestelmien asennukseen annettujen dokumenttien mukaisesti sekä tuntee liitännärajapinnat yleiseen keskkukseen, lisälaitteille ja lähiverkkoon. Hän tuntee laitteiden hallinta- ja valvontajärjestelmät sekä kaukokäyttöisesti tehtävät ohjaus- ja muutostyöt. Hän osaa tehdä tavanomaiset käyttö- ja ylläpitotoimintoihin liittyvät asennus- ja mittaus-työt. Hän ymmärtää keskeytymättömän ja häiriöttömän tietoliikenteen merkityksen.

Tutkinnon suorittaja tuntee tietoliikenneverkon erilaisten siirtojärjestelmien peruskäsitteet, tietoliikenneprotokollat, dokumentoinnin ja tietoliikenneverkon synkronoinnin. Hän hallitsee erilaisten asennuskaapeleiden ja liittimien käytön sekä asentamisen. Hän tuntee tietoliikenneverkon laitteet sekä niihin liitettävät oheislaitteet ja laitteiden hallinta- ja valvontajärjestelmät. Hän ymmärtää siirtojärjestelmän asennusten ja mittausten edellyttämät tarkkuudet sekä huolellisen asennuksen merkityksen häiriöttömälle tietoliikenteelle. Hän tuntee langattomien tiedonsiirtoverkkojen rakenteen ja toiminnan sekä käytetyimpien antennijärjestelmien toiminta- ja käyttöperiaatteet.

Tutkinnon suorittaja hallitsee radiolaitteiden asennuksen ja käyttöönoton ja

siihen liittyvät mittaukset. Hän tuntee internetverkon rakenteen ja toiminnan sekä internet-verkon vaatimat muutokset tietokoneeseen. Hän tuntee yleisimpien hälytys- ja valvontajärjestelmien toimintaperiaatteet sekä hälytyksensiirron etävalvontaan. Hän hallitsee valvontajärjestelmien käyttöön sekä kaapelitelevisio- ja antennijärjestelmiin liittyvät lait, määräykset, salassapitomääräykset ja -ohjeet sekä ymmärtää tietoturvan merkityksen.

Tutkinnon suorittaja hallitsee antennijärjestelmien perusteet, tuntee niissä käytettävät laitteet ja komponentit sekä ymmärtää niiden toiminnan sekä tuntee järjestelmien rakenteen ja toimintaperiaatteen. Lisäksi hän tuntee alan dokumentointitavat.

Yrittäjyyden valinnut osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan ja tuntee yrittäjyyden ja yrityksen perustamisen vaatimukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä tietoliikennealan yrityksissä.

Erikoisammattitutkinnot

Tietokoneyliasantajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat perustaidot, sähköturvallisuustutkinto 3, tietokonetekniikka ja lähiverkkotekniikka. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: lähiverkkopalvelut, reititinverkot ja lähiverkon julkiset palvelut, ohjelmistojen asennus, tietokone-elektroniiikka ja erikoisjärjestelmät. Erikoisjärjestelmissä valitaan yksi seuraavista: paloilmointijärjestelmät, rikosilmointijärjestelmät, kiinteistöautomaatio, videovalvontajärjestelmät ja kulunvalvontajärjestelmät. Lisäksi voidaan suorittaa yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät työyhteisö- ja työympäristövalmiudet sekä taitoa työskennellä asiakaspalvelussa. Hän on laatu- ja kustannustietoinen. Hän osaa lukea ja tulkita alansa dokumentteja ja sekä selviytyä asennuksista, huolloista

ja testeistä myös englanninkielisten ohjeiden avulla. Hän osaa dokumentoida työtään. Hän hallitsee yleisimmät toimisto-ohjelmat.

Tutkinnon suorittaja on läpäissyt sähköturvallisuustutkinnon ST3 ja standardin SFS 6002 mukaisen sähköturvallisuuskoulutuksen sekä ensiapukoulutuksen.

Tutkinnon suorittaja taitaa PC-ympäristön pöytäkoneiden ja kannettavien tietokoneiden kokoonpanon, asennukset, päivitykset, huollot, korjaukset ja ylläpitotyöt. Hän hallitsee myös palvelinkoneiden erityisominaisuudet ja asennukset. Hän hallitsee eri osien ja asetusten ominaisuudet ja käytön. Hän hallitsee oheislaitteet sekä käyttöjärjestelmät. Hän osaa liittää laitteet erilaisiin verkkoihin ja konfiguroida ne. Hän tuntee tietoturva- ja virusriskit ja osaa varautua niihin ja toimia niiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja hallitsee lähiverkkojen tietoliikennetekniikan arkkitehtuurin, laitteet, kytkennät, protokollat, ohjelmat, käyttöäönnoton ja käytön. Hän hallitsee myös langattomat laitteet sekä VLAN-asetukset, STP- ja MAC-protokollan. Hän tuntee lähiverkkokaapeloinnin ja osaa hyödyntää verkkoja sekä erilaisia ohjelmia. Hän osaa suunnitella lähiverkon asennuksen, laskea tarjouksen ja projektoida työn.

Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiansa osien erikoistiedot ja -taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä mikrotietokoneiden sekä oheislaitteiden ja tietoverkkojen asennukseen, käyttöön, huoltoon ja korjauksiin liittyvissä vaativissa ammattitehtävissä.

Tietoliikenneyliasantajan eat

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista tietoliikennetekniikan perusteet, suunnittelu ja kustannuslaskenta ja sähköturvallisuustutkinto 3. Lisäksi valitaan vähintään kaksi seuraavista osista: kaapelointityöt ja verkostomittaukset, puhelinvaihteet ja -järjestelmät, keskus-

järjestelmät, runkoverkot ja siirtoverkot, langattomat verkot, internet ja laajakaisla, kulunvalvonta- ja turvalaitejärjestelmät, kaapelitelevisio- ja antennijärjestelmät. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee sähköalan perustiedot ja -taidot. Hän tuntee yleisimmät tietoliikenneverkoissa käytettävät kaapelit ja kaapelointijärjestelmät sekä niiden perusmittaukset. Hän hallitsee tietoliikenneverkkojen rakenteet, toimintaperiaatteet ja peruspalvelut ja tuntee tyypillisimmät aktiivilaitteet. Tutkinnon suorittaja hallitsee tietoliikennealaa koskevan sähköturvallisuuslainsäädännön standardien mukaisesti. Hän tuntee alalla yleisesti käytössä olevat työtavat, dokumentoinnin sekä liiketaloudellisen toiminnan ja asiakaspalvelun periaatteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee viestintämarkkinalain, rakennuslain ja tietoliikenneverkkojen rakentamiseen liittyvät viranomaismääräykset sekä osaa suunnitella pienehkön tietoliikenne- ja tietoverkon. Hän tuntee taloudellisen toiminnan periaatteet sekä tietää tietoliikenneverkon materiaalmäärät ja ymmärtää asennustoiminnan kustannusrakenteen. Tutkinnon suorittajalla on oltava voimassa oleva sähköturvallisuustutkinto 3 (tai ST2 tai ST1).

Tutkinnon suorittaja hallitsee kaapeloinnissa käytettävät standardit, työmenetelmät ja mittausten menetelmät. Hän osaa asentaa järjestelmiä annettujen dokumenttien mukaisesti sekä tuntee erilaiset liitännärajapinnat yleiseen keskuskeskukseen, lisälaitteille ja lähiverkkoon.

Tutkinnon suorittaja tuntee laitteiden hallinta- ja valvontajärjestelmät sekä kaukokäyttöisesti tehtävät ohjaus- ja muutostyöt. Hän osaa tehdä tavanomaiset käyttö- ja ylläpitotoimintoihin liittyvät asennus- ja mittaustyöt. Hän ymmärtää keskeytymättömän ja häiriöttömän tietoliikenteen ja tiedonsiirron merkityksen. Hän tuntee tietoliikenneverkon erilaisen siirtojärjestelmien peruskäsitteet, tie-

toliikenneprotokollat, dokumentoinnin ja tietoliikenneverkon synkronoinnin.

Tutkinnon suorittaja hallitsee erilaisten asennuskaapeleiden ja liittimien käytön sekä asentamisen. Hän tuntee tietoliikenneverkon laitteet sekä niihin liitettävät oheislaitteet ja laitteiden hallinta- ja valvontajärjestelmät. Hän ymmärtää, että siirtojärjestelmän asennukset ja mittaukset edellyttävät tarkkuutta ja että huolellinen asennustoiminta takaa häiriöttömän tietoliikenteen.

Tutkinnon suorittaja tuntee langattomien tiedonsiirtoverkkojen rakenteen ja toiminnan sekä käytetyimpien antennijärjestelmien toiminta- ja käyttöperiaatteet. Hän hallitsee radiolaitteiden asennuksen ja käyttöönoton sekä niihin liittyvät mittaukset. Hän tuntee internetverkon rakenteen ja toiminnan. Tutkinnon suorittaja tietää internetverkon tarvitsemat muutokset tietokoneessa. Tutkinnon suorittaja tuntee yleisimpien hälytys- ja valvontajärjestelmien toimintaperiaatteet sekä hälytyksensiirron etävalvontaan. Hän hallitsee antennijärjestelmien perusteet, tuntee niissä käytettävät laitteet ja komponentit sekä ymmärtää niiden toiminnan sekä tuntee järjestelmien rakenteen ja toimintaperiaatteen.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kaapelitelevisio- ja antennijärjestelmiä koskevat sekä valvontajärjestelmien käyttöön liittyvät lait, määräykset, salassapitomääräykset ja -ohjeet sekä ymmärtää tietoturvan merkityksen. Yrittäjyyden valinnut osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan ja tuntee yrittäjyyden sekä yrityksen perustamisen vaatimukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä tietoliikennealan yrityksissä.

GRAAFINEN JA VIESTINTÄTEKNIikka

Yleistä tietoa alasta

Graafinen teollisuus edustaa sekä perinteistä kirjapainoteollisuutta että nykyaikaista viestintäteollisuutta. Graafinen ala tuottaa pääasiassa painettua viestintää, joita ovat esimerkiksi lehdet, kirjat, mainospainotuotteet, lomakkeet, kartat, kalenterit, kortit, pakkaukset ja etiketit. Alan toimintaa ovat myös painotus suunnittelu, markkinointi, asiakaspalvelu ja jakelu sekä muut toimintaa tukevat oheistehtävät.

Alan yritykset ovat verkostoituneet keskenään ja tämä kehitys on jatkumassa.

Suomen kielen ja kulttuurin ylläpitäminen ja edistäminen on yksi painetun viestinnän päämääriä. Alan vahvuutta ylläpitävät suomalaisten perinteikäs lukemiskulttuuri, kirjastolaitos sekä sanomalehtien laaja jakeluverkosto.

Graafisen teollisuuden kansainvälisiä kilpailuvaltteja ovat mm. teknologian ja osaamisen edistyksellisyys, alan etujärjestöjen perinteikäs yhteistyö, joustava koulutusjärjestelmä, paperin kotimainen tuotanto sekä valistunut laatu- ja ympäristötietoisuus.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Graafinen teollisuus on osin kappalevaratuotantoa osin prosessituotantoa. Kalliiden koneiden ja laitteiden taloudellisesti tehokas hyödyntäminen ja kilpailukyvyyn ylläpitäminen edellyttävät vuorotyötä monissa painoviestintäalan yrityksissä. Maailma ja uutiset sen mukana muuttuvat nopeasti, joten työtä ei hiljainakaan aikoina voida tehdä varastoon. Tuotannon eri vaiheissa tehtävä työ ei ole tasatahtista, vaan kuormitushuippuja muodostuu väistämättä.

Laaja-alaiset ja hyvät alan perustiedot ja -taidot muodostavat pohjan jatkuvaan oppimiseen ja alan teknisen kehityksen seuraamiseen. Painoviestintäalalla työskentely vaatii erittäin suurta huolellisuutta ja vastuuntuntoa. Alan ammattilaisen on noudatettava tarkoin työturvallisuusohjeita ja -määräyksiä sekä ymmärrettävä laatu- ja ympäristötekijöiden merkitys tuotannon kaikissa vaiheissa.

Yleisimmät työtehtävät/paikat alalla

Tyypillisimpiä alan työtehtäviä ovat mm. painopinnan valmistus, kuvankäsittely, sivunvalmistus, painaminen, painotöiden jälkikäsittely sekä paino- ja jälkikäsittelykoneiden ylläpito. Painoviestinnän työpaikkoja on suurissa painotaloissa sekä pienemmissä painamiseen erikoistuneissa pk-yrityksissä, suoramarkkinointiyrityksissä ja eri yritysten markkinointiosastoilla. Myös mainostoimistot tarjoavat työtä alan osaajille.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Tällä hetkellä perinteisen painotekniikan alueella on pulaa työvoimasta. Alalla toivotaan nuorten lisääntyvää kiinnostusta koulutukseen hakeutumista kohtaan.

Perinteiset rajat painetun ja sähköisen viestinnän välillä ovat muuttamassa muotoaan. Tekniikan digitalisoitumisen seurauksena viestinnän sisällön tuottajilla on mahdollisuus käyttää informaatiokanavana myös sähköisiä jakelukanavia kuten tietoverkkoja sekä erilaisia sähköisiä tallenteita. Painotuotteiden suunnittelun digitalisoituminen on mahdollistanut sen, että sisällön tuottajat jalostavat usein myös tuotteen ulkoasun valmiiksi.

Verkkajulkaisemisessa ja sähkökirjoissa on julkaisuteollisuuden kasvupotentiaalia. Teknologian kehitys mahdollistaa laitteiden ominaisuuksien jatkuvan parantamisen ja kustannussäästöä esim. kustannustoiminnassa.

Alan suhdanneherkkyydestä huolimatta painotuotteilla on edelleen laaja yhteiskunnallinen kattavuus ja mahdollisuus esim. tehokkaaseen kohderyhmämainontaan. Tietokoneistuneessa maailmassakin painettu viestintä on edelleen vahvoilla.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Luontevia jatkokoulutusväyliä painoviestinnän perustutkinnon suorittaneelle ovat mm. ammattikorkeakouluissa painoviestinnän ammattikorkeakoulututkinto, insinööri (AMK) ja korkeakouluopinnoissa diplomi-insinööri.

Ammatillisia jatkotutkintoja alalla ovat jälkikäsittelykoneen, kirjansitojan, painajan ja painopinnanvalmistajan ammattitutkinnot. Lisäksi on kirjansitojamestarin, kirjapainoteknikon, konesitojamestarin, painajamestarin, rotaatiomestarin ja sivunvalmistajamestarin erikoisammattitutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen pt
Painoviestinnän pt
Ammattitutkinnot
Digitaalipainajan at
Jälkikäsittelykoneenhoitajan at
Kirjansitojan at
Painajan at
Painopinnanvalmistajan at
Erikoisammattitutkinnot
Faktorin eat
Kirjansitojamestarin eat
Konesitojamestarin eat
Painajamestarin eat
Rotaatiomestarin eat
Sivunvalmistajamestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Painoviestinnän pt

Tutkinnon kaikille pakollinen osa on painoviestinnän perusosaaminen. Ulkoasun toteuttajan osaamisalan pakolliset osat ovat graafinen suunnittelu, sivun- taitto ja julkaisu sekä tulostaminen ja verkkomedia. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kolme: painotekniikan perusosaaminen, jälkikäsittelytekniikan perusosaaminen, käynnissäpidon perusosaaminen, värinhallinta ja vedostustekniikat, tuotannon suunnittelu ja vakiointi, asiakastyöt, käynnissäpito, digitaalipainaminen. Painotekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat painotekniikat sekä jälkikäsittelytekniikka ja käynnissäpidon perusosaaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kolme: typografia ja julkaisun taittaminen, arkkiasemointi ja tulostaminen, kuvankäsittely ja Internet-julkaisu, painokoneen painokuntoonlaitto, painaminen, jälkikäsittely, käynnissäpito, digitaalipainaminen. Tutkintonimike on painotuotantoassistentti.

Ulkoasun toteuttajan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa soveltaa typografian keskeisiä periaatteita suunnitellessaan ja toteuttaessaan yksi- ja monivärisiä painotuotteita ja sähköisiä julkaisuja. Hän osaa muokata ja käsitellä digitaalisia tiedostoja ja käyttää julkaisu-, grafiikka- ja kuvankäsittelyohjelmia. Hän tuntee sivuntaittosäännöt ja

osaa taittaa erilaisia julkaisuja. Hän hallitsee valokuvauksen perusteet ja erilaisen skannereiden toimintaperiaatteet, osaa muokata kuvia ja tuntee kuviin liittyvät tekijänoikeusasiat. Hän osaa tehdä itsenäisesti arkkiasemointeja ja tuntee erilaiset tulostus- ja vedostustekniikat. Hän tuntee filmin kehitysprosessin sekä painopinnan valmistuksen ja digitaalisen painamisen periaatteet. Hän osaa valmistaa internetsivuja ja tallentaa ne verkkoon. Hän osaa käyttää jotain tietokantaohjelmaa ja yleisimpiä tietoliikennepalveluja.

Painotekniikan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa käyttää offset-painokonetta ja tehdä sen päivittäiset ja viikoittaiset huoltotoimet. Hän osaa mitata ja arvioida painotyön laatua. Hän tuntee yleisimpien digitaalisten painokoneiden rakenteet ja toimintaperiaatteet sekä elektrofotografian toimintaperiaatteen. Hän tuntee seri-, raina-, flexo- ja syväpainokoneiden rakenteet, toimintaperiaatteet ja painomenetelmät sekä niillä tehtävät yleisimmät painotuotteet. Hän tietää jälkikäsittelyjärjestelmien toiminnan ja tehtävät sekä jälkikäsittelyn linjatyöskentelyn työvaiheet ja osaa työskennellä jälkikäsittelykoneilla. Hän osaa paino- ja jälkikäsittelykoneisiin liittyvän mekaniikan, sähkötekniikan, pneumaatiikan, hydrauliiikan ja automaation perusteet ja pystyy tekemään käynnissäpidon perushuollot ja säädöt.

Tutkinnon suorittaja osaa hahmottaa painotuotantoketjun kokonaisuudessaan ja soveltaa työssään laatuajattelua. Hän tuntee painotuotteen valmistuksessa käytettävät materiaalit ja eri kustannustekijöiden vaikutuksen painotuotteen hintaan. Hän hallitsee tietokoneen peruskäytön sekä painoviestintäalan yleisimpien käyttöjärjestelmien keskeiset ominaisuudet. Hän selviytyy työtilanteista myös englannin kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alainen ammattitaito painoviestintäalan pe-

rustyötehtäviin sekä osaamisalansa mukaan joko viestintätuotteen muotoilemiseen tai erilaisilla painokoneilla työskentelemiseen.

Ammattitutkinnot

Digitaalipainajan at

Kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat viestintäalan yleistiedot ja -taidot, digitaalipainajan perustiedot ja -taidot sekä digitaalisen painamisen tuotantotekniikan perusteet. Lisäksi on otettava kaksi seuraavista: taittotyö ja tiedoston valmistus, arkkiasemoinnin hallinta, taiton ja kuvankäsittelyn erityisosaaminen, värinhallinta, painotuotteen viimeistely ja vaihtuvan tiedon hallinta. Lisäksi voi valita osan yrittäjyys.

Digitaalipainajan käyttämistä painotekniikoista ylivoimaisesti yleisin on elektrofotografia. Tässä xerografiaksikin kutsutussa menetelmässä jauhemainen väri siirretään paperille sähkön ja valoherkän materiaalin avulla. Muita digitaalipainomenetelmiä ovat nestetoonereihin perustuva elektrofotografia sekä mustesuihkutekniikka. Digitaaliset painokoneet jakautuvat arkki- ja rullakoneisiin. Digitaalisella painamisella voidaan vastata useisiin painamisessa meneillään oleviin trendeihin, kuten lyhytsarjainen painaminen, tarpeen mukainen painaminen, hajautettu painaminen ja vaihtuvan tiedon painaminen.

Digitaalinen painaminen mahdollistaa tuotteiden lyhyet toimitusajat, painamisen paperin lisäksi muoville ja kankaalle sekä painotuotteen uudelleen painamisen tietokannan ansiosta. Tutkinnon suorittaja osaa laittaa painokoneen kuntoon kunkin työtehtävän edellyttämällä tavalla mukaan lukien painomateriaalien ja painovärien syöttämisen koneeseen. Lisäksi työhön kuuluvat laadun esiasetus- ten tehtävät, koepainaminen ja laadun lopullinen asettaminen sekä itse painaminen ja sen aikana koneen toiminnan ja painettavan tuotteen laadun hallinta, valvonta ja mittaus sekä tuloksen raportointi. Myös koneen peruskäynnissäpito

ja päivittäiset huolto- ja puhdistustoimet kuuluvat digitaalipainajan tehtäviin kuten myös työsuojelusta ja ympäristöstä huolehtiminen. Tutkinnon suorittajan on hallittava tietotekniikkaa, sillä digipainokoneen työnkulku ja ohjaus on täysin tietotekniikan tukemaa.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää myös arkkiasemoinnin ja värinhallinnan, vaikka nämä perinteisesti ovat prepress-työntekijöiden osaamista. Lisäksi hänen on hallittava kaikki työt asiakaspalvelusta valmiin tuotteen luovuttamiseen asti. Digitaalisten painokoneiden käyttöohjeet ja prosessinohjauksen antamat viestit ovat pääsääntöisesti englanniksi. Digitaalipainajan on osattava ottaa huomioon tuotteen viimeistelyn asettamat vaatimukset. Vaihduvan tiedon painamisessa jokainen arkki voidaan yksilöidä asiakkaan toiveiden mukaisesti. Se on digitaalisen painotekniikan merkittävimpiä lisäarvoja.

Digitaalipainajan on osattava ottaa huomioon tuotantojärjestelmän erityisvaatimukset vaihtuvan tiedon osalta. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä informaation luovan tuottamisen aloilla, esimerkiksi suunnittelu- ja mainostoimistoissa, toimituksissa ja toimistojen viestintäosastoilla tai erilaisissa painolaitoksissa painopinnanvalmistajan, painajan, jälkikäsitteily-, koneenhoitajan ja kirjansitojan ammattialueilla.

Jälkikäsitteilykoneenhoitajan at

Tutkinnon yhteiset osat ovat viestintäalan yleistiedot ja taidot sekä jälkikäsitteilykoneenhoitajan perustiedot ja taidot. Seuraavista valitaan yksi suuntautumisa- la: teollinen kirjansidonta, teollinen aikakauslehti- ja esitetuotanto, erilliskonein toteutettava viimeistys tai sanoma- lehtipostitus. Lisäksi valitaan yksi osio, joka osoittaa ammattialan rinnakkais- työtehtävien hallintaa, ja yksi osio, joka osoittaa ammattiosaamisen tukitehtävien hallintaa. Näiden lisäksi voi valita osion yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee paino- tuotteen viimeistelevän jälkikäsitteily- yksittäiskoneilla tai lyhyehköillä kone- linjoilla. Hän tietää painotuotteen teol- lisen jälkikäsitteilyn vaiheet ja prosessit. Hän tuntee tuotannossa käytettävät ma- teriaalit ja osaa yhdistää niitä tuotteiden vaatimusten mukaisesti.

Hän ymmärtää käytettävien laitteiden, koneiden ja tuotantolinjojen toiminnan ja käynnissäpidon ja pystyy tunnistamaan yleisimmät häiriöiden syyt. Hän pystyy ohjaamaan ja valvomaan tuotteen laatua.

Tutkinnon suorittaja tuntee painotuot- teiden jälkikäsitteilyssä omalla suuntau- tumisalallaan käytettävät työprosessit ja erilaiset laitteet, koneet, tuotantolinjat, materiaalit ja tarvikkeet. Hän osaa suun- nitella painotuotteen jälkikäsitteilytyön ja valita tarvittavat tuotantovälineet ja menetelmät.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken- nellä suuntautumisalansa mukaisissa vaativissa ammattitehtävissä.

Kirjansitojan at

Tutkinnon osat ovat viestintäalan yleis- tiedot ja taidot, kirjansitojan perustiedot ja taidot sekä sidontatuotteen valmistus käsitömenetelmin. Lisäksi valitaan yksi osio, joka osoittaa ammattialan rinnak- kaistyötehtävien hallintaa (asiakaspalve- lu ja sidontatyön kustannuslaskenta, kä- sinsidontaa tukevien tuotantokoneiden käyttö tai kirjapainon sitomon pöytä- työt), ja yksi osio, joka osoittaa ammat- tiosaamisen tukitehtävien hallintaa (kir- jansitoja yrittäjänä tai teollisen kirjansi- tomien koneiden käyttö). Näiden lisäksi voi valita osion yrittäjyys.

Tutkinnon ammattitaitovaatimuksissa korostuu käsitötaito. Tutkinnon suori- ttaja osaa valmistaa sekä klassisia että uu- denlaisia tuotteita. Häneltä edellytetään myös tuotteen sidonta-asun suunnitte- lua itsenäisesti sekä luovaa, taideteollista käsinsidontan näkemystä.

Tutkinnon suorittaja hallitsee käsin- sidonnan vaiheet ja prosessit sekä tär- keimmät koneet ja laitteet. Hän tuntee materiaalit ja osaa yhdistää niitä tuottei- den vaatimusten mukaisesti. Hän tuntee sidoksen koristelun perustyömenetelmät sekä materiaalit, tarvikkeet ja työkalut, joilla ne toteutetaan.

Hän ymmärtää käytettävien laitteiden ja koneiden toiminnan ja käynnissäpidon ja pystyy tunnistamaan yleisimmät häi- riöiden syyt. Hän tunnistaa tuotteen hy- vän laadun ja osaa välttää laatuvirheet. Hän tietää teollisen kirjanvalmistuksen prosessit, menetelmät ja tärkeimmät kir- jatuotannossa käytettävät koneet. Hän tietää kirjan konservoinnin pääperiaat- teet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työsken- nellä sekä teollisten sitomien että käsin- sidonnan vaativissa ammattitehtävissä.

Painajan at

Tutkinnon yhteiset osat ovat viestintä- alan yleistiedot ja taidot sekä painajan perustiedot ja taidot. Tutkinrossa voi suuntautua seuraaville alueille: arkkioff- setpaino, heatsetoffsetpaino, sanoma- lehtioffsetpaino, syväpaino, seripaino, fleksopaino tai erikoispainomenetel- mät. Tutkintoon kuuluu osa painami- sen tuotantotehtävät suuntautumisa- lan mukaan. Lisäksi valitaan yksi osio, joka osoittaa ammattialan rinnakkais- työtehtävien hallintaa, ja yksi osio, joka osoit- taa ammattiosaamisen tukitehtävien hallintaa. Näiden lisäksi voi valita osion yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee offsetpaina- misen ja muut painomenetelmät. Hän hallitsee oman suuntautumisa- lojensa painoprosessin sekä yksi- että mo- niväri-työssä. Hän tuntee painamisessa käytettävät materiaalit ja osaa yhdistää niitä työn edellyttämällä tavalla.

Tutkinnon suorittaja tuntee omalla suuntautumisa- lojallaan käytettävät lai- teet, koneet, tuotantolinjat, materiaalit ja tarvikkeet. Hän ymmärtää käytettä-

vien laitteiden ja koneiden toiminnan ja käynnissäpidon ja pystyy tunnistamaan yleisimmät häiriöiden syyt. Hän pystyy ohjaamaan ja valvomaan tuotteen laatua.

Hän osaa suunnitella painotyön toteutuksen, valita tuotantovälineet ja menetelmät sekä toteuttaa tehtävän.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä painamistehtävissä painokoneella, laadun ohjauksessa sekä painajan oheisia tukitehtävissä.

Painopinnanvalmistajan at

Tutkinnon yhteiset osat ovat viestintäalan yleistiedot ja taidot sekä painopinnanvalmistajan perustiedot ja taidot. Seuraavista valitaan yksi suuntautumisa- la: työasemataittajan tuotantotehtävät, kuvankäsittelijän tuotantotehtävät, tietokoneavusteisen painopinnanvalmistuksen tuotantotehtävät tai painopinnanvalmistuksen järjestelmätukihenkilön tehtävät. Lisäksi valitaan yksi osio, joka osoittaa ammattialan rinnakkaisyötehtävien hallintaa, ja yksi osio, joka osoittaa ammattiosaamisen tukitehtävien hallintaa. Näiden lisäksi voi valita osion yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee hyvin painotuotteen teossa käytettävät nykyaikaiset menetelmät, painopinnanvalmistuksen tärkeimmät osaprosessit ja työvaiheet sekä painotuotteen suunnittelun säännöt ja periaatteet.

Hän hallitsee tietojenkäsittelyjärjestelmien, tärkeimpien laitteiden ja sovellusohjelmien käytön painopinnan valmistuksessa. Hän tietää, millaisia erityisvaatimuksia eri painoprosessit, viestimet ja tiedonsiirtomenetelmät asettavat tiedostoille.

Hän ymmärtää käytettävien järjestelmien, laitteiden ja verkkojen sekä telesiirron toiminnan ja käynnissäpidon periaatteet ja pystyy tunnistamaan yleisimmät, käyttäjää koskevat häiriöiden syyt. Hän pystyy ohjaamaan ja valvomaan

tuotteen laatua. Hän osaa suunnitella tarvittavat työtehtävät ja valmistaa aineistosta muokkaamalla ja kokoamalla painovalmiin, monipuolisen painotuotteen painopinnan.

Painopinnanvalmistaja valmistaa ja muuntaa painotuotteen sisällöt digitaaliseksi tiedostoiksi. Hän muokkaa ja sommittelee tiedostoista painoviestimen asun ja tulostaa valmistamansa kokonaisuudet filmeiksi tai painopinnoiksi.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä painotyön suunnitteluun, kuvanvalmistukseen, työasemataittoon ja asemointiin, filmiarsemointiin ja painolevyn valmistukseen liittyvissä tehtävissä sekä tehtävissä, jotka liittyvät tiedostojen hallintaan tiedonkäsittelyjärjestelmissä sekä lähi- ja kaukoverkossa tapahtuvaan tiedonsiirtoon.

Erikoisammattitutkinnot

Faktorin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat faktorin perustiedot ja -taidot sekä suunnittelun ja kehittämisen hallinta. Lisäksi valitaan ainakin yksi seuraavista osista: esimiehenä toimiminen, myynti ja markkinointi sekä yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää graafisen alan laatuksitteistön ja osaa soveltaa sitä työhönsä. Hän tuntee hyvin painotuotannon kokonaisuuden, laatuvaatimukset ja tuottavuuteen vaikuttavat tekijät. Hän ymmärtää tuotantomenetelmät ja painon laatuun vaikuttavat tekijät. Hän tuntee käytettävät koneet, konelinjat, työvaiheet ja materiaalit. Hän hallitsee tuotantoprosessin käynnissäpidon.

Tutkinnon suorittaja pystyy työskentelemään työyhteisön jäsenenä ja ymmärtää vuorovaikutuksen merkityksen eri sidosryhmien kesken sekä hallitsee asiakaspalvelun. Hän hallitsee kirjallisen ja suullisen viestinnän kotimaisella kielellä, yhden vieraan kielen ja tietotekniikan perusteet. Hän ymmärtää ympäristövaikutukset, työturvallisuuden ja

työlainsäädännön sekä työhön liittyvien sopimusten merkityksen. Hän ymmärtää perehdyttämisen ja koulutuksen merkityksen. Hän huolehtii omasta työkyvystään.

Tutkinnon suorittaja osaa laatia alustavan suunnitelman syvällistä ammattityön osaamista osoittavasta suunnitelu-, kehittämis- tai tutkimusprojektista. Hän osaa toteuttaa suunnittelemansa vaativan projektin.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia esimiehenä. Hän ymmärtää yritystalouden merkityksen. Hänellä on näkemys johtamisesta ja esimiestyöstä omassa organisaatiossa. Hän osaa seurata ja johtaa yksikkönsä taloutta ja markkinointia. Hän hallitsee erilaiset johtamistilanteet erilaisten ihmisten kanssa sekä viestintä- ja vuorovaikutustaidot. Hän tuntee luovuuden ja ongelmaratkaisukyvyyn merkityksen esimiestyössä. Hän tuntee yrityksensä palvelut ja tuotteet sekä hallitsee käytännön myyntityön.

Tutkinnon suorittaja hallitsee markkinointiviestinnän ja tuntee viestintävälineet. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa kampanjoita ja tapahtumia. Tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia yrittäjäominaisuuksiaan ja mahdollisuuksiaan. Hän osaa selvittää yrityksen perustamisen toimenpiteet. Hän tietää yrityksen toiminnan velvoitteet ja vaatimukset.

Tutkinnon suorittajat voivat työskennellä kirjapainoissa tuotannon, myynnin tai yhteydenpidon esimiehinä.

Kirjansitojamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat kirjanvalmistuksen hallinta, käsinsidonnahan hallinta, työpaikkakouluttajana toimiminen, suunnittelun ja kehittämisen hallinta. Lisäksi on valittava joko esimiestaidot tai yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee painotuotteen valmistusprosessin sekä ymmärtää graafisen alan laatuksitteistöä ja osaa soveltaa sitä omaan työhönsä. Hän pystyy

arvioimaan ja tarkkailemaan paino- ja sidontatuotteen laatua kaikissa vaiheissa sekä laatia työlle aikataulun ja hinta-arvion.

Tutkinnon suorittaja on syvällisesti perehtynyt eri aikakausien kirjan käsinsidontaan sekä taidesidontaan sekä niiden laatuun vaikuttavien tekijöiden hallintaan. Hän on perehtynyt viimeistelyssä käytettävien pienkoneiden toimintaan, kunnossapitoon sekä erilaisiin materiaaleihin. Hän osaa suunnitella ja valmistaa tietyn aikakauden mukaisen käsinsidontun kirjan, jossa käytetään kyseisen aikakauden koristelu-, nimiöinti- ja työmenetelmiä. Hän osaa perustella materiaallivalintojaan ja ymmärtää niiden vaikutuksen kirjan kustannuksiin.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kirjan korjauksen ottaen huomioon kirjan ominaisuudet sekä käyttötarkoituksen. Hän ymmärtää kirjan konservoinnin merkityksen ja osaa käsitellä vanhoja materiaaleja.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia opetus-, opastus- ja perehdyttämistehtävissä ja koulutustilaisuuksien järjestäjänä. Hän osaa ohjata ja opastaa oman suuntautumisalansa työvaiheissa sekä arvioimaan toimintojen kannattavuutta ja kustannustehokkuutta sekä havaitsemaan kehittämiskohteita. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa suunnittelemansa vaativan projektin.

Hän on perehtynyt yritystoiminnan vaatimuksiin ja sen velvoitteisiin sekä pystyy arvioimaan omia yrittäjäominaisuuksiin ja liikeideaansa. Hän hallitsee kustannuslaskennan perusteet. Hän tuntee työturvallisuuden, työolainsäädännön ja ympäristönsuojeluun liittyvien sopimuksien merkityksen työssään ja yritystoiminnassa. Hän tuntee ihmisen käyttäytymistä ja ryhmien toiminnan yleisiä periaatteita ja pystyy tarvittaessa johtamaan ryhmän toimintaa.

Tutkinnon suorittaja pystyy toimimaan sujuvasti asiakkaiden ja alihankintayri-

tysten kanssa. Hän pystyy työskentelemään työyhteisön jäsenenä ja tarvittaessa johtamaan toimintaa ja alansa asiantuntijana. Hän pystyy ilmaisemaan itsensä hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä kykenee ohjaamaan asiakkaita ja työyhteisön muita jäseniä. Lisäksi hänellä on kykyä kouluttaa oman alansa ammattihenkilöitä oikeiden työmenetelmien käytössä ja hallinnassa. Hän hallitsee tietotekniikan perusteet ja yhden vieraan kielen.

Kirjansitojamestarin työtehtävät ovat painotuotannon viimeistelyn alueella. Hänen suuntautumisalueensa voi olla teollisessa kirjansidonnassa, pienyrityksen palvelusitomisessa, kirjastoissa tai yksityisyrittäjänä.

Konesitojamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat painotuotteen laatu ja tuotteen viimeistely; työpaikkakouluttajana toimiminen; suunnittelun ja kehittämisen hallinta. Lisäksi ne, jotka eivät ole suorittaneet jälkikäsitteilykoneenhoitajan ammattitutkintoa, suorittavat osan viimeistelykoneiden tai -linjan hallinta. Lisäksi kaikki valitsevat toisen osista yrittäjyys tai esimiestoiminta.

Konesitojamestarin työtehtävät ovat painotuotannon viimeistelyn alueella. Hänen suuntautumisalueensa voivat olla teollisessa kirjansidonnassa, teollisessa aikakauslehti- ja esitetuotannossa, erilliskonein toteutettavassa viimeistelyssä, sanomalehtipostituksessa tai pakkaus- tuotannossa.

Konesitojamestarin olennaisimmat toiminnalliset tehtäväkokonaisuudet ovat: tuotteen viimeistelyn toteutus, viimeisteltävän työn laadun ohjaus ja laadunasettaminen, tuotantotyön tehokas ja taloudellinen viimeistely tuotannossa, viimeistelyyn liittyvät oheistehtävät, esimerkiksi erilaisien liitteistyyksien liittäminen tuotteeseen ja viimeistelyyn liittyvät logistiikka-, kunnossapito- ja materiaalitoinnot.

Tutkinnon suorittajan edellytetään olevan syvällisesti perehtynyt painotuotteen sekä viimeistelyn laatuun vaikuttavien tekijöiden hallintaan, viimeistelyssä käytettävien linjojen, koneiden, lisä- ja oheislaitteiden toimintaan, kunnossapitoon sekä materiaalien ja apuaineiden yhteensovittamiseen niin, että viimeistelyprosessi toimii parhaalla mahdollisella tavalla ja viimeistelyn tulos on laadultaan erinomainen. Lisäksi hänen tulee olla hyvin perehtynyt viimeistelyn työ- ja ympäristönsuojelun kysymyksiin ja hänen on osattava ottaa ne huomioon viimeistelyn eri työvaiheissa.

Tutkinnon suorittajan tulee pystyä kommunikoidaan hyvin asiakkaiden tai työyhteisön muiden jäsenten kanssa ja tarvittaessa ohjaamaan heitä suullisesti ja kirjallisesti työn tekemisessä ja siinä esiintyvien ongelmien ratkaisemisessa. Lisäksi hänellä tulee olla taito luontevasti kouluttaa asiakkaita tai oman alansa ammattihenkilöitä oikeiden työmenetelmien käytössä ja prosessien hallinnassa niin, että työn tulos on laadultaan hyvä. Hän osaa raportoida ymmärrettävästi työnsä tuloksista ja sen aikana tehdyistä havainnoista ja tuottaa ohjeita työmenetelmien sekä tuotteiden että toiminnan laadun parantamiseksi.

Hän hallitsee ammatillisen sanaston, ymmärtää asiakkaan toivomukset painoviestimen asusta ja tehtävän toteuttamisesta sekä osaa vastata asiakkaan kysymyksiin. Tarvittaessa hänen tulee myös osata sopia työn tekemisen yksityiskohdista. Vieraan kielen käytännön kielitaitovaatimus edellyttää, että tutkinnon suorittaja pystyy ottamaan selvää painotuotteen valmistukseen liittyvistä, yhdellä valinnaisella vieraalla kielellä laadituista yleisohjeista, jotka koskevat esimerkiksi painotuotteen kokoa, tuotteen sidontaa, painoksen suuruutta, hyväksymis- tai hylkäämismerkintää ja yksinkertaisia viimeistelyn korjausohjeita.

Hänen tulee ymmärtää käyttämiensä yleisimpien tuotantovälineiden vieraskielisetkin työturvallisuutta ja käynnis-

säpitoa koskevat ohjeet ja osata toimia niiden edellyttämällä tavalla. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa painoviestimien ja -tuotteiden valmistustehtävissä, alan työnjohdossa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Painajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat painotuotteen laadun kehittäminen; työpaikkakouluttajana toimiminen; suunnittelun ja kehittämisen hallinta. Lisäksi ne jotka eivät ole suorittaneet painajan ammattitutkintoa suorittavat osan painaminen ja painokoneen hallinta. Kaikki suorittavat lisäksi toisen osista yrittäjäyys tai esimiestoiminta.

Painaja- tai rotaatiomestarin työtehtävät ovat painotuotannon alueella. Hän voi olla suuntautunut eri painomenetelmien ja painokonetyyppien mukaan seuraaviin alueisiin: offsetarkki-, heatset-, flekso-, syvä-, seri- tai sanomalehtipaino, erikoispainaminen tai digitaalipainaminen. Painaja- tai rotaatiomestarin olennaisimmat toiminnalliset tehtäväkokonaisuudet ovat: painotyön toteutus painopinnan valmistuksesta painamiseen, painettavan työn laadun ohjaus ja laadunasettaminen, tuotantotyön tehokas ja taloudellinen painaminen painokoneella sekä painamiseen liittyvät oheistehtävät, esimerkiksi painolevyn valmistus ja painamiseen liittyvät logistiikka-, kunnossapito- ja materiaalitoiminnot.

Tutkinnon suorittaja on syvällisesti perehtynyt sekä painotuotteen laatuun vaikuttavien tekijöiden hallintaan painokoneella että paino-olosuhteiden, kunnossapidon, materiaalien ja apuaineiden yhteensovittamiseen niin, että painoprosessi toimii parhaalla mahdollisella tavalla ja painamisen tulos on laadultaan erinomainen. Lisäksi hänen tulee olla hyvin perehtynyt paino-osaston työ- ja ympäristönsuojelun kysymyksiin ja hänen on osattava ottaa ne huomioon painamisen eri työvaiheissa.

Tutkinnon suorittaja pystyy kommunikoimaan hyvin asiakkaiden ja työyhteis-

sön muiden jäsenten kanssa sekä tarvittaessa ohjaa heitä suullisesti ja kirjallisesti työn tekemisessä ja siinä esiintyvien ongelmien ratkaisemisessa. Lisäksi hän osaa luontevasti kouluttaa asiakkaita tai oman alansa ammattihenkilöitä oikeiden työmenetelmien käytössä ja prosessien hallinnassa niin, että työn tulos on laadultaan hyvä.

Hänen tulee osata raportoida ymmärrettävästi työnsä tuloksista sekä sen aikana tehdyistä havainnoista ja tuottaa ohjeita työmenetelmien sekä tuotteiden että toiminnan laadun parantamiseksi. Hänen tulee hallita hyvin ammatillista sanastoa, ymmärtää asiakkaan toivomukset painoviestimen asusta ja tehtävän toteuttamisesta sekä osata vastata asiakkaan kysymyksiin ja tarvittaessa neuvotella työn tekemisen ehdoista.

Vieraan kielen käytännön kielitaitovaatimus edellyttää, että tutkinnon suorittajan on pystyttävä ottamaan selvää painotuotteen valmistukseen liittyvistä yleisohjeista, jotka koskevat esimerkiksi painotuotteen kokoa, värillisyyttä, painoksen suuruutta, hyväksymis- tai hylkäämismerkintää tai yksinkertaisia korjausohjeita. Hänen tulee ymmärtää käyttämiensä yleisimpien tuotantovälineiden vieraskielisetkin työturvallisuutta ja käynnissäpitoa koskevat ohjeet ja osata toimia niiden edellyttämällä tavalla.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa painoviestimien ja -tuotteiden valmistustehtävissä, alan työnjohdossa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Rotaatiomestarin eat

Tutkinnon osat ovat toimialatieto, työnopastus ja henkilökohtainen viestintä, painotuotteita ja painoviestintää koskeva perustieto, laadun ja laatujärjestelmien hallinta, ammattitaitoon kuuluvien tukitehtävien hallinta, ammattiin kuuluvien oheistyötehtävien hallinta sekä ammatillisen suuntautumisalan mukainen erityisosaaminen.

Tutkinnon suorittaja voi erikoistua tai suuntautua offsetarkkipainoon, heatsettoffsetpainoon, sanomalehtioffsetpainoon, syväpainoon, seripainoon, fleksopainoon ja digitaaliseen painamiseen.

Tutkinnon suorittaja on syvällisesti perehtynyt ammattinsa olennaisiin tehtäväkokonaisuuksiin, joita ovat painotyön toteutuksen suunnittelu, painokoneen valmistelu ja kuntoonlaitto tehtävää varten, painettavan työn laadun ohjaus ja asettaminen, tuotantotehtävän tehokas ja taloudellinen painaminen painokoneella sekä painajan oheis- ja tukitehtävät, kuten esimerkiksi painolevyn valmistus ja painamiseen liittyvät logistiikka- ja materiaalitoiminnot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä korkealuokkaista käden taitoa ja prosessien ja tuotantovälineiden hallintaa edellyttävissä painoviestimien ja -tuotteiden valmistustehtävissä sekä alan työnjohtotehtävissä.

Sivunvalmistajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat painotuotteen laatu ja painopinnan valmistus; työpaikkakouluttajana toimiminen ja suunnittelun ja kehittämisen hallinta. Lisäksi valitaan toinen: yrittäjäyys tai esimiestoiminta.

Sivunvalmistajamestarin ammattityöhön kuuluu painotyön suunnittelu, taitto-työ, kuvankäsittely, grafiikan tuottaminen, paino-originaalien tuottaminen ja asiakaspalvelu.

Tutkinnon suorittaja hallitsee alan laitteet ja ohjelmistot, tuntee erilaiset graafisen alan tiedostomuodot ja tiedostonsiirtotavat sekä ylläpitää tietoturvaa ja laadunvalvontaa. Tutkinnon suorittaja osaa asiakaspalvelun ja kykenee lisäksi toimimaan tiimensä kouluttajana. Koska alan laitteiden ja ohjelmien tekninen kehitys on hyvin nopeaa, tulee sivunvalmistajamestarin ylläpitää ammattitaitoaan jatkuvalla opiskelulla ja aktiivisella osallistumisella oman työyhteisönsä prosessien kehittämiseen.

Tutkinnon suorittaja on syvällisesti perehtynyt koko painotuotteen valmistuksen prosessiin ja lopputuotteen laatuun vaikuttaviin tekijöihin. Hän osaa myös tehdä työnsä niin, että lopputulos on hyödynnettävissä paino-originaalin lisäksi verkkoviestinnässä ja muissa sähköisissä viestintävälineissä.

Hän osaa tarvittaessa perustaa painopinnanvalmistukseen suuntautuvan yksikön, suunnitella työtilat, hankkia sopivat laitteet ja ohjelmat sekä kouluttaa muut yksikön työntekijät. Hän osaa määrittellä yksikölle toimivat työkulut ja työtavat laadun ja tehokkuuden ylläpitämiseksi. Hän osaa myös suullisesti ja kirjallisesti raportoida yksikön työtavoista ja toiminnasta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaativissa painoviestimien ja -tuotteiden valmistustehtävissä, työnjohdossa ja itsenäisinä yrittäjinä.

ELINTARVIKEALA JA BIOTEKNIikka

Yleistä tietoa alasta

Elintarvikealan tehtävänä on jalostaa alkutuotannon raaka-aineet ihmisravinnoksi ja eläinten rehuksi. Elintarvikeraaka-aineista tehdään myös ns. nonfood-tuotteita paperi-, kemian- ja lääkeketeollisuudelle.

Elintarvikealaan kuuluvat meijeriteollisuus ja elintarviketeollisuus, joka muodostuu leipomo-, lihanjalostus-, eines-, makeis-, mylly- ja panimoteollisuudesta. Teollisesti tuotetut elintarviket kuuluvat suomalaisten päivittäiseen elämään. Elintarvikealan ammattilaiset vastaavat siitä, että turvallista ja terveellistä ruokaa on tarjolla kohtuulliseen hintaan

Mitä alalla työskentely vaatii?

Elintarvikealalla työskentelevältä edellytetään isoissa tuotantolaitoksissa tuotantoprosessien ohjauksen ja laadunvalvonnan osaamista, pientuotannossa käden taitoja.

Teknisen ammattitaidon ja -tiedon lisäksi tarvitaan kykyä oppia jatkuvasti uutta, hahmottaa kokonaisuuksia ja työskennellä ryhmässä toisten kanssa. Tarvitaan myös joustavuutta, ongelmanratkaisukykyä ja toiminnan kehittämismahdollisuuksia. Elintarvikevalvonnan siirtyminen viranomaisilta yritysten omavalvonnaksi on lisännyt työn vaatavuustasoa ja jokaisen työntekijän vastuullisuutta.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Työtehtävät koostuvat pääasiassa tuotteiden valmistus- ja pakkaustoiminnoista. Alan tyypillisiä työpaikkoja ovat erikokoiset

leipomot ja konditoriat, lihanleikkaamot ja makkaratuotant, ei-nes- ja makeistehtaat sekä myllyt ja panimot. Meijerit sijaitsevat meijeriteollisuuteen. Työpaikat ovat erikokoisia pienistä pk-yrityksistä suuriin tuotantolaitoksiin.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Elintarvikealan haasteena on vastaaminen ulkomaiseen kilpailuun kotimaisten markkinoiden rajallisuuden vuoksi. Elintarviketeollisuuden näkymät ovat tällä hetkellä hyvät. Vienti on kasvussa etenkin EU-maiden alueella ja myös Venäjän markkinat ovat kehittyneet suotuisasti. Teollisuus voi lisätä tuotantoon kotimarkkinoilla jalostusastetta nostamalla. Ympäristömme puhtaus ja tuotteiden korkea laatu toimivat tässä Suomen myyntivaltteina.

Elintarviketeollisuuden työllisyyden ei uskota lähivuosina nousevan. Korkeasta ikärakenteesta johtuva poistuma edellyttää kuitenkin uutta korvaavaa työvoimaa. Lisäksi elintarviketeollisuudessa korostuvat hygienia-, laatu- ja tuottavuusvaatimukset edellyttävät jatkossa tuotantolliseen työhön koulutettuja ja päteviä ammattilaisia.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin ja yliopistoihin. Luontevia jatko-opintoväyliä elintarvikealan perustutkinnon jälkeen ovat ammattikorkeakouluissa esimerkiksi bio- ja elintarviketekniikan koulutusohjelmat, yliopistoissa esimerkiksi maatalous-metsätieteellisellä koulutusohjelmalla elintarvikealan koulutusohjelma tai teknillisellä koulutusohjelmalla kemiantekniikan koulutusohjelma bioprosessitekniikka pääaineena.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Elintarvikealan pt
Ammattitutkinnot
Elintarvikejalostajan at
Elintarviketeollisuuden at
Kondiittorin at
Leipomoteollisuuden at
Leipurin at
Lihanjalostajan at
Lihateollisuuden at
Maidonjalostajan at
Meijeriteollisuuden at
Erikoisammattitutkinnot
Elintarviketekniikan eat
Kondiittorimestarin eat
Leipurimestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Elintarvikealan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on elintarviketuotannon perusosaaminen.

Elintarviketeknologian osaamisalan (elintarvikkeiden valmistaja) pakolliset osat ovat elintarvikkeiden valmistusprosessit ja tuotepakkaaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava viisi: ruokavalmisteiden valmistus, ruokavalmisteiden teollinen valmistus, marja- ja hedelmävalmisteiden valmistus, kasvis-

ten käsittely ja jalostus, kalan käsittely ja jalostus, makeisten valmistus, suklaan valmistus, juomien valmistus, pakkaus-, varastointi- ja lähettämötoiminta.

Leipomoalan osaamisalan (leipuri-kondiittori) pakolliset osat ovat leipomotuotteiden valmistus ja konditoriatuotteiden valmistus. Valinnaisia osia on suoritettava yhteensä kuusi, joista vähintään kaksi seuraavista: leipomotoiminta, teollisuusleivonta, leipomoalan erikoistuotteiden valmistus, täytekakkujen ja leivosten valmistus, kahvileipiä valmistus. Loput neljä osaa voidaan valita edellä

luetelluista tai seuraavista: tuotepakkaaminen, pakkaus-, varastointi- ja lähettämötoiminta, marja- ja hedelmävalmistusten valmistus, kasvisten käsittely ja jalostus, kalan käsittely ja jalostus.

Liha-alan osaamisalan (lihatuotteiden valmistaja) pakolliset osat ovat lihatuotteiden valmistusprosessit ja tuotepakkaaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava viisi: teurastaminen, lihanleikkaus, teollinen lihanleikkaus, keittomakkarin valmistus, täyslihatuotteiden valmistus, lihateollisuuden keskotuotteiden valmistus, raakalihavalmisteiden valmistus, erikoislihatuotteiden valmistus, lihasäilykkeiden valmistus, ruokavalmisteiden valmistus, ruokavalmisteiden teollinen valmistus, pakkaus-, varastointi- ja lähettämötoiminta.

Meijerialan osaamisalan (meijeristi) pakolliset osat ovat meijerituotteiden valmistusprosessit ja meijerin logistiikkatoiminnot. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava neljä: maidon, kerman ja UHT-tuotteiden valmistus, hapannaitotuotteiden valmistus, ravintorasvojen valmistus, juustojen valmistus, kuivattujen meijerituotteiden valmistus, jäätelön ja erikoistuotteiden valmistus, meijerituotteiden laadunarviointi.

Tutkinnon suorittaja osaa käsitellä ja säilyttää elintarvikkeita sekä seurata niiden ja raaka-aineiden laatua aistinvaraisesti ja erilaisin kemiallisin ja fysikaalisin mittauksin. Hän pystyy arvioimaan ravintoainesten terveydellisiä vaikutuksia ja tuntee tavallisimpien erityisruokavalioiden koostamisen perusteet.

Tuotteita valmistaessaan hän osaa valita raaka-aineet, valmistaa elintarvikkeita ohjatusti ja pakata tuotteet ohjeen mukaan. Hän työskentelee hygienia- ja työturvallisuusohjeita noudattaen ja yrityksen laatu-, ympäristö- ja omavalvontajärjestelmän mukaisesti. Hän tuntee elintarvikkeiden kustannusrakenteen pääpiirteet ja yritystoiminnan liiketaloudellisen perustan. Hän osaa tuottaa selkeitä raportteja tietotekniikkaa käyttäen

ja tuntee alansa ammattisanastoa myös jollakin vieraalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneilla on laajat perusvalmiudet elintarvikealan tehtäviin ja lisäksi maitotuotteiden, lihatuotteiden, leipomotuotteiden tai yleiseen elintarviketeknologiaan kuuluvien tuotteiden valmistuksessa tarvittava erikoisosaaminen.

Ammattitutkinnot

Elintarvikejalostajan at

Tutkinnon pakollinen osa on elintarvikeeraaka-aineiden käsittely. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: kalajalosteiden valmistus, kasvisten jalostaminen, luonnonkeruutuotteiden jalostaminen, marjojen ja hedelmien jalostaminen, perunajalosteiden valmistus, sienten jalostaminen, suklaatuotteiden valmistus, makeisten valmistus, oluen valmistus, juomien valmistus, viljatuotteiden jalostaminen, ruokavalmisteiden valmistus, tietotekniikka ja logistiikka elintarvikejalostuksessa, yrittäjäyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee elintarvikejalostuksen kokonaisprosessin ja sen eri vaiheet sekä yhden elintarvikkeen valmistusprosessin raaka-aineista valmiiksi tuotteiksi. Hän osaa valita, varastoida ja käsitellä raaka-aineita sekä arvioida aistinvaraisesti niiden laatua. Hän on perehtynyt tuotteen hygieniariskeihin ja työskentelee hygieenisesti ja vastuuntuntoisesti. Hän tuntee mikrobiologian perusteet ja osaa soveltaa tietojaan pieneliötoiminnasta käytäntöön. Hän tuntee elintarviketuotannon ja elintarviketilaisissa toimimisen erityispiirteet, osaa käyttää koneiden ja laitteiden automatiikkaa ja pystyy seuraamaan tuotantoprosessin toimivuutta.

Hän on perehtynyt pakkaus-, varastointi- ja lähettämötoimintaan, elintarvikkeiden pakkaamisen yleisiin periaatteisiin ja pakkaamista koskeviin säädöksiin. Hän ymmärtää tuotekehityksen perusteet, elintarvikekemian ja ravitsemustie-

toutta sekä alan keskeistä lainsäädäntöä. Hän suunnittelee ja arvioi omaa työtään, noudattaa omavalvontasuunnitelmaa ja toimii joustavasti yhteistyössä työyhteisönsä kanssa. Työssään hän ottaa huomioon taloudellisuuden, turvallisuuden, ympäristönäkökohdat ja kestävä kehityksen. Lisäksi hän hallitsee valitsemien osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet ovat ammattitaitoisia elintarviketuotteiden valmistajia, jotka hallitsevat oman alansa tuotantoprosesseja.

Elintarviketeollisuuden at

Tutkinnon pakollinen osa on elintarviketeollisuuden toimintaprosessi. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: kalajalosteiden tuotanto teollisuudessa, kasvisjalosteiden tuotanto teollisuudessa, keksien valmistus, marja- ja hedelmävalmisteiden jalostus teollisuudessa, myllytuotteiden valmistus, suklaa- ja makeistuohtanto teollisuudessa, oluen ja siiderin valmistus teollisuudessa, viinin valmistus teollisuudessa, juomien valmistus teollisuudessa, valmisruokatuotanto teollisuudessa, logistiikka elintarviketeollisuudessa.

Tutkinnon suorittaja tuntee elintarviketuotannon tuotantoketjun ja tuotantosuuntansa mukaisen teollisen elintarvikkeen valmistusprosessin raaka-aineesta valmiiksi tuotteeksi. Hän tunnistaa ja valitsee raaka-aineet oikein ja on perillä käsittelymenetelmän ja ajan vaikutuksista valmiissa tuotteessa. Hän osaa soveltaa käytäntöön tietojaan pieneliötoiminnasta ja on perillä ruokamyrkytysten ja elintarvikeinfektioiden vaikutuksesta.

Hän tuntee koneet ja laitteet ja pystyy ohjaamaan tuotantoa automatiikan avulla ja säätämään automatiikkaa tarvittaessa. Hän ymmärtää laadunvalvonnan tärkeyden ja toteuttaa omavalvontasuunnitelmaa. Työssään hän ottaa huomioon työturvallisuusmääräykset sekä lainsäädännön edellyttämät hygieniavaatimukset koko valmistusprosessin ajan. Hän noudattaa kestävä kehityksen periaat-

teita jätteiden käsittelyssä. Hän on perehtynyt pakkaus-, varastointi- ja lähettämötoimintaan ja osaa pitää kirjanpitoa lähetyksistä. Hän suunnittelee ja arvioi omaa työtään ja toimii joustavasti yhteistyössä työyhteisönsä kanssa. Hän tuntee yritystoiminnan periaatteet ja ymmärtää oman panoksensa vaikutuksen taloudelliseen tulokseen. Lisäksi hän hallitsee valitsemaansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet ovat ammattitaitoisia elintarviketuotteiden valmistajia.

Kondiittorin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat konditoriatuotannon hallinta, täytekakkujen tuotanto, leivoksien ja kääretorttujen tuotanto, kaulittavien tuotteiden tuotanto sekä pikkuleipien ja kahvikakkujen tuotanto. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: taitotyö, yrittäjyys konditoria-alalla, kielitaito konditoria-alalla.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa yleisimmät konditoriatuotteet ja hallitsee tuotantoprosessin ja tuotteiden valmistuksen eri vaiheet käsityönä. Hän osaa käyttää konditorian yleisiä koneita, laitteita ja pientyövälineitä sekä puhdistaa ja huoltaa ne.

Hän tuntee konditorian kemian ja ravitsemuksen perusteet. Hän osaa valita, käsitellä ja säilyttää raaka-aineet oikein. Hän pystyy laskemaan massojen ja tarvittavien tuotteiden määrät tilausten mukaisesti. Hän osaa suunnitella ja valmistaa täytekakkuja, leivoksia, kääretorttuja, pikkuleipiä, kahvikakkuja ja erilaisia kaulittavia konditoriatuotteita. Hän pystyy arvioimaan tuotteiden laatua, makua ja ulkonäköä sekä omaa työskentelyään. Hän tuntee konditoria-alan laatuksiteistön ja osaa soveltaa omavalvontaa työssään. Hän osaa pakata ja säilyttää tuotteet oikein ja tuntee myyntipäällysmarkinnasta annetut määräykset. Hän on selvillä tuotteen hinnanmuodostuksesta ja tuotekehityksen periaatteista.

Hän ymmärtää tuoteturvallisuuden merkityksen ja työskentelee hygieni- ja elintarvikelainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Hän huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja osaa käsitellä ja lajitella jätteet. Hän osaa toimia itsenäisesti ja yhteistyössä toisten työntekijöiden kanssa. Lisäksi hän hallitsee valitsemaansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä liikeidealtaan erilaisissa konditorioissa ja leipomoiden konditoriaosastoilla.

Leipomoteollisuuden at

Tutkinnon pakollisia osia ovat taikinan valmistus ja massan valmistus, joista valitaan toinen. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: muotoilu, nostatus ja pakastaminen, nostatus ja paistaminen sekä pakkaaminen ja logistiikka leipomoteollisuudessa.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää koko leipomoteollisuuden prosessin vaiheet ja hallitsee leipomon koosta riippuen koko prosessin tai hoitamansa osaprosessin. Hän ymmärtää hygienian ja omavalvonnan merkityksen työssään ja toimii näiden periaatteiden mukaisesti. Hän tietää vastuunsa teollisen, tasalaatuisen tuotteen valmistajana. Hän osaa varmistaa tuotteen laadun. Hän ymmärtää oman työnsä vaikutuksen yrityksen kannattavuuteen sekä taloudelliseen tulokseen. Hän osaa toimia työryhmän jäsenenä.

Taikinan valmistus -osan suorittaja tuntee taikinoiden valmistusprosessin siihen liittyvine keskeisine esikäsitteilyineen. Hän tuntee taikinan ominaisuudet ja käyttäytymisen valmistuksen eri vaiheissa. Hän osaa toimia valmistusohjeiden mukaisesti ja käyttää tarvittavia koneita ja laitteita. Hän osaa tulkita tilausmäärien mukaisia raaka-ainetoja ja valmistaa taikinat niiden mukaan.

Massan valmistus -osan suorittaja tietää tuotteiden valmistusprosessin vaiheet sekä tuntee massan ja taikinan teon erot

ja merkityksen. Hän tuntee massojen ominaisuudet ja käyttäytymisen valmistuksen eri vaiheissa. Hän osaa toimia valmistusohjelman mukaisesti ja käyttää tarvittavia koneita ja laitteita. Hän osaa tulkita tilausmäärien mukaisia raaka-ainetoja ja valmistaa massat niiden mukaan.

Tutkinnon suorittaja osaa muotoilussa toimia valmistusohjelman mukaisesti ja osaa säätää linjan eri tuotteiden valmistukseen sekä laitteet täytteiden lisäämiseen sekä pintakäsittelyyn. Hän tuntee ja osaa käyttää linjojen toiminnan kannalta välttämätöntä tietotekniikkaa ja osaa raportoida häiriöistä.

Nostatus ja pakastaminen -osan suorittaja tuntee pakastusprosessin. Hän osaa hoitaa tarvittaessa raakana pakastettavan tuotteen nostatuksen ja toimii valmistusohjelman mukaisesti. Hän osaa tehdä pakasteilvannon tuotteelle tarvittaessa pinta- ja jälkikäsitteilyn. Hän tietää pakastettavan tuotteen ominaisuudet. Hän tuntee pakastuslaitteiden ominaisuudet ja osaa säätää niitä tarvittaessa.

Nostatus ja paisto -osan suorittaja tuntee nostatuksen ja paiston vaikutuksen ja mahdolliset virheet ja niiden vaikutukset. Hän osaa toimia valmistusohjelman mukaisesti sekä osaa tehdä tarvittavat tarkistukset ja tarkistaa säädöt prosessivaiheen edellyttämällä tavalla. Hän tunnistaa tuotteen laadun ja osaa tarvittaessa tehdä korjaavat toimenpiteet.

Pakkaaminen ja logistiikka -osan suorittaja tuntee pakkausmateriaalit ja osaa pakata tuotannon vaatimusten mukaisesti. Hän osaa koota, säätää, käyttää ja puhdistaa koneet ja laitteet. Hän käyttää tietokonetta ja tarvittavia sovellusohjelmia sekä osaa laatia ja tulostaa tehtävässä tarvittavaa oheismateriaalia. Hän tietää, mitä tarkoitetaan logistiikkapalveluilla ja osaa käyttää niitä. Hän tietää hankinta-toiminnan ja tilauskäytännöt.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä leipomoteollisuuden toimintaym-

päristöissä, jossa leipomotuotteiden valmistus tapahtuu automatisoidusti linjamuotoiselle tuotannolle tyyppillisenä jatkuvana prosessina.

Leipurin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat leipomon tuotannon hallinta, ruokaleipätuotanto, kahvileipätuotanto, kaulittavien tuotteiden tuotanto sekä vaahdotettavista massoista ja sekoitettavista taikinoista valmistettavien tuotteiden tuotanto. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: taitotyö, yrittäjyys leipomoalalla, kielitaito leipomoalalla.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa leipomon eri tuoteryhmät ja tuotteet. Hän tuntee valmistuksen eri vaiheet ja koko tuotantoprosessin raaka-aineesta tuotteen pakkaamiseen ja varastointiin. Hän osaa käyttää leipomon koneita, laitteita ja pientyövälineitä sekä puhdistaa ja huoltaa ne.

Hän tuntee leipomokemian ja ravitsemuksen perusteet. Hän osaa valita, käsitellä ja säilyttää raaka-aineet oikein. Hän pystyy laskemaan tuotteiden valmistusmäärät tilausten mukaisesti. Hän osaa valmistaa erilaisin menetelmin taikinoita ja vaahdotettavia massoja sekä muotoilla, nostattaa, pintakäsitellä ja paistaa niistä erityyppisiä tuotteita. Hän hallitsee tuotteiden jäädyttämisen ja pakkaamisen ja tietää myyntipäällysmarkkinöille asetetut vaatimukset. Hän tuntee hinnoittelun perusteet.

Hän ymmärtää tuoteturvallisuuden merkityksen ja toimii työssään hygieni- ja omavalvontavaatimusten mukaisesti ja elintarvikelainsäädännön edellyttämällä tavalla. Hän huolehtii työympäristönsä siisteydestä ja osaa käsitellä ja lajitella jätteet. Hän tuntee leipomoyrityksen laatu-käsitteen ja pystyy arvioimaan tuotteiden laatua, makua ja ulkonäköä. Hän on selvillä tuotekehityksen vaiheista ja periaatteista. Hän pystyy toimimaan sekä itsenäisesti että ryhmässä ja arvioimaan omaa työskentelyään. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä leipureina alan yrityksissä.

Lihanjalostajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on lihan käsittely. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: teurastus, ruhon paloittelu ja lihanleikkaus, lihatuotteiden valmistus, lihatuotteiden pakkaus, asiakaspalvelu ja kuljetus, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee liha-alan tuotantovaiheet, lihan koostumuksen ja ominaisuudet sekä keskeiset lihanjalostuksen työvaiheet. Hän osaa käsitellä eri teuras- ja riistaeläinlajeja. Lihaa käsitellessään hän toimii elintarvikelainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

Hän osaa käyttää lihankäsittelylaitteita ja kunnostaa ja hoitaa henkilökohtaiset työvälineensä. Hän työskentelee työturvallisesti, joustavasti ja joutuisasti työn eri vaiheet huomioon ottaen ja ympäristöä säästäten. Hän tietää eri pakkausvaihtoehtojen säilyvyysvaikutuksen tuotteisiin ja ymmärtää pakkauksen merkityksen markkinoinnin kannalta.

Hän osaa säilyttää ja varastoida lihan, lihajalosteet ja lisäaineet niiden laatua heikentämättä. Hän tuntee lihatuotteiden kuljetuksen ja jakelun yleiset periaatteet, erityisvaatimukset ja toimintaa ohjaavat säädökset. Hän työskentelee hygieniavaatimusten edellyttämällä tavalla ja huolehtii työympäristönsä siisteydestä, puhtaudesta ja järjestyksestä. Hän tunnistaa tuoteturvallisuusriskit ja noudattaa omavalvontaohjelmaa. Hän toimii ammatin eettisten periaatteiden, työtä ohjaavien säädösten ja työyhteisön sopimusten mukaisesti. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia ammattityöntekijöinä liikeidealtaan ja toimintatavoiltaan erilaisissa pienimuotoisissa ja käsityövaltaisissa liha-alan yrityksissä.

Lihateollisuuden at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on lihateollisuuden raaka-aineen tuntemus ja käsittely. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: teurastus, lihanleikkaus, keittomakkaran valmistusprosessi, keitolihatutuotteiden valmistusprosessi, täyslihatuotteiden valmistusprosessi, logistiikka lihateollisuudessa.

Tutkinnon suorittaja tuntee lihan keskimääräisen koostumuksen ja ominaisuudet sekä sen laatuun parantavasti tai heikentävästi vaikuttavat lihatuotannon tekijät. Hän osaa arvioida lihan jalostuskelpoisuutta aistinvaraisesti ja tulkita keskeisten mikrobiologisten ja kemiallisten määritysten tuloksia. Hän tietää, miten lihanjalostuksen eri vaiheet vaikuttavat lihan ainesosiin, ominaisuuksiin ja laatuun ja osaa soveltaa tietojaan lihan ja lihavalmisteen käsittelyssä, säilyttämisessä ja varastoinnissa.

Hän huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan, työympäristönsä siisteydestä ja jätteistä. Hän tuntee pesu- ja saniteettitoimintojen periaatteet, käytettävien kemikaalien ominaisuudet ja käyttöturvallisuuden sekä lihateollisuuden työturvallisuusmääräykset. Hän hallitsee laatuajattelun keskeiset käsitteet ja pystyy itsenäisesti toteuttamaan omavalvontaa työtehtävissään. Hän tuntee vastuunsa ja oman työnsä merkityksen lihateollisuuden kokonaisprosessissa, työryhmässään ja yrityksen taloudelliseen tulokseen vaikuttavana tekijänä. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä teurastajina, lihanleikkaajina tai lihavalmisteen valmistustehtävissä tai pakkaamoiden, varastojen ja lähettämöiden työntekijöinä.

Maidonjalostajan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat maidon käsittely, laadun hallinta maidonjalostuksessa ja yrittäjyys maidonjalostuksessa. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: tuorejuustojen valmistus, kypsytettyjen juustojen valmis-

tus, hapanmaitotuotteiden valmistus, ravintorasvojen ja levitteiden valmistus, jäätelön ja jälkiruokien valmistus.

Tutkinnon suorittaja tuntee maidon koostumuksen, ominaisuudet ja tuotantoketjun. Hän osaa arvioida maidon jalostuskelpoisuutta ja tietää, millaisin menetelmin raaka-ainemaidon laatua tutkitaan. Hän osaa suorittaa pienimuotoisessa jalostuslaitoksessa tehtävät yleiset maidonkäsittelyt ja tietää niiden vaikutukset maidon ominaisuuksiin ja laatuun. Hän tuntee maidonkäsittelyn koneita ja laitteita ja niiden toimintaperiaatteita. Hän on perehtynyt maitovalmisteiden pakkaamiseen, säilytykseen, varastointiin ja kuljetukseen. Hän tuntee maidon käsittelyyn liittyvät säädökset ja suositukset.

Hän hallitsee laatuajattelun keskeiset käsitteet sekä omavalvonnan periaatteet ja dokumentoinnin. Hän ymmärtää puhtauden merkityksen työssään ja huolehtii hygieniastaan ja työympäristön siisteydestä. Hän käyttää tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti pesu- ja sanitointimenetelmiä ja -kemikaaleja ja ottaa huomioon ympäristönsuojelu- ja jätehuoltoasiat.

Hän tuntee yritysmuotoja, tukia, rahoituskansavia ja yhteistyöverkostoja. Hän osaa arvioida itseään ja yrittäjyyttään ja laatia liiketoimintasuunnitelmat. Hän tuntee yrityksen keskeiset tunnusluvut ja kustannuslaskennan periaatteet. Hän osaa tulkita tilinpäätöstä ja laatia yritykselleen karkean tulo- ja menoarvion. Hän ymmärtää asiakkaan merkityksen yrityksen toiminnalle. Hän on perehtynyt elintarvikealan yrittäjille tarpeellisiin ATK-ohjelmistoihin. Hän osaa hyödyntää asiantuntijapalveluita, tietolähteitä ja verkostoitumista. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet harjoittaa pienimuotoista maidonjalostustoimintaa itsenäisenä yrittäjänä.

Meijeriteollisuuden at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on meijeriteollisuuden toimintaprosessi. Lisäksi valitaan yksi seuraavista osista: tuoretuotteiden valmistus teollisuudessa, juustojen valmistus teollisuudessa, ravintorasvojen tai levitteiden valmistus teollisuudessa, kuivattujen tuotteiden valmistus teollisuudessa, jäätelöiden tai erikoistuotteiden valmistus teollisuudessa, pakkaaminen meijeriteollisuudessa ja varastotyö tuotantolaitoksessa.

Tutkinnon suorittaja tuntee maidon ja tuotannossa käytettävien raaka-aineiden ominaisuudet ja laatuvaatimukset ja hänellä on näkemys tuotanto- ja jalostusketjusta kokonaisuutena. Hän tuntee pääpiirteet meijeriteollisuuden kannalta keskeisestä mikrobitoiminnasta. Hän ymmärtää pesu- ja desinfiointitoimintojen sekä puhtaustarkkailun merkityksen ja hallitsee niiden periaatteet sekä ymmärtää toiminnan yhteisvastuullisuuden.

Tutkinnon suorittajalla on yleiskäsitys meijerituotteiden logistiikkaketjusta ja kylmäketjun eri vaiheista. Hän ymmärtää meijeriteollisuuden toimintaa ja oman työnsä sen osana.

Tutkinnon suorittaja ottaa huomioon työturvallisuuden ja työkykynsä säilyttämisen. Hän noudattaa oikeita, hygieenisiä ja ympäristöä säästäviä työtapoja. Hän kykenee vuorovaikutukseen työssään ja ottaa huomioon laatustandardit ja pystyy valvomaan ja kehittämään omaa työtään.

Valinnaisten osien (tuoretuotteiden valmistus teollisuudessa, juustojen valmistus teollisuudessa, ravintorasvojen tai levitteiden valmistus teollisuudessa, kuivattujen tuotteiden valmistus teollisuudessa, jäätelöiden tai erikoistuotteiden valmistus teollisuudessa) suorittaja tuntee kyseisen osan tuoteryhmät ja niiden tärkeimmät ominaisuudet. Hän on perehtynyt käytettävien raaka-aineiden erityisominaisuuksiin sekä lisä- ja apuaineisiin, niiden oikeaan annosteluun ja

toimintaan. Hän osaa toimia tuotantoa tukevissa tehtävissä. Hän toimii ammatitaitoisesti prosessin kaikissa työvaiheissa. Hän tietää tuotteiden valmistuslaitteistojen toiminnan pääperiaatteet. Hän hallitsee pakkaamiselle asetetut yleiset vaatimukset ja osaa käsitellä tuotteita asianmukaisesti. Hän osaa arvioida valmiin tuotteen laadun aistinvaraisesti. Hän tietää tuotteiden yleisimmät virheet ja on selvillä niiden mahdollisista aiheuttajista.

Tutkinnon pakkaaminen meijeriteollisuudessa -osan suorittanut henkilö osaa pakata ja/tai jälkipakata laatustandardit täyttävän meijerituotteen tuotantosuunnitelman mukaisesti. Hän huolehtii työhön liittyvistä teknisistä kirjauksista tietojärjestelmiin. Hän tuntee käyttämässä pakkausmateriaalit ja -tarvikkeet, niiden keskeiset ominaisuudet ja säilytys- ja käyttötavat. Hän tuntee logistisen pakkauskehityksen ja pakkaussuunnittelun pääperiaatteita.

Varastotyö tuotantolaitoksessa -osan suorittaja tuntee varastoitavat tuotteet ja osaa sijoittaa ne eri varastoihin asianmukaisesti säilytysolosuhteisiin. Hän osaa käyttää omassa työssään tarvittavia tietojärjestelmiä ja työssä tarvittavia muita laitteita. Hän tuntee materiaalivirrat pääpiirteittäin. Hän osaa suorittaa varastointiin liittyvät keskeiset tehtävät ja pystyy toimimaan perehdyttäjänä uusille henkilöille. Hän osaa ottaa huomioon työhönsä liittyvät erityisriskit. Hän ottaa huomioon työssään kustannustehokkuuden ja ymmärtää jokaisen mahdollisuudet vaikuttaa kustannuskehitykseen.

Tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat työskennellä meijeriyrityksen pakkausosastolla, varastossa, tuotevalmistuksessa tai käyttölaboratoriossa.

Erikoisammattitutkinnot

Elintarviketekniikan eat

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on elintarviketuotannon ohjaaminen. Lisäksi on valittava yksi seuraavista esimiestyö

elintarvikeyrityksessä, myynti ja markkinointi elintarvikeyrityksessä, tuotekehitys elintarvikeyrityksessä ja tehdaspalvelu elintarvikeyrityksessä. Näyttöympäristöksi valitaan jokin henkilökohtaisessa suunnitelmassa asetettu elintarvikealan sektori.

Elintarviketuotannon ohjaaminen -osa vaatii edellyttää suorittajalta alan yleisten ja yrityksen toimintaperiaatteiden hallintaa. Hän tuntee yrityksensä tilaustoitutusprosessin sekä sisäisen asiakkuuden merkityksen. Hän suunnittelee, ohjaa ja kehittää yrityksen ja osaston toimintaa. Hän tuntee alansa elintarvikelainsäädännön ja ottaa toiminnassaan huomioon laatu- ja ympäristöasiat. Hänen pitää osata tehdä yksikkönsä toimintasuunnitelmia, laatia budjetit sekä tehdä vertailulaskelmia, seurata toteutuneita kustannuksia ja ryhtyä tarvittaviin korjaustoimenpiteisiin. Hän tietää hygienian ja riskinhallinnan merkityksen elintarvikeyritykselle.

Elintarvikealan esimies pystyy organisoimaan, ohjaamaan ja kehittämään oman osastonsa toimintaa. Tämä edellyttää, että tutkinnon suorittaja hallitsee työn laajasta ja tuntee työlainsäädännön. Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja organisoida päivittäiset työt asetettujen tulos- ja laatuavoitteiden mukaisesti sekä ohjata, opastaa ja valvoa henkilöstöään tavoitteiden saavuttamiseksi ja turvallisten toimintatapojen noudattamisessa. Hän hallitsee osastonsa koneiden ja laitteiden käytön. Hän osaa perehdyttää ja opastaa uusia työntekijöitä. Hän kehittää omavalvontaa ja laatua. Hän hoitaa henkilöstöasioita sekä tuntee siihen liittyvää lainsäädäntöä.

Myyntin ja markkinoinnin tehtävissä tutkinnon suorittaja hyödyntää ja toteuttaa erilaisia markkinoinnin kilpailukeinoja laadittaessa markkinointi- ja myyntisuunnitelmia. Hän toteuttaa asiakaslähtöisen myynnin ja markkinoinnin. Lisäksi hän tuntee alansa koneet, laitteet, tuotteet, raaka-aineet, valmistusmenetelmät sekä pakkausmateriaalit. Hän te-

kee tuotesuunnittelua. Hän tuntee sopimuslainsäädännön ja kuluttajasuojalain. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa tiedottamisessa sekä hyödyntää sähköpostia ja internetiä tiedon hankinnassa ja viestinnässä. Hän hallitsee oman alansa keskeiset termit englannin kielellä ja osaa selvittää myyntiin ja markkinointiin liittyvät perusasiat englannin kielellä.

Tuotekehityksen tehtävissä toimivalta edellytetään tuotekehitysprojektin suunnittelu- ja toteuttamistaitoa. Tutkinnon suorittaja tuntee hyvin alansa tuotteet ja raaka-aineet sekä niiden käyttäytymisen erilaisissa prosesseissa. Hän hallitsee aistinvaraisen arvioinnin sekä osaa suunnitella ja toteuttaa aistinvaraisia kokeita. Hän tuntee alan lainsäädännön, käytettävät pakkausmerkinnät ja aineettomat oikeudet. Hän ottaa työssään huomioon alansa tuotteiden ravitsemuksellisen merkityksen ja erityisruokavaliot. Hän on yhteistyökykyinen ja luova.

Tehdaspalvelussa työskentelevä ymmärtää tehdaspalvelutoimintojen merkityksen elintarvikeyritykselle. Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksensä tehdaspalvelun tietojärjestelmän ja osaa käyttää sitä työssään. Hän ylläpitää kunnossapitokortistoa. Hän tuntee vastualueensa pääprosessit sekä kokeitten ja laitteiden toimintaperiaatteet. Hän seuraa koneiden ja laitteiden kuntoa ja tekee tarvittavia korjaustoimenpiteitä tai korjauspyyntöjä. Hän osaa yrityksensä ympäristö-, energia- ja jätehuoltotoiminnot sekä tietää kulunvalvontaan ja turvallisuustoimintaan liittyvät asiat.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä elintarvikealalla työnjohto-, esimies- tai asiantuntijatehtävissä, kuten myynti-, markkinointi-, tuotekehitys- tai tehdaspalvelutehtävissä. Hän voi toimia myös itsenäisenä yrittäjänä.

Kondiittorimestarin eat

Tutkinnon osat ovat konditoriatuotannon perustuotteet, leivokset ja niihin verrattavat tuotteet, täytekakut, kaulittavat tuotteet, erikoistuotteet, esitte-

lykokonaisuudet sekä liikkeenjohto- ja esimiestehtävät.

Tutkinnon suorittaja hallitsee konditorian työmenetelmät, koneet ja laitteet niin, että hän pystyy myös opastamaan muita työntekijöitä. Hän tuntee raaka-aineet ja niiden ominaisuudet myös erikoisruokavalioissa ja tietää, miten eri raaka-aineet vaikuttavat tuotteeseen. Hän osaa hinnoitella tuotteensa kannattavasti, säilyttää raaka-aineet ja tuotteet oikein ja vastaa omien ja oman yksikkönsä tuotteiden ensiluokkaisesta laadusta. Hän hallitsee sommittelun, väriopin ja tekstauksen ja hyödyntää taitojaan erilaisten tuotteiden valmistuksessa ja tuotesuunnittelussa. Hän ymmärtää hyvän asiakaspalvelun ja myynnin merkityksen yrityksen jatkuvuudelle ja pystyy esittelemään tuotteitaan suullisesti ja kirjallisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä korkeaa ammattitaitoa vaativissa alan tehtävissä sekä esimies- ja tuotekehittelytehtävissä.

Tutkinto korvaa aikaisemman ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaisen kondiittorin ylempään ammattitutkinnon.

Leipurimestarin eat

Tutkinnon osat ovat ruokaleivät, kahvileivät, konditoriatuotteet, leipomoeinekset, koristeelliset leipomotuotteet ja esittelykokonaisuudet sekä liikkeenjohto- ja esimiestehtävät. Tutkinnossa voisuuntautua joko teolliseen leivontaan tai pienleipomotoimintaan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee leipomon työmenetelmät, koneet ja laitteet niin, että hän pystyy myös opastamaan muita työntekijöitä. Hän tuntee raaka-aineet ja niiden ominaisuudet myös erityisruokavalioissa ja tietää, miten raaka-aineet vaikuttavat tuotteeseen.

Hän osaa hinnoitella tuotteensa kannattavasti, säilyttää raaka-aineet ja tuotteet oikein ja vastaa omien ja oman yksikkönsä tuotteiden ensiluokkaisesta laadusta.

Hän tietää esitaikinoiden, hapatteiden ja imellysten käyttömahdollisuudet ja hyödyntää taitojaan erilaisten tuotteiden valmistuksessa ja tuotesuunnittelussa. Hän ymmärtää hyvän asiakaspalvelun ja myynnin merkityksen yrityksen jatkuvuudelle ja pystyy esittelemään tuotteitaan suullisesti ja kirjallisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä korkeaa ammattitaitoa vaativissa alan tehtävissä sekä esimies- ja tuotekehittelytehtävissä.

Tutkinto korvaa aikaisemman ammatillisista pätevyystutkinnosta annetun lain 32/72 mukaisen leipurin ylemmän ammattitutkinnon.

PROSESSI-, KEMIAN- JA MATERIAALITEKNIikka

Yleistä tietoa alasta

Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikan opintoala kattaa kemianteollisuuteen, metsäteollisuuteen, muovi- ja kumiteollisuuteen ja pintakäsittelyyn liittyvät ammattialat.

Kemianteollisuuteen kuuluu peruskemianteollisuus ja bioteollisuus. Kemianteollisuuden ydintuotteita ovat metsäteollisuuskemikaalit, öljytuotteet, maalit, maatalouden kemikaalit, ympäristötuotteet ja lääkkeet. Bioteollisuuden tuotteita ovat biomateriaalit ja entsyymit, terveysvaikuttavat elintarvikkeet ja lääkkeet.

Metsäteollisuuteen kuuluu paperiteollisuus ja puutuoteteollisuus. Paperiteollisuudessa tuotetaan paperia ja kartonkia. Puutuoteteollisuuden tuotteita ovat saha- ja levytavarat ja erilaiset puutuotteet, kuten huonekalut, veneet ja monenlaiset verhoilutavat tuotteet.

Muovi- ja kumiteollisuuden tuotteita ovat erilaiset muovi- ja kumituotteet, kuten muoviset käyttöesineet, altaat ja säiliöt, huonekalut, erilaiset koneiden ja laitteiden komponentit, autonrenkaat ja kumijalkineet.

Pintakäsittelyyn kuuluu rakennusmaalauksen ja teollisen pintakäsittelyn ammattialat. Rakennusmaalauksessa työkohteina ovat rakennusten sisä- ja ulkopintojen maalaus-, laatoitus- ja verhoilutyöt. Teollisessa pintakäsittelyssä tuotteiden ominaisuuksia parannetaan erilaisilla maaleilla sekä muovi-, kumi- ja metallipinnoitteilla.

Kaikkiin edellä mainittuihin liittyy laboratorioala, jossa tuotetaan laadunvalvonnan ja tuotekehityksen laboratoriopalveluita.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikan opintoalaan liittyy ammattialoja, joissa tarvitaan tuotantoprosessien ohjauksen ja laadunvalvonnan osaamista sekä ammattialoja, joiden osaaminen perustuu harjaantumalla hankittuihin kädentaitoihin. Keskeisiä osaamisalueita ovat materiaalitutkimus, laatu- ja kustannustietoisuus ja ympäristöystävällinen työskentely. Alalla toimivalla tulee olla riittävät perustiedot luonnontieteissä ja matematiikassa sekä valmiudet hoitaa prosesseja sekä käyttää koneita ja laitteita tehokkaasti, turvallisesti, laadukkaasti ja ympäristöystävällisesti.

Yleisimmät työtehtävät alalla

Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikan opinnot antavat valmiuksia työpaikkoihin, joita ovat kyseisten teollisuusalojen erilaiset tuotanto-, valvonta- ja kunnossapitotehtävät. Työt liittyvät tuotteiden valmistukseen ja pintakäsittelyyn sekä tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Työtehtävät ovat usein tuotantoprosessin ohjausta, seuranta- ja laadunvalvontaa.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikkaan liittyvät teollisuudenalat ovat jonkin verran suhdanneherkkiä, mutta niiden kehitysnäkymät ovat pitkällä aikavälillä vakaat. Uusia työpaikkoja syntyy lähitulevaisuudessa henkilöstön ikärakenteesta johtuvan suuren poistuman vuoksi.

Jatko-opintomahdollisuudet

Opintoalan ammatillisen perustutkinnon suorittavat henkilöt saavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin ja yliopistoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat ammattikorkeakouluissa tekniikan ja liikenteen koulutusalan koulutusohjelmat ja yliopisto-opinnoissa teknillistieteellinen koulutusala.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Kemianteekniikan pt
Laboratorioalan pt
Muovi- ja kumitekniikan pt
Paperiteollisuuden pt
Pintakäsittelyalan pt
Puualan pt
Veneenrakennuksen pt
Verhoilu- ja sisustusalan pt

Ammattitutkinnot

Kemianteollisuuden at
Korroosionestomaalarin at
Kumialan at

Maalarin at: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa
Lasikeraamisen alan at
Levyalan at
Muovimekaanikan at
Paperiteollisuuden at
Puusepän alan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa
Saha-alan at
Teollisen pintakäsittelijän at
Veneenrakentajan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa

Erikoisammattitutkinnot

Kemianteollisuuden eat
Levymestarin eat
Maalarimestarin eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa
Muovitekniikan eat
Paperiteollisuuden eat
Pintakäsittelymestarin eat
Puusepän alan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa
Sahamestarin eat
Venemestarin eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuusalan kanssa

Ammatilliset perustutkinnot

Kemiantekniikan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat yksikköprosessien hallinta, käynnissäpito ja prosessinohjaus. Kemiantekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat tuotantoprosessit sekä laatu- ja ympäristöosaaminen. Biotekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat biotekniikan perusosaaminen sekä laadun ja työympäristön hallinta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: tehdaskohtainen syventävä osaaminen, prosessialin ja laboratorion peruslaitteet ja niiden huolto, materiaalien ja yhdisteiden testaus. Tutkintonomike on prosessinohitaja.

Tutkinnon suorittaja tuntee kemiantekniikkaa ja biotekniikkaa hyödyntävän teollisuuden eri aloja. Hän ottaa työssään huomioon alansa erityiset työturvallisuusriskit. Hän osaa käyttää yleisimpiä ja paikkakunnan teollisuuden käyttämiä yksikköprosesseja. Hän tuntee yksikköprosessien fysikaaliset ja kemialliset lainalaisuudet ja osaa ratkaista prosessinhoitoon liittyviä matemaattisia tehtäviä. Hän pystyy selvittämään prosessin kulun prosessikaavioista ja kuvaamaan erilaisia prosesseja standardin mukaisilla merkinnoilla.

Hän osaa käyttää materiaalin kuljetukseen, varastointiin ja pakkaukseen liittyviä laitteita ja menetelmiä työnsä edellyttämässä laajuudessa. Hän tuntee tuotantolaitoksen käyttämät energiamuodot ja niiden hankintatavat sekä käyttöhyödykkeiden valmistuksen. Hän osaa ottaa tuotannosta näytteet ja tehdä päivittäisiä laadunvalvonnassa tarvittavia fysikaalisia ja kemiallisia määrittäyksiä. Hän osaa pitää prosessit käynnissä, tehdä havainnot prosessilaitteiston kunnosta ja huolehtia niiden huollosta. Hän osaa tulkita prosessilaitteiden konepiirustuksia ja tehdä päivittäisiä kunnossapitotöitä.

Hän tuntee käyttöhyödykejärjestelmien toimintaperiaatteet ja varomääräykset. Hän tuntee työhönsä liittyvät sähkötur-

vallisuusmääräykset ja sähkötekniikan perusteet. Hän osaa tehdä prosessisuureiden mittauksia, kirjata ja tulkita mitaustuloksia ja tehdä tarvittavat säätötoimet. Hän osaa käyttää prosessiohjauksen automaatiojärjestelmän valvonta-asemaa ja sen ohjelmia. Hän tuntee työyhteisön toimintatavat, yritystalouden ja tuottavuuden perusteet sekä alansa työehtosopimuksen. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet työskennellä kemiantekniikkaa ja biotekniikkaa soveltavan teollisuuden prosessien säätö-, valvonta- ja käynnissäpito-tehtävissä.

Laboratorioalan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat kemiallinen analysointi, peruslaitteet ja niiden huolto, testaus, ympäristöanalyysi, laiteanalytiikka, bioanalytiikka, orgaaninen syntetiikka sekä laatu ja tiedonhallinta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: geenitekniikka, laitesovellukset, mikrobiologiset sovellukset, teollisuuden prosessit. Tutkintonomike on laborantti.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää ja huoltaa laboratorion tavallisimpia mittavälineitä. Hän osaa valita kemikaalit käyttötarkoituksen mukaan ja käsitellä ja hävittää kemikaaleja turvallisesti. Hän tuntee kemian merkkikielen ja atomin elektronirakenteen, osaa kirjoittaa tavallisimpien epäorgaanisten yhdisteiden kaavoja ja nimetä yhdisteitä.

Hän osaa itsenäisesti laskea liuosten pitoisuuksia ja valmistaa liuoksia. Hän hallitsee näytteen otton, käsittelyn ja laimenoksien teon. Hän osaa tehdä ohjeiden mukaisia laadullisia analyysejä ja tulkita analyysitulokset. Hän osaa tehdä painoanalyyttisiä ja mitta-analyttisiä määrittäyksiä erilaisista näytteistä. Hän osaa laatia työnsä kokonaisuudesta kirjallisen raportin. Hän hallitsee laboratorion peruslaitteiden käytön, kunnossapidon ja huollon myös englanninkielistä ohjetta käyttäen.

Hän osaa testata yhdisteitä ja materiaaleja aistein ja erilaisin mekaanisin ja fysikaalisin menetelmin. Hän osaa ottaa edustavan ympäristönäytteen sekä analysoida ja arvioida toimintansa aiheuttamia muutoksia luonnossa. Hän osaa tehdä kemiallisia ja fysikaalisia määrittäyksiä ottamistaan näytteistä standardeja noudattaen. Hän osaa tehdä spektrometriisiä ja kromatofagisia perusanalyysejä. Hän osaa käyttää orgaanisia yhdisteitä turvallisesti, säätää kemiallisia reaktioita ja käyttää tavallisimpia synteessivälineitä. Hän tuntee solun aineenvaihduntaa, ymmärtää aineryhmien merkityksen erilaisissa bioprosesseissa ja osaa käyttää työssään eläviä soluja. Hän osaa viljellä mikrobeja tavallisimmilla viljelytekniikoilla, valmistaa kasvualustoja ja hävittää mikrobiologiset jätteet turvallisesti. Hän tuntee geenitekniikan perusperiaatteet ja käyttömahdollisuuksia.

Hän työskentelee laboratorion laatu- ja järjestelmien mukaisesti. Työssään hän osaa hyödyntää tietokonetta, yleisimpiä valmisohjelmia ja tietoverkkopalveluja. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä eri teollisuuden alojen laboratorioissa laadunvalvontaan, tuotekehittelyyn, tutkimukseen ja prosessien seurantaan liittyvissä tehtävissä.

Muovi- ja kumitekniikan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat tuotannon perusosaaminen sekä laadun ja ympäristön hallinta. Muovitekniikan osaamisalan (muovituotevalmistaja) pakolliset osat ovat muovituotteiden valmistus sekä muovien mekaaninen työstö ja jälkikäsittely. Kumitekniikan osaamisalan (kumituotevalmistaja) pakolliset osat ovat kumitekniikan perusosaaminen ja kumituotteiden valmistus. Molemmilla osaamisaloilla on lisäksi suoritettava yksi seuraavista valinnaisista osista: muovituotteiden valmistus ruiskuvaluteknikalla, muovikomposiittituotteiden valmistus laminoituteknikalla, muovialan

syventävä osaaminen, kumialan syventävä osaaminen.

Tutkinnon suorittaja selviytyy muovija kumiteollisuuden tuotannon huolto- ja kunnossapito- ja valmistustehtävistä. Hän osaa tehdä muovija kumituotannon laitteiden tavanomaisia huolto- ja korjaustöitä. Hän pystyy testaamaan muovija kumituotteita ja raaka-aineita yleisimmillä testausmenetelmillä. Hän osaa hankkia tietoa ja laatia työraportteja uusinta tieto- ja viestintätekniikkaa käyttäen.

Muovitekniikan osaamisalan valinnut suoriutuu sekä alan käsityövaltaisista että automatisoiduista tuotantotehtävistä. Hän pystyy osallistumaan tuotekehitystyöhön ja hallitsee muovituotteiden valmistus-, viimeistely- ja korjaustyöt. Hän ottaa työssään huomioon valmistusvaiheiden vaikutukset muoviraaka-aineisiin, tuotteiden ominaisuuksiin, terveyteen ja ympäristöön. Kumitekniikan osaamisalan valinnut pystyy työskentelemään kumiteollisuuden tuotannon erilaisissa työtehtävissä. Hän osaa korjata valmistusprosessissa ilmeneviä tavallisimpia toiminnallisia häiriöitä. Hän tuntee valmistusprosessissa käytettävät raaka-aineet, niiden ominaisuudet ja niiden käyttäytymisen prosessissa. Hän osaa käyttää kumituotannon koneita ja tehdä niille päivittäishuollon.

Tutkinnon suorittaneilla on perusvalmiudet kumi- tai muoviteollisuuden erilaisiin työtehtäviin.

Paperiteollisuuden pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat paperiteollisuuden perusosaaminen, mekaaninen kunnossapito sekä sähkö- ja automaatiokunnossapito.

Massan valmistuksen osaamisalan (paperiprosessinohitaja) pakolliset osat ovat sellun valmistus sekä hiokkeen, hierteen ja uusiomassan valmistus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 10 ov: massojen ja vesien käsittely (10 ov),

paperin ja kartongin valmistus (10 ov), paperin ja kartongin jälkikäsitteily (10 ov), kotelon valmistus (5 ov), aaltopahvin valmistus (5 ov), erikoispäälylystyys ja laminointi (5 ov).

Paperin ja kartongin valmistuksen osaamisalan (paperiprosessinohitaja) pakolliset osat ovat massojen ja vesien käsittely, paperin ja kartongin valmistus sekä paperin ja kartongin jälkikäsitteily. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 10 ov: sellun valmistus (15 ov), hiokkeen, hierteen ja uusiomassan valmistus (15 ov), kotelon valmistus (5 ov), aaltopahvin valmistus (5 ov), erikoispäälylystyys ja laminointi (5 ov).

Paperin jalostuksen osaamisalan (paperinjalostaja) pakolliset osat ovat kotelon valmistus, aaltopahvin valmistus sekä erikoispäälylystyys ja laminointi. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 10 ov: sellun valmistus (15 ov), hiokkeen, hierteen ja uusiomassan valmistus (15 ov), massojen ja vesien käsittely (10 ov), paperin ja kartongin valmistus (10 ov), paperin ja kartongin jälkikäsitteily (10 ov).

Tutkinnon suorittaja tuntee paperiteollisuuden toimintaympäristön, toimintatavat ja raaka-aineet. Hän tietää alansa työterveys- ja työturvallisuusriskit ja toimii työssään lakien ja sopimusten mukaan. Hän osaa nimetä ja rajata paperiteollisuuden pää- ja tukiprosessit sekä yleisimmät palveluprosessit ja englannin kielellä ainakin yhden pääprosessien osaprosessin laitteineen. Hän osaa tulkita prosessikaavioita ja tuntee yleisimmin käytettävät piirrosmerkit. Hän pystyy ratkaisemaan työtehtäviensä yhteydessä esiintyviä matemaattisia tehtäviä. Hän hallitsee työnsä edellyttämässä laajuudessa fysiikan suureet, ilmiöt ja lait sekä kemian perusteet.

Hän ymmärtää paperiteollisuuden prosessien mekaanisen kunnossapidon ja ennakkohuollon merkityksen ja selviytyy itsenäisesti tavanomaisista päivittäisistä huolto- ja kunnossapitotöistä. Hän

osaa suorittaa peruskytkentöjä ja mittauksia tasa- ja vaihtovirtapiireissä sähköturvallisuusmääräysten mukaisesti. Hän osaa operoida jollakin automaatiojärjestelmällä ja tuntee prosessin mittaus- ja säätöjärjestelmien välisen kommunikoinnin periaatteet. Hän tuntee kunnonvalvontajärjestelmien rakenteen ja toiminnan. Hän osaa tulkita erilaisia automaation dokumentteja ja tuntee käynnissäpidon tietojärjestelmäratkaisut.

Hän osaa käyttää tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmia ja tietoverkkoja omaan ammattiinsa liittyvissä tehtävissä. Hän osaa laatia projektisuunnitelman ja aikataulun ja suunnitella oman ajankäyttönsä. Hän osaa käyttää vuorovaikutustaitoja ryhmän toiminnan tehostamiseksi. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on perusvalmiudet työskennellä paperiteollisuuden käyttö- ja käynnissäpitoitehtävissä.

Pintakäsittelyalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on pintakäsittelyalan yleisosaaminen. Maalausalan osaamisalan (maalari) pakollinen osa on maalaustyöt. Seuraavista osista on suoritettava yksi: saneeraus ja entisöinti, julkisivujen pintakäsittelyt, tasoitetyöt, tuotemaalaus, koriste- ja mukailumaalaus, huonekalujen entisöinti, rakenteiden korjaustyöt. Lisäksi on suoritettava kaksi valitsematonta osaa maalausalan valinnaisista osista.

Maalausalan osaamisalan (lattianpäälylystjä) pakollinen osa on lattia- ja seinäpäälylystyöt. Seuraavista osista on suoritettava yksi: mattotyöt, parkettityöt, lattioiden pintakäsittely, vedeneristys ja laatoitus. Lisäksi on suoritettava kaksi valitsematonta osaa seuraavista maalausalan valinnaisista osista: saneeraus ja entisöinti, julkisivujen pintakäsittelyt, tasoitetyöt, tuotemaalaus, koriste- ja mukailumaalaus, huonekalujen entisöinti, rakenteiden korjaustyöt, mattotyöt, par-

kettityöt, lattioiden pintakäsittely, vedeneristys ja laatoitus.

Teollisen pintakäsittelyn osaamisalalla (pintakäsittelijä) on suoritettava yksi osista maalauslinjan hoito, ruiskumaalaus ja metallipinnoitukset sekä yksi osista korroosionestomaalauksen perusteet, ruiskumaalauksen perusteet, muoviosien korjaus ja maalaus, jauhemaalaus ja sähkösaostus ja kemialliset pintakäsittelyt. Lisäksi on suoritettava kolme valitsematonta osaa teollisen pintakäsittelyn valinnaisista osista (3 = vastaa kolmea osaa).

Teollisen pintakäsittelyn osaamisalan (korroosionestomaalari) pakollinen osa on korroosionestomaalaus. Seuraavista osista on suoritettava yksi: ruostesuojaus, kuumaupotus, terminen ruiskutus, hitsaus- ja ohutlevytyöiden perusteet sekä kumitus, muovitus ja laatoitus. Lisäksi on suoritettava kolme valitsematonta osaa seuraavista teollisen pintakäsittelyn valinnaisista osista (3 = vastaa kolmea osaa): maalauslinjan hoito (3), ruiskumaalaus (3), metallipinnoitukset (3), korroosionestomaalaus (3), korroosionestomaalauksen perusteet, ruiskumaalauksen perusteet, muoviosien korjaus ja maalaus, jauhemaalaus, sähkösaostus ja kemialliset pintakäsittelyt, ruostesuojaus, kuumaupotus, terminen ruiskutus, hitsaus- ja ohutlevytyöiden perusteet sekä kumitus, muovitus ja laatoitus.

Puuteollisuuden pintakäsittelyjen osaamisalan (pintakäsittelijä) pakollinen osa on tuotemaalaus. Seuraavista osista on suoritettava toinen tai molemmat: pintakäsittelylinjan hoito, puutuotteiden pintakäsittely. Vain toisen edellisistä valinnee on lisäksi suoritettava kolme osaa seuraavista: viilutus ja kalvopinnoitus, pintavirheiden korjaus, pintakäsittelylinjan hoidon perusteet, puutuotteiden korjaus, koriste- ja mukailumaalaus, huonekalujen entisöinti, ruiskumaalauksen perusteet, jauhemaalaus.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää alan koneiden ja laitteiden toimintaa ja osaa tehdä niiden pesuihin, puhdistuksiin

ja huoltoihin liittyvät purkamis- ja kokoonpanotyöt sekä pintakäsittelylaitteiden käyttöhuoltotyöt. Hän osaa käyttää tavallisimpia korjaus- ja huoltotöiden käsityökaluja. Hänellä on perustiedot kaikista yleisistä pintakäsitteltävistä materiaaleista ja niiden suojaukseen ja pintakäsittelymenetelmiin liittyvästä fysiikasta ja kemiasta. Hän osaa käyttää erilaisia pintakäsittelyaineita niiden käyttötarkoituksen, käyttöohjeiden ja työturvallisuusmääräysten mukaan. Hän osaa suorittaa pienehköjä pintakäsittelytyöitä työselitysten ja piirustusten mukaan, pintakäsittelyyn pinnan silmämääräisiä arviointeja sekä pintakäsittelyyn ja valmiiden pintojen tarkastuksiin liittyviä mittauksia.

Hän tietää yleisen työsuojelun perusteet ja pintakäsittelyalan keskeiset työturvallisuusmääräykset. Hänellä on valmius tulityökortin suorittamiseen ja EA1: tä vastaavat ensiaputaidot. Hän hallitsee keskeiset ympäristönsuojeluun sekä pintakäsittelyalan jätehuoltoon ja ongelmajätteiden käsittelyyn kuuluvat toimet. Hän toimii laatu järjestelmien mukaisesti ja osaa laatia työsuunnitelmia ja laatu järjestelmiin liittyviä kirjallisia raportteja työsuorituksistaan. Hän osaa hyödyntää tietotekniikkaa tiedonhankinnassa, raportoinnissa ja viestinnässä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on hyvät teoreettiset ja käytännön perusvalmiudet erilaisiin pintakäsittelytehtäviin mm. rakennus-, metalli- tai puuteollisuudessa sekä erikoisosaaminen jollakin tutkinnon osa-alueella.

Puualan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat puualan perustaidot ja puualan yritystoiminta. Lisäksi on valittava yksi osaamisala osineen. Levyteollisuuden osaamisalan (levyprosessinhoitaja) osat ovat joko perusvaneerin valmistus, lastu- ja muiden levyjen valmistus sekä levytuotteiden jalostus tai puutuotteiden markkinointi ja saha-

ja levyteollisuuden tuotanto ja koneet. Puusepän osaamisalan (puuseppä) valinnee on suoritettava osa puusepänalan tuotantotoiminta sekä yksi seuraavista: huonekaluteollisuus, rakennuspuuseppänteollisuus, terähuolto tai puurakentaminen. Sahateollisuuden osaamisalan (sahaproessinhoitaja) osat ovat joko sahaprosessin hallinta ja jalostuksen prosessinhallinta tai puutuotteiden markkinointi sekä saha- ja levyteollisuuden tuotanto ja koneet.

Tutkinnon suorittaja tuntee yleisimmät puulajit, puun tärkeimmät fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet ja puun rakenteen merkityksen puun työstössä. Hän osaa määrittää puun kosteuden eri menetelmillä ja mittareilla ja ymmärtää kosteuden ja kuivauksen vaikutuksen puuaineen rakenteeseen, ominaisuuksiin ja käyttäytymiseen. Hän osaa valita kuhunkin käyttökohteeseen sopivat liimat ja tuntee liimausmenetelmät ja -laitteet. Hän osaa käyttää vähintään yhden puuteollisuuden alan peruskoneita, suunnitella ja tehdä koneiden ja laitteiden pieniä huoltoja ja korjata vähäisiä vikoja. Hän pystyy määrittelemään terien kunnan, tunnistamaan niiden viat, suunnittelemaan terähuollon työjärjestyksen ja valitsemaan teräaineen ja -tyypin mukaiset huoltomenetelmät. Hän hallitsee tarvittavat mittaustekniikat ja mittalaitteiden käytön. Hän tuntee logiikkapiirien ja CNC-ohjelmoinnin perusteet. Hän osaa tehdä tuotannon edellyttämiä työstöjä ja muita työvaiheita työpiirustusten ja työvaihesuunnitelmien pohjalta. Hän osaa laatia yksinkertaisia valmistussuunnitelmia, tehdä raaka-ainevalintoja ja rakenneratkaisuja sekä laskea materiaa- limääriä.

Veneenrakennuksen pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat puualan perustaidot, muovi- ja metallityön perustaidot sekä veneenrakennuksen yhteiset taidot. Lisäksi on suoritettava kaksi seuraavista osista: veneen käyttö ja huolto, korjaustekniikka, muottien valmistus, takilointityöt, pintakäsittely, verhoilu,

komposiittirakentaminen, sähkötyöt ja navigointilaitteiden asennus, veneenkennusalan yritystoiminta. Seuraavista osaamisaloista on valittava yksi: lujitemuoviveneen rakentaminen, puuveneen rakentaminen, metalliveneen rakentaminen. Tutkintonimike on veneenrakentaja.

Tutkinnon suorittaja osaa soveltaa tietoaan puun ominaisuuksista puun työstössä ja käytössä ja tuntee puualan oheisia työmateriaalit. Hän ymmärtää puun kosteuden ja kuivauksen merkityksen, puun kuivumiseen vaikuttavat tekijät sekä kuivauksen periaatteet. Työskentelyssään hän ottaa huomioon puusepänanalan työturvallisuus- ja ympäristönsuojeluvaatimukset.

Hän osaa tehdä eri käyttötarkoituksiin sopivia raaka-ainevalintoja ja rakenneratkaisuja ja valmistaa puusepänanalan tuotteita piirustusten mukaan. Hän hallitsee tavallisimpien puualan tuotanto-toiminnan koneiden perusrakenteet sekä huolto- ja kunnossapitotoimet. Hän osaa valita oikean terän kuhunkin työstötehtävään, arvioida terien kuntoa ja vaihtaa tilsyneet terät. Hän tuntee puulta ja liimoilta liimaustyössä vaadittavat ominaisuudet. Hän osaa tehdä yleisimpiä lujitemuovirakenteita ja yksinkertaisia liittostöitä. Hän tuntee lujitemuovialan yleisimmät prosessit ja menetelmät sekä raaka-aineet ja niiden käyttömahdollisuudet. Hän käyttää työkaluja, koneita ja laitteita turvallisesti. Hän osaa valmistaa ja viimeistellä pienen avomuotin ja tehdä yksinkertaisia metallien työstöjä ja liittämisiä.

Hän pystyy lukemaan teknisiä piirustuksia ja laatimaan yksinkertaisia piirustuksia. Hän osaa suunnitella yksinkertaisen hydrostatiikka-, hydrodynamiikka- ja lujisuusvaatimukset täyttävän veneen ja käyttää veneenrakennuksen suunniteltuun jotakin tietokoneohjelmaa. Hän osaa rakentaa yksinkertaisen puuvene-rakenteen, laminoida yksinkertaisen lujitemuoviveneen tai rakentaa metalliveneen rungon taloudellisesti ja turval-

lisesti. Hän osaa valmistaa ja asentaa sisustusosia eri runkorakenteisiin ja tehdä lujitemuovista ja puusta yksinkertaisia veneiden kansia. Hän suoriutuu perusmoottoriasennuksista ja niihin liittyvistä moottoritilan laiteasennuksista ja tuntee turvallisten sähköjärjestelmien vaatimukset ja määräykset. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä veneitä erilaisista runko- ja sisustusmateriaaleista valmistavien, huoltavien ja korjaavien yritysten palveluksessa sekä itsenäisinä yrittäjinä.

Verhoilu- ja sisustusalan pt

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat verhoilun suunnittelu, pehmustaminen, ompelu, verhoilu ja verhoilualan yritystoiminta. Lisäksi on suoritettava yksi seuraavista osaamisaloista: teollinen verhoilu, perinteinen verhoilu tai ajoneuvo-verhoilu. Tutkintonimike on verhoilija.

Tutkinnon suorittajalla on kokonaiskuva verhoilualasta ja hän tunnistaa eri tyylikausien huonekalut. Hän osaa suunnitella verhoilutyöt itsenäisesti ja valita tuotteen muotoihin ja tyyliin sopivat materiaalit ja työmenetelmät. Hän osaa pehmustaa tavallisimpia pehmustettavia tuotteita piirustusten, suunnitelmien ja ohjeiden mukaan.

Hän tuntee pehmustustyössä käytettävät työvälineet, koneet ja laitteet ja suoriutuu niiden huoltamisesta ja pienehköistä korjauksista. Hän hallitsee tavallisimmat verhoiluun liittyvät ompelutyöt ja tuntee työssä käytettävät ompelu- ja muut koneet, laitteet ja apuvälineet. Hän osaa verhoilla tavallisimmat huonekalut ja muut vastaavat teollisesti valmistettavat tuotteet ohjeiden, suunnitelmien ja piirustusten mukaan. Hän osaa käyttää, huoltaa ja korjata verhoilualan työvälineitä, koneita ja laitteita. Hän tietää verhoilualan yleisimmät yritysmuodot ja yritysmuotojen erot ja osaa tehdä yrityksen perustamissuunnitelmia ja laskelmia. Hän ymmärtää asiakaspalvelun ja markkinoinnin merkityksen yrityksen tuot-

tavuudelle ja tuntee ulkoisen ja sisäisen markkinoinnin keinot. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä perinteiseen huonekaluverhoiluun, ajoneuvojen ja veneiden verhoiluun tai teollisesti valmistettavien huonekalujen ja muiden tuotteiden verhoiluun liittyvissä tehtävissä.

Ammattitutkinnot

Kemianteollisuuden at

Tutkinto muodostuu neljästä pakollisesta osasta sekä valinnaisista osista suuntautumisvaihtoehdon mukaan. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys. Pakolliset osat ovat prosessin tuntemus, yrityksen tuntemus, turvallisuuden ja ympäristön hallinta sekä käynnissäpito.

Ammattitutkinnon kolme suuntautumisvaihtoa ovat kemian perusteellisuus, kemian tuoteteollisuus sekä lääke- ja bioteollisuus.

Kemian perusteellisuuden pakolliset osat ovat prosessin ohjaus ja ennakkohuolto ja kunnonvalvonta. Lisäksi valitaan yksi seuraavista: koeajotoiminta ja tuotekehitys, energian käyttö, prosessilaitteiden käynnissäpito, automaatiojärjestelmät tai ammatinohjaus.

Kemian tuoteteollisuuden pakollinen osa on prosessin ohjaus. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista: energia ja käyttöhyödykkeet, koeajotoiminta, logistiikka ja tuotetietous, laadunvalvonta, ympäristönsuojelu tai ammatinohjaus.

Lääke- ja bioteollisuuden pakolliset osat ovat hyvät tuotantotavat sekä prosessin ohjaus tai lääketuntemus. Lisäksi valitaan yksi seuraavista: validointi, koeajotoiminta ja tuotekehitys, logistiikka ja tuotetietous, laadunvalvonta, ympäristönsuojelu tai ammatinohjaus.

Tutkinnon suorittaja tuntee tuotantolaitoksen prosessin raaka-aineista valmiik-

si tuotteeksi, asiakkaan vaatimukset laatu- ja tuoteominaisuuksille sekä tuotteen hyväksymis- ja tarkastusmenettelyt. Hän osaa käyttää työalueensa yksikköprosesseja ja tehtävissään tarvittavia ohjaus- ja tietojärjestelmiä.

Hän ymmärtää työtehtäviinsä liittyvät turvallisuus-, ympäristö- ja tietoturvariskit sekä yrityksen turvallisuus- ja suojeluohjeet. Hän hallitsee kemikaalien ja tarvikkeiden käsittelyn ja ominaisuudet.

Hän tuntee yleisimmät häiriön aiheuttajat tuotantoprosessissa, ymmärtää kunnossapitojärjestelmän periaatteet ja toiminnan sekä osaa suorittaa aistinvaraista kunnonvalvontaa ja toimia oikein häiriötilanteessa. Hän tuntee automaatiojärjestelmien rakenteet ja kenttälaitteiden sijainnit. Hän ymmärtää mittaus-, säätö- ja ohjauspiirien toimintaperiaatteet ja keskeisimpien kenttälaitteiden toimintaperiaatteet. Hän pystyy tulkitsemaan prosesseittomuudessa käytettäviä piirustuksia ja käyttämään ohjaus- ja automaatiojärjestelmiä.

Hän tuntee yrityksen toiminnan periaatteet sekä yritystalouden ja tuottavuuden peruskäsitteet ja tunnusluvut. Hän osaa opastaa työalueensa tehtäviin ja arvioida ammattitaidon tasoa. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kemianteollisuuden eri ammatti-tehtävissä.

Korroosionestomaalarin at

Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä neljän osan hyväksyttyä suoritusta.

Kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat korroosionestomaalarin yleistaidot ja korroosionestomaalaustyöt. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista: esikäsitteilytö, metallituotemaalaustyöt, jauhemaalaustyö, upotusmaalaustyöt, liuotinvapaat pinnoitustyöt, metallirakenteiden korjaustyöt, muoviosien korjaus ja pintakäsittelytö, termiset pinnoitustyöt,

kumitus, muovitus ja laatoitustyöt, ruosteenestokäsittelytö sekä pintakäsittelylaitteiden puhdistus ja huoltotyöt. Tutkinnon suorittaja voi suorittaa lisäksi yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittajalla on korroosionestotoalan ammateissa tarvittavat perustiedot ja hän suoriutuu työnjohdon ohjeiden mukaan korroosionestomaalarin ammatin keskeisistä työtehtävistä kuten jauhe- ja märkämaalauksesta sekä upotusmaalauksen esi- ja jälkikäsitteilyineen, teräspintojen suihkupuhdistuksista, suurpaineruiskumaalauksista ja pinnoituksista. Hän osaa käyttää erilaisia pintakäsittelyaineita ja hän tuntee niiden koostumuksen sekä turvallisuusmääräykset. Hänellä on yleistiedot pintakäsittelymateriaaleista. Hän osaa huolehtia korroosionestotoalaan liittyvien koneiden ja laitteiden toimintakunnosta.

Tutkinnon suorittaja tietää korroosionestostandardit ja alan laatuvaatimukset. Hän osaa tehdä muoviosien korjaus- ja pintakäsittelytö, termiset pinnoitustyöt sekä metallipinnoille tehtävät kumitus, muovitus ja laatoitustyöt. Tutkinnon suorittajalla on valmiudet ATK-laitteiden ja perusohjelmien käyttöön sekä ammattialalla tarvittava kieli- ja viestintätaito. Hän osaa työskennellä taloudellisesti, turvallisesti ja laatutietoisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä maalaamoissa ja teollisuuslaitosten pintakäsittelyosastoilla.

Kumialan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat yrityksen, asiakkaiden ja tuotteiden tunteminen, tuotannonohjaus, käynnissäpito ja riskien hallinta sekä raaka-aineet ja niiden käyttö.

Kumialan ammattitutkinnossa on kahdeksan eri osaamisalaa, joista valitaan yksi: renkaan valmistus, kumijalkineen valmistus, letkun ja profilituotteen valmistus, hihna- ja mattotuotteiden valmistus, kuljetinhihnojen valmistus, muottituot-

teen valmistus, kumiointi ja sekoituksen valmistus.

Renkaan valmistuksen pakollinen osa on renkaan valmistusprosessi. Lisäksi on suoritettava kaksi osaa seuraavista: sekoitus, komponenttien valmistus, kokoonpano, vulkanointi, tarkastus ja viimeistely. Kumijalkineen valmistuksen pakollinen osa on jalkineen valmistusprosessi. Lisäksi on valittava kaksi seuraavista osista: sekoitus sekä liiman ja lakan valmistus, komponenttien valmistus, kokoonpano kuljettimella, vulkanointi, riisunta, käsinlakkaus ja lestivaraston hoito sekä tarkastus, viimeistely ja pakkaus. Letkun ja profilituotteen valmistuksen pakollinen osa on letku- ja profilituotteen valmistusmenetelmät. Lisäksi on valittava yksi seuraavista sekoitus, komponenttien valmistus, letkun ja profilituotteen valmistus, viimeistely, tarkastus ja pakkaus, varastointi ja lähetys. Hihna- ja mattotuotteiden valmistuksen pakollinen osa on hihna- ja mattotuotteiden valmistusmenetelmät. Lisäksi on valittava kaksi osaa seuraavista: komponenttien valmistus, veto-, kanto- ja kiilahihnojen valmistus, mattojen valmistus, tarkastus ja pakkaus, varastointi ja lähetys.

Kuljetinhihnojen valmistuksen pakollinen osa on kuljetinhihna- ja kumilevytuotteiden valmistusmenetelmät. Lisäksi on valittava seuraavista kaksi osaa: kalanterointi ja komponenttien valmistus, kuljetinhihnan rungon rakentaminen, kuljetinhihnan vulkanointi, kuljetinhihnan tarkastus ja korjaus, varastointi, pakkaus ja lähetys sekä kuljetinhihnan asennus ja huolto. Muottituotteen valmistuksen pakollinen osa on muottituotteen valmistusmenetelmät. Lisäksi on valittava kaksi osaa seuraavista: sekoitus, komponenttien valmistus, muottityökalujen vaihto, muottituotteen valmistus ruiskuvalumenetelmällä, muottituotteen valmistus kerrosipuristinmenetelmällä, tarkastus ja viimeistely sekä varastointi ja lähetys. Kumiointi-osaamisalan pakollinen osa on kumiointitekniikka. Lisäksi valitaan yksi seuraavista: esivalmistus, kumiointi, telakumitus, vulkanointi, telan koneis-

tus, viimeistelytyöstö ja pakkaaminen, matkatyö ja polyuretaanitekniikat.

Sekoituksen valmistuksessa pakollinen osa on sekoitusteknologia. Lisäksi on valittava kaksi seuraavista osista: materiaalin alkukäsittely, sekoitus ja sekoituksen jälkikäsittely.

Tutkinnon suorittaja voi valita halutesaan vielä osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja työskentelee toimintaohjeiden ja laatujärjestelmien edellyttämällä tavalla. Hän ymmärtää osaprosessin merkityksen tuotantolinjan osana ja toimii sen mukaisesti. Hän tuntee edeltävän ja seuraavan prosessivaiheen. Hän selviytyy työtehtävistään itsenäisesti. Hän kommunikoi alakohtaisella käsitteistöllä. Hän toimii joustavasti perus- ja häiriötilanteissa työtovereiden ja esimiesten kanssa. Hän tuntee työturvallisuusergonomista työtapaa noudattaen. Hän tuntee oman työpaikan tapaturma-, tulipalo- ja ympäristöriskit. Hän ymmärtää asiakaskohtaiset laatuvaatimukset ja toimii sen mukaisesti. Hän ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa taloudelliseen tulokseen ja toimii sen mukaisesti. Hän käyttää yrityksen viestintä- ja tietojärjestelmiä. Hän osaa tulkita tuotantoyksikön tuotannon ja talouden raportteja ja tunnuslukuja. Hän tietää kumituotteen yleisimmät hylkäysperusteet.

Tutkinnon suorittajalla on valitsemissaan tutkinnon osissa vaadittava ammattitaito. Hän hallitsee materiaalit ja osaa käyttää koneita, laitteita ja tietojärjestelmiä. Hän valvoo työn laatua ja tunnistaa häiriöt.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät kumiteollisuuden ammattitehtävissä.

Lasiekraamisen alan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat oman prosessin tuntemus, yrityksen tuntemus, asiakkaan ja tuotteen tuntemus, riskienhallinta ja käynnissäpito/toiminnan ylläpito. Suuntautumisalajat ovat tasolasi, pakkaus- ja käyttölasit, kuitulasi ja lasivilla sekä keramiikka. Tasolasin valinnaisista

osista on suoritettava kolme: lasin sulatus, vetoprosessi ja jäähdytys, lasin leikkaaminen, poraus ja hionta, silkkipainatus, taivutus, laminointi, karkaisu, lämmitettävien lasien valmistus, eristyslasien valmistus, hopeointi, kehystys, korjaus- ja rakennuslasitukset, ajoneuvolasitukset, tasolasin viimeistely ja pakkaus. Pakkaus- ja käyttölasin valinnaisista osista on suoritettava kolme: mängin valmistus ja sulatus, koneellinen tuotevalmistus, hionta, maalaus, lasin tarkastus ja pakkaus. Kuitulasin ja lasivillan valinnaisista osista on suoritettava kolme: sulatus, kuidutus, tuotevalmistus, pinnoitteen kiinnitys, maalaus, lasikuitumaton/-huovan valmistus, viimeistely ja pakkaus. Keramiikan valinnaisista osista on suoritettava neljä, joista yhden on oltava jokin muodonantotekniikka: massojen ja lasitteiden valmistus, muottien valmistus, muodonantomenetelmät (muovaaminen, valaminen, puristaminen), lasittaminen, siirtokuvan valmistus, koristelemineen, polttaminen, viimeistely, tarkastus ja pakkaus. Näiden lisäksi voi suorittaa yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksensä/tehtaansa yksiköiden toiminnot ja yksikönsä/koneensa osaprosessien toiminnot sekä tuotteiden raaka-aineiden ominaisuudet ja valmistuksen pääpiirteissään. Hän osaa käyttää yrityksen/tehtaan yhteisiä tietojärjestelmiä. Hän tietää yrityksen organisaation, omistusperustan ja kilpailijat. Hän ymmärtää tärkeimmät tunnusluvut sekä johtamis- ja laatujärjestelmien ja ympäristöohjelman periaatteet. Hän tuntee tärkeimmät asiakkaat, tuotteet, tuotteiden loppukäyttökohteet ja loppukäytölle asetetut vaatimukset sekä tuotteen kustannusrakenteen pääpiirteissään.

Hän hallitsee tuotteen hyväksymis- ja hylkäysperusteet ja niiden mittaustekniikat. Hän ottaa huomioon työtehtäviinsä liittyvät turvallisuus- ja ympäristöriskit ja työskentelee laatujärjestelmän mukaisesti. Hän tuntee kunnossapidon käsitteistön ja toimintatavat, yrityksen/tehtaan kunnossapitojärjestelmän sekä

yleisimmät häiriön aiheuttajat prosessissa. Hän osaa suorittaa aistinvaraista kunnonvalvontaa ja yleisimpiä vianetsintöjä tehtävälueellaan. Hän ymmärtää yrityksen/tehtaan häiriöttömän toiminnan merkityksen ja osaa toimia häiriötilanteissa niin, että määrä- ja laatuvaatimukset ovat mahdollisimman pienet. Lisäksi hän hallitsee suuntautumisalansa ja valitsemisensa osien mukaiset prosessit, materiaalit, työvälineet ja menetelmät.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemansa suuntautumisen mukaisissa työtehtävissä

Levyalan at

Tutkinnossa suuntaudutaan vaneri- tai lastulevyteollisuuteen. Tutkinnon suorittajan on hallittava kahdesta eri osasta yhteensä vähintään neljä työtehtävää.

Vaneriteollisuuden suuntautumisvaihtoehdon osat ja niiden sisältämät työtehtävät ovat viilun valmistus (tukin varastointi ja haudonta, tukin mittaaminen ja kuorinta, tukin katkaisu, viilun sorvaus, viilun leikkaus, viilun kuivaus, viilun lajittelu), viilun jalostus (viilun erikoislajittelu, viilun jatkaminen, viilun kappaleleikkaus, keskimmäisviilun saumaus, pintaviilun liittäminen, viilun paikkaus, liimanvalmistus, vanerin ladonta), vanerin valmistus (vanerin esipuristus, vanerin kuuma- ja kylmäpuristus, vanerin reunasaahaus, vanerin määrämittaasaahaus, vanerin hionta, vanerin lajittelu ja korjaus, vanerin pakkaus ja varastointi) sekä vanerin jalostus (vanerin pinnoittaminen kalvolla, vanerin pinnoittaminen nesteillä, vanerin koneistaminen, vanerielementtien valmistus, vanerin jatkaminen, jalosteiden pakkaus ja varastointi, terien kunnostus ja teroitus, asetteiden teko).

Lastulevyteollisuuden suuntautumisvaihtoehdon osat ja niiden sisältämät työtehtävät ovat lastun valmistus (puuraaka-aineen esikäsittely, lastun valmistus, lastun kuivaus), lastulevyn valmistus (levyn muodostus), lastulevyn viimeistely (levyn reunojen saahaus, levyn hionta, levyn pakkaus, varastointi ja lähetys) se-

kä lastulevyn jalostus (määrämittasahaus, pinnoitus, työstöt).

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää itsenäisesti erilaisia työstökoneita ottamalla huomioon oikean, tehokkaan, taloudellisen ja turvallisen materiaalien, koneiden ja laitteiden käyttötavan. Hän hallitsee koneiden ja laitteiden asetteet ja säädöt ja osaa paikallistaa niiden käyttöhäiriöt. Hänellä on yleiskuva tehtaan toiminnasta teknisenä ja taloudellisena yksikkönä ja hän tietää yrityksen kannattavuuteen vaikuttavat tekijät. Hän tuntee oman tehtaansa laatujärjestelmän ja oman tiimensä tuotantosunnittelun periaatteet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vaneri- tai lastulevyteollisuuden ammattitehtävissä.

Tutkinto vastaa aikaisempaa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain 32/72 mukaista levyprosessinohitajan ammattitutkintoa.

Maalarin at (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Kaikille yhteinen tutkinnon osa on maalarin yleistaidot. Suuntautumisen mukaan on valittava yksi seuraavista osista: uudisrakennusmaalauk, korjausrakennusmaalauk ja julkisivujen korjaus ja maalauk. Tarpeen mukaan valitaan osia seuraavista: tapetoimistyöt, rakennusmaalarin ruiskumaalauk, lattian pinnoitus, tasoitetyöt, koristekuviointi, nestemäisten vedeneristeiden asennus, mukailutyöt, julkisivujen rappaus- ja paikkaustyöt, maalarin mattotyöt, maalarin laatoitustyöt ja entisöintityöt. Lisäksi voidaan valita osa yrittäjyys. Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä neljän osan hyväksytyä suoritusta.

Tutkinnon suorittajalla on alan ammatteissa tarvittava perustietous. Hänellä on perustiedot yleisimmin maalattavista rakennusmateriaaleista ja hän osaa perustellusti valita niiden pintakäsittelyaineet. Hän tuntee rakennusmaalausalalla ylei-

sesti käytettävät koneet ja laitteet sekä osaa toimia niihin liittyvissä ongelma- ja hätätilanteissa. Hän suoriutuu itsenäisesti tapetoinneista, esikäsitteilyistä, pohjustuksista, tasoituksista, siloituksista, hionnoista, pinnoituksista sekä maalauk- ja kuultokäsittelyistä. Lisäksi hän hallitsee suuntautumisalueensa perustyötehtävät. Hänellä on valmiudet ATK-laitteiden ja perusohjelmien käyttöön sekä ammatialalla tarvittava kieli- ja viestintätaito. Hän osaa työskennellä taloudellisesti, turvallisesti ja laatu-tietoisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä maalauk- ja pintakäsittelyalan yrityksissä sekä teollisuuslaitosten vastaavissa yksiköissä.

Muovimekaanikon at

Tutkinto muodostuu kuudesta pakollisesta osasta ja 14 valinnaisesta tutkinnon osasta, joista valitaan yksi. Pakolliset osat ovat muovialan tietous, asiakkaan, tuotteen ja loppukäytön tuntemus, oman prosessin tuntemus, yrityksen tuntemus, riskienhallinta ja käynnissäpito. Valinnaiset osat ovat ruiskuvalu, ekstruusio/puhalluskalvo, ekstruusio/levy- tai tasokalvo, ekstruusio/putki tai letku, ekstruusio/profiili, puhallusmuovaus, lämpömuovaus/tyhjiömuovaus, rotaatiovalu, muovikomposiitti/lujitemuovitekniikat, ekstruusio/päällysty, polyuretaanitekniikat, jälkityöstömenetelmät, uudelleen granulointi ja kierrätys sekä muut valmistusmenetelmät.

Tutkinnon suorittaja tuntee alan nimistön, tavallisimmat raaka-aineet ja niiden ominaisuudet, lisäaineet, yleisimmät valmistus- ja testausmenetelmät sekä muovien kierrätysmenetelmät. Hän tunnistaa muovimateriaaleja ja osaa tulkita muovien testauksessa saatuja taulukkotietoja.

Hän tuntee tehtaan, yksikön tai koneen tärkeimmät asiakkaat ja tuotteiden loppukäyttökohteet. Hän tietää, millaisia vaatimuksia seuraava jalostusvaihe, loppukäyttö ja asiakas tuotteelle asettavat. Hän tuntee tuotteen kustannusraken-

teen pääpiirteissään. Hän tietää yksikönsä tai koneensa osaprosessit ja osaa käyttää tehtävissä tarvittavia ohjaus- ja tietojärjestelmiä.

Hän tuntee yrityksen organisaation pääpiirteissään ja ymmärtää sen johtamisjärjestelmien periaatteet. Hän osaa tulkita yrityksen talouden ja tuotannon raportteja ja tunnuslukuja. Hän noudattaa työssään yrityksen turvallisuus-, suojele- ja työohjeita ja osaa antaa hätäensivun.

Hän tuntee kunnossa- ja käynnissäpidon toimintatavat, niiden vaikutuksen yrityksen tuottavuuteen sekä yleisimmät häiriön aiheuttajat prosessissa. Hän osaa arvioida ja ennakoida prosessin kuntoa tuotteen laatuarvojen perusteella ja suorittaa aistinvaraista kunnonvalvontaa tehtäväalueellaan. Hän osaa käyttää yrityksen kunnossapidon tietojärjestelmää, tehdä vianetsintätehtäviä jollakin ongelmanratkaisumenetelmällä ja toimia oikein häiriötilanteissa. Lisäksi hän hallitsee valitseman valmistusmenetelmän toiminnan ja tekniikat, koneet ja laitteet sekä raaka-aineet ja tuotantoprosessin.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä muoviraaka-aineesta, puolivalmis-teista ja lisäaineista tehtävien muovituotteiden valmistuksessa.

Paperiteollisuuden at

Tutkinnon pakolliset osat ovat asiakkaan, tuotteen ja loppukäytön tuntemus, prosessin tuntemus, yrityksen tuntemus, turvallisuuden hallinta ja käynnissäpito.

Seuraavista valinnaisista osista suoritetaan viisi, joista kahdessa ammattitaito osoitetaan vain käsitteellisellä tasolla: puunkäsittely, haketus, hiertäminen, hionta, valkaisu-kemikaalien valmistus, sivutuotteiden valmistus, sellun keitto, massan pesu, lajittelu ja happidelignifointi, massan valkaisu, massan jälkikäsitteily, valkolipeän valmistus, haihduttamon toiminnot, soodakattilan toiminnot, uusiomassan valmistus, massan käsittely, lyhyen kierron toiminta, rainan-

muodostus, märkäpuristus, kuivatus, kalanterointi, pintaliimaus ja päällystys, rullaus, pituusleikkaus, arkitus, paperin ja kartongin kemikaalit, raaka-aineiden tarkkailu, massanvalmistusprosessin tarkkailu, paperin/kartongin valmistusprosessin tarkkailu, jalostusprosessin tarkkailu, tuotteen tarkkailu, päästöjen tarkkailu, erikoispäällystys ja laminointi, ekstruusio-päällystys, painopinnan valmistus, painatus, aaltopahvin valmistus, aaltopahvin jalostus, kotelon valmistus, stanssin valmistus, erikoisjalosteiden valmistus, hydrauliiikan huolto, pneumatiikan huolto, kunnonvalvonta ja mittaukset, kenttälaitteiden huolto, automaatiojärjestelmien ylläpito, sähkökäytöt, pumppaus, prosessiautomaatio, prosessilaitteiden huolto, voimansiirto, kunnossapidon tietojärjestelmät, pakkaus-toiminnot, varastointi ja lähetys, vesien valmistus, jätevesien käsittely, höyry- ja sähköjärjestelmät, kiinteän polttoaineen poltto, haalaukset, nostot ja telinetyöt, prosessipesut, materiaalityöminnot, haju- ja kaasujen käsittely, prosessin ja toiminnan kehittäminen.

Tutkinnon suorittaja tuntee käytetyt raaka-aineet, niiden ominaisuudet ja valmistuksen pääpiirteissään. Hän tuntee tuotteiden loppukäyttökohteet ja asiakkaan laatuvaatimukset lopputuotteelle sekä tuotteen kustannusrakenteen pääpiirteissään. Hän tuntee tehtaan/yksikön/koneen tärkeimmät asiakkaat, oman tehtaansa yksiköiden toiminnot ja oman yksikkönsä/koneensa osaprosessien toiminnot.

Hän osaa käyttää tehtävissään tarvittavia ohjaus- ja tietojärjestelmiä. Hän ymmärtää yrityksen johtamisjärjestelmien periaatteet, tuntee konserninsa organisaation ja osaa tulkita tehtaan tuotannon ja talouden raportteja ja tunnuslukuja. Hän tuntee ja ottaa työssään huomioon työtehtäviinsä ja tehtäseen liittyvät turvallisuus-, tietoturva- ja ympäristöriskit sekä turvallisuus- ja suojeluohjeet. Hän tuntee kunnossa- ja käynnissäpidon käsitteistön, toimintatavat, vaikutuksen tehtaan tuottavuuteen ja yleisimmät häi-

riön aiheuttajat prosessissa. Hän pystyy arvioimaan ja ennakoimaan prosessin kuntoa, käyttämään tehtaan kunnossapidon tietojärjestelmää ja tekemään vastuullaan olevat käynnissäpitotyöt. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä paperiteollisuuden ammattitehtävissä.

Puusepäntalan at (prosessi-, kemian ja materiaalityöntekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat puusepäntalan yhteinen ammattitaito ja puusepäntalan tuotantotalous ja yritys-toiminta.

Lisäksi valitaan yksi seuraavista: koristeveisto, intarsia, sorvaus, taidekehystys, puusepäntalan tuotteiden korjaaminen ja entisöinti, puusepäntalan tuotteen valmistus, puusepäntalan numeerinen työstötekniikka, puusepäntalan CAD/CAM tekniikka, puusepäntalan terä- ja laitehuolto, puusepäntalan koneinjan hoito, muotopuristus, puusepäntalan teollinen kokoonpano ja varustelu, puusepäntalan tuotteiden asennus, ovi- ja ikkunateollisuus, portaiden valmistus, parketin valmistus ja puusepäntalan komposiittirakenteet. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee puusepäntalan tuotteen valmistusprosessin. Hän osaa valita materiaalit käyttökohteeseen ja tietää puun kuivatuksen taroituksen. Hän tuntee puusepäntalan peruskoneet, käsityövälineet ja koneiden apulaitteet ja niiden käytön. Hän tuntee puusepäntalalla käytössä olevat rakenteet ja liitokset. Hän tuntee puusepäntalan tuotteiden viimeistelyn ja pintakäsittelyn. Hän tuntee puusepänteollisuudessa käytettäviä pneumatiikan ja hydrauliiikan sovelluksia ja osaa käyttää niitä.

Tutkinnon suorittaja tuntee metsäteollisuuden rakenteen ja sen merkityksen Suomen kansantalouden sekä puusepänteollisuuden kannalta. Hän tuntee puu-

sepäntalan yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen riskit ja mahdollisuudet. Hän tietää laadun merkityksen tuloksen ja kilpailukykyyn kannalta. Hän tuntee yritys yhteistyön ja alihankintatoiminnan edellytykset. Hän hallitsee työelämän vuorovaikutustilanteet. Hän osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti. Hän tuntee puusepänteollisuutta koskevat ympäristömääräykset ja -suositukset.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valinnaitten osien vaatimat tiedot ja taidot. Hän tuntee erilaisia puusepäntalan tuotetyylejä ja eri materiaaleja sekä tuotteiden kokoonpanoja. Hän osaa alan termistön ja erikoissanaston. Hän osaa laatia ja lukea työpiirustuksia. Hän hallitsee vaaditut laitteet, koneet sekä koneinjat sekä niillä tehtävät erilaiset tekniikat. Tutkinnon suorittajat voivat työskennellä rakennuspuusepänteollisuudessa tai huonekaluteollisuuden palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Saha-alan at

Tutkinto muodostuu neljästä kaikille yhteisestä osasta: yrityksen ja työelämän tuntemus, raaka-aineen tuntemus, prosessin tuntemus sekä talous ja tuottavuus.

Lisäksi on valittava neljä valinnaista osaa, jotka sisältyvät osaprosesseihin: tukkien käsittely ja sahatavaran valmistus, sahatavaran kuivaus ja jälkikäsittely, terähuolto, sahatavaran jalostus, sahatavaran jatkojalostus ja muut valinnaiset osat.

Vähintään yhden valinnaisen tutkinnonosan on oltava vaatimustasoltaan vaativa, joka on merkitty tähdellä (*). Tukkien käsittely ja sahatavaran valmistus sisältää valinnaiset osat: tukkien vastaanotto (*), tehdasmittaus (*), tukkien kuorinta (*), sahausasetteen valinta, sahaus (*), särmäys (-/*), dimensio-/tuorelajittelu (-/*) ja sivutuotteiden valmistus.

Sahatavaran kuivaus ja jälkikäsittely sisältää valinnaiset osat: rimoitus (*),

kuivaamon hoito ja valvonta (kanava-, kamari- tai 2-vaihekuivaamo) (*), lämpökeskuksen hoito ja valvonta (*), tyvitasaus, laatulajittelu (*), pituuslajittelu, paketointi, varastointi ja lähetys (*) ja lähetyskirjaus (*).

Terähuolto sisältää osat: asettaminen (*), vanneterän liittäminen, terien oikaisu ja jännittäminen (vanne-, pyörö- tai kehysahhan terä) (*), teräohjainten valmistus, terän paloitus, teroitus (sahaavat, hakettavat tai kursoavat terät) (*), terän suunnittelu (*), muototerän valmistus (*) sekä terähuollon koneet ja laitteet (*). Sahatavaran jalostus sisältää osat: halkaisu, höyläys (*), höylätavaran lajittelu (*), sahatavaran jatkaminen (*), lujuuslajittelu (*), kattotuolien valmistus (*), kylästys (*) ja jälkilaskenta (*).

Sahatavaran jatkojalostus sisältää osat: elementin osien valmistus (runko, erikoiselementti, ulkoverhous jne.) (*), precut runko-osien valmistus (*), liimattujen pilarien ja palkkien valmistus, höylähirsien ja -kehikoiden valmistus, liimalevyjen valmistus sekä aihoiden ja osakomponenttien valmistus.

Muut valinnaiset osaan kuuluvat: materiaalin sirot (esim. trukilla, pyöräkuormaajalla jne) (*), asetteen teko (esim. sahaan, hakkuriin, höylään jne.) (*), käynnissäpito (*), muu tuotantotekninen työkokonaisuus sekä tuotantotekniikan tai toiminnan kehittäminen (*).

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa itsenäisesti, taloudellisesti ja turvallisesti hänelle annetut tehtävät. Työssään hän ottaa huomioon alan määräykset ja ohjeet. Hän soveltaa tietoaan ja taitojaan yhteistyökykyisesti parhaalla mahdollisella tavalla ja on valmis aktiivisesti kehittämään itseään ja työympäristöään. Tutkinnon suorittaja ymmärtää raaka-aineen merkityksen lopputuotteeseen, laatuun ja kustannuksiin.

Hän tuntee valitsemansa osaprosessin työvaiheet. Hän tuntee näytön kohteena olevien koneiden ja laitteiden perus-

ominaisuudet ja toimintaperiaatteet siten, että osaa käyttää niitä tehokkaasti ja turvallisesti. Hän ymmärtää laadun merkityksen ja vaikutuksen kokonaisu-toiminnassa. Hänellä on hyvä kokonaiskuva työpaikkana olevasta laitoksesta tuotannollisena, teknisenä ja taloudellisenä yksikkönä. Hän ymmärtää metsäteollisuuden merkityksen kansantaloudessa. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa osa-alueen työvaiheet sekä koneiden ja laitteiden perusominaisuudet ja käytön. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sahateollisuuden eri prosessien tehtävissä.

Teollisen pintakäsittelijän at

Tutkinnon suorittanut suuntautuu metallituotemaalaukseen, metallisiin pintakäsittelyihin tai puutuotteiden pintakäsittelyihin. Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä neljän osan hyväksytyä suoritusta.

Tutkinnon suorittajille yhteinen pakollinen osa on teollisen pintakäsittelijän yleistaidot. Lisäksi suuntautumisen mukaisesti valitaan vähintään yksi osa seuraavista: metalliteollisuuden maalaus-työt, puuteollisuuden maalaus- ja lakkaustyöt, metalliset pintakäsittelytyöt sekä pintakäsittelylinjan hoitotyöt. Tarpeen mukaan valitaan osia seuraavista: esikäsitteilytyöt, jauhemaalaukset, ajoneuvo-maalaukset, muovipinnoitustyöt, erikoispintakäsittelytyöt, kemialliset ja sähkökemialliset pintakäsittelytyöt, termit pinnoitustyöt, koristeluruiskutustyöt, puun pinnoitustyöt, puutuotteiden korjaustyöt ja pintakäsittelylaitteiden puhdistus- ja huoltotyöt. Lisäksi voidaan suorittaa vapaavalintaisesti yrittäjäysoa.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä alaa sivuavia tavanomaisia pintakäsittelytyöitä työselitysten ja piirustusten mukaan. Hän tietää töiden laatuvaatimukset ja osaa laatia työstään selkeitä raportteja. Hänellä on suuntautumisalansa mukaiset perustiedot erilaisista pintamateriaaleista ja pintakäsittelyaineista sekä pintakäsittelymenetelmistä. Hän osaa käyttää

ja huoltaa työssä käytettäviä työkaluja, koneita ja laitteita.

Hän pystyy lukemaan teknisiä piirustuksia ja laskemaan maalattavia tai päällystettäviä pinta-aloja. Hän tuntee tavanomaiset pintakäsittelymerkinnät. Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa työnsä itsenäisesti ja osana työryhmää. Hän osaa työskennellä asiakaslähtöisesti, turvallisesti, laatu- ja tietoisesti, taloudellisesti ja ympäristöasiat huomioon ottaen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä alan ammattitaitoa vaativissa tehtävissä maalausliikkeissä ja teollisuuslaitosten pintakäsittely- ja kunnossapitosaastoilla.

Veneenrakentajan at (yht. prosessi-, kemian- ja materiaali- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on veneenrakennuksen perusosaaminen. Seuraavista osaamisaloista on suoritettava yksi: lujitemuovivene, puuvene, metallivene 1+2. Seuraavista kahdeksasta valinnaisesta osasta on suoritettava yksi: kehitetyt komposiittirakenteet, takilat, rikit ja purjeet, lestit ja muotit, puukomposiittirakenteet, puuveneen korjaus ja ylläpito, lujitemuoviveneen korjaus ja ylläpito, metalliveneen korjaus ja ylläpito, verhoilu. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjäysoa.

Tutkinnon suorittaja tuntee lujitemuovialan yleisimmät prosessit ja menetelmät sekä raaka-aineet ja niiden ominaisuudet. Hän tuntee puun, sen käyttöominaisuudet ja kemiallisen rakenteen ja osaa valita oikeanlaatuiseen puun käyttökohteen mukaan. Hän osaa valita veneenrakennukseen sopivat levy-materiaalit, jalosteet ja puolivalmisteet sekä liimat ja liimausmenetelmät. Hän osaa käyttää lujitemuovityössä ja puun muokkauksessa tarvittavia työkaluja ja koneita oikein ja turvallisesti. Hän tuntee yleisimmät metalliset materiaalit ja niiden seokset ja osaa tehdä yksinkertaisia metallien työstöjä. Hän tuntee yleisimmät venetyypit ja mallit ja nii-

den käyttötarkoituksen. Hän osaa lukea teknisiä piirustuksia ja määrittellä ja mitoitaa veneen osien muodot.

Työssään hän toimii taloudellisesti, palveluhenkisesti ja yhteistyökykyisesti sekä työsuojelu- ja muut turvallisuusmääräykset huomioon ottaen. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa tutkinnonosien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä veneiden valmistukseen, huoltoon ja korjaustoimintaan liittyvissä tehtävissä veneistämöissä ja korjaamoissa.

Erikoisammattitutkinnot

Kemianteollisuuden eat

Tutkinto muodostuu kaikille pakollisista osista prosessin tunteminen, yrityksen tunteminen, turvallisuuden ja ympäristön hallinta, käynnissäpito, prosessin ohjaus ja työyhteisön kehittäminen. Lisäksi on valittava kaksi seuraavista: tuote- ja tuotantotekninen kehitys, logistiikka ja tuotannon suunnittelu, turvallisuuden ja ympäristönsuojelun kehittäminen, henkilöstön ja toiminnan kehittäminen ja esimiestoiminta. Lisäksi hän voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää työalueensa yksikköprosesseja ja käyttää tehtävissään tarvittavia ohjausjärjestelmiä. Hän osaa ottaa tuotannosta edustavat näytteet ja toimia analyysitulosten mukaisesti. Hän pystyy toimimaan suunnitelluissa prosessinmuutoksissa, alas- ja ylösajotilanteissa mutta myös ohjata toimintaa häiriö- ja hätätilanteissa. Tutkinnon suorittaja osaa käyttää työssään tarvittavia ohjaus- ja tietojärjestelmiä. Hän osaa esitellä tuotantolaitoksen toiminnan ja toimia yrityksen reklamaatiokäytännön mukaisesti.

Hän osaa toimia työalueellaan yrityksensä ympäristöjärjestelmän määräysten mukaisesti. Hän tuntee kemikaalit ja muut työalueensa tarvikkeet, osaa käsitellä niitä sekä niiden käyttöturvallisuustiedotteita. Hän ottaa työssään huomi-

oon turvallisuus- ja ympäristöriskit, alan lainsäädännön, lupahdot ja määräykset sekä toimii yrityksen ympäristötavoitteen mukaisesti. Hän toimii yrityksen työlupekäytännön mukaisesti. Hän ohjaa yrityksen jätteiden lajittelua ja hyötykäyttöä. Hän osaa ohjata tarvittaessa toimintaa yrityksen pelastus- ja suojelusuunnitelmien mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa valvoa aistinvaraisesti työalueensa kuntoa, toimia oikein normaali- ja häiriötilanteissa sekä tehdä yhteistyötä kunnossapitohenkilöstön kanssa. Hän osaa järjestää olosuhteet niin, että laitteet voidaan korjata ja huoltaa asianmukaisesti ja turvallisesti. Hän pitää laitteet ja työympäristönsä siistinä.

Tutkinnon suorittaja osaa tulkita prosessiteollisuudessa käytettäviä piirustuksia. Hän osaa käyttää työalueensa ohjaus- ja automaatiojärjestelmiä sekä hyödyntää niistä saatavaa tietoa. Hän osaa käyttää turvallisesti sähkölaitteita sekä käyttää ja säätää työalueensa tuotantolaitteita yhteistyössä muiden työalueiden kanssa. Hän osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Hän kykenee käyttämään yrityksen ongelmanratkaisumenetelmiä sekä kehittämään omaa ja työyhteisönsä ammattitaitoa. Tämän lisäksi tutkinnon suorittanut hallitsee valitsemiensa tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset. Yrittäjyysosan suorittajalla on yritystoimintaan tarvittavat tiedot ja valmiudet.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia kemianteollisuuden vaativissa ammattitehtävissä, tuotannon asiantuntijoina tai esimiehinä.

Levymestarin eat

Tutkinnon suorittaja valitsee toimintaympäristöksi joko vaneriteollisuuden tai lastulevyteollisuuden.

Vaneriteollisuuden toimintaympäristössä tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: vaneriteollisuus ja tuotantotekniikan ja toiminnan kehittäminen. Valinnaisia osia on neljä ja niiden täytyy

olla vähintään kahden eri prosessikokonaisuuden alueelta.

Prosessikokonaisuuksia ovat: viilun valmistus, viilun jalostus, vanerin valmistus ja vanerin jalostus. Viilun valmistuksen osat ovat: tukkien mittaus, kuorinta ja katkaisu, viilun sorvaus, viilun kuivaamon hoito, viilun valmistuksen terähuolto. Viilun jalostuksen osat ovat: kuivan viilun erikoislajittelu, viilun jatkaminen, keskimmäisviilun liittäminen, vanerin ladonta ja viilukuormien siirto. Vanerin valmistuksen osat ovat: vanerin esi- ja kuumapuristus, vanerin hionta, vanerikuormien siirto ja laadunvalvonta. Vanerin jalostuksen osat ovat: vanerin määrittämisaus, vanerin pinnoittaminen kalvoilla, vanerin pinnoittaminen liimattavilla pinnoitteilla, vanerin koneistaminen, vanerin NC/CNC-koneistus, vanerin jalostuksen terähuolto sekä vanerin varastointi ja lastaus.

Lastulevyteollisuuden toimintaympäristössä tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: lastulevyteollisuus sekä tuotantotekniikan ja toiminnan kehittäminen. Valinnaisia osia on valittava neljä seuraavista prosessikokonaisuuksista: lastun valmistus, lastulevyn valmistus, lastulevyn viimeistely ja lastulevyn jalostus. Lastun valmistuksen osa on lastun valmistus ja kuivaus. Lastulevyn valmistuksen osa on lastulevyn muodostus. Lastulevyn viimeistelyn osat ovat lastulevyprosessin ohjaus ja laadunvalvonta. Lastulevyn jalostuksen osat ovat lastulevyn pinnoitus, lastulevyn määrittämisaus, lastulevykuormien siirto ja lastaus sekä käynnissäpito.

Tutkinnon suorittaja tietää alalla käytettyjen raaka- ja tarveaineiden ominaisuudet ja niiden käyttäytymisen eri työvaiheissa sekä eri työvaiheiden merkityksen kokonaisuuden kannalta. Hän ymmärtää puun kasvutapahtuman vaikutuksen puun rakenteeseen ja vikoihin. Hän tietää puun makrorakenteen sekä puun kemialliset ja fysikaaliset ominaisuudet sekä niiden vaikutuksen puun käyttäytymiseen.

Hän tietää vaneri- tai lastulevyteollisuuden valmistusprosessin vaiheet, käytettävien konelinjojen ja koneiden toiminta-periaatteen ja niiden vaikutuksen tuotteeseen. Hän tietää vanerin tai lastulevyn tekniset ja kaupalliset laatuvaatimukset eri työvaiheissa. Hän tietää alansa lopputuotteiden tärkeimmät käyttöalueet. Tutkinnon suorittaja tietää laitoksen kunnossapidon ja laadunvalvonnan yleisellä tasolla. Hän tietää häiriöseuranta-järjestelmän ja tietojenkäsittelyn periaatteet ja osaa käyttää niihin liittyviä tietojärjestelmiä sekä työ-, palo- ja ympäristönsuojelun yleiset periaatteet ja ne erityispiirteet, jotka liittyvät hänen omaan työhönsä. Hän tuntee tehtaan toimintajärjestelmää ja ymmärtää sen merkityksen oman työnsä kannalta.

Tutkinnon suorittaja tuntee työnantajayrityksen ja sen organisaation pääpiirteet sekä oman laitoksensa kapasiteetin ja tuotteet. Hän tietää laitoksen tärkeimmät asiakkaat, asiakastuotteet ja vientimaat sekä niiden vaatimukset omalle toiminnalle. Hän ymmärtää työläinsäädännön ja työehtosopimuksen määräykset sekä oman paikkansa työyhteisön jäsenenä.

Tutkinnon suorittaja tietää eri yritysmuodot ja yritystoiminnan perusedellytykset. Hän tietää tuottavuuden merkityksen niin koko yrityksen kuin oman työnsä osalta. Hän osaa analysoida työtapoja ja -menetelmiä sekä kehittää omaa työtään ja tarvittaessa koko tuotantotoimintaa. Hän tietää vaneri- tai lastulevytehtaan tuloksen muodostumiseen vaikuttavat tekijät ja niiden painoarvon sekä erilaisten toimenpiteiden vaikutuksen tulokseen. Hän tietää yleisellä tasolla yritystalouden perusteet. Tutkinnon suorittaja tietää prosessin tai tuotantovaiheen tärkeimmät kehityskohteet sekä projektiyöskentelyn ja ryhmätyön periaatteet. Hän tietää työnopastuksen ja tuotannonohjauksen periaatteet sekä osaa siirtää työnopastuksessa ammattitaitoaan muille työntekijöille.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä vaneri- ja lastulevyteollisuuden vastuullisissa ammattitehtävissä sekä työnopastus- ja työnjohtotehtävissä.

Maalarimestarin eat (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinnon kaikille pakollinen osa on maalarimestarin yleistaidot. Suuntautumisen mukaan valitaan vähintään yksi seuraavista: uudisrakennusmaalauk- korjausrakennusmaalauk, julkisivujen korjaus ja maalaus. Edellä olevan suuntautumisen mukaan on lisäksi valittava vähintään yksi osa seuraavista: vaativa rakennusmaalauk, julkisivujen saneeraus sekä työn organisointi ja johtaminen. Lisäksi valitaan tarpeen mukaan osia seuraavista: maalausalan kannattavuus ja kustannushallinta, toiminnan suunnittelu, rakennusten entisöintimaalaus, vaativa mukailumaalaus, kultaustyöt, kipsikoristetyöt, huonekaluentisöinti, erikoistapetoinnit ja klassinen koristemaalaus. Lisäksi on mahdollisuus suorittaa vapaa- valintaisena osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä viiden osan hyväksyttyä suoritusta. Mikäli tutkinnon suorittaja on valinnut osan työn organisointi ja johtaminen sekä osat maalausalan kannattavuus ja kustannushallinta ja toiminnan suunnittelu, niin hän saa merkinnän tutkinnon työnjohtosuuntautuneisuudesta.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä ja ohjata rakennusmaalauksen tehtäviä. Hän tuntee maalausalalla yleisimmin käytettävät aineet sekä osaa niiden käsittelyn ja varastoinnin. Hän osaa valita oikeat pintakäsittelytavat ja -materiaalit. Hän osaa käsitellä ja huoltaa alalla käytettävät koneet, laitteet ja työkalut. Hän kykenee toimimaan yhteistyössä rakennusurakan eri tahojen kanssa sekä vetäjänä työryhmässä.

Tutkinnon suorittaja pystyy suuntautumisalallaan korkealuokkaiseen, erityisosaamista vaativaan käsityötaitoon ja sa-

neeraukseen, entisöintiin tai erikoistuo-temaalaukseen. Hän voi myös valintansa mukaisesti osoittaa työnjohtotaitoa ja laaja-alaista perustietämystä maalaus- alasta ja liiketoiminnasta. Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti ja asiakaslähtöisesti suunnitella työt ja eri kohteiden vaatimat pohjustustoimenpiteet ja maalausmateriaalit. Hän suoriutuu töistä taloudellisesti, sujuvasti ja turvallisuus- määräyksiä noudattaen.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erittäin vaativissa ammattitehtävissä, alan työnjohtotehtävissä tai itsenäis- nä yrittäjinä.

Muovitekniikan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat muovimateriaalitekniikka, prosessin hallinta ja työn organisointi sekä kannattavuus ja kustannushallinta. Lisäksi on valittava yksi osa seuraavista: ruiskuväline- tekniikka, ruiskuväline- tuotannon ohjaus, ekstruusiotekniikka, ekstruusi- tuotannon ohjaus, lujitemuovi- ja muu komposiittitekniikka, lujitemuovi- ja muun komposiittituotannon ohjaus, muut muovialan tuotantotekniikat sekä muun muovialan tuotannon ohjaus. Li- säksi voidaan valita osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tietää muovien ominaisuudet ja niiden vaikutuk- sen työstettävyyteen. Hän osaa vertailla muoviraaka-aineita ja testata niitä ja ana- lysoida tuloksia. Hän osaa valita raaka- aineen tuotteeseen saamiensa tulosten ja tietojen perusteella.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää projektiyöskentelyn sekä esimiehenä toimimisen periaatteet. Hän ymmärtää tuotan- non ja prosessin hallinnan pääpiirteet. Hän osaa raportoida projektia, organi- soida tuotantoa ja kehittää prosessia. Hän osaa tehdä kannattavuus- ja kus- tannuslaskelmia ja kehittää omaa toi- mintansa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemi- ensa osien tiedot ja taidot. Hän ymmär- tää laadukkaan työskentelyn vaatimuk-

set pystyen ehkäisemään ja ratkaisemaan ongelmatilanteita. Hän osaa toimia yhteistyössä alan muiden osaajien kanssa. Hän osaa käyttää ja säätää työlaitteita ja -koneita.

Ruiskuvalutekniikassa, ekstruusiotekniikassa, lujitemuovi- ja muussa komposiittitekniikassa sekä muissa muovialan tuotantotekniikoissa tutkinnon suorittaja osaa muun muassa suunnitella koeajon käyttäen systemaattista etenemistä ohjaavia menetelmiä. Hän osaa varmistaa koeajetun tuotteen ja kehittää tuotanto-ohjelman, jossa tuotannon vaatimat erityistarpeet automaation, oheislaitteiston ja mahdollisten jälkityövaiheiden suhteen on otettu huomioon. Hän osaa käyttää ja muuttaa automaatiosovellusten ohjelmia.

Ruiskuvalutuotannon, ekstruusiotuotannon ja muun komposiittituotannon ohjauksessa tutkinnon suorittaja osaa määrittellä tuotelaadun ja hallitsee laadullisen dokumentoinnin. Hän osaa käyttää tuotannosuunnittelua ohjaavia välineitä ja ohjata tuotantoa. Hän osaa hallita prosessin tuottavuutta, laadunohjausta ja materiaalivirtoja. Hän hallitsee laadullisen dokumentoinnin ja osaa kehittää tasalaatuisuutta sekä ohjata tuotantoa tilastollisesti ja toiminnallisesti. Hän osaa kehittää tuotteen automatisointia ja ottaa automaation soveltamisen huomioon tuotannon ohjauksessa. Hän osaa suunnitella, organisoida ja ohjata ryhmän toimintaa ja ohjata työyhteisön toimintaa. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä muovialan teollisuuden palveluksessa vaativissa tuotantotehtävissä.

Paperiteollisuuden eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat paperiteollisuuden ammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset sekä prosessin ja toiminnan kehittäminen.

Seuraavista valinnaisista osista suoritetaan viisi: puunkäsittely, haketus, hiertäminen, hionta, valkaisu- ja kemikaalien valmistus, sivutuotteiden valmistus, sellun keitto, massan pesu, lajittelu ja happide-

lignifointi, massan valkaisu, massan jälkikäsittely, valkolipeän valmistus, haihduttamon toiminnot, soodakattilan toiminnot, uusiomassan valmistus, massan käsittely, lyhyen kierron toiminta, raihanmuodostus, märkäpuristus, kuivatus, kalanterointi, pintaliimaus ja päällystys, rullaus, pituusleikkaus, arkitus, paperin ja kartongin kemikaalit, raaka-aineiden tarkkailu, massanvalmistusprosessin tarkkailu, paperin/kartongin valmistusprosessin tarkkailu, jalostusprosessin tarkkailu, tuotteen tarkkailu, päästöjen tarkkailu, erikoispäällystys ja laminointi, ekstruusiopäällystys, painopinnan valmistus, painatus, aaltopahvin valmistus, aaltopahvin jalostus, kotelon valmistus, stanssin valmistus, erikoisjalosteiden valmistus, hydrauliiikan huolto, pneumatiiikan huolto, kunnonvalvonta ja mittaukset, kentälaitteiden huolto, automaatiojärjestelmien ylläpito, sähkökäytöt, pumppaus, prosessiautomaatio, prosessilaitteiden huolto, voimansiirto, kunnossapidon tietojärjestelmät, pakkaus-toiminnot, varastointi ja lähetys, vesien valmistus, jätevesien käsittely, höyry- ja sähköjärjestelmät, kiinteän polttoaineen poltto, haalaukset, nostot ja telinetyöt, prosessipesut, materiaalitoiminnot, haju- ja kaasujen käsittely.

Tutkinnon suorittaja hallitsee paperiteollisuuden ammattitutkinnossa vaadittavat tiedot ja taidot. Hän tuntee prosessin/toiminnan tärkeimmät kehityskohteet ja projektityöskentelyn periaatteet sekä yksiköiden ja ryhmien johtamisen perusteet. Hän ymmärtää tuotantolaitoksensa teknisen ja taloudellisen prosessikokonaisuuden.

Hän tuntee työnohjaamisen ja tuotannonohjauksen periaatteet. Hän tietää asiakassuhteiden merkityksen ja niiden vaikutuksen tuottavuuteen ja taloudellisuuteen. Hän osaa käyttää ongelmanratkaisua-, analyysi- ja ideointimenetelmiä kehitystyössä. Hän pystyy toimimaan projektiryhmän jäsenenä, ryhmän vetäjänä ja työnohjaajana. Hän osaa seurata materiaalisuunnitelmaa, tilauskantaa, varastotasoja ja ennusteita ja toimia ni-

den antaman tiedon perusteella. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä laaja-alaista ammattitaitoa vaativissa paperiteollisuuden tehtävissä.

Pintakäsittelymestarin eat

Tutkinnon osat ovat pintakäsittelymestarin yleistaidot, työn organisointi ja johtaminen, pintakäsittelyalan kannattavuus ja kustannushallinta. Lisäksi on valittava yksi osa seuraavista: metalliset pintakäsittelyt, korroosionestomaalaus, puuteollisuuden maalaus- ja lakkaustyöt, metalliteollisuuden maalaustyöt ja pintakäsittelylinjan hoito. Lisäksi on myös suoritettava yksi osa seuraavista: korroosionestotekniikka, puutuotteiden pintakäsittelytekniikka, puun pinnoitus- ja metalliteollisuuden pintakäsittelytekniikka ja toiminnan suunnittelu. Vapaavalintaisena voi valita osan yrittäjäyhteisöstä.

Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä viiden osan hyväksyttyä suoritusta.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä itsenäisesti ja ohjata tavanomaisia alaan liittyviä pintakäsittelytyöitä. Hän osaa suuntautumisvaihtoehtonsa mukaisesti puun tai metallin pintakäsittelyn ja maalauksen sekä osaa tehdä korroosionestoa tai ajoneuvomaalauksia. Hän pystyy työn suunnitteluun sekä urakka- ja tarjouslaskentaan. Hänellä on työssään tarvittava viestintä- ja kielitaito sekä riittävät tiedot liiketoiminnasta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erityisen vaativissa ammattitehtävissä, maalausyritysten ja tuotantolaitosten maalaamojen työnjohtajina, laadun- ja tarkastajina sekä alan koulutus- ja neuvontatehtävissä.

Puusepäntöalan eat (prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat puusepäntöalan mestarin yhteinen am-

mattitaito sekä puusepänanalan yrittäjyys ja työnopastus. Tutkinnon suuntautumismavaihtoehdot ovat puuseppämestari tai teollisuuspuuseppämestari. Kummankin on otettava yksi osa omalta suuntautumisalaltaan.

Puuseppämestari: vaativa puusepänanalan käsityövaltainen pienteollisuus tai vaativa puusepänanalan tuotteen valmistus. Teollisuuspuuseppämestari: vaativa puusepänanalan CAD/CAM-tekniikka; vaativa puusepänanalan terä- ja laitehuolto; vaativa puusepänanalan tuotantolinjan hoito; vaativa rakennuspuusepänteollisuus; vaativa puusepänanalan tuotteiden asennus; vaativat puusepänanalan komposiittirakenteet. Lisäksi kummankin suunnan valinnut voi ottaa halutessaan osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee vaativan puutuotteiden valmistusprosessin. Hän osaa laatia työpiirustuksia ja käyttää piirustusstandardeja. Hän osaa laatia työohjeita, suunnitella työvaiheet ja laskea niiden kustannukset. Hän pystyy valvomaan tuotantoprosesseja ja tekemään niihin liittyvät raportoinnit ja dokumentoinnit.

Tutkinnon suorittaja hallitsee laaja-alaisesti puusepänanalan materiaalit. Hän osaa rakenteiden ja liitosten soveltavan käytön. Hän osaa valita oikeat tavat, aineet ja materiaalit tuotteiden viimeistelyyn ja pintakäsittelyyn. Hän hallitsee puusepänalalla käytettäviä käsityövälineitä ja koneita sekä koneiden apulaitteita. Hän tuntee puuntyöstökoneiden terät ja hallitsee niiden käytön. Hän tuntee pneumaatiikan ja hydrauliiikan sovelluksia puusepänteollisuudessa.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen talousprosessin kokonaisuuden ja erilaisen taloudellisten muutosten vaikutuksen yrityksen talouteen ja kannattavuuteen. Hän kykenee omalla työpaikalla toimimaan perehdyttämis- ja kehittämishajajana.

Hän pystyy osallistumaan koko yrityksen laadun kehittämiseen. Hän hallitsee

työlainsäädäntöä ja tuntee työsuojelulakia ymmärtäen sen merkityksen ennaltaehkäisevänä ohjeena ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä. Hän ottaa huomioon toimintansa vaikutukset ympäristöön ja tuntee tuotteen elinkaari-ajattelun.

Tutkinnon suorittaja hallitsee omalta suuntautumisalalta valitun osan erityisvaatimukset. Tutkinnon suorittaneet pystyvät suunnittelemaan ja valmistamaan vaativia kädentaitoja edellyttäviä puusepänanalan tuotteita.

Sahamestarin eat

Tutkinto muodostuu kahdesta kaikille yhteisestä osasta: prosessin tuntemus sekä tuotantotekniikan tai toiminnan kehittäminen. Lisäksi on valittava neljä vaatimustasoltaan erittäin vaativaa osaa, jotka sisältyvät osaprosesseihin: tukkien käsittely ja sahatavaran valmistus, sahatavaran kuivaus ja jälkikäsittely, terähuolto, sahatavaran jalostus, sahatavaran jatkojalostus ja muut valinnaiset osat.

Vaatimustasoltaan erittäin vaativat on merkitty tähdellä (*). Valinnaiset osat on valikoitava vähintään kahdesta osaprosessista. Tukkien käsittely ja sahatavaran valmistus sisältää valinnaiset osat: tukkien vastaanotto (*), tehdasmittaus (*), tukkien kuorinta (*), sahausasetteen valinta, sahaus (*), särmäys (-/*), dimensio-/tuorelajittelu (-/*) ja sivutuotteiden valmistus. Sahatavaran kuivaus ja jälkikäsittely sisältää valinnaiset osat: rimointi (*), kuivaamon hoito ja valvonta (kanava-, kamari- tai 2- vaihekuivaamo) (*), lämpökeskuksen hoito ja valvonta (*), tyvitasaus, laatulajittelu (*), pituuslajittelu, paketointi, varastointi ja lähetys (*) ja lähetyskirjaus (*). Terähuolto sisältää osat: asettaminen (*), vanneterän liittäminen, terien oikaisu ja jännittäminen (vanne-, pyörö- tai kehyssehan terä) (*), teräohjainten valmistus, terän paloitus, teroitus (sahaavat, hakettavat tai kursoavat terät), terän suunnittelu (*), muoto-terän valmistus (*) sekä terähuollon koneet ja laitteet (*). Sahatavaran jalostus sisältää osat: halkaisu, höyläys (*), höylä-

tavaran lajittelu (*), sahatavaran jatkamisen (*), lujuslajittelu (*), kattotuolien valmistus (*), kyllästys (*) ja jälkilaskenta (*). Sahatavaran jatkojalostus sisältää osat: elementin osien valmistus (runko, erikoiselementti, ulkoverhous jne.) (*), precut runko-osien valmistus, liimattujen pilarien ja palkkien valmistus, höylähirsien ja -kehikoiden valmistus, liimalevyjen valmistus sekä aihoiden ja osakomponenttien valmistus. Muut valinnaiset osaan kuuluvat: materiaalin siirrot (esim. trukilla, pyöräkuormaajalla jne) (*), asetteen teko (esim. sahaan, hakkuuriin, höylään jne.) (*), käynnissäpito (*), muu tuotantotekninen työkokonaisuus sekä tuotantotekniikan tai toiminnan kehittäminen (*).

Tutkinnon suorittaja hallitsee alan esisuunnittelun ja käsitteet, ymmärtää työn kokonaisuuden merkityksen. Hän kykenee analysoimaan työtapoja ja -menetelmiä ja kehittämään työtä. Hän kykenee työn arviointiin ja jälkitarastukseen. Hänellä on hyvät valmiudet selviytyä koneiden ja laitteiden teknisistä tai toiminnallisista ongelmista ja ennakko- ja käyttöhuollosta. Hän osaa tehdä oikeilla välineillä vaativia eritystehtäviä, kuten koneiden linjauksia, mittauksia, tarkastuksia ja asennuksia. Hän kykenee työskentelemään itsenäisesti tai ryhmän jäsenenä. Tutkinnon suorittaja tietää työkokonaisuuksien työvaiheet sekä koneiden ja laitteiden ominaisuudet ja osaa käyttää niitä. Hän hallitsee saha-alan ammattitutkintoa vastaavat ammattitaitovaatimukset. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa osa-prosessin työvaiheet ja erityiskysymykset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa korkeaa ammattitaitoa vaativissa sahatteollisuuden prosessien tehtävissä.

Venemestarin eat (yht. prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

Tutkinto muodostuu veneenrakentajan ammattitutkinnossa vaadittavasta osamisesta sekä seuraavista kolmesta pakol-

lisesta osasta: työnjohto, laskenta ja yritystalous, veneen suunnittelu. Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee veneenkentäjän ammattitutkinnossa vaadittavat osaamisalueet. Hän tietää johtamisen käytännön ohjausmenetelmät ja pystyy johtamaan omaa yritystä tai toimimaan yrityksessä työnjohtajana. Hän tuntee työsuhteturvan määräykset, työmarkkinaosapuolet, työtulon ja palkan määrääytymisperusteet sekä työlainsäädännön velvoitteet.

Hän tuntee eri yritysmuotoja ja osaa laatia yrityksen perustamisasiakirjat. Hän pystyy arvioimaan ja kehittämään liikeideaansa ja tuotteitaan ja ymmärtää markkinoinnin, asiakaspalvelun ja yhteistyön merkityksen. Hän osaa hinnoitella tuotteensa katteellisesti ja laatia asiakkaalle kustannuslaskelmia. Hän tuntee kirjanpidon perusteita ja osaa käyttää tavallisimpia kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja yrityksensä taloudelliseen ohjaukseen. Hän tuntee veneenrakennusalan historiaa ja kotimaisen ja kansainvälisen veneenrakennuskulttuurin kehittymisen. Hän osaa lukea ja laatia teknisiä piirustuksia ja pystyy arvioimaan linjapiirustusten perusteella veneen ominaisuuksia kuten vakavuutta ja merikelpoisuutta. Hän tuntee hydrostaatiikan ja -dynamiikan periaatteet ja osaa suorittaa tarvittavat laskutoimitukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä veneveistämöissä ja -korjaamoissa veneiden valmistukseen, huoltoon ja korjaukseen liittyvissä työntekijä- ja työnjohtotehtävissä sekä itsenäisinä ammatinharjoittajina.

TEKSTIILI- JA VAATETUSTEKNIikka

Yleistä tietoa alasta

Tekstiili- ja vaatetusalan tuotteet ovat esim. tekstiilejä, kuten kankaita ja neuloksia sekä vaatteita, päähineitä, turkiksia ja jalkineita. Tuotteet voivat liittyä myös teatteripuvustukseen, sisustamiseen tai teknisiin erikoistarpeisiin.

Alalla kiinnitetään entistä enemmän huomiota sekä suunnittelun että valmistuksen laatuun. Suomi voi menestyä vain yksilöllisten, laadukkaiden tuotteiden suunnittelulla, valmistuksella ja markkinoinnilla.

Teva-alan koneissa ja laitteissa on paljon tietotekniikkaa ja ohjelmien sovelluksissa monia mielenkiintoisia haasteita alan ammattilaiselle. Ala muuttuu niin, että uudet verkostomaiset, monimuotoiset yrityskulttuurit, palvelutehtävät, pienyrityisyys ja kansainvälinen toiminta yleistyvät.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alan monissa erilaisissa ammateissa tarvitaan tarkkuutta ja huolellisuutta, loogista ajattelua, hahmottamiskykyä, kädentaitoja, joutuisuutta, luovuutta sekä värien ja muotojen, tyylien ja trendien herkkää tuntemusta. Alalla tarvitaan myös innovaatiotaitoa, viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, kielitaitoa sekä palvelun, yrittäjyyden ja markkinoinnin osaamista.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan ammattilaiset työskentelevät erilaisissa tehtävissä tuotannon parissa tai liike-elämässä, jossa he ovat kangas- tai vaate-myyjiä, korjausompelijoita tai sisäänostajia. Alan ammattina on usein yksityisyrittäjä. Tekstiilialan työpaikat sijaitsevat kehräämöissä, kuitukangastehtaissa, kutomoissa, nauhatehtaissa tai värjäämöissä.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Tekstiili- ja vaatetusalat työllistävät tällä hetkellä noin 14 000 työntekijää. Varsinkin vaatetusalan osaamisen painopisteet ovat muuttuneet valmistuksesta tuotannon suunnitteluun, kaavoitukseen ja markkinointiin.

Valmistavassa teollisuudessa on korkea ikärakenne, mikä tuo lähivuosina työtilaisuuksia nuorille alan peruskoulutuksen saaneille henkilöille. Erityisesti tekstiiliteollisuus kaipaa uusia työntekijöitä laajentumistarpeisiin.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin ja yliopistoihin. Useissa ammattikorkeakouluissa on alan koulutusta ammattinimikkeillä vestonomi tai insinööri. Tampereen teknillisestä yliopistosta valmistuu alan diplomi-insinöörejä. Alalla on useita ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot
Jalkinealan pt
Tekstiilialan pt
Vaatetusalan pt
Ammattitutkinnot
Jalkinealan at
Laukku- ja nahka-alan at
Nahanvalmistajan at
Tekstiilialan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-alan kanssa
Turkkurin at
Vaatetusalan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-alan kanssa
Erikoisammattitutkinnot
Jalkinealan eat
Laukku- ja nahkamestarin eat
Nahanvalmistajamestarin eat

Tekstiilialan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-alan kanssa
Turkkurimestarin eat
Vaatetusalan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-alan kanssa

Ammatilliset perustutkinnot

Jalkinealan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat kenkä- ja nahka-alan perusosaaminen, materiaalituntemus ja valmistus. Kenkä- ja nahka-alan teollisen valmistuksen pakolliset osat ovat tuotesuunnittelu, leikkuu, neulomon työt sekä pinkomon ja viimeistelyn työt. Jalkinekorjauksen pakolliset osat ovat asiakaspalvelu, jalkineiden korjaus ja suutarinliikkeen yritystoiminta.

Tutkintonimike molemmilla osaamisaloilla on suutari.

Tutkinnon suorittaja tuntee jalkineiden ja nahkatuotteiden valmistuksen historiaa, kehitystä ja nykytilaa. Hän tuntee jalan anatomian, jalkasairauksia ja jalan mittaamisen menetelmät. Hän tietää lestien materiaalit, rakenteen, käyttö-tarkoituksen ja valmistuksen sekä jalkineiden ja nahkatuotteiden rakenteet ja työtavat. Hän ymmärtää komponenttien merkityksen jalkineissa ja nahkatuotteissa. Hän hallitsee kenkä- ja nahka-alan yleisimpien materiaalien ja tarvikkeiden ominaisuudet, taloudellisen ja tarkoituksenmukaisen käytön sekä varastointitavat. Hän osaa käyttää jalkinealan tavallisimpia koneita ja laitteita työturvallisesti ja tehdä niiden päivittäishuollot.

Hän tuntee eri jalkineiden ja nahkatuotteiden valmistus- ja korjausmenetelmät sekä tietokoneavusteisen kaavasuunnittelun ja sarjonnan perusteet.

Hän hallitsee tuotteen tuotantoprosessin kokonaisuuden ja ymmärtää tiimityöskentelyn periaatteet. Hän tuntee hinnoittelun, markkinoinnin ja yritys-toiminnan perusteet ja ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen. Hän pystyy hyödyntämään työssään tietokoneohjelmia ja internetiä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet jalkinealan eri työtehtäviin sekä valitsemiensa osien mukainen eriytynyt ammattitaito.

Tekstiilialan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat materiaalituntemus, kone- ja laitetuntemus, valmistus sekä tekstiilialan yritystoiminta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 2–3 osien laajuudesta riippuen: kutominen, neulominen, langan valmistus, neulaus, kuitukankaan valmistus sekä värjäys, viimeistys ja painaminen. Tutkintonimike on tekstiilivalmistaja.

Tutkinnon suorittaja tuntee tekstiilimateriaalit, niiden käyttöominaisuudet ja hoito-ohjemerkinnot sekä lankojen valmistusprosessin ja merkinnät. Hän tietää kudonnan esitöissä, tekstiilien valmistuksessa, värjäyksessä ja viimeistyksessä käytettävät yleisimmät koneet ja laitteet ja niiden toimintaperiaatteet.

Hän tuntee sähkötekniikan, hydraulikan ja pneumatiikan perusteet ja osaa lukea teknisiä piirustuksia ja asennus- ja turvaohjeita.

Hän osaa kudottujen ja neulottujen tasorakenteiden sekä kuitukankaiden valmistustapojen pääpiirteet ja kudosten ja neulosten merkitsemistavat. Hän tietää kutomisen, neulomisen, värjäyksen, painamisen ja viimeistelyn periaatteet. Hän tuntee laatujärjestelmän, standardin ja ISO 9000 laatustandardin pääpiirteet.

Hän ymmärtää käsitteet toiminta-aikaus, liikeidea, strategia, toimintasuunnitelma, budjetti, kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Hän tuntee keskeiset työyhteisön toimintaa säätelevät sopimukset ja säädökset. Hänellä on valmiudet käyttää tieto- ja viestintätekniikkaa tiedonhankinnassa ja tiedon välittämisessä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet työskennellä tekstiilialan eri työtehtävissä sekä valitsemiensa osien mukainen eriytynyt ammattitaito.

Vaatetusalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on vaatetusalan perusosaaminen.

Asustealan osaamisalan (modisti) pakolliset osat ovat kangastyöt, huopatyöt, nahkatyöt, turkistyöt, erikoismateriaalien työstäminen ja somisteiden valmistus.

Pukuompelun osaamisalan (pukuompeleija) pakolliset osat ovat materiaalituntemus, tuotesuunnittelu, kaavoitus ja leikkuu, muotoilu ja sovitukset sekä valmistus, pukuompelu.

Turkisalan osaamisalan (turkkuri) pakolliset osat ovat turkisalan materiaalituntemus, turkistuotesuunnittelu, turkis-tuotteiden kaavoitus ja muotoilu, turkismateriaalin käsittely sekä turkistuotteen valmistus. Vaaturityön osaamisalan (vaatturi) pakolliset osat ovat materiaalituntemus, tuotesuunnittelu, kaavoitus ja muotoilu sekä valmistus, vaatturi.

Seuraavista valinnaisista osista on kaikilla osaamisaloilla suoritettava vähintään kaksi: historiallisten päähineiden suunnittelu ja valmistus, juhla-asusteiden valmistus, huovutettujen asusteiden valmistus, sisustaminen, muodistaminen, juhlapukineiden valmistus, päällysvaatteiden valmistus, nahka- ja mokkaturkistuotteiden valmistus, monimateriaalituotteen valmistus, miesten

mittatilauspukujen valmistus, ammattialakohtainen tietotekniikka, vaatetusalan yritystoiminta.

Tutkinnon suorittaja tuntee suomalaisen vaatetusalan historiaa, alan tuotteet, työpaikat ja työtehtävät sekä yritysmaailman ja sidosryhmät. Hän tietää tuotteiden valmistuksessa käytettävät tärkeimmät materiaalit ja niiden hoito-ohjeet. Hän osaa valita kuhunkin työhön sopivat ompelulangat, materiaalit, tukikankaat ja lisätarvikkeet. Hän tuntee tyyliä ja vallitsevat trendit ja osaa suunnitella tuotteet laadun, toimivuuden ja kustannukset huomioon ottaen. Hän osaa ilmaista kuvallisesti suunnitelmansa yksityiskohtineen. Hänellä on kaavoituksen ja leikkuun perustaidot ja hän osaa käyttää ja huoltaa yksittäisleikkuun työvälineitä. Hän osaa säätää ompelukoneen materiaali- ja tuotekohtaisesti, valita soveltuvan neulan ja käyttää tavallisimpia ompelukoneen apulaitteita. Hän pystyy valmistamaan työtapasuunnitelman mukaiset, laatutavoitteet täyttävät yksittäistuotteet ja viimeistelemään ne luovutuskuntoon.

Hän osaa käyttää tietokonetta ja sen oheislaitteita tiedon hankkimiseen, tuottamiseen ja välittämiseen ja tuntee tietotekniikan sovellusten käyttökohteet vaatetusosalalla. Hän palvelee, neuvoa ja opastaa asiakkaita luontevasti ja pystyy esittämään asiansa myös kirjallisesti.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet vaatetusalan työtehtäviin sekä valitsemiensa osien mukainen eriytynyt ammattitaito.

Ammattitutkinnot

Jalkinealan at

Tutkinnon suorittaja valitsee yhden suuntautumisalan, joita ovat: jalkineen korjaus (suutarikisälli), jalkineiden teollinen valmistus (jalkinekisälli) tai jalkineiden käsityömäinen valmistus (jalkinekisälli). Tutkintoon vaaditaan neljän osan suoritus seuraavista osista: tuotesuunnittelu; leikkuu; päällisten valmistus ja korjaus; lestitys tai päällisen muok-

kaus; pohjaus- ja korkotyöt; viimeistely; komponenttien valmistus; kunnossapito; apuvälineiden valmistus; tuotannon suunnittelu; materiaalitoinnot; asiakaspalvelu; yrittäjyys ja erikoistyöt. Erikoistyö voi sisältää lähes minkä hyvänsä jalkinealan erikoistyön.

Tutkinnon suorittaja tuntee jalkineiden valmistuksen historiaa ja taitaa jalkine tuotannon menetelmiä. Hän tuntee jalkineiden valmistuksessa käytettäviä materiaaleja ja osaa eri kokonumerointijärjestelmät. Hän tuntee jalan anatomian perusteet sekä tietää jalkineen vaikutuksen jalan toimivuuteen. Hän osaa jalkineiden yleiset huolto- ja korjaustimenpiteet. Tutkinnon suorittaja osaa suuntautumisalansa mukaisesti jalkineiden ja muiden nahkatuotteiden yleisimmät menetelmät ja työvaiheet. Hän osaa kaavoituksen ja jalkineiden mitoituksen perusteet ja hyödyntää tietoa korjauksessa tai valmistuksessa. Hän osaa tehdä työsuunnitelman ja esittää sen asiakkaalleen. Hän osaa valita, käsitellä ja työstää käytettäviä materiaaleja. Hän pyrkii laadukkaaseen työhön. Hän tuntee eri toimenpiteissä käytettävät materiaalit, työkalut ja laitteet. Hän huolehtii koneista ja työvälineistä ja työympäristönsä järjestyksestä. Hän osaa suunnitella ajankäyttönsä ja hallitsee töiden oikean hinnoittelun. Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiensa tutkinnon osien tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittanut pystyy työskentelemään valitsemansa suunnan mukaisesti jalkinekorjauksessa, jalkineiden teollisessa valmistuksessa tai jalkineiden käsityömaisessä valmistuksessa.

Laukku- ja nahka-alan at

Tutkinnon osat ovat materiaalituntemus, leikkaaminen, pöytätyöt, ompelu, viimeistely, ammattialakohtainen tietotekniikka ja yritystoiminta.

Tutkinnon suorittaja osaa valmistaa esteettisiä ja toimivia laukku- ja nahka-alan tuotteita. Hän tuntee nahkalajit, tukikankaat, lisätarvikkeet ja ompelulangat ja osaa valita oikeat materiaalit tuotteeseen.

Tutkinnon suorittaja hallitsee eri leikkausmenetelmät, osaa koota tuotteen ompelemalla sekä pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan työvaiheet taloudellisesti ja turvallisesti. Hän osaa tehdä käyttämäänsä koneeseen tarvittavat säädöt sekä päivittäiset huoltotoimenpiteet. Hän hallitsee keskeiset pöytätyöt: ohentamisen, reunamaalauksen, painatukset, liimauksen ja heloitukset. Hän osaa viimeistellä tuotteen ja pakata sen myyntivalmiiksi.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää tietotekniikkaa tiedon hankintaan, käsittelyyn ja tuottamiseen sekä viestintään. Hän ymmärtää alansa yritystoimintaa ja hänellä on yritystoiminnan perustiedot. Hän ymmärtää liikeidean, kannattavan toiminnan ja kustannuslaskennan periaatteet sekä osaa laatia yrityksen kehittymissuunnitelman sekä tulo- ja menoarvion.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä laukku- ja nahka-alan yrityksissä työntekijänä tai verkoston jäsenenä.

Nahanvalmistajan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on nahanvalmistuksen perusteet. Sen lisäksi on suoritettava seuraavista neljästä osasta kaksi: nahanvalmistuksen märkäprosessit, nahanvalmistuksen märkäprosessien konetyövaiheet, nahanvalmistuksen viimeistelyprosessit, nahanvalmistuksen viimeistelyprosessien konetyövaiheet ja mekaaniset työvaiheet.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa eri nahkalajit ja laadut ja tietää nahkojen luokitukset, ominaisuudet, käyttöalueet ja säilytystavat sekä tunnistaa käsittely- ja vuotavirheet. Hän osaa käyttää ja huoltaa ammattialueensa koneita ja laitteita ja säätää ne valmistettavien tuotteiden mukaan. Hän tuntee käytettävien apuaineiden vaikutuksen lopputulokseen ja osaa täyttää seurantakortin. Hän tietää, missä nahanvalmistuksen vaiheissa ja kuinka paljon syntyy erilaisia jätteitä sekä näiden jätteiden hyötykäyttöalueet. Hän tuntee aineiden ja laitteiden käyt-

töturvallisuusmääräykset ja nahkateollisuuden jätehuoltomääräykset. Hän ottaa työssään huomioon laadun, taloudellisuuden ja tuottavuuden. Hän tiedostaa oman osuutensa muihin työvaiheisiin ja lopputuotteeseen ja kykenee yhteistyöhön. Hän osaa esittää ammattialueensa asiat selkeästi äidinkielellään myös kirjallisesti. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä nahanvalmistuksen eri työvaiheissa.

Tekstiilialan at (tekstiili- ja vaateustekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tekstiilialan yhteinen ammattitaito, tekstiilialan tuotantotalous ja yritystoiminta. Lisäksi käsi- ja taideteolliseen tekstiilialaan suuntautuva valitsee kaksi osaa seuraavista: kudonta, värjäys, kankaanpainanta, huovutus, tekstiilin erikoistekniikat, tekstiilin säilyttävä hoito, sisustustekstiilien valmistaminen sekä täydentävät ja viimeistelevät tekstiilitekniikat. Teolliseen tekstiilialaan suuntautuva tutkinnon suorittaja valitsee kolme osaa seuraavista: langan tai kuitukankaan valmistus, teollinen kudonta, teollinen neulonta, teollinen jatkokäsittely, tekstiilien testaaminen, kunnossapidon perusosaaminen, langan ja kuitukankaan valmistamiseen liittyvien koneiden kunnossapito, kutomon koneiden kunnossapito, neulomon koneiden kunnossapito, tekstiilien jatkokäsittelyihin liittyvien koneiden kunnossapito ja ammattialakohtainen tietotekniikka. Lisäksi kaikki voivat valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon osan suorittaja tuntee tekstiililirakenteet ja materiaalit. Hän hallitsee tekstiilialan tuotteen valmistusprosessin. Hän tuntee ergonomian ja työturvallisuuden vaatimukset. Tutkinnon suorittaja tuntee tekstiiliteollisuuden toimialana. Hän osaa tarkastella tekstiilialan yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä. Hän tietää laadun merkityksen kokonaistoiminnan kannalta. Hän tuntee yritysyh-

teistyön ja alihankintatoiminnan. Hän osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti. Hän tuntee tekstiiliteollisuuden ympäristömääräykset ja -suositukset.

Riippuen valitusta osasta tutkinnon suorittaja tuntee siinä käytettävän tekniikan soveltaen sitä työssään. Hän osaa suunnitella valmistuksen sekä tulkita suunnitelmia ja ohjeita. Hän osaa valita oikeat materiaalit, hallita valmistusta ja viimeistellä tuotteen. Hän tietää säilyttävän huollon tekniikat ja osaa suunnitella ja toteuttaa säilyttävän huollon. Hän hallitsee tutkinnonosan vaatimat aineet, materiaalit, työtavat sekä koneiden ja laitteiden käytön ja huollon.

Tekstiilialan ammattilaisella on mahdollisuus toimia joko suurtuotannossa tekstiiliteollisuuden kehittämisessä, kutomossa, neulaamossa, kuitukangastehtaassa, neulomossa, tekstiilipainossa, värjäämässä, viimeistämässä tai käsi- ja taide-teollisuudessa eri toimialoilla ja ammateissa tai yrittäjänä. Hän voi toimia sopimusvalmistajana isommalle tekstiiliyritykselle tai valmistuttaa päämiehenä eri yrityksillä omia tuotteitaan tai valmistaa tekstiilejä sivulinkeinä.

Turkkurin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat materiaalituntemus, turkistuotteen suunnittelu, turkistuotteen kaavoitus ja muotoilu sekä turkistuotteen valmistus. Lisäksi valitaan vähintään yksi seuraavista: muodistaminen, kelsituotteen valmistus, nahkapukineen valmistus, monimateriaalituotteen valmistus, turkisasusteet ja somisteet, yritystoiminta tai ammattialakohtainen tietotekniikka.

Tutkinnon suorittajalla on valmiudet turkismateriaalien käsittelyyn ja turkistuotteen valmistamiseen. Hän tuntee pukineissa käytettävät turkismateriaalit ja niiden ominaisuudet sekä osaa valita tuotteeseen parhaiten soveltuvat materiaalit. Hän tuntee muokkaus- ja viimeistelyprosessit, turkisalalan tuotantoketjut ja ostokäytännöt. Hän seuraa alan kansainvälistä kehitystä ja muodin vaikutusta.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää tuotesuunnittelun mahdollisuudet ja tietää, miten ratkaisut vaikuttavat tuotteen valmistamisaikaan ja hintaan. Hän osaa hyödyntää turkismateriaalien ominaisuuksia ja suunnitella toimivia turkispuukineita erilaisille asiakkaille. Hän kykenee palvelemaan asiakasta luontevasti ja ottamaan huomioon tämän toivomukset.

Tutkinnon suorittaja osaa tulkita erilaisia malleja, ottaa mitat, kuositella mallin mukaisia tuotteita ja valmistaa kaavat. Hän osaa valmistaa tuotteen, valita soveltuvat leikkuutekniikat, naulata aihion sekä koota, vuorittaa ja viimeistellä tuotteen. Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee oman erityisalueensa taidot, esimerkiksi kelsi-, nahka- tai monimateriaalituotteen suunnittelun ja toteutuksen. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia turkisalalan yrityksissä erilaisissa valmistukseen liittyvissä tehtävissä.

Vaatetusalan at (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on vaatetusalan yhteinen ammattitaito. Suuntautumisen mukaan valitaan yksi osa seuraavista: kaavoittajakisällin pakollinen osa, mekaanikkakisällin pakollinen osa, modistikisällin pakollinen osa, neuleenvalmistajakisällin pakollinen osa, ompelijakisällin pakollinen osa ja vaatturikisällin pakollinen osa.

Lisäksi valitaan vähintään yksi seuraavista: erityistekniikat vaatetuksessa, erikoismateriaalit vaatetuksessa, erikoistuotteiden valmistus, muodon hallinta, tapahtuma- ja tilanepuketuminen, vaatetusalan kuuma- ja IR-saumaustekniikka sekä vaatetusalan elektroniikka. Lisäksi kaikilla on mahdollisuus ottaa halutesaan yrittäjyys-osa.

Tutkinnon suorittajan tuntee tuotannon ja työn suunnittelun merkityksen vaatetusalan tuotteen valmistuksessa. osaa toimia taloudellisesti ja tehokkaasti. Hän pystyy esittämään työnsä kuvallisesti ja sanallisesti. Hän tietää ergonomian ja

turvallisuuden merkityksen. Hän pystyy tunnistamaan tärkeimmät yleisesti käytössä olevat materiaalit ja vertailemaan niitä sekä tekemään tarkoituksenmukaisia valintoja. Hän tuntee vaatetusalan koneet ja niiden käytön. Hän osaa toimia asiakkaiden ja eri sidosryhmien kanssa. Hän osaa kommunikoida ymmärrettävästi alansa ammattikielellä ja hankkia tarvitsemaansa tietoa.

Tutkinnon osan suorittaja osaa toimia työolainsäädännön mukaisesti ja tuntee tekijänoikeus- ja kuluttajansuojalakeja ja -määräyksiä.

Suuntautumisalallaan tutkinnon suorittaja osaa alan tekniikat, laitteiden käytön ja suunnittelun.

Kaavoittajakisällin osan suorittanut osaa kaavoittaa ja kuositella vaatteita eri käytötarkoituksiin. Hän ottaa kaavoituksessa huomioon tuotteen mallin, materiaalin ja käyttötarkoituksen.

Mekaanikkakisällin pakollisen suuntautumisen mukaisen tutkinnon osan suorittaja osaa koota, asentaa, korjata, huoltaa ja säätää alan tavallisimpia koneita ja laitteita sekä lukea ja tulkita ohjekirjoja ja piirroksia. Hän osaa valita työkohteen mukaiset koneet ja laitteet sekä säätää niitä.

Modistin tutkinnon pakollisen osan suorittanut osaa suunnitella, kaavoittaa ja valmistaa asusteita ja somisteita erilaisiin asukokonaisuuksiin, tilaisuuksiin ja tapahtumiin. Hän osaa hyödyntää työnsä erilaisia materiaaleja, pintakäsittelyjä ja muotoja monipuolisesti.

Neuleenvalmistajakisällin osan suorittaja osaa suunnitella ja kaavoittaa neuletuotteita sekä kehittää tuotteen eri osaluokkia ja valmistaa neuletuotteita tasoneulekoneella. Hän tuntee muotoon neulottavien ja leikattavien tuotteiden valmistusprosessien erot ja on erikoistunut toiseen niistä.

Ompelijakisällin osan suorittaja osaa suunnitella ja valmistaa erilaisia ommeltavia tuotteita. Hän osaa kaavoittaa, kuositella ja ommella laadukkaita vaatteita erilaisille asiakkaille eri käyttötarkoituksiin.

Vaaturikisällin suuntautumisen mukaisen tutkinnon osan suorittanut osaa suunnitella ja valmistaa vaaturityötavoin toimivia, istuvia ja tarkoituksenmukaisia vaatteita. Hän osaa kaavoittaa, kuositella ja ommella laatuvaatimukset täyttäviä vaatteita esim. miesten pukuja ja naisten jakkupukuja tilaustyönä eri käyttötarkoituksiin.

Valinnaisissa osissa tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemaansa alan erityistekniikat, -materiaalit, -tuotteet, -tilanteet, -laitteet ja -työt ja osaa niiden vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vaatetusalan eri tehtävissä teollisuuden palveluksessa tai yrittäjänä.

Erikoisammattitutkinnot

Jalkinealan eat

Tutkinnon suorittaja valitsee suuntautumisalana, joita ovat jalkineen korjaus (suutarimestari), jalkineiden teollinen valmistus (jalkinemestari) ja jalkineiden käsityömainen valmistus (jalkinemestari). Tutkinnon osista valitaan vähintään neljä osaa. Osat ovat tuotesuunnittelu, leikkaus, päällisten valmistus ja korjaus, lestitys tai päällisen muokkaus, pohjaus ja korkotyöt, viimeistely, komponenttien valmistus, kunnossapito, apuvälineiden valmistus, materiaalitoinnot, asiakaspalvelu, yrittäjyys sekä erikoistyöt. Erikoistyö voi sisältää lähes minkä tahansa jalkinealan erikoistyön.

Tutkinnon suorittaja tuntee jalkineiden historiaa ja jalkine tuotannon eri menetelmiä. Hän hallitsee jalkineiden valmistuksessa käytettävät materiaalit ja osaa jalkineiden kokonumerointijärjestelmät. Hän tuntee jalan anatomian sekä tietää erilaisten jalkineiden vaikutuksen jalan

toimivuuteen. Hän osaa työssään hyödyntää laaja-alaista perusosaamistaan.

Tutkinnon suorittaja osaa suuntautumisalansa mukaisesti jalkineiden ja muiden nahkatuotteiden työvaiheet ja työmenetelmät. Hän tuntee kaavoituksen ja jalkineiden mitoituksen ja osaa hyödyntää niitä työssään. Hän osaa laatia korjaus- tai työsuunnitelman ja esittää sen asiakkaalleen. Hän tuntee suuntautumisalansa työkalut, koneet ja laitteet sekä osaa käyttää niitä. Hän tuntee käytössä olevat raaka-aineet ja materiaalit. Hän toimii laadukkaasti ja kustannustehokkaasti osaten hinnoitella tuotteen. Hän pystyy vaikuttamaan seikkoihin, jotka ovat tärkeitä koko työprosessissa ja pystyy yhteistyöhön työyhteisönsä kanssa. Hän kykenee jakamaan osaamistaan alalle aikoville.

Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemaansa tutkinnon osien tiedot ja taidot. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä jalkinekorjauksessa, jalkineiden teollisessa valmistuksessa tai jalkineiden käsityömaaisessa valmistuksessa.

Laukku- ja nahkamestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat materiaalituntemus, tuotesuunnittelu, kaavoitus, leikkaaminen, pöytätyöt, ompelu ja viimeistely. Lisäksi valitaan vähintään yksi seuraavista: ammattialakohtainen tietotekniikka, yritystoiminta tai työnjohto. Tutkinnon suorittaja osaa valmistaa esteettisiä ja toimivia laukku- ja nahka-alan tuotteita. Hän tuntee nahkalajit, erikoisnahat ja muut materiaalit sekä osaa hankkia tarvittavat koneet, työvälineet ja materiaalit. Hän osaa itsenäisesti suunnitella tuotantokelpoisia tuotteita ja tuoteperheitä. Hän pystyy suunnittelemaan tuotantoprosessin turvalliseksi ja taloudelliseksi sekä pystyy ohjaamaan muiden työsuorituksia.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja valmistaa tuotantoon soveltuvat kaavat. Hän hallitsee eri leikkausmenetelmät, tuntee alan erikoisleikkausmenetelmät sekä pystyy toteuttamaan ja ohjaamaan

leikkaus- ja pöytätyöt: ohentamisen, reunamaalauksen, painaukset, liimauksen ja heloitukset. Hän osaa ommella mallikappaleita, tehdä koneiden tarvittavat säädöt sekä perushuollon. Hän osaa viimeistellä tuotteen ja antaa ohjeet viimeistelystä, pakkaamisesta ja varastoinnista.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä yrittäjänä, verkoston jäsenenä tai yrityksen työntekijänä laukku- ja nahka-alalla.

Nahanvalmistajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat raaka-aineet ja tuotteet, prosessi- ja työsuunnittelu ja tuotanto. Lisäksi voidaan suorittaa osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa valita ja hankkia nahanvalmistuksessa tarvittavat raaka-aineet. Hän tuntee eri raakavuotatyypit, niiden ominaisuudet sekä irrotuksen ja säilönnän vaikutuksen nahan laatuun. Hän tuntee raaka-aineen hankinnan, vastaanoton, tarkastuksen ja varastoinnin. Hän tuntee nahkatyypit ja niiden käyttösovellutukset. Hän hallitsee nahan eri vaiheiden lajittelun. Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella nahkatyypeille oikean valmistustavan. Hän osaa valita oikeat kone- tai käsityövaiheet ja kemialliset valmistusreseptit. Hän osaa suunnitella tuotannon laadunvarmistuksen ja määritellä tarkastuskohdat.

Tutkinnon suorittaja hallitsee nahanvalmistusprosessit ja työvaiheet, työvaiheiden väliset riippuvuudet ja niiden vaikutukset tuotteen laatuun. Hän osaa märkäprosessit: likokalkituksen, parkituksen ja värjäyksen. Hän hallitsee myös märkäprosessin konetyövaiheet sekä viimeistelyn prosessit. Tutkinnon suorittaja hallitsee korjaavat toimenpiteet. Hän ymmärtää koneiden ja laitteiden häiriöttömän toiminnan vaikutuksen nahan laatuun, käyttöturvallisuuteen ja yrityksen tulokseen ja asiakastyytyväisyyteen. Hän osaa organisoida ja johtaa yrityksen tuotantotoimintaa.

Yrittäjyys-osassa tutkinnon suorittaja osaa arvioida henkilökohtaisia valmiuksiaan toimia yrittäjänä. Hän osaa tarkastella alan tarjoamia mahdollisuuksia yritystoiminnan aloittamiseen. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä nahanvalmistuksen vaativissa työtehtävissä tai esimiestehtävissä alan yrityksissä. Suorittamalla vapaaehtoisen yrittäjyysosan, tutkinnon suorittaneet omaavat perusvalmiudet yritystoiminnan aloittamiseen.

Tekstiilialan eat (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tekstiilialan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito sekä tekstiilialan yrittäjyys ja työnopastus. Lisäksi on valittava vähintään yksi seuraavista osista: vaativa käsiteellinen tekstiilialan tuotteen valmistus, vaativa sisustustekstiilien valmistus ja asennus sekä vaativa tekstiilien säilyttävä hoito, huolto ja viimeistely. Kaikki voivat valita halutessaan yrittäjyysosan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee vaativan valmistusprosessin suunnittelun ja toteutuksen. Hän hallitsee laaja-alaisesti tekstiilimateriaalit ja osaa valita tarkoituksenmukaiset materiaalit tuotteeseensa. Hän hallitsee tekstiilialan tuotteen valmistusprosessin. Hän hallitsee välineet, työtavat sekä koneiden ja laitteiden käytön ja huollon. Hän osaa valita oikeat viimeistelytavat ja hyödyntää pesulapalveluita tuotteen viimeistelyssä.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen taloushallintoa kokonaisuutena. Hän tuntee erilaisten käsityövaltaisten tekstiilialan yritysten toimintakulttuuria sekä tunnistaa sen merkityksen toimialan kannalta. Tutkinnon suorittaja kykenee omalla työpaikalla toimimaan perehdyttämisen- ja kehittämisohjaajana, hallitsee työlaainsäädäntöä, tuntee työsuojelulakia ja noudattaa työturvallisuusmääräyksiä. Hän osaa ottaa huomioon työskentelysääntö ympäristövaikutukset tuotteen koko elinkaaren aikana. Hän pystyy osal-

listumaan koko yrityksen laadun kehittämiseen.

Vaativalla tuotteen valmistuksella ja hoidolla tarkoitetaan käsityövaltaista työtä ja missä vaaditaan laaja-alaisesti käden- taitoja ja käsityövälineiden ja -koneiden hallintaa sekä esteettistä, visuaalista ja kulttuuriosaamista hyvän materiaalituksen lisäksi.

Tutkinnon suorittaja tuntee laaja-alaisesti valitsemansa alan. Riippuen valitusta osasta hän muun muassa osaa laaduka- kaan suunnittelun ja osaa suunnitella tarkoituksenmukaisen valmistuksen. Hän osaa valita oikeat materiaalit, tekniikat ja välineet. Hän hallitsee tuotteen valmistuksen alusta loppuun ja korkealaatuisen tuotteen viimeistelyn. Hän osaa markkinoida ja hinnoitella tuot- teensa ja palvelunsa.

Tekstiilialan ammattilaisella on mah- dollisuus toimia joko suurtuotannossa tekstiilitehtävissä, kutomossa, neulaamossa, kuitukangastehtaassa, neulomossa, tekstiilipainossa, värjä- mössä, viimeistämössä tai käsi- ja tai- deteollisuudessa eri toimialoilla ja am- mateissa tai omassa yrityksessä. Hän voi toimia sopimusvalmistajana isommalle tekstiiliyritykselle tai valmistuttaa pää- miehenä eri yrityksillä omia tuotteitaan tai valmistaa tekstiilejä sivulinkeinä.

Turkkurimestarin eat

Tutkinto muodostuu neljästä pakollises- ta ja kahdesta valinnaisesta osasta. Pakol- liset osat ovat materiaalitutkimus, tur- kistuotteen suunnittelu, turkistuotteen kaavoitus ja muotoilu sekä turkistuot- teen valmistus. Lisäksi valitaan vähin- tään kaksi seuraavista osista: monimateri- aalituotteen valmistus, turkisasusteet ja somisteet, teollinen tuotanto, yritystoi- minta ja markkinointi, ammattialakoh- tainen tietotekniikka tai tutkielma.

Tutkinnon suorittajalla on valmiudet turkismateriaalien käsittelyyn ja turkis- tuotteen valmistamiseen. Hän tuntee turkisan tuotantoketjut ja ostokäytän-

nöt, turkiskaupan lait ja säädökset sekä tiedostaa turkistuotteen koko elinkaaren ja alan ympäristövaikutukset. Hän tie- tää turkisanhokojen lajittelutavat, koko- ja väriluokitukset ja hinnoittelun. Hän seuraa alan kansainvälistä kehitystä ja muodin vaikutusta.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää tuote- suunnittelun mahdollisuudet, hyödyn- tää trendit ja tietää, miten ratkaisut vai- kuttavat tuotteen valmistamisaikaan ja hintaan. Hän osaa hyödyntää turkisma- teriaalien ominaisuuksia ja suunnitella toimivia turkispukineita erilaisille asiak- kaille.

Tutkinnon suorittaja osaa tulkita erilai- sia malleja, ottaa mitat, kuositella mallin mukaisia tuotteita ja muotoilla erityyppi- siä pukineita ja niiden osia. Hän osaa valmistaa kaavat sekä ottaa huomioon materiaalien vaikutuksen kaavoitukseen. Hän osaa käyttää sarjontataulukoita ja osaa sarjonnan peruseräsuhteet. Hän osaa valmistaa ja valmistuttaa tuotteen sekä ohjata ja valvoa tuotteen valmista- mista. Hän hallitsee valmistusprosessin eri vaiheet ja osaa laatia työsuunnitelman tuotekortteineen. Lisäksi tutkinnon suo- rittaja hallitsee omien erityisalueidensa taidot, esimerkiksi monimateriaalituot- teen tai turkisasusteiden ja somisteiden suunnittelun ja toteutuksen tai tuotteen siirtämisen teolliseen tuotantoon.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia turkisanalan yrityksissä valmistukseen liit- tyvissä tehtävissä sekä tuotannonsuun- nitelussa ja työnjohdossa.

Vaatetusalan eat (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on vaa- tetusalan erikoisammattitutkinnon yh- teinen ammattitaito.

Suuntautumisalan mukaisesti valitaan yksi seuraavista osista: mallimestarin pakollinen osa, mekaanikkomestarin pakollinen osa, modistimestarin pa- kollinen osa, neulemestarin pakollinen osa, ompelijamestarin pakollinen osa,

pukeutumisneuvojan pakollinen osa ja vaatturimestarin pakollinen osa. Lisäksi valitaan yksi osista: erikoismitoitettut pukineet, harrastuspukineet, kulttuuri- ja roolipukineet, nahka- ja turkistuotteet, työnjohto, ammattialakohtainen tietotekniikka ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia omalla työpaikallaan perehdyttäjänä ja työnopastajana. Hän tuntee työlainsäädäntöä ja työsuojelulakia. Hän osaa valita ja hankkia materiaalit ja työvälineet, hän osoittaa työssään yhteistyötaitoja ja toimia erilaisten asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Suuntautumisalallaan tutkinnon suorittaja hallitsee kyseisen alan materiaalit, tekniikat ja työtavat, laitteiden käytön, työn ja tuotannon suunnittelun, tuotannon organisoimisen sekä ohjeistuksen ja dokumentoinnin.

Mallimestarin tutkinnon osan suorittaja osaa laajasti kaavoituksen sekä sen tekniset ja taloudelliset tuotantodellytykset. Hänellä on hyvä muototaju ja kyky muuntaa tasokuva kolmiulotteiseksi. Hän osaa tuotteiden kaavoituksen osat alueet: mitoituksen, kaavoituksen, muotoilun, sovittamisen ja sarjonnan sekä manuaalisesti että tietokoneella.

Mekaanikkomestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee vaatetusalan koneiden ja laitteiden hankinnan ja huollon. Hän tuntee alan tai yrityksen koneiden ja laitteiden virhelähteet.

Modistimestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee tuotteiden kokonaisuudet ja niihin kuuluvat esteettiset yksityiskohdat. Hän ymmärtää laadun merkityksen yrittäjyydessä ja asiakaspalvelussa.

Neulemestarin tutkinnon osan suorittaja hallitsee tuotantoprosessin niin, että pystyy ohjaamaan tuotekehitystä ja tuotantoa. Hän on neuleteknologian ja siihen liittyvän tietotekniikan erikoisosaa- ja. Hänellä on kykyä kehittää toimintaa

niin, että haluttu laatu- ja tuottavuustaso saavutetaan.

Ompelijamestarin tutkinnon osan suorittajalla on hyvä kaavoitus- ja ompelutaito tilausvaatteiden valmistuksessa. Hänellä on hyvä muototaju ja kykyä muuttaa tasokuva kolmiulotteiseksi.

Pukeutumisneuvojan tutkinnon osan suorittaja hallitsee pukeutumisneuvonnan työkentän, tunteevaateetuksen eri merkityksiä ja tuntee pääpiirteissään vaateen reitin suunnittelusta kuluttajalle. Hän kommunikoi luontevasti ja osaa hyödyntää työssään tieto- ja viestintäteknologiaa.

Vaatturimestarin tutkinnon osan suorittaja osaa vaatturin työn laaja-alaisesti. Hän hallitsee vaativien materiaalien käytön sekä hyvän asiakaspalvelun. Hän osaa valmistaa päällystakkeja, miesten

arki- ja juhlapukuja sekä naisten jakkupukuja.

Valinnaisissa osissa tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa alan erityistekniikat, -materiaalit, -tuotteet, -tilanteet, -laitteet ja -työt ja osaa niiden vaatimat tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vaatetusalan eri tehtävissä teollisuuden palveluksessa tai yrittäjänä.

AJONEUVO- JA KULJETUSTEKNIikka

Yleistä tietoa alasta

Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka kattaa tie-, merenkulku-, ja ilmailuliikenteen kuljetukseen, ylläpitoon, huoltoon, korjaukseen ja palveluihin liittyviä toimintoja. Keskeistä kaikissa ryhmän toimintoissa on työn ja palvelujen tehokkuus, turvallisuus, luotettavuus ja palvelujen laatu. Osa ammattiteistä on kansainvälisesti säädettyjä.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alan ammattiteissa tarvitaan teknisen tai logistisen osaamisen lisäksi palveluhenkisyttä ja kansainvälisyyteen sekä kestäväään kehitykseen liittyviä taitoja.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan tehtävät ovat hyvin monipuolisia. Alalla työskennellään koneiden ja laitteiden huoltojen, korjausten, myynnin tai tavaroitten ja ihmisten kuljettamiseen liittyvissä tehtävissä.

Alan ammattilaiset sijoittuvat auto- ja autotarvikeliikkeiden, korjaamoiden, kuljetusliikkeiden, kaupan, teollisuuden, lentoyhtiöiden, lentoasemien, ilmavoimien, laivayhtiöiden sekä satamien palvelukseen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin, korkeakouluihin ja yliopistoihin. Tyypillisiä tutkintonimikkeitä jatko-opintojen jälkeen ovat insinööri ja diplomi-insinööri, merenkulkualalla lisäksi merikapteeni. Ammatillisia jatkotutkintoja ovat monet ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Autoalan pt
Lennonjohdon pt
Lentokoneasennuksen pt
Logistiikan pt
Merenkulkualan pt

Ammatitutkinnot

Ajoneuvonosturinkuljettajan at
Autokorimekaanikon at
Automaalarin at
Automyyjän at
Autosähkömekaanikon at
Henkilöautomekaanikon at
Lastinkäsittelyalan at
Lentoasemapalvelujen at
Linja-autonkuljettajan at
Metsäkoneasentajan at
Puutavaran autokuljetuksen at
Pienkonemekaanikon at
Raskaskalustomekaanikon at
Varaosamyyjän at
Varastotalan at
Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan at

Erikoisammattitutkinnot

Ajojärjestelijän eat
Autoalan myyjän eat
Autoalan työnjohdon eat
Autokorimestarin eat
Automaalarimestarin eat
Automekaanikon eat
Lastinkäsittelyalan eat
Varastotalan eat

Ammatilliset perustutkinnot

Autoalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on autoalan perustaidot. Sen lisäksi on suoritettava kunkin osaamisalan pakolliset osat ja 3–6 valinnaisia osaa niiden laajuudesta riippuen.

Autotekniikan osaamisalan (ajoneuvoasentaja) pakolliset osat ovat huoltotekniikka ja diagnostiikka. Valinnaiset osat ovat moottorin korjaus, sähkölaitteiden ja moottorin ohjauslaitteiden kunnostustyöt, autokorintyöt, ajoneuvojen sähkövarusteiden testaus ja korjaus, pienkoneiden huolto ja korjaus, korjaamon suorapalvelutyöt, kuorma-auton jarrulaitteiden huolto ja korjaus, kuorma-auton alusta- ja hallintalaitteiden korjaus, hydrauliiikka- ja pneumaattikalaitteiden huolto ja korjaus sekä metallirakenne ja hitsaustyöt.

Autokorinkorjauksen osaamisalan (autokorinkorjaaja) pakolliset osat ovat korinrakenne- ja materiaalitekniikka, korjaus- ja oikaisutekniikka sekä asennustekniikka. Valinnaiset osat ovat pohjustus, ajoneuvovahinkojen korjaus, auton turvatekniikka, ajoneuvojen korisähkövarus-

teiden testaus ja korjaus sekä korjaamon suorapalvelutyöt.

Automaalauksen osaamisalan (automaalari) pakolliset osat ovat asennustekniikka, korityöt, maalauksen esikäsittelyt ja ruiskumaalaustekniikka. Valinnaiset osat ovat sävytystekniikka, raidoitus, teksti- ja kuviomaalaus, erikoismaalaukset, korroosionestomaalaus, muoviosien korjaus ja maalaus sekä autokorintyöt.

Automyynnin osaamisalan (automyyjä) pakolliset osat ovat auto- ja varaosamyynnin yleistaidot, markkinointi, myyntityö ja asiakaspalvelu, autokauppa sekä ajoneuvon perustekniikka. Valinnaiset osat ovat auto- ja lisävarustemyynti, uusien autojen myynti, käytettyjen autojen myynti, yritysautojen myynti, tavaraautomyynti sekä ajoneuvon tekniikkaan liittyvä varaosien myyntityö.

Varaosamyynnin osaamisalan (varaosamyyjä) pakolliset osat ovat auto- ja varaosamyynnin yleistaidot, markkinointi, varaosamyyntityö ja asiakaspalvelu, varaosa- ja varastotyö sekä hankinta ja ajoneuvon tekniikkaan liittyvä varaosien myyntityö. Valinnaiset osat ovat neuvonta ja kustannusarviot, autokorinosien

ja pintakäsittelyaineiden myyntityö, raskaan kaluston varaosatyo, pienkoneiden tekniikka ja varaosien myyntityö, työko- ja hydraulikkavaraosamyynti sekä sähkö- ja dieseltarvikemyynti.

Ajoneuvoasentajilla on valmiudet autotekniikan, työmenetelmien, työvälineiden ja asiakaspalvelun osaamista vaatiin tehtäviin, autokorinkorjaajilla vaurioituneiden ajoneuvojen alustan, korin ja korinvarusteiden korjaustöihin. Automaalarit suoriutuvat pintakäsittelyyn liittyvistä tehtävistä. Automyyjillä on valmiudet työskennellä uusien autojen, vaihtoautojen sekä näiden varusteiden osto-, myynti- ja markkinointitehtävissä. Varaosamyyjät hallitsevat varusteiden ja tarvikkeiden myyntityön.

Lennonjohdon pt

Tutkinto antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet toimia lähi- ja lähestymislennonjohtajana sekä jatkokoulutusvalmiudet alan muihin tehtäviin, tutkinnon suorittaneella on myös perusvalmiudet kansainvälisiin lennonjohdon tehtäviin.

Tutkinnon yleistavoitteena on alansa työtehtävät hallitseva ammattilainen, joka osaa johtaa vastuullaan olevaa liikennettä turvallisesti. Hän osaa johtaa useita ilma-aluksia sekä maaliikennettä samanaikaisesti aiheuttamatta tarpeetonta viivytystä lentoliikenteelle. Hän kykenee toimimaan nopeasti vaihtuvissa liikennetilanteissa ja osaa soveltaa kuhunkin tilanteeseen parhaiten sopivia liikennetarkaisuja ja johtamismenetelmiä sekä hän on osaa arvioida tekemiensä liikennetarkaisujen vaikutusta tuleviin liikennetilanteisiin. Tutkinnon suorittaneella on lennonjohdon työn edellyttämä kielitaito (suomi/ruotsi, englanti) sekä sellainen tietotekniikan hallinta, että hän kykenee suoriutumaan jatkuvasti tietoteknistyvän alan työtehtävistä hyvin.

Lennonjohtoyksiköiden koko vaihtelee 1–2 hengen työpisteistä useiden työpisteiden ja kymmenien henkilöiden yksiköihin. Suurilla lentoasemilla lennonjohtajan päätehtävä on ilmailukennepal-

velujen antaminen, pienillä lentoasemilla lennonjohtajat vastaavat myös muista lennonvarmistuspalveluista. Yhteistyöverkostoa ovat muun muassa toiset lentoasemat, aluelennonjohdot, lennostot sekä lentoyhtiöt. Työssä on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia ja niihin perustuvia kansallisia ilmailumääräyksiä. Työ on vuorotyötä, koska lennonvarmistuspalveluja tarjotaan kaikkina vuorokaudenaikoina.

Suomessa työskentelee noin 300 lennonjohtajaa. Uusia lennonjohtajia koulutetaan vuosittain 20–30. Lennonvarmistusalan perustutkintoon hakeutuville järjestetään moniosainen soveltuvuustesti. Hakijalla on oltava ilmailumääräysten mukainen voimassa oleva lääketieteellinen kelpoisuustodistus. Voidakseen antaa ilmailukennepalveluja lennonjohtajat tarvitsevat kansainvälisten ilmailumääräysten mukaisen lupakirjan. Lennonvarmistusalan perustutkinnon ja siihen sisältyvän käytännön harjoittelun hyväksytysti suorittaneet voivat hakea lennonjohtajan lupakirjaa Lentoturvallisuushallinnon lupakirjajaostolta. Lupakirjaan merkitään eri lennonjohtotehtäviin oikeuttavat kelpuutukset. Kelpuutus myönnetään kutakin lennonjohtotehtävää ja -yksikköä varten erikseen. Säilyttääkseen lupakirjansa lennonjohtajien tulee työskennellä lennonjohtotehtävissä määrätty määrä tietyn ajanjaksona ja läpäistä vuosittaiset työsuoritus- sekä lääkärintarkastukset.

Jatko-opintomahdollisuuksia: Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus, jonka mukaan hän on kelpoinen pyrkimään ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Luontevia jatkokoulutusväyliä lennonjohdon perustutkinnon suorittaneelle ovat mm. ammattikorkeakouluissa tekniikan ja liikenteen alalla ammattikorkeakoulututkinto, insinööri (AMK) ja korkeakouluissa diplomi-insinööri.

Lentokoneasennuksen pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat ilmailun perusteet, ilma-aluksen huoltotekniikka ja ilma-aluksen järjestelmät. Lupakirjaluokkaan B1 (lentokone- tai helikopteriasentaja) tähtäävän osaamisalan pakolliset osat ovat ilma-aluksen voimalaitteet, suihkumoottorit ja ilma-aluksen voimalaitteet, mäntämoottorit. Lupakirjaluokkaan B2 (avioniikka-asentaja) tähtäävän osaamisalan pakolliset osat ovat ilma-aluksen avioniikka sekä radio- ja suunnistusjärjestelmät.

Lupakirjaluokkaan B1 tähtäävän osaamisalan valinnut osaa suorittaa erilaisia ilma-aluksen rakenteiden, järjestelmien, moottoreiden, laitteiden ja osien huolto-, korjaus-, vianetsintä- ja viankorjaus- sekä tarkastustehtäviä. Hän osaa tehdä laitevaihtoja, osa- ja loppukokoonpanoja ja niihin liittyviä testaustoimia sekä erilaisia täyttöjä, rasvauksia ja voiteluja. Työssään hän osaa käyttää tavanomaisia ja erikoistyövälineitä, testi- ja mittalaitteita sekä huolto-ohjeita.

Lupakirjaluokkaan B2 tähtäävän osaamisalan valinnut osaa suorittaa ilma-aluksen sähköisiä toimintoja, elektroniikkaa ja digitaalitekniikkaa sisältävien laitteiden ja järjestelmien sekä mittareiden huolto-, vianetsintä-, viankorjaus-, tarkastus-, säätö- ja testaustoimet. Hän suoriutuu laitevaihtoista niihin kuuluviin testausineen. Perustyökalujen lisäksi hän osaa käyttää alan erikoismittareita ja testilaitteita sekä huolto-ohjeita.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet työskennellä kaikissa lentokoneasennuksen osaamista vaativissa yleistehtävissä.

Logistiikan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on logistiikan perustaidot.

Kuljetuspalvelujen osaamisalan (autonkuljettaja) pakolliset osat ovat ajoneuvon huoltaminen, kuljettaminen ja kuorman-

käsittely. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 2–4 osien laajuudesta riippuen: kuorma-autotekniikka, tavara-liikenteen suoritealakohtainen erikoistuminen, ulkomaanliikenteen kuljettajan tehtävät, kuljetusyrittäjänä toimiminen, yhdistelmäajoneuvon käsittely, henkilöliikenne, työkoneiden käyttö ja huolto sekä varastointitekniikka.

Varastopalvelujen osaamisalan (varastonhoitaja) pakolliset osat ovat tavarantoimituksen vastaanottotarkastus, tavarantoimituksen säilytys ja keräily, tavarantoimituksen lähetys sekä inventointi ja saldohallinta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava 2–4 osien laajuudesta riippuen: työkoneiden käyttö ja huolto, varastopalveluyrittäjänä toimiminen, varastopalvelujen markkinointi, ADR-kappaletavarakuljetusten perusteet, varaston tietojärjestelmät sekä suoritealakohtaiset varastotoiminnot.

Kuljetuspalvelujen osaamisalan valinnut tuntee ajoneuvonsa liikennekelppoisuuden vaatimukset ja osaa varmistaa ajoneuvon ja sen lisälaitteiden teknisen ja turvallisen toimivuuden. Hän hallitsee tavallisimmat huoltotoimet ja käsityökaluin tehtävät varaosien vaihdot. Hän osaa lastata ajoneuvon säädösten ja olosuhteiden sallimaan maksimikuorman ja kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti, taloudellisesti ja vastuullisesti. Hän tuntee kuljetuksiin liittyvät vakuutukset ja työhönsä liittyvät työsuojelusäädökset. Hän on asiallinen ja joustava asiakaspalvelija ja osaa kommunikoida ajoneuvojen ja kuljetusalan viestintävälineillä.

Varastopalvelujen osaamisalan valinnut suoriutuu varastoalan tehtävistä käsin, koneellisesti esim. trukilla tai automaattisilla laitteilla. Hän pystyy hoitamaan varaston asiakirjat ja varastokirjanpidon käsin tai tietotekniikkaa käyttäen. Hän tuntee varastotalouden vaikutuksen yrityksen talouteen ja kansainvälisten materiaalivirtojen perustoiminnot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet toimia kaikissa varasto- ja kuljetusalan osaamista vaativissa yleisteh-

vissä sekä valitsemansa osaamisalan mukaisissa työtehtävissä.

Merenkulkualan pt

Kansi- ja konekorjauksen osaamisalan (korjaaja) pakolliset osat ovat kansi- ja konevahtimies (merenkulkualan perusosaaminen, STCW/4 ja A-III/4), yleistekninen osaaminen, merikuljetustekniikka, lastit ja lastinkäsittelyvälineet, laivakonetekniikka, laivakoneet ja apujärjestelmät, sähkö- ja automaatiotekniikka sekä huolto ja kunnossapito. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: kuljettaja, tieto- ja viestintätekniikka.

Matruusin osan suorittamiseksi on suoritettava pakollisina kansi- ja konevahtimies, yleistekninen osaaminen, merikuljetustekniikka sekä huolto ja kunnossapito (kansiosuus). Konemiehen osan suorittamiseksi on suoritettava pakollisina kansi- ja konevahtimies, laivakonetekniikka, sekä huolto ja kunnossapito (koneosuus). Sähkökäytön osaamisalan (laivasähköasentaja) pakolliset osat ovat kansi- ja konevahtimies (A-II/4 ja A-III/4), sähkötekniikka, elektroniikka, sähkökojeet ja laitteet, hälytys- ja valvontalaitteet, laiva-automaatio, laivojen sähkö- ja konekäytöt sekä navigointi- ja viestintälaitteet.

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: yleistekninen osaaminen, tieto- ja viestintätekniikka.

Kansipäällystön osaamisalan (vahtiperämies) pakolliset osat ovat kansi- ja konevahtimies (A-II/4 ja A-III/4), navigaatio (A-II/1), merikuljetustekniikka (A-II/1), merimiestaito ja johtaminen (A-II/1 ja A-III/1) sekä ohjattu harjoittelu (A-II/1.6).

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: radioasemanhoitaja (A-IV/2-GOC), koneenhoitaja, lääkintähuollon lisäkoulutus (A-VI/4-2). Konepäällystön osaamisalan (vahtikonemestari) pakolliset osat ovat kansi- ja konevahtimies (A-II/4 ja A-III/4), laivakonetekniikka (A-III/1), merimiestaito ja johtaminen

(A-II/1 ja A-III/1), sähkö- ja automaatiotekniikka I (A-III/1), huolto ja kunnossapito (A-III/1) sekä ohjattu harjoittelu (A-III/1.2).

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: sähkö- ja automaatiotekniikka II, kotimaanliikenteen laivuri, kuljettaja, radioasemanhoitaja (A-IV/2, ROC).

Ohjattu harjoittelu on pakollinen niille tutkinnon suorittajille, joilla ei ole aluksen miehityksestä ja laivaväen pätevyydestä annetun asetuksen (1256/1997 § 27 3 kohta b) 24 kuukauden hyväksytyttä meripalvelua ja työkokemusta.

Kansi- ja konekorjauksen osaamisalan suorittaneella on merenkulkijoiden koulutuksesta, pätevyyskirjoista ja vahdinpidosta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen, sitä vastaavan EY-direktiivin ja suomalaisen asetuksen mukainen vahtimiehen pätevyys kansi- ja konepalveluun.

Sähkökäytön osaamisalan suorittaneella on edellä mainittujen asiakirjojen mukainen kansi- ja konevahtimiehen pätevyys sekä pätevyys toimia laivasähkömiehenä aluksella. Kansipäällystön osaamisalan suorittaneella on oikeus toimia vahtipäällikkönä komentositavahdissa.

Konepäällystön osaamisalan suorittaneella on oikeus toimia konevahdin vahtipäällikkönä.

Ammattitutkinnot

Ajoneuvonosturinkuljettajan at

Tutkinnossa on neljä pakollista osaa: ajoneuvonosturinkuljettajan perusosaaminen, nosturin rakenne ja kunnossapito, nosturin siirrot ja nosturin käyttö eri ympäristöissä. Erillisenä osatutkintona tai ylimääräisenä, vapaasti valittavana osana on lisäksi mahdollisuus suorittaa kuormausnosturin käyttö asennustyössä, kurottajan käyttö nostotyössä, ajoneuvonalustaiset henkilönostimet ja yrittäisyys.

jätehuollon, työ- ja ympäristönsuojelun vaatimukset. Hän tuntee kuluttajansuojalain ja korjausehdot. Hän tuntee tietotekniikan perusteet. Hän osaa suunnitella oman työnsä ja toimia suunnitelman mukaisesti. Hän osaa tehdä kirjallisen työtilauksen ja kustannusarvion automaalaamon hinnoitteluohjeistoa käyttäen.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia maaleja, massoja, kiillotus- ja puhdistusaineita sekä työmenetelmiä ja tekniikoita. Hän osaa käyttää tarvittavia koneita ja laitteita sekä huoltaa niitä. Hän osaa huomioida työterveyden ja -turvallisuuden vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja taitaa pohjustustöiden työvaiheet ja ymmärtää niiden tarkoituksen. Hän osaa tehdä esikäsittelytyöt ja auton suojauksen. Hän hallitsee erilaiset ruosteenpoistomenetelmät ja niiden käytön. Hän osaa valita kohteeseen oikean pohjustusmenetelmän.

Tutkinnon suorittaja tuntee maalaus-kammion toimintaperiaatteet ja osaa tehdä perussäädöt valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Hän osaa sekoittaa värit ja etsiä sävyt. Hän taitaa pintamaalauksen sekä paikka- ja häivytsmaalauksen vaiheet. Hän osaa korjata maalauksvirheet ja viimeistellä auton luovutus-kuntoon.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa autoissa käytettävät muovilaadut ja osaa valita kohteeseen oikeat menetelmät. Hän osaa valita oikeat aineet ja maalata kaikki korirakenteen ulkopuolisten muoviosien maalaukset. Hän osaa tehdä raidoituksia ja teippauksia. Hän tuntee design-maalauksia ja tekstinteon perusteet. Hän osaa tehdä koko-, paikka- ja häivytsmaalauksia monikerrosmaalausmenetelmillä.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää sähkötekniikan ja mittatekniikan perusteet. Hän osaa paikantaa yksinkertaiset viat osien kiinnityksissä. Hän osaa testata ja vaihtaa akun. Hän osaa asentaa auton valot määräysten mukaisesti ja tarkastaa

niiden toiminnan. Hän ymmärtää käynnistysvikoja. Hän osaa asentaa maalauksen jälkeen auton ulkoiset osat.

Tutkinnon suorittaja tuntee tavanomaiset korirakenteet, raaka-aineet, korityövälineet ja työmenetelmät. Hän osaa irrottaa, merkitä ja kiinnittää korirakenteen osat maalausta varten. Hän osaa tehdä pieniä oikaisutöitä käsityövälineillä. Hän tunnistaa muovilaadut ja taitaa niiden peruskorjauksen.

Vapaavalintaisen yrittäjyys-osan suorittaja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan. Hän hallitsee yrittäjyyden perusteet. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia pohjustus- korroosionesto- ja maalaustehtävissä automaalaamoissa, -korjaamoissa ja tehtaalla tai itsenäisinä yrittäjinä.

Automyyjän at

Tutkinnon osat ovat auto- ja/tai kone-myyjän yleistaidot, myyntityö ja asiakaspalvelu, markkinointi, auto- ja/tai konekauppa sekä tekninen neuvonta ja kustannusarviot. Tutkinnon näytöt voivat suuntautua henkilöautojen, kuorma- ja linja- autojen tai työkoneiden myyntityöhön. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittanut tuntee auto- ja/tai konekauppaa koskevan kuluttajansuoja-, kauppa- ja tuotevastuulain perusteet. Hän tuntee alan liikkeen kustannusrakenteen, katelaskennan perusteet, myynnin tuoton ja kannattavuuden sekä ymmärtää niiden vaikutuksen yrityksen talouteen. Hän osaa henkilökohtaisen myyntityön ja ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen. Hän hallitsee eri maksuvälineiden ja rahoitusvaihtoehtojen käytön.

Tutkinnon suorittanut tuntee alansa tuotteet ja auto- tai konekaupan eri vaiheet ja tehtävät. Hän osaa tarjota asiakkaalle oikean tuotteen tarvittavine lisävarusteineen. Hän pystyy toimimaan vaihtoyksikön ostajana sekä osaa määrittää luotettavasti auton sisäänostohinnan ja välirahan. Hän tuntee riittävän laajasti

yleisimpien tuotteiden tekniset perustoinnot ja pystyy antamaan tietoa tuotteesta ja sen käytöstä. Hän osaa käsitellä oikein ajoneuvoja esittely-, luovutus-, hinnoittelu- ja koeajotilanteissa.

Tutkinnon suorittanut hallitsee alan ja oman organisaationsa markkinointikäytännön ja -menetelmät. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa myymälämainoksia ja -somistuksia sekä tehdä markkinointisuunnitelmat ja kirjalliset tarjoukset.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät pääasiassa uusien autojen, vaihtoautojen ja näiden varusteiden myynti-, osto- ja markkinointitehtävissä.

Autosähkömekaanikon at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat autosähkömekaanikon yleistaidot, autotekniikka sekä autosähkötekniikka ja elektroniikka.

Näytöt voivat suuntautua osaamisalan mukaan joko henkilöautotekniikkaan, kuorma- ja linja-autotekniikkaan tai työkonetekniikkaan.

Seuraavista osaamisalan mukaisista valinnaisista osista on suoritettava yksi: henkilöautojen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sekä ottomoottorin polttonestelaitteiden asennus ja korjaus, kuorma- ja linja-autojen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden asennus ja korjaus, työkoneiden sähkö- ja elektroniikkalaitteiden asennus ja korjaus. Edellisten lisäksi tai erillisenä osatutkintona voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee autokorjaamossa käytettävät tietokoneet työ- ja testausvälineinä sekä Internetin ja muiden verkkojen käytön tiedonhankinnassa ja viestinnässä. Hän hallitsee korjausehdot ja kuluttajansuojalain perusteet ja osaa tehdä suorapalvelutehtävissä vaadittavia vianmäärittäyksiä, kustannusarvioita ja aikatauluja. Hän tuntee korjaamon kustannusrakenteen sekä asiakaspalvelun, markkinoinnin ja yritystalouden perusteet. Hän osaa hankkia huoltotehtävissä

tarvitsemansa tiedon korjaamon yleisistä tietolähteistä, myös englanninkielisestä tekstistä. Hän ottaa työssään huomioon työsuojelua ja ympäristönsuojelua koskevat määräykset ja ohjeet.

Tutkinnon suorittaja tuntee valitsemansa osaamisalan yleisimpien autojen tai työ-koneiden tekniikan, rakenteet ja toiminnan ja osaa tehdä tavanomaiset huolto-työt, testaukset ja vianmäärittäykset. Hän ymmärtää autosähkötekniikan ja elektronisten järjestelmien, laitteiden ja niiden osien rakenteet ja toiminnan. Hän osaa tehdä käytössä olevien sähköisten ja elektronisten järjestelmien, laitteiden, lisävarusteiden sekä niiden osien asennuksia, testauksia ja säätöjä. Hän osaa korjata niiden viat valmistajien antamien ohjeiden mukaisesti. Hän osaa tehdä mittauksia ja testauksia yleisesti käytössä olevilla mittareilla ja testereillä. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalan mukaisen osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä henkilöautojen, raskaan kaluston tai työ-koneiden sähkö- ja elektroniikkajärjestelmien korjaus- ja huoltotehtävissä.

Henkilöautomekaanikon at

Henkilöautomekaanikon ammattitutkinto

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat henkilöautomekaanikon yleistaidot, henkilöautotekniikan perustaidot ja autosähkötekniikan yleistaidot.

Lisäksi on suoritettava vähintään kaksi seuraavista osista: moottorin ja voimansiirtolaitteiden mekaaniset korjaukset; alusta-, jarru- ja ohjausjärjestelmien mekaaniset korjaukset; moottorin, vaihteiston ja ajodynamiikan ohjausjärjestelmät ja korin sähköjärjestelmät. Lisäksi kaikki voivat suorittaa vapaavalintaisesti osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tarvittavat matemaattisluonnontieteelliset perusteet ja selviytyy tehtävistään vieraalla kielel-

lä. Hän hallitsee korjausedot ja kuluttajansuojalain perusteet sekä huomioi työsuojelu- ja jätehuoltomääräykset sekä työergonomian. Hän osaa työskennellä laadukkaasti ja taloudellisesti. Hän osaa käyttää erilaisia mittaus- ja testauslaitteita ja tulkita mittausarvot. Hän osaa hakea tietoa eri tietolähteistä.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä katsastustarkastuksen ja -kunnostuksen sekä huoltaa yleisimmät henkilö- ja pakettiautot. Hänellä on kylmälaitekäsittelyssä Tukesin edellyttämä osaaminen. Hän hallitsee yleisimpien henkilö- ja pakettiautojen sähköisten ja elektronisten ajoneuvojärjestelmien perusrakenteet, toiminnan ja vianetsinnän. Hän tuntee virtapiiriikaavioiden rakenteen. Hän osaa korjata yleisimpien henkilö- ja pakettiautojen moottorit sekä moottorin yhteydessä olevat apulaitteet sekä kytkimet, vaihteistot, veto- ja tasauspyörästöt sekä nivel- ja vetoakselit.

Tutkinnon suorittaja osaa lisäksi valitsemiensa osien mukaiset erikoistiedot ja -taidot. Hän osaa muun muassa tehdä henkilö- ja pakettiautojen alusta-, jousitus-, jarru-, ja ohjauslaitteisiin liittyvät mittaukset ja testaukset sekä osaa tulkita mittausarvot ja korjata mekaaniset viat. Hän tuntee moottori-, vaihteisto- ja ajodynamiikkajärjestelmät ja osaa testata, huoltaa ja korjata niitä. Hän tuntee korin sähköjärjestelmät ja osaa korjata niitä ja asentaa lisävarusteita. Yrittäjyyden valinnut tietää yritystoiminnan käsitteet ja yritysmuodot. Hän tuntee oman alansa ja itsensä mahdollisuudet ja yrittäjyyden vaatimukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä henkilö- ja pakettiautojen korjaus- ja huoltotehtävissä.

Lastinkäsittelyalan at

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä neljästä osasta yrityksen, asiakkaiden ja tuotteiden tunteminen, lastinkäsittelyn perusteet, lastinkäsittely koneellisesti, merkinanto ja liikenteenohjaus. Lisäksi on valittava yksi seuraavista lastintuenta,

lastinlaskenta (taljaus), kansinostotyöt, nosturityöt, erikoiskonetyöt ja satama-kohtaiset erikoistyöt.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää yrityksen viestintä- ja tietojärjestelmiä, tulkita työalueensa raportteja ja tunnuslukuja sekä toimia yritysturvallisuusmääräysten mukaisesti. Hän hallitsee asiakaspalvelun ja tuntee käsiteltävät tuotteet ja niiden laatuvaatimukset ja käsittelymerkinnät.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tavaroiden ja lastiyksiköiden kiinnittämisen sekä irrottamisen aluksella, laiturilla ja varastoalueella. Hän soveltaa oikeita, ergonomisia työtapoja. Hän osaa toimia työturvallisuuslainsäädännön ja yritysturvallisuusmääräysten mukaisesti. Hän osaa käsitellä tavaroita ja yksiköitä erilaisen siirtokoneilla. Hän osaa tietotekniikan perusteet ja osaa hakea/syöttää tietoa tietojärjestelmästä/tietojärjestelmään. Hän osaa toimia itsenäisesti normaalissa lastinkäsittelyssä. Hän osaa toimia ja suojautua oikein vaarallisia aineita käsiteltäessä (valtionneuvoston asetus vaarallisten aineiden kuljetuksesta ja tilapäisestä säilytyksestä satama-alueella 251/2005).

Tutkinnon suorittaja osaa toteuttaa itsenäisesti, järjestelmällisesti ja turvallisesti lastausjärjestyksen. Hän osaa ohjata hyväksytyin käsimerkein tai radioteitse nosturin- ja/tai kansikoneen kuljettajaa siten, että kuljettaja pystyy hallitsemaan taakkaa kaikissa olosuhteissa. Hän osaa ohjata liikennettä laivojen rampeilla, kansilla ja terminaalien ovilla sekä kentillä.

Tutkinnon suorittajalla on valitsemisensa tutkinnon osissa vaadittava ammattitaito. Hän osaa muun muassa tukea ja kiinnittää lastin. Hän osaa tarkastaa tulevan ja lähtevän tavarantoimen sekä dokumentoida sen. Hän osaa ohjata kansikonetta ja käyttää aluksella olevia nostolaitteita ja kuljettimia. Hän osaa käyttää kiskonosturia, mobilinosturia, ajoneuvonosturia tai satamapuominosturia. Hän hallitsee tavarantoimen ja lastiyksiköiden käsittelyn erikoiskoneella esimerkiksi vetomestarilla,

kurottajalla, konttikoneella, pyöräkuormaajalla tai lukilla. Hän osaa tehdä satamakohtaista erikoistyötä. Lastinkäsittelyalan tutkintotoimikunta päättää etukäteen, mikä satamakohtainen erikoistyö hyväksytään tutkintoon.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät satamien lastinkäsittelyssä.

Lentoasemapalvelujen at

Tutkinnon suorittaminen edellyttää yhteensä viiden osan hyväksyttyä suoritusta.

Kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat lentoasemapalvelujen yleistaidot ja toiminta lentoasemaympäristössä. Lisäksi valitaan kolme seuraavista: lentokenttien kunnossapito, kunnossapito- ja maapalvelukaluston huolto, lentokoneiden ja -aseman maapalvelut ja pelastustoiminta. Lisäksi voidaan suorittaa osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee lentoaseman asiakaspalvelun, tarvittavan tietotekniikan, työsuojelun, turvallisuuden ja jätehuollon määräykset. Hänellä on riittävä kielitaito ja tietojenhankintakyky. Hän ymmärtää lentoaseman palvelukokonaisuuden ja osaa noudattaa alaa koskevia määräyksiä ja ohjeita sekä kykenee toimimaan oikein tavallisissa onnettomuustilanteissa sekä kiinteistönhoidon poikkeustilanteissa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee lentokenttäalueen kunnossapitotyöt sekä osaa huoltaa niihin käytettäviä laitteita ja koneita. Hän hallitsee säähavaintotekniikan perusteet sekä tuntee sääpalvelun toiminnan ja osaa tulkita sanomatyyppejä. Hän tuntee lentokentän sähkö- ja valojärjestelmät, pysäytysjärjestelmät, lennonvarmistuksen maalaitteet sekä sähkö- ja viestijärjestelmät. Tutkinnon suorittaja osaa tiimin jäsenenä kuormata ja purkaa lentokoneen lastin sekä tehdä tarvittavia huoltotoimia. Hän tuntee koneiden opastamiseen ja siirtämiseen käytettävät merkit ja merkinnät. Hän tunnistaa lentokoneet ja polttoaineet sekä hallitsee

tärkeimpien koneiden jäänehkäisy- ja poistokäsittely.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä lentoasemilla erilaisissa kunnossapito-, huolto- ja asiakaspalvelutehtävissä.

Linja-autonkuljettajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu sekä turvallisuus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava vähintään kaksi: kaupunkiliikenne, kaukoliikenne, tilausajoliikenne. Näiden lisäksi tai erillisenä osatutkintona voi suorittaa yrittäjyys-osan. Tutkinnon suorittajalla tulee olla D-luokan ajo-oikeus ja -kortti.

Tutkinnon suorittaja tietää ajoneuvon liikennekelpoisuuden vaatimukset ja osaa varmistaa linja-auton sekä sen varusteiden ja lisälaitteiden toimivuuden. Hän osaa huoltaa, korjata ja vaihtaa ajoneuvojen ja lisälaitteiden rikkoutuneita osia. Hän tietää ympäristön huomioimisen tärkeyden erilaisissa liikenne-, huolto- ja korjaustilanteissa.

Hän tuntee yrityksen liikeideassa määriteltyjä toimintatapoja ja tavoitteita sekä yritystoiminnan perusteita. Hän tietää työsuorituksensa vaikutuksen yrityksen taloudelliseen lopputulokseen. Hän ymmärtää yhteistyön ja asiakassuhteiden merkityksen organisaatiolle ja palvelun vaikutuksen asiakastyytyvyyteen. Hän osaa käyttää vuorovaikutustaitojaan eri tilanteissa sekä työssä tarvittavia viestintävälineitä ja atk-laitteita.

Hän kuljettaa linja-autoa ohjeiden ja säädösten mukaan turvallisesti, taloudellisesti ja vastuullisesti. Hän tietää kuljettajan oikeudet ja velvollisuudet ja toimii oikein vahinkotapauksissa. Hän osaa suorittaa EA1- ja EA2-kurskien mukaiset ensiaputoimet ja käyttää alkusammutus- ja turvavälineitä. Hän tuntee työaikalain sekä ajo- ja lepoaikamääräykset ja osaa käyttää ajo- ja lepoaikaa rekisteröiviä laitteita. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet kuljettaa linja-autoa vakio-, pikavuoro-, sopimus- ja tilausajoliikenteessä.

Metsäkoneasentajan at

Tutkinnon osat ovat koneiden korjaus, yrittäjyys ja viestintä.

Tutkinnon suorittaja kykenee loogiseen vianhakuun, hankkimaan tarvittavat varaosat ja tarvikkeet, korjaamaan metsäkoneen taloudellisesti ja testaamaan korjaustoimenpiteen onnistumisen konetta ajamalla tai käyttämällä. Lisäksi hän tuntee metsäkoneyrityksen kustannusrakenteen, osaa soveltaa markkinoinnin perusteita ja ymmärtää asiakkaiden ja asiakaspalvelun merkityksen yritystoiminnassa.

Hän hallitsee erilaisten viestintälaitteiden ja -verkostojen käytön ja osaa esitellä omaa työtään ja konettaan.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia metsäkoneasentajina, huoltoneuvojina, raskaskoneasentajina, hydraulikka-asentajina, kuljettaja-asentajina, maanrakennuskoneasentajina, kenttähuoltomiehinä, metsäkone-esittelijöinä ja myyntimiehinä.

Pienkonemekaanikon at

Tutkinnon kaikille yhteiset kolme osaa ovat pienkonemekaanikon yleistaidot, polttoneste-, jäähdytys- ja yritystalous. Lisäksi on suoritettava vähintään kaksi seuraavista osista: moottori- ja raivaussahat sekä muut käsikäyttöiset pienkoneet, ympäristönhoitokoneet, moottorikelkat ja mönkijät, perämoottorit ja vesijetit, moottoripyörät sekä mopedit, mopoautot ja polkupyörät. Lisäksi voi suorittaa vapaavalintaisena osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee yleisesti käytössä olevien pienkoneiden ja niihin liittyvien apulaitteiden rakenteet, polttoaine- ja sähköjärjestelmät. Hän selviytyy työtilausten ja töiden vastaanotosta, kustannusarvioiden laatimisesta, vikojen sekä huolto- ja korjaustoimenpiteiden määrittämisestä, vianetsinnästä, määräaikaishuolto-, korjaus-, säätö- ja testaustoi-

minnasta, koekäytöstä, työn tarkastamisesta ja viimeistelystä, töiden luovutuksesta ja käyttöopastuksesta. Hän tietää sähkökäyttöisten koneiden korjaamisen rajoitukset (vaaditaan erillinen sähköalan pätevyystodistus).

Tutkinnon suorittaja tuntee varaosajärjestelmät ja osaa käyttää alalla esiintyviä varaosaluettelaita. Hän osaa tilata ja hankkia varaosat ja tarvikkeet sekä osaa käyttää taloudellisesti varaosia, tarvikkeita, tarveaineita ja materiaaleja. Hän osaa käyttää ja koeajaa korjaamiaan pienkoneita huomioiden työssään työturvallisuuden. Hän osaa opastaa koneiden käyttöä. Hän tuntee takuujärjestelmät ja toimii niiden ehtojen ja ohjeiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää liiketalouden periaatteet ja hallitsee asiakaspalvelun ja markkinoinnin tuote-esittelyt. Hänellä on perusvalmiudet oman alan työtehtävissä tarvittavien atk-laitteiden ja perusohjelmien käytöstä. Hän osaa hankkia tarvitsemansa tekniset tiedot, sähköarvot jne. myös englanninkielisistä tietolähteistä, korjaamokäsikirjoista ja huoltotiedotteista.

Hän osaa ammattinsa edellyttämät matematiikan, fysiikan ja kemian perustehtävät. Tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemiensa tutkinnonosien mukaisten laitteiden huollon, korjaukset ja säätötyöt. Tutkinnon suorittaneet toimivat laajaa työkokemusta vaativissa tehtävissä pienkoneiden myynti- ja huoltoyrityksissä sekä itsenäisinä yrittäjinä.

Puutavaran autokuljetuksen at

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: ajoneuvotekniikka, kuljetustekniikka, puutavaravarastotyöskentely, laatu ja asiakaspalvelu sekä lainsäädäntö. Valinnaisena osana on yrittäjyys. Tutkintoon osallistujalla tulee olla CE-ajoneuvoluokan ajo-oikeus ja -kortti.

Tutkinnon suorittaja tietää näytössä käytettävän ajoneuvon hallintalaitteet ja lisälaitteet. Tutkinnon suorittaja tietää

puutavara-ajoneuvojen erilaiset rakenteet tunnistuen metsä- ja mepa-ajoneuvot toisistaan. Lisäksi hän tietää niiden käyttötarkoitukset ja ajoneuvojen erityisominaisuudet sekä osaa tulkita rekisteriotetta.

Tutkinnon suorittaja osaa huoltaa ajoneuvoa ja vaihtaa käsityövälinein tavallisimmat varaosat. Hän osaa ottaa huomioon lisävaurioiden mahdollisuuden ja määritellä korjaustoimet mahdollista korjaamokäyntiä varten. Hän ottaa työssään huomioon laatu- ja ympäristövaatimukset. Tutkinnon suorittaja osaa käyttää puutavara-ajoneuvon erityisvarusteita turvallisesti ja määrittää niiden turvallisen toimivuuden. Hän osaa käsitellä ajoneuvoaan erilaisissa keli- ja tieolosuhteissa sekä kuormata ajoneuvon oikein. Hän osaa hoitaa kuljetusmääräysten ja vastaanottotodistusten kirjanpidon.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja järjestää puutavaravarastot (terminaalit) toimiviksi kokonaisuuksiksi sekä tietää puutavaraerien erillään pidon tärkeyden. Hän tunnistaa ja osaa lajitella kaupalliset puutavaralajit sekä tuntee kuljetettavan puutavaran ominaisuuksia. Hän tuntee mittauksen perusteet ajoneuvossa eri menetelmillä mitattaessa.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida puutavaraerän jäämämäärän varastorekisteriä varten tai päättää puutavaraerästä tai kaupasta. Hän tietää tehtaiden ja sahojen yleisimmät purkumenettelyt ja vastaanottotoiminnan. Tutkinnon suorittaja osaa määritellä, mitä yhteistyö ja asiakassuhteet merkitsevät organisaatiolle. Hän tuntee yrityksen kustannusrakenteen ja tietää toimintansa merkityksen kuljetusyritykselle.

Tutkinnon suorittaja tuntee työaikalain sekä ajo- ja lepoaikamääräykset sekä osaa täyttää niihin liittyvät asiakirjat. Hän osaa käyttää ajoneuvotietokonetta, ajoopiirturia tai digitaalista ajovalvontalaitetta. Hän tuntee alaa koskevat määräykset, lainsäädännön sekä yleiset ohjeet tielikenteessä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä puutavaran kuormauksen, kuljetuksen ja varastoinnin tehtävissä.

Raskaskalustomekaanikon at

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on raskaskalustomekaanikon yleisosaaminen.

Kuorma- ja linja-autotekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat raskaan kaluston huolto sekä raskaan kaluston alusta-, jarru- ja ohjauslaitteiden korjaus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: raskaan kaluston voimansiirron korjaus, raskaan kaluston moottorin korjaus, raskaan kaluston varusteiden korjaus.

Työkonetekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat rakenteiden korjaus sekä alusta- ja hallintalaitteiden korjaus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: moottori ja voimansiirto, hydrauliiikka ja pneumatiikka, sähkötekniikka ja elektroniikka. Edellisten lisäksi tai erillisinä osatutkintona voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja hallitsee auto- tai työkonekorjaamossa käytettävät tietokoneet työ- ja testausvälineinä sekä Internetin ja muiden verkkojen käytön tiedonhankinnassa ja viestinnässä. Hän hallitsee korjausehdot ja kuluttajansuojalain perusteet ja osaa tehdä suorapalvelutehtävissä vaadittavia vianmäärittämiä, kustannusarvioita ja aikatauluja. Hän tuntee korjaamon kustannusrakenteen sekä asiakaspalvelun, markkinoinnin ja yritystalouden perusteet. Hän osaa hankkia huoltotehtävissä tarvitsemansa tiedon korjaamon yleisistä tietolähteistä, myös englanninkielisestä tekstistä. Hän ottaa työssään huomioon työsuojelua ja ympäristönsuojelua koskevat määräykset ja ohjeet.

Kuorma- ja linja-autotekniikan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja tuntee raskaan ajoneuvokaluston rakenteet ja toiminnan ja osaa tehdä huoltotyöt ja katsastustarkastukset. Hän tuntee tärkeimpien sähkö- ja elektroniikkajärjes-

telmien rakenteet ja toimintaperiaatteet ja osaa etsiä niistä viat. Hän osaa käsitellä raskaita ajoneuvoja ja ajoneuvoyhdistelmiä niin, että pystyy tekemään ajoneuvojen siirrot ja toimintakunnon tarkastukset korjaamalla. Hän tuntee raskaan ajoneuvokaluston yleisimpien alusta-, jarru- ja ohjauslaitteiden perustekniikan, rakenteen ja toiminnan ja osaa tehdä vianmäärittäykset, korjaukset ja huollot.

Työkonetekniikan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja tuntee työkonoiden ja laitteiden korjauksessa käytettävät työvälineet ja raaka-aineet. Hän osaa suunnitella ja tehdä rakennekorjauksia annettujen laatuvaatimusten mukaisesti ja ottaa korjaustöissä huomioon kappaleiden muotoilun ja hitsauskiinnityksen perusteet. Hän tuntee tela- ja pyöreelementtien työkoneiden alusta-, ohjaus- ja jarrujärjestelmien sekä ohjaamon varusteiden ja esiohjauslaitteiden rakenteet ja toimintaperiaatteet. Hän osaa suorittaa alusta- ja hallintalaitteiden testaukset, säädöt, huollot ja korjaukset. Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee osaamisalansa valinnaisen osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä raskaan ajoneuvokaluston korjaus- ja huoltotehtävissä.

Varaosamyyjän at

Tutkinnon osat ovat varaosamyyjän yleistaidot, myyntityö ja asiakaspalvelu, markkinointi, varaosien hankinta ja varastointi sekä tekninen neuvonta ja kustannusarviot. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee varaosa- ja tarvikekauppaa koskevan kuluttajansuojaja-, kauppa- ja tuotevastuulain perusteet sekä moottoriajoneuvojen ja niiden osien korjausehdot. Hän tuntee alan liikkeen kustannusrakenteen, katelaskennan perusteet, myynnin tuoton ja kannattavuuden sekä ymmärtää niiden vaikutuksen yrityksen talouteen. Hän taitaa henkilökohtaisen myyntityön ja ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen. Hän hallitsee eri maksuvälineiden ja rahoitusvaihtoehtojen käytön.

Tutkinnon suorittaja tietää, miten varaosia varastoidaan ja inventoidaan. Hän osaa tilata, lähettää ja tarkastaa vastaanotettavat tuotteet. Hän ymmärtää hinnoittelun periaatteet ja tuntee laskutukseen liittyvät tehtävät. Hän tuntee maahantuojien ja tukkuliikkeiden tuotevalikoiman ja osaa valita varastoitavan valikoiman kannattavasti sekä asiakkaan että liikkeen kannalta. Hän hallitsee alan ja oman organisaationsa markkinointikäytännön ja -menetelmät. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa myymälämainoksia, myyntihyllyjä ja somistuksia sekä tehdä markkinointisuunnitelmat ja kirjalliset tarjoukset.

Tutkinnon suorittaja tuntee auton ja/tai koneen kokonaisrakenteen sekä eri laitteiden ja osien toiminnan ja tehtävät. Hän pystyy antamaan asiakkaalle käyttö- ja tuotetietoa sekä neuvoja säädösasioissa. Hän osaa tarjota asiakkaalle varaosan lisäksi myös muut, työn yhteydessä tarvittavat osat ja tarvikkeet, tai paremmin asiakkaan tarvetta vastaavan osan tai kokonaisuuden. Hän osaa tehdä kustannusarvion tarvittavista varaosista.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät pääasiassa myyjinä merkiliikkeissä tai muissa varaosakaupoissa ja he voivat erikoistua kevyen tai raskaan ajoneuvokaluston, työkoneiden, pienkoneiden yms. varaosapalveluun.

Varastoalan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tavarantoimitus, tavarantoimitus ja keräily, tavarantoimitus, varastoinnin ohjaus ja suunnittelu sekä tilaus-toimitusketju. Lisäksi suoritetaan vähintään yksi seuraavista: esimiesvalmiudet, vaarallisten aineiden varastointi ja käsittely sekä varastotoimintoihin liittyvät ajojärjestelyt. Kaikki voivat valita vapaasti osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen päätuotteet ja saapuvien lähetysten käsittelymerkinnät. Hän osaa etsiä turvallisuusohjeet ja toimia oikein havaitessaan vahingon tai puutteen. Hän osaa käyttää

tarvittavia laitteita ja koneita. Hän tuntee yrityksen ympäristö-, turvallisuus- ja ergonomiohjeet. Hän osaa käyttää varastokirjanpitojärjestelmää.

Tutkinnon suorittaja tuntee yleisimmän säilytyskaluston. Hän tuntee yrityksen varastoalueet ja varasto-osoitejärjestelmän. Hän osaa inventoida varaston. Hän osaa kuljettaa trukkia oikein, huoltaa trukin ja siirtää sillä taakkoja.

Tutkinnon suorittaja tuntee pakkaus- ja kuljetusvaihtoehdot sekä kuorman teko- ja kuljetusvaihtoehdot sekä vastuut. Hän osaa käyttää tietojärjestelmää ja tehdä lähetysdokumentit. Hän osaa toimia tehokkaasti ja taloudellisesti sekä tietää asiakaspalvelun tärkeyden.

Tutkinnon suorittaja tietää varastoinnin periaatteet, varastotuotteiden määrät ja arvot sekä kierto nopeuden. Hän tietää ABC-analyysin käytännön sovelluksia. Hänellä on kokonaiskuva koko työprosessista. Hän osaa perustella yrityksen varaston ratkaisut ja tuotteiden sijoittelun. Tutkinnon suorittaja tietää tilaus-toimitusketjun keskeiset vaiheet. Hän tietää miten kustannukset syntyvät ja miten niitä hallitaan. Hän tietää yrityksen hankinta- ja toimituspolitiikan sekä tärkeimmät toimittajat ja asiakkaat. Hän tuntee jakelutievaihtoehdot kotimaassa ja ulkomailla. Hän tietää yleisimpien toimituslausekkeiden merkitykset.

Lisäksi tutkinnon suorittaja osaa valitsemiensa osien tiedot ja taidot. Hän osaa muun muassa perehdyttää työhön ja toimia ristiriitatilanteissa. Hän tuntee vaarallisten aineiden käsittely- ja varastointiohjeet. Hän osaa laskea tarvittavan lastitilan ja tilata kuljetuksen. Hän tietää yrittämisen vaatimukset ja osaa hankkia yrittämisessä tarvittavaa tietoa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä tukku- ja vähittäiskaupan, kuljetus- ja huolintaliikkeiden, tulli- ja satamalaatoksen tai julkisen hallinnon varastoissa

ja hankintaosastoilla tai itsenäisinä yrittäjinä.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu sekä turvallisuus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava vähintään kaksi: kappaletavarakuljetukset, massatavara- ja erikoiskuljetukset, säiliökuljetukset, puutavaran kaukokuljetukset. Näiden lisäksi tai erillisenä osatutkintona voi suorittaa yrittäjyys-osan. Tutkinnon suorittajalla tulee olla CE-ajoneuvoluokan ajo-oikeus ja -kortti.

Tutkinnon suorittaja tietää ajoneuvon liikennekelpoisuuden vaatimukset ja osaa varmistaa ajoneuvon, sen varusteiden ja lisälaitteiden toimivuuden. Hän osaa huoltaa, korjata ja vaihtaa ajoneuvojen ja lisälaitteiden rikkoutuneita osia. Hän tietää ympäristön huomioimisen tärkeyden erilaisissa liikenne-, huolto- ja korjaustilanteissa. Hän tuntee yrityksen liikeideassa määritellyt toimintatapoja ja tavoitteita sekä yritystoiminnan perusteita. Hän soveltaa työtehtävissään yrityksen laatu- ja ympäristöjärjestelmien vaatimuksia. Hän ymmärtää yhteistyön ja asiakassuhteiden merkityksen organisaatiolle ja palvelun vaikutuksen asiakastyytyväisyyteen. Hän osaa kommunikoida ajoneuvoissa ja kuljetusalalla käytössä olevilla viestintävälineillä ja käsimerkeillä sekä käyttää työtehtävissä tarvittavia tietotekniikan sovelluksia.

Hän hallitsee kuorma-auton ja hinattavan ajoneuvon kytkentään ja pysäköintiin liittyvät säädökset ja turvallisuustoimet. Hän kuljettaa yhdistelmäajoneuvoa ohjeiden ja säädösten mukaan turvallisesti, taloudellisesti ja vastuullisesti. Hän osaa soveltaa työssään vaarallisten aineiden kappaletavarakuljetuksia koskevia määräyksiä ja hänellä on voimassa oleva ADR-kappaletavarakuljetuksiin oikeutava lupa. Hän osaa suorittaa EA1- ja EA2-kurssien mukaiset ensiaputoimet ja käyttää alkusammutus- ja turvavälineitä. Hän tuntee työaikalain sekä ajo- ja lepoaikamääräykset ja osaa täyttää niihin

liittyvät asiakirjat. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet kuljettaa ja lastata kuorma-autoa ja yhdistelmäajoneuvoa.

Erikoisammattitutkinnot

Ajojärjestelijän eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat henkilöstöjohtaminen ja yhteistyötaidot, talous ja kannattavuus sekä markkinointi ja asiakaspalvelu. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava toinen: henkilöliikenteen tuotannosuunnittelu, tavaraliikenteen tuotannosuunnittelu. Näiden lisäksi voi suorittaa erillisen, henkilöliikenteen tai tavaraliikenteen yrittäjyyteen liittyvän osan.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää ihmisten johtamisen merkityksen organisaation kilpailutekijänä. Hän tuntee yksilön ja ryhmän käyttäytymisen psykologiaa ja lainalaisuuksia ja edistää aktiivisesti organisaation yhteistoiminnallisuutta. Hän pystyy analysoimaan itseään esimiehenä. Hän tuntee sopimuslainsäädännön ja kuluttajia suojaavan lainsäädännön periaatteet sekä työläisäädännön ja työehtosopimusten keskeisen sisällön.

Hän tietää taloushallinnon tehtävät ja yrityksen kannattavuuteen vaikuttavat tekijät. Hän osaa hinnoitella ja laskuttaa palvelut ja tulkita taloushallinnon raportteja. Hän pystyy arvioimaan vastuullaan olevien toimintojen kannattavuutta ja kustannustehokkuutta ja budjetoidaan yksikkönsä toiminnan. Hän osaa soveltaa käytännön työtilanteissa alan markkinointiperiaatteita, sopimuksia ja lainsäädäntöä. Hän on myynti-, asiakaspalvelu- ja viestintätaitoinen.

Hän kykenee kommunikoimaan suomen ja ruotsin lisäksi ainakin yhdellä organisaation kannalta tärkeällä vieraalla kielellä. Hän tuntee kokous- ja neuvottelukäytännön. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä henkilö- ja tavaraliikenteen ajojärjestelyjen, markkinoinnin ja asiakaspalvelujen esimiestehtävissä.

Autoalan myyjän eat

Tutkinnon kaikille yhteiset pakolliset osat ovat ajoneuvo- ja/tai konemyyjän yleistaidot, markkinointi, myynti ja asiakaspalvelu sekä koulutus-, yhteistyö- ja esimiesvalmiudet. Ajoneuvo- ja/tai konemyynnin osaamisalan pakolliset osat ovat ajoneuvo- ja/tai konekauppa sekä ajoneuvo- ja/tai konetekniikka. Varaosien ja tarvikkeiden myynnin osaamisalan pakolliset osat ovat varaston seuranta ja ohjaus sekä ajoneuvo- ja/tai konetekniikka, tekninen neuvonta ja kustannusarviot. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on joko auto- tai varaosamyynnin ammattitutkinnossa vaadittava ammatillinen osaaminen tai vastaavat tiedot ja taidot. Hän osaa hyödyntää työssään monipuolisesti uusinta teknologiaa. Hän ymmärtää työsuojelun, ergonomian ja ympäristönsuojelun merkityksen yrityksen toimintaan ja tuotavuuteen vaikuttavina tekijöinä. Hän tuntee yrityksessään käytössä olevan laatu- ja ympäristöjärjestelmän ja osaa kehittää omaa ja yksikkönsä toimintaa sen edellyttämällä tavalla.

Hän tuntee asiakassuuntaisen markkinoinnin sekä auto- ja varaosamyynnin markkinointiin liittyvät tehtävät. Hän pystyy suunnittelemaan myyntikampanjoita, hankkimaan uusia asiakkaita ja tunnistamaan erikoisasiakasryhmien tarpeita. Hän hallitsee myynnin suunnittelemaan ja raportointiin kuuluvat tehtävät ja pystyy laatimaan tarvittavia asiakirjoja. Hän osaa hoitaa itsenäisesti vaativia asiakas- ja viranomaistilanteita. Hän selviytyy yleisimmistä asiakaspalvelu-, myynti- ja neuvottelutilanteista yhdellä vieraalla kielellä. Hän ymmärtää ihmisten johtamisen merkityksen organisaation kilpailutekijänä ja edistää aktiivisesti yrityksen yhteistoiminnallisuutta. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida perehdyttämisen- ja työnopastustoimintaa. Hän pys-

tyy osallistumaan yksikkönsä henkilöstön kehitysuunnitelman laadintaan. Hän tuntee työolainsäädännön periaatteita sekä alan valtakunnallisen ja paikallisen työmarkkinakäytännön ja työehtosopimukset. Hän osaa tulkita ja analysoida organisaationsa tasetta, tuloslaskelmaa ja talouden tunnuslukuja. Hän tuntee eri rahoitusvaihtoehdot sekä ajoneuvojen ja/ tai koneiden varusteluun liittyvän lainsäädännön. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osaamisalan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä joko auto- tai työkonemyyntiin tai varaosa- ja tarvikkepalveluun liittyvässä alan erikoisosaamista vaativissa tehtävissä.

Autoalan työnjohdon eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat johtaminen ja henkilöstön kehittäminen, asiakaspalvelu ja korjaamopalvelujen markkinointi, työnsuunnittelu ja organisointi sekä taloudellinen toiminta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: työpaikkakoulutus, projektiosaaminen, tekniikan asiantuntemus. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee yleiset johtamisperiaatteet, pystyy kannustamaan esimiestyöskentelyyn ja edistää organisaation yhteistoiminnallisuutta. Hän tunnistaa vastuualueensa henkilöstön ammatilliset valmiudet ja kehittämistarpeet ja osaa asettaa työryhmälleen tavoitteet. Hän ottaa johtamistyössään huomioon tuote- ja henkilöstöriskit sekä korjaamotoimintaa koskevat työsuojelu-, turvallisuus- ja ympäristömääräykset. Hän tuntee työolainsäädännön ja korjaamoalan työehtosopimuksen keskeisen sisällön sekä työnantajaa ja työntekijää koskevat oikeudet ja velvoitteet.

Hän tuntee korjaamopalvelujen yleiset markkinointitavat, kaupankäynnin lainsäädännön, sopimusehdot ja sopimuskäytännön. Hänellä on henkilökohtainen myynti- ja asiakaspalvelutaito ja hän osaa käyttää asiakaspalautetta toiminnan kehittämiseen. Hän pystyy arvioimaan

työskentelyään ja laatimaan itselleen tavoite- ja kehitysuunnitelman. Hän osaa käyttää yrityksen ohjaus- ja tietojärjestelmiä ja laatia erilaisia asiakirjoja ja raportteja. Hän hallitsee yksikkönsä työprosessin rakenteen, osaa suunnitella ja ohjata toimintaa ja hyödyntää kulloinkin tarvittavat resurssit.

Hän tuntee korjaamon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät ja osaa hinnoitella palvelut kannattavasti. Hän pystyy osallistumaan vastuualueensa budjetin laadintaan ja ymmärtää tuloslaskelman. Hän osaa laatia investointisuunnitelmia ja osallistua hankintojen valmisteluun. Hän on viestintä- ja neuvottelutaitoinen ja selviytyy työssä tarvittavasta viestinnästä ja teknisestä informaatiosta myös vieraalla kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa esimiestehtävissä autoalan korjaamoiden organisaatioissa.

Autokorimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat autokorimestarin yleistaidot, korin ja rungon vaativan monivauriokorjauksen mittaustaus ja oikaisu, laatu- ja ympäristövastuu, korikorjaamotoiminnot. Lisäksi voi valita erillisenä osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää yrityksen toiminnan ja kannattavuuden periaatteet. Hän hallitsee asiakaspalvelun sekä kykenee yhteistyöhön eri osastojen kanssa. Hän hallitsee ammatissa tarvittavat matematiikan, kemian ja fysiikan taidot. Hän osaa hankkia työtehtävissä tarvitsemansa keskeisen tiedon yleisesti käytetyistä lähteistä, myös englanninkielisestä tekstistä. Hän tuntee korjausehdot, kuluttajansuojalain sekä tietotekniikan perusteet. Hän osaa tehdä kirjallisen työtilauksen ja kustannusarvion myös vaativissa tapauksissa. Hän tuntee vakuutusyhtiöiden arviointi- ja korvausmenetelyt ja osaa toimia sen mukaisesti. Hän osaa suunnitella omat työnsä ja työskennellä suunnitelmansa mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää vaurion arvioinnissa erilaisia mittalaitteita ja mittausten menetelmiä. Hän tuntee erityyppiset oikaisulaitteet ja niissä käytettävät mittausten menetelmät ja -laitteet. Hän osaa määrittää vaurion kulun rakenteissa ja selvittää vaurion koko laajuuden. Hän osaa määrittellä vaihdettavat ja oikaistavat osat. Hän osaa ottaa huomioon valmistajan antamat ohjeet. Hän osaa korjata vaikean monivaurioauton ja valita siihen sopivat korjausmenetelmät ja välineet. Hän osaa huomioida eri materiaalien lämpökäsittelyyn liittyvät rajoitukset. Hän osaa tehdä lasien ja metallien liimaustyöt. Hän osaa tehdä autoissa käytettyjen muovien korjaukset. Tutkinnon suorittaja osaa tehdä työt laadukkaasti ja kannattavasti. Hän tuntee työsuojelumääräykset ja -ohjeet sekä ympäristönsuojelun ja jätehuollon määräykset.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia oikein työprosessiin liittyvässä kehittämis-, ohjaus- ja opastustehtävissä. Hän tuntee autokorjaamon työtehtävien ammatilliset vaatimukset. Hän tuntee erilaisten oikaisu- ja mittaussuunnitelmien käyttömahdollisuuksia. Hän osaa toimia korjaamonsuunnittelun asiantuntijana yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa tehdä autokorjaamon kone-, väline- ja työkalusuunnitelman.

Vapaaehtoisuuden yrittäjyys-osan suorittaja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan ja hallitsee oman yrityksen käynnistämiseksi tarvittavat keskeiset asiat. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä autokorin korjaustöissä sekä niihin liittyvässä työnjohto-, työnopastus- ja organisoititehtävissä. He voivat toimia myös alan yrittäjinä.

Automaalarimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat automaalarimestarin yleistaidot; sävytys ja värisuunnittelu; materiaalitekniikka; laatu- ja ympäristövastuu ja automaalaamotoiminnot. Lisäksi voi suorittaa erillisenä osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää yrityksen toiminnan ja kannattavuuden periaatteet. Hän hallitsee asiakaspalvelun sekä kykenee yhteistyöhön eri osastojen kanssa. Hän hallitsee ammatissa tarvittavat matematiikan, kemian ja fysiikan taidot. Hän osaa hankkia työtehtävissä tarvitsemansa keskeisen tiedon yleisesti käytetyistä lähteistä, myös englanninkielisestä tekstistä. Hän tuntee korjausedot, kuluttajansuojalain sekä tietotekniikan perusteet. Hän tuntee työsuojelumääräykset ja -ohjeet sekä ympäristönsuojelun ja jätehuollon määräykset. Hän osaa tehdä kirjallisen työtilauksen ja kustannusarvion myös vaativissa tapauksissa. Hän tuntee vakuutusyhtiöiden arviointi- ja korvausmenettelyt ja osaa toimia sen mukaisesti. Hän osaa suunnitella omat työnsä ja työskennellä suunnitelmansa mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa sävyttää kaikki nykytekniikkaan perustuvat autovärit sidepohjista tai monikerrosrakenteesta riippumatta. Hän osaa tehdä sävyn sekoitusväreistä ilman ohjeita ja kaavoja. Hän tietää erityyppisten sekoitusvärien vaikutukset. Hän käyttää hyödyksi sekoitusvärien erikoisominaisuudet. Hän suunnittelee ja tekee vaativia raidoituksia, tekstityksiä ja designkuvia tyyllisesti virheettömiksi kokonaisuuksiksi. Hän tekee oikealla tavalla värisuunnitelmat henkilöautojen ja hyötyajoneuvojen vaativiin erikoismaalauksiin.

Tutkinnon suorittaja suunnittelee ja tekee oikein hyötyajoneuvojen ja henkilöautojen maalausrakenteet riippumatta pohjamateriaalien yhdistelmästä. Hän ymmärtää maalikalvojen optimaalisten vahvuuksien merkityksen. Hän suunnittelee taloudellisesti parhaan työskentelyjärjestyksen hyötyajoneuvojen monivärimaalauksiin. Hän laskee oikein materiaalien menekin ja osaa hinnoitella työnsä oikein. Hän tuntee materiaalien yhteensopivuudet, päällemaalattavuudet, vastaavuudet ja käyttö- sekä varastointiajat henkilö- ja hyötyajoneuvoista. Hän tuntee automaalauksen entistämisen perusteet.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia oikein työprosessiin liittyvissä kehittämis-, ohjaus- ja opastustehtävissä. Hän tuntee automaalaamon työtehtävien ammatilliset vaatimukset. Hän tuntee oikaisu- ja mitausjärjestelmien käyttömahdollisuuksia. Hän osaa toimia automaalaamosuunnitelun asiantuntijana yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Hän osaa tehdä automaalaamon kone-, väline- ja työkalusuunnitelman.

Vapaavalintaisen yrittäjyys-osan suorittaja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan ja hallitsee oman yrityksen käynnistämässä tarvittavat keskeiset asiat. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä ajoneuvojen maalaustehtävissä sekä niihin liittyvissä työnopastus-, työnjohto- ja organisointitehtävissä automaalaamoissa, -korjaamoissa ja -tehtaissa.

Automekaanikon eat

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on automekaanikon yleistaidot. Henkilöautotekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat jarrut, ohjauslaitteet, alusta ja ajovakaudenhallintajärjestelmä, voimansiirto, moottorin ja polttonestejärjestelmien huolto ja korjaus sekä sähkötekniikka ja elektroniikka. Kuorma- ja linja-autotekniikan osaamisalan pakolliset osat ovat jarrut, ohjauslaitteet ja jousitus, moottorin ja voimansiirtolinjan huolto ja korjaus, päällirakenteet sekä sähkötekniikka ja elektroniikka. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa hyödyntää työssään monipuolisesti uusinta tekniikkaa. Hän ymmärtää työsuojelun, ergonomian ja ympäristönsuojelun merkityksen yrityksen toimintaan ja tuottavuuteen vaikuttavina tekijöinä. Hän osaa kehittää omaa ja yksikkönsä toimintaa organisaation laatutavoitteiden mukaisesti. Hän kykenee toimimaan työryhmän vetäjänä ja työpaikkakouluttajana. Hän selviytyy yleisimmistä asiakaspalvelu-, myynti- ja neuvottelutilanteista sekä tiedonhankinnasta myös yhdellä vieraalla kielellä. Hän tuntee työpaikkansa varaosajärjestelmät ja hallitsee korjaamotekniikan perusteet,

korjausedot ja kuluttajansuojalain perusteet. Hän osaa soveltaa työssään yritystalouden keskeisiä perusteita ja tuntee kustannusten ja tuloksen muodostumisen.

Tutkinnon suorittaja osaa määrittää ja korjata jarrujen ja ohjauslaitteiden sekä jousituksen tai alustan ja ajovakauden hallintajärjestelmien viat. Hän osaa määrittellä moottorin mekaanisen kunnan ja tehdä moottorin täyskorjauksen (ei koneistuksia). Hän ymmärtää dieseltekniikan perusteet ja tuntee elektronisten ohjauslaitteiden ja anturitekniikan toiminnan. Hän osaa suorittaa mekaanisen polttonestejärjestelmän tai voimansiirtolinjan vianmäärittelyt ja korjaukset. Hän osaa tehdä yleisesti käytössä olevien sähköisten ja elektronisten järjestelmien, laitteiden lisävarusteiden ja niiden osien asennuksia, testauksia ja säätöjä sekä vianmäärittelyksiä ja korjauksia valmistajien ohjeiden mukaan. Hän tuntee yksinkertaisimpien henkilöautojen tai kuorma- ja linja-autojen sähkö- ja elektroniikkajärjestelmien ja laitteiden toiminnan ja osaa tehdä niiden tarkastus-, huolto- ja korjaustyöt.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä henkilöautojen tai kuorma- ja linja-autojen erikoisosaamista vaativissa korjaus- ja huoltotehtävissä.

Lastinkäsittelyalan eat

Tutkinnon kolme pakollista osaa ovat lastinkäsittelyn suunnittelu ja toteutus, johtaminen sekä kustannustietous. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: huolinta, vieras kieli, yritysturvallisuus, yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaiset kuljetusmuodot, lastit, lastinkäsittelymenetelmät ja toimintaa koskevat määräykset. Hän osaa suunnitella, laatia ja panna toimeen teknisesti ja aikataulullisesti realistisia lastaussuunnitelmia ja niihin erilaisilla varoitusajoilla tulevia muutoksia. Hän valitsee kulloiseenkin tehtävään sopivat nosto- ja siirtolaitteet. Hän osaa soveltaa logistiikan ajatusmalleja lastin-

käsittelyssä ja sitä ohjaavan informaation suunnittelussa ja hallinnassa. Hän tuntee huolinnan toimintaperiaatteet niin, että pystyy toimimaan yhteistyössä huolinnan kanssa.

Työssään hän toimii työsuojeluperiaatteiden, lainsäädännön ja ohjeiden mukaisesti, laatujärjestelmän edellyttämällä tavalla ja ympäristönsuojelun velvoitteet huomioon ottaen. Hän osaa asettaa alaisilleen tavoitteita ja määrittää niiden mitareita. Hänen toimintansa esimiehenä ja ryhmässä on kannustavaa ja kommunikointinsa selkeää. Hän tuntee satamatoiminnan toimintatavat ja -rakenteet ja ymmärtää yritystalouden perustapahtumien yhteydet yrityksen toimintaan ja oman osuutensa sen tulonmuodostukseen. Hän osaa tulkita liikeyrityksensä tuloslaskelman ja taseen keskeiset asiat. Hän suoriutuu työtehtävistään myös englannin kielellä ja pystyy laatimaan asiakirjoja käyttäen tekstinkäsittely- ja taulukkolaskentaohjelmia. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet lastinkäsittelyn työnjohtotehtäviin.

Varastoalan eat

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

MUU TEKNIKAN JA LIIKENTEN ALAN KOULUTUS

Kello- ja mikromekaniikan, muovi- ja kumiteknii-
kan, suunnitteluassistentin sekä turvallisuusalan
perustutkinnot muodostavat opintoalan muu
tekniikka ja liikenne. Opintoalan työtehtävissä
tuotetaan sekä yksilöille että yhteisöille suunnattuja
hyvin erilaisia hyödykkeitä ja palveluita.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot

Kello- ja mikromekaniikan perustutkinto
Suunnitteluassistentin perustutkinto
Turvallisuusalan perustutkinto

Ammatittutkinnot

Kivimiehen at
Kunnossapidon at: yhteinen eri teollisuusaloille
Lukkosepän at
Nuohojan at
Rautatiekaluston kunnossapidon at
Sisustusalan at: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Vartijan at
Ympäristöhuollon at

Erikoisammatittutkinnot

Kunnossapidon eat
Lukkoseppämestarin eat
Nuohojamestarin eat
Sisustusalan eat: yhteinen käsi- ja taideteollisuus-
alan kanssa
Tekniikan eat
Tuotekehittäjän eat
Turvallisuusvalvojan eat

Ammatilliset perustutkinnot

Kello- ja mikromekaniikan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloil-
le yhteiset pakolliset osat ovat tekninen
osaaminen, mekaaniset kellot ja laitteet
sekä elektroniset kellot ja laitteet. Kello-
alan osaamisalan (kelloseppä) pakolliset
osat ovat pienten kellojen korjaaminen,
tuotetietous ja asiakaspalvelu sekä kellon
valmistaminen.

Seuraavista valinnaisista osista on suori-
tettava 1–2 osien laajuudesta riippuen:
vanhojen kellojen korjaaminen, elektro-
nisten kellojen korjaaminen sekä jaloki-

vitieto ja jalometallityöt. Mikromekaniik-
kan osaamisalan (mikromekaanikko)

Pakolliset osat ovat materiaalista tuot-
teeksi, elektroniikka ja tarkkuustuotteen
valmistaminen. Seuraavista valinnaisista
osista on suoritettava 1–2 osien laajuus-
desta riippuen: tuotekehitys, vanhojen
kellojen korjaaminen, elektronisten kel-
lojen korjaaminen sekä jalokivitieto ja ja-
lometallityöt.

Tutkinnon suorittaja osaa valmistaa kel-
losepän ja mikromekaanikon työssä tar-
vittavia työkaluja ja kappaleita vaadit-
tavalla mittatarkkuudella sekä käyttää
tarkkuustyössä tarvittavia mittavälineitä
ja mittautapoja. Hän pystyy määrittä-
mään mekaanisten ja elektronisten kel-
lojen ja muiden laitteiden vikoja ja kor-
jaamaan niitä. Hän käyttää materiaaleja
taloudellisesti ja käsittelee kemiallisia ai-
neita turvallisesti ja määräyksiä noudat-
taen. Hänellä on perustiedot ja taidot
yritystoiminnasta. Kelloalan osaamisalan
suorittajalla on hyvä tietotaito erilaisten
kellojen ominaisuuksista ja niiden korja-
uksesta sekä perustietoja korujen korja-
uksesta, hopeatuotteista ja kaiverruksista.
Hän pystyy tekemään käsityönä erittäin
suurta tarkkuutta vaativia kellojen, mit-
tareiden ja vastaavien tarkkuuslaitteiden
korjauksia ja valmistamaan niihin osia.

Mikromekaniikan osaamisalan suorittaja
osaa valmistaa mekaanisia tai elektronisia
laitteita. Hän pystyy osallistumaan tuot-
teiden, työmenetelmien ja välineiden
suunnittelu- ja tuotekehitystyöhön. Hän
suoriutuu hyvää kädentaitoa ja huolelli-
suutta vaativista hienomekaanisista ko-
koonpano-, huolto- ja korjaustöistä.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet
työkennellä kello- ja jalometallialan se-
kä elektroniikka- ja instrumenttiteolli-
suuden eri työtehtävissä.

Suunnitteluassistentin pt

Tutkinnon pakollinen osa on suunnit-
teluassistentin perustaidot. Seuraavista
osaamisaloista on valittava yksi tai kaksi:
rakennustekniikka, LVI-tekniikka, säh-
köttekniikka, konetekniikka. Yhden osa-
amisalan valinnan on lisäksi suoritetta-
va seuraavista valinnaisista osista kolme:
elementti- ja teräsrakenteet, yhdyskun-
tarakentaminen, korjausrakentaminen,
tilasuunnittelu, laitossuunnittelu, auto-
maatio, CAD/CAM-tekniikka, julkaisui-
tekniikka, multimedia- ja informaatio-
tekniikka, 3D-mallintaminen.

Tutkinnon suorittaja osaa laatia luon-
nosten ja ohjeiden perusteella keskeisiä
tiedonhankinnan kanavia ja tietojärjes-
telmiä hyödyntäen pienrakennuksen
pohja-, leikkaus- ja julkisivupiirustukset
ja/tai pienehkön kohteen LVI-tekniisiä
ja/tai sähkötekniisiä piirustuksia ja/tai
yksinkertaisia kone- ja metallitekniikan
tuotteen piirustuksia.

Hän tuntee suunnitteluun ja siihen liit-
tyvään dokumentointiin kuuluvat asiak-
kaan ja kuluttajan oikeudet ja velvollisuu-
det. Hän osaa toimia työssään laatu järjes-
telmien mukaisesti. Hänellä on valmiu-
det käyttää jatkuvasti kehittyvää tieto- ja
viestintätekniikkaa tiedon hankkimisessa
ja vuorovaikutteisessa viestimisessä. Hän
hallitsee piirtämisen ja pienimuotoisen
suunnittelun lisäksi toimistotehtävät.
Hän selviytyy työstään molemmilla ko-
timaisilla ja yhdellä vieraalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset
valmiudet toimia avustavissa tehtävissä
rakennus-, sähkö-, LVI- tai konetekniik-
kan suunnittelutoimistoissa tai alan yk-
sityisyrityksissä.

Turvallisuusalan pt

Tutkinnon pakollinen osa on turvalli-
suusalan perustaidot. Seuraavista eri-
koistumisosista on suoritettava yksi tai
kaksi: vartiointi- ja palvelutoiminnot,
pelastustoimi ja ympäristöturvallisuus,
turvasuojaus.

Valinnaiset osat, joista yhden erikoistumisosan valinnan on suoritettava kolme ja kaksi erikoistumisosaa valinnan yksi, ovat uhkatilanteiden hallinta, kansainvälinen toiminta, tietoturvallisuus, talotekniikka, logistinen turvallisuus sekä turvajärjestelmien asennus. Tutkintonimike on turvallisuusvalvoja.

Tutkinnon suorittaja tuntee pääpiirteittäin järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvät viranomaisorganisaatiot, niiden tehtävät, toimintatavat ja eri organisaatioiden välisen turvallisuusyhteistyön sekä eri viranomaisten toimintavaltuuksien rajat. Hän tuntee keskeisen lainsäädännön ja liike-elämän periaatteet ja noudattaa turvallisuusalaan liittyvää lainsäädäntöä.

Hän osaa käytännön työssä havainnoida yritysturvallisuuden eri osa-alueita ja tehdä epäkohdista tarvittavat ilmoitukset. Hän tietää toimintaperiaatteet yritysturvallisuuden vaikuttavien onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteiden varalta sekä rikoksien torjumiseksi. Hän pystyy ennakkoimaan uhkatilanteita, puuttumaan ongelmallisiin tilanteisiin ja vaikuttamaan eri tilanteiden etenemiseen omilla vuorovaikutustaidoillaan. Hän osaa soveltaa voimankäytön ja itsepuolustuksen perusteita muuttuvissa tilanteissa ja suhteuttaa toimintansa uhan asteeseen.

Hän hallitsee työnsä tavallisimmat ensiaputilanteet. Hän toimii työssään sisäisten ja ulkoisten asiakaspalveluperiaatteiden mukaisesti. Asiakaspalvelutilanteissa hän selviytyy sujuvasti yhdellä kotimaisella ja auttavasti yhdellä vieraalla kielellä. Hänellä on tarvittavat valmiudet tieto- ja viestintätekniikan käyttämiseen tiedon hankinnassa ja viestinnässä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittajan on suoritettava sisäasiainministeriön määräysten mukaiset vartijan peruskurssi ja järjestyksenvalvojan peruskurssi. Lisäksi hänen on suoritettava viralliset aerobista kestävyyttä ja lihaskuntoa mittaavat kuntotestit. Tut-

kinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet työskennellä turvasektorin eri alueilla.

Ammattitutkinnot

Kivimiehen at

Tutkinnon suorittajille yhteinen pakollinen osa on kivialan perusosaaminen. Suuntautumisalajat ovat louhinta, jalostus ja asennus. Louhinnasta on valittava kaksi osaa seuraavista: poraus, panostus, irrotussahaus ja kiilaus. Jalostuksesta on valittava kolme osaa seuraavista: sahaus, hionta ja kiillotus, erikoistyyöstöt, hakkaus ja poltto, lohkonta, jyräntä, kaiverus ja hiekkapuhallus sekä työstökoneen ohjelmointi. Asennuksesta on valittava toinen seuraavista: rakennuskivien asennus ja ympäristökivien asennus.

Tutkinnon suorittaja tuntee kivialan ja ymmärtää oman työnsä ja erikoistumisalansa osaksi kivialan kokonaisuutta. Hän tuntee yleisimmät kotimaiset kivilajit ja mineraalit sekä tietää kivilajien ominaisuudet ja niiden käyttötarkoituksen. Hän osaa työsuorituksiin liittyvän koneiden ja työvälineiden käytön ja huollon.

Tutkinnon suorittaja osaa lukea piirustuksia ja osaa tehdä valinnaisen tutkinnonosan mittaukset. Hänellä on myös perustiedot alan laatujärjestelmistä ja asetetuista ympäristönsuojelun vaatimuksista ja työturvallisuudesta. Tutkinnon suorittaja toimii itsenäisesti, asiakaslähtöisesti ja yhteistyökykyisesti. Lisäksi tutkinnon suorittanut hallitsee suuntautumisalalta valitsemiensa tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemiensa suuntautumisen mukaan kiven louhinta, jalostus- ja asennustehtävissä.

Kunnossapidon at (yht. eri teollisuusaloille)

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: kunnossapidon toiminnot, kunnossapidon tiedonhallinta, asiakkaan prosessit sekä työsuojelu ja turvallisuus.

Lisäksi on valittava viisi seuraavista: automaatiokunnossapidon perusteet sähköasentajille ja mekaanikoille, automaatiolaitteiden ohjelmointi, mittausanturit ja toimilaitteet sekä asennus- ja kaapelointityöt, vianetsintä automaatiojärjestelmissä, automaatiojärjestelmät, automaatioelektronikan asennustekniikka ja sen sovellukset, sähkökunnossapidon perusteet automaatioasentajille ja mekaanikoille, sähkökoneiden ja -laitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt, sähkökoneiden käämintä, prosessisähköasennukset, sähkökäytöt, sähkölaitteiden vianhaku, kiinteistöasennukset, kiinteistöjen sähkötekniiset tietojärjestelmät, mekaanisen kunnossapidon perusteet sähkö- ja automaatioasentajille, voiteluhuolto, hydraulikka, pneumatiikka, hydraulikan propotionaali- ja servotekniikka, pneumatiikan propotionaali- ja servotekniikka, hitsaus, osien valmistus, prosessilaitteiden asennus ja kunnossapito, tehonsiirto, laakerointi, korroosionesto, kunnonvalvonnan perusteet automaation- ja sähköasentajille sekä mekaanikoille, värähtelymittaus ja tulosten tulkinta, NDT:n käyttö kunnonvalvonnassa, vastaanottotarkastus, koneiden kunnonvalvonta voiteluanalyysin avulla, lämpökuvauus, prosessinseurantaan perustuva kunnonvalvonta, aistinvarainen kunnonvalvonta ja kunnonvalvonnan sähköiset mittaukset.

Näiden lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys. Yhdeksi valinnaiseksi osaksi tutkinnon suorittaja voi ottaa myös jonkun muun (esim. kone- ja metallialan tai sähköalan) ammatti- tai erikoisammattitutkinnon osan, joka täydentää hänen ammattiosaamistaan. Tämä ei kuitenkaan saa olla tutkinnon osa, joka mittaa perustaitoja tai kohdentuu jo valitulle alueelle.

Tutkinnon suorittaja hallitsee kunnossapidon yleiset toiminnot, tarvittavan tietohallinnon sekä työsuojelu- ja turvallisuusvaatimukset. Hän tuntee kunnossapidon työtehtävät valitsemiensa järjestelmissä: kiinteistötekniikassa, automaatio- ja sähköjärjestelmissä, hydraulikkassa ja pneumatiikassa ja/tai mekaniikassa.

Hän hallitsee kunnossapidon, vikojen etsinnän, asennukset ja kytkennät. Hän osaa tulkita tarvittavia piirustuksia sekä dokumentoida tehdyt muutokset. Hän hallitsee automaation ja sähköasennusten ja mekaniikan kunnonvalvonnan perusteet.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä prosessiteollisuudessa, energiantuotannossa, julkisella sektorilla ja palveluyrityksissä. Työtehtävät ovat prosessin ja siihen läheisesti liittyvien koneiden ja laitteiden tarkkailua, huoltoa, asennusta ja korjausta.

Lukkosepän at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat turvallisuusnormit ja -ohjeet, turvallisuuspalvelut ja yrittäjyys sekä rakenteellinen suojaus. Lisäksi suoritetaan kaksi seuraavista osista: kameravalvontajärjestelmät, rikosilmoitinjärjestelmät ja kulunvalvontajärjestelmät. Näiden lisäksi voi tutkinnon suorittaja suorittaa osat: yrittäjyys ja sähkölaitteiden asennus.

Lukkoseppä on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) tarkoittama turvasuojaaja, jonka lukitsemis- ja järjestelmäasennukset ovat poliisin hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä. Alan ammatissa toimiminen ja myös ammattitaidon hankkimiseksi tarvittavat käytännön työtehtävät edellyttävät turvasuojaajakorttia.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen liikeidean ja toiminnan hyvin sekä tärkeimmät yhteistyökumppanit ja toimittajat ja osaa hyödyntää heitä tiedon hankinnassa. Hän hallitsee asiakaspalvelun. Hän osaa arvioida asiakkaan yksilölliset turvallisuustarpeet ja esittää asiakkaalle erilaiset turvallisuuspalvelujen mahdollisuudet ja vaihtoehdot omalla toimialueellaan. Hän tuntee ja ymmärtää alansa koskevat uusimmat lait, säädökset ja määräykset.

Tutkinnon suorittaja hallitsee rakenteellisen suojauksen. Hän tuntee työvälineet ja materiaalit ja hoitaa työturvallisuus-

kysymykset. Hän osaa käyttää mittavälineitä ja tuntee sähkötekniikan perusteet. Lisäksi hänellä tulee olla voimassa oleva turvasuojaajakortti, tulityökortti ja työturvallisuuskortti.

Tutkinnon suorittaja tuntee eri mekaanisten lukkojen ja salpauslaitteiden sekä sähkömekaanisten lukkojen käyttötarkoituksen ja osaa valita oikeat lukot ja helat kohteen vaatimusten mukaisesti. Hän tuntee yleisimmin käytössä olevien kääntö-, palo- ja nosto-ovi- ja porttikoneistojen toiminnan ja osaa tehdä asennukset ja huollot valmistajanohjeiden mukaisesti. Hän tuntee väylätekniikan periaatteet. Hän osaa asentaa ja huoltaa niitä sekä tietää, mitä muita järjestelmiä väyliin voidaan kytkeä.

Tutkinnon suorittaja tuntee keskeisimmät kameravalvontaan liittyvät laitteistot (kamera- ja objektityypit, aikaviivenauhurit, erilaiset tallentimet) ja kameravalvontaan liittyvät piirrosmerkit. Hän tuntee rikosilmoitinjärjestelmiin ja -laitteistoihin liittyvät piirrosmerkit ja erilaiset rikosilmoitinkeskustyyppit ja niiden luokitukset. Hän tuntee ja tunnistaa yleisimmät kulunvalvontajärjestelmiin liittyvät laitteet sekä kulunvalvontatekniikkaan liittyvät yleiset piirrosmerkit. Hän tuntee myös erilaiset lukijalaitetyypit. Hän osaa suunnitella edellä mainittuihin valvontalaitteisiin liittyvän yksinkertaisen järjestelmän ja tehdä siitä tarvittavat dokumentit.

Yrittäjyys-osan suorittaja tietää, mitä yrittäjäksi ryhtyminen ja toiminta edellyttävät. Henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti lukkosepän ammattitutkinnon ja siihen sisältyvänä sähkölaitteiden asennus -osan sekä sen jälkeen hankkinut vuoden työkokemuksen kyseisistä sähköalan töistä, katsotaan riittävän ammattitaitoiseksi tekemään itsenäisesti kyseisiä yksittäiseen sähkölaite- tai sähkölaitteistoryhmään kohdistuvia sähköalan töitä (kauppa- ja teollisuusministeriön asetus 28/2003).

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä turvallisuusalan ja lukkoalan yritysten palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Nuohoojan at

Tutkinnon osat ovat tulisijojen ja savuhormien nuohous, ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus, kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailu sekä asiakaspalvelu ja nuohousyrityksen hoito.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät perustiedot palonehkäisystä, taloudellisesta energiankäytöstä ja ympäristönsuojelusta. Hän osaa nuohota tulisijat ja savuhormit tehokkaasti, oikein ja siististi. Hän tuntee alansa lainsäädännön, ohjeet sekä suositukset. Erityisen hyvin hän tuntee tulisijojen ja savupiippujen paloturvallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Hän havaitsee työkohteiden huoltotarpeet, tuntee korjaustavat ja suoriutuu huoltotöistä. Hän osaa neuvoa ja opastaa asiakkaitaan palamiseen, tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvissä käyttö-, huolto- ja suunnitteluasioissa.

Hän tuntee ilmanvaihtojärjestelmien rakenteet ja laitteet ja hallitsee tavanomaiset puhdistusmenetelmät. Hän tunnistaa tavanomaiset toimintaongelmat ilmanvaihtojärjestelmässä ja osaa huoltaa järjestelmää. Hän tuntee tärkeimmät paloturvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja tunnistaa puutteet ja riskit. Hänellä on perustaidot asiakaspalvelusta ja markkinoinnista.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät nuohoojan ammatissa. Nuohoojan tehtäviä ovat tulisijojen ja savuhormien nuohous, ilmanvaihtokanavien puhdistus sekä paloturvallisuuden ja henkilöturvallisuuden kunnon tarkastaminen. Lisäksi nuohoojat hoitavat tehtäviä, jotka liittyvät kiinteistöjen sisäilman laadun parantamiseen ja valvontaan. Nuohoojan tehtäviin kuuluu myös asiakkaiden neuvonta ja opastus.

Rautiekaluston kunnossapidon at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on rautateilla liikkuvan kaluston kunnossapidon yleistaidot. Lisäksi on valittava kohdasta 1 kaksi osaa ja kohdasta 2 neljä osaa tai kohdasta 1 yksi osa ja kohdasta 2 viisi osaa.

Kohta 1 (kalusto): sähköveturit, dieselveturit, sähkömoottorijunat, dieselmoottorijunat, henkilövaunut, tavaravaunut ja ratatyökoneet. Kohta 2 (osajärjestelmät) kallistusjärjestelmät, liikkuvan kaluston kulunvalvontalaitteet, dieselmoottorit, sähkömoottorit, ohjaus- ja tietojärjestelmät (infojärjestelmät), ovijärjestelmät, telijärjestelmät, jarrujärjestelmät, pneumaattikkajärjestelmät, hydraulikkajärjestelmät, tehonsäätöjärjestelmät, lämmitys- ja ilmastointijärjestelmät, vaihteistot ja voimansiirto, pyöräkertakoneistukset, pyöräkerrat, mittaustekniikka ratatyökoneissa, opastetun henkilön sähkötekniikan perusteet, sähkövikojen paikantaminen ja yksityisraiteen liikenneturvallisuuhenkilön koulutusohjelma. Osista opastetun henkilön sähkötekniikan perusteet ja sähkövikojen paikantaminen voi valita vain toisen.

Kohdan 2 valinnaiseksi osaksi voi ottaa myös jonkun muun (esimerkiksi kone- ja metalli- tai sähköalan) ammatti- tai erikoisammattitutkinnon osan, joka täydentää ammattiosaamista. Osa ei kuitenkaan saa kohdentua perustaitoihin tai jo valitulle alueelle. Lisäksi tutkinnon suorittaja voi valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee rautateilla liikkuvan kaluston ja tietää niiden käyttötarkoituksen ja merkityksen. Hän ymmärtää kunnossapidon kokonaisuuden ja osaa asiakaslähtöisen toiminnan. Hän osaa toimia vastuullisesti, turvallisesti ja yhteistyökykyisesti. Hän tietää sähkö- ja paloturvallisuusmääräykset ja osaa toimia niiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja tuntee valitsemansa tutkinnon osan mukaisesti kaluston, niiden ohjausjärjestelmän ja muut toiminnot. Hän osaa kalustokohtaisen kun-

nossapidon ja kunnossapitojärjestelmän. Hän osaa etsiä tietoa ohjaavasta ohjeistuksesta, joita ovat käsikirjat, varaosakirjat ja tekniset dokumentit. Hänellä on riittävästi kielitaitoa tulkita ohjeistusta. Hän osaa arvioida vian ja tehdä pieni- muotoiset korjaukset, huollot ja peruskorjaukset. Hän osaa tehdä työhön liittyvät tarvittavat dokumentit. Tutkinnon suorittaja osaa lukea kaavioita ja piirustuksia. Hän osaa tehtäväalueensa laitteiden ja järjestelmien mittaukset ja testaukset sekä osaa tulkita mittaustulokset. Hän osaa ennakoivan kunnossapidon. Yksityisraiteen liikenneturvallisuuhenkilön koulutusohjelman valinnut osaa vaihtotyön yksityisraiteella, toiminnan poikkeustilanteissa, viestinnän sekä kaluston käyttö- ja ajotekniikan.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä rautatiekaluston tarkastus-, huolto- ja korjaustehtävissä varikoilla ja konepaikoilla.

Sisustusalan at (yht. käsi- ja taideteollisuusalan kanssa)

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Vartijan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat vartijan työn perusteet, vartijan peruskurssi, vartiointitoiminta turvallisuusalalla, pelastustoiminta, turvallisuustekniikka ja uhkatilanteiden hallinta. Lisäksi valitaan vähintään kaksi osaa seuraavista: vastaanottopalvelu, paikallisvartiointi, piirivartiointi ja hälytystehtävät, myymäläturvallisuus, järjestyksenvalvonta, kuljetusturvallisuus, henkilöturvallisuus, turvatarkastus, sammutusmies ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittajalla on perustiedot vartiointialasta, vartioimisliiketoiminnasta, vartijan tehtävistä ja niiden suorittamisesta sekä vartijan oikeuksista ja velvollisuuksista. Hän tuntee vartijan tehtäviin liittyvän lainsäädännön tarvittavilta osin. Hän ymmärtää ammattinsa asiakaspalveluluonteon.

Tutkinnon suorittaja tietää vartijan työhön liittyvät riskit. Hän tuntee itsesuoje-

luun ja hätäensiavun. Hän osaa hahmottaa teknisten turvallisuus-/viestintäjärjestelmien, rakenteellisen turvallisuuden ja henkilövalvonnan kokonaisuuden sekä erilaiset vartiointimuodot. Hän tuntee työssä tarvittavien asiakirjojen laadinnan ja raportoinnin periaatteet. Hän tuntee työssä tarvittavat vartiointivarusteet ja voimankäyttövälineet. Hän tietää, miten toimia oikein vahinko-, ongelma- ja uhkatilanteissa.

Tutkinnon suorittaja tietää järjestyksenvalvojan tehtävät, järjestyksenvalvojan hyväksymisen, järjestyksenvalvojan tunnusmerkit ja toimivaltuudet, järjestyksenvalvojan asettamisen lainsäädännön perusteella sekä järjestyksenpidon erilaisissa tilaisuuksissa. Hän on suorittanut tultyökurssin sekä SPR:n ensiapukurssin tai sitä sisältöltään vastaavan koulutuksen. Tutkinnon suorittaja tuntee vartiointityötä sivuavat viranomaisorganisaatiot ja niiden ydintehtävät, pääosin yritysturvallisuuteen kuuluvat toiminta-alueet sekä yhteiskunnallisista muutosprosesseista johtuvat uhat.

Tutkinnon suorittajalla on perustiedot pelastustoiminnasta sekä poikkeusoloihin varautumisesta. Hän tuntee kiinteistön paloturvallisuuden kannalta olennaiset seikat, kuten erilaisten osastointien perusteet, varapoistumisteitä, poistumistievalaistusta ja opasteita koskevat määräykset. Hän tietää, miten toimia oikein ja vahingot minimoiden palonehkäisyssä, mahdollisessa palotilanteessa ja jälkivahinkojen torjunnassa. Tutkinnon suorittaja tuntee vaarallisten aineiden merkinnot ja tavallisimpien vaarallisten aineiden ominaisuudet. Hän tuntee vaarallisten aineiden kuljetuksen ja säilytyksen oikeat periaatteet sekä kuljetukseen ja säilytykseen liittyvät uhat ja ympäristöriskit.

Tutkinnon suorittajalla on perustiedot kiinteistöjen rakenteellisesta turvallisuudesta, kuten aidoista, porteista, paloovista, valaistuksesta ja lukituksesta. Hän tuntee rikosilmoitusjärjestelmiin liittyvät erilaiset valvontatavat. Hän ymmärtää kehä-, kuori-, tila- ja kohdevalvonnan

ominaispiirteet ja niiden tavallisimmat toteutustavat.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät vuorovaikutustaidot. Hän tuntee sanallisen ja sanattoman viestinnän perusteet ja osaa hyödyntää niitä työssään. Hän ymmärtää ihmisen käyttäytymisen perusteita. Hän tuntee erilaisten ympäristöjen vaikutuksen toiminnan luonteeseen sekä tilanteen että lainsäädännön kannalta.

Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemiensa osien vaatimat erityistiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä vartijana vartiointiliikkeiden ja suoraan yritysten tai julkisten organisaatioiden palveluksessa tai yksityisyrittäjänä.

Ympäristöhuollon at

Tutkinnon pakolliset osat ovat laadunhallinta, sisäinen ja ulkoinen asiakaspalvelu, tuottava toiminta, työsuojelu sekä materiaalivirtojen hallinta.

Seuraavista suuntautumisosista on suoritettava yksi tai kaksi: kiinteistöjen jätetuolto ja kierrätys, ympäristöhuollon kuljetukset, materiaalien talteenotto, toiminta jätteenkäsittelyalueella, kompostointi, ongelmajätetuolto, loka- ja viemärihuolto, ympäristöhallinto ja lailisuusvalvonta tai korkeapainevesityö. Yhden suuntautumisosan valinnan on suoritettava yksi seuraavista valinnaisista osista: ympäristöhuollon neuvonta, ympäristöhuollon tiedonhallinta ja kirjanpito, turvallisuusneuvonantaja, kuljetuksen suunnittelu ja järjestely, ADR-ajolupa, ympäristönsuojelutekniikka, käytönvalvoja ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tietää toimialueensa tuotannossa käytettävien laitteiden, raaka-aineiden ja tuotteiden käytön oleelliset ympäristö-, terveys- ja turvallisuusvaikutukset sekä toimialueensa ympäristö- ja turvallisuusvastuut. Hän tuntee yleisimpien laatu- ja ympäristöstandardien periaatteet ja rakenteen sekä standardien pohjalta rakennettujen

hallintajärjestelmien sertifoinnin merkityksen.

Tutkinnon suorittaja tuntee asiakaslähtöisen liiketoimintaprosessin perusteet sekä liikeidean, arvojen, tavoitteiden ja toimintaperiaatteiden merkityksen liiketoiminnassa. Hän pystyy neuvomaan asiasta ympäristö-, terveys- ja turvallisuustoiminnassa ja tiedottamaan mahdollisista vaaratilanteista tai onnettomuuksista ympäristön asukkaille.

Hän tuntee toimialueensa ympäristölainsäädännön perusteet, ympäristöhallinnon toiminnan ja viranomais määräykset. Hän hallitsee toimialueeseensa liittyvän tiedon keräämisen ja rekisteröimisen käytössä olevilla laitteilla ja menetelmillä. Hän pystyy arvioimaan toimialueensa työprosesseja ja tekemään ehdotuksia työmenetelmien, laadun ja taloudellisuuden kehittämiseksi.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa työturvallisuuteen kohdistuvat riskit ja vaaratilanteet ja osaa valita näihin sopivat suojavälineet ja suojautumistavat. Hän tuntee jätehuollon ja jätteiden kuljetuksen vaatimukset, jättejakeiden hyötykäytömahdollisuudet, keräysjärjestelmät ja -välineet, kuljetusmenetelmät sekä jätteenkäsittelyalueen perusasiat. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä jätehuoltoon liittyvissä työtehtävissä.

Erikoisammattitutkinnot

Kunnossapidon eat

Tutkintoon on suoritettava vähintään kolme seuraavista osista: omatoimisuuden kehittäminen, kannattavuus ja kustannushallinta, työyhteisön ja toiminnan kehittäminen sekä esimiestaitojen kehittäminen. Valinnaisia osia on suoritettava kahdeksan. Mikäli edellä mainituista osista suoritetaan kaikki neljä, valinnaisia osia on suoritettava seitsemän.

Valinnaisia osia ovat automaatiokunnossapidon perusteet sähköasentajille ja mekaanikoille, automaatiolaitteiden ohjelmointi, mittausanturit ja toimilaitteet, asennus- ja kaapelointityöt, vianetsintä automaatiojärjestelmissä, automaatiojärjestelmät, automaatioelektronikan asennustekniikka ja sen sovellutukset, sähkökunnossapidon perusteet automaatioasentajille ja mekaanikoille, sähkökojeiden ja -laitteiden kytkentä- ja vaihtotyöt, sähkökoneiden käämintä, prosessisähköasennukset, sähkökäytöt, sähkölaitteiden vianhaku, kiinteistöasennukset, kiinteistöjen sähkötekniset tietojärjestelmät, mekaanisen kunnossapidon perusteet sähkö- ja automaatioasentajille, voiteluhuolto, hydraulikka, pneumatiikka, hydraulikan propotionaali- ja servotekniikka, pneumatiikan propotionaali- ja servotekniikka, hitsaus, osien valmistus, prosessilaitteiden asennus ja kunnossapito, tehonsiirto, laakerointi, korroosionesto, kunnonvalvonnan perusteet automaatio- ja sähköasentajille sekä mekaanikoille, värähtelymittaus ja tulosten tulkinta, NDT:n käyttö kunnonvalvonassa, vastaanottotarkastus, koneiden kunnonvalvonta voiteluanalyysin avulla, lämpökuvauus, prosessiseurantaan perustuva kunnonvalvonta, aistinvarainen kunnonvalvonta ja kunnonvalvonnan sähköiset mittaukset. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyys.

Yhdeksi valinnaiseksi osaksi tutkinnon suorittaja voi ottaa myös jonkun muun (esim. kone- ja metallialan tai sähköalan) ammatti- tai erikoisammattitutkinnon osan, joka täydentää hänen ammattiosaamistaan. Tämä ei kuitenkaan saa olla tutkinnon osa, joka mittaa perustaitoja tai kohdentuu jo valitulle alueelle.

Valinnaiset osat ovat samat sekä kunnossapidon ammatti- että erikoisammattitutkinnoissa. Jos tutkinnon suorittaja on suorittanut kunnossapidon ammattitutkinnon, kunnossapidon erikoisammattitutkinnon tutkintotodistuksen saamiseksi riittää, että tutkinnon suorittaja suorittaa kolme seuraavista: omatoimisuuden kehittäminen, kannattavuus ja kustan-

nushallinta, työyhteisön ja toiminnan kehittäminen sekä esimiestaitojen kehittäminen ja lisäksi kolme suorittamatonta valinnaista osaa (mikäli tutkinnon suorittaja suorittaa kaikki neljä edellä mainittua osaa, valinnaisia osia on suoritettava kaksi).

Valinnoistaan riippuen tutkinnon suorittaja osaa muun muassa seuraavaa: Tutkinnon suorittaja hallitsee automaatiolaitteiden asennus- ja korjaustyöt sekä ohjelmoinnin. Hän osaa käyttää yleisimmin tarvittavia mittaus- ja toimilaitteita. Hän osaa etsiä ja korjata automaatiolaitteiden ja oheislaitteiden vikoja. Hän osaa kytkeä automaatiolaitteet ja tehdä yksinkertaisia lisäyksiä ja muutoksia sovelluksiin.

Tutkinnon suorittaja hallitsee sähkökunnossapidon perusteet. Hän osaa tavallimmat huoltomittaukset sekä pystyy paikantamaan ja korjaamaan viat. Hän hallitsee sähkökojeiden ja laitteiden kytkennät ja vaihdot sekä kääminnän, osaa prosessisähköasennukset sekä sähköasennusten kunnossapitoon liittyviä huolto-, korjaus- ja muutostöitä. Hän osaa asentaa yleisimmät sähkökäytöt, paikallistaa vikakohteen sekä tehdä käyttöönottoasennukset, -mittaukset ja -tarkastukset. Hän tietää yleisimmät sähkövikojen hakuperiaatteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee mekaanisen kunnossapidon perusteet. Hän osaa tehdä voiteluhuoltoja sekä asentaa, huoltaa ja korjata hydrauliiikka- ja pneumaattikajärjestelmiä. Hän hallitsee kokoonpano-, asennus- ja korjaushitsaukset tavanomaisin hitsausmenetelmin ja osaa tehdä näiden yhteydessä tarvittavat polttoleikkaustyöt. Hän pystyy valmistamaan yksinkertaisia osia tavanomaisin työstömenetelmin. Hän osaa asentaa, huoltaa ja pitää kunnossa pumpput, venttiilit, putkistot ja muut prosessilaitteet sekä tehonsiirtolaitteet ja laakeroinnit.

Tutkinnon suorittaja hallitsee myös automaatio- ja sähköasentajien sekä mekaniikkien työalueiden kunnonvalvonnan perusteet. Hän osaa määrittää laitteille

soveltuvat kunnonvalvontamenetelmät ja tehdä yksinkertaisia perusmittauksia. Hän tuntee korroosion eston perusteet. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa vaativissa kunnossapitoon liittyvissä tehtävissä.

Lukkoseppämestarin eat

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: turvallisuusnormit ja -ohjeet, jotka on suoritettava, mikäli tutkinnon suorittaja ei ole suorittanut lukkoseppän ammattitutkintoa; rakenteellinen suojaus, joka on suoritettava, mikäli tutkinnon suorittaja ei ole suorittanut lukkoseppän ammattitutkintoa; omaisuuteen liittyvien rikosriskien hallinta; turvasuojaus; projektinhallinta; työnjohto, asiakaspalvelu ja viestintä. Näiden lisäksi voidaan suorittaa osat: yrittäjyys ja sähkölaitteiden asennus.

Lukkoseppämestari on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) tarkoittama turvasuojaaja, jonka lukitsemis- ja järjestelmäasennukset ovat poliisin hyväksymistä edellyttäviä turvasuojaustehtäviä. Alan ammatissa toimiminen ja myös ammattitaidon hankkimiseksi tarvittavat käytännön työtehtävät edellyttävät turvasuojaajakorttia.

Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa soveltaa ammattialansa turvallisuusnormeja ja -ohjeita työssään. Hän hallitsee rakenteellisen suojauksen. Hän osaa käyttää mittavälineitä ja tuntee sähkötekniikan perusteet. Hänen tulee suorittaa Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton (SVK) lukkoseppäkoee, mikäli hänellä ei ole siitä todistusta. Lisäksi hänellä tulee olla voimassa oleva turvasuojaajakortti, tulityökortti ja työturvallisuuskortti.

Tutkinnon suorittaja tuntee eri mekaanisten lukkojen ja salpauslaitteiden sekä sähkömekaanisten lukkojen käyttötarkoituksen ja osaa valita oikeat lukot ja helat kohteen vaatimusten mukaisesti. Hän tuntee yleisimmin käytössä olevien kääntö-, palo- ja nosto-ovi- ja porttikoneistojen toiminnan ja osaa tehdä asennukset ja huollot valmistajanohjeiden

mukaisesti. Hän tuntee väylätekniikan periaatteet. Hän osaa asentaa ja huoltaa niitä sekä tietää, mitä muita järjestelmiä väyliin voidaan kytkeä. Hän osaa kartoittaa ja arvioida omaisuuden suojeluun liittyviä rikosturvallisuusriskejä ja osaa valita oikeat riskienhallintakeinot ja suojausmenetelmät.

Tutkinnon suorittaja osaa kartoittaa asiakkaan turvallisuustarpeet ja osaa tarjota asiakkaalle kustannuksiltaan sopivan ja tarpeita vastaavan järjestelmän. Hän pystyy laatimaan turvaurakkatarjouksen, käymään kaupalliset neuvottelut, johtamaan ja toteuttamaan turvaurakan, luovuttamaan sen asiakkaalle, antamaan käytönopastuksen, vastaamaan takuuaajan velvoitteista ja laskemaan urakan kannattavuuden jälkeensä.

Tutkinnon suorittaja tuntee edustamansa yrityksen liikeidean, arvot, tavoitteet ja toimintaperiaatteet ja oman tehtäväalueensa organisaatiossa. Yrittäjyys-osan suorittaja tietää, mitä yrittäjänä toimiminen edellyttää.

Henkilö, joka on suorittanut hyväksytysti lukkoseppämestarin erikoisammattitutkinnon ja siihen sisältyvänä sähkölaitteiden asennus -osan sekä sen jälkeen hankkinut vuoden työkokemuksen kyseisistä sähköalan töistä, katsotaan riittävän ammattitaitoiseksi tekemään itsenäisesti kyseisiä, yksittäiseen sähkölaite- tai sähkölaiteistoryhmään kohdistuvia sähköalan töitä (kauppa- ja teollisuusministeriön asetus 28/2003).

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä turvallisuusalan ja lukkoalan yritysten palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Nuohoojamestarin eat

Tutkinnon osat ovat lämmitysjärjestelmien nuohous ja huolto, ilmastointijärjestelmien puhdistus ja huolto sekä asiakaspalvelu ja nuohousyrityksen johtaminen.

Tutkinnon suorittajalla on hyvät perustiedot palonehkäisystä, taloudellisesta energiankäytöstä ja ympäristönsuojelusta. Hän tuntee työmarkkinoilla tehdyt sopimukset ja sovitut säännöt sekä noudattaa näitä organisaatiossaan.

Hänellä on laajat tiedot lämmitystekniikasta: palamisesta, polttoaineista, lämmityslaitteista ja niiden energiataloudesta. Hän osaa nuohota tulisijat, lämmityskattilat ja savuhormit tehokkaasti, oikein ja siististi. Hän osaa neuvoa ja opastaa asiakkaitaan palamiseen ja tulisijoihin liittyvässä käyttö-, huolto- ja suunnitteluasioissa. Hän pystyy toimimaan oman toimialansa asiantuntijana palotarkastuksissa ja rakennusten ennakkotarkastuksissa.

Hän tuntee ilmanvaihtojärjestelmien toiminnan, rakenteet ja laitteet ja hallitsee puhdistus- ja tasapainotusmenetelmät sekä ilmastoinnin mittaus- ja säätötoimenpiteet. Hän tunnistaa tavanomaiset toimintaongelmat ilmanvaihtojärjestelmässä ja osaa huoltaa järjestelmää. Hän tuntee tärkeimmät paloturvallisuuteen vaikuttavat tekijät ja tunnistaa virheet, puutteet ja riskit. Hän osaa arvioida ilmastointilaitteiden ja kanavien tiiviiden tason ja tarvittaessa todeta tiiviiden painekokeella.

Hän hallitsee asiakaspalvelun, tarjoamiensa palveluiden markkinoinnin ja osaa kehittää palvelutuotteitaan kysyntää vastaaviksi. Hänellä on hyvät tiedot ja taidot nuohousyrityksen toiminnan suunnittelusta, liikkeenhoidosta ja johtamisesta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä nuohoojamestareina. Nuohoojamestari huolehtii kiinteistön tulisijoista ja savuhormeista sekä ilmanvaihto- ja ilmastointijärjestelmistä. Hänen tehtäviään ovat tulisijojen ja savuhormien nuohous, ilmanvaihtokanavien puhdistus sekä paloturvallisuuden ja henkilöturvallisuuden kunnon tarkastaminen. Lisäksi hän hoitaa lämmityslaitteiden ja ilmanvaihdon säätö-, mittaus- ja suunnittelutehtäviä. Nuohoojamestarin työtä on myös asiakkaiden neuvonta ja opastus sekä asiakkaiden hankinta ja asiakassuhteiden säilyttäminen.

Sisustusalalan eat (yht. käsi- ja taideteollisuusalan kanssa)

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Tekniikan eat

Tutkinnon neljä pakollista osaa ovat työn organisointi ja johtaminen, kannattavuus- ja kustannushallinta, henkilöstön ja työyhteisön kehittäminen sekä toiminnan suunnittelu.

Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: myynti ja asiakashallinta (kaupallisesti suuntautunut vaihtoehto), tuotteen, prosessin ja työympäristön kehittäminen (tuotannollisesti suuntautunut vaihtoehto), vienti- /tuontiprojektissa toimiminen (ulkomaantoimintaan suuntautunut vaihtoehto). Pakollisten ja valinnaisten osien yhteydessä osoitetaan osaaminen matematiikan soveltamisessa, tietotekniikan soveltamisessa ja kielitaidossa sekä joko fysiikan soveltamisessa tai kemian soveltamisessa.

Tutkinnon suorittaja on suorittanut teknisen alan ammattitutkinnon tai hänellä on vastaava taitotieto. Hän ymmärtää työovereidensa ja alaiensa käyttäytymisen syitä ja osaa vaikuttaa motivoivasti heidän asenteisiinsa ja tavoiteasetantaan. Hän pystyy analysoimaan itseään esimiehenä ja työoverina ja laatimaan oman kehityssuunnitelmansa. Hän kykenee systemaattiseen ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon ja viestii selkeästi. Hän ymmärtää kansan- ja yritystaloudellisten perustapahtumien yhteydet omaan alansa ja yritykseensä ja osaa soveltaa kannattavan toiminnan periaatteita suunnitellessaan, kehittäessään ja ohjattaessaan omaa ja työryhmänsä työtä.

Hän pystyy osallistumaan henkilöstön työhönottoon, perehdyttämiseen ja kehittämiseen ja hallitsee tehtäviensä kanalta riittävästi työläinsäädäntöä. Hän

tuntee työpaikkansa suunnittelukäytänteet ja kykenee tekemään, panemaan toimeen ja tarvittaessa muuttamaan eri ajanjaksoille ulottuvia suunnitelmia. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä laaja-alaista teknis-taloudellista tuntemusta ja johtamistaitoa vaativissa tehtävissä kuten esimerkiksi työnjohtajina ja -opastajina, tiimien ja projektien vetäjinä, tuotannosuunnittelijoina tai laadunvalvojina.

Tuotekehittäjän eat (useat koulutusalat)

Tutkinnon osat ovat tuotekehittäjän yleistaidot, ideointi ja tuotekehityksen valmistelu, tuotekehityksen talous ja yritystoiminta sekä tuotekehitysprojekti.

Tutkinnon suorittaja tuntee yleisesti käytettyjä ideointimenetelmiä. Hän osaa valita ideointimenetelmän, soveltaa sitä ja arvioida ideaa kriittisesti. Hän osaa kerätä tuotekehityksen alkuvaiheessa tietoja ja selvittää tehtävät. Hän tuntee tuotekehitystyön suojaamiseen ja immateriaalioikeuksiin liittyvät periaatteet, patentointiprosessin päävaiheet ja menettelytavat sekä tärkeimmät alansa sopimuksiin ja sopimusjuridiikkaan liittyvät seikat.

Tutkinnon suorittaja tietää tuotekehitystoiminnan kansantaloudellisen merkityksen. Hän ymmärtää suhdanteiden ja hintatason muutosten yhteyden toimintaympäristöönsä ja tuntee yrityksen talouslaskelmasta ja taseesta johdettavat keskeisimmät tunnusluvut. Hän osaa tehdä kustannuslaskelmia. Hän osaa soveltaa markkinatutkimusta osana tuotekehitystä, laatia budjetin ja vertailla rahoitusvaihtoehtoja.

Tutkinnon suorittaja osaa laatia projektisuunnitelman ja suunnitelman hankkeen seurantaan varten. Hänellä on johonkin toimialaan liittyvää tuotekehityksen menetelmien erikoisosaamista, jota hän osaa hyödyntää.

Tutkinnon suorittaja tuntee edustamansa yrityksen tai organisaation rakenteen ja osaa palvella asiakkaita työyhteisössä palveluperiaatteiden mukaisesti. Hän hallitsee neuvottelukäytännöt ja kokoustekniikat sekä pystyy esittämään olennaisen tuotekehityksestä kirjallisesti. Hän pystyy vähintään Tieken (at)-kortin tasoiseen suoritukseen. Hän noudattaa työturvallisuusohjeita ja -määräyksiä sekä ottaa huomioon tuoteturvallisuutta ja ympäristönsuojelua koskevat määräykset. Hänellä on riittävä vieraan kielen taito.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisissa tuotekehitystehtävissä.

Turvallisuusvalvojan eat

Tutkintoon vaadittavat kaikille yhteiset osat ovat: turvallisuussuunnittelu ja turvallisuuslainsäädäntö. Lisäksi on valittava kolme osaa seuraavista: vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet, turvallisuusjohtaminen, turvallisuustekniikka, tietoturvallisuus, kansainvälinen turvallisuustoiminta ja yrittäjäyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee turvallisuussuunnittelun ja eritasoisten turvallisuussuunnitelmien periaatteet. Hän tuntee myös lakisääteisten turvallisuussuunnitelmien vaatimukset ja sisällön. Hän tuntee yritysturvallisuuden osa-alueet. Hän kykenee hankkimaan turvallisuussuunnitteluun liittyvät tiedot ja laatimaan luonnostason turvallisuussuunnitelmia opastamaan organisaatiota tai yritystä suunnitteluun liittyvissä asioissa.

Tutkinnon suorittaja tuntee yksityistä turvallisuusalaa säätelevän lainsäädännön sekä yksityiseen turvallisuusalaan liittyvien tehtävien osalta alaan oleellisesti liittyvän muun lainsäädännön. Hän tuntee myös työnjohto- ja esimiestehtäviin liittyvän lainsäädännön, kuten työsuojelu- ja työaikalainsäädännön sekä työsuhteita ja henkilöturvallisuutta koskevan lainsäädännön perusteet. Hän osaa soveltaa lainsäädäntöä käytännön työtehtävissä ja erilaisissa ongelmatilanteissa. Hän osaa myös perustella edellä mainittuihin tilanteisiin liittyvät ratkaisunsa.

Muu tutkinnossa vaadittava osaaminen määräytyy sen mukaan, mitä osia tutkinnon suorittaja on valinnut. Kaikki tehtävät edellyttävät hyviä yhteistyö-, asiakaspalvelu- ja viestintätaitoja sekä alan säädösten ja määräysten tuntemista. Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) 20 §:n perusteella henkilö voidaan hyväksyä vartioimisliikkeen vastaavaksi hoitajaksi, jos hän on suorittanut turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon osat turvallisuuslainsäädäntö ja vartioimisliiketoiminnan ja vartiointityön perusteet sekä yhden vapaavalintaisen osan ja hän lisäksi täyttää muut lainsäädännössä hänelle asetetut edellytykset. Tutkinnon suorittanut voi työskennellä yritysten turvallisuustehtävissä ja vartioimisliikkeissä liikkeenjohto-, työnjohto-, suunnittelu- ja myyntitehtävissä.

AMMATILLISET ERIKOISOPPILAITOKSET

Suurin osa ammatillisten erikoisoppilaitosten koulutuksesta on tarkoitettu ammatissa toimivien työntekijöiden lisäkoulutukseksi, mutta tarjolla on jonkin verran myös ammatillisen peruskoulutuksen luonteista opetusta. Muissa kuin teollisuuden ammattioppilaitoksissa opetus on lähinnä etä- tai monimuoto-opetusta.

TEOLLISUUDEN AMMATTIOPPILAITOKSET

Teollisuuden ammattioppilaitokset ovat teollisuuslaitosten oppilaitoksia, jotka toimivat yleensä yritysten yhteydessä. Niissä annetaan ammatillista lisäkoulutusta lähinnä alan ammatillisen tutkinnon suorittaneille, mutta oppilaitokset järjestävät myös peruskoulu- tai ylioppilaspohjaista koulutusta.

Osa oppilaitoksista järjestää koulutusta vain oman yrityksensä palveluksessa oleville työntekijöille. Tässä osiossa on pyritty esittelemään vain ne teollisuuden ammattioppilaitokset, joissa järjestetään myös muille kuin vain omalle henkilöstölle avoimena olevaa koulutusta.

Koulustarjonta käsittää mm. erilaista asentaja-, levyseppä- ja levyseppä-hitsaaja- sekä koneistajakoulutusta. Sanomalehtipainojen ammattikouluissa on painopinnan valmistaja- ja painajakoulutusta. Lihateollisuusopistossa puolestaan koulutetaan lihatuotteiden- ja elintarvikkeiden valmistajia, jotka voivat jatkaa opiskeluaan suorittamalla vastaavan ammattitutkinnon.

Uusia opiskelijoita otetaan työelämän tarpeen mukaan, eli jos alalla ei ole työvoimatarvetta, koulutusta ei järjestetä. Teollisuuden ammattioppilaitokset järjestävät lisäksi kursseja työssä oleville.

Ammatillinen koulutus kestää keskimäärin 1–2 vuotta, kurssien pituus taas vaihtelee viikosta useisiin kuukausiin. Opetus sisältää paljon käytännön harjoittelua. Teoriaopintoja sovelletaan oppilaitoksen työpajoissa ja yrityksen varsinaisissa työtehtävissä.

Opiskelija saa opiskeluaikaltaan yleensä palkkaa. Useat oppilaitokset pyrkivät tarvittaessa järjestämään myös asunnon oppilaitoksen asuntolasta tai muualta.

Tarkempia tietoja saa suoraan oppilaitoksista, jotka yleensä ilmoittavat hakuajoista ja opetuksesta myös päivälehdissä.

MUUT AMMATILLISET ERIKOISOPPILAITOKSET

Myös muutamat muut ammatilliset erikoisoppilaitokset järjestävät tekniikkaan liittyvää koulutusta.

AEL:n ja POHTON koulutus on suunnattu tyydyttämään yritysten ja julkishallinnon henkilöstön kehittämistarpeita.

OPPILAITOS

Linja	Kesto	Haku
-------	-------	------

RUUKKI TEOLLISUUSOPPILAITOS

Teräksen valmistus- ja jatkojalostuslinja	2 v	toukokuu
---	-----	----------

Erikoistumisalueet: raudan ja teräksen valmistus, teräksen kuuma- ja kylmämuokkaus sekä pintakäsittely, putkien ja palkkien valmistus. Pääsyvaatimuksena on ammattioppilaitoksen sähkö-, kone-, metalli- tai autoalan opintolinjan suorittaminen tai lukion suorittaminen ja vähintään 1,5 vuoden metallialan työkokemus. Opintojen aikana suoritetaan ammattitutkinto. Opintoihin hakeudutaan lehti-ilmoittelun ja työvoimatoimistojen kautta.

Ennakoiva kunnonvalvonta- ja kunnossapitolinja	1,5–2 v	toukokuu
--	---------	----------

Erikoistumisalueet: asennus- ja mekaaninen kunnossapito, sähkövoima, automaatio. Pääsyvaatimuksena on ammattioppilaitoksen sähkö-, kone-, metalli- tai autoalan opintolinjan suorittaminen. Opintojen aikana suoritetaan ammattitutkinto.

Koulutusohjelmien tavoitteet: Oppilaaksi valmistuvat omaavat perusedellytyksen työskennellä teräksen valmistuksen ja jalostuksen vaativissa ammattitehtävissä, ymmärtävät Rautaruukin jalostusketjun toimintaperiaatteet sekä sen keskeisten toimintojen merkityksen, ymmärtävät Rautaruukin liiketoiminnan perusteet sekä hallitsevat yhdessä työskentelyn perustaidot.

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAITOS, AIKUISKOULUTUSYKSIKKÖ

Linja-auton kuljettaja	6 kk
Raitiovaunun kuljettaja	6 kk
Metrojunan kuljettaja	6 kk
Matkailupujentarkastaja	5 kk

Kursseille hakeudutaan lehti-ilmoittelun, työvoimatoimistojen tai Helsingin kaupungin sähköisen rekrytointijärjestelmän kautta: www.helsingintyopaikat.fi

Raitiovaunun ja metron kuljettajien vuosilomansijaisiksi voidaan kouluttaa korkeakouluopiskelijoita tammi-hutikuussa alkavilla kursseilla.

KIIINTEISTÖALAN KOULUTUSSÄÄTIÖN AMMATILLINEN OPPILAITOS

Kiinteistöalan Koulutussäätiö on Opetushallituksen valvoma valtakunnallinen erikoisoppilaitos. Oppilaitos järjestää valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, ja sillä on myös opetusministeriön myöntämiä oppisopimuspaikkoja.

Rakennuttaminen ja yhdyskuntatalous
Rakennuttaja-asiamiehen koulutus ja tutkinto (RAK)
Asiakaslähtöinen rakennuttaminen (RAP)
Rakennuttamisen johtaminen (RAPS)
Infra-rakennuttaja (RAP)
Infrastruktuurin tuottamisen ja ylläpidon johtaminen (RAPS)
Asiakaslähtöinen korjausrakennuttaminen (RAP)
Kiinteistökehittämisen ja korjausrakennuttamisen johtaminen (RAPS)
Asiakaslähtöinen pääsuunnittelija (PS)
Taloteknisen valvonnan koulutusohjelma (TATE)

OPPILAITOS

Linja	Kesto	Haku
-------	-------	------

Kaupunkikeskustan kehittäminen
Jätehuoltoasiantuntijan koulutusohjelma

Lisätietoja: koulutusohjelmien sisällöistä, hakuaajoista yms. Kiinteistöalan Koulutusääntien ammatillisesta oppilaitoksesta, puh. (09) 3509 290 tai www.kiinko.fi.

KONE OYJ:N TEOLLISUUSOPPILAITOS

Hissiteknikan linja 1,5 v tarvittaessa
Opetus on hissien kunnossapito-, huolto- ja asennustehtäviin valmistukseen liittyvää erikoiskoulutusta. Asuminen pyritään järjestämään kaupungin opiskelija-asunnoissa.

LIHATEOLLISUUSOPISTO

Elintarvikealan perustutkinto
Suuntautuminen: liha-alan osaamisala (lihatuotteiden valmistaja) tai elintarviketeknologi-
alan osaamisala (elintarvikkeiden valmistaja)

Lihateollisuuden ammattitutkinto
Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto
Lihanjalostajan ammattitutkinto
(pienimuotoinen lihanjalostus)
Elintarviketekniikan erikoisammattitutkinto
Em. aikuisten ammatilliseen näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen
- Kesto: 1,5–2 vuotta
- Toteutus: työn ohessa monimuoto-opiskeluna
- Lähiopetusjaksot (1–2 pv/kk): suoritetaan noin 1,5 vuoden aikana

Koulutus järjestetään oppisopimuskoulutuksena.
Yrityskohtaisten koulutusryhmien lisäksi toteutetaan myös ns. yleisiä ryhmiä, joissa opiskelijat ovat eri yrityksistä.
Yleisenä ryhmänä Elintarvikealan perustutkintoon (liha-ala) valmistava koulutus alkaa vuosittain helmikuussa ja muut kysynnän mukaan. Lihateollisuusopisto toimii Hämeenlinnassa Lihateollisuuden tutkimuskeskuksen yhteydessä.
Lisätiedot: www.ltk.fi (koulutuspalvelut)
Tiedustelut: [koulutus\(at\)ltk.fi](mailto:koulutus(at)ltk.fi) tai puh. 020 761 9484, faksi (03) 5705 389

TAMPELLAN TEOLLISUUSOPPILAITOS OY

Koneenasentaja 8–16 kk
Hitsaaja 8–16 kk
Koneistaja 8–16 kk
Pääsyvaatimuksena on ammattioppilaitoksen metalli-, kone-, sähkö- tai ajoneuvolinjan suorittaminen. Koulutukselta maksetaan metalliteollisuuden opiskelijapalkkaa. Koulutukseen haetaan oppilaita omistaja- ja yhteistyöyritystemme työvoimatarpeen mukaan. Koulutuksen alkamisesta ilmoitetaan päivälehdissä ja internet-sivuillamme. Hakemuksia voi jättää myös muuna aikana.

OY TURUN SANOMAIN AMMATTIOPPILAITOS

Oy Turun Sanomain Ammattioppilaitos on graafisen alan ammatteihin valmistava teollisuuden erityisoppilaitos. Sen graafisella osastolla koulutetaan mediaoperaattoreita (painopinna-valmistajia) jälkikäsittelykoneenhoitajia sekä offsetpainajia. Koulutuksen pituus 1 vuosi.

Oppilaaksi voivat päästä painoviestinnän perustutkinnon suorittaneet nuoret. Myös vastaavan perehtyneisyyden graafisen alan työhön antava työharjoittelu jossakin graafisen alan yrityksessä oikeuttaa opiskeluun. Kurssien alkamisesta ilmoitetaan päivälehdissä. Hakupapereita saat koulusta pyytämällä.

MUUT AMMATILLISET ERIKOISOPPILAITOKSET**AEL**

AEL on teollisuuden ja elinkeinoelämän henkilöstön kouluttaja, jonka taustalla ovat keskeiset työmarkkinaosapuolet, julkishallinto ja elinkeinoelämä.

Koulutus- ja kehittämisspalveluihin kuuluvat avoimet ja yrityskohtaiset tilaisuudet, tutkinnot sekä niihin valmistava koulutus, yritysten kehitysohjelmat ja konsultointi.

Perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen lisäksi AEL järjestää tietyn pätevyyden hankkimiseksi viranomaismääräyksiin perustuvia tutkintoja, joita ovat mm. kansainvälisen hitsausneuvojan IWS-koulutus, kansainvälisen hitsaustarkastajan IWI-koulutus, ympäristönäytteenottajien koulutus, tulityötutkinto, työturvallisuuskorttikoulutus, NDT-pätevänti, sähköturvallisuustutkinnot 1, 2 ja 3 sekä tavaraliikenneyrittäjän ja turvallisuusneuvonantajan tutkinnot ja vaarallisten aineiden kuljettajan ADR-koulutus.

AEL:n koulutusalueita ovat Ajoneuvotekniikka, Automaatio ja elektroniikka, Biotekniikka ja mikrobiologia, Elintarvikkeet, Energia ja sähkö, Hitsaus, NDT- ja painelaitetekniikka, Hydraulikka ja pneumatiikka, ICT ja tietotekniikka, Johtaminen ja liiketoiminta, Kiinteistö, kylmättekniikka ja rakentaminen, Konepajatekniikka, Kunnossapito, Laboratoriotekniikka, Logistiikka, Media- ja painotuotanto, Muovitekniikka, Paperi-, kartonki-, sellu- ja puutuotetekniikka, Prosessi-, kemian- ja vesihuoltotekniikka, Tuotekehitys, suunnittelu ja projektitoiminta, Turvallisuus, Ympäristö ja laatu sekä Muu koulutus.

Lisätietoja: www.ael.fi

POHTO

POHTO on kansainvälisiä yrityksiä palveleva koulutus- ja kehittämiskeskus, joka on erikoistunut yritysten ja organisaatioiden liiketoiminnan ja henkilöstön kehittämiseen liikkeenjohtajien, johtamisen ja teknologian alueilla.

POHTON keskeiset palvelut:

- Avoimet ohjelmat ja kurssit
- Näyttö- ja pätevyystutkinnot ja niihin valmentava koulutus
- Yrityskohtaiset kehittämissprojektit ja konsultointi
- Strateginen kehittämiskumppanuus

POHTON osaamisalueet ja tuoteperheet:

- HR-palvelut
  - * Henkilöstöjohtaminen
  - * Arvioinnit ja auditoinnit
  - * Strateginen kehittämiskumppanuus
  - * HR-seminaarit ja konsultointi
- Johtaminen
  - * Yrityksen johtaminen ja esimiestyö
  - * Talous ja tuottavuus
  - * Laatu ja projektihallinta
  - * Organisaation toiminnan kehittäminen
  - * Sosiaaliset taidot ja yhteistyövalmiudet

- Tuotannon palvelut
  - * Kunnossapito
  - * Suojelu ja turvatekniikka
- Tuotanto
  - * Paperi ja kartonki, sellu
  - * Metalli
  - * ICT

Lisätietoja: www.pohjo.fi

RASTORCOLLEGE

RastorCollege on Opetushallituksen valvoma valtakunnallinen erikoisoppilaitos. RastorCollege järjestää tekniikan ja liikenteen, tieto- ja viestintätekniikan, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon sekä turvallisuusalojen koulutusta. RastorCollege järjestää kaikilla koulutusalueilla ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta. Koulutusta järjestetään valtakunnallisesti. Koulutus on monimuotokoulutusta, joka koostuu ohjatusta etäopiskelusta ja sitä tukevasta lähiopetuksesta.

Koulutusohjelmisto on valtaosaltaan tarkoitettu jo alan työkokemusta omaaville henkilöille.

RastorCollege tuottaa itse oman etäopetusaineistonsa, joka on räätälöityissä erilaisiin tarpeisiin. Opiskelijat voivat käyttää Rastorin verkko-oppimisympäristöä.

Tekniikan koulutusohjelmat:

Tekniikan erikoisammattitutkinto ja työteknikkokoulutus Tekniikan erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa voi hankkia ammatillisen jatkokoulutuksen 15 opintolinjalla.

Opintolinjat ovat auto- ja korjaamotekniikka, elektroniikka, elintarviketeollisuus, kivi-/maarakennus- ja kaivosala, kunnossapitotekniikka, kone- ja metallitekniikka, laatu- ja ympäristötekniikka, logistiikka, prosessitekniikka, talotekniikka, sähkötekniikka, rakennustekniikka, puusepänteollisuus ja tietokonetekniikka.

Tutkinnon suorittaneet sijoittuvat tiimin, työryhmien ja vastaavien esimiehiksi tai ammatilansa erikoistehtäviin. Koulutus kestää opinnoista riippuen 1–2 vuotta. Koulutuksen hyväksytysti suoritettuaan henkilö voi anoa työtekniikan arvonimeä.

Muut tekniikan koulutusohjelmat:

Hissiasentajan ammattitutkinto, Teknisen piirtäjän ammattitutkinto, Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto, Vartijan ammattitutkinto, Ajojärjestelijän erikoisammattitutkinto ja Varastonhoitajan ammattitutkinto, Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto, Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto.

Tieto- ja viestintätekniikan koulutusohjelmat:

Työvälineohjelmien peruskäyttö – A-ajokortti, Sovellusneuvoja – AB-ajokortti, Järjestelmä- tuki, Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto, Multimedia ja verkkoviestintä, Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto.

Lisätietoja: Esite sekä koulutusassistentit, puh. 010 473 6297, faksi 010 2414 794 tai www.rastor.fi

RAKENNUSTEOLLISUUDEN KOULUTUSKESKUS RATEKO

RATEKO on vuonna 1962 perustettu rakennusalan ammatillinen erikoisoppilaitos, jonka toimintaa valvoo Opetushallitus. RATEKO antaa rakennusalan näyttötutkintoihin valmistavaa koulutusta ja järjestää tutkintoja jo työssä olevien aikuisten ammattitaidon kehittämissäksi ja ylläpitämiseksi. Toimintamme on valtakunnallista.

RATEKOssa voi suorittaa

- Talonrakennusalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon
- Rakennustuotannon ammattitutkinnon
- Rakennusalan työmaapäällikön erikoisammattitutkinnon
- Johtamisen erikoisammattitutkinnon

Tutkinnot suunnitellaan yhteistyössä elinkeino- ja työelämän kanssa ja ne hyväksytetään rakennusalan tutkintotoimikunnassa. RATEKO järjestää myös henkilösertifointiin valmistavaa koulutusta lämpökuvaujille, kosteudenmittaajille ja märkätila-asentajille sekä pätevyyskoulutusta tuotantajohtolle.

Liikkeenjohdollista koulutusta annetaan rakennusliikkeiden johto- ja päällikkötehtävissä toimiville. Ajankohtaista ammatillista teemakoulutusta järjestetään sekä avoimena että yrityskohtaisena.

RATEKOn omistaa Rakennusteollisuus RT ry, joka kuuluu osana Elinkeinoelämän Keskusliittoon (EK). RATEKO toimii ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 631/1998 mukaisena opetusviranomaisten hyväksymänä ammatillisena erikoisoppilaitoksena. Toimintaan kuuluu myös toimialaan liittyvää palvelu-, neuvonta- ja tutkimustoimintaa.

RATEKOn päätoimipiste on Helsingin Pohjois-Haagassa. RATEKOlla on myös aluetoimipiste Kuopiossa.

Lisätietoja: www.rateko.fi

SUOMEN YRITTÄJÄOPISTO

Suomen Yrittäjäopisto on liikealan ammatillinen erikoisoppilaitos, joka on erikoistunut yrittäjäkoulutukseen. Tämän lisäksi oppilaitos on huomattava tietojenkäsittelyn kouluttaja.

Koulutusohjelmat on suunniteltu siten, että ne on mahdollista suorittaa työn ohessa opiskellen. Monimuoto-opiskelu rakentuu etäopiskelujaksoista (aiheeseen perehtyminen, oppimistehtävien tekeminen, verkko-opiskelut) sekä lähiopetuksesta yhdessä muun ryhmän kanssa. Koulutus ja tutkinto suoritetaan henkilökohtaistamissuunnitelman mukaan. Suomen Yrittäjäopisto toimii valtakunnallisesti, koulutusryhmiä on käynnissä eri puolella Suomea. Kiinteät toimipisteet sijaitsevat Kauhavalla ja Hämeenlinnassa.

Lisätietoja: www.syo.fi

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

MAATILATALOUS

Yleistä tietoa alasta

Maatalousalan tehtävä on elintarvikkeiden, rehuraaka-aineiden ja teollisuuden raaka-aineiden tuottaminen. Monipuolisen maaseutuyrittäjätoiminnan merkitys on lisääntymässä. Koneiden huolto- ja korjauspalvelut, matkailu-, huolto- ja muut liitännäispalvelut ovat kehittyviä toiminta-alueita samoin hevostalouden palvelut.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alan ammateissa tarvitaan kasvi- ja eläinbiologian perusteiden tuntemusta, tiedon käytäntöön soveltamisen taitoja sekä koneiden ja laitteiden käyttötaitoja. Lisäksi tarvitaan luovaa yrittäjyyttä, ennakkoluulottomuutta, yhteistyökykyä ja palveluhenkisyttä.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Maatalouden tyypillisin työpaikka on maatila. Muut työpaikat löytyvät maatalouden palveluista, kuten maatalouskoneiden huollosta ja korjauksesta, maatalouden lomittaja- ja pieneläinpalveluista, maataloustavarakaupasta, turkistarhauksesta sekä poro- tai hevostaloudesta.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Maaseudun elinvoimaisuuden ylläpitämiseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kuinka monipuolinen on maaseudun elinkeinorakenne. Laatu- ja tehokkuusvaatimukset sekä luonnonmukaisen tuotannon arvostus lisääntyvät ja tuotannon eettisten kysymysten merkitys kasvaa. Maatalousala mahdollistaa monipuoliset mahdollisuudet toimia yrittäjänä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opiskelukelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat esimerkiksi luonnonvara-alan ammattikorkeakoulututkinto, agrologi (AMK) tai yliopistojen eläinlääketieteen tai maatalous- ja metsätieteen opinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Maatalousalan pt
Ammattiutkinnot
Hevostenvalmentajan at
Karjalouden at
Kengityssepän at
Luonnonmukaisen tuotannon at
Maatalouskoneasentajan at
Mehiläistarhaajan at
Ratsastuksenopettajan at
Seminologin at
Viljelijän at
Erikoisammattiutkinnot
Maaseudun vesitalouden eat
Ratsastuksenopettajan eat
Tallimestarin eat
Tarhaajamestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Maatalousalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on yrittäminen maaseutuympäristössä.

Maatilatalouden osaamisalan (maaseutuyrittäjä) pakollinen osa on maatilatalouden yleistaidot. Valinnaisista osista (3–39) on suoritettava 3–5 osien laajuudesta riippuen (50 ov, joista 30 ov osista 3–19).

Hevostalouden osaamisalan (hevostenhoitaja, ratsastuksenohjaaja) pakollinen osa on hevostalous. Hevostenhoitosuuntautuneen on suoritettava valinnaisista osista (3–33) 2–4 osien laajuudesta riippuen (40 ov, joista 30 ov osista 21–32). Ratsastuksenohjaukseen suuntautuneen on suoritettava pakollisena hevostalouden lisäksi ratsastuksen ohjaaminen sekä yksi (10 ov) valinnaisista osista (3–32).

Turkistalouden osaamisalan (turkistarhaaja) pakolliset osat ovat turkistuotannon perusosaaminen ja turkiseläintuotannossa toimiminen. Valinnaisista osista (36–39) on suoritettava kolme (30 ov).

Valinnaiset osat ovat seuraavat: (3) peltokasvien viljely, (4) maatalouskonei-

den käyttö, huolto ja korjaus, (5) maatalouden metallityöt, (6) ympäristöpalveluiden tuottaminen, (7) kotieläinten hoito, (8) maataloustuotteiden jatkojalostaminen, (9) maaseutumatkailuyrittäminen, (10) palveluyrittäminen, (11) erikoistunut kasvinviljely/erikoiskasviryhmä, (12) luonnonmukaisten tuotteiden tuottaminen, (13) erikoistunut kotieläintuotanto/tuotantosuurta, (14) pieneläinten hoito, (15) hevosten hoito, (16) maatilan metsien hyödyntäminen, (17) rakentaminen maatilalla, (18) automaation hyödyntäminen maataloudessa, (19) tuotantoteknologian hyödyntäminen, (20) hevostalous, (21) ratsuhevoson kouluttaminen, (22) ravihevosen valmentaminen ja kilpailuttaminen, (23) kengityksen perustaidot, (24) kengittäminen, (25) varusteiden valmistuksen ja korjauksen perusosaaminen, (26) varusteiden valmistus ja korjaus, (27) metallija puutyöt, (28) ajovälinehuolto ja korjaus, (29) hevosen täyshoitopalvelut, (30) hevoskasvatus ja talliympäristön hoito, (31) ajohevosen valmennus ja ajotyöt, (32) hevosen käyttö matkailussa, (33) ratsastuksen ohjaaminen, (34) turkistuotannon perusosaaminen, (35) turkiseläintuotannossa toimiminen, (36) turkiseläinten rehun valmistus, (37) turkistarhan jätehuolto, (38) rakentaminen ja teknologia turkistuotannossa, (39) muut tarhattavat eläimet.

Tutkinnon suorittajalla on kokonaisnäkemys maatalouden harjoittamisen edellytyksistä ja maaseutuyrittämisen mahdollisuuksista. Hän tuntee maatalousalan ja maaseudun yrittämiseen liittyvät organisaatiot ja niiden toiminnot. Hän tuntee kasvien kasvuun vaikuttavat tekijät sekä eläinten lajinmukaisen hoidon ja käyttäytymisen perusteet. Hän osaa käyttää ja huoltaa alansa koneita ja laitteita. Hän pystyy harjoittamaan tuotantotoimintaa kustannustietoisesti, kannattavasti ja ympäristövastuullisesti. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa suunnitteluun, seurantaan, tiedonhankintaan ja viestintään. Ammatillisissa valintati-

lanteissa hän tekee ekologisia, eettisiä ja esteettisiä ratkaisuja.

Maatilatalouden osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa hoitaa kotieläimiä niiden hyvinvointia edistävästi ja toteuttaa hoitotyössä suunnitelmien mukaista ruokintaa ja jalostusta. Hän osaa suunnitella ja tehdä kasvinviljelytyöitä. Hän pystyy toimimaan osana tuotannon laatuketjua ja yhteistyössä muiden kanssa.

Hevostalouden osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja ymmärtää hevostalouden osana maatalousalaa ja suomalaista maaseutukulttuuria sekä suomalaisen hevostalouden kansainvälisen merkityksen. Hän tietää hevosurheilun lajit, hevosen työkäytön mahdollisuudet, käytettävät hevostyypit sekä varusteet ja ajovälineet pääpiirteissään. Hevostenhoitaja osaa hoitaa ja ruokkia hevoset. Hän erottaa terveen ja sairaan hevosen ja osaa antaa ensiapua. Hän osaa järjestää tallin kengityshuollon ja hoitaa tallin varustehallintoa.

Ratsastuksenohjaaja pystyy organisoimaan tallin toimintaa, hevostenhoitoa ja tallitöitä. Hän osaa opettaa erilaisille asiakkaille ratsastusta ja hevostenhoitoa opetustyössään pedagogisia perustaitoja soveltaen. Hänen ratsastustaitonsa on kansallista helppo A-kilpailutasoa. Hän osaa peruskouluttaa nuoren hevosen ja ylläpitää opetushevosen koulutustasoa.

Turkistuotannon osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa toimia turkistuotantoa koskevien lakien ja määräysten mukaan ja ottaa huomioon turkiseläinkasvatuksen yleiset edellytykset. Hän osaa hoitaa ja käsitellä turkiseläimiä lajinmukaisesti sekä soveltaa jalostustyön periaatteita käytännössä.

Tutkinnon suorittaneilla on perustiedot ja valmiudet maatalousalan eri työtehtäviin sekä osaamisalansa ja valintojensa mukainen erityisosaaminen.

Ammattitutkinnot

Hevostenalmentajan at

Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista hevostalouden tuntemus ja yritys-toiminta. Lisäksi valitaan yksi seuraavista osista ravivalmennus, ratsuvalmennus ja hevoshieronta.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää hevosen hyvinvoinnin biologiset perusteet. Hän osaa suunnitella talli- ja valmennusympäristön. Hän tunnistaa hevosen yleisimmät sairaudet ja osaa toimia sairaustapauksissa tilanteen vaatimalla tavalla. Hän tuntee eri rehut ja ruokintavaihtoehtot ja osaa suunnitella urheiluhevosen ruokinnan. Tutkinnon suorittaja hallitsee kavionhoidon ja tuntee erilaiset kengitysvaihtoehtot ja niiden käyttömahdollisuudet. Hän tuntee lääkinnän periaatteet ja dopingsäännöt. Hän osaa opettaa varsat käsittelyyn. Hän tuntee alan järjestöjen toiminnan. Hän osaa hyödyntää tutkimustietoa ja tietotekniikkaa työssään.

Tutkinnon suorittaja tuntee yritystoiminnan yleiset vaatimukset. Hän osaa suunnitella hevosityrityksen toiminnan ja talouden. Hän ottaa toiminnassaan huomioon turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat

Lisäksi ravivalmentaja tuntee eri valmennusmenetelmät ja osaa soveltaa niitä. Hän tuntee urheiluhevosen vammat, osaa hoitaa niitä ja tarvittaessa käyttää eläinlääkäriä. Hän hallitsee ravihevosen kilpailuttamisen. Hän hallitsee ravijalostuksen periaatteet ja toimenpiteet.

Ratsuvalmentaja osaa kouluttaa varsasta kilpahevosen. Hän osaa ratsastaa tasolla Vaativa A tai ajaa valjakkohevosia tasolla Vaativa. Hän hallitsee ratsujalostuksen periaatteet ja toimenpiteet. Hevoshieroja hallitsee hevosen hieronnassa käytettävät menetelmät ja työskentelytavat. Hän tunnistaa hevosen terveydentilan ja osaa toimia yhteistyössä eläinlääkärin kanssa. Hän osaa toimia alan säädösten mukaan.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia pää- tai sivutoimijoina ravivalmentajina, ratsuhevosten kouluttajina tai hevoshierojina joko itsenäisinä yrittäjinä tai toisen palveluksessa.

Karjatalouden at

Tutkinnossa voi suuntautua karjatalousyrittäjäksi, maatalouslomittajaksi tai sorkkahoitajaksi.

Karjatalousyrittäjä: Pakollinen tutkinnon osa on tilan hoito ja kehittäminen. Valinnaiset osat ovat lypsykarjatalous, sikatalous, siipikarjatalous, erikoistunut naudanlihantuotanto, lammastalous ja rehuntuotanto, joista on suoritettava kaksi osaa.

Maatalouslomittaja: Pakollinen tutkinnon osa on maatalouslomitusta. Lisäksi valinnaisista osista lypsykarjatalous, sikatalous, siipikarjatalous, erikoistunut naudanlihantuotanto, lammastalous, hevostalous, rehuntuotanto tai yrittäjyys on suoritettava kaksi.

Sorkkahoitaja: Pakolliset tutkinnon osat ovat yrittäjyys ja sorkkahoito.

Karjatalousyrittäjä on kotieläintuotannon ammattilainen, joka suunnittelee, organisoii ja johtaa karjatilansa toimintaa ja elintarvikkeiden tuotantoa voimassa olevien kriteerien ja tilakohtaisen laatujärjestelmän mukaan. Hänen on tunnettava tuotannon kannattavuuteen vaikuttava hinta- ja tukipolitiikka sekä Euroopan Unionin toimenpiteet. Kannattavuuden säilyminen kustannusten seuranta, tila- ja karjakoon optimointia, uuden, teknologian hyödyntämistä sekä maatalousyrittäjien keskinäisen yhteistyön kehittämistä.

Karjatalousyrittäjä tuottaa hyvälaatuisia kotieläintuotteita valitsemallaan tuotantosuunnalla käyttäen sellaisia tuotantotekniikoita, joissa yhdistyvät taloudellisuus, eettisyys ja ympäristön säästäminen. Hänen on osattava kasvi- ja kotieläintuotannon periaatteet ja hallittava

käytännön työt kotieläin- ja rehuntuotannossa.

Yrittäjänä hänen on tunnettava alan säädökset ja määräykset sekä sopimukset ja tiedostettava luottamuksellisen yhteistyön tärkeys. Työntekijöiden ohjauksessa ja tehtävien jaossa on toimittava tasapuolisesti ja työturvallisuutta korostaen.

Maatalouslomittaja tekee lomituspalvelutiloilla päivittäiset karjataloustyöt sekä muut tilan hoitoon liittyvät tehtävät silloin, kun yrittäjä on lomalla. Hänen tulee tiedostaa toimintansa maatalousyrittäjien hyvinvoinnin edistäjänä sekä ymmärtää työnsä asiakaspalveluluonne ja maatalousyrittäjien erilaiset palvelutarpeet ja käytännöt. Lisäksi hänen tulee toimia lomituspalvelumuotojen vaatimalla tavalla.

Maatalouslomittajan työssä korostuvat eläinten käsittelytaidot sekä elintarvikehygienian, kotieläinten ruokinnan ja terveydenhoidon hallinta. Hän toimii maatalouslomituksen paikallisyksikön työnjohtona ja karjatalousyrittäjän antamien ohjeiden mukaan työturvallisuutta noudattaen. Hän tekee työnsä itsenäisesti vastaten tilan eläinten hyvinvoinnista, tuotannon jatkumisesta normaalin, koneiden ja laitteiden käytöstä sekä niiden toimintakunnosta. Lisäksi hänen on oltava kiinnostunut ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja kehittämisestä niin, että hän pystyy työskentelemään myös uusinta teknologiaa käyttävillä asiakastiloilla niiden tuotantosuunnasta riippumatta.

Sorkkahoitajan työssä korostuvat toiminnallisen sorkkahoidon perusteiden tuntemus ja käytännön sorkkahoitotöiden hallinta. Yrittäjänä hänen on lisäksi osattava yrittäjyyden perusasiat.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä karjatalousyrittäjinä tai työsuhteisina maatalouslomittajina tai kotieläintenhoitajina. He voivat toimia myös lomituspalveluyrittäjinä. Sorkka-

hoitajat toimivat itsenäisinä ammatinharjoittajina.

Kengitysepän at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat hevosen tuntemus, kengitysmateriaalin tuntemus ja käsittely, hevosen kengittäminen sekä hevostalous ja yritystoiminta.

Tutkinnon suorittanut tuntee hevosen hyvinvoinnin ja hevostenhoidon perusteet sekä hevosen eri käyttömuodot. Hän osaa käsitellä erilaisia hevosia. Hän tuntee yksityiskohtaisesti hevosen jalan anatomian ja osaa arvioida hevosen jalkarakenteen, kavionmuodot ja liikkeet sekä tunnistaa ontuman. Hän tuntee aikuisen hevosen ja varsan jalkojen vammat ja sairaudet sekä niiden hoidon periaatteet. Hän tuntee hevosen yleisen terveyden- ja sairaanhoidon perusteet, osaa antaa ensiavun sekä neuvoa asiakkaita sairauksien ja vammojen ehkäisyssä.

Tutkinnon suorittaja tuntee kengityksen ja kavionpaikkauksen materiaalit sekä hallitsee niiden käsittelyn. Hän osaa tehdä hevosen peruskengän ja valmistaa erikoiskengä. Hän osaa tehdä peruskengityksen sekä korjaus- ja erikoiskengitykset. Hän hallitsee varsan hoitavan kengityksen. Hän osaa valmistaa tavallisimpia kengitystyökaluja. Hän ottaa toimissaan huomioon ergonomiaan, työturvallisuuden, eläin- ja ympäristönsuojeluun liittyvät näkökohdat.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää yrittämisen edellytykset hevosalalla. Hän tuntee yrityksen perustamisen ja yritystoiminnan hallinnoinnin. Hän osaa yrityksen taloussuunnittelun perusteet. Hän osaa markkinoida ammattitaitoaan sekä toimia alan opiskelijoiden opastajana. Hän osaa toimia asiakaslähtöisesti ja yhteistyökykyisesti sekä ratkaista ongelmatilanteita. Hän on esiintymiskykyinen, osaa käyttää tietotekniikkaa työssään ja hankkia alan uusinta tietoa.

Tutkinnon suorittanut voi toimia kengitysepänä joko ammatinharjoittajana tai toisen palveluksessa.

Luonnonmukaisen tuotannon at

Tutkinnon pakolliset osat ovat tilan hoito, maan hoito sekä luomutuotteiden jalostus ja markkinointi. Seuravista valinnaisista osista on suoritettava toinen: luomuviljely ja luomukotieläintuotanto.

Tutkinnon suorittaja tuntee maatilaa ja maaperän ekosysteemin ja ymmärtää tilanhoidon kokonaisuutena. Hän osaa tehdä tilakohtaisen vuosisuunnitelman ja suunnitella viljelykierron, lannoituksen ja työketjut. Hän tuntee luomutuotannon tavoitteet, ehdot ja valvontajärjestelmät sekä hyväksytyt lannoitteet ja lannoitusmenetelmät. Hän osaa tuottaa peltoviljely- tai kotieläintuotteita luonnonmukaisesti. Hän pystyy arvioimaan maan kasvukuntoa viljavuustutkimuksen tuloksista ja lapiodiagnoosin avulla. Hän tuntee luonnonmukaisesti tuotettujen valmisteiden jalostusta ja kauppaan koskevat säädökset ja määräykset sekä luomutuotteiden jalostusmahdollisuudet. Hän osaa varmistaa tuotteiden laadun ja käsitellä ja pakata tuotteet asianmukaisesti.

Hän pystyy arvioimaan yrittäjyyden edellytyksiä, liikeideoita ja kannattavuutta. Hän ymmärtää asiakaslähtöisyyden, markkinoinnin ja yhteistyön merkityksen. Hän osaa tehdä tuotantoon, talouteen ja verotukseen kuuluvat muistiinpanot, laatia veroilmoituksen ja budjetin, järjestää kirjanpidon, tulkita tilinpäätöstä ja hakea luonnonmukaisen tuotannon tuet. Hän pystyy käyttämään apunaan tietotekniikkaa ja kommunikoidaan myös muulla kuin äidinkielellään. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä luomutuottajina joko kasvinviljelyn tai kotieläintuotannon alueella.

Maatalouskoneasentajan at

Tutkinnon pakollinen osa on yritystoiminta. Valinnaisia osia ovat traktorin huolto ja korjaus, maatalouskoneiden huolto ja korjaus sekä karjatalouskonei-

den huolto ja korjaus. Näistä on suoritettava yksi osa.

Tutkinnon suorittanut on maatalous- ja karjatalouskoneiden asennuksen, huollon ja korjauksen ammattilainen, jonka tehtävänä on varmistaa maatalous- tai karjatalouskoneen moitteeton toiminta ennakkohuoltojen avulla, korjata rikkoutuneet koneet, hallita takuu- ja varustelutyöt sekä hoitaa tarvike- ja varaosien hankinta ja myynti. Hän toimii useimmiten merkkikohtaisena edustajana ja välittää koneista saatuja asiakaspalautteita koneiden valmistajalle tai maahantuojalle.

Tutkinnon suorittanut vastaa teknisesti ja taloudellisesti koneiden huoltopalvelusta. Työt painottuvat traktorin huoltoon ja korjauksiin, traktoriin kytkettävien maatalouskoneiden ja leikkuupuumurin sekä karjatalouskoneiden asennukseen, huoltoon, säätöön ja korjaukseen. Työssä on hallittava laatuajattelun käytön ja sähköisen tiedonsiirron periaatteet sekä kehittyneen teknologian osaaminen.

Tutkinnon suorittaneen on hallittava koneissa käytettävä sähkötekniikka, hydraulikka, mekaniikka ja pneumaattikka sekä koneiden tarvitsema huolto ja siihen liittyvä asiakkaiden opastus. Hänen on osattava testata ja korjata rikkoutuneet koneet sekä arvioida korjaus- ja huoltotoimista aiheutuvat kustannukset hyvän asiakaspalvelun edellyttämällä tavalla. Hänen on valittava sellaiset toimintatavat, jotka eivät kuormita ympäristöä.

Yritystoiminnan perusprosessit on osattava ja toimittava niin, että toiminta on kannattavaa. Tutkinnon suorittaneen on tiedostettava asiakaslähtöisen palvelutoiminnan periaatteet ja tultava toimeen erilaisten ihmisten kanssa. Yhteistyökyky ja hyvien suhteiden ylläpidon taito korostuvat myös naapurialueilla toimivien maatalouskoneasentajien kesken. Alan kehitykseen on osattava vastata ja

oltava siten kiinnostunut uuden oppimisesta.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia merkkikohtaisina huoltosopimuksen tehneinä huoltovastuullisina yrittäjinä maantieteellisesti määritetyllä alueella, maatalous- tai karjatalouskonehuolto-yrittäjinä tai työsopimussuhteessa toisen palveluksessa.

Mehiläistarhaajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat mehiläistarhaus, mehiläistuotteiden käsitteleminen ja markkinointi sekä yritystoiminta.

Tutkinnon suorittanut ymmärtää mehiläisyhteiskunnan biologisen kokonaisuuden. Hän tunnistaa tärkeimmät mehiläisten taudit ja tuholaiset ja hallitsee niiden ennaltaehkäisyä ja torjuntatoimet. Hän tuntee tärkeimmät mesikasvit ja osaa valita tarhapaikat. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa mehiläisten hoitotyöt eri vuodenaikoina.

Tutkinnon suorittanut osaa ylläpitää ja lisätä mehiläiskantaa emonkasvatuksella ja jaokkeilla. Hän tuntee pesäkalustotyypit ja hallitsee niiden käytön ja siirrotekniikan. Hän osaa käsitellä, pakata ja markkinoida hunajan ja muut mehiläistuotteet. Hän hallitsee tuotantotilojen sekä kaluston, koneiden ja laitteiden turvallisen käytön ja huollon. Tutkinnon suorittanut osaa toimia taloudellisesti, tehokkaasti ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hän pystyy tunnistamaan asiakkaiden tarpeet ja toimimaan asiakaslähtöisesti. Hän osaa ylläpitää tuotteiden hyvää ja tasaista laatua. Hän tuntee säädökset ja määräykset ja toimii niiden mukaan.

Tutkinnon suorittanut tuntee yrittämisen edellytykset ja osaa yritystoiminnan perusprosessit. Hän osaa toimia yhteistyössä muiden kanssa ja käyttää tietotekniikkaa työssään. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä pää- tai sivutoimimisina mehiläistarhaajina tai mehiläistarhan työntekijöinä.

Ratsastuksenopettajan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat hevostaidot, ratsastustaito, ratsastuksen opettaminen sekä yritystoiminta. Tutkinnon suorittanut vastaa ratsastuskoulun toiminnasta, visioi koulun toimintoja sekä arvioi sen kannattavuutta. Hän osaa huolehtia tallin hoidosta ja hevosten hyvinvoinnista sekä varusteista eläinsuojelu- ja ympäristötekijät huomioon ottaen.

Hän huolehtii myös hevosten koulutuksesta ja osaa valita sopivat hevoset ratsastuskoulukäyttöön. Hän pystyy toimimaan työnjohtotehtävissä ja hevosalan asiantuntijana ratsastuskeskuksia ja alueita suunnitellessaan. Hän ottaa toiminnassaan huomioon turvallisuusnäkökohdat. Tutkinnon suorittanut osaa ideoida ja organisoida ratsastuskoulun toiminnan ja opettaa ratsastustaitoa eri-ikäisille ratsastajille. Hän osaa opettaa kouluja esteratsastusta helpolla A-tasolla sekä maastoratsastusta. Hän hallitsee opetusmenetelmät ja osaa laatia ratsastuskoulun vuosi- ja tuntu suunnitelmat ja pystyy vastaamaan niiden toteutuksesta joko yksin tai toisten ratsastuksenopettajien tai ohjaajien kanssa. Hän tiedostaa vastuunsa ratsastus- ja hevostaidon opettamisessa ja pystyy kehittämään uusia alaan liittyviä palveluja ajan hengen mukaan. Hänen oman ratsastustaitonsa tulee olla malliksi kelpaavaa ammattilais-tasoa, ja hänen on pystyttävä toimimaan yhteistyössä paikallisen ratsastusseuran sekä muiden sidosryhmien kanssa. Hän toimii maastossa liikennesääntöjen mukaan, osaa olympialajien kilpailusääntöt, tuntee ratsastuksen muut lajit ja noudattaa hevosen käsittelyssä hyviä hevostaitoja.

Tutkinnon suorittanut on selvillä yrittämisen edellytyksistä ja mahdollisuuksista ratsastuskoulualalla. Hän osaa yrityksen perustamista, kirjanpitoa ja verotusta koskevat pääperiaatteet, on selvillä laskentatoimen perusteista ja osaa laatia talousarvion. Hän osaa markkinoida ratsastuskoulun palveluja, osaa käyttää tie-

totekniikkaa hyväkseen ja palvella erilaisia asiakkaita.

Hän osaa toimia asiakaslähtöisesti ja ystävällisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa myös muulla kuin äidinkielellään. Hän tuntee laatujärjestelmän ja osaa kehittää yrityksen toimintaa sen edellyttämällä tavalla. Hän on selvillä tarvittavasta lainsäädännöstä ja osaa soveltaa sen määräyksiä. Hän on sisäistänyt vastuunsa kasvattajana ja liikuntaharrastuksen edistäjänä sekä hevosurheilun edustajana. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä yrittäjinä tai ratsastuskoulu-yrityksen palveluksessa koulun toiminnasta vastaavana.

Seminologin at

Tutkinnon osat ovat kotieläintalouden tuntemus, keinosiemennys ja asiakaspalvelu. Tutkinnon suorittaja tuntee nautakarja- ja sikatalouden tuotantoedellytykset ja kannattavuustekijät. Hän hallitsee nautojen ja sikojen ruoansulatuksen, ruokinnan ja hoidon perusteet, perinnöllisyystieteen perusteet ja käytännön jalostustyön, jalostusvalinnan ja tarkkailutoiminnan.

Hän tuntee sikojen ja nautojen yleisimmät sairaudet, osaa siementää lehmän ja sian ja tehdä niille tiineystarkastuksen.

Hän tuntee työhönsä liittyvät säädökset ja eettiset normit, tiedostaa asiakaslähtöisen palvelutoiminnan periaatteet ja omaa kommunikoinnissa tarvittavan kielitaidon.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä nautojen ja sikojen keinosiemennä- miseen sekä jalostus- ja hedelmällisyysneuvontaan kuuluvissa tehtävissä lähinnä keinosiemennysosastokuntien palveluksessa.

Viljelijän at

Tutkinnon osat ovat tilan hoito, tilan kehittäminen ja kasvinviljely, jossa kokelas saa valita tuotantosuunnan.

Tutkinnon suorittaja osaa tuottaa taloudellisesti, ympäristöä säästävasti ja sopivia viljelytekniikoita käyttäen hyvälaatuisia kasvinviljelytuotteita. Hän tuntee maatalouspolitiikan, työ- ja muun alan lainsäädännön ja eri tukien vaikutukset yrityksen toimintaan.

Hän on selvillä kasvinviljelyn biologisista perusteista ja ottaa työssään huomioon myös muun maa- ja metsätaloustuotannon. Hän osaa arvioida eri viljelykasvien tuotannon kannattavuutta ja suunnitella viljelyyn, koneellistamiseen, rakentamiseen, töihin ja talouteen kuuluvat asiat. Hän suoriutuu kasvinviljelyyn kuuluvista muokkaus-, kylvö-, kasvinsuojelu-, sadonkorjuu- ja sadonkäsittelytyöistä ja osaa käyttää, huoltaa ja korjata tilan koneita, laitteita ja rakennuksia.

Hän pystyy hoitamaan myynnin, markkinoinnin ja hankinnat. Hän tuntee verotuksen, kirjanpidon, budjetoinnin, rahoitustavat, oman sosiaaliturvansa ja velvoitteensa työnantajana. Hän osaa hankkia tietoa ja palveluja, tehdä muistiinpanoja, hyödyntää tietotekniikkaa työssään ja kommunikoida myös muulla kuin äidinkielellään. Hän osaa analysoida tilaa ja sen toimintaa ja tehdä lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitelmia.

Hän ymmärtää alkutuotannon ja tuotteiden laadun merkityksen elintarvikkeiden tuotantoketjussa ja pystyy toimimaan erilaisissa yhteistyö- ja kehittämishankkeissa.

Tutkinnon suorittaneet ovat kasvinviljelyalan ammattilaisia, jotka voivat työkennellä yrittäjinä tai palkattuina tilanhoidajina tai työntekijöinä.

Erikoisammattitutkinnot

Maaseudun vesitalouden eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat pelto-salaojituksen suunnittelu, peruskuivatuksen suunnittelu, valumavesien käsittelyn suunnittelu sekä yrittäjyys ja asiakaspalvelu. Lisäksi suoritetaan yksi

valinnaisista osista: haja-asutusalueiden vesihuollon suunnittelu, erityiskohtaiden salaojituksen suunnittelu tai kastelujärjestelmän suunnittelu.

Tutkinnon suorittanut on erikoistunut haja-asutusalueiden yritysten ja yhteisöjen sekä muiden siellä asuvien vesitalouden suunnitteluun, neuvontaan ja työn valvontaan. Työ kattaa kuivatuksen, kastelun, jätevesien käsittelyn sekä hajakuormituksen vähentämisen. Tutkinnon suorittanut toimii asiantuntijana ja yhteishankkeiden organisaattorina, joka hallitsee ammattialan eri vaihtoehdot ja sovellusmenetelmät. Hän toimii tarvittaessa lausunnon antajana, kun kohteiden rakentamisen laatua valvotaan. Käytännön toiminnassa on keskeistä kohteen maastotietojen kerääminen eli tietojen vieminen maastosta suunnitelman pohjaksi ja ratkaisuvaihtoehtojen valmistelemiseksi.

Tutkinnon suorittaneen on osattava neuvotella suunnitteluvaiheessa toimeksiantajan lisäksi eri viranomaisten ja rahoittajien kanssa. Hankkeen toteutusvaiheessa hänen on tunnettava työn laatuun ja työmaan valvontaan liittyvät asiat. Pystyäkseen toimimaan asiantuntijatehtävässään hänen on osattava maastomittauksen tekniikka ja alan suunnitteluohjelmien käyttö sekä hallittava kohteen vaihtoehtoiset ratkaisumahdollisuudet, rakentamisessa käytettävät materiaalit sekä työn toteutustavat ja laatuvaatimukset. Säädösten ja määräysten tuntemus ja niiden soveltaminen sekä asiakaspalvelutaito ja yhteistyökyky ovat keskeisiä edellytyksiä työssä menestymiselle.

Tutkinnon suorittanut toimii useimmiten työsuhteessa johonkin yhteisöön tai sitten hän on itsenäinen yrittäjä. Maaseutuneuvonnan organisaatioissa hän toimii salaojasuunnittelijana, mutta hän voi toimia myös muissa vesitalouteen liittyvissä rajallisissa suunnittelu-, selvitys- tai toteutustehtävissä yksityisissä yrityksissä tai yhteisöissä.

Ratsastuksenopettajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat: hevostaidot, ratsastustaito, ratsastuksen opettaminen ja valmentaminen, esimiehenä toimiminen ja yritystoiminta.

Tutkinnon suorittanut osaa toimia ratsastus- tai valmennuskeskuksen johtavana ratsastuksenopettajana ja vastata keskuksen toiminnasta ja kehittämisestä. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa hevosten hoidon, eläinlääkinnän, ruokinnan ja kengityksen tarvittaessa asiantuntijoi- ta apuna käyttäen.

Hän osaa valita sopivat harrastus- ja kilpahevoseet sekä niille oikeat varusteet. Hän osaa ratsastaa vaativa-tasolla. Tutkinnon suorittanut osaa tehdä opetus- ja valmennussuunnitelmat asiakasläh- töisesti. Hän osaa opettaa tai valmentaa ratsukon tasolle vaativa. Hän osaa hyödyntää kasvatustieteen opintojaan ratsastuksen opetuksessa. Hän tuntee alaa koskevat säädökset, määräykset, Suomen Ratsastajainliiton laatukriteerit ja kuluttajaviraston turvallisuusohjeet. Hän osaa toimia työnjohtajana, esimiehenä ja ohjaajana työntekijöille, työssäoppijoille ja oppisopimusopiskelijoille sekä valvoa turvallisuus- ja ympäristönäkökohtien toteutumista ja muiden määräyksien ja ohjeiden noudattamista. Tutkinnon suorittanut tietää työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet. Hän tuntee yritystoiminnan, palvelujen markkinoinnin ja asiakaspalvelun periaatteet. Hän osaa verkottua ja toimia yhteistyös- sä sekä pystyy toimimaan ammattiasi- oissa muullakin kuin äidinkielellä. Hän osaa toimia alan asiantuntija- ja tuomari- tehtävissä. Hän osaa järjestää kilpailu- ja hevostapahtumia sekä toimia lajin kehittämiseksi.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä yrittäjinä, ratsastus- tai valmennuskeskuksen ratsastuksenopettaji- na tai valmentajina tai oppilaitoksen ratsastuksenopettajana.

Tallimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat: hevosten hoito ja valmennus, hevosten terveydenhuolto, hevosjalostus, esimiehenä toimiminen ja yritystoiminta.

Tutkinnon suorittanut ymmärtää hevosen hyvinvoinnin biologiset perusteet. Hän osaa suunnitella talliympäristön ja tallin toiminnan sekä toteuttaa tarhojen, hevosurheilualueiden, laiturien ja pihattojen käytön.

Tutkinnon suorittanut hallitsee hevosen ruokinnan ja hevosyksilön kunnan seurannan. Hän tuntee hevosen valmentamisen ja kilpailuttamisen. Hän hallitsee tallihygienian ja hevosen terveydenhuollon. Hän tuntee hevosten terveyttä, tautteja ja lääkkeitä sekä lääkkeitä käyttäen ja säilytystä koskevat säädökset. Hän hallitsee hevosten vammojen ja sairauksien ennaltaehkäisyä sekä ensiavun antamisen.

Tutkinnon suorittanut ymmärtää kotimaisen hevoskasvatuksen merkityksen. Hän tuntee suomalaisen jalostusjärjestelmän ja osaa tehdä jalostusvalintaa, hallitsee siitoshevosten ja varsojen hoidon. Hän osaa toimia työnjohtajana ja työnopastajana sekä ylläpitää ja kehittää terveellistä työympäristöä.

Tutkinnon suorittanut tietää työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet. Hän tuntee yritystoiminnan, palvelujen markkinoinnin ja asiakaspalvelun periaatteet. Hän tuntee alan järjestötoiminnan ja on selvillä hevosaloutta koskevista säädöksistä. Hän osaa verkottua ja toimia yhteistyössä. Hän osaa hankkia tutkimustietoa ja hyödyntää sitä. Hän ottaa turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon toiminnassaan.

Tutkinnon suorittanut voi toimia tallimestarina ravi- tai ratsutallissa, siittolassa ja oriasemalla tai muussa hevosia pitävässä yrityksessä joko itsenäisenä yrittäjänä tai toisen palveluksessa.

Tarhaajamestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ruokinnan optimointi, turkiseläinten hyvinvoinnin edistäminen, turkiseläintuotannon kehittäminen ja esimiehenä toimiminen. Lisäksi valitaan toinen osista yritystoiminta ja markkinointi tai yrittäjyys.

Tutkinnon suorittanut tuntee turkiseläinten ruokinnassa käytettävien raaka-aineiden ominaisuudet ja osaa suunnitella rehuvalioita eri tuotantojaksoille. Hän hallitsee turkiseläinten ruokinnan ja tiedostaa laadunvalvonnan tärkeyden. Hän kohtelee eläimiä asiallisesti ja käsittelee niitä hyvien tapojen, eettisten periaatteiden ja eläinsuojelusäädösten määräysten ja ohjeiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittanut tuntee turkistilalla kasvatettujen turkiseläinten hyvinvoinnin arvioinnin perusteet. Hän osaa huolehtia eläinten hyvinvoinnista sekä tautien ennaltaehkäisystä. Hän tunnistaa turkiseläinten yleisimmät sairaudet ja osaa toimia sairaustapauksissa tilanteen vaatimalla tavalla.

Tutkinnon suorittanut tuntee turkistuotantoon liittyvän lainsäädännön ja noudattaa sitä. Hän hallitsee turkistilan jalostustoiminnan ja on selvillä eläinten hedelmällisyyteen, terveyteen ja nahan laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Tutkinnon suorittanut ottaa toimissaan huomioon työturvallisuuden ja ympäristönsuojeluun liittyvät näkökohdat.

Hän tuntee uusinta teknologiaa ja osaa arvioida sen käyttökelpoisuutta. Hän osaa toimia työnjohtajana ja alan opiskelijoiden opastajana sekä kehittää ja ylläpitää terveellistä työympäristöä. Hän osaa verkostoitua, toimia yhteistyössä ja käyttää tietotekniikkaa työssään sekä hakea tarvitsemaansa tietoa.

Lisäksi yritystoiminta ja markkinointi -osan suorittanut tuntee yrittämisen edellytykset ja osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusprosessit. Hän tietää työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet. Hän osaa johtaa ja kehittää yritystä.

Yrittäjyys-osan suorittanut osaa arvioida omaa yrittäjyyttään ja yrityksen perustamismahdollisuuksia. Hän on selvillä yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen ja hallinnoimiseen vaadittavista perustiedoista, -taidoista ja -periaatteista.

Tutkinnon suorittanut voi toimia joko itsenäisesti pää- tai sivutoimisena turkistilayrittäjänä tai toisen palveluksessa työntekijänä.

PUUTARHATALOUS

Yleistä tietoa alasta

Alalla tuotetaan ja markkinoidaan kukkia, vihanneksia, taimia ja marjoja. Viheralueiden suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito ovat puutarhatalouden toinen osa-alue. Alaan kuuluu myös puutarha- ja kukkakauppatoiminnot, jossa floristiikka on laajentumassa monipuolisia materiaaleja hyödyntävään somistukseen ja sisustamiseen.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Puutarha-alalla toimitaan kasvien parissa. Ammatillisen toiminnan lähtökohtana on kasvien ja niiden ominaisuuksien tunteminen. Puutarha-alan ammattilainen tuntee myös keinot, joilla kasvien kasvuun ja kehitykseen vaikutetaan. Puutarha-alan työtehtävät liittyvät puutarhakasvien tuotantoon, viheralaan sekä puutarhakasvien ja palveluiden markkinointiin ja floristiikkaan. Puutarha-alan ammattilainen arvostaa ympäristöä ja kulttuuriarvoja ja hänellä on esteettistä silmää.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Puutarha-alan työpaikkoja ovat lasinalais- ja avomaanviljelmät, jotka tuottavat koristekasveja, vihanneksia, hedelmiä ja marjoja. Viherrakentamiseen ja viheralueiden hoitoon erikoistuneet yksityisyrittäjät sekä kaupunkien ja muiden julkisyhteisöjen vi-

heryksiköt työllistävät puutarha-alan ammattilaisia. Kauppa- ketjujen puutarhamyymälät tarjoavat kausiluontoisesti työtä. Monet kukkatalot ja garden centerit sen sijaan työllistävät ympärivuotoisesti puutarha-alan moniosaajia sekä kukkakaupat kukkasidonnain taitajia.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Ympäristöviihityvyyden ja vapaa-ajan merkitys sekä terveen ravinnon merkitys on lisääntynyt koko ajan yhteiskunnassamme. Sen vuoksi ammattitaitoiselle puutarha-alan työvoimalle on kysyntää. Puutarha-alan työ on usein sesonkiluontoista. Tästä johtuen osa-aikaisesti työllistyy hyvin, koko-aikaisten työpaikkojen tarjonta vaihtelee. Puutarha-ala mahdollistaa monipuolisesti myös yrittäjän toimimisen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opiskelukelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat esimerkiksi luonnonvara-alan ammattikorkeakoulututkinto, hortonomi (AMK) tai yliopistojen maisema-arkkitehdin tai maatalous- ja metsätieteen opinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Puutarhatalouden pt
Ammattiutkinnot
Arboristin at
Floristin at
Puistopuutarhurin at
Viinintuotannon at
Viljelypuutarhurin at
Erikoisammattiutkinnot
Floristimestarin eat
Puistomestarin eat
Taimistomestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Puutarhatalouden pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on puutarhurin perustaidot.

Puutarhatuotannon osaamisalan pakolliset osat ovat kasvihuonetuotanto,

avomaatuotanto ja puutarhatuotannon yritystoiminta. Alla luetelluista valinnaisista osista (p) on suoritettava neljä. Viheralan osaamisalan pakolliset osat ovat viheralueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito ja viheralan yritystoiminta. Alla luetelluista valinnaisista osista (v) on suoritettava neljä. Kukka- ja puutarhakaupan osaamisalan pakolliset osat ovat kukka- ja puutarhakaupan asiakaspalvelu, myymälätyöskentely sekä kukka- ja puutarhakaupan yritystoiminta ja markkinointi. Alla luetelluista valinnaisista osista (k) on suoritettava kolme tai neljä osien laajuudesta riippuen.

Valinnaiset osat ovat vaihtoehtoiset tuotantomenetelmät (p,v,k), viljelyteknologian hallinta (p), erikoiskasvien tuotanto/erikoiskasviryhmä (p), taimitarhatuotanto (p,v,k), hautausmaiden vihertyöt (v), golfkenttien ja urheilunurmikoiden rakentaminen ja ylläpito (v), viherra-

kentämisen kasvien käyttö (p,v,k), pihasuunnittelu (v), viherrakentamisen kivityöt (v), viherrakentamisen puutyöt (v), viheralan koneiden ja laitteiden huolto (v), puiden hoito (v), kukkasidonta (p,v), kukkamyyjän sidontataidot (k), koristelu (p,v,k), näyttely- ja mesustoiminta (p,v,k), somistus, tekstausta ja piirtäminen (p,v,k), puutarhamyymälän tuotetietous ja neuvonta (p,v,k), vihersustus (p,v,k). Tutkintonimike on puutarhuri.

Puutarhatuotannon osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa viljellä kasvihuoneessa ja avomaalla viljelykasveja ja puutarha-alan tuotteita tietoa ja viljelyteknikkaa hyödyntäen. Hän osaa valita kasvien erityisvaatimusten mukaisen viljelymenetelmän ja työtavan. Hän tuntee kaupallisesti merkittävistä viljelykasveista suomalaisen ja tieteellisen ni-

men. Hän osaa kauppakunnostaa, lajitella, pakata ja merkitä tuotteet.

Hän osaa käyttää puutarhatuotannon koneita ja laitteita ja tehdä niille helpoja huoltotöitä. Viheralan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja pystyy rakentamaan suunnitelma-asiakirjojen mukaisia viheralueita. Hän tuntee viherrakentamisen materiaalien keskeiset ominaisuudet. Hän osaa suunnitella ja tehdä viheralueiden ylläpidon töitä vaaditun hoitotason mukaisesti. Hän osaa käyttää kasvien suomalaisia ja tieteellisiä nimiä työssään ja tiedon hankinnassa.

Hän osaa valita ja käyttää viheralan töissä tarvittavia koneita ja laitteita. Hän osaa laskea työ-, materiaali- ja konekustannuksia ja hinnoitella urakoita.

Kukka- ja puutarhakaupan osaamisalan valinnut tutkinnon suorittaja osaa esitellä, myydä ja hinnoitella kukka- ja puutarhakaupan tuotteita, tarvikkeita ja palveluja. Hän pystyy neuvomaan asiakkaita leikko- ja ruukkukasvien sekä kotipihan kasvien valinnoissa ja hoidossa. Hän osaa käsitellä ja hoitaa myynnissä olevia tuotteita ja erityisesti eläviä materiaaleja. Hän selviytyy itsenäisesti myymälän päivittäisistä töistä. Hän osaa sitoa, huoltaa ja pakata kukkakaupan tavanomaisia sidontatöitä.

Tutkinnon suorittaja hallitsee puutarhalaan perustyötehtävät ja osaa työskennellä ekologisesti, taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän pystyy kehittämään yrityksen liikeidean, laatimaan toimintasuunnitelman, käynnistämään yrityksen, suunnittelemaan ja markkinoimaan toimintaa sekä seuraamaan kannattavuutta. Hän osaa ilmaista itseään kirjallisesti ja suullisesti ja käyttää alan keskeistä ammattisanastoa toisella kotimaisella ja jollakin vieraalla kielellä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa tutkinnonosien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet puutarha-alan perustoihin sekä osaamisalansa mukaisiin työtehtäviin. He

voivat työskennellä yrittäjinä tai toisen palveluksessa kasvihuone- ja avomaaviljelmillä, viheralueiden rakentamiseen ja hoitoon liittyvissä tehtävissä, kukkakaupoissa ja puutarhakeskuksissa.

Ammattitutkinnot

Arboristin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat nuorten puiden kasvatus ja hoito, varttuneiden puiden hoito, puiden kuntointointointi, puiden poisto, puisto- ja maisemametsien hoito sekä yrittäjyys ja asiakaspalvelu. Lisäksi voi suorittaa vapaaehtoisia osia: yritystoiminta, lisäysaineiston hankinta ja tuotanto, kansainvälinen puunhoito tai tuhojen tunnistus ja vaurioriskien hallinta.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa Suomen käytetyimmät puuvartistet puu- ja pensaslajit ja valitsee käyttökohteeseen sopivan puun. Hän suunnittelee ja toteuttaa puuvartisten kasvien istutuksen jälkitöineen erilaisissa istutuskohteissa. Hän laatii ja toteuttaa hoito-ohjelmia ja korjaa juuristoalueen ongelmia. Hän hyödyntää ja soveltaa puiden hoitotöissä tietämystä puuvartisten kasvien biologisista ominaisuuksista, tunnistaa vahingollisimmat tuhonaiveuttajat ja antaa toimenpidesuosituksia. Hän arvioi hoitotarpeet, suunnittelee ja toteuttaa hoitoleikkauksia sekä laatii hoitotoimista kustannusarvion.

Tutkinnon suorittaja arvioi puun kuntoa ja määrittelee kasvavan puun arvon. Hän osaa käyttää erikoistekniikoita puiden poistojen suunnitteluun ja niiden toteutukseen. Hän suunnittelee ja toteuttaa maisemanhoitokohteen tavalla, joka ottaa huomioon ympäristön käytön ja monimuotoisuuden. Hän on perehtynyt yritystoiminnan keskeisiin käsitteisiin ja periaatteisiin sekä tuntee asiakaspalvelun perusteet ja toimii luontevasti ja asiallisesti asiakaspalvelutilanteissa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä esimerkiksi kaupunkien ja kuntien puistoalueiden hoidosta vastaavissa

yksiköissä sekä muissa organisaatioissa, joiden tehtäviin kuuluu taajamametsien hoito.

Floristin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat asiakaspalvelu ja markkinointi sekä kukkien sidonta ja tilojen koristelu. Lisäksi on suoritettava toinen valinnaisista osista, joko vihersisustus tai yrittäjyys. Tutkinnon suorittaja tuntee floristiikassa käytettävät kasvit ja muut materiaalit. Hän osaa tehdä erilaisia sidontatöitä, kuten kukkakimppuja ja asetelmia sekä morsiuskimppuja ja seppeleitä. Hän hallitsee sidontatekniikan sekä väri- ja muoto-opin ja tuntee sidontatöiden symbolisen merkityksen ja tapakulttuurin. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa erilaisiin tilaisuuksiin ja tilanteisiin sopivia koristeita. Tutkinnon suorittaja pystyy hahmottamaan tilan ja hyödyntämään sen tarjoamat mahdollisuudet pienimuotoisen vihersisustuskokonaisuuden toteuttamiseksi. Toteutuksessa hän osaa ottaa huomioon tilan tyylin ja materiaalit. Hän osaa huoltaa kasvi-istutukset ja laatia niille hoito-ohjeet.

Tutkinnon suorittaneen osaamisessa korostuu kasvien tuntemuksesta lähtevä käsityön osuus, joka toteutetaan muotoilun ja sommittelun periaatteiden mukaisesti. Ammatillisia haasteita ovat tuotteiden suunnittelu ja toteutus niin, että kukkakaupat pystyvät tarjoamaan floristista erikoisosaamista ja siten kilpailemaan menestyksellisesti muiden kaupanalojen kukkamyyntipisteiden ja erikoisliikkeiden kanssa.

Tutkinnon suorittanut osaa tuottaa ja markkinoida kukkakaupan tuotteita ja palveluja, esitellä ja myydä niitä sekä hinnoitella ne. Hän osaa palvella asiakkaita heidän tarpeistaan lähtien ja pystyy toimimaan myös muulla kuin omalla äidinkielellään. Hän osaa toimia luontevasti ja ystävällisesti palvelutilanteessa sekä ratkaista ongelmia. Hän osaa tekstata tuotemateriaalia ja käyttää kukkakaupan koneita ja laitteita sekä hyödyntää työssään tietotekniikkaa. Hän ottaa työh-

teisössään muut huomioon, osaa toimia taloudellisesti ja säädösten ja määräysten mukaan. Hän osaa käyttää turvallisia ja kestäväan kehitykseen perustuvia työtapoja. Yrittäjänä toimiessaan hän on selvillä yrittäjyyteen liittyvistä peruskäsitteistä ja niihin liittyvistä perusprosesseista.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia sekä kukkakaupoissa palvelusuhteissa että itsenäisinä yrittäjinä.

Puistopuutarhurin at

Tutkinto viidestä valinnaisesta tutkinnon osasta, joista on valittava kolme. Osat ovat kasvillisuusalueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito, ympäristörakentaminen, yritystoiminta ja yrittäjyys.

Jos tutkinnon suorittaja valitsee yrittämisen, tutkintoon voi sisältyä joko osa yritystoiminta tai yrittäjyys. Edellinen on tarkoitettu alan yrittäjinä toimiville ja jälkimmäinen esimerkiksi työntekijöille, jotka harkitsevat yrittäjiksi ryhtymistä.

Valitsemiensa tutkinnon osien mukaisesti tutkinnon suorittanut ymmärtää viheralan merkityksen osana yhdyskuntarakentamisen kokonaisuutta. Hän tuntee viheralueilla käytettävät hoitoluokitukset. Hän tuntee viheralueiden rakentamisessa ja ylläpidossa käytettävät materiaalit. Hän tuntee viheralueilla käytettävän kasvillisuuden ja kasvien ominaisuudet ja kasvupaikkavaatimukset. Hän osaa rakentaa kasvillisuusalueita laatuvaatimusten mukaan.

Tutkinnon suorittaja tuntee maaperän ominaisuudet ympäristörakentamisen kannalta. Hän hallitsee ympäristörakentamisen vaatimat mittaukset. Hän osaa rakentaa ympäristörakenteita laatuvaatimusten ja suunnitelmien mukaisesti. Hän osaa ylläpitää viheralueita hoitoluokitusten mukaisesti. Hän hallitsee alan koneiden, laitteiden ja työvälineiden turvallisen käytön. Hän osaa kehittää omaa toimintaansa. Hän tuntee työturvallisuuden, ympäristöön ja muuhun alan toimintaan liittyvät säädökset ja määräykset ja noudattaa niitä.

Tutkinnon suorittaja osaa verkottua ja toimia yhteistyössä muiden alojen ammattilaisten kanssa sekä käyttää työssään tietotekniikkaa. Hän osaa työskennellä tehokkaasti ja kustannustietoisesti.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrittämisen edellytykset omalla alallaan ja osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusprosessit.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia työntekijöinä tai itsenäisinä yrittäjinä viheralalla.

Viinintuotannon at

Tilaviiniyrittäjän suuntautumisalalla tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista: hedelmäviinien valmistus, muiden hedelmäpohjaisten alkoholijuomien valmistus, asiakaspalvelu ja myynti sekä yritystoiminta ja markkinointi. Viinitalan työntekijän suuntautumisalalla tutkinnon yhteiset osat ovat hedelmäviinien valmistus, muiden hedelmäpohjaisten alkoholijuomien valmistus sekä asiakaspalvelu, myynti ja markkinointi. Lisäksi voi suorittaa vapaasti valittavan yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja tuntee alkoholijuomien tuotantoa ohjaavan lainsäädännön. Hän on selvillä tuotantotiloille ja -välineille asetetuista vaatimuksista. Hän tuntee hedelmäviinien raaka-aineet ja niiden laadun merkityksen. Hän osaa toteuttaa raaka-aineen prosessoinnin hygieenisesti ja taloudellisesti. Hän hallitsee raaka-aineen mehustamisen ja viinivierteen pannotamisen. Hän tuntee alkoholikäymisen teorian ja pystyy hallitsemaan käymistapahtumaa. Hän osaa hedelmäviinien selkeyttämisen, stabiloimisen, kypsyttämisen ja pakkaamisen. Hän tuntee aistinvaraisen arvioinnin perusteet ja osaa hyödyntää niitä tuotannossa ja tuotekehityksessä.

Tutkinnon suorittaja osaa muiden hedelmäalkoholijuomien eli siiderin, hiilihapotettujen sekä väkevöityjen hedelmäviinien, hedelmäkuohuviinien sekä -liköörien ja -tisleiden tuotantoprosessien

päävaiheet. Hän hallitsee alan koneiden, laitteiden ja välineiden asianmukaisen käytön ja huollon.

Tutkinnon suorittaja tuntee tilaviiniyrityksen tuotevalikoiman ja hallitsee asiakaspalvelun. Hän toimii alkoholijuomien anniskelusta, vähittäismyynnistä ja mainonnasta annetun lainsäädännön mukaan. Hän osaa järjestää myynti- ja markkinointitilaisuuksia ja toimia niissä esittelijänä. Hän ottaa toimissaan huomioon turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat.

Lisäksi tilaviiniyrittäjä tuntee yrittämisen edellytykset ja osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusteet. Hän osaa johtaa yritystä, kehittää yrityksen liikeidea ja arvioida kehitettyjen tuotteiden mahdollisuuksia menestyä.

Viinitalan työntekijä on myös kiinnostunut tuotekehittelystä ja osaa tuoda esiin kehitysideoita. Hän pystyy toimimaan yrityksen liikeidean mukaisesti sekä yrittäjämäisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia pää- tai sivutoimisesti tilaviiniyrittäjinä tai yrityksen työntekijöinä.

Viljelypuutarhurin at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on sadonkorjuu ja jatkokäsittely. Lisäksi valitaan kolme seuraavista osista: avomaan kasvituotanto, kasvihuonetuotanto, luonnonmukainen tuotanto, tuotekehitys ja markkinointi, yritystoiminta ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaneella on selkeä kokonaiskuva puutarhakasveista ja puutarhan tuotevalikoimasta sekä suuntautumisalansa viljelytyöistä. Hän osaa tehdä suuntautumisalansa viljelytyöt asiantuntevasti. Hän osaa varmistaa, että laatu säilyy tuotteen elinkaaren ajan. Hän on selvillä varastoteknisistä ratkaisuista ja osaa varastoida tuotteet. Hän hallitsee tuotteiden lajittelun ja pakkaamisen. Hän osaa kehittää tuotteille lisäarvoa jatkojalostuksella ja tuotekehityksellä.

Tutkinnon suorittaja tuntee pääpiirteittäin kasvi tuotannon tekniset ja taloudelliset edellytykset sekä niitä rajoittavat tekijät. Hän on selvillä EU:n tukijärjestelmien tuotantoon vaikuttavista direktiiveistä, lainsäädännöstä ja täydentävistä ehdoista. Hän osaa käyttää ja huoltaa viljelyssä tarvittavia koneita ja laitteita. Hän tiedostaa ympäristöön kohdistuvat riskit, ottaa ne huomioon työsuunnittelussa ja osaa välttää työssään ympäristön liikakuormitusta. Hän osaa työskennellä tehokkaasti ja kustannustietoisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida toiminnan ja tuotannon laatua sekä kehittää sitä asiakaspalautteen perusteella. Hän osaa verkostoitua ja toimia yhteistyössä muiden alojen ammattilaisten kanssa sekä käyttää tietotekniikkaa työssään. Hän tuntee työturvallisuuteen, ympäristöön ja muuhun alan toimintaan liittyvät säädökset ja määräykset sekä noudattaa niitä.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrittämisen edellytykset omalla alallaan ja osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusprosessit. Hän osaa viestiä myös muulla kuin omalla äidinkielellään.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä yrittäjinä tai työntekijöinä puutarhakasvien tuotannon alalla.

Erikoisammattitutkinnot

Floristimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat sidonta, tilasommittelu ja esimiehenä toimiminen. Lisäksi valitaan toinen osista yritystoiminta ja markkinointi tai yrittäjyys.

Tutkinnon suorittanut hallitsee floristikassa käytettävät muotoilun, sommittelun, väriopin ja sidonnan sekä tilasommittelun teoriat ja niiden soveltamisen. Hän tuntee kasvimateriaalit ja osaa käsitellä ja käyttää niitä tilanteen mukaan. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja hinnoitella työt ja palvelut kannattavasti.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää sidonnan ja tilasommittelun teknisiä apuvälineitä ja tarvikkeita sekä yhdistellä niitä kasvimateriaaleihin. Hän osaa kehittää tuotteita, palveluja sekä teknisiä apuvälineitä ja tarvikkeita. Hän hallitsee työtavat sekä floristiset käsityö- ja esitystekniikat.

Tutkinnon suorittaja osaa palvella asiakkaita ja toteuttaa tuotteet asiakkaan toiveiden ja idean mukaisesti. Hän ottaa huomioon ergonomian, työturvallisuuden ja ympäristönäkökohdat. Hän osaa suunnitella, organisoida ja toteuttaa näyttely- ja esittelytilaisuuksia.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia työnohjohtajana ja työpaikkaohjaajana. Hän osaa kehittää ja ylläpitää terveellistä työympäristöä. Hän tietää työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet. Hän osaa viestiä ja pystyy toimimaan ammattiasioissa muullakin kuin äidinkielellään. Hän on yhteistyökykyinen ja osaa verkostoitua ja käyttää tietotekniikkaa työssään sekä haakea tarvitsemaansa tietoa.

Lisäksi yritystoiminnan ja markkinoinnin osan suorittanut osaa yritystoiminnan hallinnolliset työt ja taloussuunnittelun. Hän osaa markkinoida ammattitaitoaan sekä yritystä ja sen tuotteita. Hän osaa myös johtaa ja kehittää yritystä.

Yrittäjyys-osan suorittanut on selvillä yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen ja hallinnoimiseen vaadittavista perustiedoista, -taidoista ja -periaatteista. Hän osaa arvioida omaa yrittäjyyttään ja yrityksen perustamismahdollisuuksia.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia työntekijöinä tai itsenäisinä yrittäjinä floristisella alalla.

Puistomestarin eat

Tutkinnon viisi pakollista osaa ovat yritystoiminta, viheralueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito, asiakaspal-

velu ja markkinointi sekä työnjohto ja työnopastus.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää liikeidea yritystoiminnan välineenä ja tuntee yrittämiseen ja viherurakointiin liittyvän lainsäädännön. Hän osaa laatia toiminta- ja kehityssuunnitelmat, talousarvion sekä investointi- ja rahoituslaskelmat. Hän pystyy hyödyntämään työssään tietotekniikkaa ja sähköisiä viestimiä. Hän tuntee viheralueiden rakentamisessa käytettävät kasvit, materiaalit, koneet ja laitteet sekä maarakentamisen tekniset ratkaisut. Hän hallitsee myös viheralueiden peruskorjauksen, katuviherrakentamisen ja luonnonmukaisten viheralueiden rakentamisen. Hän suoriutuu viheralueiden ja niiden kasvien ylläpitotöistä, on perehtynyt viheralueiden ylläpitoluokitukseen ja pystyy seuraamaan ylläpidon kustannuksia. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa asiakaslähtöisen palvelutoiminnan, markkinointiviestintää, näyttelyitä ja tuote-esittelyjä. Hän pystyy kertoman asiakkaille työstään, tuotteista ja palveluista myös muulla kuin äidinkielellään. Hän ymmärtää henkilöstön merkityksen tulokselliselle toiminnalle ja osaa suunnitella, organisoida ja johtaa työt joustavasti ja taloudellisesti. Hän tuntee työpsykologian ja ergonomian perusteet ja on perehtynyt työnopastukseen.

Tutkinnon suorittaneet ovat vihertuotannon ammattilaisia, jotka työskentelevät yrittäjinä tai esimiehinä/työnjohtajina viheralueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja ylläpitoon liittyvissä tehtävissä.

Taimistomestarin eat

Tutkinnon osat ovat yritystoiminta, taimituotanto, asiakaspalvelu ja markkinointi sekä työnjohto ja työnopastus. Tutkinnon suorittaja on perillä liikeidean käsitteestä ja merkityksestä yritystoiminnassa sekä yritystoiminnan perusteista. Hän tuntee kuluttajansuojaa ja taimituotantoa koskevan lainsäädännön ja määräykset.

Hän osaa laatia talousarvion, tehdä investointi- ja rahoituslaskelmia, arvioida kan-

nattavuutta tunnuslukujen avulla ja ymmärtää tilinpäätös- ja verotuskäytäntöjä. Hän tuntee laatujärjestelmän keskeiset periaatteet ja sertifiointin käytännön toteutuksen. Hän osaa hankkia tietoja ja palveluja ja käyttää työssään hyväkseen verkostoitumista ja tietotekniikkaa.

Hän pystyy hinnoittelemaan tuotteet, sisustamaan taimimyyvälän ja hoitamaan sen toiminnan asiakaslähtöisesti. Hän osaa hoitaa asiakaspalvelua ja ulkomaankauppaa myös muulla kuin äidinkielellään. Hän tuntee taimituotannon tukku- ja vähittäiskaupan sekä taimitarhatuotteiden jakelutiet ja logistiikan.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa taimitarhakasvit ja tuntee niiden ominaisuudet ja viljelymenetelmät. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa eri taimiryhmien lisäyksen, jatkokasvatuksen, noston, kauppakunostuksen, varastoinnin ja kuljetukset. Hän osaa käyttää tuotantotiloja, -välineitä ja -koneita tarkoituksenmukaisesti ja ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hän tuntee taimitarhatuotantoon liittyvän työ- ja ympäristölainsäädännön sekä turvallisuusmääräykset.

Tutkinnon suorittaja tuntee työnantajan ja työntekijän velvollisuudet ja oikeudet

työsuhteessa ja sen päättyessä. Hän osaa suunnitella, organisoida ja johtaa työt ja on perehtynyt työnopastukseen. Hän osaa soveltaa työpsykologian perusteita esimiestehtävissään ja toimia rakentavasti ongelmatilanteissa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä taimitarhatuotannon esimies- ja työnjohtotehtävissä sekä itsenäisinä yrittäjinä.

KALATALOUS

Yleistä tietoa alasta

Kalatalousalan toimintasektorit ovat kalastus, kalanviljely, kalanjalostus, kalatuotteiden markkinointi ja myynti sekä kalastusmatkailu. Näiden piirissä harjoitettavalle yritystoiminnalle antavat tukea ja tietoa kalataloustutkimus ja -neuvonta sekä kalavesien hoitoala. Kalastusvälineiden ja -tarvikkeiden myynti liittyy myös läheisesti kalatalousalaan. Kalatalous perustuu vesistöjen puhtauteen ja tuotantokykyyn eli luonnonvarojen keskeiselle käytölle.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Kalatalouden ammattitehoissa toimimisen edellytyksiä ovat kalojen elintapojen ja vesiympäristön tunteminen, kalojen pyyntitaito erilaisin pyydyksin, saaliin käsittelytaito ja turvallinen vesillä liikkuminen. Yrittäjältä vaaditaan monitaitoisuutta ja omatoimisuutta, palvelu- ja markkinointitähkisyttä sekä yhteistyö- ja kielitaitoa.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Ammattikalastusta harjoittaa meri- ja sisävesialueilla lähes 4 000 henkilöä. Pääosa heistä kalastaa osa-aikaisesti. Rekisteröityjä kalanjalostusyrityksiä on noin 300. Pääosa on pienyrityksiä, joita EU:n tuella on viime vuosina tullut lisää. Kaikista yrityksistä 10 suurinta jalostaa noin puolet kaikesta jalostettavasta kalaraaka-aineesta. Vesiviljely-yrityksiä on yhteensä noin 800. Ruokakalalaitoksia on vajaat 300 ja niistä useimmat ja suurimmat toimivat merialueella. Poikastuotantolaitoksia on noin 150 ja ne sijaitsevat pääosin sisävesialueella. Luonnonravintolammikkoyrityksiä on runsaat 300, kaikki sisävesialueella. Lisäksi kalatalousala

työllistää muun muassa kalakaupan alalla toimivia henkilöitä, kalastusmatkailuyrittäjiä, kalastusoppaita sekä alan hallinnon toimihenkilöitä sekä tutkijoita.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Ammattikalastajien määrän ei odoteta lisääntyvän voimakkaasti lähitulevaisuudessa. Kasvavana ammattimaisen kalastuksen muotona on kuitenkin rehevöityneiden vesien kunnostuksena toteutettava hoitokalastus. Kalastusharrastuksen lisääntyminen avaa uusia mahdollisuuksia elinkeinolle. EU on tuonut alalle uusia haasteita ja mahdollisuuksia.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Luontevia jatko-opiskelupaikkoja ovat esimerkiksi ammattikorkeakoulujen luonnonvara-alan, erityisesti iktyonomin opinnot tai maatalous- ja metsätieteelliset, erityisesti ympäristö- ja limnologia-alan opinnot samoin kuin luonnonvara-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavat opinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Kalatalouden pt
Ammattitutkinnot
Kalanjalostajan at
Kalanviljelijän at
Kalastusoppaan at

Ammatillinen perustutkinto

Kalatalouden pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat kalat ja kalavedet, kalatalous, vesillä liikkuminen, kalastuksen perustaidot, kalankäsittelyn perustaidot, vesiviljelyn perustaidot, kalaveden hoito ja kalatalouden yritystoiminta. Seuraavista valinnaisista osista suoritetaan yksi: elinkeinokalastus (kalastaja), kalanjalostus ja kalakauppa (kalanjalostaja), vesiviljely (kalanviljelijä), matkailukalastus (kalastuksenohjaaja).

Tutkinnon suorittaja osaa havainnoida vesiekosysteemin toimintaa sekä ottaa, käsitellä ja kestäväidä näytteitä tutkimuskäyttöön. Hän tunnistaa lajilleen maamme luonnonvaraiset kalalajit ja tärkeimmät vesiviljelyssä tai kalavesien hoidossa käytettävät kala- ja rapulajit. Hän osaa selostaa pääpiirteittäin ihmisen toiminnan vaikutukset vesien tilaan, kalakantoihin ja kalastukseen sekä keskeiset vesiensuojelu- ja ympäristönsuojelutoimet. Hän pystyy tekemään yksinkertaisia tutkimuksia ja määrittämiä ja tilastoimaan havainnot. Hän tietää kalatalouden aseman elinkeinona, sen hallinnon ja eri tuet. Hän tuntee kalavesien hallinnon, valvonnan, keskeisen lainsäädännön ja lupamenettelyn. Hänellä on turvallisen vesillä ja jäällä liikkumisen edellyttämät tiedot ja taidot.

Hän tuntee pyyntitavat ja välineet ja osaa käyttää ja huoltaa kalastuksessa käytettäviä koneita, laitteita ja välineitä. Hän osaa käsitellä saaliin ja tuoreen kalan hygieenisesti ja elintarvikelainsäädännön mukaisesti. Hän tuntee tavallisimmat tuorekalajalosteet ja kalan merkityksen ravitsemuksessa. Hän pystyy opastettuna käyttämään kalanjalostuskoneita ja lait-

teita. Hän tuntee viljeltävien lajien elinympäristövaatimukset, tuotantosuunnat ja tuotantotilat ja osaa hoitaa kaloja viljely-ympäristössä. Hän osaa ohjattuna lypsää ja hedelmöittää mädin ja hoitaa sitä haudonnan aikana. Hän osaa teurastaa ja laittaa kalan kauppakuntoon hygieniassa ja laatuvaatimusten mukaisesti.

Hän tuntee kalavesien hoidosta ja suunnittelusta sekä kalastuksen säätelystä vastaavat organisaatiot ja pystyy avustamaan kalavesien hoidossa ja vesistöjen kunnostustoimissa. Hän on selvillä kalaja rapuistukkaiden tuottamisesta, kuljetuksesta ja istuttamisesta. Hän osaa tehdä suuntautumisensa mukaisen kalatalousyrityksen liiketoimintasuunnitelmat ja talousarvion. Hän hallitsee asiakaspalvelun eri tilanteissa. Hän tietää kalatuotteiden myynnin erikoisvaatimukset tai hänellä on ohjelmapalvelun erikoistiedot valinnaisuutensa mukaan.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet toimia kalastuksen, kalanjalostuksen, vesiviljelyn, kalakaupan tai kalastusmatkailun alalla ammattityöntekijöinä tai yrittäjinä.

Ammattitutkinnot

Kalanjalostajan at

Tutkinnon osat ovat kalatalouden tuntemus, kalanjalostus sekä asiakaspalvelu ja myynti. Tutkinnon suorittaja tuntee kalastuksen, kalanviljelyn, kalanjalostusteollisuuden ja kalakaupan perusteet sekä alan lainsäädännön ja EU:n vaikutuksen kalataloudellemme.

Hän tuntee tavallisimmat jalostettaviksi soveltuvat kalalajit, äyriäiset ja nilviäiset sekä luonnonkalan ja viljellyn kalan määrän, saatavuuden ja hintatekijät. Hän tietää yleiset pyyntimenetelmät sekä kalan ja rapujen viljelyn periaatteet. Hän tuntee tuoreen kalan käsittelyssä ja kalanjalostuksessa tarvittavat tilat, peruskoneet ja -laitteet sekä tavallisimmat kalanjalostusteollisuuden raaka-aineena käytettävät kalalajit, niiden rakenteen ja elintoiminnot.

Hän tietää kalan ravitsemukselliset ominaisuudet, säilytyksen ja jalostusmenetelmien vaikutukset ravintoaineisiin sekä kalan pilaantumiseen vaikuttavat tekijät. Hän hallitsee kalan vastaanoton, koko- ja laatuoluokituksen, jäähdetyksen ja varastoinnin. Hän osaa perata, fileoida ja ottaa talteen, lajitella ja varastoida mädin.

Hän tuntee tavallisimmat kalanjalostusmenetelmät ja täyssäilykkeiden valmistusperiaatteen. Hän on selvillä yritystoiminnan perusteista ja kannattavuudesta sekä kalakaupan osto-, myynti- ja jakeluteistä. Hän osaa käyttää työssään tietotekniikkaa ja hallitsee myyntitapahtuman ja asiakaspalvelun myös muulla kuin äidinkielellään.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä kalankäsittelyn ja -jalostuksen sekä kalakaupan vaativissa ammattitehtävissä toisen palveluksessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Kalanviljelijän at

Tutkinnon osat ovat yritystoiminta, kalanviljely sekä markkinointi ja myynti.

Tutkinnon suorittaja tuntee liikeidean käsitteistön ja yrittämiseen liittyvän lainsäädännön, laskentatoimen ja verotuksen perusteiden pääpiirteet sekä yrittäjän vastuiden, velvoitteiden ja oikeuksien pääkohdat. Hän on selvillä laatujärjestelmän merkityksestä ja tietää kalanviljelyyn liittyvän lainsäädännön ja viranomaistoiminnan vaikutukset yrityksen toiminnalle. Hän osaa laatia tuotanto-, investointi- ja rahoitusuunnitelmia ja käyttää kalantuotannon rahoitus- ja tukimuotoja.

Tutkinnon suorittaja on selvillä eri viljelymenetelmistä sekä vesitysjärjestelmästä ja veden määrän ja laadun vaatimuksista eri kasvatusoloissa. Hän ottaa työssään huomioon laitoshygienian ja kalojen käsittelyvaatimukset. Hän tuntee ruokintamenetelmät ja osaa laskea rehun tarpeen eri kasvatusvaiheissa ja -oloissa. Hän hallitsee mädin tuotantoprosessin

eri vaiheet ja työt ja osaa tuottaa poikasia sekä laitos- että luonnonravintoviljelyn avulla. Hän osaa teurastaa, kauppakunnostaa ja kuljettaa kalan säädösten mukaan. Hän osaa hyödyntää työssään tietotekniikkaa.

Tutkinnon suorittaja tietää markkinoinnin ja markkinointiyhteistyön merkityksen kalatuotannossa ja osaa käyttää erilaisia markkinointimenetelmiä. Hän on selvillä kuluttajien tarpeista ja kotimaisista ja ulkomaankaupan jakeluteistä. Hän osaa suunnitella myynnin ja seurata sen toteutumista. Hän ymmärtää myyntityön ja asiakaspalvelun merkityksen yrityksen toiminnalle. Hän pystyy seuraamaan alan kehitystä, hankkimaan tietoja ja palveluja ja kommunikoidaan muullakin kuin äidinkielellään.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä ruokakalaa tai kalanpoikasia tuottavan yrityksen tai laitoksen työntekijöinä tai työnjohtajina sekä itsenäisinä ammatinharjoittajina.

Kalastusoppaan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat toimintaympäristön ja -kulttuurin tuntemus, tuotesuunnittelu ja markkinointi, opastustoiminta sekä yritystoiminta.

Tutkinnon suorittanut osaa tavallisten saaliskalojen elintavat ja ympäristövaati-

mukset ja tuntee niiden pyydystettävyyteen vaikuttavat tekijät. Hän tunnistaa kalojen ympäristövaatimukset toimintaympäristön tärkeimmät eliöt ja luonnonilmiöt sekä suorittaa kalaveden hoitotöitä. Hän hyödyntää paikalliskulttuurin ja -historian tuntemustaan asiakkaita ohjatessaan. Hän ottaa vieraiden kulttuurien edustajien tarpeet huomioon toiminnassaan.

Tutkinnon suorittanut osaa suunnitella ja järjestää kalastustapahtuman ja siihen liittyvät oheispalvelut. Hän osaa laatia ja toteuttaa markkinointisuunnitelman ja markkinoida kohdennetusti. Hän osaa toimia yhteistyössä muiden palvelujen tarjoajien ja matkailuyritysten kanssa.

Tutkinnon suorittanut osaa käyttää ja huoltaa urheilukalastusvälineistöä ja opastaa sen käytössä. Hän osaa ohjata asiakkaita turvallisesti vesillä tai maastossa liikuttaessa. Hän pystyy ennakoimaan sään vaikutuksen tapahtumaan ja suunnistaa vaikeissakin sääoloissa. Hän kykenee johtamaan ryhmää.

Tutkinnon suorittanut ottaa huomioon turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat toiminnassaan ja osaa antaa ensiapua. Hän pystyy opastamaan ja palvelemaan asiakkaita heidän taustansa ja tasonsa mukaisesti muullakin kuin äidinkielellä. Hän osaa puhdistaa, perata ja valmistaa saaliin asiakkaille ja järjestää kenttäruekailun. Hän osaa toimia säädösten mu-

kaisesti ja hankkia asiakkaille tarvittavat luvat sekä opastaa heitä kalastus- ja ympäristölainsäädännön noudattamiseen. Hän osaa käyttää ja huoltaa moottoreita, koneita ja laitteita, hoitaa jätehuollon ja toimia hygieenisesti.

Tutkinnon suorittanut kykenee arvioimaan yrittäjävalmiuksiaan, kehittämään liikeideaa, selvittämään yrityksen toimintaedellytykset ja valitsemaan yritysmuodon. Hän osaa laatia toimintasuunnitelman ja talousarvion. Hän tuntee yritysverotuksen periaatteet ja toimintatavat. Hän pystyy arvioimaan kannattavuuden, hinnoitella tuotteet ja palvelut sekä laskuttaa niistä.

Tutkinnon suorittanut toimii laatu- ja ympäristöjärjestelmän mukaisesti. Hän osaa johtaa ja kehittää yritystä sekä ylläpitää työkykyään ja jaksamistaan. Hän käyttää tietotekniikkaa tietojen hankinnassa, suunnittelussa, markkinoinnissa ja yhteydenpidossa

Tutkinnon suorittaneet toimivat matkailukalastuspalveluja tuottavana yrittäjänä tai näitä palveluja tuottavan yrityksen työntekijänä.

METSÄTALOUS

Yleistä tietoa alasta

Suomen metsien hoidolla, käytöllä ja suojelulla luodaan kestävää hyvinvointia monimuotoisista metsistä. Tällä toiminnalla, metsätaloudella, on yhä edelleen suuri merkitys kaikkien suomalaisten hyvinvoinnille ja toimeentulolle. Metsätalous ja metsäteollisuus yhdessä muodostavat metsäsektorin, joka työllistää vuosittain yli 90 000 suomalaista. Metsäsektorin osuus on lähes kolmannes maamme nettovientituloista.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Käsityövälineitä käytetään metsän- ja luonnonhoitotöiden lisäksi muun muassa erikoiskohteiden puunkorjuussa ja metsien virkistyskäytön töissä. Metsässä tehtävän työn luonne muuttuu ja monipuolistuu, sillä metsätöissä työntekijältä vaaditaan yhä enemmän itsenäisyyttä ja valmiuksia oma-aloitteeseen toimintaan ja päätöksentekoon. Lisäksi vaaditaan yrittäjyyden, markkinoinnin sekä asiakaspalvelun osaamista ja tuntemusta. Työssä tarvitaan myös viestintä ja tiimityötaitoja.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Metsäalan koulutuksen saaneet työskentelevät muun muassa metsäteollisuusyritysten, metsänhoitoyhdistysten, metsäkeskusten, Metsähallituksen, kuntien, kaupunkien, yksityisten metsätalous- ja koneyrittäjien palveluksessa sekä itsenäisinä yrittäjinä kotimaassa tai ulkomailla. Kaikissa tehtävissä sekä työntekijänä että itsenäisenä yrittäjänä työskennellään ekologisesti ja ympäristönhoidollisesti kestävä metsätalouden periaatteiden mukaisesti.

Metsätalouden työt ovat pääasiassa metsän- ja luonnonhoidon sekä puunhankinnan suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä töitä. Puunhankinnan koneellistuminen ja siihen liittyvän tietotekniikan yhä laajempi soveltaminen ovat lisänneet työn tuottavuutta ja vähentäneet fyysisen työn osuutta. Koneellistaminen etenee vähitellen myös metsänhoitotöihin ja se on myös tärkeä osa bioenergia-alaa.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Metsäalan pt
Ammattitutkinnot
Bioenergia-alan at (entinen turvealan at)
Metsäkoneenkuljettajan at
Metsätalousyrittäjän at: osan tutkinnosta muodostaa yrittäjän at
Erikoisammattitutkinnot
Metsäkoneenkuljettajan eat
Metsämestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Metsäalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat metsien hoidon perustaidot, puunkorjuun perustaidot sekä metsien monikäytön ja ympäristönhoidon perustaidot.

Metsätalouden osaamisalan (metsuri) pakolliset osat ovat metsänhoito, puunkorjuu ja ympäristönhoito. Alla luetelluista valinnaisista osista on suoritettava kaksi.

Metsäkonealan osaamisalan (metsäkoneenkuljettaja) pakolliset osat ovat yrittäjyys ja viestintä, koneiden rakenne ja

kunnossapito sekä koneellisen puunkorjuun suunnittelu. Valinnaisia osia on suoritettava neljä. Kaksi osaa suoritetaan seuraavista: joko metsäkuljetus ja metsätraktoritekniikka tai koneellinen puutavaran valmistus ja puutavaran valmistuskoneiden tekniikka tai metsätraktoritekniikka ja kunnossapito-, huolto- ja korjaustekniikka tai puutavaran valmistuskoneiden tekniikka ja kunnossapito-, huolto- ja korjaustekniikka tai puutavaran autokuljetus ja puutavara- autotekniikka. Kaksi osaa suoritetaan alla luetelluista valinnaisista osista.

Metsien monikäytön osaamisalan (metsäluonnonhoitaja) pakolliset osat ovat luonnontuntemus, metsien monikäyttö, ympäristönhoito ja luonnonsuojelu sekä asiakaspalvelu. Alla luetelluista valinnaisista osista on suoritettava kaksi. Valinnaiset osat, joista kullakin osaamisalalla suoritetaan edellä mainittujen lisäksi kaksi: metsätalousyrittäminen, puun hyödyntäminen ja jalostaminen, metsäkuljetustaidot, energiapuun korjuu, koneelliset metsänparannustyöt, metsänhoito ja puunkorjuu, luontomatkailu, puunhoidon perusteet.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Metsäalalla työskentelee yli 12 000 työntekijää, joista metsäkoneenkuljettajia on runsaat 5 000, metsureita noin 4 000 ja puutavara-autonkuljettajia 3 000. Tulevaisuudessa metsäkoneiden kuljettajatarve kasvaa 6 000 henkilöön, mutta metsureiden tarve vähenee arvioiden mukaan 3 500 työntekijään. Puutavara-autonkuljettajia tarvitaan tulevaisuudessa enemmän, noin 3 500. Metsäluonnonhoitajien tarve säilynee entisellään.

Jatko-opinnot

Kolmivuotinen perustutkinto tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden. Jatko-opiskelupaikkoja ovat esimerkiksi ammattikorkeakoulujen luonnonvara-alan, erityisesti metsätalousinsinöörin opinnot tai metsätieteelliset opinnot yliopistoissa samoin kuin luonnonvara-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavat opinnot.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa kasvupaikkatyyppit, toiminta-alueensa metsätyypit ja opaskasvit sekä tärkeimmät kotimaiset puulajit. Hän osaa valita kullekin kasvupaikalle oikean puulajin ja tiheyden. Hän hallitsee töihinsä liittyvät puuston mittausta- ja arviointimenetelmät. Hän suoriutuu metsänhoitotöistä sekä puuntuottamisen työvälineiden ja varusteiden huollosta. Hän osaa tehdä leimikon ja puunkorjuun suunnittelun maastotyöt. Hän pystyy valmistamaan manuaalisesti mitta- ja laatuvaatimusten mukaista puutavaraa kasvatustieteissä. Hän hallitsee metsätraktorin käytön perusteet.

Hän tuntee jokamiehenoikeudet sekä keskeiset metsien virkistyskäytön mahdollisuudet ja osaa tehdä yksinkertaisia ulkoilu- ja virkistysalueiden rakenteita. Hän tunnistaa maakuntansa yleisimmät metsämarjat, ruokasienet, riistaeläimet ja kalat. Hän tietää metsäluonnon arvokkaiden elinympäristöjen ja biologisen monimuotoisuuden säilymisen ja ympäristönsuojelun merkityksen. Hän osaa tehdä piha-, taajama- ja maisemametsien ympäristönhoitotöitä. Hän osaa antaa ensiapua ja ilmoitukset tapaturma-

tilanteissa. Lisäksi hän hallitsee osaamisalueensa pakollisten ja valinnaisten osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä osaamisalueensa mukaisissa metsänhoitoon, puun tuottamiseen, korjuuseen ja kuljetukseen sekä metsien monikäyttöön ja ympäristönhoitoon liittyvissä tehtävissä.

Ammattitutkinnot

Bioenergia-alan at

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Metsäkoneenkuljettajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat metsäluonnon tuntemus ja metsäkonealan liiketoiminta. Näiden lisäksi on suoritettava joko puutavaran hakkuu tai puutavaran metsäkuljetus. Vapaaehtoisia moduuleja ovat puuntuottaminen ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee ekologian peruskäsitteet ja tunnistaa maastossa tavallisimmat metsäekosysteemit. Hän osaa selostaa puulajien ominaisuuksia, kasvupaikkavaatimuksia sekä tuhojen ja riskien torjuntakeinoja. Hän tuntee metsän kehitysluokituksen.

Työssään hän ottaa huomioon ympäristön, maisemanhoidon ja monikäytön vaatimukset. Hän osaa selostaa töiden ja kustannusten riippuvuussuhteen ja tietää oman toimintansa vaikutuksen organisaation tuloihin ja kannattavuuteen. Hän osaa soveltaa työssään markkinoinnin, tiedottamisen ja henkilökohtaisen myyntityön periaatteita ja ymmärtää asiakaspalvelun merkityksen. Hän kykenee arvioimaan tietojaan, taitojaan ja liiketoimintavalmiuksiaan. Lisäksi hän pystyy valintansa mukaan joko hakkaamaan puutavaraa koneellisesti tai kuljettamaan puutavaraa leimikosta tien varteen sekä tekemään koneiden päivittäiset ja viikottaiset huollot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valitsemastaan moduulista riippu-

en joko koneelliseen puunhakkuuseen tai puutavaran metsäkuljetuksiin liittyvissä tehtävissä.

Metsätalousyrittäjän at

Tutkinnon osat ovat yrittäjän ammattitutkinnon tehtäväalueet (yrityssuunnittelu, metsätalousyrittäjänä kehittyminen, metsätalous ja kansantalous, yksityismetsätalous ja metsätalousyrittäminen, sopimusoikeus, puukauppa, henkilökohmainen myyntityö, budjetointi, kustannuslaskenta ja hinnoittelu, verotus, kirjanpidon perusteet), metsätalouden toimintaympäristö sekä metsän hoito ja käyttö.

Edellisten lisäksi on valittava vähintään kaksi seuraavista: puunkorjuu, metsänparannus, kenttäseahaus, hirsirakentaminen, erikoispuutavaran välittäminen, energiapuun hyödyntäminen, puutavaran kuivaus, höyläys ja aihiovalmistus, keräilytalous, riistatalous, joulukuusi- ja leikkohavutuotanto, metsätyöpalvelut, matkailu- ja virkistyspalvelut.

Tutkinnon suorittaja tuntee yritysmuodot ja osaa laatia liiketoimintasuunnitelman, investointisuunnitelman sekä tulo- ja menoarvion. Hän tuntee markkinoinnin ja asiakaspalvelun merkityksen yritystoiminnalle ja pystyy yhteistyöhön alan muiden yrittäjien kanssa.

Hän tuntee kaupankäyntiin, työsuhteeseen ja elinkeinonharjoittamiseen liittyvien lakien ja sopimusten pääpiirteet ja hallitsee kahdenkertaisen kirjanpidon perusteet ja tavallisimmat kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnusluvut.

Hän tuntee yksityismetsätaloutta ja metsätalouden harjoittamista ohjaavien säädösten periaatteet, ympäristöviranomaisten ohjeet ja puutavaran mittauslain pääperiaatteet. Hän tuntee maa- ja metsätalouden alueelliset organisaatiot sekä alueensa metsätalouden verkostot ja yhteistyökumppanit. Hän tuntee metsänhoidon perusteet, kestävän metsätalouden periaatteet ja metsänhoidon suo-

situkset ja suoriutuu itsenäisesti metsänhoitotöistä ja työvälineiden huollosta. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa tehtäväkokonaisuuksien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet pystyvät tuottamaan puuta ja/tai sen jatkojalosteita, alihankintatuotteita, metsätalouden harjoittamisessa tarvittavia palveluja ja metsätalouteen perustuvia matkailupalveluja.

Erikoisammattitutkinnot

Metsäkoneenkuljettajan eat

Tutkinnon osat ovat neuvonta ja opastus, työn kehittäminen, puuntuottaminen, puunkorjuu ja yritystoiminta. Tutkintoon voi liittää metsätyöntekijän kansainvälisen moduulin. Tutkinnon suorittaja osaa hankkia ammattialansa tietoa ja kehittää sen pohjalta työmenetelmiä ja välineitä. Hän pystyy yhdistämään ammattiteorian käytännön työhön sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan opetus- ja opastustilanteen työsuojelumääräyksiä ja turvallisia työtekniikoita käyttäen.

Hän hallitsee puuntuottamiseen liittyvät työt ja tietää niihin tarvittavan työvoiman määrän, laitteet ja kustannukset. Hän kykenee organisoimaan, johtamaan ja opastamaan työryhmää puunkorjuussa sekä koneiden ja laitteiden käytössä ja huollossa. Hän tuntee ja osaa neuvoa hakkuukoneiden mitta- ja kuutiointilaitteiden rakenteen ja toimintaperiaatteet sekä hakkuumenetelmät ja tekniikan.

Hän pystyy määrittelemään yrittäjän kanssa työhön tarvittavan työvoiman määrän ja kaluston. Hän tietää ympäristönhoidon ja maisemoinnin perusteet ja keinot puunkorjuussa, tuntee hyönteistuholain ja osaa opastaa puiden sienituhojen torjuntamenetelmän käytön konehakkuun yhteydessä.

Hän tuntee työsuojelulainsäädännön, ohjeet ja säädökset ja osaa määritellä puuntuotannon ja korjuun eri osapuolten työsuojelulliset ja taloudelliset vas-

tuurajat. Hän osaa selostaa alan yrittäjätoimintaan liittyvän lainsäädännön ja puunjalostusyrityksen toiminta- ja kustannusrakenteen periaatteet sekä koneyrittäjän toiminnan osa-alueet. Hän tuntee raaka-aineen jalostusprosessit ja niiden eri vaiheiden tuotantokustannukset. Hän tuntee ja osaa opastaa markkinoinnin, tiedottamisen ja myyntityön periaatteet sekä asiakaspalvelun merkityksen yritystoiminnassa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä konepainotteisen puuntuottamisen ja korjuun työnjohtotehtävissä.

Metsämestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat metsäluonnonhoito, työn suunnittelu ja

toteutus, asiakaspalvelu ja vuorovaikutustaidot sekä metsien käsittely. Edellisten lisäksi on valittava yksi seuraavista: metsien monikäyttö, metsätalouden ja monikäytön kuljetuskaluston käyttö- ja huoltotaidot sekä metsäsuunnittelu. Tutkinnon suorittaja voi halutessaan liittää tutkintoonsa ammatinharjoittaminen ja yrittäjyys -osan.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa ja osaa rajata metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt sekä hoitaa luonnon monimuotoisuutta. Hän hallitsee metsätöiden työehdot, osaa laatia työsuunnitelmia ja työskennellä turvallisesti. Hän

osaa tehdä metsänhoito- ja manuaaliset puunkorjuutyöt sekä pystyy työskentelemään erityisen vaativissa metsien käsittelykohteissa, kuten esimerkiksi metsä- ja luonnonsuojelulain tarkoittamalla erikoiskohteissa sekä myrskytuho- ja metsäkulotusalueilla. Hän osaa viestiä toiminnastaan ja pystyy opastamaan ja neuvomaan asiakkaitaan.

Tutkinnon suorittanut voi työskennellä monipuolisissa ja vaativissa metsien käsittelykohteissa.

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALA

Yleistä alasta

Luonto- ja ympäristöalan toiminta kohdistuu ympäristön hoitoon ja kunnossapitoon sekä luonnon monipuoliseen hyödyntämiseen esimerkiksi luontomatkailu- tai luonnontuoteyrittämisellä tai poro- ja luontaiselinkeinojen parissa. Ala laajentaa maaseudun yrittämisen ja elävänä säilyttämisen mahdollisuuksia.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Elinkeinoelämän, erityisesti maaseudun elinkeinojen tuntemus, kansainväliset valmiudet (esim. hyvä kielitaito) sekä oman alueen erityispiirteiden ja kulttuuriperinteen tuntemus vahvistavat työelämäosaamista. Yrittäminen vaatii monitaitoisuutta ja sopeutumista muuttuvassa toimintaympäristössä.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Luontoalan ammattilainen työskentelee luonto-opastuksen ja matkailun tai luonnontuotealan parissa yrittäjänä tai alihankkijana. Ympäristöalan ammattilainen toimii puolestaan kaupunkien, taajamien ja maaseudun ympäristönhuollossa tai maa- ja metsätalouden sekä teollisuuden ja yritysten ympäristönhoitotehtävissä työntekijänä, alihankkijana tai yrittäjänä.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Luonto- ja ympäristöalalla on sekä pitkiä perinteitä vaalivia aloja (poronhoito) että uusia kasvavia aloja, kuten ympäristönhoito. Ala antaa monipuoliset mahdollisuudet toimia yrittäjänä hyödyntäen luontoa tarjoamalla luonto- ja elämyskokemuksia mat-

kailualalla. Ympäristönhoidon ja kestävän kehityksen huomiointi on yksi nykypäivän ja tulevaisuuden keskeisiä arvoja.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opiskelukelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat esimerkiksi ammattikorkeakoulujen ympäristöalan opinnot tai yliopistojen matemaattis- luonnontieteellisen tai maatalous- ja metsätieteen opinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Luonto- ja ympäristöalan pt
Ammattitutkinnot
Erä- ja luonto-oppaan at
Luonnontuotealan at
Porotalouden at
Erikoisammattitutkinnot
Keruutuotetarkastajan eat
Luontokartoittajan eat
Riistamestarin eat

Ammatillinen perustutkinto

Luonto- ja ympäristöalan pt

Tutkinnon kaikille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on luonto- ja ympäristöalan osaaminen. Ympäristöalan osaamisalan (ympäristönhoitaja) pakollinen osa on ympäristönhoito. Valinnaisina on suoritettava vähintään yksi osista 3–9 ja osien laajuudesta riippuen 2–3 osaa (30 ov) osista 3–14, 16. Luontoalan osaamisalan (luontoyrittäjä) pakollinen osa on luontoyrittäminen. Valinnaisina on suoritettava osien laajuudesta riippuen 3–4 osaa (50 ov) osista 2, 5, 7–8, 10–13, 15–21 niin, että vähintään yksi suoritetaan osista 15, 16 ja 17. Porotalouden osaamisalan (porotalousyrittäjä) pakolliset osat ovat poro- ja luontaistalouden perusosaaminen ja porotalousyrittäminen. Valinnaisista osista 24, 26, 29–35 on suoritettava 1–2 osaa (10 ov) niiden laajuudesta riippuen.

Luontaistalouden osaamisalan (luontaistalousyrittäjä) pakollinen osa on poro- ja luontaistalouden perusosaaminen. Valinnaisista osista 24–28 on suoritettava kaksi (40 ov) ja osista 29–35 lisäksi kaksi.

Valinnaiset osat ovat seuraavat: (3) vesihuolto, (4) materiaalivirtojen hallinta, (5) vesistöjen kunnostus ja hoito, (6) maa-ainesten otto, maaperän hoito ja kunnostus, (7) elinympäristöjen hoito, (8) ympäristöterveysriskien arviointi ja hallinta, (9) energiahuolto, (10) ympäristölaadun hallinta, (11) kulttuuriympäristöjen hoito, (12) ympäristöviestintä, (13) ympäristöalan yrittäminen, (14)

luontoyrittäminen, (15) luonto- opastus ja luontomatkaileminen, (16) ulkoilureittien suunnittelu ja rakentaminen, (17) luonnontuotteiden keruu, käsittely ja markkinointi, (18) eräretkien opastus, (19) luonto-opastuksen erityisosaaminen, (20) luonnontuotteiden tuotteistaminen elintarvikkeiksi, (21) luonnontuotteiden jatkojalostus luontaistuotealan tuotteiksi, (24) kalastus ja kalan käsittely, (25) kalastus ja kalajalosteiden valmistus, (26) metsien monikäytön perustyöt, (27) metsien monikäytön työtehtävissä toimiminen, (28) poronhoito, (29) porotalous matkailun ohjelmalveluna, (30) porotuotteiden jatkojalostus, (31) pienkoneiden korjaus, (32) maa- ja metsätalouden työt, (33) lampaanhoito, (34) riistanhoito, käsittely ja metsästysretkien järjestäminen, (35) yritystalous.

Ympäristöalan osaamisalan tutkinnon suorittaja tuntee ympäristöhallinnon rakenteen ja toiminnan sekä ympäristölainsäädännön periaatteet. Hän osaa työssään käsitellä, säilyttää ja hävittää erilaisia aineita ja materiaaleja turvallisesti. Hän osaa hoitaa työhönsä ja alaansa liittyvää jätehuoltoa jätelainsäädännön ja viranomaisohjeiden mukaan. Hän osaa ottaa työssään huomioon yhdyskuntatekniikan keskeiset ympäristövaikutukset ja vähentää puhtaan veden hankintaan ja jäteveden käsittelyyn liittyviä ympäristöhaittoja. Hän suoriutuu yhdyskuntatekniikkaan liittyvistä maanmittaus- ja karttatekniikan perustöistä.

Luontoalan osaamisalan tutkinnon suorittaja tunnistaa alueelleen tyypilliset elinympäristöt, niiden lajistot ja ekologian. Hän tuntee yrityksen perustamistoimet ja osaa hyödyntää luontoyrittämisen osa-alueita. Työssään hän ottaa huomioon luonnonsuojelu- ja metsälainsäädännön, suojeluohjelmat ja metsien monikäytön mahdollisuudet sekä luonnon monimuotoisuuden ja uhanalaisten eliöeläinten säilymisen. Hän pystyy toimimaan asiakaspalvelussa ja neuvontatehtävissä tarvittaessa myös vieraal- kielellä.

Poro- ja luontaistalouden osaamisalojen tutkinnon suorittaja tuntee hyvin pohjoissuomalaisen luonnon, kasvit ja eläimet. Hän osaa suunnitella ja tehdä pienimuotoisia metsätalouden töitä ja rehu- kasvien viljelytöitä paikallisten olosuhteiden edellyttämällä tavalla. Hän tuntee eläintuotannon biologiset perusteet. Hän osaa käyttää alan koneita, laitteita ja pientyökaluja ympäristön sekä työ- ja liikenneturvallisuuden huomioon ottaen.

Porotalouteen suuntautuva tutkinnon suorittaja osaa tehdä poronhoidon harjoittamiseen liittyvät käytännön työtehtävät. Hän tuntee eri alueiden poronhoitotavat, paliskuntajärjestelmän periaatteet ja saamelaisten oikeudet alueidensa poronhoitoon.

Luontaistalouteen suuntautuva tutkinnon suorittaja tunnistaa kalalajit ja osaa käsitellä kalasaaliin. Hän osaa hyödyntää riistaa, marjoja ja muita keruutuotteita ja tehdä maa- ja metsätaloustöitä lappilaisessa ympäristössä.

Tutkinnon suorittaneilla on monipuoliset valmiudet luonto- ja ympäristöalan perustöihin sekä osaamisalansa mukaisiin ympäristönhuollon, luontomatkailemisen ja luonnontuotealan tai poro- ja luontaistalouden tehtäviin.

Ammattitutkinnot

Erä- ja luonto-oppaan at

Tutkinnon osat ovat asiakaspalvelu ja vuorovaikutustaidot, erätaidot ja turvallisuus, luonnontuntemus ja ympäristötietous sekä ammatinharjoittaminen ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia erilaisissa tilanteissa erilaisten asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa. Hän kykenee yhdistämään opastuksen luontevasti asiakastilanteisiin ja ohjelmalveluun. Hänellä on riittävästi kielitaitoa ja viestintätaitoa selviytyäkseen vuorovaikutuksesta erilaisten asiakkaiden kanssa. Tutkinnon suorittaja tuntee ammatin kannalta riittävästi Suomen luontoa, eliölajistoa,

maantietoa, historiaa, elinkeinoelämää ja kulttuuria. Hän on perehtynyt erityisen hyvin sen alueen ja paikkakunnan olosuhteisiin, jossa hän toimii oppaana.

Tutkinnon suorittaneet pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia maastossa tapahtuvia retkiä kaikkina vuodenaikoina, vuorokaudenaikoina ja kaikissa keliolosuhteissa. Hän tuntee alaa koskevan lainsäädännön ja määräykset. Tutkinnon suorittanut hallitsee erätaidot sekä eräperinteen ja elintarvikelainsäädännön sekä osaa valmistaa eräruokaa. Hän huolehtii turvallisuudesta ja hänellä on EA2-kurssin ensiaputaidot.

Tutkinnon suorittaneet pysyvät työskentelemään esimerkiksi ohjelmapalveluja tarjoavissa yrityksissä tai itsenäisinä yrittäjinä.

Luonnontuotealan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat luonnontuotteiden tuntemus ja talteenotto, luonnontuotealan yritystoiminta, luonnontuotteiden jalostaminen ja luonnontuotteiden markkinointi. Lisäksi valitaan kaksi osaa seuraavista: erikoisluonnontuotteet, luonnonkoristemateriaalit, puoliviljely- ja viljelysienet, viljelty luonnonkasvit tai hunajantuotanto.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa kaupallisesti merkittävät kasvilajit, marjat ja metsäsienet sekä niiden näköislajeja ja yleisimmät myrkylliset lajit. Hän tuntee luomukeruuotteiden talteenoton ja osaa itsenäisesti järjestää marjojen, sienien ja yrttien poimijakoulutustilaisuuden.

Tutkinnon suorittajalla on laajat yritystoiminnassa tarvittavat perusvalmiudet ja valmiudet toimia itsenäisenä ammatinharjoittajana. Hän ymmärtää hygienian ja omavalvonnan merkityksen ja on tutustunut luonnontuotteiden valmistusta koskevaan lainsäädäntöön. Hän on perehtynyt tarvitsemiensa koneiden ja laitteiden ominaisuuksiin, pudistukseen, huoltoon ja turvalliseen käyttöön.

Hän vastaanottaa ja käsittelee luonnontuotteita oikein. Hän osaa valmistaa luonnontuotteista ruokavalmisteita, puoli- ja täyssäilykkeitä, valita oikean pakkauksen ja pakkaustavan ja määrittää säilyvyysajan. Hän tietää luonnontuotteiden yleisimmät virheet ja niiden aiheuttajat. Hän ymmärtää asiakaslähtöisen markkinoinnin peruseräatteen, hallitsee markkinointiviestinnän perusteet ja osaa laatia toteutuskelpoisen markkinointisuunnitelman.

Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemiensa erityisalojen taidot, esimerkiksi erikoisluonnontuotteiden keräämisen, käsittelyn ja jatkojalostuksen, luonnontuotteiden hyödyntämismahdollisuudet eri hoitomuodoissa, luonnonkasvien tai sienien viljelemisen pääpiirteet tai hunajantuotannon perusteet.

Tutkinnon suorittaneet saavat keruutuoteneuvojan pätevyyden. Tämä oikeuttaa järjestämään poimijakoulutusta, joka pätevoittää marjojen, sienien ja yrttien kaupalliseen talteenottoon, ja myöntämään poimijakortteja.

Porotalouden at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on poro ja poronhoito. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista osista: poron teurastus ja porotuotteet, tuotekehitys ja markkinointi, yritystoiminta, porotalouden hallinto ja luottamustoiminta.

Tutkinnon suorittaja tuntee poron ruumiinrakenteen, elintoiminnot, käyttäytymisen ja lisääntymisen sekä jalostettavat ominaisuudet, ja osaa soveltaa tietoaan työssään. Hän tuntee poron yleisimmät taudit ja sairaudet, osaa tunnistaa sairaan yksilön ja hoitaa sairasta eläintä sekä lääkittää sitä. Hän tuntee poronhoitoalueen luonnonolot sekä maankäyttömuodot ja ottaa ne huomioon työssään. Hän tuntee porojen ravintokasvit ja rehut sekä niiden ravinto-opilliset ominaisuudet. Hän hallitsee laiduntamisen ja laidunkierron, porojen käsittelyn ja tunnistamisen sekä poromerkinnät.

Tutkinnon suorittaja osaa teurastaa ja paloitella poron maasto-oloissa. Hän hallitsee alan koneiden, laitteiden ja työvälineiden sekä erilaisten rakenteiden käytön. Hän on selvillä porovahingoista ja niiden ennaltaehkäisystä. Hän ottaa toiminnassaan huomioon ergonomiaan, työturvallisuuteen, eläinsuojeluun, ympäristönsuojeluun, kestäväan kehitykseen ja elintarvikehygieniaan liittyvät näkökohdat. Hän tuntee poronhoidon historian, perinnetiedon ja terminologian sekä oman poronhoitoalueensa poronhoitokulttuurin.

Tutkinnon suorittaja tuntee alan rahoitus-, tuki- ja suoramyymntisäädökset sekä verotusmenettelyt ja sosiaali- ja eläketurvan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee poronlihan käsittelyn ja osaa kehittää, hinnoitella ja markkinoida porotuotteita. Hän tuntee yrittämisen edellytykset porotaloudessa ja osaa yritystoiminnan perusprosessit. Hän osaa verkostoitua ja olla yhteistyössä eri tahojen kanssa. Hän osaa toimia porotalouden hallinnossa ja luottamustoiminnassa.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä yrittäjinä tai -työntekijöinä porotaloudessa.

Erikoisammattitutkinnot

Keruuotteetarkastajan eat

Tutkinnon osat ovat lajintuntemus, keruuotteiden hyötykäyttö sekä opastus ja koulutus. Poikkeustapauksissa on mahdollista erikoistua joko sienitai yrttitarkastajaksi, jolloin ammattitaitovaatimuksia sovelletaan vastaavasti.

Tutkinnon suorittaja tunnistaa tutkinnon perusteissa luetellut kasvit, sienet ja marjat ja tuntee niiden ominaisuuksia, kuten esimerkiksi syötävyys ja myrkyllisyys, niin että hän pystyy toimimaan myös viranomaisen apuna kasvien ja sienien tunnistamisessa. Hän osaa kerätä ja käsitellä kauppauntoon kasveja, sieniä ja marjoja sekä säilöä niitä erilaisin menetelmin. Hän tuntee tervan- ja hii-

lenpolton, mahlanjuoksutuksen ja muiden luonnontuotteiden keruu- ja käytötavat ja keruutuotteisiin liittyvän lainsäädännön. Hän pystyy kouluttamaan keruutuoteneuvoja sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan alan näyttelyitä ja tiedotustilaisuuksia.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia asiantuntijoina luonnontuotteiden lajintäyttöön, käyttöön, jalostukseen ja markkinointiin liittyvissä tehtävissä sekä kouluttaa keruutuoteneuvoja.

Luontokartoittajan eat

Tutkinnon osat ovat lajintuntemus, elinympäristöjen tuntemus, eliöt bioindikaattoreina, maastotyömenetelmät, raportin laadinta ja maankäytön ohjausmenetelmät.

Tutkinnon suorittajalla on kaikkien tutkinnon perusteissa lueteltujen eliöryhmien peruslajituntemus ja hän hallitsee vähintään kahden mainitun ryhmän osalta kotimaisen lajiston kattavasti sekä osaa omatoimisesti hankkia tarvittavan määritystiedon kaikista mainituista eliöryhmistä. Hän tuntee suomalaiset metsä- ja suotyypit sekä vesistöjen, rantojen ja kulttuurimaiden tärkeimmät kasvillisuusluokitteluryhmät.

Hän osaa rajata tavanomaiset elinympäristöt ja arvokkaat elinympäristöt suojavyöhykkeineen kartalle. Hän tuntee elinympäristöjen luontaisen muutoksen kuten esimerkiksi metsän kehityksen eri vaiheet, rantaniittyjen vyöhykkeisyyden ja kasvillisuuden muutokset maankohoamisrannoilla sekä umpeen kasvavan järven kehittymisen soistuneeksi luhdaksi.

Hän tuntee elinympäristöstään kertovaa lajistoa ja osaa tehdä johtopäätöksiä lajien esiintymisestä sekä antaa suosituksia elinympäristön hoitamiseksi ja säilyttämiseksi. Hän tuntee eliöiden kartoitusmenetelmät, osaa valmistaa kokoelmanäytteitä ja pystyy laatimaan kartoitamastaan alueesta kirjallisia raportteja karttoineen ja liitteineen.

Tutkinnon suorittaneilla on perustiedot ja -taidot selvittää luontoympäristön tärkeimpiä piirteitä.

Riistamestarin eat

Tutkinnon osat ovat riistanhoito ja metsästyksen elinympäristö ja maankäyttö, riistanhoidon ja metsästyksen teknologia, riistatalous maaseutuelinkeinojen osana, tiedotus, koulutus, tutkimus ja hallinto, metsästykskulttuuri sekä lisäksi erikoistuminen johonkin riistatalouden osaan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee riistanhoidon ja metsästyksen luonnon kestävän käytön periaatteita noudattaen ja tuntee riistatalouden organisaatiot ja lainsäädännön. Hän tuntee yritystoimintaa ja riistatalouden mahdollisuuksia maaseutuelinkeinojen kehittämisessä. Hän tuntee metsästyksen historiaa ja osaa vaalia hyviä metsästysoikeuksia ja hyvää eräkäyttäytymistä. Hän kykenee kommunikimaan sujuvasti suullisesti ja kirjallisesti äidinkieltänsä lisäksi vähintään yhdellä vieraalla kielellä ja hallitsee neuvottelu-, yhteistyö- ja asiakaspalvelutilanteet.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä riistan kasvatukseen ja elinympäristön hoitoon sekä metsästyksen suunnitteluun, toteutukseen ja valvontaan liittyvissä tehtävissä ja alan asiantuntija-, neuvonta- ja konsulttitehtävissä.

MUU LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALAN KOULUTUS

TUTKINNOT

Ammattitutkinnot
Eläintenhoitajan at
Golfkentänhoitajan at
Erikoisammattitutkinnot
Golfkenttämestarin eat
Koe-eläintenhoitajan eat
Maaseudun kehittäjän eat

Ammattitutkinnot

Eläintenhoitajan at

Tutkinrossa on viisi suuntautumisvaihtoehtoa ja kussakin kolme pakollista osaa. Osien sisältö on erilainen eri suuntautumisalueilla. Pieneläinten hoitoon, koe-eläinten hoitoon ja tarhaeläinten hoitoon suuntauduttaessa on suoritettava seuraavat osat: eläinten tuntemus ja hoito, toimenpide- ja laboratoriotyöt, asiakaspalvelu ja viestintä. Lisäksi voi suorittaa yrittäjyys-osan. Eläinhuoltolan pitoon ja lemmikkieläinkaupan harjoittamiseen suuntauduttaessa on suoritettava seuraavat osat: eläinten tuntemus ja hoito, yritystoiminta, asiakaspalvelu ja viestintä.

Tutkinnon suorittaja tuntee eläimen normaalin elinkaaren. Hän osaa yleisbiologian perusteet ja hänellä on kokonaisnäkemys eläinten biologisista erityispiirteistä. Hän osaa soveltaa tietoaan eläinten käyttäytymisestä sekä eri eläinryhmien ravinto- ja ympäristövaatimuksista eläinten hoitotyössään. Hänellä on perustiedot eläinten anatomiasta, fysiologiasta ja lisääntymisbiologiasta. Hän tuntee alan lainsäädännön ja määräykset sekä eettiset periaatteet ja noudattaa niitä työssään. Hän osaa käyttää työssä tarvittavia koneita ja laitteita ja ottaa toiminnassaan huomioon työturvallisuuden ja ympäristönäkökohdat.

Tutkinnon suorittaja työskentelee asiakaspalveluperiaatteiden mukaisesti. Hän osaa opastaa ja neuvoa asiakasta eläinten pitoon ja hoitoon liittyvissä asioissa. Asiakaspalvelusta hän selviää myös muulla kuin äidinkielellään. Hän on joustava ja yhteistyökykyinen viestintätilanteissa. Hän osaa hyödyntää tietotekniikan perustaitoja, hankkia tietoa ja kehittää ammatillisia taitojaan.

Lisäksi hän hallitsee valitsemansa suuntautumisen mukaan joko toimenpiteiden laboratoriotöiden tai yritystoiminnan osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä suuntautumisalansa mukaisissa tehtävissä eläinlääkärin vastaanotolla, eläintarhassa, eläinhoitolassa, lemmikkieläinliikkeessä tai tutkimuslaitoksessa.

Golfkentänhoitajan at

Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta. Nämä ovat: nurmipintojen hoito, kentän pelikuntoon saattaminen sekä rakentaminen ja peruskorjaus. Lisäksi voi suorittaa vapaasti valittavan osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittanut tuntee kasvutekijät ja kasvien kasvuun vaikuttamisen keinot. Hän tuntee golfkentän kasvilajit sekä sen heinälaajien ominaisuudet, kasvavaatimukset ja käyttökohteet. Hän tuntee eri pelialueet ja niiden yleiset pelilliset ja hoidolliset periaatteet. Hän osaa leikata alueet useilla leikkuutavoilla ja -menetelmillä. Hän osaa tehdä kentän mekaaniset hoitotyöt ja hoitolannoitukset eri menetelmillä. Hän tuntee kasvinsuojelun yleiset periaatteet ja osaa tehdä kasvinsuojelutyöt. Hän tuntee golfkentän erilaiset koneet ja niiden tyypillisen työjäljen sekä osaa käyttää koneita niin, että työjälki on muotoilultaan, tarkkuudeltaan ja ulkonäöltään tavoitteen mukainen ja edistää kentän pelattavuutta.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä golfkentän esteisiin liittyvät sekä reuna-alueiden kasvillisuuden hoitotyöt. Hän ottaa huo-

mioon golfpelin säännöt huolehtiessaan kenttäalueen pelikunnosta. Hän osaa tehdä koneiden päivittäiset tarkastukset, huollot ja säädöt. Hän osaa huoltaa ja kunnostaa golfkentän kalusteet ja hallitsee niiden turvallisen sijoittelun kentällä. Hän osaa käyttää ja hoitaa golfkentän kuivatus- ja sadetusjärjestelmiä. Hän tuntee golfkentän eri osien ja kerroksien rakenteet ja materiaalit sekä niiden ominaisuudet. Hän pystyy avustamaan kentän eri osien rakentamisessa ja uudistamisessa käyttäen golfkentän kalustoon kuuluvia koneita, laitteita ja työvälineitä. Hän ottaa huomioon työturvallisuuden ja ympäristönsuojelun. Hän toimii asiakaslähtöisesti ja taloudellisesti sekä yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia työntekijöinä tai itsenäisinä yrittäjinä golfkentänhoidossa.

Erikoisammattitutkinnot

Golfkenttämestarin eat

Tutkinto muodostuu viidestä pakollisesta osasta: nurmi- ja viheralueiden hoito, kentän peli- ja kilpailukunnosta huolehtiminen, kentän rakentaminen ja peruskorjaus, esimiehenä toimiminen sekä kentänhoidon suunnittelu ja seuranta. Tutkinnon suorittaja tuntee golfkentän kasvualustan fysikaaliset ja kemialliset ominaisuudet. Hän tuntee golfkentän heinälaajit, tärkeimmät lajikkeet ja niiden erityisominaisuudet ja pystyy päättämään hoitotoimien vaikutuksen kasvien kasvuun. Hän hallitsee golfkentän mekaaniset hoitotyöt, tuntee lannoitustekniikat ja pystyy määrittelemään kasvustojen veden tarpeen. Hän osaa käsitellä torjunta-aineita turvallisesti. Hän tuntee golfkentän koneet, laitteet ja työvälineet, osaa suunnitella niiden taloudellisen käytön ja huolehtia kunnossapidosta.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa tasapainoisen kenttäkokoaisuuden ja muuttaa kentän vaikeustasoja. Hän osaa tulkita golfpelin sääntöjä kentänhoidon kannalta ja tehdä kentän

merkinnät, hän hallitsee reikien sijoittelun sekä esteiden merkityksen ja hoidon. Hän tuntee golfkentän varusteiden ja kalusteiden kunnossapidon periaatteet.

Tutkinnon suorittaja tuntee kentän rakentamiseen ja peruskorjaukseen käytettävät maalajit. Hän hallitsee kentän osien rakenteet ja osaa laatia yksittäisen kohteen työsuunnitelman ja kustannusarvion. Hän tuntee kastelu- ja kuivatusjärjestelmien toimintaperiaatteet sekä kastelujärjestelmien ohjausjärjestelmät. Tutkinnon suorittaja tuntee viheralaan liittyvät työläin-, turvallisuus- ja kasvinsuojelusäädökset ja osaa valvoa niiden noudattamista. Hän osaa suunnitella, organisoida ja johtaa työt joustavasti ja taloudellisesti sekä pyrkii kehittämään työmenetelmiä. Hän pystyy toimimaan golfkentän hoitotöiden työnopastajana. Hän tiedostaa kentänhoidon asiakaspalveluluonteen ja osaa kommunikoida myös muulla kuin äidinkielellään.

Tutkinnon suorittaja seuraa golfalan kehittymistä. Hän ymmärtää yritystoiminnan tärkeimpiä taloudellisia periaatteita. Hän ymmärtää taloudellisen suunnittelun ja toteutuksen vaikutuksen kentänhoidon kustannuksiin. Hän osaa laatia vuosittaisen kentänhoidon suunnitelman, talousarvion, peruskorjaussuunnitelman, henkilöstösuunnitelman ja hankintasuunnitelman sekä seurata niiden toteutumista. Hän osaa toimia golfkentän ympäristöjärjestelmän toteuttajana ja vastuuhenkilönä.

Tutkinnon suorittaneet ovat viheralan ammattilaisia. He voivat toimia esimiesasemassa työnjohtajana tai yrittäjänä golfseuran tai yrityksen ylläpitämällä golfkentällä.

Koe-eläintenhoitajan eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat koe-eläinyksikön perustoiminnat, eläinkoetekniikat, työnjohto ja esimiestädit sekä asiakaspalvelu.

Tutkinnon suorittanut on koe-eläinten hoidon ja käsittelyn monipuolinen am-

mattilainen, joka vastaa koe-eläinyksikössä eläinten päivittäisestä hyvinvoinnista, osallistuu tutkimuksen suorittamiseen ja toimii asiakaspalvelutehtävissä. Hän tuntee eläinten elintoimintojen perusteet ja huolehtii eläimistä lajikohtaiset erityispiirteet, käyttäytymisen ja ympäristövaatimukset huomioon ottaen. Hän osaa organisoida eläintuotantoa ja hoitaa eläimiä eristetyissä olosuhteissa sekä ylläpitää erikoisia eläinkantoja.

Hän tietää eläinten terveyden merkityksen tutkimuksen onnistumiseksi ja osaa toimia eläimen terveyttä edistävästi. Hän ottaa työskentelyssään huomioon ammattialansa työturvallisuus- ja ympäristönäkökohdat. Hän työskentelee lainsäädännön ja eettisten näkemysten mukaisesti siten, että osallistuu aktiivisesti eläimen hyvinvoinnin turvaamiseen kaikissa eläimen elinkaaren ja eläinkokeen vaiheissa.

Tutkinnon suorittanut tuntee eläinkoetekniikoita ja osaa tavallisimmat annostelu- ja näytteenottotavat. Hän osaa avustaa leikkauksissa ja huolehtia eläimestä toimenpiteiden eri vaiheissa. Hän osaa myös suorittaa eläinkokeisiin liittyviä erikoistekniikoita ja hallitsee sallittuja lopetusmenetelmiä. Hän työskentelee yleisen hygienian periaatteiden mukaisesti ja osaa käyttää sopivia desinfiointi- ja sterilointimenetelmiä. Hän osaa laimentaa testi- ja lääkeaineita sekä annostella ja säilyttää niitä.

Tutkinnon suorittanut osaa toimia työopastajana ja suunnitella, organisoida ja johtaa työt joustavasti sekä seurata niiden toteutumista. Hän osaa toimia ryhmissä ja erilaisissa vuorovaikutus- ja neuvottelutilanteissa. Hän tuntee työnantajan ja työntekijää koskevat oikeudet ja velvollisuudet ja osaa toimia niiden mukaisesti myös ristiriitatilanteissa. Hän pyrkii kehittämään työmenetelmiä aktiivisesti ja soveltaa uutta tietoa eläinten hyvinvointinäkökohtia, työturvallisuutta, taloudellisuutta ja ympäristönäkökohtia painottaen. Hän on selvillä kannattavan toiminnan periaatteista ja kykenee osal-

listumaan oman työpisteensä talouden ja toimintojen suunnitteluun ja seurantaan.

Tutkinnon suorittanut tuntee asiakaspalvelun periaatteet ja osaa opastaa asiakkaita koe-eläimiin ja yksikkönsä liittyvissä kysymyksissä. Hän osaa järjestää asiakkaan tarvitsemia palveluita ja huolehtia eläinten ja tarvikkeiden tilauksista. Hän käyttää asiakaspalvelussa myös englannin kieltä. Hän hyödyntää tietotekniikan taitoja työssään, osaa eläinkirjanpitoa ja laatia raportteja sekä yksikkönsä että asiakkaiden käyttöön.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia koe-eläinyksikön työnjohdollisissa tehtävissä, teknisinä avustajina eläintieteellisissä tutkimuksissa tai vastaavien koetekniikoiden toteuttajina.

Maaseudun kehittäjän eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat yrittäjäyys, hankeosaaminen ja kehittäjänä toimiminen. Kehittäjänä toimiminen osassa on valittava kehittämisala seuraavista: elintarvikkeiden jatkojalostus, puun jatkojalostus, maaseutumatkailu, palveluiden tuottaminen ja uudelleen järjestäminen, bioenergian tuottaminen ja hyödyntäminen, rakennusperinnön, maiseman ja ympäristön hoito, kylien kehittäminen, monialainen yritystoiminta, tietopalvelut, käsityöala, kulttuurituotanto.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida yrittäjäominaisuuksia, yritys- ja liikeideoita sekä toimintasuunnitelmia ja soveltaa tietojaan erityisesti alkavan yrittäjän arvioinnissa. Hän tuntee yrityksen perustamistoimet ja on perehtynyt tuotteiden ja palveluiden markkinointiin.

Hän on selvillä maaseutukulttuurin perinteistä, maaseudun kehittämiseen osallistuvista tahoista, kyläyhteisön toimintatavoista ja kunnallishallinnon perusteista. Hän tuntee alue- ja maaseutupolitiikan kehittämissuunnitelmat ja niiden rahoituslähteet sekä yritystoiminnan kehittämisen apuvälineet. Hän pystyy laatimaan hanke- ja rahoitussuunnitelman

sekä hakemusasiakirjat, johtamaan hanketta ja arvioimaan toiminnan kannattavuutta laskelmien, tilinpäätöksen ja tunnuslukujen avulla. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa hankkeen hallinnoinnissa.

Hän tuntee yritystoimintaa ja kuluttajansuojaa koskevat säädökset ja määräykset, turvallisuus- ja ympäristövaatimukset sekä kestävä kehityksen periaatteet. Hän osaa selvittää yritys kohtaisten tukien myöntämisperusteet ja hyödyntää eri rahoitusvaihtoehtojen edut. Hän tuntee erilaisten yritysten tyypillisiä ongelmia ja niiden ratkaisukeinoja.

Hän tietää laadun vaikutuksen asiakastyytyväisyyteen ja osaa laatia yksinkertaisen laatujärjestelmän. Hän osaa toimia henkilökohtaisissa neuvontatilanteissa, pystyy puhumaan ja opettamaan erilaisissa tilaisuuksissa ja osaa laatia tiedotteita ja lehtiartikkeleita. Hän on perehtynyt projektien johtamiseen ja pystyy kokoamaan toimivan yhteistyöverkoston. Hän kykenee hoitamaan vuorovaikutus- ja ohjaustilanteet myös muulla kuin äidinkielellään.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia yrittäjien ja yrittäjiksi aikovien apuna tehtävissä, joiden tavoitteena on maaseudun yritystoiminnan kehittäminen ja monipuolistaminen. He ovat kehityskohteeseensa nähden ulkopuolisia asian tuntijoita, jotka ovat erikoistuneet antamaan maaseutuyrittäjille tietoa, vaihtoehtoja ja osaamista.

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

SOSIAALIALA

TUTKINNOT

Ammattitutkinnot
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan at Koulunkäyntiavustajan at Perhepäivähoitajan at
Erikoisammattitutkinto
Koulunkäyntiavustajan eat

Ammattitutkinnot

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat ohjaajan työn lähtökohdat, lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, toiminnan ohjaaminen sekä yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus. Lisäksi voidaan suorittaa osa yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee työnsä arvon, työn taustalla vaikuttavat ihmiskäsitykset sekä toimintansa ja ammattinsa yleiset eettiset lähtökohdat. Hän käyttää ratkaisuisaan eettistä harkintaa. Hän hallitsee alansa lakien, säädösten, suositusten, julistusten ja muiden asiakirjojen keskeisen sisällön. Hän tuntee lasten ohjaamista säätelevän yhteiskunnallisen palvelurakenteen ja päätöksentekorakenteen.

Hän hallitsee koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet sekä on perehtynyt toiminnan järjestäjiin ja eri toteutusmuotoihin ja työntekijöiden toimenkuviin. Hän on tietoinen ammattiinsa ja työhönsä liittyvistä eettisistä, moraalisisista ja juridisista vastuista, vaatimuksista ja

oikeuksista. Hän noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja toimii sisäisen yrittäjyyden periaatteita noudattaen. Tutkinnon suorittaja tuntee keskeiset kasvatus- ja oppimisenäkemykset sekä ymmärtää niiden merkityksen ohjaustoiminnassa.

Hän tuntee ihmisen kasvuun ja kehitykseen vaikuttavia keskeisiä tekijöitä. Hän osaa tukea lapsen myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehitystä ja edistää lasten sosiaalista kehitystä. Hän osaa toimia erilaisista kulttuuritaustoista tulevien lasten kanssa.

Hän tuntee suomalaisen yhteiskunnan kulttuuritaustaa ja elämäntapaa mutta tuntee myös vähemmistökulttuureja ja tiedostaa niiden tuomat haasteet ja rikkauden. Tutkinnon suorittaja osaa ottaa huomioon erityistä tukea ja opetusta tarvitsevat lapsen tarpeet ohjaustoiminnassa. Hän tuntee syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ja osaa toimia niiden ehkäisemiseksi yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa.

Hän osaa luoda turvallisen ja viihtyisän toimintaympäristön. Hän osaa tukea lasten terveyttä ja edistää lasten terveellisiä elämäntapoja. Hän osaa antaa ensiapua ja huolehtia lasten erityistarpeista. Hän kykenee arvioimaan omaa työtään ja toimintaansa.

Tutkinnon suorittaja tietää, miten kunnan hyväksymä toimintasuunnitelma ohjaa työtä. Hän osaa suunnitella laadukasta aamu- ja iltapäivätoimintaa. Hän hallitsee yksilö-, ryhmä- ja yhteisöohjauksen keskeiset menetelmät. Hän osaa huolehtia monipuolisesta toiminnasta ja virikkeistä. Hän osaa suunnitella, to-

teuttaa ja arvioida ohjattua liikuntaa, ilmaisullista toimintaa taidekasvatuksessa, arkiaskareissa ja kädentaidoissa.

Tutkinnon suorittaja osaa työskennellä ryhmässä ja yhteistyössä muiden työntekijöiden sekä huoltajien kanssa sekä toimia moniammatillisessa verkostossa. Hän hallitsee työn edellyttämän kirjallisen ja suullisen esitystaidon. Hän pystyy hankkimaan tietoa ja hallitsee tietokoneen peruskäytön. Hän osaa käsitellä tunteitaan asiallisesti. Hän ymmärtää oman työnsä vastuun ja merkityksen. Hän osaa kiinnittää huomiota omaan ja työyhteisön työkykyyn.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä päivähoidon, koulujen ja vapaaajan toimintojen palveluksessa.

Koulunkäyntiavustajan at

Tutkinnon osat ovat koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja toimintakyvyn tukeminen.

Tutkinnon suorittaja tuntee koulunkäyntiavustajan toimenkuvan erilaisissa ympäristöissä: varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, toisen asteen koulutuksessa, vapaa-ajan toiminnoissa ja aikuisen henkilökohtaisena avustajana.

Tutkinnon suorittaja osaa tukea asiakkaansa kasvua yksilöllisesti ottaen huomioon elämänkulun vaiheet, siinä olevat kehityksen kriittiset kohdat, terveen kehityksen esteet ja yleisimpien vammojen ja sairauksien aiheuttamat erityispiirteet. Hän tunnistaa oman työnsä arvot ja työn taustalla vaikuttavat ihmiskäsitykset. Hän tuntee erilaisia kasvatusnäkemys-

siä ja tunnistaa asiakkaiden elinoloihin ja elämäntapaan vaikuttavia yhteiskunnallisia prosesseja ja kulttuurisia eroja. Hän tuntee työtään ohjaavat lait, säädökset ja ammattieettiset periaatteet.

Tutkinnon suorittanut osaa tukea ja ohjata eri-ikäisiä ja kulttuuritaustaltaan erilaisia ihmisiä niissä toiminnoissa, joissa he eivät kehitysvaiheensa, vammansa tai sosiaalisen tilanteensa vuoksi selviydy itse. Hän tuntee apuvälineitä ja laitteita ja osaa käyttää ja huoltaa niitä. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida oppimistilanteissa ohjaamista. Hänellä on tietoja pedagogiikasta, oppimisesta ja erityiskasvatuksesta sekä yksilö- ja pienryhmäohjauksen taitoja.

Hän voi työskennellä päivähoidon, koulujen ja vapaa-ajan toimintojen palveluksessa.

Perhepäivähoitajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset tutkinnon osat ovat kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot, varhaiskasvatus ja terveys, turvallisuus ja ruokahuolto. Lisäksi valitaan kaksi seuraavista: erityistä tukea tarvitseva lapsi, allergisen ja erityisruokavaliota noudattavan lapsen hoito, monikulttuurisuus ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja kykenee tekemään eettisesti perusteltuja ratkaisuja sekä on tietoinen omaa työtään ohjaavista arvoista sekä ammattiinsa ja työhönsä liittyvistä eettisistä, moraalista ja juridisista vastuista, vaatimuksista ja oikeuksista. Hän noudattaa työturvallisuusmääräyksiä. Hän tuntee varhaiskasvatuksen keskeiset käsitteet ja teoriaperustaa sekä vastuunsa kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta.

Tutkinnon suorittaja toimii aloitteellisesti ja aktiivisesti pyrkien vanhempien osallisuuden lisäämiseen ja yhteistyömuotojen kehittämiseen. Hän osaa hyödyntää omaa ammatillista tietoaan ja kokemustaan sekä vanhempien omaa las-

taan koskevaa tietoa ja kokemusta lapsen yksilöllisen kasvuprosessin tukemiseksi. Hän kykenee kohtaamaan ammatillisesti vaikeissakin elämäntilanteissa olevia perheitä. Lisäksi hän ymmärtää vuorohoidon asettamat haasteet sekä varahoidon toimivuuden merkityksen. Hän osaa toimia moniammatillisesti tukiverkoston ja hyödyntäen. Hän tunnistaa erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin liittyviä tunnetiloja ja osaa toimia niissä ammatillisesti. Hän osaa käyttää erilaisia viestintätapoja sekä osaa toimia vastuullisena oman työtiiminsä jäsenenä. Hän osaa arvioida ja kehittää omaa työtään, ammattitaitoaan ja -alaansa.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää, että lapsen perustarpeista sekä fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta huolehtiminen luovat perustan lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Hän osaa muodostaa hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta tasapainoisen kokonaisuuden. Hän ymmärtää kielen merkityksen varhaiskasvatuksessa sekä osaa tukea lapsen kielellistä kehitystä ja ilmaisu. Hän tuntee lapselle ominaiset toimintatavat. Hän tuntee varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot ja ymmärtää niiden merkityksen toiminnan monipuolistamisessa. Hän osaa suunnitella toimivan, oppimiseen innostavan ja monipuolisen ympäristön sekä hyödyntää lähiympäristön mahdollisuuksia. Hän tietää pääpiirteissään, miten lapsen kehitys etenee ja osaa hyödyntää tätä tietoa työssään. Hän osaa suunnitella toimintaa tietoisesti ja tavoitteellisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia puhtaudesta ja turvallisuudesta. Hän osaa valmistaa terveellistä ja turvallista ruokaa. Hän toimii kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Hän osaa toimia asianmukaisesti lapsen sairaus- ja tapaturmatilanteissa.

Tutkinnon suorittaja tuntee erityiskasvatuksen ja sen järjestämisen periaatteet. Hän osaa tukea erityistä tukea tarvitsevaa lasta yksilöllisesti yhteistyössä lapsen kasvatukseen ja kuntoutukseen osallistuvien

henkilöiden kanssa. Tutkinnon suorittaja osaa ottaa huomioon allergisen lapsen hoitotyössä. Hän osaa ottaa huomioon toiminnassaan erilaisista kulttuureista tulevia lapsia ja perheitä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä lasten varhaiskasvatukseen liittyvissä ammateissa.

Erikoisammattitutkinto

Koulunkäyntiavustajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, toiminnallisuus ja vuorovaikutustaidot, yleisen tuen tarpeessa olevien ryhmien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen. Lisäksi on suoritettava kaksi seuraavista: tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen, erityisen tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen, koululaisten aamu- tai iltapäivätoiminnan ohjaamiseen osallistuminen sekä yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja tunnistaa oman ihmiskäsityksensä sekä ymmärtää ihmiskuvan vaikutuksen omassa toiminnassaan. Hän tuntee koulunkäyntiavustajan toimikuvan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen ammatillisessa opetuksessa ja lukiassa, vapaa-ajan toiminnoissa ja aikuisen henkilökohtaisena avustajana. Hän tuntee omaa työtään ohjaavien lakien, säädösten, suositusten ja julistusten keskeiset sisällöt ja osaa seurata niiden muutoksia.

Tutkinnon suorittaja tuntee ammattiinsa liittyvät oikeudet, vastuut ja vaatimukset. Hän noudattaa alan työturvallisuusmääräyksiä, työsopimuslakia, oikeita työasentoja sekä toimii sisäisen yrittäjyyden periaatteita noudattaen. Hän toimii tavoitteellisesti, oma-aloitteisesti ja kestävän kehityksen mukaisesti. Hän kykenee ottamaan eritysvastuuta työssään, noudattaa eettisiä periaatteita sekä moraalista harkintaa. Hän osaa jäsenellä omia tunteitaan. Hän pystyy ar-

vioimaan omaa työtään ja työtapojaan sekä kehittämään niitä.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia kädentaitojen ja ilmaisullisia menetelmiä ja tekniikoita sekä ohjata ja neuvoa asiakasta niiden käytössä. Hän osaa tarjota liikunnallista toimintaa.

Tutkinnon suorittaja osaa hyödyntää omia vahvuusalueita ja mielenkiinnon kohteita työssään. Hän pystyy tukemaan omalla toiminnallaan asiakkaan kommunikointi- ja ilmaisuaitojen kehittymistä. Tutkinnon suorittaja huomioi kulttuuriset tekijät toiminnassaan. Hän tuntee työparityöskentelyn periaatteet ja ymmärtää ammatillisen vuorovaikutuksen tärkeyden työyhteisössä ja yhteistyöverkostossa.

Hän tuntee oppilashuollon ja osaa olla ammatillisessa vuorovaikutuksessa asiakkaiden huoltajien ja kasvuympäristön kanssa. Hän kykenee hakemaan vertaistyonohjausta sekä muuta tyonohjausta ja konsultaatiota. Hän ymmärtää moniammatillisen yhteistyön merkityksen ja kykenee siihen. Tutkinnon suorittaja osaa toimia tuen tarpeessa olevan asiakkaan oppimisen ohjaajana. Hän tietää oppimisvalmiuksien merkityksen oppimiselle. Hän tunnistaa oppimisvaikeuksia ja tarkkavuushäiriöitä.

Hän osaa toimia erityisen tuen tarpeessa olevan asiakkaan oppimisen ohjaajana ja osaa käyttää kuntoutusmenetelmiä asiantuntijoiden ohjeiden mukaisesti. Hän kykenee toimimaan ryhmän avustajana. Hän kykenee huolehtimaan käyttämistään apuvälineistä, laitteista ja toimintaympäristöstä.

Tutkinnon suorittaja tuntee koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa ohjaavien säädösten keskeiset sisällöt. Tutkinnon suorittanut osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksia sekä hallitsee yrittäjyyden vaatiman toiminnan.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto antaa valmiudet tehdä työtä

oppimisen ohjaamisen ja toimintakyvyn tukemisen erikoisosaamista vaativissa tehtävissä omalla osaamisalueellaan.

TERVEYSALA

TUTKINNOT

Ammattitutkinnot
Jalkojenhoidon at
Obduktiopreparaattorin at
Erikoisammattitutkinnot
Kipsimestarin eat (entinen kipsaustyön eat)
Psykiatrisen hoidon eat

Ammattitutkinnot

Jalkojenhoidon at

Tutkinnon pakolliset osat ovat: jalkojenhoitotyö ja sen kehittäminen osana sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmää, jalkojenhoitotapahtuma, jalkojenhoito vaativassa asiakastyössä. Lisäksi on valittava yksi osista: itsenäinen ammatinharjoittaminen, eteriset öljyt jalkojenhoidossa ja vyöhyketerapeuttinen jalkahieronta. Jalkojenhoitotapahtuma jossa pitää olla suoritettu ennen kuin voi suorittaa osan jalkojenhoito vaativassa asiakastyössä.

Jalkojenhoitotyö on osa sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmää. Jalkojenhoidon ammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset on määritelty siten, että ne edellyttävät terveydenhuollon ammattihenkilöltä vaadittavan peruskoulutuksen tai kauneudenhoitoalan peruskoulutuksen tasoisia tietoja ja taitoja. Tutkinnon suorittaminen edellyttää lisäksi täydentäviä ja syventäviä opintoja sekä riittävää työkokemusta alalta.

Tutkinnon suorittaja tuntee ja noudattaa sosiaali- ja hoitotyön etiikan ja asiakaspalvelun periaatteita. Hän tuntee ihmisen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalisen toimintaa. Hän kohtaa asiakkaan ihmisseläisesti ja kokonaisvaltaisesti. Hän kykenee toimimaan yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa ja luomaan yhteistyöverkoston. Hän osaa järjestää hoi-

toympäristön siistiksi, puhtaaksi ja turvalliseksi ja huolehtii työergonomiasta.

Tutkinnon suorittanut osaa suunnitella jalkojenhoitoa ja hoitotilanteen huomioiden asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaisesti. Hän osaa hankkia tietoa kuuntelemalla, havainnoimalla ja palpoimalla. Hän osaa tutkia ja opastaa asiakasta hoitotilanteessa ja ohjaa itsehoitoa.

Tutkinnon suorittanut hoitaa yleisimpiä alaraajojen ongelmia ja ohjaa vaativimmissa hoitotoimenpiteissä alan erikois-asiantuntijoille. Hän osaa toimia oikein eri-ikäisten asiakkaiden vaativissa alaraajaongelmissa. Tutkinnon suorittanut osaa huomioida myös asiakkaan yleisissä tai sairaudessa tapahtuneita muutoksia ja osaa ohjata asiakkaansa asianmukaiseen hoitoon. Tutkinnon suorittanut osaa arvioida omaa toimintaansa ja on halukas kehittämään sitä.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät itsenäisinä ammatinharjoittajina tai toisen palveluksessa erilaisissa sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristöissä, esimerkiksi sairaaloissa, hoiva- ja hoitolaitoksissa, palvelutaloissa, kuntoutuskeskuksissa, kylpylöissä, kauneushoitoloissa ja kodeissa.

Obduktiopreparaattorin at

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Erikoisammattitutkinnot

Kipsimestarin eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmän tuntemus, immobilisaatiohoito (immobilisaatio) sekä ammattitaidon kehittäminen. Lisäksi suoritetaan joko informaatioteknologia tai itsenäinen ammatinharjoittaminen. Tutkinnon suorittaja tuntee laajasti sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmää. Hän tuntee esimerkiksi Suomen NOBAB ry:n standardit sairaalassa olevien lasten hoitoon, sosiaali- ja terveysalan yhteistyö- ja asiantuntijaverkoston sekä alan lainsäädäntöä. Hän tuntee

kuntoutuksen osa-alueet ja asiakasläh-
töisen kuntoutumisen etenemisen sekä
palvelujärjestelmän tarjoamat mahdolli-
suudet immobilisaatiohoidossa.

Tutkinnon suorittaja osaa kohdata erilai-
set potilaat yksilöllisesti, kokonaisvaltai-
sesti ja turvallisesti. Hänen on kyttävä
ilmaisemaan immobilisaatiohoidon kä-
sitteet ammattitermein ja selkokielellä.
Hän pystyy hankkimaan potilaan esi-
tiedot, tekemään hoitosuunnitelman ja
ohjaamaan potilasta kokonaisvaltaisesti
hoidon eri vaiheissa ja eri toimintaym-
päristöissä.

Hän hallitsee potilaan ihon ja haavo-
jen hoidon ja hoidon ohjauksen, anes-
tesia- ja lääkehoidon lääkärin ohjeiden
mukaan, perifeerisen kanyloinnin ja
i.v.-lääkityksen lääkärin valvonnassa.
Hän tietää ulkoisten tukilaitteiden tek-
niset ominaisuudet ja osaa säätää laittei-
ta, käyttää diatermialaitetta, halkaista
perinteisen kalkkikipsin sekä käyttää ja
huoltaa laitteita ja instrumentteja. Hoi-
don, seurannan ja ohjauksen dokumen-
tointi sairaskertomukseen on osa hänen
osaamistaan.

Tutkinnon suorittaja hallitsee erilaiset
immobilisaatiosidomateriaalit ja käsit-
telytekniikat sekä pystyy avustamaan eri-
laisten vammojen repositiossa ja immo-
bilisoinnissa. Hän osaa valmistaa ortoosi-
sin ja toiminnallisen immobilisaatiosi-
doksen, tehdä teippauksen ja sidonnan,
valmistaa toiminnallisen kevennysjalki-
neen sekä ohjata sen käytössä.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia immo-
biliaatiohoidon toteutuksen asiantunti-
jana, käyttää erilaisia tiedonhankinta-
menetelmiä, arvioida ja kehittää omaa
työtään sekä perehdyttää ja ohjata opis-
kelijaa immobilisaatiohoidossa.

Tutkinnon suorittaneet toimivat mm.
immobilisaatiohoidon suunnittelun ja
toteutuksen asiantuntijoina, erityisryh-
mien immobilisaatiohoidoissa, koulut-
tavat ja opettavat sekä kehittävät immo-
biliaatiohoidon menetelmiä ja apuväli-

neitä. Immobilisaatiohoitoon erikoistu-
neita ammattilaisia työskentelee tervey-
denhuollon palvelujärjestelmässä prog-
ressiivisen hoidon eri tasoilla.

Kipsimestarin erikoisammattitutkinnon
suorittaneet toimivat immobilisaatiohoi-
don erikoisosaamista vaativissa tehtävissä
erikoissairaanhoidon ja perusterveyden-
huollon toimintayksiköissä muun muas-
sa poliklinikoilla, tapaturma-aseilla ja
leikkaussaleissa.

Psykiatrisen hoidon eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat
psykiatrisen auttamistyön perusprosessi
a) hoidon ja kuntoutuksen tarpeen arvi-
ointi ja asianmukaisiin palveluihin oh-
jaaminen, b) hoidon ja kuntoutuksen
suunnittelu, c) hoidon ja kuntoutuksen
toteuttaminen ja d) hoidon, kuntoutuksen
ja työyhteisön arvioiminen ja kehiti-
täminen; akuutti ja kriisihoito ja päih-
detyö.

Lisäksi suoritetaan kaksi valinnaisista
osista: oikeuspsykiatrisen hoitotyö, psy-
kiatrisen kuntoutus, psykogeriatriinen
hoitotyö, lasten- ja nuorisopsykiatrisen
hoitotyö, perhe- ja verkostotyö sekä itse-
näinen ammatinharjoittaminen.

Psykiatrisen hoidon erikoisammattituti-
nin suorittaneen työ on osa psykiat-
risen hoidon asiantuntijatoimintaa sosi-
aali- ja terveysalalla.

Tutkinnon suorittajan työskentely on
asiakaslähteisistä ja ihmistä kunnioitta-
vaa. Hän hallitsee alan lainsäädännön ja
tuntee eri palvelujärjestelmiä. Hän hal-
litsee syvällisesti psykiatrisen hoidon ja
kuntoutuksen prosessin ja sen edellyttä-
mät toimintatavat. Hän hallitsee vuoro-
vaikutuksen ja hänellä on kyky kohdata
asiakas/potilas ja hänen läheisensä vaati-
vissa psykiatrista hoitoa ja kuntoutusta
edellyttävissä elämäntilanteissa.

Tutkinnon suorittaja ottaa huomioon
asiakkaan psyykkisen tilan, elinympä-
ristön, arvot ja normit, elämänvaiheen
erityispiirteet sekä yksilöllisen hoidon ja

kuntoutuksen tarpeen. Hän osaa sovel-
taa ja käyttää perhe- ja verkostotyötä se-
kä ryhmätyötä ja luovia ja toiminnallisia
menetelmiä. Hän tuntee ja osaa soveltaa
akuutti- ja kriisihoitoja. Hän hallitsee
päihdetyön menetelmät. Hän on lisäksi
perehtynyt syvällisesti valitsemaansa alan
erityispiirteisiin.

Tutkinnon suorittaja pystyy laatimaan
hoito- ja kuntoutussuunnitelmia. Hän
osaa käyttää hoito- ja kuntoutusketjuja
ja toimia yhteistyössä muiden asiantun-
tijoiden kanssa. Hän hallitsee keskeiset
hoito- ja kuntoutusmuodot, käyttää po-
tilasasiakirjajärjestelmää sekä voimava-
ralähtöistä työskentelytapaa. Tutkinnon
suorittanut osaa perustella työssään te-
kemänsä ratkaisut ja valinnat ja arvioi-
da niiden vaikutuksia moniammatillisen
työyhteisön jäsenenä.

Tutkinnon suorittanut huolehtii työssä
jaksamisestaan ja käyttää työnohjaus-
ta sekä koulutusta työnsä tukena. Työn
laadun kehittäminen edellyttää tutkin-
non suorittaneelta kykyä ja halua oman
ja työyhteisön toiminnan jatkuvaan ar-
viointiin, itsensä kehittämiseen ja sisäi-
seen yrittäjyyteen. Psykiatrisen hoidon
erikoisammattitutkinnon suorittanut
työskentelee erilaisissa psykiatrisen hoi-
don erityistä osaamista vaativissa tehtä-
vissä sosiaali- ja terveysalalla.

Työtä tehdään perus- ja erikoissairaan-
hoidon yksiköissä sekä yksityisissä ja yh-
teisöjen ylläpitämässä psykiatrisia hoito-
ja kuntoutuspalveluja tuottavissa yksi-
köissä sekä avohoidollisissa että laitos-
olosuhteissa.

SOSIAALI- JA TERVEYSALA (ALOJEN YHTEISET OHJELMAT)

Yleistä tietoa alasta

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työn tavoitteena on kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisesti ihmisenä, edistämällä, tuemalla ja vahvistamalla hänen voimavarojaan ja toimintakykyään. Toiminnassa painottuu asiakkaan tai potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, itsenäisyyden tukeminen sekä terveellisten elämäntapojen edistäminen. Yhteiskunnan taloudellisen tilanteen ja maamme väestörakenteen muutokset sekä lisääntyvä kansainvälistyminen tuovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla toimiville.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla työskenteleviltä edellytetään perusvalmiuksia eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kasvun ja kehityksen tukemiseen ja ohjaamiseen, hoitoon ja huolenpitoon sekä heidän kuntoutumisensa tukemiseen. Työ edellyttää yhteistyökykyä, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja ja alalle soveltuvuutta. Alalla toimijoilta edellytetään ammatillista vastuullisuutta, joustavuutta ja kykyä myös itsenäiseen päätöksentekoon aikaisempaa monipuolisemmissa ja vaativammissa tehtävissä.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Sosiaali- ja terveysalalla toimitaan julkisen (kunnat, kuntainliito, valtio) tai yksityisen työnantajan palveluksessa, kolmannella sektorilla ja tulevaisuudessa yhä enemmän myös itsenäisinä ammatinharjoittajina tai yrittäjinä.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Sosiaali- ja terveysalan palvelujen tarve tulee kasvamaan väestörakenteen muutoksen ja siihen liittyvän hoidon ja hoivan tarpeen kasvamisen vuoksi. Vanhustyön osuus lisääntyy ja toimintatavat monipuolistuvat. Lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tuki-toimintaan tullaan tarvitsemaan alan ammattilaisia. Myös muiden ikäryhmien erilainen oirehdinta lisää alan osaajien tarvetta työelämässä, erityisesti perusterveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Sosiaali- ja terveysalan vetovoimaisuuden säilyttämisessä ja sen lisäämisessä erityisesti nuorten keskuudessa on koulutuksen järjestäjien ja työelämän tehtävä aikaisempaa enemmän yhteistyötä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun. Yliopistoasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet ja kelpoisuuden yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto sosiaali- tai terveysalan ammatteihin. Yliopistoissa suoritettavia jatko-opintoja voivat olla hoitotieteen, terveystieteen, kansanterveystieteen ja yhteiskuntatieteen korkeakoulututkinnot sekä lääketieteen ja hammaslääketieteen lisensiaattitutkinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Sosiaali- ja terveysalan pt
Ammattitutkinto
Kehitysvamma-alan at
Päihdetyön at
Erikoisammattitutkinto
Kehitysvamma-alan eat
Puhevammaisten tulkin eat
Vanhustyön eat

Ammatillinen perustutkinto

Sosiaali- ja terveysalan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito sekä kuntoutumisen tukeminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: ensihoito, kuntoutus, lasten ja nuorten hoito ja kasvatusta, mielenterveys- ja päihdetyö, sairaanhoito ja huolenpito, suu- ja hammashoito, vammaistyö, vanhustyö, asiakaspalvelu ja tietohallinta.

Tutkinnon suorittaja tuntee sosiaali- ja terveydenhuollon toimintajärjestelmän ja osaa ohjata asiakasta käyttämään peruspalveluja. Hän noudattaa työssään sosiaali- ja terveysalan säädöksiä, arvoperustaa, ihmiskäsityksiä ja ammattieettisiä periaatteita. Hän osaa hakea tietoa eri lähteistä ja käyttää tietotekniikkaa ja dokumentointivälineitä. Hän ilmaisee itseään selkeästi suullisesti ja kirjallisesti, osaa viestiä eri tilanteissa tarkoituksenmukaisella tavalla ja kuuntelee asiakastaan. Hän tuntee suunnitelmallisen asiakastyön ja yrittäjyyden perusteet ja työskentelee taloudellisesti ja laatuajattelun mukaisesti.

Hän osaa soveltaa työssään tietoa ihmisen psyykkisestä, fyysisestä, sosiaalisesta ja moraalista kehityksestä. Hän hallitsee yksilöiden ja ryhmien ohjaamisen ja osaa tukea eri-ikäisten ja kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kasvua, kehitystä ja psyykkistä hyvinvointia. Hänellä on työssä tarvittava tietous anatomiasta ja fysiologiasta sekä psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden merkityksestä sairastumisessa ja parantumisessa. Hän osaa toteuttaa eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten

lasten, nuorten, aikuisten ja vanhusten perushoidon itsenäisesti. Hän hallitsee lääkkeenantotavat ja osaa tarkkailla lääkkeiden vaikutusta ja sivuvaikutuksia.

Työssään hän noudattaa tartuntatautien torjuntatyön säädöksiä, aseptisen toiminnan periaatteita, turvallisuusmääräyksiä ja työsuojeluohjeita. Hänellä on EA1-tason ensiaputaidot. Hän osaa käyttää työssään tietoutta yleisimmistä vammaisryhmistä sekä mielenterveys- ja päihdeongelmaisten kuntoutuksesta ja tuesta. Hän tuntee lääkinnällisen, sosiaalisen ja ammatillisen kuntoutuksen menetelmiä ja palveluja. Hän osaa tukea asiakkaan/potilaan itsenäistä selviytymistä ja ottaa kuntoutuksen näkökulman huomioon hänen lähiympäristönsä ja arkensa järjestyksessä. Lisäksi hän hallitsee valitsemaansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä sosiaali- ja terveysalan hoito-, huolenpito- ja kasvatustehtävissä sekä itsenäisesti että moniammatillisen ryhmän jäsenenä.

Ammattitutkinnot

Kehitysvamma-alan at

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Päihdetyön at

Tutkinnon pakolliset osat ovat lainsäädäntö ja palvelujärjestelmä, ihmislähtöinen ammatillisuus sekä päihdetyön perusteet ja menetelmät. Valinnaisia osia on kuusi, joista yksi on suoritettava kolmesta ensiksi mainitusta ja yksi lopuista viidestä: päihdetyön psykososiaalinen lähestymistapa, kristillinen päihdetyö, myllyhoito, vapaaehtois- ja järjestötyö päihdehuollossa, ehkäisevä päihdetyö, itsenäinen ammatinharjoittaminen.

Tutkinnon suorittaja tuntee sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet ja säädökset sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleisen palvelujärjestelmän. Hän noudattaa työssään ammattityönsä eettisiä sääntöjä. Hän tuntee päihdetyötä säätelevien lakien ja säädösten sekä kansallisten ja kan-

sainvälisten päihdetyöohjelmien keskeisen sisällön. Hän tietää päihdehuollon avo-, välimuotoiset ja laitospalvelut sekä päihdetiedotuksen ja ehkäisevän päihdetyön keskeiset toimintamallit.

Hänellä on valmius osallistua alan projektityöhön. Hän tunnistaa omat voimavaransa ja ottaa huomioon toisen ihmisen voimavarat vuorovaikutustilanteissa. Hän tunnistaa omien tunteidensa ja asenteidensa vaikutuksen työskentelyssään. Hän tuntee päihdyttävät ja riippuvuutta aiheuttavat aineet ja osaa tunnistaa päihdeongelman.

Hän tietää päihdekäytön sosiaaliset, fyysiset, psyykkiset ja henkiset vaikutukset, ilmenemismuodot, terveyshaitat ja päihderiippuvuuden keskeiset lääketieteelliset hoitokeinot. Hän tuntee päihdetyön keskeiset hoidollisen vuorovaikutuksen lähestymistavat, toimintamallit ja toteuttajatahot. Hän tietää moniammatillisen työn periaatteet ja merkityksen päihdetyössä.

Hän osaa laatia päihdeongelmaisen hoito- ja kuntoutumistavoitteita edistävän toimintasuunnitelman. Hän hallitsee potilas/asiakastyössä tarvittavan tietotekniikan ja osaa tiedottaa työstään. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet toimia oman työnsä asiantuntijoina moniammatillisissa työympäristöissä ja yhteistyössä eri tahojen kanssa. Työssä painottuu ammatillinen vuorovaikutus ja kyky kohdata asiakas ja hänen läheisensä.

Erikoisammattitutkinnot

Kehitysvamma-alan eat

Tutkinnon perusteet ovat valmisteilla.

Puhevammaisten tulkin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat vaikeasti puhevammaisten tulkkipalvelun perusteet, tulkkaus, tulkinta ja tekniset apuvälineet kommunikoinnin tukena.

Lisäksi valitaan toinen osista tietotekniikka kommunikoinnissa tai yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee alansa koskevilta osilta sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmää ja noudattaa sen eettisiä periaatteita. Hän hallitsee vaikeasti puhevammaisten tulkkipalvelujärjestelmän ja sitä ohjaavat säännöt. Hän hallitsee ammatillisen vuorovaikutuksen. Hän toimii yhteistyössä asiakkaan ja tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden ja asiakkaan lähihenkilöiden kanssa. Hän hallitsee hyvin suullisen ja kirjallisen ilmaisun. Hän osaa noudattaa työturvallisuusmääräyksiä ja ylläpitää omaa ammattitaitoaan.

Tutkinnon suorittajalla on perustiedot kommunikointihäiriöiden luonteesta ja häiriöitä aiheuttavista vammoista ja sairauksista. Hän hallitsee eri tulkkausmenetelmiä: puhe-, kirjoitustulkkaus ja bliss-kielen perusteet. Hän noudattaa tulkkipalvelun eettisiä periaatteita. Hän osaa valmistautua hyvin tulkkaus- ja tulkintatilanteeseen. Hän taitaa tulkkausalan tilanteen vaatimalla tavalla.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tulkinnan menetelmiä: kuvien, esineiden, kirjoittamisen ja graafisten merkkien käytön, piirtämisen, tukiviittomia, ei-kielellisen kommunikoinnin. Hän hallitsee kommunikointiympäristöjen ohjaamiseen liittyviä tekijöitä.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tietokoneen peruskäytön. Hän osaa käyttää symbolityökalu- tai kartanteko-ohjelmaa. Hän osaa käyttää kommunikointilaitteita. Tutkinnon suorittaja osaa käyttää vaihtoehtoisia sähköpostiohjelmiä ja kommunikointiohjelmiä.

Yrittäjyyden valinnut osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan. Hän osaa tarkastella alaa ja sen tarjoamia yritystoiminnan käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sosiaali- ja terveysalan laitoksissa

tulkkipalveluissa, yrityksissä tai itsenäisinä yrittäjinä.

Vanhustyön eat

Tutkinto muodostuu kahdesta pakollisesta osasta ja yhdestä valinnaisesta osasta. Tutkinnon pakolliset osat ovat vanhusten palvelujärjestelmässä ja työyhteisössä toimiminen sekä asiantuntijana vanhustyössä. Seuraavista osioista valitaan yksi: virike- ja virkistystoiminta vanhustyössä, dementoituneiden vanhusten kuntouttava hoito- ja huolenpityö, vanhusten mielenterveyttä edistävä hoito- ja huolenpityö tai validaatiomenetelmä vanhustyössä. Lisäksi voi valita osion itsenäisen ammatinharjoittaminen.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää ja tuntee vanhenemiseen liittyvät muutokset ja niiden vaikutukset arkielämään. Hän ymmärtää vanhenevan ihmisen sosiaaliset, psyykkiset, fyysiset ja hengelliset tarpeet. Tutkinnon suorittanut pystyy suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan vanhuksille suunnattua toimintaa.

Tutkinnon suorittaja tuntee vanhustyötä ohjaavien lakien ja säädösten sisällön ja merkityksen. Hän osaa kehittää toimivia vanhusten palveluverkostoja ja palvelukäytänteitä yhdessä omaisten kanssa. Hän osaa arvioida ja kehittää palvelujen toimivuutta sekä työyhteisön toimintaa. Hän suoriutuu monipuolisesta tiedonhankinnasta ja osaa hyödyntää tietohallintajärjestelmiä ja tietoverkkoja. Hän osaa toimia organisaatiossa ja tuntee keskeiset organisaatiorakenteet.

Tutkinnon suorittaja osaa soveltaa vanhustyötä ohjaavaa tietoa ja osaamista työssään. Hän ilmaisee itsensä selkeästi, tuntee ja osaa käyttää selkokieltä sekä puhetta tukevia menetelmiä. Hän ottaa huomioon vanhuksen kulttuuritaustan ja tukee vanhusta ja omaisia elämäntasomuksellisissa ja hengellisissä kysymyksissä. Hän tuntee erityisryhmien tarpeet ja vanhusten keskeiset terveyshaitat. Hän osaa toteuttaa kuntouttavaa hoito- ja huolenpityötä ja hyödyntää kuntoutus- ja terapiamenetelmiä asiantuntijan ohjauksessa. Hän osaa ohjata vanhusta apuvälineiden käytössä, edistää arjen viriketoimintaa ja vanhusten mielenterveyttä. Hän osaa toteuttaa saattohoidon sekä kuntouttavaa hoito- ja huolenpityötä muistihäiriöisille, vammaisille ja päihitettyä käyttäville vanhuksille. Lisäksi tutkinnon suorittaja hallitsee valitsemansa erikoisan sisällön.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vanhusten hoidon ja huolenpidon moninaisissa työtehtävissä. He työskentelevät erilaisissa sosiaali- ja terveysalan perustason tehtävissä, joihin liittyy toimintoja, jotka vaativat vanhustyön kuntouttavan hoito- ja huolenpityön erikoisosaamista. Työtä tehdään julkisen, yksityisen sekä kolmannen sektorin toimintaympäristöissä.

HAMMASLÄÄKETIEDE JA MUU HAMMASHUOLTO

Yleistä tietoa alasta

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työn tavoitteena on kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisesti ihmisenä, edistämällä, tuke- malla ja vahvistamalla hänen voimavarojaan ja toimintakykyään. Toiminnassa painottuu asiakkaan tai potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, itsenäisyyden tukeminen sekä terveellisten elämäntapojen edistäminen. Yhteiskunnan taloudellisen tilanteen ja maamme väestörakenteen muutokset sekä lisääntyvä kansainvälistyminen tuovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla toimiville.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Hammastekniikka on osa yhteiskunnan terveydenhuoltojärjestelmää. Hammastekninen työtoiminta jakaantuu potilaan välilliseen sekä välittömään hoitoon. Työ hammaslaboratoriossa on potilaan välillistä hoitamista, jossa korostuvat tekninen käsityö ja käden hienomotoriset taidot. Alalla toimijoilta edellytetään ammatillista vastuullisuutta, joustavuutta ja kykyä myös itsenäiseen päätöksentekoon.

Potilaan välittömässä hoitotyössä (kliininen hoitotyö) tarvitaan yhteistyökykyä, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja ja alalle soveltuvuutta. Työ edellyttää myös perusvalmiuksia eri-ikäisten ja taustaltaan erilaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin vastaamiseen. Itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiminen edellyttää yrittäjävalmiuksia.

TUTKINTO

Ammatillinen perustutkinto
Hammastekniikan pt

Ammatillinen perustutkinto

Hammastekniikan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat hammastekninen toiminta, hammasproteesien valmistamisen perustyöt, kokoproteesien valmistaminen ja osaproteesien valmistaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: kruunu- ja siltaproteesien valmistaminen, oikomiskojeiden ja parentafysiologisten hoitokojeiden valmistaminen, vastaanotto-

toiminta. Tutkintonimike on hammaslaborantti.

Tutkinnon suorittaja tuntee sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää koskevien, hammaslaborantin työtä ohjaavien lakien, asetusten ja säädösten keskeisen sisällön sekä suun terveydenhuollon palvelujärjestelmän. Hän osaa soveltaa työssään tietoa ihmisen anatomias- ta, fysiologiasta, parentafysiologiasta ja morfologiasta. Hän tuntee proteettisen toiminnan perusteet ja suun terveydenhuollon sekä hammaslääketieteen peruskäsitteistön. Hän tuntee hammasteknisten töiden valmistamiseen liittyvän potilaan kliinisen hoito-osuuden ja pystyy

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan työpaikkoja ovat pääasiassa hammaslaboratoriot, joissa hammastekniikan perustutkinnon suorittanut voi toimia itsenäisenä yrittäjänä tai tiimin jäsenenä. Hammaslaborantti valmistaa hammaslääkärin kliinisen hoitosuunnitelman ja hammasteknikon teknisen työsuunnitelman mukaisia hammasproteeeseja. Tutkin- non tuottamalla osaamisella voi työllistyä myös kokoproteetiikkaan erikoistuneen erikoishammasteknikon vastaanottoavustajan tehtävissä. Myös alan materiaaleja, työvälineitä ja -koneita maa- hantuoavat yritykset työllistävät hammastekniikan perustutkinnon suorittaneita.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Yleisesti kasvava kulutusikäytyminen lisää tulevaisuudessa hammasteknisten palvelujen kysyntää. Väestön ikääntyminen tuo alalle uusia haasteita ja tarpeita. Hammashuollon korvausjärjestelmän kohdentaminen koko väestöön lisää hammasteknisten palvelujen kysyntää, vaikka protetiikka ei korvauksen piiriin suoraan kuuluisikaan.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun. Yliopistoasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet ja kelpoisuuden yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, hammasteknikko ja suuhygienisti sekä yliopistoissa hammaslääketieteen lisensiaatti.

valmistamaan hammasteknisten töiden teknisen osuuden yhdessä moniammatillisen hammashoitotiimin kanssa.

Hän tuntee proteettisten töiden ja työvälineiden desinfioinnin sekä kemialliset ja fysikaaliset desinfiointi- ja sterilointimenetelmät ja osaa torjua fyysisiä, kemiallisia ja fysikaalisia terveysvaaroja ja haittoja. Hän toimii kaikissa työvaiheissaan aseptisesti ja noudattaa työ- ja asiakasturvallisuutta. Hän työskentelee alan laatustandardien ja työpaikkansa laatu- järjestelmien mukaan. Hänellä on EA 1-tason ensiaputaidot. Hän osaa käyttää työhönsä liittyviä tietokoneohjelmia, tietoverkkoja ja tiedonhankintavälinei-

tä. Hän osaa viestiä äidinkielenä lisäksi toisella kotimaisella tai jollakin vieraalla kielellä alansa tilanteissa ja tulkita vieras-kielistä ammattikirjallisuutta.

Tutkinnon suorittaja tuntee jäljennösai-neiden ja kipsien rakenteen, ominaisuu-det ja oikean käyttötavan. Hän osaa val-mistaa kipsimalleja, jäljennöslusikoita ja kaavioita tilauksen mukaisesti. Hän hal-litsee yleisimpien protetiikassa käytettä-vien keskiarvo- ja osittain säädettävien artikulaattorien käytön. Hän tuntee pro-tetiikassa käytettävien hampaiden ma-teriaalit ja ominaisuudet ja osaa valita,

asetella ja muotoilla hampaat yksilöllisen tilauksen mukaisesti. Hän osaa muotoil-la ja viimeistellä proteesien alveoliosat. Hän osaa tehdä itsenäisesti kyvettikiipsa-uksen vahavaiheessa oleville ylä- ja ala-leuan osa- ja kokoproteeseille. Hän hal-litsee polymeeraation jälkeiset viimeis-telytyöt. Hän osaa suorittaa vanhojen osa- ja kokoproteesien tekniset korjaus-, kunnostus- ja muutostyöt. Hän tuntee metallirunkoisten osaproteesien valmis-tusprosessin. Lisäksi hän hallitsee valitse-mansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä suun terveydenhuollossa hammaslaborantin tehtävissä.

KUNTOUTUS JA LIIKUNTA

Yleistä tietoa alasta

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työn tavoitteena on kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisesti ihmisenä, edistämällä, tu-kemalla ja vahvistamalla hänen voimavarojaan, hyvinvointiaan ja toimintakykyään. Toiminnassa painottuu asiakkaan tai po-tilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, itsenäisyyden tukeminen sekä terveellisten elämäntapojen edistäminen. Yh-teiskunnan taloudellisen tilanteen ja maamme väestörakenteen muutokset sekä lisääntyvä kansainvälistyminen tuovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla toimiville.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla korostuvat kasvatuksen ja ohjaamisen valmiudet sekä ter-veyden ja turvallisuuden edistäminen kestäväen kehityksen mu-kaisesti. Lisäksi edellytetään muutoksenhallintataitoja, asiakas- ja tilannelähtöisyyttä sekä vuorovaikutustaitoja. Alalla toimi-minen edellyttää myös sisäistä yrittäjyyttä, luovaa ja kokeilevaa asennetta sekä vastuullisuutta.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Liikuntaneuvojalle tarjoutuu liikunta- ja urheiluseuroissa sekä kansalais- ja muissa järjestöissä eri-ikäisten ja taustaltaan erilais-ten ja erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kasvatus- ja ohjaamistehtäviä sekä valmennusta ja valmennustoiminnan or-ganisointia. Myös lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaami-nen työllistää liikunta-alalla. Yritykset, liikelaitokset, kunnat ja muut liikuntapalveluja tuottavat yhteisöt tarjoavat liikunta-alan markkinointi- ja myyntityötä sekä matkailun ja vapaa-aikatoi-minnan tehtäviä kotimaassa sekä ulkomailla.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Väestön ikärakenne, työikäisten sekä ikääntyneiden ennalta ehkäisevä työ- ja toimintakykyisyyden ylläpitäminen, lasten ja nuorten liikunta- ja toimintaympäristön muuttuminen, ravit-semukseen ja elintapoihin liittyvät haasteet lisäävät kasvatus- ja ohjaustehtäviä kuntoutus- ja liikunta-alalla työskenteleville. Liikunta-alan palvelujen tuotteistaminen, tuotteiden elinkaari ja markkinointi edellyttävät jatkuvaa alan osaamisen kehittä-mistä. Erilaisissa projekteissa ja hankkeissa toimiminen on työl-listymisessä keskeistä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopis-toihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on ylei-nen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun. Yliopis-toasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet ja kelpoisuuden yli-opisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat liikun-ta-alan ammattikorkeakoulututkinto (liikunnanohjaaja AMK) sekä yliopistoissa liikunta- ja terveystieteiden opinnot.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Liikunnanohjauksen pt
Ammattitutkinnot
Hierojan at
Liikunnan at
Liikuntapaikkohoitajan at
Valmentajan at
Erikoisammattitutkinnot
Hierojan eat
Liikuntapaikkamestarin eat
Valmentajan eat

Ammatillinen perustutkinto

Liikunnanohjauksen pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat liikunta, liikunnanohjaus eri toimintaympäristöissä sekä liikunta ja terveys. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: lasten ja nuorten ohjaus, kunto- ja terveysliikunnan ohjaus, erityisliikunnan ohjaus, valmennus. Tutkintonimike on liikuntaneuvoja.

Tutkinnon suorittajan on osattava yleisimpien liikuntamuotojen ja lajien keskeiset harjoitteet, harjoitusmuodot ja liikekehittelyt sekä soveltaminen. Hän osaa suunnitella, organisoida ja toteuttaa liikuntaa ja terveyttä edistäviä kokonaisuuksia erilaisille kohderyhmille sekä ohjata niitä kohderyhmälle soveltuvin opetusmenetelmin ja työtavoin. Hän pystyy soveltamaan ja eriyttämään liikuntaa yksilö- ja ryhmätasolla oppimis- ja ohjausprosessit huomioon ottaen.

Hän toimii turvallisesti, vastuullisesti ja kestävästi kehitystä edistävästi. Hän osaa arvioida toimintaansa liikunnanohjaustilanteissa ja pystyy ottamaan vastaan palautetta. Hän hallitsee vuorovaikutustaidot eri toimintaympäristöissä ja tilanteissa sekä kirjallisen ja suullisen viestinnän. Hän ilmaisee itseään selkeästi äidinkielellään ja selviytyy yksinkertaisista ohjaustehtävistä toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä. Hän pystyy arvioimaan mahdollisuuksiaan alan yrittäjänä ja markkinoimaan yhteisöään, tuotteita ja yritystä.

Hän ottaa toiminnassaan huomioon ihmisen anatomian ja fysiologian ja edistää tuki- ja liikuntaelimestön kuntoa. Hän osaa antaa asiakkaille ravintotietoutta, kartoittaa työolosuhteita ja välittää tietoa ergonomisesti oikeista työskentelytavoista. Hän osaa suunnitella valmennuksen yleisten periaatteiden mukaisen harjoituskokonaisuuden ja ohjata harjoituksia ja valmennustilanteita asiakaslähtöisesti. Hän tuntee urheilijoiden sekä kunto- ja terveysliikkujien fyysisten ominaisuuksien yleisimpiä testaus- ja harjoittelumenetelmiä. Hän osaa arvioida, seurata ja kehittää lasten ja nuorten fyysis-motorisia kykyjä ja motorisia perustaitoja. Hän tuntee sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja osaa neuvoa ohjattaviaan niiden käyttöön. Lisäksi hän hallitsee valitsemisensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet ohjata eri-ikäisten liikuntaa, laatia henkilökohtaisia liikuntaohjelmia ja toimia liikuntaan liittyvissä projekteissa ja hankkeissa.

Ammattitutkinnot

Hierojan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat: hierojan ammatin perusteet, hierojan työmenetelmät, hieronta hoitotapahumana ja hieroja yrittäjänä. Kahden ensimmäisen osan on oltava hyväksytyvästi suoritettuja ennen kolmannen osan suoritusta.

Tutkinnon suorittaja tuntee sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet. Hän tuntee Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) antamat terveysalan eettiset suositukset. Hän tuntee hierojan eettiset periaatteet. Hän tuntee myös hierojan työtä ohjaavat eettiset periaatteet sekä ymmärtää näiden eettisten periaatteiden merkityksen hierojan työssä. Hän tuntee hierojan työtä koskevien lakien, säädösten, ohjeiden ja suositusten keskeisen sisällön ja merkityksen omalle työllensä sekä seuraa niiden muutoksia.

Tutkinnon suorittaja tuntee sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kuntoutusalan toimintaympäristöt ja alan asiantuntijoiden toimi- ja tehtäväalueet. Hän osaa kuvailla pääpiirteissään julkisen ja yksityisen sektorin palvelujärjestelmät. Hän osaa määrittellä hierojan aseman ja toimenkuvan sosiaali-, terveys- sekä kuntoutusalan toimintaympäristöissä. Hän ymmärtää hierojan toimi-, vastuu- ja tehtäväalueen sosiaali-, terveys-, liikunta- ja kuntoutusallalla. Hän osaa arvioida omaa osaamistaan ja kehittää omaa ammattitaitoaan.

Tutkinnon suorittaja osaa varata käyttöönsä tarvittavat välineet ja hierontaineet sekä osaa järjestellä hoitotilan, tarvitsemansa välineet ja aineet oman työskentelyergonomiansa ja asiakkaan viihtymisen ja turvallisuuden kannalta järkevästi.

Tutkinnon suorittaja hallitsee aseptisen ja hygieenisen työskentelytavan. Hän osaa huolehtia omasta hygieniastaan ja siisteydestään. Hän ymmärtää hoitotilan siisteyden merkityksen osana asiakkaan viihtymistä ja hieronnan kokonaisvaikutusta. Hän ymmärtää hierottavan intimitietin tärkeyden ja ottaa sen huomioon hierontatilanteessa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee tuki- ja liikuntaelimestön rakenteellisen ja toiminnallisen anatomian. Hän osaa tutkia asiakkaan ja kirjata tutkimisen tulokset. Hän hallitsee hieronnan perusotteet sekä hallitsee pinalämpö- ja kylmähoitojen antamisen. Hän tuntee vesihoitojen vaikutukset ja mahdollisuudet hierontaa tukevana hoitona. Hän osaa antaa ensiapua ja hänellä on ammattinsa kannalta riittävät vuorovaikutustaidot.

Tutkinnon suorittaja osaa kohdata ihmisen yksilöllisesti, asiakaslähtöisesti ja ammatti-eettisten periaatteiden mukaisesti. Hän osaa tehdä asiakkailleen yksilöllisen hierontasuunnitelman ja osaa toteuttaa hieronnan hierontasuunnitelman mukaisesti. Hän osaa ohjata asiakasta hoitotilanteessa ja opastaa jatkuvaan tervey-

den edistämiseen ja terveellisiin elämäntapoihin.

Tutkinnon suorittaja tuntee hierojan yritystoimintaa ohjaavien lakien, säästöjen ja ohjeiden sisällön sekä merkityksen toiminnalleen. Tutkinnon suorittaja on perehtynyt yrityksessä tarvittaviin ominaisuuksiin ja taitoihin.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä yrittäjinä tai toisen palveluksessa erilaisissa sosiaali- ja terveysalan, liikunnan ja hyvinvointialan yhteisöissä. Työtä tehdään vaihtelevissa työympäristöissä, esimerkiksi hoiva- ja hoitolaitoksissa, palvelutaloissa, kylpylöissä, liikuntakeskuksissa, asiakkaiden työpaikoilla ja kodeissa.

Liikunnan at

Tutkinto muodostuu yhden osaamisalan kaikista osista.

Aikuisliikunnan osaamisalan osat ovat toimintaympäristön hallinta, terveyttä edistävä liikunta, aikuisliikunnan ohjaaminen ja yrittäjyys. Lasten liikunnan osaamisalan osat ovat toimintaympäristön hallinta, terveyttä edistävä liikunta, lasten liikunnan ohjaaminen ja yrittäjyys. Liikunta- ja ohjelmalvelujen osaamisalan osat ovat toimintaympäristön hallinta, terveyttä edistävä liikunta, liikunnan ohjaaminen, yrittäjyys sekä liikunta- ja ohjelmalvelujen tuottaminen. Seuratoiminnan osaamisalan osat ovat toimintaympäristön hallinta, terveyden edistäminen seuratoiminnassa, liikunnan ohjaaminen ja valmennus seuratoiminnassa sekä yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa perustella liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen. Hän tuntee liikuntaan liittyvän yhdyskuntarakenteen ja hyvän liikuntaympäristön edellytykset. Hänellä on riittävä kirjallinen ja suullinen esitystaito. Hän tuntee liikuntapaikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutus käytännöt. Hän osaa tehdä yhteistyötä eri ryhmien kanssa. Hän osaa

riittävästi tietotekniikkaa. Hänellä osaa projektinhallinnan perusteet.

Tutkinnon suorittaja osaa hankkia tietoa liikuntatarpeesta ja laatia terveyttä edistävän liikuntasuunnitelman. Hän osaa ohjata, seurata ja arvioida liikunnan terveysvaikutuksia. Hän osaa perustella liikunnan fyysiset ja psyykkiset sekä sosiaaliset vaikutukset. Hän osaa arvioida ja kehittää ammattitaitoaan. Hän osaa tukea asiakkaan omaehtoista liikuntaa ja suunnitella sekä toteuttaa liikuntaa työ- ja asiakaslähtöisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa ohjata yleisimpiä liikuntamuotoja ja suoritustekniikoita turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti. Hän hallitsee liikuntavälineet ja -laitteet. Hän tuntee oppimisen ja opettamisen periaatteita. Hän ottaa huomioon kulloisenkin erityisryhmän tarpeet, kyvyt ja rajoitukset.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä liikunta- ja vapaa-ajan sekä sosiaali- ja terveysalan yhteisöissä ja yrityksissä, järjestöissä, projekteissa ja hankkeissa sekä yrittäjinä.

Liikuntapaikkojenhoitajan at

Tutkinnon osat ovat liikuntapaikkojen hoitaminen ja asiakaspalvelu, rakennus- ja laitetekniikan hallinta, kesäliikuntapaikkojen hoitaminen, talviliikuntapaikkojen hoitaminen ja sisäliikuntapaikkojen hoitaminen.

Tutkinnon suorittaja osaa itsenäisesti hoitaa ja kunnostaa erilaisia liikuntapaikkoja. Hän tuntee erityisryhmien liikuntaedellytykset ja vaatimukset. Hän tuntee ja osaa hoitaa liikuntapaikkojen rakennus- ja pintamateriaaleja sekä rakenteita. Hän osaa käyttää ja huoltaa liikuntapaikkojen koneita ja laitteita, huoltaa liikuntavälineitä ja suorituspaikkoja sekä käyttää liikuntapaikan teknisiä laitteita.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä ulko- ja sisäliikuntapaikkojen mo-

nipuolisissa hoitotehtävissä sekä asiakaspalvelu- ja valvontatehtävissä.

Valmentajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat valmentaminen, lajivalmentaminen sekä toimintaympäristö ja kilpaileminen.

Tutkinnon suorittaja osaa analysoida ja kehittää valmennustyötään. Hän osaa kokonaisvaltaisen urheilijalähtöisen valmentamisen. Hän ymmärtää urheilun moniarvoisuuden ja eettiset perusteet. Hän hallitsee psyykkisen valmentamisen perusteet. Hänellä on työnsä edellyttämät vuorovaikutus- ja tiimityöskentelytaidot. Hän osaa kehittää itsetuntemustaan sekä hallitsee opettamisen ja oppimisen perusteet. Hän tietää elimistön rakenteen ja toiminnan perusteet kuorimituksessa ja palautumisvaiheessa.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää motoriset kehitys- ja oppimisvaiheet ja osaa hyödyntää herkkyyksikausia. Hän hallitsee peruslajit ja niiden kehittämisen. Hän tuntee ravitsemuksen perusteet ja osaa opastaa urheilijaa niissä sekä toimia oikein häiriötilanteissa. Hän tuntee terveyteen vaikuttavat asiat ja osaa antaa ensiapua sekä hoito-ohjeita yleisimpiin urheiluvammoihin. Hän osaa pitää yllä omaa työkykyään ja kehittää itseään.

Tutkinnon suorittaja hallitsee lajinsa vaatimukset ja osaa sen säännöt. Hän hallitsee laji-, joukkue- ja urheilija-analyysin. Hän osaa suunnitella valmennuksen ja toteuttaa sen. Hän hallitsee eri suoritusmekaniikat ja keskeiset taktiikat. Hän osaa ohjata valmennettavan ikä- ja kehityskauteen sopivia lajitaitoja. Hän osaa testata ominaisuuksia ja tuloksia. Hän osaa käyttää hyväksi erilaisia apuvälineitä ja tietotekniikkaa.

Tutkinnon suorittaja tuntee toimintaympäristön. Hän osaa hahmottaa urheilijan kokonaistilannetta sekä tukea hänen tukiverkostoaan. Hän hallitsee taloudellisen ajattelun sekä yrittäjyyden periaatteet.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa kilpailutapahtumaan valmistautumisen. Hän osaa laatia taktiikan ja osaa organisoida tehtävät oikein kilpailutapahtumassa. Hän osaa arvioida oikein kilpailusuoritusta. Hän osaa määrittellä toimenpiteet, jolla tulos kehittyy ja säilyy tavoitteiden mukaisena.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia kansallisen tason urheiluvallmentajina liikunta-alan yhteisöissä.

Erikoisammattitutkinnot

Hierojan eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat hierojan ammattitaidon kehittäminen, ohjaus ja arviointi, hierojan työ sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä, kivunlievitys hierojan työssä ja itsenäisen ammatinharjoittaminen. Seuravista valinnaisista osista on suoritettava yksi: urheilijan hieronta, manuaalinen lymfahoito hierojan työssä, eteriset öljyt klassisessa hieronnassa, nivelten liikkuvuuden ylläpitäminen ja edistäminen klassisen hieronnan tukena. Tutkinto on tarkoitettu terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen rekisterissä oleville nimike-suojatuille hierojille ja kuntohoitajille.

Tutkinnon suorittaja tietää sosiaali- ja terveysalan eettiset periaatteet ja terveydenhuollon ammattihenkilöä koskevat säädökset ja noudattaa niitä työssään. Hän tuntee sosiaali- ja terveysalan yhteistyö- ja asiantuntijaverkoston ja osaa käyttää tiedonhankintamenetelmiä ja tietoteknisiä välineitä. Hän pystyy perehdyttämään ja ohjaamaan opiskelijaa hierojan ammattitutkinnon valmentavassa koulutuksessa sekä arvioimaan oppimista ja näyttötutkintosuoritusta.

Hän osaa hahmottaa kuntoutumisprosessin kokonaisuutena ja ohjata asiakasta/potilasta kuntoutuspalveluiden käyttöön. Hän pystyy toimimaan työalueellaan hieronnan asiantuntijana ja tekemään moniammatillista yhteistyötä. Hän osaa tehdä hierontasuunnitelman ja

toteuttaa sen. Hän pystyy havaitsemaan asiakkaan/potilaan apuvälinetarpeen ja tarvittaessa ohjaamaan hänet apuvälineiden käyttäjäksi.

Hänellä on perustiedotkeskushermostoperäisten sairauksien tai vammojen sekä kehitysvammaisuuden mahdollisesti aiheuttamista ongelmista ja toimintahäiriöistä ja hän ottaa ne huomioon hieronnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Hän hallitsee asiakaslähtöisen ongelmanratkaisuun perustuvan hierontaprosessin ja osaa ottaa huomioon kivun hierontatapahtumassa.

Hän osaa palpoida ja tunnistaa triggerpisteitä ja käyttää kivun lievitykseen ja hoitoon poikittaishierontamenetelmää ja sähköistä hermostimulaatiomenetelmää klassisen hieronnan tukena. Hän pystyy analysoimaan, arvioimaan ja tarvittaessa muuttamaan valitsemaansa hoitomenetelmää. Hän tuntee eri yritysmuotoja, liikeideakäsitteen, yrityksen perustamistoimet, vero- ja vakuutusasioita sekä kirjanpitoa ja rahoitusta niin, että pystyy toimimaan itsenäisenä ammatinharjoittajana. Lisäksi hänellä on valitsemaansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä hierojina terveiden ja sairaiden ihmisten parissa.

Erikoisammattitutkinnossa hierojan ammattitaito syventyy ja laajentuu klassiseen hierontaan soveltuville valinnaisilla menetelmillä.

Liikuntapaikkamestarin eat

Tutkinnon osat ovat liikuntapaikkojen hoidon johtaminen, liikuntapaikan toimintaolojen ja käytön johtaminen, rakentamisen suunnittelu ja valvonta sekä markkinointi ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, organisoida ja johtaa liikuntapaikkojen hoitoa tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti. Hän osaa johtaa ja kehittää liikuntapaikan toimintaa asiakaslähtöisesti ja palveluhenkisesti sekä tiedottaa siitä.

Tutkinnon suorittaja tuntee perusliikuntapaikkojen ominaisuudet ja mitoitukset sekä liikuntalajien olosuhdevaatimukset. Hän tuntee turvallisuusvaatimukset ja toimii niiden mukaan.

Hän osaa toimia asiantuntijana liikuntapaikkojen rakentamisen ja peruskorjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vastuullisissa liikuntapaikkojen hoidon ja käytön työnjohtotehtävissä. Liikuntapaikkamestari johtaa ja organisoii kokonaisvaltaisesti tehtäviä, jotka liittyvät liikuntapaikkojen hoitoon, toimintaan, käyttöön ja markkinointiin.

Valmentajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat valmentajana kehittyminen, toimintaympäristön hallinta ja valmennustaidot. Lisäksi valitaan kaksi osista: lajin valmennustyö, lajin valmennusorganisaatiotyö ja yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida omia tunteitaan valmennuksessa. Hän osaa toimia empaattisesti: on avoin, kannustava ja pystyy saavuttamaan valmennettavien luottamuksen. Hän tunnistaa oman työnsä arvot, ihmiskäsityksen, toimintatapansa ja filosofiansa. Hän toimii eettisesti, moraalisesti ja vastuuntuntoisesti. Hän osallistuu aktiivisesti valmennussopimuksen tekoon.

Tutkinnon suorittaja osaa hakea tietoa ja käyttää sitä. Hän tunnistaa työelämän muutokset. Hän tuntee työsopimuslakia ja työehtosopimukset. Hän vastaa oman ammattitaitonsa ja alansa kehittämistä. Hän hallitsee alalla tarvittavan tietotekniikan. Hän ottaa huomioon oman jaksamisensa ja ajankäyttönsä.

Tutkinnon suorittaja tietää oman tehtävänsä merkityksen työympäristön ja työyhteisön kehittäjänä. Hän tuntee liikuntakulttuuria, suomalaista liikunta- ja rahoitusjärjestelmää sekä päätöksentekoprosessia. Hän tunnistaa tehtävät ja vastuut toimintaympäristössään. Hän tun-

tee urheiluoloihin vaikuttavan päätöksentekoprosessin. Hän tuntee suomalaisen valmennuskulttuurin, oman roolinsa siinä ja sen kehittämismahdollisuudet. Hän hallitsee valmennuksen yleiset perusteet, tuntee eri valmennusmenetelmiä, ongelmanratkaisun keinot ja opetusprosessin. Hän osaa toimia erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hän osaa johtaa valmennusta tavoitteiden mukaisesti. Hänellä on riittävä kielitaito ja ensiaputaidot. Hän huomioi urheilijan yksilöllisyyden ja seksuaalisen suuntautuneisuuden. Hän hallitsee harjoittelun seurantamenetelmät.

Lajin valmennustyön valinnut tuntee lajinsa vaiheet sekä valmennettavansa urheilu-uran. Hän tietää lajivaatimukset, lajin suoritusvaatimukset, tekniikan ja harjoitusmenetelmät. Hän osaa käyttää ja pitää kunnossa kilpailu- ja harjoitusvälineet. Hän hallitsee kilpailutapahtumaan valmistautumisen, kilpailutaktiikan ja tulostavoitteet. Hän osaa esiintyä asiallisesti medialle. Hän tuntee urheiluvammat ja korjaavan harjoittelun menetelmät. Hän osaa kehittää valmennusta.

Lajin valmennusorganisaatiotyön valinnut tietää lajin vaiheet ja kehityssuunnat. Hän osaa johtaa lajin valmennusta suunnitelmallisesti. Hän pystyy kehittämään koulutusta ja tutkimusta sekä toimimaan yhteistyössä valmennusintituutioiden ja asiantuntijoita kanssa. Hän hallitsee sopimustekniikan ja tietää sopimusten velvoittavuuden. Hän osaa ohjata ja perehdyttää uusia työntekijöitä ja opiskelijoita sekä arvioida heidän ammattitaitoaan. Hän osaa markkinoida lajia. Hän kykenee seuraamaan organisaation taloutta.

Yrittäjyyden valinnut osaa arvioida liikeideansa. Hän tietää yrityksen perustamisen ja yrittäjyyden vaihtoehdot. Hän ymmärtää markkinoinnin ja talouden hallitsemisen tärkeyden.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä valmentajina, valmennuksen johto-, suunnittelu- ja koulutustehtävissä

lajiliittojen, urheilujärjestöjen, oppilaitosten ja seurojen palveluksessa tai itsenäisinä yrittäjinä.

TEKNISET TERVEYSPALVELUT

TUTKINNOT

Ammattitutkinnot

Optikkohiojan at

Välinehuoltajan at

Erikoisammattitutkinto

Välinehuoltajan eat

Ammattitutkinnot

Optiikkahiojan at

Tutkinnon osat ovat optometrian perusteet, silmälasilinsien valmistaminen, silmälasilinsin reunahionta, reunahionnan erikoistyöt, silmälasien korjaus ja laitteiden huolto sekä tilauksesta silmälasiksi -prosessi.

Tutkinnon suorittaja osaa noudattaa käytössä olevia standardeja ja toleransseja sekä osaa optisen alan terminologian, näkemisen anatomian ja fysiologian perusteet. Hän osaa työskennellä työyhteisön sopimusten mukaisesti sekä noudattaa toimialan eettisiä ohjeita ja säädöksiä.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää linsin voimakkuuteen vaikuttavat tekijät. Hän ymmärtää mitta-arvojen merkityksen linsin lopulliseen voimakkuuteen ja osaa on käyttää linsin voimakkuuden mittalaitteita oikein. Hän osaa varmistaa tilauksen ja toimituksen yhdenmukaisuuden.

Tutkinnon suorittaja on osattava laskea ja mitata linsin asennuksen vaikutukset lopputulokseen käyttäjän kannalta. Hän tuntee mitoitusjärjestelmiä. Hän osaa käsitellä erilaisia kehys- ja linssimateriaaleja, käyttää oikeita työvälineitä ja laitteita sekä tehdä niiden päivittäiset huoltotoimenpiteet. Hän osaa käyttää

silmlälasien valmistuksessa käytettäviin koneisiin yhdistettävää tietotekniikkaa. Tutkinnon suorittaja osaa silmlälasien reunahionnan ja reunahionnan erikoistyöt sekä silmlälasien korjauksen ja laitteiden huollot. Hän osaa arvioida ja kehittää työnsä tuloksellisuutta ja laatua. Tutkinnon suorittaneet työskentelevät silmlälasien valmistuksessa optikkoliik-keessä, linsien reunahiomossa tai lins- sitehtaassa.

Välinehuoltajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat välinehuoltoprosessin kokonaisuuden tunteminen, puhdistaminen ja desinfektio, pakkaaminen, sterilointi, tietotekniikka ja tuotannonohjaus. Lisäksi voi suorittaa osan yrittäjyyden.

Tutkinnon suorittaja tuntee välinehuollon kokonaisuuden ja ymmärtää sen merkityksen ja vaatimukset. Hän ymmärtää oman osuutensa välineistön huolto ja tuotantoprosessin laadussa ja palvelun tuottamisessa. Hän tuntee palveluidean ja hallitsee palvelutilanteet sekä toimii asiakaskeskeisesti. Hän kykenee ryhmätyöhön ja hallitsee viestinnän ja selkeän kommunikoinnin keskeiset periaatteet ja osaa perustella toimintansa luotettavalla tiedolla ja konsultoida muita asiantuntijoita. Hän hallitsee ohjaustyön, opastuksen ja perehdyttämisen. Hän osaa arvioida ja kehittää omaa työskentelyään sekä ottaa vastaan ohjausta ja opetusta.

Hän noudattaa toimialaa sääteleviä lakeja, asetuksia, viranomaisohjeita, tietosuoja vaatimuksia, työturvallisuusohjeita ja -tiedotteita ja toimii työssään eettisesti ja laadukkaasti. Hän kykenee suunnitelmalliseen, aseptiseen ja vastuuntuntoiseen työskentelyyn.

Tutkinnon suorittaja osaa puhdistaa ja desinfioida välineistön oikeassa järjestyksessä, oikeilla menetelmillä ja oikeilla aineilla. Hän huolehtii hyvin työympäristön siisteydestä, henkilökohtaisesta hygieniasta ja asiallisesta pukeutumisesta. Hän osaa käsitellä välineistöä ja tuntee koneiden ja laitteiden huolto- ja toi-

mintaperiaatteet. Hän hallitsee erityislantee ja jätehuollon periaatteet. Hän kykenee neuvomaan ja ohjaamaan asiakkaita, työtovereita ja opiskelijoita. Hän osaa arvioida työtään ja dokumentoida työtään. Tutkinnon suorittaja noudattaa pakkaustyötä ohjaavia sääntöjä. Hän tunnistaa kirurgisia instrumentteja ja välineitä. Hän osaa kuivata, tarkastaa ja huoltaa välineet sekä koota välineet ja pakkaukset ja pakata ne. Hän osaa lajitella tuotteet sterilointiin ja varastointiin. Hän tuntee omavalmisteita ja valmistusmateriaaleja.

Tutkinnon suorittaja osaa valita oikean sterilointimenetelmän ja -laitteen. Hän tuntee yleisimpien sterilointilaitteiden toimintaperiaatteet ja huollon. Hän osaa varmistaa höyryautoklaavin toiminnan ja sterilointitehon. Hän osaa kuormata laitteen ja valvoa sterilointiprosessia sekä tarkistaa, lajitella ja varastoida steriloidut tuotteet. Tutkinnon suorittaja osaa ohjata tuotantoa yhteistyössä asiakkaan ja työyhteisön kanssa. Hän osaa tarkistaa ja valvoa saapuneet tavarat ja osaa varastovalvonnan ja -kirjanpidon periaatteet. Hän osaa jäljittää tuotteet. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa työssään. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä

sosiaali- ja terveysalan hoitoyhteisöjen, lääke tehtaiden ja elintarvike- ja kemianteollisuuden välinehuollon tehtävissä.

Erikoisammattitutkinto

Välinehuoltajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat työnjohtaminen ja organisointi, infektioiden torjuntatyö, välinehuoltotyöhön ohjaaminen, perehdyttäminen ja työnopastus sekä välinehuoltotyön suunnittelu ja kehittäminen. Kaikki voivat lisäksi suorittaa yrittäjyys-osan.

Tutkinnon suorittaja osaa johtaa välinehuoltotyötä alan ja hyvän hygieniakäytännön periaatteita noudattaen. Hän osaa johtaa välinehuollon työtä sekä taloutta vastuullisesti. Hän osaa johtaa asiakkaita, yhteistyösuhteita, prosesseja ja henkilöstöä. Hän osaa perustella tekemänsä ratkaisut sekä kehittää ja arvioida omaa toimintaansa, työtään ja osaamistaan. Hän osaa selvittää toimialueensa nykytilaa ja arvioida sen kehityssuuntia. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa ja hänellä on työssä tarvittavat kädentaidot. Tutkinnon suorittaja tuntee infektioiden ehkäisemistä ja aseptista työskenn-

telyä ohjaavat säädökset, suositukset ja valvonnan. Hän ymmärtää ympäristön merkityksen infektioiden ja osaa toimia erilaisissa tilanteissa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee välinehuoltotyön ohjauksen, työhön perehdyttämisen ja opastamisen sekä osaa arvioida sitä. Hän tuntee alaa ohjaavat säädökset ja suositukset sekä keskeisen työlänsäädännön.

Tutkinnon suorittaja osaa kehittää asiakaspalvelutilanteita, prosesseja ja kustannustietoisuutta. Hän osaa ylläpitää ja suunnitella turvallisen työympäristön. Hän osaa kehittää omaa työtään suunnitelmallisesti. Hän osaa käynnistää kehittämishankkeita sekä seurata hankkeiden etenemistä ja arvioida toiminnan laatua ja tuloksia.

Yrittäjyyden valinnut tuntee yrityksen perustamisen ja toiminnan vaatimukset ja mahdollisuudet. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä välinehuollon erityisosaamista vaativissa tehtävissä sosiaali- ja terveysalalla mutta myös lääke-tehtaissa sekä elintarvike- ja kemianteollisuudessa.

FARMASIA JA MUU LÄÄKEHUOLTO

Yleistä tietoa alasta

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työn tavoitteena on kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisesti ihmisenä, edistämällä, tukemalla ja vahvistamalla hänen voimavarojaan ja toimintakykyään. Toiminnassa painottuu asiakkaan tai potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, itsenäisyyden tukeminen sekä terveellisten elämäntapojen edistäminen. Yhteiskunnan taloudellisen tilanteen ja maamme väestörakenteen muutokset sekä lisääntyvä kansainvälistyminen tuovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla toimiville.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla toimiminen edellyttää sisäistä yrittäjyyttä, ammatillista vastuullisuutta, joustavuutta, vuorovaikutustaitoja sekä yhteis-

työkykyä. Valmiudet itsenäiseen päätöksentekoon, tietotekninen osaaminen sekä työn korkea laatu ovat alalla toimimisen edellytyksiä.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Lääkehuolto on osa terveydenhuoltojärjestelmää. Lääkealan perustutkinnon suorittanut voi työpaikastaan riippuen työskennellä mm. assistenttina kliinisen lääketutkimuksen käytännön toteutuksessa, lääkkeen myyntiluvan hakemisessa, erilaisissa tehtävissä lääkemarkkinoinnissa, lääkevalmisteen tuotekehityksessä ja lääke tehtaiden tuotanto-osastoilla. Näyteikkunoiden ja asiakastilojen somistus, tavarankorjaus ja varastointi, reseptien kirjaaminen, Kela- ja tiliasiakkaiden laskutus sekä muut toimistotehtävät kuuluvat perustutkinnon suorittaneiden työhön. Alan toimintayksiköitä ovat apteekit, sairaala-apteekit, sairaaloiden ja terveyskeskusten lääkekeskukset, lääke tehtaajat ja lääketukku kaupat.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Erityisesti apteekeissa lisääntyvät vaativat tietotekniikan, taloushallinnon ja logistiikan tehtävät perinteisten tehtävien ohessa. Lääke- ja kemian teollisuus sekä tukkukauppa työllistävät jatkossakin perustutkinnon suorittaneita.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on ylei-

nen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun. Yliopistoasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet ja kelpoisuuden yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat terveystieteiden ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattikorkeakoulutus sekä farmasian opinnot yliopistoissa.

TUTKINTO

Ammatillinen perustutkinto

Lääkealan pt

Ammatillinen perustutkinto

Lääkealan pt

Tutkinnon kaikille yhteiset pakolliset osat ovat lääkealan tuntemus, toimistotyö ja tietotekniikan hallinta, lääkkeiden käsittelyn ja valmistuksen perustaidot sekä lääkelogistiikka. Tutkinnossa suuntaudutaan apteekkityöhön, lääkkeiden valmistukseen, lääkekehitykseen tai lääketukkukauppaan. Vastaavat pakolliset osat ovat apteekkityö, lääkkeiden valmistus, lääkekehitys tai lääketukkukauppa. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: laatutyö lääkealan perustutkinnon suorittaneen työssä, somistus ja markkinointi, tietotekniikan hallinta. Tutkintonimike on farmanomi.

Tutkinnon suorittaja osaa kuvata lääkehuollon toimintayksiköiden tehtävät, vastualueet ja yhteistyömuodot sekä lääkehuollossa toimivien ammattiryhmien tehtävä- ja vastualueet. Hän noudattaa lääkehuoltoa koskevia lakeja, asetuksia ja määräyksiä. Hän osaa hyödyntää työssään tietoutta lääkeaineen biologisista vaiheista elimistössä, tuntee lääkekehityksen elinkaariajattelun ja osaa perustella lääkkeen hinnanmuodostusta. Hän tietää laatuun vaikuttavat tekijät ja osaa käyttää työpaikkansa laatujärjestelmiä. Hän osaa käsitellä, lajitella ja hävittää työssä syntyviä jätteitä ohjei-

den mukaan. Hän noudattaa työpaikan työsuojeluohjeita ja osaa torjua fyysisiä, kemiallisia ja fysikaalisia terveysvaaroja ja haittoja. Hänellä on EA1-tason ensiaputaidot. Hän osaa työskennellä sekä itsenäisesti että moniammatillisissa ryhmissä, tiimeissä, verkostoissa ja projekteissa.

Hän osaa käyttää toimisto-, tieto- ja viestintätექnikkaa, hinnoitella tuotteen, valmistella tositteet kirjanpitoa varten ja hoitaa laskenta- ja tilitystehtäviä. Hän hallitsee tietokoneen A-ajokortin osiot ja pystyy neuvomaan muita työympäristön laitteiden ja ohjelmien käytössä. Hän toimii oma-aloitteisesti, vastuullisesti, tavoitteellisesti ja yhteistyökykyisesti ja noudattaa työsuhdetta määrittäviä normeja.

Valmistaessaan lääkkeitä farmaseuttisessa valvonnassa tutkinnon suorittaja toimii lääkkeenvalmistusta koskevien normien mukaisesti. Hän osaa itsenäisesti valmistella tilat ja välineet aseptista lääkkeenvalmistusta varten. Hän osaa käsitellä raaka-aineita, pakkausmateriaaleja ja lääkejätteitä tarkoituksenmukaisesti. Hän hallitsee lääkkeenvalmistuksen perustyövälineiden käytön ja perusmenetelmät. Hän noudattaa lääkkeenvalmistuksen puhtausluokan edellyttämiä työtapoja ja hygieniää. Hän osaa steriloida välineet ja raaka-aineet, varastoida steriloidut tuotteet ja dokumentoida steriloinnin.

Hän osaa vastaanottaa ja tarkistaa saapuvat lähetykset ja luokitella pakkausmerkintöjen avulla oikein ja turvallisesti eri ryhmiin kuuluvia tuotteita. Hän osaa käyttää varastoalvontajärjestelmää ja varastoida myös erikoiskäsiteltävät tuotteet. Hän osaa tilata tuotteita manuaalisesti, puhelimitse ja sähköisillä viestintävälineillä ja hallitsee tuotteiden kaupallisen esillepanon myyntitiloissa. Lisäksi hänellä on valitsemansa suuntautumisen mukaan apteekkityössä, lääkkeiden valmistuksessa, lääkekehityksessä tai lääketukkukaupassa tarvittavat ammattitiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset perusvalmiudet lääkehuollon eri tehtäviin ja lisäksi erikoistunut osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito yhdellä tutkinnon osa-alueista.

KAUNEUDENHOITOALA

Yleistä tietoa alasta

Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla työn tavoitteena on kohdata asiakas tai potilas kokonaisvaltaisesti ihmisenä, edistämällä, tukemalla ja vahvistamalla hänen voimavarojaan ja toimintakykyään. Toiminnassa painottuu asiakkaan tai potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, itsenäisyyden tukeminen sekä terveellisten elämäntapojen edistäminen.

Yhteiskunnan taloudellisen tilanteen ja maamme väestörakenteen muutokset sekä lisääntyvä kansainvälistyminen tuovat jatkuvasti uusia haasteita sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla toimiville. Kauneudenhoitoalalla työn tavoitteena on tuottaa asiakkaille korkeatasoisia palveluja, jotka edistävät heidän hyvinvointiaan ja terveyttään sekä vahvistavat osaltaan heidän persoonallista identiteettiään.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalle hakeutuvalta edellytetään hyvää terveyttä. Ihoallergiset oireet ja ärsytysihottumat ovat merkkejä alalle soveltumattomuudesta. Hiusten värjäyksessä, ehostuksessa ja tyylin kehittämisessä tarvitaan häiriötöntä värien erottelukykä. Tarkkuutta vaativa työ edellyttää myös näköaistin ja käden hyvää koordinaatiota. Työn fyysinen kuormitus kohdistuu ennen kaikkea tuki- ja liikuntaelimiin.

Kyky asiakkaan tarpeiden ja hänelle sopivan tyylin tunnistamiseen sekä ongelmanratkaisu-, vuorovaikutus- ja viestintätaidot

ovat edellytyksiä alalla toimimiselle. Alalla toimivan on kyettävä suunnitelmallisesti markkinoimaan ja myymään tarjoamiaan palveluja.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Kauneudenhoitoalalla toimitaan toisen palveluksessa, itsenäisinä ammatinharjoittajina tai yrittäjinä. Alan toimijat työskentelevät myös erilaisissa myynti-, konsultointi- ja koulutustehtävissä sekä teatteri-, valokuvaus-, televisio- ja elokuva-aloilla.

Työllisyys ja kehitysnäkymät

Kauneudenhoitoala muuttuu ja kehittyy nopeasti, yritysten välinen kilpailu on kovaa. Alan ammatilaiselta vaaditaan innostusta, luovuutta ja yrittäjähenkisyyttä pysyäkseen mukana alan uusissa tuulissa.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmevuotisen perustutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Perustutkinnon näyttötutkintona suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluun.

Yliopistoasetuksen nojalla yliopisto voi halutessaan todeta, että myös näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto tuottaa opintoja varten riittävät tiedot, valmiudet ja kelpoisuuden yliopisto-opintoihin. Luontevia jatkokoulutusväyliä ovat ammattikorkeakoulussa kauneudenhoitoalan koulutus ja yliopistoissa taideteollinen tai kaupallinen koulutus.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot
Hiusalan pt Kauneudenhoitoalan pt
Ammattitutkinto
Hiusalan at
Erikoisammattitutkinnot
Hiusalan eat Kosmetologin eat

Ammatillinen perustutkinnot

Hiusalan pt

Tutkinnon pakolliset osat ovat kosmeettinen hoitaminen, hiusten ja parran leikkaaminen ja kampaaminen, permanentti- ja värjäyskäsittelyt, hiusalan yritystoiminta, kampaajan työ ja parturin työ. Tutkintonimike on parturi-kampaaja.

Tutkinnon suorittajalla on hiusten kosmeettisessa hoitamisessa tarvittava tietous ihon ja hiuksen anatomia ja fysiologisesta toiminnasta ja kyky määrittellä asiakkaan hiusten ja hiuspohjan laatu ja kunto. Hän tunnistaa hiuspohjan ja hiusten sairauksia ja osaa ohjata asiakasta hiusten kannalta terveellisissä elintavoissa ja hoitotuotteiden valinnassa.

Hän osaa valita ja käyttää hiusalan pesu- ja hoitotuotteita sekä hoitomenetelmiä ja perustella valintansa niiden ainesosien ja toimintaperiaatteiden avulla. Hän osaa hieroa hiuspohjan ja tehdä käsien hoidon. Leikkaamisen ja kampaamisen suunnittelussa hän ottaa huomioon asiakkaan toiveet ja persoonallisuuden sekä muoto- ja väriopin periaatteet. Hän

osaa muotoilla hiuksia ja partaa leikkaamalla, ajaa parran ja valita työhön kulloinkin sopivat menetelmät, välineet ja tekniikan.

Hän osaa suunnitella, luonnostella ja tehdä kampauksia nais- ja miesasiakkaille eri käyttötarkoituksiin. Hän hallitsee yleisimmät permanenttauksen kosmeettiset valmisteet, työvälineet ja tekniikat ja osaa permanentata hiuksia kihartamalla ja suoristamalla. Hän osaa värjätä hiuksia ja partaa ja soveltaa väriopin periaatteita värien sekoittamisessa. Hän osaa vaalentaa hiuksia, poistaa niistä väriä ja raidoittaa hiuksia eri tekniikoin.

Hän työskentelee ergonomisesti, taloudellisesti, hygieenisesti ja työturvallises-

ti. Hän osaa markkinoida omaa työtään ja yrityksen palveluita sekä alan tuotteita ja laitteita. Hän tuntee yrityksen perustamisen vaihtoehtoja, rahoitusmahdollisuuksia, vastuita ja verotusta sekä kirjanpitoa ja osaa laatia yrityksen perustamisasiakirjat. Työssään hän osaa hyödyntää tietotekniikkaa. Hän työskentelee palveluhenkisesti ja asiakaskeskeisesti ja selviytyy palvelutilanteista äidinkieltensä lisäksi toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet toimia hiusalan asiakaspalveluun, neuvontaan, myyntiin ja markkinointiin liittyvissä tehtävissä työntekijänä tai ammatinharjoittajana.

Kauneudenhoitoalan pt

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ihon perushoito, ihon erikoishoito, ihonhoidon ohjaus, ehostus ja kauneudenhoitoalan yritystoiminta. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: hieronta- ja terapiamenetelmät, ehostuksen tehosten menetelmät, myynti ja markkinointi. Tutkintonimike on kosmetologi.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja tehdä eri-ikäisille ja taustaltaan erilaisille asiakkaille näiden toiveiden ja tarpeiden mukaisia kasvojen, vartalon, käsien ja jalkojen hoitoja sekä ehostusta ja yhdistää tarvittaessa hoitoihin hieronnan.

Hän pystyy ohjaamaan asiakasta värien käytössä, persoonallisen tyylin löytämisessä ja ihon ja kehon itsehoidossa sekä ihonhoitotuotteiden valinnassa ja niiden käytössä. Hänellä on ammatissa tarvittava tieto hygieniasta, ihmisen anatomia ja fysiologiasta, ihon rakenteesta ja sen toiminnasta sekä ravinto-opista ja ihotaudeista. Hänellä on hoitojen ja tuotteiden markkinoinnin edellyttämä tietous kosmetiikkatuotteista ja sarjoista, kosmetiikan ainesosista ja erilaisista ihonhoitomenetelmistä ja laitteista sekä niiden vaikutuksesta ihoon ja kehoon.

Hän osaa soveltaa asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustaitojaan hoito-, ohjaus-,

myynti- ja yhteistyötilanteissa. Hän selviytyy asiakaspalvelusta äidinkieltensä lisäksi toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä. Hän osaa järjestää asiakastilaisuuksia ja esittää asiansa selkeästi ja asiantuntevasti. Hän osaa hinnoitella myymänsä palvelut ja tuotteet sekä markkinoida tuotteita, laitteita ja palveluja.

Hän tuntee yrityksen perustamisen vaihtoehtoja, rahoitusmahdollisuuksia, vastuita ja verotusta sekä kirjanpitoa ja osaa laatia yrityksen perustamisasiakirjat. Työssään hän osaa hyödyntää tietotekniikkaa. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on laaja-alaiset valmiudet toimia kauneudenhoitoalan asiakaspalveluun, neuvontaan, myyntiin ja markkinointiin liittyvissä tehtävissä työntekijänä tai ammatinharjoittajana.

Ammattitutkinto

Hiusalan at

Tutkinnon kaikille pakolliset osat ovat parturi-kampaajan kasvu ja kehitys, yksilöllinen työkokonaisuus naiselle ja miehelle arkeen ja juhlaan, yksilöllinen pitkien hiusten työkokonaisuus arkeen ja juhlaan, yrittäjyys ja ohjaajana toimiminen. Lisäksi valitaan yksi osista hiusten- ja hiuspohjan erikoishoitaminen, yksilöllinen työkokonaisuus hiuslisämateriaalilla naiselle ja miehelle, yritystoiminnan kehittäminen tai laajentaminen. Parturi-kampaajan kasvu ja kehitys -tutkinnon osa tulee suorittaa hyväksytysti ennen muita osia. Äidinkielen lisäksi suoritetaan yhden vieraan kielen puhumisen ja puheen ymmärtämisen taitotaso kaksi.

Tutkinnon suorittaja toimii vastuullisesti, laadukkaasti ja asiakaslähtöisesti hiusalan eri tehtävissä työntekijänä tai yrittäjänä. Hän osaa tehdä laadukkaan työtuloksen käyttäen aineita ja välineitä taloudellisesti huolehtien samalla työsuojelusta ja terveydestä. Hän osaa toimia yhteistyökykyisesti ja hallitsee asiakaspalvelun. Lisäksi hän osaa tehdä työympäristönsä turvalli-

seksi ja viihtyisäksi hyviä työtapoja noudattaen.

Tutkinnon suorittanut osaa perustella työssään tekemänsä ratkaisut ja valinnat ammatillisella tiedolla. Työn laadun kehittäminen edellyttää kykyä ja halua jatkuvaan oman toiminnan arviointiin, ammattitaidon kehittämiseen. Tutkinnon suorittaja ymmärtää oman työnsä muutokset suhteessa muihin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Hän osaa analysoida hiusalan kulttuurin muutoksia. Hän on perehtynyt ihmisen psykologiaan ja ihmisen olemuksen laaja- alaiseen ja monipuoliseen ymmärtämiseen.

Tutkinnon suorittanut tunnistaa asiakkaan tyylin, osaa kerätä tarvittavan tiedon ja tehdä tarvittavat johtopäätökset sekä ohjata asiakasta. Hän osaa markkinoida käsitteilyjä ja tuotteita asiantuntevasti. Hän osaa suunnitella, perustella ja toteuttaa värjäyksen, permanentin, leikkauksen ja kampaustyön, partatyön ja ehostuksia. Hän osaa määritellä hiusten ja hiuspohjan laadun, kunnon ja aikaisemmat käsittelyt. Hän pystyy käyttämään erilaisia aineita, menetelmiä ja tekniikoita.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja analysoida mallinmuutostyön ottaen huomioon sen vaikuttavuuden ja taroituksenmukaisuuden, asiakastyytyväisyyden ja vaikutukset, kokemuksen ja omakohtaisen suhtautumisen mallinmuutostyöhön sekä ammattitaidon kehittämisen.

Tutkinnon suorittaja kykenee työssään itsearviointiin. Hän hallitsee kannattavuuden mukaisen ajankäytön sekä kykenee kehittämään omaa toimintaansa. Yritystoiminnassa hän osaa tehdä taloudellisia ratkaisuja ja kehittää toimintaansa yrittäjänä. Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä itsenäisinä ammatinharjoittajina tai toisen palveluksessa. Heillä on myös mahdollisuus toimia työnjohdotehtävissä. Työtä on myös hoitoloiden, kylpylöiden, sairaaloiden ja palvelutalojen yhteydessä sekä risteilyaluksilla sekä

asiakkaiden kotona mutta myös teatteri-, valokuvaus- ja elokuva-alan ja television palveluksessa. Tutkinnon suorittaneet voivat toimia myös myynti-, konsultointi- ja koulutustehtävissä yritysten, kauppojen, maahantuojien ja tukkuliikkeiden palveluksessa.

Erikoisammattitutkinnot

Hiusalan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ohjaajana ja perehdyttäjänä toimiminen, yritystoiminnan kehittäminen ja hiusalalan kehittäminen. Lisäksi valitaan yksi vaihtoehto osasta yritystä profiloivien palveluiden tuottaminen. Osia ovat ehostaminen, hiuslisiäkkeet ja habituspalvelut. Tutkinnossa valitaan lisäksi toinen tai molemmat suuntautumislaloista kampaajamestari ja parturimestari. Vielä valitaan yksi osista kilpailuvalmentajana toimiminen, kilpailijana toimiminen, hiusalalan tapahtumien tuottaminen ja kouluttajana toimiminen.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa oppijalähtöisen ohjauskokonaisuuden. Hän tiedostaa oppimis- ja ihmiskäsitykset. Hän osaa laatia kirjallisen perehdytysuunnitelman ja perehdyttää ohjattavan työyhteisöön sekä arvioida hänen työskentelyään sekä omaa toimintaansa. Tutkinnon suorittaja osaa arvioida yrityksen ja hiusalalan tilannetta sekä kehittää toimintaa hyödyntämällä asiantuntijoita, alan verkostoja ja sidosryhmiä. Tutkinnon suorittaja osaa tehdä asiakasanalyysin sekä suunnitella ja toteuttaa ehostuksen, hiuslisiäkampauksen tai habituspalvelun. Tutkinnon suorittaja osaa toimia valitsemansa kampaajamestarin tai parturimestarin suuntautumisalalan ammattilaisen tavoin. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa asiakkaalle sopivan kokonaisuuden. Hän hallitsee asiakaspalvelun ja kykenee toimimaan oman äidinkielen lisäksi myös yhdellä vieraalla kielellä. Hän ottaa huomioon työturvallisuussäädökset ja tuotteiden käyttöohjeet sekä huolehtii työssäjaksamisesta.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa valitsemansa osan tapahtuman tai kilpailutyön. Hän osaa arvioida omaa työtään ja hyödyntää saamaansa palautetta. Tutkinnon suorittaneet toimivat itsenäisinä ammatinharjoittajina, yrittäjinä tai toisen palveluksessa pienyrityksissä, hoitoloiden, kylpylöiden, sairaaloiden, palvelutalojen ja risteilyalusten yhteydessä sekä asiakkaiden kotona. He voivat toimia esimiestehtävissä ja työpaikkaohjaajina

Kosmetologin eat

Tutkinnon viisi pakollista osaa ovat kosmetologin kasvu ja kehitys, aromaterapia ja eeteriset öljyt kauneudenhoidossa, täydentävät ihonhoitomuodot, ihonkosmeettiset erikoishoidot sekä yrittäjäyys ja yrittävyys. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: manuaalinen lymfahieronta kasvoille, manuaalinen lymfahieronta vartalolle, klassinen vyöhyketerapia terveyden edistämässä, asiantuntijayhteistyö plastiikkakirurgisen asiakkaan ihonhoidossa, värien hoidollinen ja esteettinen käyttö.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaisia hoitofilosofioita ja kauneudenhoidon kulttuuria. Hänellä on syvälinen tietämys

kokonaisvaltaisesta ihonhoidosta. Hän hallitsee palveluprosessin ja osaa tehdä asiakaslähtöisen sarjahoitosuunnitelman erilaisia hoitomuotoja yhdistellen. Hän työskentelee ergonomisesti, laatu-tietoisesti ja eettisesti. Hän taitaa aromaterapian hoitomenetelmänä ja tuntee eeteriset öljyt ja niiden sekoitusperiaatteet. Hän osaa suunnitella ja tehdä asiakkaalle aromaterapian ja arvioida sen vaikutuksia. Hän hallitsee vähintään yhden kehon ja ihon tasapainoon ja hyvinvointiin vaikuttavan täydentävän hoitomuodon.

Lisäksi hän hallitsee vähintään kaksi uutta hoitokojetta ja tuotesarjaa sekä erikoistekniikoista joko kestopigmentoinnin tai diatermian. Hän pystyy analysoimaan yrittäjävalmiuksiaan ja osoittaa omaavansa yrittäjämäisessä toiminnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä laaja-alaista ja monipuolista ammattitaitoa vaativissa ihonhoidon ja ihonhoidon ohjauksen asiantuntijatehtävissä.

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

MATKAILUALA

Yleistä tietoa alasta

Matkailualalla tarkoitetaan kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden tarvitsemien kuljetus-, majoitus-, ravitsemis- ja ohjelmapalvelujen myyntiä ja niihin liittyvää neuvontaa sekä ohjelma-, elämys- ja muiden palvelujen järjestämistä erilaisissa matkailuyrityksissä ja organisaatioissa. Ala on hyvin kansainvälinen ja verkottunut.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Matkailualalla työskentely edellyttää alan ammattitöiden osaamisen lisäksi palveluhenkisyttä, hyviä sosiaalisia ja ryhmätyötaitoja, järjestelykykyä, hyvää kielitaitoa ja atk-osaamista. Alan työ on erittäin monipuolista ja vaihtelevaa työskentelyä ihmisten kanssa. Alalla vaaditaan luovuutta ja kykyä toimia joustavasti tilanteiden ja asiakkaiden vaatimalla tavalla. Työajat ja työmäärä voivat vaihdella melkoisesti, esimerkiksi eri vuodenaikojen sesonkien mukaisesti.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Matkailualan yleisimpiä työtehtäviä ovat matkapalvelujen esittely ja myynti, asiakkaiden neuvonta ja opastaminen sekä ohjelmapalvelujen järjestäminen ja toteuttaminen. Matkailuvirkaili-

jan työpaikkoja ovat matkailu- ja matkatoimistot, matkanjärjestäjien ja liikenneyritysten myynti- ja neuvontapisteet, matkailun valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset myynti- ja informaatio-organisaatiot. Matkailupalvelujen tuottajan työpaikkoja ovat matkailun ohjelmapalveluyritykset, loma- ja matkailukeskukset sekä maaseutumatkailu- ja muut majoitusyritykset. Työpaikat voivat sijaita Suomessa tai ulkomailla.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Matkailuala on kasvuala, jolla on ammattitaitoiselle työvoimalle kysyntää. Matkailualan työ on usein sesonkiluontoista. Tästä johtuen osa-aikaisesti työllistyy hyvin, koko-aikaisten työpaikkojen tarjonta vaihtelee. Sähköinen kaupankäynti luo uudenlaisia mahdollisuuksia ja vaatimuksia alalla toimiville. Matkailuala mahdollistaa monipuolisesti myös yrittäjänä toimimisen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luonteva jatkokoulutusväylä on matkailu- ja ravitsemisalan ammattikorkeakoulututkinto, restonomi (AMK). Alan yliopistotutkintona voi suorittaa esimerkiksi yhteiskuntatieteiden kandidaatin/maisterin tutkinnon (Lapin yliopisto). Matkailualalla on mahdollisuus suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto

Matkailualan pt

Ammattitutkinnot

Maaseutumatkailun at

Matkailun ohjelmapalvelun at

Matkaoppaan at

Matkatoimistovirkailijan at

Ammatillinen perustutkinto

Matkailualan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on matkailupalvelut.

Matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen osaamisalan (matkailuvirkailija) pakollinen osa on matkailun tiedonhankinta ja viestintä. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava toinen: matka-

ja kuljetuspalvelujen myynti, kotimaanmatkailun myynti- ja neuvontapalvelut.

Matkailun ohjelmapalvelujen osaamisalan (matkailupalvelujen tuottaja) pakollinen osa on matkailun ohjelmapalvelujen tuottaminen. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava toinen: ohjelmapalveluyrityksessä toimiminen, matkailukeskuksessa toimiminen.

Tutkinnon suorittaja on perehtynyt matkailuun elinkeinona ja vapaa-ajanvietto-

tapana, matkailun yleisiin kehitystrendeihin sekä Suomen matkailuelinkeinon verkostoihin ja organisaatioihin ja pystyy toimimaan verkostoituneessa työympäristössä.

Työskentelyssään hän ottaa huomioon yrityksen liikeidean ja kannattavuuden vaatimukset. Hän osaa suorittaa matkailuyrityksen keskeiset toimistotehtävät ja pystyy arvioimaan ja kehittämään työtään. Hän palvelee erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä aktiivisesti, palveluhenkisesti, asiakaslähtöisesti ja vastuuntuntoisesti. Hän osaa hoitaa pienen majoituspalveluyrityksen perustyötehtävät. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa omalle alueelle sopivan, kestäväen kehityksen periaatteet huomioon ottavan ohjelman palvelukokonaisuuden. Hän selviytyy tavallisimmista asiakaspalvelutilanteista molemmilla kotimaisilla ja yhdellä vierasmaalla kielellä.

Matkailupalvelujen tuottaja osaa toimia erilaisissa matkailuyrityksissä käytännön ohjelman palveluja ja niiden ohella järjestettäviä ruokailu- ja majoituspalveluja tuottavissa tehtävissä. Matkailuvirkailija osaa toimia matkailun informaatio-, myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä ja varata ja myydä erilaisia matkailupalvelukokonaisuuksia.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä valitsemansa osaamisalan mukaisissa matkailualan asiakaspalvelutehtävissä.

Ammattitutkinnot

Maaseutumatkailun at

Tutkinnossa voi suuntautua maaseutumatkailuyrittäjän tai maaseutumatkailuyrityksen työntekijän linjoille. Maaseutumatkailuyrittäjä-suuntautumisessa kaikille yhteiset osat ovat yritystoiminta ja markkinointi ja lisäksi on suoritettava yksi moduuleista majoituspalvelut, ateriapalvelut tai ohjelman palvelut. Maaseutumatkailuyrityksen työntekijän suuntautumisessa valitaan kolme osista ma-

joituspalvelut, ateriapalvelut, ohjelman palvelut tai yrittäjyys.

Moduulivalintansa mukaan tutkinnon suorittaja osaa järjestää asiallisen ja viihtyisän majoittumisen kohderyhmän mukaan. Hän tuntee maaseutumatkailun laatuluokitusjärjestelmät. Hän osaa toteuttaa siivoussuunnitelmaa ja ylläpitää vaadittavaa puhtautta ja hygieniaa. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa yrityskohdattaisia ja eri tapahtumien mukaisia ateriapalveluita. Hän hallitsee raaka-aineiden käytön, ruokavaliot sekä aterioiden esillelaiton ja tarjoilutapahtuman.

Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa erilaisia luontoon, maaseutumyönteiseen tai -kulttuuriin soveltuvia ohjelman palveluita, johtaa ryhmää turvallisesti ja toimia opastustilanteissa. Hän pystyy tunnistamaan asiakkaiden tarpeet, toimimaan asiakaslähtöisesti ja tulemaan toimeen asiakaspalvelussa myös muulla kuin omalla äidinkielellään. Hän hallitsee alan koneiden, laitteiden ja työvälineiden turvallisen käytön.

Tutkinnon suorittaja osaa kehittää palveluja ja omaa toimintaansa sekä ymmärtää palvelun tuottajan vastuun. Hän tuntee turvallisuuteen, hygieniaan, ympäristöön ja muuhun alan toimintaan liittyvät säädökset ja määräykset ja noudattaa niitä. Hän osaa verkottua ja toimia yhteistyössä sekä käyttää työssään tietotekniikkaa.

Lisäksi maaseutumatkailuyrittäjä tuntee yrittämisen edellytykset ja osaa yritystoiminnan ja markkinoinnin perusprosessit. Hän osaa tuottaa ja kehittää yrityskohtaista liikeideaa. Lisäksi maaseutumatkailuyrityksen palveluksessa toimiva pystyy sitoutumaan yrityksen liikeidean mukaiseen toimintaan ja osaa toimia yrittäjämäisesti.

Tutkinnon suorittaneet voivat toimia itsenäisinä pää- tai sivutoimijoina maaseutumatkailuyrittäjänä tai yrityksen työntekijöinä.

Matkailun ohjelman palvelujen at

Tutkinnon osaamisalat ovat ohjelman palvelutuottajan osaamisala ja tapahtumatuottajan osaamisala.

Ohjelman palvelutuottajan osaamisalan osat ovat ohjelman palvelujen suunnittelu, liiketoiminnan suunnittelu ja ohjelman palvelujen markkinointi sekä ohjelman palvelujen myynti ja toteuttaminen.

Tapahtumatuottajan osaamisalan osat ovat tapahtuman suunnittelu sekä tapahtuman tuottaminen ja toteuttaminen. Lisäksi molempien osaamisalojen suorittajat voivat valita osan yrittäjyys.

Tutkinnon suorittaja tietää matkailun ja yrityksensä toiminnan merkityksen. Hän osaa hyödyntää omaa osaamistaan ja toimintaympäristön tuntemusta. Hän osaa toimia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Hän osaa ideoida ja tuottaa palvelunsa kannattaviksi, laadukkaiksi tuotteiksi ja markkinoida niitä oikeille kohderyhmille. Hän osaa hoitaa vastuut ja tietää viranomaismääräykset, ohjeet ja suositukset. Hän hallitsee sopimusten ja dokumenttien laadinnan. Hän osaa arvioida toimintaansa realistisesti.

Tutkinnon suorittaja tuntee yritystoiminnan perusteet, riskit ja mahdollisuudet. Hän hallitsee kustannus- ja katelaskelmat sekä hinnoittelun. Hän osaa hoitaa yrityksen talouden vaatimat toimenpiteet. Hän tuntee markkinat, osaa laatia markkinointimateriaalia ja hyödyntää informaatiotekniikkaa.

Tutkinnon suorittaja osaa myydä ohjelman-/tapahtumapalveluja ja räätälöidä ne asiakkaan mukaisesti. Hän osaa toteuttaa palvelun turvallisesti ja suunnitelmien mukaisesti. Hän tuntee varusteet ja välineet. Hän ymmärtää joustavan asiakaspalvelun merkityksen. Hän hallitsee riittävästi kieliä. Hän osaa tarvittaessa johtaa ja hallita ryhmää sekä kykenee nopeisiin päätöksiin ja toimenpiteisiin.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä ohjelman palvelu- ja tapahtumatuot-

tajina yrityksissä, yhdistyksissä, säätiöissä, matkailukeskuksissa, kuntien matkailupalveluissa tai itsenäisinä yrittäjinä.

Matkaoppaan at

Tutkinnon pakolliset osat ovat matkailualan yleistuntemus ja neuvontapalvelut sekä opastustehtävien valmistelu ja toteuttaminen. Seuraavista vaihtoehtoisista osista suoritetaan yksi: paikallis- ja kotimaan kohdeoppaana toimiminen, matkanjohtajana toimiminen, ulkomaan kohdeoppaana toimiminen. Lisäksi on suoritettava yksi seuraavista valinnaisista osista: opastuskielien käyttö, erikoisoppaana toimiminen, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee matkailu-elinkeinon perusteet sekä alan järjestöt, viranomaiset ja muut yhteistyötahot. Hänellä on hyvä alue- ja tuotetuntemus. Hän on selvillä keskeisistä kuljetus- ja majoituspalveluista, oheis- ja liitännäispalveluista sekä näiden tuotteista ja tuottajaorganisaatioista. Hän tuntee alan kuluttajansuojan, matkanjärjestämiseen liittyvät keskeiset sopimukset ja määräykset sekä matkavakuutusten ehdot.

Hänellä on kulttuurin ja maantiedon tuntemusta sekä tietoa alueiden vetovoimatekijöistä. Hän tuntee hyvin opastusalueensa ja Suomen elinkeinoelämää, historiaa, luonto-, liikunta- ja kulttuuri-kohteita ja tapahtumia. Hän osaa hyödyntää työssään alan kirjallisia ja sähköisiä hakuteoksia ja tietokantoja. Hän osaa suunnitella opastuksista selkeitä teemallisia kokonaisuuksia.

Opastuksen suunnittelussa ja toteutuksessa hän ottaa huomioon turvallisuuden ja ympäristöasiat. Hän osaa markkinoida, myydä ja hinnoitella opastuspalveluita. Hän hallitsee opastus- ja neuvontatilanteet sekä ryhmien johtamisen. Työssään hän ottaa huomioon asiakkaiden kulttuuritaustan. Hän selviytyy palvelutilanteista myös vieraalla kielellä. Hän osaa arvioida omaa työtään ja hyödyntää palautetta. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sekä liike- että lomamatka-asiakkaiden paikallis- ja kohdeoppaina, erikoisoppaina ja matkanjohtajina kotimaassa tai ulkomailla.

Matkatoimistovirkailijan at

Tutkinnon kaikille yhteinen osa on matkapalveluiden myyminen ja välittäminen. Seuraavista vaihtoehtoista on suoritettava toinen: yleismatkamyynnä toimiminen, liikematkakonsulttina toimiminen. Lisäksi on suoritettava yksi osa seuraavista: ryhmämatkojen järjestäminen, kokous- ja kongressijärjestelyiden hoitaminen, kansainvälisten lentolippujen hinnoittelu, kielitaito asiakaspalvelussa, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee matkailualan elinkeinorakenteen, yritysmuodot, liiketoiminnalliset erityispiirteet, järjestöt ja viranomaistahot. Hän tuntee keskeiset kuljetus-, majoitus-, oheis- ja lisäpalvelut sekä niitä tuottavat organisaatiot. Hänellä on monipuolinen tuotetuntemus sekä hinta- ja hinnoitteluosaaminen. Hän hallitsee matkailupalveluiden myynti- ja jakelujärjestelmät sekä erilaisten varausjärjestelmien käytön. Hän tuntee keskeiset yhteistyökumppanit ja pystyy kommunikoimaan myös ulkomaisten yhteistyötahojen kanssa.

Hänellä on hyvä matkailumaantiedon tuntemus ja hän pystyy kertomaan asiakkaille kohdealueen sijainnista, kulttuurista, tavoista, vetovoimatekijöistä ja erityispiirteistä. Hän osaa hyödyntää matkailualan kirjallisia ja sähköisiä tietolähteitä. Hänellä on yleismatkamyynnin tarvitsemat laaja-alaiset tiedot vapaa-ajan matkustuksen tuotteista ja tuottajista.

Vaihtoehtoisesti hänellä on liikematkakonsultin tehtävien edellyttämä perusteellinen tuntemus liikematkustajille kohdistetuista tuotteista ja palveluista. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet ovat matkatoimistoalan ammattilaisia, jotka voivat työskennellä yleismatkamyynninä, liikematkakonsultteina tai alan erikoistehävissä.

MAJOITUS- JA RAVITSEMISALA

Majoitus- ja ravitsemisala jakautuu catering-alaan sekä hotelli- ja ravintola-alaan, joka sisältää laivatalouden.

CATERING-ALA

Yleistä tietoa alasta

Catering-alasta on käytetty myös nimeä ruokapalvelu- tai suur-talousala. Catering-alan yrityksissä ja toimipaikoissa valmistetaan ja tarjoillaan päivittäin usein suuriakin määriä aterioita. Osa aterioista saatetaan kuljettaa muualla tapahtuvaan tarjoi-luun ja ruokailuun. Useat alan yritykset ja toimipaikat järjestä-vät monipuolisia edustus- ja juhlatilaisuuksia. Ruuanvalmistus-tehtävissä korostuu usein ravitsemustietous ja palvelutehtävissä asiakaslähtöisyys.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Työ vaatii alan ammattitöiden osaamisen lisäksi palveluhenki-syyttä, joustavuutta, ripeyttä ja yhteistyötaitoja sekä vastuuta asiakkaiden hyvinvoinnista. Työ on pääsääntöisesti päivätyötä, mutta saattaa käsittää myös ilta- ja viikonlopputyötä varsinkin hoiva-alalla. Työrytmi voi vaihdella kiireestä rauhalliseen.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan työ jakautuu ruoanvalmistukseen, ruoan myyntiin, tarjoi-luun ja asiakaspalveluun sekä puhtaanapitoon. Yleisimpiä työ-paikkoja ovat henkilöstöravintolat sekä sairaaloiden, hoito- ja hoivalaitosten, päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten keittiöt ja ravintolat. Myös kahvilat, pikaruokapaikat, lounasravintolat sekä juhla- ja pitopalveluyritykset voivat olla catering-alan tut-kinnon suorittaneen työpaikkoja.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Alan työllisyysnäkymät ovat erittäin hyvät ja ammattitaitoisen työvoiman tarve on kasvava. Ala ei ole erityisen suhdanneherk-kä, vaan se voi tarjota vakituisia työsuhteita. Kokoaikaisen päivä- ja vuorotyön lisäksi on tarjolla myös osa-aikaista työtä.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jat-ko-opintokelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luonteva jatkokoulutusväylä on matkailu- ja rav-itsemisalan ammattikorkeakoulututkinto, restonomi (AMK). Alan yliopistotutkintoina voi suorittaa esimerkiksi elintarvike-tieteiden kandidaatin/maisterin tutkinnon. Alalla on mahdolli-suus suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

HOTELLI- JA RAVINTOLA-ALA

Yleistä tietoa alasta

Hotelli- ja ravintola-alalla tuotetaan majoitus-, ravitsemis- ja ko-kouspalveluja sekä maissa että laivoissa. Alan työ jakautuu ruoan-valmistukseen, tarjoilu- ja asiakaspalveluun, hotellin vastaanoton tehtäviin sekä puhtaanapitoon. Ala on kansainvälinen ja hyvä ammattitaito mahdollistaa työskentelyn myös ulkomailla.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Työ vaatii alan ammattitöiden osaamisen lisäksi myynti- ja pal-veluhenkisyttä, joustavuutta ja ripeyttä. Työajat vaihtelevat ja käsittävät yleensä ilta- ja viikonlopputyön. Samoin työrytmi voi vaihdella kiireestä rauhalliseen. Alalla työskentely vaatii sosiaali-suutta. Erityisesti majoituspalvelussa ja tarjoilussa työskentele-viltä edellytetään hyvää kielitaitoa.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Alan työ jakautuu keittiö-, sali- ja hotellityöhön. Työtehtävät ovat ruoanvalmistusta, tarjoilua, hotellin vastaanotto- ja myyn-titehtäviä, kokouspalvelua ja puhtaanapitoa. Työpaikkoja ovat anniskelu- ja ruokaravintolat, kahvilat ja taukopaikat, pika-ruokaravintolat, juhla- ja pitopalveluyritykset, hotellit ja muut majoitusliikkeet sekä matkustaja- ja rahtialukset.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Työvoiman tarve alalla vaihtelee alueellisesti, eri vuodenaikoina ja suhdanteiden mukaan. Matkailualan kasvun myötä hotelli- ja ravintola-alan ammattitaitoisen työvoiman tarve kasvaa.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jat-ko-opintokelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luonteva jatkokoulutusväylä on matkailu- ja rav-itsemisalan ammattikorkeakoulututkinto, restonomi (AMK). Yliopistotutkintona voi suorittaa esimerkiksi elintarvike-tieteiden kandidaatin/maisterin tutkinnon. Alalla on mahdollisuus suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatilliset perustutkinnot
Catering-alan pt
Hotelli- ja ravintola-alan pt
Ammattitutkinnot
Hotellivirkailijan at
Ravintolakokkin at
Suurtaloukokkin at
Tarjoilijan at
Erikoisammattitutkinnot
Baarimestarin eat
Dieetikokkin eat
Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen eat
Ruokamestarin eat

Ammatillinen perustutkinnot

Catering-alan pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat catering-alan keittiötoiminnot ja catering-alan asiakaspalvelu.

Suurtalouden ruokatuotannon osaamisalan (suurtaloukokki) pakolliset osat ovat suurtalouden ruokatuotanto sekä tilaus- ja teemaruokien valmistus.

Ruoka- ja asiakaspalvelun osaamisalan (palveluvastaava) pakolliset osat ovat catering-alan palvelu- ja myyntitoiminnot sekä tilaus- ja jakelupalvelut.

Lisäksi on suoritettava kaksi seuraavista valinnaisista osista: juhlapalvelut, kahvila- ja pikaruokapalvelut, ruokapalvelut asiakaskohteessa.

Tutkinnon suorittaja työskentelee toimipaikan toiminta-ajatuksen ja toimintatapojen mukaisesti ja tuntee sen palvelukokonaisuuden. Hän tuntee ja osaa soveltaa työssään virallisia ravitsemussuosituksia. Hän osaa työryhmän jäsenenä valmistaa tavallisimpia suurtalouden ruokalajeja sekä itsenäisesti paistaa raakapakasteista leipä- ja kahvilleipä tuotteita ja valmistaa tavallisimpia suurkeittiössä leivottavia tuotteita.

Hän osaa järjestää ruokien ja juomien tarjoilun ja myynnin ja esitellä tuotteita asiakkaille. Hän pystyy palvelemaan

asiakkaita molemmilla kotimaisilla ja yhdellä vieraalla kielellä.

Suurtaloukokki hallitsee ruoanvalmistuksessa tarvittavat kädenaidot ja teknologian ja hän osaa valmistaa hyvää ruokaa taloudellisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän tuntee tavallisimmat erityisruokavaliot ja kansallisen ruokakulttuurin sekä Suomessa asuvien ulkomaalaisryhmien ruokakulttuuria.

Palveluvastaava osaa tilausten vastaanoton, ruokien ja annosten pakkaamisen ja myynnin sekä jakelulogistiikan. Hän osaa hoitaa kokous- ja vierastarjoilun ja tuntee tavallisimmat erityisruokavaliot sekä kansallista ja kansainvälistä ruokaa juomakulttuuria.

Tutkinnon suorittaneilla on monipuoliset valmiudet erityyppisten suurkeittiöiden ja ateriapalveluja tuottavien yritysten ruokatuotanto-, asiakaspalvelu- ja jakelutehtäviin.

Hotelli- ja ravintola-alan pt

Tutkinnon kaikille kolmelle osaamisalalle yhteinen pakollinen osa on hotellin ja ravintolan peruspalvelut.

Hotellipalvelun osaamisalan (hotellivirkailija) pakolliset osat ovat hotelli-, ravintola- ja kokouspalvelut sekä hotellin vastaanotto- ja palvelutoiminnot.

Ravintolan ruokatuotannon osaamisalan (ravintolakokki) pakolliset osat ovat ravintolan keittiötoiminnot ja ravintola-ruokien valmistus.

Ravintolapalvelun osaamisalan (tarjoilija) pakolliset osat ovat hotelli-, ravintola- ja kokouspalvelut sekä ravintolan salitoiminnot.

Lisäksi on suoritettava kaksi seuraavista valinnaisista osista: juhlapalvelut, kahvila- ja pikaruokapalvelut, henkilöstö- ja ravintolatoiminnot, ravintolan erikoisruokatoiminnot, myynti- ja kongressipalvelut, laivatalouspalvelut.

Tutkinnon suorittaja toimii hotelli- ja ravintola-alan ja yrityksen liikeidean ja toimintaohjeiden mukaisesti. Hän hoitaa sujuvasti, palveluhenkisesti ja aloitteellisesti oman osuutensa myynti- ja palvelutilanteissa. Hän toimii asiakas-, henkilöstö-, palo-, tieto- ja omaisuusturvaan liittyvien turvallisuusmääräysten mukaan. Hän pystyy avustamaan osaamisalansa ulkopuolisissa tehtävissä. Hän tietää oman työnsä vaikutuksen yrityksen kannattavuuteen ja osaa tulkita tunnuslukuja. Hän pystyy hankkimaan tietoa eri tiedonhankintavälineistä ja arvioimaan omaa osaamistaan.

Hotellivirkailija osaa hoitaa hotellin vastaanoton päivittäiset tehtävät sekä myydä ja välittää asiakkaille hotellin tuotteita ja palveluja. Hänellä on valmiudet hoitaa kokouspalvelutehtäviä. Hän pystyy palvelemaan asiakkaita molemmilla kotimaisilla ja yhdellä vieraalla kielellä.

Ravintolakokki hallitsee liikeidean mukaisen ruoanvalmistuksen perusreseptiikkaa käyttäen. Hän osaa suunnitella ja valmistaa maukkaita ja esteettisiä annos- ja ateriakokonaisuuksia. Hän selviytyy asiakaspalvelutilanteista molemmilla kotimaisilla kielillä, hallitsee ruokaan ja palveluun liittyvän englanninkielisen perusammattisanaston ja osaa tehdä ruokalistan suomen, ruotsin, englannin ja ranskan kielellä.

Tarjoilija tuntee ravintolan palvelukokonaisuuden sekä ravintolassa myytävät tuotteet, niiden sisällön ja valmistustavat. Hänellä on hyvä ruokalajien ja juomien tuntemus ja hän osaa suositella tuotteita eri kulttuureja edustaville asiakkaille. Hän selviytyy käytännön palvelutilanteista toisella kotimaisella ja yhdellä vieraalla kielellä.

Tutkinnon suorittaneilla on monipuoliset valmiudet hotelli- ja ravintola-alan tai laivatalousalan majoitus-, ruokatuotanto- tai myynti- ja asiakaspalvelutehtäviin.

Ammattitutkinnot

Hotellivirkailijan at

Tutkinnon pakollinen osa on hotellin vastaanoton palvelut. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: hotellin kokouspalvelut, hotellin aulabaarin hoitaminen, hotellin myyntipalvelu, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee yrityksen myytävät tuotteet, palvelut ja hinnat ja myy aktiivisesti palveluja asiakkaille. Hän osaa opastaa asiakasta hotellin lähiseudun muiden matkailupalvelujen käytössä. Hän osaa käyttää vastaanoton hotelli- ja varausjärjestelmiä, koneita ja laitteita. Hän tuntee jälleenmyyjien varauskäytännöt. Hän valmistautuu asiakkaiden vastaanottamiseen ja hallitsee check in ja check out -tilanteisiin liittyvät toiminnot. Hän huolehtii asiakkaiden opastamisesta, viihtymisestä ja turvallisuudesta. Hän osaa laatia asiakkaalle laskun ja noudattaa maksuvälineisiin ja laskutukseen liittyviä tarkistusohjeita. Hän hallitsee hotellin kassa-, raportointi- ja arkistointitehtävät. Hän pystyy tarvittaessa joustavasti siirtymään avuksi tarjoilu-, kerrosuolto- ja kokouspalvelutehtäviin.

Työssään hän ottaa huomioon taloudellisuuden, kannattavuuden ja ympäristönäkökohdat. Hän palvelee asiakkaita yrityksen liikeidean ja palvelukulttuurin mukaisesti aktiivisesti, ystävällisesti ja kohteliaasti. Hän selviytyy palvelutilanteista suomen tai ruotsin kielen lisäksi sujuvasti englannin kielellä ja auttavasti jollakin muulla vieraalla kielellä. Hän osaa arvioida työnsä laatua, on sitoutunut työyhteisönsä taloudellisiin ja laadullisiin tavoitteisiin ja toimii yhteistyökykyisesti työyhteisössä. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä liikeidealtaan erityyppisten majoitusliikkeiden vastaanotossa ja asiakaspalvelutehtävissä.

Ravintolakokin at

Tutkinnon pakolliset osat ovat aamiais-, lounas- ja päivällistuotteiden valmistus sekä à la carte -aterioiden valmistus. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: ravintolan tilaus- ja juhlapalvelut, erityisruokavalioaterioiden valmistus, kasvisruokavalioaterioiden valmistus, etnisen ravintolan ruoanvalmistus, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja tuntee ruoanvalmistuksessa käytettävät käsittelemättömät ja esikäsitellyt elintarvikkeet. Suunnitellessaan ja organisoidessaan annosten ja ateriakokonaisuuksien valmistamista hän ottaa huomioon ravintolan toiminta-ajatuksen, palvelukulttuurin ja laatutavoitteet sekä asiakkaiden toiveet ja tarpeet. Hän osaa tehdä raaka-aineista ja esivalmisteista erilaisin kypsennysmenetelmin maukkaita ja kauniisti esille laitettuja vakioateriakokonaisuuksia, erityisruokavalioiden ruokalajeja ja à la carte -aterioita.

Hän hallitsee myös erikoisruoille ominaiset valmistusmenetelmät. Hän osaa organisoida, ajoittaa ja jaksottaa työnsä tarkoituksenmukaisesti. Hän huolehtii oman työpisteensä, työvälineiden, tuotanto- ja varastotilojen järjestyksestä ja puhtaudesta sekä jätteiden lajittelusta ja kierrätyksestä. Hän työskentelee omaloitteisesti, joustavasti ja vastuullisesti työyhteisönsä toimintatapoja ja alan lainsäädäntöä noudattaen. Hän selviytyy yhdellä kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä ravintolan työyhteisössä ja asiakaspalvelutilanteissa. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät vaativissa ruoanvalmistustehtävissä eri liikeideoiden mukaan toimivissa ravintoloissa.

Suurtaloukokin at

Tutkinnon pakollinen osa on joko ruoanvalmistus suurtaloudessa tai ruoanvalmistus henkilöstöravintolassa. Seuraa-

vista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: tilaus- ja juhlapalvelut, erityisruokavalioaterioiden valmistus, kasvisruokavalioaterioiden valmistus, yrittäjyys, muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja toimii henkilöstöravintolan/suurtalouden toimipaikan laatutavoitteiden ja toiminta-ajatuksen mukaisesti suunnitellessaan ja organisoidessaan asiakaslähtöisten annosten ja ateriakokonaisuuksien valmistamista. Hänellä on useiden ateriavaihtoehtojen/suurten ruokamäärien valmistamisessa tarvittava kyky ajoittaa, jaksottaa ja organisoida työnsä sekä käyttää koneita ja laitteita tehokkaasti. Hän hallitsee elintarvikkeiden vastaanotto- ja varastointitoiminnot. Hän osaa valita elintarvikkeille oikeat esikäsitely- ja esivalmistustavat.

Hän osaa valmistaa erilaisin kypsennysmenetelmin asiakkaiden makutottumusten ja erilaisten tilanteiden mukaisia ruokalajeja ja leivonnaisia. Hän pystyy muuntamaan peruseruokalajit erityisruokavalioaterioiksi. Hän osaa suunnitella ja toteuttaa ruokalajien ja aterioiden viimeistelyn ja esille laitton. Hän pystyy tarvittaessa työskentelemään jakelu-/palvelulinjastossa, ruokien annostelussa/tarjoilussa tai tuotteiden myynnissä. Hän huolehtii yhteistyössä muun henkilöstön kanssa astiahuollosta ja tilojen ja välineiden puhtaanapidosta.

Hän työskentelee sitoutuneesti ja vastuullisesti työyhteisön ohjeita ja alan lainsäädäntöä noudattaen. Hän selviytyy suullisista asiakaspalvelutilanteista yhdellä vieraalla kielellä ja pystyy hyödyntämään työssään vieraskielistä kirjallisuutta. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät itsenäisesti ja työryhmän jäsenenä ruoanvalmistus- ja asiakaspalvelutehtävissä suurtalouden toimipaikoissa tai henkilöstöravintoloissa.

Tarjoilijan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat kahvila-ravintolan myynti ja tarjoilu sekä ruokaravintolan tarjoilu. Lisäksi suoritetaan kaksi seuraavista osista: tilaus- ja kokouspalvelu, baaritarjoilu, viinitarjoilu, yrittäjyys majoitus- ja ravitsemisalalla.

Tutkinnon suorittaja on oma-aloitteinen, ystävällinen ja vastuuntuntoinen asiakaspalvelija ja toimii yrityksen liikeidean ja palvelukulttuurin mukaisesti. Hän osaa esitellä, suositella ja myydä yrityksen ruoka-, juoma- ja muita tuotteita. Ruoka- ja juomasuosituksissa hän ottaa huomioon eri kulttuurien ja uskontojen merkityksen. Hän tietää myytävien ruoka-annosten raaka-aineet ja valmistustavat sekä yrityksen liikeidean mukaiset juomat ja niiden käyttötavat. Hän palvelee ammattimaisesti myös erityisruokavaliota tarvitsevia sekä erikois- ja sesonkiruokia tilaavia asiakkaita.

Tutkinnon suorittaja kunnostaa asiakaspalvelutilat tilanteen ja tilaisuuden mukaisesti ja huolehtii niiden ja työtilojen siisteydestä ja viihtyisyydestä. Hän hallitsee tarjoilun itsepalvelulinjastosta ja noutopöydästä sekä pöytiin tarjoilun. Hän pystyy tarvittaessa avustamaan keittiöhenkilökuntaa ja siirtymään oma-aloitteisesti työtehtävästä ja -pisteestä toiseen. Hän osaa valmistaa ja viimeistellä valmistustavaltaan yksinkertaisia ruokatuotteita sekä valmistaa ja tarjoilla yleisimpiä juomasekoituksia. Hän hallitsee työssä tarvittavat kassa-, maksuväline- ja tilitystoiminnot. Hän käyttää työssään tarkoituksenmukaisia työmenetelmiä, koneita, laitteita ja apuvälineitä.

Tutkinnon suorittaja noudattaa alan lainsäädäntöä sekä työyhteisön ohjeita, määräyksiä ja toimintatapoja. Hän työskentelee taloudellisesti ja ottaa työssään huomioon turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat. Hän toimii joustavasti myös eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa. Hän selviytyy palvelutilanteista suomen tai ruotsin kielen lisäksi kahdella vieraalla kielellä. Hän osaa arvioida

omaa työtään ja hyödyntää saamaansa palautetta. Lisäksi hän hallitsee valitsemiansa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisin liikeideoin toimivien ravitsemisliikkeiden myynti- ja palvelutehtävissä.

Erikoisammattitutkinnot

Baarimestarin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat baaritarjoilu, baarin myynti- ja palvelutoiminnot. Lisäksi valitaan yksi osa seuraavista baarivastaavan tehtävien toteuttaminen, viinitarjoilu sekä yrittäjyys majoitus- ja ravitsemisalalla.

Tutkinnon suorittaja tuntee baarissa myytävät alkoholittomat ja alkoholipitoiset juomatuotteet sekä baarin koneet, laitteet, perustyövälineet ja lasit. Hän hallitsee ruokatarjoilun perusteet ja osaa esitellä, suositella, valmistaa ja tarjoilla kotimaisia ja kansainvälisiä juomasekoituksia eri palvelutilanteissa. Hän selviytyy palvelutilanteista suomen tai ruotsin kielen lisäksi sujuvasti englannilla ja auttavasti jollakin muulla vieraalla kielellä. Hän tuntee katetuottoajattelun ja hinnoittelun periaatteet. Hän hallitsee maksuvälineiden käsittelyn ja myyntitilitysten teon sekä osastonsa inventointiin, varastokirjanpitoon ja varaston kiertoon liittyvät rutiinit.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää sidosryhmäkontaktien sekä toimivan työyhteisön ja kansainvälisten trendien merkityksen baaritoiminnan kehittämiseksi. Hän osaa suunnitella eri tilanteisiin ja teemoihin liittyvää kampanjointia ja tuntee käytettävissä olevat kilpailukeinot. Työryhmän vetäjänä hän osoittaa esimiestaitoja, työehtosopimusten tuntemusta ja työvuorolistan laadintaan kuuluvaa osaamista. Hän hyödyntää työssään asiakaspalautetta ja kykenee antamaan ja vastaanottamaan palautetta työyhteisössään.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erityyppisten hotellien ja ravintoloiden asiakaspalvelutehtävissä

Dieettikokin eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat ravitsemus- ja erityisruokavaliopalvelut sekä erityisruokavalioiden suunnittelu ja tuotekehitys. Lisäksi on valittava kaksi seuraavista osista: kasvis- ja kulttuurisidonnaiset ateriapalvelut, nuorten ja lasten erityisruokavaliopalvelut, ravintolan erityisruokavaliopalvelut, vanhus- ja erityisruokavaliopalvelut ja sairaalan erityisruokavaliopalvelut. Vapaasti valittavissa on osa: yrittäjyys majoitus- ja ravitsemisalalla.

Tutkinnon suorittaja hallitsee omassa toimintaympäristössään kokkin työtehtävät sujuvasti ja ammattitaitoisesti. Hän työskentelee joustavasti ja yhteistyökykyisesti keittiön ja asiakaspalveluhenkilöstön kanssa. Hän työskentelee asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja hygieenisesti. Hän toimii tehokkaasti ja turvallisesti myös kiireen ja paineen alaisena. Hän osaa käyttää tietotekniikkaa, hakea tietoa ja seurata oman alansa muutoksia sekä osaa soveltaa uutta tietoa työhönsä.

Tutkinnon suorittaja tuntee ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavat ravitsemukselliset tekijät sekä ymmärtää ruokavalioiden merkityksen elintoiminnoille ja aineenvaihdunnalle. Tutkinnon suorittaja tuntee ruoanvalmistuksessa käytettävät perus- ja erityiselintarvikkeet sekä osaa hyödyntää niiden ravintosisältöjä ruokavalioiden toteutuksessa. Hän osaa lukea ja tulkita valmistuotteiden tuoteselosteita ja tehdä niistä tarvittavat johtopäätökset tuotteiden soveltumisesta ruokavaliolle. Hän osaa asettaa tuotteet tarjolle tai toimittaa asiallisesti pakattuna valmistamansa tuotteet asiakkaalle.

Hän hallitsee toimintaympäristönsä erityisruokavaliot ja osaa hankkia tarvitsemansa tiedot uusista ruokavalioidista. Hän tuntee eri väestöryhmien ja erityistilanteiden vaikutukset ravinnon tarpeeseen

sekä tuntee ravitsemussuosituksset. Hän tuntee uskontojen ja kulttuurien vaihtuksen ruokailuun ja ruoka-aineiden käyttöön. Hän kunnioittaa ja arvostaa asiakkaan vakaumusta ottamalla sen huomioon aterioiden suunnittelussa.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä erilaisia ruoka- ja ateriapalveluita tuottavissa valmistuskeittiöissä, suurtalouksissa, ravintoloissa, sairaaloissa, vanhainkodeissa, kouluissa ja päiväkodeissa.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat tuotanto- ja palvelutoiminnan ohjaaminen, esimiestyö sekä myynti ja markkinointi. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava yksi: kielitaito palveluja perehdyttämistilanteessa, yrittäjyys, muun ammatti- tai erikoisammattitutkinnon osa.

Näyttöympäristöksi tutkinnon suorittaja voi valita yhden seuraavista: hotellin esimiestehtävät, ravintolan esimiestehtävät, suurtalouden esimiestehtävät. Tutkinnon suorittajalta edellytetään valitun näyttövaihtoehdon mukaisen ammattitaitoisen työntekijän pätevyyttä ja kielitaitoa.

Tutkinnon suorittaja tuntee toimintaympäristönsä tuotanto- ja palveluprosessit ja asiakasrakenteen sekä alan keskeiset sidosryhmät. Hän pystyy suunnittelemaan, kehittämään, organisoimaan, ohjaamaan ja valvomaan palvelua, tuotteita ja tuotantoa asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja laatuavoitteiden mukaisesti.

Työssään hän osaa soveltaa alan sääntöjä ja sopimuksia ja valvoo niiden noudattamista. Hän pystyy arvioimaan omansa ja työyhteisön resurssit ja vastamaan yksikkönsä resurssisuunnittelusta. Hän osallistuu työhönnottoon, tuntee palkkahallintoon liittyvät asiat ja hallitsee henkilöstön perehdyttämisen. Hän ottaa ja antaa vastuuta, osaa kannustaa henkilöstöään ja pystyy arvioimaan johtamistapojaan. Hän osaa tehdä materiaali-, laite- ja työaika-suunnitelmia ja vastaa tulosyksikkönsä/osastonsa materiaalitointojen kokonaisuudesta.

Hän osaa hyödyntää päätöksenteossaan tilasto- ja tutkimustietoa, katetuottolaskentaa ja tunnuslukuja. Hänellä on valmiudet osallistua työyhteisön toimintasuunnitelman ja budjetin laadintaan. Hän pystyy suunnittelemaan ja toteuttamaan kampanja- ja teematapahtumia sekä laatimaan tarjous- ja myyntikirjeitä ja tiedotteita. Hän osaa markkinoida

ja myydä tuotteita ja palveluja ja hoitaa asiakas- ja sidosryhmäsuhteita. Hän osaa käyttää erilaisia viestintälaitteita ja tietotekniikkaa. Lisäksi hän hallitsee valitseman osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet toimia työnjohtotason tehtävissä, vuoro-esimiehinä tai pienen yksikön/osaston esimiehinä.

Ruokamestarin eat

Tutkinto muodostuu neljästä osasta: liiketoiminnan hallinta, liikeidean toteuttaminen, asiakkuuksien hallinta ja kehittäminen sekä työssä oppimisen ohjaaminen.

Ruokamestarin erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset kattavat päivittäistavara-kaupan kokonaispalveluprosessin hallinnan ja avaintehtävien hoitamisen. Tutkinnon suorittaneelle on laaja-alaiset taidot työskennellä joustavasti alan eri tehtävissä sekä edellytykset ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan.

Tutkinnon suorittaneet toimivat päivittäistavarakaupassa ruokaan liittyvissä asiakaspalvelu- ja asiantuntijatehtävissä.

KOTITALOUS- JA KULUTTAJAPALVELUT

Ala jakautuu kotityöpalveluihin ja kuluttajapalveluihin.

Yleistä tietoa alasta

Kotityöpalveluja ovat ruoka-, puhtaanapito-, vaatehuolto- ja asiakkaiden avustamispalvelut erilaisissa arkielämän tilanteissa. Kuluttajapalveluilla tarkoitetaan tässä kotitaloustuotteiden esittelyä ja myyntiä, asiakkaiden opastamista kotitaloushyödykkeiden hankinnoissa ja käytössä sekä asiakkaiden neuvomista kodin talousasioissa.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla työskentely vaatii alan ammattitöiden osaamisen lisäksi palveluhenkisyttä, sosiaalisuutta, ihmistuntemusta ja joustavuutta. Työssä kohtaa hyvinkin erilaisia asiakkaita tai asiakasryhmiä, joiden toiveita tulee kuulla. Vieras koti työympäristönä on haasteellinen ja edellyttää hienovaraisuutta, luotettavuutta ja neuvokkuutta. Työ on pääosin säännöllistä päivätyötä.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Kotitalousyrittäjän työpaikkoja ovat esimerkiksi kotityöpalveluyritykset, palvelukodit ja kodinomaiset laitokset tai pitopalveluyritykset. Ammattiura on luontevaa aloittaa kotityöpalveluyrityksen, järjestön tai kunnan palveluksessa. Jatkossa on hyvät mahdollisuudet ryhtyä itsenäiseksi yrittäjäksi. Tuoteneuvojan työpaikkoja ovat mm. kotitaloushyödykkeitä myyvät ja esitte-

levät vähittäis- ja tukkukaupat, maahantuontiliikkeet, verkko-
kaupat, tuotevalmistajat ja järjestöt.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Kotityöpalvelu on tulevaisuuden ammattiala, joka on Suomessa voimakkaassa kasvussa. Ammattitaitoisen työvoiman tarve ja kysyntä lisääntyvät jatkuvasti. Uutena alana kotityöpalvelut tarjoavat runsaasti haasteita työmenetelmien ja toimintatapojen kehittämiseksi. Erilaisten hoito- ja palvelukotien määrän lisääntyminen nostaa osaltaan työvoiman tarvetta. Osaavista kotitaloushyödykkeiden myyjistä on pulaa kaupan alalla.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luonteva jatkokoulutusväylä on matkailu- ja ravitsemisalan ammattikorkeakoulututkinto, restonomi (AMK). Yliopistotutkintona voi suorittaa esimerkiksi elintarviketieteiden kandidaatin/maisterin tutkinnon. Alalla on mahdollisuus suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen pt
Ammattiutkinto
Kotityöpalvelujen at

Ammatillinen perustutkinto

Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteiset pakolliset osat ovat kotien ruoka- ja ravitsemispalvelut sekä kotien puhtaanapito- ja tekstiilihuoltopalvelut. Kotitalouspalvelujen osaamisalan (kotitalousyrittäjä) pakollinen osa on kotityöpalvelujen tuottaminen. Kuluttajapalvelujen osaamisalan (tuoteneuvoja) pakollinen osa on tuoteneuvonta. Edellisten lisäksi on suoritettava yksi osa seuraavista: kodinomaisessa laitoksessa toimiminen, pitopalveluyrityksessä toimiminen, kotityöpalveluyrityksessä toimiminen, tuoteneuvontapalvelut toimipaikassa.

Tutkinnon suorittaja tuntee suomalaisen ruokakulttuurin pääpiirteet ja osaa valmistaa tavallista maukasta arkiruokaa, kausi- ja teemaruokia sekä leivonnaisia. Hän tunnistaa eri jalostusasteiset kotitalouden elintarvikkeet ja osaa hankkia, varastoida ja käyttää niitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Hän pystyy soveltamaan perusruokavaliota eri ikäisten asiakkaiden ja erityisryhmien ruokavalioiden ja ateriakokonaisuuksien suunnittelussa ja valmistuksessa. Hän hallitsee kotien ylläpito- ja perus-

siivouksen erilaisissa kohteissa sekä kotien tekstiilien huollon ja vaatehuollon. Työssään hän käyttäytyy palveluhenkisesti asiakkaiden yksityisyyttä kunnioittaen ja noudattaa salassapitovelvollisuutta. Kotitalousyrittäjä osaa valmistaa, markkinoida ja myydä erilaisia kotitaloustuotteita ja tuottaa palveluita, järjestää perhejuhlia ja pitoja ja harjoittaa matkailu- ja majoitustoimintaa.

Tuoteneuvoja osaa esitellä ja myydä erilaisia kotitaloustuotteita, laitteita ja palveluja sekä neuvoa niiden käytössä. Tutkinnon suorittaneilla on monipuoliset valmiudet erilaisten kotitalouspalvelujen tuottamiseen, neuvontaan ja myyntiin.

Ammattiutkinto

Kotityöpalvelujen at

Tutkinnon suorittajan on valittava kolme osaa seuraavista: kotisiivouspalvelut, kodin tekstiili- ja vaatehuoltopalvelut, kodin ruokapalvelut, avustamis- ja asiointipalvelut, pihan- ja puutarhanhoitopalvelut, kodin kunnostus- ja huoltopalvelut sekä yrittäjyys kotityöpalvelualalla

Tutkinnon suorittaja osaa valitsemien osien mukaisesti kotisiivousta, tekstiili- ja vaatehuoltoa, ruuanvalmistusta, avustamis- ja asiointipalveluja, pihan- ja puutarhanhoitoa sekä kodin kunnostusta ja huoltoa ammattimaisesti ja asian-
tuntevasti. Hänellä on taitoa olla vuorovaikutuksessa eri-ikäisten ihmisten

kanssa ja hän kykenee neuvottelemaan asiakkaan kanssa kulloisestakin avun tarpeesta ja toimintatavoista. Hän kunnioittaa kaikessa toiminnassaan asiakkaan omaisuutta, yksityisyyttä, tapoja ja tottumuksia. Hän toimii huolellisesti, vastuuntuntoisesti ja joutuisasti sekä hygieenisesti ja järjestelmällisesti ottaen huomioon muun kodissa tapahtuvan toiminnan. Hän on toimissaan oma-aloitteinen, luotettava ja hienotunteinen. Työ edellyttää lisäksi asiakaspalvelu- ja markkinointitaitoja palvelun onnistumiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä kodin ylläpitosiivouksen ja perussiivouksen ammattimaisesti. Hän tuntee tavallisia kodin sisustuksessa käytettyjä viherkasveja sekä kykenee hoitamaan niitä asiakkaan ohjeiden mukaisesti. Hän tuntee erilaisia kodin pintamateriaaleja ja osaa hoitaa ja puhdistaa niitä. Hän osaa pestä ja jälkikäsitellä asiakkaan pyykin. Hän osaa puhdistaa tekstiilipintaisia huonekaluja tai mattoja painehuuhtelulaitteella. Hän tuntee tavallisia jalkineita ja osaa puhdistaa erilaisia jalkineita ja hoitaa niitä.

Tutkinnon suorittaja osaa ohjata asiakasta käyttämään liikepesuloiden palveluita silloin, kun tekstiilin hoito-ohjemerkinä sitä edellyttää tai kun se on tuoteturvallisuuden kannalta välttämätöntä tai taloudellisesti järkevää. Hän kykenee valmistamaan taloudellisesti kotiruokaa.

Hän osaa suunnitella ja toteuttaa asiakkaan erityisruokavalion mukaisia ateriakokonaisuuksia. Hän osaa leipoa ja pystyy ideoimaan yhdessä asiakkaan kanssa vierastarjoilun ja toteuttamaan sen.

Tutkinnon suorittaja avustaa asiakasta selviytymään päivittäisissä toiminnoissa. Hän tuntee alueen palvelujärjestelmän ja osaa etsiä siitä tietoa esimerkiksi perusturvavirastosta, kirjastosta tai Internetistä. Hän avustaa asiakasta liikkumaan ja asioimaan turvallisesti kodin ulkopuolella. Hän asioi asiakkaan puolesta ja tuntee asioiden hoitamisen edellyttämät vaatimukset.

Tutkinnon suorittaja osaa hoitaa asiakkaan pihan nurmikkoa ja mahdollista kasvimaata sekä pihaan liittyviä kiveyksiä ja laatoituksia sekä puita, pensaita ja

istutuksia. Hän osaa puhdistaa ja kunnostaa asiakkaan pihan kulkuväyliä ja piharakenteita sekä -kalusteita.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä kodin kunnostus- ja huoltotehtäviä muun muassa kokoamaan tai huoltamaan kodin huonekaluja, kalusteita, pihakalusteita ja laitteita. Hän tietää, mihin asioihin tarvitaan erityisiä lupia ja tietää rahoituskanavat sekä mahdollisuuden kotitalousverovähennykseen.

Tutkinnon suorittaja tietää kotityöpalvelualan tarjoamat mahdollisuudet yritystoiminnan käynnistämiseen. Hän tietää yritystoiminnan peruskäsitteet ja erilaiset yritysmuodot. Hän tuntee yritystoiminnan vaatimukset ja osaa arvioida omia edellytyksiään yrittäjänä. Hän

noudattaa työturvallisuusohjeita ja huolehtii työskentely-ympäristön turvallisuudesta. Hän työskentelee ympäristöä säästävästi, jätehuollon mukaisesti ja ergonomisesti oikein. Hän ottaa huomioon oman työsuorituksensa vaikutukset yrityksen tulokseen.

Kotityön ammattilainen työskentelee asiakkaiden kodeissa joko palveluja tuottavan yrityksen, yhdistyksen tai julkisen työnantajan työntekijänä alan yrityksessä tai yrittäjänä kuten itsenäisenä ammatinharjoittajana.

PUHDISTUSPALVELUT

Yleistä tietoa alasta

Puhdistuspalveluilla tarkoitetaan työ- ja asuinympäristönä olevien toimitilojen ylläpito- ja perussiivousta (siivousala) sekä vaatteiden ja tekstiilien puhdistusta ja vuokrausta (tekstiilihuolto-palvelut). Siivousala on nopeasti kehittyvä ja haasteellinen ala, joka tarjoaa vaihtelevia työympäristöjä- ja tehtäviä. Puhdistuspalveluihin liittyy erilaisia oheistehtäviä, kuten kiinteistönhoitoa, toimisto- ja kokouspalveluja sekä asiakkaiden avustamista. Puhdistuspalveluilla vaikutetaan elinympäristön viihtyisyyteen, terveellisyteen ja turvallisuuteen ja sitä kautta ihmisten hyvinvointiin.

Mitä alalla työskentely vaatii?

Alalla työskentely vaatii monipuolista ammatillista osaamista, vastuuntuntoa ja oma-aloitteisuutta. Puhtauden tuottamisen ja erilaisten asiakaspalvelutehtävien lisäksi työntekijältä edellytetään ryhmätyötaitoja, joustavuutta, asiakaspalvelutaitoja ja kykyä itsenäiseen työskentelyyn. Siivousalalla voi usein itse vaikuttaa työskentelyrytmiin sekä työn päivittäiseen sisältöön.

Yleisimmät työtehtävät ja -paikat alalla

Siivousalan työpaikkoja ovat siivouspalveluyritykset, sosiaali- ja terveydenhuollon laitokset, majoitusliikkeet, teolliset tuotanto-

laitokset ja muut toimitilat. Tekstiilihuolto-palvelujen työpaikoja ovat erityyppiset pesulat, hotellit, tekstiilien vuokrausyritykset tai pesulatöiden vastaanottomyymälät. Erityisesti siivousalalla on mahdollista toimia myös yrittäjänä.

Työllisyys- ja kehitysnäkymät

Siivousalalla tarvitaan runsaasti uusia ammattilaisia. Siivousala on nopeasti kehittyvä ja haasteellinen ala, joka tarjoaa vaihtelevia työympäristöjä ja työtehtäviä. Ammattitaitoisilla työntekijöillä on hyvät uralla etenemis- ja jatkokoulutusmahdollisuudet. Tekstiilihuoltoalalla työvoimantarve on kohtalainen.

Jatko-opintomahdollisuudet

Kolmivuotisen perustutkinnon suorittaneella on yleinen jatko-opintokelpoisuus pyrkiä ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin. Luonteva jatkokoulutusväylä on matkailu- ja ravitsemisalalan ammattikorkeakoulututkinto, restonomi (AMK). Yliopistotutkintoina voi suorittaa mm. teknillistieteellisellä koulutuslalla soveltuvan diplomi-insinöörin tutkinnon. Alalla on mahdollisuus suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkintoja.

TUTKINNOT

Ammatillinen perustutkinto
Puhdistuspalvelujen pt
Ammattitutkinnot
Laitoshuoltajan at
Tekstiilihuollon at
Erikoisammattitutkinnot
Pesulateknikon eat
Siivousteknikon eat
Siivoustyönohjaajan eat

Ammatillinen perustutkinto

Puhdistuspalvelujen pt

Tutkinnon molemmille osaamisaloille yhteinen pakollinen osa on puhdistuspalvelut. Siivousalan osaamisalan (toimitilahuoltaja) pakolliset osat ovat siivouspalvelut ja toimitilapalvelut. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kaksi: siivouspalvelut erityiskohteessa, asiakkaan kohtaaminen ja avustaminen, siivouspalveluyrityksessä toimiminen. Tekstiilihuollon osaamisalan (tekstiilihuoltaja) pakollinen osa on tekstiilihuoltopalvelut.

Valinnaisista osista vesipesulan toiminta, kemiallisen pesulan toiminta, tekstiilien vuokraus, pesumyymälän toiminta ja mattohuolto on suoritettava kolme osaa, joista yhden on oltava joko vesipesulan toiminta tai kemiallisen pesulan toiminta tai kaksi osaa: sekä vesipesulan toiminta että kemiallisen pesulan toiminta.

Tutkinnon suorittaja ymmärtää puhdistuspalvelualan palvelutyöksi ja viestittää sitä omalla olemuksellaan. Hän toimii joustavasti ja vastuullisesti työyhteisön ja organisaation toimintaperiaatteiden mukaisesti tehdä ylläpitosiivousta. Hän osaa käyttää, puhdistaa ja säilyttää ylläpitosiivouksen välineitä ja hallitsee imurien ja yhdistelmäkoneiden käytön. Hän tuntee yleisimmät pesulapalvelut ja suoriutuu tavallisimpien tekstiilien huollosta. Hän ottaa puhdistusmenetelmien ja materiaalien valinnoissa huomioon ympäristöä säästävät vaihtoehdot.

Toimitilahuoltaja osaa tulkita atk-pohjaisten siivoustyön määrämitoitusoh-

jelmien työohjeita ja valita tilanteeseen sopivan ylläpito- ja perussiivoustavan. Hän osaa yhdistää siivouspalveluihin muita palvelutehtäviä toimipaikan toiminta-ajatuksen ja liikeidean mukaan. Hän pystyy työskentelemään erilaisten toimipaikkojen neuvonta- ja infopisteissä ja suoriutuu tavallisimmista toimistotehtävistä. Hän osaa toteuttaa esitettyjen toivomusten mukaiset kokousjärjestelyt ja tarjoilut.

Tekstiilihuoltaja osaa neuvoa asiakkaita pesulapalvelujen valinnassa ja pystyy osallistumaan alan palvelu- ja myyntitapahtumaan. Hän osaa käyttää pesulan koneiden ja laitteiden automaatiikkaa ja automaattisen tiedonkäsittelyn perustointoja.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet erilaisten tilojen, laitteiden ja tekstiilien puhdistukseen ja huoltoon liittyviin tehtäviin.

Ammattitutkinto

Laitoshuoltajan at

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat siivouspalvelujen tuottaminen ja perussiivouspalvelut. Lisäksi on valittava kolme seuraavista osista: ateriapalvelut, aula- ja kokouspalvelut, erityiskohteiden siivouspalvelut, huolenpitopalvelut, kielitaito palvelutilanteissa, kiinteistönhuoltopalvelut, tekstiilien huoltopalvelut, tuhoeläinten torjuntapalvelut, viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen, välinehuoltopalvelut, ympäristönhuoltopalvelut, yrittäjyys puhdistuspalvelualalla. Yhtenä valinnaisena osana voi olla työtehtäviin läheisesti liittyvän muun ammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja pystyy tekemään työtään ammattimaisesti ja asiakaslähtöisesti. Hän toimii vastuullisesti yhteistyössä asiakkaiden ja työyhteisön jäsenten kanssa. Hän osaa arvioida omaa työtään ja työskentelee taloudellisesti.

Tutkinnon suorittaja suunnittelee ja tekee ylläpitosiivoustyöt ja perussiivous-

työt työohjeiden tai palvelukuvauksen, asiakkaan tarpeiden ja tilojen toiminnan mukaisesti. Hän hallitsee siivousmenetelmät ja niissä käytettävät siivousaineet, -välineet ja -koneet.

Tutkinnon suorittaja tietää ravitsemuksen merkityksen ihmisen hyvinvoinnille. Hän ottaa huomioon asiakkaiden erilaiset ruokavaliot ja kulttuurierot. Hän osaa tehdä asiakaskohteessa erilaisia ateriapalveluja, kuten aamiais-, välipala- tai kokoustarjoiluja. Hän pystyy tekemään tarvittaessa ruokien annostelu- ja jakelutehtäviä ja osallistuu astiahuoltoon. Hän tietää omavalvonnan ja hygienian merkityksen ateriapalvelussa.

Tutkinnon suorittaja tekee asiakaskohteessa tarvittavia aula- ja kokouspalveluja ja huolehtii tarvittaessa kokoustarjoilujen järjestämisestä.

Tutkinnon suorittaja tekee asiakkaan tarvitsemia erityiskohteiden siivouspalveluja. Tutkinnon suorittaja suunnittelee ja tekee valitsemansa erityiskohteen siivouksen tai puhdistuksen työtilauksen, asiakkaan tarpeiden ja tilojen toiminnan mukaisesti.

Tutkinnon suorittaja kohtelee asiakkaita tasa-arvoisesti ja itsenäisen ja empaattiseen vuorovaikutukseen. Hän tietää työnsä vastuullisuuden ja luottamuksellisuuden toimiessaan asiakaskohteessa. Tutkinnon suorittaja avustaa asiakkaita päivittäisissä toiminnoissa, kuten henkilökohdalliseen hygieniaan, ateriointiin, liikkumiseen ja viriketoimintaan liittyvissä asioissa.

Tutkinnon suorittaja tietää oman persoonansa ja vuorovaikutuksen merkityksen osana asiakaskohteen yrityskuvaa. Hän selviytyy oman äidinkielen lisäksi jollakin muulla kielellä erilaisista asiakaspalvelutilanteista ja ohjaa omalta osaltaan asiakkaita palveluketjussa.

Tutkinnon suorittaja tekee asiakaskohteessa tarvittavia kiinteistönhuoltotehtäviä ja tekstiilienhuoltopalveluja. Hän

tietää asiakaskohteen kiinteistöhuollon eri osa-alueet. Hän seuraa ja havainnoi tilojen ja kiinteistön kuntoon liittyviä korjaustarpeita ja ilmoittaa niistä sovittulla tavalla. Hän tekee asiakaskohteen tarpeiden mukaisia kiinteistöhuolto-tehtäviä. Hän tietää yleisimmät materiaalit ja tekstiilien hoito-ohjeet ja valitsee huoltotavan ohjeiden mukaan.

Tutkinnon suorittaja osaa neuvotella tuhoeläinten torjunnasta asiakkaan kanssa. Hän pystyy tarkastamaan rakennukset, tilat ja materiaalit tuhoeläinten havaitsemiseksi. Hän tunnistaa tuhoeläimet ja laatii tarkastusraportin. Hän suunnittelee ja tekee tuholaistorjuntaohjelman sekä toteuttaa jälki-tarkastuksen ja laatii vaaditut raportit.

Tutkinnon suorittaja osaa tehdä viherkasvien huoltopalveluja ja asiakastilojen muuhun viihtyisyyteen liittyviä tehtäviä. Hän tuntee viherkasvit ja huoltaa niitä ammattimaisesti. Hän osaa suunnitella ja tehdä työkohteeseen leikkokukka- ja silkkikukka-asetelmia ja huoltaa niitä. Hän kykenee huolehtimaan asiakastilojen viihtyisyydestä ja somistamaan asiakastilat asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Tutkinnon suorittaja tietää välinehuollon merkityksen osana asiakkaan turvallisuutta. Hän hallitsee asiakaskohteen tavallisimpien tutkimus- ja hoitovälineiden esikäsitteilyn, puhdistuksen ja desinfioinnin. Hän tietää välineille asetetun puhtausluokituksen ja välineiden huoltokierron asiakaskohteessa. Hän huolehtii välineiden kuljetuksesta, säilytyksestä ja varastoinnista.

Tutkinnon suorittaja tietää yritystoiminnan peruskäsitteet ja erilaiset yritysmuodot. Hän arvioi omia edellytyksiään ja valmiuksiaan toimia yrittäjänä ja käynnistää yritystoiminta.

Tutkinnon suorittaja käyttää työssään ergonomisia työtapoja, noudattaa työturvallisuusohjeita ja tietää työnsä ympäristövaikutukset. Hän tietää asiakaskohteen jätehuolto-ohjeet ja toiminta-

tavat sekä niihin liittyvät lait, säädökset ja ohjeet.

Tutkinnon suorittaneet työskentelevät puhdistuspalvelualan ammattilaisena esimerkiksi seuraavilla ammattinimikkeillä: siivooja, porras- tai teollisuussivooja, palveluvastaava, kerroshoitaja, kouluhuoltaja, laitoshuoltaja, sairaalahuoltaja, laitospulainen, sairaala-apulainen, hoitoapulainen, päiväkotiapulainen tms. Hän voi toimia myös yrittäjänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana.

Tekstiilihuollon at

Tutkinnon pakollinen osa on joko vesipesu tai kemiallinen pesu. Toisen näistä voi suorittaa valinnaisena, jolloin se vastaa kahta valinnaista osaa. Seuraavista valinnaisista osista on suoritettava kolme (tai yksi jos on suorittanut molemmat pakolliset osat): sairaalatekstiilien huolto, leikkaussalitekstiilien huolto, erikoistekstiilien huolto, pesumyymäläpalvelut, mattohuoltopalvelut, tekstiilivuokrauspalvelut, asiakaspalvelu ja pesulan tietojärjestelmät, nahka- ja turkishuoltopalvelut, yrittäjyys pesula-alalla, tekstiilihuollon logistiikka, kielitaito palvelutilanteissa.

Tutkinnon suorittaja tuntee erilaiset pesulatyypit, niiden toimintamuodot ja palvelut. Hän tietää pesulatoiminnan kustannusten muodostumisen ja osaa suorittaa pesulatoimintaan liittyviä laskutoimituksia. Hän osaa hyödyntää työssään tietotekniikkaa ja pesulan tietojärjestelmiä. Hän tuntee materiaalit ja pesutapahtuman eri tekijöiden yhteisvaikutuksen ja osaa valita tekstiilien hoito-ohjeiden mukaisen huoltotavan. Hän tuntee erilaisten pesuloiden pesulaprosessin vaiheet sekä ympäristöystävällisen käytön.

Hän osaa käyttää hyväkseen pesula-alan automaatiota ja tuntee pesukoneen toimintaperiaatteet ja ohjelmien rakenteen. Hän tuntee vastualueensa koneiden ja laitteiden häiriömerkit ja tietää miten toimia häiriötilanteissa. Koneita ja laitteita hän käyttää tehokkaasti. Hän osaa

päätellä tekstiiliryhmien jälkikäsitteilymenetelmät ja tietää tahrannoistojen ja uusintapesukäytännöt. Hän tuntee pesulatyön riskit ja toimii työsuojeluohjeiden mukaisesti. Hän työskentelee itsenäisesti, suunnitelmallisesti ja joustavasti. Asiakaspalvelutilanteet hän hoitaa ystävällisesti ja luontevasti ja osaa opastaa asiakasta palvelun valinnassa. Lisäksi hän hallitsee valitsemiensa osien tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä vesipesua ja/tai kemiallista pesua suorittavien laitosten tai palvelupesuloiden tekstiilihuolto- ja asiakaspalvelutehtävissä.

Erikoisammattitutkinnot

Pesulateknikon eat

Tutkinnon pakolliset osat ovat tekstiilihuoltotyön johtaminen, tekstiilihuoltopalvelujen kehittäminen ja kannattava tekstiilihuoltotoiminta. Lisäksi on suoritettava yksi seuraavista valinnaisista osista: tekstiilihuollon asiakaspalvelu ja markkinointi, tekstiilivuokraustoiminta, tekstiilihuoltopalvelujen laatu- ja ympäristöasioiden kehittäminen, kielitaito palvelu- ja perehdyttämistilanteissa, yrittäjyys tekstiilihuoltoalalla tai muu erikoisammattitutkinnon alaan soveltuva tutkinnon osa.

Pesulateknikon erikoisammattitutkinnon suorittaneen henkilön on osattava johtaa pesulatyötä yrityksen tai organisaation arvoja ja toimintaperusteita noudattaen. Hänen on osattava vastata tiedottamisesta ja markkinoinnista sekä sisäisesti että erilaisille sidosryhmille. Hänen on osattava toimia vuorovaikutteisesti, asiakaskeskeisesti, tilannejoustavasti ja tuloksellisesti. Hänen on osattava kerätä asiakas- ja työyhteisöpalautetta ja osattava hyödyntää sitä toiminnassaan.

Hänen on osattava kokouskäytännöt ja hallittava henkilöstön hankkimiseen, työhön ottamiseen ja perehdyttämiseen liittyvät tehtävät sekä myös tekstiilihuollon henkilöstön työn opastaminen ja oh-

jaaminen. Hänen on tunnettava työläin-säädäntö ja osattava soveltaa sitä käytännön sekä pystyttävä kehittämään sekä työorganisaatiotaan että sen henkilöstöä, arvioimaan omaa toimintaansa ja muuttamaan toimintaansa saamansa palautteen perusteella.

Tutkinnon suorittaneen on pystyttävä toimimaan alansa asiantuntijana tekstiilihuoltopalvelujen ja niiden laadun kehittämässä. Hänen on osattava myös suunnitella pesulan tilaratkaisuja koneineen ja laitteineen. Hänen on osattava pesulaprosessin suunnittelu ja logistiikka. Hänen on osattava markkinoida tekstiilihuoltopalveluja ja oheispalveluja kannattavasti eri asiakasryhmille.

Tutkinnon suorittaneen on pystyttävä seuraamaan yrityksensä tai vastuualueensa kustannuksia ja kannattavuutta. Hänen on osattava talousarvion laadinta ja kustannuslaskenta, hankintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä käytännön maksuliikennetoimintoihin liittyvät asiat.

Lisäksi tutkinnon suorittajan on osattava tekstiilihuollon asiakaspalvelu ja markkinointi tai tekstiilivuokraustoiminta tai tekstiilihuollon laatu- ja ympäristövaatimusten kehittäminen tai kielitaito palvelu- ja perehdyttämistilanteissa tai yrittäjyys tekstiilihuoltoalalla.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä pesuloissa työntekijäryhmän työnjohtajana tai muutaman henkilön esimiehenä, asiakaspalveluvastaavana tai ohjaajana tai pesumyymälän hoitajana. Pesulateknikko voi toimia myös alan itsenäisenä yrittäjänä, asiantuntijatehtävissä sekä alaan liittyvien koneiden ja laitteiden sekä kemikaalien markkinointi- ja myyntitehtävissä.

Siivousteknikon eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat siivoustyön johtaminen, siivouspalvelujen suunnittelu ja kehittäminen sekä siivoustoimen kustannuslaskenta ja hankinnat. Seuraavista valinnaisista osista on suori-

tettava yksi: asiakas-, tiedotus- ja markkinointitilaisuuksien toteuttaminen, puhdistuspalvelujen laatu- ja ympäristöasioiden kehittäminen, kielitaito palvelu- ja perehdyttämistilanteissa, yrittäjyys puhdistuspalvelualalla, muun ammattitai erikoisammattitutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee monipuolisesti käytännön siivoustyön. Hän tuntee organisaationsa arvot, toiminta-ajatuksen ja liikeidean ja on perehtynyt erilaisiin johtamisenetelmiin, -tyyleihin ja -tapoihin. Hän tuntee vastuualueensa asiakaskohteiden toiminnan ja tavoitteet, vastaa omasta ja henkilöstönsä työn laadusta ja ymmärtää hyvän palvelun merkityksen. Hän hyödyntää asiakas- ja työyhteisöpalautetta toiminnassaan ja antaa henkilöstölleen palautetta. Hän hallitsee vastuualueensa henkilöstöhallinnolliset tehtävät, tietää henkilöstön hankintatavat ja tuntee keskeisen työläinsäädännön.

Hän osaa laatia perehdyttämissuunnitelman ja käyttää ammattitietämystään henkilöstön perehdyttämisessä, ohjaamisessa ja opastamisessa. Hän kannustaa henkilöstöään toimimaan asiakaskeskeisesti, joustavasti ja tuloksellisesti. Hän arvioi ja kehittää omaa ja henkilöstönsä työtä sekä palvelun laatua, huolehtii omalta osaltaan laatujärjestelmän toteutumisesta ja osallistuu organisaationsa kehittämishankkeisiin. Hän suunnittelee ja kehittää siivous- ja oheispalveluja yhteistyössä asiakkaiden ja henkilöstönsä kanssa.

Hän osaa hinnoitella palvelut ja markkinoida siivous- ja oheispalveluja asiakkaille. Hän tuntee siivoustyön mitoitusjärjestelmät ja osaa tehdä asiakaskohteiden työohjeet ja laatuvaatimukset. Hän hallitsee tilasuunnittelun/rakennussuunnittelun perusteet ja osaa arvioida rakennuksen siivottavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Hän osaa käyttää talouden tunnuslukuja toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Hän tuntee budjetoiminnan ja kustannuslaskennan ja pystyy vas-

taamaan organisaationsa hankintasuunnitelmista ja hankinnoista.

Hän hallitsee kokous- ja neuvottelukäytännön, viestii luontevasti suullisesti ja kirjallisesti ja osaa hyödyntää työssään tietotekniikkaa. Lisäksi hän hallitsee valitsemansa osan tiedot ja taidot.

Tutkinnon suorittaneilla on valmiudet työskennellä siivousalan työnjohto-, esimies- ja asiantuntijatehtävissä.

Siivoustyönohjaajan eat

Tutkinnon kaikille yhteiset osat ovat siivoustyön ohjaaminen ja siivouspalvelujen organisointi. Lisäksi valitaan yksi seuraavista osista: kielitaito ohjaustilanteissa, monikulttuurisuus siivoustyön ohjaamisessa, ympäristöhuoltopalvelujen ohjaaminen ja neuvonta, yrittäjyys puhdistuspalvelualalla ja muun erikoisammattitutkinnon tutkinnon osa.

Tutkinnon suorittaja hallitsee monipuolisesti käytännön siivoustyön ja siivouksen ammattitekniikan. Hän perehdyttää työntekijöitä organisaation tai yrityksen ja asiakaskohteen uusiin tai muuttuneisiin tehtäviin. Hän suunnittelee ja toteuttaa asiakaskohteen tehtäväkohtaisen opastuksen. Hän ohjaa työntekijöitä työskentelemään asiakaslähtöisesti, eri puhtaustasovaatimusten mukaisesti, hygieenisesti, ergonomisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Tutkinnon suorittaja suunnittelee ja organisoii asiakaskohteen käytännön siivous- ja muut palvelutyöt asiakaslähtöisesti ja laadukkaasti itse työhön osallistuen. Hän tekee vastuualueensa tarviketilaukset ja huolehtii tarvikkeiden varastoinnista. Hän tietää työn mitoituksen perusteet ja merkityksen palvelujen suunnittelun ja käytännön työn kannalta. Hän osaa suunnitella ja organisoida kohteen työalueet ja palvelutehtävät valmiiden työmäärälaskelmien, palveluvauksen tai työohjeiden perusteella. Hän selviytyy jollakin muulla kielellä kuin omalla äidinkielellään erilaisista asiakas-

palvelutilanteista ja työntekijöiden perehdyttämisestä.

Tutkinnon suorittaja toimii luontevasti eri kulttuureista tulleiden ihmisten kanssa. Hän ottaa huomioon erilaiset kulttuurit ja niistä johtuvat erot viestinnässä ja vuorovaikutustilanteissa. Hän pyrkii aktiivisesti poistamaan ennakkoluuloja eri kulttuureista tulleita kohtaan. Hän perehdyttää ja ohjaa eri kulttuureista tulleita heidän työ- ja kielitaitonsa edellyttämällä tavalla. Hän huolehtii omalta osaltaan hyvän työilmapiirin kehittymisestä työyhteisössä.

Tutkinnon suorittaja tietää organisaationsa tai yrityksensä ja työkohteensa ympäristöjärjestelmän periaatteet ja noudattaa niitä työssään. Hän tuntee keskeiset jätehuoltoon liittyvät lait ja säädökset ja arvioi asiakaskohteen jätehuoltoon liittyviä asioita niiden pohjalta. Hän ohjaa ja neuvoo ympäristönhuoltoon liittyvissä asioissa työntekijöitä ja asiakasta.

Tutkinnon suorittaja tietää puhdistuspalvelualan tarjoamat mahdollisuudet yritystoiminnan käynnistämiseen. Hän tietää yritystoiminnan peruskäsitteet ja erilaiset yritysmuodot. Hän tietää, mitä tekijöitä on huomioitava yritystoimintaa suunniteltaessa.

Tutkinnon suorittaja toimii kaikessa asiakaslähtöisesti, laatutietoisesti ja yhteistyökykyisesti. Hän pystyy arvioimaan omaa työtään ja kielitaitoaan kaikissa asiakaspalvelu- ja yhteistyötilanteissa sekä työntekijöiden perehdyttämisessä ja ohjaamisessa. Hän suorittaja tietää organisaationsa tai yrityksensä kustannusten seurantajärjestelmän ja seuraa oman vastualueensa kustannuksia.

Tutkinnon suorittaja voi laajentaa ammattitaitoaan suorittamalla valinnaisena työtehtäviin läheisesti liittyvän erikoisammattitutkinnon tutkinnon osan, ei kuitenkaan siivousteknikon erikoisammattitutkinnosta.

Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä puhdistuspalvelualalla esimerkiksi palveluohjaajana, siivoustyönohjaajana, ryhmän vetäjänä, ryhmänvanhimpana tai tiimivastaavana. Hän voi toimia myös yrittäjänä tai itsenäisenä ammattiharjoittajana.

AMMATILLINEN KOULUTUS SYKSYLLÄ 2008

Seuraavilla sivuilla esitellään syksyllä 2008 alkavaa aikuisten ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin johtavaa koulutusta sekä muuta ammatillista koulutusta.

Koulustarjonta on kerätty helmikuussa Opetushallituksen oppilaitostietojärjestelmä Optista, jonne koulutuksenjärjestäjät ovat tallentaneet tiedot.

Perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat ns. näyttötutkintoja, jotka suoritetaan ammattikokein. Tutkintojen suorittamiseksi järjestetään yleensä valmistavaa koulutusta, jonka pituus vaihtelee. Riittävän työkokemuksen tai aikaisemman koulutuksen perusteella voi suorittaa tutkinnon ilman koulutusta.

Lisätietoa tutkinnoista ja koulutuksista saa koulutuksenjärjestäjiltä. Tietoa koulutusrakenteesta löytyy osasta Näyttötutkinnot sivulta 45.

Aikuiset voivat hakea myös nuorten koulutukseen yhteishaun kautta. Nuorten koulutusta esitellään oppaissa *Koulutusopas 1–2 – Ammatillinen ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö*. Oppaat ilmestyvät marraskuussa ja tammikuussa.

Ammattikorkeakoulujen tutkintoihin johtavaa aikuiskoulutusta esitellään oppaassa *Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus – Yrkeshögskolornas vuxenutbildning*, joka ilmestyy helmikuussa. Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutusta esitellään oppaassa *Ammattikorkeakoulujen valintaopas – Yrkeshögskolornas urval*, joka ilmestyy tammikuussa.

Yliopistojen tutkintoon johtavaa koulutusta esitellään oppaassa *Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*, joka ilmestyy tammikuussa.

LYHENTEET

Pohjak.	pohjakoulutusvaatimus
PK	perus-, keski- tai kansakoulu
YO	lukio tai ylioppilastutkinto
PK/YO	molempia otetaan ja opetus sovelletaan pohjakoulutuksen mukaan
AK	ammattillinen tutkinto
YO/AK	lukio, ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto
ER	mukautetun opetussuunnitelman mukaiset opinnot
Muoto	opetusmuoto
I	iltaopetus
P	päiväopetus
M	monimuoto-opetus
I/M	yhdistetty iltä- ja monimuoto-opetus
P/M	yhdistetty päivä- ja monimuoto-opetus
E	etäopetus
P/I	päivä- ja iltapäiväopetus
Hakuajan	päättymisaika/Opetuksen alkamisaika
K	opetus alkaa keväällä
S	opetus alkaa syksyllä
JH	jatkuva haku
Laajuus	opintojen laajuus
ov	opintoviikko; yksi opintoviikko vastaa noin 40 tunnin työtä.

Koulutus esitellään koulutus- ja opintoalojen mukaisessa järjestyksessä maakunnittain.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak. Muoto Kesto Laajuus Haku päättyy Opetus alkaa

HUMANISTINEN JA KASVATUSALA

VAPAA-AIKA- JA NUORISOTYÖ

UUSIMAA

Kanneljärven Opisto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma, Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja

PK	M	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Haku aika 1.4.–30.4.2008. Tiedustelut (019) 357 811 tai www.kannelopisto.fi. Tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, suoritus aika 1,5–2 v. Koulutus on tarkoitettu aikuisille alan työkokemusta omaaville, joilta puuttuu ammatillinen tutkinto. Aikaisemmat opiskelut sekä alan työkokemuksen voi hyödyntää korvaavina suorituksina tai osallistua suoraan näyttöihin.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen sisältyy 40 ov teoriaopintoja sekä 30 ov työssäoppimista ja ammatilliset näytöt (12 ov). Valmistava koulutus alkaa seuraavan kerran 1.9.2008. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, joka sisältää lähiopetusta, etätehtäviä, työssä oppimista, projektitöitä sekä ammatilliset näytöt. Opiskelu on maksutonta, ja siihen sisältyy lähiopetusjaksoilla ruokailut ja mahdollisuus majoittua. Valmistavaa koulutusta tarjotaan myös oppisopimuskoulutuksena, joka alkaa kaksi kertaa vuodessa, elo- ja tammikuussa. *Opiskelijamaksu:* Koulutus on maksutonta. Materiaalikorvausta peritään 50 euroa/lk. Näyttötutkintomaksu on 50,50 euroa.

Luther-opisto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma, Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja

YO/AK	P/M	2,5 v	120 ov	19.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta jo omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua. Lähiopetus on päivisin n. klo 8.30–15.15. Mahdollisuus maksuttomaan asuntolapaikkaan pitkämatkalisille. Ilmainen lounas.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

AK	I/M	1,5 v	40 ov	6.8.2008
----	-----	-------	-------	----------

Toteutus ja sisältö: Pohjakoulutusvaatimuksena alaa sivuava peruskoulutus tai siitä vastaavat tiedot ja taidot sekä n. 3 vuoden työkokemus alalta. Koulutukseen liittyy työssäoppimisyaksoja erityisohjauksen ympäristössä. Työssäoppiminen on mahdollista suorittaa omassa työpaikassa, mikäli työaika soveltuu oppimisympäristöksi. Koulutuksen voi suorittaa joko työn ohessa tai päätoimisena opiskeluna. Lähiopetus on iltaisin n. klo 16.30–20.15.

Lisätietoja osoitteesta www.seurakuntaopisto.fi

Opiskelumaksu: 300 euroa. Tutkintomaksu 50,50 euroa/koko tutkinto.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak. Muoto Kesto Laajuus Haku päättyy Opetus alkaa

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	20.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----	-----------	----------

Suuntautuminen: Erityiskasvatus ja ohjaus, Moniammatillinen työ, Yhteisöllisyys ja osallisuus, Kulttuurien vuorovaikutus, Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä ohjaaminen ja tukeminen, Erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja heidän, perheidensä ohjaaminen ja tukeminen, Yrittäjyys

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistujille tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opiskelija valitsee opintotarjottimelta tarvitsemansa opintokokonaisuudet. Opetusta järjestetään pääsääntöisesti iltaisin klo 18–21. Ammattitutkintoon liittyvät tutkintotilaisuudet ovat päiväsaikaan.

Opiskelijamaksu: 80 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa

SATAKUNTA

Kankaanpään opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	40 ov	5.5.2008	5.9.2008
----	---	-------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Lasten ja nuorten erityiskasvatus ja -ohjaus sekä toiminnan organisointitehtävät

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään alan peruskoulutusta tai vastaavia tietoja sekä alan työkokemusta noin kolme vuotta. Koulutus mahdollisuus suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Opetus on monimuoto-opetusta, jossa lähiopetusjaksoja (pe-la) on noin 7/lukukausi. Koulutuksen teemoina ovat erityiskasvatus, verkostotyö, moniammatillisuus, yhteisöllisyys, perhetyö, monikulttuurisuus, lastensuojelu, toiminnalliset menetelmät. Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan voi sisällyttää avoimen yliopiston (JY) perusopintoja tai osia niistä. Vapaaehtoinen yrittäjyys -osio on myös valittavissa. Näytöt todellisissa työelämätilanteissa koulutusjaksojen välillä, lisäksi henkilökohtaistettuja kehittämis- ja oppimistehtäviä.

PIRKANMAA

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

AK	I/M	10.6.2008	15.9.2008
----	-----	-----------	-----------

Opiskelijamaksu: 235 euroa, opiskelutarvikemaksu 10 euroa/lukukausi ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PÄIJÄT-HÄME

Koulutuskeskus Salpaus, Orimattila

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen valittaville opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opetus-suunnitelma, jonka perusteella myös määrättyy opiskelijan varsinainen koulutusaika.

Opiskelijamaksu: 200 euroa.

KYMENLAAKSO

Valkealan kristillinen kansanopisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	4.8.2008	8.9.2008
-------	---	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijalta vaaditaan alan perustutkinto tai noin kolme vuotta työkokemusta alalta. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voit tilata opiston toimistosta tai tulostaa kotisivuilta. Oppisopimuksella tulevat ovat itse yhteydessä oppisopimustoimistoon ja hakeutuvat sitä kautta opintoihin. Hakuaika päättyy 4.8.2008. Opiskelijat valitaan valintakokeen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus suoritetaan työn ohella monimuotokoulutuksena. Koulutukseen voi hakeutua oppisopimuskoulutuksella tai tiedustelemalla opiskelupaikkaa suoraan opistolta. Koulutus sisältää lähiopetuspäiviä, itsenäistä opiskelua ja työssäoppimista. Saavutettu ammattitaito osoitetaan näyttökokein. Koulutus kestää kokonaisuudessaan 1,5 vuotta. Lähiopetus järjestetään opistolta.

ETELÄ-SAVO

Itä-Karjalan kansanopisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	P	9 kk	38 ov	8.8.2008	25.8.2008
-------	---	------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku ensimmäiseen valintaan 23.5. ja toiseen 8.8.2008 mennessä. Linjalle voi hakeutua senkin jälkeen. Tilaa hakulomake opistolta tai tulosta netistä (www.ikko.fi). Hakijoille järjestetään valintahaastattelu. Tutkinto antaa kelpoisuuden alan ammattikorkeakouluopintoihin.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen sisältyy ammattitutkinnon edellyttämät näytöt. Tutkinnon pakolliset osat: Erityiskasvatus ja -ohjaus, moniammatillinen työ, yhteisöllisyys ja osallisuus, kulttuurien vuorovaikutus. Valinnaiset osat: erityistä tukea tarvitsevien lasten ja heidän perheidensä tukeminen ja ohjaaminen tai erityistä tukea tarvitsevien nuorten ja heidän perheidensä tukeminen ja ohjaus. Lisäksi vapaaehtoisena tutkinnon osana on yrittäjyys.

Opiskelijamaksu: 550 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa, asunto 11 euroa/vk, ruoka; 38 euroa/vk (täysihoito), ulkopuolella asuvat 19 euroa/vk (lounas ja päiväkahvi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-KARJALA

Ammattiopisto Luovi, Joensuun toimipiste

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M	2 v	40 ov	30.5.2008	1.11.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena Ammattiopisto Luovin aikuiskoulutuksen Joensuun toimitiloissa.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Irma Asikainen, puh. 040 319 3038 tai irma.asikainen(at)luovi.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa

Lieksan kristillinen opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M			19.8.2008
----	---	--	--	-----------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän kristillinen opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	19.8.2008	JH	1.9.2008
-------	---	-------	-----------	----	----------

Tietoja valinnasta: Suora haku koulutukseen 19.8.2008 mennessä. Ensimmäinen lähijakso syyskuussa 2008. Voit tilata esitteen ja hakulomakkeen opistolta. Pääsyaatimuksena on 1) alalle soveltuva perustutkinto tai muuten hankittu pätevyys alalle, 2) vähintään kolmen vuoden työkokemus lasten tai nuorten parissa, esimerkiksi ohjaus-, hoito- tai suunnittelutehtävissä, 3) alan työpaikka. HUOM! Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta.

Toteutus ja sisältö: Ammattitutkintoon valmistava koulutus toteutuu henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan ja koostuu oppilaitoksessa järjestettävistä teoriaopinnoista, oppimistehtävistä sekä työpaikoilla tapahtuvasta työssäoppimisesta. Koulutuksen kesto on noin 1–2 vuotta. Tutkinnossa vaadittava ammattitaito osoitetaan näyttöillä. Työelämässä ammattitaitonsa hankinut voi osallistua suoraan näyttöihin. Tutkinto koostuu neljästä pakollisesta, yhdestä valinnaisesta sekä yhdestä vapaaehtoisesta tutkinnon osasta.

Lisätietoja: Petri Rönkä, petri.ronka(at)jko.fi, puh. 050 389 9636.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Keski-Suomen Opisto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma, Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja

PK	P/M	120 ov	S
----	-----	--------	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku erillisellä hakemuksella suoraan Opistolle. Koulutuksen kesto n. 2 vuotta. Koulutuksen ajankohta yksilöllinen. Koulutus on tarkoitettu aikuisille alan työkokemusta omaaville, joilta puuttuu ammatillinen tutkinto. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen oppimisen suunnitelma, jossa hyväksi luetaan aiempia opintoja ja alan työkokemusta

Toteutus ja sisältö: Nuoriso- ja vapaa-aika-alan tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen, sosiaalinen vahvistaminen, osallisuuden lisääminen sekä yksilöllisen kasvun ja yhteisöllisyyden tukeminen. Koulutuksen keskeisenä tehtävänä on tuottaa osaamista harrastustoi-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

minnan ohjaamiseen nuoriso- ja vapaa-aikasektorilla ihmisen elämäkaaren eri vaiheissa. Koulutus sisältää lähiopetusta, oppimistehtäviä, työssä oppimista, projektitoita sekä tutkinnon ammatilliset näytöt.

Lisätietoja: koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta saa kotisivuiltamme www.ksopisto.fi

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Suositellaan alan perustutkintoa/ammattitutkintoa ja kolmen vuoden työkokemusta alalta. Koulutukseen voi hakeutua myös oppisopimuksella, lisätiedot suoraan oppisopimustoimistoista.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaminen henkilökohtaistetaan. Opinnot sisältävät lähiopetusta Opistolla, oppimistehtäviä ja työssä oppimista. Ammattitaito osoitetaan näyttöin, joihin voi osallistua myös suoraan työelämästä riittävällä osaamisella.

Lisätietoja: Koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta www.ksopisto.fi

ETELÄ-POHJANMAA

Etelä-Pohjanmaan Opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Ammattitutkinnon suorittamiseen vaaditaan vähintään jokin ammatillinen perustutkinto, lisäksi vaaditaan alan työkokemusta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuotokoulutuksena, jossa lähiopetus tapahtuu iltaisin ja viikonloppuisin. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

Lapuan kristillinen opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M	20 kk	40 ov	29.8.2008	1.10.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Antaa opiskelijalle valmiudet lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinnon suorittamiseen

Tietoja valinnasta: Linjalle haetaan suoraan opistolle 29.8.2008 mennessä. Pääsyaatimuksena aiempi alalle sopiva koulutus ja työkokemus lasten tai nuorten parissa.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen laajuus on 40 ov. Lähiopetusta n. 25 pv, lisäksi itsenäistä työskentelyä ja työssäoppimista. Lasten ja nuorten erityisohjaajan näyttötutkinto suoritetaan koulutuksen yhteydessä.

Opiskelijamaksu: 350 euroa, näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	40 ov	11.8.2008	1.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeen voit täyttää www.vakk.fi sivuillamme, josta voit sen lähettää meille.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Pirjo Kärki-Kokkonen, puh. (06) 213 5261 ja Anne Savola-Vaaranieniemi, puh. (06) 213 5165.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

KESKI-POHJANMAA

Kaustisen evankelinen kansanopisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	2 v	8.8.2008	1.9.2008
-------	---	-----	----------	----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on alalle soveltuva perustutkinto tai muutoin hankittu pätevyys tai vähintään kolmevuotinen alan työkokemus. Haku suoraan opistolle 8.8.2008 mennessä, hakulomakkeita opistolta tai nettisivulta. Valinnat hakupapereiden ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Kaikille opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jonka pohjalta opinnot suoritetaan monimuoto-opiskeluna. Opinnot sisältävät lähiopetusta opistolla, oppimistehtäviä, työssäoppimista sekä ammattitutkinnon näytöt. Tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuksella.

Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälviän yksikkö

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku valmistavaan koulutukseen ja/tai näyttöihin; jokaiselle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Lasten ja nuorten erityisohjaaja toimii vaativissa kasvatus-, ohjaus- ja organisointitehtävissä. Hänen erityisosaamistaan ovat sosiaaliset ja verkottumisen taidot sekä kyky tunnistaa yksilöllisiä ja yhteisöllisiä ohjauksen haasteita. Keskeisiä opiskeltavia aineita: projektityö, tiimi ja verkostotyö ja erityispedagogiikka.

POHJOIS-POHJANMAA

Haapaveden Opisto

Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen koulutusohjelma, Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja

PK	M	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu aikuisille alan työntekijöille, joilta puuttuu perustutkinto. Keskeisenä tehtävänä on tuottaa osaamista ohjaustehtäviin nuorten parissa toimiville. Jatkuva haku erillisellä hakemuksella suoraan Opistolle.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaminen on mahdollista sekä oppisopimus- että monimuotoperiaatteella ja suoritetaan näyttöinä. Aiemmat opinnot ja osaamiset huomioidaan henkilökohtaisessa suunnitelmassa. Tarvittavaa koulutusta toteutetaan 1 krt/kk lähiopetuksen ja tehtävien muodossa.

Lisätietoja: www.haapop.fi

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	40 ov	JH	1.9.2008
-------	---	-------	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus syventää lasten ja nuorten parissa tehtävää ohjaustyötä. Pääsyvaatimuksena on alalle soveltuva perustutkinto/muutoin hankittu pätevyys/vähintään kolmevuotinen alan työkokemus. Opistolta saatavana esitteitä ja hakulomakkeita, joiden perusteella kutsutaan myös haastatteluun, www.haapop.fi. Tutkinnon suorittaminen on mahdollista sekä oppisopimus- että monimuotoperiaatteella ja suoritetaan näyttöinä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus ja näytöt perustuvat henkilökohtaiseen suunnitelmaan, lähiopetusjaksot 1 krt/kk, toteutuspaikkakunnat Haapavesi ja Oulu. Koulutuksen vastuunopettaja Vuokko Kotka.

Raudaskylän kristillinen opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M	2 v	40 ov	31.5.2008	JH	1.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	----	----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuushaastattelut. Soveltuva ammatillinen pohjakoulutus tai alalle soveltuva työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinnon perusteiden mukaiset pakolliset ja valinnaiset osat. Koulutus koostuu lähiopetuksesta, etäopiskelusta, työssä oppimisesta ja työelämässä annettavista näytöistä. Opiskelu on sivutoimista.

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK	M		S
----	---	--	---

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksena on soveltuva alan perustutkinto tai sitä vastaavat taidot sekä noin kolmen vuoden työkokemus alalta. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaa.fi tai pyytää koulutussihteereiltä Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711 tai Pirkko Hietala, puh. (08) 6165 6798.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opintoina. Opiskeluvälinehankinnoista vastaa opiskelija itse.

Opiskelijamaksu: 750 euroa

LAPPI

Peräpohjan Opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

AK	M	2 v	40 ov	30.5.2008	S
----	---	-----	-------	-----------	---

Ylitornion kristillinen opisto

Lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	2 v	40 ov	JH	1.9.2008
-------	---	-----	-------	----	----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Koulutukseen on jatkuva haku. Lisätietoja opistolta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KIELITIETEET

VARSINAIS-SUOMI

Turun Aikuiskoulutuskeskus

Asioimistulkin ammattitutkinto

PK/YO	I/M	12 kk	38 ov	JH	4.8.2008
-------	-----	-------	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on riittävä suomen kielen ja jonkun muun asioimistulkauksessa käytettävä kielen (kuten albania, arabia, kurdi, pastu, serbokroatia, viro) taito. Ennen koulutukseen pääsyä osallistujille järjestetään kirjallinen kielitaidon arviointi. Esitteet, lisätiedot ja hakulomakkeet opettaja Hanna Orblin, puh. 0207 129 385, hanna.orblin(at)tuakk.fi tai koulutusassistentti Helena Räsänen, puh. 0207 129 207, helena.rasanen(at)tuakk.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on valmistaa opiskelijoita asioimistulkin ammattiin ja antaa valmiuksia asioimistulkin ammattitutkinnon läpäisemiseen. Koulutus syventää kielitaitoa, kartuttaa sanavarastoa ja lisää kulttuurien tuntemusta. Tulkkaustyön perusedellytykset, tulkin rooli ja siihen liittyvä etiikka sekä tulkkaustekniikka tulevat tutuksi. Koulutus toteutetaan ilta- ja monimuotokoulutuksena, maanantai–torstai-iltaisin kello 16.30–20.00 (lähiopetus ma–ke).

Opiskelijamaksu: 350 euroa

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus

PK	I		6.10.2008
----	---	--	-----------

Suuntautuminen: Liikevenäjää

Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus

PK	I		S
----	---	--	---

Suuntautuminen: Liikevenäjää

Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus

PK	I		S
----	---	--	---

Suuntautuminen: Projektienenglantia

ETELÄ-SAVO

Itä-Karjalan kansanopisto

Asioimistulkin ammattitutkinto

PK/YO	P	9 kk	38 ov	8.8.2008	25.8.2008
-------	---	------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku ensimmäiseen valintaan 23.5. ja toiseen 8.8.2008 mennessä. Linjalle voi hakeutua senkin jälkeen. Tilaa hakulomake opistolta tai tulosta netistä (www.ikko.fi). Hakijoille järjestetään valintahaastattelu. Tutkinto antaa kelpoisuuden alan ammattikorkeakouluopintoihin.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietoja valinnasta: Tulkkia tarvitaan, kun henkilöillä ei ole yhteistä kieltä. Tulkkauksen avulla henkilö kykenee täysivaltaisesti huolehtimaan velvollisuksistaan ja oikeuksistaan monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Koulutus sisältää asioimistulkin ammattitutkinnon ja näytöt.

Toteutus ja sisältö: Tulkkia tarvitaan, kun henkilöillä ei ole yhteistä kieltä. Tulkkauksen avulla henkilö kykenee täysivaltaisesti huolehtimaan velvollisuksistaan ja oikeuksistaan monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Koulutukseen sisältyy asioimistulkin ammattitutkinnon edellyttämät näytöt. Tutkinnon osat: Asioimistulkin työn eettiset ja juridiset perusteet, viestintä, työkielten hallinta, kulttuuri ja asiatiedon hallinta, tulkkaus ja yrittäjyys.

Opiskelijamaksut: lukuvuosimaksu 550 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa, asunto 11 euroa/vk, ruoka, 38 euroa/vk (täysihoito), ulkopuolella asuvat 19 euroa/vk (lounas ja päiväkahvi).

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	280 h	13.6.2008	02.9.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Työelämän espanja

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet oppilaitoksen infosta tai www.vakk.fi, josta voit myös lähettää hakulomakkeen meille. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat ko. kieltä työssään ja haluavat oppia käyttämään sitä sujuvasti. Hakijoilta edellytetään ko. kielen edeltäviä opintoja.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähiopetusta sekä etäopetusta, jonka aikana opiskelijan on mahdollista saada henkilökohtaista ohjausta. Koulutuksen sisältö: kommunikatiivisia harjoituksia, dialogeja ja keskusteluharjoituksia, vuorovaikutusharjoituksia, työelämän tilanteita, kielioppia, sanaston kartuttamista, tekstiymmärtämistä ja kirjallisia tehtäviä. Koulutus valmentaa yleisiin kielitutkintoihin, jotka järjestetään keväisin ja syksyisin.

Lisätietoja: Tina Ura, p. (06) 213 5201 tai 040 8280 495.

Opiskelijamaksu: 89,50 euroa

Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	13.6.2008	02.9.2008
----	---	-----------	-----------

Suuntautuminen: Työelämän ruotsin kieli

Tietoja valinnasta: Haku koulutukseen 13.6.2008 mennessä. Hakulomakkeet oppilaitoksen infosta ja www.vakk.fi. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat ko. kieltä työssään ja haluavat oppia käyttämään sitä sujuvasti. Hakijoilta edellytetään ko. kielen edeltäviä opintoja.

Toteutus ja sisältö: Ruotsin kieltä työssään tarvitseville ja henkilöille, jotka haluavat oppia käyttämään kieltä sujuvasti. Toteutetaan monimuoto-koulutuksena, joka sisältää lähiopetusta yhteensä 12 kertaa, joka toinen perjantai. Etäopiskelu sisältää annettujen tehtävien tekemistä. Opetuskieli on ruotsi. Koulutus valmentaa yleisiin kielitutkintoihin.

Lisätietoja: Tina Ura, puh. (06) 213 5209 tai 040 8280495 tai [tina.ura\(at\)vaasa.fi](mailto:tina.ura(at)vaasa.fi).

Opiskelijamaksu: 89,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

OPETUS- JA KASVATUSTYÖ

UUSIMAA

Luther-opisto

Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

YO/AK	P/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta ja omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Lähiopetus on päivisin n. klo 8.30–15.15. Mahdollisuus maksuttomaan asuntolapaikkaan pitkämatkaisille. Ilmainen lounas.

Opiskelijamaksu: Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua.

Lisätietoja: osoitteesta www.seurakuntaopisto.fi

Suomen ympäristöopisto SYKLI

Opetus- ja kasvatustyön ammatillinen lisäkoulutus

YO	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Kestävä kehitys oppilaitoksessa.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on tukea oppilaitosta kestävä kehityksen ohjelman rakentamisessa ja kehittämisessä sekä kestävä kehityksen näkökulmien sisällyttämisessä opetukseen ja koulun toimintakulttuuriin.

VARSINAIS-SUOMI

Turun Kristillinen opisto

Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

PK	P/M	2 v	120 ov	15.5.2008	18.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on ensisijaisesti yli 25-vuotiaille, joilla on työkokemusta lapsi-, perhe- tai nuorisotyön alalta. Hakuaika päättyy 15.5.2008. Osa hakijoista kutsutaan valintatilaisuuteen, joka pidetään 4.6.2008. Valintatilaisuus sisältää haastattelun, ryhmätilanteen sekä maksullisen soveltuvuustestin. Koulutukseen haetaan opistolta tai opiston kotisivuilta saatavalla hakulomakkeella. Kysy opistolta oppisopimusmahdollisuudesta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon laajuus on 120 ov. Koulutuksen kesto on 2 vuotta tai henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukainen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona, johon monimuotokoulutus valmentaa opiskelijoita. Koulutus antaa mahdollisuuden myös päivittää vanhaa lastenohjaajatutkintoa tai muuta alan koulutusta. Turun kristillisessä opistossa ammatilliset opintokokonaisuudet ovat: Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, Perhelähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö, Lasten iltapäivä- ja leiritoiminnan ohjaus, Ilmausaitojen ohjaus, Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus.

ETELÄ-KARJALA

Jaakkiman kristillinen opisto

Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

PK	P	2,5 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-------	--------	----	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ETELÄ-SAVO

Sisälähetyseuran oppilaitos, Pieksämäki Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

PK/YO	P	2,5 v	120 ov	S
-------	---	-------	--------	---

Tietoja valinnasta: Pääsy- tai valintakoe maksullinen.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan pääsääntö mukaan näyttötutkintona. Mahdollista myös oppisopimuskoulutuksena.

KESKI-SUOMI

Jyväskylän kristillinen opisto Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

PK	M	1,5 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	-------	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen pääsyyvaatimuksena on aiempaa koulutusta tai työkoke-musta alalta sekä työpaikka lapsi- ja perhetyössä. Kysy lisätietoa ja tilaa hakemus suoraan opistolta, sirkka.peittala(at)jko.fi, (014) 334 8036. Ensimmäinen lähijakso syyskuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus toteutuu henkilökohtaisen opiskelu-suunnitelman mukaan ja koostuu oppilaitoksessa järjestettävistä teoriaopinnoista, oppi-mistehtävistä sekä työpaikoilla tapahtuvasta työssä oppimisestä. Koulutuksen kesto on noin 1–2 vuotta. Tutkinossa vaadittava ammattitaito osoitetaan näyttöillä. Työelämässä ammattitaitonsa hankkinut voi osallistua suoraan näyttöihin. Tutkinto koostuu kolmesta pakollisesta ja kahdesta valinnaisesta tutkinnon osasta.

LAPPI

Ylitornion kristillinen opisto Lapsi- ja perhetyön perustutkinto, lapsi- ja perhetyön koulutusohjelma, Lastenohjaaja

PK/YO	M	2 v	120 ov	JH	8.9.2008
-------	---	-----	--------	----	----------

Toteutus ja sisältö: Lastenohjaajat työskentelevät erilaisissa työympäristöissä, esim. seura-kunnan lapsi-, varhaisnuoris- ja perhetyössä, kunnallisissa ja yksityisessä päivähoitossa, koululaisten iltapäiväryhmissä sekä muussa vapaa- ajan toiminnassa. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Koulutukseen on jatkuva haku ja koulutukseen hakeneille järjestetään maksulliset soveltuvuustestit. Testiin kutsutaan erikseen hakemusten perusteella. Lisätietoja opistolta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MUU HUMANISTISEN JA KASVATUSALAN KOULUTUS

UUSIMAA

Helsingin kristillinen opisto

Suntion ammattitutkinto

PK	P	39 ov	18.8.2008
----	---	-------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 2.6.2008. Siihen mennessä hakulomake pitää olla palautettu täytettynä opistolle osoitteeseen Kuukiventie 6, 00840 Hki. Oppilasvalinta tehdään hakulomakkeen ja pääsykokeen perusteella. 3.6. järjestettävään pääsykokeeseen ei tule erillistä kutsua. Tarvittaessa elokuussa järjestetään toinen pääsykoe. Hakulomakkeet ja lisätiedot: www.hkro.fi tai (09) 6219 000.

Toteutus ja sisältö: Suntion ammattitutkinto koostuu neljästä osasta, joista kolme on pakol-lista: 1. Jumalanpalvelukset ja muut kirkolliset tilaisuudet, 2. Hautaus toimi ja viheralueiden hoito, 3. Kiinteistöjen huolto Yhdestä valinnaisesta: 4. Esimiestehtävät 5. Ruokapalvelut Vapaaehtoinen: 6. Yrittäjyys. Koulutus koostuu teoriatunneista, henkilökohtaisista etätehtävistä ja työharjoittelusta. Jos sinulla on pitkä työkokemus alalta ja omaat tarvittavan ammattitaidon, suorita tutkinto suoraan näyttöillä, ilman valmistavaa koulutusta

SATAKUNTA

Eurajoen kristillinen opisto

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

AK	M	1.9.2008
----	---	----------

Suuntautuminen: Musiikkiterapiakoulutus

Tietoja valinnasta: Suora haku tai sähköinen haku www.eko.fi 30.4.2008 mennessä. Hakijat kutsutaan haastatteluun, joka on 9.5.2007. Aloituspaikkoja 14.

Toteutus ja sisältö: Opetus järjestetään siten, että kerran kuukaudessa on yksi lähiopetusviikko, mikä toteutetaan luento-opetuksena, erilaisina ryhmätöinä ja ryhmätyönohjauksina. Etäopetusjaksot sisältävät itsenäistä opiskelua ja ne toteutetaan itsenäisesti toteutettavina kirjallisina ja erilaisina harjoitustöinä sekä käytännön musiikkiterapian työharjoitteluna. Opettajina toimivat useat johtavat musiikkiterapia-alan ammatillisesta opetuksesta vastaavat kouluttajat ja eri toiminta-alueiden asiantuntijat.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

YO	I/M	15.9.2008
----	-----	-----------

Suuntautuminen: Englantia ylemmälle tasolle

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan täyttämällä koulutuksen verkkohakulomake osoitteessa www.tak.fi tai Aikuiskoulutuskeskuksesta saatavilla hakulomakkeilla. Hakulomakkeita voi tilata myös numerosta (03) 2361 421, palvelu03(at)tak.fi.

Opiskelijamaksu: 145 euroa

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	I/M	15.9.2008
-------	-----	-----------

Suuntautuminen: Englantia keskitasolle

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan täyttämällä koulutuksen verkkohakulomake osoitteessa www.tak.fi tai Aikuiskoulutuskeskuksesta saatavilla hakulomakkeilla. Hakulomakkeita voi tilata myös numerosta (03) 2361 421, s-posti: palvelu03(at)tak.fi.

Opiskelijamaksu: 145 euroa

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	15.9.2008
----	-----	-----------

Suuntautuminen: Englantia perustasolle

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan täyttämällä koulutuksen verkkohakulomake osoitteessa www.tak.fi tai Aikuiskoulutuskeskuksesta saatavilla hakulomakkeilla. Hakulomakkeita voi tilata myös numerosta (03) 2361 421, s-posti: palvelu03(at)tak.fi.

Toteutus ja sisältö: Kohderyhmänä ovat henkilöt, joiden yleiskielitaito kaipaa kohennusta. Näyttötutkintokoulutukseen valmentautuvat. Pohjakoulutuksena peruskoulun A-englannin taidot tai vastaavat.

Opiskelijamaksu: 145 euroa

POHJOIS-SAVO

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	5 kk	6 ov	15.6.2008	21.8.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Työelämän Englanti 1 (alkeet) perustaso 1–2

Tietoja valinnasta: Kaikki, jotka tarvitsevat englantia työssään. Koulutukseen haetaan vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakemuslomake (lomake on osoitteessa www.ysoo.fi/koulutuskalenteri).

Toteutus ja sisältö: Laajennetaan sanavarastoa työelämään ja vapaa-aikaan liittyviin tilanteisiin palvelu ja liikealan sanastoa: erilaiset palvelu- ja myyntitilanteet, asuminen ja työpaikka, puhelimessa, tulevaisuuden suunnitelmat, tien kysyminen, asiointi liike-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

matkalla, yrityksen esittely, vapaa-aika ja ostokset, hyödyllisiä ilmaisuja jokapäiväisiin tilanteisiin, diplomaattinen keskustelu, kulttuurierot ja keskusteluharjoitukset, kielioppi (CD-ROM harjoitukset), osallistujien toiveet ja tarpeet huomioidaan.

Lisätietoja: Irina Soroka, puh. 0400 793 369 sähköposti: [irina.soroka\(at\)ysao.fi](mailto:irina.soroka(at)ysao.fi).

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	5 kk	6 ov	15.6.2008	20.8.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Työelämän Venäjä 1 (alkeet) perustaso

Tietoja valinnasta: Kaikki, jotka tarvitsevat venäjää työssään. Koulutukseen haetaan vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakemuslomake (lomake on osoitteessa www.ysoo.fi/koulutuskalenteri).

Toteutus ja sisältö: Laajennetaan sanavarastoa työelämään ja vapaa-aikaan liittyviin tilanteisiin palvelu ja liikealan sanastoa, erilaiset palvelu- ja myyntitilanteet, asuminen ja työpaikka, puhelimessa, lukusanat, kellon ajat, viikonpäivät, vuodenaajat, tulevaisuuden suunnitelmat, tien kysyminen, asiointi liikematkalla, yrityksen esittely, vapaa-aika ja ostokset, hyödyllisiä ilmaisuja jokapäiväisiin tilanteisiin, diplomaattinen keskustelu, kulttuurierot ja keskusteluharjoitukset -onnittelut ja maljapuheet, kielioppi (nettiharjoituksia), osallistujien toiveet ja tarpeet huomioidaan.

Lisätietoja: Irina Soroka, puh. 0400 793 369, sähköposti: [irina.soroka\(at\)ysao.fi](mailto:irina.soroka(at)ysao.fi).

Opiskelijamaksu: 100 euroa

POHJOIS-KARJALA

Ammattiopisto Luovi, Joensuun toimipiste

Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	4 kk	8.8.2008	8.9.2008
----	---	------	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Aikuisten Ammattitartti

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Soile Röppänen, puh. 040 319 3229,

[soile.roppanen\(at\)luovi.fi](mailto:soile.roppanen(at)luovi.fi).

KESKI-SUOMI

Jyväskylän kristillinen opisto

Suntion ammattitutkinto

PK	L	10 kk	4.6.2008	1.9.2008
----	---	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Suora haku opistolle 4.6.2008 mennessä. Voit tilata esitteen ja hakulomakkeen opistolta. Liitä hakemukseen vapaamuotoinen esitys itsestäsi sekä mahdolliset työ- ja opiskelutodistukset. Valintatilaisuus järjestetään viikolla 24. Tilaisuuteen lähetetään erillinen kutsu. Voit tiedustella vapaita opiskelupaikkoja koulutuksen alkuun saakka. HUOM! Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus muodostuu kolmesta pakollisesta, yhdestä valinnaisesta ja yhdestä vapaaehtoisesta tutkinnon osasta. Tutkinto suoritetaan näyttöin. Mikäli sinulla on pitkä työkokemus alalta ja omaat tarvittavan ammattitaidon suorita tutkinto monimuoto-/oppisopimuskoulutuksena tai suoraa näyttöillä (ilman valmistavaa koulutusta) Kysy näyttöjen suoritus- ja hakuaikoja opistolta. [niina.hakala\(at\)jko.fi](mailto:niina.hakala(at)jko.fi), p. 050 3899631.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA

Raudaskylän kristillinen opisto

Suntion ammattitutkinto

PK	M	2 v	40 ov	31.5.2008 JH	1.9.2008
----	---	-----	-------	--------------	----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuushaastattelu. Soveltuva ammatillinen pohjakoulutus tai alalle soveltuva työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Suntion ammattitutkinnon perusteiden mukaiset pakolliset ja valinnaiset osat. Koulutus koostuu lähiopetuksesta, etäopetuksesta, työssä oppimisesta ja työelämässä annettavista näytöistä. Opiskelu on sivutoimista.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KULTTUURIALA

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS

UUSIMAA

Adulta Oy, Tekniikan toimiala

Aseseppäkisällin ammattitutkinto

PK	M	9 kk	15 ov	4.8.2008	1.9.2008
----	---	------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Aseiden valmistuksen perusteet -osiot

Tietoja valinnasta: Metallialan valmistustekniikan perustaidot. Asealalla työskentely tai asealan muu kokemus/aseenkantolupa eduksi. Alan kiinnostus. Nuhteton tausta.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu toteutetaan monimuotoisesti. Yhtenä iltana viikossa lähiopiskelua. Päiväopintoja henkilökohtaisten tarpeiden mukaan esim. 1–2 pv/kk Etätyöskentelyä. Opiskelussa pyritään hyödyntämään opiskelijan omiin aseisiin liittyviä korjaus- ja rakennustöitä (työt tehdään opiskelijan henkilökohtaisilla viranomaisluvilla).

Opiskelijamaksu: 200 euroa.

Arlainstituutti

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P/M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	-----	-----	--------	-----------	---

Suuntautuminen: Sisustustuotteiden valmistaja

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena suoritettu peruskoulun oppimäärä ja soveltuvuus käsityöalalle. Koulutus on suunnattu aikuisille. Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus on suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muutoin erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on artesaaniin näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Opin-
tokokonaisuudet arvioidaan näytöillä. Opetus toteutetaan monimuoto-opetuksena lähi- ja etäjäksin.

Opiskelijamaksu: Koulutus on maksuton. Koulutarvikemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville.

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P/M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	-----	-----	--------	-----------	---

Suuntautuminen: Punontatuotteiden ja -kalusteiden valmistaja

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena suoritettu peruskoulun oppimäärä ja soveltuvuus käsityöalalle. Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus on suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muutoin erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on artesaaniin näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Opin-
tokokonaisuudet arvioidaan näytöillä. Opetus toteutetaan monimuoto-opetuksena lähi- ja etäjäksin.

Opiskelijamaksu: Koulutus on maksuton. Koulutarvikemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela

Puusepäntalan ammattitutkinto

(käsi- ja taideteollisuus)

PK/YO	I/M	2 v	42 ov	07.11.2008	15.12.2008
-------	-----	-----	-------	------------	------------

Keskuspuiston ammattiopisto, Metsälän toimipaikka, Helsinki

Restaurointikisällin ammattitutkinto

AK	M		30 ov	4.8.2008	S
----	---	--	-------	----------	---

Suuntautuminen: Pintakäsittelyt

Tietoja valinnasta: Restaurointikisällin ammattitutkintoon valmistava koulutus on suunnattu maalausalan työkokemusta omaaville, jotka haluavat laajentaa osaamistaan. Hakuaika on 2.1.–4.8.8. hakulomakkeita saa opintosuhteiltä puh. (09) 4748 2479 tai www.keskuspuisto.net.

Toteutus ja sisältö: Opinnot koostuvat teoriaopetuksesta ja etätehtävistä. Työharjoittelu sisältyy teoriajaksoon. Suuntautumisena pintakäsittelyt.

Lisätietoja: Päivi Juvonen puh. 041 535 0518, paivi.juvonen(at)keskuspuisto.net.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

Verhoilijan ammattitutkinto

AK	M	1,5 v	40 ov	29.5.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Suuntautuminen: Perinteinen ja ajoneuvoverhoilu

Tietoja valinnasta: Verhoilualan perustutkinto tai työkokemus alalta. Aikaisemmat näytöt ja suoritukset luetaan hyväksi. Oppilaitokseen on suora haku oppilaitoksen omalla lomakkeella. Hakuaika on 2.1.–29.5.8. Hakulomakkeita saa opintosuhteiltä puh. (09) 4748 2479 tai opintotoimisto(at)keskuspuisto.net tai www.keskuspuisto.net. Koulutuksen sisällöstä saa tietoja opettajalta hannu.jokinen(at)keskuspuisto.net.

Toteutus ja sisältö: Tutkintotilaisuus järjestetään koulutuksen yhteydessä.

Opiskelijamaksu: 100 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

Restaurointimestarin erikoisammattitutkinto

AK	M		30 ov	4.8.2008	S
----	---	--	-------	----------	---

Tietoja valinnasta: Restaurointikisällin ammattitutkintoon valmistava koulutus on suunnattu maalausalan työkokemusta omaaville ja restaurointialalla toimiville, jotka haluavat laajentaa osaamistaan. Hakuaika on 2.1.–4.8.8. Hakulomakkeita saa opintosuhteiltä puh. (09) 4748 2479 tai www.keskuspuisto.net.

Toteutus ja sisältö: Opinnot koostuvat teoriaopetuksesta etätehtävistä. Työharjoittelu sisältyy teoriajaksoon.

Lisätietoja: Päivi Juvonen puh. 041 535 0518 tai paivi.juvonen(at)keskuspuisto.net. Hakulomakkeita saa opintosuhteiltä p. (09) 4748 2479 tai opintotoimisto(at)keskuspuisto.net. Hakemuslomakkeen voi tulostaa myös internetistä www.keskuspuisto.net/.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Verhoilijamestarin erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	40 ov	29.5.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Oppilaitokseen on suora haku oppilaitoksen omalla lomakkeella. Haku aika on 2.1.–29.5.8. Hakulomakkeita saa opintosihteeriltä puh. (09) 4748 2479 tai opintotoimisto(at)keskuspui.sto.net tai www.keskuspui.sto.net.

Toteutus ja sisältö: Tutkintotilaisuus järjestetään koulutuksen yhteydessä. Oppilaitokseen on suora haku oppilaitoksen omalla lomakkeella.

Lisätietoja: Koulutuksen sisällöstä antaa tietoja opettaja: hannu.jokinen(at)keskuspui.sto.net.

Opiskelijamaksu: 100 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

Luther-opisto

Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto

YO/AK	P/M	1,5 v	40 ov	JH	16.9.2008
-------	-----	-------	-------	----	-----------

Tutkinto on tarkoitettu työelämässä jo toimiville aikuisille. Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto syventää romanikysymysten parissa työskentelevien henkilöiden osaamista ja tarjoaa ammattinimikkeen esim. kunnan ja järjestöjen romanityössä työskenteleville. Lisäksi ammattitutkinto mahdollistaa erikoistumisalueen niille, joilla on jo joku muu ammatillinen tutkinto. Lähiopetus on päivisin n. klo 8.30–15.15.

Opiskelumaksu: 300 euroa. Tutkintomaksu 50,50 euroa / koko tutkinto. Lisätietoja osoitteesta www.seurakuntaopisto.fi

Romanikulttuurin ohjaajan erikoisammattitutkinto

YO/AK	P/M	1,5 v	40 ov	JH	16.9.2008
-------	-----	-------	-------	----	-----------

Tutkinto on tarkoitettu työelämässä jo toimiville aikuisille. Romanikulttuurin ohjaajan erikoisammattitutkinto on keino syventää ja osoittaa romaneihin liittyvän asiantuntijuuden, romanikielen, hankkeistamisen ja erilaisten tuotantojen osaamisen taitoja. Tutkinto tarjoaa erikoistumis mahdollisuuden niille, joilla on jo romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto. Lähiopetus on päivisin n. klo 8.30 – 15.15.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

Opiskelumaksu: 300 euroa. Tutkintomaksu 50,50 euroa/koko tutkinto.

VARSINAIS-SUOMI

Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Kulttuuriala Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	16.5.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tekstiiliala

Tietoja valinnasta: Haastattelu on 28.5.2008. Näytöt sisältyvät koulutusaikaan.

Toteutus ja sisältö: Opinnoissa painottuu tekstiilimateriaalien tuntemus ja niiden monipuolinen käsittely eri menetelmien avulla. Valmistettavat tuotteet ovat sisustus- ja käyttötekstiilejä tai ohjaustoimintaan sopivia pientuotteita. Tekstiilit valmistetaan pääosin kangaspuissa kutomalla, mutta myös muita tekniikoita soveltaen. Suuntautumisvaihtoehdot: 1) Tekstiilien tuotekehittäjä, 2) Museotoiminta, 3) Ohjaustoiminta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tekstiilialan ammattitutkinto (käsi- ja taideteollisuus)

PK	I/M	2 v	17.10.2008	15.11.2008
----	-----	-----	------------	------------

Suuntautuminen: Tekstiilialan ammattitutkinnon näyttöihin valmistava koulutus *Tietoja valinnasta:* Pääsyaatimuksena on kutomisen hyvä perustaito. Näytöt sisältyvät koulutukseen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on suunniteltu opiskeltavaksi työn ohella. Lähiopetusjaksoit ovat kerran kuukaudessa lauantaisin klo 8.30–16.30. Moduuleissa on 5–6 lähijaksaa. Tekstiilialan ammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito osoitetaan kahdessa pakollisessa ja kahdessa valinnaisessa tehtäväkokonaisuudessa. Näyttöihin valmistava koulutus etenee pääasiassa moduuleittain, yksi moduuli opiskellaan n. puolen vuoden aikana. Opiskelijoille tehdään tutkinnon suorittamisen suunnitelma koulutuksen alussa. Syksyllä alkavassa moduulissa perehdytään tekstiilien viimeistelytekniikoihin (mm. vanutus, värjäys).

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa. Koulutuksen hinta on 50 euroa/moduuli ja näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

Turun ammatti-instituutti-Åbo yrkesinstitut, aikuisopisto

Sisustusalan ammattitutkinto (käsi- ja taideteollisuus)

AK	P	1,5 v	9.5.2008	27.8.2008
----	---	-------	----------	-----------

SATAKUNTA

Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK/YO	L	120 ov	JH	11.8.2008
-------	---	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Kankaanpaino, värjäys, kudonta ja ompelu

Tietoja valinnasta: 15.4.2008 mennessä hakeneet kutsutaan pääsykokeeseen, joka järjestetään 9.5.2008.

Toteutus ja sisältö: Opiskelija valmistuu ammattilaiseksi, joka hallitsee alan vaatimat tekniikat ja osaa hyödyntää töissään erilaisia materiaaleja. Koulutus on pääosin sisustustekstiilien suunnittelua ja niiden valmistusta asiakkaille. Lisäksi opetellaan tilan hahmottamista sekä värien, muotojen ja tyylien hallintaa. Opetussuunnitelmaan sisältyvissä valinnaisissa opinnoissa opiskelija voi erikoistua ja suuntautua valitsemaansa tekstiilitekniikan opiskeluun.

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK/YO	L	120 ov	JH	11.8.2008
-------	---	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Tarpeistonvalmistus

Tietoja valinnasta: 15.4.2008 mennessä hakeneet kutsutaan pääsykokeeseen, joka järjestetään 9.5.2008.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava tarpeistonvalmistajan koulutus on aikuisille suunnattu 2-vuotinen koulutus. Koulutus sisältää elokuva-, teatteri- ja tv-alalle, jossa tarpeistonvalmistaja työskentelee pieneseineistön suunnittelijana ja valmistajana. Koulutuksen tavoitteena on antaa perustiedot eri käsityöaloista, tarjota viirkeitä ja materiaalitietoa sekä avata mahdollisuuksia uusille tavoille työskennellä ja käsitellä materiaaleja. Koulutus voi olla myös tie yrittäjyyteen tai se voi toimia lisäkoulutuksena esim. teatteriharrastuksen parissa työskenteleville.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Restaurointikisällin ammattitutkinto

AK	P/M	40 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	----	----------

Suuntautuminen: Puurakenteet

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutukseen valinta tapahtuu hakemuksen ja haastattelun perusteella. Tarkemmat ohjeet ja hakulomake löytyvät oppilaitoksen kotisivulta (www.skto.fi). 15.4.2008 mennessä hakemuksensa lähettäneet kutsutaan haastatteluun, joka järjestetään 24.4.2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan. Koulutuksen tavoitteena on antaa monipuolinen valmius toimia korjausrakentajana ja restauroijana kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa puurakennuksissa. Koulutus painottuu käytännön työhön.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

Restaurointikisällin ammattitutkinto

AK	P/M	40 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	----	----------

Suuntautuminen: Pintakäsittelyt

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutukseen valinta tapahtuu hakemuksen ja haastattelun perusteella. Tarkemmat ohjeet ja hakulomake löytyvät oppilaitoksen kotisivulta (www.skto.fi). 15.4.2008 mennessä hakemuksensa lähettäneet kutsutaan haastatteluun, joka järjestetään 24.4.2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan. Koulutuksen tavoitteena on antaa monipuolinen valmius toimia korjausrakentajana ja restauroijana kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa puurakennuksissa. Koulutus painottuu käytännön työhön.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Sisustusalan ammattitutkinto (käsi- ja taideteollisuus)

AK	P/M	1.8.2008	1.9.2008
----	-----	----------	----------

Opiskelijamaksu: valmistavan koulutuksen hinta on 300 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa.

PIRKANMAA

Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK/YO	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tekstiiliala

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää tekstiilialan tietotaitoa. Sisäisen riittävyyden omaksuminen ja kiinnostus riittävyyssopintoihin katsotaan eduksi. Valintakoe 8.5.

Toteutus ja sisältö: Koulutus kestää kaksi vuotta (90 ov). Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman ja näyttösuunnitelman mukaan. Kokonaisuus muodostuu sekä oppilaitoksessa että työelämässä suoritettavista osioista.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opinnot antavat valmiudet tekstiilialan työelämäkenttään. Koulutuksessa painottuvat riittävyys ja asiakaslähtöisyys. Näyttötutkintona suoritettun tutkinnon laajuus on 120 ov.

Tampereen ammattiopisto, Pyykin ammattioppilaitos

Vaatetusalan ammattitutkinto (käsi- ja taideteollisuus)

YO/AK	I/M	1 v	40 ov	19.5.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ompelijakisälli

Vaatetusalan erikoisammattitutkinto (käsi- ja taideteollisuus)

YO/AK	I/M	1 v	40 ov	19.5.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ompelijamestari

Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos

Kultasepän ammattitutkinto

YO/AK	P/M	1 v	40 ov	6.8.2008	1.9.2008
-------	-----	-----	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen valitaan 8 opiskelijaa hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus sisältää lähiopetusta, työharjoittelua ja itsenäistä työskentelyä. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opinto-suunnitelma. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet kultasepän ammattitutkinnon suorittamiseen.

Opiskelijamaksu: 950 euroa

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Haminan toimipiste

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2,5 v	120 ov	16.6.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Puuveneala

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan lomakkeella, jonka saa EKAMIn kotisivuilta (www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet) tai Haminan toimipisteen opinto-toimistosta, Erottajankatu 21. Peruskoulun suorittaneet suorittavat lisäksi 0,5 v. kaikille yhteisiä opintoja.

Toteutus ja sisältö: Koulutus painottuu puuveneiden rakentamiseen ja eri rakennetekniikoiden hallintaan. Tavoitteemme on kouluttaa opiskelijoista alan itsenäisiä osaajia, joten koulutus sisältää myös venesuunnittelun perusteet sekä perinteisin että atk-avusteisin menetelmin, metallinkäsittelyn taitoja ja veneen korjaus- ja muutostöitä.

Käsi- ja taideteollisuuden ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	8 kk	20 ov	15.8.2008	1.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Neulemalliston suunnittelu ja valmistus pienteollisin menetelmin

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan lomakkeella, jonka saa EKAM:n kotisivuilta (www.ekami.fi) => Hae koulutukseen => Lomakkeet) tai Haminan toimipisteen opintotoimistosta, Erottajankatu 21. Pääsyaatimuksena neulealan perustiedot ja -taidot.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana suunnitellaan ja valmistetaan neulemallisto pien-teollisia tuotantotapoja käyttäen. Oppilaitoksessa on käytössä teollinen neulekone, jolla mallisto toteutetaan. Mallistot esitellään pitämällä näyttely ja osallistumalla messuille. Kurssi sisältää tuotesuunnittelua, neuletuotteen teknistä suunnittelua, kaavoitusta, neuleiden valmistusta ja markkinointia. Opinnit toteutetaan ilta-/monimuoto-opetuksena. Iltaopetus on 3–4 iltaa viikossa.

Opiskelijamaksu: 150 euroa

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, kulttuuriala

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	18.4.2008	S
----	---	-----	--------	-----------	---

Suuntautuminen: Teatteritekniikka (näyttötutkintoon valmistava)

Tietoja valinnasta: Hakuaika 31.3.–18.4.2008. Hakulomakkeen voi tulostaa nettisivuilta tai tilata oppilaitoksesta (www.samiedu.fi). Soveltuvuuskoee järjestetään 9.5.2008 (erillinen kutsu lähetetään). Opiskelijavalinnassa on eduksi aikaisempi ammatillinen koulutus ja suuntautuneisuus alalle (esim. artesaani, metalli-, sähkö-, rakennus- ja puualan tutkinnot). Opetus ja ateria koulupäivinä on maksuton. Koulutus on opintotukeen tai aikuiskoulutusrahaan oikeuttavaa. Opiskelija- asuntoja välittää SAO (www.sao.fi).

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmentava 2-vuotinen koulutus antaa valmiuksia toimia teatteri- ja tv-alalla, opiskelija voi suuntautua mm. tarpeiston valmistukseen ja naamiointiin. Opiskelu etenee henkilökohtaisen näyttösuunnitelman mukaisesti aitojen työelämäprojektien kautta (esim. Savonlinnan teatteri). Koulutuksen aikana opitaan käsittelemään ja muokkaamaan erilaisia materiaaleja teatterin käyttöesineiksi. Perustiedot saa valon vaikutuksesta esineeseen ja tilaan, äänen merkityksestä teatterissa, puun ja metallin työstämisestä. Koulutuksen jälkeen voi toimia teatteriyössä.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Tekstiiliala (näyttötutkintoon valmistava)

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku. Hakulomakkeen voi tulostaa nettisivuilta tai tilata oppilaitoksesta (www.samiedu.fi). Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää suomalaista esinekulttuuria ja tekstiilialan tietoutta sekä asiakaslähtöistä ajattelua. Hakijalle laaditaan henkilökohtainen näyttö- ja opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistava ja etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman ja näyttösuunnitelman mukaan. Keskeisiä sisältöjä ovat mm. kudonta, tekstiilien väriäyys ja kuviointi, huovutus, ompelu. Näyttötutkinto suoritetaan kolmessa osassa ao. näyttösuunnitelman mukaisesti. Näytössä tutkinnonsuorittaja osoittaa valmiutensa tehdä yksittäistuotteita ja piensarjoja alusta loppuun.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: Opiskelija maksaa OPH:n tutkintomaksun 50,50 euroa sekä hankkii kirjat ja opiskelumateriaalit. Maksuton opetus. Opintotukeen tai aikuiskoulutusrahaan oikeuttava koulutus.

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Käsi- ja taideteollisuusala

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	-----	--------	----	----------

Suuntautuminen: Kalustealan sopimusvalmistus ja palvelu

Tietoja valinnasta: Tutkinto suoritetaan henkilökohtaisesti suunnitelman mukaan kolmessa osassa työelämässä. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää suomalaista esinekulttuuria ja soveltaa sitä asiakaslähtöisesti ohjaus- ja palvelutoiminnassa. Ennakkotehtävä ja haastattelu.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet suunnitella ja valmistaa tuote perinteisin työvälinein tai nykytekniikalla yhteistyössä yrittäjämaisesti suunnittelijan tai yritys-kumppanin kanssa. Eri käyttötarkoituksiin valmistetuissa tuotteissa yhdistyy muoto, tekniikka ja materiaali (puu, metalli, tekstiili). Opiskelu kestää 2 v. ja tapahtuu henkilökohtaisen koulutusohjelman mukaan oppilaitoksessa ja työelämässä tehtävinä projekteina.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	-----	--------	----	----------

Suuntautuminen: Käsiteolliset valmistusmenetelmät hyvinvointipalveluiden tuottamisessa

Tietoja valinnasta: Tutkinto suoritetaan henkilökohtaisesti suunnitelman mukaan kolmessa osassa työelämässä. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää suomalaista esinekulttuuria ja soveltaa sitä asiakaslähtöisesti ohjaus- ja palvelutoiminnassa. Ennakkotehtävä ja haastattelu.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet moniin eri tekniikoihin ja materiaaleihin suunnitella/valmistaa tuote (puu, paperi, paju, metalli, tekstiili) ja valmiuden nähdä käden-taidot kulttuurina ja hyvinvointina sekä kehittää ja soveltaa kädentaitoja asiakaslähtöisesti ja yrittäjämaisesti ohjaus- ja palvelutoiminnassa. Valmiuksia voi hyödyntää monipuolisesti viriketoiminnassa ja matkailupalveluissa. Opiskelu kestää 2 v. ja tapahtuu henkilökohtaisen koulutusohjelman mukaan oppilaitoksessa ja työelämässä tehtävinä projekteina.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, tekstiilin ja vaatetuksen suunnittelun ja valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	-----	--------	----	----------

Suuntautuminen: Tekstiilialan sopimusvalmistus ja palvelu

Tietoja valinnasta: Tutkinto suoritetaan henkilökohtaisesti suunnitelman mukaan kolmessa osassa työelämässä. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää suomalaista esinekulttuuria ja soveltaa sitä asiakaslähtöisesti ohjaus- ja palvelutoiminnassa. Ennakkotehtävä ja haastattelu.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet suunnitella ja valmistaa tuote perinteisin työtavoin tai nykytekniikalla yrittäjämäisesti yhteistyössä suunnittelijan tai yrityskumppanin kanssa. Eri käyttötarkoituksiin valmistetuissa tuotteissa yhdistyy muoto, tekniikka ja materiaali (puu, metalli, tekstiili). Opiskelu kestää 2 v. ja tapahtuu henkilökohtaisen koulutus suunnitelman mukaan oppilaitoksessa ja työelämässä tehtävinä projekteina.

Tutkintomaksu: 50,50.

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

PK	P	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	-----	--------	----	----------

Suuntautuminen: Käsiteolliset valmistusmenetelmät hyvinvointi palveluiden tuottamisessa
Tietoja valinnasta: Tutkinto suoritetaan henkilökohtaistetun suunnitelman mukaan kolmessa osassa työelämässä. Koulutukseen haketuvalta edellytetään halua ja kiinnostusta säilyttää ja kehittää suomalaista esinekulttuuria ja soveltaa sitä asiakaslähtöisesti ohjauks- ja palvelutoiminnassa. Ennakkotehtävä ja haastattelu.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet moniin eri tekniikoihin ja materiaaleihin suunnitella/valmistaa tuote (puu, paperi, paju, metalli, tekstiili) sekä valmiudet nähdä käden taidot kulttuurina ja hyvinvointina sekä kehittää ja soveltaa kädentaitoja asiakaslähtöisesti ja yrittäjämäisesti ohjauks- ja palvelutoiminnassa. Näitä valmiuksia voi monipuolisesti hyödyntää viriketoiminnassa ja matkailupalveluissa. Opiskelu kestää 2 v. ja tapahtuu henkilökohtaisen koulutus suunnitelman mukaan oppilaitoksessa ja työelämässä tehtävinä projekteina.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Toholammin yksikkö, Artesaaniopisto

Hopeasepän ammattitutkinto

PK	M	9 kk	39 ov	1.8.2008	15.9.2008
----	---	------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena jalometallialan perustutkinto tai vastaavat tiedot ja taidot työelämän kautta.

Toteutus ja sisältö: Jalometallialan lait ja asetukset, seoslaskenta, tekninen piirtäminen, hopeasepän ammattitekniikka kuten sisustamitekniikka, silitysvarainti, juottaminen jne.
Opiskelijamaksu: 90,50 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Oulun seudun ammattiopisto Pikisaaren yksikkö

Restaurointikisällin ammattitutkinto

AK	M	1 v	25 ov	S
----	---	-----	-------	---

Toteutus ja sisältö: Suuntautumisalana ovat puurakenteet. Koulutus on tarkoitettu restaurointialan, rakennus- tai puualan ammatillisen koulutuksen hankkineille sekä ammatissa toimineille puusepille tai kirvesmiehille. Rakennusten restauroinnissa korjauskohteina ovat kulttuuri- ja rakennushistoriallisesti merkittävät rakennukset. Valmistava koulutus kestää noin vuoden (25 ov) ja se toteutetaan ilt- ja viikonloppukoulutuksena. Aloitus lokakuussa 2008.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: Tutkinnon suorittaminen ja valmistavan koulutuksen kustannukset yhteensä 350,50 euroa.

Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto

Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto, esinesuunnittelun ja -valmistuksen koulutusohjelma, Artesaani

AK	L	2 v	120 ov	30.04.2008	13.08.2008
----	---	-----	--------	------------	------------

Suuntautuminen: Viriketoiminnan ohjaaja

Tietoja valinnasta: Viriketoiminnan ohjaajakoulutukseen on suora haku, lisätietoja ja hakukortin saat osoitteesta www.pio.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa opiskellaan tekstiilin, puun ja metallin kädentaitoja ja niiden ohjaamista. Opintoihin sisältyy myös kuvallista ilmaisu, yritystietoa ja atk:ta. Työssäoppimisjaksoilla syvennetään opittuja kädentaitoja ja ohjausta käytännössä. Aiemmat opinnot huomioiden koulutusaika on n. 2 v.

VIESTINTÄ JA INFORMAATIOTIETEET

UUSIMAA

AEL, Helsinki

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK	P/M	10 kk	8.10.2008	JH	S
----	-----	-------	-----------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu kaikille uusmediasta ja uusista julkaisumuodoista kiinnostuneille ja/tai alalla työskenteleville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkintoon ja sisältää 60 lähipäivää, 135 etäpäivää sekä verkko-opiskelua.

Lisätietoja: Raimo Kuitunen, puh. (09) 53071.

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK	P/M	16 kk	910 h	1.9.2008	1.9.2008
----	-----	-------	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Noste-koulutus on tarkoitettu 30–59-vuotiaille, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Koulutuksesta ei peritä osallistumismaksua.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmentaa opiskelijaa audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinnon suorittamiseen, osaamisalana verkkoviestintä. Koulutuksen tavoitteena on antaa tietoa ja taitoja verkkoviestinnän suunnitteluun sekä digitaalisen viestinnän tuottamiseen. Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena, jossa lähipäiviä on n. 60 ja etä- ja verkko-opiskelua n. 240 päivää. Opiskelua tuetaan verkko-oppimisympäristöllä ja opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää AEL:n tietokonekantaan koko opiskelun ajan.

Lisätietoja: Raimo Kuitunen, puh. (09) 530 7221, [raimo.kuitunen\(at\)ael.fi](mailto:raimo.kuitunen(at)ael.fi).

Opiskelijamaksu: 1 500 euroa sisältäen opetuksen ja opetusmateriaalin sekä yhden avustuksen at/eat-tutkinnon osan, joka suoritetaan näyttötutkintona koulutuksen jälkeen. Lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Adulta Oy, Tekniikan toimiala**Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto**

PK	M	9 kk	190 pv	31.07.2008	11.9.2008
----	---	------	--------	------------	-----------

Suuntautuminen: Taidemetalli ja av-aviestintä

Tietoja valinnasta: Hakijat valitaan hakemusten perusteella. Hakija voi halutessaan esitellä taiteellista tuotantoaan CV:llä ja kuvallisella portfoliolla (portfolio vaikuttaa myönteisesti valintaprosessissa). Postitusosoite: Jari Jokiaho/Adulta Oy, PL 96, 04401 Järvenpää.

Toteutus ja sisältö: Opetusta 35 h/viikko. Yhdistelmäkoulutus: Taidemetalli ja audiovisuaalinen viestintä, ammattitutkinnon osa. Taidemetallissa: kuvanveisto, taidevalu, pronssikorujen valaminen. Audiovisuaalisessa: av-aviestintä; kuvauksen ja valaisun suunnittelu ja ilmaisu, videokuvaus ja editointi – dramaturgian perusteet ja av-kerronnan tyylilajit – kuvauksen ja valaisun liittyvät ilmaisukeinot.

Opiskelijamaksu: 250 euroa, lisäksi 50,50 euron tutkintomaksu.

Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, Helsinki**Audiovisuaalisen viestinnän erikoisammattitutkinto**

PK/YO	P/M	8 kk	18 ov	31.5.2008	8.9.2008
-------	-----	------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Monikameraohjaus, syventävä koulutus Ohjauksen osaamisala

Tietoja valinnasta: Hakijoilta vaaditaan noin viiden vuoden kokemus media-alalta tai vastaavat tiedot ja taidot. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana saat runsaasti tietoa musiikin ja draaman monikameraohjauksen ammattikuvista, sekä käytännön taitoja ohjaajana toimimiseksi. Lisäksi opit analysoimaan ja muokkaamaan erilaisia ohjelmaideoita ja käsikirjoituksia monikameratuotannoiksi. Koulutus toteutetaan pääasiassa Tuusulan toimipisteen studiossa.

Lisätietoa: Mia Tokkari, puh. (09) 271 90453, mia.tokkari(at)adulta.fi, www.adulta.fi.

Opiskelijamaksu: 1 500 euroa (maksetaan erissä). Lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa sekä opiskelun jälkeen näyttötutkintoa suorittaessaan näyttömaksut.

Audiovisuaalisen viestinnän erikoisammattitutkinto

PK/YO	I/M	1 v	22-30 ov	31.5.2008	11.9.2008
-------	-----	-----	----------	-----------	-----------

Suuntautuminen: TV-tuottajakoulutus. Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisala

Tietoja valinnasta: Hakijoilta vaaditaan noin viiden vuoden kokemus av-alalta tai vastaavat tiedot ja taidot. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana saat runsaasti tietoa tv-tuottajan ammattikuvasta ja käytännön taitoja tuottajana toimimiseksi. Opit tuntemaan tv-tuotantoprosessit ja tv:n välineenä tuottajan näkökulmasta sekä jalostamaan erilaisia ohjelmaideoita ja käsikirjoituksista ohjelmatuotantoja. Lisäksi saat valmiudet suunnitella tv-tuotantojen budjetit ja järjestää tuotannoille rahoitusta. Mahdollisuus suorittaa myös 30 ov, jolloin oikeuttaa opintotukeen tai aikuiskoulutusrahaan

Lisätietoa: Mia Tokkari, puh. (09) 2719 0453, mia.tokkari(at)adulta.fi, www.adulta.fi.

Opiskelijamaksu: 1 500 euroa sisältäen opetuksen ja opetusmateriaalin sekä yhden av-aviestinnän eat-tutkinnon osan, joka suoritetaan näyttötutkintona koulutuksen jälkeen. Lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Audiovisuaalisen viestinnän erikoisammattitutkinto

PK/YO	I/M	1 v	22-30 ov	31.5.2008	11.9.2008
-------	-----	-----	----------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Fiktiökäsikirjoittaminen. Käsikirjoittamisen ja konseptisuunnittelun osaamisala

Tietoja valinnasta: Hakijoilta vaaditaan noin viiden vuoden kokemus av-alalta tai vastaavat tiedot ja taidot sekä verkkoysteyks. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelujen perusteella. Hakemukseen liitteeksi max. 5 sivua tekstinäytteitä.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana saat runsaasti tietoa dramaturgiasta ja käsikirjoittamisesta sekä käytännön taitoja käsikirjoittajana toimimiseksi. Tutustut käsikirjoittajan ammattikuvaan ja erilaisiin työtehtäviin. Opit analysoimaan käsikirjoituksia, näytelmiä ja *Lisätietoa:* Mia Tokkari, mia.tokkari(at)adulta.fi tai www.adulta.fi.

Opiskelijamaksu: 1 500 euroa (maksetaan erissä). Lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa sekä opiskelun jälkeen näyttötutkintoa suorittaessa näyttömaksut.

Audiovisuaalisen viestinnän erikoisammattitutkinto

PK/YO	I/M	1 v	30 ov	31.5.2008	11.9.2008
-------	-----	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Pelialan tuottaja- ja esimiesvalmennus. Tuotannon ja projektinhallinnan osaamisala

Tietoja valinnasta: Hakijoilta vaaditaan noin viiden vuoden kokemus av-alalta tai vastaavat tiedot ja taidot. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelujen perusteella. Haastattelut pidetään viikolla 24/2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on av-aviestinnän ammatti tai erikoisammattitutkintoon valmistavaa ammatillista aikuiskoulutusta ja antaa valmiudet työskennellä tuottajana/taiesimiehenä. Soveltuu esim. jo pelialalla toim. henkilöille, jotka haluavat laajentaa ja syventää osaamistaan. Koulutuksen aikana perehdytetään pelialan tuottajuuteen, esimies-tehtäviin sekä digitaalisten pelien projektinhallintaan, perehdytetään sisällönsuunnitteluun, tuotantotyökaluihin ja -tapoihin, presentaatiotaitoihin sekä alan lakisoihiin. Suunniteltu toteutettavaksi työn ohessa monimuotona.

Lisätietoa: vastuukouluttaja juha.vanhanen(at)adulta.fi.

Amiedu, Valimotie 8**Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto**

PK	I/M	40 ov	JH	S
----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu viestintäalalla toimiville henkilöille, jotka haluavat syventää osaamistaan etenkin interaktiivisen viestinnän alueella. Työpaikkasi voi olla esim. sisältötuotannon yritys, mainostoimisto tai yrityksen viestintäosasto. Voit toimia myös itsenäisenä yrittäjänä. Englannin kielen ja tietotekniikan perusosaaminen katsotaan eduksi. Opetuskieli on suomi. Valinnat tehdään osaamiskartoituksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus alkaa orientaatiojaksoilla, jolloin sinulle selvitetään tutkinnon tavoitteet, suoritus tapa ja arviointiperiaatteet. Osaamisesi kartoitetaan ja teet kouluttajan ohjaamana henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelmasi. Työssäoppiminen liitetään osaksi opiskeluasi. Opintoihisi liittyy tehtäviä, ammattikijallisuuteen perehtymistä ja projektityö. Lähiopiskelua on n. 2 iltat viikossa. Koulutuksen tarkka kesto (n. 1 vuosi) määräytyy henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Tutkinnon tai sen osan voi suorittaa myös pelkillä näytöillä.

Opiskelijamaksu: 960 euroa, tutkintomaksu on 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Käpylän koulutusyksikkö, Muotoilijankatu

Valokuvaajan ammattitutkinto

PK	M			24.5.2008	18.8.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Järvenpää

Kuvallisen ilmaisun perustutkinto, kuvallisen ilmaisun koulutusohjelma, Kuva-artsaani

PK	L	2 v	120 ov	14.4.2008 JH	11.8.2008
----	---	-----	--------	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakuprosessiin sisältyy ennakotehtävät ja haastattelut.

Toteutus ja sisältö: Kuvallisen ilmaisun perustutkintoon valmistava koulutus (80 ov), näyttötutkinto. Koulutus suuntautuu graafiseen suunnitteluun, keskeiset sisällöt kuvallisen ilmaisun perusosaaminen, esteettinen osaaminen, visuaalinen osaaminen, graafisen suunnittelun perusosaaminen, graafinen muotoilu, kustannusgrafiikka. Tutkinto on suunniteltu kaksivuotiseksi, mutta jokainen opiskelija etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan.

Opiskelijamaksu: 0 euroa

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Kerava, Liiketalous ja tietojenkäsittely

Informaatio- ja kirjastopalvelualan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	2 v	800 h	JH	S
-------	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutuksesta ei peritä osallistumismaksua.

Toteutus ja sisältö: Informaatio- ja kirjastopalvelualan ammattitutkinto muodostuu jokaisella osaamisalalla kahdesta tutkinnon osasta. Ensimmäinen osa on kaikille yhteinen osa "informaatio- ja kirjastotyön hallinta". Toinen osa on tutkinnon suorittajan oman ammatillisen suuntautumisen mukainen valinnainen osa. Tutkinto on valmis, kun molemmat osat on suoritettu hyväksytysti. Valinnaiset osaamisalat ovat Yleiset informaatio- ja kirjastopalvelut, Oppimisympäristöjen informaatio- ja kirjastopalvelut sekä Tieteen ja erikoisalojen informaatio- ja kirjastopalvelut.

Lisätietoja: Jarmo Asikainen 0500 613 197, ykp(at)keuda.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Tuusula, Pekka Halosen akatemia, kulttuuriala

Kuvallisen ilmaisun perustutkinto, kuvallisen ilmaisun koulutusohjelma, Kuva-artsaani

PK/YO	P		120 ov		S
-------	---	--	--------	--	---

Suuntautuminen: Suuntautumisalat: graafinen suunnittelu, kuva- ja mediataide, valokuvaus

VARSINAIS-SUOMI

Paimion ammatillinen aikuiskoulutuskeskus

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	I/M			8.9.2008	17.9.2008
-------	-----	--	--	----------	-----------

Suuntautuminen: Äänittäjä, äänityön osaamisala

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	I/M			25.8.2008	3.9.2008
-------	-----	--	--	-----------	----------

Suuntautuminen: Videokuvaaja, kuvauksen ja valaisun osaamisala

Tietoja valinnasta: Koulutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka tähtäävät video- ja elokuva-alan ammattilaisiksi, ja joilla on aito kiinnostus alaan. Aikaisempi videoharrastus ja tietokoneen A-korttitasoinen käyttötaito luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Kuvauksen ja valaisun osaamisala muodostuu kolmesta av- viestinnän ammattitutkinnon osasta: Kuvauksen ja valaisun suunnittelu ja ilmaisu, kuvauksen ja valaisun työmenetelmät ja -välineet, kuvauksen ja valaisun tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	I/M			1.9.2008	10.9.2008
-------	-----	--	--	----------	-----------

Suuntautuminen: Mediatyön osaaja, mediatyön osaamisala

Toteutus ja sisältö: Mediatyön osaamisala muodostuu kolmesta av- viestinnän ammattitutkinnon osasta: Mediatyön suunnittelu ja ilmaisu, mediatyön menetelmät ja -välineet, mediatyön tuotantoprosessit ja -ympäristö.

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	I/M			25.8.2008	3.9.2008
-------	-----	--	--	-----------	----------

Suuntautuminen: Editointi, Editoinnin osaamisala

Tietoja valinnasta: Koulutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka tähtäävät video- ja elokuva-alan ammattilaisiksi, ja joilla on aito kiinnostus alaan. Aikaisempi videoharrastus ja tietokoneen A-korttitasoinen käyttötaito luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Editoinnin osaamisala muodostuu kolmesta av- viestinnän ammattitutkinnon osasta: Editoinnin suunnittelu ja ilmaisu, editoinnin työmenetelmät ja -välineet, Editoinnin tuotantoprosessit ja -ympäristö.

SATAKUNTA

Eurajoen kristillinen opisto

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	P				25.8.2008
-------	---	--	--	--	-----------

Suuntautuminen: Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

Tietoja valinnasta: Koulutuksen sisältönä on mm. www-ohjelmointi eri tekniikoilla, www-suunnittelu, kuvankäsittely, Flash-animaatiot, www-grafiikka, kuvankäsittely, videointi, käytettävyys, verkkotekstin tuottaminen, projektiinhallinta ja tekijänoikeudet. Koulutuksen aikana tehdään paljon käytännönläheisiä harjoituksia.

Toteutus ja sisältö: Pääsyvaatimukset 20 vuoden ikä sekä tietokoneen käytön perustaidot. Haku suoraan opistolle Koulutie 4 27100 Eurajoki tai sähköisesti www.eko.fi 25.7.2008 mennessä. Hakijat kutsutaan haastatteluun.

Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos

Kuvallisen ilmaisun perustutkinto, kuvallisen ilmaisun koulutusohjelma, Kuva-artsaani

PK/YO	L		120 ov	JH	11.8.2008
-------	---	--	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Digitaalinen tuotekuvauksen ja kuvantuottamisen

Tietoja valinnasta: 15.4.2008 mennessä hakeneet kutsutaan pääsykokeeseen 9.5.2008.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa HDR1-kuvauksen osaamisen lisäksi mainosalalle soveltuvat tuotekuvauksen taidot sekä dokumentoivan kuvauksen taidot. Koulutus sisältää kansainvälisiä koulutus- ja työssäoppimisjaksoja.

PIRKANMAA**Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15****Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto**

YO/AK	1/M	10.9.2008
-------	-----	-----------

Suuntautuminen: Verkkoviestintä

Toteutus ja sisältö: Opinnot suoritetaan pääosin verkko-opintoina. TAKK järjestää opintokokonaisuuteen liittyen noin 60 iltaa (1–2 iltaa viikossa – ei loma-aikoina). Opiskelu tapahtuu siten, että ennen lähiopetusjaksoa opiskellaan verkossa oleva opintojakso itsenäisesti. Lähiopetuspäivinä käydään läpi jakson aiheisiin liittyviä ongelmia, kysymyksiä ja ratkaisuja.

Lisätietoja: Tolvanen Ilpo puh. 044 7906 450 ja Pirjo Äikäs, puh. 044 7906 421.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola**Informaatio- ja kirjastopalvelualan ammattitutkinto**

PK/YO	M	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa omaehtoisia opiskelupaikkoja. Opinnot koulutustarjonnasta henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaisesti.

KYMENLAAKSO**Kymenlaakson Opisto****Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto**

PK	M	9 kk	38 ov	8.8.2008	18.8.2008
----	---	------	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Julkaisugrafiikan osaamisala

Tietoja valinnasta: Hakemukset suoraan opistolle osoitteella Kymenlaakson Opisto, Marintie 9, 46900 Anjalankoski. Hakulomake esitteessä, jota voi pyytää opistolta, p: 020 7118 530. Hakuaika 1.4.–8.8.2008. Alaikäraja 18 vuotta. Katso myös www.kyka.fi.

Toteutus ja sisältö: Linja on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat tai haluavat tulevaisuudessa toimia viestinnän alalla ja laajentaa osaamistaan julkaisugrafiikan alueella. Linja sopii henkilöille, joilla on esim. media-alan perustutkinto tai työkokemusta media-alalta.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ETELÄ-SAVO**Otavan Opisto****Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto**

PK/YO	M	2 v	80 ov	JH	S
-------	---	-----	-------	----	---

Suuntautuminen: Verkkoviestintä

Tietoja valinnasta: Opinnot on tarkoitettu henkilöille, joilla on useampi vuosi AV-alan työkokemusta ja jotka toimivat työntekijöinä asiakaslähtöisissä työympäristöissä, mutta joilta puuttuu alan tutkinto.

Toteutus ja sisältö: Opinnot toteutetaan monimuoto-opintoina (lähi-, etäjakso, verkko-opinnot ja pajat) asiakaslähtöisesti, joten tutkinnon suorittaminen työn ohessa on mahdollista. Näyttötutkinto tehdään tutkinnon osa kerrallaan. Otavan Opiston tarjonnassa ovat julkaisugrafiikan ja verkkoviestinnän osaamisalat.

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK/YO	M	2 v	80 ov	JH	13.8.2008
-------	---	-----	-------	----	-----------

Suuntautuminen: Verkkoviestintä

Tietoja valinnasta: Opinnot on tarkoitettu henkilöille, joilla on useampi vuosi AV-alan työkokemusta ja jotka toimivat työntekijöinä asiakaslähtöisissä työympäristöissä, mutta joilta puuttuu alan tutkinto.

Toteutus ja sisältö: Opinnot toteutetaan monimuoto-opintoina (lähi-, etäjakso, verkko-opinnot ja pajat) asiakaslähtöisesti, joten tutkinnon suorittaminen työn ohessa on mahdollista. Näyttötutkinto tehdään tutkinnon osa kerrallaan. Otavan Opiston tarjonnassa ovat julkaisugrafiikan ja verkkoviestinnän osaamisalat.

Opiskelijamaksu: 800 euroa

KESKI-SUOMI**Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi****Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto, audiovisuaalisen viestinnän koulutusohjelma, Media-assistentti**

PK	P	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä audiovisuaalisesta viestinnästä kiinnostuneet henkilöt, jotka haluavat saada laaja-alaista perustietoa näiden alojen tekniikoista, ilmaisusta ja työskentelytavoista. Hakemukset aikuisopistosta koulutussihteeri Margit Pynnönen puh. 040 341 5057 tai [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi). Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto antaa opiskelijalle laaja-alaiset perustiedot ja taidot viestintäalasta. Tutkinnon laajuus 120 ov, valmistavan koulutuksen laajuus 80 ov.

Lisätietoja: kouluttaja Paula Savolainen puh 040 341 6468.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	45 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Kaikki viestinnän alalta peruskoulutuksen tai vastaavat tiedot omaavat henkilöt, jotka toimivat tai aikovat toimia ammatillisina viestintäalalla visuaalisen viestinnän tai multimedian ja verkkoviestinnän suorittavissa tehtävissä. Opiskelijat valitaan koulutukseen hakemusten perusteella. Hakemukset osoitteesta www.jao.fi tai koulutussihteeri

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Ritva-Leena Bågman puh 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suoritetaan näytöin.

Lisätietoja: Sirpa Lonka puh 040 341 6447 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: Koulutusmaksu 250 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa

Valokuvaajan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	45 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu ensisijaisesti valokuvausalalla toimiville kuvaajille ja pidemmälle ehtineille harrastajille, jotka haluavat saada laaja-alaista perustietoa sekä syventää osaamistaan alan tekniikoista, ilmaisusta ja työskentelytavoista. Hakemuksia saa koulutussihteeriltä Jyväskylän aikuisopisto Ritva-Leena Bågman puh 040 341 6470.

Toteutus ja sisältö: Ammattitaitovaatimuksia kehitetään opiskelemalla alan viestintätaitoja, asiakaspalvelua, yrittäjyyttä, ammatin lainsäädäntöä, viestintäkulttuurin tuntemusta sekä ruotsin ja englannin kieltä. Osiossa opiskellaan myös kuvankäsittelyä sekä printtimediaan ja web-julkaisemiseen soveltuvia ohjelmia. Koulutuksessa suoritetaan myös tietokoneen ajokortti. Valokuvauksen tekniikkaa ja ilmaisua opiskellaan kuvatulkinnan, väriopin, kuva-journalismin, studio- ja miljöökuvauksen opintokokonaisuuksissa. Kyseessä on omaehtoinen koulutus, johon voi hakea valtion opintotukea.

Lisätietoja: www.jao.fi.

Opiskelijamaksu: 350,50 euroa

ETELÄ-POHJANMAA

Suupohjan ammatti-instituutti, Kauppaoppilaitos

Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto, audiovisuaalisen viestinnän koulutusohjelma, Media-assistentti

YO/AK	L	2 v	120 ov	12.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena sellaiset peruskoulun jälkeiset, vähintään 40 opintoviikon (= yksi lukuvuosi) opintosuoritukset, joilla voidaan hyväksi lukea tästä 3 v:n tutkinnosta ns. yhteiset ja valinnaiset opinnot. Koulutus toteutetaan 2-vuotisena.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on kokopäivätoimista ja toteutetaan aikuiskoulutuksena. Hakeminen suoraan oppilaitokseen 1.5.–20.6.2008. Koulutukseen otetaan 21 opiskelijaa. Tilaa esitteet ja hakukaavake koululta. Valokuvaus, videokuvaus ja kuvankäsittely, digitaalinen äänenhallinta ja radiotoimittaminen, graafisen viestinnän tekniikka ja tuotanto, tuotantotalous ja yrittäjyys. Koulutus on täysipainoista av-alan opiskelua ja sisältää puolen vuoden työssäoppimisen. Opinnäytetyö tehdään työssäoppimisyhteyden antamasta aiheesta. Koulutus alkaa ti 12.8.2008.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälviän yksikkö

Valokuvaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	15.8.2008	1.9.2008
-------	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakemukset sekä tietoja tarvittavista liitteistä suoraan opistolta puh. (06) 825 4701 tai www.kpopisto.kpedu.fi. Valinta tapahtuu hakemusten perusteella. Pääsykoetta ei järjestetä.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus kestää yhden lukuvuoden. Koulutus toteutetaan pääosin viikonloppuisin (1–2 kertaa kuukaudessa) pidettävillä lähiopetusjaksoilla, joihin kuuluu myös itsenäisesti toteutettavia oppimistehtäviä. Opetus on tiivistä, teoria ja käytännön työskentely limittyvät toisiinsa. Etätehtävät ovat esimerkiksi viikonlopon aiheeseen liittyviä kuvaustehtäviä. Kuvia käytetään osana viikonlopon työskentelyä. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskeluohjelma.

TEATTERI JA TANSSI

UUSIMAA

Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, Helsinki

Teatterialan ammattitutkinto

PK	M	38 ov	31.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Maskeeraus

Tietoja valinnasta: Hakemusten ja haastattelujen perusteella valitaan opiskelijat.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on monimuoto koulutusta, josta lähipäiviä maanantait ja tiistait. Tehostemaskeeraus; ruhjeet ja vammat, kaljun valmistus sekä irtosat. Hiukset ja irtokarvat; peruukin, partojen, viiksien yms. valmistus.

Opiskelijamaksu: 1 600 euroa ja lisäksi OPH:n tutkintomaksu 50,50 euroa.

Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, Tuusula

Teatterialan ammattitutkinto

PK	P/M	2 v	76 ov	31.5.2008	1.9.2008
----	-----	-----	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Esitystekniikka, Valo- ja äänitekniikka

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakeutua valo- ja äänitekniikasta kiinnostuneet, 18 v. täyttäneet henkilöt. Koulutukseen valitaan opiskelijat hakemuksen ja haastatteluiden perusteella.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on päätoimista ja koulutus toteutetaan monimuotona. Lähipäiviä on 10/kk ja etäpäiviä samoin 10/kk. Lähipäivien opetus toteutetaan luentoina ja käytännön työharjoitteina sekä ryhmä- ja yksilötehtävinä. Etäpäivinä luetaan alan kirjallisuutta sekä tehdään ohjattuja kirjallisia tehtäviä ja projektitöitä. Lähipäivät järjestetään pääsääntöisesti Adulta Oy:n Tuusulan toimipisteessä. Osa opetuksesta voidaan järjestää Adulta Oy:n Pasilan toimipisteessä. Koulutuksen opetussuunnitelma on laadittu Teatterialan ammattitutkinnon perusteiden mukaisesti.

Opiskelijamaksu: 1 400 euroa, lisäksi OPH:n tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Helsingin palvelualuejen oppilaitos, Kauneudenhoitoalan koulutusyksikkö

Teatterialan ammattitutkinto

AK	I/M	9 kk	40 ov	21.4.2008	25.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maskeeraus

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään parturi-kampaajan tai kosmetologin osaamista. Kokemus maskeeraajan työtehtävistä on hakijalle eduksi. Opiskelijavalinnat tehdään hakemuksen ja haastattelun perusteella. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opetusta on 3–4 iltaa viikossa klo 16.30–20.30. Opintoihin kuuluu työssäoppimista on myös viikonloppuina ja lomien aikana. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja. Aikuis-koulutusvastaava Kaija Makkonen, puh. 050 595 5290, kaija.makkonen(at)edu.hel.fi

Opiskelijamaksu: 850,50 euroa.

SATAKUNTA

Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos

Teatterialan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	8.9.2008
----	---	-------	----	----------

Suuntautuminen: Pukujen valmistus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutus käynnistyy kaksi kertaa vuodessa. Koulutukseen valinta tapahtuu hakemuksen ja portfolion perusteella. Tarkemmat ohjeet ja hakulomake löytyvät oppilaitoksen kotisivulta (www.skto.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähiopetusta, työelämässä tapahtuvaa oppimista erilaisissa teatteri-, tv- ja elokuvaproduktioissa, verkko-opetusta ja itsenäistä opiskelua. Koulutus on mahdollista suorittaa työn ohessa.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

Teatterialan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	8.9.2008
----	---	-------	----	----------

Suuntautuminen: Maskeeraus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutus käynnistyy kaksi kertaa vuodessa. Koulutukseen valinta tapahtuu hakemuksen ja portfolion perusteella. Tarkemmat ohjeet ja hakulomake löytyvät oppilaitoksen kotisivulta (www.skto.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähiopetusta, työelämässä tapahtuvaa oppimista erilaisissa teatteri-, tv- ja elokuvaproduktioissa, verkko-opetusta ja itsenäistä opiskelua. Koulutus on mahdollista suorittaa työn ohessa.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Teatterialan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	8.9.2008
----	---	-------	----	----------

Suuntautuminen: Lavasterakentaminen

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutus käynnistyy kaksi kertaa vuodessa. Koulutukseen valinta tapahtuu hakemuksen ja portfolion perusteella. Tarkemmat ohjeet ja hakulomake löytyvät oppilaitoksen kotisivulta (www.skto.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa ja etenee henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähiopetusta, työelämässä tapahtuvaa oppimista erilaisissa teatteri-, tv- ja elokuvaproduktioissa, verkko-opetusta ja itsenäistä opiskelua. Koulutus on mahdollista suorittaa työn ohessa.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

MUSIIKKI

UUSIMAA

Arlainstituutti

Musiikkialan perustutkinto, soitinhuollon ja musiikin teknologian koulutusohjelma, Pianovirittäjä

PK	P/M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	-----	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena suoritettu peruskoulun oppimäärä ja soveltuvuus musiikkialalle. Soveltuvuuskokeet. Pianovirittäjältä vaaditaan tarkkaa intervallien erottelukykyä, teknistä päättelykykyä, sorminäppäryyttä ja pitkäjänteisyyttä sekä soveltuvuutta asiakaspalveluun. Koulutus on suunnattu aikuisille. Koulutus on opiskelijalle maksuton lukuvuositista 40 euron koulutarvikemaksua lukuun ottamatta. Maksuton asuntola pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville opiskelijoille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Opintokokonaisuudet arvioidaan näytöillä. Opetus toteutetaan monimuoto-opetuksena lähi- ja etäjaksoin.

Helsingin Konservatorio

Musiikkialan perustutkinto, muusikon koulutusohjelma, Muusikko

PK/YO	L	120 ov	11.08.2008
-------	---	--------	------------

Tietoja valinnasta: Näyttötutkintoa suorittamaan haetaan suoraan Helsingin Konservatorioon erillisellä hakulomakkeella. Konservatorion näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa voi opiskella kerrallaan enintään 5 opiskelijaa.

Toteutus ja sisältö: Musiikkialan perustutkinto on toisen asteen ammatillinen tutkinto, jonka Helsingin Konservatoriossa voi suorittaa klassiseen musiikkiin erikoistuen muusikon osaamisalalla. Lähtötason kartoitukseen ja aikaisempaan koulutukseen ja työkokemukseen perustuen näyttötutkintoa suorittamaan valitulle laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma ja näyttösuunnitelma.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Palmgren-konservatorio

Musiikin ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/I	JH	15.8.2008
----	-----	----	-----------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän ammattiopisto, Musiikki

Musiikkialan perustutkinto, muusikon koulutusohjelma, Muusikko

PK	M	120 ov	1.8.2008
----	---	--------	----------

Suuntautuminen: Pop/jazz tai klassinen

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan lähettämällä näyte pääinstrumentin hallinnasta, ansioluettelo ja koulutushakemus osoitteeseen Jyväskylän ammattiopisto, Musiikin opetus, PL 472 (Pitkäkatu 19–21), 40101 Jyväskylä. Hakijamäärästä riippuen järjestetään osaamisen tunnistaminen, jonka pohjalta tehdään opiskelijavalinnat.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan musiikkialan perustutkinnon tutkinnon perusteiden mukaisesti. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintoperusteisesti henkilökohtaisesti ammatitaidon hankkimissuunnitelman ja näyttötutkinnon suorittamissuunnitelman mukaisesti. Lähiopetus tapahtuu 4–6 tunnin jaksoina sekä etä- että verkko-opiskeluna. Koulutus sisältää myös säännöllistä henkilökohtaista instrumenttiopetusta.

Lisätietoja: tony.elgland(at)jao.fi tai www.jao.fi

MUU KULTTUURIALAN KOULUTUS

POHJOIS-SAVO

Portaanpään kristillinen opisto

Muu kulttuurialan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	1 v	15.8.2008	S
----	-----	-----	-----------	---

Suuntautuminen: Taidekasvatus

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitasaari

PK	I/M	JH	23.9.2008
----	-----	----	-----------

Suuntautuminen: Huonekalujen entisöinti ja kunnostuskoulutus

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita perinteisestä huonekalujen entisöinnistä ja kunnostuksesta sekä haluavat parantaa taitojaan perinteisten käsityötekniikoiden osalta. Vapamuotoiset hakemukset osoitteella Jyväskylän aikuisopisto, Viitasaaren yksikkö, Teollisuustie 9, 44500 Viitasaari.

Lisätietoja: Yksikönjohtaja Marko Saarinen puh. 040 341 6374.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEEN JA HALLINNON ALA

LIIKETALOUS JA KAUPPA

UUSIMAA

Adulta Oy, Liike-elämän toimiala

Sihteerin ammattitutkinto

PK	M	15 kk	30 pv	18.8.2008	15.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu erilaisten organisaatioiden toimisto- tai sihteerin/assistentin työssä toimiville henkilöille

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuotoista opiskelua, joka koostuu 30 lähiopiskelupäivästä, ohjatusta verkko-opiskelusta ja työssä oppimisesta henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan. Tutkinto suoritetaan näyttöin, jotka annetaan pääosin työpaikalla. Tutkinnon pakolliset osat: Sihteerin toimintaympäristö ja Sihteerin työn hallinta.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu omaehtoisena koulutuksena 500 euroa, joka sisältää tutkintomaksun tai oppisopimuskoulutuksena vain tutkintomaksu 50,50 euroa.

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	M	12 kk		22.8.2008	20.9.2008
----	---	-------	--	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuotoista opiskelua, joka koostuu 10 lähiopiskelupäivästä, ohjatusta verkko-opiskelusta ja työssä oppimisesta henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan. Tutkinto suoritetaan näyttöin, jotka annetaan pääosin työpaikalla. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen näyttösuunnitelma. Kaikille yhteinen tutkinnon osa: Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen. Valinnainen osa (valitaan 1): Kirjanpito ja tilinpäätös, Sisäinen laskenta, Julkishallinnon kirjanpito ja tilinpäätös, Palkkahallinto. Tutkinnon suorittaja voi lisäksi liittää tutkintoonsa osan Yrittäjyys.

Opiskelijamaksu: 500 euroa (sis. tutkintomaksun). Oppisopimusopiskelijalle maksu on 50,50 euroa.

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto

PK	M	16 kk		9.9.2008	07.10.2008
----	---	-------	--	----------	------------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat erilaisissa kuljetus-, käsittely-, jakelu- ja varastointitehtävissä sekä alan asiakaspalvelutyössä.

Toteutus ja sisältö: Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinnon näytöt suoritetaan valmistavan koulutuksen aikana pääosin työpaikoilla.

Opiskelijamaksu: Omaehtoisena koulutuksena 500 euroa (sisältää tutkintomaksun). Oppisopimuskoulutuksessa vain tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK	M	13 kk		24.9.2008	23.10.2008
----	---	-------	--	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu esimiestehtävissä toimiville, keski johdolle sekä asiantuntijoille, joilla on oma selkeä vastuualue ja jotka haluavat kehittää johtamistaitojaan.

Toteutus ja sisältö: Johtamisen erikoisammattitutkinto antaa sinulle mahdollisuudet kehittää itseäsi esimiehenä ja johtajana sekä samalla toteuttaa koko organisaatiosi hyödyttävä kehittämissuunnitelma. Tutkinto on reilun vuoden mittainen ja sisältää yhteensä 15 valmennuspäivää ryhmäopiskeluna, ohjattua projektityöskentelyä ja selvitysten tekemistä omassa organisaatiossa. Tutkinnon osat: Organisaation toiminnan ja johtamisen suunnittelu, toiminnan johtaminen.

Opiskelijamaksu: 1 200 euroa (sisältää tutkintomaksun).

Taloushallinnon erikoisammattitutkinto

PK	M	12 kk		22.8.2008	20.9.2008
----	---	-------	--	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka työskentelevät tehtävissä, joissa vaaditaan taloushallinnon asiantuntijuutta ja alan vahvaa osaamista.

Toteutus ja sisältö: Kaikille yht. osat: Yritysympäristö ja toiminta yrityksessä, Yritysverotus ja tilinpäätösuunnittelu, Tilinpäätösanalyysi. Valinnaiset osat: (valitaan 2) Johdon laskenta, Taloushallinto konsernissa ja kansainvälisessä yrityksessä, Taloushallinnon tietojenkäsittely, Rahoitus- ja sijoitustoiminta. Koulutus koostuu 6 lähiopiskelupäivästä (1 orientaatio- ja 5 workshop-päivää), ohjatusta verkko-opiskelusta ja työssä oppimisesta. Jokaiselle laaditaan henkilökohtaisesta näyttösuunnitelmasta. Näytöt suoritetaan omia työtehtäviä tehden.

Opiskelijamaksu: 850 euroa (sisältää tutkintomaksun).

Amiedu, Valimotie 17-19

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	JH	8.9.2008
-------	---	-------	--------	----	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan osaamista asiakaspalvelun sekä markkinoinnin monipuolisissa työtehtävissä. Koulutuksen avulla opitaan laaja-alaisesti yritystoiminnan toimintaprosesseja. Tarvittava ammattitaito hankitaan pääasiassa työtehtävissä. Teoriaopinnot toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Lähiopintoja on orientaatiojakson lisäksi 2–4 päivänä joka toinen kuukausi päivisin klo 8.15–14.45 (ei joulu- ja hiihtolomien aikana, eikä kesä-heinäkuussa).

Amiedu, Valimotie 8

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	JH	8.9.2008
-------	---	-------	--------	----	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on kehittää opiskelijan osaamista asiakaspalvelun sekä markkinoinnin monipuolisissa työtehtävissä. Koulutuksen avulla opitaan laaja-alaisesti yritystoiminnan toimintaprosesseja. Tarvittava ammattitaito hankitaan pääasiassa työtehtävissä. Teoriaopinnot toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Lähiopintoja on orientaatiojakson lisäksi 2–4 päivänä viikossa iltaisin klo 16.30–20.00 (ei joulu- ja hiihtolomien aikana, eikä kesä-heinäkuussa).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Isännöinnin ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	38 ov	JH	9.9.2008
----	---	-------	-------	----	----------

Suuntautuminen: Asunto-osake yhtiön johtaminen ja hallinnointi, Asiakkuuksien hoitaminen, Kiinteistön elinkaarenhallinta

Tietoja valinnasta: Koulutusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

Sihteerin ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	JH	18.9.2008
----	---	-----	-------	----	-----------

Suuntautuminen: Sihteerin toimintaympäristön hallinta. Sihteerin työn hallinta

Toteutus ja sisältö: Myös oppisopimuskoulutuksena.

Opiskelijamaksu: 700 euroa

Edupoli, Helsingin toimipiste

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	I/M	35 ov	17.10.2008	6.11.2008
----	-----	-------	------------	-----------

Suuntautuminen: "Päivitä taloushallinnon osaamisesi", Organisaation taloushallinnon tehtävissä toimimine, Kirjanpito ja tilinpäätös, Palkkahallinto

Tietoja valinnasta: Lähiopetusta järjestetään 1–3 iltana viikossa (ma–to) klo 17–20. Koulutuksen aikana on mahdollisuus suorittaa taloushallinnon ammattitutkinnon pakollisen osan lisäksi Kirjanpito ja tilinpäätös tai Palkkahallinto.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu erilaisissa taloushallinnon tehtävissä toimiville henkilöille, jotka haluavat syventää ja laajentaa asiantuntijuuttaan sekä henkilöille, joilla on tarve täydentää osaamistaan tullakseen taloushallinnon ammattilaisiksi. Koulutus toteutetaan monimuotoisesti lähi-, etä- ja verkko-oppimisympäristöissä. Opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laajuus riippuu aikaisemmasta osaamisesta. Koulutuksen sisältö on rakennettu vastaamaan taloushallinnon ammattitutkinnon perusteiden vaatimaa osaamista.

Lisätiedot: Kerstin Rikberg, puh 020 5131 524, kerstin.rikberg(at)edupoli.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Finanssi- ja vakuutuslaitos FINVA

Rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinto

PK/YO	M	16 kk	31.8.2008	10.9.2008
-------	---	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Rahoitus- ja vakuutusalan toimivat henkilöt

Tietoja valinnasta: Rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinto antaa hyvän kokonaiskuvan rahoitus-, vakuutus-, ja sijoituspalvelualasta, asiakkuuksien hallinnasta finanssialalla sekä valmiuksia ryhmätyöhön ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Tutkinnon suorittaneet työskentelevät rahoituslaitoksissa, vakuutusyhtiöissä sekä muissa finanssipalveluja tarjoavissa tai näitä palvelevissa yrityksissä. Hakulomake osoitteessa www.finva.fi.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu kaikille yhteisestä osasta ja vähintään yhdestä suuntautumisosasta. Kaikille yhteinen osa rahoitus- ja vakuutusalan toimiminen: antaa hyvän kokonaiskuvan rahoitus-, vakuutus-, ja sijoituspalvelualasta sekä asiakkuuksien hallinnasta finanssialalla. Suuntautumisvaihtoehtona valitaan (vähintään yksi): Rahoitus-toiminta- ja maksuliike, riskivakuuttaminen, säästäminen ja sijoittaminen, työeläketurva tai sosiaaliturva.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	M	3 v	6.8.2008	28.8.2008
-------	---	-----	----------	-----------

Suuntautuminen: Liiketalouden perustutkinto, merkonomi

Tietoja valinnasta: Tutkinnon tavoitteena on saavuttaa kaupan ja hallinnon alueelta laajalaiset tiedot ja taidot. Tutkinto antaa valmiudet itsenäiseen tiedon arvioimiseen ja soveltamiseen. Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena. Työnantaja sitoutuu järjestämään tutkinnon suorittajalle työssä oppimismahdollisuuden ja tarvittavan työpaikkaohjauksen. Tietopuolisen koulutuksen järjestäjinä toimivat MJK-Instituutti ja Finanssi- ja vakuutuslaitos FINVA. Lähiopetusta on kaikkiaan noin 1–2 päivää kuukaudessa.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto koostuu liiketalouden ja hallinnon opinnoista sekä finanssi- ja vakuutusalan räätälöidyistä asiakaspalvelun ja markkinoinnin osaamisalaopinnoista. Finanssi- ja vakuutusalan vapaavalintaisiin osiin sisältyy valinnan mukaan Vakuutus-tutkinto VTS, tai osia siitä. Tutkintoon kuuluu myös toinen kotimainen kieli ja yksi vieras kieli. Koulutuksessa hyödynnetään www.pohjaista.oppimisymparisto.fi. Hakulomake löytyy osoitteesta www.finva.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Helsinki Business College (HBC)

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	1–4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat kerran vuodessa syyskuu 2008.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Oppitunnit pidetään ma-to klo 17.00–20.00.

Tiedustelut: Tea Huikko, koulutussuunnittelija puh. 0207 511 725.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	1–4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat kerran vuodessa syyskuu 2008.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Oppitunnit pidetään ma-to klo 17.00–20.00.

Tiedustelut: Tea Huikko, koulutussuunnittelija puh. 0207 511 725.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Hyvinkään kauppaoppilaitos

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	2–3 v	120 ov	31.07.2008	1.9.2008
-------	---	-------	--------	------------	----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/yltioppilas/amatillinen koulutus.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta neljänä iltana viikossa (ma–to) klo 17.20–20.15.

Lisätietoja: puh. (019) 459 2937.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Espoo

Isännöinnin ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	1.9.2008	1.10.2008
-------	-----	-------	----------	-----------

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Lohja, Puu-Anttila

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P/M	120 ov	22.8.2008	17.9.2008
-------	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä- ja ohjattua, verkko- ja etäopiskelua. Lähiopetusta keskimäärin kaksi päivää kuukaudessa. Yhteensä 40 lähipäivää ja pääsääntöisesti torstaipäivisin.

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Järvenpää

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	L	2 v	120 ov	14.4.2008	JH11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-------------

Toteutus ja sisältö: Liiketalouden perustutkintoon valmistava koulutus (80 ov). Valmistava koulutus on suunniteltu kestoltaan kaksivuotiseksi, mutta jokainen opiskelija etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan. Voit myös tiedustella joustavaa aloitusta.

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	14.4.2008	JH	11.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	----	-----------

Toteutus ja sisältö: Taloushallinnon ammattitutkintoon valmistava koulutus (40 ov). Tutkinto on suunniteltu kestoltaan yksivuotiseksi, mutta jokainen opiskelija etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan. Voit myös tiedustella joustavaa aloitusta.

Opiskelijamaksu: 0 euroa

Kauppiaitten Kauppaoppilaitos

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	S
----	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Liiketalouden perustutkinto, merkonomi sopii henkilöille, joka haluaa suorittaa tutkinnon työn ohella. Tutkinto antaa valmiudet toimia erilaisten yritysten myynti-, palvelu- ja hallintotehtävissä.

Toteutus ja sisältö: retail-ohjelma sopii erityisesti vähittäiskaupassa toimiville. Koulutukseen sisältyy etä-, verkko-, ja lähiopiskelua. Lähiopetusta on iltaopiskelussa kaksi kertaa viikossa ja oppisopimuskoulutuksessa kaksi kertaa kuukaudessa. Molemmissa opiskelumuodoissa koulutuksen kokonaiskesto on noin kaksi vuotta. Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Yhteyshenkilöinä ovat Maarit Mänttari (09) 8955 8326, maarit.manttari(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 8955 8352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	S
----	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Liiketalouden perustutkinto, merkonomi sopii henkilöille, joka haluaa suorittaa tutkinnon työn ohella. Tutkinto antaa valmiudet toimia yritysten ja julkisyhteisöjen taloushallinnon tehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen sisältyy etä-, verkko- ja lähiopiskelua. Lähiopetusta on oppisopimuskoulutuksessa kaksi kertaa kuukaudessa ja iltaopiskelussa kaksi kertaa viikossa. Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta, joka syventää taloushallinnon tehtävien hoitamiseen. Taloushallinnon koulutusohjelman suorittanut merkonomi osaa tuottaa taloushallinnon raportteja, tulkita niitä sekä arvioida yrityksen taloudellista tilaa. Koulutuksen yhteyshenkilöinä ovat Maarit Mänttari (09) 8955 8326, maarit.manttari(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 8955 8352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi, www.mbs.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Myynnin ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	JH	S
-------	---	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Myynnin ammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, joka toimii myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä ja haluaa vahvistaa ammatillista osaamistaan.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on näyttötutkinto, jossa tutkintasuoritukset kytketään tutkinnon suorittajan omaan työpaikkaan. Koulutukseen sisältyy etä-, verkko- ja lähiopiskelua. Koulutuksessa on noin kymmenen lähiopetusjaksoa. Koulutuksen yhteyshenkilöinä ovat Airi Korpi (09) 8955 8346, airi.korpi(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 8955 8352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi. Lisätietoja koulutuksesta www.mbs.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Yrittäjän ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	JH	S
-------	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat perustamassa yritystä tai jotka jo toimivat yrittäjinä ja heidän tavoitteenaan on parantaa yrittäjävaihtumistaan ja edellytyksiään toteuttaa menestyksekkästä ja tuloksellista yritystoimintaa.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on näyttötutkinto, jossa tutkintasuoritukset kytketään tutkinnon suorittajan omaan yritykseen. Suuri osa koulutuksesta toteutetaan interaktiivisena verkko-opiskeluna. Tutkinto koostuu kolmesta osasta: liikeidean täsmäntäminen, liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen. Koulutuksen yhteyshenkilöinä ovat Airi Korpi (09) 8955 8346, airi.korpi(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 8955 8352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi.

Lisätietoja: www.mbs.fi.

Opiskelijamaksu: omaehtoisena 650 euroa, joka sisältää tutkintomaksun.

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	JH	S
-------	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Yrittäjän erikoisammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jolla on jo kokemusta yrittäjänä toimimisesta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on näyttötutkinto, jossa näytöt kytketään tutkinnon suorittajan omaan yritykseen. Tavoitteena on oman yrityksen kehittäminen ja kilpailukyvyyn parantaminen. Tutkinto koostuu yrityksen johtamisesta ja kehittämisestä sekä kolmesta valinnaisesta osasta, joista valitaan yksi. Koulutuksen yhteyshenkilöinä ovat Airi Korpi (09) 8955 8346,

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

airi.korpi(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 89558 352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi. Lisätietoja koulutuksesta www.mbs.fi.

Opiskelijamaksu: omaehtoisena koulutuksena 750 euroa, joka sisältää tutkintomaksun.

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	JH	S
-------	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Johtamisen erikoisammattitutkinto tarkoitettu henkilöille jolla on vankka käytännön kokemus johtamisesta ja joka toimii esimiestehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon hakeutuvan keskeinen työ on johtamista ja hän haluaa kehittyä johtamisen ja johtajuuden eri osa-alueilla.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on näyttötutkinto, jossa tutkintasuoritukset tehdään omasta johtamistyöstä. Koulutuksen yhteyshenkilöinä ovat Minna Saari (09)89558 342, minna.saari(at)mbs.fi ja Marjo Riihimäki (09) 89558 352, marjo.riihimaki(at)mbs.fi.

Lisätietoja: koulutuksesta www.mbs.fi.

Opiskelijamaksu: omaehtoisena koulutuksena 800 euroa, joka sisältää tutkintomaksun.

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Kerava, Liiketalous ja tietojenkäsittely

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	3 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Opetukseen hakeutuminen tapahtuu vapaamuotoisella hakemuksella. Koulutukseen hakeutumisen perusvaatimuksena on peruskoulun tai vastaavan oppimäärän suorittaminen. Opiskelijalla on oltava vähintään kaksi vuotta liike-elämän työkokemusta. Lisäksi edellytetään, että opiskelija hankkii valitsemaansa koulutusohjelmaan sopivan työssä oppimisyrityksen tai -organisaation. Ei opiskelijamaksua.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opiskelua, jossa lähiopetusta on neljänä iltana viikossa noin klo 17.30–20.20. Opintoaika on 2–3 vuotta. Aikaisemmat opinnot ja työkokemus otetaan huomioon opintoaikaa määritettäessä. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan koulutuksen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Voit myös täydentää merkantiopintosi merkonomiksi tai suorittaa toisen koulutusohjelman.

Lisätietoja: Iltavastaava Eeva Luode, gsm 050 415 0711, eeva.luode(at)keuda.fi ja aikuiskoulutusjohtaja Jarmo Asikainen, gsm 0500 613 197, ykp(at)keuda.fi.

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	3 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Opetukseen hakeutuminen tapahtuu vapaamuotoisella hakemuksella. Koulutukseen hakeutumisen perusvaatimuksena on peruskoulun tai vastaavan oppimäärän suorittaminen. Opiskelijalla on oltava vähintään kaksi vuotta liike-elämän työkokemusta. Lisäksi edellytetään, että opiskelija hankkii valitsemaansa koulutusohjelmaan sopivan työssä oppimisyrityksen tai -organisaation. Ei opiskelijamaksua.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opiskelua, jossa lähiopetusta on neljänä iltana viikossa noin klo 17.30–20.20. Opintoaika on 2–3 vuotta. Aikaisemmat opinnot ja työkokemus otetaan huomioon opintoaikaa määritettäessä. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan koulutuksen alussa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Voit myös täydentää merkantiopintosi merkonomiksi tai suorittaa toisen koulutusohjelman.

Lisätietoja: Iltavastaava Eeva Luode, gsm 050 415 0711, eeva.luode(at)keuda.fi ja aikuiskoulutusjohtaja Jarmo Asikainen, gsm 0500 613 197, ykp(at)keuda.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kiinteistöalan koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos

Isännöinnin ammattitutkinto

PK	P/M	12 kk	16 ov	1.8.2008	22.9.2008
----	-----	-------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma tarkoitettu isännöitsijätehtäviin aikoville tai tehtäviä jo hoitaville henkilöille, joiden tarkoituksena on pätevätyä isännöitsijän ammattiin ja suorittaa ammattitutkinto. Taloushallinnon ja tietotekniikan perusosaaminen on suositeltavaa. Koulutukseen hakeutuvalla tulee olla vähintään 3 vuotta työkokemusta mieluiten kiinteistöalalta.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kuudesta lähiopetusjaksosta (yht. 15 pv Helsingissä) oppimistehtävineen. Isännöinnin ammattitutkinnon näyttöjä annetaan koulutusohjelman aikana. Koulutusohjelma pohjautuu Isännöinnin ammattitutkinnon perusteisiin. Koulutuksessa käsitellään asunto- osakeyhtiöisännöintiin liittyvät keskeiset asiat. Koulutuksen sisältö: isännöintityö ja lainsäädäntö, isännöinnin työläisäädäntö, kiinteistöalan talous ja laskentatoimi, kiinteistönpidon tekniset tehtävät ja turvallisuus, kirjallinen ja suullinen viestintä ja asiakaspalvelu.

Opiskelijamaksu: 2 260 euroa

Kiinteistövalitysalan ammattitutkinto

PK	P/M	6 kk	16 ov	6.8.2008	15.9.2008
----	-----	------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat kiinteistöjen sekä kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden arviointiin, myyntiin ja vuokraukseen liittyvissä asiakaspalvelu- ja asiantuntijatehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus käsittää 3 lähiopetusjaksoa (yht. 12 pv Helsingissä). Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Tutkinto muodostuu kolmesta osasta, jotka ovat asiakkuuksien hallinta, välityspalvelun tuottaminen ja sopimuksen tekeminen. Neljäs, vapaasti valittava osa, on yrittäjyys. Ammattitutkinnon suorittaminen antaa lisäksi valmiudet kiinteistönvälittäjäkokeen ja vuokrahuoneiston välittäjäkokeen suorittamiseen.

Opiskelijamaksu: Koulutuksen perusosa 2 580 euroa. Lisäksi koko tutkinnon (kolme tutkinnon osaa) suorittaminen maksaa 1 080 euroa sekä tutkintotoimikunnalle tilittävät tutkintomaksu 50,50 euroa. Koulutukseen on mahdollista saada valtion tukea, jolloin yrityksen/opiskelijan osuus on pienempi. Lisäksi ammattitutkintomaksu.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	9 kk	7 ov	6.8.2008	27.8.2008
----	-----	------	------	----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöalan kirjanpidon koulutus ja tutkinto II (KPT II)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma tarkoitettu asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöiden kirjanpitäjille, kirjanpito- ja toimistopäälliköille sekä isännöitsijöille. Osallistujalla on oltava väh. 3 vuoden päätoiminen kokemus asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöiden kirjanpito- ja tilinpäätöstehtävien hoidosta tai suoritettuna KPT I -tutkinto ja väh. vuoden päätoiminen kokemus ko. tehtävistä

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu neljästä lähiopetusjaksosta (yht. 10 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: yhtiöjärjestys ja sen erityismääräykset, uuden yhtiön vastaanotto ja rakennusaikainen kirjanpito, talouden suunnittelutehtävät, verosuunnittelu, laskelmat asunto- ja kiinteistöosakeyhtiössä, tilinpäätöksen ja tuloksen suunnittelu, IFRS kiinteistöalalla, arvonlisäverotuksen erityiskysymykset kiinteistöalalla, suunnitelman mukaiset poistot, sulautuminen ja jakautuminen.

Opiskelijamaksu: 2 270 euroa. Kursilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	2 kk	8.9.2008	02.10.2008
----	-----	------	----------	------------

Suuntautuminen: Esimieskoulutus ja tutkinto (EKT)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu toimitusjohtajille, esimiehille, työnjohtajille ja henkilöstöhallinnon vastuhenkilöille, jotka työtehtävissään rekrytoivat ja tekevät työsopimuksia, hoitavat juoksevat työsuhdeasiat sekä edustavat työnantajaa työsuhdeasioita koskevilla neuvotteluissa.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma koostuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 6 pv Helsingissä), harjoituksesta, välityöstä ja loppuyöstä. Koulutuksen sisältö: keskeinen työlaainsäädäntö, työehtosopimukset ja työsuhdeasioiden soveltaminen käytännössä eri osa-alueineen.

Opiskelijamaksu: 2 400 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	24 kk	40 ov	15.9.2008	14.10.2008
----	-----	-------	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Johtavan ammatti-isännöitsijän koulutus ja tutkinto (AIT®)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu asuin- ja toimitilakiinteistöisännöinnin johto- ja asiantuntijatehtävissä toimiville sekä näihin tehtäviin aikoville kokeneille isännöitsijöille, rakennuttajapäälliköille ja -insinööreille. Ohjelma soveltuu henkilöille, joilla on vastuullaan merkittäviä kiinteistöomaisuuksia sekä kokemusta kiinteistön hallinnoinnista, isännöinnistä ja kiinteistöjen kehittämisestä.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kahdeksasta lähiopetusjaksosta (yht. 24 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä jaksokohtaisista tenteistä, syventävistä projektiopinnoista, tutkielmasta ja tutkielmaseminaareista. Koulutuksen sisältö: ammatti-isännöinnin toimintaympäristö, osaamisvaatimukset, toimintakyky sekä kiinteistöalan lainsäädäntö, isännöinti-, palvelu- ja liiketoiminnan sekä ihmisten johtaminen, kiinteistötalous ja kiinteistöyhtiöiden tuloksellinen johtaminen, teknisen ylläpidon ja kiinteistöjen kehittämisen johtaminen. Syventävät projektiopinnot ja tutkielma.

Opiskelijamaksu: 4 895 euroa. Koulutus on valtion tukemaa lisäkoulutusta, jossa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	2,5 kk	2 ov	5.9.2008	6.10.2008
----	-----	--------	------	----------	-----------

Suuntautuminen: Asiakaspalvelun ja viestinnän koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistöalan toimisto- ja asiakaspalveluhenkilöille sekä muille ammattiryhmille jotka tahtovat vahvistaa tai ajantasaistaa asiakaspalvelu- ja viestintätaitojaan.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 5 pv Helsingissä), joiden aikana tehdään runsaasti harjoituksia. Koulutuksen tavoitteena on antaa osallistujille valmiudet hoitaa menestyksekkäästi ja asiakaslähtöisesti kiinteistöalan yrityksen asiakaspalvelu- ja viestintätehtäviä. Koulutusohjelmassa paneudutaan vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, tehdään suullisen ja kirjallisen viestinnän harjoituksia sekä paneudutaan asiakastyöskentelyn turvallisuustekijöihin. Koulutukseen sisältyy 1,5 päivää asiakaspalveluenglantia.

Opiskelijamaksu: 150 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 pv	1.8.2008	20.8.2008
----	-----	------	----------	-----------

Suuntautuminen: Isännöinnin perusteet

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kaikille, jotka tuntevat tarvitsevänsä valmennusta tai vahvistusta isännöinnin ydinalueilla ja sopii erittäin hyvin sivutoimisille isännöitsijöille. Koulutus on erittäin hyvä tietojenpäivitys myös alalla jo pitempään toimineille henkilöille. *Toteutus ja sisältö:* Koulutuksen kesto 3 pv. Koulutuksen tavoite on antaa tiivis katsaus isännöintialan perusasioihin, kuten isännöinnin vastuu- ja velvollisuuskysymyksiin. Kurssilla käydään läpi isännöinnin keskeiset osa-alueet hallinnon, talouden sekä teknisen ylläpidon osalta. Jokaiselle aiheelle on varattu yksi päivä.

Opiskelijamaksu: Kolme päivää 690 euroa. Kaksi päivää 490 euroa ja yksi päivä 290 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa oppilaan/yrityksen maksuosuus kurssista on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	7 ov	13.8.2008	3.9.2008
----	-----	------	------	-----------	----------

Suuntautuminen: Vuokravälittäjän tutkinto (VuT)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu vuokravälitys- ja kiinteistönvälitysalalla, pankkien ja rakennuttajayhteisöjen vuokravälitystoiminnassa ja muissa vastaavissa tehtävissä toimiville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kahdesta lähiopetusjaksosta (yht. 4 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä loppupentistä. Koulutuksen sisältö: vuokramarkkinat, vuokravälitystä säätelevä lainsäädäntö, vuokravälityksen toimintaympäristö, perhe- ja perintöoikeuden erityiskysymyksiä, asumistukijärjestelmä, asuin- ja liikehuoneiston vuokraus, vuokraustoiminta ja verotus.

Opiskelijamaksu: 1 060 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	4 kk	8,6 ov	19.6.2008	27.8.2008
----	-----	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistösihteerin koulutus ja tutkinto (KISI)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistöalalla toimiville tai alalle aikoville sihteerille sekä toimisto- ja asiakaspalveluhenkilöille, jotka ovat siirtymässä kiinteistösihteeritehtäviin.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 7 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä loppupentistä. Koulutuksen sisältö: Yhtiölainsäädännön perusteet ja asiakirjojen laatiminen, vuokrasopimukset ja vuokrien korotukset, kokouskäytäntö, vastuukysymykset huoneistojen korjaus- ja muutostöissä, vastuunjakoalukka, järjestymääräykset ja lukitusturvallisuus, taloushallinnon ja verotuksen perusteet, työparityöskentely, asiakaspalvelu ja viestintä, työlaainsäädännön perusteet ja työsuhdeasioiden erityiskysymyksiä, henkilö- ja tilaturvallisuus.

Opiskelijamaksu: 1 385 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	6 ov	5.8.2008	26.8.2008
----	-----	------	------	----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöedustajan koulutus ja tutkinto (KED)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu alalle aikoville tai alalla vasta vähän aikaa toimineille. Koulutus sopii hyvin myös alalla pidempään toimineille, jotka haluavat päivittää tietonsa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 7 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: Kiinteistönvälitystä säätelevä lainsäädäntö, kiinteistönvälitystoiminnan harjoittamisen edellytykset, kiinteistönvälitystehtävän suorittaminen, perhe- ja perintöoikeus, huoneenvuokraus, asunto-osakkeen kauppa, kiinteistönkauppa, rakentaminen ja kaavoitus, kiinteistön muodostaminen, kiinteistöarvioinnin perusteet, verotus.

Opiskelijamaksu: 1 630 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	5 ov	18.8.2008	8.9.2008
----	-----	------	------	-----------	----------

Suuntautuminen: Perintätoimen tutkinto (PTT)

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu vuokratilavalmistajille, perintätoimen hoitajille, isännöitsijöille, kiinteistösihteereille, perintätoimeksiantoja valvovalle ym. vastaaville. Osallistujilla tulisi olla suoritettuna Vuokratilavalmistajan tutkinto ja lisäksi kokemusta vuokratilavalmistajan ja perintään liittyvistä tehtävistä. Koulutus soveltuu myös henkilöille, joilla on muuten hankittuna ko. tiedot ja riittävä kokemus näistä tehtävistä.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kahdesta lähiopetusjaksosta (yht. 4 pv Helsingissä) etätehtävineen sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: vakuudet, vuokrasopimuksen purkamisen ja irtisanomisen, hyvä perintätapa, laki perintätoiminnan luvanvaraisuudesta, perinnän tekniikka ja taktiikka, kirjeperintä, sopimus perinnästä, perinnän kulut ja kustannukset, turvaamistoimenpiteet, oikeudenkäynti huoneenvuokrasuhteessa, vuokratilavalmistajan konkurssi, velkajärjestely ja yrityssaneeraus, hallintaanottamismenettely asunto-osakeyhtiössä, oikeudenkäynti ja ulosotto, vakuuden realisointi, täytäntöönpano.

Opiskelijamaksu: 980 euroa. Koulutus on valtion tukemaa lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	7 ov	4.8.2008	25.8.2008
----	-----	------	------	----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöalan kirjanpidon koulutus ja tutkinto I (KPT I)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu henkilöille, joilla on vasta lyhyt kokemus asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöiden kirjanpito tehtävien hoidosta ja henkilöille, jotka ovat aloittamassa kirjanpito tehtävien hoitoa. Koulutus sopii myös isännöitsijöille, jotka haluavat täydentää kirjanpidon tietämystään. Kirjanpidon perusteiden hallinta edesauttaa asian omaksumista.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 6 pv Helsingissä) oppimistehtävineen sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: Kirjanpidon perusteet, tilintapahtumat ja niiden kirjaus, keskeinen lainsäädäntö, tilinpäätöksen perusteet, laskelmat asunto- ja kiinteistöosakeyhtiössä, palkkakirjanpidon perusteet, verotuksen perusteet, arvonlisäverotuksen perusteet, tilinpäätösharjoitus.

Opiskelijamaksu: 1 370 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	7 ov	20.8.2008	10.9.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Palkanlaskennan tutkinto (PAK)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistöpalveluyritysten, isännöitsijätoimistojen vastaavien organisaatioiden palkanlaskijoille sekä kirjanpitäjille ja sihteereille, jotka hoitavat palkanlaskennan tehtäviä. Osallistujilla tulisi olla vähintään kahden vuoden kokemus palkanlaskennasta ja jonkin kiinteistöalan työehtosopimuksen soveltamisesta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 6 pv Helsingissä) etätehtävineen sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: palkkahallinnon keskeiset käsitteet, palkanlaskennan perusteet, ylityö, vuosilomalainsäädäntö, ennakonpidätykset, kiinteistöalan työehtosopimukset, palkanlaskennan tietojen keruu, rekisteröinti ja hyväksikäyttö, sosiaalivakuutukset.

Opiskelijamaksu: 1 370 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Liiketalousopisto Helsinki-Malmi

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	1-3 v	120 ov	31.5.2008 JH	18.8.2008
-------	-----	-------	--------	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Vähintään vuoden työkokemus kaupan ja hallinnon alalta. Tutkinto on mahdollista suorittaa myös yrittäjän tai työntekijän oppisopimuksella. Kysy lisää p. (09) 3509 210 www.liiketalousopisto.fi mirja.koukelo(at)liiketalousopisto.fi tai [opintotoimisto\(at\)liiketalousopisto.fi](mailto:opintotoimisto(at)liiketalousopisto.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on liiketalouden perustutkinnon, merkonomin näyttöihin valmistavaa koulutusta. Lähiopetus toteutetaan ma-to iltaisin klo 17.30–20.20. Aikaisempi koulutus ja työkokemus vaikuttavat tutkinnon suoritus aikaan, joka vaihtelee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yhdestä kolmeen vuoteen.

Opiskelijamaksu: Opiskelijat maksavat koulutuksen alussa 50,50 euron tutkintomaksun, joka tilitetään Opetushallitukselle.

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	1-3 v	120 ov	31.5.2008 JH	18.8.2008
-------	-----	-------	--------	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Vähintään vuoden työkokemus kaupan ja hallinnon alalta. Tutkinto on mahdollista suorittaa myös yrittäjän tai työntekijän oppisopimuksella. Kysy lisää p. (09) 3509 210 www.liiketalousopisto.fi mirja.koukelo(at)liiketalousopisto.fi tai [opintotoimisto\(at\)liiketalousopisto.fi](mailto:opintotoimisto(at)liiketalousopisto.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on liiketalouden perustutkinnon, merkonomin näyttöihin valmistavaa koulutusta. Lähiopetus toteutetaan ma-to iltaisin klo 17.30–20.20. Aikaisempi koulutus ja työkokemus vaikuttavat tutkinnon suoritus aikaan, joka vaihtelee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan yhdestä kolmeen vuoteen.

Opiskelijamaksu: Opiskelijat maksavat koulutuksen alussa 50,50 euron tutkintomaksun, joka tilitetään Opetushallitukselle.

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	M				22.9.2008
-------	---	--	--	--	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu taloushallinnon tehtävissä tai vastaavissa toimiville henkilöille, joilta puuttuu muodollinen ammattipätevyys. Työkokemusta vähintään kolme vuotta taloushallinnon tehtävistä. Lähiopetusta on noin 13 päivää. Tämän lisäksi työaikaalla järjestetään näytöt. Kysy lisää p. (09) 3509 210 [topi.turunen\(at\)liiketalousopisto.fi](mailto:topi.turunen(at)liiketalousopisto.fi) tai [opintotoimisto\(at\)liiketalousopisto.fi](mailto:opintotoimisto(at)liiketalousopisto.fi), www.kauppakamari-instituutti.fi.

Opiskelijamaksu: 370 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MJK-instituutti

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	120 ov	31.8.2008	13.9.2008
-------	---	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Voit suorittaa liiketalouden perustutkinnon, merkonomin näyttötutkintona oman työn ohessa. Toimistopalveluiden ja tietohallinnon osaamisala soveltuu hyvin esimerkiksi monipuolisissa toimistotehtävissä työskenteleville, jotka haluavat syventää liiketoimintaosaamistaan ja kehittää tiedonhallinnan ammattilaisina tai henkilöille, jotka osallistuvat tietojärjestelmien kehittämistyöhön ja käyttäjien kouluttamiseen. Koulutuksen myötä osallistujia saavuttaa liiketalouden alalta laaja-alaiset ja monipuoliset käytännön tiedot ja taidot.

Lisätietoja: www.mjk.fi Hannele Forsman puh. 040 587 9951 Marja Tammi puh. 040 709 6866 Ipu Ruusunen puh. 040 901 4663.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	3 v	120 ov	31.8.2008	13.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Asiakaspalvelu ja markkinointi

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on että opiskelija saavuttaa kaupan ja hallinnon alalta laaja-alaiset ja monipuoliset käytännön tiedot ja taidot. Tutkinto antaa valmiudet itsenäiseen tiedonarvioimiseen, soveltamiseen sekä uuden tiedon tuottamiseen. Liiketalouden perustutkinto, merkonomi on näyttötutkinto. Näytöissä osoitetaan tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen erilaisissa käytännön työtilanteissa. Monimuoto-opiskelu yhdistää lähiopiskelun, työssä oppimisen ja ohjatun etäopiskelun oppimista tukeväksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon suorittajat laativat henkilökohtaisen oppimissuunnitelman.

Lisätietoja: www.mjk.fi Hannele Forsman puh. 040 587 9951 Marja Tammi puh. 040 709 6866 Ipu Ruusunen puh. 040 901 4663.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	120 ov	31.8.2008	13.9.2008
-------	---	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: MJK-instituutissa voi suorittaa liiketalouden perustutkinnon, merkonomin näyttötutkintona joustavasti oman työn ohessa. Taloushallinnon osaamisala soveltuu henkilöille, jotka toimivat esimerkiksi taloushallinnon perustehtävissä ja haluavat syventää liiketalouden ja taloushallinnon osaamistaan tai henkilöille, jotka ovat siirtymässä taloushallinnon tehtäviin. Koulutuksen myötä osallistujia saavuttaa liiketalouden alalta laaja-alaiset ja monipuoliset käytännön tiedot ja taidot.

Lisätietoja: www.mjk.fi Hannele Forsman puh. 040 587 9951, Marja Tammi puh. 040 709 6866, Ipu Ruusunen puh. 040 901 4663.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	1.10.200
-------	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto soveltuu henkilöille, jotka toimivat markkinointitehtävissä ja haluavat syventää mainonnan ja markkinointiviestinnän osaamistaan.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto koostuu kolmesta tutkinnon osasta Kampanja-/Projektisuunnitelman laatiminen, Informaation hankkiminen, muokkaaminen ja välittäminen ja Markkinointiviestinnän tuotantoprosessi. Tavoitteena on antaa laaja-alaiset valmiudet toimia

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

mukana markkinointiviestinnän kokonaisvaltaisessa suunnittelussa ja toteutuksessa. Painotusalueina on markkinointiviestinnän strategia, tapahtumamarkkinointi sekä vuorovaikutus ja esiintymistaidot.

Lisätietoja: Tina Rundberg puh. 050 441 6294, Piia Frondelius puh. 040 502 1469 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	1.9.2008
-------	---	----	----------

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa oppijalle valmiudet toimia sihteerin tehtävissä ammattitaitoisesti ja joustavasti, oppijaa ohjataan omatoimiseen tiedonhankintaan, -käyttöön ja -soveltamiseen, kirjalliseen ja suulliseen viestintään sekä toimistotyön ja tietohallinnon osaamiseen. Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka haluavat päivittää tietonsa sekä kehittää osaamistaan ja osoittaa ammattitaitonsa näytöillä. Tutkinto koostuu kolmesta osasta: Sihteerin toimistopalvelutyö, tietohallintotyö ja viestintätyö.

Lisätietoja: Tina Rundberg puh. 050 441 6294, Leena Koskinen puh. 040 745 0281 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	M	3.10.2008	1.11.2008
-------	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on valmentaa oppija hoitamaan itsenäisesti pienen organisaation taloushallinnon tehtäviä tai avustamaan suuremman organisaation taloushallinnon tehtävissä. Keskeistä on antaa opiskelijalle kokonaiskuva taloushallinnon tehtävistä sekä niiden liittymisestä yrityksen toimintaan. Tutkinto muodostuu kaikille yhteisistä osista (Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen sekä kielitaito) ja osaamisalan mukaisesta osasta jonka voi valita seuraavista vaihtoehdoista (Kirjanpito ja tilinpäätös, Julkishallinnon kirjanpito ja tilinpäätös tai Palkkahallinto).

Lisätietoja: Maarit Mäkinen puh. 040 771 8241, Leena Koskinen puh. 040 745 0281 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

Yrittäjän ammattitutkinto

PK/YO	M	5.9.2008	20.9.2008
-------	---	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu yrittäjänä toimiville, yritystoimintaa aloitteleville tai yrittäjäksi aikoville henkilöille. Tavoitteena on yritystoiminnan kehittäminen eri osa-alueilla, yrittäjän oman osaamisen ja yrittäjyysvalmiuksien lisääminen sekä verkostoituminen muihin yrittäjiin. Tutkinto koostuu kolmesta osasta: Liikeidean täsmäntäminen, Liiketoimintasuunnitelman laatiminen ja Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen. Jos tutkinnon suorittajalla ei ole vielä toimivaa yritystä, liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen osoitetaan konkreettisine käynnistämissuunnitelmina.

Lisätietoja: Päivi Partanen puh. 044 322 9222 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	02.5.2008	16.8.2008
-------	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Johtamisen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu esimiehille ja muille johtotehtävissä toimiville, jotka haluavat kehittää omia työtapojaan, johtamistaitojaan sekä koko työyhteisöään. Tavoitteena on kehittää erityisesti johtajien esimiesvalmiuksia, lisätä strategisen ajattelun ymmärtämistä sekä antaa työkaluja strategian viemiseksi käytännön

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

tasolle. Tutkinnon ammattitaitovaatimukset edellyttävät johtamisen kokonaisuuden hallintaa. Tutkinto koostuu kahdesta osasta: Organisaation toiminnan ja johtamisen suunnittelu sekä Toiminnan johtaminen.

Lisätietoja: Päivi Partanen puh. 044 322 9222 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 600,50 euroa

Taloushallinnon erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	15.10.2008	1.11.2008
-------	---	------------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, joilta vaaditaan taloushallinnon asiantuntijuutta ja alan vahvaa osaamista mm. kirjanpitoapäälliköt, laskenta-asiantuntijat, pääkirjanpitoajat, kassapäälliköt, toimistopäälliköt, konttoripäälliköt ja taloushallinnon eri osa-alueiden vetäjät/vastuhenkilöt. Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta (Yritysympäristö ja toiminta yrityksessä, Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu ja Tilinpäätösanalyysi) sekä kolmesta valinnaisesta tutkinnon osasta joista valitaan kaksi.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta Leena Koskinen puh. 040 745 0281, Maarit Mäkinen puh. 040 771 8241 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 600,50euroa

Ulkomaankaupan erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	JH	1.10.2008
-------	---	----	-----------

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa valmiuksia vaativien kansainvälisen liiketoiminnan tehtävien hoitamiseen sekä uuden kansainvälisen liiketoiminnan perustamiseen. Tavoitteena on myös antaa työkaluja kansainvälisen liiketoiminnan johtamiseen. Koulutus on suunnattu alalla asiantuntijatehtävissä työskenteleville sekä esimiehille tai esimiestehtäviin pyrkiville. Valmistavassa koulutuksessa keskitymme kansainväliseen kauppaan ja markkinointiin.

Lisätietoja: Tina Rundberg puh. 050 441 6294, Piia Frondelius puh. 040 502 1469 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 600,50

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	12.9.2008	27.9.2008
-------	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Yrittäjän erikoisammattitutkinto on tarkoitettu pienten ja keskusurten yritysten omistajayrittäjille tai johtajille, jotka usean vuoden ajan ovat johtaneet yritystoimintaa. Tutkintaa suoritettaessa tavoitteena on yrityksen kehittäminen sekä tutkinnon suorittajan kehittyminen yritysjohtajana. Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto koostuu kahdesta osasta: Kaikille yhteisestä osasta Yrityksen johtaminen ja kehittäminen ja yhdestä valinnaisesta osasta.

Lisätietoja: Päivi Partanen puh. 044 322 9222 www.mjk.fi.

Opiskelijamaksu: 600,50 euroa

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus,

Lehtimäentie

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
-------	-----	-----	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
-------	-----	-----	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	1/M	9 kk	28 ov	JH	1.9.2008
----	-----	------	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta on n. 2 iltana viikossa, lisäksi etätehtäviä ja verkkokursseja. Sisältö: Yhteinen tutkinnon osa, Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen sekä osaamisalat, joista valitaan yksi; Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen sekä Sisäisen laskennan hoitaminen. Hakulomake www.omnia.fi Palutusosoite: Omnian aikuisopisto, liiketalous ja hallinto, PL 7001, 02070 ESPOON KAUPUNKI

Lisätietoja: Paula Kataja puh. (09) 2319 88(08), Riitta Rämö puh. (09) 2319 8810 tai sähköposti [etunimi.sukunimi\(at\)omnia.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)omnia.fi).

Opiskelijamaksu: 350,50 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK	1/M	1,5 v	28 ov	JH	30.9.2008
----	-----	-------	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Johtamisen erikoisammattitutkinto sopii kaikille, jotka toimivat johto-, esimies- tai asiantuntijatehtävissä. Tutkinnon suorittaminen on mahdollista kaikille peruskoulutuksesta riippumatta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto- opiskeluna, jossa koulutukseen sisältyy lähiopetusiltojen lisäksi ohjattua etäopiskelua, työssäoppimista ja erilaisia tehtäviä. Koulutus kestää n. 1,5 vuotta ja lähiopetusta on 23 iltana klo 17.30–20.30. Hakulomake www.omnia.fi

Lisätietoja: Tommy Mård, puh. (09) 2319 8811

Opiskelijamaksu: 400,50 euroa

RastorCollege, Helsingin yksikkö

Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinto

PK/YO	M	9 kk	JH	S
-------	---	------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat yrityksissä, säätiöissä, valtion virastoissa ja laitoksissa, kunnallisissa organisaatioissa, seurakunnissa sekä muissa yhteisöissä asiakirjahallinnon ja arkistotoimen tehtävissä. Tehtävän hoitaminen voi olla myös sivutoimista.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa arkistotalalla toimivalle valmiuksia toimia yrityksen asiakirjahallinnosta vastaavana ja/tai asiakirjahallinnon kehittämisen- ja erikoistehtävissä. Se antaa mahdollisuuden päivittää ja syventää tietoja asiakirjahallinnon ja arkistotoimen osaamisalueelta sekä käytännön tietoa asiakirjojen tuottamisesta sekä asiakaspalvelusta.

Lisätietoja: Tiina Bergholm, puh. 020 779 8228, tiina.bergholm(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Myyntin ammattitutkinto

PK/YO	M	18 kk	JH	13.11.2008
-------	---	-------	----	------------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet myyntin ammattitutkinnon suorittamiseen osaamisalana joko kuluttaja- tai yritysmyynti, jolloin tutkinto suoritetaan näytöillä omassa työtehtävissä. Hyväksytystä tutkinnon suorittamisesta saa virallisen tutkintotodistuksen. Koulutuksen aikana perehdytään liiketoiminnan periaatteiden sisäistämiseen, omien tuotteiden ja palveluprosessien hoitamiseen, tehokkaaseen ja laadukkaaseen työskentelyyn ja erilaisissa asiakastilanteissa tarvittavien taitojen hankkimiseen.

Lisätietoja: Piia Hagman, puh. 020 779 8238, piia.hagman(at)rastor.fi tai www.rastor.fi.

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	M	9 kk	JH	S
-------	---	------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinto on suunnattu erilaisissa sihteerin tai assistentin tehtävissä päätoimisesti tai osittain toimiville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus antaa pätevyyden sihteerin erilaisiin tehtäviin sekä valmiuksia sihteerityön tehokkaaseen hoitamiseen ja käytännön ammattitaidon kehittämiseen ja ylläpitoon. Saat koulutuksen avulla käytännön tietoa sihteerityön eri osa-alueiden hallintaan (mm. asiakaspalvelu, kirjallinen viestintä, kokous- ja matkajärjestelyt sekä henkilökohtaiset vuorovaikutustaidot).

Lisätietoja: Tiina Bergholm, puh. 020 7798 228, tiina.bergholm(at)rastor.fi tai www.rastor.fi.

Taloushallinnon ammattitutkinto

YO/AK	M	12 kk	JH	23.10.2008
-------	---	-------	----	------------

Suuntautuminen: Palkkahallinnon osaamisala

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu taloushallinnon tehtävissä toimiville henkilöille, joilla on kaupallinen peruskoulutus.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus antaa valmiudet suorittaa taloushallinnon ammattitutkinto, osaamisalana palkkahallinto. Koulutuksesta saa perustiedot palkkaukseen liittyvistä kysymyksistä, valmiudet yrityksen palkanlaskentaan ja palkkahallintoon vaikuttavista tärkeimmistä laeista ja sopimuksista sekä niiden soveltamisesta käytäntöön.

Lisätietoja: Tiina Punkka, puh. 020 7798 371, tiina.punkka(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	24 kk	JH	22.10.2008
-------	---	-------	----	------------

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittajan tulee olla kokenut esimies- tai asiantuntijatehtävissä toimiva henkilö, jonka työn keskeinen osa on johtamista.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa osallistujan valmiutta ja taitoja ymmärtää ja kehittää oman organisaation toimintaa, antaa valmiuksia

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

toimia tuloksellisesti johtamistehtävissä sekä tehostaa johtamisen työvälineiden käyttöä. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, johon kuuluu lähiopetusta 11 päivää sekä ohjattua etäopiskelua. Näyttöprosessia suoritetaan rinnan valmistavan koulutuksen kanssa.

Lisätietoja: Heli Utto, puh. 020 779 8211, heli.utto(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Opiskelijamaksu: 1 050,50 euroa

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	18 kk	JH	9.10.2008
-------	---	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat vähittäiskaupassa oman yksikkönsä tai osastonsa esimiehinä.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen sisältöjä ovat monipuoliset esimiestaidot, yrittäjähenkisyys ja taloudellinen ajattelutapa, ongelmanratkaisu- ja organisointikykyjen kehittäminen, ihmisjohtamisessa ja palvelutilanteissa tarvittavat vuorovaikutustaidot ja oman toimialan markkinoinnin ja taloushallinnon erityispiirteet. Tutkinto koostuu kolmesta osasta: toiminnan arviointi ja suunnittelu, toiminnan toteutus ja seuranta, työssä oppimisen ohjaaminen. Lisäksi on mahdollista suorittaa vapaasti valittava yrittäjyys-osa.

Lisätietoja: Piia Hagman, puh. 020 7798 238, piia.hagman(at)rastor.fi tai www.rastor.fi.

Suomen Liikemiesten Kauppaopisto-Atk-Instituutti

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	1-4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat 4 kertaa vuodessa (syksyn 2008 kurssit 25.8. ja 10.11.). Hakijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, järjestämme kielitestin, ellei riittävästä kielitaidosta ole todistusta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Opiskelija valitsee itse koulutusohjelmansa. Liiketalouden yhteisten opintojen lisäksi asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelmassa opiskellaan asiakasmarkkinointia, markkinointiviestintää ja markkinoinnin suunnittelua. Oppitunnit pidetään ma-to klo 17.30-20.30.

Lisätietoja: www.slk.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	1-4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat 4 kertaa vuodessa (syksyn 2008 kurssit 25.8. ja 10.11.). Hakijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, järjestämme kielitestin, ellei riittävästä kielitaidosta ole todistusta. Lisätietoja: www.slk.fi.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Opiskelija valitsee itse koulutusohjelmansa. Liiketalouden yhteisten opintojen lisäksi toimistopalvelujen ja tietohallinnon koulutusohjelmassa opiskellaan informaation hallintaa, toimistopalveluja ja ohjelmiston käytön tukea. Oppitunnit pidetään ma-to klo 17.30-20.30.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	1–4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat 4 kertaa vuodessa (syksyn 2008 kurssit 25.8. ja 10.11.). Hakijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, järjestämme kielitestin, ellei riittävästi kielitaidosta ole todistusta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu-aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Opiskelija valitsee itse koulutusohjelmansa. Liiketalouden yhteisten opintojen lisäksi taloushallinnon koulutusohjelmassa opiskellaan taloudellisen tiedon tuottamista (mm. kirjanpito) sekä yrityksen suunnittelua ja seuranta. Oppitunnit pidetään ma–to klo 17.30–20.30.

Lisätietoja: www.slk.fi

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus, Vantaan opetuspiste

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	14 ov	JH
----	---	-------	-------	----

Suuntautuminen: Valmistava koulutus voidaan suorittaa yrittäjän oppisopimuksella yrittäjän statuksen omaaville

Toteutus ja sisältö: Jatkuva haku: Koulutus käynnistyy ryhmän täytyessä. Yrittäjän ammattitutkinto on tarkoitettu sinulle, joka olet yrittäjyyden alkutaipaleelle tai suunnittelet yrittäjäksi ryhtymistä. Tutkintoon valmistavassa koulutuksessa on 10 lähiopetuspäivää, joiden välillä kehitetään yritysidea liiketoimintasuunnitelmaksi ja toimenpiteet toiminnan aloittamiseksi tai kehittämiseksi. Koulutuksen aikana valmistuu näyttö materiaali tutkintoa varten.

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	I/M	35 ov	4.9.2008	02.10.2008
----	-----	-------	----------	------------

Suuntautuminen: "Päivät taloushallinnon osaamisen, Organisaation taloushallinnon tehtävissä toimiminen, Kirjanpito ja tilinpäätös, Palkkahallinto

Tietoja valinnasta: Lähiopetusta järjestetään 1–3 iltana viikossa (ma–to) klo 17.30–20.30. Koulutuksen aikana on mahdollisuus suorittaa taloushallinnon ammattitutkinnon pakollisen osan lisäksi Kirjanpito ja tilinpäätös tai Palkkahallinto.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu erilaisissa taloushallinnon tehtävissä toimiville henkilöille, jotka haluavat syventää ja laajentaa asiantuntijuuttaan sekä henkilöille, joilla on tarve täydentää osaamistaan tullakseen taloushallinnon ammattilaisiksi. Koulutus toteutetaan monimuotoisesti lähi-, etä- ja verkko-oppimisympäristöissä. Opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laajuus riippuu aikaisemmasta osaamisesta. Koulutuksen sisältö on rakennettu vastaamaan taloushallinnon ammattitutkinnon perusteiden vaatimaa osaamista.

Lisätiedot: Kerstin Rikberg, puh 020 5131 524, kerstin.rikberg(at)edupoli.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

Paimion ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Kaarina

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	I/M	24 ov	27.8.2008	10.9.2008
-------	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Osaamisala: Kirjanpito ja tilinpäätös

Toteutus ja sisältö: Kirjanpito- ja tilinpäätös-osaamisala sopii erityisesti henkilöille, jotka työssään toimivat organisaatioiden kirjanpito- ja tilinpäätöksen laatimistehtävissä. Tämän osaamisalan tutkinnon osat ovat Kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatiminen, Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen Koulutuksen jälkeen on mahdollista suorittaa Taloushallinnon ammattitutkinto. Tutkinnon suorittaminen edellyttää taloushallinnon alan työpaikkaa.

Opiskelijamaksu: 445 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	I/M	23.9.2008
-------	-----	-----------

Suuntautuminen: Osaamisala: Palkkahallinto

Toteutus ja sisältö: Palkkahallinto-osaamisala on tarkoitettu henkilöille, jotka työssään toimivat organisaatioiden palkkahallintotehtävissä. Tämän osaamisalan tutkinnon osat ovat Palkkahallinnon hoitaminen, Organisaation taloushallintotehtävissä toimiminen.

Paimion ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Turku

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	I/M	36 ov	1.9.2008	11.9.2008
-------	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Monitoimiassistentti, sihteerin ammattitutkinto ja kirjanpidon perusteet

Toteutus ja sisältö: Sihteerin ammattitutkinnossa on kaksi osaa: Toimintaympäristön hallinta ja Sihteerin työn hallinta Koulutus sisältää lisäksi pk-yrityksen kirjanpidon perusteet.

Opiskelijamaksu: 565 euroa

Raision kauppaopisto

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK/YO	P	1 v	40 ov	6.6.2008	12.8.2008
-------	---	-----	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Alan erikoisuuteen vuoksi eduksi katsotaan alalle soveltuva ammatillinen tutkinto, riittävä katsottava käytännön työkokemus, vähittäiskaupan tai VM-tehtävistä ja hyvä visuaalinen näkemys.

Toteutus ja sisältö: Markkinoinnin ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta, visuaalisen markkinoijan osaamisalalle. Koulutus antaa tiedolliset ja taidolliset valmiudet suoriutua visuaalisen markkinoijan keskeisistä tehtävistä: somistuksesta, tekstauksesta, erilaisten myymälätilojen visuaalisesta suunnittelusta ja toteutuksesta, kampanjan suunnittelusta ja toteutuksesta myymälässä, asiakasinformaation tuottamisesta, messujen ja näyttelyiden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Opiskelijamaksu: 380 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Salon seudun aikuisopisto

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotoisena iltta- ja viikonloppukoulutuksena. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, jonka mukaan koulutuksen pituus määräytyy.

Hakulomake ja lisätietoja: www.sskky.fi tai ako:n toimisto p. 044 7704 216, 044 7704 641 tai 044 7704 249.

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

PK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotoisena iltta- ja viikonloppukoulutuksena. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, jonka mukaan koulutuksen pituus määräytyy.

Hakulomake ja lisätietoja: www.sskky.fi tai ako:n toimisto p. 044 7704 216, 044 7704 641 tai 044 7704 249.

Turun ammatti-instituutti-Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	2 v	120 ov	30.4.2008	12.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan iltta/monimuoto-opiskeluna.

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I	2 v	120 ov	30.4.2008	12.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	I	1 v	31.07.2008	02.9.2008
-------	---	-----	------------	-----------

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	I	1 v	31.07.2008	02.9.2008
-------	---	-----	------------	-----------

Taloushallinnon erikoisammattitutkinto

AK	I	1 v	31.07.2008	3.9.2008
----	---	-----	------------	----------

SATAKUNTA

Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Huittinen

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2,0 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintotavoitteisena. Lähiopetusta ti ja to iltaisin klo 17.20–20.15.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Kokemäki

Myyntin ammattitutkinto

AK	P/M	7 kk	30 ov	29.8.2008	29.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Kaupan alalla työskennelleet tai liiketalouden perustutkinnon suorittaneet somistamisesta kiinnostuneet. Tutkinto on tarkoitettu kuluttajamyynnille, joiden työ painottuu pääasiassa somistamiseen ja esillepanoon.

Toteutus ja sisältö: Kuluttajamyynnin suuntautumisvaihtoehto: liiketoiminta, asiakastyö, myynnin valmistelu, somistaminen, esillepano ja tekstaus.

Opiskelijamaksu: 280 euroa

Kankaanpään opisto

Johtamisen erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	20 ov	JH	11.9.2008
----	---	-------	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Ammatillinen koulutus ja noin viiden vuoden työkokemus sekä vankka kokemus johtamisesta / esimiestyöstä.

Toteutus ja sisältö: Johtamisen erikoisammattitutkinnon valmistava koulutus. Monimuoto-koulutus, 18 lähipäivää noin kerran kuukaudessa. Asiantuntijaluennoitsijoiden pitämät luennot, joihin yhdistetään reflektiivistä dialogia ja omaehtoista opiskelua. Opetussisällöksi ovat organisaation toiminnan suunnittelu, henkilöstöjohtaminen, kehittämishankkeen toteuttaminen ja oma henkilökohtainen kehittyminen johtajana. Voit edetä näytöissä omaan tahtiisi ja osallistua valmistavaan koulutukseen 1,5–3 vuoden aikana.

Rauman ammattiopisto

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	30.5.2008	25.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku jatkuu, yhteydenotot vielä koulutuksen alkamispäivämäärän jälkeen.

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	30.5.2008	25.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku jatkuu, yhteydenotot vielä koulutuksen alkamispäivämäärän jälkeen.

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	30.5.2008	25.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku jatkuu, yhteydenotot vielä koulutuksen alkamispäivämäärän jälkeen.

Porin ammattiopisto, Pori

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

YO/AK	L	3 v	120 ov	1.8.2008
-------	---	-----	--------	----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KANTA-HÄME

Suomen Yrittäjäopisto, Hämeenlinna

Yrittäjän ammattitutkinto

YO/AK	M		JH	17.9.2008
-------	---	--	----	-----------

Johtamisen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M		JH	9.10.2008
-------	---	--	----	-----------

Suuntautuminen: Työnjohtajakoulutus. Hae työvälineitä arjen johtamistilanteisiin!

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M		JH	11.9.2008
-------	---	--	----	-----------

PIRKANMAA

Kiinteistöalan koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 pv	19.9.2008	20.10.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Isännöinnin perusteet

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kaikille, jotka tuntevat tarvitsevansa valmennusta tai vahvistusta isännöinnin ydinalueilla ja sopii erittäin hyvin sivutoimisille isännöitsijöille. Koulutus on erittäin hyvä tietojenpäivitys myös alalla jo pitempään toimineille henkilöille
Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kesto 3 pv. Koulutuksen tavoite on antaa tiivis katsaus isännöintialan perusasioihin, kuten isännöinnin vastuu- ja velvollisuuskysymyksiin. Kurssilla käydään läpi isännöinnin keskeiset osa-alueet hallinnon, talouden sekä teknisen ylläpidon osalta. Jokaiselle aiheelle on varattu yksi päivä. Koulutus tapahtuu Tampereella.

Opiskelijamaksu: Kolme päivää 690 euroa, kaksi päivää 490 euroa ja yksi päivä 290 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa oppilaan/yrityksen maksuosuus kurssista on pienempi.

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Myynnin ammattitutkinto

PK	P			29.9.2008
----	---	--	--	-----------

Lisätietoja: Birgit Aikio 044 7906 422, birgit.aikio(at)tak.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	I/M			6.10.2008
----	-----	--	--	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutuspäällikkö Hilka Pöylio 044 7906 440, hilka.poylio(at)tak.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tampereen ammattiopisto, Tampereen kauppaoppilaitos

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2,5 v	120 ov	19.5.2008	02.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu tai sitä vastaavat tiedot. Liiketalouden ja kaupan alan työkokemus katsotaan eduksi. Etusijalla valinnassa ovat työssä olevat. Ensimmäisesti 23 vuotta täyttäneet. Haku suoraan oppilaitokseen hakulomakkeella todistus- ja työtodistusjäljennöksineen 19.5.2008 mennessä.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta järjestetään 2–(3) iltana viikossa klo 17.10–20.00.

Lisätietoja: koulutuspäällikkö Soile Kotti puh. 050 574 8542.

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa peritään opiskelupaikan vahvistuksen yhteydessä.

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

AK	P	1,5 v	120 ov	12.6.2008	15.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen hakulomakkeella todistus- ja työtodistusjäljennöksineen 12.6.2008. mennessä. Hakulomakkeen voi tulostaa osoitteesta www.tao.tampere.fi => Koulustarjonta => liiketalous ja kauppa => liiketalouden perustutkinto, merkonomi, päiväkoulutus. Ammatillinen perustutkinto + peruskoulua vastaavat tiedot ja taidot ruostsin ja englannin kielessä sekä tietotekniikassa.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon laajuus on 120 ov. Noin puolet opinnoista tunnustetaan suoritetuksi edellisessä tutkinnossa. Koulutukseen sisältyvät ammattiosaamisen näytöt.

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I	2,5 v	120 ov	19.5.2008	02.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu tai vastaavat tiedot. Liiketalouden ja kaupan alan työkokemus katsotaan eduksi. Etusijalla valinnassa ovat työssä olevat. Ensimmäisesti 23 vuotta täyttäneet. Haku suoraan oppilaitokseen hakulomakkeella todistus- ja työtodistusjäljennöksineen 19.5.2008 mennessä.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta järjestetään 2–(3) iltana viikossa klo 17.10–20.00.

Lisätietoja: koulutuspäällikkö Soile Kotti puh. 050 574 8542.

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa peritään opiskelupaikan vahvistuksen yhteydessä.

Taloushallinnon ammattitutkinto

AK	I/M		20 ov	19.5.2008	1.9.2008
----	-----	--	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Palkkahallinto-osamisala

Tietoja valinnasta: Haku vapaamuotoisilla hakemuksilla todistusjäljennöksineen suoraan oppilaitokseen 19.5.2008 mennessä.

Toteutus ja sisältö: Iltan/monimuoto-opetus 700 h (360/340) 20 ov Koulutus ja tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka hoitavat nykyisessä työssään palkkahallinnon tehtäviä ja joilla on taloushallinnon alalta perustiedot ja -taidot sekä työkokemusta.

Lisätietoja: koulutuspäällikkö Soile Kotti puh. 050 574 8542.

Opiskelijamaksu: 350,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Taloushallinnon ammattitutkinto

AK	I/M	4 kk	3 ov	19.5.2008	26.8.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Palkkahallinto, osatutkinto

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ovat palkkahallinnon tehtäviin aikovat ja niistä kiinnostuneet tai palkkahallinnon tehtävissä jo toimivat. Haku: Ilmoittautuminen oppilaitokseen viimeistään viikkoa ennen koulutuksen alkua, p. (03) 5656 7066. Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.

Toteutus ja sisältö: Iltta/monimuotokoulutus 104 h (64/40) 3 ov.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Kurssitarjottimelta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulustarjottimesta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulustarjottimelta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Liiketalouden perustutkinto, informaatio- ja kirjasto- palvelujen koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulustarjottimelta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK/YO	P	1 v			13.8.2008
-------	---	-----	--	--	-----------

Opiskelumaksu: 185 euroa, opiskelutarvikemaksu 7 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

Myyntin ammattitutkinto

PK	P	1 v		10.6.2008	13.8.2008
----	---	-----	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 185 euroa, opiskelutarvikemaksu 7 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

Yrittäjän ammattitutkinto

PK/YO	P	1 v		10.6.2008	14.8.2008
-------	---	-----	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 185 euroa, opiskelutarvikemaksu 7 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK	M			4.9.2008	17.9.2008
----	---	--	--	----------	-----------

Myyntin ammattitutkinto

PK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Myyntin ammattitutkinto

PK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Suuntautuminen: Kuluttajamyynni

Tietoja valinnasta: Koulutuksessa on jatkuva haku v. 2008. Koulutus on kohdennettu kaupan alan työkokemusta omaaville ja kaupan alalle työhön haluaville henkilöille. Tavoitteena on suorittaa myyntin ammattitutkinto kuluttajamyynnin osaamisalalta. Haku: kurssisihteeri Pirkko Suhonen, p. 010 3959 127.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen alussa laaditaan opiskelijan kanssa opettajan ohjauksessa opiskeluohjelma, joka sisältää näyttösuunnitelman ja oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelmassa on lähiopiskelun ja työssä oppimisen sisältö ja toteutus. Tutkinnossa osaaminen osoitetaan näytöin, jotka sisältävät kirjallisia näyttöjä ja työnäyttöjä työpaikalla. Sisältönä Myyntin ammattitutkinnon osat, Myyntiin valmistautuminen ja Myynti yksityisille kuluttajille.

Lisätietoja: kouluttaja Eero Meriläinen, p. 0400 559 195, eero.merilainen(at)ekami.fi.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Sihteerin ammattitutkinto

PK	M			4.9.2008	17.9.2008
----	---	--	--	----------	-----------

Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I				8.9.2008
----	---	--	--	--	----------

Suuntautuminen: Työelämän perusvenäjää

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Haminan toimipiste

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	3 v	120 ov	16.6.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan lomakkeella, jonka saa EKAMIn kotisivuilta (www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet) tai Haminan toimipisteen opinto-toimistosta, Erottajankatu 21.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu muodostuu monimuoto-opetuksesta sisältäen lähiopetusta ma-to klo 17–20, työssä oppimista ja ohjattua etäopiskelua. Opiskelijat laativat henkilökohtaisen oppimissuunnitelman. Liiketalouden perustutkinnon suorittaneella on monipuoliset valmiudet työskennellä erilaisissa liiketalouden ja kaupan alan työtehtävissä (mm. asiakaspalvelun ja taloushallinnon tehtävät, kirjanpito, palkanlaskenta, reskontran hoito) sekä kuntien ja valtion virastojen toimintotehtävissä. Merkonomin tutkinto antaa myös hyvät valmiudet oman yrityksen perustamiseen.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Ulkomaankaupan ammattitutkinto

PK	I/M	9 kk	30 ov	1.8.2008	18.8.2008
----	-----	------	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Huolitsijan suuntautumisala

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan lomakkeella, jonka saa EKAMIn kotisivuilta (www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet) tai Haminan toimipisteen opinto-toimistosta, Erottajankatu 21.

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksena lukion oppimäärä tai soveltava ammatillinen koulutus tai alan työkokemus. Vaaditaan ammattitutkinnon edellyttämä suomen kielen taito.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään neljänä iltana viikossa ma-to klo 17–20. Koulutukseen sisältyy työssäoppimista 11 ov. Venäjän kielen opintoihin sisältyy opintomatka Venäjälle. Työssäoppimisen aikana tai sen jälkeen on mahdollisuus suorittaa ammattitutkinnon näyttö.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Helena Heikkilä, puh. 010 3959 600.

Opiskelijamaksu: 400 euroa

Kouvolan seudun ammattiopisto, liiketalous Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2 v	120 ov	31.07.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	------------	-----------

Suuntautuminen: Vähittäiskauppapainotteinen (ns. Retail-merkonomi)

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöin.

Tutkintomaksu: Opetushallitukselle 50,50 euroa.

ETELÄ-KARJALA

Etelä-Karjalan aikuisopisto, Pohjolankatu 10:n opetuspiste

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	3 v	120 ov	8.6.2008	18.8.2008
-------	-----	-----	--------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutuksen pohjavaatimuksena on suoritettu peruskoulu tai vastaavat tiedot. Hakijoilla voi lisäksi olla lukion päästötodistus tai joku muu ammatillinen tutkinto. Työkokemus kaupan ja hallinnon alalta katsotaan valinnassa eduksi.

Toteutus ja sisältö: Opinnot ovat merkonomin näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja opetus suunnitellaan OPH:n vahvistamien tutkinnon perusteiden sekä opiskelijoiden henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Koulutus järjestetään pääasiassa iltaopiskeluna ma-to klo 17.30–20.30. Opintoviikkoa kohden on tavallisesti 16 h lähiopetusta ja 24 h itsenäistä työskentelyä. Tutkinto suoritetaan antamalla hyväksytty näyttö ammatillisesta osaamisesta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ETELÄ-SAVO

Pieksämäen ammattiopisto, tekniikka, palvelut ja kauppa

Sihteerin ammattitutkinto

AK	P	9 kk	40 ov	6.6.2008	1.9.2008
----	---	------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Sosiaali- ja terveydenhuollon sihteeri

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutus: sosiaali- ja terveysalan tai kaupan ja hallinnon alan tutkinto tai alalle soveltuva II-asteen tutkinto.

Osallistumismaksu: 140 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
----	-----	-----	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutus peruskoulu, lukio tai ammatillinen tutkinto. Hakulomakkeen voi tulostaa www.samiedu.fi tai tilata opintotoimistosta puh. (015) 550 6600 tai vapaamuotoisen hakemuksen voi lähettää osoitteella: Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, Like/opintotoimisto, Pohjolankatu 4-6, 57200 Savonlinna. *Toteutus ja sisältö:* Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Opetus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Tutkinto suoritetaan antamalla hyväksytty näyttö ammatillisesta osaamisesta.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja Seija Silvennoinen puh. 044 550 6614 tai seija.silvennoinen(at)samiedu.fi ja tutkintovastaava Tiina Vellonen puh. 044 550 6615 tai tiina.vellonen(at)samiedu.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	M	2 v	120 ov	29.8.2008	8.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio Presidentinkatu 1, 70100 Kuopio.

Lisätietoja: Tutkintovastaava Anne Nissinen, puh. 044 785 4922, anne.nissinen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Myyntin ammattitutkinto

PK	M		JH		1.9.2008
----	---	--	----	--	----------

Suuntautuminen: Kuluttajamyynni

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Jorma Raitanen, puh. 044 785 8673, jorma.raitanen(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5–7, 70300 Kuopio.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä. Näytöt muodostuvat käytännön myynti- ja palvelutilanteissa toimimisesta ja tilanteiden arvioimisesta työpaikalla sekä työtehtäviin liittyvistä kirjallisista selvityksistä ja kehittämistehtävistä.

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa

Sihteerin ammattitutkinto

PK	M	JH	1.9.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Satu Andersin, puh. 044 785 8663, sähköposti: satu.andersin(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä. Sihteerin ammattitutkinnossa vaadittava osaaminen osoitetaan näyttöinä omista, päivittäisiin sihteerin työhön liittyvissä työtehtävissä. Sihteerin ammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen voi osallistua joustavasti työn ohessa.

Opiskelijamaksu: 300,50 euroa

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	M	JH	15.9.2008
----	---	----	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Anna-Liisa Martikainen, puh. 044 785 8635, sähköposti: anna-liisa.martikainen(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio.

Toteutus ja sisältö: Koulutusvaiheen aikana kokeneet kouluttajat ovat yrittäjän tukena ohjaamassa pitkäjänteiseen liiketoiminnan kehittämiseen. Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä.

Opiskelijamaksu: 280 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK	M	JH	1.9.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Mauri Heikkinen, puh. 044 785 8642, sähköposti: mauri.heikkinen(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä. Näytöt muodostuvat erilaisista käytännön johtamistilanteista ja tilanteiden arvioinnista. Näytöt suunnataan tutkinnon suorittajan johtamistehtävän kannalta olennaiseen johtamisen osa-alueeseen. Valmistava koulutus antaa Sinulle: * Näkökulmia ja välineitä esimiestyöhön * Asiantuntijoiden tukea oman johtajuuden ja työyhteisön kehittämiseen * Avaimia uralla etenemiseen * Mahdollisuuden suorittaa johtamisen erikoisammattitutkinto näytöin.

Opiskelijamaksu: 1 350,50 euroa

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto

PK	M	JH	1.9.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Jorma Raitanen, puh. 044 785 8673, sähköposti: jorma.raitanen(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017)

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä. Näytöt muodostuvat käytännön työtilanteissa toimimisesta ja tilanteiden arvioinnista sekä työtehtäviin liittyvistä kirjallisista selvityksistä ja kehittämistehtävistä. Valmistavaan koulutukseen voi osallistua joustavasti työn ohella. Koulutuksen tavoitteena on kehittää osallistujan johtamisosaamista eri osa-alueilla ja antaa valmiuksia toimia tuloksellisesti kaupan esimiehen tehtävissä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Opiskelijamaksu: 900 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Isännöinnin ammattitutkinto

PK	P/M	18 kk	35 ov	15.9.2008	17.10.2008
----	-----	-------	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu kiinteistöalan tai isännöinnin tehtävissä toimiville tai niihin aikoville henkilöille. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 3-4 pv/kk, etäopiskeluun ja työssä oppimiseen.

Lisätietoja: Jari Kinnunen, 0400 793199, jari.kinnunen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Myyntin ammattitutkinto

PK	I/M	15 kk	35 ov	15.6.2008	4.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Kuluttajamyynni ja Telemarkkinointi

Tietoja valinnasta: Kuluttajamyynnin suuntautumisala: henkilöille, jotka myyvät erilaisia tuotteita tai palveluja yksityishenkilöille vähittäiskaupan alalla. Telemarkkinoinnin suuntautumisala: henkilöille, jotka työskentelevät itsenäisissä tai yritysten omista palvelukeskuksissa esim. puhelinpalvelukeskuksissa, puhelinneuvonnassa tai help desk-toiminnoissa. Hakeutuminen hakulomakkeella (osoitteessa www.ysao.fi) tai vapaamuotoisella hakemuksella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan ilta / monimuoto koulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 1-2 iltaa /vko (ma-pe), etäopiskeluun ja työssä oppimiseen. Koulutuksen sisältö: Myyntiin valmistautuminen Myynti yksityisille kuluttajille sekä telemarkkinointikeskuksessa toimiminen (yhteiset sisällöt).

Lisätietoja: Riitta Rönkkö 0400 793 031, riitta.ronkko(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	I/M	12 kk	32 ov	JH	S
----	-----	-------	-------	----	---

Suuntautuminen: Nonstop-koulutus

Tietoja valinnasta: Yrittäjän ammattitutkinto on suunniteltu yritystoiminnan käynnistämistä suunnitteleville tai jo muutaman vuoden yrittäjänä toimineille. Opiskelijalla tulee olla vähintään kolmen vuoden työkokemus joltakin ammattialalta. Tutkinnon ohessa on mahdollisuus saada tukea myös sukupolven- ja omistajanvaihdosasioissa. Valinta tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu kolmesta tutkinnon osasta: Liikeidean täsmäntäminen, Liiketoimintasuunnitelman laatiminen, Liiketoimintasuunnitelman toteuttaminen. Yrittäjän ammattitutkinto on suoritettu, kun kaikki kolme tutkinnon osaa on suoritettu hyväksytysti. Tutkinosta voi suorittaa myös vain jonkin haluamansa osan.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK	P/M	16 kk	40 ov	15.5.2008	4.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Yritysten ylin/ keskijohto/asiantuntijat. Hakijoiksi toivomme erityisesti kiinteistö- ja rakennusalan esimiestehtävissä toimivia. Opiskelijoilla oltava vahva oman alansa ammattiosaaminen ja johtamisen tulee olla oleellinen osa päivittäistä toimintaa. Hakulomake: www.ysoo.fi => aikuisopiskelu => tulostettava hakulomake Kristiina Luumi, (017) 272 55(08) tai [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan kahden lähipäivän jaksoissa 1–2 kk välein. Lähipäiviä yhteensä n. 20 kpl. Tarvittaessa iltaopetuksena täsmäaiheita sekä ohjattua etätyöskentelyä, työssä oppimista ja kehittämisprojektin suunnittelu ja toteutus omassa työssä. Koulutukseen ja tutkintoon orientoituminen Ryhmädynamiikka ja -prosessit Projektijohtaminen Strateginen johtaminen Johtamisteoriat ja niiden soveltaminen Prosessien ja laadun johtaminen Omajohtajuus ja hyvinvointi Talouden johtaminen ja taloussimulaatio Asiakkuudet/verkot/ulkoinen viestintä Henkilöstön johtaminen/kehitt. Vap.val. opinnot. **Lisätietoja:** Eevi Kurtti puh. 0400 793 176, [eevi.kurtti\(at\)ysoo.fi](mailto:eevi.kurtti(at)ysoo.fi) tai Jari Kinnunen, puh. 0400 793 199, [jari.kinnunen\(at\)ysoo.fi](mailto:jari.kinnunen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 400 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan aikuisopisto, Joensuu

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	2 v	120 ov	30.5.2008	15.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan näyttötutkintopohjaisesti. Yhteyshenkilö on Arja Kiiskinen puh. 050 462 8591, [arja.kiiskinen\(at\)pkky.fi](mailto:arja.kiiskinen(at)pkky.fi).

Liiketalouden perustutkinto, toimistopalvelun ja tietohallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	2 v	120 ov	30.5.2008	15.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan näyttötutkintopohjaisesti. Yhteyshenkilö on Arja Kiiskinen puh. 050 462 8591, [arja.kiiskinen\(at\)pkky.fi](mailto:arja.kiiskinen(at)pkky.fi).

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	2 v	120 ov	30.5.2008	15.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan näyttötutkintopohjaisesti. Yhteyshenkilö on Arja Kiiskinen puh. 050 462 8591, [arja.kiiskinen\(at\)pkky.fi](mailto:arja.kiiskinen(at)pkky.fi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma

PK	P	1,5 v	120 ov	JH	S
----	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta henkilöiltä edellytetään työkokemusta ensisijaisesti kaupan ja hallinnon alalta. Englannin ja ruotsin kielissä edellytetään vähintään peruskoulun tietotasoa. Opiskelijat valitaan hakemusten perusteella. Hakemukset osoitteesta www.jao.fi tai Margit Pynnönen, puh 040 341 5057 [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi).

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus kestää noin 1–2 vuotta. Tutkinnon laajuus on 120 ov ja valmistavan koulutuksen pituus on 80 ov. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä ja tiimityöskentelyä, etäopiskelua ja työssäoppimista.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Paula Kinnunen, puh 040 341 6464,

[paula.kinnunen\(at\)jao.fi](mailto:paula.kinnunen(at)jao.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa. Koulutus on omaehtoista päiväkoulutusta johon voi hakea valtion opintotukea.

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	P	1,5 v	120 ov	S
----	---	-------	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta henkilöiltä edellytetään työkokemusta ensisijaisesti kaupan ja hallinnon alalta. Englannin ja ruotsin kielissä edellytetään vähintään peruskoulun tietotasoa. Opiskelijat valitaan hakemusten perusteella. Hakemukset osoitteesta www.jao.fi tai Margit Pynnönen, puh 040 341 5057 [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi).

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus kestää noin 1–2 vuotta. Tutkinnon laajuus on 120 ov ja valmistavan koulutuksen pituus on 80 ov. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä ja tiimityöskentelyä, etäopiskelua ja työssä oppimista.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Paula Kinnunen, puh 040 341 6464,

[paula.kinnunen\(at\)jao.fi](mailto:paula.kinnunen(at)jao.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa. Koulutus on omaehtoista päiväkoulutusta johon voi hakea valtion opintotukea.

Isännöinnin ammattitutkinto

PK	M	24 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus sopii alalla työskenteleville henkilöille, joilta puuttuu alan tutkinto tai henkilöille, joilla on aiempaa työkokemusta yhdeltä tai useammalta tutkintoon sisältyvältä osa-alueelta. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään ruotsin ja englannin kielen välttävä taito. Hakemukset aikuisopistosta koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh 040 341 6470 tai [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi). Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö voimassa olevien ammattitutkinnon perusteiden mukaan, tutkinnon pakolliset osat: Asunto-osakeyhtiön johtaminen ja hallinnointi, Asiakkuuksien hoitaminen, Kiinteistön elinkaaren hallinta. Tutkinnon näytöt suoritetaan työelämälähtöisinä. Opetusmuotoina käytetään luokkaopetusta, pari- ja ryhmätyöskentelyä, itsenäistä työskentelyä ja tiedonhankintaa sekä etätehtäviä.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Alice Ojala puh 040 341 6418.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kiinteistövälitysalan ammattitutkinto

PK	M	2,5 v	32 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kohderyhmänä ovat henkilöt, jotka toimivat kiinteistöjen sekä kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden arviointiin, myyntiin ja vuokraukseen liittyvissä asiakaspalvelu- ja asiantuntijatehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu oppisopimuskoulutuksena tai iltaj/monimuotokoulutuksena. Koulutus toteutetaan verkko-opintoina, työssä oppien sekä lähiopintoina oppilaitoksessa. Lähiopintoja on n. 2 päivänä kuukaudessa. Tutkinto suoritetaan näytöin henkilökohtaisen näyttösuunnitelman mukaisesti. Tutkinto on valmis, kun kaikki osat on suoritettu hyväksytysti.

Lisätietoja ja hakemukset: Koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK	P/M	36 ov	JH	S
----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Markkinointiviestinnän ammattitutkinnon markkinointiasistentin suuntautumisvaihtoehto on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat markkinoivan yrityksen, mediatilaa myyvän yrityksen, mainos- tai mediatoimiston tai muun markkinointiviestinnän palveluyrityksen markkinointiasistentin tehtävissä. Ammatinimike voi olla markkinointi-, yhteys-, media-, tuotanto- tai projektiasistentti tai -suunnittelija. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus kestää yhden lukuvuoden ajan. Valmistavan koulutuksen enimmäislaajuus on 36 ov. Opintojen laajuus määräytyy henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (hops) mukaan. Koulutukseen sisältyy työssäoppimista. Näytöt järjestetään tutkinnon osittain. Kyseessä on omaehtoinen koulutus, johon voi hakea valtion opintotukea. Markkinointiviestinnän ammattitutkinto on Kaupan ja hallinnon alaan kuuluva tutkinto.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

Myyntin ammattitutkinto

PK	M	n. 40 ov	JH	S
----	---	----------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, joilla on noin kolmen vuoden työkokemus myyntin tehtävissä tai kaupallinen koulutus ja työkokemusta alalta sekä kiinnostuneisuus myyntialalle. Koulutus edellyttää tutkinnon suorittamiseen soveltuvaa työpaikkaa. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään. Hakemukset ja lisätiedot koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinto

AK	M	32 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä kaupallisen tutkinnon suorittaneet henkilöt, joilla työkokemusta rahoitus- ja vakuutusosalta tai henkilöt joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus rahoitus- ja vakuutusosalta. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Sihteerin ammattitutkinto

PK	I/M	32 ov	S
----	-----	-------	---

Tietoja valinnasta: Erilaisissa sihteerin tehtävissä työskentelevät tai niihin hakeutuvat henkilöt. Koulutukseen hakeutuvilta toivotaan kaupan ja hallinnon alan perustutkintoa tai

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

vähintään 3 vuotta työkokemusta toimistotalalla. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Sihteerin ammattitutkinto antaa monipuoliset valmiudet toimia erilaisissa tietotyön ja toimistohallinnon sihteeritehtävissä. Tutkintoon valmistavan koulutuksen laajuus on 32 ov. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä ja tiimityöskentelyä sekä etäopiskelua. Sisältö: sihteerin toimistopalvelutyö, sihteerin tietohallintotyö ja sihteerin viestintätyö.

Opiskelijamaksu: 420,50 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	M	n. 40 ov	JH	S
----	---	----------	----	---

Tietoja valinnasta: Taloushallinnon tehtävissä työskentelevät tai niihin hakeutuvat henkilöt. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään kaupan ja hallinnon alan perustutkintoa ja taloushallinnon työkokemusta tai pitkää työkokemusta. Koulutus edellyttää tutkinnon suorittamiseen soveltuvaa työpaikkaa. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään. Hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Taloushallinnon ammattitutkinto antaa valmiudet hoitaa pienyrityksen taloushallinnon tehtäviä laaja-alaisesti ja itsenäisesti. Koulutuksen aikana opiskelija osallistuu tutkinnon näyttöihin.

Ulkomaankaupan ammattitutkinto

PK/YO	M	30 ov	JH	S
-------	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ovat ulkomaankaupan vienti- ja tuontitehtävissä jo toimivat tai niihin aikovat. Pohjakoulutusvaatimukset ovat soveltuva korkeakoulu- tai opistoasteen tutkinto, hyvä kielitaito (suomi, englanti, muu kielitaito eduksi), tietotekniikan perusteiden hallinta. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai vastuukouluuttaja Terhi Vesänen puh. 040 341 645.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa opiskelijalle kokonaiskuva kansainvälisestä kaupasta, vienti- ja tuontitoiminnasta, kansainvälisestä markkinoinnista ja yrityksen kansainvälistymisen haasteista. Koulutus on ulkomaankaupan ammattitutkintoon valmistavaa koulutusta. Ulkomaankaupan ammattitutkinnon näytöt toteutetaan valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Toimitko nyt tai haluaisitko tulevaisuudessa toimia viestinvälityksen tai logistiikkapalvelujen ammattilaisena? Vahvista osaamistasi koulutuksella ja varmistu siitä, että tietosi, taitosi ja ammatilliset valmiutesi ovat ajan tasalla. Hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai täytty sähköinen hakemus www.jao.fi Sähköpostitse etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon kuuluvat osat: Tilaus- ja toimitusprosessien hoitaminen (pakkollinen osa). Valinnaiset osat, joista valitaan yksi: Asiakastyön hoitaminen, Jakelupalvelun tuottaminen. Tutkinnon vapaasti valittava osa on: Yrittäjyys. Koulutukseen sisältyy lähijaksoja, etätyöskentelyä ja työssä oppimista. Tutkinnosta voit suorittaa myös osia, tarpeesi ja elämäntilanteesi mukaan. Meillä voit opiskella päätöisestisesti tai työsi ohella. Huomioitavaa, koulutusmaksu tarkentuu opiskelumuodon mukaan.

Lisätietoja: Vastuukouluuttaja Ari Langén puh. 040 341 6471.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Virastomestarin ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on jo kokemusta vahtimestarin, talonmiehen tai kiinteistötyöntekijän tai muu sopiva koulutus ja työkokemus. Lisäksi toivotaan välttävää ruotsin ja englannin kielen taitoa sekä henkilöauton AB-ajokorttia. Hakemukset aikuisopistosta koulutussihteerin Ritva-Leena Bågman, puh. 040 341 6470, sähköposti etunimi.sukunimi(at)jao.fi tai täyttyä sähköinen hakemus osoitteessa www.jao.fi Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet työskennellä asiakaspalvelu-, asiointi-, yritysturvallisuus- ja järjestyksenvalvontatehtävissä virastoissa, pankkeissa ja hotelleissa sekä erilaisissa tilaisuuksissa sekä suorittaa koulutusta vastaava ammattitutkinto.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Alice Ojala puh. 040 341 6418.

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	M	30 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä yritystoiminnasta kiinnostuneet henkilöt, joilla on oman ammattialan koulutus ja/tai vahva työkokemus. Motiivina voi olla esimerkiksi tarkoitus perustaa oma yritys, hyödyntää yrittäjäosaamista nykyisessä ammatissa tai yrityksen sukupolvenvaihdos. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteerin Ritva-Leena Bågmanin puh. 040 341 6470.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoite on kehittyä yrittäjänä. Koulutus antaa lisää valmiuksia oman yritystoimintasi käynnistämiseen, kehittämiseen ja johtamiseen. Tavoitteena on täsmentää liikeideasi, arvioida sen kannattavuutta ja toteuttamiskelpoisuutta sekä suunnitella liiketoimintasi oman yrityksesi tarpeista lähtien.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

PK	M	35 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Johtamisen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, joilla on hyvä toimialansa, organisaationsa ja sen toiminnan osaaminen sekä asiantuntemus ja joiden työn keskeinen osa on johtamista; joko asia- tai henkilöjohtamista tai molempia. Erityistä pohjakoulutusvaatimusta ei ole. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteerin Ritva-Leena Bågmanin puh. 040 341 6470.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa ja tutkinnossa kehität ja osoitat ammattitaitosi johtamisessa. Tutkinnon osat ovat: (1) Organisaation toiminnan ja johtamisen suunnittelu sekä (2.) Toiminnan johtaminen. Koulutus ja tutkinto ovat sekä yksilön että organisaation monipuolinen kehittämisprosessi, jota tuemme henkilökohtaisella ohjauksella. Johtamiseen liittyviä osaamisalueita tarkastellaan eri tasoilla; yksittäinen henkilö, lähin työyhteisö ja koko organisaatio. Nämä tasot muodostavat myös opiskeltavien kokonaisuuksien näkökulmat, joiden kautta tarkastellaan organisaation toimintaa.

Opiskelijamaksu: 450,50 euroa

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Lisätiedot vastuukouluttaja Teija Taskinen, puh. 040 341 6450. Hakemukset koulutussihteerin Ritva-Leena Bågmanin puh. 040 341 6470 tai täyttyä sähköinen hakemus osoitteessa www.jao.fi. Sähköpostiosoitteet etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus muodostuu kuukausittain pidettävistä lähijaksista n. 2 pv/kk. Se sisältää lähijaksoja, etätyöskentelyä ja työssä oppimista. Yritys nimeää ohjaajan työssä oppimista tukemaan. Koulutuksen aikana opiskelija osallistuu tutkinnon näyttöihin.

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

AK	M	n. 40 ov	JH	S
----	---	----------	----	---

Tietoja valinnasta: Yrittäjille joilla on useamman vuoden kokemus yrittäjyydestä tai jotka ovat suorittaneet Yrittäjän ammattitutkinnon. Koulutus on tarkoitettu sekä palvelu- että tuotantoyrityksille. Usein taustalla on yrityksen kasvaminen. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteerin Ritva-Leena Bågmanin puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Jämsän seudun koulutuskeskus, Kauppaoppilaitos

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena tai monimuotoisesti, siten, että opiskelu on mahdollista suorittaa työn ohessa. Tutkinnon perusopinnot: Liiketalous ja hallinto. Asiakaspalvelun ja markkinoinnin osaamisalan opinnot: Asiakasmarkkinointi, markkinointiviestintä ja markkinoinnin suunnittelu. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) ja näyttösuunnitelma (HENSU), joissa on mahdollisuus painottaa opiskelua omien tarpeitten ja tavoitteiden mukaisesti.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Sari Lehtonen puh. 040 760 1673 ja opintosihteerin Helena Salminen puh. 040 5184 914.

Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK/YO	M	30 ov	S
-------	---	-------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisesti siten, että opiskelu on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä työskentelyä sekä etäopiskelua. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Tutkinto ja siihen valmistava koulutus soveltuu henkilöille, jotka toimivat markkinointitehtävissä ja haluavat syventää mainonnan ja markkinointiviestinnän osaamista. Koulutukseen hakeutuvilta toivotaan kaupan ja hallinnon alan perustutkintoa tai väh. 3 vuoden toimistoalan työkokemusta.

Lisätietoja: Tietoja hausta ja valinnasta antaa koulutussuunnittelija Sari Lehtonen p. 040 760 1673 ja opintosihteerin Helena Salminen, p. 040 5184 914.

Opiskelijamaksu 200 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

Myyntin ammattitutkinto

PK YO	M	S
-------	---	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisesti siten, että opiskelu on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä työskentelyä sekä etäopiskelua. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Tutkinto on suunniteltu työelämässä toimiville aikuisille, joilla on jo kaupan ja hallinnon alan työkokemusta ja jotka haluavat täydentää ja monipuolistaa valmiuksiaan tulevaisuuden myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä. Tavoitteena on valmentaa opiskelijaa toimimaan myynti- ja asiakaspalvelutehtävissä ammattitaitoisesti, vastuullisesti ja tuloksellisesti sekä yrityksen tavoitteisiin sitoutuen.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Tietoja hausta ja valinnasta antaa koulutussuunnittelija Sari Lehtonotko p. 040 760 1673 ja opintosihteeri Helena Salminen, p. 040 5184 914.

Opiskelijamaksu: 200 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Erilaisissa sihteerin tehtävissä työskentelevät tai niihin hakeutuvat henkilöt. Koulutukseen hakeutuvilta toivotaan kaupan ja hallinnon alan perustutkintoa tai väh. 3 vuoden toimistoalan työkokemusta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisesti siten, että opiskelu on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutus sisältää lähiopetusta, itsenäistä työskentelyä sekä etäopiskolua. Tutkinnon osat: sihteerin toimistopalvelutyö, sihteerin tietohallintotyö ja sihteerin viestintätyö.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Sari Lehtonotko puh. 040 760 1673 ja opintosihteeri Helena Salminen puh. 020 638 2879 tai 040 5184 914.

Opiskelijamaksu: 200 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

ETELÄ-POHJANMAA

Etelä-Pohjanmaan Opisto

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	M	18.9.2008
-------	---	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on suunnattu toimistotyössä toimiville, ja se toteutetaan kahden päivän jaksoissa arkipäivisin. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

Johtamisen erikoisammattitutkinto

AK	M	25.9.2008
----	---	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on vahva kokemus esimiestyöstä tai johtamisesta. Koulutus toteutetaan kahden tai yhden päivän jaksoissa arkipäivisin. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

Suomen Yrittäjäopisto, Kauhava

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	120 ov	JH	16.9.2008
----	---	--------	----	-----------

Taloushallinnon ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	9.9.2008
-------	---	----	----------

Suuntautuminen: Sisäinen laskenta ja kirjanpito

Taloushallinnon ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	9.9.2008
-------	---	----	----------

Suuntautuminen: Kirjanpito ja tilinpäätös, Sisäinen laskenta

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	JH	4.11.2008
-------	---	----	-----------

Suuntautuminen: Yrityksen kehittäjä

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Suomen Yrittäjäopisto, Seinäjoki

Taloushallinnon ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	02.10.2008
-------	---	----	------------

Suuntautuminen: Palkkahallinto

Yrittäjän ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	02.9.2008
-------	---	----	-----------

Suuntautuminen: Toteutetaan iltakoulutuksena

Yrittäjän ammattitutkinto

PK/YO	P	JH	07.10.2008
-------	---	----	------------

Suuntautuminen: Tavara liikenteen yrittäjäkurssi

Yritysjohdamisen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	JH	24.9.2008
-------	---	----	-----------

Suuntautuminen: Yrityksen kehittäjä

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	n.1,5 v	40 ov	25.8.2008	8.9.2008
-------	---	---------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Varmista muuttunut koulutusaika oppilaitoksesta. Pohjakoulutusvaatimuksena on ammatillisen tutkinnon suoritus. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat kaupan alalla yksikön tai osaston esimiehenä. Tutkinto on laaja-alainen kokonaisuus, jonka painopisteinä on kehittää myynnin esimiestyössä toimivien liiketoiminnan ja henkilöstön johtamisen taitoja.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena, jolloin lähiopetusta on n. 20 koulutuspäivää ja lisäksi oman työn ja organisaation kehittämistehtäviä etätehtävinä.

Lisätietoja: www.vakk.fi ja Pirjo Haltsonen, p. 040 7079735.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	M	40 ov	25.8.2008	8.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeen voit täyttää www.vakk.fi-sivuillamme, josta sen voit myös meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisena, johon sisältyy lähiopetusta ja etäopetusta. Lisäksi käytetään apuvälineenä tietotekniikkaa ja tietoverkkoa.

Lisätietoja: Kaj Storbacka, puh. 040 726 4100.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Johtamisen erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	40 ov	25.8.2008	8.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakeutuminen tapahtuu www.vakk.fi-sivuillamme olevalla hakulomakkeella, jonka voit sieltä myös meille lähettää. Koulutus soveltuu henkilöille, jotka toimivat

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

esimiehinä ja haluavat parantaa valmiuksiaan ihmisten ja asioiden johtajina sekä haluavat kehittää organisaationsa toimintaa ja henkilöstönsä hyvinvointia.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa osallistujille kokonaisnäkemys organisaation toiminnasta sekä asioiden ja ihmisten johtamisesta niiden monilla tasoilla ja ulottuvuuksilla. Koulutus antaa mahdollisuuden osanottajalle suorittaa johtamisen erikoisammattitutkinnon (JET) näyttökokeissa. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna.

Lisätietoja: Piirjo Haltsonen 040 7079 735.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

KESKI-POHJANMAA

Kokkolan kauppaopisto-Karleby handelsinstitut, Vingenkadun yksikkö

Myyntin ammattitutkinto

PK/YO	I/M	JH	S
-------	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilla tulisi olla joko kaupallinen peruskoulutus ja/ tai työkokemusta kaupan alalta. Myyntin ammattitutkinto suoritetaan tutkintotilaisuuksissa omissa työtehtävissä henkilökohtaisen näyttösuunnitelman mukaisesti.

Myyntin ammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka myyvät organisaationsa tai toimeksiantajansa tuotteita tai palveluja. Tutkinnon osan suorittamista aloittavalla tulee olla myyntitehtävistä perustiedot ja -taidot sekä työkokemusta. Yhteystiedot: Kokkolan kauppaopisto, aikuiskoulutus Vingenkatu 18 67100 KOKKOLA puh. (06) 825 4143 tai 044 7250 443 www.kpedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Myyntin ammattitutkinnossa valittavana on Kuluttajamyynnin osaamisala. Lisäksi tutkintoon kuuluu toinen osa, Myyntin valmistelu. Koulutuksen sisältö tarkentuu opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Lähiopetusta järjestetään keskimäärin yhtenä iltana viikossa. Opiskelun pääpaino on itsenäisessä opiskelussa omiin työtehtäviin liittyviä etätehtäviä tehden.

Lisätietoja: Tietoja koulutuksesta sekä hakulomakkeita voi pyytää opistosta, puh. (06) 825 4143 tai 044 725 0443. Katso myös opiston www.sivut: www.kpedu.fi => Kokkolan kauppaopisto => aikuiskoulutus.

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	120 ov	30.4.2008	S
-------	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Hakemukset toimitetaan osoitteeseen Kokkolan kauppaopisto, Aikuiskoulutus, Vingenkatu 18, 67100 Kokkola. Toukokuussa on tiedotustilaisuus, johon kutsutaan kaikki hakijat. Hakijat haastatellaan ennen opiskelijavalintaa. Opiskelijavalinnassa otetaan huomioon työkokemus ja kiinnostus ammattialaan.

Toteutus ja sisältö: Koko tutkinnon suorittamiseen on suunniteltu 2,5–3 vuotinen 80 ov:n laajuinen koulutus, johon opiskelija osallistuu henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Suunnitelman tekeminen aloitetaan jo ennen koulutuksen alkamista. Lähiopetus on 2–3 iltana viikossa (tiistai, keskiviikko tai torstai). Tämän lisäksi on itsenäistä ja ohjattua etäopiskelua. Tutkinto suoritetaan ammatillisin näytöin, jotka suunnitellaan henkilökohtaisesti.

Lisätietoja: Hakulomakkeita ja lisätietoja saa opiston toimistosta puh. (06) 825 4141 tai [info.kauppaopisto\(at\)kpedu.fi](mailto:info.kauppaopisto(at)kpedu.fi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	P/M	120 ov	30.4.2008	S
-------	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Hakemukset toimitetaan osoitteeseen Kokkolan kauppaopisto, Aikuiskoulutus, Vingenkatu 18, 67100 KOKKOLA. Kaikki hakijat kutsutaan toukokuussa pidettävään tiedotustilaisuuteen. Hakijat haastatellaan ennen opiskelijavalintaa. Opiskelijavalinnassa otetaan huomioon työkokemus sekä kiinnostus ammattialaan.

Toteutus ja sisältö: Koko tutkinnon suorittamiseen on suunniteltu 2,5–3 vuotinen 80 opintoviikon laajuinen koulutus, johon opiskelija osallistuu henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Suunnitelma tekeminen aloitetaan jo ennen koulutuksen alkamista. Lähiopetuspäivä on tiistaisin ja sen lisäksi on itsenäistä ja ohjattua etäopiskelua. Tutkinto suoritetaan ammatillisin näytöin henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti.

Lisätietoja: Hakulomakkeita ja lisätietoja saa opiston toimistosta puh. (06) 825 4141 tai [info.kauppaopisto\(at\)kpedu.fi](mailto:info.kauppaopisto(at)kpedu.fi).

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö Markkinointiviestinnän ammattitutkinto

PK	M	40 ov	15.8.2008	S
----	---	-------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus järjestetään Rovaniemellä. Soveltuu myös oppisopimusopiskeluun. Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Yrittäjän ammattitutkinto

PK	M	40 ov	1.9.2008
----	---	-------	----------

Suuntautuminen: Sosiaali- ja terveysalalle

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus. Soveltuu myös oppisopimusopiskeluun.

Opiskelijamaksu: Kurssimaksu on 100 euroa, jonka lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa.

Haapajärven ammattiopisto, Liiketalouden osasto

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	120 ov	02.9.2008
----	---	--------	-----------

Kiinteistöalan koulutussäätöön ammatillinen oppilaitos

Isännöinnin ammattitutkinto

PK	P/M	12 kk	16 ov	18.8.2008	22.10.2008
----	-----	-------	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu isännöitsijätehtäviin aikoville tai tehtäviä jo hoitaville henkilöille, joiden tarkoituksena on pätevyitä isännöitsijän ammattiin ja suorittaa ammattitutkinto. Taloushallinnon ja tietotekniikan perusosaaminen on suositeltavaa. Koulutukseen hakeutuvalla tulee olla väh. 3 vuotta työkokemusta mieluiten kiinteistöalalta.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kuudesta lähiopetusjaksosta (yht. 15 pv Oulussa) oppimistehtävineen. Isännöinnin ammattitutkinnon näyttöjä annetaan koulutusohjelman aikana. Koulutusohjelma pohjautuu Isännöinnin ammattitutkinnon perusteisiin.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koulutuksessa käsitellään asunto-osakeyhtiöisännöintiin liittyvät keskeiset asiat. Koulutuksen sisältö: isännöintityö ja lainsäädäntö, isännöinnin työläisäädäntö, kiinteistöalan talous ja laskentatoimi, kiinteistönpidon tekniset tehtävät ja turvallisuus, kirjallinen ja suullinen viestintä ja asiakaspalvelu.

Opiskelijamaksu: 2 260 euroa. Lisäksi ammattitutkimaksu. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaiikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Oulaisten ammattiopisto, liiketalouden yksikkö

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK	M	S			
----	---	---	--	--	--

Toteutus ja sisältö: Lähiopetus iltaisin ja viikonloppuisin. Etäopetus internetin välityksellä 5 h/viikko Työssä oppiminen 8 viikkoa.

Raahen Porvari- ja Kauppakoulu

Liiketalouden perustutkinto, taloushallinnon koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	2,5 v	120 ov	8.8.2008	18.8.2008
-------	-----	-------	--------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään iltaja- etäopetuksena, lähiopetustunnit maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintoperusteisena ja koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK/YO	I/M	2,5 v	120 ov	8.8.2008	18.8.2008
-------	-----	-------	--------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään iltaja- etäopetuksena, lähiopetustunnit maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintoperusteisena ja koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Myyntin ammattitutkinto

PK/YO	I/M	1,5 v	40 ov	8.8.2007	14.8.2008
-------	-----	-------	-------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Myyntin ammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka myyvät erilaisia tuotteita tai palveluja yksityishenkilöille vähittäiskaupan alalla. Lähiopetus pidetään maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Opetus on monimuotoista, lähi- ja etäopiskelua sekä työssäoppimista. Koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: Kurssimaksu 200 euroa ja OPH:n tutkintomaksu 50,50 euroa.

Sihteerin ammattitutkinto

PK/YO	I/M	1 v	40 ov	22.8.2008	1.9.2008
-------	-----	-----	-------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Peruskoulu/yltioppilas ja soveltuva työkokemus tai toisen asteen tutkinto Lähiopetusta maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Opetus on monimuotoista, lähi- ja etäopiskelua sekä työssäoppimista. Koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: Kurssimaksu 200 euroa ja OPH:n tutkintomaksu 50,50 euroa

Taloushallinnon ammattitutkinto

PK/YO	I/M	1,5 v	40 ov	8.8.2008	18.8.2008
-------	-----	-------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/yltioppilas ja soveltuva työkokemus tai toisen asteen tutkinto.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Opetus on monimuotoista, lähi- ja etäopiskelua sekä työssä oppimista. Koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

RastorCollege, Oulun yksikkö

Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto

PK	M	18 kk	JH	S
----	---	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus parantaa tietoja toimitusketjun kokonaisuudesta, logistiikan laadunhallinnasta sekä tiedonvälityksen uusimmista tekniikoista. Koulutuksen avulla ymmärrät markkinoinnin ja asiakastytyväisyyden merkityksen logistiikassa, saat perustiedot yritystoiminnasta ja yrityksen toimintaan ja taloudelliseen menestykseen vaikuttavista tekijöistä. Koulutus antaa valmiuksia ymmärtää miten tiedonvälityksen keinoin voidaan paremmin hallita asiakkaita ja asiakastytyväisyyttä sekä parantaa laadunhallintaa.

Lisätietoja: Leevi Karvonen, p. 020 7798 232, leevi.karvonen(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Liiketalouden perustutkinto, asiakaspalvelun ja markkinoinnin koulutusohjelma, Merkonomi

PK	M	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu alasta kiinnostuneille, alalle aikoville tai alalla jo työskenteleville, joilta puuttuu tutkinto. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 61656710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Myyntin ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Kuluttajamyynä

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.ako.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 61656710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen osaamisalana on kuluttajamyynä. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jossa on yksi lähipäivä viikossa.

Opiskelijamaksu: 400 euroa

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Tornio (Liiketalous)

Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinto

AK	I/M	S
----	-----	---

Tietoja valinnasta: Pohjavaatimuksena alalle sopiva koulutus ja vähintään 3 vuoden työkokemus.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Isännöinnin ammattitutkinto

AK	I/M				S
----	-----	--	--	--	---

Tietoja valinnasta: Pohjavaatimuksena vähintään 3 vuoden työkokemus. Koulutus on tarkoitettu jo alalla toimiville.

Myynnin ammattitutkinto

AK	I/M			16.9.2008	
----	-----	--	--	-----------	--

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksena alalle sopiva koulutus ja vähintään 3 vuoden työkokemus.

Yrittäjän ammattitutkinto

AK	I/M			8.9.2008	
----	-----	--	--	----------	--

MUU YHTEISKUNTATIEDEIDEN, LIIKETALouden JA HALLINNON ALAN KOULUTUS

UUSIMAA

Kiinteistöalan koulutussäätiön ammattillinen oppilaitos

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattillinen lisäkoulutus

AK	P/M	11 kk	20 ov	25.4.2008	25.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöliiketoiminnan johtaminen (PGP)

Tietoja valinnasta: Ohjelma on tarkoitettu kiinteistöalan johto- ja asiantuntijatehtävissä toimiville, jotka haluavat päivittää, laajentaa ja syventää osaamistaan ja jotka tulevat valmentautumaan alan muutosten hallintaan, nykyisen tehtävälueensa kehittämiseen sekä muihin johtotason tehtäviin. Osallistumisen edellytyksenä on vähintään kolmen vuoden kokemus kiinteistöjohtamisesta tai siihen liittyvistä tehtävistä.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu seitsemästä lähiopetusjaksosta (yht. 16 pv lähinnä Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla), omaa työtä tukevista tehtävistä, erikseen sovitavasta tutkielmasta, tenteistä sekä suositeltavaan kirjallisuuteen perehtymisestä. Ohjelmaan liittyy vapaaehtoinen opintomatka ulkomailla sijaitsevaan kohteeseen. Koulutusohjelma sisältyy kiinteistöjohtajien sertifiointivaatimukseen.

Opiskelijamaksu: 6 850 euroa

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattillinen lisäkoulutus

PK	M	6 kk	3 ov	12.9.2008	21.10.2008
----	---	------	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Asumisneuvojan koulutus ja tutkinto (ANT)

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu asiakaspalvelun ja isännöinnin parissa työskenteleville henkilöille kuten asumisneuvojille, kiinteistösihteereille, isännöitsijöille, kiinteistönhoitajille, työnjohtajille ja vuokralavojille.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus koostuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 6 pv Helsingissä) ja kahdesta oppimistehtävästä. Lisäksi kurssin lopussa on kirjallinen loppu työ. Koulutuksen sisältö: Koulutus auttaa tunnistamaan ja kohtaamaan eri asukasryhmien ja asumisen sosiaalisten olosuhteiden ongelmia sekä antaa valmiuksia asukkaiden ohjaamiseen tarvittaviin kunnallisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin.

Opiskelijamaksu: 1 275 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattillinen lisäkoulutus

AK	P/M	10 kk	15 ov	25.9.2008	16.10.2008
----	-----	-------	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Tulevaisuuden johtaja -koulutusohjelma (TUJO)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistö- ja rakennusalan johtajille, yksityisen ja julkisen sektorin tulosyksiköiden johtajille tai niihin tehtäviin valmentautuville.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu seitsemästä moduulista (yht. 12 pv Helsingissä), harjoitustehtävistä, tutkielmasta sekä ulkomaisesta opintojaksosta. Koulutusohjelman strategiset perusteet, suunnittelu ja toimeenpano, yritystalous ja yritysten välinen yhteistyö, yritysstot, strateginen viestintä, ihmisten johtaminen ja johtajuus, liiketoimintaprosessit ja yritysten hyvä johtamis- ja hallintotapa, opintomatka.

Opiskelijamaksu: 5 200 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattillinen lisäkoulutus

PK	P/M	5 kk	9 ov	11.8.2008	3.9.2008
----	-----	------	------	-----------	----------

Suuntautuminen: Teknisen isännöitsijän koulutus ja tutkinto (ITS®-TEK)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistönpidon teknisille toimihenkilöille. Koulutus soveltuu myös hallinnollisille isännöitsijöille osaamisalueen laajentamiseksi sekä rakennusalan kokemusta omaaville, jotka ovat suuntautumassa kiinteistönpidon puolelle teknisiin toimihenkilötehtäviin.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 8 pv Helsingissä) oppimistehtävien sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: teknisen isännöitsijän työkenttä ja vastuiden hallinta, teknisen ylläpidon hallinta, korjaustöiden hallinta, talotekniikan hallinta, kiinteistötalous, viestintä, yhteistoiminta ja turvallisuus, oppiva organisaatio. *Opiskelijamaksu:* 2 390 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammattillinen lisäkoulutus

PK	P/M	7 kk	10 ov	25.8.2008	23.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöpalvelujen ja palveluyrityksen johtamisen koulutus ja tutkinto (KIJ)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on suunnattu kiinteistöpalveluyrityksen tai -yksikön johtoon kuuluvalla tai johtamistehtäviin valmentautuvalle henkilölle, jolla on kokemusta kiinteistöalalta tai johtotehtävistä.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu ennakotehtävästä, viidestä lähiopetusjaksosta (yht. 10 pv Helsingissä) sekä väliyöskentelystä, projektityöstä sekä näytöistä. Koulutuksen sisältö: palvelumarkkinat ja oman yrityksen asema, palveluliiketoiminta ja johtaminen, palveluyrityksen talous, asiakkuudet ja niiden hallinta, palveluiden markkinointi ja

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

asiaksviestintä, palveluiden ostaminen ja ulkoistamisprosessi, esimiehenä kehittyminen, palvelusopimukset ja palveluiden laatumittarit, palveluprosessien kehittäminen ja organisointi, kehittämissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 3 990 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	2 kk	5 ov	22.8.2008	17.9.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistöpalvelujen organisointi ja ostaminen (KOROS)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu isännöitsijöille, kohdepäälliköille, palvelupäälliköille, kunnossapitopäälliköille sekä vaativan tilaajan tehtäviin valmentautuville.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kahdesta lähiopetusjaksosta (yht. 4 pv Helsingissä), etätehtävistä ja tentistä sekä itsenäisesti tehtävästä projektityöstä. Koulutuksen sisältö: ostamisen osaaminen, kiinteistöpalvelujen organisointi, palvelusopimukset ja niiden yleiset ehdot sekä sopimusvalvonta ja laadunhallinta.

Opiskelijamaksu: 1 190 euroa. Koulutus on valtion tukemaa lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

RastorCollege, Helsingin yksikkö

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	M	3 kk	JH	26.8.2008
-------	---	------	----	-----------

Suuntautuminen: Tilinpäätöksen laatiminen ja analysointi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka työskentelevät kirjanpitoon, osto- ja myyntilaskutukseen, budjetointiin ja kannattavuuden laskentaan tai palkkahallintoon liittyvissä tehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kautta osallistuja saa tietoa tilinpäätöksen laatimisesta, talouden suunnittelusta ja budjetoinnista sekä tilinpäätöksen analysointitaitoja.

Lisätietoja: Tiina Punkka, puh. 020 7798 371, tiina.punkka(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	M	3 kk	JH	8.10.2008
-------	---	------	----	-----------

Suuntautuminen: Henkilöstöassistentin valmennus

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu henkilöstötehtäviä hoitaville tai näihin tehtäviin siirtyville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa perusteelliset tiedot henkilöstöasioiden hoitamisesta, valmiudet yrityksen henkilöstöhallinnon käytännön toteutukseen, suunnitteluun ja kehittämiseen sekä ajankohtaista tietoa henkilöstöasioihin vaikuttavista tärkeimmistä laeista ja sopimuksista sekä niiden soveltamisesta käytäntöön.

Lisätiedot: Tiina Punkka, puh. 020 7798 371, tiina.punkka(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	M	3 kk	JH	07.10.2008
-------	---	------	----	------------

Suuntautuminen: HR liiketoiminnan tukena -valmennus

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu henkilöstöpäälliköille, henkilöstön kehittämispäälliköille, henkilöstöasiantuntijoille, henkilöstö- ja hallintoimen vastaaville, henkilöstösihteereille ja -assistentteille.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa kattavan kuvan henkilöstöhallinnon kokonaisuudesta ja HR:n roolista johdon strategisena kumppanina. Valmennuksen keskeiset teemat ovat: Liiketoimintastrategiasta HR-strategiaksi, HR mukana muutoksen johtamisessa, HR:n ja linjajohdon yhteistyö, HR:n työkalupakki. Valmennuksessa ryhmä-coachingin keinoin ja -senneään omaa roolia HR-asiantuntijana.

Lisätietoja: Tiina Punkka, puh. 020 7798 371, tiina.punkka(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	M	2,5 kk	JH	S
-------	---	--------	----	---

Suuntautuminen: Tehoa yhteisviestintään tekstitaidoilla ja Office -ohjelmilla

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on suunnattu henkilöille, jotka työssään tuottavat sisäisiä tai ulkoisia tiedotteita ja laativat erilaisia lomake- ja asiakirjapohjia tai -malleja.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana opitaan perustiedot viestinnästä sekä tehdään runsaasti käytännön harjoituksia PowerPoint ja Office-ohjelmilla.

Lisätietoja: Jenni Hirvonen, p. 020 7798 247, jenni.hirvonen(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

SATAKUNTA

Kankaanpään opisto

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

AK	M	8 kk	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Hoivayrittäjien laatukoulutus

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa hoivayrittäjille perustiedot toimiluvissa edellytettävistä laatuvaatimuksista ja laadun hallintajärjestelmästä. Koulutuksen aikana ja siihen liittyvien välitehtävien avulla hoivapalveluiden tuottaja saa perustan laadunhallintajärjestelmälle. Hallintajärjestelmä voidaan laatia pienelle toimijalle tai sertifiointia tavoittelevalle yritykselle.

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I		S
----	---	--	---

Suuntautuminen: Uutta potkua työelämään

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak. Muoto Kesto Laajuus Haku päättyy Opetus alkaa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: EU-projektiosaajakoulutus

Tietoja valinnasta: EU- ja projektiosaamista tarvitsevat henkilöt. Koulutukseen valittavilta edellytetään hyvää englannin kielen taitoa sekä tietotekniikan perusteiden hallintaa.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on kehittää osallistujien yleiseen EU-tietouteen, EU-rahoitukseen, projektitaitoihin ja tiedonhankintaan liittyviä valmiuksia. Tavoitteena on, että opiskelijat koulutuksen käytyään pystyvät suunnittelemaan ja toteuttamaan kansallisia ja kansainvälisiä projekteja sekä hyödyntämään EU:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia. Sisältö: Yleinen EU-tietous ja tiedonhankinta, EU:n ohjelmat ja rahoituslähteet, projektiosaaminen: projektien suunnittelu ja hallinta (PCM-menetelmä), Projektityön laadinta. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Lisätietoja: Vastuukouluuttaja Kirsi Koivunen, puh. 040 341 6339. Hakemukset aikuisopistosta koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470.

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I	5 ov	29.8.2008	S
----	---	------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Palkanlaskennan perusteet.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak. Muoto Kesto Laajuus Haku päättyy Opetus alkaa

LUONNONTIETEIDEN ALA

TIETOJENKÄSITTELY

UUSIMAA

Adulta Oy, Liike-elämän toimiala

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	M	150 pv	02.9.2008	16.9.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Järjestelmätuki

Tietoja valinnasta: Teknisen alan perustutkinnon suorittaneet tai hyvät tietotekniset valmiudet omaavat henkilöt. Koulutus soveltuu esim. henkilöille, joilla on aikaisempaa kokemusta mikrotukitehtävistä tai tietotekniikka-alalla työskenteleville henkilöille, jotka haluavat suuntautua mikrotukipainotteiseen työhön.

Toteutus ja sisältö: Sisältö: Tietojenkäsittely organisaation toiminnassa Järjestelmätuki » työasemakäyttöjärjestelmät » lähiverkot ja aktiivilaitteet » laitteistot ja laitehankinnat » IT-juridiikka, opastustaidot » palvelimen hallinta ja ylläpitotehtävät, Windows 2008 Server, Linux, muut palvelimet: IIS/Apache, SQL Server/My SQL, Exchange Server/Postfix, projektinhallinta, tietoturva ja virusohjelmajärjestelmät, tietokannat ja ohjelmointi, IT-englanti Tavoitteet: Koulutus antaa valmiudet toimia erilaisissa järjestelmätuen työtehtävissä.

Opiskelijamaksu: 500 euroa (sis. tutkintomaksun)

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	M	150 pv	02.9.2008	16.9.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Java-ohjelmointi

Tietoja valinnasta: Teknisen alan perustutkinnon suorittaneet tai hyvät tietotekniset valmiudet ja hieman ohjelmointikokemusta omaavat henkilöt. Koulutus soveltuu myös tietotekniikka-alalla työskenteleville henkilöille, jotka haluavat suuntautua ohjelmointipainotteiseen työhön.

Toteutus ja sisältö: Tietojenkäsittely organisaation toiminnassa Ohjelmointi, Java-ohjelmointi, J2ME Java-mobiiliohjelmointi, Tietokannat ja SQL, IT-englanti, Ohjelmointiprojekti, IT-juridiikka Tavoitteet Koulutus antaa perusvalmiudet ohjelmoijan työtehtäviin. Koulutus ja työssä oppiminen antavat valmiuksia suorittaa tietojenkäsittelyn ammattitutkinnon, jonka näytöt annetaan pääosin työpaikoilla. Toteutus Monimuoto-opiskelua, lähiopetusta n. 2–3 arkipäivää/kuukausi, (8.30–15.00). Lähiopetuksen lisäksi opiskeluun kuuluu etäopiskelu, jota tukee verkko-oppiminen Adulta Online -ympäristössä.

Opiskelijamaksu: 500 euroa (sis. tutkintomaksun).

Amiedu, Valimotie 8

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan työssäoppimissuunnitelman mukaisesti työpaikalla tai työharjoittelupaikalla, sekä monimuoto-opiskeluna. Laadimme yhteistyössä kanssasi henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman. Koulutus sisältää henkilökohtaisen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

verkko-opiskelua. Koulutuspaikkana on Amiedu, Valimotie 8, 00380 Helsinki. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Oppikirjat opiskelijat kustantavat itse.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma, Datonomi

PK/YO	I/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan työssäoppimissuunnitelman mukaisesti työpaikalla tai työharjoittelupaikalla, sekä monimuoto-opiskeluna. Laadimme yhteistyössä kansasi henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman. Koulutus sisältää henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti opetusta iltaisin 16.30–20.00 (tai päivisin 8–16 välillä) sekä verkko-opiskelua. Koulutuspaikkana on Amiedu, Valimotie 8, 00380 Helsinki. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Oppikirjat opiskelijat kustantavat itse.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK/YO	M	1.9.2008	8.9.2008
-------	---	----------	----------

Suuntautuminen: Ohjelmointi

Koulutus toteutetaan iltakoulutuksena 2 iltaa/viikko kello 16.30–20.30 monimuoto-menettelyin.

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK/YO	M	1.9.2008	9.9.2008
-------	---	----------	----------

Suuntautuminen: Järjestelmätuki

Koulutus toteutetaan iltakoulutuksena 2 iltaa/viikko kello 16.30–20.30 monimuoto-menettelyin.

Tietokoneajokortti

PK	I/M	3 kk	210 h	1.9.2008	1.9.2008
----	-----	------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A-kortti

Tietoja valinnasta: Noste-koulutus on tarkoitettu 30–59-vuotiaille, jotka eivät ole suorittaneet perustasteen jälkeistä tutkintoa. Koulutuksesta ei peritä osallistumismaksua.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan iltaja- ja monimuotokoulutuksena. Koulutus sisältää 7 moduulia. Koulutuksen pääopettaja toimii itsenäisen opiskeluna ajan tutorina ja ohjaa koko koulutuksen ajan etenemistä. Koulutuksen henkilökohtaistamista edesautetaan lähtötasokartoituksella. Koulutukseen sisältyvät materiaalit, yksi koe ja vähintään yksi uusintakoe/moduuli.

Lisätietoja: Irja Uuttana, puh. 050 3648 237, irja.uuttana(at)amiedu.fi, www.amiedu.fi.

Arlainstituutti

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datonomi

PK	M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	---	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus opiskelijalle maksuton. Koulutarvikemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola (pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville opiskelijoille). Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus on suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muuten erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Opetus toteutetaan monimuoto-opetuksena 2 vuodessa lähi- ja etäjaksoin. 1. periodi koulutuksesta on kokonaan lähiopetusta. Sen jälkeen lähiopetusviikko keskimäärin kerran kuukaudessa.

Edupoli, Vantaan toimipiste

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	I/M	12 kk	35 ov	1.8.2008	13.8.2008
----	-----	-------	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto, järjestelmätuki, MS-sertifiointitutkinnon MCDST- ja MCSA-tutkinnot

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu työssäkäyville ICT-alan osaajille, jotka haluavat sertifioida oman osaamisensa tietojenkäsittelyn ammattitutkinnolla, järjestelmätuki sekä Microsoft-sertifikaatilla.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on iltaja/ monimuotokoulutusta. Koulutuksen lähiopetuspäivä on maanantaisin klo 17.00–20.30. Keskeiset opetus sisällöt: tietojenkäsittelyn ammattitutkinto (järjestelmätuki) valmistavan koulutuksen ja näytöt, Microsoft Certified Desktop Support Technician (MCDST) –tutkinto, Microsoft Certified Systems Administrator (MCSA) –tutkinto, F-Secureen käyttöönottoon ja hallintaan liittyvät sisällöt. Etäharjoitukset tehdään Microsoft-standardien mukaisesti virtuaalikoneilla ja -palvelimilla.

Opiskelijamaksu: Opiskelumaksu on 430 euroa, sisältäen ammattitutkinnon tutkintomaksun ja opetuksen. Opiskelu edellyttää opiskelumateriaalin n. 250 euroa (Microsoftin MOAC-aineisto) hankinnan. Lisäksi opiskelija maksaa itse sertifiointikokeen kustannukset. Opiskelumaksua ei hyvitetä koulutuksen mahdollisesti keskeytyessä.

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	I/M	12 kk	35 ov	1.8.2008	13.8.2008
----	-----	-------	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Järjestelmäsiantuntija. Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto, järjestelmätuki sekä MCSA-tutkinto

Tietoja valinnasta: Koulutus on iltaja/monimuotokoulutusta. Koulutuksen lähiopetuspäivä on maanantaisin klo 17.00–20.30. Koulutus on tarkoitettu työssäkäyville ICT-alan osaajille, jotka haluavat sertifioida oman osaamisensa tietojenkäsittelyn ammattitutkinnolla, järjestelmätuki sekä Microsoft- sertifikaatilla.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö: tietojenkäsittelyn ammattitutkinto (järjestelmätuki) valmistavan koulutuksen ja näytöt, Microsoft Certified Systems Administrator (MCSA)-tutkinto, F-securen käyttöönottoon ja hallintaan liittyvät sisällöt, etäharjoitukset tehdään Microsoft-standardien mukaisesti virtuaalikoneilla ja -palvelimilla.

Opiskelijamaksu: 430 euroa, sisältäen tutkintomaksun. Opiskelu edellyttää opiskelumateriaalin n. 250 euroa (Microsoftin MOAC-aineisto) hankinnan. Lisäksi opiskelija maksaa itse sertifiointikokeista aiheutuvat kulut.

Tietokoneajokortti

PK	I/M	4 kk		1.8.2008	18.8.2008
----	-----	------	--	----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneenkäyttäjän A-kortti

Tietoja valinnasta: Koulutus on iltaja/monimuotokoulutusta, joka koostuu lähi- ja etäopiskelusta. Lähiopetus pidetään maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 17.00–20.00.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen keskeiset sisällöt: Koulutukseen sisältyvät tietokoneenkäyttäjän A-kortin osat ovat: tietotekniikan perusteet, laitteiden käyttö ja tiedonhallinta, tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, tietokannat, grafiikka, internet.

Opiskelijamaksu: 95 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietokoenajokortti

PK	I	1.8.2008	26.8.2008
----	---	----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän AB-kortti koulutus

Toteutus ja sisältö: Koulutus sopii henkilöille, jotka käyttävät työssään syvästi MS Office 2003 -ohjelmia ja joilla on Tietokoneen käyttäjän A-kortti tai vastaavat taidot. Koulutuksen aikana on mahdollista suorittaa Tietokoneen käyttäjän AB-kortti. Koulutuksen modulit ovat seuraavat: Yhteiskäyttö, Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, PDF-tiedostot
Koulutus on iltakoulutusta

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Käpylän koulutusyksikkö, Kullervonkatu

Tietokoneajokortti

PK	I	15.8.2008
----	---	-----------

Hyvinkään kauppaoppilaitos

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I/M	2-3 v	120 ov	31.07.2008	1.9.2008
-------	-----	-------	--------	------------	----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/ylioppilas/ammattilinen koulutus.

Toteutus ja sisältö: Verkkoavusteinen toteutus. Lähiopetusta pääsääntöisesti joka toinen viikko neljänä iltana ma–to klo 17.20–20.15. Suuntautumisopintoina digitaalinen viestintä.

MJK-instituutti

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	M	3 v	120 ov	24.8.2008	JH	5.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	----	----------

Suuntautuminen: Suuntautumisena Digitaalinen viestintä

Tietoja valinnasta: Tutkinto antaa valmiudet toimia tietotekniikan erikoisosaamista vaativissa tehtävissä. Tutkinnon suorittanut osaa toimia tietojenkäsittelyalan edustajana kehittämissuunnitelmissa, myydä ja markkinoida alan tuotteita sekä osallistua käyttäjien koulutukseen.

Tietoja valinnasta: Tietojenkäsittelyn perustutkinnon, datanomin tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa liiketalouden ja tietojenkäsittelyn alalta laaja-alaiset käytännön tiedot ja taidot

Toteutus ja sisältö: Tietojenkäsittelyn perustutkinto on näyttötutkinto, joka koostuu kolmesta tutkinnon osasta: Liiketoiminta, tietojärjestelmien käyttö ja kehittäminen ja digitaalinen viestintä (Informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin osaamisala). Jokaiselle osallistujalle rakennetaan henkilökohtainen näyttö- ja oppimissuunnitelma, jossa huomioidaan aikaisempi osaaminen ja henkilökohtaiset kehittymistarpeet. Opiskelu toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Opiskelu on joustavaa ja se edellyttää itseohjautuvuutta ja itsenäistä otetta.

Lisätietoja: Ipu Ruusunen puh. 040 901 4663, Hannele Forsman puh. 040 587 9951
www.mjk.fi tai info(at)mjk.fi

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	JH	1.9.2008
-------	-----	-----	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 92 335.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona, jossa oma ammattitaito osoitetaan koulutuksen aikana näytöin. Koulutusohjelman laajuus on 80 ov. Opetus toteutetaan iltana ja monimuotokoulutuksena. Iltaopetus alkaa kello 17.00.

Suomen Liikemiesten Kauppaopisto – Atk-Instituutti

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I	1–4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat 4 kertaa vuodessa (syksyn 2008 kurssit 25.8. ja 10.11.). Hakijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, järjestämme kielitestin, ellei riittävästä kielitaidosta ole todistusta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Opiskelija valitsee itse koulutusohjelmansa. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn yhteisten ammattilisten opintojen lisäksi informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelmassa opiskellaan ohjelmistojen ja laitteiden käytön tukipalveluja. Oppitunnit pidetään ma–to klo 17.30–20.30.

Lisätietoja: www.slk.fi

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I	1–4 v	120 ov	JH	S
-------	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Valmistava koulutus on suunnattu ensisijaisesti työssäkäyville aikuisille. Valmistavan koulutuksen opinnot alkavat 4 kertaa vuodessa (syksyn 2008 kurssit 25.8. ja 10.11.). Hakijoille, joiden äidinkieli ei ole suomi, järjestämme kielitestin, ellei riittävästä kielitaidosta ole todistusta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelu aika vaihtelee aiemman osaamisen mukaan. Opiskelija valitsee itse koulutusohjelmansa. Liiketalouden ja tietojenkäsittelyn yhteisten ammattilisten opintojen lisäksi tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelmassa opiskellaan ohjelmistojen rakentamiseen liittyviä taitoja. Oppitunnit pidetään ma–to klo 17.30–20.30.

Lisätietoja: www.slk.fi

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Yhteiskuntatieteiden, Liiketalouden ja hallinnon ala, Luonnontieteiden ala

Tietokoneajokortti

PK	1/M	9 kk	JH	9.9.2008
----	-----	------	----	----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A- korttikoulutus

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu myös Noste-kohderyhmän koulutukseksi.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto. Lähiopetusta tiistai-iltaisin klo 17.00–20.30. Tietokoneen käyttäjän A-kortin osiot: Internet ja sähköposti, Tekstinkäsittely, Laitteen käyttö ja tiedon hallinta, Taulukkolaskenta, Esitysgrafiikka, Tietokanta sekä Teoria.

Opiskelijamaksu: 260 euroa

Tietokoneajokortti

PK	1/M	9 kk	JH	25.8.2008
----	-----	------	----	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän AB-korttikoulutus

Tietoja valinnasta: Tietokoneen käyttäjän A-kortti tai vastaavat tiedot. Koulutus soveltuu myös Noste-kohderyhmän koulutukseksi.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto. Lähitunnit maanantai-iltaisin klo 17.00–20.30. Tietokoneen käyttäjän AB-korttiosiot: Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Esitysgrafiikka ja Yhteiskäyttö. Osion laajuus 40 tuntia ja hinta 60 euroa.

SATAKUNTA

Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Huittinen

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma, Datanomi

PK	1/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Lähiopetus järjestetään ma–to klo 17.20–20.15.

Tietokoneajokortti

PK	P/I	2 kk	110 h	JH	S
----	-----	------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: (at)- tai A-ajokorttikoulutus. Koulutusta toteutetaan Satakunnan alueella opiskelijoiden tarpeiden mukaan sekä päivä- että iltaopetuksena.

Lisätietoja: kurssisihteeri Tuula Kotiranta puh. (02) 560 4707.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

KANTA-HÄME

Suomen Yrittäjäopisto, Hämeenlinna

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	23.10.2008
-------	---	----	------------

Suuntautuminen: Järjestelmäasiantuntija

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	5.6.2008
-------	---	----	----------

Suuntautuminen: Järjestelmäasiantuntija

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK/YO	P/M	10.9.2008
-------	-----	-----------

Suuntautuminen: Mobiili- ja verkko-ohjelmointi

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeita voi tilata asiakaspalvelustamme (03) 2361 421, s-posti: palvelu03(at)tak.fi

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa omaehtoisena päiväkoulutuksena työn ohessa tai oppisopimuskoulutuksena. Koulutuksen kesto riippuu aikaisemmasta osaamisesta; normaalisti 22 lähipäivää. Lähiopetuspäivinä noin kolmen viikon välein käydään läpi tehtävät ja kulloiseenkin aiheeseen liittyvät pääkohdat. Päiväkoulutus klo 8.30–16.00. Opintorillamme on mahdollisuus omaehtoiseen harjoitteluun arkisin klo 8.30–20.30. Opiskelijoilla on myös mahdollisuus käyttää TAKK:n sovelluksia omalla koneellaan tai työpaikalla Citrix-järjestelmän kautta.

Lisätietoja: Ojanieni Pentti puh. 044 7906 451.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK/YO	P/M	10.9.2008
-------	-----	-----------

Suuntautuminen: Järjestelmäasiantuntija

Tietoja valinnasta: Täytä hakulomake verkossa: www.tak.fi Koulustarjonta Tieto- ja viestintäteknikka, euroa

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, mikä tarkoittaa luentoja, laboratoriotehtäviä, ohjattua itsenäistä opiskelua ja harjoituksia verkko-oppimisympäristössä. Lähipäiviä on noin 48 eli keskimäärin 4 päivää/kk, klo 8.30–16.00, ei loma-aikoina.

Lisätietoja: Ilpo Tolvanen, puh 044 7906 450.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, tietojärjestelmien kehittämisen koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulustarjottimesta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti.

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	P	2 v	120 ov	6.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opinnot valitaan ainakin osittain koulustarjottimelta henkilökohtaisen opintusuunnitelman mukaan.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuskoulutuksen toimipiste

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	I/M	19.9.2008	1.10.2008
----	-----	-----------	-----------

Kouvolan seudun ammattiopisto, liiketalous Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK	I/M	2 v	120 ov	31.5.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöin.

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu Opetushallitukselle 50,50 euroa.

ETELÄ-KARJALA

Etelä-Karjalan aikuisopisto, Tietäjänkatu 3:n opetuspiste

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I/M	3 v	120 ov	8.6.2008	18.8.2008
-------	-----	-----	--------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutuksen pohjavoimiksena on suoritettu peruskoulu tai vastaavat tiedot. Hakijoilla voi lisäksi olla lukion päästötodistus tai joku muu ammatillinen tutkinto. Työkokemus tietojenkäsittelyn tai toimistotyön alalta katsotaan valinnassa eduksi.

Toteutus ja sisältö: Opinnot ovat datanomin näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta ja opetus suunnitellaan OPH:n vahvistamien tutkinnon perusteiden sekä opiskelijoiden henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Koulutus järjestetään pääasiassa iltaopiskeluna ma–to klo 17.30–20.30. Opintoviikkoa kohden on tavallisesti 16 h lähiopetusta ja 24 h itsenäistä työskentelyä. Tutkinto suoritetaan antamalla hyväksytty näyttö ammatillisesta osaamisesta.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	M	JH	1.9.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Tutkintovastaava Hannu Kärkkäinen, puh. 044 785 8654, sähköposti: hannu.karkkainen(at)sakky.fi. Hakulomakkeet: koulussuhteeri Jenni Ruotsalainen, puh.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

(017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi. Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5-7, 70300 Kuopio.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti, joten koulutusajat ovat yksilöllisiä. Koulutus syventää valmiuksia toimia tietojenkäsittelyalan ammattilaisena yrityksissä ja yhteisöissä joko ohjelmoinnin tai järjestelmätuen erikoisosaamista vaativissa tehtävissä.

Opiskelijamaksu: 350,50 euroa

KESKI-SUOMI

Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Jyväskylä

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	L	1 v	40 ov	14.4.2008 JH	11.8.2008
----	---	-----	-------	--------------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen laajuus on 40 ov. Lähiopetuspäiviä on 2–3 päivää viikossa. Keskeisiä opetussisältöjä: Tietojenkäsittely organisaation toiminnassa ja Järjestelmätuki. Koulutukseen valittavalta edellytetään tietotekniikan valmiuksia, esimerkiksi tietokoneen käyttäjän A-korttia ja/tai työkokemusta.

Opiskelijamaksu: Kurssimaksu on 170 euroa, vammaisille ja vajaakuntoisille maksuton.

Tietokoneen ajokortti

PK/YO	I	JH	S
-------	---	----	---

Suuntautuminen: A- ja AB-ajokortti (AB suuntautumisvaihtoehtona työvälineohjelmistot) Koulutuksiin jatkuva haku

Tietoja valinnasta: Lisätietoja hakemisesta löytyy sivuiltamme www.ijkk.fi/Hakeminen. Kurssi soveltuu tietotekniikasta kiinnostuneille henkilöille, joilla on tarvetta täydentää ja päivittää tietotekniikkaan liittyviä taitojaan (A-ajokortti). Jatkokoulutuksena A-ajokortin tai vastaavat tiedot omaaville henkilöille työvälineohjelmien monipuolisempi ja edistyneempi käyttö (AB-ajokortti).

Toteutus ja sisältö: Opiskelu tapahtuu iltaisin.

Lisätietoja: [infojkl\(at\)ijkk.fi](mailto:infojkl(at)ijkk.fi), www.ijkk.fi

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK	P	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Suuntautuminen: Käytöntuki

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta henkilöiltä edellytetään tietotekniikan perusosaamista, esimerkiksi A-ajokorttitason hallintaa. Tämän lisäksi huomiota kiinnitetään pohjakoulutukseen ja työkokemukseen. Hakemukset aikuisopistosta koulussuhteeri Margit Pynnönen puh. 040 341 5057 tai www.jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon laajuus on 120 ov ja valmistavan koulutuksen pituus on 80 ov. Tutkintoon valmistava koulutus kestää kaksi lukuvuotta. Koulutukseen sisältyy työssäoppimisjakso. Kyseessä on omaehtoinen koulutus, johon voi hakea valtion opintotukea. Tietojenkäsittelyn perustutkinto on Kaupan ja hallinnon alaan kuuluva tutkinto.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä henkilöt, joilla on 2–3 vuotta tietojenkäsittelyalan työkokemusta mutta ei ammatillista tutkintoa, tai ammatillisen perustutkinnon suorittaneille, joilla on tietojenkäsittelyalan työkokemusta. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteeri Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa tietojenkäsittelytehtävissä tarvittavia taitoja ja ammatillisia valmiuksia sekä ohjata opiskelijaa seuraamaan alan kehitystä. Ammattitutkinnon suorittanut toimii työyhteisössä henkilöstön tukena tietojenkäsittelylaitteistojen ja ohjelmistojen käytössä. Laatii ja ylläpitää käyttöohjeita ja koulutusmateriaaleja ja osallistuu laitteiden hankintaan ja asennukseen sekä huolehtii tietoturvasta. Valmistava koulutus antaa valmiudet Tietojenkäsittelyn ammattitutkinnon suorittamiseen. Lisäksi koulutus sisältää työssäoppimista.

Jämsän seudun koulutuskeskus, Kauppaoppilaitos

Tietokoneajokortti

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Tietokoneen AB-korttikoulutus, Taulukkolaskenta, Tietokannat
Tietoja valinnasta: Jatkuva haku. Hakijalla tulee olla tietokoneen käyttäjän A-kortti.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu yhdestä pakollisesta, yhteiskäyttöön keskittyvästä osasta ja kolmesta valinnaisesta osasta. Koulutuksessa annamme opetusta seuraavissa osissa: tekstinkäsittely, taulukkolaskenta ja tietokannat tai grafiikka.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Sari Lehtonokko puh. 040 760 1673 ja opintosihteeri Helena Salminen puh. 040 5184 914

Tietokoneajokortti

PK/YO	I/M	JH	S
-------	-----	----	---

Suuntautuminen: Tietokoneen A-korttikoulutus

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväkoulutuksena. Tietokoneen käyttäjän A-kortti koostuu seitsemästä osakokeesta eli moduulista. Osasuorituksista saa todistukseksi opintokortin, ja kun kaikki seitsemän moduulia on suoritettu, saa varsinaisen todistuksen – tietokoneen käyttäjän A-kortin. Moduulit ovat: tietotekniikan perusteet, laitteen käyttö ja tiedonhallinta, tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, tietokannat, grafiikka ja internet.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Sari Lehtonokko puh. 040 760 1673 ja opintosihteeri Helena Salminen puh. 040 5184 914

Tietokoneajokortti

PK/YO	M	10 op	JH	S
-------	---	-------	----	---

Suuntautuminen: TIETY–Tietotyötutkinto

Tietoja valinnasta: Tutkinto sopii kaikille, jotka haluavat syventää tietoteknistä ja viestinnällistä osaamistaan sekä saada uusia työkaluja ja valmiuksia. Esitietovaatimuksena on vähintään Kansalaisen (at)-kortti -tason taitojen hallitseminen. Tutkinto kuuluu TIEKEN ajokortti-perheeseen.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on modulaarinen ja rakentuu kuudesta erillisestä moduulista. Moduulien kouluttamisjärjestys on vapaa. Moduulit ovat: Työ tietoyhteiskunnassa, Yhteistoiminta ja viestintä, Tietotyön organisointi, Tiedonhaku, Tiedon tuottaminen, Tietoturva ja tietosuojat. Tutkinnon perusteissa on määritelty kaikille moduuleille vähimmäisvaatimukset.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tutkinto suoritetaan näytötkokeina. Kun kaikki moduulit on hyväksytysti suoritettu, saa virallisen tutkintotodistuksen.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Sari Lehtonokko 040 760 1673 ja opintosihteeri Helena Salminen puh 040 5184 914.

ETELÄ-POHJANMAA

Suomen Yrittäjäopisto

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK	M	120 ov	JH	18.9.2008
----	---	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Käytön tuki

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK	M	120 ov	JH	16.9.2008
----	---	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Käytön tuki

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	28.8.2008
-------	---	----	-----------

Suuntautuminen: Järjestelmäsiantuntija

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

YO/AK	M	JH	11.12.2008
-------	---	----	------------

Suuntautuminen: Järjestelmäsiantuntija

Suupohjan ammatti-instituutti, Kauppaoppilaitos

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

YO/AK	L	2 v	120 ov	31.8.2008	22.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena sellaiset peruskoulun jälkeiset, vähintään 40 opintoviikon (= yksi lukuvuosi) opintosuoritukset, joilla voidaan hyväksi lukea tästä 3 vuoden pituisesta tutkinnosta ns. yhteiset ja valinnaiset opinnot. Koulutus toteutetaan 2-vuotisena.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on kokopäivätoimista ja toteutetaan aikuiskoulutuksena. Hakeminen suoraan oppilaitokseen 14.7.–31.8.2008. Koulutukseen otetaan 21 opiskelijaa. Tilaa esitteet ja hakukaava koululta. Liiketoiminta, Tietojärjestelmien käyttö ja kehittäminen, Digitaalinen viestintä. Koulutus on täysipainoista atk-alan opiskelua ja sisältää puolen vuoden työssä opiskelun. Opinnäytetyö tehdään työssäopiskeluyrityksen antamasta aiheesta. Koulutus alkaa ma 22.9.2008.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto

AK	M	60 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Ohjelmointi- tai järjestelmämuuten tehtävät

Tietoja valinnasta: Hakeudu koulutukseen www.vakk.fi sivuillamme olevalla hakulomakkeella, jonka voit myös sieltä meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan sekä suomen että ruotsinkielisenä monimuoto-opiskeluna ja se on tarkoitettu henkilöille, jotka toimivat tietojärjestelmien kehittämis- ja ylläpitotehtävissä. Erikoisosaamisena painottuu joko ohjelmointi tai järjestelmämuuten tehtäviin.

Lisätietoja: Olavi Mäntylä, p. (06) 2135257 ja Anders Ohls, p. (06) 213 5290.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Tietokoneajokortti

PK	M	11 ov	29.8.2008 JH	8.9.2008
----	---	-------	--------------	----------

Suuntautuminen: Tietotekniikan perusopinnot A- ja AB-ajokortti

Tietoja valinnasta: Täytä hakulomake www.vakk.fi sivuillamme, josta voit sen myös meille lähettää. Peruskoulutuksena tietotekniikasta kiinnostuneille henkilöille, joilla on tarvetta täydentää ja päivittää tietotekniikkaan liittyviä taitojaan (A-ajokortti). Jatkokoulutuksena A-ajokortin tai vastaavat tiedot omaaville henkilöille työvälineohjelmien monipuolisempi ja edistyneempi käyttö (AB-ajokortti).

Toteutus ja sisältö: Opiskelu tapahtuu iltaisin avoimessa oppimisympäristössä. Lisätietoja: Olavi Mäntylä, p. (06) 213 5257 tai Seppo Soini, p. (06) 2135 292.

Opiskelijamaksu: 89,50 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Oulaisten ammattiopisto, liiketalouden yksikkö

Tietokoneajokortti

PK	I	S
----	---	---

Raahen Porvari- ja Kauppakoulu

Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	I/M	2,5 v	120 ov	8.8.2008	18.8.2008
-------	-----	-------	--------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään ilt- ja etäopetuksena, lähiopetustunnit maanantaisin ja torstaisin klo 16.50–20.30. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintoperusteisena ja koulutuksen alussa tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Palveluala, Kairatie Tietojenkäsittelyn perustutkinto, informaatioteknologiapalvelujen ja markkinoinnin koulutusohjelma, Datanomi

PK/YO	P	120 ov	S
-------	---	--------	---

MUU LUONNONTIETEIDEN ALAN KOULUTUS

UUSIMAA

RastorCollege, Helsingin yksikkö

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	6 kk	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A-kortti

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma soveltuu henkilöille, jotka tarvitsevat työvälineohjelmien sekä Windows- käyttöympäristön peruskäyttötaitoja.

Toteutus ja sisältö: Aiheet: Tietotekniikan perusteet, Internet ja sähköposti, Laitteen käyttö ja tiedonhallinta, Esitysgrafiikka, Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta ja Tietokanta. Koulutuksen yhteydessä on mahdollista suorittaa tietokoneen A-kortti, joka kertoo haltijansa taidoista hyödyntää tietokoneen käyttäjän ohjelmia tehokkaasti.

Lisätietoja: Jenni Hirvonen, puh. 020 7798 247, [jenni.hirvonen\(at\)rastor.fi](mailto:jenni.hirvonen(at)rastor.fi), www.rastor.fi.

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	6 kk	JH	15.10.2008
----	---	------	----	------------

Suuntautuminen: Toimisto-ohjelmien AB-kortti

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma soveltuu henkilöille, jotka hallitsevat toimisto-ohjelmien peruskäyttötaidot ja haluavat oppia ohjelmien syvällisemmät käyttötaidot sekä tehokkaat keinot hyödyntää ohjelmien yhteiskäyttöominaisuuksia.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana on mahdollista suorittaa AB-kortti, joka kertoo haltijansa taidoista hyödyntää toimisto-ohjelmia tehokkaasti.

Lisätietoja: Jenni Hirvonen, puh. 020 7798 247, [jenni.hirvonen\(at\)rastor.fi](mailto:jenni.hirvonen(at)rastor.fi), www.rastor.fi.

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	10.9.2008
----	---	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A-ajokortti

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietoja valinnasta: Sihteerit 044 7906 421, 044 7906 422, palvelu03(at)tak.fi.
Toteutus ja sisältö: Opetus koostuu lähiopetusjaksoista ja niihin liittyvistä harjoituksista. Lähiopetus keskiviikkoisin klo 8.30–16.00 tai keskiviikko- ja torstai-iltaisoin klo 17.00–20.30. Opiskelijalla on mahdollisuus tehdä tehtäviä ja harjoitella TAKK:n Opintorilla® koko kurssin ajan arkisin klo 8.30–20.30. Käytössämme on myös erilaisia kurssiin liittyviä itseopiskelumahdollisuuksia. Koulutus tapahtuu Windows Vista ja Office 2007 ympäristössä. Koulutus toteutetaan, jos osallistujia on vähintään 10 henkilöä.
Opiskelijamaksu: 400 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	10.9.2008
----	---	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen A-ajokortti, Windows Vista, Office2007
Tietoja valinnasta: Sihteerit puh. 044 7906 421, 044 7906 422, palvelu03(at)tak.fi.
Toteutus ja sisältö: Opetus koostuu lähiopetusjaksoista ja niihin liittyvistä harjoituksista. Lähiopetus keskiviikkoisin klo 8.30–16.00 tai keskiviikko- ja torstai-iltaisoin klo 17.00–20.30. Opiskelijalla on mahdollisuus tehdä tehtäviä ja harjoitella TAKK:n Opintorilla® koko kurssin ajan arkisin klo 8.30–20.30. Käytössämme on myös erilaisia kurssiin liittyviä itseopiskelumahdollisuuksia. Koulutus tapahtuu Windows Vista ja Office 2007 ympäristössä. Koulutus toteutetaan, jos osallistujia on vähintään 10 henkilöä.
Opiskelijamaksu: 430 euroa

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	18.8.2008	25.8.2008
----	---	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A-kortti
Tietoja valinnasta: Opettaja Pirjo Savolainen, puh. 044 785 8675, sähköposti: pirjo.savolainen(at)sakky.fi. Ilmoittautumiset: koulutussihteeri Jenni Ruotsalainen, puh. (017) 214 8615, sähköposti: jenni.ruotsalainen(at)sakky.fi Opetusyksikkö: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Vuorelankatu 5–7, 70300 Kuopio.
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan MS Office 2007 -ohjelmilla.
Opiskelijamaksu: 140 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuisopisto

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	22.9.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Word-peruskurssi, Vieremä
Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus- ja taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Word-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittelee Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Tekstinkäsittely-moduulin sisältöä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysoo.fi.
Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	23.9.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Word-peruskurssi, Iisalmi
Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus- ja taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Word-peruskurssi, Iisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi
Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysoo.fi.
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittelee Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Tekstinkäsittely-moduulin sisältöä.
Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	3 ov	15.6.2008	21.10.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: PowerPoint-jatkokurssi, Kiuruvesi
Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu Tietokoneen A-korttitutkinnon Grafiikkamoduulin suorittaneille tai vastaavat hyvät esitysgrafiikkataidot omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => etsi kalenterista tämä koulutus: PowerPoint-jatkokurssi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja koetilaisuuteen, joka on viimeisenä lauantaina klo 9–11.15 sekä kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille hyvät valmiudet PowerPoint jatkopäätöksistä ja mahdollisuuden AB-ajokortin Esitysgrafiikka-moduulin suorittamiseen.
Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysoo.fi.
Opiskelijamaksu: 100 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	3.11.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Access-peruskurssi, Vieremä
Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus- ja taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Access-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittelee Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Tietokannat-moduulin sisältöä.
Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysoo.fi.
Opiskelijamaksu: 70 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	4.11.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Access-peruskurssi, lisalmi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Access-peruskurssi, lisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Tietokannat-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	20.11.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: PowerPoint-peruskurssi, lisalmi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi PowerPoint-peruskurssi, lisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Grafiikka-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	11.9.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Internet-peruskurssi, lisalmi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Internet-peruskurssi, lisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	4 kk	12 ov	15.6.2008	21.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän AB-kortti, Kiuruvesi

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu Tietokoneen A-korttitutkinnon suorittaneille tai vastaavat hyvät tietokoneen peruskäyttötaidot omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => etsi kalenterista tämä koulutus: Tietokoneen käyttäjän AB-kortti tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja koetilaisuuteen, joka on kerran kuukaudessa, jaksen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

viimeisenä lauantaina klo 9–11.15 sekä kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille hyvät perusvalmiudet AB-ajokortin suorittamiseen. AB-ajokorttikoulutus sisältää seuraavat osiot: Yhteiskäytön, Tekstinkäsittelyn, Taulukkolaskennan ja Esitysgrafiikan.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	10.9.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Internet-peruskurssi, Vieremä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Internet-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Internet-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	8 vko	5 ov	15.6.2008	18.8.2008
----	-----	-------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Iltavirtuaali III-avoin tietotekniikka

Tietoja valinnasta: Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Koulutukseen haetaan/ ilmoitaututaan joko sähköpostilla, vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakemuslomake, joka löytyy: www.ysoo.fi => Hae opiskelemaan => Aikuisopiskelu => Tulostettava hakulomake tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään kahtena iltana viikossa klo 17–21. Iltaa alkaa noin tunninmittaisella teoriaosuudella, jonka jälkeen opiskelijat jatkavat opiskelua aihekohtaisesti itsenäisesti kouluttajan tuella. Koulutuksen aikana opiskelija saa materiaalin sekä ohjauksen opiskelemalleen aiheelle. Opiskelusiisältö määrytyy opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	3 ov	15.6.2008	18.11.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Työvälineohjelmistojen yhteiskäyttö, Kiuruvesi

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu Tietokoneen A-korttitutkinnon suorittaneille tai vastaavat hyvät tietokoneen perustaidot omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => etsi kalenterista tämä koulutus: Työvälineohjelmistojen yhteiskäyttö tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja koetilaisuuteen, joka on viimeisenä lauantaina klo 9–11.15 sekä kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille hyvät valmiudet työvälineohjelmistojen yhteiskäyttöominaisuuksista ja mahdollisuuden AB-ajokortin Työvälineohjelmistojen.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, [mervi.hakulinen\(at\)ysoo.fi](mailto:mervi.hakulinen(at)ysoo.fi).

Opiskelijamaksu: 100 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	13.10.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Excel-peruskurssi, Vieremä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Excel-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Taulukkolaskenta-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	3 ov	15.6.2008	26.8.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Word-jatkokurssi, Kiuruvesi

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu Tietokoneen A-korttitutkinnon Tekstinkäsittelymoduulin suorittaneille tai vastaavat hyvät tekstinkäsittelytaidot omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => etsi kalenterista tämä koulutus: Word-jatkokurssi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja koetilaisuuteen, joka on viimeisenä lauantaina klo 9–11.15 sekä kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille hyvät valmiudet Wordin jatko-ominaisuuksista ja mahdollisuuden AB-ajokortin Tekstinkäsittelymoduulin suorittamiseen.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	27.8.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Windows-peruskurssi, Vieremä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Windows-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Laitteen käyttö ja tiedonhallinta -moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	19.11.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: PowerPoint-peruskurssi, Vieremä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi PowerPoint-peruskurssi, Vieremä tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Grafiikka-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.6.2008	14.10.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Excel-peruskurssi, Iisalmi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Excel-peruskurssi, Iisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Taulukkolaskenta-moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	4 kk	12 ov	15.6.2008	19.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen käyttäjän A-kortti, Iisalmi

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittää koko A-ajokorttivaatimukset, 7 moduulia, jotka ovat Tietotekniikan perusteet, Laitteen käyttö ja tiedon hallinta, Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokannat, Esitysgrafikka, Internet ja sähköposti.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	8 vko	5 ov	15.6.2008	20.10.2008
----	-----	-------	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Iltavirtuaali IV – avoin tietotekniikka

Tietoja valinnasta: Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Koulutukseen haetaan/ ilmoittaudutaan joko sähköpostilla, vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakemuslomake, joka löytyy: www.ysao.fi => Hae opiskelemaan => Aikuisopiskelu => Tulostettava hakulomake tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään kahtena iltana viikossa klo 17.00–21.00. Iltta alkaa noin tunninmittaisella teoriaosuudella, jonka jälkeen opiskelijat jatkavat opiskelua aihekohtaisesti itsenäisesti kouluttajan tuella. Koulutuksen aikana opiskelija saa materiaalin sekä ohjauksen opiskelevalle aiheelle. Opiskelusiisältö määräytyy opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	2 ov	15.8.2008	28.8.2008
----	-----	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Windows-peruskurssi, lisalmi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => tietotekniikka => etsi Windows-peruskurssi, lisalmi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittelee Tietokoneen käyttäjän A-korttivaatimuksista Laitteen käyttö ja tiedonhallinta -moduulin sisällöt.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	17 vko	10 ov	15.6.2008	25.8.2008
----	-----	--------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Opi laajakaistalla

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella, jonka voi tehdä sähköpostilla, vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakulomake. Hakulomake löytyy osoitteesta: www.ysoo.fi => Hae opiskelemaan => Aikuisopiskelu => Tulostettava hakulomake tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu toteutetaan Internetissä verkko-opiskeluna käyttäen interaktiivista oppimisympäristöä sekä kirjallista opiskelumateriaalia. Joka toinen viikko koostuu "preppausryhmään", jossa paneudutaan opiskelijoiden hankalaksi kokemiin asioihin. Koulutus käsittelee koko A-ajokorttivaatimukset, 7 moduulia: Tietotekniikan perusteet, Laitteen käyttö ja tiedon hallinta, Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokannat, Esitysgraafikka, Internet ja sähköposti.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 120 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	4 kk	12 ov	15.6.2008	18.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tietokoneen A-ajokorttikoulutus, Vieremä

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat monipuolisia perus-atk-taitoja työssään tai vapaa-aikanaan. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutus käsittelee koko A-ajokorttivaatimukset, 7 moduulia,

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

jotka ovat Tietotekniikan perusteet, Laitteen käyttö ja tiedon hallinta, Tekstinkäsittely, Taulukkolaskenta, Tietokannat, Esitysgraafikka, Internet ja sähköposti.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	1 kk	3 ov	15.6.2008	23.9.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Excel-jatkokurssi, Kiuruvesi

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu Tietokoneen A-korttitutkinnon Taulukkolaskentamoduulin suorittaneille tai vastaavat hyvät taulukkolaskentataidot omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi/koulutuskalenteri => etsi kalenterista tämä koulutus: Excel-jatkokurssi tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun 2 iltaa viikossa klo 17–21 ja koetilaisuuteen, joka on viimeisenä lauantaina klo 9–11.15 sekä kotona/työpaikalla tapahtuvaan etäopiskeluun, jolloin opitua sovelletaan käytäntöön. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille hyvät valmiudet Excelin jatko-ominaisuuksista ja mahdollisuuden AB-ajokortin Taulukkolaskenta-moduulin suorittamiseen.

Lisätietoja: Mervi Hakulinen, 0400 717 563, mervi.hakulinen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Tietotekniset opinportaat

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu peruskäyttäjälle joka käyttää tietokonetta vapaa-aikana, työssä tai opiskeluun. Sisältö ja osaamistaso antavat tietoyhteiskunnassa vaadittavan perusosaamisen tietokoneen käyttöön, työvälineohjelmiin ja tietotekniikan soveltamisalueisiin. Lisätiedot ja ilmoittautuminen koulutussihteerille Katja Rantanen puh. 040 341 6413 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Koulutukseen on jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Koulutusta toteutetaan päivä- ja iltakoulutuksena.

Lisätietoja: Tarkemmat lisätiedot osoitteessa web.jaiko.fi/opinportaat.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA

ARKKITEHTUURI JA RAKENTAMINEN

UUSIMAA

Adulta Oy, Tekniikan toimiala

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	I/M	380 pv	23.9.2008	8.10.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Talonrakennusalan ammattitutkinto, osa 33

Tietoja valinnasta: Rakennustekniikan työkokemus. Tietotekniikan osaaminen.

Toteutus ja sisältö: Kurssilla koulutetaan takymetrin käyttö, rakennuspiirustusten lukeminen, GPS-mittauksen, teollisuusmittauksen ja laserkeilauksen perusteet, laskenta- ja mittausmenetelmät mittauksessa, AutoCad-, MicroStation-, LisCad-, Cyclone-, Leica Geo-Office-, Tiemies- ja useat Terra-sovellukset kuten mittausaineiston käsittelysovellus TerraSurvey, maastomallien luonti euroa ja käsittelysovellus TerraModeler ja maanalaisten putkien mallinnusohjelma TerraPipe. Mahdollisuus suorittaa myös Talonrakennusalan eat, osa 22.

Opiskelijamaksu: 300 euroa sekä tutkintomaksu 50,50 euroa.

Amiedu, Valimotie 8

Talotekniikan perustutkinto, kiinteistönhoidon koulutusohjelma, Kiinteistöhoitaja

PK	M	120 ov	20.8.2008 JH	3.9.2008
----	---	--------	--------------	----------

Suuntautuminen: Talotekniikan perustaidot, LVI-tekniisten järjestelmien kunnossapito, Kiinteistön yleiset työt, Kiinteistön automaatio- ja sähköjärjestelmät, IV-puhdistus ja huolto, LV-tekniisten laitteiden huolto, Talotekniikan ATK-sovellukset, Kaukolämpö ja laitteet, Viheryöt, Talonmiestyöt, Kiinteistösiivous

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilölle jotka ovat työssä kiinteistöhoitoyrityksessä tai vastaavassa organisaatiossa. Tutkinnon suorittaminen edellyttää riittävää kielitaitoa. Koulutuksen tavoitteena on antaa aikuisopiskelijalle valmiudet suorittaa tutkinto näytöin. Tarvittaessa opiskelija voi suorittaa vain osia tutkinnosta. Suoritettavat tutkinnon osat riippuvat kunkin opiskelijan omasta taustasta ja osaamisesta.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisällössä painotetaan kokonaisuuksien hallintaa, teknisten järjestelmien ymmärtämistä, työturvallisuutta, asiakaskeksyyttä ja ympäristönsuojelunäkökohtia kiinteistönhoidon kaikilla osa-alueilla sekä tietotekniikan hyötykäyttöä. Koulutusta toteutetaan myös oppisopimuksena.

Opiskelijamaksu: Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Talotekniikan perustutkinto, lvi-asennuksen koulutusohjelma, lvi-asentaja

PK	M	120 ov	22.8.2008 JH	3.9.2008
----	---	--------	--------------	----------

Suuntautuminen: Talotekniikan perustaidot, Mittaus-, säätö- ja automaatiotekniikka, Ohutlevytyöt ja perusasennukset, IV-asennustyöt, LV-asennustyöt, Hitsaustekniikka, LV-tekniisten laitteiden huolto, Kaukolämpö ja -laitteet, IV-puhdistus ja huolto, Perussäätö (LV- tai IV-painoitteinen), LVI-saneeraus, Uima-allaslaitteistot ja veden laatu, Talotekniikan ATK-sovellukset

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu henkilölle, jotka ovat työssä LVI-alan yrityksissä tai vastaavassa organisaatiossa. Tutkinnon suorittaminen edellyttää riittävää kielitaitoa. Koulutuksen tavoitteena on antaa aikuisopiskelijalle valmiudet suorittaa tutkinto näytöin. Tarvittaessa opiskelija voi suorittaa vain osia tutkinnosta. Suoritettavat tutkinnon osat riippuvat kunkin opiskelijan omasta taustasta ja osaamisesta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena; opiskelua työpaikalla ja oppilaitoksessa.

Opiskelijamaksu: Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Ilmastointiasentajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	5.9.2008 JH	18.9.2008
----	---	-------	-------------	-----------

Suuntautuminen: Ilmastointiasentajan perustiedot ja taidot, Kanava- ja laiteasennus, Ilmavirtojen mittaus ja säätö, Kanavaosien valmistus, Ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus, *Tietoja valinnasta:* Koulutus sopii ilmastointiasentajana työskenteleville henkilöille, jotka haluavat kehittää ammattitaitoaan pitkäjänteisesti tavoitteenaan ammattitutkinnon suorittaminen. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään vähintään kolmen vuoden kokemusta alan asennustyöstä. Talotekniikan perustutkinnon (LVI-asentaja) suorittaminen luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Ilmastointiasentajan ammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena. Tutkinnon tavoite on tarjota opiskelijalle kokonaisvaltainen kuva ilmastointiasentajan ammatista.

Opiskelijamaksu: 500 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Ilmastointijärjestelmien puhdistajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	5.9.2008 JH	18.9.2008
----	---	-------	-------------	-----------

Suuntautuminen: Puhdistajan perustiedot ja -taidot, Ilmastointijärjestelmän puhdistus, Ilmavirtojen mittaukset ja tasapainotus, Ilmastointijärjestelmän huolto, Sähkökoneiden ja euroalaitteiden kytkentä ja vaihtotyö

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään noin kolmen vuoden kokemusta alalta tai vastaavat taidot. Nuohoojan ammattitutkinto tai ilmastointiasentajan perus- tai ammattitutkinto luetaan eduksi. Tutkinnon suorittaminen edellyttää riittävää kielitaitoa.

Toteutus ja sisältö: Ilmastointijärjestelmien puhdistajan ammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä Noste-koulutuksena. Tutkinto sopii työelämässä olevalle puhdistajille, jotka haluavat kehittää omaa osaamistaan pitkäjänteisesti. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään noin kolmen vuoden kokemusta alalta tai vastaavat taidot. Nuohoojan ammattitutkinto tai ilmastointiasentajan perus- tai ammattitutkinto luetaan eduksi. Tutkinnon suorittaminen edellyttää riittävää kielitaitoa.

Opiskelijamaksu: 500 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Kiinteistöhoitajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	22.8.2008 JH	4.9.2008
----	---	-------	--------------	----------

Suuntautuminen: Kiinteistöhoitajan perustiedot ja -taidot, LVV-järjestelmien hoito ja huolto, Rakennusten hoito ja huolto, IV-järjestelmien hoito ja huolto, Ympäristön hoito ja huolto *Tietoja valinnasta:* Kiinteistöhoitoalan yrityksissä ja organisaatiossa työskentelevät alan kokemusta omaavat henkilöt.

Toteutus ja sisältö: Kiinteistöhoitajan ammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä NOSTE-rahautuksella. Koulutuksessa painotetaan kokonaisuuksien hallintaa, teknisten

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

järjestelmien ymmärtämistä, työturvallisuutta, asiakaskeisyyttä ja ympäristönsuojelunäkökohtia kiinteistönhoidon kaikilla osa-alueilla sekä tietotekniikan hyötykäyttöä.

Opiskelijamaksu: 500 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Putkiasentajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	5.9.2008JH	18.9.2008
----	---	-------	------------	-----------

Suuntautuminen: Putkiasentajan perustiedot ja -taidot, Lämmitys, Vesi- ja viemärijärjestelmät, Mittaus- ja säätötekniikka, Palonsammutusjärjestelmien putkistoasennukset, Öljylämytysjärjestelmien putkistoasennukset, Paineilmajärjestelmien putkistoasennukset.

Tietoja valinnasta: Koulutus sopii putkiasentajina työskenteleville henkilöille, jotka haluavat kehittää ammattitaitoaan pitkäjänteisesti tavoitteenaan ammattitutkinnon suorittaminen. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään vähintään kolmen vuoden kokemusta alan asennustöistä. Talotekniikan perustutkinnon (LVI-asentaja) suorittaminen luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Putkiasentajan ammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä NOSTE-koulutuksena. Tutkinnon tavoite on tarjota opiskelijalle kokonaisvaltainen kuva putkiasentajan ammatista.

Opiskelijamaksu: 500 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Ilmastointiasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M	40 ov	5.9.2008 JH	18.9.2008
----	---	-------	-------------	-----------

Suuntautuminen: Ilmastointiasentajan perustiedot, Kanava- ja laiteasennus, Ilmavirtojen mittaus ja säätö, Kanavaosien valmistus, Ilmanvaihtojärjestelmien puhdistus, Tuotannolliset taidot, Työmaatoiminta

Tietoja valinnasta: Koulutus sopii ilmastointiasentajana tai nokkamiehinä työskenteleville henkilöille, jotka haluavat kehittää ammattitaitoaan pitkäjänteisesti tavoitteenaan erikoisammattitutkinnon suorittaminen. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään vähintään viiden vuoden kokemusta alan asennustöistä. Ilmastointiasentajan ammattitutkinnon suorittaminen luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Ilmastointiasentajan ammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä NOSTE-koulutuksena. Tutkinnon tavoite on tarjota opiskelijalle kokonaisvaltainen kuva ilmastointiasentajan ammatista. Koulutus vahvistaa ohjaus ja esimies asemaan tähtävien opiskelijoiden valmiuksia.

Opiskelijamaksu: 550 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Kiinteistöhoitajan erikoisammattitutkinto

PK	M	40	26.8.2008 JH	9.9.2008
----	---	----	--------------	----------

Suuntautuminen: Kiinteistöhoitajan tiedot ja taidot, Kiinteistön elinkaaren hallinta, Tuotannolliset taidot, Kiinteistöautomaatio

Tietoja valinnasta: Sopii kiinteistöjen teknisissä ylläpito- ja esimiestehtävissä työskenteleville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Kiinteistöhoitajan erikoisammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä Noste-koulutuksena. Koulutuksen sisällössä pyritään selkeyttämään ja lisäämään ymmärrystä tuotteesta nimeltä kiinteistöhoito. Painopisteinä koulutuksessa on mm. kiinteistöjen ylläpito ja palveluprosessit, elinkaariajottelu omassa toiminnassa, kokonaisuusien hallinta, teknisten järjestelmien ymmärtäminen, työturvallisuus, asiakaskeisyys ja ympäristö kiinteistönhoidon kaikilla osa-alueilla, sekä tietotekniikan hyötykäyttö.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: 550 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Putkiasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M	40 ov	5.9.2008 JH	18.9.2008
----	---	-------	-------------	-----------

Suuntautuminen: Putkiasentajan perustiedot ja -taidot, Lämmitys, Vesi- ja viemärijärjestelmät, Mittaus- ja säätötekniikka, Paineilmajärjestelmien putkistoasennukset, Tuotannolliset taidot, Työmaatoiminta, Laboratorio- ja sairaalakaasujen putkistoasennukset, LTO- ja jäähdytyslaitteiden putkistoasennukset

Tietoja valinnasta: Koulutus sopii putkiasentajina tai nokkamiehinä työskenteleville henkilöille, jotka haluavat kehittää ammattitaitoaan pitkäjänteisesti tavoitteenaan erikoisammattitutkinnon suorittaminen. Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään vähintään viiden vuoden kokemusta alan asennustöistä. Putkiasentajan ammattitutkinnon suorittaminen luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Putkiasentajan erikoisammattitutkintoa järjestetään myös oppisopimuskoulutuksena sekä Noste-koulutuksena. Tutkinnon tavoite on tarjota opiskelijalle kokonaisvaltainen kuva putkiasentajan ammatista. Koulutus vahvistaa ohjaus ja esimies asemaan tähtävien opiskelijoiden valmiuksia.

Opiskelijamaksu: 550 euroa. Opiskelijalta laskutetaan OPH:lle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa sekä oppikirjat.

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Lohja, Puu-Anttila

Ammattisukeltajan ammattitutkinto

PK/YO	P/I	5 kk	28.5.2008	5.8.2008
-------	-----	------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on ammattisukeltajan osatutkinto, tarkastussukeltaja. Koulutus käsittää vedenalaisrakenteiden tarkastussukellustyöt, joka on edellytyksenä jatkaa koulutusta tutkinnon perusteiden mukaisesti ammattisukeltajan ammattitutkintoa.

Opiskelijamaksu: 1 200 euroa

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela

Talotekniikan perustutkinto, lvi-asennuksen koulutusohjelma, lvi-asentaja

PK/YO	P/M	120 ov	29.8.2008	15.9.2008
-------	-----	--------	-----------	-----------

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Mäntsälä, Saaren kartano, luonnonvara- ja ympäristöala

Rakennusalan perustutkinto, maarakennuksen koulutusohjelma, Maarakentaja

PK/YO	M	120 ov	31.5.2008	S
-------	---	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Ammatillisten opintojen sisältö: perustyöt, maarakennustyöt, maarakennuskoneiden käyttö, piharakentaminen, ympäristökivien asennus ja yrittäminen rakennusallalla.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kiinteistöalan koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen

lisäkoulutus

AK	P/M	7 kk	12 ov	13.10.2008	3.11.2008
----	-----	------	-------	------------	-----------

Suuntautuminen: Asiakaslähtöinen korjausrakennuttaminen -koulutusohjelma (RAP)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma käsittää 5 moduulia (10 lähiopetuspäivää Helsingissä) sekä opintomatkan.

Toteutus ja sisältö: Ohjelma antaa osanottajille perustan korjausrakennuttamishankkeen rakennuttajan/tilaajan tehtäviin. Ohjelma keskittyy korjausrakennuttamishankkeen läpivientiin, jossa otetaan huomioon uudet asiakasmyönteiset teknologiat ja vaihtoehtoiset suunnitteluttamis- ja toteutusmuodot sekä elinkaaren hallinta korjaushankkeissa. Koulutusohjelma on Rakennuttajien pätevyuden toteamislautakunnan hyväksymä, korjausrakennuttamisen alueeseen keskittynyt rakennuttajan pätevyitysohjelma, joka antaa teoreettisen pohjan rakennuttajan pätevyyttä (RAP) haettaessa.

Opiskelijamaksu: 3 800 euroa. Koulutusohjelmassa mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen

lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	8 ov	12.8.2008	9.9.2008
----	-----	------	------	-----------	----------

Suuntautuminen: Kiinteistötyönjohtajan koulutus ja tutkinto (KTJ)

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kiinteistöalan työnjohdollisissa tehtävissä toimiville sekä niihin koulututtaville henkilöille. Koulutus soveltuu myös huolto- ja käytönpäälliköille sekä isännöitsijöille lisätietojen hankkimiseksi työnjohdon tehtävistä ja sen painopistealueista.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kolmesta lähiopetusjaksosta (yht. 5 pv Helsingissä) etätehtävien sekä loppuentistä. Koulutuksen sisältö: esimies- ja vuorovai-
kutustaitojen hallinta, käyttö- ja huoltotoimen hallinta, kiinteistönhoitoyrityksen ja-yksikön toimintojen hallinta.

Opiskelijamaksu: 1 590 euroa. Koulutusohjelmassa mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen

lisäkoulutus

AK	P/M	10 kk	20 ov	30.10.2008	20.11.2008
----	-----	-------	-------	------------	------------

Suuntautuminen: Infrastruktuurin tuottamisen ja ylläpidon johtaminen (INFRA-RAPS)

Tietoja valinnasta: Ohjelma on suunnattu erityisesti infrastruktuurin tuottamiseen ja ylläpitoon (tiet, kadut, radat, verkot, satamat, lentokentät) osallistuville eri osapuolten edustajille-tilaajan tehtävissä toimiville että palveluntuottajille. Koulutusohjelmaan voi hakeutua mm. teknisen, taloudellisen tai juridisen koulutustaustan omaavat henkilöt.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kuudesta modulista (yht. 13 pv Helsingissä), harjoitustehtävistä, tutkielmasta sekä vapaaehtoisesta opintomatkasta. Koulutuksen sisältö: toimintaympäristö, aluetaloudelliset edellytykset elinkeinoelämän, rakennetun ympäristön ja infrastruktuurin kehittämiseksi, talous ja strateginen johtaminen, suunnittelun johtaminen ja projektijohtaminen, sähköiset toimintamallit, leadership-ihmistien ja muutosten johtaminen, toteutusmuodot, sopimusjohtaminen, rakentaminen, elinkaarijohtaminen, ympäristöjohtaminen, erityisprojektit. Vapaaehtoinen opintomatka.

Opiskelijamaksu: 5 450 euroa. Koulutusohjelmassa mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	1 pv	9.5.2008	6.6.2008
----	---	------	----------	----------

Suuntautuminen: Kosteudenmittaajan tutkinto (PKM)

Tietoja valinnasta: Tutkintoon on osallistumisoikeus henkilöillä, jotka täyttävät tutkintotiedotteessa mainitut kriteerit. Nämä kriteerit koskevat henkilön peruskoulutusta, työkokemusta, pakollisen valmentavan koulutuksen suoritusta sekä hyväksytyjä näyttöteitä. Tarkemman tutkintotiedotteen sekä hakulomakkeen saa Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä. *Toteutus ja sisältö:* Kosteudenmittaajan tutkinto on Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliiton ohjaama ja valvomaan kosteudenmittaajakoulutuksen valtakunnallinen loppuentti. Tutkinnon tarkoituksena on päteväittää henkilö suorittamaan luotettavia kosteusmittauksia ja -kartoituksia moninlaisiin kiinteistö- ja rakennusalan tarpeisiin. Tutkinnon suorittanut on oikeutettu käyttämään nimikettä päteväitynyt kosteudenmittaaja (PKM).

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu on 319 euroa, josta näyttöteiden arvioinnin osuus on 69 euroa.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen

lisäkoulutus

AK	P	1 pv	14.11.2008	12.12.2008
----	---	------	------------	------------

Suuntautuminen: Kuntoarvioijan tutkinto (PKA)

Tietoja valinnasta: Tutkintoon voivat osallistua henkilöt, jotka ovat suorittaneet kuntoarvioijan koulutusohjelman. Osallistujalla tulee lisäksi olla vähintään kymmenen vuoden työkokemusta kiinteistö- tai rakennusalan työtehtävistä. Tutkintoon osallistumisoikeutta haetaan viimeistään 4 viikkoa ennen tutkintopäivää Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä erikseen saatavalla lomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Kuntoarvioijan tutkinto on Ympäristöministeriön toimeksiannosta laadittu kuntoarviokoulutuksen valtakunnallinen loppuentti. Tutkinnon läpäisseet henkilöt ovat päteviä suorittamaan kuntoarvion yleisesti käytössä olevan asuinkerrostalon kuntoarvion perusmallin mukaisesti ja ovat oikeutettuja käyttämään nimikettä Päteväitynyt kuntoarvioija.

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu on 250 euroa.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen

lisäkoulutus

AK	P/M	10 kk	20 ov	30.10.2008	20.11.2008
----	-----	-------	-------	------------	------------

Suuntautuminen: Rakennuttamisen johtaminen (RAPS)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma soveltuu kaikille rakennus- ja kiinteistöalan eri osapuolille, mm. rakennuttajille, kiinteistöomistajille, urakoitsijoille, konsulteille, suunnittelijoille sekä eri palveluiden tuottajille. Ohjelmaan voi hakeutua mm. teknisen, taloudellisen tai juridisen koulutustaustan omaavat henkilöt. Ohjelmaan voi osallistua, vaikkei aikoisikaan hakea RAPS-pätevyyttä.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu seitsemästä modulista (yht. 14 pv Helsingissä), harjoitustehtävistä, tutkielmasta sekä vapaaehtoisesta opintomatkasta. Koulutuksen sisältö: toimintaympäristö, aluetaloudelliset edellytykset elinkeinoelämän, rakennetun ympäristön ja infrastruktuurin kehittämiseksi, talous, asiakaslähtöisen liiketoiminnan johtaminen, suunnittelun johtaminen, projektisalkun hallinta, leadership-ihmistien ja muutosten johtaminen, toteutusmuodot, sopimusjohtaminen, rakentaminen, elinkaarijohtaminen, ylläpidon johtaminen ja korjausrakennuttaminen. Vapaaehtoinen opintomatka.

Opiskelijamaksu: 5 450 euroa. Kursilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	8 kk	15 ov	11.8.2008	10.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kiinteistö- ja projektipäällikön ohjelma ja tutkinto (FMA)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu kiinteistö-, projekti- ja kohdepäälliköille, teknisille asiantuntijoille sekä muille korjaus-, lisä- ja muutusrakennuttamisen projekteissa mukana oleville henkilöille..

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kuudesta lähiopetusjaksosta (yht. 14 pv Helsingissä), ennakkotehtävästä, kurssin aikana ryhmätöinä laadittavasta kirjallisesta projektityöstä sekä päättöseminaarissa valmiin projektityön esittelystä ja osallistumisesta esseetyyppiseen kypsyyskokeeseen. Koulutuksen sisältö: toimintaympäristö ja johtaminen, korjaus-, lisä- ja muutostyörakennuttaminen, kiinteistöliiketoiminta, kiinteistön ylläpito.

Opiskelijamaksu: 4 490 euroa. Kurssilla mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, jolloin oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	1 pv	14.11.2008	12.12.2008
----	---	------	------------	------------

Suuntautuminen: Taloyhtiön kuntotodistuksen laatijan tutkinto (PKL)

Tietoja valinnasta: Osallistumisoikeus tutkintoon myönnetään hakemuksesta henkilölle, joka täyttää osallistujalta vaadittavat kriteerit. Lisätietoja osoiteesta: www.kuntotodistus.fi Tutkintoon haetaan osallistumisoikeutta Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä erikseen saatavalla lomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Taloyhtiön kuntotodistuksen laadinta on erityisryhmille suunnattu valtakunnallinen pätevyystentti. Kuntotodistuksen kaksi tavoitetta ovat asuntokaupan turvallisuuden lisääminen sekä ennakoinvan ja suunnitelmallisen korjaustoiminnan edistäminen taloyhtiöissä. Kuntotodistus kertoo sekä huoneiston ostajalle että omistajalle, kuinka paljon eri rakennusosien kunto on alkuperäisestä heikentynyt ja mitä korjauksia niihin on tulossa. Näin ostaja voi turvallisemmin verrata eri kohteita. Näin taloyhtiön on helpompaa päättää väistämättömistä korjauksista.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu on 250 euroa.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	5 kk	12 ov	4.9.2008	23.9.2008
----	-----	------	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Asiakaslähtöinen rakennuttaminen (RAP) -koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu rakennushankkeen vetäjille mm. projektipäälliköille, projekti-insinööreille konsulteille, arkkitehdeille – kaikille rakennus- ja kiinteistöalan eri osapuolille, jotka haluavat saada tukevan pohjan rakennuttamisen taidoilleen.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu viidestä moduulista (yht. 10 pv Helsingissä) sekä tentistä. Tarvittavan kirjallisuuden kurssilaiset hankkivat itse. Koulutuksen sisältö: asiakaslähtöisyys rakennushankkeen tavoitteena, suunnittelun ohjaus, talotekniikka ja hankkeen aikataulun hallinta, urakkamuodot, rakentamisen juridiikka ja työmaatoiminta, neuvottelutaidot, ihmisten ja tiimin johtaminen, vastaan- ja käyttöönotto, ylläpidon suunnittelu ja korjausrakentaminen.

Opiskelijamaksu: 3 550 euroa. Koulutus on valtion tukemaa ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on 2 000 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	5 kk	12 ov	02.9.2008	23.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Infra-Rakennuttaja (INFRA-RAP) -koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma soveltuu kaikille infrarakentamisen osapuolille esim. teiden, katujen, ratojen, verkkojen, satamien ja lentokenttien tilaamiseen ja tuottamiseen osallistuville. Ohjelman kohderyhmänä ovat tilaajat, rakennuttajat, suunnittelijat ja urakoitsijat.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu viidestä moduulista (yht. 10 pv Helsingissä), harjoitustehtävistä sekä yhdestä tentistä. Koulutuksen sisältö: toimintaympäristö, asiakaslähtöisyys rakennushankkeen tavoitteena, viranomaisohjaus, suunnitteluttaminen, toteutusmuodot, sopimustekniikka, työturvallisuus, neuvottelutaidot, ihmisten ja tiimin johtaminen, tiedottaminen, infra-hankkeen vastaan- ja käyttöönotto.

Opiskelijamaksu: 3 550 euroa. Koulutusohjelmassa mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	1 pv	22.8.2008	19.9.2008
----	---	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Taloyhtiön kuntotodistuksen laatijan tutkinto (PKL)

Toteutus ja sisältö: Taloyhtiön kuntotodistuksen laadinta on erityisryhmille suunnattu valtakunnallinen pätevyystentti. Kuntotodistuksen kaksi tavoitetta ovat asuntokaupan turvallisuuden lisääminen sekä ennakoinvan ja suunnitelmallisen korjaustoiminnan edistäminen taloyhtiöissä. Kuntotodistus kertoo sekä huoneiston ostajalle että omistajalle, kuinka paljon eri rakennusosien kunto on alkuperäisestä heikentynyt ja mitä korjauksia niihin on tulossa. Näin ostaja voi turvallisemmin verrata eri kohteita. Näin taloyhtiön on helpompaa päättää väistämättömistä korjauksista.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	5 kk	12 op	02.9.2008	23.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Infra-Rakennuttaja (INFRA-RAP) -koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma soveltuu kaikille infrarakentamisen osapuolille esim. teiden, katujen, ratojen, verkkojen, satamien ja lentokenttien tilaamiseen ja tuottamiseen osallistuville. Ohjelman kohderyhmänä ovat tilaajat, rakennuttajat, suunnittelijat ja urakoitsijat.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu viidestä moduulista (yht. 10 pv Helsingissä), harjoitustehtävistä sekä yhdestä tentistä. Koulutuksen sisältö: toimintaympäristö, asiakaslähtöisyys rakennushankkeen tavoitteena, viranomaisohjaus, suunnitteluttaminen, toteutusmuodot, sopimustekniikka, työturvallisuus, neuvottelutaidot, ihmisten ja tiimin johtaminen, tiedottaminen, infra-hankkeen vastaan- ja käyttöönotto.

Opiskelijamaksu: 3 550 euroa. Koulutusohjelmassa mahdollisesti valtion tukemia oppilaspaikkoja, joissa oppilaan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	1 pv	9.5.2008	6.6.2008
----	---	------	----------	----------

Suuntautuminen: Kuntoarvioijan tutkinto (PKA)

Tietoja valinnasta: Tutkintoon voivat osallistua henkilöt, jotka ovat suorittaneet kuntoarvioijan koulutusohjelman. Osallistujalla tulee lisäksi olla vähintään kymmenen vuoden työkokemus kiinteistö- tai rakennusalan työntekijästä. Tutkintoon osallistumisoikeutta haetaan viimeistään 4 viikkoa ennen tutkintopäivää Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä erikseen saatavalla lomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Kuntoarvioijan tutkinto on Ympäristöministeriön toimeksiannosta laaditun kuntoarviokoulutuksen valtakunnallinen loppupentti. Tutkinnon läpäisseet henkilöt ovat päteviä suorittamaan kuntoarvion yleisesti käytössä olevan asuinkerrostalon kuntoarvion perusmallin mukaisesti ja ovat oikeutettuja käyttämään nimikettä Pätevätyöntekijä kuntoarvioija.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu on 250 euroa.

Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	1 pv	9.5.2008	6.6.2008
----	---	------	----------	----------

Suuntautuminen: Asuntokaupan kuntotarkastajan tutkinto (AKK)

Tietoja valinnasta: Tutkintoon osallistumisen pääsyyvaatimukset on julkaistu tutkintotiedotteessa, jota voi tilata Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä. Tutkintoon haetaan osallistumisoikeutta Kiinteistöalan Koulutussäätiöstä erikseen saatavalla lomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Asuntokaupan kuntotarkastajan tutkinto on Asuntokaupan Kuntotarkastus, Yhteinen Toimintamalliin (YTM) perustuvan koulutusohjelman sekä AKK-tutkintolautakunnan hyväksymän erityisryhmille suunnatun koulutusohjelman valtakunnallinen loppupentti. Asuntokaupan kuntotarkastajan tutkinnon suorittaminen on yksi keino osoittaa pätevyytensä asuntokaupan kuntotarkastajana.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu on 319 euroa, josta näyttötoiden arvioinnin osuus on 69 euroa.

Siikaranta-opisto

Maarakennusalan ammattitutkinto

PK	M	v	16 ov	24.8.2008	25.8.2008
----	---	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Monimuotokoulutuksen aikana annetaan valmennusta maarakennusalan ammattitutkinnon suorittamiseen. Koulutuksen kestäessä suoritetaan ammattitutkinnon edellyttämät näytöt (mieluiten omalla työpaikalla). Koulutuksen sisältö muodostuu; maanrakentamisen perustaidoista, joita ovat työelämä tietous, työturvallisuus ja ergonomia, suunnitelmien tulkinna/mittaustaito, materiaalitietous, laatu- ja ympäristötietous, maarakennustyömaan pienkoneet ja laitehuolto, sisäinen yrittäjyys ja asiakassuhteet.

Opiskelijamaksu: 660 euroa

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	M		16 ov	22.9.2008	23.9.2008
----	---	--	-------	-----------	-----------

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	M		16 ov	01.10.2008	6.10.2008
----	---	--	-------	------------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto

PK	P			JH3.11.2008
----	---	--	--	-------------

Suuntautuminen: Tieto- ja mittatekniikka

Suomen ympäristöopisto SYKLI

Vesihuoltoalan ammattitutkinto

PK	M		40 ov	JH 1.8.2008
----	---	--	-------	-------------

SATAKUNTA

Porin ammattiopisto, Pori

Ilmastointiasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M			S
----	---	--	--	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Putkiasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M			S
----	---	--	--	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

PIRKANMAA

Mäntän seudun koulutuskeskus

Talotekniikan perustutkinto, teknisen eristyksen koulutusohjelma, Tekninen eristäjä

PK	P/M		120 ov	JH	S
----	-----	--	--------	----	---

Suuntautuminen: Nonstop-periaatteella, sopii myös työssäoleville

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä teknisen eristäjän ammatista kiinnostuneet. Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikat ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena ammatillisena lisäkoulutuksena. Koulutukseen jatkuva haku, oppisopimustoimistojen ja oppilaitoksen kautta. Koulutus esitteitä ja hakulomakkeita puh. (03) 4888 627.

Toteutus ja sisältö: Talotekniikan perustaidot perustutkinnossa 30 ov sisältyy lähijaksoja oppilaitoksessa henkilökohtaisen suunnitelman mukaan sekä etäopiskelua työpaikalla: ATK, asiakaspalveluja tiimityö, perusteet lämmitystekniikasta, vesi- ja viemäritekniikasta, sähkötekniikasta sekä rakennustekniikasta eristystyön vaatimassa laajuudessa. Taloteknisten laitteiden eristäminen 22 ov. Teollisuus-eristäminen 26 ov. Hitsaustekniikka 4 ov. Kylmäteknikka ja -eristäminen 4 ov. Rakennuspeltitöiden perusteet 4 ov. Vallinaiset aineet 10 ov. Tulityökurssi, työturvallisuuskurssi, ensiapu 1.

Lisätietoja: Simo Mäkelä 044 728 8427.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: Oppisopimusopiskelijoille tutkintomaksu 50,50 ja omaehtoisille opiskelijoille 135 euroa sekä tutkintomaksu 50,50.

Teknisen eristäjän ammattitutkinto

PK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutuksen pituus noin 2 vuotta josta lähiopetusta noin 2 kk.

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena. Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa oppisopimuskoulutuksena tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutukseen jatkuva haku, oppisopimus-toimistojen kautta. Koulutusesitteitä numerosta (03) 488 8627.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kesto n. 2 v. Henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaan. Teknisen eristäjän perustiedot ja taidot. Taloteknisten laitteiden eristäminen. Teollisuuseristäminen. Molemmat suuntautumisvaihtoehdot sisältävät kylmälaite eristämisen. Valinnaiset osat: Rakennuspeltitöiden perusteet Tulityökurssi, työturvallisuuskurssi, ensiapu 1. Laivaeristäminen. Osavalmistus. Osa-asennus. Hitsaustekniikka. Opiskelun aikana 8–10 lähijaksaa Sopii työssäoleville.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena. Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa oppisopimuskoulutuksena tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutukseen jatkuva haku, oppisopimus-toimistojen kautta. Koulutusesitteitä numerosta (03) 488 8627.

Lisätietoja: koulutuksesta antavat Simo Mäkelä 044 728 8427 ja Hannu Ahola 044 728 8540.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11

Rakennusalan perustutkinto, talonrakennuksen koulutusohjelma, Talonrakentaja

PK	M	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Kouluttaja Jari Grén, puh. 044 7906 322.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen alussa laaditaan yhteistyössä opiskelijalle henkilökohtaistamissuunnitelma, jossa huomioidaan aikaisempi koulutus, työkokemus ja tavoite. Valtaosa koulutuksesta toteutetaan ohjattuna työssä oppimisena todellisilla työmailla. Tutkintoon kuuluvat näytöt järjestetään opiskelijan työmaalla siten, että ne nivELYVÄT luontevasti opiskelijan normaaleihin työtehtäviin. Opiskelija saa tarvittaessa työssä oppimiseen liittyviä harjoitustehtäviä.

Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto

PK	M	1-1,5 v	JHS
----	---	---------	-----

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan ottamalla yhteys kouluttajaan. HUOM! Paikkoja on rajoitetusti. Kouluttaja Jari Grén, puh. 044 7906 322.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen alussa laaditaan yhteistyössä opiskelijalle henkilökohtaistamissuunnitelma, jossa huomioidaan aikaisempi koulutus, työkokemus ja tavoite. Valtaosa koulutuksesta toteutetaan ohjattuna työssä oppimisena todellisilla työmailla. Tutkintoon kuuluvat näytöt pyritään järjestämään opiskelijan työmaalla niin, että ne nivELYVÄT luontevasti opiskelijan normaaleihin työtehtäviin. Opiskelija saa tarvittaessa työssä oppimiseen liittyviä harjoitustehtäviä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Suunnitteluassistentin ammattitutkinto

PK/YO	I	11.8.2008
-------	---	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kustannukset: Koulutus on yksi tutkinnonosa Teknisen piirtäjän ammattitutkinnosta: AutoCAD-koulutus. Koulutuksen kesto on noin 5 kuukautta.

Opiskelijamaksu: Koulutusmaksu 220 euroa, opiskelutarvikemaksu 10 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Maarakennusalan ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Maarakennuskoneenkuljettaja

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu ensisijaisesti maarakennus- tai kuljetusalan työkokemuksen tai peruskoulutuksen omaaville henkilöille, joilla on vähintään B-luokan ajokortti. Koulutukseen voi hakeutua jatkuvasti v. 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Lomakkeet palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkinkatu 6-8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on suorittaa maarakennusalan ammattitutkinto suuntautuen maarakennuskoneenkuljettajaksi. Koulutus toteutetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan, pääsääntöisesti sivutoimisena monimuoto-opiskeluna.

Tiedustelut: kouluttaja Harri Jonsson, puh. 010 3959 407, 040 517 9654, [harri.jonsson\(at\)ekami.fi](mailto:harri.jonsson(at)ekami.fi).

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Kirvestyöt tai Muuraustyöt

Tietoja valinnasta: Rakennusalan peruskoulutuksen ja/tai riittävän työkokem. omaaville, tai henkilöille, joilta puuttuu alan koulutus ja/tai työkokemus, mutta ovat motivoituneita ja soveltuvia talonrakennusalan ammattiin. Hakuajaksi jatkuva v. 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, p. 010 3959 130/050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Lomake palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutus, Malminkink. 6, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on saavuttaa vahvat ja monipuoliset talonrakennusalan perustiedot ja -taidot, jotka mahdollistavat menestyksellisen tutkintotyön suorituksen ja sijoittumisen työelämään. Koulutus toteutetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan, pääsääntöisesti päätoimisena päiväopiskeluna.

Tiedustelut: Suuntautuminen muuraustyöhön: opettaja Jani Viitakangas, puh. 010 3959 425, 040 552 7570, [jani.viitakangas\(at\)ekami.fi](mailto:jani.viitakangas(at)ekami.fi) Suuntautuminen kirvestyöhön: opettaja Erik Halsas, puh. 010 3959 403, 040 846 5668, [erik.halsas\(at\)ekami.fi](mailto:erik.halsas(at)ekami.fi).

Opiskelijamaksu: 80 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Toivala

Vesihuoltoalan ammattitutkinto

PK	M	1 v	20 ov	15.8.2008	9.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Vesihuoltoalan ammattitutkinnon tavoitteena on parantaa vesihuollossa työskentelevien ammattitaitoa ja siten taata vesihuollon sektorien toimintavarmuus. Ammattitutkinnon suorittanut voi toimia joko vesilaitoksissa, jätevedenkäsittelylaitoksissa tai verkostojen rakentamisen ja kunnossapidon tehtävissä. Valmistavan koulutuksen yhteydessä suoritetaan vesihygieneiapassi, tulityökortti ja työturvallisuuskortti sekä "Vesihuoltoverkostot" -tutkinnonosan yhteydessä tieturvakortti. Valmistavassa koulutuksessa on 10–14 lähiopetuspäivää riippuen henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta.

Lisätietoja: Kouluttaja Sirkka Patrikainen, puh. 044 785 4171, sirkka.patrikainen(at)sakky.fi ja toimistos sihteeri Sirpa Partanen, puh. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Maarakennusalan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	48 ov	30.8.2008	22.9.2008
----	-----	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maarakennuskoneenkuljettaja Kuopio/ Iisalmi

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus jakautuu teoreettiseen perusteiden opetukseen, käytännön opetukseen harjoitustyökohteissa ja työharjoitteluun yrityksissä. Opiskelijoita ohjataan omien tietojen ja taitojen ylläpitämiseen sekä sopeutetaan toimimaan oma-aloitteisesti ja itseohjautuvasti. Opiskelu perustuu henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan, jossa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus. Sisältö: Yritys- ja työympäristötietous, Maarakennuskoneiden käyttö vähintään 3 kpl, Maarakennustekniikka ja koneiden kunnossapito, CE-luokan korttiin johtava opetus.

Lisätietoja: Tarmo Voutilainen, 0400 793 187 tarmo.voutilainen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	I/M	14 kk	36 ov	19.9.2008	9.10.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena niin, että opinnot jakautuvat lähiopiskeluun, etäopiskeluun sekä työssäoppimiseen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jossa määritellään lopullinen koulutuksen sisältö. Ammattitutkinnon eri osa-alueita suoritetaan joustavasti koulutuksen edetessä. Sisällöstä: pakollisena osana talonrakentamisen perusosaaminen sekä valinnaisista tutkinnon osista vähintään kolme (järjestämisosoikeus on 33 osaan) mm: muottityöt kappalestavara, puurunkotyöt, sisäpuutyöt, väliseinätyöt, ovi- ja ikkuna-asennus, laatoitus, pintabetonointi.

Lisätietoja: Paavo Kainulainen, 0400 793 158 paavo.kainulainen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Lievestuore

Rakennusalan perustutkinto, maarakennuskoneenkuljetuksen koulutusohjelma, Maarakennuskoneenkuljettaja

PK	P	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tutkintoon valmistava. Voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikat ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 5000.

Toteutus ja sisältö: Rakentamisen perustaidot: työmaamittaukset, rakennustyömaan käsitteet, turvallinen työskentely, pohja- ja perustustyöt, ympäristörakentaminen. Maa- ja vesirakennustyöt: pohjanvahvistus, paalutus, materiaalien jalostus, mittausvälineiden käyttäminen. Maarakennuskoneet: maarakennuskoneet, hydraulikka, sähkötekniikka, voimansiirto, moottoritekniikka, hitsaus, huolto. Maarakennuskoneiden käyttö: käyttötekniikat, mittojen mukaiset työt, työmaasuunnitelman mukaiset työt, työsuunnittelu ja kustannuslaskenta, koneet. Liikennetekniikka. Maarakennusalan yritystoiminta ja tietotekniikka.

Lisätietoja: Tutkintovastaava Pentti Puupponen puh. 040 341 5031 sekä koulutuspäällikkö Pasi Rätty puh. 040 341 6308 tai sähköpostilla, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Maarakennusalan ammattitutkinto

PK	P/M	1–25 ov	JH	S
----	-----	---------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tutkintoon valmistava. Voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikat ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 5000. Koulutuspaikkakuntina Lievestuore ja Jyväskylä.

Toteutus ja sisältö: Turvallinen työskentely: Tieturva, tulityöt, EA. Pienkoneiden huolto ja rakenne: rakennustyömaan pienkoneet, metallitöiden perusteet. Maarakennustekniikka: maalajit, niiden ominaisuudet, pohjanvahvistustavat, tien ja kadun rakennustyöt, laatuvaatimukset, materiaalit, rakennusten pohjatyöt, kuivatus- ja salaajityöt. Mittaustyöt: mittauksen perusteet, korkeuden ja pituuden mittaus, lasermittalaitteiden käyttö. Valinnaisia opintoja mm: työsuunnittelu, kustannustietous, työmaamittaukset, maarakennuskoneiden käyttö/työtekniikat, ympäristö- ja vihertyöt, kunnallistekniset työt, rakennustekniset työt.

Lisätietoja: Kouluttaja Eero Hannuksela puh.040 341 5024 sekä koulutuspäällikkö Pasi Rätty puh. 040 341 63(08) tai sähköpostilla, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa. Opiskelijamaksu: 100 euroa

Maarakennusalan erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	JH	S
-------	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tutkintoon valmistava. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakulomakkeita voi tilata numerosta 040 341 5000.

Lisätietoja: Kouluttaja Timo Tourunen puh. 040 341 5006 tai timo.tourunen(at)jao.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Rakennusalan perustutkinto, talonrakennuksen koulutusohjelma, Talonrakentaja

PK	P	1-60 vko	120 ov		S
----	---	----------	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta haluamasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6356.

Toteutus ja sisältö: Perustustyöt, runkovaikteen työt, sisävalmistusvaiheen kirvestyöt, ulkoverhous- ja kattotyöt, muuraustyöt, laatoitustyöt, raudoitus- ja betonityöt, rappaukset, muottityöt, teräsrakentaminen, hirsirakentaminen, korjausrakentaminen, telinerakentaminen.

Lisätietoja: koulutuksesta antavat kouluttaja Tarmo Tyynelä puh. 040 341 6312 ja koulutuspäällikkö Petri Hagman puh. 040 341 6315 tai sähköposteilla, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Talotekniikan perustutkinto, lvi-asennuksen koulutusohjelma, LVI-asentaja

PK	L		120 ov		S
----	---	--	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä talotekniikan ammattista kiinnostuneet. Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6356.

Toteutus ja sisältö: Talotekniikan perusteet 15 ov: ATK, asiakaspalvelu ja tiimityö, perusteet lämmitystekniikasta, vesi- ja viemäritekniikasta, ilmanvaihto- ja ilmastointitekniikasta, hitsaustekniikasta, kiinteistönhoidosta, eristystekniikasta, sähkötekniikasta sekä rakennustekniikasta. LV-asennustyöt 13 ov. Hitsaustekniikka 8 ov. Mittaus-, säätö- ja automaatiotekniikka 3 ov. Valinnaiset aineet 6 ov. Tulityökoulutus. Ensiapu 1.

Lisätietoja: koulutuksesta antavat kouluttaja Kalevi Kiesilä puh. 040 341 6456 sekä koulutuspäällikkö Petri Hagman puh. 040 341 6315 tai sähköposteilla, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Aikuiskoulutus

Rakennusalan perustutkinto, talonrakennuksen koulutusohjelma, Talonrakentaja

PK	P/M	1,5 v	120 ov	31.12.2008 JH	S
----	-----	-------	--------	---------------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Talotekniikan perustutkinto, lvi-asennuksen koulutusohjelma, LVI-asentaja

PK	I/M	1,5 v	120 ov	31.12.2008 H	S
----	-----	-------	--------	--------------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Rakennusalan perustutkinto, talonrakennuksen koulutusohjelma, Talonrakentaja

PK	M	120 ov	29.8.2008	8.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakeutuminen koulutukseen tapahtuu www.vakk.fi-sivuillamme olevalla hakulomakkeella, jonka voit myös sieltä lähettää meille.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö painottuu märkätila-asennuksiin ja laatoitukseen. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jolloin lähiopetusta on iltaisin ja lisäksi etäopiskelua kotona.

Lisätiedot: Olavi Mäntylä, p. 0400 986257.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Kiinteistönhoidajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	15.8.2008	9.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu myös oppisopimusopiskeluun. Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Aikuiskoulutuskeskus

Maarakennusalan ammattitutkinto

PK	P/I		JH	01.8.2008
----	-----	--	----	-----------

Talonrakennusalan ammattitutkinto

PK	P		JH	01.8.2008
----	---	--	----	-----------

KONE-, METALLI- JA ENERGIATEKNIikka

UUSIMAA

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Levyseppähitsaaja

PK/YO	P/M	120 ov	29.8.2008	15.9.2008
-------	-----	--------	-----------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Porin ammattiopisto, Pori

Levytekniikan ammattitutkinto

AK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Metallien jalostuksen ammattitutkinto

PK/YO	M	S
-------	---	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Koneenasentajamestarin erikoisammattitutkinto

AK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneenasentaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	S
----	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätiedot: heikki.pihl(at)pirko.fi.

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Levyseppähitsaaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	S
----	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätiedot: heikki.pihl(at)pirko.fi.

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneistaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	S
----	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätiedot: heikki.pihl(at)pirko.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koneenasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	24 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätietoja: heikki.pihl(at)pirko.fi.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Koneistajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	24 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätietoja: heikki.pihl(at)pirko.fi.

Levytekniikan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	24 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.

Lisätietoja: heikki.pihl(at)pirko.fi.

Tampereen ammattiopisto, Hervannan ammattioppilaitos

Kone- ja metallialan perustutkinto, automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma, Automaatioasentaja

PK	I/M	2 v	120 ov	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/yltioppilas/ammattillinen koulutus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen ja toteutetaan iltä-/monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opetus järjestetään. Koulutussisältö: kone- ja metallialan yleisoosaaminen, automaatiotekniikan ja kunnossapidon yleisoosaaminen, mekatronikka, kappalevara-automaation perusteet, automaatioasentajan työelämävalmiudet.

Lisätietoja: Asiakaspalvelu puh. (03) 5656 7318. Hakemuslomake ja koulutusessitteet: www.tao.tampere.fi

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa, ja henkilökohtaiset työvälineet ja suojava-rusteet 100 euroa.

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Hitsaajan ammattitutkinto

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu ammattillisen perustutkinnon tai riittävän alan työkokemuksen sekä hyvän fyysisen kunnon omaaville henkilöille. Koulutukseen voi hakeutua jatkuvasti vuoden 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi) Lomake palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkinkatu 6–8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on kouluttaa opiskelijoista metallialan yrityksiin työllistyviä hitsaus- ja levytyöalan osaajia, jotka työkokemuksen lisääntyessä kehittyvät oman alansa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ammattilaisiksi. Koulutuksen aikana pyritään antamaan vahvat ja monipuoliset hitsaus- ja levyteknikan perustaidot. Samalla opiskelijaa kannustetaan elinikäisen oppimisen tiellä. Saavutettu ammattitaito todetaan hitsaajan näyttötutkinnolla. Koulutus toteutetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan, pääsääntöisesti päätoimisena päiväopiskeluna.

Tiedustelut: opettaja Atte Kotilainen, puh. 010 3959 418, 040 556 3252.

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Koneistajan ammattitutkinto

PK	P	JH
----	---	----

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu ammatillisen perustutkinnon tai riittävän alan työkokemuksen sekä hyvän fyysisen kunnon omaaville henkilöille. Koulutukseen voi hakeutua jatkuvasti vuoden 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Lomake palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkatu 6-8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on saavuttaa vahvat ja monipuoliset koneistusalan perustiedot ja -taidot, jotka mahdollistavat menestyksellisen tutkintonaityön suorituksen ja sijoittumisen työelämään. Koulutus toteutetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan, pääsääntöisesti päätoimisena päiväopiskeluna.

Tiedustelut: Manuaalikoneistus: opettaja Viljo Partti, puh. 010 3959 419, 040 576 4849, [viljo.partti\(at\)ekami.fi](mailto:viljo.partti(at)ekami.fi). Numeerinen koneistus: opettaja Janne Salmela, puh. 010 3959 420, 044 702 5437, [janne.salmela\(at\)ekami.fi](mailto:janne.salmela(at)ekami.fi).

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Levyteknikan ammattitutkinto

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu ammatillisen perustutkinnon tai riittävän alan työkokemuksen sekä hyvän fyysisen kunnon omaaville henkilöille. Koulutukseen voi hakeutua jatkuvasti vuoden 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Lomake palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkatu 6-8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on kouluttaa opiskelijoista metallialan yrityksiin työllistyviä hitsaus- ja levytyöalan osaajia, jotka työkokemuksen lisääntyessä kehittyvät oman alansa ammattilaisiksi. Koulutuksen aikana pyritään antamaan vahvat ja monipuoliset hitsaus- ja levyteknikan perustaidot. Samalla opiskelijaa kannustetaan elinikäisen oppimisen tiellä. Saavutettu ammattitaito todetaan levyteknikan näyttötutkinnolla. Koulutus toteutetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan, pääsääntöisesti päätoimisena päiväopiskeluna.

Tiedustelut: Opettaja Atte Kotilainen, puh. 010 3959 418, 040 556 3252.

Opiskelijamaksu: 80 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneistaja

PK	P	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu metallialasta kiinnostuneille. Tutkintomaksu 50,50 euroa.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoa valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228.

Lisätietoja: Kouluttaja Juha Eronen 040 341 6203, [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi). Keskeisiä opetussisältöjä: Kone- ja metallialan yleisosaaminen, koneistus, manuaalikoneistus, NC-koneistus, kunnossapito, CAD/CAM-työstöaratojen valmistus, työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Levyseppähitsaaja

PK	P	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu metallialasta kiinnostuneille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoa valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228.

Lisätietoja: Kouluttaja Jorma Vilander puh 040 341 6229, [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi). Keskeisiä opetussisältöjä: Kone- ja metallialan yleisosaaminen, levy- ja hitsaustyöt, levy- ja teräsrakenneyöt, hitsaus, ohutlevytyöt, varusteluhiatus, työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kone- ja metallialan perustutkinto, automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma, Kunnossapitoasentaja

PK	P	120 ov	S
----	---	--------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu kunnossapitoasentajan ammattiin hakeutuville henkilöille. Koulutukseen hakeutujalta ei vaadita aikaisempaa kokemusta alasta.

Lisätietoja: Koulutuksesta antaa kouluttaja Juha Levänen puh. 040 341 625. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneenasentaja

PK	P	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu metallialasta kiinnostuneille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoa valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228. Keskeisiä opetussisältöjä: Kone- ja metallialan yleisosaaminen, tuotantotekniikan perusteet, koneenasennus, varusteluhiatus, kunnossapito, pneumatiikka, hydraulikka, ohjaustekniikka, työssä oppiminen.

Lisätietoja: Kouluttaja Timo Korhonen 040 341 6207, [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koneenasentajan ammattitutkinto

PK	P	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä: Ammatillisen peruskoulutuksen tai metallialan työkokemuksen ko. alalta omaavat henkilöt, jotka täydentävät ammatillista osaamistaan metallialalla.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228. Keskeisiä opetussisältöjä: Koneenosien valmistus, kokoonpano ja asennus, vähintään kaksi seuraavista: hitsaus, hydraulikka, pneumatiikka, sähkötekniikka, koneautomaatio.

Lisätietoja: Kouluttaja Olavi Rissanen 040 341 6215, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Koneistajan ammattitutkinto

PK	P	S
----	---	---

Suuntautuminen: NC-koneistaja

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ammatillisen peruskoulutuksen (koneistus) tai metallialan työkokemuksen (koneistus) omaavat henkilöt, jotka täydentävät ammatillista osaamistaan metallialalla.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228.

Koulutuksen sisältö perustuu koneistajan ammattitutkinnon numeerisen osion perusteisiin. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. YLEISAINEET: tekninen laskenta, laatu- ja ympäristötekniikka, tietotekniikka, viestintä- ja tiimityö, englanti.

Lisätietoja: Kouluttaja Esa Mäkelä puh. 040 341 6213, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Koneenasentajamestarin erikoisammattitutkinto

PK	P
----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä: Ammatillisen peruskoulutuksen tai metallialan työkokemuksen ko. alalta omaavat henkilöt, jotka täydentävät ammatillista osaamistaan metallialalla.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6228. Keskeisiä opetussisältöjä: Asennus ja kokoonpanotyöt, asennushitsaukset, hydraulikka, pneumatiikka, työnopastus sekä vähintään kaksi seuraavista: voitelujärjestelmät, kunnossapito, sähkötekniikka, kone- ja prosessiautomaatio, vientiasennukset ja tulosvastuu.

Lisätietoja: Kouluttaja Olavi Rissanen 040 341 6215, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Aikuskoulutus

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Levyseppähitsaaja

PK	I/M	120 ov	31.12.2008 JH S
----	-----	--------	-----------------

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneistaja

PK	I/M	1,5 v	120 ov	31.7.2008 JH
----	-----	-------	--------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Kone- ja metallialan perustutkinto, valmistustekniikan koulutusohjelma, Koneistaja

PK	M	120 ov	29.8.2008	JH	.9.2008
----	---	--------	-----------	----	---------

Suuntautuminen: Koneistaja

Tietoja valinnasta: Varmista muuttunut koulutusaika oppilaitoksesta. Koulutus on tarkoitettu metallialasta kiinnostuneille. Voit täyttää hakulomakkeen www.vakk.fi/sivuillamme, josta voit sen myös lähettää meille tai soittamalla p. (06) 2135111 tai voit sen tilata [vakkinfo\(at\)vaasa.fi](mailto:vakkinfo(at)vaasa.fi) osoitteesta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon myös näyttöjen kautta.

Lisätiedot: Asko Hannuksela, p. (06) 2135271 ja Markus Raunio, p. 040 5877270.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Hitsaajan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	29.8.2008 JH	8.9.2008
----	---	-------	--------------	----------

Tietoja valinnasta: Käy täyttämässä hakulomake www.vakk.fi/sivuillamme, josta voit lomakkeen lähettää meille.

Tietoja valinnasta: Varmista muuttunut koulutusaika oppilaitoksesta. Hakemusten perusteella. Pääsyyvaatimuksena on metallialan koulutus ja työkokemus. Täytä hakulomake www.vakk.fi ja lähetä se meille tai soita (06) 213 5111.

Toteutus ja sisältö: Toteutetaan monimuotoisesti, jolloin lähiopiskelua on kahtena iltana viikossa sekä kahtena lauantaia kuukaudessa. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään lopullinen koulutuksen sisältö.

Lisätiedot: Pekka Minkkinen, p. (06) 2135276 tai

Seppo Paloluoma, p. 040 5915335.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Koneistajan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	29.8.2008 JH	8.9.2008
----	---	-------	--------------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Pääsyyvaatimuksena on aikaisempi metallialan koulutus ja alan työkokemus. Täytä hakulomake www.vakk.fi ja lähetä meille tai soita (06) 213 5111.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on suorittaa koneistajan ammattitutkinto tai koneistajan osatutkinto. Koulutus tapahtuu lähi- ja etäopiskeluna.

Lisätietoja: www.vakk.fi tai Asko Hannuksela, p. 06 2135271 ja Markus Raunio, p. 040 587 7270.

Opiskelijamaksu: 140 euroa. Järjestämme myös näyttöjä, yhden näytön suorittamisen hinta on 200 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Koneistajan ammattitutkinto

PK	M	17.10.2008	S
----	---	------------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu metallialan yrityksissä työskenteleville koneistajille. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaof.fi/aikuis-koulutus tai pyytää koulutussihteeriltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa on lähiopetuspäiviä yhteensä noin 20.

Lisätietoja: Kouluttajat Markku Puoskari, puh. 044 7970812 ja Kimmo Oikarinen, puh. (08) 6165 635.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

SÄHKÖ- JA AUTOMAATIOTEKNIikka

UUSIMAA

Amiedu, Valimotie 8

Sähköalan perustutkinto, elektroniikan ja tietoliikenteen tekniikan koulutusohjelma, Elektroniikka-asettaja

PK	P	120 ov	15.9.2008
----	---	--------	-----------

Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK	P	120 ov	15.9.2008
----	---	--------	-----------

Sähköalan perustutkinto, automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma, Automaatioasentaja

PK	P	120 ov	15.9.2008
----	---	--------	-----------

Sähköasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	8 kk	32 ov	15.9.2008
----	-----	------	-------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu sähköalan perustiedot ja -taidot omaaville. Opiskelijavalinta hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen jälkeen opiskelijalla on valmiudet tehdä kiinteistöjen ja sähköjakeluverkkojen, tieto- ja turvajärjestelmien sekä kiinteistöautomaation asennuksia. Näyttötutkinnon osat ovat: Turvallisuus ja riskien hallinta, Sähköasennustekniikka, Yleiskaapelointi, Paloilmoitinjärjestelmät, Kiinteistöautomaatio.

Opiskelijamaksu: 260 euroa. Opetushallitukselle tilittävä tutkintomaksu 50,50 euroa laskutetaan koulutuksen alkupuolella.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela

Sähköalan perustutkinto, automaatiotekniikan ja kunnossapidon koulutusohjelma, Automaatioasentaja

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	15.8.2008	15.9.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Invalidiiliton Järvenpään koulutuskeskus, Järvenpää

Sähköalan perustutkinto, elektroniikan ja tietoliikenteen tekniikan koulutusohjelma, Elektroniikka-asettaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Seuraava koulutus alkaa syksyllä 2009.

Toteutus ja sisältö: Keskeisiä opetussisältöjä: Sähköalan perusosaaminen, Elektroniikan ja tietoliikenteen perusosaaminen, Elektroniikka, Tietokonetekniikka. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen laajuus on 80 ov. Tutkinto on suunniteltu kestoltaan kaksivuotiseksi, mutta jokainen opiskelija etenee henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan. Voit myös tiedustella joustavaa aloitusta.

ITÄ-UUSIMAA

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Kerava, Sipoon Enter, tekniikka, liiketalous ja kauppa, tietojenkäsittely

Sähköalan perustutkinto, elektroniikan ja tietoliikenteen tekniikan koulutusohjelma, Elektroniikka-asettaja

PK/YO	I/M	3 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään 4 iltana viikossa (ma-to) klo 17–21. Sähkötekniikka, elektroniikka, tietotekniikka, tietoliikenne, mikrotietokonetekniikka, tietoverkot.

SATAKUNTA

Porin ammattiopisto, Pori

Automaatioasentajan ammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Sähköasentajan ammattitutkinto

AK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Sähköyliasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

PIRKANMAA

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Penttilä Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK	I	2 v	120 ov	10.6.2008	18.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Sähköasentajan ammattitutkinto

PK	M	25.8.2008	8.9.2008
----	---	-----------	----------

Suuntautuminen: Teollisuuden tai Kiinteistöjen sähköasennukset

Tietoja valinnasta: Sähköalan perustutkinnon suorittaneelle tai työssä hankitun vastaavan osaamisen omaavalle, joka haluaa suorittaa sähköasentajan ammattitutkinnon tai osan/ osia siitä. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130/050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Hakulomakkeet palautetaan Katja Nikanderille osoitteella Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkatu 6-8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa sellaiset tiedot ja taidot, että koulutuksen jälkeen voi suorittaa sähköasentajan ammattitutkinnon tai osan/osia siitä. Tutkinnossa voi suuntautua teollisuuden sähköasennuksiin tai kiinteistöjen sähköasennuksiin. Opiskelijoilille laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa pääpaino on etäopiskelussa. Lähiopiskelupäivien toteutus (päivä/iltapäivä/ilta) sovitaan opiskelijaryhmän kanssa.

Lisätietoja: Opettaja Kari Stengård, puh. 010 3959 423, 040 546 5162, [kari.stengard\(at\)ekami.fi](mailto:kari.stengard(at)ekami.fi).

Opiskelijamaksu: 80 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinto

PK	P/M	12.9.2008	20.10.2008
----	-----	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä koostuu voimalaitoskäyttäjistä ja voimalaitoksilla työskentelevistä voimalaitoskäyttäjiksi pyrkivistä henkilöistä, joilla on mahdollisuus työssä oppimiseen ja tutkinnon näyttöjen antamiseen työpaikalla. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi).

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus: Opetus tapahtuu lähi- ja etäopetuksena Kymenlaakson ammattikorkeakoulun toimesta. Lähiopetusta on noin 29 päivää pääosin 2–3 päivän jaksoissa. Teoriaosuus sekä voimalaitossimulaattoriharjoittelu tapahtuu ammattikorkeakoulun tiloissa Kotkassa. Etätehtäviä tehdään osin työpaikalla lähiopetusjaksojen välillä. Näytöt järjestetään ja suoritetaan tutkinnon osa kerrallaan opiskelijan työpaikalla.

Opiskelijamaksu: 375 euroa

Sähköyliasentajan erikoisammattitutkinto

PK	M	25.8.2008	8.9.2008
----	---	-----------	----------

Suuntautuminen: Teollisuuden tai Kiinteistöjen sähköasennukset

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä sähkö-, instrumentti- tai automaatioasentajat, jotka haluavat suorittaa erikoisammattitutkinnon. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130/050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Hakulomakkeet palautetaan Katja Nikanderille osoitteella Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste, Malminkatu 6–8, PL 52, 48601 Kotka.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa sellaiset tiedot ja taidot, että koulutuksen lopussa voi suorittaa sähköyliasentajan erikoisammattitutkinnon tai osan/osia siitä. Tutkinnossa voi suuntautua teollisuuden sähköasennuksiin tai kiinteistöjen sähköasennuksiin. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa pääpaino on etäopiskelussa. Lähiopiskelupäivien toteutus (päivä/iltapäivä/ilta) sovitaan opiskelijaryhmän kanssa.

Lisätietoja: Opettaja Kari Stengård, puh. 010 3959 423/040 546 5162, [kari.stengard\(at\)ekami.fi](mailto:kari.stengard(at)ekami.fi).

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Sähkö- ja automaatiotekniikan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I/M	60 h	6.10.2008	13.10.2008
----	-----	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Sähköturvallisuustutkinto 2 (koulutus+tutkinto)

Tietoja valinnasta: Ilmoittautumiset kurssisihteeri Teija Toronen, puh. 010 3959 130/050 576 5432 tai email: [teija.toronen\(at\)ekami.fi](mailto:teija.toronen(at)ekami.fi). Koulutukseen otetaan 16 opiskelijaa ilmoittautumisjärjestyksessä ja se toteutetaan mikäli ryhmäkoko on vähintään 8 osallistujaa. Huom! Osallistumismaksun lisäksi opiskelijan kustannettavaksi tulee vielä opiskelumateriaali.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa kerrataan Sähköturvallisuustutkinto 2:een sisältyvät asiat ja osallistutaan valtakunnalliseen koetilaisuuteen. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, lähiopetusta on yhdeksän iltona kello 17–20.30. Valtakunnallinen koetilaisuus on 20.11.2008 klo 12–15.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Automaatioasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	S
----	-----	---

Tietoja valinnasta: Hakemuslomakkeita saa www.sakky.fi-sivuilta. Palautus osoitteella: Savon ammatti- ja aikuisopisto, koulutussihteeri Anja Honkanen, PL 118, 70101 KUOPIO tai sähköpostilla [anja.honkanen\(at\)sakky.fi](mailto:anja.honkanen(at)sakky.fi).

Toteutus ja sisältö: Pakolliset osiot ovat Automaatioasentajan yleistaidot, Turvallisuus- ja riskien hallinta, Sähköturvallisuustutkinto ST3, Sähköturvallisuuskoulutus SFS6002, Ensiapukoulutus ja Tulityökortti. Suuntautumisvaihtoehdot ovat kappaletavara-automaatio ja kiinteistöautomaatio. Lähiopetusta on keskimäärin kahtena iltana viikossa. Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 KUOPIO.

Lisätietoja: Kouluttaja Jarmo Tolonen, puh. 044 785 3211, [jarmo.tolonen\(at\)sakky.fi](mailto:jarmo.tolonen(at)sakky.fi).

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Automaatioasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	14 kk	36 ov	01.8.2008	01.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysao.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysao.fi)

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus jakautuu teoreettiseen perusteiden opetukseen, käytännön opetukseen omissa harjoitustyökohteissa ja työharjoitteluun yrityksissä. Opiskelijoita ohjataan jatkuvaan omien tietojen ja taitojen ylläpitämiseen sekä sopeutetaan toimimaan oma-aloitteisesti ja itseohjautuvasti kulloisenkin työyhteisön jäsenenä. Opiskelu perustuu henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan, jossa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus. Sisällön valinta suuntautumisen mukaan (kappaletavara-automaatio, prosessiautomaatio, kiinteistöautomaatio).

Lisätietoja: Terho Jalkanen, 0400 793 156 [terho.jalkanen\(at\)ysao.fi](mailto:terho.jalkanen(at)ysao.fi).

Opiskelijamaksu: 200 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK	P	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta haluamasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita numerosta 040 341 6356.

Toteutus ja sisältö: Pakolliset osat: sähköalan perusosaaminen 30 ov, teollisen rakentamisen perussähkötyöt ja tuotannon sähköiset perusohaukset 25 ov, sähkö- ja energiatekniikka 10 ov. Valinnaiset: kappaletavara-automaation perusteet 10 ov, hydraulikka ja pneumatiikka 10 ov, kiinteistöautomaatio 5 ov, kiinteistön heikkovirta ja tietojärjestelmät 5 ov.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Koulutuksesta antaa kouluttaja Jarkko Majuri puh. 040 341 6305 tai sähköpostilla [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Aikuiskoulutus

Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK	I/M	1,5 v	120 ov	31.12.2008	JHS
----	-----	-------	--------	------------	-----

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK	M	120 ov	29.8.2008	8.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Suuntautuminen: Sähköalan perusosaaminen

Tietoja valinnasta: Henkilöt, joilla on aikomus hakeutua teknisille aloille, joissa vaaditaan sähköalan peruskoulutusta. Tavoitteena on antaa perusvalmiudet ja tiedot sähköalasta ja -turvallisuudesta, niin että opiskelija saa myös riittävät valmiudet jatko-opiskelua varten. Haku tapahtuu täyttämällä hakulomake www.vakk.fi-sivuillamme, josta lomakkeen voit myös meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään sekä suomeksi että ruotsiksi. Osallistujilla ei pohjakoulutusvaatimusta. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: www.vakk.fi tai (06) 213 5257.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Sähköasentajan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	29.8.2008	8.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ovat henkilöt, joilla on sähköalan peruskoulutus tai riittävästi alan käytännön työkokemusta. Hakulomakkeen voit täyttää www.vakk.fi-sivuillemme, josta sen voit myös meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Olavi Mäntylä, p. 0400 986 257.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Pohjois-Suomen teollisuusopisto POHTO Elektroniikka- ja sähköteollisuuden ammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintusuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintusuunnitelmat

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kurseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Käyttöinsinööri Jukka Koivukoski, puh. 050 5565 722.

Voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kurseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Kehittämispäällikkö Kari Palokangas puh. 050 4078 895.

KAINUU**Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja**

PK	M	120 ov	S
----	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on peruskoulun, lukion tai jonkin muun alan toisen asteen tutkintoon oppimäärä sekä alalle soveltuva terveys. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka haluavat koulutautua sähköalan asennus-, huolto- ja kunnossapitotehtäviin. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.ka.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 670 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656 711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Sähköasentajan ammattitutkinto

AK	M	315 h	S
----	---	-------	---

Tietoja valinnasta: Hakijalta vaaditaan alan perustutkinto tai vastaavat tiedot ja taidot. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on sähköalan perustutkinto sähkö- ja energiatekniikan osaamisalalta sekä työkokemuksella hankitut sähköasennustaidot. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.ka.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

LAPPI**Ammattiopisto Lappia, Kemi (Kivikangas) Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja**

PK	I/M	120 ov	8.8.2008	20.8.2008
----	-----	--------	----------	-----------

Automaatioasentajan ammattitutkinto

AK	M	8.8.2008	20.8.2008
----	---	----------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lapin ammattiopisto, Aikuiskoulutuskeskus Sähköalan perustutkinto, sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma, Sähköasentaja

PK/YO	P	120 ov	JH	01.8.2008
-------	---	--------	----	-----------

TIETO- JA TIETOLIIKENNETEKNIikka**UUSIMAA****Amiedu, Valimotie 8****Tietokoneasentajan ammattitutkinto**

PK/YO	M	11.8.2008
-------	---	-----------

Suuntautuminen: Työasema-asiantuntija

SATAKUNTA**Porin ammattiopisto, Pori****Tietokoneasentajan ammattitutkinto**

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Tietoliikenneasentajan ammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Tietokoneyliasentajan erikoisammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuo-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

don rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

PIRKANMAA

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK/YO	P/I	1 v	10.6.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: ICT-ammattilaiseksi (tietokoneasentajan ammattitutkinto), valinnassa etusijalla esim. sähköalan perustutkinnon, tietojenkäsittelyn perustutkinnon tai vastaavan tutkinnon suorittaneilla hakijoilla, tahi työn tai harrastuksen kautta tietoteknisen osaamisen hankkineilla hakijoilla.

Opiskelijamaksu: 235 euroa

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	JH	6.9.2008
----	-----	----	----------

Tietoja valinnasta: Hakemuslomakkeita saa www.sakky.fi-sivuilta. Palautus osoitteella: Savon ammatti- ja aikuisopisto, koulutussihteeri Anja Honkanen, PL 118, 70101 KUOPIO tai sähköpostilla [anja.honkanen\(at\)sakky.fi](mailto:anja.honkanen(at)sakky.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on erittäin käytännönläheinen sisältäen paljon asennusharjoituksia. Koulutuksen keskeisimmät sisällöt ovat lähiverkkokaapelointi ja mittaukset, sähköturvallisuustutkinto 3, reitinverkot ja julkiset palvelut. Lähiopetusta on keskimäärin kahtena iltana viikossa.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Marko Haataja, puh 044 785 3278, [marko.haataja\(at\)sakky.fi](mailto:marko.haataja(at)sakky.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK	I/M	JH	12.9.2008
----	-----	----	-----------

Suuntautuminen: Osatutkinto

Tietoja valinnasta: Hakemuslomakkeita saa www.sakky.fi-sivuilta. Palautus osoitteella: Savon ammatti- ja aikuisopisto, koulutussihteeri Anja Honkanen, PL 118, 70101 KUOPIO tai sähköpostilla [anja.honkanen\(at\)sakky.fi](mailto:anja.honkanen(at)sakky.fi).

Toteutus ja sisältö: Cisco Certified Network Associate, CCNA-tutkintoon tähtäävä monimuotokoulutus, jossa lähijaksot 1–2 iltana viikossa.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Tietokonealan peruskoulutuksen omaavat henkilöt, joilla on muutaman vuoden työkokemus tietokoneasennusalalta tai muuten hankitut vastaavat tiedot ja taidot.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Hakulomakkeet aikuisopistosta koulutussihteeri Ritva-Leena Bågmanilta, puh. 040 341 6470 sähköpostitse [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi) tai täyttyä sähköinen hakemus www.jao.fi. *Toteutus ja sisältö:* Koulutus toteutetaan tietokoneasentajan ammattitutkintovaatimusten ja henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaan.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Arto Saarelainen, puh. 040 341 6459 tai sähköpostitse [etunimi.sukunimi\(at\)jao.fi](mailto:etunimi.sukunimi(at)jao.fi). Oikeudet muutoksiin pidätetään.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus – Vasa vuxenutbildningscenter

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

AK	M	60 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Kiinnostaako laitteiden kokoaminen ja päivittäminen? Haluatko työkennellä tietoverkkojen parissa? Onko ohjelmien asennus ja ylläpito lähellä sydäntäsi? Tahdotko kehittyä alallasi ja löytää uusia keinoja luovuutesi ilmaisemiseksi? Koulutus on tarkoitettu aikuisille, jo ammatillisen perustutkinnon suorittaneille henkilöille tai henkilöille joilla on pitkä työkokemus alalla. Valinta tapahtuu hakemusten perusteella. Hakulomakkeen voi täyttää www.vakk.fi osoitteessamme.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan suomen- ja ruotsinkielillä. Koulutuksen kesto on henkilökohtaisen opiskeluohjelman (HOPS) mukainen, pituus on jokaisella erilainen. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Tavoitteena on valmentaa opiskelijoita uusiin haasteisiin antamalla mahdollisuuden täydentää ja päivittää ATK-taitojaan. Koulutus on tietokoneasentajan ammattitutkintoon valmistava.

Lisätietoja: www.vakk.fi ja tietotekniikan opettajat puh. (06) 2135 111 ja Anders Ohls, puh. (06) 2135 290.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Nivalan ammattiopisto

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK/YO	P	200 pv	40 ov	19.6.2008	4.8.2008
-------	---	--------	-------	-----------	----------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

AK	M	315 h	S
----	---	-------	---

Tietoja valinnasta: Hakijalta vaaditaan alan perustutkinto tai vastaavat tiedot ja taidot. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaa.fi/aikuisopetus tai pyytää koulutussihteeriltä Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711 tai Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Aikuiskoulutuskeskus

Tietokoneasentajan ammattitutkinto

PK	P		JH		01.8.2008
----	---	--	----	--	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

GRAAFINEN JA VIESTINTÄTEKNIikka

UUSIMAA

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Käpylän koulutusyksikkö, Kullervonkatu

Painajan ammattitutkinto

AK	M			14.4.2008	25.8.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

VARSINAIS-SUOMI

Turun ammatti-instituutti - Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus

Painoviestinnän perustutkinto, painotekniikan koulutusohjelma, Painotuotantoassistentti

PK	M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	18.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Painopinnanvalmistajan ammattitutkinto

YO/AK	I/M	1 v		5.9.2008	18.9.2008
-------	-----	-----	--	----------	-----------

PIRKANMAA

Tampereen ammattiopisto, Hervannan ammattioppilaitos

Painoviestinnän perustutkinto, ulkoasun toteuttajan koulutusohjelma, Painotuotantoassistentti

PK	I/M	2 v	120 ov	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/ylioppilas/ammattillinen koulutus. Hakemuslomake ja koulutusessitteet: www.tao.tampere.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen ja toteutetaan iltä-/monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opetus järjestetään. Koulutussisältö: painoviestinnän perusosaaminen, graafinen suunnittelu, sivuntaitto ja julkaisu, tulostaminen ja verkkomedia, painotekniikan perusosaaminen, asiakastyöt ja digitaalipainaminen.

Lisätietoja: Asiakaspalvelu puh. (03) 5656 7318.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto Outokumpu Painoviestinnän perustutkinto, painotekniikan koulu- tusohjelma, Painotuotantoassistentti

PK	P	3 v	120 ov	02.5.2008	13.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

ELINTARVIKEALA JA BIOTEKNIikka

UUSIMAA

Helsingin palvelualueen oppilaitos, Roihuvuoren koulutusyksikkö

Kondiittorin ammattitutkinto

AK	I/M	9 kk	40 ov	21.4.2008	12.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään joko koulutuksessa tai työelämässä leipuri-kondiittorin ammatissa tai ravintolassa kondiittorin tehtävissä hankittua leipomoalan perusosaamista. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, opetusta on neljänä iltana viikossa ma–to klo 17–21. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Satu Nygård p. 050 4013 181 satu.nygard(at)edu.hel.fi.
Opiskelijamaksu: 250,50 euro.

Leipurin ammattitutkinto

AK	I/M	9 kk	40 ov	21.4.2008	12.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään joko koulutuksessa tai työelämässä leipuri-kondiittorin ammatissa tai ravintolassa leipurin tehtävissä hankittua leipomoalan perusosaamista. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, opetusta on neljänä iltana viikossa ma–to klo 17–21. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Satu Nygård p. 050 4013 181 satu.nygard(at)edu.hel.fi.
Opiskelijamaksu: 250,50 euroa.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lakelankatu

Elintarvikealan perustutkinto, leipomoalan koulutus- ohjelma, Leipuri-kondiittori

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnistetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

PÄIJÄT-HÄME

Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Ståhlberginkatu Kondiittorin ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Kondiittorin ammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Hakijalla tulee olla alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jolloin opiskelun voi suorittaa työn ohella. Koulutuksen sisällöt, pituus ja laajuus voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan. Koulutuksen opetus sisällöt: Konditoriatuotannon hallinta, täytekkujen tuotanto, leivoksien ja kääretorttujen tuotanto, kaulittavien tuotteiden tuotanto, pikkuleipien ja kahvikakkujen tuotanto. Valinnaiset (valittava yksi): taitotyö, yrittäjyys, kielitaito konditoria-alalla. Tutkinnon perusteet uusitutuvat kevään 2008 aikana.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Leipomoteollisuuden ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Koulutus ja näytöt

Tietoja valinnasta: Koulutuksen sisällöt ja pituus voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan. Pääsyaatimuksena peruskoulutuksen lisäksi alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Opetussisällöt: pakollinen osa (valittava toinen) taikinen valmistus, massan valmistus. Valinnaiset (valittava kaksi): muotoilu, nostatus ja pakastaminen, nostatus ja paistaminen, pakkaaminen ja logistiikka.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Leipurin ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Leipurin ammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Hakijalla tulee olla alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus suoritetaan monimuotokoulutuksena, jolloin opiskelun voi suorittaa työn ohella. Koulutuksen sisällöt, pituus ja laajuus voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan. Koulutuksen sisältö: Leipomon tuotannon hallinta, ruokaleipä-tuotanto, kahvileipä-tuotanto, kaulittavien tuotteiden tuotanto, vaahdottavista massoista ja sekoittavista taikinoista valmistettavien tuotteiden tuotanto. Valinnaiset (valittava yksi): taitotyö, yrittäjyys, kielitaito leipomoalalla. Tutkinnon perusteet uudistuvat kevään 2008 aikana.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Kondiittorimestarin erikoisammattitutkinto

PK	M	49 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Kondiittorimestarin erikoisammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Ammattitutkinto tai muu vastaava sekä työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö: liikennejohto- ja esimiestehtävät, konditoriatuotannon perusteet, täytekkujen tuotanto, erikoistuotteiden tuotanto, leivoksien ja niihin

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

verrattavien tuotteiden, kaulittavien tuotteiden tuotanto, erikoistuotteiden tuotanto, esittelykokonaisuus. Tutkinnon perusteet uudistuva kevään 2008 aikana.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Leipurimestarin erikoisammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Leipurimestarin erikoisammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Hakijalla tulee olla ammattitutkinto tai muu vastaava sekä työkemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jolloin opiskelun voi suorittaa työn ohella. Koulutuksen sisällöt, pituus ja laajuus voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan. Koulutuksen opetussisällöt: Liikkeenjohto- ja esimiestehtävät, koristeelliset leipomotuotteet ja esittelykokonaisuudet, ruokaleivät, konditoriatuotteet, kahvileivät, leipomoeinekset. Tutkinnon perusteet uusiutuvat kevään 2008 aikana.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Elintarvikealan perustutkinto, elintarviketeknologian koulutusohjelma, Elintarvikkeiden valmistaja

PK	M	2,5 v	120 ov	13.6.2008	9.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Eeva Salminen puh. 044 785 3086, sähköposti eeva.salminen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Elintarvikealan perustutkinto, leipomoalan koulutusohjelma, Leipuri-kondiittori

PK	M	2,5 v	120 ov	13.6.2008	9.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Eeva Salminen puh. 044 785 3086, sähköposti eeva.salminen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Priimus

Kondiittorimestarin erikoisammattitutkinto

PK	P/M	30 ov	JH	S
----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Leipurimestarin erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	30 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi Elintarvikealan perustutkinto, leipomoalan koulutusohjelma, leipuri-kondiittori

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. *Toteutus ja sisältö:* Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Kondiittorin ammattitutkinto

PK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Leipomoteollisuuden ammattitutkinto

PK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Leipurin ammattitutkinto

PK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PROSESSI-, KEMIAN- JA MATERIAALITEKNIikka

UUSIMAA

Helsingin maalariammattikoulu

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	M	8 kk	11 ov	31.5.2008	10.9.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet pintakäsittelyalan perustutkinnon tai ammatillisen koulutuksen tai joilla on usean vuoden työkokemus alalta. Valintahaastattelut tehdään touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan avoimessa oppimisympäristössä monimuoto-opiskeluna. Kurssin sisältö rakentuu maalausalan yleistietojen ja -taitojen ympärille sekä erillisiin teemapäiväkokonaisuuksiin. Teemapäivillä harjoitellaan käytännössä uusia ja perinteisiä työtekniikoita. Opiskelijat osallistuvat teemapäivien aiheiden valintaan. Jokainen opiskelija suunnittelee yhdessä koulutuksen järjestäjän kanssa henkilökohtaisen opiskelupolun aikaisemman opiskelu- ja työhistorian perusteella.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Maalarimestarin erikoisammattitutkinto (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	M	8 kk	17 ov	31.5.2008	10.9.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet pintakäsittelyalan perustutkinnon tai ammatillisen koulutuksen. Tämän lisäksi vaaditaan vankkaa työkokemusta alalta. Työkokemus alalta. Valintahaastattelut tehdään touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan avoimessa oppimisympäristössä monimuoto-opiskeluna, ja sen sisällöt rakentuvat maalausalan yleistietojen ja -taitojen ympärille, vastuullisen työntekijän tehtäviin ja ohjaustaitoihin, työprosessien hallintaan sekä erillisiin teemapäiväkokonaisuuksiin. Teemapäivillä harjoitellaan käytännössä työtekniikoita, ja kurssilaisilla on mahdollisuus vaikuttaa teemapäivien aiheisiin. Jokaiselle opiskelijalle suunnitellaan henkilökohtainen opiskelupolku koulustaustan ja ammatillisen osaamisen perusteella.

Opiskelijamaksu: 400 euroa

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Vallilan koulutusyksikkö

Verhoilu- ja sisustusalan perustutkinto, verhoilun koulutusohjelma, Verhoilija

PK	I	120 ov	15.5.2008	15.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	07.11.2008	15.12.2008
-------	-----	-----	--------	------------	------------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Keskuspuiston ammattiopisto, Metsälän toimipaikka, Helsinki

Pintakäsittelyalan perustutkinto, maalausalan koulutusohjelma, Maalari

PK	M	120 ov	4.8.2008	S
----	---	--------	----------	---

Tietoja valinnasta: Pintakäsittelyalan perustutkintoon valmistava koulutus on suunnattu maalausalan työelämän näytön antajille, maalausalan työntekijöille ja alalle tuleville työntekijöille. Haku aika on 2.1.–4.8.8. Hakulomakkeita opintosuhteiltiltä puh. (09) 4748 2479.

Toteutus ja sisältö: Opinnot sisältävät teoriaopetusta ja etäopetusta. Työharjoittelu sisältyy teoriajaksoon. Valmistavan koulutuksen laajuus on 30 opintoviikkoa.

Lisätietoja: Tietoja koulutuksen sisällöstä Päivi Juvonen puh. 041 535 0518.

Opiskelijamaksu: 400 euroa ja näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

AK	M	30 ov	4.8.2008	S
----	---	-------	----------	---

Tietoja valinnasta: Maalarin ammattitutkintoon valmistava koulutus on suunnattu maalausalan työelämän näytön antajille, maalausalan työntekijöille ja alalla erikoistuville ammatillisille. Haku aika on 2.1.–4.8.8. Hakulomakkeita saa opintosuhteiltiltä puh. (09) 4748 2479 tai www.keskuspuisto.net.

Toteutus ja sisältö: Opinnot sisältävät teoriaopetusta etäopetusta. Työharjoittelu sisältyy teoriajaksoon.

Lisätietoja: Päivi Juvonen p. 041 5350518.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

Maalarimestarin erikoisammattitutkinto (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

AK	M	30 ov	4.8.2008	S
----	---	-------	----------	---

Tietoja valinnasta: Maalarimestarin erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus on suunnattu maalausalan työelämän näytön antajille, maalausalan työntekijöille ja alalla erikoistuville ammatillisille. Hakulomakkeita saa opintosuhteiltiltä p. (09) 4748 2479 tai opintotoimisto(at)keskuspuisto.net tai internetistä www.keskuspuisto.net/. Haku aika on 2.1.–4.8.

Toteutus ja sisältö: Opinnot sisältävät teoriaopetusta etäopetusta. Työharjoittelu sisältyy teoriajaksoon.

Lisätietoja: koulutuksen sisällöstä Päivi Juvonen p. 041 535 0518.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Koulutusmaksun lisäksi näyttötutkinnon tutkintomaksu 50,50 euroa.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lakelankatu

Laboratorioalan perustutkinto, laboratorioalan koulutusohjelma, Laborantti

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: 0800 923 35.

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK/YO	L	120 ov	13.6.2008	1.9.2008
-------	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Valinnat tehdään hakemuksen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Opetus koostuu lähiopetuksesta, työssäoppimisesta, etä- ja mood-leopoinnoista.

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Kemiantekniikan perustutkinto, kemiantekniikan koulutusohjelma, Prosessinhoitaja

PK	I/M	27 kk	120 ov	27.8.2008	17.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kemiantekniikan koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutus on iltä/monimuotokoulutusta. Lähiopetus tapahtuu maanantai- ja keskiviikkoiltoina klo 18.00–21.00. (1–2 iltaa/viikko) sekä lauantai-iltoina (ei koulutuksen alussa). Koulutukseen sisältyy 3 kk:n työharjoittelu, joka voidaan suorittaa sopivassa koulutuksen vaiheessa (esim. alan kesätyöpaikassa) Pohjakoulutusselvitys: oppivelvollisuuden suoritus, ei terveydellisiä esteitä (esim. allergiat saattavat rajoittaa). Soveltuvuus vuorotyöhön.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetussisällöt: Tuotantoprosessin hallinta, käynnissä pito, prosessinhoitus, tuotantoprosessit, laatu- ja ympäristöosaaminen, tehdaskohtainen syventävä osaaminen (työharjoittelu). Koulutus sisältää teoriaopiskelua ja laboratorioharjoituksia ja työharjoittelun alan teollisuusyrityksessä. Keskeisenä opetuslaitteistona on Edupolin pienoistehdas, joka tarjoaa monipuolisen ja todentuntuisen oppimisympäristön.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kemiantekniikan perustutkinto, kemiantekniikan koulutusohjelma,

PK	P/M	23 kk	120 ov	27.8.2008	18.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kemiantekniikan koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutus on päivä/monimuotokoulutusta. Koulutukseen sisältyy 3 kk:n työharjoittelu, joka suoritetaan koulutuksen lopussa. Pohjakoulutusselvitys: oppiselvityksen suoritus, ei terveydellisiä esteitä (esim. allergiat saattavat rajoittaa), soveltuvuus vuorotyöhön.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetussisällöt: tuotantoprosessin hallinta, käynnissäpito, prosessinhoitus, tuotantoprosessit, laatu- ja ympäristöosaaminen, tehdaskohtainen syventävä osaaminen (työharjoittelu) Koulutus sisältää teoriaopiskelua ja laboratorioharjoituksia ja työharjoittelun alan teollisuusyrityksissä. Keskeisenä opetuslaitteistona on Edupolin pienoistehdas, joka tarjoaa monipuolisen ja todentuntuisen oppimisympäristön.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

TAO, Turun Ammattiopistosäätiö

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	M	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu pohjakoulutuksena ja vähintään 3 vuoden työkokemus tai pintakäsittelyalan peruskoulutus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle laaditaan HOPS, jonka perusteella järjestetään lähiopetusviikonloput. Lähiopetusviikonloput koostuvat perjantai-illasta ja lauantai-päivästä. Koulutukseen sisältyy kaksi näyttökoetta ensimmäinen kesäkuussa ja toinen joulukuussa.

Opiskelijamaksu: 143 euroa

Teollisen pintakäsittelijän ammattitutkinto

PK	M	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutuksena peruskoulu ja työkokemusta 3 vuotta tai pintakäsittelyalan peruskoulutus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle laaditaan HOPS, jonka mukaan järjestetään lähiopetusviikonloput. Lähiopetusviikonloppu koostuu perjantai-päivästä ja lauantai-illasta. Koulutukseen sisältyy kaksi näyttökoetta ensimmäinen kesäkuussa ja toinen joulukuussa.

Opiskelijamaksu: 143 euroa

Maalarimestarin erikoisammattitutkinto (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	M	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutuksena peruskoulu ja työkokemusta väh. 5 vuotta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opetusta. Opiskelijalle laaditaan HOPS, jonka perusteella järjestetään lähiopetusviikonloput. Lähiopetusviikonloppu koostuu perjantai-illasta ja lauantai-päivästä. Koulutukseen järjestetään kaksi näyttökoetta ensimmäinen kesäkuussa ja toinen joulukuussa.

Opiskelijamaksu: 143 euroa

Pintakäsittelymestarin erikoisammattitutkinto

PK	M	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutuksena peruskoulu ja työkokemusta väh. 5 vuotta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle laaditaan HOPS, jonka mukaa järjestetään lähiopetusviikonloput. Lähiopetusviikonloppu koostuu perjantai-illasta ja lauantai-päivästä. Koulutukseen sisältyy kaksi näyttökoetta ensimmäinen kesäkuussa ja toinen joulukuussa.

Opiskelijamaksu: 143 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Eurajoen kristillinen opisto

Veneenrakentajan ammattitutkinto (yht. prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK/YO	L	1.9.2008
-------	---	----------

Suuntautuminen: Puuveneosio

Tietoja valinnasta: Suora haku opistolle Koulutie 4, 27100 Eurajoki tai sähköinen haku www.eko.fi 1.8.2008 mennessä. Hakijat kutsutaan haastatteluun. Aloituspaiikkoja 12. Koulutukseen voi osallistua vasta-alkajakin, mutta puunkäsittelyn perustaidot tulisi hallita.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on koko päivätoimista opiskelua. Tavoitteena on rakentaa puuvene, saada valmiudet suorittaa veneenrakentajan ammattitutkinnon puuvene-osio sekä saada hyvät valmiudet jatko-opiskeluun tai veistämön perustamiseen. Opetus on käytännönläheistä ja suuri osa teoriastakin opitaan työn ohella. Koulutuksessa opiskellaan monipuolisesti puuveneiden suunnittelua, rakentamista, varustelua, korjausta ja huoltoa sekä teoriassa että käytännössä. Opiskelijat lunastavat rakentamansa veneet itselleen maksamalla materiaalin.

Porin ammattiopisto, Pori

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK	M	120 ov	S
----	---	--------	---

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Pintakäsittelyalan perustutkinto, maalausalan koulutusohjelma, Lattianpäällystäjä

PK	I/M	2 v	120 ov	JHS
----	-----	-----	--------	-----

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä
Lisätietoja: Johanna Tevalin puh. 050 376 0114 tai [johanna.tevalin\(at\)pirko.fi](mailto:johanna.tevalin(at)pirko.fi).

Pintakäsittelyalan perustutkinto, maalausalan koulutusohjelma, Maalari

PK	I/M	2 v	120 ov	JHS
----	-----	-----	--------	-----

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.
Lisätietoja: Johanna Tevalin puh. 050 376 0114 tai [johanna.tevalin\(at\)pirko.fi](mailto:johanna.tevalin(at)pirko.fi).

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	I/M	1 v	24 ov	JHS
----	-----	-----	-------	-----

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Pirkanmaan aikuisopiston Nokian toimipisteessä.
Lisätietoja: Johanna Tevalin puh. 050 376 0114 tai [johanna.tevalin\(at\)pirko.fi](mailto:johanna.tevalin(at)pirko.fi).
Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	M	1,5 v	JHS
----	---	-------	-----

Tietoja valinnasta: Kouluttaja Osmo Paitsola, puh. 044 7906 328.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen hakeutumisvaiheessa tutkinnon suorittajan lähtötaso kartoitetaan ja hänen kanssaan tehdään henkilökohtainen suunnitelma tutkinnon suorittamista ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista varten.

Tampereen ammattiopisto, Hervannan ammattioppilaitos

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK	I/M	2 v	120 ov	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu/ylioppilas/ammattillinen koulutus. Hakemuslomake ja koulutusessitteet: www.tao.tampere.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen ja toteutetaan ilta-/monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opetus järjestetään. Puusepän osaamisalan koulutussisältö: puualan perustaidot, puualan yritystoiminta, puusepänalan tuotantotoiminta ja huonekaluteollisuus.

Lisätietoja: Asiakaspalvelu puh. (03) 5656 7318.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 euroa.

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	I/M	1,5 v	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Alan peruskoulutus tai riittävä alan työkokemus. Hakemuslomake ja koulutusessitteet: www.tao.tampere.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen ja toteutetaan ilta-/monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opetus järjestetään. Koulutussisältö: Kaikille yhteinen osa on maalarin yleistaidot. Suuntautumisen mukaan valitaan uudisrakennusmaalauksen tai korjausrakennusmaalauksen. Lisäksi valitaan yksi seuraavista: tapetointityö, mukailu- ja koristealuetöiden, entisöintiä.

Lisätietoja: Asiakaspalvelu puh. (03) 5656 7318.

Opiskelijamaksu: 219 euroa (sisältää tutkintomaksun 50,50 euroa).

Puusepänalan ammattitutkinto (prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka)

AK	I/M	1 v	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-----	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Alan peruskoulutus tai riittävä alan työkokemus. Hakemuslomake ja koulutusessitteet: www.tao.tampere.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen ja toteutetaan ilta-/monimuoto-opetuksena. Opiskelijalle tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opetus järjestetään. Koulutussisältö: puusepänalan yhteinen ammattitaito, puusepänalan tuotantotalous ja yritystoiminta, ja puusepänalan tuotteen valmistus.

Lisätietoja: Asiakaspalvelu puh. (03) 5656 7318.

Opiskelijamaksu: 219 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Penttilä

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK	I/M	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Pintakäsittelyalan peruskoulutuksen tai työkokemuksen omaaville tai henkilöille, joilta puuttuu alan koulutus mutta ovat soveltuvia maalarin ammattiin. Jatkuva haku v. 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Katja Nikander, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [katja.nikander\(at\)ekami.fi](mailto:katja.nikander(at)ekami.fi). Hakulomakkeet palautetaan Katja Nikanderille os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste Malminkatu 6-8, PL 52, 48601 KOTKA.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on saavuttaa vahvat ja monipuoliset pintakäsittelyalan perustiedot ja -taidot, jotka mahdollistavat menestyksellisen maalarin ammattitutkinnon tutkintonaäytön suorituksen ja sijoittumisen työelämän palvelukseen. Koulutus toteutetaan päiväopiskeluna henkilökohtaisten opiskelu- ja näyttösuunnitelmien mukaan.

Lisätietoja: opettaja Mauri Mattila, puh. 010 3959 416, 040 545 8385.

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Maalarin ammattitutkinto (yhteinen prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka ja käsi- ja taideteollisuus)

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Pintakäsittelyalan peruskoulutuksen tai työkokemuksen omaaville tai henkilöille, joilta puuttuu alan koulutus mutta ovat soveltuvia maalarin ammattiin. Jatkuva haku v. 2008 aikana. Hakulomake: www.ekami.fi => Hae koulutukseen => Lomakkeet => Nostekoulutus tai Teija Toroselta, puh. 010 3959 130, 050 576 5432, [teija.toronen\(at\)ekami.fi](mailto:teija.toronen(at)ekami.fi). Hakulomakkeet palautetaan Teija Toroselle os. Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, aikuiskoulutuksen toimipiste Malminkatu 6-8, PL 52, 48601 Kotka.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on saavuttaa vahvat ja monipuoliset pintakäsittelyalan perustiedot ja -taidot, jotka mahdollistavat menestyksellisen maalarin ammattitutkinnon tutkintonaäytön suorituksen ja sijoittumisen työelämän palvelukseen. Koulutus toteutetaan päiväopiskeluna henkilökohtaisten opiskelu- ja näyttösuunnitelmien mukaan.

Tiedustelut: opettaja Mauri Mattila, puh. 010 3959 416, 040 545 8385.

Opiskelijamaksu: 80 euroa

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Koteko
Paperiteollisuuden perustutkinto, paperin ja kartongin valmistuksen koulutusohjelma, Paperiprosessinohitaja

YO/AK	P/M	1 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio
Puusepänalan ammattitutkinto (prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka)

PK/YO	I/M	JH	S
-------	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Hakemuslomakkeita saa www.sakky.fi -sivuilta. Palautus osoitteella: Savon ammatti- ja aikuisopisto, koulutussihteeri Anja Honkanen, PL 118, 70101 KUOPIO tai sähköpostilla [anja.honkanen\(at\)sakky.fi](mailto:anja.honkanen(at)sakky.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu puusepänalan työtehtävissä työskenteleville henkilöille. Sisältö voidaan suunnitella tarvittaessa yrityskohtaisesti. Koulutuksen sisältö voi suuntautua esim. parketin valmistukseen, numeeriseen työstötekniikkaan, CAD/CAM-tekniikkaan tai konelinjan hoitoon. Lähiopetus toteutetaan 2-4 iltana kuukaudessa. Koulutus henkilökohtaisesti ja sen aikana suoritetaan puusepänalan ammattitutkinto tai tutkinnon osia.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän ammattiopisto, Viitaniemi
Pintakäsittelyalan perustutkinto, maalausalan koulutusohjelma, Maalari

PK	L	120 ov	07.8.2008
----	---	--------	-----------

Jyväskylän aikuisopisto, Viitasaari
Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK/YO	P/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkintomaksu 50,50 euroa.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto- opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Hakuaika jatkuva. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä.

Lisätietoja: Marko Saarainen puh. 040 341 6374.

Levyalan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä. Hakuaika jatkuva. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella.

Lisätietoja: Marko Saarainen puh. 040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Puusepäntalan ammattitutkinto (prosessi-, kemian- ja materiaalitekniikka)

PK/YO	P/I	40 ov	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä.

Lisätietoja: Marko Saarinen puh. 040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa

Saha-alan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 op	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella. Hakuaika jatkuva. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä.

Lisätietoja: Marko Saarinen puh. 040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa.

Levymestarin erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella. Hakuaika jatkuva.

Yhteyshenkilö Marko Saarinen puh.040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa

Puusepäntalan erikoisammattitutkinto (prosessi-, kemian ja materiaalitekniikka)

PK/YO	P/M	40 ov	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella. Hakuaika jatkuva. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä.

Yhteyshenkilö Marko Saarinen puh. 040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa

Sahamestarin erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	JH	S
-------	-----	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu monimuoto-opetuksena näyttötutkintojärjestelmän mukaisesti. Opiskelijalle tehdään HOPS, jonka perusteella lähiopetusjaksot järjestetään. Koulutuksen sisällöt rakentuvat oppilaitoksen tutkintoon valmistavan koulutuksen sisältötarjonnasta www.jao.fi. Koulutus käynnistyy Nonstop-periaatteella. Hakuaika jatkuva. Mahdolliset ryhmät voivat olla yrityskohtaisia tai sekaryhmiä.

Lisätietoja: Marko Saarinen puh. 040 341 6374.

Opiskelijamaksu: 85 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Aikuiskoulutus

Puualan perustutkinto, levyteollisuuden koulutusohjelma, Levyprosessinhoitaja

PK	P/M	120 ov	31.12.2008	JHS
----	-----	--------	------------	-----

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

ETELÄ-POHJANMAA

TEAK, Teuvan ammatillinen aikuiskoulutuskeskus

Pintakäsittelyalan perustutkinto, puuteollisuuden pintakäsittelyjen koulutusohjelma, Pintakäsittelijä

PK	P	70 vko	120 ov	JH	15.9.2008
----	---	--------	--------	----	-----------

Puualan perustutkinto, puusepän koulutusohjelma, Puuseppä

PK	P	52 vko	120 ov	JH	15.9.2008
----	---	--------	--------	----	-----------

Verhoilu- ja sisustusalan perustutkinto, verhoilun koulutusohjelma, Verhoiliija

PK	P	70 vko	120 ov	JH	15.9.2008
----	---	--------	--------	----	-----------

POHJOIS-POHJANMAA

Pohjois-Suomen teollisuusopisto POHTO

Paperiteollisuuden ammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kursseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Vesa Timonen puh. 050 5438 440.

Paperiteollisuuden erikoisammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kursseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Vesa Timonen puh. 050 5438 440.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Saha-alan ammattitutkinto

PK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaa.fi tai pyytää koulutusohjeita Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711 tai Riitta Sipilä, puh. (08) 61656710. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

TEKSTIILI- JA VAATETUSTEKNIikka

UUSIMAA

Helsingin palvelualueen oppilaitos, Roihuvuoren koulutusyksikkö

Vaatetusalan erikoisammattitutkinto (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

AK	P/M	1 v	40 ov	22.8.2008	6.10.2008
----	-----	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Pukeutumisneuvoja

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään vaatetusalan perusosaamista ja alan työkokemusta. Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet pukeutumisneuvojan työtehtäviin. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana. Näyttötutkinnon osia ovat: vaatetusalan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito (pakollinen osa) pukeutumisneuvojan pakollinen osa (suuntautumiso) ja valinnainen osa. Valinnaisina osina on mahdollista suorittaa erikoismitoitteet pukineet ja yrittäjyys. Opetusta on yhtenä päivänä (ma) viikossa klo 8–16. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Sari Lehtonen puh. 050 363 8977

sari.l.lehtonen(at)edu.hel.fi.

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa.

Omnian aikuisopisto, Leppävaara

Vaatetusalan ammattitutkinto (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

PK/YO	P/M	2,0 v	24 kk	25.8.2008	25.8.2008
-------	-----	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Näyttämöpukineiden valmistus

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittajan tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Toteutus ja sisältö: Näyttämöpukujen valmistajien koulutus antaa tiedot ja valmiudet teatterin, oopperan ja television puvustossa työskentelemiseen. Pääpaino on naisten historiallisten pukujen kaavoituksessa, leikkuussa, materiaalivalinnoissa ja valmistuksessa. Vaatetusalan ammattitutkinto/ampelijakisäällä sisältyy oppilaitoksesamme seuraavat tutkinnot osat: 1.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Vaatetusalan yhteinen ammattitaito, 2. Ompelijakisäällin suuntautumisosa, 3. Tilanne- ja tapahtumapukeutuminen 2-vuotiseen koulutukseen sisältyy molempina vuosina n. 8 vkon työssäoppimisjakso alan puvustoisissa.

Lisätietoja: puh. 0800 92 335.

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa

SATAKUNTA

Pohjois-Satakunnan Aikuiskoulutuskeskus

Jalkinealan perustutkinto, kenkä- ja nahka-alan koulutusohjelma, Suutari

PK	P	1925 h	120 ov	31.5.2008	25.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Vaatetusalan ammattitutkinto (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

AK	P/M	1.8.2008 JH	1.9.2008
----	-----	-------------	----------

Suuntautuminen: Modistikisällin suuntautuminen

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeita saa oppilaitoksesta tai tulostamalla osoitteesta www.kktavastia.fi. Opiskelijat valitaan hakemuksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen laajuus täsmennyä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti, joka laaditaan opiskelijan kanssa käydyn keskustelun perusteella. Suunnitelma sisältää oppimis- ja näyttösuunnitelman, jota tarkennetaan koulutuksen aikana.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

Vaatetusalan erikoisammattitutkinto (tekstiili- ja vaatetustekniikka)

YO/AK	P/M	1.8.2008	1.9.2008
-------	-----	----------	----------

Suuntautuminen: Pukeutumisneuvonta

Tietoja valinnasta: Haku Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus 1.8.2008 mennessä. Hakulomakkeita saa oppilaitoksesta tai tulostamalla oppilaitoksen www-sivuilta osoitteesta www.kktavastia.fi. Opiskelijat valitaan hakemuksen ja haastattelun perusteella. Hakemukset palautetaan Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus, PL 30, 13101 Hämeenlinna.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on suunnattu vaatetus- ja hiusalalla toimiville henkilöille. Koulutukseen voi osallistua työn ohella, mutta lähiopetusta on myös arkipäivisin. Koulutukseen sisältyy työssä oppimista. Koulutusta on myös iltasin ja viikonloppuisin. Em. alojen ammatillinen peruskoulutus ja/tai työkokemus katsotaan eduksi opiskelijoita valittaessa. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laaditaan opiskelijan kanssa käydyn keskustelun perusteella. Suunnitelma sisältää oppimis- ja näyttösuunnitelman.

Opiskelijamaksu: 500,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Vaatetusalan perustutkinto, pukuompelun koulutusohjelma, Pukuompelija

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus sopii henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita vaatteiden suunnittelusta, kaavoituksesta ja valmistuksesta. Aiempaa koulutusta tai alan työkokemusta ei vaadita. Hakemukset koulutussihteerille Margit Pynnönen puh. 040 341 5057 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Vaatetusalan ammattitutkinto (tekstiili- ja vaatustekniikka)

PK	M	20 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu vaatetusalan perustiedot ja -taidot omaaville henkilöille. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään. Lisätiedot ja hakemukset koulutussihteerille Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi .

Vaatetusalan erikoisammattitutkinto (tekstiili- ja vaatustekniikka)

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Suuntautuminen: Pukeutumisneuvoja

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on tekstiili- tai vaatetusalan peruskoulutus tai kaupallisen alan peruskoulutus/työkokemus. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen sisältöjä ovat mm. materiaali- ja tuotetietous, persoonallinen pukeutuminen, värit, tyyli, muoti, vartalo-tyypit ja mittasuhteet, etiketti- ja tilanepukeutuminen, yhteistyötaidot ja asiakaspalvelu ja tietotekniset sovellukset. Tutkinnon osat: Vaatetusalan erikoisammattitutkinnon yhteinen ammattitaito. Pukeutumisneuvojan pakollinen osa. Valinnainen tutkinnon osa, yrittäjyys. Opiskelu toteutetaan iltaja monimuotokoulutuksena, jolloin kontaktiopetusta on kahtena iltana viikossa ja kerran kuussa lauantaina. Lisäksi sovitut oppimistehtävät etätyöskentelyä.

Lisätietoja: Vastuukouluttaja Sirpa Sivander puh 040 341 6434 Hakemukset koulutussihteerille Ritva-Leena Bågman puh 040 341 6470. Sähköpostitse etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

AJONEUVO- JA KULJETUSTEKNIikka

UUSIMAA

AEL, Helsinki

Varastoalan ammattitutkinto

PK	P/M	14 kk	1050 h	4.9.2008	4.9.2008
----	-----	-------	--------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Noste-koulutus on tarkoitettu 30–59-vuotiaille, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Koulutuksesta ei peritä osallistumismaksua.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö: Pakollisiin osiin valmistava koulutus: Asiakaspalvelu Varastotyöprosessit ja varastoinnin tekniikka Trukit ja työturvallisuus Varaston työturvallisuus Varaston suunnittelu (layout-ratkaisut ja tehokas varastotyö) Varastonohjaus (tunnusluvut, ohjausmenetelmät, logistiikkakustannukset) Sekä valinnan mukaan (suoritettava vähintään yksi): Esimiesvalmiudet, vaarallisten aineiden varastointi ja käsittely tai varastotoimintoihin liittyvät ajojärjestelyt.

Lisätietoja: Tuula Hanhineva, puh. (09) 5307 231 sähköposti: tuula.hanhineva(at)ael.fi www-sivut: www.ael.fi.

Ajojärjestelijän erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinto ja siihen valmistava koulutus on tarkoitettu yritysten kuljetusesimies-, tiiminvetäjä- tai muissa vastuullisissa kuljetuksiin liittyvissä tehtävissä toimiville.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu kestää 2 vuotta. Lähiopetusta on 17 päivää sekä lisäksi etäopiskelua ja työssä oppimista.

Lisätietoja: Jari Harju puh. (09) 530 71

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, aikuiskoulutusyksikkö

Automaalarin ammattitutkinto

PK	M	15.8.2008
----	---	-----------

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Haagan koulutusyksikkö, Ilkantie

Autoalan perustutkinto, varaosamyynnin koulutusohjelma, Varaosamyynijä

PK	M	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan vapaamuotoisen hakemuksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuotoista päiväkouluista. Tutkinnon suorittaja hallitsee erilaisten varaosien, varusteiden ja tarvikkeiden myyntityön sekä kykenee itsenäiseen työskentelyyn hyödyntäen tekniikan suoria mahdollisuuksia. Koulutuksessa painottuu työssäoppiminen ja koulutus soveltuu hyvin myös oppisopimusopiskeluun.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Autoalan perustutkinto, automyynnin koulutusohjelma, Automyyjiä

PK	M	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan vapaamuotoisen hakemuksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuotoista päiväkoulutusta. Koulutus koostuu mm. myyntityön, markkinoinnin, asiakaspalvelun, autokaupan ja autotekniikan opinnoista. Koulutuksessa painottuu työssäoppiminen ja koulutus soveltuu hyvin myös oppisopimusopiskeluun.

Automyyjän ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	JH	12.8.2008
----	---	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto sopii autoalan perustutkinnon suorittaneille tai alan työkokemuksen kautta riittävän ammattitaidon hankkineille henkilöille. Opiskelijat valitaan vapaamuotoisen hakemuksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuotoista päiväkoulutusta ja soveltuu hyvin myös oppisopimusopiskeluun. Tutkinnon osat ovat auto- ja/tai koneomyynnin yleisaidot, myyntityö ja asiakaspalvelu, markkinointi, auto- ja/tai konekauppa sekä tekninen neuvonta ja kustannusarviot. Koulutus painottuu työssäoppimiseen.

Varaosamyyjän ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	JH	12.8.2008
----	---	-------	----	-----------

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, aikuiskoulutusyksikkö**Automaalarin ammattitutkinto**

PK	M	15.8.2008
----	---	-----------

Omnian aikuisopisto, Suomenoja**Autoalan perustutkinto, autotekniikan koulutusohjelma, Ajoneuvoasentaja**

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niillä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on räätälöity yhteistyössä alan johtavien yritysten ja oppisopimustoimiston kanssa. Koulutus, työssä oppiminen ja oppisopimus kestävät yhteensä 2,5 vuotta. Koulutus alkaa 0,5 vuoden oppilaitosjaksolla, jonka aikana opitaan perustaidot ja harjoitellaan niitä 1–2 pv/ vko yhteistyöyrityksissä. Sen jälkeen opiskelu jatkuu oppisopimuksella, jolloin opiskelu ja työnteko lomittuvat toisiinsa. Tutkinnon osat mm: autoalan perustaidot, huoltotekniikka, diagnostiikka, moottorin korjaus, sähkölaitteiden ja moottorin ohjauslaitteiden kunnostustyöt ja autokorityöt.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

RastorCollege, Helsingin yksikkö**Varastoalan ammattitutkinto**

PK	M	18 kk	18.9.2008	02.10.2008
----	---	-------	-----------	------------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma parantaa valmiuksia varastotoimintojen ja varastoinnin yksittäisten osa-alueiden sekä kokonaisuuden hallinnassa, ja tilaus- ja toimitusketjun hahmottamisessa. Koulutus lisää ymmärrystä varastoinnin kustannustekijöistä ja eri osa-alueiden vaikutuksista kilpailukyyn kannalta. Lisäksi koulutus antaa valmiuksia esimiestyöskentelyyn ja sen kehittämiseen. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, johon kuuluu 9 lähipäivää sekä ohjattua etäopiskelua.

Lisätiedot: Hanna Jokiluhta, puh. 020 7798 384, hanna.jokiluhta(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Varastoalan erikoisammattitutkinto

PK	M	24 kk	22.9.2008	07.10.2008
----	---	-------	-----------	------------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto on tarkoitettu logistiikan alalla työskenteleville, jotka haluavat täydentää esimiestehtävissä vaadittavia logistiikan taitoja sekä kouluttautuvat esimies- ja tiiminvetäjän tehtäviin. Koulutuksen pääpaino on logistiikan toimintaympäristön tuntemuksen ja kustannustekijöiden hallintaan vaikuttavissa tekijöissä. Logistiikan merkitys tulevaisuudessa sekä laadunhallinnan osaaminen muodostavat merkittävän osan tutkinnosta. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, johon kuuluu 20 lähipäivää sekä ohjattua etäopiskelua.

Lisätiedot: Hanna Jokiluhta, puh. 020 7798 384, hanna.jokiluhta(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus, Vantaan opetuspiste**Logistiikan perustutkinto, varastopalvelujen koulutusohjelma, Varastonhoitaja**

PK	P/M	9 kk	120 ov	JH	S
----	-----	------	--------	----	---

Varastoalan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu henkilöille joilla on laaja ja monipuolinen varastoalan kokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan lähi- ja monimuoto-opiskeluna. Koulutus koostuu pakollisista ja valinnaisista opinnoista. Koulutuksen alussa opiskelijan ja vastuukouluttajan yhteistyönä laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, jonka perusteella koulutuksen lopullinen kesto ja sisältö määrittyvät. Hyvän ja laajan peruskoulutuksen omaavat henkilöt voivat suorittaa tutkinnon työpaikalla tapahtuvilla näytöillä. Koulutusesihteet ja hakemuslomakkeet koulutussihteerin Annikka Myrsky puh. (09) 2904 1200.

Autoalan työnjohdon erikoisammattitutkinto

AK	M	16 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: *Jatkuva haku:* Koulutus käynnistyy ryhmän täytyessä. Autoalan palutehtävissä kokemusta hankkineille henkilöille on koulutuksesta suurin hyöty. Koulutuksessa korostuu työelämän tehtäväkokonaisuuksien hallinta sekä työn ja opiskeltavien

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

asioiden yhdistäminen. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Koulutus muodostuu lähiopetuspäivistä (16 päivää), työssä oppimisesta ja itsenäisestä opiskelusta. Keskeiset opiskelusiällöt: Asiakaspalvelu ja korjaamopalveluiden markkinointi. Työsuunnittelu ja organisointi. Johtaminen ja oman toiminnan kehittäminen. Taloudellinen toiminta. Työpaikkakoulutus.

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus

Autoalan perustutkinto, autotekniikan koulutusohjelma, Ajoneuvoasentaja

PK	L	v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	---	--------	----	----------

Autoalan perustutkinto, autokorinkorjauksen koulutusohjelma, Autokorinkorjaaja

PK	L	v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	---	--------	----	----------

Autoalan perustutkinto, automaalauksen koulutusohjelma, Automaalari

PK	L	v	120 ov	JH	1.9.2008
----	---	---	--------	----	----------

Pienkonemekaanikon ammattitutkinto

PK	L	v		JH	1.9.2008
----	---	---	--	----	----------

SATAKUNTA

Huittisten aikuiskoulutuskeskus

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	3.10.2008	20.10.2008
----	-----	------	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 21 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhyt-aikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	29.8.2008	15.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: 21 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhytaikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Tampereella. Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	07.11.2008	24.11.2008
----	-----	------	-------	------------	------------

Tietoja valinnasta: 21 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhytaikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Tampereella. Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	25.07.2008	11.8.2008
----	-----	------	-------	------------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 21 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhyt-aikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	29.8.2008	15.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Painotus kappale- ja massatavarakuljetuksiin.

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 18 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhyt-aikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Tampereella. Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	25.07.2008	11.8.2008
----	-----	------	-------	------------	-----------

Suuntautuminen: Painotus kappale- ja massatavarakuljetuksiin.

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 18 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhyt-aikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	3.10.2008	20.10.2008
----	-----	------	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Painotus kappale- ja massatavarakuljetuksiin.

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 18 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhytaikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys. Toteutus ja sisältö: Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	7 kk	30 ov	07.11.2008	24.11.2008
----	-----	------	-------	------------	------------

Suuntautuminen: Painotus kappale- ja massatavarakuljetuksiin.

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimukset: 18 vuoden ikä, vähintään B-luokan muu kuin lyhyt-aikainen ajokortti, ajokorttiasetuksen edellyttämä terveys.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Tampereella. Sisältö: Ajoneuvotekniikka, yhteistyö- ja asiakaspalvelu, turvallisuus, kuljetuspalvelut, ajo- ja toimintaharjoitukset, työssä oppiminen, ammattitutkinnon näytöt.

Opiskelijamaksu: C-ajoluvan haltijalle kurssimaksu on 250 euroa ja B-ajoluvan haltijalle 350 euroa. Ajokorttikulut opiskelija maksaa itse.

PIRKANMAA**JAKK, Tampere****Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto**

PK	L	6 kk	130 pv	29.8.2008	15.9.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään iltakoulutuksena. Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk ja B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappale- ja massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksu ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Pirkanmaan aikuisopisto**Autoalan perustutkinto, automyyntin koulutusohjelma, Automyyjä**

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelupaikkakunta Tampere.

Autoalan perustutkinto, varaosamyntin koulutusohjelma, Varaosamyyjä

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelupaikkakunta Tampere.

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	10.9.2008
----	-----	-------	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelupaikkakunta Nokia.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KYMENLAAKSO**Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste****Ajoneuvo- ja kuljetustekniikan ammatillinen lisäkoulutus**

PK	P	8 ov	3.10.2008	20.10.2008
----	---	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Merenkulkualan lisäkoulutusta 2008. Kotimaanliikenteen laivurkurssi: 20.10.–12.12.2008

Tietoja valinnasta: Valintaa koskevat lisätiedot ja ilmoittautumiset puhelimitse kurssisihteerille, puh. 010 3959 119, 050 576 5421. Koulutukseen otetaan osallistujat ilmoittautumisjärjestyksessä. Kurssin jälkeen pätevyyskirjan saamiseen vaaditaan 16 kk työkokemusta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan merenkulun toimipisteessä, os. Lehmustie 4, 48130 Kotka.

Opiskelijamaksu: 440 euroa

Ajoneuvo- ja kuljetustekniikan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	13 pv	5.9.2008	29.9.2008
----	---	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Merenkulkualan ammatillinen lisäkoulutus 2008: Kuljettajakurssi 29.9.–15.10.2008

Tietoja valinnasta: Valintaa koskevat lisätiedot ja ilmoittautumiset puhelimitse kurssisihteerille, puh. 010 3959 119, 050 576 5421. Koulutukseen otetaan osallistujat ilmoittautumisjärjestyksessä. Kurssin jälkeen pätevyyskirjaan vaaditaan 3 kk työkokemusta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan merenkulun toimipisteessä, os. Lehmustie 4, 48130 KOTKA.

Opiskelijamaksu: 440 euroa

Kouvolan ammatillinen aikuiskoulutuskeskus**Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto**

PK	P	30 ov	15.9.2008	22.9.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	32 ov	1.9.2008	8.9.2008
----	---	-------	----------	----------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	32 ov	1.9.2008	8.9.2008
----	---	-------	----------	----------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	30 ov	15.9.2008	22.9.2008
----	---	-------	-----------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Toivala

Pienkonemekaanikon ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	6.6.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Haluatko kehittyä pienkonealan ammattilaiseksi? Kiinnostavatko sinua koneiden huoltoon ja korjauksiin sekä muuhun pienkonekorjaamotoimintaan liittyvät työtehtävät ja yrittäminen? Pienkonemekaanikon ammattitutkintoon valmistava koulutusjakso sisältää viiden ja puolen kuukauden lähiopetusjakson oppilaitoksella sekä konetekniikkaa, huoltoa, markkinointia ja asiakaspalvelua sisältävän kolmen ja puolen kuukauden harjoittelujakson alan yrityksissä.

Lisätietoja: Lehtori Leo Saastamoinen, puh. 044 785 4140, leo.saastamoinen(at)sakky.fi ja toimistos sihteeri Sirpa Partanen, puh. 044 785 4105, email sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	7 kk	28 ov	30.5.2008	4.8.2008
----	---	------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: B-/C-kortti pohjalta (alkaa 18.8.2008)

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten ja valintahaastattelun perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Toteutus: Henkilökohtainen opiskeluohjelma rakennetaan opiskelijan osaamisen ja työkokemuksen pohjalte. Tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan päiväopetuksena. Sisältö: Turvallisuus, Kuljetuspalvelut, Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Työssä oppiminen. Ammattitutkinnon ajoneuvotekniikan näytön opiskelija suorittaa ennen työssäoppimisjakson alkua. Muut näytöt järjestetään pääsääntöisesti työelämässä todellisissa kuljettajan tehtävissä.

Lisätietoja: Riitta Härö, 0400 793 179 riitta.haro(at)ysoo.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto

PK	P/M	6 kk	28 ov	15.6.2008	18.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Toteutustapa: Pääsääntöisesti päiväopiskelua. Toteutetaan työelämälähtöisesti. Tutkinto suoritetaan näytöin, jotka järjestetään osana valmistavaa koulutusta. Koulutuksen sisältö Ajoneuvotekniikka, Ajoneuvon rakenne ja lainsäädäntö, huolto, Kuljetuspalvelu, Maantiekuljetukset ja kaukolietusmuodot, Tiekuljetuslaki ja kuljetustoiminnan

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

kustannukset, Kuljetustekniset harjoitukset, Liikennetekniikka, Tielikennelait ja -asetukset, CE-ajo-opetus, Turvallisuus, ADR-ajolupakoulutus, Ensiapukoulutus, Asiakaspalvelu ja viestintä, Yrittäjyys, Työharjoittelu, Trukkikoulutus.

Lisätietoja: Jarmo Partanen, 0400 793 168, jarmo.partanen(at)ysoo.fi.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P/M	6 kk	26 ov	15.6.2008	18.8.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Toteutustapa: Pääsääntöisesti päiväopiskelua. Toteutetaan työelämälähtöisesti. Tutkinto suoritetaan näytöin, jotka järjestetään osana valmistavaa koulutusta. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Ajoneuvon rakenne ja lainsäädäntö, huolto Kuljetuspalvelu, Maantiekuljetukset ja kaukolietusmuodot, Tiekuljetuslaki ja kuljetustoiminnan kustannukset, Kuljetustekniset harjoitukset, Liikennetekniikka, Tielikennelait ja -asetukset, C-ajo-opetus, Turvallisuus, ADR-ajolupakoulutus, Ensiapukoulutus, Asiakaspalvelu ja viestintä, Yrittäjyys, Työharjoittelu, Trukkikoulutus.

Lisätietoja: Jarmo Partanen, 0400 793 168, jarmo.partanen(at)ysoo.fi

Opiskelijamaksu: 200 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto Valtimo

Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto

PK	L	40 ov	19.6.2008	18.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Lievestuore

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä alalla toimivat ammattikuljettajat, joilla on D-ajokortti. *Toteutus ja sisältö:* Koulutuksen keskeiset sisällöt ovat ajoneuvotekniikka, asiakaspalvelu ja yhteistyö, turvallisuus, kaupunkiliikenne, kaukoliikenne ja tilausliikenne. Koulutuksen aikana suoritetaan mm. CAP-direktiivin edellyttämät jatkokoulutus, EA1- ja EA2-kurssit, raskaan kaluston ennakoivan ja taloudellisen ajon koulutus. Lähipäiviä n. 15–20.

Lisätietoja: Kouluttaja Marko Hämäläinen puh. 040 341 6313

tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6310.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä: alalla toimivat ammattikuljettajat, joilla CE-ajokortti. Koulutukseen haetaan sähköisellä hakulomakkeella www.jao.fi koulutushaku tai tarvittaessa voi tilata hakulomakkeen koulutussihteeri Eeva-Kaisa Luostariselta puh. 040 341 6310 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Keskeiset sisällöt: ajoneuvotekniikka, asiakaspalvelu ja yhteistyö, turvallisuus, kappaletarvikkeet, massatavara, erikoiskuljetukset ja puutavarakuljetukset. Koulutuksen aikana suoritetaan mm. CAP-direktiivin edellyttämät jatkokoulutus, ADR-perus- ja säiliöluopakoulutukset, EA1- ja EA2-kurssit, raskaan kaluston ennakoivan ja taloudellisen ajon koulutus. Lähipäivä on noin 15–20 pv. Koulutus tapahtuu osittain Jyväskylässä.

Lisätietoja: Kouluttaja Mika Kinnunen puh. 040 341 5007 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Autonkuljettaja

PK	P	10 kk	120 ov	JH	S
----	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kuljetusalasta kiinnostuneille, joilla on vähintään B-luokan ajokortti. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet toimia kuorma-autonkuljettajan tehtävissä elinkeinoelämän eri toimialueilla. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6310. Koulutuspaikkakuntina Jyväskylällä ja Lievestuore.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Keskeisiä opetussisältöjä: logistiikan perustaidot, ajoneuvon huoltaminen, kuljettaminen, kuorman käsittely, kuorma-autotekniikka, työkoneiden käyttö ja huolto, varastointitekniikka.

Lisätietoja: Kouluttaja Ismo Leppänen puh. 040 341 6330, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa. Koulutuksen aikana opiskelija suorittaa tutkintomaksun lisäksi ajokorttiteksteriote 25 euroa, ADR-tutkintomaksut (vaarallisten aineiden kuljetus) ajolupakoe 28 euroa ja ajolupa 36 euroa, C-teoriakoe 14,50, C-ajokoe 35,50, lääkärin-todistus n. 25 euroa, 2 passikuvaa.

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Linja-autonkuljettaja

PK	P	8 kk	120 ov	JH	S
----	---	------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu linja-autonkuljettajan työstä kiinnostuneille, joilla on vähintään C-luokan ajokortti. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet toimia linja-autonkuljettajan tehtävissä elinkeinoelämän eri toimialueilla. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6310.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava. Voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Keskeisiä opetussisältöjä: linja-auton kuljettaminen ja huoltaminen, kaupunki- ja seutuliikenteen kuljettajan tehtävät, palvelu- ja tilausliikenteen kuljettajan tehtävät. Koulutuspaikkakuntina Jyväskylällä ja Lievestuore.

Lisätietoja: Kouluttaja Miia Ahonen-Virtala puh. 040 341 5018, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa. Tutkintomaksun lisäksi muut kustannukset: ajokorttiteksteriote 25 euroa, D-teoriakoe 17 euroa, ajokoe 55 euroa, ajokorttilupamaksu 40 tai 60 euroa, lääkärin-todistus n. 30 euroa, sekä 2 passikuvaa n. 15 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Logistiikan perustutkinto, varastopalvelujen koulutusohjelma, Varastonhoitaja

PK	P	10 kk	120 ov		S
----	---	-------	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu varastoalan työtä tehneille kouluttamattomille henkilöille, alalta lisäkoulutusta hakeville sekä alalle hakeutuille henkilöille. Koulutus on tutkintoon valmistava ja tutkinto suoritetaan näyttöinä. Voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi osiot.

Toteutus ja sisältö: Keskeisiä opetussisältöjä: Logistiikan perustaidot, tavarantoimitarkastus, tavarantoimitus ja keräily, tavarantoimitus ja saldohallinta, työkoneiden käyttö ja huolto, yrittäjyys ja markkinointi, vaarallisten aineiden varastointi ja käsittely sekä ADR-kappaletarvikkeiden perusteet, tietotekniikka ja työssäoppiminen. Koulutuspaikkakuntina Jyväskylällä ja Lievestuore.

Lisätietoja: Kouluttaja Jari Vanhala puh. 040 341 5004, etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6310.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja

PK	P	8 kk	120 ov	JH	S
----	---	------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kuljetusalasta kiinnostuneille, joilla on vähintään C-luokan ajokortti. Koulutuksen tavoitteena on antaa valmiudet toimia yhdistelmäajoneuvonkuljettajan tehtävissä elinkeinoelämän eri toimialueilla. Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutusesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6310.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tutkintoon valmistava. Voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Keskeisiä opetussisältöjä: logistiikan perustaidot, ajoneuvon huoltaminen ja kuljettaminen, kuorman käsittely.

Lisätietoja: Koulutuksesta antaa kouluttaja Sasu Salminen puh. 040 341 6336, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa. Tutkintomaksu lisäksi muut kustannukset: ajokorttiteksteriote 25 euroa, ADR-tutkintomaksut, ajolupakoe 28 euroa ja ajolupa 36 euroa, C-teoriakoe 17 euroa, ajokoe 55 euroa sekä ajokorttilupamaksu 40 tai 60 euroa, lääkärin-todistus n. 30 euroa, 2 passikuvaa n. 15 euroa.

Varastoalan ammattitutkinto

PK	P		JH	S
----	---	--	----	---

Tietoja valinnasta: Tietoja varastonhoitajan ammattitutkintoon valmistavasta koulutuksesta sekä näyttötutkinnoista antavat kouluttajat Marko Noronen puh. 040 3416 309 ja Soili Siiräinen puh. 040 3416 337 tai sähköpostilla etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus koostuu kahdeksasta eri osiosta: tilaus-toimitusketju 2 ov, tavarantoimitus 4 ov, tavarantoimitus ja keräily 4 ov, tavarantoimitus ja lähetys 4 ov, varastoinnin ohjaus ja suunnittelu 4 ov, esimiesvalmiudet 2 ov, vaarallisten aineiden varastointi ja käsittely 2 ov sekä varastotoimintoihin liittyvät ajajärjestelyt 2 ov. Opiskelijan ja vastuukouluttajan yhteistyönä laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma (HOPS), jolloin voidaan paremmin huomioida opiskelijan tausta, tavoitteet sekä mahdolliset luki- ja oppimisvaikeudet.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Jämsän seudun koulutuskeskus, Metsäoppilaitos

Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto

PK	P/M	20 ov	9.6.2008	JHS
----	-----	-------	----------	-----

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena E-ajoneuvoluokan ajo-oikeus ja -kortti. Myös oppisopimuskoulutuksena, hakuaika jatkuva.

Toteutus ja sisältö: Keskeisiä opetussisältöjä ovat ajoneuvotekniikka, kuljetustekniikka, puutavaravarastotyöskentely, laatu ja asiakaspalvelu sekä lainsäädäntö.

Lisätietoja koulutuksesta antaa Keijo Valkama puh. 040 752 268.

Opiskelijamaksu: 90 euroa. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto

PK	P/M	40 ov	9.6.2008	JHS
----	-----	-------	----------	-----

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena C-luokan ajokortti. Myös oppisopimuskoulutuksena, hakuaika jatkuva.

Toteutus ja sisältö: Keskeisiä opetussisältöjä ovat ajoneuvotekniikka, kuljetustekniikka, puutavaravarastotyöskentely, laatu ja asiakaspalvelu sekä lainsäädäntö. Koulutuksen aikana suoritetaan yhdistelmäajoneuvon kuljettamiseen oikeuttava E-korttitutkinto.

Lisätietoja: Keijo Valkama puh. 040 752 268.

Opiskelijamaksu: 140 euroa. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Tekniikka ja liikenne, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala, Viitasaari

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutus- ohjelma, Autonkuljettaja

PK	P	120 ov	13.6.2008	5.8.2008
----	---	--------	-----------	----------

ETELÄ-POHJANMAA

JAKK, Jalasjärvi

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	12.9.2008	29.9.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kaupunkiliikenne, Kaukoliikenne, Tilausliikenne, Työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	30.5.2008	16.6.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kaupunkiliikenne, Kaukoliikenne, Tilausliikenne, Työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	1.8.2008	18.8.2008
----	---	------	--------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kaupunkiliikenne, Kaukoliikenne, Tilausliikenne, Työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	24.10.2008	10.11.2008
----	---	------	--------	------------	------------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kaupunkiliikenne, Kaukoliikenne, Tilausliikenne, Työssä oppiminen.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut noin 200 euroa

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	1.8.2008	18.8.2008
----	---	------	--------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappaletavarakuljetukset, Massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	24.10.2008	10.11.2008
----	---	------	--------	------------	------------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappaletavarakuljetukset, Massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.

Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	12.9.2008	29.9.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.
Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. ja B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappaletavarakuljetukset, Massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.
Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	30.5.2008	16.6.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta.
Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappaletavarakuljetukset, Massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.
Opiskelijamaksu: 400 euroa. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta. Koulutuksen viranomaismaksut n. 200 euroa.

KESKI-POHJANMAA

Kokkolan ammattiopisto, Kokkola

Ajoneuvo- ja kuljetustekniikan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	280 h	JH	S
----	---	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: 280 h (teoria, työopetus, 20 h ajo-opetusta).
Lisätietoja: Pekka Luoma 050 725 0131.

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Varastoalan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	15.8.2008	10.9.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu myös oppisopimusopiskeluun.
Opiskelijamaksu: 100 euroa

JAKK, Oulu

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	25.07.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	------------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta.
Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kaupunkiliikenne, Kaukoliikenne, Tilausliikenne, Työssäoppiminen.
Opiskelijamaksu: 400 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	6 kk	130 pv	25.07.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	------------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet ja tiedot rahallisista etuuksista oppilaitoksesta. Opiskelumaksua ei peritä työttömiltä työnhakijoilta.
Toteutus ja sisältö: Hakijalla, jolla on valintavaiheessa C-luokan ajokortti, koulutuksen kesto on 6 kk. B-luokan ajokortilla valitun opiskelijan koulutuksen kesto on 7,5 kk. Koulutuksen sisältö: Ajoneuvotekniikka, Yhteistyö ja asiakaspalvelu, Turvallisuus, Kappaletavarakuljetukset, Massatavara- ja erikoiskuljetukset, Säiliökuljetukset, Puutavaran kaukokuljetukset.
Opiskelijamaksu: 400 euroa. Koulutuksen viranomaismaksut noin 200 euroa.

Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy

Ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto

PK	I/M	11 kk		15.8.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--	-----------	----------

Oulun seudun ammattiopisto, Kempeleen yksikkö

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	27 ov		13.07.2008	13.8.2008
----	---	-------	--	------------	-----------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	27 ov		13.07.2008	13.8.2008
----	---	-------	--	------------	-----------

Pohjois-Suomen teollisuusopisto POHTO

Lastinkäsittelyalan erikoisammattitutkinto

AK	P/M				S
----	-----	--	--	--	---

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Autoalan perustutkinto, autotekniikan koulutusohjelma, Ajoneuvoasentaja

PK	M	120 ov	23.5.2008	02.6.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu alalla työskenteville tai alasta kiinnostuneille henkilöille, ilman ammatillista koulutusta tai toisen ammattialan koulutuksen käyneille. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaa.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Autosähkömekaanikon ammattitutkinto

PK	M		22.8.2008	1.9.2008
----	---	--	-----------	----------

Suuntautuminen: Hyötyajoneuvot
Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaa.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Henkilöautomekaanikon ammattitutkinto

PK	M			22.8.2008	1.9.2008
----	---	--	--	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuskoulutus tai pyytää koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Varaosamyynnin ammattitutkinto

PK	M			22.8.2008	1.9.2008
----	---	--	--	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuskoulutus tai pyytää koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Automekaanikon erikoisammattitutkinto

PK	M			22.8.2008	1.9.2008
----	---	--	--	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen kohderyhmänä ovat alalla 2–3 vuotta työskennelleet. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuskoulutus tai pyytää koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Aikuskoulutuskeskus

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Linja-autonkuljettaja

PK	P			120 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	--------	----	--	----------

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja

PK	P			120 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	--------	----	--	----------

Logistiikan perustutkinto, kuljetuspalvelujen koulutusohjelma, Autonkuljettaja

PK	P			120 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	--------	----	--	----------

Autokorimekaanikon ammattitutkinto

PK	P				JH		1.8.2008
----	---	--	--	--	----	--	----------

Henkilöautomekaanikon ammattitutkinto

PK	P				JH		1.8.2008
----	---	--	--	--	----	--	----------

Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P			28 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	-------	----	--	----------

Raskaskalustomekaanikon ammattitutkinto

PK	P				JH		1.8.2008
----	---	--	--	--	----	--	----------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P			14 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	-------	----	--	----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto

PK	P			28 ov	JH		1.8.2008
----	---	--	--	-------	----	--	----------

MUU TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALAN KOULUTUS

UUSIMAA

Amiedu, Valimotie 8

Vartijan ammattitutkinto

PK	M				JH		S
----	---	--	--	--	----	--	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on avoin kaikille perusopetuksen oppimäärän suorittaneille tai vastaavat valmiudet omaaville. Koulutus soveltuu vartioimisliikkeissä jo työskenteleville, nuhteettoman taustan omaaville henkilöille.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta on keskimäärin 2–3 päivää kuukaudessa kello 8–15.

Vartijan ammattitutkinto

PK	M			1,5 ov			S
----	---	--	--	--------	--	--	---

Suuntautuminen: Vartijan työn perusteet 40 h

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväkoulutuksena klo 8-16.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksun lisäksi tutkintomaksu 50,50 euroa.

Vartijan ammattitutkinto

PK	M			3,5 ov			S
----	---	--	--	--------	--	--	---

Suuntautuminen: Vartijan peruskurssi 60 h

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu vartijan työn perusteet 40 h -kurssin käyneille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväkoulutuksena klo 8–16.

Tekniikan erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	38 ov		JH		11.9.2008
----	---	-------	-------	--	----	--	-----------

Suuntautuminen: Työn organisointi ja johtaminen, Kannattavuus ja kustannushallinta, Henkilöstön ja työyhteisön kehittäminen, Toiminnan suunnittelu, Tuotteen, prosessin ja työympäristön kehittäminen, Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kiinteistöjen teknisissä ylläpito- ja johtamistehtävissä työskenteleville tai alalle aikoville henkilöille. Pohjakoulutuksena edellytetään teknisen alan pohjakoulutusta tai vastaavaa tietotaitoa.

Toteutus ja sisältö: Kiinteistön ylläpitöpäällikkö. Koulutusta voidaan järjestää myös oppisopimus koulutuksena.

Opiskelijamaksu: 750 euroa

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto

PK	M				JH		S
----	---	--	--	--	----	--	---

Tietoja valinnasta: Koulutus on avoin kaikille perusopetuksen oppimäärän suorittaneille tai vastaavat valmiudet omaaville. Koulutus soveltuu pidempään yksityisen turvallisuusalan tehtävissä toimineille nuhteettoman taustan omaaville henkilöille. Tutkinto soveltuu myös vartijan ammattitutkinnon suorittaneille henkilöille.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena käyttäen hyväksi Amedun verkko-oppimisympäristöä AmiEforumia. Lähiopetusta on keskimäärin 2–3 päivää kuukaudessa.

Opiskelijamaksu: 750 euroa

Kiinteistöalan koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	6 ov	30.9.2008	22.10.2008
----	-----	------	------	-----------	------------

Suuntautuminen: Taloteknisen valvonnan yleiskursi (TATE)

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma on tarkoitettu taloteknistä valvontaa suorittaville asiantuntijoille, erikoistuneille valvojille, rakennusvalvojille, suunnittelijoille, rakennuttajille. Kurssi hyötyvät myös urakoitsijoiden omavalvontaa organisoivat asiantuntijat.

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma rakentuu kahdesta lähiopetusjaksosta (yht. 4 pv Helsingissä).

Opiskelijamaksu: 190 euroa. Koulutus on valtion tukemaan ammatillista lisäkoulutusta, jossa opiskelijan/yrityksen maksuosuus on pienempi.

RastorCollege, Helsingin yksikkö

Tekniikan erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	JH	1.8.2008
-------	---	----	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on suunnattu eri ammattialoilla työjohto- tai asiantuntijatehtävissä työskenteleville henkilöille. Koulutuksen kesto on 1–2 v riippuen aikaisemmasta koulutuksesta. Ammattiaineopintoja toteutetaan eri linjoilla: auto- ja korjaamotekniikka, elektroniikka, elintarviketeollisuus, hissitekniikka, kivi/maarakennus- ja kaivosala, kone- ja metallitekniikka, kunnossapitotekniikka, laatu- ja ympäristötekniikka, logistiikka, prosessi-, rakennus-, sähkö-, talo-, tietoliikenne-, tuotanto- ja turvallisuustekniikka. Koulutusta toteutetaan useilla paikkakunnilla.

Lisätietoja: puh. 0207 798 300, www.rastor.fi.

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto (useat koulutusalat)

PK/YO	M	24 kk	JH	S
-------	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu tuote- ja palvelunkehityksestä sekä uuden liiketoiminnan toteutuksesta ja kehittämisestä vastaaville henkilöille. Koulutus soveltuu liike-elämän, julkisen sektorin tai kolmannen sektorin alalla toimiville henkilöille, joiden tavoitteena on kehittää oman toimialansa palvelua, tuotetta, teknisen ongelman uutta ratkaisua tai uutta liiketoimintakonseptia.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen suorittanut tuntee tuotekehityksen ideointimenetelmät ja suunnitteluprosessin, tuotekehityksen immateriaalioikeudet, sopimusjuridiikan ja asiakirjat sekä rahoitusvaihtoehdot. Koulutuksen ytimenä on tutkinnon suorittajan tai hänen organisaationsa kehittämisidea, jonka hän vie ohjautusti toteuttamisasteelle koulutuksen aikana. Valmistava koulutus sisältää 11 koulutuspäivää ja etäopiskelua. Koulutusta toteutetaan useilla eri paikkakunnilla.

Lisätietoja: Timo Raitinen, puh. 0207 798 321, timo.raittinen(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	6 kk	JH	26.8.2008
----	---	------	----	-----------

Suuntautuminen: Logistikon tutkinto

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma käsittää 3 etäopiskeluvaihetta ja 7 lähipäivää seuraavista aiheista: logistinen prosessi ja sen kehitys, tulologistiikka, materiaalin ja tuotannon ohjaus, varastointi, kuljetussuunnittelu, toimituslausekkeet, kuljetusvakuutukset, koti- ja ulkomaankuljetukset, huolinta, logistiikan strateginen merkitys ja kehitys tulevaisuudessa. Kurssi vastaa RastorCollegen logistiikan työteknikkokoulutuksen (tekniikan erikoisammattitutkinto) ammattiaineopintoja ja voidaan yhdistää sen osaksi.

Lisätietoja: Hanna Jokiluhta, p. 0207 798 384, hanna.jokiluhta(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

Suomen ympäristöopisto SYKLI

Ympäristöhuollon ammattitutkinto

PK	M	33 ov	JH	23.8.2008
----	---	-------	----	-----------

Toteutus ja sisältö: Avoin näyttötutkinto on tarkoitettu erityisesti ympäristöalalla työskenteleville tai alalle aikoville aikuisille. Tutkinnossa on kaksi osaa: kiinteistöjen jätehuollon suunnittelu ja toteutus sekä ympäristöhuollon neuvonta. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Lähiopetusta on yhtenä iltana viikossa klo 17–20.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus, Vantaan opetuspieste

Tekniikan erikoisammattitutkinto

PK	M	18 kk	21 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Suuntautuminen: Suunnattuna logistiikan alalle

Toteutus ja sisältö: Kohdennettu logistiikka-alan esimiehille tai esimieheksi koulutautuville. Jatkuva haku: Koulutus käynnistyy ryhmän täytyessä. Sopii myös teollisuuden esimiehille. Lähipäivä koulutukseen kuuluu 16, tämän lisäksi on hyvä varata 2–3 päivää näyttöjen antamiseen ja lopputöiden esittelyyn. Työssä oppiminen merkitsee lähipäivinä opiskeltujen asioiden tarkastelua omassa työympäristössä ja se voi tarkoittaa esimerkiksi itsenäistä tiedonhankintaa tehtävien suorittamiseksi, suunnitelmien ja laskelmien tekoa omassa työpiesteessä sekä työn havainnointia eri muodoissaan.

Opiskelijamaksu: 950 euroa

VARSINAIS-SUOMI

Salon seudun aikuisopisto

Tekniikan erikoisammattitutkinto

PK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotoisena ilt- ja viikonloppukoulutuksena. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma, jonka mukaan koulutuksen pituus määräytyy. Hakulomake ja lisätietoja: www.sskky.fi tai aka:n toimisto p. 044 7704 216, 044 7704 641 tai 044 7704 249.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Porin ammattiopisto, Pori

Kunnossapidon ammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Kunnossapidon erikoisammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

Tekniikan erikoisammattitutkinto

AK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Nonstop.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuoto-opiskeluna ja se voidaan toteuttaa oppisopimuskoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Hinta määräytyy koulutusmuodon rahoituksen perusteella tapauskohtaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai tutkinnon osia.

KANTA-HÄME

Hyvinkään-Riihimäen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Kärjäkatu

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto

PK	M	52 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

PIRKANMAA

Mäntän seudun koulutuskeskus

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	1 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Trukkikorttikoulutus jatkuva haku

Tietoja valinnasta: Koulutukseen ilmoittaudutaan suoraan oppilaitokseen puh. 044 7288 546. Koulutusta järjestetään kun ryhmä n. 10–20 henkeä on kasassa.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään klo 8–16 välisenä aikana ja koulutus sisältää teorian ja teoriakokeen sekä trukinjokokeen.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P	40 ov	16.5.2008	11.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Lentokonerakenne- ja huoltotekninen koulutus

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena 2. asteen perustutkinto kone-, sähkö-, tai auto-tekniikan linjalta, myös yo-tutkinto hyväksytään. Työkokemus ja innostus ilmailuun ja tekniikkaan katsotaan lisäeduksi. Hakijalta edellytetään soveltuvuutta lentokonealan vaativiin tehtäviin. Valinta perustuu sekä hakemukseen liitteineen että henkilön haastattelun. Hakulomakkeita koulun nettisivulta sekä puh. 044 728 8546. Hakuaika 1.2.–15.5.2008. Opiskeluaika 11.8.08–31.5.209. Lisätietoja netistä www.mskk.fi/aikuiskoulutus.

Toteutus ja sisältö: Opetussuunnitelma sisältää teoriaopetusta mm. lentokoneen rakenteesta, järjestelmistä, aerodynamiikasta ja avioniikasta sekä perusaineista tietotekniikka, ilmailuenglanti ja matematiikka. Käytännön työharjoittelujaksot suoritetaan ilmailualan huoltoyrityksissä. Koulutusohjelma noudattaa pääosiltaan EU:n PART -66 mukaista lentokonetekniikan koulutusta. Koulutus sisältää helikopteriosion, jonka tavoitteena on antaa valmiudet sijaitua NH-90 helikopterituotannon eri tehtäviin. Koulutus sopii hyvin myös naisille ja se antaa hyvän pohjan hakeutua jatko-opintoihin ammattikorkeakouluun.

Opiskelijamaksu: 135 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	8 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Työturvallisuuskorttikoulutus jatkuva haku

Tietoja valinnasta: Koulutukseen ilmoittautumiset suoraan oppilaitokseen koulutussuunnittelija Outi Jämsälle puh. (044) 728 8546. Jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö: työsuojelun tarkoitus ja käytännön toteutus, tapaturmien ja ammattitautien torjunta, yleisohjeet, turvallisuussäännöt, keskeiset vaaratekijät, varautuminen onnettomuustilanteisiin, tentti (tentin hyväksytysti suorittaneet saavat työturvallisuuskortin). Koulutus kestää 8 tuntia.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu 100 euroa sisältää kurssimateriaalin, aamu- ja iltapäiväkahvin ja lounaan sekä tentin ja työturvallisuuskortin tentin hyväksytysti suorittaneille.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	1 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Tulityökoulutus jatkuva haku

Tietoja valinnasta: Koulutukseen ilmoittaudutaan suoraan oppilaitokseen puh. 044 728 8546. Koulutusta järjestetään, kun ryhmä n. 20 henkeä on kasassa.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään klo 8–6 välisenä aikana ja kurssi pidetään, kun ilmoittautuneita on n. 20 henkeä. Kurssi sisältää teorian sekä teoriakokeen ja sammutuskokeen.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	8 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Työturvallisuuskortti -koulutusjatkuva haku

Tietoja valinnasta: Koulutukseen ilmoittautumiset suoraan oppilaitokseen koulutussuunnittelija Outi Jämsälle puh. (044) 728 8546. Jatkuva haku.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältö: työsuojelun tarkoitus ja käytännön toteutus, tapaturmien ja ammattitautien torjunta, yleisohjeet, turvallisuussäännöt, keskeiset vaaratekijät, varautuminen onnettomuustilanteisiin, tentti (tentin hyväksytysti suorittaneet saavat työturvallisuuskortin). Koulutus kestää 8 tuntia.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu 100 euroa sisältää kurssimateriaalin, aamu- ja iltapäiväkahvin ja lounaan sekä tentin ja työturvallisuuskortin tentin hyväksytysti suorittaneille.

Pirkanmaan aikuisopisto

Suunnitteluassistentin perustutkinto, teknisen suunnittelun koulutusohjelma, Suunnitteluassistentti

PK	1/M	2,5 v	120 ov	JH	9.9.2008
----	-----	-------	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen pohjakoulutus tai alalle soveltuva työkokemus. www.paiko.fi.

Kivimiehen ammattitutkinto

PK	M	1-1,5 v	40 ov	JH	S
----	---	---------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Valintahaastattelut. Soveltuva ammatillinen pohjakoulutus tai alalle soveltuva työkokemus. www.paiko.fi.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	8-70 h	JH	S
----	---	--------	----	---

Suuntautuminen: Hitsaajien päteväntutkintokoulutus MIG/MAG-, puikko- ja TIG-hitsausmenetelmillä eri perusaineille

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen aikana voi harjoitella ja suorittaa hitsaajien pätevyyskokeen teräksille SFS-EN 287-1 tai alumiinille SFS SFS-EN-ISO 96(06) 2 standardien mukaan. Opetuspaikkakunnat: Nokia, Tampere, Kangasala. Myös yrityksissä tarpeen mukaan.

Lisätietoja: heikki.pihl(at)pirko.fi Ilmoittautumiset: ritva.lahti(at)pirko.fi

Opiskelijamaksu: 70 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Suunnitteluassistentin perustutkinto, teknisen suunnittelun koulutusohjelma, Suunnitteluassistentti

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on päivä/monimuoto- opetusta, joka sisältää lähi-, etä- ja verkko-opetusta.

POHJOIS-SAVO

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	1/M	6 kk	10 ov	15.6.2008	1.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: NC-tekniikan perusteet ja ohjelmointi

Tietoja valinnasta: Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi Lisätietoja Paavo Puurunen, 0400 792 816 paavo.puurunen(at)ysao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus jakautuu teoreettiseen perusteiden opetukseen, käytännön opetukseen harjoitustöissä. Opiskelijoita ohjataan jatkuvaan omien tietojen ja taitojen kehittämiseen sekä toimimaan oma-aloitteisesti ja itseohjautuvasti kulloisenkin työyhteisön jäsenenä. Opiskelu perustuu henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan, jossa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi koulutus ja työkokemus sekä suuntautuminen metalliteollisuuden eri työtehtäviin. Sisältö: Winam-ohjelmointi, menetelmäsuunnittelu, piirustusten lukutaito, asetusten teko NC-koneille.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Lievestuore

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	1 pv	S
----	---	------	---

Suuntautuminen: Tulityö-koulutus

Lisätietoja: Koulutusten ajankohdista www.jao.fi koulutushaku. Ilmoittautumiset koulutussihteerille Maija Sihvola puh. 040 341 5000. Koulutuksen sisällöstä antaa kouluttaja Alpo Virén 040 341 5015.

Opiskelijamaksu: Koulutuksen hinta 100 euroa/osallistuja sisältää koulutusmateriaalin, tulityökortin sekä lounaan.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	1 pv	S
----	---	------	---

Suuntautuminen: Työturvallisuuskorttikoulutus

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu tehdasalueilla työskenteleville ulkopuoliselle työvoimalle. Teollisuuden kanssa yhteistyössä kehitetyn Työturvallisuuskortin avulla edistetään turvallisten toimintatapojen omaksumista ja tehostetaan turvallisuuskoulutusta mm. vähentämällä päällekkäisyyttä eri työpaikoilla tehtävänä perehdyttämisenä. Koulutuksen sisältö: työturvallisuus yhteisillä työpaikoilla, periaatteena O tapaturmaa, yleiset ohjeet ja turvallisuussäännöt, keskeiset vaaratekijät ja niiden torjuminen, varautuminen onnettomuustilanteisiin, kirjallinen loppukoe. Ilmoittautumiset koulutussihteerille Maija Sihvola puh. 040 341 5000.

Lisätietoja: Tietoa koulutusten ajankohdista www.jao.fi => koulutushaku, tietoa koulutuksen sisällöstä antaa kouluttaja Alpo Virén 040 341 5015.

Opiskelijamaksu: Koulutusmaksu 100 euroa sisältää opetusmateriaalin, työturvallisuuskortin sekä lounaan.

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Kunnossapidon ammattitutkinto

PK	P	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä: ammatillisen peruskoulutuksen tai metallialan työkokemuksen ko. alalta omaavat henkilöt, jotka täydentävät ammatillista osaamistaan. Koulutus on tutkintoon valmistava, voit poimia koulutusohjelmasta tarvitsemasi opintoviikot ja suorittaa tutkinnon näyttöjen kautta. Koulutuskesitteitä ja hakemuslomakkeita voi tilata numerosta 040 341 6228.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Kunnossapidon toiminnot/tiedonhallinta, asiakkaan prosessit, työsuojelu ja turvallisuus. Valitaan 5: Automaatiokunnossapidon perusteet, Automaatiolaitteiden ohjelmointi, Mittausanturit ja toimilaitteet, Asennus- ja kaavilointityöt, Automaatiojärjestelmät, Sähkökunnossapidon perusteet, Sähkökojeiden ja laitteiden kytkentä ja vaihtotyöt, Sähkökäytöt, Kiinteistöasennukset, Mekaanisen kunnossapidon perusteet, Voiteluhoito, Hydraulikka, Pneumatikka, Hydraulikan/Pneumaatiikan proportionaali- ja servotekniikka, Hitsaus, Osien valmistus, Prosessilaitteiden asennus ja kunnossapito, Tehonsiirto, Laakerointi, Mittaava kunnonvalvonta.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa kouluttaja Olavi Rissanen 040 341 6215, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Tekniikan erikoisammattitutkinto

AK	M	n. 40 ov	JH	S
----	---	----------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittaneet voivat työskennellä laaja-alaista teknis-taloudellista tuntemusta ja johtamistaitoa vaativissa tehtävissä kuten esimerkiksi työnjohtajina ja -opastajina, tiimien ja projektien vetäjinä, tuotannosuunnittelijoina tai laadunvalvojina. Koulutukseen jatkuva haku. Oikeudet muutoksiin pidätetään. Hakemukset ja lisätiedot koulutussihteerin Ritva-Leena Bågman puh. 040 341 6470 tai etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Toteutus ja sisältö: Tekniikan erikoisammattitutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Tutkinnon ja valmistavan koulutuksen voi suorittaa työn ohessa. Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto (useat koulutusalat)

PK	M	25-35 ov	JH	S
----	---	----------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkinto soveltuu tuote-/palvelukehityksen ja liiketoiminnan toteutuksesta ja kehittämisestä vastaaville yrittäjille, esimiehille ja asiantuntijoille sekä heidän luottohenkilöilleen. Voit suorittaa tutkinnon alasta riippumatta oman työsi ohessa. Jos aiot kehittää esimerkiksi omaan työhösi liittyvää merkittävää osa-aluetta, olet suunnittelemasa uutta palvelua, tuotetta tai hanketta, tai käynnistämässä kehittämisprojektia, hyödyt tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon suorittamisesta.

Toteutus ja sisältö: Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto muodostuu tutkinnon osista: Tuotekehittäjän yleistaidot (työyhteisövalmiudet, viestintä, tietotekniikka, työturvallisuus, tuoteturvallisuus, ympäristöasiat, kielitaito), Ideointi ja tuotekehityksen valmistelu (ideointimenetelmät, tuotekehitykseen liittyvät selvitykset ja kartoitukset, immateriaalioikeudet, tuotekehityksen sopimus juridiikka), Tuotekehityksen talous ja yritystoiminta (yritystalous, markkinatutkimus, tuotekehityshankkeen budjetointi), Tuotekehitysoikeudet (projektin suunnittelu ja seuranta, tuotekehitysmenetelmien hyödyntäminen).

Opiskelijamaksu: 400,50 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P
----	---

Suuntautuminen: REAK-koulutus

Tietoja valinnasta: Koulutuksen kohderyhmä ovat raskaiden ajoneuvojen kuljettajat. Koulutuksen tavoitteena on oppia tunnistamaan liikenteeseen ja työtehtäviin liittyviä riskitekijöitä sekä ottamaan ne huomioon toiminnassaan. Koulutuksessa käsitellään hätätilanteissa toimimista sekä lisävahinkojen estämistä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa kouluttaja Hannu Sarajärvi puh. 040 341 5029, etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Keskeisenä koulutussisältönä CAP.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	1 pv	S
----	---	------	---

Suuntautuminen: Tieturva 1

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu liikennealueille työskenteleville. Lisätietoja koulutusten ajankohdista www.jao.fi koulutushaku. Ilmoittautumiset koulutussihteerin Maija Sihvola puh. 040 341 5000.

Toteutus ja sisältö: Riskit tiellä työskentelyssä, muiden tielläliikkujiin turvallisuus, työkohteen liikennejärjestelyt, liikenteenohjaus sekä työntekijöiden turvallisuus. Kirjallinen loppukoe.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksen sisällöstä antaa kouluttaja Alpo Viren 040 341 5015

Opiskelijamaksu: Koulutusmaksu 100 euroa sisältää koulutusmateriaalin, lounaan sekä tieturvakortin.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	4 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: ADR-peruskoulutus

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ovat vaarallisten aineiden kuljettajat tai alalle hakeutuvat henkilöt. Autonkuljettajalta edellytetään ajolupa, mikäli hän kuljettaa vaarallisia aineita yli sallittujen vähimmäismäärien.

Lisätietoja: Tietoa koulutusten ajankohdista sekä ilmoittautumiset numeroon 040 341 6310, Eeva-Kaisa Luostarinen.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta kouluttajat Ismo Leppänen puh. 040 341 6330 ja Juha Koskenniska puh. 040 341 6327, etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: Koulutusmaksu on 500 euroa. Tutkinnon vastaanottaja perii ADR-ajolupakokeesta 28 euroa ja ADR-ajoluvasta 36 euroa.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	S
----	---	---

Suuntautuminen: Vesieristyksen henkilösertifiointikoulutus

Toteutus ja sisältö: Sisältää yhden päivän teoriakoulutuksen, teoriakokeen ja vaadittavan vedeneristystöiden näytön myöhemmin sovituna ajankohtana omalla työmaalla.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksen ajankohdista sekä ilmoittautuminen koulutukseen osoitteessa www.jao.fi koulutushaku tai puhelimitse 040 341 6356.

Lisätietoja: Tietoja koulutuksen sisällöstä koulutuspäällikkö Petri Hagman puh. 040 341 6315 tai sähköpostilla etunimi.sukunimi(at)jao.fi.

Opiskelijamaksu: Teoriapäivän hinta 100 euroa ja näyttö 200 euroa.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	2 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: ADR-täydennyskoulutus

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä vaarallisten aineiden kuljettajat. Täydennyskoulutukseen osallistuminen edellyttää voimassaolevaa ADR-kappaletavara- tai säiliölupaa. Koulutuksen tavoitteena on ADR-ajoluvan uusiminen ja CAP.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antavat kouluttajat Ismo Leppänen puh. 040 341 6330 ja Juha Koskenniska puh. 040 341 6327, etunimi.sukunimi(at)jao.fi. Tietoja koulutusten ajankohdista sekä ilmoittautumiset numeroon 040 341 6310, Eeva-Kaisa Luostarinen. *Opiskelijamaksu:* Koulutusmaksu on 300 euroa. Tutkinnon vastaanottaja perii ADR-ajolupakokeesta 28 euroa sekä ADR-ajoluvasta 36 euroa.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisä-koulutus

PK	P	S
----	---	---

Suuntautuminen: KEY-koulutus

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu kuljetusalan yritysten henkilöstölle. Tavoitteena on kouluttaa koko henkilökunta energiaa ja ympäristöä säästäviin toimintatapoihin. Koulutus on helposti räätälöitävissä yrityksen tarpeiden mukaan. Jyväskylän aikuisopisto on Energiansäästön palvelukeskus MOTIVAn valtuuttama KEY-kouluttaja Keski-Suomessa.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on energiaa ja kalustoa säästävän ajotavan omaksuminen. Kuljettaja oppii lukemaan liikennettä, liikenneturvallisuus paranee ja kuljettajan ammatin arvostus lisääntyy. Myös yritysokuva paranee.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa kouluttaja Hannu Sarajärvi puh. 040 341 5029. *Opiskelijamaksu:* Koulutusmaksu on tapauskohtainen.

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisä-koulutus

PK	P	2 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: ADR-säiliökoulutus

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä ovat vaarallisten aineiden säiliöajoneuvojen kuljettajat sekä alalle hakeutuvat henkilöt. Säiliökoulutukseen osallistujalta edellytetään voimassa-olevaa ADR-kappaletavaran ajolupaa.

Toteutus ja sisältö: Koulutuspaikkakuntina Jyväskylä ja Lievestuore.

Lisätietoja: Kouluttajat Ismo Leppänen puh. 040 341 6330 ja Juha Koskenniska puh. 040 341 6327. Lisätietoja koulutusajankohdista sekä ilmoittautumiset numeroon 040 341 6310, www.jao.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisä-koulutus

PK	P	S
----	---	---

Suuntautuminen: Tieturva 2

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu liikennealueilla työskentelystä vastaavalle työnhajolle. Tieturva 1 -koulutus on suoritettava ennen 2:sta. Ilmoittautumiset koulutussihteerille Maija Sihvola puh. 040 341 5000.

Toteutus ja sisältö: Käyttäytyminen liikenteessä, liikenteen järjestelyjen yleisperiaatteet, liikenteen ohjaus, lainsäädäntö, tiedottaminen, tiedonkulku, tierakennustyömaan turvallisuus, työnjohtajan turvallisuustehtävät, työmaan turvallisuusseuranta sekä onnettomuuksien tutkinta. Kirjallinen loppukoe.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksen sisällöstä antaa kouluttaja Alpo Viren 040 341 5015. Lisätietoja koulutusten ajankohdista www.jao.fi => koulutushaku.

Opiskelijamaksu: 200 euroa. Koulutusmaksu sisältää opetusmateriaalin, lounaat sekä tieturvakortin

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Jämsän seudun koulutuskeskus, Ammattioppilaitos

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisä-koulutus

PK	P	8 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Työturvallisuuskorttikoulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautumiset koulutukseen ja lisätietoja koulutuksesta antavat: Opintosihteerit Johanna Torvinen 020 638 2810 tai 040 8247 460 ja Koulutussuunnittelija Pia Lindroos 020 638 2851 tai 040 528 0047.

Toteutus ja sisältö: Työturvallisuuskorttikoulutus on tarkoitettu erityisesti yhteisillä työpaikoilla töitä tekeville henkilöille. Koulutus parantaa käytännön yhteistoimintaa yhteisillä työpaikoilla ja työn tilaajan ja sen tekijöiden välillä. Sisältö: Työturvallisuus yhteisillä työpaikoilla, Periaatteena nolla tapaturmaa, Yleisohjeet, Keskeiset vaaratekijät ja niiden torjunta, Varautuminen onnettomuustilanteisiin. Kurssin päätteeksi kirjallinen koe. Kurssin hyväksyttävästä suorittamisesta myönnetään työturvallisuuskortti, joka on voimassa viisi vuotta.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisä-koulutus

PK	P	8 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Tulityökorttikoulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautumiset koulutukseen ja lisätietoja koulutuksesta antavat: Opintosihteerit Johanna Torvinen 020 638 2810 tai 040 8247 460 ja Koulutussuunnittelija Pia Lindroos 020 638 2851 tai 040 528 0047.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on perehdyttää osallistujia tulitöiden paloturvallisuuteen, valvontaan ja alkusammutusmenetelmiin. Kurssin lopussa pidetään koe, jonka hyväksytysti suorittaneet saavat tulityökortin. Kortin omistajalla on pätevyys tehdä tulitöitä tilanteissa, joissa palovaara ja turvallisuusriskit ovat ilmeiset.

Opiskelijamaksu: 120 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala

Ympäristöhuollon ammattitutkinto

PK	M	15.9.2008	29.9.2008
----	---	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus suunnataan yli 20-vuotiaille ympäristöhuollon parissa työskenteleville. Valintahaastattelu hakupapereiden perusteella kutsuille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan Saarijärvellä ja Äänekoskella.

Opiskelijamaksu: 300 euroa. Maksu sisältää tutkintomaksun 50,50 euroa.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Suunnitteluassistentin perustutkinto, teknisen suunnittelun koulutusohjelma, Suunnitteluassistentti

PK	M	120 ov	29.8.2008	8.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu teknisen piirtämisen alasta kiinnostuneille ja alalle sopiville henkilöille. Koulutuksen tavoitteena on perustutkinnon suorittaminen, joka

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

antaa opiskelijalle valmiudet toimia erilaisissa avustavissa tehtävissä suunnittelu- ja valmistus- tai yksityöryhmissä. Suunnitteluasistentti on henkilö, joka kokoo ja tuottaa ryhmän suunnitteludokumentit. Haku tapahtuu www.vakk.fi-sivuiltamme hakulomakkeella, jonka voit täyttää ja lähettää ko. osoitteesta meille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Tutkinnon suorittaminen antaa opiskelijalle valmiudet toimia erilaisissa avustavissa tehtävissä suunnittelu- ja valmistus- tai alan yksityöryhmissä.

Lisätietoja: Seppo Soini, puh. (06) 213 5292.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa, masua ei peritä työttömiltä.

Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	40 ov	H	S
-------	---	-------	---	---

Tietoja valinnasta: Hakeutuminen tapahtuu www.vakk.fi-sivujen hakulomakkeella, jonka voit myös sieltä lähettää meille. Koulutus on suunnattu turvallisuusalalla toimiville henkilöille. Pääsyyvaatimuksena on: 18 vuotta täyttänyt, luotettava ja rehellinen, henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan sopiva, turvallisuusalan koulutus tai työkokemus *Opiskelijan soveltuvuudesta turvallisuusalalle pyydetään lausunto opiskelijan kotipaikan poliisilaitokselta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, johon sisältyy lähiopetusta ja etäopetusta. Lähiopetus toteutetaan pääsääntöisesti viikonloppuisin yhtenä viikonloppuna kuukaudessa.

Lisätietoja: Timo Järvinen, p. 0400 947 300 ja Jukka Vaaraniemi, puh. (06) 2135 240.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	1 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Työturvallisuuskorttikoulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautumiset p. (06) 2135 111 tai www.vakk.fi sivujen hakulomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan yhden päivän mittaisena. Ohjelman löydät www.vakk.fi-sivuiltamme.

Lisätietoja: Raimo Sivula, puh. 040 7188072.

Opiskelijamaksu: 110 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	105 h	22.8.2008	3.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Sähköturvallisuustutkintoihin valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Teknisellä alalla toimivat henkilöt, jotka tarvitsevat lisätietoutta sähköturvallisuusasioissa, tai joilta edellytetään sähköturvallisuustutkintoa. Hakeutuminen tapahtuu www.vakk.fi-sivuiltamme olevalla hakulomakkeella, jonka voit myös sivuiltamme lähettää meille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan yhtenä iltana viikossa, lisäksi kotitehtäviä. Lisätiedot: www.vakk.fi ja Mauno Hakomäki, p. (06) 2135 253.

Opiskelijamaksu: 89,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	1 pv	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Tulityökorttikoulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautuminen p. (06) 2135 111.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan yhden päivän mittaisena.

Lisätietoja: koulutussihteeri p. (06) 2135 266 tai Olavi Mäntylä, p. 0400 986 257.

Opiskelijamaksu: 110 euroa

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Trukkikorttikoulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautumiset koulutussihteerille p. (06) 213 5209 tai [vakkinfo\(at\)vaasa.fi](mailto:vakkinfo(at)vaasa.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan työturvallisuuskeskuksen trukkiohjelmien mukaan ja kestää yhden päivän.

Lisätietoja: Ahti Visuri, p. 040 5146 189.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan aikuisopisto

Vartiijan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	32 ov	29.9.2008	17.10.2008
-------	-----	-------	-----------	------------

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	L	30.5.2008	6.6.2008
-------	---	-----------	----------

Suuntautuminen: Vartiijan erityinen voimankäyttökoulutus + teleskooppipatukakoulutus

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	4 pv	32 h	19.9.2008	4.10.2008
----	---	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Järjestyksenvalvojan peruskoulutus

POHJOIS-POHJANMAA

Oulun seudun ammattiopisto, Kempeleen yksikkö

Kivimiehen ammattitutkinto

PK	P	9 kk	40 ov	10.10.2008	10.11.2008
----	---	------	-------	------------	------------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Oulun seudun ammattiopisto, Limingan yksikkö

Vartijan ammattitutkinto

PK/YO	M	32 ov	5.11.2008	17.11.2008
-------	---	-------	-----------	------------

Vartijan ammattitutkinto

PK/YO	M	32 ov	20.8.2008	1.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Pohjois-Suomen teollisuusopisto POHTO

Kunnossapidon ammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kurseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja tutkinnosta: Jaakko Kiuttu puh. 050 5900 963.

Tekniikan erikoisammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kurseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Jouko Kämäräinen puh. 050 5900 962.

Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto (useat koulutusalat)

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Toteutus ja sisältö: POHTO tarjoaa palveluja työelämän tutkintojen suorittamisen eri vaiheisiin. Voimme laatia tutkintoon osallistuvan henkilön opintosuunnitelman yhdessä yrityksen kanssa, toteuttaa koulutusohjelman sekä ottaa vastaan näyttökokeet. Opintosuunnitelmat voivat sisältää POHTOn ns. avoimen tarjonnan kurseja sekä yrityskohtaisesti sovellettuja ohjelmia.

Lisätietoja: Perttu Karivalo puh. 050 3559 052.

RastorCollege, Oulun yksikkö

Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	6 kk	JH	S
----	---	------	----	---

Suuntautuminen: Logistiikan tutkinto

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma käsittää 3 etäopiskeluvaihetta ja 7 lähipäivää seuraavista aiheista: logistinen prosessi ja sen kehitys, tulologistiikka, materiaalin ja tuotannon ohjaus, varastointi, kuljetussuunnittelu, toimituslausekkeet, kuljetusvakuutukset, koti- ja ulkomaankuljetukset, huolinta, logistiikan strateginen merkitys ja kehitys tulevaisuudessa. Kurssi vastaa RastorCollegen logistiikan työteknikkokoulutuksen (tekniikan erikoisammattitutkinto) ammattiaineopintoja ja voidaan yhdistää sen osaksi.

Lisätietoja: Leevi Karvonen, puh. 020 7798 232, leevi.karvonen(at)rastor.fi, www.rastor.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Vartijan ammattitutkinto

PK	M	S
----	---	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta vaaditaan 18 vuoden ikä sekä nuhteeton tausta (esteettömyystositus poliisilta). Koulutukseen hakeudutaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuisenkoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711 tai Riitta Sopilä, puh. (08) 6165 6710. Koulutukseen hakijat haastatellaan.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa suoritetaan vartijan ammattitutkinto näytöin.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksen sisällöstä Jari Karppinen, puh. 044 7970 817.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

MAATILATALOUS

UUSIMAA

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Mäntsälä, Saaren kartano, luonnonvara- ja ympäristöala

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK/YO	M	24 kk	120 ov	31.8.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Suuntautumisvaihtoehdot: peltokasvien viljely ja maaseutu-urakointi, huoltoyrittäminen, maaseuturakentaminen, metsien hoito, harvesteriurakointi, maatalouskauppa, kotieläinten hoito. Mahdollisuus suorittaa myös viljelijän EU-kurssi (20 ov).

Maatalousalan perustutkinto, maatalousteknologian koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK/YO	M	24 kk	120 ov	31.8.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Sisältö: maaseutuyrittämisen perustaidot, maatalousteknologian perusteet, maatalous- ja maanrakennusteknologia, tuotannonhallintateknologia, maatalouskoneiden käyttö, huolto ja korjaus ja valinnaiset opinnot.

Maatalousalan perustutkinto, eläinten hoidon koulutusohjelma, Eläinlääkäri

PK/YO	M	24 kk	120 ov	31.8.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Sisältö: maaseutuyrittämisen perustaidot, eläinten tuntemus ja hoito, kotieläinlääkärin hoito, pieneläinlääkärin hoito, hevostenhoito, erikoistunut kotieläinlääkärin hoito ja palveluyrittäminen.

Maatalouskoneasentajan ammattitutkinto

AK	P/M	12 kk	32 ov	31.8.2008	S
----	-----	-------	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: traktorin huolto ja korjaus, maatalouskoneiden huolto ja korjaus, yritystoiminta. Koulutukseen sisältyy vähintään 3 kuukauden työjakso.

Seminologin ammattitutkinto

AK	P/M	10 kk	40 ov	31.5.2008	S
----	-----	-------	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: kotieläinlääkärin tuntemus, keinosiemennys, asiakaspalvelu, valinnaisena joko hedelmällisyysneuvonta, yrittäjyys tai alkansiirto. Koulutukseen sisältyy 5 kuukauden työjakso.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Tuorla

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK/YO	I/M	120 ov	15.8.2008	17.9.2008
-------	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan oppilaitokselta saatavalla hakulomakkeella. Hakijat kutsutaan haastatteluluun.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta kahtena iltana viikossa klo 17.00–20.15.

KANTA-HÄME

Ypäjän hevosopisto

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	8 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Varusteiden valmistus ja korjaus

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto tai riittävä hevosalan osaaminen ja työkokemus. Hakijoille järjestetään maksullinen soveltavuuskoe.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuotokoulutuksena. Opintoihin kuuluu 9 viiden päivän pituista lähiopetusjaksoa. Opintoihin sisältyy mm. Hevosvarusteiden materiaalin käsittely, perustyökalujen käyttö ja huolto, ompelutyö käsin ja koneella ja perusvarusteiden korjaus ja valmistus, varusteiden sovitus, nahkatyökoneiden huolto ja käyttö, tuotteiden hinnoittelu, budjetointi ja asiakaspalvelu.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	10 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevoskasvatus ja talliympäristön hoito

Tietoja valinnasta: Hakijoille järjestetään maksullinen soveltavuuskoe. Soveltuva ammatillinen perustutkinto ja riittävä hevosalan osaaminen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuotokoulutuksena. Opintoihin kuuluu 8 viiden päivän pituista lähiopetusjaksoa. Tallin ja hevosten hoidon suunnittelu ja toteutus, talliympäristön hoito, talliyrittäjien talouden suunnittelu, markkinointi ja asiakaspalvelu, suomalainen hevosjalostusvalinta sekä näyttelytoimintaan osallistuminen, tuotantorakennusten ja -ympäristön, hevostenhuolun ja eläinlääkärin hoito sekä pihattokasvatus, ympäristö- ja eläinsuojelusäädökset.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu noin 50 euroa/lukukausi. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

PK/YO	M	2 v	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevostenhoitaja monimuotokoulutuksena

Tietoja valinnasta: Peruskoulun tai lukion oppimäärä, 20 v. ikä, sekä alaan liittyvä työ- tai harjoittelupaikka ja työkokemusta hevosalta. Hakijoille järjestetään maksullinen pääsykoe. Valinnaisopintojen mukainen kurssihevososen tallipaikka 40 euroa/lähiopetusjakso.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan tutkintoon valmistavana monimuotokoulutuksena. 1. opintovuoden opintokokonaisuudet: yrittäminen maaseutuympäristössä ja hevostalous, näyttökokeet keväällä 2009. 2. opintovuonna valinnaisopintoina: ravihevosten valmentaminen ja kilpailuhevoston kasvattaminen ja talliympäristön hoito, varusteiden valmistus, hevosten käyttö matkailussa, ajohevosten valmentaminen, ajopalvelut, ajovälinehuolto ja korjaus sekä valinnaiset opinnot ja näyttökokeet keväällä 2010. Koulutukseen sisältyy 16 4–5 pv pituisia lähiopetusjaksoa.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu noin 50 euroa/lukukausi. Tutkintomaksu (OPH) 50,50 euroa

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	8 kk	120 ov	24.8.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ravihevosten valmentaminen ja kilpailuttaminen

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto tai riittävä hevosalan osaaminen ja työkokemus sekä alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Hakijoille järjestetään maksullinen pääsykoe.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuotokoulutuksena. Opintoihin kuuluu 8 viiden päivän pituisia lähiopetusjaksoa. Kilpailuvien ravihevosten hoitaminen ja valmentaminen sekä varsojen opettaminen. Yrityksen ja tallin toiminnan kustannustietoinen ja asiakaslähtöinen suunnittelu ja toteutus.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi. Tutkintomaksu (OPH) 50,50 euroa. Mahdollinen kurssihevososen tallipaikka 40 euroa/lähiopetusjakso.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	9 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ajovälineiden korjaus ja -huolto

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto ja riittävä hevosalan osaaminen. Hakijoille järjestetään maksullinen soveltuvuuskoee.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuotokoulutuksena. Opintoihin kuuluu 8 viiden päivän mittaista lähiopetusjaksoa. Turvallinen pajatyöskentely, metalli- ja puunkäsittelykoneiden ja laitteiden sekä pintakäsittely- ja kiinnitysmenetelmien käyttö, metallin työstö, työkalujen valmistaminen, tuotesuunnittelu ja markkinointi sekä suomalaisen hevosajovälineperinteen mukainen ajovälineiden huolto ja korjaus. Koulutus keskittyy hevosvälineiden korjaamiseen.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Ratsastuksenohjaaja

PK/YO	M	2 v	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ratsastuksenohjaaja monimuotokoulutuksena

Tietoja valinnasta: Peruskoulun tai lukion oppimäärä, 20 v. ikä, alaan liittyvä työ- tai harjoittelupaikka, työkokemusta hevosalta ja helppo A-tason ratsastustaito. Maksullinen soveltuvuuskoee sisältää ratsastuskokeen ja haastattelun. Pääsykokeessa ja lähijaksilla osin ja 1. opisk.vuonna opiskelijalla on oltava käytössään helppo A-tason ratsuhevonen.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan tutkintoon valmistavana monimuotokoulutuksena. Ensimmäinen opintovuosi: opintokokonaisuudet yrittäminen maaseutuympäristössä ja hevostalous, näyttökokeet keväällä 2009. Lisäksi ratsastuksen ohjaukseen liittyviä opintoja. Toinen opintovuosi: ratsastus, tallin ja ratsastuskoulun toiminnasta vastaaminen, ratsastuksen ohjaaminen ja muut valinnaiset opinnot, näyttökokeet keväällä 2010. Koulutukseen sisältyy 17 viiden päivän pituisia lähiopetusjaksoa.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi. Kurssihevososen tallipaikka 40 euroa/lähiopetusjakso. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	P	9 kk	120 ov	28.4.2008	26.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Varusteiden korjaus ja valmistus

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto ja riittävä hevosalan osaaminen. Hakijoille järjestetään maksullinen valintakoe. Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi.

Toteutus ja sisältö: Opiskelusta huomattava osa on käytännön työskentelyä valjasvertaalla, pajassa ja puutyövälineillä. Koulutus painottuu hevosvarusteiden valmistukseen ja korjaukseen. Tietopuolinen opiskelu tukee käytännön harjoittelua. Opintoihin sisältyy mm: hevosvarusteiden materiaalien käsittely, perustyökalujen käyttö ja huolto, ompelutyö käsin ja koneella, perusvarusteiden valmistus ja korjaus, työtekniikat ja tuotesuunnittelu, varusteiden sovitus, nahkatyökoneiden huolto ja käyttö, toiminnan hinnoittelu ja asiakaspalvelu.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	9 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevosten kengittäminen

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto tai riittävä hevosalan osaaminen ja työkokemus sekä alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Hakijoille järjestetään maksullinen soveltuvuuskoee.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet peruskengitykseen. Materiaalioppi, pintakäsittely ja työkaluhuolto, hevosen kengittäminen, liikevirheiden, jalka-asentojen ja kaviomuotojen korjaus, sairaskengitys, taonta, hitsaus ja metallityöt sekä jalan anatomia ja eläinlääkintä.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Ratsastuksenohjaaja

AK	M	9 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto tai riittävä hevosalan osaaminen, alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Lisäksi vaaditaan helppo A-tason ratsastustaito. Maksullinen soveltuvuuskoee sisältää ratsastus- ja soveltuvuuskokeen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuotokoulutuksena. Opintoihin kuuluu 9 viiden päivän pituisia lähiopetusjaksoa Ypäjällä. Opiskelijalla on oltava mukanaan lähijaksoilla helppo A-tason kurssihevonen (myös pääsykoeksessa) Ratsastus, tallin ja ratsastuskoulun toiminnasta vastaaminen, ratsastuksen ohjaaminen ja muut valinnaiset opinnot, näyttökokeet keväällä 2009.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu n. 50 euroa/lukukausi, kurssihevosen tallipaikka 40 euroa/lähiopetusjakso. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	9 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevosien käyttö matkailussa

Tietoja valinnasta: Soveltuva ammatillinen perustutkinto tai riittävä hevosalan osaaminen sekä alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Maksullinen soveltuvuuskoeksu sisältää ratsastus- ja soveltuvuuskoeken.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan tutkinnon osaan valmistavana monimuoto-koulutuksena. Opintoihin sisältyy 8 viiden päivän pituisia lähiopetusjaksoa. Opiskelijalla oltava mukanaan helppo B-tason hevonen. Perustutkinnon suorittaminen antaa mahdollisuuden hakea SRL:lta hevosharrastusohjaajan oikeuksia. Hevostalouden matkailupalvelujen tuoteistaminen, matkailuyritysten verkottumisen hyödyntäminen, tallin ja hevosten hoidon suunnittelu ja toteutus, talliympäristön hoito, talliyrityksen talouden suunnittelu, markkinointi ja asiakaspalvelu.

Opiskelijamaksu: Opintomateriaalimaksu noin 50 euroa/lukukausi ja kurssihevosen tallipaikka 40 euroa/lähiopetusjakso. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	P	9 kk	120 ov	28.4.2008	26.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevosten kengittäminen

Tietoja valinnasta: Hakijoille järjestetään maksullinen valintakoe. Ammatillinen perustutkinto, etusija valinnoissa annetaan laajat hevostalouden opinnot suorittaneille (80 ov)

Toteutus ja sisältö: Opiskelu kokopäiväisesti Ypäjällä. Koulutus antaa valmiudet peruskengitykseen. Materiaalioppi, pintakäsittely ja työkaluhoito, hevosen kengittäminen, liikevirheiden, jalka-asentojen ja kaviomuotojen korjaus, sairaskengitys, taonta, hitsaus ja metallityöt sekä jalan anatomia ja eläinlääkintä.

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

AK	M	10 kk	120 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: ajohevosen valmentainen ja ajopalvelut.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Hevostenvalmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	8 kk	40 ov	28.4.2008	11.8.2008
-------	---	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ravivalmennus

Tietoja valinnasta: Vähintään 3 vuoden alan työ- ja valmennuskokemus ja vähintään 20 v. ikä. Lisäksi opiskelijalla tulee olla alan työpaikka koulutuksen ajan sekä voimassa oleva C-ajolupa.

Toteutus ja sisältö: Monimuoto-opetuksena toteutettava koulutus sisältää 9 lähiopetusjaksoa (3 pv/jakso) ja näyttökokeen. Tutkinnon osat ovat hevostalouden tuntemus, yritystoiminta ja ravivalmennus. Koulutus sisältää hevostenvalmentajan B-koulun.

Opiskelijamaksu: 1 000 euroa. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Hevostenvalmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	8 kk	40 ov	28.4.2008	11.8.2008
-------	---	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ratsuvalmennus

Tietoja valinnasta: Vähintään 3 vuoden alan työkokemus ja vähintään 20 v. ikä sekä alan työpaikka koulutuksen aikana. Opiskelijalla on oltava käytettävissään 1–2 omaa hevosta opiskelun aikana.

Toteutus ja sisältö: Monimuoto-opetuksena toteutettava koulutus sisältää 11–12 lähiopetusjaksoa (3 pv/jakso) ja näyttökokeen. Tutkinnon osat ovat hevostalouden tuntemus, yritystoiminta ja ratsuvalmennus. Soveltuvuuskoeksu maksullinen.

Opiskelijamaksu: 1 300 euroa. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa. Kurssihevosen tallipaikka on 40 euroa/lähiopetusjakso.

Hevostenvalmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	15 kk	40 ov	28.4.2008	11.8.2008
-------	---	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevoshieronta

Tietoja valinnasta: Vähintään 3 vuoden ammattimainen työkokemus hevososalalta ja 20 vuoden ikä, hyvä fyysinen kunto sekä alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Kokemus/koulutus ihmishieronnasta luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Koulutus sisältää 15–18, 3–4 päivän mittaista lähiopetusjaksoa. Tutkinnon pakolliset osat hevostalouden tuntemus, yritystoiminta ja hevoshieronta.

Opiskelijamaksu: 1 800 euroa. Lisäksi tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Kengitysseppän ammattitutkinto

PK	M	9 kk	40 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijoille järjestetään maksullinen valintakoe. Ammattitutkintoon valmistava koulutus on tarkoitettu kengittämistä usean vuoden ajan kokemusta hankkineille. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tehdä kengitystyötä opiskelun aikana.

Toteutus ja sisältö: Opiskeluun sisältyy 9 lähiopetusjaksoa (3–4 pv/jakso, joihin sisältyvät myös näytöt). Tavoitteena on antaa teoreettiset tiedot tutkinnossa vaaduilta osa-alueilta sekä ohjata oppimaan työelämässä vaadittavat ammattitaitoon sisältyvät valmiudet.

Opiskelijamaksu: 800 euroa. Tutkintomaksu on (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Ratsastuksenopettajan erikoisammattitutkinto

AK	M	1 v	40 ov	28.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Etusijalla ovat hakijat, joilla on ratsastuksenopettajan tutkinto ja vähintään viiden vuoden työkokemus tutkinnon suorittamisen jälkeen. Ratsastustaito vähintään vaatava B. Opiskelijalla on oltava omat kurssihevokset.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan tutkintoa valmistavana monimuotokoulutuksena. Lähiopetus annetaan 12 viiden päivän mittaisena lähiopetusjaksona. Koulutuksen sisältönä ovat hevostaidot, ratsastustaito, ratsastuksen opettaminen ja valmentaminen sekä yritystoiminta ja esimiestaidot.

Opiskelijamaksu: 1 500 euroa. Hakijoille järjestetään maksullinen soveltuvuuskoee.

PIRKANMAA

Ammatti-instituutti lisäkki, Osaran maaseutuopetusyksikkö

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrityttäjä

PK/YO	M	kk	120 ov	15.9.2008
-------	---	----	--------	-----------

Suuntautuminen: Kotieläin-, kone- ja talliyrittäjä

KYMENLAAKSO

Harjun oppimiskeskus

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Hevostenhoitaja

PK/YO	M	2 v	120 ov	16.5.2008	22.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Hevostenhoitaja

Tietoja valinnasta: Hakijoille järjestetään valintakoe viikolla 24.

Toteutus ja sisältö: Toteutetaan monimuotokoulutuksena. Lähiopetusviikkoja on 23. Muu opiskeluaika on itsenäistä opiskelua annettujen tehtävien perusteella. Opiskelijalla on oltava etäjaksoilla käytännön työskentely- tai työssäoppimispaikka. Keskeisiä opetus sisältöjä: hevosen käsittely, hoito ja ruokinta, talliympäristöstä huolehtiminen, hevospasvatus- ja hevosurheilutehtävissä toimiminen ja hevostalouden tuotantomuotojen arvioiminen. Valinnaisina opintoina ravivalmennus, kengitys, varustehuolto, hevospasvatus, hevosen täysihoitopalvelut ja hevosen käyttö matkailussa (hevosharrasteohjaaja).

Opiskelijamaksu: 130,50 euroa

Maatalousalan perustutkinto, hevostalouden koulutusohjelma, Ratsastuksenohjaaja

PK/YO	M	1 v	120 ov	15.4.2008	18.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ratsastuksenohjaaja

Tietoja valinnasta: Pääsyyvaatimuksena on alalle soveltuva koulutus. Hakijoille järjestetään valintakoe viikolla 19. Kokeeseen kutsutaan noin 20 henkilöä.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Lähiopetusviikkoja on 14. Muu opiskeluaika on itsenäistä opiskelua annettujen tehtävien perusteella. Tutkinto vastaa kansainvälisen ratsastuksenopettajan I-tasoa. Opiskelijalla on oltava etäopetusjaksoille käytännön työskentelypaikka. Opiskelijalta ei vaadita omaa kurssihevosta.

Opiskelijamaksu: 130,50 euroa

Ratsastuksenopettajan ammattitutkinto

PK	M	15 kk	40 ov	16.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Vähintään 20 vuoden ikä, työkokemus ratsastuskoulun opetustehtävistä, ratsastustaito helppo A ja alalle soveltuva työ- tai harjoittelupaikka. Etusija valinnoissa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

annetaan ratsastuksenohjaajatutkinnon suorittaneille. Valmistava koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Koulutus sisältää 14 viiden päivän pituista lähijaksoa ja näyttökokeen. Lähiopetusjaksoilla opiskelijalla on oltava mukanaan vähintään helppo A-tason kurssihevonen. Valintakoe 12.6.8.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon pakolliset osat ovat; hevostaidot, ratsastustaito, ratsastuksen opettaminen ja yritystoiminta.

Lisätietoja: Katri Korpi puh 0440 887 66.

Opiskelijamaksu: 1 300 euroa

Kouvolan seudun ammattiopisto, Luonnonvara Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrityttäjä

PK	M	2 v	120 ov	30.8.2008	12.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opiskelu toteutetaan monimuotokoulutuksena ja päiväopiskeluna. Lähiopetusta yksi päivä viikossa.

Lisätietoja: Lehtori Lea Ihalaiselta 040 358 7490.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa (tutkintomaksu).

Maatalouskoneasentajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Suuntautumisvaihtoehtoina: Karjalouskoneasentaja tai traktori- ja työkoneasentaja.

Lisätietoja: Lehtori Pentti Toivaselta puh. 040 358 7481, pentti.toivanen(at)ksao.fi.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Muuruvesi

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrityttäjä

PK	M	1 v	120 ov	31.8.2008	16.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Rakennusinvestointien suunnittelu ja rakentaminen, osatutkinto 40 ov
Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna (1–2 vk/kk). Koulutus soveltuu rakennusinvestointeja suunnitteleville maaseutuyrityttäjäille. Soveltuu myös sukupolvenvaihdosta suunnitteleville opiskelijoille (suoritetaan myös tutkinnon osa yrittäminen maaseutuympäristössä). Yritystälouden opintoja opiskelija voi suorittaa osittain tai kokonaan internetissä.

Lisätietoja: Kouluttaja Jari Nousiainen, puh. 044 785 3847, jari.nousiainen(at)sakky.fi tai toimistosiihteri Silja Huotari puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrityttäjä

PK	M	1 v	120 ov	5.9.2008	16.9.2008
----	---	-----	--------	----------	-----------

Suuntautuminen: Talous/kasvinviljely, osatutkinto 40 ov

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna (1–2 vk/kk). Koulutus soveltuu erityisesti maatalousalan käytännön kokemuksesta omaaville sukupolvenvaihdosta suunnitteleville opiskelijoille, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua jatkuvaan kokopäivä-koulutukseen. Yritystälouden opinnot opiskelija voi tehdä kokonaisuudessaan internetissä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koulutuksen keskeisenä sisältönä ovat maatalouden yritystalouden oppiaineet sekä kasvinviljelyn perusteet.

Lisätietoja: Kouluttaja Mika Mujunen, puh. 044 785 3802, mika.mujunen(at)sakky.fi tai toimistosihiteeri Silja Huotari puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK	M	2 v	120 ov	31.8.2008	16.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna (1–2 vk/kk). Koulutus soveltuu erityisesti maatalousalan käytännön kokemusta omaaville sukupolvenvaihdosta suunnitteleville opiskelijoille, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua jatkuvaan kokopäivä-koulutukseen. Yritystalouden opinnot opiskelija voi tehdä kokonaisuudessaan internetissä. Koulutuksen keskeisenä sisältönä ovat maatalouden yritystalouden oppiaineet sekä kasvinviljely, tekniikka, rakentaminen, maatilalan metsien hyödyntäminen sekä kotieläintuotanto henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaan.

Lisätietoja: Kouluttaja Jari Nousiainen, puh. 044 785 3847, jari.nousiainen(at)sakky.fi tai toimistosihiteeri Silja Huotari puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK	M	1 v	120 ov	5.9.2008	16.9.2008
----	---	-----	--------	----------	-----------

Suuntautuminen: Talous/juridiikka, osatutkinto 20 ov

Toteutus ja sisältö: Koulutus on lakiopinnot painotteinen maaseutuyrittäjäkoulutus. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna (1–2 vk/kk). Koulutus soveltuu erityisesti maatalousalan käytännön kokemusta omaaville sukupolvenvaihdosta suunnitteleville opiskelijoille, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua jatkuvaan kokopäiväkoulutukseen ja kaikille maatalouden juridiikasta kiinnostuneille (sisältää myös työ- ja ympäristöoikeutta). Yritystalouden opinnot opiskelija voi tehdä kokonaisuudessaan internetissä. Koulutuksen keskeisenä sisältönä ovat maatalouden yritystalouden oppiaineet sekä kasvinviljelyn perusteet.

Lisätietoja: Kouluttaja Mika Mujunen, puh. 044 785 3802, mika.mujunen(at)sakky.fi tai toimistosihiteeri Silja Huotari puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Karjatalouden ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	15.10.2008	3.11.2008
----	---	-----	-------	------------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-koulutuksena. Koulutuksessa voi suuntautua maatalouslomitajaksi tai karjatalousyrittäjäksi. Lähiopiskelupäiviä on n. 48 kpl (n. 4 pv/kk).

Lisätietoja: Kouluttaja Heljä Halonen, puh. 044 785 3804, helja.halonen(at)sakky.fi tai koulutusihiteeri Tuija Räsänen, puh. (017) 214 3829, tuija.rasanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Suomenjoki Maatalousalan perustutkinto, maatalousteknologian koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK	M	2 v	120 ov	31.8.2008	15.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Maatalousteknologian koulutusohjelman suorittanut opiskelija voi toimia maaseutuyrittäjänä, maatalouskoneurakoitsijana,

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

huoltokorjaamoyrittäjänä, maataloustarvikkekaupassa ja erilaisissa palvelutehtävissä. Koulutus toteutetaan tiiviissä yhteistyössä alan yrittäjien ja maahantuojien kanssa nykyaikaisella huolto- ja konekalustolla. Koulutus sopii mm. ammattiaan vaihtaville, aikaisempaa osaamistaan päivittävälle tai maaseutuyrittäjille. Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena, joka koostuu lähi- etä- ja työssäoppimisjaksoista.

Lisätietoja: Kouluttaja Jouko Markkanen, p. 044 785 4017, jouko.markkanen(at)sakky.fi tai toimistosihiteeri Merja Jokinen puh. 044 785 4000, merja.jokinen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Karjatalouden ammattitutkinto

PK	P/M	12 kk	40 ov	18.6.2008	15.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maatalouslomit

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu maatalouslomitajina työskenteleville tai lomitajiksi aikoville alan työkokemusta omaaville henkilöille. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon pakolliset osat: maatalouslomit. Valinnaiset osat (valitaan 2): lypsykarjatalous, sikatalous, hevostalous, erikoistunut nautanlihantuotanto, rehuntuotanto, yrittäjyys. Lähiopetusta on 3–4 pv/kk.

Lisätietoja: Liisa Antikainen, (017) 272 5705, liisa.antikainen(at)ysoo.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Karjatalouden ammattitutkinto

PK	P/M	12 kk	40 ov	18.6.2008	15.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Karjatalousyrittäjä

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu karjatalousyrittäjille tai karjatalousyrittäjiksi aikoville alan työkokemusta omaaville. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon pakolliset osat: tilan hoito ja kehittäminen. Valinnaiset osat (valitaan 2): lypsykarjatalous, sikatalous, hevostalous, erikoistunut nautanlihantuotanto, rehuntuotanto. Lähiopetusta on 3–4 pv/kk.

Lisätietoja: Liisa Antikainen, (017) 2725 705, liisa.antikainen(at)ysoo.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Kengityssepään ammattitutkinto

PK	P/M	16 kk	40 ov	18.6.2008	18.8.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on perustiedot olemassa ja käytännön kokemusta hevosen kengittämisestä useita vuosia. Hakijoita valittaessa on etua kengityksen peruskurssin suorittamisesta. Koulutukseen haetaan vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakulomake (lomake osoitteessa www.ysoo.fi). Pääsykoe.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-koulutuksena, jakautuen lähiopiskeluun n. 5 pv/kk (osin viikonloppuisin), etäopiskeluun ja itsenäiseen opiskeluun. Koulutuksessa opiskellaan: yrittäjätoimintaa ja hevostaloutta, markkinointia ja asiakaspalvelua, hevosen anatomiaa ja mekaniikkaa, tavallisia sairauksia ja niiden hoitoa, hevosen kengitystä, erilaisten materiaalien tuntemusta, perus- ja erikoiskenkien valmistamista Koulutuksen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

päätteeksi opiskelija suorittaa näytöt tutkinnon osista Hevostalous ja asiakaspalvelu, Hevosen tuntemus, Hevosengitys sekä Materiaalin tuntemus ja käsittely.

Lisätietoja: Jukka Kemiläinen, puh. 0500 947 600 tai jukka.kemilainen(at)ysao.fi.

Opiskelijamaksu: 550 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto Kitee, maaseutuopetus

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyritystä

PK/YO	P/M	2 v	120 ov	30.6.2008	8.9.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta 1–2 vk/kk Suuntautuminen eläintenhoitoon tai pelto-viljelyyn.

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Maatalous- ja puutarhaoppilaitos

Hevostenvalmentajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	25.7.2008	1.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakijoille järjestetään käytännön valintakoe hakuajan päätyttyä.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antavat Toini Immonen puh. 040 7122 616 ja

Sirpa Laakso puh. 040 5638 180.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyritystä

PK	M	120 ov	22.8.2008	1.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Suuntautumisvaihtoehdot: kotieläintuotanto, maatalouskoneet, pieneläimet tai maaseutumatkailu.

Lisätietoja: Leila Korpihalkola (014) 4690 237.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Karjatalouden ammattitutkinto

PK	M	15.9.2008 JH	22.9.2008
----	---	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Toteutus ja sisältö: Toteutuksen osiot: Lypsykarjatalous, sikatalous, rehuntuotanto, erikoistunut nautanlihantuotanto, maatalouslomitus, hevostalous, esimiehenä toimiminen, tilan hoito ja kehittäminen Lähiopetuspäiviä n. 3–5 pv/kk

Lisätietoja: (014) 4690 200/Pirkko Halkilahti.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Mehiläistarhaajan ammattitutkinto

PK	M	4.9.2008	15.9.2008
----	---	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu mehiläistarhausta harjoittaville ja lisäosaamista hankkiville alalla toimiville henkilöille.

Opiskelijamaksu: 150 euroa. Maksu sisältää tutkintomaksun 50,50 euroa.

Viljelijän ammattitutkinto

PK	M	26.9.2008 JH	1.10.2008
----	---	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva sisäänotto.

Toteutus ja sisältö: Tilan hoito ja kehittäminen (syyskaudella) sekä kasvinviljely (kevätkaudella). Lähiopetuspäiviä n. 5 pv/kk. Lisätietoja (014) 4690 200/likka Minkkinen.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

ETELÄ-POHJANMAA

Koulutuskeskus Sedu, Ilmajoki, Ilmajoentie

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyritystä

PK	M	2 v	120 ov	29.8.2008 JH	19.9.2008
----	---	-----	--------	--------------	-----------

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kannuksen yksikkö

Maatalousalan perustutkinto, turkistalouden koulutusohjelma, Turkistarhaaja

PK	M	3 v	120 ov	15.9.2008	6.10.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Oppisopimusopetus

Toteutus ja sisältö: Yrittäminen maaseutuympäristössä, turkistuotannon perusosaaminen, turkiseläintuotannossa toimiminen. Valinnaiset ammatilliset aineet: keinosiemennys ja jalostus, rakentaminen ja teknologia turkistuotannossa, turkiseläinrehun valmistus, muut kasvatettavat turkiseläimet.

Tarhaajamestarin erikoisammattitutkinto

PK	I/M	20 kk	20 ov	31.5.2008	4.8.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusselvitys: Turkistuotannon perustutkinto tai alan työökemusta 3–5 vuotta.

Toteutus ja sisältö: Turkistuotannon kehittäminen, ruokinnan optimointi, eläinten hyvinvoinnin edistäminen, esimiehenä toimiminen, yritystoiminta ja markkinointi /yritystä.

Opiskelijamaksu: 90,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Perhon yksikkö

Karjalouden ammattitutkinto

PK	P/M	2 v	17 ov	5.9.2008	17.9.2008
----	-----	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Lomitus

Toteutus ja sisältö: Monimuoto-opetus, sopii lomittajan tehtävissä toimiville ja lomitus-tehtäviin aikoville. Oppisopimustoimistojen kanssa 2–5 pv kurseina. Maatalouslomitus, lypsykarja ja sikatalous.

Opiskelijamaksu: 85,50 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Haapajärven ammattiopisto, Maa- ja metsätalousosasto

Karjalouden ammattitutkinto

PK/YO	M			3.9.2008	
-------	---	--	--	----------	--

Karjalouden ammattitutkinto

PK/YO	M			3.9.2008	
-------	---	--	--	----------	--

Suuntautuminen: Yrittäjä

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, lähiopetuspäiviä on 2 viikossa. Koulutus on tarkoitettu sukupolvenvaihdostiloille, joilla on tuotantosuuntana kotieläintalous. Pakollinen osa on tilan hoito ja kehittäminen, sen lisäksi on suoritettava kaksi valinnasta osaa; lypsykarjatalous, rehuntuotanto, sikatalous tai erikoistunut nauttilihantuotanto.

Viljelijän ammattitutkinto

PK/YO	M			3.9.2008	
-------	---	--	--	----------	--

Ruukin maaseutuopisto

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK	M	120 ov		8.9.2008	
----	---	--------	--	----------	--

Toteutus ja sisältö: Suuntautuminen: maatalous- tai hevostalouslyrittäminen. Keskeisiä opintoja: Kaikilla opiskelijoilla Yrittäminen maaseutuympäristössä, maatilatal.työt. Maatal. yrittämiseen suuntautuvilla lisäksi peltokasvien viljely, kotieläinte hoito ja maatalouskoneiden käyttö, huolto ja korjaus. Hevostalouslyrittämiseen suuntautuvilla puolestaan hevosten hoito, palveluyrittäminen, hevosen täyshoitopalvelut, erikoistunut kotiel.tuotanto (hevosvalmennus), kengityksen perusteet ja ravi/ratsastus. Lähijaksoja keskimäärin 5 pv/kk. Yleissivistävät opinnot suoritetaan nuorisosteen mukana, mikäli ei aiempaa toisen asteen tutkintoa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK	M	120 ov	JH		S
----	---	--------	----	--	---

Suuntautuminen: Maatilatalous ja hevostamkailu

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakijat haastatellaan. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaoo.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Karjalouden ammattitutkinto

AK	E		JH		S
----	---	--	----	--	---

Suuntautuminen: Karjalouslyrittäjä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu karjalouslyrittäjille tai yrittäjiksi aikoville. Pääsyvaatimuksena perustutkinto tai työkokemus. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaoo.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Hakijat haastatellaan ennen koulutukseen valintaa.

Toteutus ja sisältö: Opetus tapahtuu verkon kautta henkilökohtaisen oppimishajelman mukaan.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Karjalouden ammattitutkinto

AK	E		JH		S
----	---	--	----	--	---

Suuntautuminen: Karjalouslyrittäjä

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu karjalouslyrittäjille tai yrittäjiksi aikoville. Pääsyvaatimuksena perustutkinto tai työkokemus. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kaoo.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711. Hakijat haastatellaan ennen koulutukseen valintaa.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

Karjalouden ammattitutkinto

PK	M		JH		S
----	---	--	----	--	---

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Tervola

Maatalousalan perustutkinto, maatilatalouden koulutusohjelma, Maaseutuyrittäjä

PK/YO	M	120 ov	JH		1.8.2008
-------	---	--------	----	--	----------

Karjalouden ammattitutkinto

AK	M		JH		1.8.2008
----	---	--	----	--	----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PUUTARHALOUS

UUSIMAA

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Mäntsälä, Saaren kartano, luonnonvara- ja ympäristöala

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	25 kk	120 ov	31.5.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Ammatillisten opintojen sisältö: puutarhurin perustaidot, kasvihuonetuotanto, avomaatuotanto, puutarhatuotannon yritystoiminta, viljelytekniikan hallinta, erikoiskasvien tuotanto ja valinnaiset opinnot.

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha-kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	25 kk	120 ov	31.5.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Ammatillisten opintojen sisältö: puutarhurin perustaidot, asiakaspalvelu, myymälätyöskentely, yritystoiminta ja markkinointi, kukkasidonta, somistus, tekstaus, piirustus, vihersisustus tai koristelu.

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	25 kk	120 ov	31.5.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Ammatillisten opintojen sisältö: puutarhurin perustaidot, viheralueiden rakentaminen ja ylläpito, viheralueiden yritystoiminta, pihasuunnittelu, viheralueiden rakentamisen kivityöt ja valinnaiset opinnot.

Puistopuutarhurin ammattitutkinto

AK	M	12 kk	40 ov	31.8.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: kasvillisuusalueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito, ympäristörakentaminen, yrittäjyys. Tutkinnon suorittamiseksi vaaditaan kolmen (3) tutkinnon osan hyväksytyt näytöt. Koulutukseen sisältyy työjakso.

Viljelypuutarhurin ammattitutkinto

AK	M	12 kk	40 ov	31.8.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: pakollinen; sadonkorjuu ja jatkokäsittely, valinnaiset; avomaan kasvi tuotanto, kasvihuonetuotanto, luonnonmukainen tuotanto, tuotekehitys ja markkinointi, yritystoiminta tai yrittäjyys.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	L	90 vko	120 ov	30.5.2008	25.8.2008
-------	---	--------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Puutarhatalouden perustaidot 30ov, viherala 40 ov ja valinnaiset 20 ov
Tietoja valinnasta: Valinnat tehdään hakemuksen ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Opiskelupäivät oppilaitoksessa on klo 8–15.30. Opinnot koostuvat lähipäivistä, etä- ja työssäoppimisjaksoista.

VARSINAIS-SUOMI

Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Tuorla

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	15.5.2008	02.9.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha-kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	15.5.2008	02.9.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	15.5.2008	02.9.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Floristin ammattitutkinto

AK	M	2 v	75 ov	16.5.2008	8.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Valintakoe.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Floristin ammattitutkinto

AK	M	14 kk	40 ov	16.5.2008	8.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Valintakoe.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Puistopuutarhurin ammattitutkinto

AK	M	13 kk	40 ov	30.5.2008	19.8.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Viinintuotannon ammattitutkinto

AK	M	12 kk	25 ov	20.10.2008	21.11.2008
----	---	-------	-------	------------	------------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Kokemäki Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutus- ohjelma, Puutarhuri

PK	M	120 ov	13.6.2008	11.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vähintään 25 v ikä.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus.

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	120 ov	13.6.2008	11.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vähintään 25 vuoden ikä.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus.

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha- kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	120 ov	13.6.2008	11.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vähintään 25 v ikä.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus.

Floristin ammattitutkinto

AK	P/M	1,5 v	80 op	27.6.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Puutarhuriin perustutkinto tai ammatillinen tutkinto sekä vaadittavat työelämätaidot alalta.

Toteutus ja sisältö: Asiakaspalvelu ja markkinointi, kukkasidonta ja tilakoristelu, valinnaisena vihersisustus tai yrittäjyys. Mahdollisuus asuntolapaikkaan maksullisena.

Opiskelijamaksu: 380 euroa

Puistopuutarhurin ammattitutkinto

AK	M	1 v		1.8.2008	1.9.2008
----	---	-----	--	----------	----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Aikaisempaan tutkintona puutarhatalouden perustutkinto tai työkokemusta viheralalta vähintään 4 vuotta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: kasvillisuusalueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito, yritystoiminta/yrityttäjäyys. Tutkinnon suorittamiseksi vaaditaan kolmen (3) tutkinnon hyväksytyt näytöt. Koulutukseen sisältyy 5 kuukauden työjakso. Opiskelu edellyttää kokopäivätoimista opiskelua.

Opiskelijamaksu: 250 euroa. Näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PIRKANMAA

Ahlmanin ammattiopisto

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutus- ohjelma, Puutarhuri

PK	M	120 ov		10.9.2008
----	---	--------	--	-----------

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha- kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	120 ov		15.9.2008
-------	---	--------	--	-----------

KYMENLAAKSO

Harjun oppimiskeskus

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha- kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2 v	120 ov	22.8.2008	22.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta viikon jaksossa 23 ov, etäopiskelua 35 ov ja työssäoppimista 20 ov. Koulutukseen kuuluu näyttökokeet, jotka järjestetään I. lukuvuoden lopussa ja opintojen päättyessä. Keskeisiä perussisältöjä: puutarhurin perustaidot, kukka- ja puutarhakaupan asiakaspalvelu, myymälätyöskentely, kukka- ja puutarhakaupan yritystoiminta ja markkinointi. Sekä valinnaisina mm. kukkasidonta, koristelu, näyttely- ja messutoiminta, somistus, tekstaus, piirtäminen, viherkasvit ja -sisustus. Koulutusta järjestetään myös Nosterahoitteisena ja se soveltuu myös oppisopimusopiskelijoille.

Opiskelijamaksu: 130,50 euroa

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutus- ohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2 v	120 ov	22.8.2008	22.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta viikon jaksossa 24 ov, etäopiskelua 38 ov ja työssäoppimista 16 ov. Koulutukseen kuuluu näyttökokeet, jotka järjestetään I. vuoden lopussa ja opintojen päättyessä. Keskeisiä opetussisältöjä: puutarhurin perustaidot, viheralueiden rakentaminen, viheralueiden ylläpito, viheralan yritystoiminta sekä valinnaisina mm. piha- ja vihersuunnittelu, viherrakentamisen kiviyöt, hautuumaiden hoito, luonnonmukainen viherrakentaminen, kukkasidonta ja koristelu. Koulutusta järjestetään myös Nosterahoituksena ja se soveltuu myös oppisopimusopiskelijoille.

Opiskelijamaksu: 130,50 euroa

ETELÄ-SAVO

Etelä-Savon ammattiopisto, Otavan koulutila

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarha- kaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	19.6.2008	12.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka jakautuu keskimäärin periaatteella 2 lähiviikkoa/2 etäviikkoa kuukaudessa. Työssäoppimista 29 ov. Työssäoppimajakset eivät noudata monimuotoperiaatetta. Puutarhurin perustaidot mm.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

koristekasvit, kasvioppi, viherrakentaminen, kasvihuoneviljely, avomaaviljely, kukkasidonta, markkinointi. Kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelmassa keskeisiä opintokokonaisuuksia ovat markkinointi, yritystalous, asiakaspalvelu, kukkasidonta ja koristelu.

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	19.6.2008	12.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka jakautuu keskim. periaatteella 2 lähiviikkoa/2 etäviikkoa kuukaudessa. Työssäoppimista 23 ov. Työssäoppimisjaksoit eivät noudata monimuotoperiaatetta. Puutarhurin perustaidot mm. koristekasvit, kasvioppi, viherrakentaminen, kasvihuoneviljely, avomaaviljely, kukkasidonta, markkinointi. Puutarhatuotannon koulutusohjelmassa keskeisiä opintokokonaisuuksia ovat kasvihuoneviljely, avomaaviljely, kasviuotanto ja kasvinsuojelu.

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	2,5 v	120 ov	19.6.2008	12.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka jakautuu keskimäärin periaatteella 2 lähiviikkoa/2 etäviikkoa kuukaudessa. Työssäoppimista 25 ov. Työssäoppimisjaksoit eivät noudata monimuotoperiaatetta. Puutarhurin perustaidot mm. koristekasvit, kasvioppi, viherrakentaminen, kasvihuoneviljely, avomaaviljely, kukkasidonta, markkinointi. Viheralan koulutusohjelmassa keskeisiä opintokokonaisuuksia ovat viherrakentaminen, viheralueiden ylläpito, koristekasvien käyttö ja vihersuunnittelu.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Muuruvesi

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	2 v	120 ov	6.6.2008	1.9.2008
----	---	-----	--------	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna sisältäen viikon mittaisia lähiopiskelujaksoja oppilaitoksella, ohjattua etäopiskelua ja työssäoppimista alan yrityksissä. Lähiopiskeluvuikkoja on noin 35.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Liisa Kääriäinen, puh. 044 785 3842, liisa.kaariainen(at)sakky.fi tai toimistos sihteeri Silja Huotari, puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Puutarhatalouden perustutkinto, kukka- ja puutarhakaupan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	2 v	120 ov	6.6.2008	1.9.2008
----	---	-----	--------	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna sisältäen viikon mittaisia lähiopiskelujaksoja oppilaitoksella, ohjattua etäopiskelua ja työssäoppimista alan yrityksissä. Lähiopiskeluvuikkoja on noin 35.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Liisa Kääriäinen, puh. 044 785 3842, liisa.kaariainen(at)sakky.fi tai toimistos sihteeri Silja Huotari, puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	2 v	120 ov	6.6.2008	1.9.2008
----	---	-----	--------	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna sisältäen viikon mittaisia lähiopiskelujaksoja oppilaitoksella, ohjattua etäopiskelua ja työssäoppimista alan yrityksissä. Lähiopiskeluvuikkoja on noin 35.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Liisa Kääriäinen, puh. 044 785 3842, liisa.kaariainen(at)sakky.fi tai toimistos sihteeri Silja Huotari, puh. (017) 214 3800, silja.huotari(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	1 v	120 ov	6.6.2008	1.9.2008
----	---	-----	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Piharakentaminen, osatutkinto 40 ov

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon osatutkintoon valmistava koulutus. Koulutus on piharakentamiseen painottunut. Tutkinnon osat: Viheralueiden rakentaminen, Viheralueiden ylläpito ja Viheralan yritystoiminta.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Liisa Kääriäinen, puh. 044 785 3842, liisa.kaariainen(at)sakky.fi tai lehtori Sirpa Valtonen, puh. 044 785 3844, sirpa.valtonen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Maatalous- ja puutarhaoppilaitos

Floristin ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	31.7.2008	1.9.2008
----	-----	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Vapaamuotoinen hakemus toimitetaan oppilaitokseen 31.7.2008 mennessä. Pääsyvaatimuksena on puutarhatalouden perustutkinto. Lisätietoja antaa Sirpa Laakso puh. 040 563 8180.

Toteutus ja sisältö: Floristin ammattitutkintoon valmistava koulutus koostuu lähiopetuksesta ja etäopiskelusta. Lähiopetusvuikkoja on 18 ov ja työssäoppimista 17 ov. Koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu aikuisille.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Haapaveden ammattiopisto

Puutarhatalouden perustutkinto, puutarhatuotannon koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	M	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan puutarhatalouden perustutkintojen perusteiden mukaisesti.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Oulun seudun ammattiopisto, Kempeleen yksikkö

Floristin ammattitutkinto

PK	M	45 ov	15.5.2008	8.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK	P/M	120 ov	30.6.2008	S
----	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakijat haastatellaan. Hakijoilla on valittavana joko kukka- ja puutarhakaupan tai viheralan osaamisala. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.ka.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Luonto- ja ympäristöala Puutarhatalouden perustutkinto, viheralan koulutusohjelma, Puutarhuri

PK/YO	M	120 ov	9.5.2008	11.8.2008
-------	---	--------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opinnoissa onnistuminen edellyttää alan peruskoulutusta tai työelämässä hankittuja vastaavia tietoja.

Lisätietoja antaa Salla Kananen p. 020 798 4523.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KALATALOUS

VARSINAIS-SUOMI

Suomen kalatalous- ja ympäristöinstituutti

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalastuksenohjaaja

PK	M	2 v	120 ov	JH	25.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalastaja

PK	M	2 v	120 ov	JH	25.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalanjalostaja

PK	M	2 v	120 ov	FJH	25.8.2008
----	---	-----	--------	-----	-----------

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalanviljelijä

PK	M	2 v	120 ov		25.8.2008
----	---	-----	--------	--	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kalanviljelijän ammattitutkinto

PK	M	1		JH	25.8.2008
----	---	---	--	----	-----------

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, Luonnonvara- ja ympäristöala

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalanjalostaja

PK/YO	P/M	3 v	120 ov	31.5.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalastuksenohjaaja

PK/YO	P/M	3 v	120 ov	31.5.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Kalanjalostajan ammattitutkinto

PK	I/M	16 kk	20 ov	4.8.2008	18.8.2008
----	-----	-------	-------	----------	-----------

Kalastusoppaan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	9.5.2008	18.8.2008
----	-----	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Opintoja voi suorittaa yhdessä erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinnon kanssa

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus – Vasa vuxenutbildningscenter

Kalastusoppaan ammattitutkinto

PK/YO	M	40 ov	18.8.2008	6.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto sopii sinulle, erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinnon, muun vastaavan koulutuksen suorittanut tai sinulla on aiempaa kokemusta alalta. Luemme eduksi palveluhenkisyys, kielitaidon, alakohtaisen osaamisen. Hakulomakkeen voit täyttää www.vakk.fi/sivuillamme.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on monimuoto-opiskelua, johon sisältyy lähi- ja etäopetusta. Lähiopiskelu sijoittuu alan luonteen ja rytmin mukaisesti iltoihin ja viikonloppuihin.

Lisätietoja: Jukka Vaaraniemi, puh.040 527 8718 tai

Samuli Kaivonen, puh. 040 5543 495.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Simo

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalanviljelijä

PK/YO	M	120 ov	JH	1.8.2008
-------	---	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta. Lisätietoja antaa Esa Rasta puh. 010 383 4449 tai sähköpostilla [rastas\(at\)lappia.fi](mailto:rastas(at)lappia.fi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen kesto määritellään jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalanjalostaja

PK/YO	M	120 ov	JH	1.8.2008
-------	---	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen kesto määritellään jokaiselle henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalastaja

PK/YO	M	120 ov	JH	1.8.2008
-------	---	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen kesto määritellään jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalatalouden perustutkinto, kalatalouden koulutusohjelma, Kalastuksenohjaaja

PK/YO	M	120 ov	JH	1.8.2008
-------	---	--------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen kesto määritellään jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalanjalostajan ammattitutkinto

AK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalanviljelijän ammattitutkinto

AK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kalastusoppaan ammattitutkinto

AK	M	JH	1.8.2008
----	---	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Esa Rastas puh. 010 383 4449 tai esa.rastas(at)lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

METSÄTALOUS

KANTA-HÄME

Forssan ammatti-instituutti, Liesjärven toimipiste

Metsäsestarin erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	JH	11.8.2008
-------	-----	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Luonnonvara-alan peruskoulutus/alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Toteutetaan monimuoto-opetuksena. Opetus sisältää runsaasti käytännön työprojekteja. Koulutussisällöt: Metsien monikäyttö (erityisesti hirsirakentaminen), metsäluonnonhoito, metsien käsittely, työn suunnittelu ja toteutus, asiakaspalvelu ja vuorovaikutustaidot.

Opiskelijamaksu: 300,50 euroa

KYMENLAAKSO

Kouvolan seudun ammattiopisto, Luonnonvara Metsäalan perustutkinto, metsien monikäytön koulutusohjelma, Metsäluonnonhoitaja

PK	M	2 v	120 ov	30.8.2008	12.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opiskelu toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Lehtori Heikki Sarvikivi, puh. 040 358 7445

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa (tutkintomaksu).

Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto

PK	M	1 v	15.8.2008	1.9.2008
----	---	-----	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Lehtori Heikki Sarvikivi, puh. 040 358 7445

ETELÄ-SAVO

Pieksämäen ammattiopisto, metsätalous

Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto

PK/YO	M	12 kk	40 ov	29.8.2008
-------	---	-------	-------	-----------

Opiskelumaksu: 120 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, Luonnonvara- ja ympäristöala

Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto

PK	P	15 kk	700 h	3.10.2008	17.10.2008
----	---	-------	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan metsänomistajia tai metsäasioista muuten kiinnostuneita Juvalta ja Juvan ympäristöstä. Opiskelijat valitaan hakemusten perusteella, mahdollisesti valintahaastattelu.

Toteutus ja sisältö: Opetuskokonaisuudet: 1. Metsänhoito ja käyttö, 2. Metsätalouden toimintaympäristö, 3. Metsätalousyrittäjänä toimiminen, 4. Markkinointi, 5. Metsäta-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

lousyrityksen taloushallinto, 6. Yritystoiminta ja yhteiskunta. Henkilökohtaista ohjausta 3 pv/osallistuja. Opetus toteutetaan päiväopetuksena. Opetuksen pääpaino käytännön valmiuksien antamisessa ja toteutetaan enimmäkseen maastossa.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Toivala

Metsäalan perustutkinto, metsätalouden koulutusohjelma, Metsuri- metsäpalvelujen tuottaja

PK	P/M	4 kk	120 ov	6.6.2008	8.9.2008
----	-----	------	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Hirsirakentaminen, osatutkinto 15 ov

Toteutus ja sisältö: Käytännönläheistä aikuiskoulutusta hirsirakenteiden teosta ja suunnittelusta sekä rakennuspuiden hankinnasta. Päämääränä on oikeiden ja turvallisten työtapojen oppiminen sekä laadukkaiden hirsirakenteiden tekeminen. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on kokemusta rakentamisesta ja moottorisahan käytöstä. Opintososiaalisin etuuksiin kuuluvat maksuton majoitus ja ruokailut lähijaksojen aikana. Myös tarvittavat turvavarusteet ja työvälineet saa oppilaitokselta käyttöön lähiopiskelujaksojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Ari Puustinen, puh. 044 785 4130, ari.puustinen(at)sakky.fi ja toimistos sihteeri Sirpa Partanen, puh. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	6.6.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Metsäkoneenkuljettajakoulutuksen jälkeen voit toimia koneellisen puunkorjuun (lähikuljetus) työntekijänä tai yrittäjänä. Työpaikkoja tarjoavat metsäkonealan yrittäjät puutavaran valmistukseen ja kuljetukseen, metsänhoitoon tai koneelliseen metsänparannukseen liittyvissä tehtävissä. Koulutus sopii mm. ammattiaan vaihtaville, aikaisempaa osaamistaan päivittävillä tai maaseutuyrittäjille. Metsäkoneenkuljettajan koulutus tapahtuu Toivalassa nykyaikaisella konekalustolla uusissa koulutustiloissa.

Lisätietoja: Kouluttaja Markku Kekkonen, p. 044 785 4125, markku.kekkonen(at)sakky.fi ja toimistos sihteeri Sirpa Partanen, p. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto Kitee, maaseutuopetus

Metsäalan perustutkinto, metsätalouden koulutusohjelma, Metsuri

PK/YO	P/M	2 v	120 ov	30.6.2008	8.9.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta 1 vk/kk, etäopetuksessa käytetään internetissä toimivaa oppimisympäristöä. Metsien hoito, monikäyttö ja ympäristöhoito.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Pohjois-Karjalan ammattiopisto Valtimo

Metsäalan perustutkinto, metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma, Metsäkoneenkuljettaja

PK	L	9 kk	120 ov	13.6.2008	18.8.2008
----	---	------	--------	-----------	-----------

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Metsäoppilaitos

Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto

PK	L	37 ov	20.10.2008	24.11.2008
----	---	-------	------------	------------

Suuntautuminen: Energiapuun korjuukoneet

Lisätietoja: koulutuksesta antaa Hannu Mäkinen puh, 0400 137 315.

Opiskelijamaksu: 140 euroa. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Metsäkoneenkuljettajan erikoisammattitutkinto

AK	P	7 kk	9.6.2008	S
----	---	------	----------	---

Suuntautuminen: Metsäkoneyrityksen toimihenkilökoulutus

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena metsätalousinsinööri (AMK) tutkinto tai muu soveltuva metsäalan koulutus. Koulutus on metsäkoneenkuljettajan erikoisammattitutkintoon valmistavaa koulutusta.

Toteutus ja sisältö: Pääpaino koulutuksessa on koneellisessa puunkorjuussa. Koulutus pitää sisällään myös harjoittelujakson metsäkoneyrityksissä. Koulutus antaa valmiuksia työskennellä metsäkoneyritysten työnjohto- ja toimihenkilötehtävissä. Koneyrittäjät ja metsätalouden toimijat ovat vahvasti mukana opetuksen sisällön suunnittelussa.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa Ari Salmela puh. 040 579 0762.

Opiskelijamaksu: 140 euroa. Tutkintomaksu (Opetushallitus) 50,50 euroa.

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Kolkanlahti

Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto

PK	M	11.8.2008	21.8.2008
----	---	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu yli 20-vuotiaille, ammatillinen maa- ja metsätalouden peruskoulutus katsotaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Maksu sisältää tutkintomaksun 50,50 euroa.

Opiskelijamaksu: 150 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala

Bioenergia-alan ammattitutkinto

PK	M	13.9.2008	27.10.2008
----	---	-----------	------------

Toteutus ja sisältö: Maksu sisältää tutkintomaksun 50,50 euroa.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA

Oulun seudun ammattiopisto, Muhoksen yksikkö

Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto

PK/YO	M	40 ov	8.8.2008	25.8.2008
-------	---	-------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Puutavaran koneellinen hakkuu tai metsäkuljetus. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona ja toteutetaan myös oppisopimuksena.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Keminmaa

Metsäalan perustutkinto, metsien monikäytön koulutusohjelma, Metsäluonnonhoitaja

PK/YO	M	120 ov	JH1.8.2008
-------	---	--------	------------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, hakulomakkeita saa oppilaitoksesta.

Lisätietoja: Ulla Miettunen puh. 010 383 4352 tai ulla.miettunen(at)lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lapin ammattiopisto, Luonto- ja ympäristöala

Metsäalan perustutkinto, metsäkoneenkuljetuksen koulutusohjelma, Metsäkoneenkuljettaja

PK/YO	M	120 ov	S
-------	---	--------	---

LUONTO- JA YMPÄRISTÖALA

UUSIMAA

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Mäntsälä, Saaren kartano, luonnonvara- ja ympäristöala

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

PK/YO	M	24 kk	120 ov	20.6.2008	S
-------	---	-------	--------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Luonto- ja ympäristöalan perustaidot, luontoyrittäminen, luonto-opastus ja -matkailu, ulkoilureittien suunnittelu ja rakentaminen, opastuksen erityistaidot mm. retkivaellus- ja luistelu, melonnan ja kumiveneen ohjaus, vetovarjon ja käysitoimen ohjaus, seikkailutoiminta, lumikenkä- ja jäätikkövaellus. Koulutukseen sisältyy vähintään 5 kuukauden työjakso.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

AK	M	11 kk	40 ov	20.6.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: asiakaspalvelu ja vuorovaikutustaidot, erätaidot ja turvallisuus, luonnon tuntemus ja ympäristötietous, ammattinharjoittaminen ja yrittäjyys.

Siikaranta-opisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	P/M			5.5.2008
----	-----	--	--	----------

VARSINAIS-SUOMI

Suomen kalatalous- ja ympäristöinstituutti

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

PK	M	2 v	120 ov	JH	25.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

KANTA-HÄME

Eerikkilän Urheiluopisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

AK	P/M	1 v	49 ov	JH	18.8.2008
----	-----	-----	-------	----	-----------

Suuntautuminen: Valmentaa erä- ja luonto-oppaan ammattitutkintoon

Tietoja valinnasta: Sisältää tutkintokokeen. Majoituksesta ja ruokailusta lisäkustannuksia.

Toteutus ja sisältö: 49 opintoviikkoa sisältäen yhteensä 1 960 tuntia, joista lähiopetusta on 1 420 tuntia ja loput etäopetusta. Lähijaksot pääsääntöisesti ma–pe. Erätaidot: retken suunnittelu, suunnistus, leirytyminen, varusteet, ruoka, perinne, liikkuminen, säädökset, opettaminen, ensiapu ja pelastuspalvelu. Asiakaspalvelu: käyttäytyminen, tilanteiden hallinta, johtaminen, esiintyminen, ohjelmopalvelut. Luonnon tuntemus: kasvit, sienet, eläimet, maalajit, metsänhoito, metsästys ja kalastus, hyötykasvit, virkistyskäyttö, sää sekä porotalous. Luonnon suojeleminen: ekologia, suojelealueet, uhanalaiset lajit, ympäristönsuojelu.

Opiskelijamaksu: 640 euroa

PIRKANMAA

Ahlmanin ammattiopisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK/YO	M		60 ov	5.9.2008
-------	---	--	-------	----------

Ammatti-instituutti lisäkki, Osaran maaseutuopetusyksikkö

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

PK/YO	M		120 ov	8.9.2008
-------	---	--	--------	----------

Suuntautuminen: Yrittäjä, keruutuotteet, luonnonmateriaalit

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Karkun evankelinen opisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	M	45 ov	31.7.2007 JH	11.8.2008
----	---	-------	--------------	-----------

Suuntautuminen: Verkko-oppimisympäristö

Tietoja valinnasta: Eräoppaaksi työn ohessa -koulutus soveltuu hyvin jo luontomatkailun parissa toimiville osaajille, mutta se ei ole edellytys kurssille osallistumiseen, kiinnostus luontomatkailuun riittää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus mahdollistaa erä- ja luonto-oppaaksi opiskelun ja ammattitutkinnon suorittamisen työn ohessa. Koulutuksen aikataulu ja henkilökohtainen opinto-suunnitelma (HOPS) sovitetaan kunkin opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Teoriaopintojen lisäksi koulutusohjelmaan sisältyy teoretietojen soveltamista käytäntöön useilla retkillä eri vuodenaikoina. Työharjoittelussa huomioidaan opiskelijan mahdollinen aikaisempi työkokemus. Työssöppimispaikat valitaan kunkin tarpeiden mukaisesti.

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	M	70 ov	31.7.2007 JH	11.8.2008
----	---	-------	--------------	-----------

Toteutus ja sisältö: Erä- ja luonto-opaskoulutus mahdollistaa toimimisen eräoppaana, luontomatkailun asiantuntijana ja luontomatkailuyrittäjänä. Kurssi antaa valmiudet suorittaa erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto. Eräkarkulla on tutkinnon vastaanotto-oikeus. Koulutuksen sisältöä: yrityskoulutus, liiketoimintasuunnitelman teko, linnut, kalat, kasvit, luonnossa tapahtuvaa opiskelua, kesä- ja talviretkeily (3 pitkää retkeä), ensiapukoulutus (EAT-2), eräperinteet, kättentaidot, puukon ja sarvitoiden tekoa, vuokraveneen kuljettajan tutkinto, metsästäjäutkinto, hygieniaopassi.

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, luonnonvara- ja ympäristöala

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	9.5.2008	18.8.2008
----	-----	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Käytännölläheinen ammattitutkintoon valmistava koulutus, suoritetaan näytöin koulutuksen aikana

Tietoja valinnasta: opiskelijat valitaan hakemusten ja valintahaastattelun perusteella. Hakijoilta vaaditaan erä- ja luonto-oppaan työn edellyttämä fyysinen kunto ja terveys (pyydettyä esitettävä selvitys terveydentilasta) sekä uimataito. Hakijalle luetaan eduksi peruskielitaito sekä alan harrastustoiminta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päivä- /monimuoto-opetuksena Savonlinnassa. Kurssiin sisältyy mm. 2 erillistä työharjoittelujaksoa, runsaasti käytännön harjoituksia eri vuodenaikoina pääasiassa oppilaitoksen lähiympäristössä sekä opintokäyntejä alalla toimiviin yrityksiin. Kurssin suunnitelmassa mm. Lapin tunturivaellus talvella, retkeily Viron Lahemaan kansallispuistoon, joki-/koskimelontaa ja syysvaellus Pohjois-Karjalassa. Kurssin aikana suoritetaan mm. vuokraveneen kuljettajatutkinto, hygieniaopassi ja metsästäjäutkinto, Englannin tähtiluokituksen mukainen melontakurssi.

Opiskelijamaksu: 240 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Suonenjoki Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.5.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Luonto- ja hevosmatkailu

Soveltuvuuskoee järjestetään kesäkuussa 2008, kokeeseen kutsutaan kirjeitse.

Toteutus ja sisältö: Luonto- ja hevosmatkailukoulutus antaa monipuoliset eväät toimia matkailuyrityksissä vaellusratsastuksen ohjaajana, hevosmatkailupalvelujen tuottajana, luonto-oppaana tai itsenäisenä luontomatkailuyrittäjänä. Koulutus soveltuu kaikille hevosista ja luontomatkailusta kiinnostuneille. Se sopii myös lisäkoulutukseksi jo alalla toimiville yrittäjille. Opintososiaalisin etuiksiin kuuluvat maksuton majoitus ja ruokailut lähijaksojen aikana.

Lisätietoja: Kouluttaja Anu Huttunen, puh. 044 785 4026, anu.huttunen(at)sakky.fi tai toimistosihteer Merja Jokinen, puh. 044 785 4000, merja.jokinen(at)sakky.fi.

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Toivala Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, ympäristöalan koulutusohjelma, Ympäristöhoitaja

YO/AK	P/M	2 v	120 ov	6.6.2008	25.8.2008
-------	-----	-----	--------	----------	-----------

Suuntautuminen: Maa-ainesten otto, maaperän hoito ja kunnostus

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet toimia jätehuollon, kierrätyksen, vesistöjen ja elinympäristöjen kunnostuksen ja hoidon tai vesihuollon tehtävissä yrityksissä, kunnissa tai muissa organisaatioissa. Opinnoissa voi erikoistua myös ulkoilureittien suunnitteluun ja rakentamiseen. Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena, joka koostuu lähi-, etä- ja työssäoppimisjaksoista. Tutkinto suoritetaan näytöillä työssäoppimispaikoilla.

Lisätietoja: Kouluttaja Sirkka Patrikainen, p. 044 785 4171, sirkka.patrikainen(at)sakky.fi tai toimistosihteer Sirpa Partanen, p. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

YO/AK	P/M	2 v	120 ov	6.6.2008	1.9.2008
-------	-----	-----	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Luonto- ja erämatkailu

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Matkailupainotteisessa luontoyrittäjäkoulutuksessa sukelletaan luontomatkailun monipuoliseen maailmaan. Käytännölläheisessä koulutuksessa tulevat tutuiksi luonnon monimuotoisuus ja ympäröivän luonnon antamat matkailulliset mahdollisuudet. Monipuolinen yhteistyöverkostomme Tahkon, Kuopion, Pohjois-Savon sekä Lapin alueella mahdollistaa sinulle harjoittelumahdollisuuden opintojen aikana sekä mahdollisen työllistymisen niiden jälkeen.

Lisätietoja: Kouluttaja Arja Hytönen, puh. 044 785 4101, arja.hytonen(at)sakky.fi tai toimistosihteer Sirpa Partanen, puh. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

YO/AK	M	1,5 v	40 ov	5.9.2008	1.10.2008
-------	---	-------	-------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiuksia toimia luonnonläheisissä opastus- ja ohjelmopalvelutehtävissä. Eräoppaalla on koulutuksen jälkeen hyvät erä- ja opastustaidot, vankka ammatin edellyttämä luonnontuntemus sekä perustiedot yrittäjyydestä ja asiakaspalvelusta. Eräopas voi toimia itsenäisenä yrittäjänä tai hakeutua luonto- ja ohjelmopalveluyrityksen palvelukseen jatkuvasti kasvavalla luontomatkailualalla. Valmistava koulutus soveltuu kaikille luontomatkailusta kiinnostuneille. Se sopii myös lisäkoulutukseksi jo alalla toimiville yrittäjille. Koulutus koostuu lähi-, etä- ja työssäoppimisjaksoista.

Lisätietoja: Kouluttaja Juha Tarvainen, puh. 044 785 4029, juha.tarvainen(at)sakky.fi ja toimistos sihteeri Sirpa Partanen, puh. 044 785 4105, sirpa.partanen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 250 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto-Pohjois-Karjalan Opisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	L	42 vko	42 ov	9.6.2008	4.8.2008
----	---	--------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Luonto- ja ohjelmopalvelumatkailun opastehtäviin valmentava koulutus
Tietoja valinnasta: Valintakoe järjestetään 16.6.2008.

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Maatalous- ja puutarhaoppilaitos

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	1.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Vapamuotoiset hakemukset toimitettava oppilaitokseen 1.8.2008 mennessä.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus koostuu lähiopetuksesta ja etäopiskelusta. Tutkinto suoritetaan näytöin. Lähiopetuspäiviä on 75. Koulutus on ensisijaisesti tarkoitettu aikuisille. Tähän ryhmään otetaan mukaan myös oppisopimusopiskelijoita, jotka suorittavat erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinnon näytöin.

Lisätietoja: Vuokko Liimatta puh. 0400 610 813 ja Sirpa Laakso puh. 040 563 8180.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Karstulan evankelinen opisto

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	200 pv	40 ov	15.8.2008	25.8.2008
-------	-----	--------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Käytännönläheistä luonnossa ja luonnolta oppimista

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena lukion suorittaminen tai peruskoulun lisäksi muu soveltuva lisäkoulutus ja työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Monipuolinen Erä- ja luonto- oppaan ammattitutkintoon valmistava koulutus, jossa painotetaan mahdollista sisällyttää avoimen yliopiston opintoja. Koulutus on käytännönläheistä, paljon luonnossa ja luonnolta oppimista. Koulutuksen aikana tutustutaan monipuolisesti luonto- ja elämysmatkailun eri osa-alueisiin.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Kolkanlahti

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	M			18.6.2008	25.8.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valinta hakemusten ja haastattelujen perusteella. Valintahaastattelu hakupapereiden perusteella kutsuville.

Opiskelijamaksu: 315 euroa

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala

Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, ympäristöalan koulutusohjelma, Ympäristöhoitaja

PK	M	2 v	120 ov	11.8.2008	18.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ympäristöalan koulutus soveltuu erityisen hyvin jo työkokemusta omaaville henkilöille, jotka suuntaavat ympäristöalan tehtäviin erilaisiin organisaatioihin. Koulutuksessa painotetaan ympäristöalan kehityssuuntaa sekä niihin liittyviä käytännön työtaitoja.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, luontoalan koulutusohjelma, Luontoyrittäjä

PK	P/M	120 ov		JHS
----	-----	--------	--	-----

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakijat haastatellaan. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuisokoulutus tai tilata koulutussihteeriltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Toteutus ja sisältö: Opinnat painottuvat hevosmatkailuun.

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

PK	P/M			22.8.2008	1.9.2008
----	-----	--	--	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuisokoulutus tai pyytää koulutussihteeriltä puh. 61656602. Laita liitteeksi tietoja kielitaidostasi, EA-koulutuksestasi, henkilökohtaisista opiskelutavoitteistasi, harrastuksistasi tai muista asioista jotka tukevat hakemustasi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää teoriaa ja käytäntöä sisällä ja ulkona. Opiskelu on erittäin sosiaalista. Maastojaksot vaihtelevat päivästä viikkoon.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Muonio

Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto

YO/AK	M	12 kk	50 ov	31.5.2008	12.8.2008
-------	---	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Opastus- ja ohjelmapalveluissa toimiminen

Tietoja valinnasta: Valintaperusteita: ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto, työkokemus, luontoon, retkeilyyn ja liikuntaan liittyvät harrastukset, maastossa liikkumiseen ja yöpymiseen tarvittava fyysinen ja psyykinen kunto, halu asiakaspalveluun

Toteutus ja sisältö: Koulutuspaikka on Ammattiopisto Lappian Muonion toimipaikka. Opiskelu on päätoimista ja sisältää sekä teoriaa että käytäntöä. Käytännön opiskelu tapahtuu pääosin Tunturi-Lapin alueella (Ylläs-Pallas-Hetta-Kilpisjärvi). Opetus tapahtuu pääsääntöisesti klo 8–16 välillä, mutta koulutusta on myös (yöllä), iltaisin ja viikonloppuisin. Pisimmät yhtäjaksoiset maasto-osuudet ovat viikon mittaisia. Työssäoppiminen: joulukuussa ja helmikuussa.

Lisätietoja: Veli-Pekka Kurki 010 383 4287 tai veli-pekka.kurki(at)lappia.fi. Hakulomake saa oppilaitoksesta tai oppilaitoksen kotisivulta www.lappia.fi.

Opiskelijamaksu: 200,50 euroa

Lapin ammattiopisto, Luonto- ja ympäristöala Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto, ympäristöalan koulutusohjelma, Ympäristöhoitaja

PK/YO	M	120 ov	S
-------	---	--------	---

MUU LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALAN KOULUTUS

VARSINAIS-SUOMI

Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Paimio

Eläintenhoitajan ammattitutkinto

YO/AK	L	1 v	46 ov	31.5.2008	20.10.2008
-------	---	-----	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Tarhaeläinten hoito, Pieneläinten hoito

Tietoja valinnasta: Osa hakijoista kutsutaan haastatteluihin kesäkuun alussa.

Toteutus ja sisältö: Suuntautumisvaihtoehtoina tarhaeläinten hoito ja pieneläinten hoito. Koulutus sisältää työssäoppimiskokoja.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KYMENLAAKSO

Kouvolan seudun ammattiopisto, Luonnonvara Muu luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	1 v	20 ov	30.8.2008	12.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Sukupolvenvaihdoksen edellyttämä koulutus

Toteutus ja sisältö: Sukupolvenvaihdoksen edellyttämä koulutus 20 ov. Monimuotokoulutus, 15 lähiopetuspäivää. Antaa kelpoisuuden nuoren viljelijän aloitukseen.

Lisätietoja: lehtori Lea Ihalainen lea.ihalainen(at)ksao.fi, puh. 040 358 7490.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

POHJOIS-SAVO

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Eläintenhoitajan ammattitutkinto

PK	M	41 ov	6.6.2008	15.9.2008
----	---	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Kohderyhmä on alalle soveltuvaa pohjakoulutusta ja / tai alan työelämäkokemusta hankkineet aikuiset. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakemukset postitetaan 6.6.2008 mennessä osoitteella: Ylä-Savon ammattiopisto, aikuiskoulutus, Kristiina Luumi, Yrittäjätie 23, 74130 Iisalmi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun noin 3 päivää /vko, etäopiskeluun ja työssä oppimiseen. Koulutuksen pääsisältö: Eläinten tuntemus ja hoito Toimenpide- ja laboratoriotyöt Asiakaspalvelu ja viestintä.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Muu luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	3 kk	8 ov	31.7.2008	18.8.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Kengityksen peruskurssi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on aikaisempaa kokemusta hevosista ja jonkin verran myös kengittämisestä. Koulutukseen haetaan vapaamuotoisella hakemuksella tai täyttämällä hakulomake (lomake osoitteessa www.ysoo.fi). Opiskelijat valitaan hakemusten ja haastattelun perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, jakautuen lähiopiskeluun, joka toteutetaan kuutena viikonloppuna (pe-su), etäopiskeluun ja itsenäiseen opiskeluun. Koulutus painottuu käytännön kengitys- ja taantaitojen harjoitteluun. Koulutuksessa opiskellaan: yriystoimintaa, hevosen anatomiaa ja mekaniikkaa, hevosen kengitystä, kengäntaontaa.

Lisätietoja: Jukka Kemiläinen, puh. 0500 947 600 tai jukka.kemilainen(at)ysao.fi

Opiskelijamaksu: 500 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P/M	4 kk	8 ov	18.6.2008	15.9.2008
----	-----	------	------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Sorkkahoidon peruskurssi

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka haluavat hoitaa lehmänsä sorkkia tai suunnittelevat alasta ammattia itselleen. Valinta tehdään hakemusten perusteella. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, [kristiina.luumi\(at\)ysoo.fi](mailto:kristiina.luumi(at)ysoo.fi)

Toteutus ja sisältö: Sorkan anatomia ja fysiologia, sorkan hoitotyöt, yrittäjyys Lähiopetusta on 3 pv/kk.

Lisätietoja: Liisa Antikainen, (017) 272 5705, [liisa.antikainen\(at\)ysoo.fi](mailto:liisa.antikainen(at)ysoo.fi)

Opiskelijamaksu: 300 euroa

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kannuksen yksikkö

Eläinlääkintöalan ammattitutkinto

PK	M	2 v	40 ov	30.9.2008	26.11.2008
----	---	-----	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen vaaditaan vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta. *Toteutus ja sisältö:* Toteutetaan monimuotokoulutuksena, siten että n. 2–3 päivää kuukaudessa lähi-, etäopetusta. Eläinten tuntemus ja hoito, yritystoiminta, asiakaspalvelu. Henkilökohtaistamissuunnitelma (sis. mm. henkilökohtainen oppimis- ja näyttösuunnitelma) tehdään opiskelijan aiemman osaamisen ja työkokemuksen pohjalta, samalla suunnitellaan myös miten opiskelu sopii elämäntilanteeseesi. Henkilökohtaistamisen myötä pääset hyödyntämään aiempaa osaamistasi tutkinnon suorittamisessa.

Opiskelijamaksu: 850 euroa

Maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	7 kk	ov	8.10.2008	25.10.2008
-------	---	------	----	-----------	------------

Suuntautuminen: Hankeosaaminen

Toteutus ja sisältö: Suunniteltu erityisesti maaseudun neuvonta- ja hanketyössä toimiville ja maaseudun järjestöaktiiveille. Opetuksen lähtökohtana opiskelijan omien työ- tai luotamustehtävien kehittäminen.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Golfkentänhoitajan ammattitutkinto

PK	M			30.9.2008	S
----	---	--	--	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuisopiskutus tai filata koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 61656711.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Opiskelijamaksu: 1 000 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Golfkenttämestarin erikoisammattitutkinto

PK	M			30.9.2008	S
----	---	--	--	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuisopiskutus tai pyytää koulutussihteereiltä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Tervola

Eläinlääkintöalan ammattitutkinto

YO/AK	M	2 v	80 ov	02.5.2008	11.8.2008
-------	---	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Eläinlääkintöalan pito

Tietoja valinnasta: Opiskelijalta vaaditaan omatoimisuutta ja kykyä itsenäiseen työskentelyyn, luovaa ongelmanratkaisukykyä, eläinystävällisyyttä, laatu- ja vastuutun-
toja ja hyvää asiakaspalvelua. Koulutukseen valitaan opiskelijat hakemusten ja henkilökohtaisen haastattelun perusteella. Hakulomakkeen saa oppilaitoksesta.

Toteutus ja sisältö: Koulutuspaikka on Ammattiopisto Lappian Tervolan toimipaikka. Koulutus on päätoimista ja opetus toteutetaan teoria- ja käytännönopetuksena. Käytännön opiskelu tapahtuu oman eläinlääkintöalan lisäksi työssäoppimispaikoilla ympäri Suomea.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa Petri Marjeta 010 383 4341 tai sähköpostilla [petri.marjeta\(at\)lappia.fi](mailto:petri.marjeta(at)lappia.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lapin ammattiopisto, Luonto- ja ympäristöala

Maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinto

AK	I/M	15 kk	40 ov	9.5.2008	11.8.2008
----	-----	-------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opinnoissa onnistuminen edellyttää alan peruskoulutusta tai työelämässä hankittuja vastaavia tietoja.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttöinä kolmessa osassa. Tutkinnon osat ovat hankeosaaminen, yrittäjyys ja kehittäjänä toimiminen.

Lisätietoja: antaa Esa Säkkinen p. 020 798 4536.

Opiskelijamaksu: 135,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

SOSIAALIALA

UUSIMAA

Helsingin Diakoniaopisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	1/M	1 v	JH	02.9.2008
----	-----	-----	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on vähintään peruskoulu sekä kolmen vuoden työkokemusta vastaava osaaminen lasten ja nuorten parissa sekä työpaikka koulussa tai vastaavassa. Hakemus www.hdo.fi nettisivujen kautta. Hakijat kutsutaan valintapäiviin vk 11 tai vk 23. Tutkinnosta voi suorittaa myös yksittäisiä tutkinnon osia. Koulutuksen voi suorittaa oppisopimuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu 4 tutkinnon osasta, jotka suoritetaan tutkintotilaisuuksissa. Valmistava koulutus järjestetään iltamonimuoto-opetuksena työn ohella yhtenä iltana viikossa. Tarvittava valmistava koulutus määritellään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa, joka tehdään koulutuksen alkaessa.

Lisätietoja: www.hdo.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa, tutkintomaksu on 50,50 euroa.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	1/M	1,5 v	JH	02.9.2008
----	-----	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on vähintään viiden vuoden työkokemusta vastaava osaaminen alalta ja aikaisempi alan tutkinto ja työpaikka koulussa. Haku valmistavaan koulutukseen netin kautta www.hdo.fi. Hakijat kutsutaan valintapäivään viikolla 11 tai 23. Tutkinnosta voi suorittaa myös yksittäisiä tutkinnon osia. Tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuksella.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta ja kahdesta valinnaisesta tutkinnon osasta, jotka suoritetaan tutkintotilaisuuksissa. Tarvittava valmistava koulutus määritellään henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa, joka tehdään koulutuksen alussa. Valmistava koulutus järjestetään iltamonimuoto-opetuksena yhtenä iltana viikossa työn ohella.

Lisätietoja: www.hdo.fi

Opiskelijamaksu: 300 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa.

Helsingin kristillinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	P	39 ov		18.8.2008
-------	---	-------	--	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 2.6.2008. Siihen mennessä hakulomake pitää olla palautettu täytettynä opistolle osoitteeseen Kuukiventie 6, 00840 Hki. Oppilasvalinta tehdään hakulomakkeen ja pääsykokeen perusteella. 3.6. järjestettävään pääsykokeeseen ei tule erillistä kutsua. Tarvittaessa elokuussa järjestetään toinen pääsykoe.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammatillinen pätevyys toimia avustajana kouluissa, päiväkodeissa ja vapaa-ajan toiminnoissa vammaisten ja muiden apua tarvitsevien parissa. Tutkinto koostuu seuraavista osista: 1. Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt 2. Ihmisen kasvun tukeminen 3. Oppimisen ohjaaminen 4. Toimintakyvyn tukeminen.

Lisätietoja ja hakulomakkeet: www.hkro.fi tai (09) 6219 0049

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	M	39 ov		18.8.2008
-------	---	-------	--	-----------

Tietoja valinnasta: Monimuotokoulutus on tarkoitettu lähinnä ja koulunkäyntiavustajana toimiville, joilta puuttuu ammattitutkinto. Haku aika päättyy 2.6.2008. Siihen mennessä hakulomake pitää olla palautettu täytettynä opistolle osoitteeseen Kuukiventie 6, 00840 Hki. Oppilasvalinta tehdään hakulomakkeen ja pääsykokeen perusteella. 3.6. järjestettävään pääsykokeeseen ei tule erillistä kutsua. Tarvittaessa elokuussa järjestetään toinen pääsykoe.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan teoriaopintoina, etätehtävinä ja työharjoitteluna. Lähiopetusta on kahtena iltana viikossa (ti, to) ja kuutena lauana lukukaudessa. Koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammatillinen pätevyys toimia avustajana kouluissa, päiväkodeissa ja vapaa-ajan toiminnoissa vammaisten ja muiden apua tarvitsevien parissa. Tutkinto koostuu seuraavista osista: 1. Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt 2. Ihmisen kasvun tukeminen 3. Oppimisen ohjaaminen 4. Toimintakyvyn tukeminen.

Hakulomakkeet ja lisätietoja: www.hkro.fi tai (09) 6219 0049

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	P	39 ov		18.8.2008
-------	---	-------	--	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 2.6.2008. Siihen mennessä hakulomake pitää olla palautettu täytettynä opistolle osoitteeseen Kuukiventie 6, 00840 Hki. Oppilasvalinta tehdään hakulomakkeen ja pääsykokeen perusteella. 3.6. järjestettävään pääsykokeeseen ei tule erillistä kutsua. Tarvittaessa elokuussa järjestetään toinen pääsykoe.

Toteutus ja sisältö: Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaaja tukee kodin ja koulun kasvatustyötä. Hän tukee toiminnallaan lasten tunne-elämän ja sosiaalisen kasvun kehittymistä sekä eettistä ja esteettistä kasvua. Tärkeä osa työssä on lasten osallisuuden edistäminen, tasa-arvon lisääminen ja syrjäytymisen ennalta ehkäiseminen sekä koululaisten itsenäisten selviytymistaitojen kehittäminen. Pakolliset tutkinnon osat ovat: 1. Ohjaajan työn lähtökohdat 2. Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen 3. Toiminnan ohjaaminen 4. Yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus Valinnainen tutkinnon osa on: 5. Yrittäjyys

Hakulomakkeet ja lisätietoja: www.hkro.fi tai (09) 6219 0049

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	P	39 ov		18.8.2008
----	---	-------	--	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 2.6.2008. Siihen mennessä hakulomake pitää olla palautettu täytettynä opistolle osoitteeseen Kuukiventie 6, 00840 Hki. Oppilasvalinta tehdään hakulomakkeen ja pääsykokeen perusteella. 3.6. järjestettävään pääsykokeeseen ei tule erillistä kutsua. Tarvittaessa elokuussa järjestetään toinen pääsykoe.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille ammatillinen pätevyys toimia perhepäivähoitajana kodissa, päivittäisen kotihoidon ja kasvatuksen korvaavissa tukiympäristöissä yhteistyössä perhepäivähoidon ohjaajan kanssa. Pakolliset tutkinnon osat

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ovat: 1. Kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot 2. Varhaiskasvatus 3. Terveys, turvallisuus ja ruokahuolto. Valinnaiset tutkinnon osat ovat: 4. Erityistä tukea tarvitseva lapsi 5. Allergisen ja erityisruokavaliota noudattavan lapsen hoito 6. Monikulttuurisuus 7. Yrittäjyys.

Hakulomakkeet ja lisätietoja: www.hkro.fi tai (09) 6219 0049

Keskuspuiston ammattiopisto, Ruskeasuon toimipaikka

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	40 ov	29.5.2008	S
----	---	-------	-----------	---

Suuntautuminen: Toisen asteen koulutus

Tietoja valinnasta: Oppilaitokseen on suora haku oppilaitoksen omalla lomakkeella. Koulutus soveltuu myös Noste-kohderyhmän koulutukseksi. Koulutus toteutetaan sekä päivettä monimuotokoulutuksena. Lisätietoja ja hakulomakkeita saa opintosuhteiltä p. (09) 4748 2479 tai [opintotoimisto\(at\)keskuspuisto.net](mailto:opintotoimisto(at)keskuspuisto.net). Hakemuslomakkeen voi tulostaa myös internetistä www.keskuspuisto.net/. Haku-aika on 2.1.–29.5.8. Koulutus on maksuton.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaminen antaa pätevyyden toimia koulunkäyntiavustajana erilaisissa opetuksen ja kasvatuksen toimintaympäristöissä.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Kouluisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Vantaan ammattiopisto Varia, Talvikkitien toimipiste

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	40 ov	30.4.2008	13.8.2008
----	-----	-----	-------	-----------	-----------

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Kouluisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	20.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----	-----------	----------

Suuntautuminen: Ohjaajan työn lähtökohdat, Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, Toiminnan ohjaaminen, Yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus, Yrittäjyys

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	20.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistujille tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opiskelija valitsee opintotarjottimelta tarvitsemansa opintokokonaisuudet. Opetusta järjestetään pääsääntöisesti iltaisin klo 18–21. Ammattitutkintoon liittyvät tutkintotilaisuudet ovat päiväsaikaan.

Opiskelijamaksu: 80 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	20.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----	-----------	----------

Suuntautuminen: Kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot, Terveys, turvallisuus ja ruokahuolto, Varhaiskasvatus, Allergisen ja erityisruokavaliota tarvitsevan, lapsen hoito, Erityistä tukea tarvitseva lapsi, Monikulttuurisuus, Yrittäjyys

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistujille tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opiskelija valitsee opintotarjottimelta tarvitsemansa opintokokonaisuudet. Opetusta järjestetään pääsääntöisesti iltaisin klo 18–21. Ammattitutkintoon liittyvät tutkintotilaisuudet ovat päiväsaikaan.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetussisällöt: kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot, terveys, turvallisuus ja ruokahuolto, varhaiskasvatus, allergisen ja erityisruokavaliota tarvitsevan lapsen hoito, erityistä tukea tarvitseva lapsi, monikulttuurisuus, yrittäjyys.

Opiskelijamaksu: 80 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	I/M	1,5 v	40 ov	10.9.2008	24.9.2008
-------	-----	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ammattitutkinnon näyttöihin valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistumisen edellytyksenä on sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaminen tai alan työkokemus. Hakijoille järjestetään tarvittaessa haastattelu ennen lopullista hyväksymistä. Työpaikka on näyttöjen suorittamiseksi välttämätön. Koulutus soveltuu myös Noste-kohderyhmän koulutukseksi.

Toteutus ja sisältö: Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto on näyttötutkinto. Valmistava koulutus muodostuu lähiopetuksesta, itsenäisistä oppimistehtävistä ja työssäoppimisesta. Opetuksessa huomioidaan opiskelijan aiempi kokemus ja ammattitaito. Lähiopetusta järjestetään yhtenä iltana viikossa. Ammattitutkinto koostuu neljästä tutkinnon osasta: Ohjaajan työn lähtökohdat 8 ov, Yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus, 9 ov Toiminnan ohjaaminen 10 ov, Lapsen kasvun, kehityksen ja terveyden tukeminen 13 ov.

Opiskelijamaksu: 450 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK/YO	I/M	1,5 v	40 ov	02.9.2008	9.9.2008
-------	-----	-------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon näyttöihin valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistumisen edellytyksenä on sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittaminen tai alan työkokemus. Hakijoille järjestetään tarvittaessa haastattelu ennen lopullista hyväksymistä. Työpaikka on näyttöjen suorittamiseksi välttämätön. Koulutus soveltuu myös Noste-kohderyhmän koulutukseksi.

Toteutus ja sisältö: Perhepäivähoitajan ammattitutkinto on näyttötutkinto. Valmistava koulutus muodostuu lähiopetuksesta, itsenäisistä oppimistehtävistä ja työssäoppimisesta. Opetuksessa huomioidaan opiskelijan aiempi kokemus ja ammattitaito. Lähiopetusta järjestetään yhtenä iltana viikossa. Ammattitutkinto koostuu viidestä tutkinnon osasta: Kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot 8 ov; Varhaiskasvatus 8 ov; Terveys, turvallisuus ja ruokahuolto 10 ov; Erityistä tukea tarvitseva lapsi 8 ov; Allergisen ja erityisruokavaliota noudattavan lapsen hoito 6 ov.

Opiskelijamaksu: 450 euroa

Turun Kristillinen opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	30.9.2008	1.10.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu yli 18-vuotiaille, joilla on työ- tai harjoittelupaikka aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Kysy myös mahdollisuudesta oppisopimuskoulutukseen. Hakulomakkeita saa opistolta ja opiston kotisivuilta. 30–59-vuotiaat, joilla ei ole perus- tai kansakoulun jälkeen suoritettua tutkintoa, voivat hakeutua koulutukseen Noste-ohjelman kautta.

Toteutus ja sisältö: Tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan monimuotoisesti (aamu/ viikonloppu), ja opinnot on mahdollista suorittaa työn ohessa. Ammattitutkinto muodos-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

tuu neljästä pakollisesta tutkinnon osasta: Ohjaajan työn lähtökohdat, Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, Toiminnan ohjaaminen, Yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	15.5.2008	4.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakijalta edellytetään suoritettua oppivelvollisuutta ja 18 vuoden ikää. Kokemus työskentelystä tai harrastuksista vammaisten ja/tai lasten parissa ja kasvatusalan opinnot katsotaan eduksi. Osa hakijoista kutsutaan hakemusten perusteella valintakokeisiin. Hakuaika päättyy 15.5.2008. Valintatilaisuus on 5.6.2008. Hakulomakkeita saa opistolta tai opiston nettisivuilta.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen laajuus on 40 opintoviikkoa. Lähiopetus alkaa 18.8.2008. Ammattitaito osoitetaan näytöissä eli tutkintotilaisuuksissa, pääsääntöisesti työssäoppimisjaksojen yhteydessä. Ammattitutkinto koostuu neljästä tutkinnonosasta: Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, Ihmisen kasvun tukeminen, Oppimistilanteissa ohjaaminen ja Toimintakyvyn tukeminen.

SATAKUNTA

Eurajoen kristillinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	L	25.7.2008	25.8.2008
-------	---	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on 20 vuoden ikä ja oppivelvollisuuden suorittaminen. Suora hakuopistolle Koulutie 4 27100 Eurajoki tai sähköinen haku www.eko.fi. Hakijat kutsutaan haastatteluun. Haastattelupäivät ovat 31.7. ja 1.8.2008.

Toteutus ja sisältö: Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto muodostuu neljästä tutkinnon osasta: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen, toimintakyvyn tukeminen. Tutkinto suoritetaan osa kerrallaan osoittamalla ammattitaito työelämässä annettavissa näytöissä. Näytöt koostuvat normaalista työskentelystä ja siihen liittyvistä tehtävistä. Näytöt sisältyvät koulutukseen.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK/YO	L	25.8.2008
-------	---	-----------

Tietoja valinnasta: Suora hakuopistolle Koulutie 4 27100 Eurajoki tai sähköinen haku www.eko.fi 30.7.2008 mennessä. Hakijat kutsutaan hakemusten perusteella haastatteluun 5.8.2008. Aloituspäikköä 20.

Toteutus ja sisältö: Valmistavan koulutuksen laajuus on 40 opintoviikkoa. Koulutus on koko päivätoimista opiskelua, johon sisältyy työssäoppimisjaksoja ja ammattitutkinnon näytöt tutkinnon osittain. Tutkinnon osat ovat kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot, varhaiskasvatus sekä terveys, turvallisuus ja ruokahuolto. Valinnaiset tutkinnon osat ovat erityistä tukea tarvitseva lapsi sekä allergisen ja erityisruokavaliota tarvitsevan lapsen hoito.

INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Rauma

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	I/M	S
----	-----	---

Lisätietoja: kouluttaja Anne Vaahio puh. 040 710 4482.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M				S
----	-----	--	--	--	---

Lisätietoja: kouluttaja Anitta Kylämäki puh. 040 710 4484.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	I/M				S
----	-----	--	--	--	---

Lisätietoja: kouluttaja Tamara Palmros-Aalto puh. 040 710 4424.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	I/M				S
----	-----	--	--	--	---

Toteutus ja sisältö: Koulutuspaikkakunta Rauma ja/tai Laitila

Lisätietoja: kouluttaja Anitta Kylämäki puh. 040 710 4484.

Kankaanpään opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	40 ov		29.8.2008
----	---	-------	-------	--	-----------

Suuntautuminen: Ohjaaminen, toiminnalliset menetelmät, yhteisöllisyys

Tietoja valinnasta: Ryhmään valitaan hakemusten ja haastattelujen perusteella 20 opiskelijaa. Alan työkokemus luetaan eduksi.

Toteutus ja sisältö: Valmistava koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena 1,5 vuoden aikana ja siihen voi osallistua työn ohessa. Lähiopetuspäiviä (pe, la) on 2-4 /kk Kankaanpään opistolla. Koulutus etenee osioittain sekä koulutuksen että näyttöjen osalta eteneminen tapahtuu henkilökohtaistamissuunnitelman perusteella. Oppisopimusmuoto on mahdollinen. Ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työelämän tilanteissa sellaisessa toimintaympäristössä, jossa koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

AK	M	1,5 v	40 ov	5.5.2008	5.9.2008
----	---	-------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Ohjaaminen, oppimisen ja toimintakyvyn tukeminen

Tietoja valinnasta: Ryhmään valitaan hakemusten ja haastattelujen perusteella 15 opiskelijaa. Pohjakoulutusvaatimuksena on peruskoulu ja alan ammatillinen koulutus, sekä toiminta / ohjaus lasten ja nuorten parissa luetaan eduksi. Hakukaavakkeen voit tulostaa www.kankaanpaanopisto.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoon valmistava koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, lähipäiviä 2-4/kk, pääsääntöisesti perjantai-iltaisin ja lauantaisin Tampereella. Koulutus on laajimmillaan 40 ov ja kestää noin 1,5 vuotta. Näyttötutkintoon valmistava koulutus etenee osioittain ja tutkintosuoritukset limittyvät koulutusjaksojen lomaan.

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	15,5 kk	40 ov	30.4.2008	29.8.2008
----	---	---------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittajilta edellytetään aiempaa sosiaali- tai terveysalan koulutusta tai muuta soveltuvaa peruskoulutusta sekä työkokemusta lasten ja nuorten ohjauksesta tai vähintään 3 vuoden työkokemusta vastaavia tietoja ohjaustyöstä.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	M	15,5 kk	40 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	---------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittajilta edellytetään aiempaa sosiaali- ja terveysalan koulutusta tai muuta koulunkäyntiavustajatyöhön soveltuvaa koulutusta sekä työkokemusta koulunkäyntiavustajan työstä tai vähintään 3 vuoden työkokemusta vastaavia tietoja.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M	15,5 kk	40 ov	30.4.2008	29.8.2008
----	---	---------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulun, lukion tai ammatikoulutuksen suorittaneet, joilla on alan työkokemusta.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	M	15,5 kk	40 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	---------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittajilta edellytetään sosiaali- ja terveysalan ammatillista peruskoulutusta tai muuta soveltuvaa koulutusta sekä työkokemusta kasvatus-, opetus- tai ohjaustyöstä vähintään 5 v.

Opiskelijamaksu: 375 euroa

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M		40 ov	20.8.2008	18.9.2008
----	-----	--	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Marketta Vuolle-Salonen puh. 044 7906 49

Opiskelijamaksu: 370 euroa

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	I/M				18.9.2008
----	-----	--	--	--	-----------

Tietoja valinnasta: Marketta Vuolle-Salonen puh. 044 7906 49

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	I/M			10.6.2008	15.9.2008
-------	-----	--	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 235 euroa, opiskelutarvikemaksu 10 euroa/lukukausi ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M			10.6.2008	15.9.2008
----	-----	--	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 235 euroa, opiskelutarvikemaksu 10 euroa/lukukausi ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	I/M			10.6.2008	15.9.2008
----	-----	--	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 235 euroa koko tutkinto, 100 euroa/tutkinnon osa, opiskelutarvikemaksu 10 euroa/lukukausi ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PÄIJÄT-HÄME

Lahden kansanopisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	L	9 kk	40 ov	23.5.2008	11.8.2008
-------	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeen voi pyytää opistolta tai tulostaa sen opiston verkkosivulta www.lahdenkansanopisto.fi. Hakemuksen perusteella opiskelijat kutsutaan haastattelun. Valittavilta edellytetään vähintään 18 vuoden ikää ja oppivelvollisuuden suorittamista. Työkokemus lasten ja nuorten parissa on eduksi.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu koostuu teoriaopinnoista ja työssäoppimisesta. Keskeisiä oppiaineita ovat kasvatustiede, erityispedagogiikka ja kehityspsykologia. Ammattitutkinto muodostuu neljästä pakollisesta tutkinnon osasta: Ohjaajan työn lähtökohdat, lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, Toiminnan ohjaaminen sekä Yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus. Yrittäjyys on vapaaehtoinen tutkinnon osa. Tutkinto suoritetaan tutkinnon osia kerrallaan työssäoppimisjaksojen lopussa näyttötutkintona.

Opiskelumaksu: 600 euroa

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	L	9 kk	40 ov	23.5.2008	11.8.2008
-------	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakuaika päättyy 23.5.2008. Hakemuksen tulee olla perillä opiston toimistossa hakuajan päättymispäivänä klo 16.00 mennessä tai hakemuksessa on oltava ko. päivän postileima. Kirjallisten hakemusten perusteella hakijat kutsutaan haastattelun ja valituille ilmoitetaan kirjeitse. Hakulomakkeen saa opistolta tai sen voi tulostaa opiston verkkosivuilta www.lahdenkansanopisto.fi.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on kokopäivätoimista ja se koostuu teoriaopinnoista ja työssäoppimisesta. Keskeisiä oppiaineita ovat kasvatustiede, erityispedagogiikka ja kehityspsykologia. Tutkinto koostuu neljästä osasta: 1. Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, 2. Ihmisen kasvun tukeminen, 3. Oppimistilanteessa ohjaaminen ja 4. Toimintakyvyn tukeminen. Tutkinto suoritetaan tutkinnon osia kerrallaan näyttötutkintona kunkin työssäoppimisjakson lopussa. Kun kaikki tutkinnon osat on hyväksytysti suoritettu, ammattitutkinto on valmis.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK/YO	L	9 kk	23.5.2008	11.8.2008
-------	---	------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakuaika päättyy 23.5.2008. Kirjallisten hakemusten perusteella hakijat kutsutaan haastattelun ja valituille ilmoitetaan kirjeitse. Hakijoilta edellytetään vähintään 18 vuoden ikää ja suoritettua oppivelvollisuutta. Työkokemus lasten parissa on valinnassa eduksi. Hakulomakkeen saa opistolta tai sen voi tulostaa opiston verkkosivuilta www.lahdenkansanopisto.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on koko päivätoimista opiskelua, johon sisältyy teoriaopintoja ja työssäoppimista. Koulutus koostuu viidestä tutkinnonosasta: 1. Kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot, 2. Varhaiskasvatus, 3. Terveys, turvallisuus ja ruokahuolto, 4. Erytistä tukea tarvitseva lapsi, ja 5. Allergisen ja erityisruokavaliota noudattavan lapsen hoito. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona tutkinnon osia kerrallaan kunkin työssäoppimisjakson lopussa. Tutkinto on valmis kun kaikki tutkinnon osat on hyväksytysti suoritettu.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KYMENLAAKSO

Valkealan kristillinen kansanopisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	L	1 v	23.5.2008	11.8.2008
-------	---	-----	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on oppivelvollisuuden suorittaminen. Ikä sekä kokemus työskentelystä tai harrastuksista vammaisten ja/tai lasten parissa tai kasvatustieteiden opinnot katsotaan eduksi. Koulutukseen voi hakeutua myös Noste-ohjelman piiriin kuuluvat henkilöt. Ensimmäinen hakuaika päättyy 23.5.2008. Opiskelijapaikkoja täytetään ensimmäisen haun perusteella, tarvittaessa täydennetään toisella haulla. Opiskelijat valitaan valintakokeen perusteella. Hakulomakkeita saa opistolta tai opiston kotisivuilta.

Toteutus ja sisältö: Opintojen kesto on 40 opintoviikkoa. Opinnat rakentuvat neljästä tutkinnon osasta: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja toimintakyvyn tukeminen. Kukin osa sisältää teoriaopetusta, työssäoppimista sekä näytön. Opiskelijoille laaditaan oma henkilökohtainen näyttö- ja opetus suunnitelma.

ETELÄ-KARJALA

Ammattiopisto Luovi

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	30.5.2008	28.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään Imatralta.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Irma Asikainen, p. 040 319 3038, [irma.asikainen\(at\)luovi.fi](mailto:irma.asikainen(at)luovi.fi).

Opiskelijamaksu: 100 euroa + tutkintomaksu 50,50 euroa.

Jaakkiman kristillinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	31.5.2008	12.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Ensimmäisesti 25-vuotiaat peruskoulun käyneet tai vastaavat opinnot ja/tai työkokemus. Myös 20-vuotiaat ammattitutkinnon ja ylioppilaat otetaan huomioon.

ETELÄ-SAVO

Itä-Karjalan kansanopisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	38 ov	8.8.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Koulunkäyntiavustaja

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku ensimmäiseen valintaan 23.5., toiseen 8.8.2008 mennessä. Linjalle voi hakeutua senkin jälkeen. Hakijoille järjestetään valintahaastattelu touko- ja elokuussa. Tilaa hakulomake opistolta tai tulosta netistä (www.ikko.fi). Tutkinto antaa kelpoisuuden alan ammattikorkeakouluopintoihin.

Toteutus ja sisältö: Antaa valmiudet avustamista ja ohjaamista tarvitsevan lapsen tai nuoren koulunkäynti- tai henkilökohtaisena avustajana toimimiselle kouluissa, laitoksissa ja kotipalvelussa. Koulutukseen sisältyy koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon edellyttämät

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

näytöt. Tutkinnon osat: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja toimintakyvyn tukeminen.

Opiskelijamaksut: lukuvuosimaksu 550 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa. Asunto 11 euroa/vk, ruoka, 38 euroa/vk (täysihoito), ulkopuolella asuvat 19 euroa/vk (lounas ja päiväkahvi).

POHJOIS-SAVO

Portaanpään kristillinen opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	v	40 ov	31.7.2008	19.8.2008
----	---	---	-------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma (HOPS).

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	31.7.2008	S
----	---	-----	-------	-----------	---

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	31.7.2008	S
----	---	-----	-------	-----------	---

Suuntautuminen: Koulutuspaikka Siilinjärvi

Tietoja valinnasta: Peruskoulu, ylioppilas, aikaisempi ammatillinen koulutus sekä alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma, joissa määritellään mm. lähiopetuksen määrä ja sisällöt sekä näyttöjen ajankohdat aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	31.7.2008	19.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Peruskoulu, ylioppilas, aikaisempi ammatillinen koulutus sekä alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma, joissa määritellään mm. lähiopetuksen määrä ja sisällöt sekä näyttöjen ajankohdat aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella.

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Varkaus

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M			20.4.2008	26.8.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vapaamuotoiset hakemukset postitetaan osoitteeseen: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Osmajoenkatu 28, 78210 Varkaus.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Lähiopetusta tiistai- ja torstai-iltaisin noin kuutena iltana kukaudessa sekä muutamina lauantaipäivinä. Tutkinto suoritetaan näyttöinä ja näytöt sisältyvät koulutukseen. Tutkintoon voi koulutautua myös Naste-ohjelman kautta.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Marjut Laurila, p. 044 785 8235, marjut.laurila(at)sakky.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-KARJALA

Ammattiopisto Luovi, Joensuun toimipiste

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	30.5.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyyvaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan koulutuksena Ammattiopisto Luovin aikuiskoulutuksen Joensuun toimittoloissa.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Irma Asikainen, p. 040 319 3038 tai irma.asikainen(at)luovi.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	P	1 v	40 ov	31.5.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyyvaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään päiväkoulutuksena Ammattiopisto Luovin aikuiskoulutuksen tiloissa Joensuussa.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Irma Asikainen, p. 040 319 3038 tai irma.asikainen(at)luovi.fi.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Kiteen evankelinen kansanopisto

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	P				25.8.2008
----	---	--	--	--	-----------

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	M			15.7.2008	20.10.2008
----	---	--	--	-----------	------------

Lieksan kristillinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	M			JH	4.8.2008
----	---	--	--	----	----------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Jyväskylän kristillinen opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v		19.8.2008	JH1.9.2008
-------	---	-------	--	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Hakuaika päättyy 19.8., ensimmäinen lähijakso syyskuussa 2008. Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta.

Toteutus ja sisältö: Ammattitutkintoon valmistava koulutus toteutuu henkilökohtaisen opiskelu-suunnitelman mukaan ja koostuu oppilaitoksessa järjestettävistä teoriaopinnoista, oppimistehtävistä sekä työpaikoilla tapahtuvasta työssäoppimisesta. Koulutuksen kesto on

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

noin 1–2 vuotta. Tutkinnossa vaadittava ammattitaito osoitetaan näytöillä. Työelämässä ammattitaitonsa hankkinut voi osallistua suoraan näytöihin. Tutkinto koostuu neljästä pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. elina.kari(at)jko.fi, p. 050 3899 638.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	L	1 v	4.6.2008	1.9.2008
-------	---	-----	----------	----------

Tietoja valinnasta: Suora haku opistolle 4.6.2008 mennessä. Voit tilata esitteen ja hakulomakkeen opistolta. Pääsyaatimuksena yo-tutkinto/lukio tai peruskoulu ja työkokemusta sosiaali- ja terveys- tai hoitoalalta sekä alalle vaadittava terveys. Valintakoe järjestetään viikolla 24. Kokeeseen valituille lähetetään erillinen kutsu. Vapaita opiskelupaikkoja voi tiedustella koulutuksen alkuun saakka. HUOM! Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus pohjautuu koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon perusteisiin (Opetushallitus 2003). Koulutukseen sisältyy seuraavat opintokokonaisuudet: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen ja toimintakyvyn tukeminen. Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto suoritetaan näytöllä.

Opiskelijamaksu: 380 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

AK	M	1,5 v	19.8.2008	JH1.9.2008
----	---	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 19.8.2008. Ensimmäiset lähijaksot syyskuussa 2008. Kysy lisätietoa opistolta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon edellyttämä ammattitaito osoitetaan näytöillä. Näytöihin valmistava koulutus on monimuoto-/oppisopimusopiskelua, johon kuuluu 2–3 lähiopetuspäivää kuukaudessa, itsenäistä opiskelua sekä työssä oppimista. Koulutuksen kesto on noin 1–2 vuotta (riippuen opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta) ja sen voi suorittaa oman työn ohella. Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta. Elina Kari, elina.kari(at)jko.fi, p. 050 3899638.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	19.8.2008	JH1.9.2008
----	---	-------	-----------	------------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 19.8.2008. Ensimmäiset lähijaksot syyskuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan oppisopimusryhmässä, johon lisäkoulutuksen opiskelijat liitetään. HUOM! Kysy koulutuksen hintatiedot opistolta. Koulutuksen vastuuopettaja sari.karvola(at)jko.fi, 050 3899637.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Karstulan evankelinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	200 pv	40 ov	15.8.2008	25.8.2008
-------	-----	--------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena lukion suorittamisen tai peruskoulun lisäksi muu soveltuva lisäkoulutus ja työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Antaa valmiuksia toimia koulunkäyntiavustajana mm. peruskoulun yleis- ja esiopetuksessa sekä esikoulussa että ala- ja yläasteella ja muissa koulunkäyntiavustajan toimintaympäristöissä.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	P/M	200 pv	40 ov	15.8.2008	25.8.2008
----	-----	--------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena lukion suorittaminen tai peruskoulun lisäksi soveltuva kasvatustalon lisäkoulutus ja työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Antaa valmiuksia toimia perhepäivähoitajana kodissa ja ryhmäperhepäivähoitokodeissa. Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suoritusmahdollisuus.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Keski-Suomen Opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Suositellaan alan peruskoulutusta ja / tai alan työkokemusta. Lisätietoja koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta saa kotisivuiltamme www.ksopisto.fi Koulutukseen voi hakeutua myös oppisopimuksella, lisätiedot suoraan oppisopimus-toimistoista.

Toteutus ja sisältö: Ammattitutkinto antaa kelpoisuuden työskennellä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana työn eri toimintaympäristöissä ja itsenäisenä yrittäjänä. Tutkintoon kuuluu neljä pakollista tutkinnon osaa: * ohjaajan työn lähtökohdat * lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen * toiminnan ohjaaminen * yhteistyö ja ammatillinen vuorovaikutus Lisäksi voi suorittaa valinnaisen tutkinnon osan: yrittäjyys.

Lisätietoja: www.ksopisto.fi.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Suositellaan alan peruskoulutusta ja / tai työkokemusta. Tutkinnon suorittaminen henkilökohtaistetaan: aiemmat opinnot ja työssä hankittu osaaminen otetaan huomioon. Koulutukseen voi hakeutua myös oppisopimuksella, lisätiedot suoraan oppisopimus-toimistoista. Lisätietoja koulutuksesta ja koulutukseen hakeutumisesta saa kotisivuiltamme www.ksopisto.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus antaa valmiudet toimia avustajana varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa. Voit toimia myös koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä vapaa-ajantoiminnan tehtävissä. Koulutuksen ydinsisältöjä ovat: * koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt * ihmisen kasvun tukeminen * oppimisen ohjaaminen * toimintakyvyn tukeminen

Lisätietoja: www.ksopisto.fi.

ETELÄ-POHJANMAA

Etelä-Pohjanmaan Opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	19.9.2008
-------	---	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, lähiopetus tapahtuu iltaisin ja viikonloppuisin. Koulutus on suunnattu henkilöille jotka työskentelevät koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajina. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK/YO	M				18.9.2008
-------	---	--	--	--	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, lähiopetus tapahtuu iltaisin ja viikonloppuisin. Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittamiselle ei ole pohjakouluvaatimuksia. Tutkinnon suorittaminen perustuu henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan, jossa huomioidaan jokaisen työkokemustausta sekä tarve tietojen ja taitojen päivittämiseksi. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

Lapuan kristillinen opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	9 kk	40 ov	28.7.2008	25.8.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Antaa opiskelijalle valmiudet koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon suorittamiseen

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen laajuus 40 ov, lähiopetusta 27,5 ov ja työssäoppimista 12,5 ov. Koulunkäyntiavustajan näyttötutkinto suoritetaan koulutuksen yhteydessä. Tutkinnon osat: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen, toimintakyvyn tukeminen.

Toteutus ja sisältö: Linjalle haetaan suoraan 28.7.2008 mennessä, valintahaastattelu 12.8.2008. Vähintään 18 v täyttäneet peruskoulun suorittaneet aikuisopiskelijat, alan työkokemus luetaan eduksi

Opiskelijamaksu: opintomaksu ja materiaalmaksu 350 euroa, näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	M	20 kk	40 ov	12.9.2010	24.10.2008
----	---	-------	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Antaa opiskelijalle valmiudet koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinnon suorittamiseen

Tietoja valinnasta: Linjalle haetaan suoraan 12.9.2008 mennessä, valintahaastattelu syyskuussa 2008. Pääsyvaatimuksena Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto tai sosiaalialan 2. asteen tutkinto ja alan työkokemusta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opintoina n. 20 lähiopetuspäivää, työssä oppimista n. 15 vk ja itsenäistä työskentelyä. Näytöt käytännön työympäristössä. *Opiskelijamaksu:* opintomaksu 350 euroa, näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	40 ov	31.8.2008	6.10.2008
-------	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeen voit tulostaa www.vakk.fi/sivuiltamme.

Toteutus ja sisältö: Opetuksen toteuttaa Vaasan ammattiopisto. Koulutus toteutetaan monimuotoisena noin 2 päivää tai 4 iltapäivää/kuukausi.

Lisätietoja: koulutussihteeri Katri Tuovinen, puh. (06) 326 7471.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kouluilaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Varmista muuttunut koulutusaika oppilaitoksesta. Koulutus soveltuu työkokemusta lasten parissa omaaville henkilöille. Käy täyttämässä hakulomake www.vakk.fi/osoitteessa, josta voit sen myös lähettää meille tai tilaa hakulomake meiltä.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutus toteutetaan Iltakoulutuksena yksi ilta/vko sekä yhtenä lauantaina kuukaudessa ja etäopiskelua itsenäisesti oppimistehävien avulla. Ajoitus sovitaa tarkemmin ryhmän kanssa. Koulutus valmentaa kouluilaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinnon suorittamiseen.

Lisätietoja: Pirjo Kärki-Kokkonen, p. (06) 2135243 tai Anne Savola- Vaaraniemi, puh. 040 763 2040.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Pääsyvaatimuksena on päivähoitoalan työkokemus. Haku tapahtuu www.vakk.fi/osoiteen hakulomakkeella, jonka voit myös netistä meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen on jatkuva haku, alkamisajat ovat: Kunakin alkamispäivänä otetaan 5 opiskelijaa koulutukseen. Koulutus toteutetaan monimuotoisena iltaisin ja lauantaisin.

Lisätietoja: Pirjo Kärki-Kokkonen, p. (06) 213 5261 tai Anne Savola-Vaaraniemi, puh. 040 763 2040.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

KESKI-POHJANMAA

Kaustisen evankelinen kansanopisto Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	9 kk	38 ov	18.8.2008
----	---	------	-------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku opistolta saatavalla hakulomakkeella. Kaikki hakijat kutsutaan haastatteluun ja valinta tapahtuu hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu lähiopetuksena ja työssäoppimisen muodossa. Koulutuksen aikana suoritetaan koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoon kuuluvat neljä näyttöä.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	M			1.9.2008
----	---	--	--	----------

Opetuksen toteutus ja koulutuksen sisältö: Opetus toteutetaan monimuotokoulutuksena ja tutkinto on mahdollista suorittaa työn ohessa. Koulutukseen sisältyvät pakolliset opintokokonaisuudet: "Kasvatustietoisuus, kasvatuskumppanuus ja yhteistyötaidot 10 ov", "Varhaiskasvatus 12 ov", "Terveys, turvallisuus ja ruokahuolto 6 ov". Lisäksi on valittava kaksi seuraavista valinnaisista tutkinnon osista: "Erityistä tukea tarvitseva lapsi 6 ov", "Allergisen ja erityisruokavaliota noudattavan lapsen hoito 6 ov", "Monikulttuurisuus 6 ov", "Yrittäjyys 6 ov". Haku opistolta saatavalla/nettisivulta tulostettavalla hakulomakkeella. Valinta tapahtuu hakemusten ja haastattelujen perusteella.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälviän yksikkö

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku valmistavaan koulutukseen ja/tai näyttöihin. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinnon suorittaneen tehtävä on luoda lapselle turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö ennen ja jälkeen koulutyötä. Hän tarjoaa lapsille mahdollisuuden päivittäiseen liikkumiseen ja ulkoiluun, lepoon, monipuoliseen toimintaan osallistumiseen ja koulutehtävien tekemiseen. Valmistavassa koulutuksessa opiskellaan mm. ammattietiikkaa, kehityspsykologiaa ja monikulttuurisuutta.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku valmistavaan koulutukseen ja/tai näyttöihin; jokaiselle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Koulunkäyntiavustaja tekee työtään sekä opetus- että sosiaali- ja terveysaloilla. Työ on monipuolista yhteistyötä asiakkaiden, perheiden ja eri alan asiantuntijoiden kanssa. Keskeisiä sisältöjä: erityispedagogiikka, kehityspsykologia ja yksilö- ja ryhmäohjaus.

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku valmistavaan koulutukseen ja/tai näyttöihin; jokaiselle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset sisällöt: varhaiskasvatuksen tukeminen, lapsen hoito ja huolenpito, kulttuurien tuntemus sekä kasvatukseen ja hoitoon liittyvä palvelujärjestelmän ja tukitoimien tuntemus.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	JH	S
-------	---	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku valmistavaan koulutukseen ja/tai näyttöihin; jokaiselle tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto antaa valmiudet toimia oppimisen ohjaamisen ja toimintakyvyn tukemisen erikoisosaamista vaativissa tehtävissä omalla osaamisalueellaan.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	40 ov	6.6.2008	18.8.2008
----	---	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyyvaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Kalajoen Kristillinen Opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	6.6.2008	11.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakemusten perusteella hakijat kutsutaan valintakokeisiin ja psykologisiin testeihin, joiden perusteella valinta tapahtuu. Pääsyyvaatimuksena 18 vuoden ikä. Koulutus perustuu henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan (HOPS), joten aikaisempi koulutus ja työkokemus voidaan lukea hyväksi.

Toteutus ja sisältö: Monimuotokoulutusta, jossa lähiopetusta yksi viikko kuukautta kohti. Tutkinto antaa pätevyden toimia koulunkäyntiavustajana koulussa, päiväkodissa sekä muissa kasvatuksen ja opetuksen toimintaympäristöissä.

Opiskelijamaksu: Opiskelu on maksullista, 425 euroa, noin 47 euroa /kk. Opintomateriaalit noin 50 euroa. Tutkintomaksu 50,50 euroa

Oulun Aikuskoulutuskeskus Oy

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	I/M	9,5 kk	40 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-------	-----------	-----------

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	I/M	9,5 kk	40 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-------	-----------	-----------

Perhepäivähoitajan ammattitutkinto

PK	I/M	9,5 kk	40 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu lasten hoidosta ja kasvatuksesta kiinnostuneille, työssä oleville tai alalle aikoville. Koulutus antaa valmiudet toimia sekä kunnallisena että yksityisenä perhepäivähoitajana. Työ on osa sosiaali- ja terveysalan julkista tai yksityistä ammattitoimintaa. Työ on vastuullista lasten varhaiskasvatusta, jota tehdään itsenäisesti lasten hoitoa ohjaavan tiimin jäsenenä ja yhdessä lapsen, perheen, vanhempien ja huoltajien kanssa.

Opiskelijamaksu: 330,50 euroa

Oulun seudun ammattiopisto, Kontinkankaan yksikkö

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	9 kk	40 ov	25.4.2008	4.8.2008
-------	-----	------	-------	-----------	----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Pohjola-opisto

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK/YO	P	40 ov	25.6.2008	18.8.2008
-------	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijoille katsotaan eduksi vähintään 25 vuoden ikä sekä kokemus lasten, nuorten tai vammaisten parissa toimimisesta.

Toteutus ja sisältö: Ammatillisista lisäkoulutusta, jonka aikana suoritetaan tutkintoon kuuluvat neljä näyttöä. Ammattitutkinto antaa pätevyyden toimia sekä opetuslalla että sosiaali- ja terveysalalla yhteistyössä asiakkaiden, perheiden ja kasvatuksen, opetuksen, sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden sekä asiakaspalveluun osallistuvien kanssa. Koulunkäyntiavustajan työ on osallistumista eri-ikäisten ja kulttuuritaustaltaan erilaisten asiakkaiden kasvatukseen ja toimintakyvyn tukemiseen ja ohjaamiseen päivähoitossa, perusopetuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja lukiossa sekä iltapäivähoitossa.

LAPPI

Peräpohjolan Opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

AK	M	9 kk	40 ov	30.5.2008	S
----	---	------	-------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Ensisijalla ovat henkilöt, joilla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja lisäksi täydentäviä sekä syventäviä opintoja ja kolmen vuoden työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena: kontaktiopetusta yht. 30 päivää, ohjattua omaehtoista opiskelua 450 tuntia ja työssä oppimista, joka sisältää näyttöt.

Rovalla-Opisto

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	35 ov	31.7.2008	29.8.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Etusijalla 20 vuotta täyttäneet henkilöt, joilla on työkokemusta alalta. Tiedustele maksuisia opiston toimistosta. Opistolla on ruokailu- ja asumispalvelut. Työssäoppimisjaksojen matka- ym. kustannukset itse kustannettava. Haku 31.7. mennessä, jos suorittaa koko tutkinnon. Lisäksi nonstop-haku tutkinnon osioihin. 31.7. mennessä jätettyjen hakemusten perusteella kutsutaan osa hakijoista 7.8. pidettävään valintakokeeseen.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinnon suorittaminen. Tutkinnossa on 4 pakollista ja 1 valinnainen osa. Pakolliset: 1. Ohjaajan työn lähtökohdat, 2. Lapsen kasvun, hyvinvoinnin ja terveyden tukeminen, 3. Toiminnan ohjaaminen, 4. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot. Valinnainen: 5. Yrittäjyys. Suoritus näyttötutkintona. Keskeiset aineet: kehityspsykologia, kasvatustiede, ammattitietous, erityiskasvatus, kädentaidot, liikunta, draama, vuorovaikutustaidot. Lisäksi suoritetaan EA1- ja hygieniapassi. Tutkintoon sisältyy työssä oppimista. Monimuoto-opiskeluna.

Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto

PK	P	9 kk	40 ov	31.7.2008	25.8.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena 20 vuoden ikä ja peruskoulun oppimäärä. Työkokemus katsotaan eduksi. Tiedustele maksuisia opiston toimistosta. Opistolla on ruokailu- ja asumispalvelut. Työssäoppimisjaksojen matka- ym. kustannukset itse kustannettava. Valintakoe.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa monipuolisia valmiuksia toimia koulunkäyntiavustajana erilaisissa kasvatuksen, opetuksen ja muissa toimintayksiköissä vammaisten tai muuten apua tarvitsevien parissa. Koulutus tähtää ammattitutkinnon suorittamiseen näyttökokein. Tutkinnossa (40 ov) on 4 osaa: koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristö, ihmisen kasvun tukeminen, oppimisen ohjaaminen, toimintakyvyn tukeminen. Keskeiset aineet: erityiskasvatus, kasvatustietous, oppimisen ohjaamisen menetelmät, kehityspsykologia, terapiat ja vaihtoehtoiset kommunikaatiomenetelmät. Tutkintoon sisältyy 17 ov: n työssäoppimisjaksoa.

Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	40 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Vaatimuksena koulunkäyntiavustajan ammattitutkinnon, sos- ja terv. alan toisen asteen perustutkinnon suorittaminen tai vastaavien tutkintojen tasoiset tiedot ja taidot sekä lisäksi täydentäviä ja syventäviä opintoja sekä n. 5 vuoden työkokemus alalta. Koulutuksen osioihin haetaan nonstop- periaatteella. Tiedustele aikatauluista ja maksuisia opiston toimistosta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttökokein. Tutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta osasta: 1. Koulunkäyntiavustajan työn toimintaympäristöt. 2. Toiminnallisuus ja vuorovaikutustaidot. 3. Yleisen tuen tarpeessa olevien ryhmien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen. Neljästä valinnaisesta osasta, joista valitaan kaksi: 1. Tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen. 2. Erityisen tuen tarpeessa olevien ohjaaminen, tukeminen ja avustaminen. 3. Koululaisten aamu- tai iltapäivätoiminnan ohjaamiseen osallistuminen. 4. Yrittäjyys. Lähi-/etäopiskelu- ja työssäoppimisjaksoja.

TERVEYSALA

SATAKUNTA

Harjavan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto

PK	I/M	1,5 v	30 ov	31.8.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimus: vähintään toisen asteen ammatillinen tutkinto ja työkokemus alalta. Kaikki hakijat haastatellaan.

Toteutus ja sisältö: Erikoisammattitutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta ja kahdesta valinnaisesta osasta. Pakolliset osat: Psykiatrisen auttamisen perusprosessi, Akuutti- ja kriisihoito, Päihdetyö.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu tutkinnon suorittajalle on 380 euroa (sis. näyttömaksun)

KANTA-HÄME

Eerikkilän Urheiluopisto

Terveysalan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	1,5 v	20 ov	JH	20.10.2008
----	-----	-------	-------	----	------------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto

AK	M	15 kk	45 ov	30.4.2008	17.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Sosiaali- ja terveysalalla, erityisesti mielenterveys- ja/tai päihdeyössä noin 5 vuotta työskennelleille, joilla on sosiaali-, terveys- tai muu alalle soveltuva tutkinto.
Opiskelijamaksu: 375 euroa

Tampereen ammattiopisto, Tampereen terveydenhuolto-oppilaitos

Jalkojenhoidon ammattitutkinto

AK	P/M	1 v	40 ov	19.5.2008	25.9.2008
----	-----	-----	-------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan yhdessä Hämeen kosmetologikoulun kanssa.
Opiskelijamaksu: 350 euroa ja näyttötutkintomaksu 50,50 euroa. Koulutuksen alussa peritään myös tarvikemaksu n. 300 euroa.

Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto

AK	P/M	1,5 v	60 ov	19.5.2008	9.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena on sosiaali- tai terveysalan tutkinto.
Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta on keskimäärin kahtena päivänä kuukaudessa.
Opiskelijamaksu: 350 euroa ja näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto

PK	M			15.8.2008	10.9.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

Lisätietoja: Lehtori Minna Toikkanen, p. (017) 214 8768, minna.toikkanen(at)sakky.fi.
Opiskelijamaksu: 370,50 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Jalkojenhoidon ammattitutkinto

AK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jalkojenhoidon ammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen hakijalta edellytetään terveydenhuollon ammattihenkilöiltä vaadittava peruskoulutus tai kauneudenhoitoalan peruskoulutuksen tasoiset tiedot ja taidot. Koulutus on mahdollista suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena.
Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi
Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto

AK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Tietoja valinnasta: Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinnon suorittajalta edellytetään vähintään sosiaali- ja terveysalan toisen asteen perustutkinnon tai vastaavan tutkinnon tasoisia tietoja ja taitoja sekä lisäksi täydentäviä ja syventäviä opintoja sekä työkokemusta alalta. Koulutus on mahdollista suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena.
Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi
Opiskelijamaksu: 650,50 euroa

Jämsän seudun koulutuskeskus, Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos

Jalkojenhoidon ammattitutkinto

AK	M				17.11.2008
----	---	--	--	--	------------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.
Tietoja valinnasta: Myös oppisopimuskoulutuksena ja haku aika on tällöin jatkuva.
Lisätietoja: Anu Järvinen puh. 040 7122 628.

POHJOIS-POHJANMAA

Oulaisten ammattiopisto, sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Jalkojenhoidon ammattitutkinto

AK	I/M			JH	11.8.2008
----	-----	--	--	----	-----------

Suuntautuminen: Tutkinnon pakolliset osat: Jalkojenhoidotyö ja sen kehittäminen osana sosiaali- ja terveysalan palvelujärjestelmää, jalkojenhoitotapahtuma, jalkojenhoito vaativassa asiakastyössä. Tutkinnon valinnaiset osat: Itsenäinen ammatinharjoittaminen, eteeriset öljyt jalkojenhoidossa, vyöhyketerapeuttinen jalkahieronta.

SOSIAALI- JA TERVEYSALA (ALOJEN YHTEISET OHJELMAT)

UUSIMAA

Arlainstituutti

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	---	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeville soveltuvuuskokeet. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Koulutarvikemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola (pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville opiskelijoille). Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus on suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muutoin erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.
Toteutus ja sisältö: Koulutus on lähihoitajan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Näytöt suoritetaan työpaikoilla ja organisoidaan yhteistyöoppilaitoksen kanssa. Koulutus

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

toteutetaan opiskelijan HOJK:n mukaisesti. Monimuotokoulutusta: lähiopetusviikko keskimäärin kerran kuukaudessa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2 v	120 ov	15.4.2008	S
----	---	-----	--------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeville soveltuvuuskokeet. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Koulutarvikemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola (pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville opiskelijoille). Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus on suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muutoin erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on lähihoitajan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Näytöt suoritetaan työpaikoilla ja organisoidaan yhteistyöoppilaitoksen kanssa. Koulutus toteutetaan opiskelijan HOJKS:n mukaisesti. Monimuotokoulutusta; lähiopetusviikko keskimäärin kerran kuukaudessa.

Helsingin Diakoniaopisto

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Näyttötutkintoon valmistava koulutus

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön

AK	P/M	1,5–2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	---------	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa, iltaopetus klo 16.30–20.45 noin 3 iltana viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltuvuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kuin suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopiskelua. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa. Tutkintotodistuksen saa suoritettuaan kaikki 4 tutkinnon osaa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltavuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kun suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltavuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kun suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	1/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltavuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kun suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	1,5–2 v	120 ov	30.3.2006JH	11.8.2008
----	-----	---------	--------	-------------	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltavuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kun suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	P/M	2 v	120 ov	JH	11.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Lähihoitajan näyttötutkintoon valmistava koulutus

Tietoja valinnasta: Valmistavaan koulutukseen valitaan soveltavuuskokein. Suomen kielen koe, jos äidinkieli on muu kun suomi. Kevätlukukaudella on kaksi valintatilaisuutta, johon kutsutaan ajoissa hakemuksensa palauttaneet. Katso hakuohjeet www.hdo.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa monimuoto-opiskelua. Päiväopetus on klo 8.30–16 noin 3 päivää viikossa. Työssäoppimisen jaksot ovat päiväopintoja. Tutkintotilaisuuksiin edetään henkilökohtaisen suunnitelman mukaan. Myös osatutkinnon voi suorittaa.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	P/M	1,5 v	JH	02.9.2008
----	-----	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on vähintään viiden vuoden työkokemusta vastaava osaaminen alalta, jokin aikaisempi alan tutkinto ja työpaikka vanhusten parissa. Haku koulutukseen www.hdo.fi sivuilta. Hakijat kutsutaan valintapäivään vk.11 tai vk.23. Tutkinnosta voi suorittaa myös yksittäisiä tutkinnon osia. Koulutuksen voi suorittaa myös oppisopimuksella.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu kahdesta pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta, jotka suoritetaan näytöin. Valmistava koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena pääsääntöisesti 2 päivää joka 3. viikko. Tarvittava valmistava koulutus määritellään henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa, joka tehdään koulutuksen alussa. Tutkinnosta voi suorittaa myös yksittäisiä tutkinnon osia.

Lisätietoja: www.hdo.fi.

Opiskelijamaksu: 300 euroa, tutkintomaksu on 50,50 euroa.

Helsingin sosiaali- ja terveysalan oppilaitos, Malmin ja Laakson koulutusyksiköt Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltavuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot järjestetään Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri p. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja p. (09) 310 81379.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä syys- että kevätlukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään 4 (ma-to) iltana viikossa klo 16.30–20.30. Työharjoittelu suoritetaan pääsääntöisesti päivisin. Iltalinjan opiskelijan on hyvä huomioida, että kaikkia koulutusohjelmia/erikoistuvia opintoja ei voida järjestää iltaopetuksena.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 80379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään 4 (ma-to) iltana viikossa klo 16.30–20.30. Työharjoittelu suoritetaan pääsääntöisesti päivisin. Iltalinjan opiskelijan on hyvä huomioida, että kaikkia koulutusohjelmia/erikoistuvia opintoja ei voida järjestää iltaopetuksena.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot järjestetään Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä syys- että kevätlukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Edellyttää 2 ov:n tieto- ja viestintäteknikan suoritettuja opintoja. Perusopinnot järjestetään Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot järjestetään Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, suu- ja hammashoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, ensihoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot järjestetään Laakson koulutusyksikössä.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 ja opinto-ohjaaja (09) 310 81379.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	12.8.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus alkaa sekä kevä- että syyslukukaudella. Vapaamuotoinen hakemus. Soveltuvuuskokeen hinta 45 euroa. Perusopinnot suoritetaan Laakson koulutusyksikössä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään 4 (ma-to) iltana viikossa klo 16.30-20.30. Työharjoittelu suoritetaan pääsääntöisesti päivisin. Iltalinjan opiskelijan on hyvä huomioida, että kaikkia koulutusohjelmia/erikoistuvia opintoja ei voida järjestää iltaopetuksena.

Lisätietoja: opintosihteeri puh. (09) 310 81801 tai opinto-ohjaaja puh. (09) 310 81379.

Järvenpään Diakoniaopisto

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

YO/AK	I/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

YO/AK	I/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta jo omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua. Lähiopetus on iltainen n. klo 16.30–20. Ilmainen päivällinen.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

YO/AK	I/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta jo omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua. Lähiopetus on iltainen n. klo 16.30–20. Ilmainen päivällinen.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

YO/AK	I/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta jo omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua. Lähiopetus on iltainen n. klo 16.30–20. Ilmainen päivällinen.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

YO/AK	I/M	2,5 v	120 ov	11.8.2008
-------	-----	-------	--------	-----------

Monimuotokoulutus on tarkoitettu ylioppilaille, toisen asteen tutkinnon suorittaneille tai alan työkokemusta jo omaaville. Aiemmat opinnot ja/ tai alan työkokemus voidaan lukea hyväksi opiskelussa. Opinnot ovat maksuttomia lukuun ottamatta 50,50 tutkintomaksua. Lähiopetus on iltainen n. klo 16.30–20. Ilmainen päivällinen.

Lisätietoja: www.seurakuntaopisto.fi

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Tuusula, Sosiaali- ja terveysala, vapaa-aika ja nuorisotyö

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	15.4.2008	11.8.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Teoriaopetus kolmena iltana viikossa, lisäksi etätehtäviä. Hakijat kutsutaan soveltuvuustestiin, maksu: 55 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	15.4.2008	11.8.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Teoriaopetus kolmena iltana viikossa, lisäksi etätehtäviä. Hakijat kutsutaan soveltuvuustestiin, maksu: 55 euroa.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 92 335.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Päihdetyön ammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voi hakea jatkuvan haun periaatteella.

Hakuneuvonta puh. (09) 2319 829.

Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

PK	I/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Vantaan ammattiopisto Varia, Ojahaantien toimipiste

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Mahdollisesti myös sairaanhoidon ja huolenpidon, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen tai mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelmat

Toteutus ja sisältö: Työssäoppimisjaksot toteutetaan päiväaikaan.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Vantaan ammattiopisto Varia, Talvikkitien toimipiste

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Mahdollisesti myös sairaanhoidon ja huolenpidon, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen tai mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelmat

Toteutus ja sisältö: Työssäoppimisjaksot toteutetaan päiväaikaan.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Mahdollisesti myös sairaanhoidon ja huolenpidon, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen tai mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelmat

Toteutus ja sisältö: Työssäoppimisjaksot toteutetaan päiväaikaan.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	10 kk	120 ov	20.8.2008	8.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Suuntautuminen: Mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma

Tietoja valinnasta: Koulutukseen osallistujille tehdään henkilökohtaistamissuunnitelma, jonka perusteella opiskelija valitsee opintotarjottimelta tarvitsemansa opintokokonaisuudet. Opetusta järjestetään pääsääntöisesti iltaisin klo 18–21. Ammattitutkintoon liittyvät tutkintotilaisuudet ovat päiväaikaan.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetusisällöt: mielenterveys ja päihdetyö, mielenterveys- ja päihdeongelman kohtaminen, yksilöllinen mielenterveystyö, yksilöllinen päihdetyö, muut valinnaiset opinnot.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Porvoon terveydenhuolto-oppilaitos Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	23.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan soveltuvuuskokeella, johon sisältyy opettajan haastattelu. Lähihoitajan ammatti on työtä ihmisten kanssa ja heitä varten. Keskeistä on ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, varsinkin kyky tukea erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten voimavaroja ja toimintakykyä sekä ottaa huomioon heidän kulttuurinsa ja arvomaailmansa. Soveltuvuuskokeet järjestetään 29.4.2008.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	23.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan soveltuvuuskokeella, johon sisältyy opettajan haastattelu. Lähihoitajan ammatti on työtä ihmisten kanssa ja heitä varten. Keskeistä on ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, varsinkin kyky tukea erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten voimavaroja ja toimintakykyä sekä ottaa huomioon heidän kulttuurinsa ja arvomaailmansa. Soveltuvuuskokeet järjestetään 29.4.2008.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	23.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan soveltuvuuskokeella, johon sisältyy opettajan haastattelu. Lähihoitajan ammatti on työtä ihmisten kanssa ja heitä varten. Keskeistä on ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, varsinkin kyky tukea erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten voimavaroja ja toimintakykyä sekä ottaa huomioon heidän kulttuurinsa ja arvomaailmansa. Soveltuvuuskokeet järjestetään 29.4.2008.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	23.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan soveltuvuuskokeella, johon sisältyy opettajan haastattelu. Lähihoitajan ammatti on työtä ihmisten kanssa ja heitä varten. Keskeistä on ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, varsinkin kyky tukea erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten voimavaroja ja toimintakykyä sekä ottaa huomioon heidän kulttuurinsa ja arvomaailmansa. Soveltuvuuskokeet järjestetään 29.4.2008.

VARSINAIS-SUOMI

INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Laitila

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	P/M	5.9.2008	22.9.2008
----	-----	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vanhustyön erikoisammattitutkinnon ammattitaitovaatimukset edellyttävät, että tutkinnon suorittajalla tulee olla vähintään sosiaali- ja terveysalan toisen asteen perustutkinnossa tai vastavassa tutkinnossa vaadittava osaaminen ja vähintään viiden vuoden työkokemus alalta.

Lisätietoja: Kouluttaja Erja Salomaa puh. 040 710 4447.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	3 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille järjestettävä näyttötutkintoon valmistava koulutus
Tietoja valinnasta: Ei maksullista testiä. Suomen kielen testi, jonka jälkeen kutsutaan haastatteluun.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	3 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille järjestettävä näyttötutkintoon valmistava koulutus
Tietoja valinnasta: Ei maksullista testiä. Suomen kielen testin jälkeen kutsutaan haastatteluun.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille järjestettävä näyttötutkintoon valmistava koulutus
Tietoja valinnasta: Ei maksullista testiä. Suomen kielen testi, jonka jälkeen kutsutaan haastatteluun.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	3 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille tarkoitettu näyttötutkintoon valmistava koulutus
Tietoja valinnasta: Ei maksullista testiä. Suomen kielen testin jälkeen kutsutaan haastatteluun.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	3 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille järjestettävä näyttötutkintoon valmistava koulutus
Tietoja valinnasta: Ei maksullista testiä. Suomen kielen testin jälkeen kutsutaan haastatteluun.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	P/M	1,5 v	30 ov	26.9.2008	1.11.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena on sosiaali- ja/tai terveysalan ammatillinen tutkinto sekä noin 2–3 vuoden työkokemus vanhustyössä. Etusijalla valinnassa ovat vanhustyössä tai vastaavissa tehtävissä toimivat.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka koostuu lähi- ja etäopiskelusta, opintokäynneistä, työssäoppimisesta ja itsenäisestä opiskelusta. Lähiopetusta on noin kaksi päivää kuukaudessa, pääosin päivisin. Lähiopetus on yleensä Kaarinnan sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksessa.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

Harjavallan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	I/M	1,5 v	30 ov	JH	8.9.2008
----	-----	-------	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Pääsyedellytyksenä koulutukseen on vähintään toisen asteen ammatillinen tutkinto ja työkokemus vanhustyöstä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää vanhustyön erikoisammattitutkinnon tutkinnon osat, joihin voi osallistua erillisinä koulutuksina. Pakolliset tutkinnon osat: Vanhusten palvelujärjestelmässä ja työyhteisössä toimiminen 10 ov, Asiantuntijana vanhustyössä 15 ov, Valinnaiset tutkinnon osat: 1. Virike- ja virkistystoiminta vanhustyössä 5 ov 2. Dementoituneiden vanhusten kuntouttava hoito- ja huolenpityö 5 ov, 3. Vanhusten mielenterveyttä edistävä hoito- ja huolenpityö 5 ov.

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu tutkinnon suorittajalle 380 euroa (sis. näyttömaksun).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Kankaanpään opisto

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	40 ov	5.5.2008	5.9.2008
----	---	-------	-------	----------	----------

Suuntautuminen: Vanhustyön kuntouttava työote ja virikkeellisyys, validaatiomenetelmä vanhustyössä

Tietoja valinnasta: Vähintään viiden vuoden työkokemus vanhustyössä, sosiaali- ja terveysalan ammatillinen peruskoulutus sekä soveltuvuus alalle.

Toteutus ja sisältö: Vanhustyön erikoisammattitutkintoon valmistava moniammatillinen koulutus sekä näyttötutkintojen suorittaminen. Avoimen yliopiston gerontologian perusopinnot (JY) sisältyvät opiskelusuunnitelmaan. Monimuotokoulutus.

Rauman ammattiopisto

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	L	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelman valinta oppilaitoksen tarjonnasta mahdollista. Valintaan sisältyy soveltuvuusko.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	L	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelman valinta oppilaitoksen tarjonnasta mahdollista. Valintaan sisältyy soveltuvuusko.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	L	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelman valinta oppilaitoksen tarjonnasta mahdollista. Valintaan sisältyy soveltuvuusko.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	L	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valintaan sisältyy soveltuvuusko. Koulutusohjelman valinta oppilaitoksen tarjonnasta mahdollista.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	L	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Valintaan sisältyy soveltuvuusko. Koulutusohjelman valinta oppilaitoksen tarjonnasta mahdollista.

Porin ammattiopisto, Pori

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	L	2,5 v	120 ov		1.8.2008
----	---	-------	--------	--	----------

Toteutus ja sisältö: Vaihtoehtoina myös lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen ko, vammaistyön ko, vanhustyön ko, mielenterveys- ja päihdetyön ko, ensihoidon ko., kuntoutuksen ko.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KANTA-HÄME

Forssan ammatti-instituutti, Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	n. 3 vuotta	120 ov	25.4.2008	12.8.2008
----	-----	-------------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Koulutus tähtää näyttötutkintoon.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tähtää näyttötutkintoon. Päivä-, ilta-, monimuoto-opiskeluna. Pääsääntöisesti 1 iltana viikossa. Työssäoppimiset päätoimista opiskelua. Koulutus kestää noin 3 vuotta.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	n. 3 vuotta	120 ov	25.4.2008	12.8.2008
----	-----	-------------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Koulutus tähtää näyttötutkintoon.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tähtää näyttötutkintoon. Päivä-, ilta-, monimuoto-opiskeluna. Pääsääntöisesti 1 iltana viikossa. Työssäoppimiset päätoimista opiskelua. Koulutus kestää noin 3 vuotta.

Ei opiskelijamaksua.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	n.3 vuotta	120 ov	25.4.2008	12.8.2008
----	-----	------------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Koulutus tähtää näyttötutkintoon

Toteutus ja sisältö: Koulutus tähtää näyttötutkintoon. Päivä-, ilta-, monimuoto-opiskeluna. Pääsääntöisesti 1 iltana viikossa. Työssäoppimiset päätoimista opiskelua. Koulutus kestää n.3 vuotta.

Ei opiskelijamaksua.

Koulutuskeskus Tavastia, Hämeenlinna Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	I/M	2,5-3 v	120 ov		S
-------	-----	---------	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, ensihoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	I/M	2,5-3 v	120 ov		S
-------	-----	---------	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov		S
-------	-----	-----	--------	--	---

Tietoja valinnasta: Valinnainen tutkinnon osa valitaan koulutuksen aikana. Maksullinen valintakoe.

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus Päihdetyön ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	4.8.2008	1.9.2008
-------	-----	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuus alalle suoritetaan haastattelun perusteella.

Opiskelijamaksu: 450 euroa

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	M	2-3 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	2,5 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakea ammatillista koulutusta vailla olevat sekä ammatinvaihtajat.

Päihdetyön ammattitutkinto

AK	M	16 kk	40 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	M	15 kk	40 ov	30.4.2008	17.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Sosiaali- ja terveysalan ammatillinen peruskoulutus ja työkokemusta vanhustyöstä 5 vuotta.

Opiskelijamaksu: 375 euroa

Tampereen ammattiopisto, Tampereen terveydenhuolto-oppilaitos

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	P/M	1,5 v	60 ov	19.5.2008	10.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on sosiaali- tai terveysalan tutkinto.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetus on keskimäärin 1-2 päivää kuukaudessa.

Opiskelijamaksu: 350 euroa ja näyttötutkintomaksu 50,50 euroa.

Sosiaali- ja terveysalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	I	1 v	13 ov	19.5.2008	12.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tarkoitettu esim. luontaishoitajille aikoville

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu esim. luontaishoitajiksi aikoville.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetus tapahtuu pääsääntöisesti tiistai-iltoina klo 16.30–19.45.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Palvelualuejen toimipiste

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	2,5 v	120 ov	14.4.2008	14.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijat kutsutaan hakemusten perusteella pidettävään soveltuvuuskoekseen (testimaksu 55 euroa). Opetus on maksutonta. Oppikirjat sekä opiskelumateriaalin opiskelijat kustantavat itse. Koulumatkoista opiskelija vastaa itse, myös työssäoppimispaikkoihin.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Opetus on päiväopetusta. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto muodostuu näyttötutkintoon valmistavasta koulutuksesta, joka sisältää yhteisiä ammatillisia opintoja sekä koulutusohjelman opinnot. Koulutusohjelma valitaan koulutuksen aikana.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

PK	P/M	S
----	-----	---

Suuntautuminen: 2 tutkinnon osaa: Asiantuntijana vanhustyössä, Vanhusten palvelujärjestelmät ja työyhteisössä toimiminen

Kouvolan seudun ammattiopisto, sosiaali- ja terveys

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	1/M	2 v	120 ov	14.4.2008	11.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma määräytyy ensimmäisen vuoden aikana.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi. Ammattitaito osoitetaan näytöillä.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	n. 2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	--------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ammattitaito osoitetaan näytöillä. Koulutusohjelma toteutetaan, jos opiskelijoita on riittävästi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sisälähetysseuran oppilaitos, Pieksämäki

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	2-2,5 v	120 ov	S
-------	---	---------	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma toteutetaan, mikäli hakijoita on riittävä määrä.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Myös oppisopimuskoulutus mahdollisuus.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	120 ov	S
-------	---	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma toteutetaan, mikäli hakijoita on riittävä määrä.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu toteutetaan näyttötutkintona.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	2-2,5 v	120 ov	S
-------	---	---------	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma toteutetaan, mikäli hakijoita on riittävä määrä.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Myös oppisopimuskoulutus mahdollisuus.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	2-2,5 v	120 ov	S
-------	---	---------	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma toteutetaan, mikäli hakijoita on riittävä määrä.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Myös oppisopimuskoulutus mahdollisuus.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P	2-2,5 v	120 ov	S
-------	---	---------	--------	---

Tietoja valinnasta: Koulutusohjelma toteutetaan, mikäli hakijoita on riittävä määrä.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Myös oppisopimuskoulutus mahdollisuus.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto

AK	M	29.8.2008	15.9.2008
----	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste Sairaalakatu 6-8, 70111 KUOPIO.

Lisätietoja: Tietoja ja hakuohjeita koulutuksesta saa Lehtori Päivi Moilanen, p. (017) 214 8768, sähköposti paivi.moilanen(at)sakky.fi. Koulutussihteeri Arja Puhtila, p. (017) 214 8755, sähköposti arja.puhtila(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 370,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, ensihoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri eri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH
----	-----	--------	----

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Aikuisten näyttötutkintoon valmistava koulutus. Kesto 2–2,5 vuotta aiemmin suoritetuista opinnoista ja työkokemuksesta riippuen. Koulutukseen valinta hakemusten ja valintahaastattelujen perusteella.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Päihdetyön ammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Lisätietoja: Koulutussihteeri Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	P/M	JH	S
----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Vanhustyön erikoisammattitutkinto on tarkoitettu vähintään sosiaali- ja terveysalan toisen asteen perustutkinnon tai vastaavan tutkinnon suorittaneille henkilöille, joilla on vanhustyössä noin viiden vuoden työkokemus.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Lähiopiskelupäiviä on keskimäärin kaksi päivää kuukaudessa. Opiskelu on mahdollista oman työn ohella. Koulutus voidaan suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena.

Opiskelijamaksu: 650,50 euroa

Jämsän seudun koulutuskeskus, Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoepäivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoepäivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoepäivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoepäivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoepäivä- ja monimuotokoulutuksessa, n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoee päivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoee päivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, ensihoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P/M	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuvuuskoee päivä- ja monimuotokoulutuksessa, hinta n. 50 euroa. Myös oppisopimuskoulutuksena.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	M			15.9.2008
----	---	--	--	-----------

Tietoja valinnasta: Sosiaali ja/tai terveysalan ammatillinen pohjakoulutus. Myös oppisopimuskoulutuksena ja hakuaika on jatkuva.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

Lisätietoja: Tuula Rintala-Salminen puh. 040 7691 289.

Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Sosiaali- ja terveysala

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008	5.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen), hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008 JH	5.8.2008
----	---	-----	--------	--------------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen) hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008	5.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen), hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008	5.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen), hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008	5.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen), hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	P	2 v	120 ov	20.5.2008	5.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Soveltuvuuskoee (maksullinen), hakijat kutsutaan kirjallisesti. Mahdollisuus opiskella myös oppisopimuksella lähihoitajaksi. Opiskelu näyttöihin valmistavassa koulutuksessa. Opetus tapahtuu Äänekoskella.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus- Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, suu- ja hammashoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoee järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen, koulutussihteeri Katri Tuovinen, puh. (06) 326 7471. Pääsykoee järjestetään. Alan työkokemus on hyödyksi ja soveltuva alalle.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma. Koulutus toteutetaan päivä/monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, hoito- ja huolenpityön hallinta, palvelusaaminen. Lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen erityisosaaminen. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma.

Lisätiedot koulutuksesta: koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan työkokemus on hyödyksi ja soveltuvuus alalle.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, hoito- ja huolenpityön hallinta, palvelusaaminen. Sairaanhoidon ja huolenpidon erityisosaaminen.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen, koulutussihteeri Katri Tuovinen, puh. (06) 326 7471. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa ja soveltuvuus alalle.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma. Koulutus toteutetaan päivä/monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa ja soveltuvuus alalle.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, hoito- ja huolenpityön hallinta, palvelusaaminen. Mielenterveys- ja päihdetyön erityisosaaminen.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen, koulutussihteeri Katri Tuovinen, puh. (06) 326 7471. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Koulutus toteutetaan päivä/monimuotokoulutuksena, opiskelijoille laaditaan henkilökohtaiset opiskelusuunnitelmat.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 ja osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, hoito- ja huolenpityön hallinta, palvelusaaminen. Vanhustyön erityisosaaminen.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 ja osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, suu- ja hammashoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Ihmissuhde- ja vuorovaikutustaidot, hoito- ja huolenpityön hallinta, palvelusaaminen, suu- ja hammashoidon erityisosaaminen.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK/YO	P/M	n. 2,5 v	120 ov	30.4.2008	25.8.2008
-------	-----	----------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Suora haku oppilaitokseen. Pääsykoe järjestetään. Alan kokemus suotavaa.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto järjestää opetuksen. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Katri Tuovinen puh. (06) 326 7471 tai osastonjohtaja Marja Salminen puh. (06) 326 7070.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

YO/AK	M	40 ov	31.8.2008	6.10.2008
-------	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeen tulostaa www.vakk.fi/sivuiltamme.

Toteutus ja sisältö: Opetuksen toteuttaa Vaasan Ammattiopisto. Koulutus toteutetaan päivä/monimuotokoulutuksena, voi suorittaa myös työn ohella.

Lisätietoja: Marja Salminen, puh. 040 7521038 tai koulutussihteeri Katri Tuovinen, puh. (06) 3267471.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

KESKI-POHJANMAA

Kokkolan sosiaali- ja terveysalan opisto

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	M	120 ov	9.5.2008	11.8.2008
----	---	--------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu 100 opintoviikon lähihoitajakoulutuksen suorittaneille, jotka haluavat muuntaa aikaisemman tutkinnon 120 opintoviikon laajuiseksi tutkinnoksi. Koulutukseen voidaan ottaa mukaan 120 opintoviikon opetus suunnitelma- tai näyttötutkintoperusteisena tutkinnon suorittaneita lisäkoulutukseen. Vanhustyön koulutusohjelman/ valinnaisen tutkinnon osan sisällöt: Vanhustyön etiikka ja asema yhteiskunnassa, Vanhuksen kohtaaminen, Yksilöllinen vanhustyö ja Työntekijän vanhustyössä.

Päihdetyön ammattitutkinto

PK	M	9.5.2008	9.9.2008
----	---	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaja etenee tutkintotilaisuuksiin henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Työkokemus, koulutus tai muutoin hankittu osaaminen vaikuttavat valmistavan koulutuksen laajuuteen. Osaamisen tunnistamisen kautta tutkinnon suorittaja voi edetä suoraan tutkinnon osien tutkintotilaisuuksiin. Valmistava koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa lähi-, etä- ja itsenäinen opiskelu vuorottelevat. Opiskelu on sivutoimista ja se on pääosin mahdollista suorittaa työn ohessa.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	M	9.5.2008	9.9.2008
----	---	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaja etenee tutkintotilaisuuksiin henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Työkokemus, koulutus tai muutoin hankittu osaaminen vaikuttavat valmistavan koulutuksen laajuuteen. Osaamisen tunnistamisen kautta tutkinnon suorittaja voi edetä suoraan tutkinnon osien tutkintotilaisuuksiin. Valmistava koulutus toteutetaan

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

monimuoto-opiskeluna, jossa lähi-, etä- ja itsenäinen opiskelu vuorottelevat. Opiskelu on sivutoimista ja se on pääosin mahdollista suorittaa työn ohessa.

POHJOIS-POHJANMAA

Kalajoen Kristillinen Opisto

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	1,5 v	40 ov	6.6.2008	14.8.2008
-------	---	-------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 6.6.2008, jonka jälkeen opiskelijat valitaan hakemusten perusteella. Pohjakouluvaatimuksena on pk/yo. Koulutus on suunnattu henkilöille, jotka ovat suorittaneet sosiaali- ja terveysalan ammatillisen perustutkinnon ja joilla on työkokemusta vanhustyöstä 5 vuotta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-/oppisopimuskoulutuksena, jossa konaktiopetusta on kerran kuukaudessa (to-la). Loppuosa muodostuu opettajan ohjaamasta työssäoppimisesta ja etäopiskelusta. Ammattitutkintotodistuksen saamisen edellytyksenä on hyväksyttävästi suoritettavat näytöt.

Opiskelijamaksu: 425 euroa koko ajalta. Materiaalipaketti 50 euroa, tutkintotoimikunnalle maksettava tutkintomaksu on 50,5 euroa.

Oulaisten ammattiopisto, sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammatillisten perusopinnot päätymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oula.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, asiakaspalvelun ja tietohallinnan koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammatillisten perusopinnot päätymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oula.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, kuntoutuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammatillisten perusopinnot päätymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, ensihoidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammattillisten perusopintojen päättymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta. Ensihoidon koulutusohjelmaan tulevan on oltava vähintään 18 vuotias ja hänen tulee itse hankkia B-luokan ajokortti ennen koulutusohjelmaopintojen alkamista.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, lasten ja nuorten hoidon ja kasvatuksen koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammattillisten perusopintojen päättymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vammaistyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammattillisten perusopintojen päättymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, mielenterveys- ja päihdetyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammattillisten perusopintojen päättymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, vanhustyön koulutusohjelma, Lähihoitaja

AK	L	2,5 v	120 ov	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen. Soveltuvuuskoee järjestetään Oulaisten ammattiopiston sosiaali- ja terveysalan yksikössä. Opiskelijat tekevät koulutusohjelmavalinnat ammattillisten perusopintojen päättymisvaiheessa. Oppilaitos toteuttaa koulutusohjelmista ne, joihin on riittävä määrä opiskelijoita. Päätökset tehdään puolivuositain opiskelijoiden tekemien valintojen pohjalta.

Lisätietoja: www.kam.fi/oulu.

Päihdetyön ammattitutkinto

AK	I/M		JH	11.8.2008
----	-----	--	----	-----------

Suuntautuminen: Tutkinnon pakolliset osat: Päihdetyön perusteet, päihdetyön ammattilinen, toiminta, moniammatillinen toiminta päihdetyössä., Tutkinnon valinnaiset osat: Päihdetyön psykososiaalinen lähestymistapa, kristillinen päihdetyö, järjestötyö, päihdehuollossa, ehkäisevä päihdetyö, yrittäjyys.

Vanhustyön erikoisammattitutkinto

AK	I/M		JH	11.8.2008
----	-----	--	----	-----------

Suuntautuminen: Tutkinnon pakolliset osat: Vanhusten palvelujärjestelmässä ja työyhteisössä, toimiminen, asiantuntijana vanhustyössä. Tutkinnon valinnaiset osat: Virike- ja virikistymistapa vanhustyössä, dementoituneiden vanhusten kuntouttava hoito- ja huolenpito, vanhusten mielenterveyttä edistävät, hoito- ja huolenpito, validaatiomenetelmä, vanhustyössä, itsenäinen ammatinharjoittaminen.

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Kemi (Hyvinvointiala) Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto, sairaanhoidon ja huolenpidon koulutusohjelma, Lähihoitaja

PK	I/M	3 v	120 ov	18.4.2008	12.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoperusteinen valmistava koulutus.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Peräpohjan Opisto

Sosiaali- ja terveysalan ammattilinen lisäkoulutus

AK	M		20 ov	31.5.2008	S
----	---	--	-------	-----------	---

Suuntautuminen: Seksuaalineuvojakoulutus

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksena opetus-, kasvatus-, terveys- tai sosiaalialan tutkinto.

Toteutus ja sisältö: Pääsisällöt: Oman seksuaalisuuden kohtaaminen, ihmisen psykososiaalinen kehitys, seksuaalisuus eri elämän vaiheissa, rakkaus ja erotiikka, seksuaalisuuden moninaisuus, seksuaalisuus ja lapsettomuus, seksuaaliongelmien ja hoito, seksuaalivirta/ohjaus-/terapia, opintoihin sisältyvä päähdytyö. Koulutukseen sisältyy lähiopetus, työnohjaus, vertaisryhmätyöskentely, kirjallisuus ja oppimistehtävät, loppu-työ, case-työskentely.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KUNTOUTUS JA LIIKUNTA

UUSIMAA

Arlainstituutti

Hierojan ammattitutkinto

PK	P	10 kk	40 ov	15.4.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Suoritettu peruskoulun oppimäärä ja soveltuvuus sosiaali- ja terveysalan palveluammattiin. Koulutus on suunnattu aikuisille. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Koulutarkemaksu 40 euroa/lukuvuosi. Maksuton asuntola (pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tuleville). Oppilaitos on ammatillinen erityisoppilaitos. Koulutus suunnattu erityisesti näkövammaisille, kuurosokeille tai muutoin erityistä tukea opiskelussaan tarvitseville.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on hierojan ammattitutkintoa valmistavaa koulutusta. Jokainen opintokokonaisuus arvioidaan näytöllä. Tutkinnon osat ovat Hieronnan perusteet ja menetelmät; Hieronta hoitotapahtumana; Itsenäinen ammatinharjoittaminen.

Urheilupisto Kisakeskus

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M	9 kk	35 ov	15.8.2008	8.9.2008
-------	---	------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Aikuisliikunnan osaamisala

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuilta edellytetään alan koulutusta, työkokemusta tai alan harrastuneisuutta

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opiskelua. Koulutuksen sisältönä toimintaympäristön hallinta, terveyttä edistävä liikunta, aikuisliikunnan ohjaaminen, yrittäjyys

Opiskelijamaksu: 840 €

Lisätietoja: www.kisakeskus.fi, p. (019) 2230 3000

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M				S
-------	---	--	--	--	---

Suuntautuminen: Seuratoiminta

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuilta edellytetään alan koulutusta, työkokemusta tai alan harrastuneisuutta

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opiskelua. Koulutuksen sisältönä toimintaympäristön hallinta, terveyden edistäminen seuratoiminnassa, liikunnan ohjaaminen ja valmennus seuratoiminnassa, yrittäjyys, seuratoiminnan hallinta

Lisätietoja: www.kisakeskus.fi, p. (019) 2230 3000

Valmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M				S
-------	---	--	--	--	---

Lisätietoja: www.kisakeskus.fi, p. (019) 223 0300

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

VARSINAIS-SUOMI

Turun Hierojakoulu

Hierojan ammattitutkinto

PK	L	1 v	43 ov	JH	1.9.2008
----	---	-----	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Hakemuksen voi täyttää netissä (www.tya.fi), eikä se vielä sido hakijaa taloudellisesti. Kaikki hakijat pyritään haastattelemaan, jonka jälkeen koulu ilmoittaa valinnoista. Mitä aiemmin hakee, sitä paremmat pääsymahdollisuudet. Opiskelupaikka varmistetaan varausmaksulla ja kirjallisella ilmoittautuisella.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on päätoimista ja toteutetaan pääasiassa päiväaikaan. Työharjoittelua toteutetaan välillä iltapäivätoiminnasta. Hierojakoulutus sisältävää hierojan ammattitutkinnon näyttöön valmistavan koulutuksen sekä ammattitutkinnon näytöt. Opintoja voi täydentää urheiluhierojan ja/tai personal trainerin lisäopinnoilla. Ne toteutuvat hierojakoulutuksen ohessa, välillä iltaisin tai viikonloppuisin.

Lisätietoja valintaprosessista ja kursseista: puh (02) 477 8700 tai koulu(at)tya.fi.

Opiskelijamaksu: 2 250 euroa

KANTA-HÄME

Eerikkilän Urheiluopisto

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M	1 v	30 ov	15.9.2008	17.10.2008
-------	---	-----	-------	-----------	------------

Suuntautuminen: Aikuisliikunnan osaamisala

Tietoja valinnasta: Ensisijaisesti liikunnan peruskoulutus tai vähintään kolmen vuoden työkokemus liikunta- ja vapaa-aika- tai sosiaali- ja terveysala-alalla.

Toteutus ja sisältö: 10 kpl 3-päiväistä lähijaksaa, osa arkena, osa viikonloppuna. Tutkintokoe suoritetaan myös opistolla.

Opiskelijamaksu: 900 euroa

Valmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	1 v	30 ov		16.6.2008
-------	---	-----	-------	--	-----------

Suuntautuminen: Jalkapallo- ja salibandyvalmentajille

Toteutus ja sisältö: Opetus on monimuotokoulutusta. Lähiopetus Eerikkilän Urheiluopistolla osin yhteisin opinnoin ja osin lajiliittojen valmentajakurssien yhteydessä.

Opiskelijamaksu: 1 300 euroa

PIRKANMAA

Ammattiopisto Luovi, Vammalan yksikkö

Hierojan ammattitutkinto

PK/YO	P	36 vko			25.8.2008
-------	---	--------	--	--	-----------

Luovi kansanopisto

Hierojan ammattitutkinto

PK/YO	P	36 ov	6.6.2008	25.8.2008
-------	---	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku aika päättyy 6.6.2008. Hakemusten perusteella osa hakijoista kutsutaan haastatteluun 17.6. ja 18.6.2008, jonka jälkeen tehdään oppilasvalinnat. Opis-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

kelijavalintoja tehtäessä suositaan 25 vuotta täyttäneitä hakijoita ja painotetaan hakijan hengityssairautta ja/tai muuta vajaakuntoisuutta.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittanut koulutettu hieroja hyväksytään Terveystieteiden oikeusturvakeskuksen TEOn rekisteriin. Tutkinto sisältyy koulutukseen ja antaa hakukelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin. Opiskeluun sisältyy yritystietoutta, ohjaus- ja viestintätaitoja, anatomiaa, hieronnan teoriaa ja käytännön harjoittelua sekä opiston hierontaklinikalla että 10 viikon työssäoppimisjaksolla. Opetus on opiskelijalle maksutonta. Kustannuksia syntyy majoitus- ja ruokailumaksuista, kirja- ja opiskelutarvikke-hankinnoista sekä työharjoittelujan asumis-, ruokailu- ja matkakuluista.

Pirkanmaan urheiluhierojakoulu

Hierojan ammattitutkinto

PK/YO	P/M		JH	10.9.2008
-------	-----	--	----	-----------

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Hierojan ammattitutkinto

PK	P	50 ov	18.7.2008	8.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella, josta tulee ilmetä yhteystiedot, aikaisempi koulutus ja työkokemus sekä perustelut miksi hakeutuu tähän koulutukseen. Hakemukset toimitetaan 18.7.2008 mennessä osoitteella: TAKK/Hierojan koulutus, PL 15, 33821 Tampere tai heidi.kaartokallio(at)tak.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen hakeutuvan lähtötaso kartoitetaan ja hänen kanssaan tehdään henkilökohtaistettu suunnitelma näyttötutkinnon suorittamista ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista varten. Suunnitelmassa otetaan huomioon erilaisesta kulttuuri- ja kielitaidosta, luku- ja kirjoitushäiriöistä sekä muista syistä johtuvat erityistarpeet.

Lisätietoja: Ulla Harjuntausta puh. 044 7906 41.

Opiskelijamaksu: 900 euroa

PÄIJÄT-HÄME

Liikuntakeskus Pajulahti

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M	v	20 ov	8.8.2008	21.9.2008
-------	---	---	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Aikuisliikunta, lastenliikunta, liikunta- ja ohjelmalvelut

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen suuntautumisvaihtoehdot ovat seuratoiminta, aikuisliikunta, liikunta- ja ohjelmalvelut ja lasten ja nuorten ohjaus. Lähiopiskelujaksot on 10, sijoittuen sunnuntaista tiistaihin kerran kuukaudessa. Jokaiselle tehdään henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 1 000 euroa

Valmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	v	20 ov	29.8.2008	16.10.2008
-------	---	---	-------	-----------	------------

Suomen urheiluopisto

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M			11.9.2008
-------	---	--	--	-----------

Suuntautuminen: Liikunta- ja ohjelmalvelut suuntautuminen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Liikunnan ammattitutkinto

PK/YO	M			28.8.2008
-------	---	--	--	-----------

Suuntautuminen: Aikuisliikunta

Valmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M			02.10.2008
-------	---	--	--	------------

Liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto

PK/YO	M	30 ov	31.7.2008	25.8.2008
-------	---	-------	-----------	-----------

ETELÄ-SAVO

Itä-Karjalan kansanopisto

Hierojan ammattitutkinto

PK	P	1 v	37 ov	8.8.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Suuntautuminen: Erikoishierontapainotteinen

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku ensimmäiseen valintaan 23.5., toiseen 8.8.2008 mennessä. Linjalle voi hakeutua senkin jälkeen. Hakijoille järjestetään valintahaastattelu touko- ja elokuussa. Tilaa hakulomake opistolta tai tulosta netistä (www.ikko.fi). Tutkinto antaa kelpoisuuden alan ammattikorkeakouluopintoihin.

Toteutus ja sisältö: Ammattiopetuksen pääpaino on hieronnan opetuksessa, anatomisissa tiedoissa ja yritystaloudessa. Käytännön työtä ja asiakashierontaa. Koulutukseen sisältyy hierojan ammattitutkinnon edellyttämät näytöt. Tutkinnon osat: hierojan ammatin perusteet, hierojan työmenetelmät, hieronta hoitotapahtumana, hieroja yrittäjänä. Erikoishierontoihin sisältyy mm. jäsenkorjausta, vyöhyketerapiaa ja hermoratahierontaa.

Opiskelijamaksut: lukuvuosimaksu 550 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa, asunto 11 euroa/viikko, ruoka; 38 euroa/viikko (täysihito), ulkopuolella asuvat 19 euroa/viikko (lounas ja päiväkahvi).

POHJOIS-KARJALA

Itä-Suomen liikuntaopisto

Hierojan ammattitutkinto

PK	M			31.5.2008	18.8.2008
----	---	--	--	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on kokopäiväistä ja pääsääntöisesti lähiopetusta. Opinnot tähtäävät näyttötutkintoihin ja ammattitaitovaatimukset ohjaavat opetuksen sisältöä. Painotetaan hieronnan lisäksi anatomiaa, lihashuoltoa yleensä, potilaan tutkimista ja neuvontaa. Erikoisalueena urheilijan lihashuolto. Käytännön harjoittelua on paljon.

Opiskelijamaksu: 1 285 euroa

Liikunnan ammattitutkinto

PK	M			1.8.2008	25.8.2008
----	---	--	--	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus on monimuoto-opiskelua ja muodostuu opintojen yhteisistä osista sekä suuntautumisopinnoista. Jokaiseen jaksoon liittyy työssäoppimista, oppimistehäviä ja alan kirjallisuuteen perehtymistä.

Opiskelijamaksu: 750 euroa. Koulutuksen hintaan sisältyy opetus ja lounas lähiopetuspäivinä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmentajan ammattitutkinto

PK	M		30.6.2008	JH	S
----	---	--	-----------	----	---

Toteutus ja sisältö: Lähiopetuspäiviä on noin 40 päivää ja etäopetus jakaantuu tasaisesti koko lukuvuoden ajalle. Etäopetusta ja työssäoppimista on määrällisesti enemmän kuin kontaktiopetusta.

Opiskelijamaksu: 750 euroa

KESKI-SUOMI**Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi****Hierojan ammattitutkinto**

PK	P/M			JH	S
----	-----	--	--	----	---

Lisätietoja: Koulutussihteerinä Vuokko Minkkinen puh. 040 341 5084 tai vuokko.minkkinen(at)jao.fi

ETELÄ-POHJANMAA**Kuortaneen urheiluopisto****Hierojan ammattitutkinto**

PK	L	9 kk	40	31.5.2008	JH	11.8.2008
----	---	------	----	-----------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Kaikki hakijat kutsutaan pääsykokeeseen.

Opiskelijamaksu: 1 250 euroa

Hierojan ammattitutkinto

PK	L	9 kk	40	31.7.2007	JH	11.8.2008
----	---	------	----	-----------	----	-----------

Liikuntapaikkojenhoitajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	15.6.2008	JH	11.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Hakijat kutsutaan haastatteluun ja haastattelun perusteella sisään.

Opiskelijamaksu: 1 300 euroa

KESKI-POHJANMAA**Kaustisen evankelinen kansanopisto****Hierojan ammattitutkinto**

PK	P	9,5 kk	40 ov			18.8.2008
----	---	--------	-------	--	--	-----------

Suuntautuminen: Klassisen hieronnan lisäksi painotetaan jäsenkorjausta

Tietoja valinnasta: Haku opistolta saatavalla hakulomakkeella. Hakijat kutsutaan haastatteluun ja valinta tapahtuu hakemusten ja haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus tapahtuu lähiopetuksena ja työssäoppimisen muodossa. Koulutuksen aikana suoritetaan hierojan ammattitutkintoon kuuluvat neljä näyttöä.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA**Oulun Aikuskoulutuskeskus Oy****Hierojan ammattitutkinto**

PK	P	9,5 kk	40 ov	30.5.2008		1.9.2008
----	---	--------	-------	-----------	--	----------

Tietoja valinnasta: Vähintään 20 vuoden ikä.

Opiskelijamaksu: 600,50 euroa

KAINUU**Vuokatin urheiluopisto****Hierojan ammattitutkinto**

PK	L	10 kk	40 ov	13.6.2008		11.8.2008
----	---	-------	-------	-----------	--	-----------

Suuntautuminen: Urheiluhieronta

Tietoja valinnasta: Koulutukseen valittavalta toivotaan liikunnallista elämäntapaa ja hyvää terveyttä. Suositusikä vähintään 20 vuotta. Hakulomakkeet opiston internetsivuilta tai myyntipalvelusta p. (08) 6191 500.

Toteutus ja sisältö: Hierojana ammattitutkintoon valmistavan koulutuksen erityisalueena on urheiluhieronta. Urheiluhierontapainotteinen hierojan ammattitutkintoon valmistava koulutus järjestetään Vuokatin Urheiluopistolla keskellä alueen urheilu- ja matkailupalveluja. Valmistavan koulutuksen yhteydessä mahdollisuus suorittaa kuntosaliohjaajakoulutus ja lisäkorvauksesta myös Personal Trainer-koulutus.

Lisätietoja: www.vuokattisport.fi / Päivi Vähäsöyrinki. p. (08) 6191 414, 050 4915 838, paivi.vahasoyrinki(at)vuokattisport.fi.

Liikunnan ammattitutkinto

PK	M	2 v		13.6.2008		1.9.2008
----	---	-----	--	-----------	--	----------

Suuntautuminen: Hiihdonopettajasuuntautuneisuus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään alan koulutusta, työkokemusta tai alan harrastuneisuutta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on kaksivuotinen ja toteutetaan monimuoto-opetuksena. Koulutus toteutetaan hiihdonopettajasuuntautuneesti ja koulutuksen suoritettuaan opiskelija on osallistunut ISIA-standardit täyttävään hiihdonopettajien koulutusohjelmaan. Testit hyväksytyt suoritettuaan opiskelija on oikeutettu kansainväliseen hiihdonopettajapätevyyskseen. Opiskelu tapahtuu pääosin Urheiluopistolla. Lähijaksot ovat 3–9 päivän mittaisia ja niitä on yhteensä n. 75.

Lisätietoja: www.vuokattisport.fi, puh. (08) 6191 500.

Liikunnan ammattitutkinto

PK	M	14 kk		13.6.2008		1.9.2008
----	---	-------	--	-----------	--	----------

Suuntautuminen: Lastenliikunta

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään alan koulutusta, työkokemusta tai harrastuneisuutta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisältönä toimintaympäristön hallinta, terveyttä edistävä liikunta, yrittäjäyys ja lasten liikunnan ohjaaminen. Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena ja lähiopiskelu tapahtuu Vuokatin Urheiluopistolla.

Lisätietoja: www.vuokattisport.fi, puh. (08) 6191 500.

Liikunnan ammattitutkinto

PK	M	14 kk	13.6.2008	1.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Aikuisliikunta

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään alan koululusta, työkokemusta tai harrastuneisuutta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena. Opiskelu tapahtuu pääosin urheiluopistolla. Koulutukseen sisältyy lisäksi työssäoppimista henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Lähijaksot ovat 3–7 päivän mittaisia ja lähiopetuspäiviä on yhteensä n. 55.

Lisätietoja: www.vuokattisport.fi, puh. (08) 6191 500.

Valmentajan ammattitutkinto

PK/YO	M	2 v	40 ov	30.6.2008	25.9.2008
-------	---	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Talvilajit

Tietoja valinnasta: Lisätietoja ja hakemukset osoitteesta www.vuokattisport.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään monimuotoisena aikuiskoulutuksena. Valmentajan ammattitutkinnon valmistava koulutus painottuu pohjoismaisten hiihtolajien valmennukseen ja asiantuntijoina toimivan lajiensa ehdottomat huiput. Koulutuksen laajuus on 40 opintoviikkoa ja lähiopetuspäivät toteutetaan n. 5 päivän lähijaksossa. Lähijaksot toteutetaan pääosin Vuokatin Urheiluopistolla ja ne jaksotetaan väljästi siten, että opiskelu on mahdollista päätoimen ohella.

Lisätietoja: Kurssijohtaja Jyrki Uotila puh. 0400 628 794, jyrki.uotila(at)vuokattisport.fi.

LAPPI

Lapin urheiluopisto

Liikunnan ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	1,5 v	15.8.2008	15.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Liikunnan ammattitutkinto, Liikunta- ja ohjelmapalveluiden osaamisala

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeutuvilta edellytetään alan työkokemusta, harrastuneisuutta ja liikuntaan suuntautuneisuutta.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena. Opiskelu tapahtuu pääosin Urheiluopistolla 3–5 vuorokauden mittaisina lähijaksoina ja lisäksi työssäoppimisena sekä etätehtävinä. Koulutukseen sisältyy ammattitaidon näyttökoe. Koulutuksen voidaan sisällyttää myös Liikuntalääketehteen approbatur arvosanaopintoja.

Lisätiedot ja hakulomake: www.santasport.com tai Taina Tuomitie, puh. 0207 984 205, taina.tuomitie(at)santasport.fi

Opiskelijamaksu: 660 euroa

Valmentajan ammattitutkinto

PK	M	8 kk	30 ov	30.8.2008	S
----	---	------	-------	-----------	---

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

TEKNISET TERVEYSPALVELUT

UUSIMAA

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Espoo

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	1400 h	40 ov	12.9.2008	22.9.2008
-------	-----	--------	-------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Välinehuolto-prosessin kokonaisuuden tunteminen, puhdistaminen ja desinfektio, pakkaminen, sterilointi, tuotannonohjaus sekä tietotekniikka.

Opiskelijamaksu: 375 euroa

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	5.8.2008	21.8.2008
-------	-----	-------	----------	-----------

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK/YO	I/M	40 ov	8.9.2008
-------	-----	-------	----------

Tietoja valinnasta: Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Vapaamuotoinen hakemus toimitetaan oppilaitokseen Riitta Laxille osoitteeseen TAKK Kurssikeskuksenkatu 11, 33820 TAMPERE.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Lähiopetusta on keskimäärin kahtena iltana viikossa sekä joinakin lauantaipäivinä. Välinehuoltajan ammattitutkinto suoritetaan tutkinnon osittain osoittamalla ammattitaito näyttöinä työelämässä.

Lisätietoja: Sirpa Erkkilä puh. 044 7906 381 ja Riitta Lax puh. 044 7906 311.

Opiskelijamaksu: 320 euroa

Välinehuoltajan erikoisammattitutkinto

AK	P/M	26 ov	JH	S
----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Vapaamuotoinen hakemus toimitetaan oppilaitokseen Riitta Laxille osoitteeseen TAKK, Kurssikeskuksenkatu 11, 33820 TAMPERE tai riitta.lax(at)tak.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Lähiopetusta on keskimäärin joka kolmas lauantai. Välinehuoltajan erikoisammattitutkinto suoritetaan tutkinnon osittain osoittamalla ammattitaito näyttöinä työelämässä.

Lisätietoja: Riitta Lax, puh. 044 7906 311 ja Sirpa Erkkilä, puh. 044 7906 381

Opiskelijamaksu: 350 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK	P	1.9.2008
----	---	----------

Tietoja valinnasta: Myös oppisopimuskoulutuksena ja hakuaika on jatkuva.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

Lisätietoja: Tietoa koulutuksesta antaa Tuula Rintala-Salminen puh. 040 7691 289.

KESKI-POHJANMAA

Kokkolan sosiaali- ja terveysalan opisto

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK	M	9.5.2008	9.9.2008
----	---	----------	----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon suorittaja etenee tutkintotilaisuuksiin henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Työkokemus, koulutus tai muutoin hankittu osaaminen vaikuttavat valmistavan koulutuksen laajuuteen. Osaamisen tunnistamisen kautta tutkinnon suorittaja voi edetä suoraan tutkinnon osien tutkintotilaisuuksiin. Valmistava koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa lähi-, etä- ja itsenäinen opiskelu vuorottelevat. Opiskelu on sivutoimista ja se on pääosin mahdollista suorittaa työn ohessa.

POHJOIS-POHJANMAA

Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy

Välinehuoltajan ammattitutkinto

PK	P	9,5 kk	40 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	---	--------	-------	-----------	-----------

Opiskelijamaksu: Opiskelijamaksu on 280 euroa ja lisäksi Opetushallitus perii tutkintomaksuna 50,50 euroa.

KAUNEUDENHOITOALA

UUSIMAA

Helsingin palvelualojen oppilaitos, Kauneudenhoitoalan koulutusyksikkö

Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaajan koulutusohjelma, Parturi-kampaaja

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	21.4.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Koulutukseen sisältyy työssäoppimista 20 ov. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Vapaamuotoinen hakemus.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opetusta on neljänä iltana viikossa (ma-to) klo 16.30–20.30. Työssäoppimisen onnistuminen edellyttää mahdollisuutta työskennellä hiusalan yrityksessä myös päivällä. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Christina Pelli, p. 050 358 9655, christina.pelli(at)edu.hel.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kauneudenhoitoalan perustutkinto, kosmetologin koulutusohjelma, Kosmetologi

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	21.4.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Koulutukseen sisältyy työssäoppimista 20 ov. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opetusta on neljänä iltana viikossa (ma-to) klo 16.30–20.30. Työssäoppimisen onnistuminen edellyttää mahdollisuutta työskennellä kauneudenhoitoalan yrityksessä myös päivällä. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Christina Pelli, p. 050 358 9655, christina.pelli(at)edu.hel.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Tuusula, Sosiaali- ja terveysala, vapaa-aika ja nuorisotyö

Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaajan koulutusohjelma, Parturi-kampaaja

PK	I/M	2,3 v	120 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	-----	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta. Teoriaopetus kolmena iltana viikossa, lisäksi etätehtäviä. Hakijat kutsutaan soveltuvuustestiin.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaajan koulutusohjelma, Parturi-kampaaja

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	1.10.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnistetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Kauneudenhoitoalan perustutkinto, kosmetologin koulutusohjelma, Kosmetologi

PK	I/M	2 v	120 ov	JH	1.10.2008
----	-----	-----	--------	----	-----------

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnistetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto

Kosmetologin erikoisammattitutkinto

AK	P/M	9 kk	14.4.2008	18.8.2008
----	-----	------	-----------	-----------

PIRKANMAA

Tampereen ammattiopisto, Pyynikin ammattioppilaitos

Hiusalan ammattitutkinto

YO/AK	E	1,5 v	40 ov	JH	S
-------	---	-------	-------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan verkko-opetuksen.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Hiusalan erikoisammattitutkinto

YO/AK	E			JH	S
-------	---	--	--	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan verkko-opetuksena.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola

Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaajan koulutusohjelma, Parturi-kampaaja

PK/YO	P	2 v	120 ov	10.6.2008	11.8.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulustarjottimelta henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaisesti.

Hiusalan erikoisammattitutkinto

AK	P	1 v		10.6.2008	25.8.2008
----	---	-----	--	-----------	-----------

Opiskelumaksu: 185 euroa, opiskelutarvikemaksu 7 euroa ja tutkintomaksu 50,50 euroa.

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Hiusalan perustutkinto, parturi-kampaajan koulutusohjelma, Parturi-kampaaja

PK	P	2,5 v	120 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voidaan hyväksyä yo-tutkinnon tai toisen ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Vapaamuotoinen hakemus lähetetään osoitteeseen: Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, Opintotoimisto / Riitta Ahonen, Pohjolankatu 4, 57200 Savonlinna

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja Ulla Nokelainen puh. 044 550 6238 tai ulla.nokelainen(at)samedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkinto. Opetusta on ma–pe päivisin.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Kauneudenhoitoalan perustutkinto, kosmetologin koulutusohjelma, Kosmetologi

PK	I	2,5 v	120 ov	15.5.2008	11.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voidaan hyväksyä yo-tutkinnon tai toisen ammatillisen tutkinnon suorittaneita. Vapaamuotoinen hakemus lähetetään osoitteeseen: Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, Opintotoimisto / Riitta Ahonen, Pohjolankatu 4 57200 Savonlinna

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja Ulla Nokelainen puh. 044 550 6238 tai ulla.nokelainen(at)samedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkinto. Opetusta ma–to iltaisin.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus – Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Kauneudenhoitoalan perustutkinto, kosmetologin koulutusohjelma, Kosmetologi

PK/YO	M	2 v	120 ov	30.5.2008	3.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Infotilaisuus pidetään ennen hakuajan päättymistä. Pääsykoe järjestetään. Opiskelijalle on hyötyä aikaisemmasta ammatillisesta koulutuksesta tai ylioppilastutkinnosta. Hakulomakkeita myös koulutussihteeri Katri Tuoviselta, puh. (06) 326 7471.

Toteutus ja sisältö: Vaasan ammattiopisto toteuttaa opetuksen. Koulutus toteutetaan monimuotoisesti, jolloin lähiopiskelua on noin kolme iltaa viikossa (n. 5 h/ilt). Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Lisätietoja: www.vao.fi ja Tea Lehtikevarilta puh. (06) 326 7042.

Opiskelijamaksu: Koulutuksen hinta on 50,50 euroa ja lisäksi opiskelumateriaalit.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MUU SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALAN KOULUTUS

UUSIMAA

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/I	1 v	15 ov	1.9.2008
----	-----	-----	-------	----------

Suuntautuminen: Wellness, parturi-kampaajien ja kosmetologien täydennyskoulutus
Toteutus ja sisältö: Omnia tarjoaa ensimmäisenä pääkaupunkiseudulla Wellness-koulutusta kosmetologeille, parturi-kampaajille ja hoitoalan ammattilaisille. Opintoihin kuuluu mm. SPA-hoitoja, hierontaa sekä erilaisia menetelmiä asiakkaan hyvinvoinnin edistämiseksi. Koulutus täydentää valmiuksia työskennellä kylpylöissä, day spa -hoitoloissa sekä muissa hyvinvointialan yrityksissä.

Tietoja valinnasta: Opintoneuvonta puh. 0800 923 35.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	P/M	6 pv	S
-------	-----	------	---

Suuntautuminen: Varhainen vuorovaikutus perheiden kanssa tehtävässä työssä

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	P/M	10 pv	S
-------	-----	-------	---

Suuntautuminen: Erityispäivähoidon koulutus lastentarhanopettajille

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	P/M	10 pv	S
-------	-----	-------	---

Suuntautuminen: Ryhmänohjaustaidot

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

YO	P/M	20 pv	S
----	-----	-------	---

Suuntautuminen: Työnohjaus ja konsultaatiokoulutus

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/I	1 v	15 ov	1.9.2008
----	-----	-----	-------	----------

Suuntautuminen: CIDESCO SPA -tutkinto

Toteutus ja sisältö: CIDESCO-kosmetologi, täydennä osaamistasi ja paranna valmiuksiasi työskennellä kasvavalla hyvinvointialalla, kylpylöissä, day spa-hoitoloissa ja muissa hyvinvointialan yrityksissä kotimaassa ja ulkomailla. Omnia tarjoaa ensimmäisenä Suomessa kansainvälistä CIDESCO SPA -tutkintoa. Aava mahdollisuutesi kansainväliseen SPA-maailmaan osallistumalla CIDESCO SPA -tutkintoon valmistavaan koulutukseen.

Tietoja valinnasta: Opintoneuvonta puh. 0800 923 35.

Opiskelijamaksu: 300 euroa

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK/YO	P/M	15 pv	S
-------	-----	-------	---

Suuntautuminen: Draaman ja ilmaisun menetelmiä

Lisätietoja: puh. 0800 92 335.

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

AK	M	8,5 kk	40 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	--------	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Perhetyö ja Lastensuojelu

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	9.5.2008	20.8.2008
----	---	----------	-----------

Suuntautuminen: Elämyspedagogiikan ammatillinen lisäkoulutus

Lisätietoja: Lehtori Juhani Karppinen, puh. (017) 214 8766, juhani.karppinen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 320 euroa

POHJOIS-KARJALA

Itä-Suomen liikuntaopisto

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	30.5.2008 JH	18.8.2008
----	---	--------------	-----------

Suuntautuminen: Erityisliikunnan ohjaus

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on, että koulutuksen käytyään opiskelijan tulisi tietää tarpeeksi eri liikuntalajeista, liikunnanohjauksesta sekä liikunnan toteuttamiseen vaikuttavista lääketieteellisistä sekä muista tekijöistä. Koulutuksessa opiskelija perehdytetään eri liikunta-

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

lajien sovelluksiin ja niiden toteuttamiseen erityisryhmille. Opiskellaan mm. erityisryhmien liikunnanohjauksen perusteita, liikuntamuotojen sovelluksia, anatomiaa ja fysiologiaa.

Lisäetiaja: www.islo.fi tai Itä-Suomen Liikuntaopisto Kalevankatu 8 80110 JOENSUU.

Opiskelijamaksu: 1 285 euroa sisältää opetuksen, lounaan lähiopetuspäivinä.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	16.5.2008	18.8.2008
----	---	-----------	-----------

Suuntautuminen: Luovan tanssin ohjaus

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on kokopäiväistä ja pääsääntöisesti lähiopetusta. Opinnot sisältävät tanssituntien lisäksi luentoja, keskustelua ja ohjausharjoittelua, taiteellista työskentelyä sekä tapahtumatuotannon harjoittelua.

Opiskelijamaksu: 1 285 euroa

KESKI-POHJANMAA

Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälviän yksikkö

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	15 ov	1.9.2008	S
----	---	-------	----------	---

Suuntautuminen: Kehitysvammatyön lisäkoulutus 15 ov

Toteutus ja sisältö: Kehitysvammaisuuden monitieteellinen tietoperusta sekä toimintakyvyn ja palvelun arviointi, 2 ov. Kehitysvammaisuus ja elämänlaatu 4 ov. Kuntouttava työote kehitysvammatyössä, 6 ov Moniammatillinen yhteistyö 3 ov. Koulutus koostuu asiantuntijaluennoista sekä työpajatyöskentelystä pienryhmissä. Työpajojen tarkoituksena on syventää oppimista erilaisten oppimistehtävien avulla tutor-opettajan ohjauksessa. Koulutukseen liittyy kahden päivän opintomatka kotimaan kehitysvammatyön kauteisiin (sisältyy koulutuksen hintaan).

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	10 ov	1.9.2008	S
----	---	-------	----------	---

Suuntautuminen: Seksuaalikasvatus ja neuvontakoulutus (10 ov)

Toteutus ja sisältö: Koulutus koostuu kuudesta kahden päivän ja yhdestä kolmen päivän lähiopetusjaksosta (120 h), väljakkosojen tehtävistä ja loppuyöstä. Väljakkosoina kurssilaiset osallistuvat itseohjautuvien työnohjausryhmien työskentelyyn (vähintään 30 h), perehtyvät alan tutkimusraportteihin ja kirjallisuuteen (170 h) sekä tekevät yksin tai ryhmässä syventävän loppuyön (vähintään 80 h). Kokonaistuntimäärä on 400 tuntia. Koulutus järjestetään yhteistyössä Sexpo-säätiön kanssa.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	12 ov	1.9.2008	S
----	---	-------	----------	---

Suuntautuminen: Dementiatyön lisäkoulutus 12 ov

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen keskeinen sisältö: Dementiaan johtavat sairaudet, niiden hoito sekä käyttäytymistä selittäviä tekijöitä (2 ov), dementoituvat toimintakyvyn arviointi ja kuntouttava työote (4 ov), dementoituvan kohtaamiseen liittyvät erityiskysymykset (3

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ov), moniammatilline yhteistyö sekä omaisten merkitys osana kokonaisvaltaista hoitamista (3 ov).

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	S
----	---	---

Suuntautuminen: Luontaishoitajakoulutus

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa saat laajan näkemyksen ihmisen terveydellisistä ongelmistä ja monipuolista käytännön taitoa hoitaa niitä täydentävillä hoitomuodoilla. Koulutuksen jälkeen voit ilmoittautua opiskelemaan diplomikoulutukseen joko vyöhyke-, shiatsu- tai aromaterapiaan.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	S
----	---	---

Suuntautuminen: Dementiatyön syventävät opinnot 8 ov

Toteutus ja sisältö: Koulutuksessa saat valmiuksia kehittää työyhteisösi laatua dementoituvan hoito- ja huolenpitytyössä.

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	40 ov	30.5.2008	7.8.2008
----	---	-------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Palveluavustajakoulutus.

Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen

PK	P	10 ov	19.9.2008	S
----	---	-------	-----------	---

Toteutus ja sisältö: Aikuisten ammattistartti.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

MATKAILUALA

UUSIMAA

Adulta Oy, International Development Centre of Adulta

Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto

YO	M	52 ov	25.8.2008	25.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet lukion oppimäärän tai ammatillisen peruskoulutuksen ravintola-, matkailu- tai kaupalliselta alalta tai omaavat vastaavat taidot. Lisäksi edellytetään alan työkokemusta. Lisäksi hakijalta vaaditaan hyvää englannin kielen taitoa (lähtötaso 3) sekä aiempia muun vieraan kielen opintoja (lähtötaso 1,5–2).

Toteutus ja sisältö: Koulutus laajuus on yht. 52 ov ja se toteutetaan etäpaineisena monimuotona siten, että lähiopetusta on noin 5 pv/kk päiväkoulutuksena 5–7 oppituntia päivässä. Jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökoht. opiskelusuunnitelma. Etätyösk. ohjataan verkko-oppimisympäristön avulla. At suoritetaan näyttöinä, jotka jäävät koulutuksen aikana. Tutkinnon suorittaminen ilman koulutukseen osallistumista näyttöin on myös mahdollista pitkään työskenteleille. Koul.sis. Hotellin vastaanoton palvelut-moduulin sekä 2 muuta valinnaisia moduulia esimerkiksi Hotellin kokoukpalvelut, Yrittäjyys tai muun at:n osan. *Opiskelijamaksu:* 540,50 euroa (sis. tutkintomaksun 50,50 euroa).

Matkaoppaan ammattitutkinto

YO	M	52 ov	25.8.2008	25.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Soveltuu erityisen hyvin asiakaspalveluhenkiselle aikuisopiskelijalle, jolla on väh. lukion oppimäärä tai hotellin- tai matkailualan peruskoulutus pohjakoulutuksena tai jolla on muuten vastaavat tiedot hankittuna. Matkailualan työkokemuksesta on myös hyötyä hakijalle. Matkaoppaan at soveltuu myös jatko- ja täydennyskoulutuksena alalla toimiville ja työskenteleville. Lisäksi hakijalta edellytetään hyvää englanninkielen taitoa (lähtötaso 3).

Toteutus ja sisältö: Laajuus on yht. 52 ov, joka toteutetaan etäpaineisena monimuotona. Lähiopetusta n. 3–5 pv/kk 5–7 oppituntia/pv. Lisäksi mahdollista osallistua kieli- ja kultt.koulutuksiin etäpaineisesti. Jokaiselle tehdään henkilökoht. opiskelusuunn., joten opintoihin ja tutk.suoritt. kuluva aika vaihtelee. Etäjaksoja ohjataan internet-pohj. verkko-oppimisympäristössä, siksi jokaisella tulee olla mahdoll. käyttää verkkoyhteyksin var. tietokonetta. At suoritetaan osoittamalla vaad. ammattitaito oikeissa työelämän tilanteissa ja tehtävissä. Koul.sis. Hotellin vastaanoton palvelut-moduulin + 2 muuta valinn. moduulia. *Opiskelijamaksu:* 540,50 euroa (sis. tutkintomaksun 50,50 euroa).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lakelankatu

Matkailualan perustutkinto, matkailun ohjelmalvelujen koulutusohjelma, Matkailupalvelujen tuottaja

PK/YO	I/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Matkailualan perustutkinto, matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelma, Matkailuvirkailija

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Työtehoseuran Lönnrot Opisto

Matkailualan perustutkinto, matkailun ohjelmalvelujen koulutusohjelma, Matkailupalvelujen tuottaja

PK	M	18 kk	120 ov	8.6.2008	3.9.2008
----	---	-------	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Luonto- ja kulttuurimatkailun ohjelmalvelut

Tietoja valinnasta: Opiskelija hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, työasun, -kengät sekä muut opiskelutarvikkeet. Opiskelu, soluasuminen ja lounas ovat maksuttomia; mahdollisesti maksullisia opintoretkeä kursseilla. Valintahaastattelu pidetään touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelu-/näyttösuunnitelma. Koulutus on puoliksi lähiopetusta ja työssäoppimista matkailualan yrityksissä. Tutkinto suoritetaan osaamisen arvioivilla näyttöillä työssä. Näytöt voi suorittaa työssäoppimisyhteisissä opiskeluaikana. Työssäoppiminen mahdollista suorittaa myös ulkomailla, mm. Italiassa, Unkarissa, Kreikassa, Norjassa tai Belgiassa. Tutkinnon osat: matkailupalvelut, matkailun ohjelmalvelujen tuottaminen, ohjelmalveluyrityksessä toimiminen.

Lisätietoja: suunnittelija Aila Peippo-Pasuri puh. 050 387 9556 tai opintotoimisto puh. 050 387 0066.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 e peritään opiskelun alussa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Matkailualan perustutkinto, matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelma, Matkailuvirkailija

PK	L	120 ov	13.8.2008	1.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Valintahaastattelu.

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	3.11.2008
-------	-----	-------	-----------

Suuntautuminen: Yrittäjäpainotteinen

Toteutus ja sisältö: Ammattitaidon hankinta tapahtuu pääosin työssä oppien. Oppimista tuetaan tietopuolisilla opinnoilla ja yksilöllisellä ohjauksella.

Lisätietoja: Kati Rasinmäki, kouluttaja puh. 044 7906 392 Sirpa Erkkilä, sihteeri puh. 044 7906 381.

Opiskelijamaksu: 320 euroa

ETELÄ-SAVO

Itä-Karjalan kansanopisto

Maaseutumatkailun ammattitutkinto

PK	P	1 v	38 ov	8.8.2008	25.8.2008
----	---	-----	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku ensimmäiseen valintaan 23.5., toiseen 8.8.2008 mennessä. Linjalle voi hakeutua senkin jälkeen. Tilaa hakulomake opistolta tai tulosta netistä (www.ikko.fi).

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen sisältyy maaseutumatkailun ammattitutkinnon edellyttämät näytöt. Koulutuksessa voi suuntautua maaseutumatkailuyrittäjäksi tai maaseutumatkailuyrityksen työntekijäksi. Maaseutumatkailuyrittäjän tutkinto muodostuu pakollisista osista (yritystoiminta ja markkinointi). Valinnaisia osia ovat majoitus-, ateriat- ja ohjelmalvelut, suor. vähint. yksi. Maaseutumatkailuyrityksen työntekijän tutkinto muodostuu valinnaisista osista (yrittäjyys, majoitus-, ateriat- ja ohjelmalvelut), joista suor. vähintään kolme. Opistolla on maaseutumatkailun ammattitutkinnon näyttöjen järjestämisoikeus.

Opiskelijamaksut: lukuvuosimaksu 550 euroa, tutkintomaksu 50,50 euroa, asunto 11 euroa/vk, ruoka; 38 euroa (täysihoido), ulkopuolella asuvat 19 euroa/vk (lounas ja päiväkahvi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Matkaoppaan ammattitutkinto

PK	M	16.5.2008	8.9.2008
----	---	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Lähiopetusta yhtenä iltana / viikko. Koulutus sisältää monipuolista opastusharjoittelua.

Opetuspiste: Sammakkolammentie 2, Kuopio.

Lisätietoja: Markku Laukkanen, puh. 044 785 4835, markku.laukkanen(at)sakky.fi, www.sakky.fi/mao.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Priimus

Matkailualan perustutkinto, matkailun ohjelmalvelujen koulutusohjelma, Matkailupalvelujen tuottaja

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Maaseutumatkailun ammattitutkinto

PK	P/M	1,5 v	40 ov	JH	S
----	-----	-------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä (keskim. 2–3 pv/kk) oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkintonimike tapahtumatuottaja. Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä (keskimäärin 2–3 pv/kk) oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä ja -organisaatioissa.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, puh. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus – Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Matkailualan perustutkinto, matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelma, Matkailuvirkailija

PK	M	120 ov	8.8.2008	1.9.2008
----	---	--------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu peruskoulun tai lukion suorittaneille henkilöille. Hakeutuminen tapahtuu www.vakk.fi sivuiltamme tulostettavalla hakulomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväkoulutuksena.

Lisätietoja: Jukka Vaaraniemi, puh. 040 5278 718.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Matkaoppaan ammattitutkinto

PK/YO	M	40 ov	8.8.2008	23.8.2008
-------	---	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto sopii sinulle jo sinulla on aiempaa matkailualan kokemusta alalta ja alan perustutkinto suoritettuna. Hakulomakkeen voi tulostaa www.vakk.fi sivuiltamme ja lähettää lomakkeen meille.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto/iltakoulutuksena.

Lisätietoja: Jukka Vaaraniemi, p. 040 5278 718 tai

Samuli Kaivonen p. 040 5543 495.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Pohjola-opisto

Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	P	40 ov	25.6.2008	1.9.2008
-------	---	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu matkailun ohjelmalvelujen työtehtävistä kiinnostuneille 22 vuotta täyttäneille, jotka ovat peruskoulun tai lukion jälkeen käyneet toisen asteen ammatillisen koulutuksen tai joilla on laaja matkailu- tai palvelualan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Ammattitutkintoon valmistavaa ammatillista lisäkoulutusta, jonka aikana suoritetaan matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkintoon kuuluvat näytöt. Matkailun ohjelmalvelujen ammattitutkinto antaa pätevyuden toimia luontoon ja kulttuuriin pohjautuvien ohjelmalvelujen suunnittelijana, ohjaajana ja toteuttajana toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä elinkeinonharjoittajana. Matkailun ohjelmalvelujen työpaikkoja ovat mm. majoitus-, liikenne-, ohjelmalvelu- ja maaseutumatkailuyritykset.

LAPPI

Lapin ammattiopisto, Levi-Instituutti

Matkailualan perustutkinto, matkailun myynti- ja neuvontapalvelujen koulutusohjelma, Matkailuvirkailija

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.8.2008	15.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään yhteistyössä yritysten kanssa. Opiskelijat antavat näytön osaamisestaan tutkinnonosittain.

Lisätietoja: Aikuiskoulutusvastaava Päivi Ajo p. 020 798 4415.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MAJOITUS- JA RAVITSEMISALA

UUSIMAA

Adulta Oy, International Development Centre of Adulta

Hotellivirkailijan ammattitutkinto

YO	M	52 ov	31.12.2008	JH 25.8.2008
----	---	-------	------------	--------------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet lukion oppimäärän ja hankkineet työkokemusta palvelualalta tai ovat suorittaneet ammatillisen peruskoulutuksen ravintola-, matkailu- tai kaupalliselta alalta tai omaavat vastaavat tiedot (työkokemusta vähintään 2 vuotta). Lisäksi hakijalta vaaditaan hyvää englanninkielen taitoa (lähtötaso 3) sekä aiempia muun vieraan kielen opintoja (lähtötaso 1,5–2).

Toteutus ja sisältö: Koulutus sis. opetusta yhteensä 52 ov ja se toteutetaan etäpainotteisena monimuotona siten, että lähiopetusta on n. 5 pv/kk päiväkoulutuksena 5–7 oppituntia/pv. Etäopiskelujaksot sis. tiedonhankintaa ja tiedon muokkaamista erilaisiksi esityksiksi ja projekteiksi. Opiskelu työn ohessa on näin ollen mahdollista. Koulutuksen opetuskielet ovat suomi ja englanti. At suoritetaan näyttöinä. Tutkintotilaisuudet järjestetään jaksottain koulutuksen aikana. Koulutus sis. Hotellin vastaanoton palvelu-moduulin sekä 2 muuta valinn. moduulia esim. Hotellin kokouspalvelut, Yrittäjyys tai muun at:n osan.

Opiskelijamaksu: 540,50 euroa (sis. tutkintomaksun 50,50 euroa).

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	M	40 ov	8.9.2008	8.9.2008
----	---	-------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakijalta edellytetään alan perus- tai ammattitutkintoa sekä 3 vuoden työkokemusta alan erilaisissa tehtävissä tai ilman alan peruskoulutusta vähintään 5 vuoden työkokemusta monipuolisissa alan tehtävissä.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa lähiopetuspäiviä on henkilökohtaisen opiskeluohjelman mukaisesti keskimäärin 12pv/kk. Suuntautumisvaihtoehdoksi opiskelija voi valita yhden seuraavista näyttöympäristöistä: hotellin esimiestehtävät, ravintolan esimiestehtävät, ravintolakeittiön esimiestehtävät tai suurtalouden esimiestehtävät. Koulutus sisältää seuraavat moduulit: tuotanto- ja palvelutoiminnan ohjaaminen, esimiestyö, myynti- ja markkinointi ja yrittäjyys.

Opiskelijamaksu: 540,50 euroa (sis. tutkintomaksun 50,50 euroa).

Amiedu, Valimotie 8

Suurtaloukokin ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	10.10.2008	JH 1.7.2008
----	---	-----	-------	------------	-------------

Tietoja valinnasta: Hakemukset liitteineen lähetetään osoitteella Amiedu/Asiakaspalvelu PI 151, 00381 Helsinki. Lomakkeen voi myös täyttää osoitteessa www.amiedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-koulutuksena, joka sisältää lähiopetusta, etätöitä, projekteja sekä työssäoppimista. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetussuunnitelma.

Opiskelijamaksu: 550 euroa. Opiskelija maksaa 50,50 euron tutkintomaksun koulutuksen alussa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	14.4.2008 JH	1.7.2008
----	---	-------	--------------	----------

Tietoja valinnasta: Hakemukset toimitetaan osoitteella Amiedu/ Asiakaspalvelu PI 151 00381. Hakemuksen voi täyttää myös osoitteessa www.amiedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka muodostuu lähiopetuksesta, ohjatusta etäopiskelusta, itsenäisesti suoritettavista projekteista.

Opiskelijamaksu: 550 euroa. Opiskelijamaksun lisäksi opiskelija maksaa Opetushallitukselle tilittävän tutkintomaksun 50,50 euroa koulutuksen alussa.

Dieetikokin erikoisammattitutkinto

PK	M	40 ov	10.10.2008 JH	1.7.2008
----	---	-------	---------------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen jatkuva haku. Hakemus liitteineen toimitetaan osoitteella Amiedu/Asiakaspalvelu PI 151, 00381 Helsinki. Hakemuksen voi myös täyttää osoitteessa www.amiedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka muodostuu lähiopetuksesta, ohjatusta etäopiskelusta, itsenäisesti suoritettavista projekteista sekä ohjatusta työssäoppimisesta.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 euroa maksetaan valmistuvan koulutuksen alussa.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	10.10.2008 JH	1.7.2008
----	---	-----	-------	---------------	----------

Tietoja valinnasta: Hakemus liitteineen toimitetaan osoitteeseen Amiedu/Asiakaspalvelu PI 151, 00381 Helsinki. Hakemus ja lisätietoja koulutuksesta löytyy www.amiedu.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähiopetusta, etäopiskelua, projekteja sekä työssäoppimista. Lisätietoja koulutuksesta löydät osoitteesta www.amiedu.fi.

Opiskelijamaksu: 550 euroa

Helsingin palvelualueiden oppilaitos, Roihuvuoren koulutusyksikkö

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	21.4.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijavalinnat tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Vapaamuotoinen hakemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opetusta on kolmena iltana viikossa (ti-to) klo 17–21. Aikaisemmin hankittu osaaminen arvioidaan alkukartoituksessa. Näyttötutkinto suoritetaan opintojen aikana.

Lisätietoja: Koulutuslavastaava Dan Koskinen, 050 3863 755 [dan.koskinen\(at\)edu.hel.fi](mailto:dan.koskinen(at)edu.hel.fi).

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa.

Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Lohja, Puu-Anttila

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

PK/YO	I/M	18 kk	15.9.2008	02.10.2008
-------	-----	-------	-----------	------------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Järvenpää, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK/YO	I/M	2 v	120 ov	JH	
-------	-----	-----	--------	----	--

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Ravintolakokin ammattitutkinto

YO/AK	I/M	2 v		JH	S
-------	-----	-----	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Dieetikokin erikoisammattitutkinto

PK/YO	I/M	1,5 v		JH	S
-------	-----	-------	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lakelankatu

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, hotellipalvelun koulutusohjelma, Hotellivirkailija

PK/YO	I/M	120 ov	JH	S
-------	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	I/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	P/M	1 v	S
----	-----	-----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Opiskelijamaksu: 250,50 euroa

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	I/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	I/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi.

Lisätietoja: puh. 0800 923 35.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Dieetikokkin erikoisammattitutkinto

AK	I/M	1,0 v	JH	S
----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti ilta/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Ravintolakoulu Perho, Haaga-Perho koulutuspalvelut

Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	M	120 ov	10.9.2008
----	---	--------	-----------

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	M	120 ov	31.10.2008
----	---	--------	------------

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	M	120 ov	1.10.2008
----	---	--------	-----------

Baarimestarin erikoisammattitutkinto

AK	M	1.10.2008
----	---	-----------

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	M	3.9.2008
----	---	----------

Suuntautuminen: Keittiömestari

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	M	6.11.2008
----	---	-----------

Työtehoseuran Lönnrot Opisto

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	M	18 kk	120 ov	8.6.2008	3.9.2008
----	---	-------	--------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelija hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, työosan, -kengät sekä muut opiskelutarvikkeet. Valintahaastattelu touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelu- ja näyttösuunnitelma. Opiskelu on puoli- tai kokopäiväistä ja puoli- tai kokopäiväistä työssäoppimista. Oma työpaikka voi soveltua työssäoppimis-/näyttöpaikaksi. Näytöt voi suorittaa työssäoppimisen yhteydessä. Tutkinnon osat: hotellin ja ravintolan peruspalvelut ja kokouspalvelut, salitoiminnot, juhlapalvelut, henkilöstöravintolatoiminnot.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Leena Ikonen puh. 050 387 9561 tai opintotoimisto puh. 050 387 0066.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 euroa peritään opiskelun alussa. Opiskelu, soluusaminen, lounas maksuttomia – mahdollisesti maksullisia opintoretkeä kursseilla.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	M	18 kk	120 ov	8.6.2008	3.9.2008
----	---	-------	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Suomalainen ja kansainvälinen ruokakulttuuri

Tietoja valinnasta: Opiskelijä hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, kokkiasun ja kengät, kirjat sekä muut opiskelutarvikkeet. Opiskelu, soluusaminen, lounas maksuttomia; mahdollisesti maksullisia opintoretkeä. Valintahaastattelu touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa näyttötutkinnon suorittamiseen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelu-/näyttösuunnitelma. Opiskelu on puoliksi lähiopetusta opetusravintolassa ja puoliksi työssäoppimista erilaisissa ravintoloissa. Tutkinto suoritetaan osaamisen arvioivilla näytöillä. Oma työpaikka voi soveltua työssäoppimis-/näyttöpaikaksi. Näytöt voi suorittaa työssäoppimisen yhteydessä. Tutkinnon osat: hotellin ja ravintolan peruspalvelut, ravintolan keittiötoiminnot, ravintolaruokien valmistus, henkilöstöravintola-toiminnot, ravintolan erikoisruokatoiminnot.

Lisätietoja: koulutussuunnittelija Leena Ikonen puh. 050 387 9561 tai opintotoimisto puh. 050 387 0066.

Tutkintomaksu: 50,50 euroa peritään opiskelun alussa.

Ravintolakokin ammattitutkinto

PK	P/M	8.6.2008	3.9.2008
----	-----	----------	----------

Suuntautuminen: Suomalainen ja kansainvälinen ruokakulttuuri

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on alan ammatillinen peruskoulutus tai työelämässä hankitut monipuoliset taidot ja tiedot ruoanvalmistustehtävissä. Valintahaastattelu touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, koulutus sisältää työssäoppimista ja tutkinnon suorittamisen näytöillä. Tutkinnon suorittanut työskentelee vaativissa ruoanvalmistustehtävissä eri liikeideiden mukaan toimivissa ravintoloissa. Tutkinnon osat: aamiaiset, lounas- ja päivällistuuotteiden valmistus, A la carte-aterioiden valmistus, yrittäjäyys, ravintolan tilaus- ja juhlapalvelut, erityisruokavalioterioiden valmistus, muun ammattitutkinnon osa.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Leena Ikonen, puh. 050 387 9561 tai opintotoimisto puh. 050 387 0066.

Opiskelumaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa peritään opiskelun alussa. Kukin hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, työasun, kengät ja muut opiskelutarvikkeet.

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK	P/M	8.6.2008	3.9.2008
----	-----	----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on alan ammatillinen peruskoulutus tai työelämässä hankitut tiedot ja taidot tarjoilutehtävissä. Valintahaastattelu touko-kesäkuussa 2008.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, sis. työssäoppimista ja tutkinnon suorittamisen näytöillä. Tutkinnon suorittanut erikoistuu ravintolasalin myynti- ja palvelutehtäviin. Hän työskentelee vaativissa ruoka- tai tilausravintolan tai baarien tarjoilutehtävissä. Tutkinnon osat: kahvila-ravintolan myynti ja tarjoilu, ruokaravintolan tarjoilu, yrittäjäyys majoitus- ja ravitsemisalalla, tilaus- ja kokouspalvelu, baari- ja viinitarjoilu.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa peritään koulutuksen alussa. Kukin hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, työasun ja kengät, kirjat ja muut opiskelutarvikkeet.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Leena Ikonen, puh. 050 387 9561 tai opintotoimisto puh. 050 387 0066.

VARSINAIS-SUOMI

INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Laitila

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK	I/M	29.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutus: hotelli- ja ravintola-alan koulutuksen suorittaneet tai vastaavat tiedot omaavat henkilöt.

Lisätietoja: kouluttaja Niina Tuomola puh. 040 710 4412.

Baarimestarin erikoisammattitutkinto

AK	I/M	29.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----------	----------

Lisätietoja: kouluttaja Niina Tuomola puh. 040 710 4412.

Turun ammatti-instituutti-Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P	1,5 v	120 ov	10.8.2008	26.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelman suorittaneet valmistuvat suurtaloukokiksi, joilla on asiakaslähtöinen perusammattitaito sekä hyvä tietämys suurtalousteknologiasta, ravitsemuksesta ja toiminnan tuloksellisuudesta. Tutkinnon suorittaneilla on lisäksi erityiset valmiudet ja käden taidot catering-alan ruuanvalmistukseen, ruokalistan ja annosten suunnitteluun, elintarvikkeiden käsittelyyn ja erityisruokavalioterioiden valmistamiseen.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	P	1,5 v	120 ov	10.8.2008	26.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelman suorittaneet valmistuvat palveluvastaaviksi, jotka ovat erikoistuneet catering-alan asiakaspalveluun, kuten ruoan tarjoiluun, myynti-, kassa- ja laskutustehtäviin, ateriatilauksen vastaanottoon ja valmiin ruoan jakelulogistiikan hoitamiseen. Lisäksi palveluvastaava hallitsee ruoanvalmistuksen sekä osaa hoitaa kokous- ja vierastarjoilua.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	P	1,5 v	120 ov	10.8.2008	26.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	P	1,5 v	120 ov	10.8.2008	26.8.2008
----	---	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Ruoanvalmistuksesta kiinnostuneet sekä alan vaihtajat. Ei edellytä aiempaa kokemusta alalta.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen sisällöiksi suunniteltuja opintokokonaisuuksia: hotellin ja ravintolan peruspalvelut, ravintolaruokien valmistus, ravintolan keittiötoiminnot, tarjoilu, asiakaspalvelu, majoituspalvelut, äidinkieli- ja viestintä, palveluenglanti, palveluruotsi, ammattisanasto (ranska), laskenta, tietotekniikka, työssäoppimisjakson valinnaiset opinnot ovat kahvila- ja pikaruokapalvelut tai henkilöstöravintolatoiminnot tai ravintolan erikoisruokatoiminnot.

Opiskelijamaksu: Koulutus ruokailuineen on maksuton, opiskelijan maksettavaksi tulee tutkintomaksu 50,50 euroa.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, hotellipalvelun koulutusohjelma, Hotellivirkailija

PK/YO	P	1,5 v	120 ov	10.8.2008	26.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen voivat hakeutua ylioppilaat/lukion tai soveltuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneet. Alan työkokemus on eduksi. Koulutuksen ja tutkinnon suorittaminen työn ohessa on mahdollista.

Toteutus ja sisältö: Koulutukseen kuuluvat opintokokonaisuudet: hotellin ja ravintolan peruspalvelut, hotelli-, ravintola- ja kokouspalvelut, hotellin vastaanotto- ja juhlapalvelut, myynti- ja kongressitoiminnot. Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna iltaisin. Lähi- ja etäopiskelu vuorottelevat noin kahden viikon jaksoina. Lähiopetusjaksoilla opetusta on noin kolmena iltana viikossa klo 16–20 välisenä aikana.

Opiskelijamaksu: Koulutus on maksuton. Opiskelija hankkii itse tarvittavat oppikirjat sekä maksaa tutkintomaksun 50,50 euroa.

Suurtaloukokin ammattitutkinto

AK	M	1 v	40 ov	10.8.2008	16.9.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Dieettikokin erikoisammattitutkinto

AK	I/M	1 v	40 ov	10.8.2008	16.9.2008
----	-----	-----	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Tutkinnon suorittajalta edellytetään alan ammattitaitoisen työntekijän osaamista.

Toteutus ja sisältö: Lähiopetusta on keskimäärin 8 tuntia viikossa iltaisin tai joskus viikonloppuisin.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa. Koulutusmaksun lisäksi tutkinnon suorittaja maksaa tutkintomaksun 50,50 euroa.

Hotelli-, ravintola- ja suurtaloukesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	M	1,5 v	60 ov	15.8.2008 JH	15.9.2008
----	---	-------	-------	--------------	-----------

Tietoja valinnasta: Oppisopimuskoulutus myös mahdollinen, jolloin opiskelija hankii itse alan työpaikan.

Opiskelijamaksu: 550,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Rauma

Hotelli-, ravintola- ja suurtaloukesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	I/M	29.8.2008	8.9.2008
----	-----	-----------	----------

Lisätietoja: kouluttaja Kyllikki Pöyri puh. 040 710 4481.

Rauman ammattiopisto

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P	1-2 v	120 ov	16.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kesto 1–2 vuotta aikaisemmat opinnot huomioon ottaen. Koulutus ruokailuineen on maksuton.

Opiskelumaksu: Opiskelijan maksettavaksi tulee tutkintomaksu 50,50 euroa

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	P	1-2 v	120 ov	16.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Tarjoilija/laivatarjoilija. Koulutuksen kesto 1–2 vuotta aikaisemmat opinnot huomioon ottaen. Koulutus ruokailuineen on maksuton.

Opiskelumaksu: Opiskelijan maksettavaksi tulee tutkintomaksu 50,50 euroa

Hotelli-, ravintola- ja suurtaloukesimiehen erikoisammattitutkinto

PK	P	7 kk	30 ov	12.5.2008	1.9.2008
----	---	------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Laivatalouden esimieskoulutus/taloukesimies. Pääsyvaatimuksena laivakokin pätevyystodistus ja työkokemusta kokkina.

Opiskelumaksu: Opiskelumaksu 200 euroa sisältää tutkintomaksun.

Porin ammattiopisto, Pori

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	I/M	2,5 v	120 ov	1.8.2008
----	-----	-------	--------	----------

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	I/M	120 ov	1.8.2008
----	-----	--------	----------

Rauman ammattiopisto

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P	1-2 v	120 ov	16.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen kesto 1–2 vuotta aikaisemmat opinnot huomioon ottaen. Koulutus ruokailuineen on maksuton.

Opiskelumaksu: Opiskelijan maksettavaksi tulee tutkintomaksu 50,50 euroa.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	P	1-2 v	120 ov	16.5.2008	1.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Tarjoilija/laivatarjoilija. Koulutuksen kesto 1–2 vuotta aikaisemmat opinnot huomioon ottaen. Koulutus ruokailuineen on maksuton.

Opiskelumaksu: Tutkintomaksu 50,50 euroa.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

PK	P	7 kk	30 ov	12.5.2008	1.9.2008
----	---	------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Laivatalouden esimieskoulutus/talousesimies. Pääsyaatimuksena laivakokin pätevyystodistus ja työkokemusta kokkina.

Opiskelumaksu: 200 euroa sisältää tutkintomaksun.

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	P	120 ov	13.8.2008	1.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Valintahaastattelu.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	P/M	6.9.2008	6.10.2008
----	-----	----------	-----------

PIRKANMAA

Pirkanmaan ammattiopisto, Åkerlundinkadun toimipiste

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatutannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

AK	P	v	120 ov	7.8.2008
----	---	---	--------	----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena on catering-alan perustutkinto (Suurtalouden ruokatutannon koulutusohjelma, suurtaloukokki). Tutkintoon haetaan vapaamuotoisella hakemuksella, joihin tulee liittää opinto- ja työtodistusjäljennökset.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja Ulla Haavikko, puh. 050 345 1088. Hakemukset postitetaan 22.2.2008 mennessä osoitteella: Pirkanmaan ammattiopisto, Åkerlundinkadun toimipiste, opinto-ohjaaja Ulla Haavikko, Åkerlundinkatu 8, 33100 Tampere.

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Baarimestarin erikoisammattitutkinto

AK	P/M	40 ov	15.8.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan vapaamuotoisella hakemuksella, jossa tulee olla henkilötiedot, aikaisemmat koulutukset ja työpaikatiedot. Kerro lisäksi miksi haluat tähän koulutukseen. Lähetä hakemus viimeistään 15.8.2008 mennessä osoitteeseen: TAKK/Ulla Räsänen, PL 15, 33821 TAMPERE.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna, jossa lähiopetuspäiviä on keskimäärin 1–3 kuukaudessa. Lisäksi on verkko-opiskelua ja oppimistehtäviä. Suurin osa koulutuksesta työssäoppimista ravintolassa.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	P/M	40 ov	5.9.2008	29.9.2008
----	-----	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella, josta pitää ilmetä: 1) henkilötiedot, osoite ja puhelinnumero, 2) aikaisempi koulutus ja työkokemus sekä 3) perustelut, miksi haluaa koulutukseen: Hakemukset toimitetaan osoitteella TAKK/ Kirsi Mäkinen, PL 15, 33821 Tampere Lisätiedot: Kirsi Mäkinen puh. 044 7906 390.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka koostuu työssä oppimisesta, etäopiskelusta sekä lähiopetuksesta oppilaitoksessa. Lähiopetusta on 2–3 työpäivää kuukaudessa. Lähiopetusta ei järjestetä kesä-, heinä- eikä joulukuussa.

Opiskelijamaksu: 350 euroa

Tampereen ammattiopisto, Pyykin ammattioppilaitos

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatutannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P/I	2,5 v	120 ov	19.5.2008	12.8.2008
----	-----	-------	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Monikulttuurinen ryhmä.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Suurtaloukokin ammattitutkinto

YO/AK	I/M	19.5.2008	12.8.2008
-------	-----	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat. Ruoanvalmistus suurtaloudessa ja erityisruokavalioteerien valmistus.

Dieetikokin erikoisammattitutkinto

YO/AK	I/M	19.5.2008	12.8.2008
-------	-----	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon osat: Ravitsemus ja erityisruokavaliopalvelut ja Erityisruokavalioiden suunnittelu ja tuotekehitys.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

YO/AK	I/M	2 v	19.5.2008	12.8.2008
-------	-----	-----	-----------	-----------

Tampereen kotitalousoppilaitos

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatutannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P/M	2 v	120 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Neljä lähiopetuspäivää ja yksi etäopiskelupäivä/viikko.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

PÄIJÄT-HÄME

Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Ståhlberginkatu Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	M	10 kk	120 ov	JH	S
----	---	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Opiskelijalle edellytetään/suositteluaan olevan alan aikaisempia opintoja esim. hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto tai työelämässä monipuolisissa ruoanvalmistus-tehtävissä hankitut tiedot ja taidot.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto/päivöopiskeluna, joka on mahdollista suorittaa myös työn ohella ja opiskelijan sisältyy työssä oppimista 10 ov (koko koulutuksen kesto 40 ov/n. 10 kk) Koulutuksen opetussisältö: Catering-alan keittiöopinnot, catering-alan asiakaspalvelu, suurtalouden ruokatutanto, tilaus- ja teemaruokien valmistus, juhlapalvelut, kahvila- ja pikaruokapalvelut, ruokapalvelut asiakaskohteessa. Opiskelijan tarkempi opetussisältö määrittyy tutkinnon koulutusohjelmaa valittaessa.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatutannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	M	10 kk	120 ov	JH	S
----	---	-------	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto/päivöopiskeluna, joka on mahdollista suorittaa myös työn ohella ja opiskeluun sisältyy työssä oppimista 10 ov (koko koulutus 40 ov/n. 10 kk). Koulutuksen opetussisällöt: Catering-alan keittiötoiminnot, catering-alan asiakaspalvelu, suurtalouden ruokatutanto, tilaus- ja teemaruokien valmistus, juhlapalvelut, kahvila- ja pikaruokapalvelut, ruokapalvelut asiakaskohteessa. Opiskelijan opetussisältö määrittyy tarkemmin tutkinnon koulutusohjelmaa valittaessa.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Ravintolakokin ammattitutkinto

PK	M	10 kk	42 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Suuntautuminen: Ravintolakokin ammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Hakijalta edellytetään/suositteluaan olevan alan aikaisempia opintoja esim. hotelli- ja ravintola-alan pt tai työelämässä monipuolisissa ruoanvalmistustehtävissä hankitut tiedot ja taidot.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-päivöopiskeluna, joka on mahdollista suorittaa myös oman työn ohella ja opiskeluun sisältyy työssä oppimista 12 ov. Keskeiset opetussisällöt: 1) aamiaiset, lounas- ja päivällistuuotteiden valmistus 2) á la carte-aterioiden valmistus 3) ravintolan tilaus- ja juhlapalvelut 4) erityisruokavalioterioiden valmistus

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Suurtaloukokin ammattitutkinto

PK	M	10 kk	40 ov	JH	S
----	---	-------	-------	----	---

Suuntautuminen: Suurtaloukokin ammattitutkinto ja näytöt

Tietoja valinnasta: Opiskelijalla edellytetään/suositteluaan olevan alan aikaisempia opintoja esim. hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto tai työelämässä monipuolisissa ruoanvalmistus-tehtävissä hankitut tiedot ja taidot.

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetussisällöt: 1. aamiaiset, lounas- ja päivällistuuotteiden valmistus, 2. á la carte-aterioiden valmistus, 3. ravintolan tilaus- ja juhlapalvelut, 4. erityisruokavalioterioiden valmistus. Koulutus toteutetaan monimuoto/päivöopiskeluna, joka

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

on mahdollista suorittaa myös oman työn ohella ja opiskeluun sisältyy työssä oppimista 10 ov. Koko koulutuksen kesto n. 10 kk/40 ov.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Tarjoilijan ammattitutkinto ja näytöt

Toteutus ja sisältö: Opetussisällöt. Tutkinnon pakolliset osat: kahvila-ravintolan myynti, ruokaravintolan tarjoilu. Valinnaiset (valittava kaksi): tilaus- ja kokoustarjoilu, baaritarjoilu, viinitarjoilu, yrittäjyys majoitus- ja ravitsemisalalla. Koulutuksen toteutus monimuoto-päivöopiskeluna, joka on mahdollista suorittaa myös oman työn ohella. Koulutuksen pituus, laajuus ja sisältö voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan.

Opiskelijamaksu: 134 euroa

Hotelli-, ravintola- ja suurtalouksesimiehen erikoisammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH
----	---	-------	----

Tietoja valinnasta: Pääsyyvaatimuksena on alan perustutkinto ja vähintään kolmen vuoden työkokemus alan peruskoulutuksen jälkeen alan erilaisissa tehtävissä. Hakijoille järjestetään henkilökohtainen haastattelu- ja valintatilaisuus.

Toteutus ja sisältö: Opiskelijalla tulee olla koulutuksen aikana vakituinen työsuhde, jossa työnantaja mahdollistaa esimiestyöskentelyn tutkinnon suorittamiseksi.

Opiskelijamaksu: 376 euroa.

ETELÄ-SAVO

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, hotellipalvelun koulutusohjelma, Hotellivirkailija

YO	P	2 v	120 ov	25.7.2008	1.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	----------

Suuntautuminen: Näyttötutkintona.

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutus yo-tutkinto tai ammatillinen tutkinto. Hakeminen vapaa-muotoisella hakemuksella suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan näyttötutkintona.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatutannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	P/M	2 v	120 ov	25.7.2008	1.9.2008
----	-----	-----	--------	-----------	----------

Suuntautuminen: Näyttötutkintona.

Tietoja valinnasta: Hakeminen vapaamuotoisella hakemuksella suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	M	2,5 v	120 ov	13.6.2008	9.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Raija Miettinen puh. 044 785 3312, sähköposti raija.miettinen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	M	2,5 v	120 ov	13.6.2008	9.9.2008
----	---	-------	--------	-----------	----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Raija Miettinen puh. 044 785 3312, sähköposti raija.miettinen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, hotellipalvelun koulutusohjelma, Hotellivirkailija

YO/AK	P	2,5 v	120 ov	17.5.2008	11.8.2008
-------	---	-------	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Tuplatutkinto, hotellivirkailijan tutkinnon lisäksi suoritetaan myös Liiketalouden perustutkinto, merkonomi. Hotelli- ja ravintolan opintojen lisäksi opiskellaan markkinointia, yrittäjyyttä ja asiakaspalvelua. Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Sammakkolammentie 2 (Savonia), 70200 Kuopio.

Lisätietoja: Marja Hemmi puh. 044 785 4824, sähköposti marja.hemmi(at)sakky.fi.

Ravintolakokin ammattitutkinto

PK	M	16.5.2008	15.9.2008
----	---	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ravintolan tilaus- ja juhlapalvelut (pitokokki)

Tietoja valinnasta: Markku Hemming, puh. 044 785 4919, markku.hemming(at)sakky.fi.

Toteutus ja sisältö: Osatutkintoon valmistava koulutus. Koulutus soveltuu juhlien järjestäjille, pitopalvelu yrityksissä toimiville ja pitopalveluyrittäjiksi aikoville. Koulutuksen aikana tehdään käytännön harjoitteita eri liikeidealla toimivissa yrityksissä.

Opetuspiste: Sammakkolammentie 2, Kuopio.

Opiskelijamaksu: 160 euroa

Ravintolakokin ammattitutkinto

PK	M	16.5.2008 JH	6.10.2008
----	---	--------------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Lähiopetusta 3–4 kertaa 2 viikon jaksoissa / lukuvuosi. Opetuspiste: Sammakkolammentie 2, Kuopio.

Lisätietoja: Markku Hemming, puh. 044 785 4819,

markku.hemming(at)sakky.fi, www.sakky.fi

Opiskelijamaksu: 200 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Baarimestarin erikoisammattitutkinto

AK	M	16.5.2008	15.9.2008
----	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Opetuspiste: Sammakkolammentie 2, Kuopio.

Lisätietoja: Markku Hemming, puh. 044 785 4819,

markku.hemming(at)sakky.fi, www.sakky.fi

Opiskelijamaksu: 160 euroa

Hotelli-, ravintola- ja suurtalouksesimiehen erikoisammattitutkinto

AK	M	16.5.2008	29.9.2008
----	---	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Näyttötutkintoon valmistava koulutus. Suuntautumisvaihtoehdot: Ravintolakeittöön esimiestehtävät, Ravintolan esimiestehtävät ja Hotellin esimiestehtävät.

Opetuspiste: Sammakkolammentie 2, Kuopio.

Lisätietoja: Markku Hemming, puh. 044 785 4819,

markku.hemming(at)sakky.fi, www.sakky.fi

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Suurtaloukokin ammattitutkinto

PK	I/M	3 kk	10 ov	29.8.2008	17.9.2008
----	-----	------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Tilaus- ja juhlapalvelut osa

Tietoja valinnasta: Osatutkinto on tarkoitettu kaikille alasta kiinnostuneille ja jo alalla työskenteleville henkilöille täydennyskoulutukseksi. Valinta tapahtuu hakulomakkeiden pohjalta. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi *Toteutus ja sisältö:* Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun (2 iltaa viikossa klo 17–21) sekä etäopiskeluna. Koulutuksen tavoitteena on antaa uusia ideoita juhlien järjestämiseen. Koulutuksen aikana valmistetaan juhliin sopivia ruokia, leivotaan erilaisia leivonnaisia ja tutustutaan kattamisen gastronomiaan sekä väreihin. Koulutuksen aikana perehdyimme myös erityisruokavaliointiin ja valmistamme käytännössä erityisruokavaliointi esim. terveydelliset ja kulttuurilliset ruokavaliot.

Lisätietoja: Terttu Kortelainen, 0400 793 374, terttu.kortelainen(at)ysoo.fi

Opiskelijamaksu: 160 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan aikuisopisto, Joensuu

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P/M	2 v	120 ov	15.8.2008	15.9.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus toteutetaan näyttötutkintopohjaisesti.

Toteutus ja sisältö: Cateringalan keittiötoiminnot, cateringalan asiakaspalvelu, suurtalouden ruokatuotanto, tilaus- ja teemaruoalien valmistus, lisäksi valittava kaksi valinnaista osaa.

Lisätietoja: Marjaleena Malinen, puh. (013) 244 2333, marjaleena.malinen(at)pkky.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Priimus

Catering-alan perustutkinto, ruoka- ja asiakaspalvelun koulutusohjelma, Palveluvastaava

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Catering-alan perustutkinto, suurtalouden ruokatutannon koulutusohjelma, Suurtaloukokki

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatutannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	P/M	120 ov	JH	S
----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Hotellivirkailijan ammattitutkinto

PK	P/M	40 ov	JH
----	-----	-------	----

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näyttöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Ravintolakokkin ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa tai päätoimisena opiskelijana. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Suurtaloukokkin ammattitutkinto

PK	P/M	1,5 v	40 ov	JH	S
----	-----	-------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, puh. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Baarimestarin erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa (keskmäärin 2–3 pv /kk) sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Dieetikokkin erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	30 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Hotelli-, ravintola- ja suurtalousesimiehen erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	30 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Jämsän seudun koulutuskeskus, Ammattioppilaitos

Suurtalouskokin ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Myös oppisopimuskoulutuksena ja hakuaika on jatkuva.
Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Pia Lindroos 020 638 2851 tai 040 528 0047.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus - Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Catering-alan perustutkinto, suuratalouden ruokatuotannon koulutusohjelma, Suurtalouskokki

PK	M	120 ov	8.8.2008	1.9.2008
----	---	--------	----------	----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu peruskoulun tai lukion suorittaneille henkilöille. Koulutukseen voit hakeutua www.vakk.fi/sivuillamme tulostettavalla hakulomakkeella. Tai tilaa lomake Katri Tuoviselta, puh. (06) 3267 471.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväkoulutuksena.

Lisätietoja: Jukka Vaaraniemi, puh. 040 5278 718.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK/YO	M	120 ov	8.8.2008	1.9.2008
-------	---	--------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus soveltuu kaikille alasta kiinnostuneille henkilöille. Hakulomakkeen voit tulostaa www.vakk.fi/sivuillamme ja lähettää postiin. Hakulomakkeen voit lisäksi tilata Katri Tuoviselta puh. (06) 3267 471.

Toteutus ja sisältö: Teoriajaksot järjestetään päivä- ja iltapäätuksena. Työssopimisyksöt sijoittuvat alan luonteen ja rytmien mukaisesti myös iltoihin ja viikonloppuihin.

Lisätietoja: Jukka Vaaraniemi, puh. 040 5278 718.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Suurtalouskokin ammattitutkinto

PK	P	40 ov	8.8.2008	02.9.2008
----	---	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Pääsyaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Haapaveden ammattiopisto

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	M	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus perustuu hotelli- ja ravintola-alan perustutkintojen perusteisiin.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Oulaisten ammattiopisto, ravitsemis- ja puhdistuspalveluyksikkö

Suurtalouskokin ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	40 ov	JH	15.9.2008
----	---	-------	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Valintakriteerinä alan työkokemus.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena.

Oulun Palvelualan Opisto

Suurtalouskokin ammattitutkinto

PK	M	40 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatuotannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

PK	M	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi tai tilata koulutussihteereiltä Pirkko Hietala, puh. 044 2907 883 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. 044 2885 280.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena, joka sisältää lähi-, etä-, verkko- ja työssäoppimisista. Opinnot suoritetaan henkilökohtaisen opiskelu- ja näyttösuunnitelman mukaan.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

PK	M	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Suuntautuminen: Tarjoilija/kokki

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereiltä Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711 tai Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710.

Toteutus ja sisältö: Opetus toteutetaan osittain verkko-opetuksena, lähiopetuksena, työssä oppimalla ja itsenäisillä oppimistehtävillä henkilökohtaisen oppimissuunnitelman mukaan.

Dieetikokkin erikoisammattitutkinto

AK	M	30.5.2008	02.9.2008
----	---	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakijalta vaaditaan pitkä työkokemus tai kokin koulutus. Hakijalla on oltava työpaikka. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan lähiopetuksena, työssä oppimalla ja itsenäisillä oppimistehtävillä henkilökohtaisen oppimissuunnitelman mukaan.

Opiskelijamaksu: 600 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Kemi (Kivikangas)

Tarjoilijan ammattitutkinto

PK/YO	P	10 kk	200 pv	15.8.2008	1.9.2008
-------	---	-------	--------	-----------	----------

Ammattiopisto Lappia, Tornio

Ravintolakokin ammattitutkinto

PK/YO	P	12 kk	240 pv	15.8.2008	1.9.2008
-------	---	-------	--------	-----------	----------

Lapin ammattiopisto, Levi-Instituutti

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolapalvelun koulutusohjelma, Tarjoilija

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.8.2008	15.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään yhteistyössä yritysten kanssa. Opiskelijat antavat näytön osaamisestaan tutkinnonosittain.

Lisätietoja: aikuiskoulutusvastaava Päivi Ajo p. 020 798 4415.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, ravintolan ruokatutannon koulutusohjelma, Ravintolakokki

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.8.2008	15.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään yhteistyössä yritysten kanssa. Opiskelijat antavat näytön osaamisestaan tutkinnonosittain.

Lisätietoja: Aikuiskoulutusvastaava Päivi Ajo p. 020 798 4415.

Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto, hotellipalvelun koulutusohjelma, Hotellivirkailija

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.8.2008	15.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään yhteistyössä yritysten kanssa. Opiskelijat antavat näytön osaamisestaan tutkinnonosittain.

Lisätietoja: Aikuiskoulutusvastaava Päivi Ajo p. 020 798 4415.

KOTITALOUS- JA KULUTTAJAPALVELUT

UUSIMAA

Helsingin Diakoniaopisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	P	1 v	JH	02.9.2008
----	---	-----	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joilla on n. kolmen vuoden kokemusta vastaava osaaminen kotitalousalalta ja alan työpaikka. Hakemukset lähetetään www.hdo.fi sivujen kautta. Hakijat kutsutaan valintapäivään viikolla 11 tai 23. Tutkinnosta voi suorittaa yksittäisiä tutkinnon osia. Tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuksella.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: Tutkinto muodostuu 3 tutkinnon osasta, jotka suoritetaan tutkintotilaisuuksissa. Valmistava koulutus järjestetään päivä monimuoto-opetuksena työn ohella. Tarvittava valmistava koulutus määritellään koulutuksen alussa henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa.

Opiskelijamaksu: 300 euroa, tutkintomaksu on 50,50 euroa.

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Järvenpää, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	P/M	1 v	JH	S
-------	-----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, [marata\(at\)keuda.fi](mailto:marata(at)keuda.fi).

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	I/M	1 v	JH	S
----	-----	-----	----	---

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaisemman perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti ilta/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Työtehoseuran Lönnrot Opisto

Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, kuluttajapalvelujen koulutusohjelma, Tuoteneuvoja

PK	M	18 kk	120 ov	8.6.2008	3.9.2008
----	---	-------	--------	----------	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelija hankkii salmonella- ja terveystodistuksen, työasun, kengät, sekä muut opiskelutarvikkeet. Kaikki hakijat haastatellaan.

Toteutus ja sisältö: Koulutus valmistaa myynti-, esittely- ja neuvontatehtäviin, esimerkiksi kodinkone- ja kalustemyynnissä. Koulutus toteutetaan yhdessä yritysten kanssa TTS Tutkimuksen eri toimipisteissä. Koulutuksen painopistealueina ovat tuoteneuvonta, kodinkoneet ja laitteet sekä kotityöpalvelujen markkinointiin liittyvät erityisreitit. Koulutus toteutetaan oppisopimuskoulutuksena. Tutkinnon osat: kotien ruoka- ja ravitsemispalvelut, kotien puhtaanapito ja tekstiilihuolto, tuoteneuvonta ja tuoteneuvontapalvelut toimipaikassa.

Lisätietoja: Rehtori Terttu Louhikoski-Alasuutari, puh. 050 387 9529, opintotoimisto puh. 050 387 0066.

Opiskelijamaksu: tutkintomaksu 50,50 euroa peritään opiskelun alussa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	1.10.2008	20.10.2008
-------	-----	-------	-----------	------------

Opiskelijamaksu: 200 euroa. Koulutusmaksun lisäksi opiskelijoilta peritään tutkintomaksu 50,50 euroa.

PIRKANMAA

Ahlmanin ammattiopisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	40 ov	15.8.2008	15.9.2008
----	---	-------	-------	-----------	-----------

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Naste-koulutus

Tietoja valinnasta: Sihteeri Sirpa Erkkilä, puh. 044 790 6381.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet suorittaa hyväksytysti kotityöpalvelujen tutkinto/osatutkinto sekä työllistyä alueen hoito-/hoiva-alan yritysisiin tai itsenäisenä yrittäjänä.

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Palvelualojen toimipiste

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	I/M	S
----	-----	---

Suuntautuminen: Tutkinnon osa: Pihan- ja puutarhanhoitopalvelut

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu kotityöpalveluyrittäjille, kotityöpalveluyrityksissä työskenteleville sekä alan tehtäviin aikoville, joilla on työkokemusta vastaavista tehtävistä. Haku kurssisihteeri Pia Hyttinen, puh. 010 3959 106/050 576 5411, pia.hyttinen(at)ekami.fi, Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, palvelualojen toimipiste, Takojantie 1, 48220 KOTKA.

Lisätietoja: lehtori Pirjo Natri, puh. 010 3959 537, 0400 849 058, pirjo.natri(at)ekami.fi.

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	I/M	S
----	-----	---

Suuntautuminen: Tutkinnon osa: Kodin kunnostus- ja huoltopalvelut

Tietoja valinnasta: Koulutus on suunnattu kotityöpalveluyrittäjille, kotityöpalveluyrityksissä työskenteleville sekä alan tehtäviin aikoville, joilla on työkokemusta vastaavista tehtävistä. Haku kurssisihteeri Pia Hyttinen, puh. 010 3959 106/050 576 541, pia.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

hyttinen(at)ekami.fi, Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, palvelualojen toimipiste, Takojantie 1, 48220 KOTKA.

Lisätietoja: lehtori Pirjo Natri, puh. 010 3959 537, 0400 849 058, pirjo.natri(at)ekami.fi.

POHJOIS-SAVO

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, Kotitalousyrittäjä

YO/AK	P	2 v	120 ov	31.5.2008	11.9.2008
-------	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Opetussuunnitelmaperusteinen koulutus. Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, kotitalouspalvelujen koulutusohjelma.

Lisätietoja: Pirjo Melarto puh. 044 785 3241, sähköposti: pirjo.melarto(at)sakky.fi.

Kotitalousyrittäjä

PK	M	2 v	120 ov	13.6.2008	11.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Terttu Asikainen puh. 044 785 3274, sähköposti terttu.asikainen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	I/M	15 kk	40 ov	29.8.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu kaikille alasta kiinnostuneille ja jo työskenteleville henkilöille täydennyskoulutukseksi. Valinta tapahtuu hakulomakkeiden, haastattelun, työkokemuksen ja opintotodistusten pohjalta. Hakulomake: www.ysoo.fi => hae opiskelemaan => aikuisopiskelu tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysoo.fi

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena jakautuen lähiopiskeluun (2 iltaa viikossa klo 17-21) sekä etäopiskeluun kotona/työpaikalla (1 pvä/viikko). Koulutuksen tavoitteena on antaa hyvät perusvalmiudet toimia kotityöpalveluyrittäjänä ja työntekijänä.

Lisätietoja: Terttu Kortelainen, 0400 793 374, terttu.kortelainen(at)ysoo.fi.

Opiskelijamaksu: 330 euroa

POHJOIS-KARJALA

Lieksan kristillinen opisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	M	9.8.2008
----	---	----------

Tietoja valinnasta: Haku suoraan opistolle.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Priimus

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	P/M	1 v	40 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa tai päätoimisena opiskelijana. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

ETELÄ-POHJANMAA

Etelä-Pohjanmaan Opisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	M			JH	S
-------	---	--	--	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuokoulutuksena, lähiopetus tapahtuu iltaisin- ja viikonloppuisin. Kotityöpalvelujen ammattitutkinnon suorittamiselle ei ole pohjakoulutusvaatimuksia. Tutkinnon suorittaminen perustuu henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan, jossa huomioidaan jokaisen työkokemustausta sekä tarve tietojen ja taitojen päivittämiseksi. Lisätietoja koulutuksista voi tiedustella suoraan oppilaitoksesta.

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	P	40 ov	8.8.2008	S
----	---	-------	----------	---

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena soveltuva pohjakoulutus tai työkokemus.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

Haapaveden ammattiopisto

Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto, kotitalouspalvelujen koulutusohjelma, Kotitalousyrittäjä

PK	M	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkintojen perusteiden mukaisesti.

Kalajoen Kristillinen Opisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	M	1,5 v	40 ov	6.6.2008	26.8.2008
----	---	-------	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haetaan suoraan oppilaitokseen 7.6.2008 mennessä. Hakemusten perusteella osa hakijoista kutsutaan valintatilaisuuteen ja haastatteluun, jonka perusteella suoritetaan lopulliset opiskelijavalinnat.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Lähiopetusta on 5 pv kuukaudessa (ti-la). Tutkinto muodostuu kolmesta osasta: Kodin ruokapalvelut, Avustamis- ja asiointipalvelut ja Yrittäjyys kotityöpalvelualalla.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Opiskelijamaksu: 425 euroa koko ajalta, materiaalipaketti 50 euroa, tutkintotoimikunnalle maksettava tutkintomaksu on 50,50 euroa.

Oulun Palvelualan Opisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	M	40 ov	30.4.2008	4.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Ylivieskan ammattiopisto

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK	I/M	1,5 v	40 ov	15.8.2008	1.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	M			JH	S
-------	---	--	--	----	---

Tietoja valinnasta: Hakijalta vaaditaan koulutukseen hyvä terveys sekä asiakaspalvelutaidot. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/ai-kuiskoulutus tai pyytää koulutussihteeriä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Keminmaa

Kotityöpalvelujen ammattitutkinto

PK/YO	I/M	14 kk	80 pv	29.8.2008	15.9.2008
-------	-----	-------	-------	-----------	-----------

PUHDISTUSPALVELUT

UUSIMAA

Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Järvenpää, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, tekstiilihuollon koulutusohjelma, Tekstiilihuoltaja

PK/YO	P/M	2 v	120 ov	JH	S
-------	-----	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK/YO	M	2 v	120 ov	JH	S
-------	---	-----	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	1,5 v		JH	
----	---	-------	--	----	--

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Tekstiilihuollon ammattitutkinto

PK	P/M	2 v		JH	S
----	-----	-----	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Moduloitu koulutus.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Pesulateknikon erikoisammattitutkinto

PK	P/M	2,5 v		JH	S
----	-----	-------	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

PK	P/M	2,5 v		JH	S
----	-----	-------	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1,5 v		JH	S
----	-----	-------	--	----	---

Tietoja valinnasta: Jatkuva haku.

Lisätietoja: (09) 2738 3202, marata(at)keuda.fi.

Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	I/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti iltä/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	P/I	1 v		JH	S
----	-----	-----	--	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti iltä/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

AK	I/M	2,0 v		JH	S
----	-----	-------	--	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti iltä/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

AK	I/M	1,0 v		JH	S
----	-----	-------	--	----	---

Suuntautuminen: Näyttötutkinto

Tietoja valinnasta: Ennen opintojen aloittamista tutkinnon suorittaja osallistuu ammattitaitokartoitukseen. Siinä tunnustetaan tutkinnon suorittajan aikaisempi osaaminen ja ohjataan häntä tutkinnon suorittamisessa. Ammattitaitokartoitus on henkilökohtaistamisen perusta. Valmistava koulutus tukee tutkinnon suorittamista niiltä osin kuin tutkinnon suorittaja tarvitsee lisätietoja ja -taitoja tutkinnon suorittamiseksi. Lisätietoja puh. 0800 923 35.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan pääsääntöisesti iltä/monimuotokoulutuksena, johon sisältyy lähiopiskelua, etäopiskelua, työssäoppimista ja näytöt. Koulutus kestää opiskelijan henkilökohtaisesta opiskelusuunnitelmasta riippuen noin 1 v.

Lisätietoja: Opinto-ohjaaja erja.kumpulainen(at)omnia.fi, puh. 046 851 5085.

Opiskelijamaksu: 200 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

SATAKUNTA

INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Rauma

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

AK	I/M		15.9.2008
----	-----	--	-----------

Lisätietoja: Kouluttaja Teija Tiirikka puh. 040 710 4439.

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

AK	I/M		8.9.2008
----	-----	--	----------

Lisätietoja: Kouluttaja Pirjo Karioho puh. 040 710 4462.

KANTA-HÄME

Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK/YO	P/M	40 ov	5.8.2008	19.8.2008
-------	-----	-------	----------	-----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan hakemuksen ja haastattelun perusteella
Toteutus ja sisältö: Pakolliset osat: Siivouspalvelujen tuottaminen ja Perussiivouspalvelut. Valinnaiset osat: (valitaan kolme) Ateriapalvelut, aula- ja kokouspalvelut, erityiskohteiden siivouspalvelut, huolenpito- ja kielitaito palvelutilanteissa, kiinteistöhuolto- ja tekstiilien huolto- ja viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen, välinehuolto- ja ympäristöhuolto- ja yritys- ja puu- ja metsäalalla. Koulutukseen sisältyy laitoshuoltajan ammattitutkinnon näytöt. Lähiopiskelua on noin kaksi päivää kuu- kaudessa. Osa etäopiskelusta tehdään internetin välityksellä.
Opiskelijamaksu: 200 euroa. Oppisopimusopiskelussa koulutus on opiskelijalle maksuton. Koulutusmaksun lisäksi opiskelijoilta peritään tutkintomaksu 50,50 euroa.

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	60 ov	11.8.2008	5.9.2008
-------	-----	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan hakemuksen ja haastattelun perusteella. Oppisopi- muskoulutuksessa koulutus on opiskelijalle maksuton.
Toteutus ja sisältö: Pakolliset osat: Toimitilapalvelujen johtaminen Toimitilapalvelujen suunnittelu ja kehittäminen Valinnaiset osat: (valitaan yksi) Kielitaito esimiestehtävissä, toimitilapalvelujen markkinointi, ympäristöhuolto- ja yritys- ja puu- ja metsäalalla. Koulutukseen sisältyy siivousteknikon erikoisammattitutkinnon näytöt. Lähiopiskelua on noin kaksi päivää kuukaudessa. Osa etäopiskelusta tehdään internetin välityksellä. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma laaditaan opiskelijan kanssa käydyn keskustelun ja osaamiskartoituksen perusteella.
Opiskelijamaksu: 270 euroa. Koulutusmaksun lisäksi opiskelijoilta peritään tutkintomaksu 50,50 euroa.

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

PK/YO	P/M	30 ov	11.8.2008	JH	5.9.2008
-------	-----	-------	-----------	----	----------

Tietoja valinnasta: Opiskelijat valitaan hakemuksen ja haastattelun perusteella. Oppisopi- muskoulutuksessa koulutus on opiskelijalle maksuton.
Toteutus ja sisältö: Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtaistamisuunnitelma. Pa- kolliset osat: Siivoustyön ohjaaminen, Siivouspalvelujen organisointi. Valinnaiset tutkinnon

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

osa (valitaan yksi): Kielitaito ohjaustilanteissa, Monikulttuurisuus siivoustyön ohjaamisessa, Ympäristöhuolto- ja yritys- ja puu- ja metsäalalla, Koulutukseen sisältyy siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinnon näytöt.

Lisätietoja: Palvelualan opettajat puh. (06) 2135 111 tai (06) 2135 243.

Opiskelijamaksu: 230 euroa. Koulutusmaksun lisäksi opiskelijoilta peritään tutkintomaksu 50,50 euroa.

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Suuntautuminen: Noste-koulutus

Tietoja valinnasta: Vapaaehtoinen hakemus toimitetaan oppilaitokseen Armi Hyvöselle osoitteeseen TAKK, PL 15, 33821 Tampere. Paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä.
Toteutus ja sisältö: Noste-koulutus on tarkoitettu työssäoleville 30–59-vuotiaille henkilöil- le, jotka ovat vailla ammatillista koulutusta. Tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet ammatilliseen kehittymiseen ja laitoshuoltajan ammattitutkinnon suorittamiseen. Opiskelu henkilökohtaistetaan yksilöllisellä ohjauksella ja opintojen räätälöinnillä.
Lisätietoja: Sirpa Erkkilä, puh. 044 7906 381.
Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Tampereen kotitalousoppilaitos

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulu- tusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	I/M	2 v	120 ov	30.4.2008	19.8.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Iltaopiskelua on noin 3 iltaa/viikko, keskimäärin 3 tuntia/ilta. Koululla tapahtuvan lähiopetuksen lisäksi opiskeluun kuuluu itsenäisesti suoritettavia etätehtäviä.

PÄIJÄT-HÄME

Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Sammonkatu

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulu- tusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	M	120 ov	JH	S
----	---	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen laajuus ja koulutusaika määräytyy henkilökohtaisen ope- tussuunnitelman mukaan. Keskeiset opetussisällöt: siivousalan osaamisala. Pakolliset osat: siivouspalvelut ja toimitilapalvelut. Valinnaiset (valittava kaksi): siivouspalvelut erityiskoh- teessa, asiakkaan kohtaaminen ja avustaminen, siivouspalveluyrityksessä toimiminen.
Opiskelijamaksu: 105 euroa.

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	1 v	40 ov	JH	S
----	---	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Tutkintoon valmistava koulutus toteutetaan monimuoto-opiskeluna. Lähi- opetus oppilaitoksessa n. 1–2/vk tai yhden yrityksen työntekijöiden koulutus yrityksessä ohjattuna työssä oppimisena ja itseopiskeluna. Verko-opiskelumahdollisuus. Lähiopetu- s- ja etäopetus- ja avustaminen myös työn ohessa suoritettaviksi. Koulutukseen valittaville

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma, joten koulutuksen pituus, sisällöt ja laajuus voivat vaihdella yksilöllisten koulutustarpeiden mukaan.

Toteutus ja sisältö: Laitoshuoltajan ammattitutkinnon perusteet: 1. Pakollinen tutkinnon osa: Siivouspalvelujen tuottaminen. 2. Pakollinen osa: Perussiivouspalvelut ja kolme valinnasta suuntautumisen mukaan (ateriapalvelut, aula- ja kokouspalvelut, erityiskohteiden siivouspalvelut, huolenpitoalvelut, kielitaito palvelutilanteissa, kiinteistöhuoltopalvelut, tekstiilien huoltopalvelut, tuhoeläinten torjuntapalvelut, viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen, välinehuoltopalvelut, ympäristöhuoltopalvelut, yrittäjyys puhdistuspalvelualalla, muun ammattitutkinnon osa).

Opiskelijamaksu: 105 euroa.

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

PK	M	40 ov	JH	S
----	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Pääsyvaatimuksena laitoshuoltajan ammattitutkinto ja siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto tai vastaavat tiedot ja taidot, jotka tutkintojen puuttuessa osoitetaan näytöillä. Lisäksi mielellään työkokemusta työnjohtolisista tehtävistä.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen keskeiset opetussisällöt: toimitilapalvelujen johtaminen, toimitilapalvelujen suunnittelu ja kehittäminen. Valinnaiset osat (suoritettava yksi): kielitaito esimiestehtävissä, ympäristöhuoltopalvelujen johtaminen ja kehittäminen, yrittäjyys puhdistuspalvelualalla, muun erikoisammattitutkinnon osa.

Opiskelijamaksu: 376 euroa.

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

PK	M	v	40 ov	JH	S
----	---	---	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Hakijalla tulee olla laitoshuoltajan ammattitutkinto tai vastaavat tiedot ja taidot ja kahden vuoden työkokemus koulutuksen jälkeen sekä mielellään kokemusta ohjaustehtävissä. Koulutuksen opetussisällöt: Siivoustyön ohjaaminen, siivouspalvelujen organisointi. Valinnaiset osat (suoritettava yksi): puhdistuspalvelualan laatu- ja ympäristöjärjestelmien kehittäminen, kielitaito palvelu- ja ohjaustilanteissa, yrittäjyys, muu ammattitai erikoisammattitutkinnon osa.

Opiskelijamaksu: 376 euroa.

KYMENLAAKSO

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	8.10.2008	22.10.2008
----	---	-----------	------------

POHJOIS-SAVO

Kuopion talouskoulu

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	L	2 v	120 ov	25.5.2008	15.8.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Vapaamuotoiset hakemukset 25.5.2008 mennessä: Kuopion talouskoulu, Asemakatu 4, 70100 Kuopio.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Toteutus ja sisältö: näyttötutkintoon valmistava koulutus. Koulutuksen sisältö: puhdistuspalvelut, siivouspalvelut, toimitilapalvelut ja kaksi valinnasta osaa.

Lisätietoja: (017) 2665 200, info(at)kuopiontalouskoulu.fi.

Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	M	2 v	120 ov	13.6.2008	11.9.2008
----	---	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Opetuspiste: Savon ammatti- ja aikuisopisto, Presidentinkatu 3, 70100 Kuopio. Oppilaitoksella on opiskelija-asuntola. Näyttötutkintoon valmistava koulutus.

Lisätietoja: Terttu Asikainen puh. 044 785 3274, sähköposti terttu.asikainen(at)sakky.fi.

Opiskelijamaksu: 50,50 euroa

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	I/M	15 kk	40 ov	11.8.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Tutkinto on tarkoitettu jonkin verran työkokemusta omaaville siivousalan työntekijöille. Valinta tehdään hakemusten ja haastattelun perusteella. Hakulomake: www.ysao.fi/koulutuskalenteri => Laitoshuoltajan ammattitutkinto tai Kristiina Luumi (017) 272 5508, kristiina.luumi(at)ysao.fi.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon pakolliset osat: siivouspalvelujen tuottaminen sekä perussiivouspalvelut. Valinnaiset osat (valitaan 3): ateriapalvelut, aula- ja kokouspalvelut, erityiskohteiden siivouspalvelut, huolenpitoalvelut, kielitaito palvelutilanteissa, kiinteistöhuoltopalvelut, tekstiilien huoltopalvelut, tuhoeläinten torjuntapalvelut, viherkasvien huolto ja asiakastilojen viihtyisyydestä huolehtiminen, välinehuoltopalvelut, ympäristöhuoltopalvelut sekä yrittäjyys puhdistuspalvelualalla. Opetusta on 2 lähi-iltaa (klo 17–21) ja 1 etäpäivä/vko. Koulutukseen sis. syys-, joulu- ja kesälomat.

Lisätietoja: Tea Korolainen, 0400 793 029, tea.korolainen(at)ysao.fi

Opiskelijamaksu: 330 euroa

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan aikuisopisto, Joensuu

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	P/M	2 v	120 ov	15.8.2008	15.9.2008
----	-----	-----	--------	-----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan näyttötutkintona. Keskeiset sisällöt: siivouspalvelut, puhdistuspalvelut, toimitilapalvelut, siivouspalvelut erityiskohteissa ja asiakkaan kohtaaminen ja avustaminen.

Lisätietoja: Eeva-Leena Lappalainen eeva-leena.lappalainen(at)pkky.fi puh. (013) 244 2383

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jyväskylän aikuisopisto, Priimus

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	P/M	1,5 v	120 ov	JH	S
----	-----	-------	--------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Koulutus sisältää päiväopiskelua oppilaitoksessa, etä- ja itsenäistä opiskelua sekä työssäoppimista yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	P/M	1,5 v	40 ov	JH	S
----	-----	-------	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa tai päätoimisena opiskelijana. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	30 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Tutkinnon voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Tutkinto suoritetaan näytöillä omalla työpaikalla.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

PK	P/M	1 v	30 ov	JH	S
----	-----	-----	-------	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku.

Toteutus ja sisältö: Opiskelun voi suorittaa joustavasti työn ohessa. Koulutus toteutetaan teemapäivinä oppilaitoksessa sekä yhteistyöyrityksissä.

Lisätietoja: Koulutussihteeri Minna Niskanen, p. 040 341 5908 tai minna.niskanen(at)jao.fi.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus-Vasa vuxenutbildningscenter

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	M	120 ov	15.6.2008	19.8.2008
----	---	--------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Koulutukseen ei ole pääsyaatimusta. Hakulomakkeen voit täyttää www.vakk.fi-sivuillamme, josta sen voit meille myös lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena.

Lisätietoja: Opettajat puh. (06) 2135 243 ja Jaana Väre-Hautala, puh. 0400 788 587. *Opiskelijamaksu:* 50,50 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	12.8.2008
----	---	-------	----	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku. Pääsyaatimuksena on puhdistuspalvelualan työkokemus. Valinta tapahtuu hakemusten perusteella. Hakeutuminen tapahtuu www.vakk.fi-sivuillamme olevalla hakulomakkeella, jonka voit myös sivuilta lähettää meille.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on monimuotoista iltakoulutusta. Lähiopetus tapahtuu yhtenä päivänä viikossa. Koulutukseen on jatkuva haku. Alkamisajat ovat: 12.8.2008 ja 4.11.2008. Etäopiskelujaksolla opiskellaan itsenäisesti ammatillisia aineita oppimistehävien avulla. Koulutus sisältää myös työssä oppimista.

Lisätietoja: Jaana Väre-Hautala, puh. 0400 788 587.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Siivousteknikon erikoisammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	4.9.2008
----	---	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, alkamisajat ovat 12.6.2008 ja 4.9.2008. Koulutuksen pääsyaatimuksena on puhdistuspalvelualan työkokemus ja esimieskokemus. Käy täyttämässä hakulomake www.vakk.fi-sivuillamme, josta voit sen myös meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisena lähiopiskeluna ja etätehtävinä. Koulutus valmentaa siivoustyönohjaajan/siivousteknikon erikoisammattitutkinnon suorittamiseen.

Lisätietoja: Jaana Väre-Hautala, p. 0400 788 587.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

AK	M	40 ov	JH	4.9.2008
----	---	-------	----	----------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on jatkuva haku, alkamisajat ovat 17.4.2008 ja 4.9.2008. Pääsyaatimuksena koulutukseen on puhdistuspalvelualan työkokemus ja esimieskokemus. Käy täyttämässä hakulomake www.vakk.fi-sivuillamme, josta voit sen myös meille lähettää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotoisena lähiopetuksen ja etätehtävinä iltaisin. Koulutus valmentaa siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinnon suorittamiseen.

Lisätiedot: Jaana Väre-Hautala, puh. 0400 788 587.

Opiskelijamaksu: 140 euroa

POHJOIS-POHJANMAA

Haapaveden ammattiopisto

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	M	2 v	120 ov	JH	S
----	---	-----	--------	----	---

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan puhdistuspalvelualan perustutkintojen mukaisesti.

Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	I/M	38 ov	30.6.2008	8.9.2008
----	-----	-------	-----------	----------

Suuntautuminen: Sairaalapainotteinen

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Oulun Palvelualan Opisto

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	40 ov	30.4.2008	1.9.2008
----	---	-------	-----------	----------

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

PK/YO	1/M	40	30.4.2008	4.9.2008
-------	-----	----	-----------	----------

Ylivieskan ammattiopisto

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	1/M	1,5 v	40 ov	15.8.2008	1.9.2008
----	-----	-------	-------	-----------	----------

KAINUU

Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus

Puhdistuspalvelujen perustutkinto, siivousalan koulutusohjelma, Toimitilahuoltaja

PK	P	120 ov	30.5.2008	1.9.2008
----	---	--------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat kiinnostuneita puhdistuspalvelualasta. Hakijalta vaaditaan hyvä terveys sekä kiinnostus alaan. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai pyytää koulutussihteereiltä Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711 tai Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan päiväopiskeluna. Koulutuksen suuntautuminen kohdistetaan hotellien ja majoitusliikkeiden siivoukseen sekä siivouspalveluyrityksissä toimimiseen.

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK	M	JH	S
----	---	----	---

Tietoja valinnasta: Koulutukseen vaaditaan joko puhdistuspalvelualan koulutuksessa tai työpaikalla hankittu perustietous alasta. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto

AK	M	30.5.2008	1.9.2008
----	---	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Hakijalta vaaditaan laitoshuoltajan ammattitutkintoa vastaavat tiedot. Hakijalla on oltava työpaikka. Koulutukseen haetaan hakulomakkeella, jonka voi tulostaa netistä, os. www.kao.fi/aikuiskoulutus tai tilata koulutussihteereitä Riitta Sipilä, puh. (08) 6165 6710 tai Anneli Partanen-Tiikkaja, puh. (08) 6165 6711.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan lähiopetuksena, työssä oppimalla ja itsenäisillä oppimistehtävillä henkilökohtaisen oppimishojelman mukaan.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

LAPPI

Ammattiopisto Lappia, Keminmaa

Laitoshuoltajan ammattitutkinto

PK/YO	1/M	840 h	9 kk	15.8.2008	1.9.2008
-------	-----	-------	------	-----------	----------

MUU MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALAN KOULUTUS

VARSINAIS-SUOMI

Turun ammatti-instituutti – Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

AK	M	1 v	35 ov	30.4.2008	18.8.2008
----	---	-----	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Viinimestarin koulutus

Tietoja valinnasta: Hakijoilta edellytetään alan ammattitutkintotasoisista tai vastaavaa koulutusta sekä riittävää työkokemusta ja halua pitkäjänteiseen itsensä kehittämiseen viiniasiantuntijaksi. Opinnot vaativat runsaasti itsenäistä opiskelua.

Toteutus ja sisältö: Opetuksen keskeisiä teemoja ovat mm. viiniasiantuntijuus, viinin arviointi ja oikeanlainen suosittelu, perustiedot viinien valmistuksesta, viinintuottajamaista, viinialueista, ryppälajikkeista ja laatuluokituksesta, maahantuonnista sekä markkinoinnista, perehtyminen viinien varastointiin, viinilistan laadintaan ja viinien hinnoitteluun, tämän päivän alkoholilainsäädäntö ja -asetus, alan ajankohtaiset tapahtumat, noin kahden viikon omakustanteinen harjoittelujakso viinitalalla ulkomailla.

Opiskelijamaksu: 800 euroa

PIRKANMAA

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

AK	P/M	30 ov	27.10.2008
----	-----	-------	------------

Suuntautuminen: Ravintola- ja matkailualan moniosaajakoulutus

Tietoja valinnasta: Koulutuspäällikkö Kirsi Mäkinen puh. 044 7906 390 Sihteeri Sirpa Erkkilä puh. 044 7906 41.

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuotokoulutuksena. Se sisältää lähiopetusta oppilaitoksessa 1 euroa 3 päivää kuukaudessa, ohjattua työssäoppimista sekä verkko-opintoja. Lukusuunnitelma Hotellivirkailijan ammattitutkinnosta: Hotellin vastaanoton palvelut. Ravintolakokinnon ammattitutkinnosta: Aamiaiset, lounas- ja päivällistuuotteiden valmistus. Tarjoilijan ammattitutkinnosta: Baaritarjoilu.

Opiskelijamaksu: 320 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

KESKI-SUOMI

Jämsän seudun koulutuskeskus, Ammattioppilaitos

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	4 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Alkoholiasiat ravintolassa -koulutus ja testi

Toteutus ja sisältö: Koulutus klo 13.00–15.30, testi klo 16.00–17.00.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Pia Lindroos 020 638 2851 tai 040 528 0047 ja opintosihteeri Johanna Torvinen 020 638 2810 tai 040 824 7460.

Opiskelijamaksu: 50 euroa

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	4 h	JH	S
----	---	-----	----	---

Suuntautuminen: Hygieniapassikoulutus ja -testi

Toteutus ja sisältö: Koulutus klo 13.00–15.30, testi klo 16.00–17.00.

Lisätietoja: Koulutussuunnittelija Pia Lindroos 020 638 2851 tai 040 528 0047 ja opintosihteeri Johanna Torvinen 020 638 2810 tai 040 824 7460.

Opiskelijamaksu: 50 euroa

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus – Vasa vuxenutbildningscenter, VAO

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	JH
----	---	----

Suuntautuminen: Alkoholilainsäädännön koulutus

Tietoja valinnasta: Ilmoittautuminen: koulutussihteeri Katri Tuovinen, p. (06) 326 7471.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat alkoholipassia työssään.

Lisätietoja: Eeva Raikio tai Alice Fant-Holm, p. (06) 3267 557 tai Jukka Vaaraniemi, p. (06) 3267 511.

Opiskelijamaksu: 90 euroa

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	L	JH	S
----	---	----	---

Suuntautuminen: Hygieniosaaminen

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat hygieniapassia työssään. Ilmoittautuminen: koulutussihteeri Katri Tuovinen, p. (06) 3267 471.

Lisätietoja: Eeva Raikio tai Alice Fant-Holm, puh. (06) 3267 557 tai Jukka Vaaraniemi, puh. (06) 3267 511.

Opiskelijamaksu: 95 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA

Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö

Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

PK	M	5 ov	8.8.2008	18.8.2008
----	---	------	----------	-----------

Toteutus ja sisältö: Sesonkityöntekijöiden koulutus.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MUU KOULUTUS

UUSIMAA

Edupoli, Helsingin toimipiste

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	l/M	17,5 ov	11.8.2008	1.9.2008
----	-----	---------	-----------	----------

Suuntautuminen: Aktivoi suomen kielen taitosi – yleisiin kielitutkintoihin valmistava suomen kielen keskitason koulutus

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksensa suomen kielen taso yli 2 (viitekehys A.2.2).

Toteutus ja sisältö: 2 iltaa viikossa lähiopetusta klo 17.30–20.30, 3 iltaa viikossa etäopetusta. Keskeiset opetus sisällöt: Suomen kieli: rakenteet ja sanasto, tekstin ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen ja puhuminen ja kirjoittaminen.

Opiskelijamaksu: 50 euroa

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	l/M	4 kk	11.8.2008	1.9.2008
----	-----	------	-----------	----------

Suuntautuminen: Syvennä suomen kielen taitoasi – suomen ylin taso yleisiin kielitutkintoihin valmistava suomen kielen koulutus

Tietoja valinnasta: Pohjakoulutusvaatimuksena suomen kielen YKI taso 3.

Toteutus ja sisältö: Suomen kieli: rakenteet ja sanasto, kerraten ja syventäen, erilaiset testit, kirjoittaminen, puheen ymmärtäminen, puhuminen.

Opiskelijamaksu: 50 euroa

Edupoli, Vantaan toimipiste

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	l/M	17,5 ov	11.8.2008	1.9.2008
----	-----	---------	-----------	----------

Suuntautuminen: Aktivoi suomen kielen taitosi – yleisiin kielitutkintoihin valmistava suomen kielen koulutus, keskitaso

Tietoja valinnasta: Hakijan suomen kielen taso tulee olla yli 2 (A.2.2).

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen toteutus: 2 iltaa viikossa lähiopetusta klo 17.30 – 20.30, 3 iltaa viikossa etäopetusta. Keskeiset opetus sisällöt: SUOMEN KIELI.; rakenteet ja sanasto, tekstin ymmärtäminen, kuullun ymmärtäminen ja puhuminen, kirjoittaminen.

Opiskelijamaksu: 50 euroa

Helsingin Diakoniaopisto

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	L	40 ov	JH	6.8.2008
----	---	-------	----	----------

Suuntautuminen: Valmentava koulutus huume-kuntoutujille AVUX6

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu huume-kuntoutujille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta jatko-opintojen suunnitteluun tai työelämään siirtymiseen.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Anne Salmela puh. 050 502 7553.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	L	20 ov		6.8.2008
----	---	-------	--	----------

Suuntautuminen: Valmentava koulutus vaikeassa työmarkkina-asemassa oleville (20–40 ov)

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu henkilöille, jotka ovat olleet pitkään poissa työelämästä ja tarvitsevat erityistä tukea opiskeluun tai työelämään siirtymiseen.

Lisätietoja: koulutuspäällikkö Anne Salmela puh. 050 502 7553 ja kouluttaja Sanna Manninen puh. 050 395 5588.

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	L	40 ov		6.8.2008
----	---	-------	--	----------

Suuntautuminen: Valmentava koulutus mielenterveyskuntoutujille Koho15

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Mielenterveyskuntoutujien ammatilliseen koulutukseen ja työelämään valmentava ja kuntouttava koulutus.

Lisätietoja: koulutuspäällikkö Anne Salmela puh. 050 502 7553.

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	L	40 ov		6.8.2008
----	---	-------	--	----------

Suuntautuminen: Valmentava koulutus aikuisille maahanmuuttajille –TUEX15

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta jatko-opintojen suunnitteluun tai työelämään siirtymiseen.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Anne Salmela puh. 050 502 7553.

Helsingin sosiaali- ja terveysalan oppilaitos, Malmin ja Laakson koulutusyksiköt

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	1 v	40 ov	JH	12.8.2008
----	---	-----	-------	----	-----------

Suuntautuminen: Sosiaali- ja terveysala

Tietoja valinnasta: Ilmoittautuminen haastatteluun puh. 040 3349 303, 040 3349 35.

Toteutus ja sisältö: Suomalainen koulutus- ja opiskelujärjestelmä. Tutustuminen eri sosiaali- ja terveysalan ammatteihin. Suomen kieli. Opiskelu- ja työelämätaidot. Työssäoppimiseen valmistautuminen. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Lisätietoja: puh. 040 3349 303, 040 3349 305

Hyvinkään-Riihimäen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Torikatu

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	40 ov	30.5.2008	11.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Koulutus on tarkoitettu aikuisille ja nuorille maahanmuuttajille, jotka aikovat hakea opiskelemaan ammattiopintoja. Hakijalta edellytetään riittävää suomen kielen taitoa (taitotasoa2).

Toteutus ja sisältö: Koulutus toteutetaan monimuoto-opetuksena. Koulutus sisältää suomen kieltä, matematiikan ja luonnontieteiden perusteita, tietotekniikkaa, yhteiskuntatietoutta

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ja kulttuurintuntemusta, elämänhallinnan valmiuksia ja opiskelun ja ammatinvalinnan valmiuksia.

Kelloseppäkoulu, Espoo

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	4 kk	8.6.2008	1.9.2008
----	---	------	----------	----------

Suuntautuminen: Kello- ja jalometallialan erikoismyyjä

Toteutus ja sisältö: Runsaat neljä kuukautta kestävä koulutus käynnistyy kaksi kertaa vuodessa, tammi- ja syyskuussa. Teoriaopetus koostuu mm. seuraavista oppiaineista: jalokivet ja niiden myynti; perustiedot kelloista ja niiden ominaisuuksista; kultasepäntöön alkeet ja pienet korjaukset; asiakaspalvelu, myyntitekniikka; somistus ja tekstaus; lainsäädäntö ja asetukset. Lisäksi tuotetuntemus, joka koostuu lähinnä vierailuista alan tuotteiden valmistajien ja maahantuojien luona.

Opiskelijamaksu: 500 euroa

ITÄ-UUSIMAA

Edupoli

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P/M	27.6.2008	11.8.2008
----	-----	-----------	-----------

Suuntautuminen: Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus (AKVA)

Toteutus ja sisältö: Keskeiset opetuskielillä: suomen kieli, ruotsin kielen alkeet, matematiikka, kemia ja fysiikka, yhteiskuntatietous, atk-valmiudet, työelämätietous, työelämäjaksot: tutustuminen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään.

VARSINAIS-SUOMI

Turun Aikuiskoulutuskeskus

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	190 pv	38 ov	31.5.2008	18.8.2008
----	---	--------	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus maahanmuuttajille

Tietoja valinnasta: Esitteitä ja hakulomakkeita voi tilata Turun Aikuiskoulutuskeskuksesta tai Turun työvoimatoimistosta. Hakuaika päättyy 31.5.2008. Hakemukset lähetetään osoitteeseen Turun Aikuiskoulutuskeskus Helena Räsänen Kärsämäentie 11 20360 Turku Lisätietoja koulutuksesta ja hakulomakkeita sivustollamme (lomakkeen voi täyttää myös sähköisesti) www.tuakk.fi.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu niille maahanmuuttajille, jotka aikovat hakeutua ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan kielellisiä, yhteiskunnallisia ja ammatillisia valmiuksia. Opetus toteutetaan lähiopiskeluna 7 h /päivä. Joululoman ajankohta on 22.12.2008–6.1.2009. Koulutus on opiskelijalle maksutonta. Opintoihin voi saada kotoutumistukea (vain alle 3 vuotta Suomessa asuneet) tai opintotukea.

Opiskelijamaksu: 0 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Turun ammatti-instituutti-Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	L	10 kk	40 ov	30.5.2008	S
----	---	-------	-------	-----------	---

Tietoja valinnasta: Esitteitä ja hakulomakkeita voi tilata Turun ammatti-instituutin aikuiskoulutuksesta tai Turun työvoimatoimistosta. Hakuaika päättyy 31.5.2008. Hakemukset lähetetään osoitteeseen Turun ammatti-instituutti, aikuiskoulutus, kansainvälisyys, Aninkaistenkatu 7, 20100 Turku. Lisätietoja koulutuksesta ja hakulomakkeita myös verkkosivuiltamme www.aikuiskoulutus.fi.

PIRKANMAA

Pirkanmaan aikuisopisto

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	P	9 kk	40 ov	30.4.2008	11.8.2008
----	---	------	-------	-----------	-----------

Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Hatanpään valtatie 34 G

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	40 ov	S
----	---	-------	---

Suuntautuminen: Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	50 ov	14.4.2008	11.8.2008
----	---	-------	-----------	-----------

Suuntautuminen: Varastotyöntekijän koulutus – valmistava ja kuntouttava

Tietoja valinnasta: Varastotyöntekijän koulutus työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Koulutus on tarkoitettu niille peruskoulun suorittaneille henkilöille, jotka vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi ovat erityisen tuen tarpeessa. Lisäksi painotetaan soveltuvuutta alalle. Hakemus laaditaan joko vapaamuotoisesti tai hakulomakkeelle. Lomakkeita saa netistä www.ijkk.fi/haku/haku.html tai tilaamalla puhelimitse (09) 292 011.

Toteutus ja sisältö: Tavoitteena on antaa opiskelijalle sellaiset tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet, että hän pystyy työpaikkakohtaisen harjaantumisen jälkeen suorittamaan alansa tehtävät. Ammattiopetus tapahtuu pääsääntöisesti työharjoitteluna erilaisissa varastoissa oppilaitoksen ulkopuolella. Opetukseen liittyy tärkeänä osana tietotekniikka sekä teoriassa että käytännön harjoituksina.

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	5 kk		4.8.2008	
----	---	------	--	----------	--

Suuntautuminen: Maahanmuuttajien toiminnallinen erityisopetus
Tietoja valinnasta: Osmo Moilanen puh. 044 7906 360.

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	5 kk		4.8.2008	
----	---	------	--	----------	--

Suuntautuminen: Aktiivisen ja verkostoituvan kotoutumisen perusteet
Tietoja valinnasta: Osmo Moilanen puh. 044 7906 360.

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P			12.8.2008	
----	---	--	--	-----------	--

Suuntautuminen: Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava
Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan TAKK:n maahanmuuttajaosastolta saatavalla hakulomakkeella.

Toteutus ja sisältö: Koulutuksen tavoitteena on antaa kielelliset yhteiskunnalliset ja opiskelutaidolliset perusvalmiudet, joilla maahanmuuttaja suoriutuu jatkossa ammatillisessa koulutuksessa. Opiskelija oppii tuntemaan suomalaista opiskelu- ja työkulttuuria sekä saa realistisen kuvan eri koulutusvaihtoehdoista ja -mahdollisuuksista.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Osmo Moilanen 044 7906 360 ja sihteeri Leena Oraluoma 044 7906 374.

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

PK	P	30 ov	14.4.2008	11.8.2008	
----	---	-------	-----------	-----------	--

Suuntautuminen: Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava ja kuntouttava
Tietoja valinnasta: Koulutukseen hakeudutaan Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen kautta: Hakemuksia saa netistä www.ijkk.fi/haku/haku.html tai tilaamalla puhelimitse (09) 292 011. Hakemukseen liitetään kopiot koulu- ja työtodituksista, lääkärinlausunnot sekä muut todistukset ja lausunnot, joihin halutaan vedota. Hakemukset lähetetään Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskuksen opintotoimistoon, os. PL 46, 04401 Järvenpää.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu peruskoulun suorittaneille liikuntarajoitteisille tai mielenterveyskuntoutujille, jotka suunnittelevat ammatillisten tai muiden opintojen aloittamista tai jatkamista ja jotka vammaan, sairauden tai muun syyn vuoksi ovat erityisen tuen tarpeessa. Koulutuksen tavoitteena on tukea pyrkimyksiä aloittaa ammatillinen opiskelu. Opiskelija vahvistaa peruskoulun tai lukion keskeisiä tietoja ja taitoja sekä lisää itsetuntemusta, vuorovaikutustaitoja ja kokonaisvaltaista elämänhallintaa opintoja ajatellen.

Lisätietoja: Tuuli Oksanen puh. 044 7906 373, [tuuli.oksanen\(at\)tak.fi](mailto:tuuli.oksanen(at)tak.fi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

ETELÄ-SAVO

Sisälähetysseuran oppilaitos, Pieksämäki

Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus

AK	M	8-10 ov			S
----	---	---------	--	--	---

Suuntautuminen: Ole – Oman elämän osaaja

Toteutus ja sisältö: Oman elämän osaaja (Ole) – koulutus. Koulutuksen tavoitteena on vahvistaa opiskelijoiden ammatillisia valmiuksia sekä työ- ja itsenäisen elämän taitoja. Koulutus on tarkoitettu mielenterveyskuntoutujille, jotka ovat motivoituneita pyrkimään työelämään tai koulutukseen.

POHJOIS-KARJALA

Pohjois-Karjalan ammattiopisto–Pohjois-Karjalan Opisto, Niittylahti

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	L	9,5 kk	40 ov	13.6.2008	11.8.2008
----	---	--------	-------	-----------	-----------

Tietoja valinnasta: Haku tapahtuu 1.2.–13.6.2008 välisenä aikana hakulomakkeella, jonka saa oppilaitoksesta tai internet-sivuilta: www.pkky.fi/pko.

Toteutus ja sisältö: Suomen kieli ja kulttuuri, matematiikka, englanti, yhteiskunta-aineet, työelämä tieto, ammatinvalinnan ohjaus.

POHJANMAA

Vaasan aikuiskoulutuskeskus–Vasa vuxenutbildningscenter

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	18 ov	25.4.2008	18.8.2008	
----	---	-------	-----------	-----------	--

Tietoja valinnasta: Hakulomakkeet oppilaitoksen infosta tai www.vakk.fi. Koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, jotka aikovat hakeutua ammatilliseen koulutukseen ja tarvitsevat sitä varten lisäopintoja suomen kielessä. Hakijoilta edellytetään kielen perusteiden hallintaa. Hakijat kutsutaan henkilökohtaiseen haastatteluun.

Toteutus ja sisältö: Koulutus järjestetään päiväkoulutuksena. Sisältö: suomen kieli, yhteiskuntatieto, ammatillisten aineiden ja ammatillisen kielen perusteet, matematiikka, Suomen tuntemus ja kulttuuri, arjen- ja elämänhallinta, työharjoittelu. Suomen kieltä voi opiskella 20–40 viikkoa ja ammattina 20 viikkoa. Opetuskieli on suomi. Opintojen aikana annetaan henkilökohtaista ohjausta.

Lisätietoja: Tina Ura, koulutuspäällikkö, puh. (06) 213 5201, [tina.ura\(at\)vaasa.fi](mailto:tina.ura(at)vaasa.fi) ja Carina Skjäl, opettaja, puh. (06) 2135 159, [carina.skjal\(at\)vaasa.fi](mailto:carina.skjal(at)vaasa.fi).

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

POHJOIS-POHJANMAA

Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy

Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus

PK	P	9 kk	38 ov	31.5.2008	1.9.2008
----	---	------	-------	-----------	----------

Tietoja valinnasta: Kohderyhmänä maahanmuuttajat, joilla on vähintään auttava suomen kielen taito ja jotka osaavat lukea ja kirjoittaa latinalaisilla aakkosilla. Hakijat testataan ennen koulutukseen valitsemista.

Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

PK	L	4–9 kk		31.07.2008	08.09.2008
----	---	--------	--	------------	------------

Tietoja valinnasta: Koulutukseen on suora haku. Opiskelijavalinnat tehdään hakukortin sekä mahdollisten erillislausuntojen perusteella. Lisätietoja sekä hakukortin saat osoitteesta www.pio.fi.

Toteutus ja sisältö: Opiskelu on työpajatyypistä ja siinä painotetaan käsi- ja taideteollisuusalan tekniikoita. Kurssilla on mahdollisuus kehittää kädentaitoja erilaisia materiaaleja ja menetelmiä kokeilemalla. Lisäksi tavoitteena on pohtia omia voimavaroja ja omaa elämää kuntouttavasta näkökulmasta.

ERITYISOPETUS

Erityisopetus on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat vammaisuuden, sairauden, kehityksestä viivästyksen, tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan syyn takia erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja.

Opiskelijan tuen tarve voi johtua eriaisteisista ja -laajuisista oppimisen esteistä, kuten lukemisen ja kirjoittamisen sekä matemaattisista vaikeuksista, autismista, kehitysliikunta- tai aistivammasta tai hahmottamisen, keskittymisen ja tarkkaavuuden häiriöistä. Opintoja voivat ratkaisevasti haitata opiskelijan hankala elämäntilanne ja siihen mahdollisesti liittyvät mielenterveys- sekä sopeutumisvaikeudet.

Opetusjärjestelyissä otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet ja turvataan henkilökohtaisiin edellytyksiin perustuva oppiminen, itsensä kehittäminen ja ihmisenä kasvaminen. Tukitoimien lisäksi erityisopetukseen sisältyy tarvittaessa myös kuntoutusta yhteistyössä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa.

Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille on tarjolla sekä ammatillista koulutusta että vapaatavoitteisia opintoja. Opiskelijoiden keski-ikä on melko korkea, sillä suuri osa tavallistenkin linjojen opiskelijoista on aikuisia. Useat erityisoppilaitokset ottavat vapaille oppilaspaikoille myös muita kuin vammaisia hakijoita.

Lisätietoa erityisopetuksesta löytyy Opetushallituksen internetsivuilta, www.edu.fi/erityisopetus.

AMMATILLINEN ERITYISOPETUS

Ammatillista erityisopetusta annetaan:

- ammatillisissa oppilaitoksissa tavallisissa ja erityisryhmissä
- ammatillisissa erityisoppilaitoksissa
- ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa.

Ammatillisen erityisopetuksen lähtökohdat ovat samat kuin muussakin tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. Tavoitteena on muun muassa ammatillisen perustutkinnon suorittaminen, työelämään sijoittuminen sekä kehittyminen hyväksi ja tasapainoiseksi ihmiseksi. Koulutuksen tavoitteita voidaan mukauttaa opiskelijan edellytysten mukaan. Koulutukseen voivat hakea

kaikenikäiset, ja koulutuksen toteutustavat voivat vaihdella oppilaitoksen mukaan.

Erityisopetusta tarvitsevalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS, jossa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset tarpeet. Suunnitelmaan sisältyy suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat opetussuunnitelmien tai näyttötutkinnon perusteet, tutkinnon laajuus, opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma, opiskelijan saamat palvelu- ja tukitoimet vastuuhenkilöineen sekä erityisopetuksen perusteet.

Erityistä tukea tarvitsevien ammatillinen koulutus toteutetaan ensisijaisesti tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa samoissa ryhmissä muiden kanssa tai erityisryhmissä. Ammatilliset erityisoppilaitokset huolehtivat ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta. Ammatillista erityisopetusta voidaan järjestää myös oppisopimuskoulutuksena.

Ammatillista erityisopetusta järjestetään myös työvoimakoulutuksena. Lisäksi erityisryhmille järjestetään opetusta kansan-, kansalais- ja urheiluopistoissa sekä joissakin koulukodeissa.

Valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta annetaan niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat harjaantumista perusvalmiuksissa ennen varsinaisten ammatillisten opintojen alkua tai joiden tavoitteena ei ole tutkinnon suorittaminen. Erityisopetus järjestetään mahdollisimman yksilöllisesti opiskelijan tarpeiden mukaisesti.

Perustutkinnon suorittaminen kestää kolme vuotta. Valmentava ja kuntouttava opetus 1–3 vuotta. Koulutusaikaa voidaan pidentää opiskelijan tai hänen huoltajansa luvalla, jos viikoittainen työaika on opiskelijalle liian rasittava tai hänen on vaikea päästä opetuksen ja kuntoutuksen tavoitteisiin samassa ajassa muiden kanssa. Myös opiskelijan aikaisempi ammattitaito ja koulutus otetaan huomioon, ja ne puolestaan lyhentävät koulutusaikaa.

VALMENTAVA JA KUNTOUTTAVA OPETUS JA OHJAUS

Vammaisten valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus antavat opiskelijoille valmiuksia jokapäiväisen elämän taidoissa, selkiinnyttävät tulevaisuuden suunnitelmia ja tukevat tulevaa koulutukseen tai työhön sijoittumista.

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus voivat olla

- I) ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa
- II) työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa.

Valmentava I:ssä parannetaan ammatillisessa koulutuksessa tarvittavia perustietoja ja -taitoja ja tutustutaan eri koulutusaloihin ja sopiviin ammatteihin. Tavoitteena on antaa opiskelijalle seläisiä valmiuksia, että hän kykenee koulutuksen jälkeen osallis-

Ammatilliset erityisoppilaitokset

Suomessa on yhteensä 11 suomenkielistä ammatillista erityisoppilaitosta, joissa järjestetään eri alojen koulutusta: Arlainstituutti järjestää koulutusta näkö- ja kuulonäkövammaisille. Aura-instituutti ja Bovallius-ammattiopisto puolestaan ovat erikoistuneet kuulovammaisten opettamiseen. Alavuden, Kuhankosken ja Perttulan erityisammattikoulut antavat opetusta kehitysvammaisille. Ammatillisilla erityisoppilaitoksilla on toimipisteitä eri paikkakunnilla. Merikosken ja Kaprakan ammatilliset koulutuskeskukset sekä Hoikan opisto ovat yhdistyneet Ammattiopisto Luoviksi, joka on osa Hengitysliittoa Heliä.

- Aitoon koulutuskeskus
www.aikk.fi
- Alavuden erityisammattikoulu
www.aeak.fi
- Arlainstituutti
www.arlainst.fi
- Ammattiopisto Luovi
www.luovi
- Aura-instituutti
www.aurainstituutti.fi
- Bovallius-ammattiopisto
www.bovallius.net
- Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus
www.ijkk.fi
- Kiipulan ammattiopisto
www.kiipula.fi
- Keskuspuiston ammattiopisto
www.keskuspuisto.net
- Kuhankosken erityisammattikoulu
kuhankoski.fi
- Perttulan erityisammattikoulu
www.perttula.fi

tumaan ammatilliseen peruskoulutukseen tai hankkimaan ammatillisen uudelleen koulutuksen. Koulutus kestää 0,5–1 vuotta, erityistapauksissa 2 vuotta.

Valmentava II on vaikeammin vammaisille tarkoitettua käytännönläheistä koulutusta erityisoppilaitoksissa. Koulutus on tarkoitettu vaikeimmin vammaisille opiskelijoille, jotka eivät voi vammaisuuden tai sairauden vuoksi siirtyä ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen. Koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija kykenee mahdollisimman itsenäiseen ja rikkaaseen elämään sekä mahdollisuuksiensa mukaan myös osallistumaan työelämään itsenäisesti tai tuetussa työyhteisössä. Koulutuksen kesto vaihtelee 1–3 vuoteen opiskelijan tarpeiden mukaan.

Kumpaankin valmentavaan koulutukseen sisältyy olennaisena osana kuntoutusta ja itsenäiseen elämään harjaannuttamista ja ohjausta. Valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta annetaan erityisoppilaitosten lisäksi joissakin tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa. Oppilaitosten opintovalikoimaan kuuluu tavallisen ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen lisäksi myös sellaista opetusta, jota ei ole muissa ammatillisissa oppilaitoksissa, esimerkiksi pianovirittäjän koulutusta.

ERITYISOPETUS AMMATILISISSA OPPILAITOKSISSA

Ammatillisissa oppilaitoksissa järjestetään erityisopetusta samoissa ryhmissä muiden opiskelijoiden kanssa tai erityisryhmissä.

Voit hakea koulutukseen, jos olet suorittanut hyväksytysti perusopetuksen (peruskoulun) tai sitä vastaavat opinnot. Erityisopetuksen opintolinjoille pääsyvaatimuksena on perusopetuksen yksilöllistetty (mukautettu) oppimäärä tai perusopetuksen yksilöllistetty oppimäärä toiminta-alueittain järjestetyssä opetuksessa (harjaantumisopetus).

Suurin osa ammatilliseen tutkintoon johtavista erityisopetuksen linjoista järjestetään nuorten koulutuksena. Nuorten linjat esitellään julkaisussa *Koulutusopas 1–2, Ammatillinen ja lukio-koulutus sekä vapaa sivistystyö*. Tässä oppaassa esitellään vain aikuiskoulutusta.

ERITYISOPETUS AMMATILISISSA ERITYISOPPILAITOKSISSA

Ammatilliset erityisoppilaitokset ovat erikoistuneet vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja muuten erityistä tukea ja olosuhteita tarvitsevien nuorten ja aikuisten ammatilliseen koulutukseen ja kuntoutukseen. Erityisoppilaitoksissa opiskelevat erityisesti sellaiset nuoret ja aikuiset, joilla on vaikeuksia selviytyä tavallisissa oppilaitoksissa.

Erityisoppilaitokset tarjoavat sekä nuorille että aikuisille:

- vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta
- ammatillista peruskoulutusta eri aloille.

Erityisoppilaitokset tarjoavat myös erilaista jatko-, täydennys- ja erikoistumiskoulutusta sekä uudelleen koulutusta sekä erilaista toimintaa yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lisätietoja koulutuksesta saa suoraan oppilaitoksilta.

Ammatillisia erityisoppilaitoksia on eri puolilla Suomea. Osa oppilaitoksista on erikoistunut tiettyihin vammaisryhmiin, kuten kehitysvammaisiin, kuulovammaisiin tai näkövammaisiin. Kaikki ammatilliset erityisoppilaitokset tarjoavat erityisolosuhteita ja -palveluja ammatillisen opiskelun onnistumiseksi. Vapaille opiskelijajapaikoille voidaan ottaa muitakin kuin vammaisia opiskelijoita. Oppilaitosten palvelujen piiriin voi hakeutua avoimesti.

Erityisoppilaitosten tehtävänä on palvella kaikkia ja kaikissa oppilaitoksissa opiskelevia erityispalveluja tarvitsevia opiskelijoita sekä heidän opettajiaan ja muuta henkilöstöä kokonaisuutena.

AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS ERITYISOPPILAITOKSISSA

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena erityisoppilaitoksissa on antaa opiskelijalle sellaiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet, että hän pystyy suoriutumaan ammattialansa tehtäviin sekä edistää opiskelijan kokonaiskuntoutusta. Ammatillisen koulutuksen ja työelämässä tarvittavien taitojen lisäksi koulutus harjaannuttaa opiskelijaa kokonaisvaltaisesti muidenkin taitojen osalta mahdollisimman itsenäiseen elämään yhteiskunnassa.

OPISKELU AMMATILISESSA ERITYISOPPILAITOKSESSA

Opiskelun tavoitteet ja sisällöt ovat ammatillisissa erityisoppilaitoksissa samat kuin ammatillisissa oppilaitoksissakin. Ammatillisen peruskoulutuksen tutkinnot ovat saman laajuisia, ja lukuvuoden pituus on sama kuin muissakin ammatillisissa oppilaitoksissa.

Ammatillisiin oppilaitoksiin verrattuna erityisoppilaitoksissa opetusryhmät ovat pienempiä ja opetusta antavat erityisopettajat. Tämä mahdollistaa monipuolisten ja vaihtelevien opetusmenetelmien ja -järjestelyjen toteuttamisen opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Oppimisen tavoitteita, sisältöjä, menetelmiä ja arviointia sekä opiskeluun käytettävää aikaa voidaan yksilöllistää opiskelijan valmiuksien, tarpeiden ja jaksamisen mukaan. Vastaavasti opiskelijan aikaisempi ammattitaito ja koulutustaso voidaan ottaa huomioon koulutusaikaa lyhentämällä. Osassa erityisoppilaitoksista on huomioitu myös oppimisympäristön fyysinen esteettömyys sekä erityinen tuki asumisen järjestelyissä.

Jokaiselle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS. Suunnitelmassa otetaan huomioon opiskelijan yksilölliset erityisen tuen tarpeet niin opiskelun suunnittelussa kuin toteutuksessa.

Ammatillisten erityisoppilaitosten tukipalvelut ovat laajemmat kuin yleisissä oppilaitoksissa, ja koulutuksessa pyritään yksilöllisiin ratkaisuihin. Tukipalveluja voivat käyttää oppilaitosten omien opiskelijoiden lisäksi myös yleisten oppilaitosten erityisopiskelijat. Oppilaitoksista saa tietoa myös erilaisista apuvälineistä, jotka mahdollistavat vammaisen opiskelun ja työn.

Lisätietoja erityisoppilaitoksista

Tietoja koulutuksesta, koulutukseen hakeutumisesta ja rahoituksesta saa erityisoppilaitoksista ja työvoimatoimistoista.

HAKEMINEN ERITYISOPPILAITOKSIIN

Ammatillisiin erityisoppilaitoksiin haetaan yleensä suoraan oppilaitokseen. Oppilaitokset ottavat vastaan hakemuksia jatkuvasti, mutta päähaku keskittyy keväeseen ja opinnot alkavat syksyllä. Joitakin opintolinjoja alkaa myös tammikuussa ja niihin haetaan syksyllä.

Oppilaitosten lisäksi hakemuksia ottavat vastaan myös kotikunnan sosiaalitoimisto, Kelan paikallistoimisto, korvausta maksava vakuutusyhtiö tai eläkelaitos sekä Vakuutusalan kuntouttamiskeskus.

OPINTOSOSIAALISET EDUT JA OPPILASHUOLTO

Luvussa ”Opintotuki ja opintososiaaliset edut” sivulla 20 on yleistä tietoa opintososiaalisista eduista, opintotukijärjestelmästä sekä vajaakuntoisten opiskelun tukemisesta. Erityisopetusta saavalla opiskelijalla on lisäksi oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin oppilashuoltopalveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin.

Opiskelijalle voidaan antaa maksutta oppikirjat ja muut koulutarvikkeet, majoituksessa olevien tarpeelliset viikoittaiset kotimatkat, täysihoidto oppilasasuntolassa tai muussa majoituksessa sekä henkilökohtaiset työvarusteet. Opiskelija voi saada koulutustukea tai kuntoutusrahaa vammaisuuden perusteella.

Erityisoppilaitoksissa opiskelijoiden oppilashuoltopalvelut ovat monipuolisemmat kuin muissa oppilaitoksissa. Joissakin erityisoppilaitoksissa opettajien, oppilaanohjaajien ja terveydenhuoltohenkilöstön lisäksi opiskelijoiden apuna voi olla kouluvastaja, viittomakielen tulkki, sosiaalityöntekijä tai psykologi.

AMMATILLINEN ERITYISOPETUS KANSANOPISTOISSA

Kansanopistoista kolme (Hoikan opisto, Kuurojen kansanopisto ja Lehtimäen opisto) on erikoistunut erityisopetukseen. Lisäksi useassa muussa kansanopistossa järjestetään erityisryhmille ja vammaisille tarkoitettua koulutusta. Useat kansanopistot ottavat vastaan liikunta- ja toimintarajoitteisia opiskelijoita. Erityisryhmille ja vammaisille suunnattua koulutusta tarjoavat opistot löytyvät Suomen Kansanopistoyhdistyksen julkaisusta Opiskele Kansanopistossa, Opinnot 2007–2008. Sitä voi tilata:

- internetosoitteesta www.kansanopistot.fi
- sähköpostitse: [toimisto\(at\)kansanopistot.fi](mailto:toimisto(at)kansanopistot.fi)
- puhelimitse: (09) 454 2330.

TYÖVOIMAKOULUTUS

Myös työvoimakoulutuksena voidaan järjestää sekä ohjaavaa että ammatillista koulutusta siten, että se suunnitellaan nimenomaan vajaakuntoisille. Koulutusta on järjestetty mm. Kiipulan ammattiopistossa ja ammattiopisto Luovissa.

VAPAAVOITTEINEN ERITYISOPETUS

Kansanopistoissa järjestetään erityisryhmille pääasiassa vapaavoitteisia opintoja. Opinnot voivat olla muutamasta kuukaudesta vajaaseen vuoteen kestäviä opintolinjoja tai lyhytkursseja. Tarkempia tietoja kansanopistoista ja niiden järjestämästä koulutuksesta saa oppaasta Opiskele Kansanopistossa, Opinnot 2007–2008 sekä Suomen Kansanopistoyhdistyksen internet-sivuilta, www.kansanopistot.fi. Julkaisuja voi tilata Suomen kan-

sanopistoyhdistyksestä, os. Pohjoinen Rautatiekatu 15 B 12, 00100 HELSINKI, puh. (09) 4542 330, [toimisto\(at\)kansanopistot.fi](mailto:toimisto(at)kansanopistot.fi).

Kansalais- ja työväenopistoissa järjestetään paikallisen tarpeen mukaan kehitysvammaisille omia piirejä, joissa voidaan opettaa joitakin oppiaineita, kuten liikuntaa, äidinkieltä, kirjoittamista tai laskemista.

Ohjelmistossa on myös ruuanlaittoon, itsenäiseen elämään valmentautumiseen ja ihmissuhteisiin liittyviä kursseja.

Myös urheiluopistot järjestävät erityisryhmille kursseja. Kohderyhminä voivat olla esimerkiksi MS-tautia sairastavat, liikuntavammaiset tai kehitysvammaiset. Lisäksi järjestetään kursseja erilaisten vammaisryhmien perheille. Liikuntakurssien (esimerkiksi uinti- ja hiihtokurssit) ohella tarjontaan kuuluu yleistä sopeutumisvalmennusta. Kurssit kestävät muutamasta päivästä kuukauteen.

LISÄTIETOA:

- * Esteetön korkeakouluopiskelu, Ammattikorkeakoulu ja yliopistot, Opetushallitus. Opas ilmestyi syksyllä 2007, ja sitä voi lainata työvoimatoimistoista ja kirjastoista.
- * Lisätietoa erityisopetuksesta: www.edu.fi/erityisopetus.

LUKINEUVOLA

Oppimisvaikeudet ovat erittäin yleisiä: jopa 25 prosentilla väestöstä on oppimisessa pulmia. Kyseessä ei ole tyhmyys, laiskuus tai saamattomuus, vaan erilainen tapa oppia, prosessoida ja hahmottaa tietoa. Usein oppimisvaikeus on ihmisen synnynnäinen ominaisuus. Lukineuvola on maamme ensimmäinen palvelupiste, josta saa tietoa, ohjausta, neuvoa ja tukea oppimisen pulmiin kootusti ”yhdeksi luukulta”.

Lukineuvolan keskeinen toimija on lukiasiamies. Lukineuvolan palvelut on tarkoitettu aikuisille ja nuorille, joilla on oppimisvaikeuksia sekä eri alojen ammattilaisille: opetuksen ja koulutuksen ammattilaisille, opinto-ohjaajille, sosiaali- ja terveyssektorilla, työhallinnossa ja kirjastoissa työskenteleville. Oppimisen erilaisuuden tunnistaminen ja huomiointi yhteiskunnassa on kaikkien yhteinen asia.

Maamme ensimmäiset lukineuvolat toimivat Joensuun seudulla, Pirkanmaalla, pääkaupunkiseudulla ja Vaasan seudulla.

Lisätietoa: www.lukineuvola.fi
www.lukihero.fi

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA

MUU MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALAN KOULUTUS

ETELÄ-SAVO

Sisälähetyseuran oppilaitos, Pieksämäki Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus

ER	P	20 ov	S
----	---	-------	---

Suuntautuminen: Hupa - tutkinnon osaan valmistava lisäkoulutus

Tietoja valinnasta: Koulutukseen haetaan erillisellä hakulomakkeella. Opiskelijavalinta suoritetaan haastattelujen perusteella.

Toteutus ja sisältö: Tarkoitettu matkailu- ja ravitsemis- ja talousalalla tai vastaavassa koulutuksessa olleille tai alalla työskenteleville. Koulutus sisältää 10 opintoviikkoa työssäopimista. Opiskelun alussa laaditaan HOJKS, jonka mukaan opinnot etenevät.

Opiskelijamaksu: 100 euroa

OPPILAITOS/KOULUTUS

Pohjak.	Muoto	Kesto	Laajuus	Haku päättyy	Opetus alkaa
---------	-------	-------	---------	--------------	--------------

MUU KOULUTUS

UUSIMAA

Helsingin Diakoniaopisto

Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

ER	L	06.08.2008
----	---	------------

Suuntautuminen: Valmentava koulutus aikuisille maahanmuuttajille Tuex15

Tietoja valinnasta: Haku suoraan oppilaitokseen.

Toteutus ja sisältö: Koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille jotka tarvitsevat tukea ja ohjausta jatko-opintojen suunnitteluun tai työelämään siirtymiseen.

Lisätietoja: Koulutuspäällikkö Anne Salmela puh. 050 502 7553.

LYHENTEET

Pohjak.	pohjakoulutusvaatimus
PK	perus-, keski- tai kansakoulu
YO	lukio tai ylioppilastutkinto
PK/YO	molempia otetaan ja opetus sovelletaan pohjakoulutuksen mukaan
AK	ammatillinen tutkinto
YO/AK	lukio, ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto
ER	mukautetun opetussuunnitelman mukaiset opinnot
Muoto	opetusmuoto
I	iltaopetus
P	päiväopetus
M	monimuoto-opetus
I/M	yhdistetty ilta- ja monimuoto-opetus
P/M	yhdistetty päivä- ja monimuoto-opetus
E	etäopetus
P/I	päivä- ja iltaopetus
Hakuajan	päätymisaika/Opetuksen alkamisaika
K	opetus alkaa keväällä
S	opetus alkaa syksyllä
Laajuus	opintojen laajuus
ov	opintoviikko; yksi opintoviikko vastaa noin 40 tunnin työtä.

MUU AMMATILLINEN KOULUTUS

LENTOLIIKENTEEN JA ILMAILUALAN KOULUTUS

Liikennelentäjä

Liikennelentäjä toimii liikennelentokoneen ohjaajana. Liikennekoneessa on aina vähintään kaksi lentäjää: kapteeni ja perämies.

Lentokapteeni on koneen päällikkö, joka vastaa koneesta, sen miehistöstä, matkustajista ja mukana kuljetettavasta rahdista. Lentoperämies avustaa lentokapteenia ja toimii vuorollaan koneen ohjaajana.

Nuoret lentäjät aloittavat uransa perämiehinä. Kapteeniksi voi hakeutua saatuaan riittävän kokemuksen perämiehen tehtävässä.

Pääsyvaatimukset

- ylioppilastutkinto tai vastaavat tiedot
- minimipituus 165 cm
- hyvä suomen ja riittävä englanninkielen taito
- miehillä, joilla on Suomen kansalaisuus, asevelvollisuuslain edellyttämä palvelus suoritettuna ennen koulutuksen alkua
- hyvä terveys
- soveltuvuuskokeiden läpäisy

Koulutusta järjestää: Suomen Ilmailuopisto Oy, Ilmailuopistontie 221, 28540 PORI, puh. (02) 630 1700, faksi (02) 630 1719, www.suomenilmailuopisto.fi.

Lentomekaanikko ja -asentaja

Lentokoneasentajia koulutetaan lentokonehuollon erilaisiin tehtäviin. Nimikettä lentokoneasentaja käytetään kaikista lentokoneasennuksen perustutkinnon suorittaneista henkilöistä. Työtehtävän ja erikoistumisen kautta nimikkeiden määrä on lisääntymässä. Lentokoneasentaja toimii työkokemuksen tai erikoistumisen kautta esim. avioniikka-, helikopteri-, rakenne-, moottori- tai laiteasentajana. Lentokoneasentajan koulutusta antavat teknilliset ammattipilaitokset eri puolilla Suomea.

Finnair palkkaa tehtäviin ammattikoulutuksen saanutta henkilöstöä, jolle annetaan yhtiön tarpeisiin soveltuva lisäkoulutus.

Lisätietoja:

Finnair Oyj/Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213 www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus.

Lentoemännän ja stuerstin peruskoulutus

Lentoemännän/stuertin työ on asiakaspalvelutyötä lentokoneessa. Tärkein tehtävä on huolehtia matkustajien turvallisuudesta ja hyvinvoinnista.

Lennon aikana lentoemäntä/stuertti tarjoilee matkustajille ruuan ja juomat ja myy verovapaita tuotteita. Ennen koneen lähtöä työtehtäviin kuuluu tarkastaa, että koneessa on pakolliset turvavälineet ja muut matkustajien palvelussa käytettävät tarvikkeet. Lentoemännät ja stuertit ottavat matkustajat vastaan koneen ovelta, esittelevät koneen turvaohjeet ja huolehtivat ohjeiden noudattamisesta matkan aikana.

Lisätietoja:

Finnair Oyj, Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213 tai www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus.

Matkustajaselvitysvirkailija

Matkustajaselvitysvirkailijan tehtävänä on lähtevien matkustajien asiakaspalvelu, matkustusasiakirjojen käsittely ja matkavaroiden vastaanotto.

Lisätietoja:

Finnair Oyj, Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213 tai www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus

Matkatavarankäsittelijä, kuormaaja

Asematasotyöntekijä huolehtii matkatavaroiden kuormauksesta ja purkamisesta matkatavara-aulassa ja lentokoneissa.

Lisätietoja:

Finnair Oyj/Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213 tai www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus.

Rahtivirkailija, rahtimies, järjestelymies, rahdinvarausvirkailija

Rahtimiehen ja järjestelymiehen tehtävänä on rahdin varastointi, kuormaaminen ja purkaminen. Rahtivirkailijan työssä käsitellään lentorahtiin liittyviä dokumentteja. Rahdinvarausvirkailija toimii puhelinpalvelun asiakaspalvelijana.

Lisätietoja:

Finnair Oyj/Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213, www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus.

Myyntivirkailijakoulutus

Myyntivirkailijan työ on Finnairin lentotuotteiden myymistä ja niihin liittyvien palvelujen tarjoamista ja neuvontaa.

Lisätietoja:

Finnair Oyj/Rekrytointipalvelut, 01053 FINNAIR, puh. (09) 818 2213, www.finnairgroup.com/fi/ => Työ ja koulutus.

FINAVIAN KOULUTUS

Avia College on Finavian (entinen ilmailulaitos) ammatillinen erikoisoppilaitos. Sen tehtävänä on

- antaa koulutusta eri ilmailuammatteihin
- järjestää Finavian eri toimialojen tarpeista lähtevää ammatillista perus-, kertaus-, jatko- ja täydennyskoulutusta
- huolehtia Finavian henkilöstön ammatillisesta ja ammattitaitoa täydentävästä lisäkoulutuksesta

Lennonjohtaja

Lennonjohtajan tehtävänä on ohjata lentoliikenteen sujuvuutta siten, että lentokoneet voivat nousta ja laskeutua mahdollisimman turvallisesti ja täsmällisesti. Avia College vastaa lennonjohtajien perus-, jatko ja kertauskoulutuksesta Suomessa. Lennonjohdon koulutusohjelma on 120 opintoviikon ammatillinen perustutkinto. Lennonjohdon peruskoulutusta järjestetään vuosittain. Koulutuksen haku-aika on vuoden vaihteessa (joulutammikuu) ja kolmivaiheinen valintakoe järjestetään keväällä. Lennonjohdon koulutusohjelman pääsyvaatimukset ovat:

- ikä koulutuksen alkaessa vähintään 20 vuotta,
- ylioppilastutkinto tai lukion oppimäärä tai toisen asteen ammatillinen perustutkinto tai ammatillisen opistotasoisien oppilaitoksen tutkinto
- suomen tai ruotsin kielen erinomainen taito,
- toisen kotimaisen kielen hyvä taito
- englannin kielen hyvä taito
- lennonjohtajan lupakirjan mukainen hyvä terveydentila, joka on määritelty Lentoturvallisuushallinnon ilmailumääräyskokoelmassa (ilmailumääräys PEL M4-1) ja yhteis-eurooppalaisissa ilmailuvaatimuksissa (JAR-FCL 3, luokka 1).
- hakijat, joita pakollinen varusmiespalvelus koskee, täytyy ko. palvelus olla suoritettuna ennen koulutuksen alkua.

Lisäksi Avia College huolehtii koko Finavian henkilöstön ammatillisesta lisäkoulutuksesta.

Lisätietoja:

Finavia, Avia College, www.aviacollege.fi
Postiosoite: PL 50, 01531 VANTAA,
Käyntiosoite: Ilmailutie 9, 01530 VANTAA, puh. (09) 82771,
faksi (09) 8277 2048, sähköposti: [koulutus\(at\)aviacollege.fi](mailto:koulutus(at)aviacollege.fi)

MAANTIE- JA RAIDELIIKENTEEN KOULUTUS

Ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa järjestetään kuljettajien koulutusta sekä omaehtoisena että työvoimakoulutuksena. Koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa.

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, aikuiskoulutusyksikkö kouluttaa linja-auton-, raitiovaunun- ja metronkuljettajia pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen tarpeisiin. Kurseille hakeudutaan lehti-ilmoittelun, työvoimatoimistojen tai Helsingin kaupungin sähköisen rekrytointijärjestelmän kautta: www.helsinkinrekry.fi. Raitiovaunun ja metron kuljettajien vuosilomansijaisiksi voidaan kouluttaa korkeakouluopiskelijoita tammi-hutikuussa alkavilla kursseilla.

Pääsyvaatimukset linja-autonkuljettajakoulutukseen ovat vähintään 21 vuoden ikä, B- tai C-luokan pysyvä ajokortti ja soveltuvuus matkustajapalveluun vilkkaassa kaupunkiliikenteessä. Maahanmuuttajilta edellytetään vähintään suomen kielen taitotasoa 3–4.

Raitiovaunun- ja metrojunankuljettajien koulutukseen pääsyvaatimukset ovat vähintään 21 vuoden ikä, B-luokan ajokortti ja soveltuvuus kyseiseen työhön. Maahanmuuttajilta edellytetään suomen kielen taitotasoa 5.

Lisätietoja:

www.heltech.edu.hel.fi

Helsingin tekniikan alan oppilaitos, aikuiskoulutusyksikkö
PL 3935, 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Käyntiosoite: Koskelantie 39, 00610 Helsinki

Taksinkuljettajalta vaaditaan henkilöauton ajokortin lisäksi ammattiajolupa. Taksiautoilijayhdistykset järjestävät kursseja useilla paikkakunnilla taksinkuljettajiksi aikoville.

Lisätietoja:

Suomen Taksiliitto, Nuijamiestentie 7, 00400 HELSINKI, puh. (09) 2530 4200, www.taksiliitto.fi.

RAUTATIELIIKENTEEN KOULUTUS

VR Yhtymä Oy:n Koulutuskeskus (VRKK) vastaa rautatiealan ammatillisesta perus- ja täydennyskoulutuksesta Suomessa.

VRKK antaa ammattikoulutusta veturinkuljettajille, liikenteenohjaajille, ratapihatyöntekijöille, konduktööreille ja radanrakentajille.

Rautatiealan ammattitehtävissä vaaditaan hyvää terveyttä, hyviä yhteistyötaitoja, palveluhenkisyttä sekä ajoittain stressinsietokykyä ja valmiutta vuorotyöhön.

Laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuuksista eli ns. kelpoisuuslaki säätelee rautatieliikenteen liikenneturvallisuuksien välittömästi vaikuttavia tehtäviä eli ns. liikenneturvallisuuksista hoitavien työntekijöiden kelpoisuusvaatimuksista.

Kelpoisuus koostuu ns. yleisistä kelpoisuusvaatimuksista, tehtäväkohtaisesta pätevyydestä ja terveydentilavaatimuksista.

Lain määrittelemiä yleisiä kelpoisuusvaatimuksia ovat: ikä 18–65 vuotta, riittävä suomen kielen taito ja sopivuus toimia liikenneturvallisuustehtävissä. Tässä kohdassa otetaan huomioon koulutus, kokemus, taidot ja sellaiset henkilökohtaiset ominaisuudet, joilla on merkitystä liikenneturvallisuustehtävien hoitamiseksi.

Koulutus järjestetään pääsääntöisesti VRKK:n omissa tiloissa Aleksis Kiven katu 17 A, 00510 Helsinki, puh. 0307 21771, faksi 0307 20608, www.vr-konserni.fi

PUOLUSTUSVOIMIEN KOULUTUS

Puolustusvoimien henkilöstöön rekrytoituvat suorittavat sotilasammattillisia ja sotatieteellisiä opintoja. Sotilasammattillisilla opinnoilla varmistetaan kriisin ja rauhan ajan tehtävissä tarvittava ammatillinen osaaminen. Sotilasammattilisiin opintoihin ei voi hakea suoraan, sillä opinnot on suunnattu jo puolustusvoimien palveluksessa oleville.

Varusmieskoulutuksen jälkeen voi opiskella vuoden kestävä reserviupseerin lisäopinnot, jotka valmistavat reserviupseerin määräaikaiseen tehtävään. Maanpuolustuskorkeakoulussa suoritettavia perustutkintoja ovat sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinnot.

Jatkokoulutukseen kuuluvat sotatieteelliset jatkotutkinnot. Reserviupseerin lisäopintojen ja sotatieteellisiin tutkintojen opiskelijavalinnoista vastaa Maanpuolustuskorkeakoulu. Sotatieteellistä koulutusta esitellään myös oppaassa *Korkeakouluopinnot - Högskolestudierstudier*.

Eri tehtävätasojen, puolustushaarojen ja toimialojen erityisosaaminen varmistetaan kaikille henkilöstöryhmillä suunnatulla täydennyskoulutuksella.

Lisätietoja

www.mil.fi => työ ja koulutus
Pääesikunnan henkilöstöosasto, puh. (09) 181 22296, (09) 181 22460

RAJAVARTIOLAITOKSEN KOULUTUS

Rajavartiolaitoksen henkilöstön koulutusjärjestelmä muodostuu sotilas- ja siviilihenkilöstölle annettavasta koulutuksesta. Sotilashenkilöstön koulutus jakaantuu upseerien, opistoupseerien sekä raja- ja merivartioiden koulutukseen. Siviilihenkilöstölle koulutusta annetaan tarpeen vaatimalla tavalla.

Raja- ja merivartijat saavat ammattikoulutuksensa rajavartiolaitoksen omassa oppilaitoksessa raja- ja merivartiokoulussa Espoossa ja Imatralla. Rajavartiolaitoksessa palvelevat upseerit opiskelevat Maanpuolustuskorkeakoulussa upseerin koulutusohjelmassa ja suorittavat eriytyvät rajavartiotalan opinnot raja- ja merivartiokoulussa.

Lisäksi raja- ja merivartiokoulu antaa raja- ja merivartioille, opistoupseereille, upseereille ja rajavartiolaitoksen siviilihenkilöstölle täydennys- ja jatkokoulutusta.

Raja- ja merivartiokouluun ei voi hakea suoraan, vaan raja- ja merivartiostot lähettävät rekrytoimiaan raja- ja merivartioharjoittelijoita kouluun valintakokeisiin ja sen jälkeen rajavartijan peruskurssille.

Lisätietoja

www.raja.fi sekä raja- ja merivartiot
Raja- ja merivartiokoulu, PL 5, 02151 ESPOO (Kivimiehentie 2, Otaniemi), puh. 020 410 6100, faksi 020 410 6109, sähköposti: [rajajamerivartiokoulu\(at\)raja.fi](mailto:rajajamerivartiokoulu(at)raja.fi).

PELASTUSTOIMEN KOULUTUS

Pelastusopisto vastaa pelastustoimen ja hätäkeskusten ammatillisesta koulutuksesta, normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen tähtäävästä koulutuksesta sekä kansainvälisiin pelastustoimen- ja siviilikriisinhallintatehtäviin valmistavasta koulutuksesta.

Pelastusopistossa annetaan ammatillista tutkintoon johtavaa koulutusta seuraavissa koulutusohjelmissa:

- pelastajan koulutusohjelma (pelastajatutkinto)
- hätäkeskuspäivystäjän koulutusohjelma (hätäkeskuspäivystäjätutkinto)
- pelastustoimen alipäällystön koulutusohjelma (alipäällystötutkinto)
- palopäällystön koulutusohjelma, insinööri (AMK) -tutkinto.

Lisätietoja:

Pelastusopisto, PL 1122, Hulkontie 83, 70821 KUOPIO, puh. (017) 307 111, faksi (017) 307 222, www.pelastusopisto.fi, sähköposti: [peruskoulutus\(at\)pelastusopisto.fi](mailto:peruskoulutus(at)pelastusopisto.fi), [taydennyskoulu\(at\)pelastusopisto.fi](mailto:taydennyskoulu(at)pelastusopisto.fi), [varautumiskoulutus\(at\)pelastusopisto.fi](mailto:varautumiskoulutus(at)pelastusopisto.fi).

Palopäällystön koulutusta toteutetaan yhteistyössä Savonia-ammattikorkeakoulun kanssa. Koulutusta esitellään myös koulutusoppaassa *Ammattikorkeakoulujen valintaopas – Yrkehögskolornas urval*.

Lisätietoja:

Savonia-ammattikorkeakoulu, hakutoimisto, PL 6, 70201 KUOPIO, puh. (017) 255 5056, faksi (017) 255 5043.

POLIISIKOULUTUS

Polisiisiammattikorkeakoulu on sisäasiainministeriön alainen oppilaitos, joka vastaa poliisikoulutukseen rekrytoinnista, tut-

kintoa suorittamaan otettavien opiskelijavalinnoista, poliisin perus- ja jatkotutkinnoista, oppilaitoksessa annettavasta täydennyskoulutuksesta sekä poliisialaan liittyvästä tutkimus- ja kehittämistoiminnasta.

Poliisiksi voi valmistua vain Poliisiammattikorkeakoulusta Tampereelta. Poliisin perustutkintokoulutus kestää kaksi ja puoli vuotta (110 opintoviikkoa). Opintoihin liittyy työharjoittelu ja kenttätöjako poliisilaitoksissa tai poliisin yksiköissä. Poliisin perustutkinto antaa kelpoisuuden vanhemman konstaapelin virkaan.

Poliisiammattikorkeakoulussa annetaan ammatillista, tutkintoon johtavaa koulutusta seuraavasti:

1. poliisin perustutkinto
2. poliisialipäällystön tutkinto
3. poliisipäällystön tutkinto
(poliisialan ammattikorkeakoulututkinto).

Poliisikoiranohjaajia koulutetaan Poliisiammattikorkeakouluun kuuluvassa poliisikoiralaitoksessa Hämeenlinnassa.

Lisätietoja:

Poliisiammattikorkeakoulu, PL 123, (Vaajakatu 2),
33721 Tampere, puh. (03) 285 0111, faksi (03) 285 0297
Valintayksikkö: puh. (03) 285 0345, [valinnat\(at\)pk.poliisi.fi](mailto:valinnat(at)pk.poliisi.fi)
www.poliisiammattikorkeakoulu.fi, www.poliisi.fi

VANKEINHOITO- JA RIKOSSEURAAMUSALAN KOULUTUS

Alalla voi suorittaa vankeinhoidon perustutkinnon ja rikosseuraamusalan koulutusohjelman.

Vankeinhoidon perustutkinto on ammatillinen koulutus vankiloiden valvonta- ja ohjaustehtäviin. Tutkinnon laajuus on 53 opintoviikkoa ja siihen kuuluu opintoja Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksessa (RSKK) sekä käytännön opintoja ja työharjoittelua vankiloissa.

Koulutuksen antaa Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, joka on oikeusministeriön alainen ammatillinen oppilaitos.

Pääsyvaatimukset

Vankeinhoidon perustutkinnolle voidaan ottaa henkilö, joka on

- hakuajan päättymiseen mennessä täyttänyt 18 vuotta
- suorittanut vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon (ammatillisen perustutkinnon), lukion oppimäärän tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetun ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai niitä vastaavan aikaisemman tutkinnon taikka edellä tarkoitettuja tutkintoja vastaavat ulkomaiset opinnot; koulutus on oltava suoritettuna hakuajan loppuun mennessä
- terveydentilaltaan ja muilta ominaisuuksiltaan vankeinhoitotyöhön sopiva sekä
- suorittanut hyväksyttävästi valintakokeen.

Laurea-ammattikorkeakoulu ja Rikosseuraamusalan koulutuskeskus järjestävät yhteistyössä rikosseuraamusalan koulutusohjelman (tutkintonimike: sosionomi (AMK). Tutkinnon laajuus on 210 opintopistettä ja opiskeluaika 3,5 vuotta.

Koulutus on käynnistynyt vuonna 2002 aikuiskoulutuksena, jossa vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa jo työskentelevät voivat päivittää aiemman tutkintonsa ammattikorkeakoulutaiseksi. Koulutuksen laajuus on tällöin 60-100 opintoviikkoa aiemmasta tutkinnosta riippuen. Koulutukseen on voinut hakea vankeinhoito- tai sosiaalialan opistotutkinnon suorittaneet hallinnonalalla työskentelevät.

Nuorisoasteen koulutus (140 ov) aloitettiin vuonna 2004, ja siihen haetaan normaalisti yhteishaun kautta.

Lisätietoja:

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, Vernissakatu 2, PL 41,
01301 Vantaa, puh. (09) 010 366 5000, faksi (09) 010366
5020, www.rskk.fi

Laurea-ammattikorkeakoulu, Hakutoimisto, Ratie 22, 01300
VANTAA, puh. 09 8868 7293, faksi 09 8868 7298,
www.laurea.fi.

KORKEAKOULUOPINNOT

Korkeakoulututkintoja ovat yliopistojen

1. Alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot,
2. Tieteelliset ja taiteelliset jatkotutkinnot, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot
3. Erikoistutkinnot, joita voi suorittaa lääketieteessä, hammaslääketieteessä ja eläinlääketieteessä.

Korkeakoulututkintoja ovat myös

4. Maanpuolustuskorkeakoulun tutkinnot sekä
5. Ammattikorkeakoulututkinnot.

Kun julkisen viran vaatimuksena on korkeakoulututkinto, tämä vaatimus täyttyy, jos hakija on suorittanut 1) ammattikorkeakoulututkinnon, 2) alemman tai ylempän korkeakoulututkinnon, 3) lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon tai 4) Maanpuolustuskorkeakoulussa upseerin tutkinnon.

Korkeakoulututkintojen laajuutta mitataan opintopisteillä (op). Lukuvuoden työmäärän on laskettu olevan keskimäärin 1 600 tuntia, mikä vastaa 60 opintopistettä. Työmäärä tarkoittaa aikaa, jonka kuluessa keskimääräisen oppijan odotetaan saavuttavan vaaditut oppimistulokset.

Yhden korkeakoulupaikan säännös

Ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin opiskelijaksi hyväksytyt voi ottaa samana lukuvuonna vastaan vain yhden korkeakoulututkintoon johtavan opiskelupaikan. Yhden korkeakoulupaikan säännös koskee myös erillishakuja. Tarkoituksena on, että mahdollisimman moni saa korkeakoulupaikan.

Korkeakoulututkintoja ovat yliopistojen alemmat ja ylempät korkeakoulututkinnot sekä ammattikorkeakouluissa suoritettavat ammattikorkeakoulututkinnot ja ylempän ammattikorkeakoulututkinnot.

Yhden korkeakoulupaikan säännöstä esitellään tarkemmin Opetushallituksen muissa koulutusoppaissa (*Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*, *Ammattikorkeakoulujen valintaopas – Yrkeshögskolornas urval* sekä *Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus – Yrkeshögskolornas vuxenutbildning*) sekä

Opetushallituksen www-sivuilla www.koulutusnetti.fi => Miten Opiskelijat valitaan => Yhden korkeakoulupaikan säännös.

YLIOPISTOT

Yliopistojen tutkintorakenne on kaksiportainen: alempi korkeakoulututkinto (yleensä kandidaatin tutkinto) ja ylempi korkeakoulututkinto (yleensä maisterin tutkinto). Yliopistot järjestävät myös avointa yliopisto-opetusta ja täydennyskoulutusta.

Yliopistollinen tutkinto koostuu yleensä pää- ja sivuaineopinnoista. Tutkintoihin sisältyy myös äidinkielen, toisen kotimaisen kielen ja vieraan kielen opintoja sekä harjoittelua. Osa tutkinnoista on monitieteisiä tai ammatillisesti suuntautuneita koulutusohjelmia.

Yliopistot ja niiden koulutus esitellään Opetushallituksen koulutusoppaissa "*Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*" sekä "*Korkeakoulu-opinnot - Högskolestudier*".

YLIOPISTOJEN AIKUISKOULUTUSTA JÄRJESTÄVÄT OPPILAITOKSET:

AVOIN YLIOPISTO-OPETUS

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset ja avoimet yliopistot, kesäyliopistot, kansalais- ja työväenopistot, ammatilliset oppilaitokset

YLIOPISTOJEN AMMATILLINEN TÄYDENNYSKOULUTUS

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset

YLIOPISTOJEN TYÖVOIMAKOULUTUS

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset

TUTKINTOON JOHTAVA KOULUTUS

Aikuisille on tarjolla varsinaista yliopistotutkintoon johtavaa perusopetusta erillisinä ohjelmina useimmissa yliopistoissa

AIKUISKOULUTUS YLIOPISTOISSA

Yliopistojen pääasiallisia aikuiskoulutusmuotoja ovat

- avoin yliopisto-opetus
- ammatillinen täydennyskoulutus
- työvoimakoulutus.

Avoin yliopisto-opetus on aikuisille tarkoitettua yliopistojen perusopetuksen mukaista opetusta, johon voi osallistua pohjakoulutuksesta riippumatta.

Täydennyskoulutus taas on lähinnä tarkoitettu korkeakoulutuksen perustutkinnon suorittaneille lisäkoulutukseksi. Työvoimakoulutus on työhallinnon ostamaa ammatillista täydennyskoulutusta, jota järjestetään yliopistoissa.

Aikuiset voivat hakeutua normaalin opiskelijavalinnan kautta myös tutkintoon johtaviin opintoihin tai tieteellisiin jatko-opintoihin. Erityisesti työelämän tarpeisiin räätälöityä, tutkintoon johtavaa koulutusta ovat yliopistojen maisteriohjelmat. Noin neljännes yliopiston perustutkinto-opintojen aloittajista on yli 25-vuotiaita.

YLIOPISTOTUTKINNOT

Tutkintoon johtava koulutus:

Yliopistoihin haetaan kunkin yliopiston omilla hakulomakkeilla, joita saa yliopistojen neuvontatoimistoista. Hakuaika vaihtelee yliopistoittain ja koulutuksittain. Katso yhteystiedot sivulta 521. Joillekin koulutusaloille haetaan yhteishaun kautta. Lisätietoja hakumenettelystä saa yliopistojen neuvontatoimistoista.

Syksystä 2008 alkaen yliopistokoulutuksiin voi hakea netissä osoitteessa www.yliopistohaku.fi. Keväällä 2009 useimpiin yliopistokoulutuksiin haetaan valtakunnallisessa yhteishaussa.

Hakukelpoisuus:

Yliopistokoulutukseen on kelpoinen hakemaan henkilö, joka on suorittanut jonkun seuraavista tutkinnoista:

1. Ylioppilastutkinnon
2. International Baccalaureate -tutkinnon (IB)
3. Eurooppalaisen ylioppilastutkinnon (EB)
4. Reifeprüfung-tutkinnon
5. Ammatillisen korkea-asteen, ammatillisen opistoasteen tai vähintään kolmivuotisen ammatillisen perustutkinnon
6. Ammattikorkeakoulututkinnon
7. Ulkomaisen koulutuksen, joka asianomaisessa maassa antaa kelpoisuuden vastaaviin korkeakouluopintoihin
8. Yliopiston edellyttämät avoimen yliopisto-opetuksen opinnot

Opiskelijaksi voidaan hyväksyä myös henkilö, jolla yliopisto toteaa muutoin olevan opintoja varten riittävät tiedot ja valmiudet.

Yliopistot päättävät opiskelijaksi ottamisesta. Yliopisto voi ottaa opiskelijan suorittamaan sekä ylempää että alemmaa korkeakoulututkintoa, pelkkää alemmaa korkeakoulututkintoa tai pelkkää ylempää korkeakoulututkintoa. Yliopisto voi myös järjestää erillisen opiskelijavalinnan pelkkään ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutusohjelmaan.

Pääsääntöisesti opiskelija kuitenkin valitaan suorittamaan sekä alemmaa että ylempää korkeakoulututkintoa, jolloin hän saa samalla oikeuden opiskella ylempään korkeakoulututkintoon asti.

Yliopistojen tutkintojärjestelmä

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta yliopistojen tutkinnot ovat kaksiportaisia: opiskelijat suorittavat ensin alemman korkeakoulututkinnon ja jatkavat vasta sen jälkeen ylempään korkeakoulututkintoon. Alemmaa korkeakoulututkintoa kutsutaan useimmiten kandidaatin tutkinnoksi ja ylempää korkeakoulututkintoa maisterin tutkinnoksi.

Alemman korkeakoulututkinnon laajuus on 180 opintopistettä. Sen voi suorittaa kolmessa vuodessa. Ylempi korkeakoulututkinto on yleensä 120 opintopisteen laajuinen, mikä vaatii kahden vuoden opiskelua alemman korkeakoulututkinnon jälkeen.

Yliopisto- ja korkeakouluopintoja esitellään tarkemmin koulutusoppaissa *Yliopistojen valintaopas - Universitetens urval* ja *Korkeakouluopinnot - Högskolestudier*.

Tutkintoon johtavat maisteriohjelmat

Ylemmän korkeakoulututkinnon voi suorittaa myös erillisessä maisteriohjelmassa, joissa voi 1,5–2 vuodessa suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon. Kuhunkin maisteriohjelmaan on erillinen valinta. Ohjelmiin voivat hakea ammattikorkeakoulu- tai opistotutkinnon, alemman korkeakoulututkinnon tai muita aikaisempia yliopisto-opintoja suorittaneet. Lisätietoja ohjelmista saa suoraan yliopistoista.

Erillisten opintojen suoritusoikeus

Yliopistoissa voi myös suorittaa erillisiä opintoja, joiden tavoitteena ei ole tutkinto eikä erillisten opintojen suorittajalta aina edellytetä ylempää korkeakoulututkintoa. Erillisillä opinnoilla voi täydentää tutkintoa, lisätä ammattipätevyyttä tai opiskella aineita, joita ei ole tarjolla avoimessa yliopistossa. Opiskelija saa rajoitetun oikeuden suorittaa tietyn tai tietyt opintojaksot tai opintokokonaisuudet.

Opiskeluoikeutta anotaan yliopistolta tai yliopiston tietyltä tiedekunnalta. Opinnot ovat yleensä maksullisia ja suoritusoikeus myönnetään tietyksi ajaksi kerrallaan, esimerkiksi kolmeksi vuodeksi. Yliopistoilla ja yliopistojen tiedekunnilla voi olla tietyt hakuajat erillisten opintojen suoritusoikeuden hakemista varten. Lisäksi erillisten opintojen pääsyyvaatimukset voivat vaihdella.

Erillisten opintojen suorittajat ovat tiedekuntien ylimääräisiä opiskelijoita, jotka eivät ole yliopistossa kirjoilla. Heillä ei ole samoja etuja kuin kirjoilla olevilla opiskelijoilla. Erillisten opintojen suorittamismahdollisuuksista saa tarkempaa tietoa yliopistoista ja niiden omilta www-sivuilta.

Kesken jääneet yliopisto-opinnot

Kesken jääneiden yliopisto-opintojen loppuun suorittamista kannattaa tiedustella suoraan yliopistosta, jossa on opiskellut. Jos opiskelija ei ole ilmoittautunut yliopistoon läsnä- tai pois- saolevaksi, hän voi menettää opiskeluoikeutensa. Yliopisto voi kuitenkin palauttaa opiskelijalle opiskeluoikeuden.

Kesken jääneet yliopisto-opintojen loppuun suorittamista järjestetään myös työllisyyskoulutuksena. Niistä saa tarkemmin tietoa työvoimatoimistoista.

AVOIN YLIOPISTO-OPETUS

Avoimessa yliopistossa voi pohjakoulutuksesta ja iästä riippumatta osallistua yliopiston opetussuunnitelmien mukaiseen opetukseen ja suorittaa oman valinnan opintokokonaisuuksia tai lyhyempiä kursseja.

Avointa yliopisto-opetusta järjestävät lähes kaikki suomalaiset yliopistot ja korkeakoulut. Opintoja toteutetaan sekä yliopistojen omana toimintana että yhteistyössä aikuisoppilaitosten kanssa.

Avoin yliopisto-opetus on avointa kaikille halukkaille. Pohjakoulutusvaatimuksia tai ikärajoja ei ole, vaan kaikki halukkaat voivat opiskella. Opetus järjestetään pääosin iltaisin ja viikonloppuisin, ympäri vuoden.

Avoimen yliopisto-opetuksen laatu ja taso vastaavat yliopiston perusopetuksen tasoa ja opetus järjestetään yhteistyössä yliopistojen ainelaitosten kanssa. Avoimessa yliopistossa ei voi suorittaa tutkintoa, mutta suoritettut opinnot voi liittää myöhemmin osaksi korkeakoulututkintoa.

Jokaisella yliopistolla on omat tutkintovaatimuksensa ja opetussuunnitelmansa. Yliopisto vastaa aina opetuksen tasosta ja todistusten antamisesta.

Avoimena yliopisto-opiskeluna ei voi suorittaa tutkintoa, mutta suoritettuja opintoja voi hyödyntää, jos myöhemmin siirtyy tutkinto-opiskelijaksi.

Oman mielenkiinnon mukaan voi opiskella joko yksittäisiä kursseja tai laajempia kokonaisuuksia. Suurin osa avoimesta yliopisto-opetuksesta on eri oppiaineiden perusopintoja, mutta monissa aineissa voi opiskella pidemmällekin. Tarjontaan kuuluu myös yleis- ja kieliopintoja sekä opiskelua tukevia kursseja. Opiskelu lasketaan sivutoimiseksi opiskeluksi, joten opiskelua ei voi rahoittaa opintotuella.

Jos kaikkia halukkaita ei pystytä ottamaan opintoihin, opiskelijoita joudutaan karsimaan, ja heidät valitaan esimerkiksi ilmoittautumisjärjestyksen tai alkukuulustelun perusteella. Opiskelemalla avoimessa yliopistossa voi myös tutustua yliopisto-opiskeluun ja valmentautua tutkinto-opintoihin.

Joustavia opiskelutapoja

Jotta opinnot olisi mahdollista sovittaa monenlaisiin elämäntilanteisiin, avointa yliopisto-opetusta järjestetään eri muodoissa. Lähiopetus sisältää perinteisiä luentoja, tenttejä ja harjoitustöitä. Monimuoto-opetuksessa hyödynnetään mm. tutorin vetämiä opintoryhmiä ja puhelimen välityksellä pidettäviä luentoja. Verkko-opetuksen avulla voi suorittaa etäopintoja vaikka ulkomailta asti.

Opiskelijan tukena ovat opintoneuvonta ja opintojen ohjaus, tutor-toiminta, opiskelua tukevat kurssit (muun muassa kirjaston käyttö, kirjoittaminen, lukeminen) sekä oppimateriaalit, jotka tukevat oppimaan oppimista.

Opiskelijamaksut

Opiskelu avoimessa yliopistossa on maksullista. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijamaksujen suuruudesta. Lisäksi voidaan periä maksuja opetuksen lisäpalveluista, kuten todistuksista, rekisteröinnistä ja neuvontapalveluista, tai kaikki kulut sisältyvät opintokokonaisuudesta perittävään maksuun. Monimuoto-opetuksen maksuihin sisältyy myös kustannuksia opiskelumateriaalista.

Opiskelu avoimessa yliopistossa on osa-aikaista, joten opiskelijalla ei ole oikeutta valtion opintotukeen tai muihin opintososiaalisiin etuihin.

Järjestämispaikat vaihtelevat

Lähiopetusta annetaan yliopistoissa, kansalais- ja työväenopistoissa, kansanopistoissa, kesäyliopistoissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

Avoimen opetuksen kautta yliopistoon

Avoimen yliopiston opintojen perusteella on myös mahdollisuus siirtyä tutkinto-opiskelijaksi ilman erillistä pääsykoetta. Tämän ns. avoimen yliopiston väylän läpäisemiseen vaaditaan yleensä erikseen määritellyt 60 opintoviikon opinnot hyvin suoritettuina. Väylä on avoinna vain tietyillä aloilla ja sen vaatimukset on syytä tarkistaa suoraan yliopistosta.

Ikääntyvien yliopisto

Ikääntyvien yliopisto on osa avoimen yliopiston toimintaa ja sen tavoitteena on välittää ikäihmisille ajankohtaista tutkimustietoa sekä tarjota mahdollisuuksia yliopistolliseen opiskeluun ilman muodollisia suorituksia.

Opinnot sisältävät kaikille avoimia studia generalia -luentosarjoja, seminaareja, atk-kursseja, opintopiirejä ja matkoja. Opiskelijat itse osallistuvat käsiteltävien teemojen suunnitteluun. Toiminta toteutetaan usein yhteistyössä kansalais- ja työväenopistojen tai kesäyliopistojen kanssa.

Lisätietoja

Yleistietoja avoimesta yliopisto-opetuksesta saa www-sivuilta www.avoinyliopisto.fi. Sivuilta löytyvät kaikkien Suomen avointen yliopistojen opetustiedot. Sieltä voi hakea kurssitietoja esimerkiksi paikkakunnan, oppiaineen, kielen tai yliopiston perusteella. Sivuilta pääsee myös eri avointen yliopistojen omiin verkkopalveluihin. Kaikkien avointen yliopistojen toimistoista saa tietoa myös puhelimitse, käymällä paikan päällä tai tutustumalla kirjallisiin opinto-oppaisiin ja opetusmonisteisiin.

YLIOPISTOJEN TÄYDENNYSKOULUTUS

Täydennyskoulutuksella osallistuja voi

- pysyä ammatissaan ajan tasalla
- ”paikata” mahdollisia peruskoulutuksen puutteita
- hankkia ammattipätevyden
- erikoistua ammatissaan.

Yliopistojen täydennyskoulutus täydentää tutkintojärjestelmää

Yliopistot järjestävät täydennyskoulutusta kaikilla koulutusaloillaan. Ammatillisen täydennyskoulutuksen perustehtävänä on työelämässä toimivien asiantuntijoiden osaamisen päivittäminen ja kehittäminen.

Perinteisesti täydennyskoulutus on painottunut opettajien ja muun opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen ja sosiaali- ja terveysalaa.

Täydennyskoulutusta järjestävät muun muassa yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset, ainelaitokset ja erilliset laitokset. Täydennyskoulutuskeskuksilla on yliopistokaupunkien lisäksi toimintaa kymmenillä paikkakunnilla ympäri maata.

Koulutus on tarkoitettu pääasiassa akateemisen tutkinnon suorittaneille, erilaisissa ammateissa toimiville henkilöille. Kurssi-valikoimaan kuuluu myös koulutusta, johon voi hakea ilman korkeakoulututkintoa ammatillisen kokemuksen tai kiinnostuksen perusteella.

Seminaareja, tietoiskuja ja pidempikestoista koulutusta

Yliopistojen täydennyskoulutuksen kesto vaihtelee kurssien laajuuden mukaan. Ne voivat olla yhden päivän tai muutaman päivän pituisia tietoiskuja, seminaareja tai lyhytkursseja. Asiantuntija- ja erikoistumisohjelmat voivat kestää yhden lukukauden tai muutaman vuoden.

Yksittäisten kurssien tavoitteet vaihtelevat kohderyhmittäin ja kurssityypeittäin, mutta keskeisenä sisältönä on antaa osallistujille heidän alansa ja työtehtäviensä kannalta tärkeää tiede- ja ammattitietoa.

Koulutukseen voi osallistua työn ohella, tai se voi olla osa työtä. Perinteisen lähiopetuksen lisäksi käytetään hyväksi myös muita opiskelutapoja, kuten verkko- ja etäopetusta. Opetusta tarjotaan myös yliopistopaikkakuntien ulkopuolella, ja sen ajankohdat valitaan kohderyhmän tarpeiden mukaan.

Pitkäkestoisessa täydennyskoulutuksessa yhdistyvät yleensä sekä henkilökohtainen ammatillinen kehittyminen että työyhteisön kehittymistarpeet. PD eli Professional Development ja MBA

eli Master of Business Administration ovat esimerkkejä pitkistä täydennyskoulutusohjelmista.

Täydennyskouluttautumisen tarve kasvaa

Vastuu koulutuksen hankkimisesta on yhä enemmän työntekijöillä itsellään. Työelämä, työtehtävät ja niiden vaatimukset muuttuvat, ja omaa ammattitaitoa on jatkuvasti täydennettävä ja opittava uutta.

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset järjestävät pääosan täydennyskoulutuksesta. Vuosittain yliopistot järjestävät noin 4 000 täydennyskoulutuskurssia.

Täydennyskoulutus on maksullista

Täydennyskoulutus on maksullista. Useimmissa tapauksissa työnantajat maksavat koulutuksen kustannukset: joko tilaamalla kurssin henkilöstölleen tai korvaamalla työntekijälle kurssista aiheutuvat maksut ja muut kustannukset.

Täydennyskoulutuksessa on myös koulutuksensa itse maksavia osallistujia. Ministeriöt, keskusvirastot ja muut viranomaiset saattavat rahoittaa oman alansa täydennyskoulutusta.

Työhallinnon työllisyysperustein hankkima koulutus on osallistujalle maksutonta.

Työnantajan maksama täydennyskoulutus on veroton etuus, jos työntekijällä on tehtävään vaadittava peruskoulutus ja jos täydennyskoulutus on työssä tarvittavan ammattitaidon ylläpitämisen tai kehittämisen kannalta tarpeellista. Lisäkoulutuksen verotuskäytännöt kuitenkin vaihtelevat, jolloin työnantajan kustantamasta täydennyskoulutuksesta voi joissain tapauksissa joutua maksamaan veroa.

Työvoimakoulutus

Täydennyskoulutusta järjestetään myös työvoimakoulutuksena. Se voi olla esimerkiksi keskeytyneiden yliopisto-opintojen loppuun saattamista, ammatillista lisäkoulutusta, urasuunnittelua tai ohjaavaa koulutusta.

Työvoimakoulutus on tarkoitettu ensisijaisesti työttömille tai työttömyysuhanalaisille työnhakijoille. Koulutuksen rahoittaa työhallinto, ja siihen hakeudutaan työvoimatoimiston kautta.

Lisätietoa:

- Avoin yliopisto
www.avoinyliopisto.fi
- Yliopistojen täydennyskoulutus
www.taydennyskoulutus.fi
- Yhden korkeakoulupaikan säännös
www.koulutusnetti.fi => Miten opiskelijat valitaan

YLIOPISTOJEN TÄYDENNYS- KOULUTUSKESKUKSET

Melkein kaikki yliopistot järjestävät täydennyskoulutusta, ja kaikissa yliopistokaupungeissa on täydennyskoulutuskeskuksia, joilla on lähes kolmekymmentä toimipistettä tai alueyksikköä muilla paikkakunnilla. Tarjonta painottuu kunkin yliopiston tiedealojen ja toimintatavan mukaan.

Useimmat täydennyskoulutuskeskukset järjestävät myös avointa yliopisto-opetusta ja työvoimakoulutusta. Tietoa opetuksesta saa opinto-oppaista ja kurssiohjelmista joita voi tilata yliopistoista sekä yliopistojen www-sivuilta. Katso yhteystiedot osoitehakemistosta sivulta 519.

Täydennyskoulutuskeskus/Keskeiset opetusalueet

Täydennyskoulutuskeskus/Keskeiset opetusalueet

HELSINGIN YLIOPISTO

Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
www.helsinki.fi/palmenia

Pääkaupunkiseudun yksikkö (Helsinki, Vantaa, Hyvinkää)

Keskeiset opetusalueet: opetus- ja kasvatusala, sosiaali- ja terveysala, viestintä, kielet, ympäristöala, kansainvälisyys, monikulttuurisuus, Venäjä-osaaminen, maahanmuuttajakoulutus, verkko-opetus, tieto- ja viestintätekniikka, organisaation ja henkilöstön kehittäminen, tilauskoulutus, tutkimus- ja kehittämisspalvelut.

Aluekehitysyksikkö (Lahti, Imatra, Kotka, Kouvola)

Keskeiset opetusalueet: opetus- ja kasvatusala, sosiaali- ja terveysala, hyvinvointipalvelut, kielet, kansainvälisyys, monikulttuurisuus, viestintä ja tietotekniikka, ympäristöala, Venäjä-osaaminen, kulttuurit, historia, kalatalous, tilauskoulutus, tutkimus- ja kehittämisspalvelut.

Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Mikkelin yksikkö
www.mtkk.helsinki.fi

Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoen yksikkö
www.sjoki.uta.fi/hymakes

Keskeiset opetusalueet: yrittäjyys maaseudulla (mm. elintarvikealan, puutuotealan, luonto- ja hyvinvointialan yritystoiminnan kehittäminen), maaseutupolitiikka (mm. maaseudun kehittäjinä toimivien asiantuntijaryhmien täydennyskoulutukset ja maaseudun alueellinen kehittäminen), maaseutukulttuuri (mm. kylätoiminnan ja kulttuurimatkailun kehittäminen), maaseudun yhteisöt ja palvelut; luonnonmukainen maa- ja elintarvikeala, osuustoiminta, avoin yliopisto-opetus, tilauskoulutus ja tutkimuspalvelut.

Helsingin yliopisto, Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen laitos, täydennyskoulutus

Keskeiset opetusalueet: kasvatus- ja opetusala, esi- ja alkuopetus, taito- ja taideaineet, luonnontieteet ja matematiikka, monikulttuurisuus, liikunta ja terveystieto, äidinkieli ja kirjallisuus.

JOENSUUN YLIOPISTO

Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus
tkk.joensuu.fi

Keskeiset toiminta-alueet: opetus- ja kasvatusala, työelämä- ja hyvinvointipalvelut, metsä- ja ympäristöala, oikeustieteet, yrittäjäkoulutukset, johtamiskoulutukset, terapiakoulutukset, työllisyyttä edistävä koulutus, projektiosaamisen kohottamiseen tähtäävät koulutukset sekä Venäjän kaupan koulutus, venäjän kielen intensiivikurssit ja Venäjä-tietous, EU-tietoutta lisäävät koulutukset.

Muut: [avoin yliopisto, tkk.joensuu.fi/avoin](http://avoin.yliopisto.tkk.joensuu.fi/avoin)

Joensuun yliopisto, Savonlinnan koulutus- ja kehittämiskeskus
skk.joensuu.fi

Keskeiset toiminta-alueet: opetus- ja kasvatusala, kieli- ja kulttuuriala, tietoteknologia, työllisyyttä edistävä koulutus, projektiosaaminen sekä kansainvälistyminen.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Jyväskylän yliopisto, Avoin yliopisto

Yliopisto-opintoja kaikille iästä, pohjakoulutuksesta tai asuinpaikasta riippumatta. Jyväskylän toimipiste, Helsingin palvelupiste, yli sata yhteistyöoppilaitosta ympäri Suomen.

Keskeiset opetusalueet: opintoja kaikista yliopiston seitsemästä tiedekunnasta sekä kielikeskuksesta. Opetus vastaa Jyväskylän yliopiston opintovaatimuksia ja opinnot voi sisällyttää osaksi yliopistotutkintoa.

Monimuoto-opetusta: opintoja voi suorittaa etäopiskellen, verkko-opintoina, lähiopetukseenä, ja opintojen aloitus onnistuu milloin tahansa.

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Keskeiset opetusalueet: avoin yliopisto, opettajankoulutus, tietotekniikan maisteriopinnat, sosiaalityön maisteriopinnat, kemian maisteriopinnat, opettajien täydennys- ja pätevöitymiskoulutus, sosiaali- ja terveydenhuoltoalan täydennyskoulutus, johtamiskoulutus, liikkeenjohdon koulutus, maisterihautomo

Jyväskylän yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus

Keskeiset toiminta-alueet: johtamis- ja esimiesvalmennus, viestintäkoulutus, muutosvalmennus, arviointipalvelut, työnhajaus, johtamiskoulutukset ja MBA-ohjelma, erityiskasvatus, opettajuus ja oppiminen, oppilaitoksen kehittäminen, tieto- ja viestintätekniikka sekä verkkopedagogiikka, varhaiskasvatus, CLIL- ja ELO-ohjelmat

KUOPION YLIOPISTO

Kuopion yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus

Keskeiset opetusalueet: bioteknologia, elintarvike- ja ravitsemustiede, farmasia, lääketiede, sosiaali- ja terveydenhuolto, tietotekniikka, yhteiskuntatieteet, ympäristöterveys ja ympäristönsuojelu, johtaminen, kauppatiede, yritysten kansainvälistyminen

LAPIN YLIOPISTO

Lapin yliopisto, Koulutus- ja kehittämispalvelut

Keskeiset opetusalueet: opetus- ja kasvatus, sosiaali- ja terveysala, oikeusala, yritys- ja matkailuala, media- ja taideala, julkishallinnon ja arvioinnin koulutusala, aluekehitystä edistävät projektit, akateemisten työelämä- ja rekrytointipalvelut, kongressipalvelut.

Meri-Lappi instituutti

Keskeiset opetusalueet: tuotesuunnittelu, teollinen muotoilu, yritystoiminnan kehittäminen.

OULUN YLIOPISTO

Oulun yliopiston koulutus- ja tutkimuspalvelut

Keskeiset opetusalueet: hyvinvointi, johtaminen, henkilöstön kehittäminen, koulutusteknologia, opetusala, sisältötuotanto, avoin yliopisto, alueellinen toiminta, kongressipalvelut, kansainvälistyminen.

Oulun yliopisto, Kajaanin yliopistokeskus, Aikuiskoulutusyksikkö

Keskeiset opetusalueet: opetus- ja kasvatusala, varhaiskasvatus, taide ja kulttuuri, naiset ja tietoyhteiskunta, tasa-arvokysymykset, työyhteisöjen ja työelämän kehittäminen, avoin yliopisto

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus (TYT)

Keskeiset opetusalueet: toimittajakoulutus, kirjasto- ja informaatioalat, tietoverkot ja uusmedia, sosiaali- ja terveydenhuolto, opetus ja aikuiskoulutus, johtamiskoulutus ja esimiestyön kehittäminen, työyhteisöjen kehittäminen, kansainvälisyys, taloushallinnon koulutus, työvoimakoulutus, organisaatiokohtainen koulutus ja kehittäminen, EU:n ja Suomen ohjelmiin liittyvät hankkeet.

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus (TYT), Seinäjoki

Keskeiset opetusalueet: informaatiotieteiden ala, tietoverkot, sosiaali- ja terveysala, opetus- ja kasvatusala, aikuiskoulutus, liiketoimintaosaaminen ja esimieskoulutus, työyhteisöjen kehittäminen, EU:n ja Suomen ohjelmiin liittyvät hankkeet.

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus (TYT), Hämeenlinna

Keskeiset opetusalueet: taloushallinto ja verotus, johtaminen ja esimiestyö, työyhteisöjen ja liiketoiminnan kehittäminen, työhyvinvoinnin kehittäminen, hajautettu työ, organisaatiokohtainen koulutus ja kehittäminen, EU:n ja Suomen ohjelmiin liittyvät hankkeet.

TURUN YLIOPISTO

Turun yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus

Keskeiset opetusalueet: kasvatusala, sosiaaliala, terveysala, biotekniikka ja ympäristöala, hallinto ja oikeus, humanistinen ala, elinkeinoelämän strategiat, kansainvälisyyskoulutus, yrittäjäkurssit, kongressipalvelut, alueelliset kehittämisohjelmat.

Turun yliopisto, Merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskus (MKK)

mkk.utu.fi/

Keskeiset opetusalueet: merenkulkuala, satama-ala, kansainväliset kuljetukset ja logistiikka, Certificate in International Shipping and Commerce (CISC) avoimena yliopisto-opetuksena, MBA in Marine Industry -koulutusohjelma, merikapteenien täydennyskoulutus (diplomimerikapteenikoulutus), kansi- ja konepäilytön täydennyskoulutus, ammattikorkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevien merenkulkualan opettajien täydennyskoulutus.

VAASAN YLIOPISTO

Vaasan yliopisto, Levón-instituutti

Keskeiset opetusalueet: johtaminen (liikkeenjohto, yliopistojen ja korkeakoulujen asiantuntijat), yrittäisyys ja pk-yritysten kehittäminen, organisaatio- ja toimialakohtainen koulutus, monikielisyys (kielikylpyopettajat, kielenkääntäjät ja tulkit), informaatioteknologia ja viestintä, sosiaali- ja terveyshallinto, MBA.

Muut: avoin yliopisto, tutkimuspalvelut, yleiset kielitutkinnot.

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti koordinoi Semiotiikan Verkostoyliopistoa, joka on 13 suomalaisen yliopistojen yhteinen semiotiikan opintokokonaisuus. Jäsenyliopistot ovat Helsingin yliopisto, Joensuun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Kuvataideakatemia, Lapin yliopisto, Maanpuolustuskorkeakoulu, Matkailualan verkostoyliopisto, Oulun yliopisto, Taideellinen korkeakoulu, Tampereen yliopisto, Teatterikorkeakoulu, Turun yliopisto ja Vaasan yliopisto

Keskeiset opetusalueet: semiotiikan historia, kulttuurinsemiotikka, psykosemiotikka ja lääketiede, mainnon ja markkinoinnin semiotikka, liikkeenjohtamisen semiotikka, teatterin semiotikka, elokuvan ja median semiotikka, elokuvan ja muodin semiotikka, kaupunkikuvan semiotikka, semiotiikan talvikoulu ja kansainvälinen kesäkoulu sekä tutkimus, tieteidenvälinen yhteistyö ja käsikirjasto.

TEKNILLINEN KORKEAKOULU

Teknillinen Korkeakoulu, Koulutuskeskus Dipoli

Keskeiset opetusalueet: automaatio, teknologiajohtaminen, tuotannonohjaus, tuotekehitys, materiaalitekniikka, nanoteknologia, innovaatiot, teollisoikeudet, sähkö, elektroniikka, tietoliikennetekniikka, ohjelmistotekniikka, ohjelmistotuoteliiketoiminta, paikkatietotekniikka, ympäristö- ja energiatekniikka, rakennusala, liikenne, yhdyskuntasuunnittelu, hyvinvointitekniologia, biotekniikka, puunjalostus, tietojenhallinta ja viestintä, johtaminen, turvallisuusjohtaminen, laatu, toiminnan kehittäminen, EU-projektien hallinta, opetus-, opiskelu- ja oppimisprosessit, oppimisen tukiverkot, tieto- ja viestintäteknologioiden käyttö opetuksessa ja opiskelussa, kansainväliset koulutusalan kehittämisprojektit, yksilö- ja organisaatiokohtaiset kehittämisohjelmat ja tilauskoulutus, työyhteisön kehittäminen, oppivat organisaatio ja systeemiäly, strategiset tulevaisuustaidot, kompetenssien määrittely ja mittaaminen, innovatiivisten työ- ja oppimisympäristöjen johtaminen.

Teknillinen korkeakoulu, Lahden keskus

Tutkimus: Monitieteisen tutkimuksen keskeisinä alueina ovat ympäristötekniikka ja siihen liittyvät tieteenalat: ympäristönsuojelu ja ympäristöstrategiat, jätehuoltotekniikka, ympäristöjohtaminen, laatujohtaminen sekä organisaatioiden ja prosessien kehittäminen. TKK Lahden keskuksen oppiainealueet käsittelevät diplomityöt, lisensiaattityöt sekä väitöskirjat. Tilaustutkimus on usein soveltavaa tutkimusta ja osa yritysten ja julkisyhteisöjen kehitystoimintaa (asiantuntijoita yrityksiin, yrityksiä tutkimusohjelmiin, diplomityöt).

Koulutus: Tutkintokoulutus TKK Lahden keskus tuottaa Lahdessa ympäristötekniikan diplomi-insinööriin, lisensiaatin ja tohtorin tutkintoihin johtavaa koulutusta. Suunnitteilla on kansainvälinen ympäristötekniikan DI-koulutus.

Avoin yliopisto: Avoin yliopisto-opetus on Teknillisen korkeakoulun opetusohjelman mukaista tutkintokoulutusta tukevaa opetusta. Opiskelu voi olla myös yleissivistävää itsensä kehittämistä tai ammatilliseen pätevöitymiseen tähtäävää.

Täydennyskoulutus: TKK Lahden keskus toteuttaa monitieteisiä, lyhyt- ja pitkäkestoisia täydennyskoulutusohjelmia, jotka liittyvät ympäristötekniikkaan, ympäristöjohtamiseen ja ympäristölaskentaan, markkinoinnin, tuotannon ja teknologian synergiaan, laatujohtamiseen sekä organisaatioiden ja prosessien kehittämiseen. Lisäksi ohjelmassa on yrityskohdattavia operatiivisen toiminnan tehostamisen koulutuksia.

Tutkimus ja osaaminen ingroivat uuden tiedon osaksi tuloksellista yritystoimintaa TKK Lahden keskus tekee aktiivista yhteistyötä yritysten, Lahden yliopistokeskuksen yksiköiden, Lahden tiede- ja yrityspuisto Oy:n sekä muiden koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden asiantuntijoiden kanssa. Tuotekehitystointa (T & K) tähtää organisaatioiden ja yritystoiminnan kehittämiseen (strateginen kehittäminen, prosessien tehostaminen, laatujohtaminen, verkostoituminen ja uusien yritysten perustaminen).

www.lahti.tkk.fi

Teknillinen korkeakoulu, yhdyskunta-suunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus (YTK)

www.hut.fi/Yksikot/YTK/koulutus/index.html

Keskeiset oppialueet: tekee monitieteistä yhdyskuntasuunnittelun tutkimusta ja kaupunkitutkimusta. Antaa erikoistumiskoulutusta (40 op) arkkitehteille, diplomi-insinööreille, maantieteilijöille ja yhteiskuntatieteilijöille. Erikoistumisopinnot (yhteensä 6 opintoviikkoa), Se järjestää kotimaisia ja kansainvälisiä kursseja ja seminaareja, mm. nuorten suunnittelijoiden kansainvälistä kesäkoulua. Laitoksella toimii kaksi kaupunkitutkimusprofessoria.

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO**Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus**

www.lut.fi/koke

Keskeiset opetusalueet: johtaminen, talous, markkinointi, yritys juridiikka, metallitekniikka, energia- ja ympäristötekniikka, kunnossapito, paperi- ja pakkaustekniikka, kemiantekniikka, Venäjälle suuntautuvat projektit sekä avoin yliopisto-opetus.

Koulutusmuotojamme ovat avoimet pitkät täydennyskoulutusohjelmat, erikoistumisopinnot sekä näiden lyhytkestoiset moduulit ja lisäksi seminaarit, konferenssit sekä yrityskohdattaiset tilauskoulutukset.

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO**Tampereen teknillinen yliopisto, Edutech**

Keskeiset opetusalueet: johtaminen ja liiketoiminnan kehittäminen, tietotekniikka, terveysteknologia, rakennustekniikka, koneenrakennus ja materiaalitekniikka, energia- ja sähkötekniikka. Toteutamme tieto- ja teknologiaintensiivisten yritysten avainhenkilöiden osaamisen kehittämisohjelmia yritysten strategisten ydinasiamisten alueella.

Tampereen teknillinen yliopisto, Porin yksikkö, Edupoint

Keskeiset opetusalueet: tietotekniikka, tuotantotalous, elektroniikkatuotanto, johtamiskoulutus, yritysjohtaminen ja yleinen täydennyskoulutus, avoin yliopisto-opetus, konferenssit, tutkimuspalvelut Tutkintoon johtava koulutus: insinööristä ja ylioppilaasta diplomi-insinööriksi

HANKEN

Hankenin täydennyskoulutus koordinoi ja kehittää sekä avoimia että yrityksille räätälöityjä koulutusohjelmia. Keskeiset opetusalueet: henkilöjohtaminen ja strateginen johtaminen, henkilöstön kehittäminen, asiakkuusmarkkinointi ja palveluiden markkinointi, rahoitus, MBA, kielet ja viestintä.

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU**Helsingin kauppakorkeakoulu, HSE Executive Education Oy**

Keskeiset opetusalueet: johtamisen, markkinoinnin, laskentatoimen ja rahoituksen asiantuntijaohjelmat; yritysjohtamisesta räätälöidyt valmennusohjelmat sekä kansainväliset ohjelmat, esim. Executive MBA.

Helsingin kauppakorkeakoulu, Kansainvälinen koulutuskeskus International MBA**Helsingin kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus, Mikkeli, Helsinki, Pietari, Tallinna**

www.pyk.hkkk.fi

Keskeiset opetusalueet: yrittäjyyden koulutusohjelmat, liiketoiminnan johtamisen koulutusohjelmat, kansainvälistymistä ja vientiä edistävät koulutusohjelmat, yritys- ja toimialakohtainen koulutus, Pietarin toimipisteen yrityspalvelut, Venäläisen liikkeenjohtajan koulutus, kaupallisten avustajien koulutus, New Business Center Mikkelissä ja Helsingissä, avoin yliopisto Mikkelissä.

Helsingin kauppakorkeakoulu, Aikuiskoulutus

Keskeiset opetusalueet: KHT- ja HTM-tutkintoihin valmistautuville mahdollisuus hakeutua suorittamaan tutkintoihin vaadittavia kursseja, kauppaopettajille mahdollisuus täydentää opintojaan ylimääräisenä opiskelijana.

Helsingin kauppakorkeakoulu, Avoin yliopisto

Keskeiset opetusalueet: HKKK:n tutkintovaatimusten mukaisia kauppatieteellisiä opintoja, jotka ovat kaikille avoimia. Pienyrityskeskuksessa voi opiskella HKKK:n paikalliset yleisopinnot sekä aineopintoja yrittäjyydestä ja markkinoinnista. Opiskelijat valitaan kullekin kurssille ilmoittautumisjärjestyksessä.

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU

Turun kauppakorkeakoulu TSE exe

www.tse.fi/exe

Keskeiset opetusalueet: johdon, esimiesten ja asiantuntijoiden koulutus erityisesti liiketoimintaosaamisen alueella, eMBA-koulutus, yrittäjyys ja sisäinen yrittäjyys. Tarjoamme myös yrityksille ja muille organisaatioille suunniteltua in house -koulutusta.

Turun kauppakorkeakoulu, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

www.tse.fi/tutu

Keskeiset opetusalueet: tulevaisuusajattelu, organisaation visionäärinen johtaminen, organisaation toimintaympäristön skannaus ja oman liiketoimintaympäristön arviointi, osaamisen ennakointi sekä skenaariotyöskentely. Yrityksille suunniteltujen kokonaisuuksien lisäksi muun muassa johdon sparrausta.

Turun kauppakorkeakoulu, Avoin yliopisto

www.tse.fi/avoin

Keskeiset opetusalueet: TSE-tutkintovaatimusten mukaisesti liiketoimintaosaamisen opintoja, jotka ovat kaikille avoimia.

Turun kauppakorkeakoulu, Porin yksikkö

www.tse.fi/pori

Keskeiset opetusalueet: johtaminen ja organisointi, yrittäjyys, hyvinvointi- ja kulttuurialan liiketoimintaosaaminen, laskentatoimi, markkinointi, tietojärjestelmätiede, yritys juridiikka ja kansantaloustiede.

Keskeiset toiminta-alueet: akateemiset urapalvelut, avoin yliopisto, yritysten ja julkisten organisaatioiden koulutus- ja kehittämishankkeet, organisaatioiden ja henkilöstön kehittäminen, toimiala- ja yrityskohtainen koulutus, kansainvälisyyttä ja vientiä edistävä koulutus, tutkimuspalvelut sekä alueelliset kehittämissohjelmat.

IADE

www.iade.fi

Suomen taideyliopistojen koulutus- ja kehittämisinstituutti IADE on Taideteollisen korkeakoulun ja Teatterikorkeakoulun yhteinen luovien alojen koulutus- ja kehittämisinstituutti.

Keskeiset opetusalueet: teatteri ja tanssi, digitaalinen ja painettu media, design, kulttuurituotanto ja johtajuus, kuvataide ja taidekasvatus sekä luovien alojen yrittäjyys. IADE tarjoaa myös räätälöityä koulutusta yhteisöille ja yrityksille. Instituutti kehittää luovia aloja erilaisin hankkein sekä tukee luovien alojen yrittäjyyttä.

Teatterikorkeakoulu, avoin yliopisto

www.teak.fi/avoinyliopisto

SIBELIUS-AKATEMIA

Sibelius-Akatemian koulutuskeskus

www.siba.fi/koulutuskeskus

Keskeiset opetusalueet: Musiikin eri ammattialojen täydennyskoulutus (mm. musiikki-pedagogit, ammattimuusikot, musiikkiterapian alalla työskentelevät, musiikin ja muiden taiteiden opettajat, laulajat, instrumentalistit, musiikkibisneksessä toimivat, musiikinteknologian alalla työskentelevät).

AMMATTIKORKEAKOULUT

Ammattikorkeakoulut antavat ammatillispainotteista ja käytännönläheistä korkeakouluopetusta. Aikuiset voivat osallistua nuorten koulutuksiin, mutta heille on myös omia koulutusvaihtoehtoja, jotka antavat mahdollisuuden opiskella joustavasti esimerkiksi työn ohessa. Ammattikorkeakoulussa suoritettavia tutkintoja ovat ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto.

Ammattikorkeakouluissa järjestetään

- ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta
- ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta
- ammatillisia erikoistumisopintoja
- avointa ammattikorkeakouluopetusta
- ammatillista opettajankoulutusta

TUTKINTOON JOHTAVA KOULUTUS

Ammattikorkeakoulut järjestävät tutkintoon johtavaa koulutusta myös aikuiskoulutuksena. Pääasiallinen ero on koulutuksen muoto. Yleensä lähiopetus järjestetään niin, että opintoja voi suorittaa työn ohessa.

Aikuiskoulutuksen toteutus vaihtelee eri ammattikorkeakouluissa ja koulutusaloilla. Koulutusta järjestetään päivä-, iltä-, viikonloppu- ja monimuoto-opetuksena. Lähiopetuksen osuus on tavallisimmin 30–50 prosenttia opintoajasta.

Aikuiskoulutus voi olla myös suunnattu pelkästään jollekin kohderyhmälle, esimerkiksi merkonomien tutkinnon suorittaneille voidaan järjestää koulutusta liiketalouden ammattikorkeakoulututkintoon.

Aikuiset voivat hakea myös ammattikorkeakoulujen nuorille tarkoitettuun koulutukseen.

Ammattikorkeakoulujen tutkintoon johtavaan koulutukseen haetaan yhteishaun kautta. Yhteishaut ovat erikseen nuorten koulutukseen, aikuiskoulutukseen sekä ammattikorkeakoulujen vieraskieliseen koulutukseen.

YLEMMÄT AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINNOT

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto on tarkoitettu niille, jotka ovat suorittaneet ammattikorkeakoulu- tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Ylempi am-

matikorkeakoulututkinto on työelämälähtöinen ja se toteutetaan pitkälti aikuiskoulutuksen tapaan.

AMMATILLISET ERIKOISTUMISOPINNOT

Erikoistumisopinnot ovat laajoja täydennyskoulutusohjelmia, joita järjestetään korkeakoulututkinnon, amk-tutkinnon tai ammatillisen opistoasteen tutkinnon suorittaneille. Niiden avulla voi täydentää, syventää ja laajentaa omaa ammatillista osaamistaan vastaamaan työelämän tarpeita.

Ammatillisten erikoistumisopinnojen laajuus on 30-60 opintopistettä. Osa erikoistumisopinnoista johtaa ammatillisiin jatkotutkintoihin, osa on puolestaan ammatillista täydennyskoulutusta.

AVOIN AMMATTIKORKEAKOULUOPETUS

Avoimessa ammattikorkeakoulussa voi suorittaa amk-tutkintojen opintojaksoja lukuun ottamatta opinnäytetyötä ja harjoittelua. Suoritetut opintojaksot voidaan hyväksyä osaksi ammattikorkeakoulututkintoa, jos opiskelee myöhemmin tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Avointa AMK-opetusta järjestetään kahdella eri tavalla:

- Voit osallistua varta vasten Avoin AMK -opiskelijoille järjestettyihin opintojaksoihin.
- Voit valita yksittäisiä opintojaksoja tutkinto-opetuksen ryhmissä (päiväsaikaan tai aikuisopiskelijaryhmän mukana iltaisin ja viikonloppuisin), jos näissä on tilaa.

Useissa ammattikorkeakouluissa on käytössä molemmat opetusmuodot.

Avoin AMK-opetus on tarkoitettu kaikille, joilla on riittävät valmiudet opintojen suorittamiseen muodollisesta pohjakoulutuksesta riippumatta. Tavanomaisissa tutkinto-opetusryhmissä toteutettaviin opintojaksoihin saattaa kuitenkin olla esitietovaatimuksia, joilla varmistetaan koko ryhmän sopiva lähtötaso.

Hyväksymisestä päättää kukin ammattikorkeakoulu itsenäisesti ja tapauskohtaisesti kulloinkin voimassa olevien, koulutusohjelmakohtaisten opetussuunnitelmien pohjalta. Opintojakson suorittamisesta saa erillisen todistuksen tai rekisteriotteen opintosuorituksesta, riippuen kunkin ammattikorkeakoulun omasta käytännöstä.

Osallistumismaksut vaihtelevat eri ammattikorkeakouluissa. Maksu on yleensä opintojaksokohtainen ja porrastettu opintojen laajuuden mukaan. Osassa ammattikorkeakouluja on käy-

tössä myös lukuvuosimaksu, jonka suorittamalla voit opiskella haluamasi määrän avoimen ammattikorkeakoulun opintojakso- ja vuoden aikana. Oppimateriaaleista ja uusintatenteistä saetaan periä erillisiä maksuja.

Avoimeen AMK-opetukseen ilmoittaudutaan suoraan opinnot järjestävään ammattikorkeakouluun.

Miten ammattikorkeakouluun haetaan?

Ammattikorkeakouluihin haetaan osoitteessa
www.amkhaku.fi

Vieraskieliselle koulutukselle on oma suora osoitteensa
www.admissions.fi

Palvelu ohjaa lomakkeen täyttämässä ja antaa tietoa hakemisesta.

Ammattikorkeakouluihin järjestetään kolme erillistä yhteishakua:

- vieraskieliseen koulutukseen haku tammi-helmikuussa ja syyskuussa
- suomen- ja ruotsinkieliseen koulutukseen haku maaliskuussa ja syyskuussa
- aikuiskoulutukseen ja ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin haku huhti-toukokuussa ja syys-lokakuussa.

Vieraskielinen aikuiskoulutus, vieraskieliset ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ja erikoistumisopinnot eivät kuulu yhteishakuun. Niihin haetaan suoraan koulutusohjelman järjestävään ammattikorkeakouluun sen omilla lomakkeilla ja koulutusohjelmalle ilmoitettuna haku aikana.

Ammatillisiin opettajakorkeakouluihin haetaan yhteishaussa, joka on vuosittain tammikuussa. Hakemuksen voi täyttää osoitteessa
www.opekoraahaku.fi.

Lue koulutuksesta sivulta 448.

Lisätietoa:

- www.koulutusnetti.fi
- ammattikorkeakoulujen verkkosivut
- Opetushallituksen opas Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus – Yrkeshögskolornas vuxenutbildning.

OPETTAJIEN JA OHJAAJIEN KOULUTUS

Opettajia ja ohjaajia koulutetaan monissa oppilaitoksissa. Ohessa esitellään lähinnä ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja yliopistojen järjestämää opettajien pedagogista koulutusta sekä erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutusta, jota järjestetään ammatillisena lisäkoulutuksena. Samalla esitellään myös mm. liikenneopettajien koulutusta ja opettajien pedagogisia opintoja englanniksi sekä opetustoimen henkilöstökoulutusta.

Ohjaajakoulutusta, jonka voi hankkia suorittamalla ammatillisen perustutkinnon, on esitelty edellä eri koulutusalojen esitelyissä.

OPETTAJIEN PEDAGOGINEN KELPOISUUS

Opettajien tehtäviin eri oppilaitoksissa vaaditaan muiden kelpoisuusehtojen lisäksi 60 opintopisteen laajuiset opettajan pedagogiset opinnot. Ne voi suorittaa joko yliopistojen tai ammatillisten opettajakorkeakoulujen opettajankoulutusohjelmissa.

AMMATILLINEN OPETTAJANKOULUTUS

Ammatillinen opettajankoulutus on ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten opettajille ja opettajaksi aikoville suunnattua koulutusta, joka tuottaa yleisen pedagogisen kelpoisuuden.

Ammatillisen opettajankoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle

- 1) tiedot ja taidot ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista sekä
- 2) valmiudet kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen.

Ammatillinen opettajankoulutus on laajuudeltaan 60 opintopistettä, ja siihen kuuluu kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammatitpedagogisia opintoja, opetusharjoittelua ja muita opintoja. Eri opettajakorkeakoulujen opiskelumuodoista ja niiden toteutustavoista saa lisätietoa opettajakorkeakoulujen www-sivuilta.

Ammatillista opettajankoulutusta säätelevät laki 356/2003 ja asetus 357/2003

YLIOPISTOJEN OPETTAJANKOULUTUS:

Luokanopettajien, erityisopettajien, oppilaan- ja opinto-ohjaajien sekä aineenopettajien koulutus, jossa pedagogiset opinnot sisältävät suoritettavaan ylempään korkeakoulututkintoon.

60 opintopisteen (35 opintoviikon) laajuiset opettajan pedagogiset opinnot voidaan suorittaa myös erillisinä soveltuvan korkeakoulututkinnon jälkeen.

AMMATILLISTEN OPETTAJAKORKEAKOULUJEN KOULUTUS:

60 opintopisteen (35 opintoviikon) laajuinen ammatillinen opettajakoulutus, johon otetaan koulutusalan mukaan ylempään korkeakoulututkintoon tai soveltuvan opistotai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita hakijoita, joilla on vähintään 3 vuoden työkokemus alalta.

Molemmat koulutukset antavat yleisen pedagogisen kelpoisuuden kaikkiin oppilaitosmuotoihin.

Pääsyaatimukset:

Pääsyaatimuksena on koulutus ja työkokemus, joka vaaditaan ammattikorkeakoulun tai ammatillisen oppilaitoksen opettajan virkaan tai toimeen. Hakukelpoisuus määräytyy seuraavista asetuksista ja laeista:

- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998
- Ammattikorkeakoululaki 351/2003
- Asetus ammattikorkeakouluista 352/2003

Ammatillista opettajankoulutusta järjestetään viidessä ammattikorkeakoulujen yhteydessä toimivassa ammatillisessa opettajakorkeakoulussa: Helsingissä, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä, Tampereella ja Oulussa. Ruotsinkielistä koulutusta annetaan Åbo Akademin kasvatustieteellisessä tiedekunnassa Vaasassa.

AMMATILLINEN ERITYISOPETTAJAN- JA OPINTO-OHJAAJANKOULUTUS

Ammatillinen erityisopettajankoulutus ja ammatillinen opinto-ohjaajankoulutus ovat opettajankoulutuksen suorittaneille, ammatillisina erityisopettajina tai opinto-ohjaajina toimiville tai näihin tehtäviin aikoville tarkoitettuja 60 opintopisteen laajuisia ammatillisia jatkokoulutuksia. Ammatillinen erityisopettajankoulutus antaa kelpoisuuden toimia erityisopetuksen tehtävissä ammatillisessa koulutuksessa. Opinto-ohjaajankoulutus antaa kelpoisuuden toimia opinto-ohjaajana eri koulumuodoissa.

Ammatillista erityisopettajan- ja opinto-ohjaajankoulutusta järjestetään Hämeen ja Jyväskylän ammattikorkeakoulujen ammatillisissa opettajakorkeakouluissa.

Hakeminen ammatillisiin opettajakorkeakouluihin:

Ammatillisiin opettajakorkeakouluihin haetaan yhteishaussa, joka on vuosittain tammikuussa. Hakemuksen voi täyttää Internetissä osoitteessa www.opekorkeahaku.fi.

- HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu
www.haaga-helia.fi/aokk
- Hämeen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu
www.aokk.fi
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu
www.jamk.fi/aokk
- Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu
www.oamk.fi/amok
- Tampereen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu
www.tamk.fi/taokk

LIIKENNEOPETTAJIEN KOULUTUS

Hämeen ammattikorkeakoulun yhteydessä toimiva Ammatillinen opettajakorkeakoulu kouluttaa liikenneopettajia, jotka antavat kuljettajaopetusta autokouluissa tai ammattioppilaitoksissa tai toimivat muissa liikennealan opetustehtävissä.

Liikenneopettajankoulutuksen opintojen laajuus on 100 opintopistettä, ja kurssi kestää noin 1,5 vuotta. Opintoihin kuuluu kasvatustieteellisiä perusopintoja, ammatillisia ja ammattipedaogisia opintoja sekä opetusharjoittelua. Aloituspaikkoja koulutukseen on vuonna 2008 yhteensä 80. Koulutusaika sisältää enintään 6 kuukauden mittaisen opetusharjoittelun autokouluissa. Koulutuksen päätyttyä opiskelijat suorittavat liikenneopettajan tutkinnon.

Pääsyaatimukset:

Liikenneopettajan koulutukseen pyrkivältä vaaditaan:

1. Toisen asteen ammatillinen perustutkinto tai ylioppilastutkinto tai liikennealan ammatti- tai erikoisammattitutkinto
2. ABC-luokan ajokortti. B-luokan ajokortin on pitänyt olla voimassa vähintään kolme vuotta ennen koulutuksen alkua. A- ja C-luokan ajokortti on suoritettava ennen koulutuksen alkua.
3. Terveydelliset vaatimukset C-ajoneuvoluokan ajokorttivaatimusten mukaisesti

Lisäksi hakijalta vaaditaan, että:

- Hän ei ole syyllistynyt koulutuksen alkamista edeltäneiden viiden vuoden aikana useampaan kuin kolmeen ajokorttirikasteriin merkittyyn liikenne rikkomukseen.
- Jos hakija on toiminut kyseisen viiden vuoden ajan autonkuljettajana ammatiliikenteessä, hänellä voi olla enintään viisi ajokorttirikasteriin merkittyä rikkomusta.
- Molemmissa edellä mainituissa tapauksissa sallitaan enintään yksi törkeä liikenne rikkomus.
- Hakijalla ei saa olla kyseisen viiden vuoden aikana ollut yhtään rattijuopumus tuomiota.

Ennen koulutuksen alkua on lisäksi suoritettava (esioopinnot) SPR:n ensiapukurssi I.

Opiskelijavalinta:

Hakijan soveltuvuus liikenneopetus alalle varmistetaan ja opiskelijat valitaan koulutuksesta, työkokemuksesta ja ajokokeesta saatujen valintapisteiden mukaisessa paremmuusjärjestyksessä. Valintapisteityksestä ja pääsykokeiden käytännön toteutuksesta päättää kouluttava oppilaitos.

Hakeminen:

Koulutukseen on jatkuva haku. Koulutus alkaa syyskuun alussa ja päättyy seuraavan vuoden joulukuussa. Lisätietoja saa Hämeen ammatillisesta opettajakorkeakoulusta, www.aokk.fi.

YLIOPISTOJEN ANTAMA OPETTAJANKOULUTUS

Myös yliopistoissa järjestetään opettajien pedagogisia opintoja sekä opinto-ohjaajien ja erityisopettajien koulutusta niin, että opinnot voi suorittaa erillisinä opintoina korkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen.

Yliopistojen järjestämästä opettajien, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutuksesta saa yksityiskohtaisia tietoja koulutusoppaista ”*Korkeakouluopinnot - Högskestudier*” ja ”*Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*” sekä koulutusta järjestävien yliopistojen omista opinto-oppaista, hakutoimistoista ja www-sivuilta.

ERILLISET OPETTAJAN PEDAGOGISET OPINNOT

Erilliset opettajan pedagogiset opinnot on tarkoitettu ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneille. Edellytyksenä ylemmän korkeakoulututkinnon lisäksi ovat pääosin vähintään 60 opintopisteen laajuiset opinnot aineessa, jossa hakija aikoo suorittaa opetusharjoittelun. Jyväskylän yliopistossa edellytetään, että hakija on suorittanut kasvatustieteen perusopinnot. Turun yliopistossa edellytetään joko kasvatustieteen tai aikuiskasvatustieteen perusopintoja.

Opintoihin kuuluu kasvatustieteen ja ainedidaktiikan teoriaopintoja sekä ohjattua harjoittelua.

Opettajan pedagogiset opinnot antavat laaja-alaisen pedagogisen kelpoisuuden eri kouluasteiden ja oppilaitosten opettajan tehtäviin. Lisätietoja saa yliopistojen kasvatus- ja käyttäytymistieteellisistä tiedekunnista sekä opettajankoulutuslaitoksista.

Aikuiskoulutuksen tehtäviin suuntautuneita opettajan pedagogisia opintoja järjestävät ainakin Helsingin, Tampereen ja Jyväskylän yliopistot sekä Åbo Akademi. Opinnot järjestetään monimuotokoulutuksena.

Kansanopistojen ja/tai kansalaisopistojen vanhamuotoisen opettajaharjoittelun suorittaneet voivat täydentää opettajankoulutuksensa pedagogisia opintoja 60 opintopisteeseen hakeutumalla opettajan pedagogisiin opintoihin normaalin valintamenettelyn kautta. Koulutus järjestetään monimuoto-opetuksena.

OPINTO-OHJAAJIEN KOULUTUS

Opinto-ohjaajien koulutusta järjestetään Jyväskylän ja Joensuun yliopistossa sekä Åbo Akademiassa (Vaasa). Åbo Akademin koulutukseen voivat hakeutua korkeakoulututkinnon suorittaneet, jotka ovat suorittaneet vähintään 15 ov:n/25 op:n kasvatustieteen/aikuiskasvatustieteen opinnot.

Joensuun yliopistossa pääsyvaatimuksena on vähintään 15 ov:n/25 op:een laajuiset opinnot kasvatustieteessä, aikuiskasvatustieteessä, psykologiassa tai vastaavassa sekä vähintään 12 kuukauden kokemus ohjaus-, opetus- tai henkilöstön kehittämistehtävistä (päätoiminen, vähintään 16 t/vk).

Jyväskylän yliopistossa opinto-ohjaajien erillisiin opintoihin hakevilta edellytetään ylempi korkeakoulututkinto ja opettajan pedagogiset opinnot. Jyväskylän yliopistossa on myös ohjausalan maisteriohjelma, johon voi hakea alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet, joilla on suoritettuna riittävät kasvatustieteelliset opinnot (60 op). Ohjausalan maisteriohjelma on kaksivuotinen (120 op) ja edellyttää päätoimista opiskelua.

Erillisten opinto-ohjaajan opintojen laajuus on 60 op. Joensuun ja Jyväskylän yliopistoissa opinnot järjestetään monimuotokoulutuksena: lähiopetusta ja etäopetusta.

Tarkempaa tietoa saa suoraan asianomaisista yliopistoista ja niiden www-sivuilta.

ERITYISOPETTAJIEN KOULUTUS

Yliopistoissa voi suorittaa erilliset 60 opintopisteen laajuiset erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, jotka antavat pohjakoulutuksesta riippuen kelpoisuuden erityisopettajan tai erityisluokanopettajan tehtäviin.

Erityisopettajan ja erityisluokanopettajankoulutusta järjestetään maisterintutkintoon johtavana koulutuksena Joensuun ja Jyväskylän yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa (Vaasa). Myös Helsingin ja Turun yliopistossa voi hankkia erityisopettajan kelpoisuuden. Erillisiä erityisopettajan opintoja järjestetään eri yliopistossa. Lisätietoja koulutuksesta ja hakuohjeita saa suoraan yliopistoista.

AINEENOPETTAJASTA LUOKANOPETTAJAKSI

Luokanopettajalta vaaditaan muiden opintojen lisäksi 60 opintopisteen laajuiset perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot. Niiden avulla aineenopettajakoulutuksen suorittaneet voivat pätevyitä luokanopettajiksi. Koulutusta järjestetään monissa yliopistoissa.

OPETUSTOIMEN HENKILÖSTÖKOULUTUS

Työsuhteessa oleville opetustoimen henkilöstölle järjestetään vuosittain koulutuspoliittisesti tärkeää ammatillista lisäkoulutusta, jonka Opetushallitus rahoittaa.

Opetushallituksen rahoittama koulutus on pitkäkestoista, 4–8 opintopisteen laajuista. Koulutus on osallistujille maksutonta. Koulutuksesta ilmoitetaan muun muassa Opettaja-lehdessä. Tietoja koulutuksesta on myös Opetushallituksen verkkosivuilta, www.oph.fi ja www.edu.fi.

VOCATIONAL TEACHER EDUCATION IN ENGLISH

Vocational teacher education is intended for both teachers and teacher applicants who work or intend to work at polytechnics and institutions of vocational education. The education offers a general pedagogical qualification for teaching at all educational levels.

The aim of vocational teacher education is to provide the students with

- the knowledge and skills needed in the guidance of the learning process of individual students
- the competencies to advance their own teaching area, taking into account the development of working life and professions.

The extent of vocational teacher education is 60 ECTS credits. It includes studies in the basics of educational sciences and in vocational pedagogy, and a teaching practice, among other studies. Further information on modes of study and their implementation is available on the Internet site of Vocational Teacher Education Institutions.

The programme applicants must meet the following eligibility criteria for teaching positions in vocational institutions and polytechnics: a minimum three years of work experience and a university degree. The vocational teacher education institution will check your qualifications. According to Act 356/2003, a person with the education and work experience required for a teaching post at a polytechnic or an institute of vocational education can be admitted to vocational teacher education.

The qualifications are determined by the following legislation:

- The Decree on the Qualifications of Educational Staff 986/1998
- The Polytechnic Act 351/2003
- The Decree on Polytechnics 352/2003.

Vocational teacher education in English is arranged in:

- Helsinki: The Helia School of Vocational Teacher Education, www.helia.fi/en/vocationalteachereducation/
- Jyväskylä: Vocational Teacher Education College of Jyväskylä, www.jamk.fi/English/aokk

OPETUSHALLINNON TUTKINTO

Opetushallinnon tutkinto on tarkoitettu hallinnollisissa tehtävissä opetuslalla toimiville ja opetusalan hallintotehtäviin hakeutuille.

Rehtorin kelpoisuuteen edellytetään ylemmän korkeakoulututkinnon ja opettajan kelpoisuuden sekä työkokemuksen lisäksi joko opetushallinnon tutkinnon tai vähintään 25 op:n (15 ov:n) laajuisten opetushallinnon opintojen suorittamista.

Opetushallinnon tutkinnon laajuus on 8 opintoviikkoa.

Tutkinto käsittää seuraavat sisältöalueet:

1. julkishallinnon perusteet
2. yleishallinto
3. henkilöstöhallinto
4. taloushallinto ja
5. opetusalan hallinto.

Tutkinto suoritetaan kahtena kirjallisena kuulusteluna (A- ja B-osa). A-osaan kuuluvat sisältöalueet julkishallinnon perusteet ja yleishallinto sekä B-osan sisältöalueet henkilöstöhallinto, taloushallinto ja opetusalan hallinto.

Tutkinnon suorituksia ottavat vastaan Opetushallituksen tähän tehtävään määräämät virkamiehet. Tutkinnon suorittamisen voi aloittaa milloin tahansa.

Tutkinto on maksullinen. Toistaiseksi kokonaishinta on ollut tavallisesti (riippuu esim. tarvittujen tenttikertojen määrästä) 141 euroa.

Opetusalan koulutuskeskus OPEKO, puh. (03) 84 800 sekä kesäyliopistot järjestävät opetushallinnon tutkinnon suorittamiseen valmentavia kursseja.

Riittävän laajan kurssin hyväksytyllä suorituksella voi korvata osan tutkinnosta. Korvaavuutta voi anoa neljä vuotta nuorempien yliopistossa tai korkeakoulussa suoritettujen työoikeuden, julkisoikeuden tai hallinto-oikeuden opintojen nojalla. Korvaavuutta voidaan myöntää enintään puolet tutkinnon oppimäärästä, eikä sitä voida myöntää esim. työkokemuksen perusteella.

Lisätietoja opetushallinnon tutkinnosta antaa kouluneuvos Ilhan Hamid, puh. (09) 774 775 [ilhan.hamid\(at\)oph.fi](mailto:ilhan.hamid(at)oph.fi), www.oph.fi => Opetustoimen täydennyskoulutus => Opetushallinnon tutkinto.

MUU OPETTAJANKOULUTUS

STEINERPEDAGOGIIKKA

Yleisopinnot

Vuoden mittaiset steinerpedagogiikkaan johdattavat yleissivistävät opinnot (40 ov) ovat edellytys steinerpedagogisille jatkoopinnoille. Yleisopinnot voidaan suorittaa vuoden kestävinä kokopäiväopintoina tai kaksivuotisena koulutuksena työn ohella.

Steinerkoulun luokanopettajan opinnot

Luokanopettajalinjan (160 ov) opinnot koostuvat yleisopinnoista, aineopinnoista, opetettavien aineiden didaktisista opinnoista, syventävistä opinnoista, sivuaineopinnoista ja opetusharjoittelusta. Luokanopettajatutkinnon suorittaminen antaa Opetushallituksen hyväksymän steinerkoulun luokanopettajan kelpoisuuden. Hakeminen yleisopintojen jälkeen 30.4. mennessä.

Steinerpäiväkoulun varhaiskasvattajan opinnot

Varhaiskasvattajalinjan (160 ov) opintoihin sisältyvät yleisopinnot. Yleisopintojen jälkeen on vuoden harjoittelu steinerpäiväkodissa. Harjoittelu on ohjattu ja siihen liittyy koulutuspäiviä. Varhaiskasvattajan tutkinnon suorittaminen antaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän steinerpäiväkodin varhaiskasvattajan ja Opetushallituksen hyväksymän steinerpedagogisen esiopettajan kelpoisuuden. Hakeminen yleisopintojen jälkeen 30.4. mennessä.

Taideaineiden opettajakoulutus

Snellman-korkeakoulussa järjestetään taideaineiden aineenopettajakoulutusta kuvaamataidossa sekä puhe- ja draamataiteessa. Kuvaamataidon aineenopettajakoulutus (200 ov) antaa kelpoisuuden steinerkoulun kuvaamataidon aineenopettajan työhön. Puhe- ja draamataiteen koulutus (160 ov) antaa valmiudet puhe- ja draamaopettajan työhön sekä taiteelliseen työskentelyyn lausunta- ja teatteritaiteen alalla. Hakeminen 30.4. mennessä.

Lisätietoja:

Snellman-korkeakoulu
Puuskakuja 14 00850 Helsinki
Puh. (09) 228 5020, faksi (09) 228 5022
[info\(at\)snellman-korkeakoulu.fi](mailto:info(at)snellman-korkeakoulu.fi)
www.snellman-korkeakoulu.fi

KIELITTUTKINNOT JA -KOKEET

YLEISET KIELITUTKINNOT

Kielitutkintojen testeihin ilmoittaudutaan syyskuussa ja helmikuussa ottamalla ensin yhteyttä suoraan tutkintopaikkaan ja toimittamalla sitten täytetty ilmoittautumislomake suoraan testipaikkaan (suomen kielen tammikuun testiin ilmoittaudutaan joulukuun puoliväliin mennessä). Lomakkeen voi tulostaa mm. Opetushallituksen www-sivuilta, www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelut => Yleiset kielitutkinnot

Yleiset kielitutkinnot ovat aikuisille suunnattuja kielitaitotutkintoja. Tutkinnot mittaavat kielen osaamista sellaisissa käytännön tilanteissa, joissa aikuinen joutuu puhumaan, kuuntelemaan, kirjoittamaan tai lukemaan jotakin vierasta kieltä joko Suomessa tai ulkomailla. Yleiset kielitutkinnot eivät edellytä minkään alan erityiskielitaitoa.

Kielitutkintoja järjestetään yhdeksässä kielessä: englanti, suomi, ruotsi, venäjä, saksa, ranska, espanja, italia ja saame. Tutkintoihin voi osallistua kuka tahansa riippumatta siitä, miten ja missä hän on kielitaitonsa hankkinut. Suomen kielen testit on tarkoitettu maahanmuuttajille tai ulkomaalaisille; kaikki muut kielitestit soveltuvat suomalaisille, joiden äidinkieli on joko suomi tai ruotsi.

Yleisissä kielitutkinnoissa on mahdollista suorittaa perus-, keski- tai ylimmän tason testi. Testiin osallistujan kannattaa tutustua ennen ilmoittautumista taitotasosteikkoon ja arvioida, millä tasolla hänen kielitaitonsa on (www.oph.fi => Tutkintopalvelut => Yleiset kielitutkinnot => Taitotasokuvaukset).

Perustason testi (taitotasot 1–2) sopii kielenoppimisen alkuvaiheessa oleville aikuisille, esimerkiksi perus- tai kansa- ja opikoulun oppimäärän suorittaneille. Keskitason testi (taitotasot 3–4) sopii esimerkiksi lukion oppimäärän suorittaneille tai muuten pidemmälle edistyneille, jotka käyttävät oppimaansa kieltä jonkin verran niin vapaa-aikana kuin työssäkin. Ylimmän tason testi (taitotasot 5–6) sopii aikuisille, jotka käyttävät testattavaa kieltä paljon työssään ja siihen liittyvissä asiantuntijatehtävissä.

Kaikissa kielitutkintojen testeissä on viisi osakoetta: puheen ymmärtäminen, tekstin ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen sekä rakenteet ja sanasto. Perus- ja keskitasoilla kukin osakoe kestää 20–50 minuuttia, ja koko testin suorittamiseen menee vähintään 3 tuntia. Ylimmän tason testien kirjalliset osat ovat hieman pidempiä ja niihin kuuluu myös haastatteluosuus, ja testin suorittaminen kestää noin 5–6 tuntia.

Suoritukset arvioidaan yhtenäisten ja koekohtaisten arviointiohjeiden mukaisesti. Tutkintotodistuksessa annetaan numeerinen kielitaidon yleistasoarvio, tasoarvio kaikista viidestä osakoikkeesta sekä taitotasoa selittävät sanalliset kuvaukset. Taitotasosteikon avulla esimerkiksi työnantaja voi määrittellä, millaista kielitaitoa eri työtehtävät vaativat. Asteikkoa voi käyttää myös opetussuunnitelmien ja henkilökohtaisten opinto-ohjelmien laatimiseen.

Yleiset kielitutkinnot järjestetään pääsääntöisesti kaksi kertaa vuodessa valtakunnallisina tutkintopäivinä. Kevään tutkintopäivät ovat kielestä riippuen maaliskuuhun ja syksyn lokamarraskuuhun. Suomen kielen keskitason testi järjestetään tammikuuhun ja elokuuhun. Tutkintoja voi suorittaa yli 70 aikuisopilaikoksesta eri puolilla maata.

Kielitutkintoihin ilmoittaudutaan syyskuussa ja helmikuussa ottamalla ensin yhteyttä suoraan tutkintopaikkaan ja toimittamalla sitten täytetty ilmoittautumislomake suoraan testipaikkaan (suomen kielen testeihin ilmoittaudutaan joulukuun ja kesäkuun puoliväliin mennessä).

Oppilaitokset vastaavat testien käytännön järjestelyistä. Vieraiden kielten testipaketit ovat sekä suomeksi että ruotsiksi, ja tut-

Lisätietoja yleisistä kielitutkinnoista:

Lisätietoja yleisistä kielitutkinnoista, tutkintopäivistä, järjestäjistä ja ilmoittautumisesta saa Opetushallituksen www-sivuilta: www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelut => Yleiset kielitutkinnot.

Erityisasiantuntija Tarja Leblay, puh. (09) 774 775 (vaihde),
tarja.leblay@oph.fi
Osastosihteeri Raila Määttä, puh. (09) 774 775 (vaihde),
raila.maatta@oph.fi

YLEISTEN KIELITUTKINTOJEN TUTKINTOPÄIVÄT SYKSYLLÄ 2008

Testipäivä	Kieli	Tutkinnon tasot	Ilmoittautumisaika
25.10.2008	englanti	perustaso, keskitaso ja ylin taso	1.–30.9.2008
8.11.2008	suomi	perustaso, keskitaso ja ylin taso	1.–30.9.2008
15.11.2008	espanja	perustaso, keskitaso ja ylin taso	1.–30.9.2008
15.11.2008	ruotsi	perustaso, keskitaso ja ylin taso	1.–30.9.2008
15.11.2008	svenska	perustaso ja keskitaso	3.–30.9.2008
15.11.2008	saksa	perustaso, keskitaso ja ylin taso	3.–30.9.2008

Ilmoittautuminen suoraan tutkintopaikkoihin

Lisätietoja: www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelut => Yleiset kielitutkinnot => Ilmoittautuminen

kinnon suorittaja voi ilmoittautuessaan valita, kummalla kielellä hän haluaa tehtävät.

Tutkintomaksujen enimmäishinnat määrää opetusministeriö. Vuonna 2008 tutkintojen hinnat ovat 58 euroa (perustaso), 77 euroa (keskitaso) ja 125 euroa (ylin taso)/testi.

VALTIONHALLINNON KIELITUTKINNOT

Valtionhallinnon kielitutkinnoissa voi osoittaa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavan toisen kotimaisen kielen taidon, jos kielitaitoa ei ole osoitettu opintojen yhteydessä.

Valtionhallinnon kielitutkinnoissa voi osoittaa:

- * suomen tai ruotsin kielen suullista taitoa
- * suomen tai ruotsin kielen kirjallista taitoa
- * suomen tai ruotsin kielen ymmärtämisen taitoa.

Kielitutkinnoissa on kolme eri taitotasoa, joilla tutkinnon voi suorittaa: tyydyttävä, hyvä ja erinomainen. Tyydyttävän ja hyvän taidon tutkinnot suoritetaan Opetushallituksen nimittämille tutkintosuoritusten vastaanottajille, joita on eri puolilla maata. Erinomaisen taidon tutkinnot suoritetaan suomen tai ruotsin kielen tutkintolautakunnan järjestämissä tutkintotilaisuuksissa Helsingissä.

Kaikissa tutkinnoissa voi osoittaa niin suullisen, kirjallisen kuin ymmärtämisen taitoa. Tutkintojen osat voi suorittaa yhdessä tai erikseen. Tutkintoihin kuuluu valtionhallinnon kielenkäyttötilanteisiin liittyviä tehtäviä.

Tutkintojen tehtävät liittyvät julkishallinnon työ- ja kielenkäyttötilanteisiin, kuten asiakaspalveluun, työhön liittyvien asiakirjojen käsittelyyn, julkishallinnolliseen valmistelutyöhön, neuvotteluihin sekä erilaisiin julkisiin kielenkäyttötilanteisiin.

Puheen ja tekstin ymmärtämisen osakokeissa luetaan ja kuunnellaan erilaisia tekstejä ja vastataan tekstien pohjalta esitettyihin kysymyksiin. Puhumista arvioidaan erilaisilla haastattelu-, keskustelu- ja muilla vuorovaikutustehtävillä, jotka suoritetaan tutkintosuorituksen vastaanottajan kanssa. Kirjoittamisen osakokeessa tuotetaan erityyppisiä tekstejä, ei kuitenkaan esseitä eikä käännöstekstejä.

Valtionhallinnon kielitutkinnot perustuvat lakiin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta (424/2003) ja valtioneuvoston asetukseen suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003).

Lisätietoa valtionhallinnon kielikokeista:

Erityisasiantuntija Tarja Leblay, puh. (09) 774 775 (vaihe),
[tarja.leblay\(at\)oph.fi](mailto:tarja.leblay(at)oph.fi)

Osastosihteeri Anneli Hevossaari, puh. (09) 774 775 (vaihe),
[anneli.hevossaari\(at\)oph.fi](mailto:anneli.hevossaari(at)oph.fi)

www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelut => Valtionhallinnon kielitutkinnot

KANSAINVÄLISET KIELIKOKEET JA -TUTKINNOT

Suomessa voi suorittaa ulkomailla tunnustettuja kielikokeita ainakin englannin, espanjan, saksan ja ranskan kielissä. Ulkomaille opiskelemaan tai töihin lähtevän opiskelijan kannattaa ottaa selvää, mikä kielikoe kyseisessä oppilaitoksessa tai työpaikassa tunnustetaan ja millä arvosanalla se pitäisi suorittaa. Esimerkiksi amerikkalaiset yliopistot eivät välttämättä hyväksy brittiläisen kielikokeen todistusta osoituksena kielitaidosta tai päinvastoin.

Ohessa esitellään lyhyesti yleisimmät Suomessa järjestettävät kansainväliset kielikokeet. Tietoa kokeiden ajankohdista, hinnoista ja ilmoittautumisesta saa kokeiden järjestäjiltä, joiden yhteystiedot löytyvät kirjan lopusta osoitehakemistosta sivulta 543. Kokeet ovat maksullisia.

Kielitutkintojen järjestäjät

ENGLANNIN KIELEN KOKEET

TOEFL iBT

Test of English as a Foreign Language
TOEFL testaa Pohjois-Amerikassa puhuttavan ja kirjoitetun englannin taitoa, ja sitä voidaan käyttää opiskelijavalinnassa haettaessa Yhdysvaltoihin tai Kanadaan opiskelemaan.

Testi kuuluu yli 4 000 yliopiston, korkeakoulun ja ammattilaisen oppilaitoksen pääsyvaatimukseen. Testin voi suorittaa joko tietokoneen avulla tai perinteisesti kynällä ja paperia käyttäen, jos tietokoneesta ei ole mahdollinen. Yhdysvaltojen ja Kanadan lisäksi myös monet muut englanninkieliset maat sekä opetuskielenään englantia käyttävät oppilaitokset hyväksyvät TOEFL-testin tulokset.

Testissä arvioidaan englannin kielen luetun ja kuullun ymmärtämistä sekä suullista ja kirjallista ilmaisua. Suomessa TOEFL-kielikokeen voi suorittaa Helsingissä. Lisätietoa: Fulbright Center, www.fulbright.fi

IELTS

International English Language Testing System -testin suorittaminen on usein pääsyvaatimuksena Britannian, Irlannin, Australian ja Uuden-Seelannin yliopistoihin. Koe koostuu neljästä osiosta: kuullun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen, kirjoittaminen ja puhuminen. Finnish-British Society järjestää IELTS-kokeen noin kaksi kertaa vuokaudessa.

Lisätietoa: Finnish-British Society, www.finnbrit.fi

Kielitutkintojen järjestäjät

Cambridgen yliopiston kielitutkinnot:

PET

Cambridge Preliminary English Test PET (University of Cambridge) ESOL Examinations

PET:n avulla mitataan luetun- ja kuullun ymmärtämisen sekä puhe- ja kirjoittamisen taitoa, joita tarvitaan sosiaalisissa kanssakäymisissä ja työelämässä. Ei vastaa kielitasovaatimusta yliopistotasolla. Euroopan neuvoston kielitaitokuvauksen taso: B1.

Lisätietoa: www.finnbrit.fi

FCE

First Certificate in English on yksi Cambridgen tunnetuimmista kielitutkinnoista. Se sisältää kaikki kielen taitoalueet: lukeminen, kirjoittaminen, kuullun ymmärtäminen, suullinen ilmaisu, sanasto ja tärkeimmät kielipiiri-asiat. FCE-tutkinto todistaa keskitason osaamisen. Euroopan neuvoston kielitaitokuvauksen taso: B2.

Lisätietoa: www.finnbrit.fi

CAE

Cambridge Certificate in Advanced English (CAE):
CAE on ympäri maailmaa tunnettu kielitutkinto ja se on hyväksytty monissa yrityksissä. Se auttaa pääsemään opiskelemaan monissa Iso-Britannian, Australian ja Yhdysvaltojen yliopistoihin. CAE-kielitutkinnon koe keskittyy käytännön asioihin ja se on tarkoitettu oppilailla, joiden taso on FCE-kielitutkintoa korkeampi. Kokeessa on viisi osaa: luetun ja kuullun ymmärtäminen, suullinen ja kirjallinen ilmaisu ja sanasto ja kielioppi. CAE-kielitutkinto on todistus edistyneestä englannin kielen taidon tasosta. Euroopan neuvoston kielitaitokuvauksen taso: C1.

Lisätietoa: www.finnbrit.fi

Kielitutkintojen järjestäjät

CPE

Cambridge Certificate of Proficiency (CPE):
Kielitutkinto, joka todistaa erinomaisen englannin kielen taidon ja pätee Iso-Britannian yliopistoissa.

Euroopan neuvoston kielitaitokuvauksen taso: C2.

Lisätietoa: www.finnbrit.fi

BEC

Business English Certificates (University of Cambridge ESOL Examinations, Iso-Britannia).

BEC Preliminary

BEC Vantage

BEC Higher

BEC-testeillä mitataan englannin taito liike-elämässä. Euroopan neuvoston kielitaitokuvauksen taso: B1–C2.

Lisätietoa: www.finnbrit.fi

OPT

Oxford Placement Test

BULATS

Business Language Testing Service. (University of Cambridge ESOL Examinations, Iso-Britannia)

Tietokonepohjaisilla testeillä voi testata työssä tarvittavaa kielitaitoa. Testin voi suorittaa myös kynällä ja paperilla. Bulatilla voi testata myös ranskan, saksan tai espanjan taitoa.

Lisätietoa: www.bulats.org/index.php

ARELS

Association of Recognised Language Schools Oral Examinations in Spoken English. (The ARELS Examination Trust, Iso-Britannia).

ESPANJAN KIELEN KOKEET

D.E.L.E

– Diploma de Español como Lengua Extranjera
D.E.L.E on Espanjan opetusministeriön, Salamancan yliopiston ja Instituto Cervantesin yhteistyössä myöntämä kielitodistus. D.E.L.E-kielitutkinto on virallinen, niin julkisten kuin yksityistenkin laitosten, vaatima espanjan kielen tutkinto. Koe testaa kokelaan kirjallista ja suullista taitoa. Testi koostuu luetun ja kuullun ymmärtämisestä, esseen kirjoittamisesta, kielioppi- ja sanasto-osiosta sekä suullisesta kokeesta.

D.E.L.E. inicial

Takaa espanjan alkeiden hallinnan.

D.E.L.E. básico

Takaa hyvän espanjan kielitaidon jokapäiväisissä tilanteissa.

D.E.L.E. superio

Takaa edistyneen espanjan kielen taidon sisältäen tiedot espanjan kielestä ja kulttuurista.

Tampereen yliopiston kielikeskus järjestää koetta Suomessa.

Lisätietoja:

- www.uta.fi/laitokset/kielikeskus/kielikokeet.html#espanja
- diplomas.cervantes.es/index.jsp
- www.helsinki.fi/kksc/index.html

RANSKAN KIELEN KOKEET

DELTA ja DALF

DELTA (Diplôme d'études en langue française) ja DALF (Diplôme approfondi de langue française) ovat Ranskan opetusministeriön viralliset, kansainväliset kielitutkinnot. Ne voidaan suorittaa yksi tai useampi kerrallaan kokelaan haluamassa järjestyksessä, yhdessä tai useamassa maassa ilman aikarajoituksia. Euroopan neuvoston kielitasoasteikon mukainen tutkintokokonaisuus muodostuu seuraavista diplomeista: Delf A1, Delf A2, Delf B1, Delf B2, Dalf C1 ja Dalf C2. Jokaisessa tutkinnossa arvioidaan neljää eri osa-aluetta: kuullun ymmärtäminen, luetun ymmärtäminen, kirjallinen ilmaisu ja suullinen ilmaisu. Tutkinnot suoritetaan itsenäisinä kokonaisuuksina ja kokeisiin voivat osallistua kaikki paitsi ranskaa äidinkielenään puhuvat. Ne soveltuvat jokaiselle, joka tarvitsee todistuksen kielitaidostaan ammattia tai opintoja varten.

Kokeet järjestetään kaksi kertaa vuodessa: touko- ja marraskuussa.

TCF

TCF - Test de connaissance du français on ranskan kielen virallinen kielitasokoe, jonka myöntää Ranskan opetusministeriön alainen CIEP (Centre international d'études pédagogiques). Koe on avoin kaikille lukuunottamatta ranskaa äidinkielenään puhuvia. Se soveltuu jokaiselle, joka tarvitsee luotettavan todistuksen ranskan kielen taidostaan ammattia tai opiskelua varten. Koe järjestetään useamman kerran vuodessa.

Ranskan kulttuurikeskus on myös Pariisin kauppa- ja teollisuuskamarin virallinen tutkintokeskus Suomessa mm. seuraavilla aloilla:

- liike-elämä – Certificat de français des affaires
- sihteeriala – Certificat de français du secrétariat
- matkailuala – Certificat de français du tourisme et de l'hôtellerie
- juridiikka – Certificat de français juridique

Lisätietoja:

Ranskan kulttuurikeskus, Kaapelitehdas, Tallberginkatu 1 C 135, 00180 Helsinki, puh. (09) 2510 210
sähköposti: [accueil.ccf\(at\)france.fi](mailto:accueil.ccf(at)france.fi)
www.france.fi/ccf

SAKSAN KIELEN KOKEET

Goethe-Institutin kielikokeita (tasot A1-C2) arvostetaan kaikkialla saksankielisissä maissa. Niillä voidaan osoittaa vaadittu saksan kielen taito esimerkiksi hakeuduttaessa töihin tai opiskelemaan Saksaan. Seuraavat saksan kielen kokeet järjestetään Goethe-Institutissa Helsingissä, Mannerheimintie 20 A tarvittaessa aina syksyisin ja keväisin:

Goethe-Zertifikat A1 (Start Deutsch 1)

Start 1 on aikuisille tarkoitettu, saksan taitoja mittaava koe. Sen järjestävät yhdessä Goethe-Institut ja Weiterbildung-Testsysteme GmbH (WBT). Start 1 järjestetään ja arvostellaan maailmanlaajuisesti yhtenäisten standardien mukaan.

Goethe-Zertifikat A2 (Start Deutsch 2)

Start 2 on aikuisille tarkoitettu, saksan taitoja mittaava koe. Sen järjestävät yhdessä Goethe-Institut ja Weiterbildung-Testsysteme GmbH (WBT). Start 2 järjestetään ja

arvostellaan maailmanlaajuisesti yhtenäisten standardien mukaan.

Goethe-Zertifikat B1 (Zertifikat Deutsch ZD)

Zertifikat Deutsch (ZD) hyväksytään Saksassa ja monissa muissa maissa perustason päättökokeeksi. Tällä tasolla hallitaan perustason sanavarasto ja olennaiset kielioppirakenteet ja kyetään ymmärtämään ja tuottamaan kirjallisesti ja suullisesti yksinkertaisia asiasisältöjä arkipäivän kommunikatiolanteissa.

Goethe-Zertifikat B2

Goethe-Zertifikat B2-todistus on osoitus hyvän saksan arkikielen hallinnassa. Testin läpäissyt kykenee ilmaistamaan itseään monipuolisesti suullisesti ja kirjallisesti lähestulkoon oikein sekä ymmärtämään vaikeampiakkin tekstejä.

Goethe-Zertifikat C1 (Zentrale Mittelstufenprüfung ZMP)

Goethe-Zertifikat C1 (ZMP)-todistus tunnetaan laajalti ympäri maailmaa, ja työnantajat hyväksyvät sen osoitukseksi vahvasta saksan yleiskielen hallinnasta. Monet saksalaiset ammattikorkeakoulut ja muutamat yliopistot hyväksyvät todistuksen osoitukseksi riittävästä kielitaidosta hakeuduttaessa niihin opiskelemaan.

Goethe-Zertifikat C2 (Zentrale Oberstufenprüfung ZOP)

Testin suorittanut hallitsee yksityiskohtaisesti saksan yleiskielen. Hän pystyy ymmärtämään vaikeita tekstejä ja ilmentämään itseään sujuvasti suullisesti ja kirjallisesti. Työelämässä koetta arvostetaan osoitukseksi pätevistä saksan kielen hallinnasta. Kaikki Saksan korkeakoulut hyväksyvät kokeen kielitaidon näyttöksi hakeuduttaessa opiskelemaan Saksaan.

Kleines Deutsches Sprachdiplom (KDS)

Testin läpäissyt osoittaa hallitsevansa saksan yleiskielen paikallisetkin eroavuudet, ja hän ymmärtää vaativia alkuperäistekstejä (pääosin kirjallisuudesta). Myös kirjallinen ja suullinen ilmaisutaito on sujuvaa.

Großes Deutsches Sprachdiplom (GDS)

Großes Deutsches Sprachdiplom on osoitus äidinkielen veroisesta saksan taidosta.

Prüfung Wirtschaftsdeutsch

Hyväksytysti suoritettu Prüfung Wirtschaftsdeutsch International (PWD) -kokeella voi osoittaa, että pystyy käsittelemään saksan kielellä suullisesti ja kirjallisesti vaativia ammattielämään ja talouteen liittyviä aiheita. Koetta arvostetaan liike-elämässä ja teollisuudessa ympäri maailmaa.

Lisätietoa kokeista:

Helsingin Goethe-Instituutti

www.goethe.de/ins/fi/hel/lrn/prf/fiindex.htm

sähköposti: [saksa\(at\)helsinki.goethe.org](mailto:saksa(at)helsinki.goethe.org)

Prüfung Wirtschaftsdeutsch PWD-tutkinto

Hyväksytysti suoritettu Prüfung Wirtschaftsdeutsch International (PWD) osoittaa, että pystyy käsittelemään saksan kielellä suullisesti ja kirjallisesti vaativia ammattielämään ja talouteen liittyviä aiheita. Koetta arvostetaan liike-elämässä ja teollisuudessa ympäri maailmaa. Saksalais-Suomalainen kauppakamari vastaa kokeen järjestelyistä, www.dfhk.fi, sähköposti: [info\(at\)dfhk.fi](mailto:info(at)dfhk.fi)

TestDaF

Testi on tarkoitettu hyvän saksan kielen taidon omaaville opiskelijoille, joilla on tarkoitus opiskella Saksassa ja jotka tarvitsevat tätä tarkoitusta varten todistuksen kielitaidostaan.

Kokeen järjestää Tampereen yliopiston kielikeskus Tampereella www.testdaf.de,

sähköposti: [brigitte.reuter\(at\)uta.fi](mailto:brigitte.reuter(at)uta.fi)

MUITA ULKOMAILLA OPISKELUUN LIITTYVIÄ KOKEITA**GMAT**

GMAT-koetta (Graduate Management Admission Test) käytetään usein muun muassa MBA-tutkintoihin haettaessa. GMAT-kokeessa testataan verbaalisia ja matemaattisia taitoja.

www.mba.com/mba/TaketheGMAT

GRE

GRE-yleisesti (Graduate Record Examinations) on kielisiä, kvantitatiivisia ja analyttisiä taitoja mittaava tasokoe, jota usein edellytetään haettaessa jatko-opintoihin Yhdysvaltoihin

Lisätietoja: Fulbright Center: www.fulbright.fi, Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto: www.sayl.fi ja www.ets.org

General Educational Development Tests (GED)

Testi, jonka hyväksytyt suoritus vastaa amerikkalaisen high schoolin päästötodistusta.

Lisätietoja: Fulbright Center: www.fulbright.fi

SAT

Scholastic Assessment Tests

Koetta järjestää mm. Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto.

TSE

Test of Spoken English

TSE on tarkoitettu lähinnä työelämässä tai opetustehtävissä englannin suullista kielitaitoa tarvitseville.

Lisätietoja: Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto

www.sayl.fi

Lisätietoja yleisistä kielitutkinnoista, järjestämisaikakohdista, järjestäjistä ja ilmoittautumisesta:

www.opf.fi => Tutkinnot ja opiskelu => Yleiset kielitutkinnot

Tietoa eri kielten tutkinnoista:

www.helsinki.fi/kielitutkinnot/tutkinnot.html

VAPAAVOITTEISET OPINNOT

Aikuiset voivat kehittää itseään myös suorittamatta tutkintoa tai valmistumatta ammattiin. Tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteella tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittämistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kansalais- ja työväenopistoissa, kansanopistoissa, urheiluopistoissa, opintokeskuksissa sekä kesäyliopistoissa on tarjolla runsaasti yleissivistäviä, harrastuksiin liittyviä ja yhteiskunnallisia opintoja. Myös radio ja televisio lähettävät opinto-ohjelmia. Vapaatavoitteisista opinnoista saa parhaiten tietoa suoraan oppilaitoksista. Niiden osoitteet löytyvät osoitehakemistosta, s. 485.

Vapaatavoitteisten opintojen aiheina voivat olla mm. äidinkieli, vieraat kielet, tietojenkäsittely, taiteet, liikunta, inhimillisen kanssakäymisen taidot sekä esteettinen ja eettinen itsensä kehittäminen. Yhteiskunnallisessa aikuisopiskelussa keskeistä on demokraattisten toimintamuotojen oppiminen. Myös työelämän laatuun, luottamushenkilön tehtäviin, työturvallisuuteen ja työsuhteisiin liittyvistä aiheista järjestetään koulutusta.

Vapaatavoitteisiin opintoihin kuuluu myös opetusta, joka valmentaa jonkin alan ammatilliseen koulutukseen tai korkeakouluopintoihin. Näiden opintojen avulla voi esimerkiksi kokeilla soveltuvuuttaan jollekin alalle, ennen kuin sitoutuu monen vuoden tutkintoon johtaviin opintoihin.

Opiskelum muodot vaihtelevat iltaopiskelusta omalla kotipaikkakunnalla kokopäiväisiin lyhytkursseihin. Osa opiskelusta on peräkkäisinä iltoina tai viikonloppuina pidettäviä intensiivikursseja. Kansanopistot järjestävät myös vapaatavoitteisia opintoja, jotka kestävät useammasta viikosta lukuvuoteen.

KANSANOPISTOT

Kansanopistoissa annetaan yleissivistävää ja tiettyihin ammatteihin perehdyttävää opetusta. Useissa opistoissa on myös varsinaista ammatillista koulutusta. Joissakin kansanopistoissa voi lisäksi suorittaa peruskoulun oppimäärän tai kirjoittaa ylioppilaaksi.

Kansanopistot ovat luonteeltaan sisäoppilaitoksia: opiskelu, asuminen ja vapaa-aika rytmittyvät mielekkääksi kokonaisuudeksi.

Kansanopistojen toiminnasta huolehtivat erilaiset pääosin yksityiset kannatusyhdistykset, säätiöt ja järjestöt. Taustayhteisön ja luonteensa mukaan opistot ovat sitoutumattomia, kristillisiä, yhteiskunnallisia tai erityisopistoja. Useimmat ovat yksityisiä; kaikki saavat lakisääteistä valtionapua ja ovat opetusviranomaisen valvonnassa.

Kansanopistojen tarjoama opetus eroaa myös toisistaan, koska opistot voivat itse päättää omista opetussisällöistään. Tietty yleissivistävät aineet, kuten äidinkieli ja ilmaisutaito sekä vieraat kielet, sisältyvät kuitenkin useiden linjojen opetukseen.

Kansanopistojen linjat (=pitkäkestoinen koulutus) alkavat useimmiten elo-syyskuun vaihteessa ja päättyvät huhti-toukokuun vaihteessa. Linjat voivat kuitenkin olla myös 3–4 kuukauden mittaisia. Joillakin linjoilla voi opiskella 1–4 vuotta riippuen opiskelijan omista tavoitteista. Useimpien linjojen kesto on yksi työvuosi.

Yksityiskohtaisempia tietoja kansanopistojen vapaatavoitteisista opinnoista saa oppilaitoksista ja Opetushallituksen julkaisusta *Koulutusopas 2008 1–2, Ammatillinen ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö* sekä julkaisusta *Opiskele Kansanopistossa, Opinnot 2008–2009*. Katso kansanopistojen yhteystiedot sivulta 523.

URHEILUOPISTOT

Urheiluopistot tarjoavat koulutusta nuorille ja aikuisille. Ne toimivat myös urheilijoiden valmennuskeskuksina. Urheiluopistot järjestävät liikunta-alan tutkintoihin johtavaa ammatillista peruskoulutusta sekä pitkä- ja lyhytkestoista ammatillista lisäkoulutusta. Katso urheiluopistojen yhteystiedot sivulta 511.

KANSALAI- JA TYÖVÄENOPISTOT

Kansalais- ja työväenopistot eli kansalaisopistot ovat yleissivistävää aikuiskoulutusta tarjoavia oppilaitoksia, joissa voi opiskella mm. kieliä, musiikkia, taideaineita, tekstiilitöitä, tietotekniikkaa, yhteiskunnallisia aineita ja liikuntaa. Iltaopiskelun rinnalla

järjestetään intensiivikursseja, viikonloppukursseja, monimuoto-opetusta sekä verkkokursseja. Kansalaisopistot tarjoavat myös perusopetuksen ja lukion oppiaineita, taiteen perusopetusta, ammatillista lisäkoulutusta sekä avoimen yliopiston opetusta.

Vapaan sivistystyön lain mukaan kansalaisopistojen erityistehävänä on vastata alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin ja tarjota mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi. Tällä hetkellä Suomessa toimii reilut 240 kansalaisopistoa järjestäen opetusta vuosittain lähes 650 000 opiskelijalle kaikissa Suomen kunnissa. Katso kansalais- ja työväenopistojen yhteystiedot sivulta 526.

Opinopas

OpinOpas on internetissä oleva kansalaisopistojen opinto-opas, josta saa tietoa opistoista ja niiden opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksista, opintojen aloittamisesta ja kursseille ilmoittautumisesta. OpinOppaassa on myös vinkkejä opintojen suunnittelusta, opiskelutekniikoista ja siitä, mistä tiedät oppineesi, www.opinopas.net.

KESÄYLIOPISTOT

Suomessa on 20 kesäyliopistoa, jotka antavat opetusta yli 150 paikkakunnalla. Nimestään huolimatta kesäyliopistojen toiminta on ympärivuotista.

Kesäyliopistot ovat vapaan sivistystyön lain mukaisia alueellisen koulutustarjonnan oppilaitoksia. Kesäyliopistojärjestelmä on osa avointa yliopisto- ja korkeakoulujärjestelmää, joka täydentää alueellisesti ja joissakin tapauksissa myös sisällöllisesti yliopisto- ja korkeakouluverkkoa. Samalla ne lisäävät alueellista koulutustasa-arvoa elinikäisen oppimisen ajatuksen mukaisesti. Avoimen yliopisto-opetuksen lisäksi kesäyliopistojen keskeisempiin toimintoihin kuuluu ammatillisen täydennyskoulutuksen, kielikoulutuksen, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen sekä vapaatavoitteisen koulutuksen järjestäminen.

Kesäyliopistot tarjoavat vuosittain noin 4 500 kurssia. Opetus on yleensä lyhytkestoista, kurssimuotoista, ja osallistumisesta peritään kurssikohtainen maksu. Päivitetyt kesäyliopistokohtaiset opetusohjelmat löytyvät kunkin kesäyliopiston kotisivuilta. Painetut oppaat ilmestyvät keväisin ja syksyisin. Katso kesäyliopistojen yhteystiedot sivulta 534.

LISÄTIETOA:

Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö (VSY)

Annankatu 12 A 15 00120 HELSINKI
Puh. (09) 612 0370
sähköposti: [vsy\(at\)vsy.fi](mailto:vsy(at)vsy.fi)
www.vsy.fi

Suomen Kansanopistoyhdistys

Annankatu 12 A 18 00120 HELSINKI
puh. (09) 454 2330 faksi (09) 454 23330
sähköposti: [toimisto\(at\)kansanopistot.fi](mailto:toimisto(at)kansanopistot.fi)
www.kansanopistot.fi

Kansalais- ja työväenopistojen liitto KTOL

Annankatu 25 00100 HELSINKI
puh. (09) 612 2430 faksi (09) 6122 4351
sähköposti: [ktol\(at\)ktol.fi](mailto:ktol(at)ktol.fi)
www.ktol.fi

Suomen kesäyliopistot

Rautatienkatu 26 A 4 33100 TAMPERE
puh. (03) 214 7626 faksi (03) 214 7629
sähköposti: [info\(at\)kesayliopistot.fi](mailto:info(at)kesayliopistot.fi)
www.kesayliopistot.fi

YLE Opetusohjelmat

PL 0024 Yleisradio
puh. (09) 14 801 faksi (09) 149 960
sähköposti: [opetusohjelmat.palautte\(at\)yle.fi](mailto:opetusohjelmat.palautte(at)yle.fi)
www.yle.fi/opinportti, www.yle.fi/teema/ylenavoin

Kesäyliopisto-opetus täydentää ja korvaa opintoja, lisää ammatitaitoa ja antaa kaikille mahdollisuuden osallistua avoimeen yliopisto-opetukseen koulutusohjasta ja iästä riippumatta.

OPINTOKESKUKSET JA OPINTOKERHOT

Opintokeskusten koulutustarjonta muotoutuu taustajärjestöjen aatteiden mukaisesti. Aihealueita ovat esimerkiksi yhteiskunnalliset teemat, työttömyys, tasa-arvo, järjestökoulutus ja yhdistystoiminta, yritysten luottamusmieskoulutus ja ammatillinen järjestäytyminen, kulttuuri ja taiteet, liikunta ja terveyskasvatus, ensiapu ja erätaidot, kansalais- ja vapaaehtoistoiminta, seurakunnan työntekijöiden täydennyskoulutus jne.

Opintokeskusten keskeisin toimintamuoto on kurssitoiminta ja opintokerhot. Opintokerhon voi perustaa vähintään viisi aikuista henkilöä, esimerkiksi työpaikoille, asuinalueelle tai osaksi jonkin yhdistyksen toimintaa. Opintokeskuksista saa tietoja siitä, miten opintokerhon voi perustaa.

Opintokerhojen ja kurssien toteuttamiseksi järjestetään ohjaajakoulutusta. Ohjaajakoulutus antaa valmiuksia muun muassa opintokerhon organisointiin ja lisävalmiuksia, joista on hyötyä yhdistystoiminnassa ja työelämässä.

Lisätietoja koulutukseen hakeutumisesta, koulutustarjonnasta ja kustannuksista saa suoraan opintokeskuksista ja niiden internet-sivuilta. Katso opintokeskusten yhteystiedotsivulta 536.

RADIO JA TELEVISIO

Opetusohjelmien avulla voi opiskella mm. kieliä, lukion aineita, käden taitoja tai vaikkapa aktiivisen kansalaisen opintokokonaisuutta. Ajankohtaiset tiedot ohjelmista ja niiden esitysajoista sekä monipuolisesta verkko-oppimateriaalista löytää osoitteista: www.yle.fi/opinportti ja www.yle.fi/teema/ylenavoin tai ottamalla yhteyttä; YLE Opetusohjelmat PL 0024 Yleisradio, puh. (09) 14 801, faksi (09) 149 960 sähköposti: opetusohjelmat.palaute@yle.fi

KANSAINVÄLISYYS

Ulkomailla opiskelemisesta on tullut osa yhä useamman suomalaisen arkea. Korkeakoulujen ohella ulkomailla voi opiskella myös toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa. Samat perusohjeet ja neuvot pätevät, oli kiinnostuksen kohteena mikä oppilaitosmuoto hyvänsä.

ULKOMAILLA OPISKELEMISEN VAIHTOEHDOT

Ulkomailla voi suorittaa koko tutkinnon tai vain osan tutkintoa. Jos haluaa suorittaa koko tutkinnon ulkomailla, opiskelija hankkii opiskelupaikan itsenäisesti. Jos taas aikoo suorittaa osan tutkinnosta ulkomailla, opiskelija hakeutuu ulkomaille jonkin vaihto-ohjelman kautta tai hankkii opiskelupaikan omatoimisesti.

Vaihtoon osallistumisen edellytyksenä on, että osallistuja on kirjoilla jossakin suomalaisessa oppilaitoksessa, jolla on sopimus opiskelijavaihdosta ulkomaisen yhteistyöoppilaitoksen kanssa. Opiskelijavaihdon periaatteena on, että ulkomailla suoritettavat opinnot luetaan täysimääräisinä osaksi omaa tutkintoa. Opiskelijavaihtoon osallistuvat saavat opintotukea normaalein ehdoin myös ulkomailla opiskelun ajaksi. Lisäksi he saavat usein pienen apurahan korvaamaan ulkomaille menosta aiheutuneita ylimääräisiä menoja.

Euroopan unionin jäsenenä Suomi voi osallistua kaikkiin yhteisön koulutusta koskeviin ohjelmiin. EU:n koulutusohjelmat perustuvat korkeakoulujen ja oppilaitosten keskinäiseen yhteistyöhön. Ohjelmissa mukana on myös työelämä. Opiskelija voi yleensä päästä ohjelmien kautta ulkomaille vain, jos hänen oma oppilaitoksensa tai organisaationsa on mukana ohjelmissa.

Ajankohtaista tietoa eri opiskelija- ja asiantuntijavaihto-ohjelmista sekä apurahoista saa oman oppilaitoksen kansainvälisestä yksiköstä tai ohjelmaa koordinoivalta organisaatiolta.

OPISKELIJAVAIHTO

Helpoin tapa suorittaa osa tutkintoa ulkomaisessa oppilaitoksessa on opiskelijavaihto. Vaihtoon lähtevällä pitää olla opiskelupaikka sellaisessa suomalaisessa oppilaitoksessa, jolla on sopimus opiskelijavaihdosta jonkin ulkomaisen yhteistyöoppilaitoksen kanssa.

Opiskelijavaihto kestää lukukauden tai -vuoden, jonka aikana opiskelija saa suomalaista opintotukea ja usein myös pienen apurahan korvaamaan esimerkiksi matkakuluja. Lukukausimaksuja ei tarvitse maksaa, ja opiskelijavaihdon aikana ulkomailla suoritettavat opinnot luetaan yleensä kokonaan hyväksi opiskelijan tutkintoon. Opiskelijavaihtoon pääsee aikaisintaan toisena opiskeluvuotena.

Vaihto-opiskelija saa apua käytännön järjestelyihin sekä omalta että vastaanottavalta oppilaitokselta ulkomailla. Ne tiedottavat vaadittavista luvista ja vakuutuksista ja useimmiten auttavat esimerkiksi asunnon hankkimisessa. Opiskelijavaihto-ohjelmista kiinnostuneet saavat lisätietoja oman oppilaitoksensa kansainvälisten asiain yksiköstä tai koordinaattorilta.

COMENIUS

Comenius, kouluopetuksen ohjelma, on osa Euroopan unionin Elinikäisen oppimisen ohjelmaa. Se on tarkoitettu kaikille kouluyhteisöön kuuluville: oppilaille, opettajille ja muulle opetusalan henkilöstölle. Ohjelmassa tuetaan oppilaitosten projektiyhteistyötä, yksilöllistä liikkuvuutta sekä verkostoitumista. Ohjelman toimintoihin voivat hakea päiväkodit ja esikoulut, peruskoulut, lukiot, toisen asteen ammatilliset oppilaitokset, erityiskoulut ja taiteen perusopetuksen oppilaitokset sekä niissä työskentelevä opetushenkilöstö.

Korkeakouluille ja korkeakouluopiskelijoille on tarjolla osallistumismahdollisuuksia Comenius-ohjelman apulaisopettajajarroittelussa, Multilateral projects- sekä Networks-osioissa.

Comenius-ohjelman apurahat opetushenkilöstön täydennyskoulutukseen sekä apulaisopettajajarroitteluun ovat ainoat Comenius-toiminnot, joihin yksittäinen opettaja tai opiskelija voi hakea. Muilta osin ohjelmaan hakijana tulee olla organisaatio.

Comenius-ohjelman toiminnallisena tavoitteena on:

- parantaa oppilaiden ja opetushenkilöstön liikkuvuuden laatua ja lisätä sen määrää jäsenvaltioissa
- parantaa eri jäsenvaltioissa sijaitsevien koulujen välisten kumppanuuksien laatua ja lisätä niiden määrää
- kannustaa vieraiden nykikielten opiskeluun
- tukea tieto- ja viestintätekniikkaan perustuvien, elinikäiseen oppimiseen sovellettävien innovatiivisten sisältöjen, palveluiden, pedagogisten menetelmien ja toimintatapojen kehittämistä

- parantaa opettajankoulutuksen laatua ja edistää sen eurooppalaista ulottuvuutta
- tukea pedagogisten menetelmien ja koulun hallinnon parannuksia

Lisätietoja:

www.cimo.fi/comenius, [comenius-info\(at\)cimo.fi](mailto:comenius-info(at)cimo.fi),

Comenius palvelunumero: 020 690 502

GRUNDTVIG

Grundtvig on osa EU:n Elinikäisen oppimisen ohjelmaa. Sen tavoitteena on edistää elinikäistä oppimista ja eurooppalaista yhteistyötä aikuiskoulutuksen alalla. Grundtvigiin voivat osallistua kaikki aikuiskoulutuksen parissa työskentelevät oppilaitokset ja muut organisaatiot mukaan lukien myös järjestöt, kulttuurilaitokset ja vankilat.

Grundtvigissa tuetaan myös aikuisopettajien liikkuvuutta. Aikuiskouluttajilla ja aikuisten opinto-ohjaajilla on mahdollisuus saada tukea eurooppalaisille täydennyskoulutuskursseille osallistumiseen. Luettelo kursseista löytyy CIMOn [www-sivuilta](http://www.cimo.fi). Grundtvig-tukea voi saada myös työelämään tutustumiseen toisessa maassa (ns. Job shadowing) sekä opintovierailuihin toisessa maassa aikuiskoulutusorganisaatioihin.

Aikuisopiskelijoiden liikkuvuutta tuetaan osana Grundtvig-oppimiskumppanuusien toimintaa. Oppimiskumppanuus on eurooppalainen projekti, jossa vähintään kolmen maan aikuisoppilaitokset työskentelevät yhteisesti sovitun aihepiirin pohjalta. Projektiin osallistuvien aikuisoppilaitosten opiskelijat voivat osallistua projektin kokouksiin yhdessä opetushenkilöstön kanssa.

Lisätietoja Elinikäisen oppimisen ohjelmasta saa CIMOsta, joka on ohjelman kansallinen toimisto Suomessa sekä CIMOn [www-palvelusta](http://www.cimo.fi), www.cimo.fi => Etsitkö tietoa CIMOn ohjelmista? => LLP

ERASMUS

Erasmus-vaihtoon voivat hakea kaikkien alojen perus- ja jatko-tutkinto-opiskelijat, joilla on takanaan vähintään yhden lukuvuoden opinnot omassa korkeakoulussaan. Vaihtoon voi lähteä johonkin toiseen Euroopan maahan (yhteensä 30 maata). Opiskelijavaihdon kesto on 3–12 kuukautta.

Opiskelijavaihto perustuu korkeakoulujen solmimiin yhteistyösopimuksiin, ja korkeakoulut valitsevat vaihtoon lähtevät opiskelijat. Vaihto-opiskelijoilta ei peritä lukukausimaksuja kohdekorkeakoulussa, ja suoritettavat opinnot luetaan täysimääräisesti hyväksi suoritettavaan tutkintoon.

Vaihtoon lähtevät opiskelijat voivat saada Erasmus-apurahan, joka kattaa osan vaihdon aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista. Vaihtoon lähtevät voivat hakea myös harvinaisempien kielten intensiivikurssille (EILC) kohdemaassa ennen vaihtojakson alkua.

Lisätietoja hakumenettelystä ja tarjolla olevista vaihto- ja harjoittelupaikoista saat oman korkeakoulusi Erasmus-yhteystyöskentelijältä.

ISEP – INTERNATIONAL STUDENT EXCHANGE PROGRAM

ISEP-ohjelman kautta voi lähteä vaihtoon Yhdysvaltoihin sekä mm. Kanadaan, Australiaan ja joihinkin Aasian ja Latinalaisen Amerikan maihin. Ohjelmassa on mukana 12 suomalaista yliopistoa: lisätietoja saat omasta oppilaitoksestasi.

LEONARDO DA VINCI

Leonardo da Vinci on ammatillisen koulutuksen ohjelma. Ohjelman liikkuvuustoiminto tarjoaa mahdollisuuden ulkomaan työoppimisen lisäksi opiskelua vastaanottavassa oppilaitoksessa. Vaihtoon voi lähteä EU:n jäsenvaltioiden lisäksi Norjaan, Islantiin, Liechtensteiniin ja Turkkiin. Sveitsin osallistumisesta ohjelmaan neuvotellaan.

Opiskelija- ja harjoittelijavaihtojen kesto on 2–39 viikkoa. Kahden viikon vaihdot on tarkoitettu vain erityisryhmille.

Leonardo-apuraha käytetään matka- ja asumiskulujen, päivittäisten ruokamenojen sekä matkakavuuksista aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Ulkomaanjaksojen ammatilliseen, kieli- ja kulttuurivalmennukseen saa myös tukea ohjelmasta.

Lisätietoja hakumenettelystä ja mahdollisuustasi osallistua ulkomaanjaksoille saat omasta oppilaitoksestasi.

NORDPLUS

Pohjoismaiden ministerineuvoston Nordplus-korkeakouluohjelman tavoitteena on vahvistaa korkeakoulujen pohjoismaista yhteistyötä. Vuodesta 2008 alkaen osallistuvat Baltian maat tasavertaisina ohjelmaan. Nordplus-rahoitusta myönnetään opiskelija- ja opettajaliikkuvuuteen, intensiivikurssien järjestämiseen ja yhteisten opinto-ohjelmien kehittämiseen sekä verkostojen toimintaan.

Nordplus-vaihtoon voivat osallistua kaikkien alojen korkeakouluopiskelijat. Periaatteena on, että toisessa pohjoismaisessa tai baltialaisessa korkeakoulussa suoritettavat opinnot hyväksytään täysimääräisesti osaksi opiskelijan kotimaista opinto-ohjelmaa. Yksittäiset opettajat tai opiskelijat eivät voi hakea apurahoja ohjelmasta, vaan oppilaitokset, korkeakoulut ja tiedekunnat hakevat apurahoja ja jakavat ne edelleen opettajille ja opiskelijoille.

Muut Nordplus-ohjelmat ovat kouluopetuksen Nordplus Junior, aikuiskoulutuksen Nordplus Voksen, Nordplus Horisontal ja pohjoismainen kieli- ja kulttuuriohjelma Nordplus Språk och Kultur.

Nordplus Junior -ohjelmassa vahvistetaan kouluopetuksen pohjoismaista ja baltialaista yhteistyötä tukemalla koulujen välillä tapahtuvaa luokkien välistä yhteistyötä, opettajavaihtoa ja oppilaiden yksilöllistä liikkuvuutta, yhteisiä hankkeita ja verkostoja.

Osallistajat voivat tulla esimerkiksi esikoulusta, peruskoulusta, lukiosta tai toisen asteen ammatillisesta oppilaitoksesta ja oppisopimuskoulutuksesta. Tukea myönnetään matkakustannuksiin, opettajien elinkustannuksiin sekä hanke- ja verkostoyhteistyöhön.

Aikuisopetuksen Nordplus Voksen -ohjelmassa on liikkuvuus-toiminnot aikuisopettajille ja aikuisopiskelijoille. Aikuisopettajan liikkuvuus voi olla esimerkiksi opetusvierailuja toisen maan aikuisoppilaitoksessa tai tutustumista aikuisopetukseen tietyn teeman puitteissa. Aikuisopiskelijoiden vaihto tapahtuu vähintään kahden maan välisenä yhteistyönä, ja se voi sisältää esimerkiksi työharjoittelua.

Lisätietoja saa korkeakoulujen ja oppilaitosten Nordplus-yhdyshenkilöiltä, Nordplus-sivustoilta www.nordplusonline.org sekä CIMOsta www.cimo.fi/nordplus

FULBRIGHT CENTERIN VAIHTO-OHJELMAT YHDYSVALTOIHIN

Fulbright Center myöntää suomalaisille stipendejä perusopintoihin, jatko-opintoihin ja tutkimustyöhön sekä asiantuntemuksen ja ammattitaidon kartuttamiseen. Ohjelmiin sisältyy stipendiraohituksen lisäksi monia etuuksia, kuten vapautukset viisumaksuista, oma vakuutus sekä Yhdysvaltoihin perehdyttävä koulutus.

Lisätietoja saa Fulbright Centeristä, www.fulbright.fi

OPISKELUPAIKAN HANKKIMINEN ITSENÄISESTI

Jos aiot suorittaa koko tutkinnon ulkomailla tai et osallistu vaihto-ohjelmaan, vaan suoritat omatoimisesti osan tutkinnostasi ulkomailla, joudut itse huolehtimaan opiskelupaikan hankkimisesta ja monista muista käytännön asioista.

Tutkinnon osan suorittamista suunnitteleville lähin ja paras lisätietojen lähde on oma oppilaitos, jonka kanssa kannattaa jo etukäteen sopia ulkomailla suoritettavien opintojen hyväksi lukemisesta kotimaiseen tutkintoon.

Koko tutkinnon suorittajien tulee yleensä hankkia kaikki tarvitsemansa tiedot itse. Apua tiedonhakuun voi saada esimerkiksi CIMOn tieto- ja neuvontapalveluista sekä Maailmalle.net -sivuilta.

Kun kiinnostava oppilaitos ulkomailla on löytynyt, kannattaa ottaa suoraan sinne yhteyttä lisätietojen saamiseksi. Ennen lopullista päätöstä tiettyyn oppilaitokseen hakeutumisesta kannattaa vielä selvittää, onko oppilaitos maassaan julkisen valvonnan alainen. Myös ulkomailla suoritettavan tutkinnon tunnustamiseen liittyviin asioihin kannattaa perehtyä etukäteen. Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siitä, millaisen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto antaa työmarkkinoilla tai jatko-opintoihin Suomessa. Lisätietoja tutkintojen tunnustamisesta löytyy osoitteesta www.oph.fi => tutkinnot ja opiskelu => tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu.

Hakeminen

Hakukäytännöt vaihtelevat maittain. Korkeakouluihin voidaan hakea suoraan, esimerkiksi Viro ja Yhdysvallat tai keskushakutoimiston kautta, kuten Britannia, Irlanti ja Ruotsi. Pääsy- ja kielitaitovaatimuksista, mahdollisesta pääsykokeesta sekä hakuajasta ja -menettelystä kannattaa ottaa selvää mahdollisimman varhain ottamalla suoraan yhteyttä oppilaitokseen, josta on kiinnostunut.

Rahoitus

Opiskelun kustannukset vaihtelevat maittain ja myös oppilaitoksittain: joskus joutuu maksamaan kalliitakin lukukausimaksuja, toisinaan vain esimerkiksi pienehköön kirjoittautumismaksun. Nyrkkisääntönä on, että englanninkielisissä maissa lukukausimaksuja peritään yleisesti ja näissä maissa ne ovat myös korkeimmat. Varsinaisten opiskelukustannusten lisäksi on syytä pitää mielessä muut, jokapäiväiseen elämiseen liittyvät kustannukset.

Perustutkintoon tähtävien, ulkomailla suoritettavien opintojen yleisin rahoitusmuoto ovat valtion opintotuki ja mahdollinen opintolaina, joista saa lisätietoja mm. Kelan paikallistoimistoissa jaettavasta opintotukiesitteestä sekä Kelan kotisivuilta, www.kela.fi.

Apurahoja ja stipendejä on pääsääntöisesti tarjolla perustutkinnon jälkeiseen jatko-opiskeluun ja tutkimustyöhön (esim. CIMOn maakohtaiset apurahat).

Asuminen

Hyvissä ajoin on otettava selvää, millaisia asumisvaihtoehtoja on tarjolla (opiskelija-asuntolat, kimpapakämpät, alivuokralaisasunnot, perhemajoitus jne.) ja kuka auttaa asunnon hankinnassa (esim. oppilaitos, opiskelijajärjestöt ja asunnonvälittäjät).

Vakuutukset

Sairaus- ja tapaturmavakuutus on hankittava niihin maihin, joissa suomalainen sairausvakuutus ei kelpaa. Nykyisin useimmat Euroopan Unionin maat hyväksyvät todistukseksi ns. Eurooppalaisen sairaanhoitokortin, jolla saa EU- ja ETA-maissa sekä Sveitsissä tilapäisesti liikkueensa lääketieteellisistä syistä välttämätöntä sairaanhoitoa. Jotkut maat tai korkeakoulut vaativat tai suosittelevat tiettyä vakuutusta, mutta usein riittää mikä tahansa vakuutus, kunhan se on tarpeeksi kattava. Lisäksi matkojen ajaksi tarvitaan matkavakuutus. Lisätietoja ulkomaille matkustavan sairausvakuutusturvasta saa Kelasta.

Viisumi ja oleskelulupa

Viisumi ja/tai oleskelulupa tarvitaan kaikkiin muihin maihin paitsi Pohjoismaihin. EU- ja Eta-maihin riittää pelkkä oleskelulupa; sitä ei kuitenkaan tarvita oleskelun kestäessä alle 3 kuukautta. Ohjeet viisumeista ja oleskeluluvista saa kohdemaan lähetystöstä. Viisumi hankitaan kohdemaan lähetystöstä ennen lähtöä ja oleskelulupa joko kohdemaan lähetystöstä ennen lähtöä tai kohdemaan viranomaisilta maahan saapumisen jälkeen.

TUTKINTOJEN TUNNUSTAMINEN

Ulkomailla suoritetun tutkinnon kelpoisuudesta kannattaa myös ottaa selvää jo ennen lähtöä. Periaatteessa ETA-maissa hankitun ammattipätevyyden perusteella voi saada koko ETA-alueella kelpoisuuden samaan ammattiin, silloin kun kelpoisuusvaatimukset on määritelty lainsäädännössä, esimerkiksi terveydenhuollon ammatit.

Lisätietoja tutkintojen tunnustamisesta saa Opetushallituksesta, Tutkintojen tunnustaminen ja vertailu, Hakaniemenkatu 2, 00530 Helsinki, puh. (09) 774 775, www.oph.fi => tutkinnot ja opiskelu => tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu.

KANSAINVÄLINEN HARJOITTELU

Opintoihin liittyvän harjoittelun voi suorittaa myös ulkomailla. CIMOn harjoitteluohjelmat ja teknisten alojen IAESTE-ohjelma on tarkoitettu vähintään 18-vuotiaille korkeakouluissa tai ammatillisissa oppilaitoksissa päätoimisesti opiskeleville tai vastavalmistuneille nuorille. Yläikärajat ovat ohjelmakohtaisia.

Harjoittelu tarkoittaa työskentelyä omalla alalla, ja sen päämääränä on tukea opintoja ja kasvattaa jo olemassa olevaa ammattitaitoa. Hakijoilta edellytetään riittävän hyvää kielitaitoa sekä eräissä ohjelmissa jo loppuvaiheeseen edenneitä opintoja. Alan kotimainen työkokemus katsotaan eduksi ja monesti se on myös vaatimuksena. Harjoittelu voi vaihdella muutaman kuukauden mittaisesta kesätyöstä aina puolitoista vuotta kestävään työskentelyjaksoon ulkomailla. Pitkäaikaiset harjoittelupaikat on yleensä tarkoitettu ammatillista lisäpätevyyttä haluaville nuorille, jotka ovat opintojensa loppuvaiheessa tai jo suorittaneet tutkintonsa.

ERASMUS

EU:n Elinikäisen oppimisen ohjelmaan sisältyvän Erasmus-ohjelman kautta korkeakouluopiskelijat voivat edellä mainitun opiskelijavaihdon lisäksi lähteä ulkomaille suorittamaan myös pelkkää opintoihin liittyvää työharjoittelua.

Erasmus-ohjelmassa harjoittelupaikaksi soveltuvat yritykset, yksityiset ja julkiset organisaatiot. Korkeakoulu voi avustaa harjoittelupaikan löytämisessä, mutta opiskelija voi hankkia sen myös itse. Harjoittelujakso luetaan hyväksi opiskelijan suorittamaan tutkintoon. Yhden vaihtojakson pituus on 3–12 kuukautta. Vaihtoon lähtevät opiskelijat ja harjoittelijat voivat saada Erasmus-apurahan, joka kattaa osan vaihdon aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista.

Jos olet kiinnostunut Erasmus-harjoittelijavaihdesta, sinun tulee ottaa yhteyttä oman korkeakoulusi kansainvälisten asioiden toimistoon tai kansainvälisten asioiden yhdyshenkilöön laitoksellasi tai osastollasi.

MUITA VAIHTOEHTOJA

Korkeakouluilla on myös omia opiskelijavaihto-ohjelmia. Opintojen kesto, mahdollisen apurahan suuruus sekä vaihtoon osallistumisen edellytykset vaihtelevat ohjelmittain. Myös laitoksilla, osastoilla ja tiedekunnilla saattaa olla omia sopimuksia opiskelijavaihdesta. Lisätietoja näistä saa korkeakoulujen kansainvälisten asiain yksiköistä ja koordinaattoreilta. Lisäksi eräät opiskelijajärjestöt järjestävät kansainvälisiä harjoitteluohjelmia.

HARJOITTELU KANSAINVÄLISISSÄ ORGANISAATIOISSA

Harjoittelu kansainvälisissä organisaatioissa on tarkoitettu korkeakouluopintojensa loppuvaiheessa oleville opiskelijoille tai tutkintonsa jo suorittaneille. Kansainväliset järjestöt valitsevat itse harjoittelijansa, joten hakukriteerit vaihtelevat eri harjoitteluohjelmissa. Useilla kansainvälisillä organisaatioilla on omia harjoitteluohjelmia, joihin on omat hakuajat ja -menettelyt. Tällaisia organisaatioita ovat esimerkiksi Euroopan komissio ja YK.

CIMOn kautta voi hakea apurahaa itse hankittuun palkattomaan, opintoihin liittyvään harjoitteluun EU:n ja YK:n alaisissa organisaatioissa. Harjoitteluapuraha voidaan myöntää henkilöille, jotka ovat korkeakouluopintojensa loppuvaiheessa tai joiden valmistumisesta on harjoittelun alkaessa korkeintaan kaksi vuotta. Apurahan voi saada 2–6 kuukauden harjoitteluun kerran. Myös lupien hankintaan voi tietyissä tapauksissa saada apua CIMOsta, mikäli harjoittelupaikka on jossakin EU- tai Eta-alueen ulkopuolella olevassa maassa.

CIMOn harjoitteluohjelmista saa tietoa osoitteesta www.cimo.fi => CIMOn ohjelmat => kansainvälinen harjoittelu.

KANSAINVÄLISTY KOTIMAASSA

Ulkomailla opiskelu ei ole ainoa vaihtoehto kansainvälisen koulutuksen saantiin, sillä kansainväliseen koulutukseen voi osallistua myös kotimaassa esimerkiksi vieraskielisten koulutusohjelmien kautta. Ammattikorkeakouluissa on tarjolla runsaasti vieraskielistä tutkintoon johtavaa koulutusta eri koulutusaloilla. Yliopistoissa voi suorittaa monissa aineissa opintoja vieraalla kielellä ja yliopistoissa erityisesti maisteritason ohjelmia voi suorittaa kokonaan vieraalla kielellä.

Lisätietoja ammattikorkeakoulujen vieraskielisestä koulutuksesta saat sivulta www.admissions.fi ja yliopistoiden vieraskielisestä opintotarjonnasta suoraan yliopistoista.

Kansainvälisyyden kohtaavat myös omassa korkeakoulussasi. Siellä opiskelee ulkomaisia vaihto-opiskelijoita, jotka suorittavat opintojaan yhdessä suomalaisten opiskelijoiden kanssa ja tekevät tutuksi omaa opiskelukulttuuriaan. Voit kohdata opintojesi aikana myös ulkomaisia opettajia ja tutkijoita, jotka pitävät luentoja tai osallistuvat pitempäänkin laitosten opetukseen ja tutkimustyöhön.

TIETO- JA NEUVONTAPALVELUT ULKOMAILLA OPISKELUSTA KIINNOSTUNEILLE

Ulkomailla opiskelua edeltävä tiedonkeruu on tarkoituksenmukaisinta aloittaa lähimmästä tietopisteestä: omasta oppilaitoksesta, kirjastosta, työvoimatoimiston tietopalvelusta ja Eurooppa-tiedotuksen aluepalvelusta.

Työvoimatoimistot

Koulutus- ja ammattineuvontaa annetaan kaikissa työvoimatoimistojen yli 200 palvelupisteessä. Tietopalveluissa on perustiedot hakeutumisesta ulkomaille opiskelemaan ja maakohtaisia tietoja suosituimmista kohdemaista. Tietopalvelut myös ohjaavat asiakkaita lisätietojen hankinnassa.

Perustietoa ulkomailla opiskelusta saa kaikista työvoimatoimistoista, mutta 21 suuressa työvoimatoimistossa on parhaimmat mahdollisuudet palvella ulkomailla opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Näitä suuria työvoimatoimistoja ovat Espoo (Tapiola), Helsinki (Kamppi ja Kluuvi), Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Kajaani, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Mikkeli, Oulu, Pori, Rovaniemi, Seinäjoki, Tampere, Turku, Vaasa ja Vantaa (Tikkurila). www.mol.fi

CIMO

Perusteellisempaa tietoa saa CIMOn sekä eräiden muiden organisaatioiden tieto- ja neuvontapalveluista.

Kansainvälisen henkilövaihdon keskukselta CIMOsta saa tietoa mm. opiskelusta ja harjoittelusta ulkomailla. CIMOn tietopalvelun kokoelmissa on yleisiä hakuteoksia ja maakohtaista aineistoa opiskelusta eri maissa. Tarjolla on tietoa myös apurahoista, EU:n koulutusohjelmista, opintososiaalisista asioista ja kansainvälisestä harjoittelusta. Lisäksi asiakkaiden käytössä on internetyhteydet.

Tietopalvelu: Säästöpankinranta 2 A, 00530 Helsinki
avoinna ma–ke kello 13–16

Neuvontapuhelin: 020 690 501 (ma-to klo 13-16)

sähköposti: cimoinfo@timo.fi

www.cimo.fi. Sivuilta löytyy tietoa mm. CIMOn ohjelmista ja palveluista.

www.maailmalle.net

CIMOn Maailmalle.net -palvelusta löydät tietoa opiskelusta tai harjoittelusta ulkomailla tai muista kansainvälistymismahdollisuuksista. Maailmalle.net -palvelusta löytyvät myös Perustieto-sarjan oppaat pdf-muodossa (tietopaketti opiskelusta, työharjoittelusta ja työskentelystä tietyssä maassa, sarjassa on 20 osaa).

Britannia

Britanniassa opiskelusta kiinnostuneita neuvoo British Councilin opintoneuvonta. Tiedon etsintä kannattaa aloittaa Suomen toimiston internet -sivuilta.

British Council

Urho Kekkosen katu 2 C 00100 HELSINKI

www.britishcouncil.fi

Lisäksi voit soittaa tai lähettää sähköpostia, puh. (09) 7743 330
klo 9-16, faksi (09) 7018 725

sähköposti: [education\(at\)britishcouncil.fi](mailto:education(at)britishcouncil.fi)

Yhdysvallat ja Kanada

Fulbright Center tiedottaa ja neuvoo opiskelumahdollisuuksista USA:ssa ja Kanadassa, myöntää apurahoja opiskeluun ja tutkimukseen Yhdysvalloissa sekä järjestää kieli- ja tasotestejä (esim. TOEFL ja GRE).

Kaisaniemenkatu 3 B, 5. krs, 00100 Helsinki (avoinna ma–ke ja pe klo 9–15, to klo 9–17; kesäaukioloajat (1.6.–31.8.),
puh. (09) 5494 7400

sähköposti: [office\(at\)fulbright.fi](mailto:office(at)fulbright.fi)

www.fulbright.fi

Italia

Italian kulttuuri-instituutti neuvoo Italiaan opiskelemaan haluavia. Osoite: Vuorimiehenkatu 11 B, 00140 Helsinki (huom.: käynnistä sovittava mieluiten etukäteen puhelimitse tai sähköpostitse!)

puh. (09) 6811 3312

sähköposti: [segreteria.iichelsinki\(at\)esteri.it](mailto:segreteria.iichelsinki(at)esteri.it)

www.iichelsinki.esteri.it

Ranska

Ranskan kulttuurikeskuksessa toimiva Campusfrance-opintopalvelu neuvoo opiskeluun Ranskassa liittyvissä asioissa.

CampusFrance opintopalvelu: Kaapelitehdas, Tallberginkatu 1 C 135, 00180 Helsinki (kirjasto on avoinna ma–pe klo 12–19, pe 12-17 ja la 10–16)

puh. (09) 2510 210 / kirjasto-tietopalvelu

sähköposti: [accueil.ccf\(at\)france.fi](mailto:accueil.ccf(at)france.fi)

www.france.fi/ccf

Saksa

Saksan liittotasavallan suurlähetystön kulttuuriyksikkö neuvoo Saksassa opiskeluun ja DAAD-stipendeihin liittyvissä kysymyksissä. Soita, lähetä sähköpostia tai sovi tapaaminen.

Lähetystön osoite: Krogiuksentie 4, 00340 Helsinki,

puh. (09) 458 580 tai (09) 458 58 602

sähköposti: [info\(at\)deutschland.fi](mailto:info(at)deutschland.fi)

www.helsinki.diplo.de

Viro

www.finland.ee/fi/ => Tietoa Virosta => Pysyvämmiin Viroon

=> Opiskelu Virossa

Venäjä

www.finland.org.ru/fi/ => Tietoa Venäjältä => Opiskelu Venäjällä

Pohjoismaat

Pohjoismaiden opetusviranomaisilta voi tilata tietoa opiskelumahdollisuuksista (esimerkiksi tietoa valintaperusteista ja hakuaajoista).

Norja

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119, N-0032, Oslo, Norge
puh. + 47 2224 9090, faksi + 47 2224 9540
odin.dep.no/ufd

Islanti

Utbildnings-, forsknings- och kulturministeriet
Solvhólsgata 4, IS-150 Reykjavik, Island
puh. + 354 545 9500, faksi + 354 562 3068
sähköposti: [postur\(at\)mrn.stjr.is](mailto:postur(at)mrn.stjr.is)
www.mrn.stjr.is

Ruotsi

Skolverket
Alströmergatan 12, S-106 20 Stockholm, Sverige
puh. + 46 8 5273 3200 faksi + 46 8 244 420
sähköposti: [skolverket\(at\)skolverket.se](mailto:skolverket(at)skolverket.se)
www.skolverket.se

Tanska

Uddannelsesstyrelsen
Frederiksholms Kanal 26, DK-1220 København K, Danmark
puh. +33 92 5300, faksi +33 92 5302
sähköposti: [usvej.post\(at\)uvm.dk](mailto:usvej.post(at)uvm.dk)
www.uvm.dk

Hyödyllisiä linkkejä:

Lisätietoja ulkomailla opiskelusta saa Internetistä ja erilaisista oppaista. Kaikki edellä mainitut tieto- ja neuvontapalvelut auttavat tiedon hankinnassa ja niiden kokoelmissa on monia hyödyllisiä tiedon lähteitä. Alla joitakin www-osoitteita, joita selaamalla saat runsaasti lisätietoa opiskelumahdollisuuksista ulkomailla.

EURODESK:in *www*-palvelussa on tietoa EU:n koulutus- ja nuoriso-ohjelmien kautta avautuvista mahdollisuuksista. Lisäksi sieltä löytyy tietoa koulutus- ja nuorisoalan organisaatioista sekä kansainvälisyyteen liittyvistä julkaisuista. Hakusanoitettu tietokanta mahdollistaa tiedonhaun omista lähtökohdista.
www.eurodesk.org

PLOTEUS on eurooppalainen oppimismahdollisuuksien portaalii. Se tarjoaa tietoa koulutusmahdollisuuksista kaikilla koulutusasteilla ETA- ja EU-maissa. Ploteusta ylläpitää Euroguidance-verkosto, jonka yhteyspiste Suomessa on CIMO.
europa.eu.int/ploteus

EURYDICE:n *www*-palvelusta saa hyödyllistä tietoa eurooppalaisista koulutusjärjestelmistä sekä niihin liittyviä linkkivihjeitä.
www.oph.fi => Kansainvälistyvä koulutus => Eurydice
www.eurydice.org

CEDEFOP-European Centre for the Development of Vocational Training:
www.cedefop.eu.int/ ja
www.trainingvillage.gr
www.oph.fi => Kansainvälistyvä koulutus => CEDEFOP

CIMOn *Maailmalle.net*-verkkopalvelu sisältää kansainvälistymismahdollisuuksia koskevaa tietoa ja linkkejä,
www.maailmalle.net

CIMOn ja työvoimatoimiston Perustieto-sarjassa julkaistuissa oppaissa annetaan maakohtaiset perustiedot opiskelusta, hakumenettelystä ja pääsyvaatimuksista sekä opiskelun kustannuksista, rahoituksesta ja opintososiaalisista asioista. Lisäksi oppaissa neuvotaan, mistä lukija voi hankkia tarkempaa tietoa. Oppaat ovat pdf-muodossa *CIMOn* *Maailmalle.net* -palvelussa,
www.maailmalle.net => Lisätietoja => Maaoppaat).

CIMOn ulkomailla opiskelun maa- ja opintoalakohtainen linkkilista: home.cimo.fi/linkit/

Tutkintojen tunnustaminen

Opetushallituksen ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamiseen liittyvät sivut:
www.oph.fi => Tutkinnot ja opiskelu => Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu

Education USA

educationusa.state.gov

Braintrack University Index

www.braintrack.com

Opiskelu Saksassa

Deutscher Akademischer Austauschdienst
www.daad.de

Korkeakoulutus Pohjoismaissa

www.nordenedu.net

World of Study

www.worldofstudy.co.uk

Sokrates - Euroopan unionin koulutusohjelma

www.cimo.fi
europa.eu.int/comm/education/socrates.html

Nordplus

www.cimo.fi

ISEP - International Student Exchange Program

www.isep.org

Apurahat ja opintotuki

www.kela.fi
www.syl.helsinki.fi

Nordlist

on hakupalvelu verkossa, jossa voi hakusanan avulla etsiä korkeampaan koulutukseen liittyviä käsitteitä.
www.nordlist.net

Kelan opintukikeskus

www.kela.fi

MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS

Maahanmuuttajien koulutuksen tavoitteena on antaa Suomeen muuttaville valmiuksia toimia tasavertaisina jäseninä suomalaisessa yhteiskunnassa. Maahanmuuttajille pyritään antamaan yhtä hyvät mahdollisuudet koulutukseen kuin muille suomalaisille. Suomessa vakinaisesti asuvalla oppivelvollisuuskäisellä (7–17-vuotiaalla) maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin. Aikuisten maahanmuuttajien työelämässä tarvitsema koulutus sekä jo hankitun ammattitaidon säilyminen pyritään turvaamaan.

Tavoitteena on, että ulkomailla suoritetut tutkinnot, opinnot ja työkokemus ovat pohjana koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle Suomessa. Kaikenikäisille maahanmuuttajille järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta. Samalla heitä tuetaan oman äidinkielen ja kulttuuri-identiteettinsä säilyttämisessä.

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan pakolaisia, paluumuuttajia ja muita ulkomaalaisia sekä eräissä yhteyksissä myös turvapaikanhakijoita.

Yhdenvertaisuuslaki

Suomessa on voimassa yhdenvertaisuuslaki (L 21/2004). Sen tarkoituksena on turvata ja edistää yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa. Laissa kielletään ikään, etniseen ja kansalliseen alkuperään, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen sekä sukupuoliseen suuntautumiseen perustuva syrjintä. Lakia sovelletaan työelämän lisäksi myös koulutukseen.

SUOMEN JA RUOTSIN KIELEN KURSSIT

Monet oppilaitokset järjestävät ulkomaalaisille suomen ja ruotsin kielen kurssveja. Suomea ja ruotsia voi opiskella ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, aikuislukioissa, yliopistojen ja korkeakoulujen kielikeskuksissa ja kesäyliopistoissa. Kurssveja on monentasoisia ja -pituisia. Myös kurssimaksut vaihtelevat.

KIELITAIIDON TESTAUS

Yleiset kielitutkinnot

Yleiset kielitutkinnot mittaavat kommunikatiivista yleiskielitaitoa. Tutkintoja voi suorittaa perus-, keski- ja ylimmällä tasolla. Tutkinnossa on seuraavat osat: puheen ja tekstin ymmärtäminen, puhuminen, kirjoittaminen, rakenteet ja sanasto. Tutkintotodistusta voi käyttää esimerkiksi työ- tai opiskelupaikan hakemiseen. Sitä voi käyttää myös osoittamaan suomen tai ruotsin taitoa, jota Suomen kansalaisuuden saamiseksi vaaditaan.

Yleisen kielitutkinnon voi suorittaa englannin, espanjan, italian, ranskan, ruotsin, saamen, suomen ja venäjän kielissä. Suomen kielen testi järjestetään neljä kertaa vuodessa, muiden kielten testit kaksi kertaa vuodessa.

Kielitaidon testaus kansalaisuushakemusta varten

Kansalaisuuslain (359/2003) mukaan Suomen kansalaisuutta hakevan ulkomaalaisen täytyy esittää virallinen todistus tyydyttävästä suomen tai ruotsin kielen kirjallisesta ja suullisesta taidosta. Jotta voi saada todistuksen suomen tai ruotsin kielen taidosta, täytyy suorittaa hyväksytysti keskitason yleinen kielitutkinto yleistaitotasolla kolme tai valtionhallinnon kielitutkinto tyydyttävällä suullisella ja kirjallisella taidolla.

Valtionhallinnon kielitutkinnot testaavat kuitenkin julkishallinnon työtehtävissä tarvittavaa kielitaitoa, joten niissä on hallittava tämän erikoisalan kieltä. Siksi maahanmuuttajille suositellaan yleisiin kielitutkintoihin osallistumista, koska niissä testataan yleiskielen hallintaa. Sekä yleiset kielitutkinnot että valtionhallinnon kielitutkinnot ovat maksullisia.

Kielikokeet ammatillisiin oppilaitoksiin

Ammatilliseen peruskoulutukseen haun yhteydessä koulutuksen järjestäjä voi järjestää kielikokeen niille hakijoille, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli. Kielikoe voi olla kirjallinen testi ja/tai haastattelu.

ESI- JA PERUSOPETUS

Kunnilla on velvollisuus järjestää esiopetusta kaikille esiopetukseen oikeutetuille lapsille. Kunta päättää esiopetuksen järjestämispaikasta, joita voivat olla koulu, päiväkotiki tai perhepäivähoitopaikka. Esiopetusikäisten maahanmuuttajien opetus on mahdollista järjestää muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä.

Perusopetuksen oppimäärä on laajuudeltaan yhdeksänvuotinen. Suomessa vakinaisesti asuvat lapset, myös ulkomaan kansalaiset, ovat oppivelvollisia. Yleensä ulkomailta tuleva lapsi sijoitetaan ikäänsä sekä tietojansa ja taitojansa vastaavalle perusopetuksen luokalle. Hänen on mahdollista saada suomen/ruotsin opetusta erityisen maahanmuuttajille tarkoitettuna oppimäärän mukaan. Koulut järjestävät mahdollisuuksiensa mukaan maahanmuuttajaoppilaille tukiovetusta eri oppiaineissa. Tukiovetusta voidaan antaa eri oppiaineissa myös oppilaan äidinkiellellä. Kunnat voivat järjestää maahanmuuttajalapsille myös oman äidinkielen opetusta.

Perusopetuksessa oppilaille annetaan yleissivistävä pohjakoulutus. Perusopetuksen jälkeen he voivat hakeutua jatkokoulutukseen: lukio- tai ammatilliseen koulutukseen tai suoraan työelämään.

Perusopetuksen valmistava opetus

Oppivelvollisuusikäisille ja esiopetusikäisille maahanmuuttajalapsille voidaan antaa perusopetuksen valmistavaa opetusta. Sen tavoitteena on tukea oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavat valmiudet perusopetuksen siirtymistä varten.

Valmistavassa opetuksessa oppilaille annetaan opetusta perusopetuksen oppiaineissa oppilaan opinto-ohjelmassa tarkemmin määritellyllä tavalla.

Opetuksessa otetaan huomioon, että oppilaat ovat iältään, oppimisvalmiuksiltaan ja oppimistaustaltaan erilaisia.

Perusopetuksen lisäopetus

Kunta voi järjestää lisäopetusta perusopetuksen suorittaneille nuorille. Lisäopetus kestää yleensä vuoden, ja sen aikana nuori voi vahvistaa valmiuksiaan jatkaa ammatillisissa opinnoissa tai lukiossa.

LUKIOKOULUTUS

Lukioon voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on saanut perusopetuksen päättötodistuksen tai sitä vastaavat tiedot. Lukion voi suorittaa 2–4 vuodessa. Lukio tähtää ylioppilastutkintoon.

Maahanmuuttajat pyrkivät päivälukioihin yhteishaun kautta. Mikäli hakijalla ei ole suomalaista pohjakoulutusta, kannattaa

hän ennen hakemista ottaa yhteyttä siihen lukioon, johon aikoo hakea. Lukio-opetus tähtää ylioppilastutkintoon. Maahanmuuttajaopiskelija voi suorittaa ylioppilastutkinnossa suomen- tai ruotsinkielisille tarkoitettuna äidinkielen kokeen sijasta suomi tai ruotsi toisena kielenä -kokeen.

SUOMI TAI RUOTSI TOISENA KIELENÄ

Suomen tai ruotsin kielen opetuksen ja maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. Ensisijaisena opetuskielenä on suomi tai ruotsi, ja opiskelijan oman äidinkielen taitoa pyritään kaikin tavoin kehittämään ja tukemaan.

Maahanmuuttajataustaiselle oppilalle opetetaan perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa suomea tai ruotsia toisena kielenä, mikäli hänen suomen tai ruotsin kielen taitonsa ei ole äidinkiellellään suomen/ruotsinkielisen tasoinen.

Opetussuunnitelman perusteissa suomi tai ruotsi toisena kielenä ei ole itsenäinen oppiaine, vaan se on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimääristä. Jos koulussa ei erillistä suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta järjestetä, oppilas osallistuu äidinkielen ja kirjallisuuden tunneille ja opetusta eriytetään maahanmuuttajaoppilaan tarpeiden mukaisesti. Toisen kielen opetus voidaan järjestää osana koulun opetusta, koulun tukiovetusresurssin turvin tai erillisen valtioneuvoston avulla. Suomen tai ruotsin kielen opetus ei kuitenkaan rajoitu vain kielitunneille, vaan kaikki koulussa annettava opetus tukee sitä.

MITÄ PERUSOPETUKSEN JÄLKEEN?

Perusopetuksen jälkeen nuoret maahanmuuttajat voivat valmistautua jatko-opintoihin joko perusopetuksen lisäluokilla tai muissa valmentavissa ryhmissä. Perusopetuksen jälkeen on mahdollista jatkaa opiskelua lukiossa, kansanopistossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Maahanmuuttajat voivat osallistua myös erilaisiin yleissivistäviin opintoihin aikuisoppilaitoksissa. Lisäksi maahanmuuttajille järjestetään ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta.

AMMATILLISEEN PERUSKOULUTUKSEEN VALMISTAVA KOULUTUS

Ennen ammatillista peruskoulutusta maahanmuuttaja voi osallistua valmistavaan koulutukseen. Valmistava koulutuksen laajuus on 20–40 opintoviikkoa, ja se kestää puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Koulutus valmistaa yleisesti kaikkeen ammatilliseen peruskoulutukseen, mutta sitä voidaan suunnata ala-kohtaisesti.

Valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan kielitaitoa ja muita ammatillisissa opinnoissa tarvittavia valmiuksia ja elämänhallintaa. Valmistavassa koulutuksessa opiskellaan suomen tai ruotsin kieltä sekä matemaattisia ja yhteiskunnallisia aineita. Samalla tutustutaan eri ammatteihin ja ammatilliseen opiskeluun. Opiskelijoille tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Valmistava koulutus on yhteishaun ulkopuolella, eli oppilaitokseen haetaan suoraan. Opiskelijat voivat saada normaalia opintotukea ja koulumatkatukea. Jos valmistava koulutus sisältyy opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan, hän voi saada opintotuen sijaan kotoutumistukea. Valmistavan koulutuksen suorittamisesta saa lisäpisteitä. Koulutus on tarkoitettu henkilöille, joiden suomen/ruotsin kielen taso vastaa kielitaidon tasojen kuvausasteikon tasoja A2.2.

AMMATILLINEN PERUSKOULUTUS

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle laaja ammattisivistys ja työelämässä tarvittava ammatillinen pätevyys. Maahanmuuttajat voivat suorittaa ammatillisen perustutkinnon. Tutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa, ja sen suorittaminen kestää 3 vuotta.

Koulutusta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, kansanopistoissa ja oppisopimuskoulutuksena.

Ammatilliseen peruskoulutukseen voi hakea, kun on suorittanut peruskoulun tai sitä vastaavan koulutuksen. Ammatilliseen koulutukseen haetaan yhteishaussa. Jos hakijalla ei ole suomalaisen koulun päättötodistusta, hänet voidaan valita joustavassa valinnassa. Hakijoille ei ole ikärajaa, eikä ulkomaan kansalaisuus ole este valinnalle. Koulutuksen järjestäjä voi arvioida hakijan kielitaitoa kielikokeella tai haastattelulla. Samalla selvitetään opiskelijan mahdollisuuksia selviytyä opinnoista.

Maahanmuuttajien opetus voidaan järjestää joustavasti. He voivat opiskella suomen tai ruotsin kieltä toisena kielenä, ja opinnot korvaavat äidinkielen opinnot. Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat voivat saada tukiopetusta ja opetusta omassa äidinkielessään.

Lisätietoja ammatillisesta peruskoulutuksesta saat tämän oppaan luvusta Ammatillinen peruskoulutus.

Oppisopimuskoulutus

Ammatillista koulutusta voi saada myös oppisopimuskoulutuksena. Maahanmuuttajalle voidaan järjestää ennen oppisopimuksen solmimista valmistavaa koulutusta tai muita kielitaitoa parantavia tukiopintoja. Lue tarkemmin oppisopimuskoulutuksesta, s. 47.

MITÄ LUKION TAI AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JÄLKEEN?

Lukion ja ammatillisen koulutuksen jälkeen voi hakea ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Lisätietoja näistä koulutuksista saa seuraavista julkaisuista: *Korkeakouluopinnot – Högskolestudier 2007–2009*, *Ammattikorkeakoulujen valintaopas – Yrkeshögskolornas urval*, *Ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutus – Yrkeshögskolornas vuxenutbildning* ja *Yliopistojen valintaopas – Universitetens urval*.

VIERASKIELINEN OPETUS

Kokonaan englanninkielisiä oppilaitoksia (perusopetus ja lukiokoulutus) ovat The International School of Helsinki ja The English School Helsingissä, The International School of Vantaa Vantaalla, Espoo International lower secondary School ja Espoo International upper secondary School Espoossa, Turku International School Turussa, Oulu International School Oulussa ja The Voionmaa English School Jyväskylässä sekä International School Cygnaeus Porissa (luokat 1–6).

Helsingissä on lisäksi Helsingin ranskalais-suomalainen koulu, Helsingin saksalais-suomalainen koulu, Suomalais-venäläinen koulu ja Englantilainen koulu. Venäjänkielistä opetusta tarjoaa myös Itä-Suomen suomalais-venäläinen koulu Imatralla, Joensuu ja Lappeenrannassa.

Kansainvälisen ylioppilastutkinnon (International Baccalaureate, IB) voi suorittaa 14 lukiossa eri puolilla maata. Tutkinto on englanninkielinen. Monissa muissa oppilaitoksissa on opetusryhmiä, joiden opetus annetaan kokonaan tai osittain vieraalla kielellä.

Joissakin oppilaitoksissa koko ammatillisen tutkinnon voi suorittaa vieraalla kielellä.

AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS

Aikuisenakin voi parantaa ammatillista osaamista. Maahanmuuttajat voivat hakea ammatilliseen aikuiskoulutukseen, he voivat osallistua näyttötutkintoihin ja suorittaa ammatillisen tutkinnon. Heille järjestetään myös omia ammatillisia kursseja. Kurssit ovat yleensä työvoimakoulutusta, johon haetaan työvoimatoimistojen kautta.

Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa voi suorittaa kolmentasoisia tutkintoja: ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja näyttötutkintoina.

Aikuiset voivat suorittaa nämä tutkinnot näyttötutkintoina riippumatta ammattitaidon hankkimistavasta. Ammatillisen

perustutkinnon voi aikuinen suorittaa myös oppilaitoksessa kolme vuotta opiskellen.

Oppilaitokset järjestävät valmistavaa koulutusta näyttötutkin-
tojen tai niiden osien suorittamiseen. Näyttötutkinnot suorite-
taan tämän koulutuksen yhteydessä. Näyttötutkinnossa opiske-
lija osoittaa ammatillisen osaamisensa. Valmistavaa koulutusta
järjestetään omaehtoisena tai työvoimapolitiittisena koulutukse-
na, oppisopimuksella tai henkilöstökoulutuksena. Henkilös-
tökoulutus on työnantajan järjestämää koulutusta. Tutkinnon
suorittaja saa tutkintotodistuksen, kun hän on suorittanut hy-
väksytysti tutkinnon osat.

Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija laativat yhdessä henkilökoh-
taisen opiskeluohjelman, johon sisältyvät näyttösuunnitelma ja
oppimissuunnitelma. Henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa
otetaan huomioon myös opiskelijan ohjaus- ja tukitarpeet sekä
hänen aikaisempi osaamisensa. Esimerkiksi opiskelijan suomen/
ruotsin kielen taito sekä suomalaisen työelämän ja yhteis-
kunnan tuntemus selvitetään

AIKUISTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISKOULUTUS

Pysyvästi Suomeen tulleita maahanmuuttajia kannustetaan
kotoutumaan uuteen kotimaahansa. Kotoutumisen tavoitteena
on, että henkilöllä on sellaiset tiedot ja taidot, että pystyy
hankkimaan toimeentulonsa ja osallistumaan yhteiskunnan
toimintaan tasavertaisena suomalaisten kanssa.

Kotoutumisesta vastaavat sisäasianministeriö yhteistyössä mm.
työ- ja elinkeinoministeriön ja opetusministeriön kanssa sekä
kunnat. Kotoutumissuunnitelma tehdään työikäisille maahan-
muuttajille (17–65-vuotiaat) työvoimatoimistossa enintään
kolmeksi vuodeksi tai poikkeustapauksissa viideksi vuodeksi
sen jälkeen, kun maistraatissa on merkitty kotikunta Suomessa,
ja Kela on tehnyt päätöksen siitä, että maahanmuutaja kuuluu
Suomen sosiaaliturvan piiriin. Suunnitelma sisältää muuttajan
tarpeen mukaan kielikoulutusta, työharjoittelua, yleissivistävää
- tai ammatillista koulutusta ja tarvittaessa ammattitaitojen
täydentämistä. Suunnitelman toteuttamisen aikana muuttajan
toimeentulo turvataan kotoutumistuella.

Aikuisille maahanmuuttajille, jotka kuuluvat kotoutumislain
piiriin, järjestetään kotoutumiskoulutusta. Koulutus kestää kes-
kimäärin 40 viikkoa eli yhden lukuvuoden. Koulutus koostuu
yleensä useasta kurssista. Suurin osa kotoutumiskoulutuksesta
on työvoimakoulutusta.

Kotoutumiskoulutukseen kuuluu suomen tai ruotsin kielen
opetusta, yhteiskuntatietoja, arkielämän taitoja, kulttuurintun-
temusta sekä ammatinvalintaan ja työelämään liittyvää ohjaus-

ta. Koulutukseen kuuluu usein myös työharjoittelu työpaikalla.
Opiskelijoiden opiskelunvalmiuksia kehitetään ja koulutuksen
aikana tehdään henkilökohtainen opiskeluohjelma ja työllisty-
missuunnitelma. Lisäksi on mahdollista saada kielen tukiope-
tusta ja tulkkipalveluja.

Kotouttamisen piirissä olevalle maahanmuuttajalle voidaan
maksaa kotoutumistukea ja koulutuksen aikaista ylläpitokor-
vausta tietyin edellytyksin myös hänen osallistuessaan muuhun
kuin työvoimakoulutukseen, jos työvoimatoimisto katsoo että
tällainen koulutus edistää hänen kotoutumistaan ja työllisty-
mistään. Päätöksen koulutuksen sisällyttämisestä kotoutumis-
suunnitelmaan (ns. rinnasteinen koulutus) tekee paikallinen
työvoimatoimisto ennen koulutuksen aloittamista.

Lisätietoja kotoutumiskoulutuksesta saa työvoimatoimistoista,
www.mol.fi.

TYÖVOIMAKOULUTUS

Työvoimakoulutus on työikäisen väestön koulutusta, jonka ta-
voitteena on parantaa työikäisten mahdollisuuksia pysyä työ-
markkinoilla tai päästä sinne takaisin. Työvoimakoulutus on
suunniteltu pääasiassa työttömille työnhakijoille ja 20 vuotta
täyttäneille henkilöille, jotka ovat vaarassa jäädä työttömäksi.

Katso tarkemmin työvoimakoulutuksesta sivulta 477 ja
www.mol.fi.

MUU KOULUTUS

Suomessa on paljon oppilaitoksia, joissa voi opiskella tutkintoon
johtavassa koulutuksessa tai harrastuksena. Näissä oppilaitok-
sissa opetusta järjestetään päivisin ja iltaisin. Nämä koulutukset
ovat kaikille avoimia, ja tavallisesti ne ovat melko edullisia.

Esimerkiksi kansalais- ja työväenopistot tarjoavat lähes joka
kunnassa mahdollisuuden opiskella kieliä, musiikkia, käsitöitä,
liikuntaa ym. Kansanopistoissa ja opintokeskuksissa voi mm.
täydentää perusopintoja ja osallistua erilaisille valmentaville
kurseille. Kesäyliopistoissa voi suorittaa akateemisia ja muita-
kin opintoja. Kesäyliopistoilla on opetusta useilla paikkakun-
nilla. Useimmissa aikuisoppilaitoksissa on myös erityisesti maa-
hanmuuttajille suunniteltuja kursseja.

ULKOMAISTEN OPINTOJEN JA TUTKINTOJEN TUNNUSTAMINEN

Tutkintojen tunnustamisella tarkoitetaan päätöstä siitä, millai-
sen kelpoisuuden ulkomainen tutkinto tai ulkomaiset opinnot
antavat työmarkkinoille tai jatko-opintoihin Suomessa. Eri ti-
lanteissa päätös tehdään eri paikoissa:

Opetushallitus päättää ulkomaisen tutkinnon antamasta virkakelpoisuudesta. Päätös tarvitaan, jos hakee valtion tai kunnan virkaan tai tehtävään.

Opetushallitus antaa myös asiantuntijalausuntoja ulkomaisista ammatillisista tutkinnoista. Lausunto ei anna kelpoisuutta valtion ja kunnan virkaan tai tehtävään. Siitä voi olla apua, jos hakee töitä tai oikeutta jatkaa opintoja Suomessa. Lausunnon kuvataan koulutuksen sisältöä ja tasoa sekä sitä, millaisiin tehtäviin koulutus on antanut pätevyysden.

Korkeakoulut ja oppilaitokset päättävät opinto-oikeuden myöntämisestä ja ulkomaisten opintojen sisällyttämisestä suomalaisen tutkintoon. Jos ulkomailla opiskellut haluaa jatkaa opintoja Suomessa, hänen täytyy ottaa suoraan yhteyttä alan koulutusta antavaan oppilaitokseen. Ulkomailla ammattiin valmistunut voi myös osoittaa ammattitaitonsa suorittamalla näyttötutkinnon.

Alakohtaiset viranomaiset päättävät ammatinharjoittamisoikeuden myöntämisestä. Ammatinharjoittamisoikeuden tarvitsevat esimerkiksi terveydenhuollon ja merenkulun ammateissa työskentelevät. Näillä aloilla myös yksityisellä sektorilla työskentelevillä on oltava ammatinharjoittamisoikeus.

Yksityisen sektorin työnantaja arvioi ulkomaisen tutkinnon antamaa pätevyyttä ja päättää työhönotosta.

ULKOMAALAISEN OPISKELIJAN OLESKELULUPA

Ulkomaalainen voi opiskella suomalaisessa oppilaitoksessa. Jos opinnot kestävät alle kolme kuukautta, opiskella voi viisumin tai viisumivapausajan puitteissa. Jos opinnot kestävät yli kolme kuukautta, ulkomaalainen opiskelija tarvitsee oleskeluluvan. Oleskelulupa myönnetään pääsääntöisesti opiskeluun peruskoulun jälkeisissä oppilaitoksissa, joissa opinnot johtavat tutkintoon tai ammattiin. Tällaisia ovat lähinnä korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset.

Viisumi tarvitaan, jos opiskelijan on osallistuttava pääsykokeisiin Suomessa ennen oppilaitokseen hyväksymistä ja hän on viisumivollisen maan kansalainen. Koska viisumi oikeuttaa vain lyhyeen oleskeluun, opiskelijan on pääsykokeen jälkeen yleensä palattava kotimaahansa hakemaan varsinaista oleskelulupaa. Ensimmäinen oleskelulupa voidaan myöntää myös Suomessa, jos ulkomaalainen opiskelija tullut hyväksytyksi ko. oppilaitokseen ja opinnot ovat jo alkaneet tai alkavat pian.

Euroopan unionin kansalaiset sekä heihin rinnastettavat Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa. Jos opiskelu kestää yli kolme kuukautta, heidän täytyy kuitenkin rekisteröidä oleskeluoikeutensa Suomessa. Oleskeluoikeus rekisteröidään poliisilaitoksella. Pohjoismaiden kansalaiset ei-

vät tarvitse viisumia eivätkä oleskelulupaa Suomessa opiskelua varten.

Opiskelun perusteella myönnetään B-lupa. Jos opinnot kestävät yli vuoden, oleskelulupa myönnetään yleensä vuodeksi kerrallaan. Opiskelija, jolla on tilapäinen oleskelulupa, ei voi saada pysyvää oleskelulupaa. Jos opiskelijan maassa olon peruste muuttuu ja hänelle myönnetään jatkuva oleskelulupa, hän voi saada pysyvän oleskeluluvan oleskeltuaan jatkuvalla oleskeluluvalla yhtäjaksoisesti neljä vuotta Suomessa.

Kun opiskelija hakee oleskelulupaa, hänen on osoitettava, että hänen toimeentulonsa on turvattu Suomessa lukuvuoden ajan. Kotikuntalain mukaan myös tilapäisillä oleskeluluville opiskelivat voivat saada kotikunnan, jos opinnot ja maassa oleskelu kestävät vähintään kaksi vuotta.

EU:n kansalaiset ja heihin rinnastettavat voivat olla opiskeluaikanaan töissä. Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelua varten, voi työskennellä rajoitetusti. Työnteko-oikeus koskee tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä taikka osa-aikaista työtä. Työtä voi tehdä keskimäärin 25 tuntia viikossa, kun oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta (=lukukausi) tai kokoaikaisesti aikana, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta (=kesä- ja joululomat).

Lisätietoja
Maahanmuuttovirasto
www.migri.fi

ULKOMAALAISEN OPINTOTUKI

Ulkomaalaiselle voidaan myöntää opintotukea Suomessa suoritettaviin opintoihin

- jos hän asuu Suomessa vakinaisesti ja
- Suomessa oleskelun peruste on muu kuin opiskelu, esimerkiksi työskentely, perhesiteet tai paluumuutto.
- Opiskelutarkoituksessa Suomeen tullut ulkomaalainen ei voi saada opintotukea Suomesta.

Suomessa vakinaisesti asuminen määritellään kotikuntalain (201/1994) perustella. Henkilön on oltava rekisteröity väestötietojärjestelmään Suomessa vakinaisesti asuvaksi. Suomessa oleskelun peruste arvioidaan ulkomaalaislain perusteella.

Pohjoismaiden kansalaiset

Opintotuki voidaan myöntää, kun Pohjoismaan kansalainen on rekisteröinyt oleskelunsa Suomessa siten kuin Pohjoismaiden välillä on väestön rekisteröinnistä sovittu ja kun hänen Suomessa oleskelunsa peruste on muu kuin opiskelu.

Jos henkilö on hyväksytty suomalaisen oppilaitokseen ennen rekisteröitymistä eikä hänellä ole muuta perustetta Suomessa oloon, opintotukea ei myönnetä. Pohjoismaan kansalaisen perheenjäsenelle voidaan myöntää opintotuki, kun oleskelu Suomessa on rekisteröity.

EU-maan, Sveitsin ja Liechtensteinin kansalaiset

Opintotuki voidaan myöntää, jos oleskeluoikeus Suomessa on rekisteröity ja maassa oleskelun peruste on muu kuin opiskelu.

Opintotuki voidaan myöntää,

- jos rekisteröinnin peruste on työskentely tai ammatin harjoittaminen Suomessa
- jos rekisteröinti perustuu siihen, että on riittävät varat ja tarvittaessa sairausvakuutus (eli asumisperuste on muu kuin opiskelu tai työskentely) tai
- jos hakijalla on oleskelulupa ja oleskelu Suomessa perustuu muuhun kuin opiskeluun.

EU-maan, Sveitsin tai Liechtensteinin kansalaisen perheenjäsenellä on oikeus opintotukeen, jos hänen oleskeluoikeutensa on rekisteröity perheenjäsenyyden perusteella tai hänellä on oleskelukortti.

Muiden maiden kansalaiset

Opintotuki voidaan myöntää, jos hakijalla on pysyvä tai jatkuva oleskelulupa tai EY-oleskelulupa. Oleskeluluvassa on oltava kirjaintunnus P (pysyvä oleskelulupa), A (jatkuva oleskelulupa - myönnetään määräaikaisena) tai P-EY (EY-oleskelulupa). Oleskeluluvan perusteena on oltava muu kuin opiskelu. Tilapäisellä oleskeluluvalla (B) oleskelevalla ei ole oikeutta opintotukeen.

Opintotuen hakeminen

Opintotukihakemus toimitetaan yleisiä hakuaikoja ja -ohjeita noudattaen oppilaitokselle tai Kelalle. Hakemukseen tulee liittää ulkomaalaisliite (lomake OT10), jos hakija ei ole aiemmin saanut opintotukea Suomessa.

VIRANOMAISET JA YHTEYSTAHOT

Opetushallitus

Maahanmuuttajien opetuksesta vastaavat Opetushallituksessa Maahanmuuttajakoulutuksen yhteistyöryhmän jäsenet: Kumpulantie 3, 00520 HELSINKI, puh. (09) 774 775, www.oph.fi, www.edu.fi/maahanmuuttajat.

Maahanmuuttajat saavat koulutukseen liittyvää ohjausta maahantuloa ja opiskelijavaihtoa hoitavilta viranomaisilta ja työvoimatoimistojen tietopalvelusta. Suurten kaupunkien työvoimatoimistoissa on kansainvälinen työvoimaneuvoja.

Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto neuvoo maahanmuuttajia oleskelulupa- ja kansalaisuusasioissa. www.migri.fi

Kela

Kela ja sen opintotukikeskus antavat tietoa opintotuesta. www.kela.fi

Työvoimatoimistot

www.mol.fi

Opetusministeriö

www.minedu.fi

Kesälukioseura

Kesälukioseura järjestää pakolaislapsille ja -nuorille oman äidinkielen ja kulttuurin kursseja kesäisin. Kurssit kestävät 7–10 päivää. Niistä peritään osallistumismaksu, johon sisältyy majoitus ja täysihoido.

Maahanmuuttajanuorille on oma 1–2 viikon mittainen kesälukio, jossa tutustutaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja tutustutaan uranvalinnan mahdollisuuksiin. Siihen kuuluu majoitus, täysihoido, retkiä ja vapaa-ajan ohjelmaa. Kesälukio on maksullinen. www.kesalukioseura.fi

Maahanmuuttajia ja ulkomaalaisia koskeviin kysymyksiin vastataan Maahanmuuttovirastossa:

Postiosoite: PL 18, 00581 Helsinki
Käyntiosoite: Panimokatu 2 A, Helsinki
Asiakaspalvelu: Lautatarhankatu 10, Helsinki
Sähköposti: maahanmuuttovirasto@migri.fi
(virallinen sähköposti kirjaamoon)
etunimi.sukunimi@migri.fi (virkamiesten sähköposti)
Puh. 071 873 0431, faksi 071 873 0730
www.migri.fi

Asiakaspalvelupiste: Lautatarhankatu 10, (Sörnäinen) 00580 Helsinki, ma–pe 9–15
Asiointikielet ovat suomi, ruotsi ja englanti

Maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten asioita hoitaa myös Vähemmistövaltuutettu

Vähemmistövaltuutettu on viranomainen, jonka perustehtävänä on edistää etnisten vähemmistöjen ja ulkomaalaisten asemaa, yhdenvertaisuutta ja oikeusturvaa sekä hyviä etnisiä suhteita Suomessa.

Vähemmistövaltuutetun toimisto
Asiakaspalvelu: puh. (09) 160 43 444 (arkisin 9–15)
PL 26, 00023 VALTIONEUVOSTO
Käyntiosoite: Vuorikatu 20 A, Helsinki
sähköposti: ofm@ofm.fi
www.ofm.fi

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO on opetusministeriön alainen kansainvälisten asioiden asiantuntija- ja palveluorganisaatio, joka edistää koulutuksen, työelämän, nuorisotoimen ja kulttuurisektorin kansainvälistymistä. CIMO palvelee kaikkia, jotka ovat kiinnostuneita opiskelusta, työharjoittelusta tai nuorisovaihdosta ulkomailla. CIMOn julkaisuista, internet-sivuilta ja tieto- ja neuvontapalveluista saa tietoa ja tukea kansainvälistymiseen liittyvissä asioissa.

CIMOn Discover Finland -verkkopalvelu www.studyinfinland.fi on suunnattu ulkomaalaisille, jotka suunnittelevat opiskelua tai työharjoittelua Suomessa.

CIMOn Maailmalle.net -verkkopalvelu www.maailmalle.net on tarkoitettu nuorille ja nuorenmielisille, joita kiinnostaa ulkomailla opiskelu tai työskentely. Internet-sivuilta löytyy tietoa erilaisten ihmisten mahdollisuuksista hankkia kansainvälistä kokemusta. Kansainvälistä kokemusta voivat hankkia peruskoulun oppilaat, opintoja suunnittelevat, vastavalmistuneet ja välivuotta viettävät henkilöt.

CIMOn tietopalvelu on avoinna maanantaista keskiviikkoon klo 13–16. Tietopalvelu sijaitsee Helsingissä osoitteessa: Säästöpankinranta 2 A, 00530 Helsinki. Neuvontapuhelin palvelee maanantaista torstaihin klo 13-16, puh. 020 690 501. Ulkomailta soittaessa numero on +358 20 690 501. Neuvontaa sähköpostitse saa osoitteesta [cimoinfo\(at\)cimo.fi](mailto:cimoinfo(at)cimo.fi).

Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO
PL 343, 00531 Helsinki
Käyntiosoite: Säästöpankinranta 2 A
Puhelin 0207 868 500 (vaihde)
Faksi 0207 868 601
www.cimo.fi

TYÖVOIMATOIMISTOJEN PALVELUT

Avoimista työpaikoista saa tietoa työvoimatoimiston www-sivuilta (www.mol.fi/paikat). Kuka tahansa työtä hakeva voi jättää oman työnhakuilmoituksensa www.mol.fi-sivuilla olevaan CV-nettiin.

Työlinja puh. 010 19 4904 tai 010 60 76766 on työvoimatoimistojen puhelinpalvelu, jonne voi soittaa arkisin klo 8–19 ja kysyä tietoa avoimista työpaikoista, verkkopalvelujen käytöstä sekä muista työvoimatoimistojen palveluista.

Koulutuslinja puh. 010 19 4901 tai 010 607 6888 on puhelinpalvelu, jonne voi soittaa ma-pe klo 9–17 ja kysyä koulutusmahdollisuuksista, ammattialoista, ammateista ja opintojen rahoituksesta. Puheluhinnat: www.mol.fi.

Tietoja työnhausta ja työskentelystä Euroopassa voi etsiä EURES-portaalista (<http://eures.europa.eu>) tai työvoimiston EURES-sivuilta (www.mol.fi/eures).

KOULUTUS- JA AMMATTITIE TOPALVELU

Työvoimatoimistojen koulutus- ja ammattitietopalvelusta saa tietoa ja neuvontaa koulutuksesta ja työelämään liittyvistä kysymyksistä. Työvoimatoimistojen lukutilaan on koottu koulutus-, valinta- ja opinto-oppaita sekä muista julkaisuja, joista voi etsiä tietoa oppilaitoksista, hakuajoista, pääsyvaatimuksista, opintojen sisällöistä ja opiskelusta ulkomailla sekä opintojen rahoituksesta. Tietoa löytyy myös aloista, ammateista, työtehtävistä sekä työmarkkinoista. Joitakin julkaisuja voi myös lainata.

Koulutusneuvojan kanssa voi keskustella koulutusvalinnoista. Hän auttaa tiedon haussa ja tietojärjestelmien käytössä sekä hankkii tarvittaessa lisätietoja.

Koulutusneuvojalle voi soittaa Koulutuslinjalle, puh. 010 19 4901 tai 010 60 76888 ma-pe klo 9–17 tai ottaa yhteyttä sähköpostitse [koulutuslinja\(at\)mol.fi](mailto:koulutuslinja(at)mol.fi).

Työvoimatoimiston www-sivuilta voi hakea tietoja muun muassa koulutuksesta ja ammateista sekä opintojen rahoituksesta, osoitteesta www.mol.fi => Koulutus ja ura.

AMMATINVALINTA- JA URASUUNNITTELUPALVELUT

Nykyään myös aikuisena voi joutua miettimään, mihin tehtäviin kannattaisi hakeutua, kun työttömyyden, työtehtävien tai oman elämäntilanteen muutoksen vuoksi on arvioitava uudelleen aikaisemmin tehtyjä valintoja.

Työvoimatoimiston ammatinvalintapsykologin kanssa voi pohdita ammatinvaihtoa tai ammatin ja koulutuksen valintaa, selvittää omia mahdollisuuksiaan työelämässä tai keskustella työkykyyn ja työssä jaksamiseen liittyvistä kysymyksistä. Keskustelut ovat täysin luottamuksellisia, ja niissä jäsennetään asiakkaan elämäntilannetta, työelämään liittyviä odotuksia ja kiinnostuksia, koulutustaustaa ja työkokemusta. Tarpeen mukaan arvioidaan, miten terveydelliset rajoitteet vaikuttavat urasuunnitelmiin.

Keskustelujen tukena voidaan tarvittaessa käyttää välitehtäviä, soveltuvuustestejä, työ- tai koulutuskokeiluja tai terveydentilan tutkimuksia. Soveltuvuustestien avulla selvitetään esimerkiksi kiinnostuksia, kykyjä tai luonteenpiirteitä. Jos terveydellisillä tekijöillä on vaikutusta uravalintoihin, työ- tai koulutuskokeilun avulla voidaan varmistaa, miten soveltuu jollekin tietylle alalle tai tehtäviin. Asiakas ja psykologi päättävät yhdessä eri menetelmien käytöstä.

Työvoimatoimistojen ohjauspalvelut ovat maksuttomia. Ohjauskeskusteluun ammatinvalintapsykologin kanssa on aina varattava aika etukäteen työvoimatoimistosta.

Työvoimatoimiston www-sivuilla (www.mol.fi/avo/urasuunnittelu/) on palveluja, jotka auttavat ammatinvalinnassa, omien tavoitteiden jäsentämisessä ja urasuunnittelussa (AVO, A-URA ja Tehtäväkori), päätöksenteossa (Laskuri) tai mietittäessä vaihtoehtoja nykyiselle työlle (Näköaloja).

TYÖNVÄLITYS

Jos haluaa henkilökohtaista palvelua, kannattaa ilmoittautua työvoimatoimistoon työnhakijaksi. Työvoimaneuvoja tietää työpaikat ja niiden vaatimukset ja työllisyystilanteen. Hänen kanssaan voi keskustella osaamisestaan, toiveistaan ja mahdollisuuksistaan ja suunnitella ammatillista tulevaisuutta. Työn-

hakijaksi ilmoittautunut on mukana tiedostossa, josta etsitään sopivia ehdokkaita työpaikkoihin. Työtön työnhakija voi myös saada tukea matkakustannuksiin etsiessään työtä toiselta paikakunnalta.

Työnhakutaitoja voi kehittää työvoimatoimiston työnhakuryhmässä. Siinä käydään läpi omia vahvuuksia ja työnantajien vaatimuksia sekä opetellaan yhdessä oman osaamisen markkinointia.

Työvoimatoimistoon ilmoitettuja avoimia työpaikkoja voi katsoa osoitteesta www.mol.fi.

KANSAINVÄLINEN TYÖNVÄLITYS

Työvoimatoimistossa saa tietoa myös työ- tai harjoittelupaikan hausta ulkomailta. Suomen työvoimatoimistot ovat mukana EU:n komission EURES-työväilytysverkostossa, johon EU-maiden lisäksi kuuluvat myös Norja, Liechtenstein ja Islanti.

Työväilytyksen tukena on EURES – ammatillisen liikkuvuuden portaali. Siitä voi etsiä työpaikkoja Euroopasta, ja siellä on tietoa työskentelystä ja opiskelusta eri maissa. Oman CV:nsä voi jättää palvelussa olevaan CV Online -palveluun, josta työnantajat eri puolilla Eurooppaa voivat etsiä sopivia työntekijöitä.

Lisätietoa: eures.europa.eu.

Euroopan talousalueella, johon kuuluvat EU-maat, Norja, Islanti ja Liechtenstein eli yhteensä 28 maata, voi hakea työtä joko omin päin tai yksityisen tai julkisen työväilytyksen avulla. Työtä voi hakea ainakin kolme kuukautta, monissa maissa jopa pidempään. Työnhakija voi saada tietyin edellytyksin työnhaun aikana omasta maastaan työttömyysturvaa, kuitenkin enintään kolmen kuukauden ajan.

Myös Sveitsillä on EU:n kanssa sopimus henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta. Pohjoismaiden kansalaisten työnhakua toisessa Pohjoismaassa ei ole rajoitettu eikä työpaikan löytyminen ole ehtona maahan jäämiselle.

Työväilytyksestä ja siihen liittyvästä neuvonnasta huolehtii Euroopassa yli 700 neuvojan verkosto, Suomessa neuvot on 23 suurimmissa työvoimatoimistoissa. Verkosto palvelee työnhakijoita, jotka haluavat työskennellä jossakin toisessa Euroopan talousalueen maassa ja työnantajia, jotka haluavat rekrytoida työntekijöitä näistä maista. Palvelu on maksutonta.

MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTTAMISPALVELUT

Suurimmissa työvoimatoimistoissa on maahanmuuttajien palveluihin erikoistuneita työvoimaneuvoja, jotka neuvovat ja opastavat tulijoita alkuun. Kun Suomeen pysyvästi muuttanut on työtön, hänellä on oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja siinä

sovittuihin palveluihin. Ensimmäiseksi yleensä sovitaan, miten suomen kielen opiskelu ja suomalaiseen yhteiskuntaan perehtyminen aloitetaan ja miten kotoutettavan osaaminen päivitetään suomalaisen työelämän tarpeisiin. Suunnitelman laadinnassa on tarvittaessa mukana myös kunnan edustaja. Apuna voidaan käyttää tulkkipalvelua. Lue lisää sivulta 470.

AMMATILLINEN KUNTOUTUS

Elämän eri vaiheissa vamma tai sairaus voi heikentää työ- ja toimintakykyä. Työvoimatoimiston ammatillisen kuntoutuksen palveluista vastaavat työvoimaneuvojat ja ammatinvalintapsykologit auttavat tekemään sellaisia koulutus- ja työhönsi-joitussuunnitelmia ja ratkaisuja, joissa vamman tai sairauden asettamat rajoitukset on otettu työelämän kannalta huomioon. Työvoimatoimiston ammatilliseen kuntoutukseen perehtyneet virkailijat voivat myös auttaa, kun pitää löytää oikea kuntoutustaho. Oikean järjestäjän selvittäminen on tärkeää, jotta kuntoutus pääsee liikkeelle riittävän varhain ja paluu työmarkkinoille onnistuu.

Kuntoutussuunnittelun tueksi työvoimatoimisto voi tarvittaessa järjestää tutkimuksia ja työ- ja koulutuskokeiluja. Virkailijan kanssa yhdessä sovitut palvelut auttavat eteenpäin ja vältytään vääriä valinnoilta. Virkailijalta saa tietoa myös toimenpiteiden aikaisesta toimentulosta ja muista mahdollisista korvauksista.

Kuntoutussuunnitteluun kuuluu aina henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta. Keskusteluaika virkailijoille varataan etukäteen.

TYÖVOIMAKOULUTUS

Erityisesti työttömille ja työttömyysuhan alaisille aikuisille tarkoitettu koulutusmahdollisuus on työvoimapolitiittinen aikuis- koulutus (työvoimakoulutus). Työvoimakoulutuksena järjestetään ammatillista perus- ja uudelleen koulutusta sekä jatko- ja täydennyskoulutusta sekä myös työelämään valmentavaa koulutusta. Koulutus on opiskelijalle maksutonta.

Työvoimakoulutukseen hakeudutaan aina työvoimatoimiston kautta. Haussa olevasta koulutuksesta ja hakumenettelyistä saa lisätietoa osoitteesta www.mol.fi.

PALVELUT INTERNETISSÄ

www.mol.fi

Tietoa työvoimatoimiston palveluista

– Avoimet työpaikat ja työvoimakoulutus, työhön, koulutukseen ja työelämään liittyvää tietoa.

Työvoimatoimistoissa on itsepalvelupäätteitä, joilta asiakkaat voivat omatoimisesti etsiä tietoja työvoimakoulutuksesta ja avoimista työpaikoista.

Koulutus- ja ammatitietopalvelun sivuille www.mol.fi/tiepa on linkitetty kaikki tärkeimmät koulutuksesta kertovat sivut. Koulutusneuvonnan aineistohakuohjelman avulla voi etsiä yksityiskohtaisia, koulutukseen ja työelämään liittyviä lisätietoja sähköisistä julkaisuista.

AmmatINVALINTA-ohjelmien avulla voi arvioida kiinnostuksia, toiveita ja kykyjä sekä sopivia ammatti- ja koulutusvaihtoehtoja osoitteessa www.mol.fi/avo.

Työnhakijaksi ilmoittaudutaan www.mol.fi-sivujen kautta. Sivujen Avoimet paikat -palvelu toimii reaaliaikaisesti ja sivuilla on myös Paikkavahti, josta voi tilata sopivat työpaikkailmoitukset suoraan omaan sähköpostiin. Työtä hakevan kannattaa myös tallentaa työnhakuilmoituksensa CV-nettiin.

Tietoja työn ja harjoittelupaikan hakemisesta ulkomailla, ajankohtaisista tapahtumista ja EURES-neuvojien yhteystiedot löytyvät osoitteesta www.mol.fi/eures.

Ammattinetti - ammattien ja ammattialojen kuvauksia

Ammattinetti-sivusto esittelee eri ammatteja ja ammattialoja. Niitä täydentävät ammattilaisten haastattelut, uratarinat, artikkelit työelämästä, ja sivuilla on myös viitteitä muihin työelämän tietoa-aineistoihin.

Sivusto on tarkoitettu kaikille koulutus- tai ammattialaa jossain elämänsä vaiheessa valitseville kansalaisille, niin nuorille kuin aikuisille. Tavoitteena on tukea itsenäistä päätöksentekoa tarjoamalla tietoa työelämästä. Sisällöt on laadittu yhteistyössä eri alojen asiantuntijatahojen kanssa.

Ammattien ja ammattialojen kuvaukset löytyvät osoitteesta www.mol.fi => Ammatinkuvaukset tai www.ammattinetti.fi.

Esitteitä:

- Ammatillinen ohjaus – Koulutus- ja ammatitieto ja ammatinvalinta ja urasuunnittelu
- Kiinni työelämään!
- Työvoimakoulutus ja -etuudet
- Ammatillinen kuntoutus
- Työharjoittelu

Puhelinpalvelut

Koulutuslinja, puhelin 010 19 4901 tai 010 607 6888

Koulutuslinjan koulutusneuvojat vastaavat kysymyksiin koulutusmahdollisuuksista, aloista, ammateista ja opintojen rahoituksesta ma-pe klo 9–17.

Työlinja, puhelin 010 19 4904 tai 010 60 767 66

Työlinja on työvoimatoimistojen puhelinpalvelu, jonne voi soittaa arkisin klo 8–19 ja kysyä tietoa avoimista paikoista, opastusta verkkopalveluihin sekä työvoimatoimiston muihin palveluihin.

Puheluhinnat: www.mol.fi.

MUITA TIETOLÄHTEITÄ

Ylen teksti-tv:n sivut 521–523

Avoimia työpaikkoja, työvoimakoulutusta ja ajankohtaisia asioita.

TYÖVOIMAKOULUTUS

Erityisesti työttömille ja työttömyysuhan alaisille aikuisille tarkoitettu koulutusmahdollisuus on työvoimapoliittinen aikuiskoulutus eli työvoimakoulutus. Työvoimakoulutus on pääosin ammatillisia valmiuksia edistävää perus-, jatko- tai täydennyskoulutusta, ja ammattitaito voidaan osoittaa näyttökokein.

Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta voidaan hankkia silloin, kun on kyse aiempien opisto- tai kesken jääneiden korkeakouluopintojen täydentämisestä.

Yleissivistävään koulutukseen voi päästä silloin, kun sen puute tai aiempi heikko opintomenestys ovat esteenä ammatillisten opintojen aloittamiselle ja työllistymiselle. Työvoimakoulutuksena järjestetään myös työelämään ja koulutukseen ohjaavaa koulutusta sekä jonkin verran erityisesti vajaakuntoisille tarkoitettua koulutusta.

Kotoutumisensa alkuvaiheessa oleville maahanmuuttajille järjestetään erityistä kotoutumis-/maahanmuuttajakoulutusta, johon sisältyy suomen tai ruotsin kielen opetusta ja jossa annetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä. Maahanmuuttajan osaaminen kartoitetaan, ja hänelle laaditaan yksilöllinen ammatillisen kehittymisen tai työllistymisen suunnitelma. Työvoimatoimiston päätöksellä maahanmuuttaja, joka kuuluu kotouttamislain piiriin, voi osallistua myös muuhun kuin työvoimakoulutukseen. Tämä voi olla kielikoulutusta, peruskoulun, lukion, ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon suorittamiseen tai täydentämiseen suuntaavaa koulutusta. Opintojen tulee tukea maahanmuuttajan kotoutumista. Näiden opintojen ajalta voidaan maksaa kotoutumistukea ja koulutuksen aikaista ylläpitokorvausta.

Eniten työvoimakoulutusta järjestävät ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset ja muut julkisen valvonnan alaiset oppilaitokset, mutta työvoimaviranomaiset voivat ostaa asiakkailleen koulutusta myös yksityisiltä koulutuksen järjestäjiltä. Osa koulutuksesta toteutetaan yhteistyössä yritysten kanssa.

Työvoimakoulutus on opiskelijoille maksutonta, ja sen ajalta voidaan maksaa koulutustukea tai työmarkkinatukea sekä ylläpitokorvausta.

HAKEMINEN JA PÄÄSYVAATIMUKSET

Työvoimakoulutukseen haetaan joko internetin kautta (www.mol.fi) tai työvoimatoimistosta saatavalla hakulomakkeella, joka on henkilökohtaisesti jätettävä työvoimatoimistoon. Ulkomailta voi hakea myös kirjeitse. Työvoimatoimistot valitsevat opiskelijat koulutukseen.

Pääsyvaatimuksena on oppivelvollisuuden suorittaminen ja yleensä vähintään 20 vuoden ikä. Työvoimatoimisto laatii työnhakijalle työnhakusuunnitelman, jossa arvioidaan tämän koulutustarve. Koulutustarvetta arvioidessa otetaan huomioon hakijan ammatillisen ja muun koulutuksen tarve suhteessa tämän todelliseen osaamiseen. Siinä otetaan myös se, millaista osaamista hakija on hankkinut aikaisemmillä opinnoilla ja työkokemuksella tai muulla tavalla.

Koulutustarpeen arviointiin vaikuttavat työvoimapoliittiset perusteet. Koulutuksen tarkoituksena on edistää työllistymistä. Koulutustarpeen määrittelyssä otetaan huomioon myös muut työnhakusuunnitelmassa sovitut palvelut ja toimenpiteet. Koulutukseen valintaan vaikuttavat soveltuvuus koulutukseen ja työllistymismahdollisuudet koulutuksen jälkeen.

On täytettävä myös koulutuksen pohjakoulutus- ja/tai työkokemusvaatimukset sekä mahdolliset muut koulutuskohtaiset erityisvaatimukset.

Erityistapauksissa työvoimatoimistot hankkivat asiakkailleen yksittäisiä opiskelupaikkoja mm. ammatillisten oppilaitosten ja aikuiskoulutuskeskusten opintolinjoilta. Näistä koulutusmahdollisuuksista on aina sovittava työvoimatoimiston kanssa ennen koulutukseen hakemista.

KOULUTUKSEN SISÄLTÖ

Valtaosa ammatillisesta työvoimakoulutuksesta on tutkintotavoitteista koulutusta, johon sisältyy jaksokohtaisten näyttökokeiden suorittaminen. Koulutus koostuu eripituisista opiskelujaksoista, joita opiskelija voi suorittaa saavuttaakseen suunnitellun ammattitaidon. Aikaisemmallalla koulutuksella tai työkokemusta voi korvata osan koulutusjaksoista tai opintojak-

soista, jos niistä on sovittu henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa.

Opetukseen kuuluu yleensä ammattiopintoja ja näihin liittyviä yleisopintoja sekä lähes aina työssäoppimis- tai työharjoittelujaksoja työpaikoilla.

Työvoimakoulutuksen pituus ja sisältö voivat vaihdella opiskelijoiden henkilökohtaisten koulutustarpeiden mukaan. Koulutuksissa otetaan huomioon myös vajaakuntoisten erityistarpeet. Työvoimatoimistot laativat myös alueellisia työpaikka- ja koulutusjulkaisuja, joita saa työvoimatoimistoista ja kirjastoista.

YRITTÄJÄKOULUTUS

Työvoimakoulutuksena järjestetään myös yrittäjäkoulutusta. Se voi olla koulutusta yritystoimintaa suunnitteleville, koulutusta yrityksen perustamiseen tai yrityksen kehittämiseen. Yritystoimintaa suunnitteleville henkilöille annetaan perustietoutta yrittämisestä ja autetaan yritysidean kehittäessä.

Yrityksen perustamiskoulutuksessa kehitetään edelleen yritys-ideaa sekä annetaan tietoa yrityksen perustamiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä mm. laskentatoimesta, markkinoinnista, verotuksesta ja yrittämisen riskeistä.

Kehittämiskoulutuksen tavoitteena on kehittää yrittäjän ongelmalliseksi kokemia osa-alueita ja edistää yritysten välistä yhteistyötä. Koulutus antaa mahdollisuuden suorittaa yrittäjän ammattitutkinnon tai yrittäjän erikoisammattitutkinnon.

VALMENTAVA KOULUTUS

Työvoimakoulutuksena järjestetään myös työelämään sekä erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin valmentavaa koulutusta, joissa kehitetään muun muassa tietotekniikkataitoja ja opetetaan vieraita kieliä.

Nk. ohjaavan koulutuksen tarkoituksena on auttaa opiskelijaa tekemään suunnitelma, jonka avulla hän pystyy löytämään itselleen soveltuvan ammatin tai koulutuksen.

Ohjaava koulutus painottuu tavoitteiltaan, kestoltaan ja toimintatavoiltaan eri tavoin:

- 1) työn ja koulutuksen hakuun,
- 2) ammatinvalintaan ja
- 3) elämän hallintaan.

Ohjaava koulutus on tarkoitettu työelämään tuleville tai sinne palaaville sekä ammatinvaihtajille. Sitä järjestetään myös maahanmuuttajille.

TIETOA TYÖVOIMAKOULUTUKSESTA

Tiedot työvoimakoulutuksesta ja koulutustarjonnasta voi etsiä myös työvoimatoimistojen itsepalvelupäätteillä.

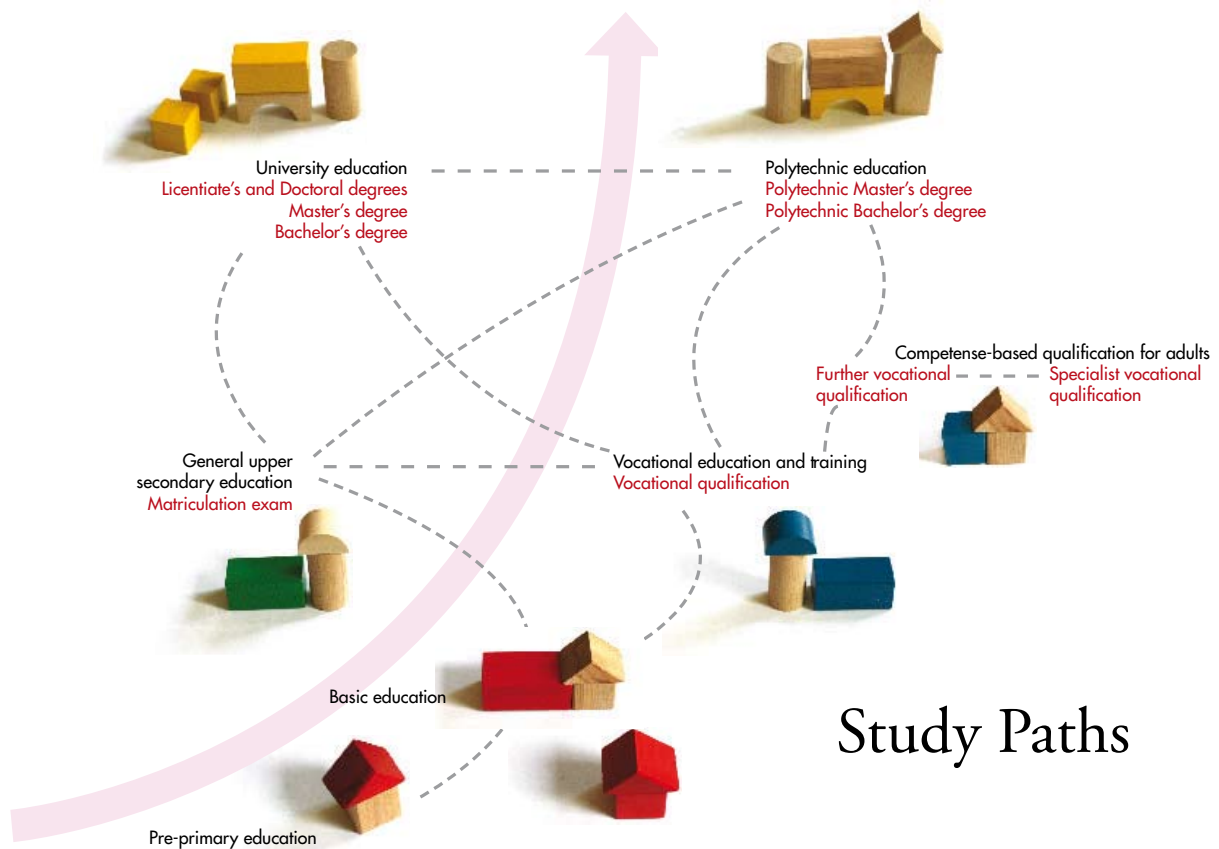
Koulutuksesta saa tietoa myös Koulutuslinjalta eli valtakunnallisen koulutusneuvonnan puhelinpalvelusta, puh. 010 19 4901 tai 010 607 6788, josta saa tietoja alkavasta työvoimakoulutuksesta.

Koulutuslinja palvelee arkisin kello 9–17. Tietoja alkavista koulutuksista saa myös teksti-TV:stä ja sanomalehti-ilmoituksista.

Tietoa koulutustarjonnasta:

Ajankohtaista tietoa työvoimakoulutuksesta saa osoitteesta www.mol.fi => Koulutus ja ura => Työvoimakoulutus

INFORMATION IN ENGLISH

Study Paths

In Finland compulsory education begins at the age of seven. After acquiring the nine-year basic education, it is possible to continue either to an upper secondary school or to a vocational upper secondary school, and then on to a polytechnic or university.

Finland has two official languages, Finnish and Swedish, and there are schools where the teaching language is predominantly Finnish or Swedish. There are also educational institutions where all or at least part of the teaching is in a foreign language.

Finland believes it is important to ensure equal access to education. Basic education is free, as are school meals, teaching materials, travel to and from school, and pupil welfare services. At upper secondary schools and vocational institutions, school meals may be subject to a fee, and students have to buy their own textbooks.

PRE-PRIMARY EDUCATION

Pre-primary education, i.e. teaching which prepares the child for going to school, is available for children aged six. Pre-primary education can be given at a day-care centre or a comprehensive school. It lasts one year and is usually on a half-day basis.

Further information: Municipal social welfare, education and day-care offices, individual day-care centres.

BASIC EDUCATION

Basic education normally lasts nine years. It is compulsory for all children living permanently in Finland, including those with foreign citizenship. School starts in the autumn of the year in which the child turns seven. Compulsory education ends when the child has completed the syllabi for basic education, or a maximum of ten years from the beginning of his/her basic education. Basic education provides the pupils with a basic general education. After that they can apply for further education, either at general upper secondary schools or vocational upper secondary schools, or they can enter working life.

Further information: Municipal education departments, comprehensive schools.

GENERAL UPPER SECONDARY EDUCATION

The maximum time allowed for the completion of upper secondary school is four years. At the end of their studies, pupils take the matriculation exam. The Matriculation Examination is held twice a year, in spring and in autumn, in all Finnish upper secondary schools, at the same time.

A candidate must complete the examination during not more than three consecutive examination periods. The examination can also be completed in one examination period.

General upper secondary education gives pupils a wide choice of further education options. Applications for general upper secondary school are submitted through a joint application system.

After completing general upper secondary school, students can apply to polytechnics and universities.

VOCATIONAL UPPER SECONDARY EDUCATION

Vocational upper secondary education and training leads to a vocational qualification. The aim is that, on completing their studies, students should have a broad vocational education and training and the skills required for working life. Vocational qualifications take three years to complete, and require a six-month on-the-job-learning period, i.e. supervised and assessed study at workplaces. Vocational training can also take the form of apprenticeships, which include theoretical studies in addition to on-the-job learning.

After the vocational qualification, students can continue their studies at a polytechnic or university. Vocational education and training is included into the joint application system. When applying for education given in a foreign language (other than Finnish or Swedish) and adult education, applications must be made directly to the educational institutions. For more detailed information, including application dates and instructions concerning the other application procedures, you should contact each educational institution you are interested in.

HIGHER EDUCATION

The Finnish higher education system consists of two parallel sectors: polytechnics and universities. In polytechnics (polytechnics use terms polytechnic or university of applied sciences when referring to themselves) the education offered is more practical and more focused on professional skills than at universities. Polytechnic education emphasises close contacts with businesses, industry and services, especially at regional level. Bachelor-level polytechnic degrees are designed to meet the changing requirements and development needs of business world.

Universities focus on research and education based on research. The university sector consists of multi-faculty universities and specialist institutions. The specialist institutions include universities of technology, schools of economics and business administration, and art academies. In addition, university-level education is provided at the National Defence College under the Ministry of Defence. All institutions in the university sector carry out research and confer doctorates.

Polytechnics

Degree programmes are offered in the following fields: Culture; Humanities and Education; Natural Sciences; Natural Resources and the Environment; Social Sciences, Business and Administration; Social Services, Health and Sports; Technology, Communication and Transport; and Tourism, Catering and Domestic Services.

Universities

University education is divided into twenty fields of study, which are: theology, the humanities, law, social sciences, economics, psychology, educational sciences, natural sciences, agriculture and forestry, sport sciences, engineering and architecture, medicine, dentistry, health sciences, veterinary medicine, pharmacy, music, art and design, fine arts, and theatre and dance.

ADULT EDUCATION

Adult students can complete basic education, general upper secondary school and vocational upper secondary education at an upper secondary school or a vocational institution for adults or a folk high school. In adult upper secondary schools, students over 18 can complete their basic education in about 2–3 years. Basic education can be completed in one year at a folk high school. Vocational adult education is divided into vocational upper secondary education and training and continuing training.

Vocational upper secondary education and training provides formal competence, while continuing training prepares students for a further or specialist vocational qualification. Applications should be sent directly to the individual schools, which provide further information, including application times. A fee is charged for materials and teaching.

Further information: Municipal education departments, adult upper secondary schools, folk high schools, Vocational adult education centres, vocational institutions, employment office information services, *Aikuiskoulutusopas* -guide and *Utbildning för vuxna* -guide.

EDUCATION FOR FOREIGNERS IN FINLAND

Students who wish to study at a Finnish educational institution on the basis of a foreign qualification should contact the educational institution offering training in the relevant field. Based on its assessment, the educational institution can tailor a individual study plan to meet the student's particular needs.

Some vocational institutions can arrange preparatory training. If a corresponding qualification exists in the Finnish system, students may take part in a skills demonstration leading to a competence-based qualification.

GENERAL UPPER SECONDARY EDUCATION

Foreign students are admitted to general upper secondary schools through the joint application system. The student can also be separately tested by the school. An applicant, whose school certificate however is not comparable with a Finnish equivalent, should first contact the school he intends to apply to.

General upper secondary education can be completed in 2–4 years and it ends with the matriculation examination. Immigrant students can take the test entitled "Finnish or Swedish as a second language" instead of the test in mother tongue intended for Finnish or Swedish speaking students.

VOCATIONAL UPPER SECONDARY EDUCATION AND TRAINING

Foreign students can be selected to vocational upper secondary education and training, if they are considered capable of completing the studies. The institution can arrange tests for foreign students. The final selection is made by the providers of vocational education and training.

If a foreign student applies through the joint application system, the selection is usually flexible if the certificate can not be compared with a Finnish equivalent. If a foreign student has attended a Finnish school and has been given a Finnish certificate, he or she is selected to education in Finnish on the same grounds as Finnish citizens. In many vocational institutions foreign students can study Finnish or Swedish as a second language, their own mother language and can also be given remedial teaching.

PREPARATORY VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING

Some vocational institutions and some folk high schools arrange preparatory vocational education and training for foreign students. The scope is 20–40 credits and the aim is to prepare the students both in language (Finnish or Swedish) and other skills for vocational education. The preparatory education is meant for immigrants with at least moderate (some) skills in Finnish or Swedish.

The preparatory education and training is usually general, but can also be field-specific. The training consists of five parts: language skills, mathematics and natural sciences, civic skills, everyday living skills and readiness for studies and career counselling. Preparatory studies in employment training are also included as well as guidance counselling. In the education the student's basic training, skills and aims are taken into consideration.

Applications to the preparatory training should be addressed to the school.

OTHER PREPARATORY EDUCATION FOR IMMIGRANTS

Other preparatory education and training is also available for foreigners who are about to stay in Finland for a longer time, especially immigrants and refugees.

Immigrant children can be given preparatory teaching. Students in basic education and upper secondary schools can be given education in Finnish or Swedish as a second language, remedial teaching and education in their own mother language.

Adult refugees participate in specific education for about a year. They study Finnish/Swedish and civic skills and are given training for further education and working life. Depending on resources, in addition to refugees, also other immigrants can participate in similar education.

Young and adult immigrants can take part in for example supplementary studies in general education at folk high schools and adult upper secondary schools.

Further information: on the Internet: www.oph.fi (=> English => Immigrant education in Finland) and by contacting the National Board of Education, tel. (09) 774 775.

FOLK HIGH SCHOOLS

Many folk high schools arrange international courses, which are aimed at both foreign and Finnish students. Some schools also arrange preparatory courses.

Further information: Suomen kansanopistoyhdistys - Finlands folkhögskoleförening, tel. (09) 454 2330, fax (09) 5452 330, e-mail: [toimisto\(at\)kansanopistot.fi](mailto:toimisto(at)kansanopistot.fi), www.kansanopistot.fi

SUMMER HIGH SCHOOL

The Summer High School Association arranges summer courses for refugee children and young people in their own language and culture. Other immigrants can also participate in these courses.

Further information: The Summer High School Association, tel. (09) 6860 7718 or (09) 686 0770, fax (09) 666 130, e-mail: [kls\(at\)clinet.fi](mailto:kls(at)clinet.fi), www.kesalukioseura.fi.

FINNISH AND SWEDISH LANGUAGE COURSES

Finnish or Swedish language courses are given at for example general adult education centres, folk high schools, adult upper secondary schools, summer universities and vocational adult education centres.

Further information: at employment offices, in newspapers and by the schools concerned and on the internet: www.oph.fi => English => Immigrant education in Finland.

LANGUAGE TESTING

Tests for the National Certificate of Language Proficiency are a way for people to test their language skills. There are three levels: basic, intermediate and advanced. The National Certificate of Language test consist of five areas of language, i.e. listening and reading comprehension, writing, command of vocabulary and structures, and oral skills. The language certificate can be useful in applying for jobs or for a place at an educational institution. The tests are arranged twice a year by different educational institutions. A fee is charged.

Further information is available from educational institutions, employment offices and on the Internet at www.oph.fi => English => Immigrant education in Finland.

RESIDENCE PERMITS FOR FOREIGN STUDENTS

Foreign students are allowed to study at Finnish educational institutions. If the studies last less than three months, no residence permit is needed. Students can then complete their studies within the period of validity of their visa or while an agreement on the abolition of the visas is in force. If the studies last longer than three months, foreign students have to obtain a residence permit which may be granted for study purposes at a post-comprehensive-school educational institution where studies lead to a qualification or profession. Such institutions are mainly universities and vocational institutions.

EU citizens and equivalent citizens (i.e. nationals of Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland) may study in Finland without a residence permit. If the studies last more than three months, students must register their right to reside in Finland. This is done at a police station. Citizens of the Nordic countries do not need a visa or a residence permit to study in Finland.

When students apply for a residence permit, they must show that their income is secured during the academic year in Finland. From 1 September 2007 a student from a non-EU country must have a valid health insurance issued by reliable company or institution. Non-EU students who are studying in Finland in a full-time degree programme for minimum of two years need a health insurance that covers medicine costs.

A fixed-term residence permit is granted for study purposes. If the studies last more than a year, the residence permit is usually granted for one year at a time. Students who have been granted a temporary residence permit cannot apply for a permanent residence permit. If the student's reasons for residing in Finland change and if he/she is granted a continuous residence permit, he/she may be granted a permanent residence permit after residing in Finland for four consecutive years with a continuous residence permit.

EU and equivalent citizens can work while they study in Finland. Students from non-EU member states may work within certain limits provided that they have a residence permit granted for study purposes if the work involves practical training included in the degree or if the amount of part-time work does not exceed 20 hours a week. Full-time employment may be undertaken during holidays when the educational institution does not arrange teaching as such; in practical terms, this is usually during the summer and Christmas vacations.

Further information: Finnish Immigration Service, migri.fi.

FINANCIAL AID FOR FOREIGN STUDENTS

Non-Finnish students may be granted student financial aid for studies in Finland if they live in Finland on a permanent basis for a purpose other than studying (e.g. work, family ties or remigration). Foreigners, who have come to Finland to study, are not entitled to receive Finnish financial aid for students.

Registration of people as permanent residents of Finland is based on the Municipality of Residence Act (201/1994). They have to be registered as permanent residents on the Finnish population register system. Reasons for staying in Finland are assessed on the basis of regulations outlined in the Aliens Act.

On the basis of the Aliens Act, foreigners are divided into three categories:

1. Citizens of the Nordic Countries

Student financial aid may be granted if the student has submitted an Inter-Nordic Migration Form in his home country and if his/her residence in Finland has been registered according to 3 § of the Municipality of Residence Act (351/1994). If the student has been accepted by a Finnish educational institution before registering his/her residence in Finland and if he/she is not residing in Finland for other purposes, he/she is not eligible to receive student financial aid. If the student is accepted into a Finnish educational institution after he/she has registered his/her residence in Finland, he/she is eligible to receive student financial aid.

Student financial aid may be granted on the basis of family ties once residence in Finland has been registered.

2. Citizens of EU member states, citizens of Liechtenstein and Switzerland and their families

Student financial aid may be granted if the right of residence has been registered and if the purpose of residing in Finland is other than for studying. The person receives a certificate registering their right of residence which states the purpose for registration. The purpose of residence in Finland is assessed on the basis of information stated on the registration form and the application for student financial aid. Student financial aid may be granted if the student has a residence permit and if the purpose for residing in Finland is other than for studying.

Family members are eligible to receive student financial aid if their right of residence has been registered on the basis of family ties or if a member of their family has a residence card.

3. Foreigners other than EU and equivalent citizens

Student financial aid may be granted if the student has a permanent or continuous residence permit. The residence permit must include the letter P (for permanent residence permit) or A (for continuous residence permit granted as a fixed-term residence permit).

The purpose of the residence permit must be other than for studying. A person studying with a temporary residence permit (B) is not eligible to receive student financial aid.

APPLYING FOR STUDENT FINANCIAL AID

The application for student financial aid is submitted to the Social Insurance Institution of Finland (KELA) or to the educational institution in question. If the applicant has not received student financial aid in Finland previously, appendix for foreign residents available from the educational institutions or the Social Insurance Institution of Finland must be included with the application.

Further information:

Educational institutions

Offices of the Social Insurance Institution of Finland (Kela)

Centre for Student Financial Aid of the Social Insurance Institution of Finland (Kela), www.kela.fi.

EDUCATION IN ENGLISH

Students who wish to study at a Finnish educational institution on the basis of a foreign qualification should contact the educational institution offering training in the relevant field. Based on its assessment, the educational institution can tailor an individual study plan to meet the student's particular needs.

Some vocational institutions can arrange preparatory training. If a corresponding qualification exists in the Finnish system, students may take part in a skills demonstration leading to a competence-based qualification.

When applying to education given in a foreign language and adult education, applications must be made directly to the educational institutions, except for polytechnics. Polytechnics use joint applications for both adult education and degree programmes conducted in a foreign language. For more detailed information, including application deadlines, you should contact the educational institution you are interested in directly

ABBREVIATIONS USED IN THE TABLES

The Admission Requirements

PK	comprehensive school
YO	upper secondary school or matriculation examination
PK/YO	comprehensive school, upper secondary school or matriculation examination
AK	vocational education
YO/AK	upper secondary school, matriculation examination or vocational education

Form

I	evening school
P	day school
M	multiform teaching
I/M	combined evening and multiform teaching
P/M	combined day and multiform teaching
E	distance learning
Length	estimated length of studies
Scope	scope of studies in credits
Appl.ends	date by which the applications must be sent in
Instr.starts	date when the instruction starts

INSTITUTION/EDUCATION

Adm.reg.	Form	Length	Scope	Appl.ends	Instr.starts
----------	------	--------	-------	-----------	--------------

TOURISM, CATERING AND DOMESTIC SERVICES

TOURISM

Åbolands folkhögskola

Further Vocational Qualification in Tourism Activities (Matkailun ohjelmopalvelujen ammattitutkinto)

PK	P	Length	Appl.ends	Instr.starts
		9 months	11.8.2008	1.9.2008

Information for the selection: For further information, please contact Axxell/Åbolands folkhögskola, Language and Tourism Institute, tel. (02) 458 0154, kansli(at)folkis.fi. Application forms can also be downloaded from www.folkis.fi.

Arrangements and contents: The course prepares students for the nationally recognised competence-based examination in Further Qualifications in Tourism Activities. The course focuses upon planning, marketing and producing different kinds of activities based on nature, culture, sports, etc. Students have many practical tasks such as leading groups in paddling kayak, guiding in the forest, entertainment events and cultural tours. Excursions to the Turku archipelago and other places in Finland are included. The studies last from 1.9.2008-29.5.2009. The course fee is 240 euros per term.

Further Vocational Qualification in Tourism Activities (Matkailun ohjelmopalvelujen ammattitutkinto)

PK	M	Length	Appl.ends	Instr.starts
		9 months	11.8.2008	1.10.2008

Information for the selection: For further information, please contact Axxell/Åbolands folkhögskola, Language and Tourism Institute, tel. (02) 458 0154, kansli(at)folkis.fi. Application forms can also be downloaded from www.folkis.fi.

Arrangements and contents: The course prepares students for the nationally recognised competence-based examination in Further Qualifications in Tourism Activities. The course focuses upon planning, marketing and producing different kinds of activities based on nature, culture, sports, etc. The studies last from October 2008 until May 2010 and consist of course meetings 4 times/year and tutorials in between. You can take the test either in Finnish or Swedish

OPPILAITOKSET JA OSOITTEET

Ohessa lyhyesti eri oppilaitostyyppit sekä niiden yhteystiedot. (Lähde: Opetushallituksen oppilaitostietokanta - OPTI sekä oppilaitosten ja alan järjestöjen itsensä ilmoittamat tiedot.)

Oppilaitosten yhteystietojen lisäksi tässä esitellään myös muita aikuiskoulutuksen kannalta hyödyllisiä osoitetietoja.

AIKUISLUKIOIEN JA LUKIOIDEN AIKUISLINJAT

Aikuisklukioilla tarkoitetaan erillisiä aikuisklukioita ja lukioiden aikuisklukioita. Aikuisklukioissa voi suorittaa perusasteen ja lukion oppimäärän sekä yksittäisiä oppiaineita. Opetusta järjestetään

pääasiassa iltaisin. Oppilaitokset ottavat myös yksityisopiskelijoita. Lisätieto: Iltakoulujen liitto, www.iklo.fi.

A
ALAJÄRVEN AIKUISLUKIO, ALAJÄRVI
Kaupintie 7
62900 ALAJÄRVI
Puh. (06) 2412 2453,
040 518 7248
Faksi (06) 2412 2457
[aikuisklukio\(at\)edu.alajarvi.fi](mailto:aikuisklukio(at)edu.alajarvi.fi)
www.japo.fi/kk/aikuisklukio

ALAJÄRVEN AIKUISLUKIO, SAARIJÄRVI
Koulutie 4
43100 SAARIJÄRVI
Puh. (06) 2412 2453
Faksi (06) 2412 2457
www.japo.fi/kk/aikuisklukio

E
EIRAN AIKUISLUKIO
Lauvurinkatu 3
00150 HELSINKI
Puh. (09) 454 2270
Faksi (09) 4542 2720
[toimisto\(at\)eiraedu.com](mailto:toimisto(at)eiraedu.com)
www.eiraedu.com

ESPOON AIKUISLUKIO,
TAPIOLAN TOIMIPISTE
PL 3235, Opintie 1
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 816 39030
www.espoonaikuisklukio.fi/

ESPOON AIKUISLUKIO,
VIHERLAAKSON TOIMIPISTE
PL 3135, Lukionahde 1
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 816 36067
Faksi (09) 816 36073
www.espoonaikuisklukio.fi/

F
FORSSAN YHTEISLYSEO, AIKUISOPETUS
Hämeentie 29
30100 FORSSA
Puh. (03) 4141 456
Faksi (03) 4141 463
[info\(at\)forssanyhteislyseo.fi](mailto:info(at)forssanyhteislyseo.fi)
www.forssanyhteislyseo.fi

H
HAAPAVEDEN LUKIO
Urheilutie 64
86600 HAAPAVESI
Puh. (08) 459 1290
Faksi (08) 459 1490
[lukio\(at\)edu.haapavesi.fi](mailto:lukio(at)edu.haapavesi.fi)
lukio.haapavesi.fi

HEINÄVEDEN LUKIO
Kenttätie 1 B
79700 HEINÄVESI
Puh. (017) 578 1281
[seppo.kotilainen\(at\)heinavesi.fi](mailto:seppo.kotilainen(at)heinavesi.fi)
oulut.heinavesi.fi/

HELSINGIN AIKUISLUKIO
PL 3809, Kalevankatu 8-10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 2118
Faksi (09) 3108 2119
[kanslia\(at\)helsinginaikuisklukio.fi](mailto:kanslia(at)helsinginaikuisklukio.fi)
www.helsinginaikuisklukio.fi

HYRYNSALMEN LUKIO
Koskitie 2
89400 HYRYNSALMI
Puh. (08) 616 57300
Faksi (08) 616 57300
[lukio\(at\)hyrynsalmi.fi](mailto:lukio(at)hyrynsalmi.fi)
www.hyrynsalmi.fi/lukio

HYVINKÄÄN YHTEISKOULUN LUKION
AIKUISLINJA
Uudenmaankatu 17
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 4592 470
Faksi (019) 4592 489
[yhteiskoulun.aikuisklukio\(at\)hyvinkaa.fi](mailto:yhteiskoulun.aikuisklukio(at)hyvinkaa.fi)
www.hyvinopin.net/hykal/

HÄMEENLINNAN AIKUISLUKIO
Linnankatu 12-14
13100 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 621 2672
Faksi (03) 621 3536
[aikuisklukio\(at\)hameenlinna.fi](mailto:aikuisklukio(at)hameenlinna.fi)
koulut.hameenlinna.fi/aikuisklukio/

I

IIN LUKIO
Jokisuuntie
91100 II
Puh. (08) 819 8410
Faksi (08) 819 8425
taisto.soininen(at)ii.fi
www.ii.fi

IISALMEN AIKUISLUKIO
PL10, Haukiniemenkatu 12
74101 IISALMI
Puh. (017) 272 3362
Faksi (017) 272 3317
pasi.tolonen(at)iisalmi.fi
www.iisalmi.fi/aikuislukio

ITÄKESKUKSEN AIKUISLUKIO
PL 3804, Kajaanlinnantie 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 0709
Faksi (09) 3108 2768
itakeskuksen.aikuislukio(at)edu.hel.fi
www.itakeal.edu.hel.fi

J

JOENSUUN LYSEON LUKION
AIKUISLINJA
Koskikatu 8
80100 JOENSUU
Puh. (013) 267 5630
Faksi (013) 267 5561
lysil(at)jns.fi
pelu.jns.fi/~lysil

JUUAN LUKIO
Koulutie 13
83900 JUUKA
Puh. (013) 681 2333
Faksi (013) 6812 334
juuan.lukio(at)juuka.fi
www.juuka.fi/lukio

JYVÄSKYLÄN AIKUISLUKIO
Yliopistonkatu 13
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 624 692
Faksi (014) 624 693
tarja.boe(at)jkl.fi
aikuislukio.jkl.fi

JÄMSÄN LUKIO
Keskuskatu 16
42100 JÄMSÄ
Puh. 020 638 2295
Faksi 020 638 2309
koulu.lukio(at)jamsa.fi
lukio.jamsa.fi

JÄRVENPÄÄN LUKION AIKUISLINJA
Lukiokatu 1
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 2719 2574
Faksi (09) 2710 2412
tommi.suvensaari(at)edujarvenpaa.fi
www.peda.net/verraja/jarvenpaa/
aikuislinja

K

KAARINAN AIKUISLUKIO
Voivalantie 7-9
20780 KAARINA
Puh. (02) 588 4341
Faksi (02) 588 4342
www.kaarina.fi/aiklukio

KAJAANIN LUKIO, AIKUISLINJA
Vuorikatu 2
87100 KAJAANI
Puh. (08) 6165 7107
Faksi (08) 616 57108
kajaaninaikuislinja(at)kailu.fi
www.kajaaninlukio.fi

KALAJOEN LUKIO
Pohjankyläntie 6
85100 KALAJOKI
Puh. (08) 4691 600
Faksi (08) 4691 666
lukio(at)edu.kalajoki.fi
www.lukio.kalajoki.fi

KANKAANPÄÄN LUKION AIKUISLINJA
Keskuskatu 28
38700 KANKAANPÄÄ
Puh. (02) 5772 380
Faksi (02) 5772 390
www.kankaanpaa.fi/lukio/aiklu

KAUHAJOEN LUKION AIKUISLINJA
PL 500 Puistotie 18
61801 KAUHAJOKI
Puh. (06) 2413 2403
Faksi (06) 231 5146
alukio(at)kauhajoki.fi
www.kauhajoki.fi/aikuislukio

KEMIN LYSEON LUKIO
Sankarikatu 13-15
94100 KEMI
Puh. (016) 259 426
Faksi (016) 259 438
aikuislukio(at)kemi.fi
www.kemi.fi/alukio

KESKI-JUUDENMAAN AIKUISLUKIO
PL 123, Aleksis Kiventie tie 18
04200 KERAVA
Puh. (09) 2949 4304
tuula.torasvirta(at)kerava.fi
www.edu.kerava.fi/aikuislukio

KLAUKKALAN AIKUISLUKIO
Lepsämäntie 15
01800 KLAUKKALA
Puh. (09) 8792 211
Faksi (09) 8792 199
rehtori(at)ayl.fi
www.ayl.fi/aikuislukio.fi

KOKKOLAN YHTEISLYSEON LUKION
AIKUISLINJA
Torikatu 41 A
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 828 9620
Faksi (06) 822 3080
panu.kela(at)kokkola.fi
aikuislinja.kokkola.fi

KONNEVEDEN LUKIO
Lapunmäentie 3
44300 KONNEVESI
Puh. 040 521 58 38
Faksi (014) 551 033
lukio(at)konnevesi.fi
www.peda.net/veraja/konnevesi/lukio

KORPILAHDEN LUKIO
PL 8 Opintie 3-5
41801 KORPILAHTI
Puh. (014) 647 271
seppo.haavisto(at)korpilahti.fi
www.peda.net/veraja/korpilahti/
korpilahtilu

KOTKAN AIKUISLUKIO
Kirkkokatu 15
48100 KOTKA
Puh. (05) 234 4516
kotkanaikuislukio(at)kotka.fi
www.kotkanaikuislukio.fi

KOUVOLAN ILTALUKIO
Tietotie 3-5
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 829 6774
kollu(at)edukouvola.fi
www.edukouvola.fi/iltalukio/

KUOPION AIKUISLUKIO
Maaherrankatu 2
70100 KUOPIO
Puh. (017) 184 539
Faksi (017) 184 537
kuopionaikuislukio(at)kuopio.fi
edu.kuopio.fi/aikuislukio

KUHMON YHTEISLUKIO
Hyrntie 3
88900 KUHMO
Puh. (08) 6165 7400
kuhmonlukio(at)kailu.fi
www.kailu.fi/kuhmonlukio

KÄRSÄMÄEN LUKIO
Frosteruksenkatu 25
86710 KÄRSÄMÄKI
Puh. (08) 772 6267
kari.oikarinen(at)karsamaki.fi
www.karsamaki.fi

L

LAHDEN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIO
Kirkkokatu 2
15110 LAHTI
Puh. (03) 876 9050
Faksi (03) 738 8540
aikuislukio(at)lyk.fi
www.yk.fi

LAURITSALAN LUKION AIKUISLINJA
PL 1013, Hallituskatu 22
53301 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 616 4722
Faksi (05) 616 4723
leena.ruotsalainen(at)lappenranta.fi
koulut.etela-karjala.fi/laulu

LAUTTAKYLÄN LUKION AIKUISLINJA
Lauttakylänkatu 22
32700 HUITTINEN
Puh. (02) 5604 281
lukio.aikuislinja(at)huittinen.fi
www.huittinen.fi/lukio/aikuislinja

LINNANKOSKEN LUKION AIKUISLINJA
Piispankatu 24-26
06100 PORVOO
Puh. (019) 520 2491
Faksi (019) 5202 631
aikuislinja(at)porvoo.fi
city.porvoo.fi/aikuislinja

LOHJAN YHTEISLYSEON LUKIO
(AIKUISLINJA)
Karstuntie 6
08100 LOHJA
Puh. (019) 369 1464
Faksi (019) 369 1463
sakari.imppola(at)lohja.fi
www.iltalukio.lohja.fi

LUCINA HAGMANIN LUKIO
Marttilankatu 1
68300 KÄLVÄÄ
Puh. (06) 826 9414
Faksi (06) 835 2042
markku.anttila(at)kalvia.fi
www.kalvia.fi

M
MIKKELIN LYSEON
LUKION AIKUISLINJA
Porrassalmenkatu 30
50100 MIKKELI
Puh. (015) 194 2774
Faksi (015) 194 2871
lyseo.aikuislinja(at)mikkeli.fi
eduwwww.mikkeli.fi/lyseo/

MOUHIJÄRVEN LUKIO
Uotsolantie 30
38460 MOUHIJÄRVI
Puh. (03) 512 0600
Faksi (03) 512 0618
lukio(at)mouhijarvi.fi
www.koulut.mouhijarvi.fi

MÄKELÄNRINTEEN
AIKUISLUKIO
PL 3808 Mäkelänkatu 47
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 0948
Faksi (09) 3108 0948
mral.kanslia(at)edu.hel.fi
www.mral.edu.hel.fi

N
NAANTALIN LUKIO, AIKUISLINJA
PL 43 Kristofferinkatu 1
21100 NAANTALI
Puh. (02) 4345 288
rehtori.lukio(at)naantali.fi
www.koulut.naantali.fi/Lukio

NOKIAN LUKION AIKUISLINJA
Koulutie 1
37100 NOKIA
Puh. (03) 3118 8686
Faksi (03) 3118 8216
jorma.hamalainen(at)nokiankaupunki.fi
www.koulut.nokiankaupunki.fi/nokluil

O
OULAISTEN LUKIO
Oulaistenkatu 54
86300 OULAINEN
Puh. (08) 479 3310
Faksi (08) 474 429
voitto.sorvoja(at)oulainen.fi
www.oulainen.fi/lukio

OULUN AIKUISLUKIO
Itäkangastie 9
90500 OULU
Puh. (08) 5586 9390
Faksi (08) 5586 9389
www.edu.ouka.fi/koulut/aikuislukio

P
PADASJOEN LUKIO
Puistotie 8
17500 PADASJOKI
Puh. (03) 552 9270
Faksi (03) 552 9293
lukio(at)padasjoki.fi
www.padasjoki.fi/lukio

PELKOSENNIEMEN LUKIO
Koulutie 9
98500 PELKOSENNIEMI
Puh. (016) 826 340
Faksi (016) 851 512
www.pelkosenniemi.fi

PERHON LUKIO
PL 21, Jyväskyläntie 12
69951 PERHO
Puh. (06) 888 3302
Faksi (06) 863 0318
tiina.urpilainen(at)perho.com
www.perho.com

PIRKANMAAN AIKUISLUKIO
Sepänkatu 4
39700 PARKANO
Puh. 044 0455 511
Faksi (03) 4485 117
aikuislukio(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi

PORIN AIKUISLUKIO
Annankatu 5
28100 PORI
Puh. (02) 621 5330
Faksi (02) 621 5174
aikuislukio(at)pori.cedunet.fi
www.cedunet.fi/aikuislukio
www.etalukio.com

PORKKALAN LUKIO, AIKUISLINJA
Kirkkonummen koulukeskus
Kirkkotallintie 6 A
02400 KIRKKONUMMI
Puh. (09) 2967 2424
Faksi (09) 2967 2205
markku.multanen(at)kirkkonummi.fi

PUDASJÄRVEN LUKIO
Rimmintie 15
93100 PUDASJÄRVI
Puh. 040 5609 840
lucina.vaarala(at)koulu.pudasjarvi.fi
edu.pudasjarvi.fi/pulu

PYHÄJOEN LUKIO
Koulutie 8
86100 PYHÄJOKI
Puh. (08) 439 0237
Faksi (08) 439 0282
lukio(at)pyhajoki.fi
yrttis.pyhajoki.fi/lukio

PYHÄSELÄN LUKIO
Opintie 25 a
82200 HAMMASLAHTI
Puh. (013) 2677 294
Faksi (013) 2677 403
pyhaselanlukio(at)pyhaselka.fi
edu.pyhaselka.fi/lukio

R
RAAHEN LUKIO
PL 83, Merikatu 1
92101 RAAHE
Puh. (08) 439 3413
Faksi (08) 439 3167
heikki.peltoniemi(at)raahe.fi
edu.raahe.fi/koulut/lukio

RAISION LUKION AIKUISLINJA
Kirkkoväätinkuja 18
21200 RAISIO
Puh. (02) 4343 530
Faksi (02) 4343 628
timo.storni(at)raisio.fi
aikuisopisto.raisio.fi/

RANTASALMEN LUKIO
Koulutie 4
58900 RANTASALMI
Puh. (015) 7371 357
Faksi (015) 7371 313
auli.kantanen(at)rantasalmi.fi
www.rantasalmi.fi/palvelut/koulut_ ja_opiskelu/rantasalmen_lukio

RAUMAN AIKUISLUKIO
Satamakatu 17
26100 RAUMA
Puh. 044 793 5213
Faksi (02) 8378 9200
rauman.aikuislukio(at)rauma.fi
www.rauma.fi/aikuislukio tai
www.etalukio.com

RAUTALAMMIN LUKIO
Alavantie 1
77700 RAUTALAMPI
Puh. (017) 689 0195
rautalammin.lukio(at)rautalampi.fi
www.lukio.rautalampi.fi

RIIHIMÄEN AIKUISLUKIO
Koulukatu 4
11100 RIIHIMÄKI
Puh. (019) 758 4599
aikuislukio(at)riihimaki.fi
www.riihimaki.fi/aikuislukio

RISTIINAN LUKIO
Mäkitie 30
52300 RISTIINA
Puh. (015) 661 063
marja.luntinen(at)ristiina.fi
web.ristiina.fi/koulut/lukio/aikuis-
lukio.html

ROVANIEMEN AIKUISLUKIO
PL 8216, Ruokasenkatu 18
96101 ROVANIEMI
Puh. (016) 322 2857
Faksi (016) 322 2742
www.rovaniemi.fi/rovaniemen
aikuislukio

RUUKIN LUKIO
Opintie 3
92400 RUUKKI
Puh. (08) 279 1315
lukio(at)ruukki.fi
www.ruukki.fi/koulut/lukio/index.htm

S
SALON AIKUISLUKIO
Kaherinkatu 2
241130 SALO
Puh. (02) 778 4391
Faksi (02) 778 4392
kalervo.friberg(at)salo.fi
www.salo.fi

SAVONLINNAN AIKUISLUKIO

Kirkkokatu 1
57100 SAVONLINNA
Puh. (015) 571 4772
tuuja.timonen-konsti(at)savonlinna.fi
edu.savonlinnaseutu.fi/aikuislukio

SAVUKOSKEN LUKIO

Sauherrantie 23 B
98800 SAVUKOSKI
Puh. (016) 828 251
Faksi (016) 841 281
arto.ahtinen(at)savukoski.fi
www.savukoski.fi/opetustoimi

SEINÄJOEN LUKION AIKUISLINJA

Kirkkokatu 16
60100 SEINÄJOKI
Puh. (06) 416 2361
Faksi (06) 416 2760
tuula.lamminmaki(at)edu.seinajoki.fi
edu.seinajoki.fi/aikuislukio

SUOLAHDEN LUKIO

PL 6, Telakkakatu 15
44201 SUOLAHTI
Puh. (014) 574 3232
Faksi (014) 574 3236
suolahdenlukio(at)aanekoski
edu.suolahti.fi

SUOMUSSALMEN LUKIO

Ruukinkatu 3
89600 SUOMUSSALMI
Puh. (08) 6165 7800
Faksi (08) 6165 7814
matti.tuura(at)kailu.fi
suomussalmenlukio.fi

SUONENJOEN LUKIO

Pihlajakatu 18
77600 SUONENJOKI
Puh. (017) 513 3642
Faksi (017) 513 3647
suonenjoen.lukio(at)suonenjoki.fi
www.suonenjoki.fi/lukio/

T**TAMPEREEN AIKUISLUKIO**

Uimalankatu 5
33540 TAMPERE
Puh. (03) 5654 4520
Faksi (03) 5654 4505
aikuislukio(at)tampere.fi
www.aikuislukio.tampere.fi

TERVOLAN LUKIO

Lukiotie 2
95300 TERVOLA
Puh. (016) 242 476
Faksi (016) 242 476
tervolan.lukio(at)tervola.fi
www.tervola.fi/luki

TORNION YHTEISLYSEON LUKIO

Hallituskatu 7
95400 TORNIO
Puh. (016) 432 575
Faksi (016) 432 336
jari.pitkanen(at)ornio.fi
www.suensaari.tornio.fi

TURUN ILTALUKIO

Eskelinkatu 4
20100 TURKU
Puh. (02) 2629 882
Faksi (02) 2629 885
info(at)turuniltalukio.fi
www.turuniltalukio.fi

TÖÖLÖN YHTEISKOULUN AIKUISLUKIO

Urheilukatu 10-12
00250 HELSINKI
Puh. (09) 434 20235
Faksi (09) 407 230
marja-leena.ruha-tuomola(at)tyk.fi
www.tyk.fi

V**VAALAN LUKIO**

Järvikyläntie 5
91700 VAALA
Puh. (08) 536 0191
Faksi (08) 536 1042
liisa.leinonen(at)vaala.fi
www.vaala.fi

VAASAN LYSEON LUKION AIKUISLINJA

Vaasanpuistikko 8
65100 VAASA
Puh. 325 3323
Faksi (06) 325 3298
kanslia.lyseo(at)vaasa.fi
www.vaasanlyseo.fi

VANTAAN AIKUISLUKIO

Ojahaantie 5
01600 VANTAA
Puh. (09) 8393 5390, 8392 3143
Faksi (09) 8393 5392, 8392 4116
www.vantaanaikuislukio.org

VARKAUDEN LUKION AIKUISLINJA

Osmajoen tie 30
78210 VARKAUS
Puh. (017) 579 6550
Faksi (017) 579 6527
aikuislinja.lukio(at)varkaus.fi
www.lukio.varkaus.fi/aikuislinja

VIHANNIN LUKIO

Koulutie 6
86400 VIHANTI
Puh. (08) 2891 254
ari.sarpola(at)vihanti.fi
www.lukio.vihanti.fi

VIITASAAREN LUKIO

PL 70, Haapasaarentie 3-5
44501 VIITASAARI
Puh. (014) 4597360
Faksi (014) 579 3590
lukio(at)viitasaari.fi
www.peda.net/veraja/viitasaari/lukio

VUOKSENNISKAN YHTEISKOULUN LUKIO

Vuoksenniskantie 96
55800 IMATRA
Puh. 020 617 5709
koulutuspalvelut(at)imatra.fi
www.koulut.imatra.fi

Y**YLITORNION YHTEISKOULUN LUKIO**

Parkkitie
95600 YLITORNIO
Puh. (016) 340 2200
Faksi (016) 340 2250
lukio(at)ylitornio.fi
www.ylitornio.fi/lukio

YLIVIESKAN LUKIO

Hakalahdenkatu 8
84100 YLIVIESKA
Puh. (08) 429 4365
Faksi (08) 429 4439
lukio(at)ylivieska.fi
www2.ylivieska.fi/lukio

Ä**ÄETSÄN SARKIA-LUKIO**

Länsitie 10
38300 KIIKKA
Puh. (03) 513 5512
Faksi (03) 513 5502
akou.lukio(at)aetsa.fi
www.aetsa.fi

AMMATILLISET OPPILAITOKSET

Valtaosa ammatillisiin perustutkintoihin johtavasta koulutuksesta ja ammatillisesta lisäkoulutuksesta järjestetään ammatillisissa oppilaitoksissa. Ne järjestävät myös lyhytkestoista täydennyskoulutusta. Osa oppilaitoksista on erikoistunut järjes-

tämään erityisopetusta vammaisille opiskelijoille. Osoitetiedot on kerätty tammikuussa 2008 Opetushallituksen oppilaitostietokanta OPTIsta, ja oppilaitokset ovat maakuntien mukaisessa järjestyksessä.

UUSIMAA

HELSINGIN DIAKONIAOPISTO
Alppikatu 2 A
00530 HELSINKI
Puh. (09) 775 01
Faksi (09) 701 2282
opintotoimisto(at)hdo.fi
www.hdo.fi

HELSINGIN MAALARIAMMATTIKOULU
Kornetintie 2 b
00380 HELSINKI
Puh. (09) 768 103
Faksi (09) 719 349
kanslia(at)hmak.com
www.hmak.com

HELSINGIN PALVELUALOJEN
OPPILAITOS, KAUNEUDENHOITOALAN
KOULUTUSYKSIKKÖ
PL 3912
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 413
Faksi (09) 3108 4340
kaija.makkonen(at)edu.hel.fi
www.helpa.edu.hel.fi

HELSINGIN PALVELUALOJEN OPPILAI-
TOS, ROIHUVUOREN KOULUTUSYK-
SIKKÖ
PL 3910
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 417
Faksi (09) 3108 4710
kaija.makkonen(at)edu.hel.fi
www.helpa.edu.hel.fi

HELSINGIN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
OPPILAITOS, MALMIN JA LAAKSON
KOULUTUSYKSIKÖT
PL 3920
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 310 81321
Faksi (09) 310 80207
paloute.hesote(at)edu.hel.fi
www.hesote.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, HAAGAN KOULUTUSYKSIKKÖ,
HOLKKITIE
PL 3932
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 4600
Faksi (09) 3108 4660
tapio.jalonen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, HAAGAN KOULUTUSYKSIKKÖ,
ILKANTIE
PL 3931
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 4600
Faksi (09) 3108 4660
tapio.jalonen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, KÄPYLÄN KOULUTUSYKSIKKÖ,
KULLERVONKATU
PL 3933
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, KÄPYLÄN KOULUTUSYKSIKKÖ,
MUOTOILJANKATU
PL 3936
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 3456
Faksi (09) 3108 0344
minna.kienanen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, KÄPYLÄN KOULUTUSYKSIKKÖ,
ONNENTIE
PL 3934
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 415
Faksi (09) 3108 4940
sirpa.kaipainen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, VALLILAN KOULUTUSYKSIKKÖ
PL 3937
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 3108 415
Faksi (09) 3108 4533
jorma.karjalainen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAI-
TOS, AIKUJSKOULUTUSYKSIKKÖ
PL 3935
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 310 81903
terttu.virtanen(at)edu.hel.fi
www.heltech.edu.hel.fi

HELSINKI BUSINESS COLLEGE (HBC)
PL 133
00511 HELSINKI
Puh. 0207 511 700
Faksi 0207 511 711
opintotoimisto(at)hbc.fi
www.hbc.fi

HYVINKÄÄN AMMATTIOPPILAITOS
Karankatu 3-5
05820 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 2804
Faksi (019) 459 2801
hyvinkaan.ammattioppilaitos(at)hyv
inkaa.fi
www.hyvinkaa.fi

HYVINKÄÄN KAUPPAOPPILAITOS
Kauppalankatu 18
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 2937
Faksi (019) 459 2901
hyvinkaan.kauppaoppilaitos(at)hyv
inkaa.fi
www.hyvinkaa.fi

HYVINKÄÄN TAIDEKOULU
Uudenmaankatu 20
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 2228
Faksi (019) 459 2229
hyvinkaan.taidekoulu(at)hyvinkaa.fi
www.hyvinkaan.taidekoulu.fi

HYVINKÄÄN TERVEYDENHUOLTO-
OPPILAITOS
Kauppalankatu 18
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 2904
Faksi (019) 459 2901

JÄRVENPÄÄN DIAKONIAOPISTO
Järvenpääntie 640
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (019) 271 961
Faksi (09) 2719 930
so.opintotoimisto(at)seurakuntaopisto.fi
www.seurakuntaopisto.fi

KAUPPIAITTEN KAUPPAOPPILAITOS
Marfinlaaksontie 36
01620 VANTAA
Puh. (09) 895 581
Faksi (09) 8955 8200
marjo.riihimäki(at)mbs.fi
www.mbs.fi

KELLOSEPPÄKOULU, ESPOO
Vanha maantie 11
02650 ESPOO
Puh. (09) 4355 770
Faksi (09) 4355 7723
tiina.viitanen(at)kelloseppakoulu.fi
www.kelloseppakoulu.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA JÄRVENPÄÄ, MATKAILU-
RAVITSEMIS- JA TALOUSALA
Sibeliusenväylä 55 B
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 2738 3201
Faksi (09) 2738 3246
marata(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA JÄRVENPÄÄ, TEKNIikka,
KULTTUURI- JA RAVITSEMISALA
Wärtsilänkatu 7
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 273 81
Faksi (09) 2738 3152
joainfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA KERAVA, LIIKETALOUS JA
TIETOJENKÄSITTELY
Keskikatu 3 a
04200 KERAVA
Puh. (09) 27 381
Faksi (09) 294 1304
kaoinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA KERAVA, TEKNIikka, LIKENNE JA
RAVITSEMISALA
Sarviniitynkatu 9
04200 KERAVA
Puh. (09) 273 81
Faksi (09) 2738 3333
kaosinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA MÄNTSÄLÄ, SAAREN KARTANO,
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA
Pohjoinen pikatie 800
04920 SAARENTAUS
Puh. (09) 273 81
Faksi (019) 529 5210
maoinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA MÄNTSÄLÄ, TEKNIikka, LIKEN-
NE JA RAVITSEMISALA
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA NURMIJÄRVI, TEKNIikka,
KULTTUURI- JA RAVITSEMISALA
Lopentie 20
01860 PERTTULA
Puh. (09) 273 81
Faksi (09) 2738 3939
naoinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA TUUSULA, PEKKA HALOSEN
AKATEMIA, KULTTUURIALA
Kansanopistontie 60
04380 TUUSULA
Puh. (09) 273 81
Faksi (09) 2738 3611
photoimisto(at)keuda.fi
www.keuda.fi

KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA TUUSULA, SOSIAALI- JA TERVE-
YSALA, VAPAA-AIKA JA NUORISOTYÖ
Kirkkotie 31
04310 TUUSULA
Puh. (09) 273 81
Faksi (09) 271 5972
taosinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

LIIKETALOUSOPISTO HELSINKI-MALMI
Hietakummuntie 1
00700 HELSINKI
Puh. (09) 350 9210
Faksi (09) 385 4478
opintotoimisto(at)liiketalousopisto.fi
www.liiketalousopisto.fi

LÄNSI-UUDENMAAN KOULUTUSKESKUS,
LOHJA NUMMENTIE
Nummentie 6
08100 LOHJA
Puh. (019)36 961
Faksi (019)369 6790
lukk(at)lukk
www.lukk.fi

LÄNSI-UUDENMAAN KOULUTUSKESKUS,
LOHJA TOIVONKATU
Toivonkatu 4
08100 LOHJA
Puh. (019) 36 961
Faksi (019) 369 6540
lukk(at)lukk.fi
www.lukk.fi

LÄNSI-UUDENMAAN KOULUTUSKESKUS,
VIHTI
Ojakkalantie 2
03100 NUMMELA
Puh. (09) 222 011
Faksi (09) 2220 1246
lukk(at)lukk.fi
www.lukk.fi

OMNIAN AIKUISOPISTO, ESPOON
KESKUS, KIRKKOKATU
PL 77705
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
Faksi (09) 2319 8425
aikuisopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AIKUISOPISTO, ESPOON
KESKUS, LAKELANKATU
PL 77702
02070 ESPOON KAUPUNKI
www.omnia.fi

OMNIAN AIKUISOPISTO, ESPOON
KESKUS, LEHTIMÄENTIE
PL 77705
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
Faksi (09) 2319 8425
aikuisopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AIKUISOPISTO, LEPPÄVAARA
PL 60701
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
Faksi (09) 2319 8139
aikuisopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AIKUISOPISTO, SUOMENOJA
PL 27701
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
aikuisopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, ESPOON
KESKUS, KIRKKOKATU
PL 77710
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, ESPOON
KESKUS, LAKELANKATU
PL 77702
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, ESPOON
KESKUS, LEHTIMÄENTIE
PL 77704
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
Faksi (09) 2319 9101
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, ESPOON-
LAHTI
PL 7001
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, KIRKKO-
NUMMI
PL 40714
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999 (vaihide)
Faksi (09) 2319 8019
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, LEPPÄVAARA
PL 60701
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999 (vaihide)
Faksi (09) 231 98139
ammattiopisto(at)omnia.fi

OMNIAN AMMATTIOPISTO, SUOMENOJA
PL 27701
02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 231 999 (vaihide)
ammattiopisto(at)omnia.fi
www.omnia.fi

RAVINTOLAKOULU PERHO,
HAAGA-PERHO KOULUTUSPALVELUT
PL 8
00321 HELSINKI
Puh. 09-5807 8647, 5807 866
juha.turtiainen(at)perho.fi
www.haagaperho.fi

RAVINTOLAKOULU PERHO
Perhonkatu 11
00100 HELSINKI
Puh. (09) 580 7866
Faksi (09) 406 970
opintotoimisto(at)perho.fi
www.perho.fi

SUOMEN KANSALLISOOPERAN
BALETTIOPILOITOS
Kaikukatu 4 A
00530 HELSINKI
Puh. (09) 4030 2417
Faksi (09) 4030 2274
balettiopilaitos(at)operafin.fi
www.operafin.fi/balettiopilaitos

SUOMEN KOSMETOLOGIAN YHDISTYK-
SEN OPISTO
Pajuniityntie 3
00320 HELSINKI
Puh. (09) 8386 160
Faksi (09) 8386 1611
webmaster(at)skyo.fi, posti(at)skyo.fi,
info(at)skyo.fi
www.skyo.fi/

SUOMEN LIKEMIESTEN KAUPPAOPISTO
- ATK-INSTITUUTTI
Rautatiehäisenkatu 5
00520 HELSINKI
Puh. (09) 1489 0200
Faksi (09) 140 321
info(at)slk.fi
www.slk.fi

TYÖTEHOSEURAN LÖNNROT OPISTO
Werlanderintie 170
09220 SAMMATTI
Puh. (019) 3572520
Faksi (019) 356 284
opintokoordinaattori(at)tts.fi
www.tts.fi/

UUDENMAAN MAASEUTUOPISTO
Uudenmaankatu 249
05840 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 5603
Faksi (019) 459 5601
uudenmaan.maaseutuopisto(at)hyv-
inkaa.fi
www.hyvinkaa.fi/uumo

VANTAAN AMMATTIOPISTO VARIA,
OJAAANTIEN TOIMIPISTE
Ojahaantie 5
01600 VANTAA
Puh. (09) 8393 5393
Faksi (09) 8393 5392
varia(at)vantaa.fi

VANTAAN AMMATTIOPISTO VARIA,
RÄLSSITIEN TOIMIPISTE
Pyhtäänkorventie 10
01530 VANTAA
Puh. (09) 8392 4242
Faksi (09) 8392 4146
varia(at)vantaa.fi
www.vantaa.fi/varia

VANTAAN AMMATTIOPISTO VARIA,
TALVIKKITIEN TOIMIPISTE
Talvikkitie 119
01360 VANTAA
Puh. (09) 8392 4655
Faksi (09) 8392 4656
varia(at)vantaa.fi
www.vantaa.fi/varia

VANTAAN AMMATTIOPISTO VARIA,
TENNISTIEN TOIMIPISTE
Tennistie 1
01370 VANTAA
Puh. (09) 8392 4287
Faksi (09) 8392 3429
varia(at)vantaa.fi
www.vantaa.fi/varia

ITÄ-UUSIMAA
KESKI-UUDENMAAN AMMATTIOPISTO,
KEUDA KERAVA, SIPOON ENTER,
TEKNIikka, LIKETALOUS JA KAUPPA,
TIETOJENKÄSITTELY
Iso Kylätie 14
04130 SIPOO
Puh. 050 434 4120
Faksi (09) 2941 304
kaokinfo(at)keuda.fi
www.keuda.fi

PORVOON AMMATTIOPISTO,
ALEKSANTERINKATU
Aleksanterinkatu 20
06100 PORVOO
Puh. 020 513 11
Faksi 020 5131 499
toimisto.pomo(at)amisto.fi
www.amisto.fi

PORVOON AMMATTIOPISTO, ASKOLA
PL 36
07230 MONNINKYLÄ
Puh. 020 513 11
Faksi 020 5131 399
toimisto.askola(at)amisto.fi
www.amisto.fi

PORVOON AMMATTIOPISTO, LOVIISA
Johtajantie 12
07900 LOVIISA
Puh. 020 513 11
Faksi 020 5131 819
toimisto.loviisa(at)amisto.fi
www.amisto.fi

PORVOON AMMATTIOPISTO, PERÄMIE-
HENTIE
Perämiehentie 6
06100 PORVOO
Puh. 020 51311
Faksi 020 5131 299
toimisto.porvoo(at)amisto.fi
www.amisto.fi

PORVOON KAUPPAOPPILAITOS
Opistokuja 1
06100 PORVOO
Puh. (019) 529 9200
Faksi (019) 5299 2444
www.pkol.fi

PORVOON TERVEYDENHUOLTO-OPPI-
LAITOS
Mannerheiminkatu 20
06100 PORVOO
Puh. (019) 584 601
Faksi (019) 584 699
teho(at)porvoo.fi
www.porvoo.fi/teho

VARSINAIS-SUOMI
KAARINAN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
OPPILOITOS
Ruokokatu 12
20780 KAARINA
Puh. (02) 588 4000
Faksi (02) 588 4370
ksto(at)kaarina.fi
www.ksto.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
KULTTUURIALA
Ylistaronkatu 36
32200 LOIMAA
Puh. (02) 760 830
Faksi (02) 7624 568
kata(at)lai.fi
www.lai.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
LIETO
PL 16
21421 LIETO
Puh. (02) 487 9896
Faksi (02) 487 9896
kaha(at)loikky.fi (datan.,merk.),sote
(at)loikky.fi (lähihoit),aol(at)loikky.fi
(sähköala)
www.loikky.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
LUONNONVARA-ALA, TALOUSKOULU
Hämeentie 238
32200 LOIMAA
Puh. (02) 760 840
Faksi (02) 7608 4590
maakola(at)loikky.fi
www.loikky.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA- ALA
Turuntie 31
32200 LOIMAA
Puh. (02) 7608 2300
Faksi (02) 7621 830
sote(at)loikky.fi
www.loikky.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
TEKNIikka JA PALVELUALAT
PL 124
32201 LOIMAA
Puh. (02) 760 810
Faksi (02) 762 4435
aol(at)loikky.fi
www.loikky.fi

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
YHTEISKUNTATieteiden, LIKETALOU-
DEN JA HALLINNON ALA, LUONNONTIE-
TEIDEN ALA
Turuntie 31
32200 LOIMAA
Puh. (02) 7608 2300
Faksi (02) 7621 830
kaha(at)loikky.fi
www.loikky.fi

LOUNAIS-SUOMEN
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSOPPILAITOS
Vehmaantie 111
23100 MYNÄMÄKI
Puh. (02) 437 6800
Faksi (02) 430 5232
lskto(at)lskto.fi
www.lskto.fi

NAANTALIN AMMATIPIOISTO
Opintie 4
21100 NAANTALI
Puh. (02) 433 8200
Faksi (02) 433 8240
naksola.toimisto(at)raseko.fi
www.raseko.fi/naksola/

RAISION AMMATIPIOISTO
Eeronkuja 3
21200 RAISIO
Puh. (02) 4377 511
Faksi (02) 4377 690
amis.toimisto(at)raseko.fi
www.raseko.fi

RAISION KAUPPAPIOISTO
Juhankuja 3
21200 RAISIO
Puh. (02) 4377 502
Faksi (02) 4377 590
kauppis(at)raseko.fi
www.raseko.fi/kauppis

SALON SEUDUN AMMATIPIOISTO
Venemestarinkatu 35
24240 SALO
Puh. (02) 770 41
Faksi (02) 7704 505
opintotoimisto(at)sskky.fi
www.sskky.fi

SUOMEN KALATALOUS- JA YMPÄRISTÖ-
INSTITUUTTI
Kalakouluntie 72
21610 KIRJALA
Puh. (02) 4546 300
Faksi (02) 4588 560
kala(at)kalakoulu.fi
www.kalakoulu.fi

TAO, TURUN AMMATIPIOSTOSÄÄTIÖ
Teijonkatu 3
20750 TURKU
Puh. 020 747 5666
Faksi 020 747 5663
tao(at)taos.fi
www.taos.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, KAUPPA JA TIETO-
TEKNIikka, KELLONSOITTAJANKADUN
KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3712
Arja.Herpio(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, RAVITSEMISPALVELUT,
ANINKAISTEN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3286

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, RAVITSEMISPALVELUT,
LEMMINKÄISENKADUN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3726
Carita.Kankaro(at)turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO YR-
KESINSTITUT, TEKNIikka, ANINKAISTEN
KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3286
Ulla.Riski(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, TEKNIikka, JUHANNUS-
KUKKULAN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 4504
Liisa.Saarelainen(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, TEKNIikka, PELTOLAN
KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 4302
Heli.Kemii(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, TERVEYS JA HYVIN-
VOINTI, ANINKAISTEN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3286
Kirsi.Pakaste(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO YR-
KESINSTITUT, TERVEYS JA HYVINVOIN-
TI, TOMMILANKADUN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3301
Anu.Parantainen(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, TERVEYS JA HYVIN-
VOINTI, UUDENMAANTIEN KOULUTALO
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 4102
Merja.Manner(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, AIKUISKOULUTUS
Pitkämäenkatu 6
20250 TURKU
Puh. (02) 26334 777
Faksi (02) 26334 702
aikuisKOULUTUS(at)turkuai.fi
www.aikuisKOULUTUS.fi

TURUN AMMATI-INSTITUUTTI - ÅBO
YRKESINSTITUT, PERUSKOULUTUKSEEN
VALMISTAVAT KOULUTUKSET
PL 955
20101 TURKU
Puh. (02) 2633 3000
Faksi (02) 2633 3301
Anu.Parantainen(at)turkuai.fi
www.turkuai.fi

VAKKA-SUOMEN AMMATI-INSTITUUTTI,
NOVIDA
PL 20
23501 UUSIKAUPUNKI
Puh. (02) 8451 51
Faksi (02) 8451 6215
novida(at)vsai.fi
www.vsai.fi

VARSINAIS-SUOMEN MAASEUTUOPPI-
LAITOS, PAIMIO
Tautilantie 110
21530 PAIMIO
Puh. (02) 4773 000
Faksi (02) 4773 199
metsaopetus.toimisto(at)tuorla.com
www.v-smol.fi

VARSINAIS-SUOMEN MAASEUTUOPPI-
LAITOS, TUORLA
Tuorlantie 1
21500 PIIKKIÖ
Puh. (02) 477 3000
Faksi (02) 477 3001
toimisto.tuorla(at)tuorla.com
v-smol.fi

SATAKUNTA

HARJAVALLAN SOSIAALI- JA TERVEYS-
ALAN OPPILAITOS
Myllykatu 10
29200 HARJAVALTA
Puh. (02) 535 9011
Faksi (02) 6744 777
hasote(at)harjavalta.fi
www.harjavalta.fi/palvelut/harjaval-
lan_sosiaali- ja_terveys/

HUITTISTEN AMMATI- JA YRITTÄJÄOPIS-
TO, HUITTINEN
Risto Rytin katu 70
32700 HUITTINEN
Puh. (02) 560 4500
Faksi (02) 560 4599
liiketalous(at)huittinen.fi
www.hayo.fi

HUITTISTEN AMMATI- JA YRITTÄJÄOPIS-
TO, KOKEMÄKI
Kauvatsantie 189
32800 KOKEMÄKI
Puh. (02) 560 4711
Faksi (02) 560 4703
luannonvara(at)huittinen.fi
www.hayo.fi

KOKEMÄENJOKILAAKSON AMMATI-
OPISTO, KOKEMÄKI
PL 87
32801 KOKEMÄKI
Puh. (02) 550 400
Faksi (02) 5504 100
kola(at)satakola.fi
www.satakola.fi

KOKEMÄENJOKILAAKSON AMMATI-
OPISTO, ULVILA
PL9, Yhdystie
28401 Ulvila
Puh. (02) 5351 805
Faksi (02) 5351 801
www.satakola.fi

POHJOIS-SATAKUNNAN AMMATTI-
INSTITUUTTI
PL 6 H
38701 KANKAANPÄÄ
Puh. (02) 572 880
Faksi (02) 5728 8109
psai(at)psai.fi
www.pesai.fi

PORIN AMMATTIOPISTO, PORI
Rautatiepuistikatu 5
28130 PORI
Puh. (02) 6215 500
Faksi (02) 6215 520
info(at)porinammattiopisto.fi
www.porinammattiopisto.fi

RAUMAN AMMATTIOPISTO
Satamakatu 19
26100 RAUMA
Puh. (02) 837 891
Faksi (02) 8378 9200
raumanammattiopisto(at)rao.rauma.fi
www.rao.rauma.fi

SATAKUNNAN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUSOPPILAITOS, LÄNSI-SUOMEN
TV- JA ELOKUVAKESKUS VILLILÄ
Villiläntie 1
29250 NAKKILA
Puh. (02) 5375 961
Faksi (02) 5375 969
info(at)skto.fi
www.skto.fi

SATAKUNNAN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUSOPPILAITOS
Pakkalantie 3
29250 NAKKILA
Puh. (02) 5375 961
Faksi (02) 5375 969
info(at)skto.fi
www.skto.fi

KANTA-HÄME

FORSSAN AMMATTI-INSTITUUTTI,
FORSSAN TOIMIPISTE
Saksankatu 27
30100 FORSSA
Puh. (03) 414 01
Faksi (03) 414 0210
fai(at)fai.fi
www.fai.fi

FORSSAN AMMATTI-INSTITUUTTI,
LIESJÄRVEN TOIMIPISTE
Metsäkouluntie 60
31350 LIESJÄRVI
Puh. (03) 424 3500
Faksi (03) 436 3806
eila.lautanen(at)fai.fi
www.fai.fi

FORSSAN AMMATTI-INSTITUUTTI,
SOSIAALI- JA TERVEYSALA
Saksankatu 27
30100 FORSSA
Puh. (03) 41 401
Faksi (03) 414 0210
pekka.santakivi(at)fai.fi
www.fai.fi

FORSSAN AMMATTI-INSTITUUTTI,
TAMMELAN TOIMIPISTE
Norrantie 4
www.fai.fi

HÄMEEN AMMATTI-INSTITUUTTI, EVO
Saarelantie 1
16970 EVO
Puh. (03) 6461
Faksi (03) 646 5300
evo(at)hamk.fi
www.hami-edu.fi

HÄMEEN AMMATTI-INSTITUUTTI, LEPAA
Lepantie 129
14610 LEPAA
Puh. (03) 6461
Faksi (03) 646 5200
lepa(at)hamk.fi
www.hami-edu.fi

HÄMEEN AMMATTI-INSTITUUTTI,
MEIJERIALAN YKSIKKÖ
Kankaistenkatu 33 C
13220 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 6461
Faksi (03) 646 2360
sairio(at)hamk.fi
www.hami-edu.fi

HÄMEEN AMMATTI-INSTITUUTTI,
MUSTIALA
Mustialantie 105
31310 MUSTIALA
Puh. (03) 646 5519
Faksi (03) 646 5500
mustiala(at)hamk.fi
www.hami-edu.fi

KOULUTUSKESKUS TAVASTIA, HÄMEEN-
LINNA HÄTTELMALANTIE 6-8
PL 30
13100 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 65811
kktavastia(at)kktavastia.fi
www.kktavastia.fi

KOULUTUSKESKUS TAVASTIA, HÄMEEN-
LINNA SOSIAALI- JA TERVEYSALA
PL 30
13101 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 65811

KOULUTUSKESKUS TAVASTIA, AIKUIS-
KOULUTUS
PL 30
13101 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 658 11
Faksi (03) 6581 442

RIIHIMÄEN AMMATTIOPPILAITOS
Sakonkatu 1
11100 RIIHIMÄKI
Puh. 019 7585200
Faksi 019 7585211
raol(at)raol.fi
www.raol.fi

YPÄJÄN HEVOSOPISTO
Varsanojantie 63
32100 YPÄJÄ
Puh. (02) 760 2204
Faksi (02) 7602 200
hevospisto(at)hevospisto.fi

PIRKANMAA
AHLMANIN AMMATTIOPISTO
Hallilantie 24
33820 TAMPERE
Puh. (03) 3399 2500
Faksi (03) 3399 2510
ahlman(at)ahlman.fi
www.ahlman.fi

AMMATTI-INSTITUUTTI IISAKKI, OSARAN
MAASEUTUOPETUSYKSIKKÖ
Osarantie 89
39230 OSARA
Puh. (03) 3424400
Faksi (03) 3424460
iisakki.osara(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi

AMMATTI-INSTITUUTTI IISAKKI,
PARKANO
Sepänkatu 4
39700 PARKANO
Puh. (03) 448 2061
Faksi (03) 448 5117
iisakki.parkano(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi

AMMATTI-INSTITUUTTI IISAKKI
PL 23
39101 HÄMEENKYRÖ
Puh. (03) 345 7100
Faksi (03) 371 3123
iisakki(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi

IKAALISTEN KAUPPAOPPILAITOS
PL 12
39501 IKAALINEN
Puh. (03) 245 2680
Faksi (03) 245 2601
ikol(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi/ikol

IKAALISTEN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
OPPILAITOS, KIHNIÖ
Kuruntie 17
39820 KIHNIÖ
Puh. (03) 448 4252
Faksi (03) 448 4224
ikata(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi/ikata

IKAALISTEN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
OPPILAITOS
Eino Salmelaisen katu 20
39500 IKAALINEN
Puh. (03) 450 9327
Faksi (03) 450 9330
ikata(at)lpkky.fi
www.lpkky.fi/ikata

KARKUN KOTITALOUS- JA SOSIAALIALAN
OPPILAITOS
Tullantie 30
38100 KARKKU
Puh. (03) 5212 3850
Faksi (03) 5212 3859
raili.hakala(at)vak.fi
www.vak.fi

MÄNTÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS
PL 79
35801 MÄNTTÄ

PIRKANMAAN AIKUISOPISTO
Pyyntikintie 2
33230 Tampere
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 213 0400
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
AJOKINKUJAN TOIMIPISTE
Ajokinkuja 6
33800 TAMPERE
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.ajokinkuja(at)pirko.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
IKAALISTEN TOIMIPISTE
Puh. (03) 215 2111
ammattiopisto.pyynikintie(at)pirko.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
KANGASALAN TOIMIPISTE
Sahalahdentie 22
36270 KANGASALA
Puh. (03) 377 5000
Faksi (03) 377 5010
ammattiopisto.kangasala(at)pirko.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
KOIVISTONTIEN TOIMIPISTE
Koivistontie 31
33820 TAMPERE
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.koivistontie(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
LEMPÄÄLÄN TOIMIPISTE
Valkeakoskentie 19
37500 LEMPÄÄLÄ
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.lempaala(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO, NOKIAN
TOIMIPISTE
Kankaantaankatu 4
37100 NOKIA
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.nokia(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
ORIVEDEN TOIMIPISTE
Ammattikouluntie 5
35100 ORIVESI AS
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.orivesi(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
PYYNIKINTIEN TOIMIPISTE
Pyyntikintie 2
33230 TAMPERE
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.pyynikintie(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
RUOVEDEN TOIMIPISTE
PL 33
34601 RUOVESI
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 3155 5905
ammattiopisto.ruovesi(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO, VIRTAIN
TOIMIPISTE
PL 59
34801 VIRRAT
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 315 5905
ammattiopisto.virrat(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO, YLÖJÄR-
VEN TOIMIPISTE
Teollisuustie 24
33470 YLÖJÄRVI
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 315 5905
ammattiopisto.ajokinkuja(at)pirta.fi
www.pao.fi

PIRKANMAAN AMMATTIOPISTO,
ÅKERLUNDINKADUN TOIMIPISTE
Åkerlundinkatu 8
33100 TAMPERE
Puh. (03) 315 551
Faksi (03) 315 5905
ammattiopisto.akerlundinkatu(at)pirta.fi
www.pao.fi

TAMPEREEN AMMATTIOPISTO, HERVAN-
NAN AMMATTIOPIILAITOS
Hepolamminkatu 10
33720 TAMPERE
Puh. (03) 565 617
Faksi (03) 5656 7301
heikki.vesala(at)tampere.fi
www.tao.tampere.fi

TAMPEREEN AMMATTIOPISTO, KURUN
METSÄOPPILAITOS
Metsätie 1
34300 KURU
Puh. (03) 565 617
Faksi (03) 5654 7911
info.kuru(at)tampere.fi
www.tpu.fi/kmo tai
www.tao.tampere.fi

TAMPEREEN AMMATTIOPISTO, PYYNI-
KIN AMMATTIOPIILAITOS
Santalalahdentie 10
33230 TAMPERE
Puh. (03) 5656 17
Faksi (03) 5656 7601
simo.havia(at)tampere.fi
www.tao.tampere.fi

TAMPEREEN AMMATTIOPISTO, TAMPE-
REEN KAUPPAOPPILAITOS
Satakunnankatu 13
33100 TAMPERE
Puh. 050 351 6599
Faksi (03) 5656 7001
merja.laaksonen(at)tampere.fi
www.tao.tampere.fi

TAMPEREEN AMMATTIOPISTO, TAMPE-
REEN TERVEYDENHUOLTO-OPPILAITOS
Sairaalankatu 6
33100 TAMPERE
Puh. 03 565 617
Faksi (03) 5656 7153

raija.a.koskinen(at)tampere.fi
TAMPEREEN KOTITALOUSOPPILAITOS
Koulukatu 18
33200 TAMPERE
Puh. (03) 245 2450
Faksi (03) 245 2451
takol(at)takol.fi
www.takol.fi

TYRVÄÄN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
OPPILAITOS
Sastamankatu 2
38210 VAMMALA
Puh. (03) 5212 3750
Faksi (03) 5212 3759
vakki-info(at)vak.fi
www.vak.fi

VALKEAKOSKEN AMMATTIOPISTO,
VALKEAKOSKI
PL 119
37601 VALKEAKOSKI
Puh. (03) 57421
Faksi (03) 584 6946
vaaainfo(at)vsyky.fi
www.vaa.fi

VAMMALAN AMMATTIKOULU
PL 22
38210 VAMMALA
Puh. (03) 521 21
Faksi (03) 5212 3509
vakki-info(at)vak.fi
www.vak.fi

PAIJÄT-HÄME

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, ASIKKALA
Laurellintie 55
17320 ASIKKALA
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 7135
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, HEINOLA
Opintie 1
18200 HEINOLA
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 5211
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, HOLLOLA
Kukonkannus 2
15880 HOLLOLA
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 2215
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
KANNAKSENKATU
Kannaksenkatu 22
15140 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 2215
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
KATSASTAJANKATU
Katsastajankatu 14
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
LINNAISTENTIE
Linnaistentie 33
15150 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 3213
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
SAMMONKATU
Sammonkatu 8
15140 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 3619
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
STÄHLBERGINKATU
Stählberginkatu 6
15110 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 2215
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
VIPUSENKATU 5, F-RAK
Vipusenkatu 5, F-rak.
15230 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 3213
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, LAHTI,
VIPUSENKATU
Vipusenkatu 5
15230 LAHTI
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 3213
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS, NASTOLA
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

KOULUTUSKESKUS SALPAUS,
ORIMATTILA
Heinämaantie 35
16300 ORIMATTILA
Puh. (03) 828 11
Faksi (03) 828 4015
salpaus(at)salpaus.fi
www.salpaus.fi

LAHDEN DIAKONIAN INSTITUUTTI
Vuorikatu 4
15110 LAHTI
Puh. (03) 8132 222
Faksi (03) 781 8034
instituutti(at)dila.fi
www.dila.fi

KYMENLAAKSO
ETELÄ-KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTO,
AIKUISKOULUTUKSEN TOIMIPISTE
PL 52
48601 KARHULA
www.ekami.fi

ETELÄ-KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTO,
HAMINAN TOIMIPISTE
PL 60
49401 HAMINA
Puh. 010 3959 000
Faksi (05) 260 1135
haminantoinnisto(at)ekami.fi
www.ekami.fi

ETELÄ-KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTO,
KOTEKO
Kymenlaaksonkatu 29
48100 KOTKA
Puh. 010 395 9107
Faksi 010 395 9010
ekami(at)kotka.fi
www.ekami.fi

ETELÄ-KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTO,
MERENKULUN TOIMIPISTE
PL 168
48101 KOTKA
Puh. 010 3959 115
Faksi (05) 260 1133
ekami(at)kotka.fi
www.ekami.fi

ETELÄ-KYMENLAAKSON AMMATTIOPISTO,
PALVELUALOJEN TOIMIPISTE
Takaajantie 1
48220 KOTKA
Puh. 010 3959126
ekami(at)kotka.fi
www.ekami.fi

HARJUN OPPIMISKESKUS
Katarinankuja 19
49980 RAVIJOKI
Puh. (05) 229 5500
Faksi (05) 229 5555
oppimiskeskus(at)harjunopk.fi
www.harjunopk.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
KULTTUURI
Viitakummuntie 2
45200 KOUVOLA
Puh. (05) 370 3913
Faksi (05) 372 0366
toimisto.kata(at)ksao.fi
www.ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
LIIKETALOUS
PL 22
45101 KOUVOLA
Puh. (05) 741 4400
Faksi (05) 741 4411
liiketalous(at)ksao.fi
www.ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
LUONNONVARA
Ankkapurhantie 5
46910 ANJALANKOSKI
Puh. (05) 741 2200
Faksi (05) 741 2233
toimisto.anjala(at)ksao.fi
www.ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
SOSIAALI- JA TERVEYS
Kauppakatu 1-3
45700 KUUSANKOSKI
Puh. (05) 741 5500
Faksi (05) 374 5979
toimisto.sote(at)ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
TEKNIikka JA PALVELUT, ANJALANKOSKI
Hasunmäentie 4
46860 ANJALANKOSKI
Puh. (05) 784 1631
Faksi (05) 784 1645
toimisto.anjalankoski(at)ksao.fi
www.ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
TEKNIikka JA PALVELUT, KOUVOLA
PL 43
45201 KOUVOLA
Puh. (05) 744 8000
Faksi (05) 744 8244
toimisto.kouvola(at)ksao.fi
www.ksao.fi

KOUVOLAN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
TEKNIikka JA PALVELUT, KUUSANKOSKI
Ylätie 1
45700 KUUSANKOSKI
Puh. (05) 840 8400
Faksi (05) 840 8480
toimisto.kuusankoski(at)ksao.fi
www.ksao.fi

ETELÄ-KARJALA

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
PALVELUALOJEN KOULU, ARMILANKATU
40
Armilankatu 40
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 0204 966 882
Faksi 0204 966 868
palvelu(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO, PAL-
VELUALOJEN KOULU, ARMILANKATU 42
Armilankatu 42
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 0204 966 867
Faksi 0204 966 888
palvelu(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
PALVELUALOJEN KOULU, KOULUKATU 5
Koulukatu 5
55120 IMATRA
Puh. 020 496 6702
Faksi 020 496 8409
palvelu(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
PALVELUALOJEN KOULU, POHJOLAN-
KATU 10
PL 112
53101 LAPPEENRANTA
Puh. 020 496 6800
Faksi 020 496 6802
palvelu(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
PALVELUALOJEN KOULU, POHJOLAN-
KATU 12
Pohjolankatu 12
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 020 496 8214
Faksi 020 496 8150
palvelu(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO, PAL-
VELUALOJEN KOULU, TIETÄJÄNKATU 3
Tietäjänkatu 3
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN KOULU,
VALTO KÄKELÄN KATU 3
Valto Käkelän katu 3
53130 LAPPEENRANTA
Puh. 020 496 6905
Faksi 020 496 6900
sosiaalijaterveys(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
TEKNIKAN KOULU, KOULUKATU 5
Koulukatu 5
55120 IMATRA
Puh. 020 496 8402
Faksi 020 496 8409
tekniikka(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
TEKNIKAN KOULU, MONOLANTIE 103
Monolantie 103
54330 SIMOLA
Puh. 020 496 8013
Faksi 020 496 8050
tekniikka(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
TEKNIKAN KOULU, POHJOLANKATU 12
Pohjolankatu 12
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 020 496 8214
Faksi 020 496 8150
tekniikka(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIOPISTO,
TEKNIKAN KOULU, VENNONMÄENTIE 1
Vennonmäentie 1
56100 RUOKOLAHTI
Puh. 0204 969 931/930
Faksi 020 496 9939
tekniikka(at)ekamo.fi
www.ekamo.fi

ETELÄ-SAVO

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
AIKUISKOULUTUS
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 221 5111
Faksi (015)221 5450
aikuisoulutus(at)esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, JUVAN
YKSIKKÖ
Tirrolantie 7
51900 JUVA
Puh. (015) 221 5102
raija.hamalainen(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, OTAVAN
KOULUTILA
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 221 5701
Faksi (015)2215 749
outi.vitikainen(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
OTAVANKATU 4 JA RAVIRADANTIE 4-6
www.paso.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
PIEKSÄMÄKI
Metsäopistontie 100
76100 PIEKSÄMÄKI
Puh. 040 305 6685
Faksi 040 305 6698
toimisto(at)paso.fi
www.paso.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
SAVONLINNA
Juvolantie 1142
57310 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6400
Faksi (015) 550 6450
varpala(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, SOSIAA-
LI JA TERVEYS, PÄÄMAJANKUJA
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 2215 562
Faksi (015) 2215 549
arja.koskimies(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, TAITOLA
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 2215751
Faksi (015)2215799
sirpa.jaaskelainen(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, KAUPAN
JA HALLINNON ALA
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 2215501
Faksi (015)2215549
eeva.vuokio(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
METSÄKOULU
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 2215 631
Faksi (015) 2215 699
anja.himanan(at)esedu.fi
www.esedu.fi

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, UUDEN
MAHDOLLISUUDEN KOULU
PL 165
50101 MIKKELI
Puh. (015) 2215 602
Faksi (015)2215 250
opintotoimisto(at)esedu.fi
www.esedu.fi

PIEKSÄMÄEN AMMATTIOPISTO,
METSÄTALOUS
Metsäopistontie 100
76100 PIEKSÄMÄKI
Puh. 040 05 6685
Faksi 040 05 6698
toimisto(at)paso.fi
www.paso.fi

PIEKSÄMÄEN AMMATTIOPISTO, TEKNIIK-
KA, PALVELUT JA KAUPPA
Kuusiitie 41
76120 PIEKSÄMÄKI
Puh. 040 05 6600
Faksi 040 05 6699
kanslia(at)paso.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO, AIKUISKOULUTUS
Telakkatie 9
57230 SAVONLINNA
Puh. (015) 571 4000
Faksi (015) 571 4010
sakke(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO, KULTTUURIALA
Pohjolankatu 6
57200 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6363
Faksi (015) 550 6359
artemia(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA
AIKUISOPISTO, LUONNONVARA- JA
YMPÄRISTÖALA
Juvolantie 1142
57310 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6400
Faksi (015) 550 6450
varpala(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO, MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA
TALOUSA
Rajalahdenkatu 4
57200 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6302
Faksi (015) 550 6330
paviljonki(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA
AIKUISOPISTO, SOSIAALI-, TERVEYS- JA
LIIKUNTA-ALA
Rauhalinnantie 12
57310 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6500
Faksi (015) 550 6550
lehtiniemi(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO, TEKNIKAN JA LIIKENTEEN ALA
Pohjolankatu 4-6
57200 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6000
Faksi (015) 550 6215
vipunen(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO, YHTEISKUNTATIETEIDEN,
LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA
Pohjolankatu 4
57200 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6000
Faksi (015) 550 6602
like(at)samiedu.fi
www.samiedu.fi

SISÄLÄHETYSSSEURAN OPPILAITOS,
PIEKSÄMÄKI
Huvilakatu 31
76130 PIEKSÄMÄKI
Puh. 0207 542611, 0207542612
Faksi 0207 542595
toimisto(at)sisop.fi
www.sisop.fi

POHJOIS-SAVO
INGMANIN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
OPPILAITOS
Toivalantie 51
70900 TOIVALA
Puh. 0207 205 840
Faksi 0207 205 841
ingman(at)ingmanedu.fi
www.ingmanedu.fi

KUOPION TALOUSKOULU
Asemakatu 4
70100 KUOPIO
Puh. (017) 266 5200
Faksi (017) 262 0004
info(at)kuopiontalouskoulu.fi
www.kuopiontalouskoulu.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
IISALMI
Asevelikatu 24
74100 IISALMI
Puh. (017) 214 8883
Faksi (017) 214 8899
airi.nissinen(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
JUANKOSKI
Opintie 3
73500 JUANKOSKI
Puh. (017) 214 3700
Faksi (017) 214 3701
maire.partanen(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
KUOPIO
PL 118
70101 KUOPIO
Puh. (017) 214 3000
Faksi (017) 214 3202
ilse.karhunen(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
LEPPÄVIRTA
PL 43
79101 LEPPÄVIRTA
Puh. (017) 214 3900
Faksi (017) 214 3901
katri.seittivaara(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
MUURUVESI
Hietapohjantie 926
73460 MUURUVESI
Puh. (017) 214 3800
Faksi (017) 214 3801
silja.huotari(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
SIILINJÄRVI
Risulantie 4
71800 SIILINJÄRVI
Puh. (017) 214 4200
Faksi (017) 214 4201
sirpa.snakin(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
SUONENJOKI
Jalkalantie 160
77600 SUONENJOKI
Puh. (017) 214 4000
Faksi (017) 214 4001
merja.jokinen(at)sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
TOIVALA
70900 TOIVALA
Puh. (017) 214 4109
sirpa.partanen(at)sakky.fi
www.sakky.fi

SAVON AMMATTI- JA AIKUISOPISTO,
VARKAUS
Osmajontie 75 A
78210 VARKAUS
Puh. (017) 214 8245
Faksi (017) 214 8250
anne.kolari(at)sakky.fi
www.sakky.fi

YLÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, IISALMI,
AIKUISKOULUTUS
PL 129
74101 IISALMI
Puh. (017) 272 51
Faksi (017) 272 5555
oufi.rautialai(at)ysao.fi
www.ysao.fi

YLÄ-SAVON AMMATTIOPISTO, IISALMI
Asevelikatu 4
74100 IISALMI
Puh. (017) 272 51
Faksi (017) 272 5251
info(at)ysao.fi
www.ysao.fi

YLÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
KIURUVESI
Hingunniementie 98
74700 KIURUVESI
Puh. (017) 272 5911
Faksi (017) 272 5912
info(at)ysao.fi
www.ysao.fi

YLÄ-SAVON AMMATTIOPISTO,
PELTOSALMI
Kotikyläntie 254
74150 IISALMI
Puh. (017) 272 5701
Faksi (017) 272 5731
info(at)ysao.fi
www.ysao.fi

POHJOIS-KARJALA
POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
ILOMANTSI
Vepsänmäentie 4
82900 ILOMANTSI
Puh. (013) 244 3000
Faksi (013) 244 3006
amo.ilomantsi(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/ilomantsi

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
JOENSUU, PALVELUT, KAUPAN JA
HALLINNON ALA
PL 124
80101 JOENSUU
Puh. (013) 244 5104
Faksi (013) 244 5105
amo/joensuup(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/joensuup

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
JOENSUU, PALVELUT, PALVELUALAT
www.pkky.fi

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
JOENSUU, PALVELUT, SOSIAALI-JA
TERVEYSALA
PL 124
80101 JOENSUU
Puh. (013) 244 5107
Faksi (013) 244 5110
amo.joensuup(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/joensuup

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
JOENSUU, TEKNIikka JA KULTTUURI
PL 101
80101 JOENSUU
Puh. (013) 244 200
Faksi (013) 244 2648
amo.joensuutk(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/joensuutk

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
KITEE, MAASEUTUOPETUS
Koivikontie
82430 PUHOS
Puh. (013) 244 3300
Faksi (013) 244 3399
amo.kitee(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/kitee

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
KITEE, METSÄOPETUS/JOENSUU
Koivikontie
82430 PUHOS
Puh. (013) 244 3300
Faksi (013) 244 3399
amo.kitee(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/kitee

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
KITEE, TEKNIikka JA PALVELUT
Savikontie 13
82500 KITEE
Puh. (013) 244 3200
Faksi (013) 244 3298
amo.kitee(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/kitee

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
LIEKSA
Kuhmonkatu 32
81700 LIEKSA
Puh. (013) 244 3750
Faksi (013) 244 3799
amo.lieksa(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/lieksa

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
NURMES
Nurmeksenkatu 11
75500 NURMES
Puh. (013) 244 3804
Faksi (013) 244 3800
amo.nurmes(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/nurmes

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
OUTOKUMPU
Lammenkatu 18
83500 OUTOKUMPU
Puh. (013) 244 3907
Faksi (013) 244 3999
amo.outokumpu(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
VALTIMO
Metsurintie 2 A
75700 VALTIMO
Puh. (013) 244 3100
Faksi (013) 244 3195
amo.valtimo(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/valtimo

KESKI-SUOMI

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO, HARJU
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 6189

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO,
KYLLÖNMÄKI
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 5200
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO, MIILUTIE
Miilutie 2
41900 PETÄJÄVESI
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 6079

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO,
MUSIKKI
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5887
Faksi 040 341 5878
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO, PRIIMUS
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 6000
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO,
VIITANIEMI
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 5100
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN KOTITALOUSOPPILAITOS
Salokatu 20
40630 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 337 3150
Faksi (014) 337 3199
kaija.ratia(at)jkkoti.fi
www.jkkoti.fi

JÄMSÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS,
AMMATTIOPPILAITOS
www.jkouke.fi

JÄMSÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS,
KAUPPAOPPILAITOS
Koulutie 12
42300 JÄMSÄNKOSKI
Puh. 020 638 2800
Faksi 020 638 2860
koulutuskeskus(at)jkouke.fi
www.jkouke.fi

JÄMSÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS,
MAATALOUS- JA PUUTARHAOPPILAITOS
Auvilantie 83
42100 JÄMSÄ
Puh. 020 638 2800
Faksi 020 638 2925
koulutuskeskus(at)jkouke.fi
www.jkouke.fi

JÄMSÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS,
METSÄOPPILAITOS
Metsäoppilaitoksentie 14
42300 JÄMSÄNKOSKI
Puh. 020 638 2800
Faksi 020 638 2930
metsaopetus(at)jkouke.fi
www.jkouke.fi

JÄMSÄN SEUDUN KOULUTUSKESKUS,
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPPILAITOS
Auvilantie 81
42100 JÄMSÄ
Puh. 020 638 2800
Faksi 020 638 2925
koulutuskeskus(at)jkouke.fi
www.jkouke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPIMIS-
KESKUS, AIKUISKOULUTUS
PL 41
44101 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 5192 400
Faksi (014) 523 436
aikuisKOULUTUS(at)poke.fi
www.poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPIMIS-
KESKUS, KAUPAN JA HALLINNON ALA
Opinahjontie 1
44120 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 519 211
Faksi (014) 519 2464
opinahjontie(at)poke.fi
www.poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN
OPPIMISKESKUS, LUONNONVARA-ALA,
KOLKANLAHTI
Kolkanlahdentie 280
43250 KOLKANLAHTI
Puh. (014) 469 0300
Faksi (014) 469 0310
saarijarvi(at)poke.fi
www.poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPIMIS-
KESKUS, LUONNONVARA-ALA, TARVAALA
Uuraistentie 240
43130 TARVAALA
Puh. (014) 469 0200
Faksi (014) 469 0256
saarijarvi(at)poke.fi
www.poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPIMIS-
KESKUS, SOSIAALI- JA TERVEYSALA
Opinahjontie 1
44120 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 519 211
Faksi (014) 519 2464
opinahjontie(at)poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN
OPPIMISKESKUS, TEKNIikka JA
LIIKENNE, MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA
TALOUSALA, VIITASAARI
PL 57
44501 VIITASAARI
Puh. (014) 577 5100
Faksi (014) 577 5110
viitasaari(at)poke.fi
www.poke.fi

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPI-
MISKESKUS, TEKNIikka JA LIIKENNE,
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUSALA,
ÄÄNEKOSKI
PL 41
44101 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 519 211
Faksi (014) 519 2230
piilolantie(at)poke.fi
www.poke.fi

ETELÄ-POHJANMAA

HÄRMÄNMAAN AMMATTIHINSTITUUTTI,
KAUPPA JA HALLINTO
Vesipalontie 2
62100 LAPUA
Puh. (06) 433 5218
Faksi (06) 433 5207
kh(at)hami.fi
www.hami.fi

HÄRMÄNMAAN AMMATTIHINSTITUUTTI,
MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA TALOUS-
YKSIKÖ
Ammattikoulunkatu 10
62100 LAPUA
Puh. (06) 433 5200
Faksi (06) 433 5201
marata(at)hami.fi
www.hami.fi

HÄRMÄNMAAN AMMATTIHINSTITUUTTI,
TEKNIikka JA LIIKENNE
Ammattikoulunkatu 10
62100 LAPUA
Puh. (06) 433 5200
Faksi (06) 433 5201
keskus(at)hami.fi
www.hami.fi

JÄRVISEUDUN AMMATI-INSTITUUTTI,
ALAJÄRVEN TOIMIPISTE
Hoiskontie 25
62900 ALAJÄRVI
Puh. (06) 2412 700
Faksi (06) 2412 7124
pirkko.etula(at)jamin.fi
www.jamin.fi

JÄRVISEUDUN AMMATI-INSTITUUTTI,
KUREJOEN TOIMIPISTE
Kurejoentie 390
62710 KUREJOKI
Puh. (06) 2412 700
Faksi (06) 2412 7217
marjatta.ukonmaki(at)jamin.fi
www.jamin.fi

JÄRVISEUDUN AMMATI-INSTITUUTTI,
LAPPAJÄRVEN TOIMIPISTE
Erkkiläntie 2
62600 LAPPAJÄRVI
Puh. (06) 2412 700
Faksi (06) 2412 7305
riitta.huhtala(at)jamin.fi
www.jamin.fi

JÄRVISEUDUN AMMATI-INSTITUUTTI,
TÖYSÄN TOIMIPISTE
Keskustie 6 (posti Erkkilänt. 2, 62600
LAPPAJÄRVI
63600 TÖYSÄ
Puh. (06) 2525 5540
pirkko.etula(at)jamin.fi
www.jamin.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, ILMAJOKI,
ILMAJOENTIE
Ilmajoentie 525
60800 ILMAJOKI
Puh. 020 124 5700
Faksi 020 124 5701
eija.huhtanen(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, ILMAJOKI,
PAPPILANTIE
Pappilantie 6
60800 ILMAJOKI
Puh. 020 124 4660
Faksi 020 124 4661
kiirsti.ojala(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, JURVA
PL 4
66301 JURVA
Puh. 020 124 5904
Faksi 020 124 5901
piia.makela(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, KAUAJOKI
PL 19
61801 KAUAJOKI
Puh. 020 124 5600
Faksi 020 124 5601
elsi.jaskari(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, LAPPAJÄRVI
Erkkiläntie 6
62600 LAPPAJÄRVI
Puh. 020 124 5505
Faksi 020 124 5555
mervi.lillvis(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, SEINÄJOKI,
KIRKKOKATU
PL 313
60101 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 5000
Faksi 020 124 4600
seal(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, SEINÄJOKI,
KOSKENALANTIE
Koskenalantie 17
60220 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 5550
Faksi 020 124 5555
mervi.lillvis(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, SEINÄJOKI,
KOULUKATU
Koulukatu 41
60100 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 5505
Faksi 020 124 5509
tarja.talvitie(at)sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, SEINÄJOKI,
TÖRNÄVÄNTIE
PL 313
60101 SEINÄJOKI
Puh. 020 1245 000
Faksi 020 124 4888
seal(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, SEINÄJOKI,
UPANKATU
PL 313
60101 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 5000
Faksi 020 124 4860
seal(at)sedu.fi
www.sedu.fi

KOULUTUSKESKUS SEDU, ÄHTÄRI,
TUOMARNIEMENTIE
Tuomarniementie 55
63700 ÄHTÄRI
Puh. 020 124 5800
Faksi 020 124 5801

KURIKAN AMMATIOPPILAITOS,
KURIKKA
Huovintie 1
61300 KURIKKA
Puh. (06) 451 2111
Faksi (06) 451 2400
aol.kurikka(at)aol-kurikka.fi
www.aol-kurikka.fi

SUUPOHJAN AMMATI-INSTITUUTTI,
AMMATIOPPILAITOS
PL 6
61801 KAUAJOKI
Puh. (06) 2318 500
Faksi (06) 2318 559
amis(at)saiedu.fi
www.saiedu.fi

SUUPOHJAN AMMATI-INSTITUUTTI,
KAUPPAOPPILAITOS
PL 35
61801 KAUAJOKI
Puh. (06) 2318 560
Faksi (06) 2318 599
kauppi(at)saiedu.fi
www.saiedu.fi

SUUPOHJAN AMMATI-INSTITUUTTI,
MAATALOUSOPPILAITOS
PL 105
61801 KAUAJOKI
Puh. (06) 2318 660
Faksi (06) 2318 663
mol(at)saiedu.fi
www.saiedu.fi

ÄHTÄRIN AMMATI-INSTITUUTTI, ÄHTÄRI
Koulutie 16 A
63700 ÄHTÄRI
Puh. (06) 25 256 951
Faksi (06) 25 256 952
info(at)ait-ahtari.fi
www.ait-ahtari.fi

POHJANMAA

KAUPPAOPISTO OPTIMA - HANDELSIN-
STITUTET OPTIMA, KAUPPAOPISTO
Paul Hallvarin katu 1
68600 PIETARSAARI
www.optimaedu.fi

VAASAN AMMATIOPPISTO - VASA YRKE-
SINSTITUT, LIIKETALOUS JA VIESTINTÄ
Ruutikellarintie 2
65100 VAASA
Puh. (06) 326 7411
Faksi (06) 326 7412
vao(at)vaasa.fi
www.vao.fi

VAASAN AMMATIOPPISTO - VASA YRKE-
SINSTITUT, MATKAILU-, RAVITSEMIS- JA
TALOUSALA
Ruutikellarintie 4
65100 VAASA
Puh. (06) 326 7511
Faksi (06) 326 7512
vao(at)vaasa.fi
www.vao.fi

VAASAN AMMATIOPPISTO - VASA
YRKESINSTITUT, SOSIAALI-, TERVEYS- JA
LIIKUNTA-ALA
Ruutikellarintie 2
65100 VAASA
Puh. (06) 326 7011
Faksi (06) 326 7012
vao(at)vaasa.fi
www.vao.fi

VAASAN AMMATIOPPISTO - VASA
YRKESINSTITUT, TEKNIikka
Sepänkyläntie 16
65100 VAASA
Puh. (06) 326 7911
Faksi (06) 326 7912
vao(at)vaasa.fi
www.vao.fi

KESKI-POHJANMAA

KESKI-POHJANMAAN MAASEUTUOPISTO,
KANNUKSEN YKSIKKÖ
PL 21
69101 KANNUS
Puh. (06) 874 8111
Faksi (06) 874 8201
info.kannus(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KESKI-POHJANMAAN MAASEUTUOPISTO, KAUSTISEN YKSIKKÖ, KAUSTISEN RAVIOPISTO
Raviradantie 36 B
69600 KAUSTINEN
Puh. (06) 861 2703
Faksi (06) 861 2706
info.kaustinen(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KESKI-POHJANMAAN MAASEUTUOPISTO, PERHON YKSIKKÖ
PL 5
69951 PERHO
Puh. (06) 824 1254
Faksi (06) 824 1257
info.perho(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KESKI-POHJANMAAN MAASEUTUOPISTO, TOHOLAMMIN YKSIKKÖ, ARTESAANIPISTO
Ullavantie 20
69300 TOHOLAMPI
Puh. (06) 881 7400
Faksi (06) 881 7440
info.toholampi(at)kpedu.fi

KOKKOLAN AMMATTIOPISTO, KOKKOLA
Närvilänkatu 8
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 0000
Faksi (06) 825 2100
info.ammattiopisto(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KOKKOLAN KAUPPAOPISTO-KARLEBY HANDELSINSTITUT, PUUTARHAKADUN YKSIKKÖ
Puutarhakatu 2 A
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 4311
Faksi (06) 825 4300
info.kauppaopisto(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KOKKOLAN KAUPPAOPISTO-KARLEBY HANDELSINSTITUT, VINGENKADUN YKSIKKÖ
Vingenkatu 18
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 4311
Faksi (06) 825 4300
info.kauppaopisto(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KOKKOLAN KAUPPAOPISTO-KARLEBY HANDELSINSTITUT
Vingesgatan 18
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 4311
Faksi (06) 825 4300
info.handelsinstitut(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KOKKOLAN SOSIAALI- JA TERVEYSALAN OPISTO
Terveystie 1
67200 KOKKOLA
Puh. (06) 825 4209
Faksi (06) 825 4200
info.soteopisto(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

POHJOIS-POHJAN- MAA

HAAPAJÄRVEN AMMATTIOPISTO, LIIKETALouden OSASTO
Opintie 1
85800 HAAPAJÄRVI
Puh. (08) 7699 333
Faksi (08) 7699 300
info.hai(at)cop.fi
www.kam.fi/hai

HAAPAJÄRVEN AMMATTIOPISTO, MAA- JA METSÄTALOUSOSASTO
Erkkiläntie 1
85800 HAAPAJÄRVI
Puh. (08) 7699 222
Faksi (08) 7699 200
info.hai(at)cop.fi
www.kam.fi/hai

HAAPAVEDEN AMMATTIOPISTO
PL 53
86601 HAAPAVESI
Puh. (08) 459 2111
Faksi (08) 459 2280
toimisto(at)haol.fi
www.haol.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, KUUSAMO
Apojatie 1 PL 142
87101 KAJAANI
Puh. (08) 616 51
www.kao.fi

KALAJOEN AMMATTIOPISTO
Opintie 2
85100 KALAJOKI
Puh. (08) 463 9400
Faksi (08) 463 431
artema(at)kam.fi
www.kam.fi/artema

KOILLIS-POHJANMAAN AMMATTIOPIILAITOS, PUDASJÄRVEN AMMATTIOPIILAITOS
Jyrkkäkoskentie 18 A
93100 PUDASJÄRVI
Puh. (08) 570 6600
Faksi (08) 570 6601
paol(at)koipak.fi
www.pamis.fi

KOILLIS-POHJANMAAN AMMATTIOPIILAITOS, TAIVALKOSKEN AMMATTIOPIILAITOS
Opintie 3
93400 TAIVALKOSKI
Puh. (08) 829 6800
Faksi (08) 829 6801
taol(at)koipak.fi
www.taimis.fi

KOILLIS-POHJANMAAN AMMATTIOPIILAITOS, TAIVALKOSKEN METSÄOPIILAITOS
Jokijärventie 2
93400 TAIVALKOSKI
Puh. (08) 8296 700
Faksi (08) 8296 701
tmol(at)koipak.fi
www.taimetsoi.fi

LYBECKERIN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS- OPISTO
PL 88
92101 RAAHE
Puh. (08) 210 5111
Faksi (08) 210 512
auli.kananen(at)lybecker.net
www.lybecker.net

NIVALAN AMMATTIOPISTO, PYHÄSALMI
Laitisentie 6
86800 PYHÄSALMI
Puh. (08) 769 7270
Faksi (08) 769 7271

NIVALAN AMMATTIOPISTO
PL 162
85501 NIVALA
Puh. (08) 449 21
Faksi (08) 442 555
nao(at)kam.fi
www.kam.fi/nao

OULAISTEN AMMATTIOPISTO, LIIKETALouden YKSIKKÖ
PL 40
86301 OULAINEN
Puh. (08) 4492 760
Faksi (08) 472 502
liiketalous.oula(at)kam.fi
www.kam.fi/oula

OULAISTEN AMMATTIOPISTO, RAVITSEMIS- JA PUHDISTUSPALVELUYKSIKKÖ
PL 40
86301 OULAINEN
Puh. (08) 4492 790
Faksi (08) 4492 795

OULAISTEN AMMATTIOPISTO, SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YKSIKKÖ
PL 12
86301 OULAINEN
Puh. (08) 479 3418
Faksi (08) 479 3400
sosiaali.oula(at)kam.fi
www.kam.fi/oula

OULUN PALVELUALAN OPISTO
Teuvo Pakkalan katu 15
90100 OULU
Puh. (08) 535 2000
Faksi (08) 535 2011
info(at)opo oulu.net
www.opo oulu.net

OULUN DIAKONIAOPISTO
Uusikatu 46, 6. krs
90100 OULU
Puh. (08) 313 2230
Faksi (08) 810 9122
oulundiakoniaopisto(at)odl.fi
www.oulundiakoniaopisto.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO HAUKIPUTAAN YKSIKKÖ
Ammattiitie 1
90840 HAUKIPUDAS
Puh. (08) 312 7511
Faksi (08) 312 7596
haukipudas(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO
KAUKOVAINION YKSIKKÖ LIIKETALOUS
Kotkantie 2 C
90250 OULU
Puh. (08) 312 6711
Faksi (08) 312 6700
kaukovainio.liiketalous(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO
PIKISAAREN YKSIKKÖ
Pikisaarentie 13
90100 OULU
Puh. (08) 312 8011
Faksi (08) 312 8012
pikisaari(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
KAUKOVAINION YKSIKKÖ, TEKNIikka
Kotkantie 2A
90250 OULU
Puh. (08) 312 7711
Faksi (08) 312 7712
kaukovainio.tekniikka(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
KEMPELEEN YKSIKKÖ
PL 29
90441 KEMPELE
Puh. (08) 312 8111
Faksi (08) 312 8100
kempele(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
KONTINKANKAAN YKSIKKÖ
Kiviharjuntie 8
90220 OULU
Puh. (08) 312 7111
Faksi (08) 312 7100
kontinkangas(at)osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
LIMINGAN YKSIKKÖ
Iivarinpalku 2
91900 LIMINKA
Puh. (08) 312 7611
Faksi (08) 312 7699
liminka(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
MUHOKSEN YKSIKKÖ
Kirkkoie 1
91500 MUHOS
Puh. (08) 312 6311
Faksi (08) 312 6399
muhos(at)osao.fi
www.osao.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO,
MYLLYTULLIN YKSIKKÖ
PL 325
90101 OULU
Puh. (08) 312 8311
Faksi (08) 312 8528
myllytulli(at)osao.fi
www.osao.fi

PIIPPOLAN KÄSI- JA TAIDELOLLISUUS-
OPISTO
Keskustie 29
92620 PIIPPOLA
Puh. (08) 8119 111
Faksi (08) 8120 135
pio(at)pio.fi
www.pio.fi

RAAHEN PORVARI- JA KAUPPAKOULU
PL 40
92100 RAAHE
Puh. (08) 223 7900
Faksi (08) 223 7919
tapani.piiirala(at)rpkk.fi
www.rpkk.fi

RAAHEN AMMATTIOPISTO
PL 7
92101 RAAHE
Puh. (08) 210 5111
Faksi (08) 210 5210
rao(at)raahenao.fi
www.raahenao.fi

RUUKIN MAASEUTUOPISTO
Sammalkankaantie 280
92400 RUUKKI
Puh. (08) 270 7100
Faksi (08) 270 7130
maaseutuopisto(at)rmo.fi
www.rmo.fi

YLIVIESKAN AMMATTIOPISTO
PL 124
84101 YLIVIESKA
Puh. (08) 449 2400
Faksi (08) 449 2401
ysoinfo(at)kam.fi
www.kam.fi/ys

KAINUU

KAINUUN AMMATTIOPISTO, EDUKAI
AIKUISKOULUTUS
www.kaa.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, KAINUUN
KONSERVATORIO
PL 142
87101 KAJAANI
Puh. (08) 61 651
Faksi (08) 6165 6460
tapani.komulainen(at)kaa.fi
www.kaa.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, KAJAANI
PL 142
87101 KAJAANI
Puh. (08) 61 651
Faksi (08) 6165 6500
seija.harkonen(at)kaa.fi
www.kaa.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, KUHMO
Piilolantie 47
88900 KUHMO
Puh. (08) 6165 6953
Faksi (08) 6165 6954
eira.piiipponen(at)kaa.fi
www.kaa.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, SUOMUS-
SALMI
Kuhmontie 3
89800 SUOMUSSALMI KK
Puh. (08) 6165 6102
Faksi (08) 6165 6110
raija.matero(at)kaa.fi
www.kaa.fi

KAINUUN AMMATTIOPISTO, VUOKATTI
Kidekuja 2 (Snowpolis)
88610 VUOKATTI
Puh. 044 294 4508
Faksi (08) 6165 6940
maarit.tolonen(at)kaa.fi
www.kaa.fi

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIOPISTO
VALTIMO, KAJAANI
Metsurintie 2 A
75700 VALTIMO
Puh. (013) 244 3100
Faksi (013) 244 3195
amo.valtimo(at)pkky.fi
www.pkky.fi/amo/valtimo

LAPPI

AMMATTIOPISTO LAPPIA, KEMI
(HYVINVOINTIALA)
Meripuistokatu 21
94100 KEMI
Puh. 010 383 4561
Faksi (016) 251 129
sinikka.yliantunni(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, KEMI
(KIVIKANGAS)
Tietokatu 2
94600 KEMI
Puh. 010 383 4222
Faksi (016) 251 132
anna-maria.jaaskelainen(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, KEMI
(SAMMONKATU)
Sammonkatu 4
94600 KEMI

AMMATTIOPISTO LAPPIA, KEMINMAA
Autolijantie 1
94450 KEMINMAA
Puh. 010 383 4469
Faksi (016) 270 747
jarmo.saariniemi(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, MUONIO
Koulutie 8
99300 MUONIO
Puh. 010 383 4279
Faksi (016) 532 683
Veli-Pekka.Kurki(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, PELLO
Teollisuustie 13
95700 PELLO
Puh. 010 383 4365
Faksi (016) 513 969
sirpa.maki(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, SIMO
Työmiehenkuja 19
95200 SIMO
Puh. 010 383 3178
Faksi (016) 266 349
vesa.niemitalo(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, TERVOLA
Kätkävaarantie 69
95340 LOUE
Puh. 010 383 4465
Faksi (016) 439 551
vilho.palosaari(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, TORNIO
(LIKETALOUS)
Kauppakatu 29
95400 TORNIO
Puh. 010 383 4119
Faksi (016) 431 053
anitta.palokangas(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA, TORNIO
Urheilukatu 6
95400 TORNIO
Puh. 010 38340
Faksi (016) 480 979
kaarina.sanaksenaho(at)lappia.fi
www.lappia.fi

AMMATTIOPISTO LAPPIA,
YLLÄS-INSTITUUTTI
Jokijalantie 18
95900 KOLARI
Puh. 010 383 4227
Faksi (016) 561 867
pirjo.kangas(at)lappia.fi
www.lappia.fi

KEMIJÄRVEN AMMATTIOPISTO
Lepistöntie 1
98120 KEMIJÄRVI
Puh. 020 753 8832
Faksi 020 753 8816
ammattiopisto(at)kemijarvi.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, AIKUISKOULU-
TUSKESKUS
Jänkätie 1
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4000
Faksi 020 798 4999
sailla.halttu(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, HYVINVOIN-
TIALA
Parokatu 35
96400 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4305
Faksi 020 798 5699
tarja.lohiniva(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, LEVI-INSTI-
TUUTTI
Valtatie 82
99100 KITTILÄ
Puh. 020 798 4407
Faksi 020 798 4449
levi.instituutti(at)lao.fi
www.lao.fi/levi

LAPIN AMMATTIOPISTO,
LUONTO- JA YMPÄRISTÖALA
Metsäruusuntie 18
96400 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4505
Faksi 020 798 4599
luontoala(at)lao.fi
www.lao.fi/

LAPIN AMMATTIOPISTO, PALVELUALA,
KAIRATIE
Kairatie 75
96190 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4705
Faksi 020 798 4799
palveluala(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, PALVELUALA,
TORIPUISTIKKO
Toripuistikko 5-7
96200 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4605
Faksi 020 798 4699
palveluala(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, SODANKYLÄ
- INSTITUUTTI, KITTILÄ
Valtatie 82
99100 KITTILÄ
Puh. 020 798 4742
Faksi 020 798 4798
sodankyla(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, SODANKYLÄ
- INSTITUUTTI
Kaarrastien 10 - 12
99600 SODANKYLÄ
Puh. 020 7984 742
Faksi 020 7984 798
sodankyla(at)lao.fi
www.lao.fi/sodankyla

LAPIN AMMATTIOPISTO, TEKNIKAN ALA,
JÄNKÄTIE
Jänkätie 1
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4805
Faksi 020 798 4896
info(at)lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, TEKNIKAN ALA,
KAIRATIE
Kairatie 75
96100 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4805
Faksi 020 798 4896
info(at)lao.fi
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO, TEKNIKAN ALA,
RANTAVITTIKKA
Jokiväylä 9
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4805
Faksi 020 798 4896
info(at)lao.fi
www.lao.fi

SAAMELAISALUEEN KOULUTUSKESKUS,
IVALO
Jokikuja 10
99800 IVALO
Puh. (016) 661 112
Faksi (016) 663 803
kanslia(at)sogsakk.fi
www.sogsakk.fi

SAAMELAISALUEEN KOULUTUSKESKUS,
LUONTAISTALOUDEN KEHITTÄMISYK-
SIKKÖ
Toivoniementie 290
99910 KAAMANEN
Puh. (016) 672 746
Faksi (016) 672 746
kanslia(at)sogsakk.fi
www.sogsakk.fi

SAAMELAISALUEEN KOULUTUSKESKUS
PL 50
99871 INARI
Puh. (016) 671 233
Faksi (016) 671 426
kanslia(at)sogsakk.fi
www.sogsakk.fi

AMMATILLISET AIKUISKOULUTUSKESKUKSET

Ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa voi opiskella kaikilla niillä aloilla, joilla Suomessa annetaan ammatillista koulutusta. Aikuiskoulutuskeskukset suunnittelevat ja toteuttavat koulutuk-

sia myös mittatilaustyönä yrityksille. Aikuiskoulutuskeskuksissa voi myös suorittaa yhä useampia näyttötutkintoja.

UUSIMAA

ADULTA OY, INTERNATIONAL DEVELOPMENT CENTRE OF ADULTA
PL 96
04401 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 271 901
Faksi (09) 2719 0253
www.adulta.fi

ADULTA OY, LIIKE-ELÄMÄN TOIMIALA
PL 96
04401 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 271 901
Faksi (09) 2719 0211
www.adulta.fi

ADULTA OY, TEKNIIKAN TOIMIALA
PL 96
04401 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 271 901
Faksi (09) 2719 0311
www.adulta.fi

AMIEDU, VALIMOTIE 17-19
PL 151
00381 HELSINKI
Puh. 020 7461 200
Faksi 020 7461 206
asiakaspalvelu(at)amiedu.fi
www.amiedu.fi

AMIEDU, VALIMOTIE 8
PL 151
00381 HELSINKI
Puh. 020 7461 200
Faksi 020 7461 206
asiakaspalvelu(at)amiedu.fi
www.amiedu.fi

EDUPOLI, HELSINGIN TOIMIPISTE
Lämmittäjänkatu 2 A
00880 HELSINKI
Puh. 020 513 11
Faksi 020 513 1759
info(at)edupoli.fi
www.edupoli.fi

EDUPOLI, VANTAAN TOIMIPISTE
Virnatie 5 A
01300 VANTAA
Puh. 020 513 11
Faksi 020 513 1645
info(at)edupoli.fi
www.edupoli.fi

HYVINKÄÄN-RIIHIMÄEN AMMATILLINEN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, TORIKATU
PL 67
05801 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 77 821
Faksi (019) 778 2499
info(at)hrakk.fi
www.hrakk.fi

INNOFOCUS, LÄNSI-UUDENMAAN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, ESPOO
www.innofocus.fi

INNOFOCUS, LÄNSI-UUDENMAAN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, KARKKILA
Valtatie 26
03600 KARKKILA
info(at)innofocus.fi
www.innofocus.fi

INNOFOCUS, LÄNSI-UUDENMAAN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, LOHJA,
PUU-ANTTILA
Puu-Anttila, Suurlohjankatu 2
08100 LOHJA
Puh. (019) 369 6810
Faksi (019) 369 6811
info(at)innofocus.fi
www.innofocus.fi

INNOFOCUS, LÄNSI-UUDENMAAN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, NUMMELA
Vihdintie 30-32
03100 NUMMELA
Puh. (09) 222 011
Faksi (09) 2220 1299
info(at)innofocus.fi
www.innofocus.fi

KORSNÄS KURSICENTER, KARIS
KURSICENTER
Laaksokatu 10
10300 KARJAA
Puh. (019) 278 480
Faksi (019) 278 481
kansli(at)kkcedu.fi
www.kkcedu.fi

TYÖTEHOSEURAN AIKUISKOULUTUSKESKUS, VANTAAN OPETUSPISTE
Nuolikuja 6
01740 VANTAA
Puh. (09) 2904 1200
akk(at)tts.fi
www.tts.fi

TYÖTEHOSEURAN AIKUISKOULUTUSKESKUS
PL 5
05201 RAJAMÄKI
Puh. (09) 2904 1200
Faksi (09) 2904 1390
infoakk(at)tts.fi
www.tts.fi

ITÄ-UUSIMAA

EDUPOLI, PORVOON SIVUTOIMIPISTE
Perämiehentie 6
06100 PORVOO
Puh. 020 51 311
Faksi 020 513 1610
info(at)edupoli.fi
www.edupoli.fi

EDUPOLI
Ammattiitie 1
06450 PORVOO
Puh. 020 513 11
Faksi 020 513 1599
info(at)edupoli.fi
www.edupoli.fi

VARSINAIS-SUOMI

FORSSAN AIKUISKOULUTUSKESKUS,
TURUN OPPIMISKESKUS
Kärsämäentie 35
20360 TURKU
Puh. 040 3474 250
Faksi 040 3474 270
etunimi.sukunimi(at)turunoppimiskekus.fi
www.turunoppimiskeskus.fi

INNOVA, LÄNSI-SUOMEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, LAITILA
PL 49
23801 LAITILA
Puh. (02) 85 937
Faksi (02) 856 851
innova(at)lakk.fi
www.lakk.fi

JAKK, TURKU
Artturinkatu 2 / Box 33
20200 TURKU
Puh. 0201 458 540
pirjo.hypponen(at)jakk.fi
www.jakk.fi

PAIMION AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, KAARINA
Kiesikatu 3
20780 KAARINA
Puh. (02) 474 900
Faksi (02) 4749 619
info(at)pakk.fi
www.pakk.fi

PAIMION AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, TURKU
Artturinkatu 2
20200 TURKU
Puh. (02) 474 900
Faksi (02) 474 9554
info(at)pakk.fi
www.pakk.fi

PAIMION AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS
Sähkömiehentie 2
21530 PAIMIO
Puh. (02) 474 900
Faksi (02) 4749 199
info(at)pakk.fi
www.pakk.fi

SALON SEUDUN AIKUISOPISTO
Hyvoninkatu 1
24240 SALO
Puh. (02) 770 41
Faksi (02) 7704 315
akkinfo(at)sskky.fi
www.sskky.fi

TURUN AIKUISKOULUTUSKESKUS
Kärsämäentie 11
20360 TURKU
Puh. 0207 129 200
Faksi 0207 129 209
info(at)tuakk.fi
www.tuakk.fi

SATAKUNTA
HUIITTISTEN AIKUISKOULUTUSKESKUS
Teollisuustie 5-7
www.hakk.fi

INNOVA, LÄNSI-SUOMEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, RAUMA
PL 20
26101 RAUMA
Puh. (02) 823 6810
Faksi (02) 823 6811
innova(at)lakk.fi
www.lakk.fi

POHJOIS-SATAKUNNAN AIKUISKOULUTUSKESKUS
Asemakatu 5-7
38700 KANKAANPÄÄ
Puh. (02) 572 990
Faksi (02) 572 9957
etunimi.sukunimi(at)kaakk.fi
www.kaakk.fi

KANTA-HÄME

FORSSAN AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, FORSSAN AIKUISKOULUTUS
PL 1
30101 FORSSA
Puh. 040 3474 000
Faksi 040 3474 009
info(at)fak.fi
www.fak.fi

HYVINKÄÄN-RIIHIMÄEN AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, KÄRÄJÄKATU
PL 67
05801 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 77 821
Faksi (019) 778 2499
info(at)hrakk.fi
www.hrakk.fi
PIRKANMAA

JAKK, TAMPERE
Hepolamminkatu 9
33720 TAMPERE
Puh. 0201 458 500
samuliina.tukiainen(at)jakk.fi
www.jakk.fi

TAMPEREEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, KURSSIKESKUKSENKATU 11
PL 15
33821 TAMPERE
Puh. (03) 2361111
Faksi (03) 2361390
timo.kemppainen(at)tak.fi
www.tak.fi/

TAMPEREEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, HATANPÄÄN VALTATIE 34 G
PL 15
33821 TAMPERE
Puh. (03) 236 1111
Faksi (03) 236 1500
raija.rantaeskola(at)tak.fi
www.tak.fi/

TAMPEREEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, TAMPEREEN VALTATIE 15
PL 15
33821 TAMPERE
Puh. (03) 236 1111
Faksi (03) 236 1500
raija.rantaeskola(at)tak.fi
www.tak.fi/

VALKEAKOSKEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, ESKOLA
PL 119
37601 VALKEAKOSKI
Puh. (03) 57 421
Faksi (03) 584 2050
kanslia(at)vsky.fi
www.vaakk.fi

VALKEAKOSKEN AIKUISKOULUTUSKESKUS, PENTTILÄ
PL 119
37601 VALKEAKOSKI
Puh. (03) 57 421
Faksi (03) 574 2351
kanslia(at)vsky.fi
www.vaakk.fi

KYMENLAAKSO

KOUVOLAN AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUSKESKUS
PL 221
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 828 200
Faksi (05) 828 2234
marja-leena.lahii-vdovin(at)kvlakk.fi
www.kvlakk.fi

ETELÄ-KARJALA

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, ARMILANKATU 40:N OPETUSPISTE
Armilankatu 40
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 0204 96 6882
Faksi 0204 96 6868
aktiva.lappeenranta(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, MONOLANTIE 103:N OPETUSPISTE
Monolantie 103
54330 SIMOLA
Puh. 0204 96 8014
Faksi 0204 96 8050
aktiva.lappeenranta(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, PIHKATU 1:N OPETUSPISTE
Piikatu 1
55120 IMATRA
Puh. 0204 96 8601
Faksi 0204 96 8607
aktiva.imatra(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, POHJOLANKATU 10:N OPETUSPISTE
Pohjolankatu 10
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 0204 96 6806
Faksi 0204 96 6802
aktiva.lappeenranta(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, TIETÄJÄNKATU 3:N OPETUSPISTE
Tietäjänkatu 3
55120 IMATRA
Puh. 0204 96 6404
Faksi 0204 96 6703
aktiva.imatra(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi

ETELÄ-KARJALAN AIKUISOPISTO, VALTO KÄKELÄN KATU 3:N OPETUSPISTE
Valto Käkelän katu 3
53130 LAPPEENRANTA
Puh. 0204 96 6698
Faksi 0204 96 6900
aktiva.lappeenranta(at)ekakk.fi
www.ekakk.fi
POHJOIS-KARJALA

POHJOIS-KARJALAN AIKUISOPISTO, JOENSUU
PL 199
80101 JOENSUU
Puh. (013) 244 200
Faksi (013) 244 2307
aiko(at)pkky.fi
www.pkky.fi/aiko

POHJOIS-KARJALAN AIKUISOPISTO, KITEE
Ilmolantie 3
82500 KITEE
Puh. (013) 244 3274
Faksi (013) 244 3299
aiko(at)pkky.fi
www.pkky.fi/aiko

POHJOIS-KARJALAN AIKUISOPISTO, LIEKSA
Oravantie 1
81720 LIEKSA
Puh. (013) 2443650
Faksi (013) 244 3699
aiko(at)pkky.fi
www.pkky.fi/aiko

POHJOIS-KARJALAN AIKUISOPISTO,
OUTOKUMPU
Karjalankatu 2
83500 OUTOKUMPU
Puh. (013) 244 3970
Faksi (013) 244 3980
aiko(at)pkky.fi
www.pkky.fi/aiko

KESKI-SUOMI

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, KEURUU
Lapinmäentie 7
42700 KEURUU
Puh. 040 341 6387
Faksi 0403415020
veli-antti.koivisto(at)jao.fi
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, KÄSI- JA
TAIDETEOLLISUUSALA
Miilutie 2
41900 PETÄJÄVESI
Puh. 040 341 5111
Faksi 040341 6079
pirjo.kauhanen(at)jao.fi
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, LIEVES-
TUORE
Ajoneuvontie 21
41400 LIEVESTUORE
Puh. 040 341 5000
Faksi 040 341 5005
petteri.jarvinen(at)jao.fi
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, PRIIMUS
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5 111
Faksi 040 341 6412
eeva.makinen(at)jao.fi
www.jao(at)fi

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, VIITANIEMI
PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5111
Faksi 040 341 6412
arija.valiaho(at)jao.fi
www.jao.fi

JYVÄSKYLÄN AIKUISOPISTO, VIITASAARI
Teollisuustie 9
44500 VIITASAARI
Puh. 040 341 6368
Faksi (014) 573 049
marko.saaranen(at)jao.fi
www.jao.fi

ETELÄ-POHJANMAA

JAKK, JALASJÄRVI
Kurssitie 2
61600 JALASJÄRVI
Puh. 0201 458 00
Faksi 0201 458 300
jakk(at)jakk.fi
www.jakk.fi

SEINÄJOEN KOULUTUSKESKUS
AIKUISKOULUTUS
Rastaantaival 2
60200 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 4503
Faksi 020 124 4501
keskus(at)sedu.fi
www.sedu.fi

TEAK, TEUVAN AMMATILLINEN AIKUIS-
KOULUTUSKESKUS
PL 17
64701 TEUVA
Puh. 010 397 7000
Faksi 010 397 7100
info(at)teakoy.fi
www.teakoy.fi

POHJANMAA

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS -
VASA VUXENUTBILDNINGSCENTER, VAO
Ruutikellarintie 2/4
65100 VAASA
Puh. (06) 3267471
vakkinfo(at)vaasa.fi

VAASAN AIKUISKOULUTUSKESKUS
- VASA VUXENUTBILDNINGSCENTER
PL 379
65101 VAASA
Puh. (06) 213 5111
Faksi (06) 213 5213
vakkinfo(at)vaasa.fi

KESKI-POHJANMAA

KESKI-POHJANMAAN AIKUISOPISTO
Talonpojankatu 6
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 8111
Faksi (06) 825 8119
etunimi.sukunimi(at)kpakk.fi
www.kpakk.fi

POHJOIS-POHJAN- MAA

JAKK, OULU
Tyrväntie 8
90400 OULU
Puh. 0201 458 490
timo.kivela(at)jakk.fi
www.jakk.fi

OULUN AIKUISKOULUTUSKESKUS OY
Kotkantie 3
90250 OULU
Puh. (08) 5584 7711
Faksi (08) 5584 7707
asiakaspalvelu(at)oakk.fi
www.oakk.fi

RAAHEN AMMATILLINEN AIKUISKOULU-
TUSKESKUS
Rautaruukintie 35
PL 59
92101 RAAHE
Puh. (08) 439 3453
Faksi (08) 439 3192
www.raahenaakk.fi

LAPPI

LAPIN AMMATTIOPISTO
Jänkätie 1
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4905
Faksi 020 798 4999
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO
Kairatie 75
96190 ROVANIEMI
Faksi 020 798 4799
Puh. 020 798 4905
www.lao.fi

LAPIN AMMATTIOPISTO
Jokiväylä 9,
96300 ROVANIEMI
Faksi 020 798 4896
Puh. 020 798 4905
www.lao.fi

AMMATILLISET ERIKOISOPPILAITOKSET

Ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat teollisuuden ja kaupan alan oppilaitoksia. Suurin osa niistä keskittyy järjestämään koulutusta ylläpitäjäyrityksen tarpeisiin. Valtaosa koulutuksesta on luonteeltaan ammatillista lisäkoulutusta, mutta joissakin eri-

koisoppilaitoksissa järjestetään myös ammatillista peruskoulutusta. Lisätietoa ammatillisista erikoisoppilaitoksissa on Elinkeinoelämän oppilaitosten ELO ry sivuilla, www.ek.fi/elo/jasenkoulu.php.

UUSIMAA

ABB OY:N AMMATILLINEN ERIKOISOPPILAITOS
Valimopolku 4 A, PL 85
00381 HELSINKI
Puh. 010 22 11
[sonja.luukko\(at\)fi.abb.com](mailto:sonja.luukko(at)fi.abb.com)

ADULTAN RADIO- JA TELEVISIO-OPISTO
ARTO, HELSINKI
Radiokatu 5 D, 00240 Helsinki
(käyntiosoite), PL 76
00024 YLEISRADIO
Puh. 09 27190 453
Faksi 09 27190 452
www.arto.fi

ADULTAN RADIO- JA TELEVISIO-OPISTO
ARTO, TUUSULA
Tähtientie 2, 04300 Tuusula (käyntiosoite), PL 96
04401 JÄRVENPÄÄ
Puh. 09 27190 600
Faksi 09 27190 617
www.arto.fi

AEL
Kaarmatie 4
00410 HELSINKI
Puh. (09) 53071
Faksi (09) 566 3278
www.ael.fi

AVA-INSTITUUTTI
Karstulantie 6
00550 HELSINKI
Puh. (09) 774 751
Faksi (09) 753 0313
www.ava-instituutti.fi

AVIA COLLEGE
Ilmailutie 9, PL 50
01530 VANTAA
Puh. (09) 82 771
[koulutus\(at\)aviacollege.fi](mailto:koulutus(at)aviacollege.fi)
www.aviacollege.fi

FINANSSI- JA VAKUUTUSKOULUTUS
FINVA
Bulevardi 28
00120 HELSINKI
Puh. (09) 6804 0268
Faksi (09) 6804 0235
[koulutus\(at\)vakes.fi](mailto:koulutus(at)vakes.fi)
www.bulevardi.net

FINNAIRIN
ILMAILUOPISTO
CA-66, PL 15
01053 FINNAIR
Puh. (09) 818 81
Faksi (09) 818 8644
www.finnair.fi

HELSINGIN TEKNIIKAN ALAN OPPILAITOS,
AIKUISKOULUTUS-
YKSIKKÖ
Hakamäentie 1, PL 3935
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) (09) 310 35361
[aol.hkl\(at\)hel.fi](mailto:aol.hkl(at)hel.fi)
www.heltech.edu.hel.fi

JOHTAMISTAIDON OPISTO JTO RY, JTO
CAMPUS
Österbyntie 617
02510 OITMÄKI
Puh. (09) 8562 8200
Faksi (09) 8562 8441
[info\(at\)jto.fi](mailto:info(at)jto.fi)
www.jto.fi

JOLLAS INSTITUUTTI
Jollaksentie 89
00850 HELSINKI
puh. 010 7682 900
faksi. 010 7682 909

KIINTEISTÖALAN KOULUTUSSÄÄTIÖN
AMMATILLINEN OPPILAITOS
Malmin asematie 6
00700 HELSINKI
Puh. (09) 3509 290
Faksi (09) 3511 380
[info\(at\)kiinko.fi](mailto:info(at)kiinko.fi)
www.kiinko.fi

KONECRANES NOSTURI-INSTITUUTTI
PL 135
05801 HYVINKÄÄ
Puh. 020 42 711
[nosturi-instituutti\(at\)konecranes.com](mailto:nosturi-instituutti(at)konecranes.com)
www.konecranes.fi/portal/konserni/konecranes_nosturi-instituutti/

KONEEN TEOLLISUUSOPPILAITOS
PL6
05801 HYVINKÄÄ
Puh. 020 475 5834

MARKKINOINTI-INSTITUUTTI
Töölöntullinkatu 6
00250 HELSINKI
Puh. (09) 473 61
Faksi (09) 473 6500
[mervi.ahoketo\(at\)markinst.fi](mailto:mervi.ahoketo(at)markinst.fi)
www.markinst.fi

MJK-INSTITUUTTI
Iso-Robertinkatu 20-22 A, PL 143
00121 HELSINKI
Puh. (09) 4762 5200
Faksi (09) 4762 5222
[info\(at\)mjk.fi](mailto:info(at)mjk.fi)
www.mjk.fi

POHTO
Technopolis Helsinki - Vantaa
Teknobulevardi 3 - 5
01350 VANTAA
Puh. (09) 2517 8323
www.pohto.fi

RAKENNUSTEOLLISUUDEN KOULUTUS-
KESKUS RATEKO
Kaupintie 2, PL 5
00441 HELSINKI
Puh. (09) 129 91
Faksi (09) 4242 8242
[rateko\(at\)rateko.fi](mailto:rateko(at)rateko.fi)
www.rateko.fi

RASTORCOLLEGE
HELSINGIN YKSIKKÖ
Sturenkatu 21
00510 HELSINKI
Puh. 020 7798 300
Faksi 020 7798 200
[keskus\(at\)rastor.fi](mailto:keskus(at)rastor.fi)
www.rastor.fi

SUOMEN YMPÄRISTÖOPISTO SYKLI
Kalevankatu 5-11, PL 72
11101 RIIHIMÄKI
Puh. (019) 764 200
Faksi (019) 764 2021
[tiina.kuosari\(at\)sykli.fi](mailto:tiina.kuosari(at)sykli.fi)
www.sykli.fi

TOYOTA AMMATIOPPILAITOS
Korpivaarantie 1, PL 12
01450 VANTAA
Puh. (09) 851 81
Faksi (09) 8518 2548
www.toyota.fi/service/koulutus/ammattioppilaitos.asp

VARSINAIS-SUOMI
AKER FINNYARDS OY:N LAIVANRAKEN-
NUSOPPILAITOS
Telakkakatu 1, PL 666
20101 TURKU

RASTORCOLLEGE

Turun yksikkö
Lemminkäisenkatu 22
20520 TURKU
Puh. 020 7798 315
Faksi 02 281 3113
keskus(at)rastor.fi
www.rastor.fi

OY TURUN SANOMAIN AMMATTIOP- PILAITOS

Artukaistentie 10, PL 95
20101 TURKU
Puh. (02) 2694 322
Faksi (02) 2694 425
aarne.voutilainen(at)ts-group.fi
www.ts-group.fi/koulutus

SATAKUNTA

SUOMEN ILMAILUOPISTO
Ilmailuopistontie 221
28540 PORI
Puh. (02) 630 1700
Faksi (02) 630 1719
www.suomenilmailuopisto.fi

KANTA-HÄME

LIHATEOLLISUUSOPISTO
Luukkaankatu 8, PL 56
13101 HÄMEENLINNA
Puh. 020 761 9484
Faksi (03) 570 5499
koulutus(at)ltk.fi
www.ltk.fi

SUOMEN YRITTÄJÄOPISTO

Palokunnankatu 9
13100 HÄMEENLINNA
tiedotus(at)syo.fi
www.syo.fi

PÄIJÄT-HÄME

ASKON AMMATTIOPPILAITOS
Askonkatu 9 C
15100 LAHTI
puh 040 592 0148
Faksi 020 129 2610
email maire.heija(at)uponor.com

PIRKANMAA

JOHTAMISTAIDON OPISTO
Kehräsaari B, PL 40
33200 TAMPERE
Puh./faksi 03) 223 5835
etunimi.sukunimi(at)jto.fi
www.jto.fi

POHTO

Rautatienkatu 25
33100 TAMPERE
Puh. 050 433 0305
www.pohto.fi

TAMPELLAN TEOLLISUUSOPPILAITOS

Hermiankatu 8 G
33720 TAMPERE
PL 418 33101 TAMPERE
Puh. (03) 230 3200
Faksi (03) 230 3223
info(at)tamtol.fi
www.tamtol.fi

UPM, TEOLLISUUSOPPILAITOKSET

PL 40
37601 VALKEAKOSKI
Puh. 020 416 2094
Faksi 020 416 2285
teollisuusoppilaitokset(at)
upm-kymmene.com
w3.upm-kymmene.com

KYMENLAAKSO

UPM-KYMMENE OY, KYMIN TEOLLI-
SUUSOPPILAITOS
Lauttakatu 6
45700 KUUSANKOSKI
Puh. 0204 15 2433
Faksi 0204 15 2242

ETELÄ-KARJALA

POHTO
Laserkatu 6
53850 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 624 3455
Faksi (05) 624 3450
www.pohjo.fi

POHJOIS-SAVO

RASTORCOLLEGE
Kuopion yksikkö
Microteknia, Mikrokatu 1
70210 KUOPIO
Puh. 020 7798 300
Faksi 020 7798 200
keskus(at)rastor.fi
www.rastor.fi

KESKI-SUOMI

JOHTAMISTAIDON OPISTO
Rautpohjankatu 8, PL 164
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 3345 500
Faksi (014) 3345 510
etunimi.sukunimi(at)jto.fi
www.jto.fi

ETELÄ-POHJANMAA

SUOMEN YRITTÄJÄ-
OPISTO SEINÄJOKI
Keskuskatu 12
60100 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4881400
Faksi (06) 4881 401
tiedotus(at)syo.fi
www.syo.fi

POHJANMAA

JOHTAMISTAIDON OPISTO
Raastuvankatu 20
65100 VAASA
Puh. 041 466 6029
etunimi.sukunimi(at)jto.fi
www.jto.fi

POHJOIS-POHJAN- MAA

AEL
Vellamontie 12
90500 OULU

MARKKINOINTI-INSTITUUTTI POHJOIS-

SUOMEN TOIMINTAKESKUS
Puistokatu 34
90120 OULU
Puh. (08) 534 4200
Faksi (08) 376 579
mauri.halonen(at)markinst.fi
www.markinst.fi

POHTO

Vellamontie 12
90500 OULU
Puh. (08) 550 9700
Faksi (08) 550 9840
asiakaspalvelu(at)pohto.fi
www.pohto.fi

RASTORCOLLEGE,

Oulun yksikkö
Vihikari 10
90440 KEMPELE
Puh. 020 7798 300
Faksi 020 7798 202
keskus(at)rastor.fi
www.rastor.fi

RUUKKI TEOLLISUUSOPPILAITOS

PL 93
92101 RAAHE
Puh. 020 592 2899
Faksi. 020 592 2352
teollisuusoppilaitos(at)ruukki.com

AMMATILLISET ERITYISOPPILAITOKSET

Ammatillisten erityisoppilaitosten opetus on tarkoitettu kaikenikäisille, joilla on vamman, sairauden tai siihen rinnastettavan

syyn takia vaikeuksia selviytyä ammatillisista opinnoista ilman erityistä tukea.

UUSIMAA

AMMATTIOPISTO LUOVI, HELSINGIN
YKSIKKÖ
Kumpulantie 7
00520 HELSINKI
Puh. 020 757 4004
kaisa.honkala(at)luovi.fi
www.luovi.fi

ARLAINSTITUUTTI
Puustellinmäki 4-6
02650 ESPOO
Puh. (09) 511 081
Faksi (09) 511 08300
info(at)arlainst.fi
www.arlainst.fi

INVALIDILITON JÄRVENPÄÄN KOULU-
TUSKESKUS, JÄRVENPÄÄ
PL 46
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 292 011
Faksi (09) 2920 1270
opintotoimisto(at)ijkk.fi
www.ijkk.fi

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
ALPPILAN TOIMIPAikka, HELSINKI
Kalliolan opisto, Sturenkatu 11
00510 HELSINKI
Puh. 050 465 8438 tai
050 466 9523
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
ESPOON TOIMIPAikka
Komeetankatu 1
02210 ESPOO
Puh. (09) 859 6630
Faksi (09) 589 6620
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
HERMANNIN TOIMIPAikka, HELSINKI
Hämeentie 103
00550 HELSINKI
Puh. 041 548 0063
Faksi (09) 272 4032
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
HYVINKÄÄN TOIMIPAikka
Riihimäenkatu 91
05880 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 489 811
Faksi (019) 489 810
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
JÄRVENPÄÄN TOIMIPAikka, TYVA
Sibeliuksenväylä 42
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 279 3603
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
KERAVAN TOIMIPAikka
Kultasepätkäkatu 5 A 19
04250 KERAVA
Puh. (09) 273 2397, 294 8454
www.keskuspuisto.net

KERAVAN TOIMIPAikka 2
Kultasepätkäkatu 5 A 13 A
04250 KERAVA
Puh. (09) 871 2150
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
KIRKKONUMMEN TOIMIPAikka
Munkinmäentie 2
02400 KIRKKONUMMI
Puh. (09) 2769 0139
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
LASSILAN TOIMIPAikka, HELSINKI
Sentnerinkuja 3
00440 HELSINKI
Puh. (09) 685 4714
Faksi (09) 685 4716
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
LOHJAN TOIMIPAikka
Kauppakatu 6
08200 LOHJA
Puh. (019) 326 858 tai
050 404 8929
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
MALMIN TOIMIPAikka 2/TYVA PALVELU
Malmin asematie 3 B
00700 HELSINKI
Puh. 050 431 8906 ja
041 503 7907
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
MALMIN TOIMIPAikka, HELSINKI
Malmin asematie 3 A
00700 HELSINKI
Puh. (09) 3507 2050 ja
VALAS-ryhmä (09) 3507 2010
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
METSÄLÄN TOIMIPAikka, HELSINKI
Läkkisepänkuja 5
00620 HELSINKI
Puh. pintakäsittely/535 0540,
verhoilu/041 535 0543.
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
MÄNTSÄLÄN TOIMIPAikka
Makasiinintie 4
04600 MÄNTSÄLÄ
Puh. (019) 547 2500 tai
(019) 547 2522
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
PARAISTENTIEN TOIMIPAikka
Paraintentie 7
00280 HELSINKI
Puh. (09) 490 573
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
PASILAN TOIMIPAikka, HELSINKI
Palkkatilankatu 3
00240 HELSINKI
Puh. (09) 877 1950
Faksi (09) 877 1951
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
RUSKEASUON TOIMIPAikka
Tenholantie 10
00280 HELSINKI
Puh. (09) 474 81
Faksi (09) 4748 2746
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
VANTAA TOIMIPAikka
Tennistie 1
01370 VANTAA
Puh. (09) 8392 4492,
050 494 6404
Faksi (09) 8392 3858
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
KERAVA
Klondyke-talo Kumitehtaankatu 5
04260 KERAVA
Puh. 050 5826 870
etunimi.sukunimi(at)perttula.fi
www.perttula.fi

ITÄ-UUSIMAA

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
ASKOLAN TOIMIPAikka
Amisto Askola, Helkamäentie 32
07230 MONNINKYLÄ
Puh. 050 569 2830
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
PORVOON TOIMIPAikka 1
Kaivokatu 37
06100 PORVOO
Puh. (019) 582 555 ja
(019) 582 556
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

KESKUSPUISTON AMMATTIOPISTO,
PORVOON TOIMIPAikka 2
Kaivokatu 37
06100 PORVOO
Puh. 050 554 0823
opintotoimisto(at)keskuspuisto.net
www.keskuspuisto.net

VARSINAIS-SUOMI

AURA-INSTITUUTTI, LAITILA
Garpintie 7 C 80
23800 LAITILA
Puh. (02) 857 531
Faksi (02) 857 533
aurains(at)aurains.fi
www.aurainstituutti.fi

AURA-INSTITUUTTI, TURKU
PL 64
20811 TURKU
Puh. (02) 2741 100
Faksi (02) 2741 165
aurains(at)aurains.fi
www.aurainstituutti.fi

SATAKUNTA

ALAVUDEN ERITYISAMMATTIKOULU,
ULVILA
Ravanintie
28450 VANHA-ULVILA
virpi.lambacka(at)aeak.fi

KANTA-HÄME

KIIPULAN AMMATTIOPISTO, AIKUIS-
KOULUTUS
Kiipulantie 507
14200 TURENKI
Puh. (03) 685 21
Faksi (03) 6852 266
akk(at)kiipula.fi
www.kiipula.fi

KIIPULAN AMMATTIOPISTO, ERITYIS-
OPETUS
Kiipulantie 507
14200 TURENKI
Puh. (03) 685 21
Faksi (03) 6845 066
ammattiopisto(at)kiipula.fi
www.kiipula.fi

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
FORSSA
Saksankatu 46 F-rakennus
30100 FORSSA
Puh. 050 5275 173
etunimi.sukunimi(at)perttula.fi
www.perttula.fi

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
HÄMEENLINNA
PL 146
13101 HÄMEENLINNA
Puh. 040 7142 900
Faksi (03) 610 6200
info(at)perttula.fi
www.perttula.fi

PIRKANMAA

AITON KOULUTUSKESKUS, PÄLKÄNE
Tulikalliontie 54
36720 AITOO
Puh. (03) 4664 600
Faksi (03) 4664 660
toimisto(at)aikk.fi
www.aikk.fi

AMMATTIOPISTO LUOVI, VAMMALAN
YKSIKKÖ
Hoikantie 15
38100 KARKKU
Puh. 020 757 4002
paula.helin(at)luovi.fi
www.luovi.fi

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
TAMPERE, SOTE
Pinninkatu 37
33100 TAMPERE
Puh. 040 5859 283

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
TAMPERE
Lääkärintie 16
33520 TAMPERE
Puh. 050 4654 989
etunimi.sukunimi(at)perttula.fi
www.perttula.fi
PÄIJÄT-HÄME

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
LAHTI
Laitanummenkatu 4
15300 LAHTI
Puh. 045 6579 776
etunimi.sukunimi(at)perttula.fi
www.perttulane.fi

KYMENLAAKSO

PERTTULAN ERITYISAMMATTIKOULU,
KUUSANKOSKI
Pohjoistie 2
45740 KUUSANKOSKI
Puh. 045 6578 180
etunimi.sukunimi(at)perttula.fi
www.perttula.fi

ETELÄ-KARJALA

AMMATTIOPISTO LUOVI, JOUTSENON
TOIMIPISTE
Rantie 354
54100 JOUTSENO
Puh. 040 3193013
leena.venalainen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

ETELÄ-SAVO

BOVALLIUS-AMMATTIOPISTO
Pyhityntie 45
76100 PIEKSÄMÄKI
Puh. 020 7404 600
Faksi 020 7404 605
kanslia(at)bovallius.fi
www.bovallius.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMATTIKOU-
LU, MIKKELI
Porrassalmentie 15 B
50100 MIKKELI
Puh. (014) 444 111
Faksi (014) 444 1199
eak.mikkeli(at)kuhankoski.fi
www.kuhankoski.fi

POHJOIS-SAVO

AMMATTIOPISTO LUOVI, IISALMEN
TOIMIPISTE
Kivirannantie 39 A 6
74130 IISALMI

AMMATTIOPISTO LUOVI, KUOPION
TOIMIPISTE
Minna Canthin katu 4
70100 KUOPIO
Puh. 040 3193011
leena.venalainen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMATTIKOU-
LU, KUOPIO
Vuorikatu 26 A
70100 KUOPIO
Puh. (017) 261 1070
eak.kuopio(at)kuhankoski.fi
www.kuhankoski.fi

POHJOIS-KARJALA

AMMATTIOPISTO LUOVI, JOENSUUN
TOIMIPISTE
Peltolankatu 5
80220 JOENSUU
Puh. 040 3193010
leena.venalainen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

AMMATTIOPISTO LUOVI, LIPERIN
YKSIKKÖ
Silmutie 20
83430 KÄSÄMÄ
Puh. 020 7574007
leena.venalainen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

AMMATTIOPISTO LUOVI, TOHMAJÄRVEN
TOIMIPISTE
Asemantie 40
82600 TOHMAJÄRVI
Puh. 040 3193014
leena.venalainen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

KESKI-SUOMI

INVALIDILIITON JÄRVENPÄÄN KOULU-
TUSKESKUS, JYVÄSKYLÄ
Vapaudenkatu 40-42
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 334 1550
Faksi (014) 334 1560
rehtori(at)ijkk.fi tai jorma.
varkila(at)ijkk.fi
www.ijkk.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMAT-
TIKOULLI, KALEVANKATU KYMPPI
(JYVÄSKYLÄ)
Kalevankatu 10
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 611 851
eak.kalevankatu10(at)kuhankoski.fi
www.kuhannkoski.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMATIKOU-
LU, KEURUU
Lapinmäentie 7
42700 KEURUU
eak.keuruu(at)kuhankoski.fi

KUHANKOSKEN ERITYISAMMATIKOU-
LU, LAUKAA
Kantolantie 442
41340 LAUKAA
www.kuhannkoski.fi

ETELÄ-POHJANMAA

ALAVUDEN ERITYISAMMATIKOULLI,
ALAVUS
Kasarmintie 10
63300 ALAVUS
Puh. (06) 516 8111
Faksi (06) 516 8210
info(at)aeak.fi
www.aeak.fi

ALAVUDEN ERITYISAMMATIKOULLI,
SEINÄJOKI
Päätie 49
60280 SEINÄJOKI
Puh. 040 5365271
eak.seinajokki(at)netikka.fi

POHJANMAA

ALAVUDEN ERITYISAMMATIKOULLI,
VAASA
Puh. 040 5623677, 040 7189803
virpi.lambacka(at)aeak.fi
www.aeak.fi

KESKI-POHJANMAA

ALAVUDEN ERITYISAMMATIKOULLI,
KÄLVIÄ
Opistontie 1
68300 KÄLVIÄ
Puh. 040 5263605
mira.keski-korpi(at)kpedu.fi
www.aeak.fi

POHJOIS-POHJAN- MAA

AMMATTIOPISTO LUOVI, LIMINGAN
YKSIKKÖ
Kramsunkuja 4
91900 LIMINKA
Puh. 020 757 4003
sari.vaisanen(at)luovi.fi
www.luovi.fi

AMMATTIOPISTO LUOVI, MUHOKSEN
YKSIKKÖ
Varikkotie 3
91500 MUHOS
Puh. 020 757 4006
annaliisa.jarvikivi(at)luovi.fi
www.luovi.fi

AMMATTIOPISTO LUOVI, OULUN
YKSIKKÖ
PL 389
90101 OULU
Puh. 020 757 4005
Faksi 08 8848 529
opintotoimisto oulu(at)luovi.fi
www.luovi.fi

LAPPI

AMMATTIOPISTO LUOVI, YLITORNION
YKSIKKÖ
Alkkulanraitti 1
95600 YLITORNIO
Puh. 020 757 4001
eila.rantakeisu(at)luovi.fi
www.luovi.fi

LIIKUNNAN KOULUTUS- KESKUKSET (URHEILUOPISTOT)

Urheiluopistot järjestävät liikunta-alan tutkintoihin johtavaa ammatillista peruskoulutusta sekä pitkä- ja lyhytkestoista ammatillista lisäkoulutusta. Ne toimivat alan henkilöstölle ammat-

tikorkeakoulutasoisina koulutus- ja oppilaitoksina sekä valmennuskeskuksina. Lisätietoa: www.urheiluopistot.net.

UUSIMAA

KISAKALLION URHEILUOPISTO
Kisakalliontie 284
08360 LOHJA
Puh. (019) 315 11
Faksi (019) 315 1290
koulutus-oph(at)kisakallio.fi
www.kisakeskus.fi

SOLVALLAN
URHEILUOPISTO
Nuuksiontie 82
02820 ESPOO
Puh. (09) 8678 430
Faksi (09) 8678 4321
info(at)solvalla-finns.fi
www.solvalla-finns.fi

URHEILUOPISTO KISAKESKUS
PL 1, 10471 FISKARS
(käyntiosoite: Kullaanniemi 220,
10420 Pohjankuru)
Puh. (019) 223 0300
Faksi (019) 223 0322
info(at)kisakeskus.fi
www.kisakeskus.fi

KANTA-HÄME

EERIKKILÄN
URHEILUOPISTO
Urheiluopistontie 138
31370 EERIKKILÄN URHEILUOPISTO
Puh. (03) 4249 900
Faksi (03) 4249 9399
urheiluopisto(at)eerikkilasport.fi
eerikkila.fi

PIRKANMAA

VARALAN URHEILUOPISTO
Varalankatu 36
33240 TAMPERE
Puh. (03) 2631 111
Faksi (03) 2631 234
info(at)varalaspport.fi
www.varalaspport.fi

PÄIJÄT-HÄME

LIIKUNTAKESKUS
PAJULAHTI
Pajulahdentie 167
15560 NASTOLA
Puh. (03) 885 511
Faksi (03) 885 5222
asiakaspalvelu(at)pajulahhti.com
www.pajulahhti.com

SUOMEN URHEILUOPISTO
Urheiluopistontie 373
19120 VIERUMÄKI
Puh. (03) 842 411
Faksi (03) 8424 1628
etunimi.sukunimi(at)vierumaki.fi
www.vierumaki.fi

ETELÄ-SAVO

TANHUVAARAN
URHEILUOPISTO
Moinsalmentie 1042
57230 SAVONLINNA
Puh. (015) 739 000
Faksi (015) 649 220
respa(at)tanhuvaara.fi
www.tanhuvaara.fi

POHJOIS-KARJALA

ITÄ-SUOMEN
LIIKUNTAOPISTO
Kalevankatu 8
80110 JOENSUU
Puh. (013) 2675081
Faksi (013) 267 5075
vesa.martikkala(at)islo.jns.fi
www.islo.fi

ETELÄ-POHJANMAA

KUORTANEEN URHEILUOPISTO
Opistotie 1, PL 49
63101 KUORTANE
Puh. (06) 516 6209
Faksi (06) 516 6208
leena.suomela(at)kuortane.com
www.kuortane.com

POHJANMAA

VIRPINIEMEN
LIIKUNTAOPISTO
Hiihtomajantie 27
90820 KELLO
Puh. (08) 5614 200
Faksi (08) 5614 224
virpiniemi(at)mail.suomi.net
www.virpiniemenliikuntaopisto.com

KAINUU

VUOKATIN
URHEILUOPISTO
Opistontie 1
88615 VUOKATIN URHEILUOPISTO
Puh. (08) 619 11
Faksi (08) 664 0134
sporthotel(at)vuokattispport.fi
www.vuokattispport.fi

LAPPI

LAPIN URHEILUOPISTO
Hiihtomajantie 2
96400 ROVANIEMI
Puh. 0207 984 200
Faksi 0207 984 299
education(at)santasport.fi
www.santasport.com

KONSERVATORIOT

Konservatoriot tarjoavat musiikkialan ammatillista peruskoulutusta ja pääsääntöisesti myös musiikin perusopetusta. Lisäksi joissakin konservatorioissa voi opiskella tanssia joko ammatillisessa peruskoulutuksessa tai perusasteella.

UUSIMAA

HELSINGIN KONSERVATORIO
Ruoholahdentori 6
00180 HELSINKI
Puh. (09) 5860 580
Faksi (09) 5860 5868
konservatorio(at)konservatorio.fi
harri.pellikka(at)konservatorio.fi
www.konservatorio.fi

POP & JAZZ KONSERVATORIO
Arabiankatu 2 A 3.krs
00560 HELSINKI
Puh. (09) 777 1211
Faksi (09) 728 7877
seija.erikkilai(at)popjazz.fi
www.popjazz.fi

VARSINAIS-SUOMI

TURUN KONSERVATORIO
Linnankatu 60
20100 TURKU
Puh. (02) 250 7600
Faksi (02) 250 7645,
(02) 253 5610
kanslia(at)turunkonservatorio.fi
www.turunkonservatorio.fi

SATAKUNTA

PALMGREN-KONSERVATORIO
Rautatiepuistikatu 7
28130 PORI
Puh. (02) 621 5411
Faksi (02) 621 5404
www.pori.fi/palmgren

PIRKANMAA

TAMPEREEN KONSERVATORIO
F.E.Sillanpäänkatu 9
33230 TAMPERE
Puh. (03) 2452 500
Faksi (03) 2452 501
tamper.konservatorio(at)konservatorio.piramk.fi
www.tampereenkonservatorio.net

PÄIJÄT-HÄME

LAHDEN KONSERVATORIO
Sibeliuskatu 8
15110 LAHTI
Puh. (03) 872 950
Faksi (03) 752 7208
konservatorio(at)concis.fi
www.concis.fi

KYMENLAAKSO

ETELÄ-KYMENLAAKSON
AMMATTIOPISTO
Kymenlaaksonkatu 29
48100 KOTKA
Puh. 010 395 9000
Faksi 010 395 9010
www.ekami.fi

POHJOIS-SAVO

KUOPION KONSERVATORIO
Kuopionlahdenkatu 23 C
70100 KUOPIO
Puh. (017) 182 381
Faksi (017) 262 3617
konservatorio(at)
kuopionkonservatorio.fi
www.kuopionkonservatorio.fi

POHJOIS-KARJALA

JOENSUUN KONSERVATORIO
Rantakatu 31
80100 JOENSUU
Puh. (013) 267 5179
Faksi (013) 267 5175
www.jns.fi/Resource.phx/sivut/sivut-
koulutus/muut/konservatorio/konser-
vatorio.htx

Lisätietoa musiikkialasta ja alan koulutuksesta saa Suomen Konservatorioliiton sivuilta www.consa.fi.

KESKI-SUOMI

JYVÄSKYLÄN AMMATTIOPISTO
KONSERVATORIO
Pitkäkatu 19-21, PL 472
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 020 540 5887
Faksi 020 540 5878
konservatorio(at)jao.fi
www.jao.fi

KESKI-POHJANMAA

KESKI-POHJANMAAN KONSERVATORIO
Pitkänsilankatu 16
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 824 1300
Faksi (06) 824 1350
info.kpkonsa(at)cop.fi
www.kpkonsa.fi

POHJOIS- POHJANMAA

OULUN KONSERVATORIO
Lintulammentie 1 K, PL 20
90015 OULUN KAUPUNKI
Puh. 044 703 9160,
044 703 9162
Faksi (08) 558 49169
www.oulunkonservatorio.fi

KAINUU

KAINUUN AMMATTIOPISTO
PI 142
87101 KAJAANI
Puh. (08) 616 51
www.kao.fi

LAPPI

POP&JAZZ KONSERVATORIO LAPPIA
Urheilukatu 6
95400 TORNIO
Puh. 010 383 40, 040 505 4123
Faksi (016) 480 979
www.edu.llai.fi/konservatorio/index.
php

OPPISOPIMUSKOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄT

Oppisopimuskeskuksista, oppisopimustoimistoista ja ao. oppilaitoksista saa apua kaikissa oppisopimukseen liittyvissä asioissa. Niistä saa tietoja mm. oppisopimuksen tekemisestä, ammatillisten tutkintojen ja ammatillisen lisäkoulutuksen suorittamisesta

oppisopimuksella sekä oppisopimuskoulutuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Myös kuntien koulutustarkastajat auttavat kaikissa oppisopimuskoulutukseen liittyvissä kysymyksissä. Lisätietoa: www.edu.fi/info/oppisopimus

ESPOO

ESPOON OPPISOPIMUSTOIMISTO
Lehtimäentie 1 C
PL 02070 ESPOON KAUPUNKI
Puh. (09) 2319 8431,
(09) 2319 9890
Faksi (09) 2319 9891
www.omnia.fi
[oppisopimus\(at\)omnia.fi](mailto:oppisopimus(at)omnia.fi)

K-INSTITUUTTI

Siikajärventie 88 - 90
02860 ESPOO
Puh. 01053 37271
Faksi (09) 863 8571
www.k-instituutti.fi
[taina.rekunen\(at\)kesko.fi](mailto:taina.rekunen(at)kesko.fi)

FORSSA

LOUNAIS-HÄMEEN
OPPISOPIMUSTOIMISTO
Saksankatu 27
30100 FORSSA
Puh. (03) 4140 300,
(03) 4140 301, 050 5962 822
Faksi (03) 4140 303
www.fai.fi
[oppisopimus\(at\)fai.fi](mailto:oppisopimus(at)fai.fi)

HAAPAVESI

LAAKSOJEN OPPISOPIMUSTOIMI
PL 53
86601 HAAPAVESI
Puh. (08) 4592 202, 044 7692 202
Faksi (08) 4592 204
[opsahvesi\(at\)spkoulky.fi](mailto:opsahvesi(at)spkoulky.fi)

HELSINKI

AMIEDU
Valimotie 8
00380 HELSINKI
Puh. 010 80 80 90, (09) 54031
Faksi (09) 5403 432
www.amiedu.fi
[timo.karkola\(at\)amiedu.fi](mailto:timo.karkola(at)amiedu.fi)

AEL

Kaarnatie 4
00410 HELSINKI
Puh. (09) 5307 552, 050 380 9902
Faksi (09) 5307 360
www.ael.fi
[heimo.hokka\(at\)ael.fi](mailto:heimo.hokka(at)ael.fi)

AVA-INSTITUUTTI

Karstulantie 6
00550 HELSINKI
Puh. (09) 7747 5222,
050 5431 760
Faksi (09) 7530 313
www.ava-instituutti.fi
[paavo.kaikkonen\(at\)ava-instituutti.fi](mailto:paavo.kaikkonen(at)ava-instituutti.fi)

FINANSSI- JA VAKUUTUSKOULUTUS

FINVA
Bulevardi 28
00120 HELSINKI
Puh. (09) 6804 0236, (09) 6804
0268
Faksi (09) 6804 0235
www.finva.fi
[oppisopimus\(at\)finva.fi](mailto:oppisopimus(at)finva.fi)

HELSINGIN KAUPUNKI OPETUSVIRASTO OPPISOPIMUSKESKUS

Hämeentie 11 A
00530 HELSINKI
Puh. (09) 3108 6690
Faksi (09) 3108 6878
www.oppisopimus.edu.hel.fi
[oppisopimus\(at\)edu.hel.fi](mailto:oppisopimus(at)edu.hel.fi)

JOLLAS INSTITUUTTI

PL 70
00088 S-RYHMÄ HELSINKI
Puh. 010 768 2944
Faksi 010 768 2909
www.jollas.fi
[ulla.tallinen\(at\)sok.fi](mailto:ulla.tallinen(at)sok.fi)

KIINTEISTÖALAN KOULUTUSSÄÄTIÖN

AMMATILLINEN OPPILAITOS
Malmin asematie 6
00700 HELSINKI
Puh. (09) 3509 290, (09) 3509
2920, (09) 3509 2927
Faksi (09) 3511 380
www.kiinko.fi
[keijo.kaivanto\(at\)kiinko.fi](mailto:keijo.kaivanto(at)kiinko.fi)

MARKKINOINTI-INSTITUUTTI

Töölöntullinkatu 6
00250 HELSINKI
Puh. 010 473 6321
Faksi (09) 2414 794
www.markinst.fi
[mervi.ahoketo\(at\)markinst.fi](mailto:mervi.ahoketo(at)markinst.fi)

MJK-INSTITUUTTI

Iso Roobertinkatu 20 - 22
00120 HELSINKI
Puh. (09) 4762 5200,
040 5604 939
Faksi (09) 4762 5222
www.mjk.fi
[eija.isotalo\(at\)mjk.fi](mailto:eija.isotalo(at)mjk.fi)

RASTOR OY RASTORCOLLEGE

Sturenkatu 21
00510 HELSINKI
Puh. 020 7798 308, 020 7798 300
Faksi 020 7798 201
www.rastor.fi
[sari.partiainen\(at\)rastor.fi](mailto:sari.partiainen(at)rastor.fi)

HAAGA-PERHO

Pajuniityntie 11
00320 HELSINKI
Puh. (09) 580 78 201
Faksi (09) 580 78 389
www.haagaperho.fi
[tiina.lahteenoja-niemela\(at\)haaga.fi](mailto:tiina.lahteenoja-niemela(at)haaga.fi)

KAUPPAMARI-INSTITUUTTI

Kalevankatu 12
00100 HELSINKI
Puh. (09) 2286 0317, 050 4001542
www.kauppamari-instituutti.fi
[sirkka.nykanen\(at\)kauppamari-instituutti.fi](mailto:sirkka.nykanen(at)kauppamari-instituutti.fi)

LIIKETALOUSALOUSOPISTO

HELSINKI-MALMI
Hietakummuntie 1 A
00700 HELSINKI
Puh. (09) 3509 210
Faksi (09) 359 2155
www.liiketalousopisto.fi
[topi.turunen\(at\)liiketalousopisto.fi](mailto:topi.turunen(at)liiketalousopisto.fi)

RAKENNUSTEOLLISUUDEN KOULUTUS-

KESKUS RATEKO
Kaupintie 2
0440 HELSINKI
Puh. (09) 129 91, (09) 4242 8245
Faksi (09) 4242 8242
www.rateko.fi
[janne.moenpaa\(at\)rateko.fi](mailto:janne.moenpaa(at)rateko.fi)

SUOMEN LIIKEMIESTEN KAUPPAOPISTO-

ATK-INSTITUUTTI
Rautatöläisenkatu 5
00520HELSINKI
Puh. (09) 1489 0200
Faksi (09) 140 321
www.slk.fi
[ilkka.siltakorpi\(at\)slk.fi](mailto:ilkka.siltakorpi(at)slk.fi)

HYVINKÄÄ

OPPISOPIMUSKESKUS, HYVINKÄÄ
Torikatu 6-8
05800 HYVINKÄÄ
Puh. 040 765 5816, 040 765 5817
Faksi (019) 459 2271
www.oppisopimus.fi
[toimisto\(at\)oppisopimus.fi](mailto:toimisto(at)oppisopimus.fi)

HÄMEENLINNA

HÄMEENLINNAN SEUDUN
OPPISOPIMUSTOIMISTO
Hattelmalantie 6
13100 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 658 1414, (03) 658
1415, (03) 658 1407
Faksi (03) 6581 416
www.kktavastia.fi
oppisopimustoimisto(at)kktavastia.fi

IISALMI

YLÄSAVON AMMATTIOPISTO
OPPISOPIMUSKOULUTUS
PL 30
74100 IISALMI
Puh. (017) 272 5240, (017) 272
5450, (017) 272 5465
Faksi (017) 272 5251
www.ysao.fi
esko.kekkonen(at)ysao.fi

IKAALINEN

LÄNSIPIRKANMAAN
OPPISOPIMUSTOIMISTO
PL 36
39501 IKAALINEN
Puh. (03) 4509 217, 050 564 2940
Faksi (03) 4485 286
www.lpkky.fi/aikkarij/oppisopimus
kari.ketola(at)lpkky.fi

IMATRA

ETELÄ-KARJALAN OPPISOPIMUSKESKUS
Koulukatu 5
55120 IMATRA
02049 68392
Faksi 02049 68399
oppisopimuskeskus.imatra(at)ekakk.fi

JALASJÄRVI

JALASJÄRVEN AMMATILLINEN
AIKUISKOULUTUSKESKUS, JAKK
Kurssitie 2
61600 JALASJÄRVI
Puh. 0201 458 326, 040 530 1353,
0201 458 00
Faksi 0201 458 300
www.jakk.fi
sari.koskela(at)jakk.fi

JOENSUU

POHJOIS-KARJALAN OPPISOPIMUS-
KESKUS
Rantakatu 13
80100 JOENSUU
Puh. (013) 244 200, (013) 2442
371, (013) 2442 390
Faksi (013) 244 2254
www.pkky.fi/oppisopimus
oppisopimus(at)pkky.fi

JYVÄSKYLÄ

JYVÄSKYLÄN KRISTILLINEN OPISTO
Sulkulantie 28
40520 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 3348 036, (014) 3348
032, 050 3899648
Faksi (014) 3348 001
www.jko.org sirkka.peltola(at)jko.org

JYVÄSKYLÄN OPPISOPIMUSKESKUS
PL 472 (Sepänkatu 3)
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 341 5182
Faksi 040 341 5199
www.jao.fi oppisopimus(at)jao.fi

JÄMSÄ

JÄMSÄN SEUDUN OPPISOPIMUS-
TOIMISTO
Auvilantie 81
42100 JÄMSÄ
Puh. (014) 7492 496, (014) 7492
494, 040 7353 840
Faksi (014) 716 251
www.jkouke.fi/oppisopimus
oppisopimus(at)jkouke.fi

JÄRVENPÄÄ

ADULTA, LIIKE-ELÄMÄN OSASTO
Postikatu 8-10
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 2719 01, (09) 2719
0258, 050 302 5908
Faksi (09) 2719 0211
www.adulta.fi topi.
luostarinen(at)adulta.fi

INVALIDILIITON JÄRVENPÄÄN
KOULUTUSKESKUS
PL 46

04401 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 292 011, (09) 2920
1200, (09) 2920 1350
Faksi (09) 2920 1270
marja.vahlstrom-makinen(at)ijkk.fi

SEURAKUNTAOPISTO OPPISOPIMUS-
PALVELUT
Järvenpääntie 640
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 271 961, (09) 2719 606,
044 712 4970
Faksi (09) 2719 930
www.seurakuntaopisto.fi
sirpa.pietarinen(at)seurakuntaopisto.fi

KAJAANI

KAINUUN AMMATTIOPISTO AIKUISKOU-
LUTUSPALVELUT EDUKAI OPPISOPIMUS-
PALVELUT
Ketunpolku 1
87100 KAJAANI
Puh. (08) 6165 6752, (08) 6165
6754
Faksi (08) 6165 6770
www.kaa.fi
oppisopimus(at)kaa.fi

KARJAA

VÄSTRA NYLANDS LÄROAVTALSBYRÅ
Västra Nylands yrkesskola
Stabsgatan 16
10300 KARIS
Puh. (019) 369 652, 044 369 6613
michaela.berglund(at)vny.fi

KAUHAJOKI

SUUPOHJAN AMMATTI-INSTITUUTTI,
AIKUISKOULUTUS- JA OPPISOPIMUS-
TOIMISTO
PL 102
61801 KAUHAJOKI
Puh. 0207 470 331, 040 507 6876
Faksi 0207 470 333
www.saiedu.fi oppisopimustoimisto(a
t)saiedu.fi

KAUHAVA

HÄRMÄNMAAN-JÄRVISEUDUN OPPISO-
PIMUSKESKUS
(Kauppatie 109) PL 11
62201 KAUHAVA
(06) 218 1455
044 4657 104
Faksi (06) 218 1456
www.jamin.fi opso(at)syo.fi

SUOMEN YRITTÄJÄOPISTO
Kauppatie 109
62200 KAUHAVA
Puh. 050 5960 905
Faksi (06) 2181 428
www.syo.fi lea.
puotinen(at)syo.fi

KEMI

AMMATTIOPISTO LAPPIA OPPISOPIMUS-
PALVELUT
Marina Takalon katu 3
94100 KEMI
Puh. 040 7751 438
Faksi (016) 258 218
www.lappia.fi
aila-kajja.hjulberg(at)lappia.fi

KEMIJÄRVI

KEMIJÄRVEN OPPISOPIMUSTOIMISTO
Myllylammentie 23
98120 KEMIJÄRVI
Puh. 020 753 8829, 020 753 8830,
040 7218 903
Faksi 020 753 8819
www.kemijarvi.fi/oppisopimus
jorma.raappana(at)kemijarvi.fi

KERAVA

KESKI-UUDENMAAN OPPISOPIMUS-
KESKUS
Kultasepäntie 5
04250 KERAVA
Puh. (09) 273 81, (09) 2738 3033,
(09) 2728 3036
Faksi (09) 294 6803
www.keuda.fi
maarit.koivulampi(at)keuda.fi

KIRKKONUMMI

JOHTAMISTAIDON OPISTO R.Y.
Aavaranta
02510 OITMÄKI
Puh. (09) 8141 271
Faksi (09) 8141 441
heikki.rannikko(at)jto.fi

KOKKOLA

KESKI-POHJANMAAN OPPISOPIMUS-
TOIMISTO
Närvilänkatu 8
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 0000, (06) 825
2030, (06) 825 2031
Faksi (06) 8252 035
www.kpedu.fi info.
oppisopimus(at)kpedu.fi

KOTKA

ETELÄ-KYMMENLAAKSON AMMATTIOPISTO, OPPISOPIMUSKOULUTUS
Malmiinginkatu 6
48600 KOTKA
Puh. 010 3959 129
Faksi 010 3959 010
www.ekami.fi
oppisopimuskooulutus(at)ekami.fi

KOUVOLA

KOUVOLAN SEUDUN KUNTAYHTYMÄ /OPPISOPIMUSKOULUTUS
Käsityöläiskatu 4
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 7440 200
Faksi (05) 7440 230
www.kouvolaregion.fi/koulutus/
oppisopimuskooulutus
oppisopimus(at)kouvolaregion.fi

KUOPIO

SAVON OPPISOPIMUSKESKUS
Puijonkatu 19 A
70100 KUOPIO
Puh. (017) 214 3000
Faksi (017) 214 3060
www.sakky.fi
oppisopimuskeskus(at)sakky.fi

KURIKKA

KURIKAN AMMATTIOPILOITOS
OPPISOPIMUSTOIMISTO
Huovitie 1
61300 KURIKKA
Puh. (06) 4512 302, 040 706 7425
Faksi (06) 451 2302
www.saiedu.fi
oppisopimustoimisto(at)saiedu.fi

KUUSAMO

KUUSAMON OPPISOPIMUSTOIMISTO
Ulkutie 3
93600 KUUSAMO
Puh. 040 5649 756
Faksi (08) 8506 516
timo.kurvinen(at)koillismaa.fi

LAHTI

ASKON AMMATTIOPILOITOS
Askonkatu 9 C
15100 LAHTI
Puh. 040 592 0148
Faksi 020 129 2610
maire.heija(at)uponor.com

KOULUTUSKESKUS SALPAUS

Teinintie 4
15200 LAHTI
Puh. (03) 828 11, 050 526 5953
Faksi (03) 828 2185
www.salpaus.fi
oppisopimus(at)salpaus.fi

LAPPEENRANTA

ETELÄ-KARJALAN OPPISOPIMUSKESKUS
Pohjolankatu 12
53100 LAPPEENRANTA
Puh. 02049 68229
Faksi 02049 68150
oppisopimuskeskus.
lappeenranta(at)ekakk.fi

LOHJA

KANNELJÄRVEN OPISTO
Karstuntie 537
08450 LOHJA
Puh. (019) 357 811, 044 357 8124,
044 357 8137
Faksi (019) 357 8150
www.kannelopisto.fi
maarit.hakala(at)kannelopisto.fi

LÄNSI-UUDENMAAN OPPISOPIMUSTOIMISTO

Toivonkatu 2 A
08100 LOHJA
Puh. (019) 3696 521, (019) 3696
522, (019) 3696 524
Faksi (019) 3696 541
www.luaky.lohja.fi
opststo(at)luaky.lohja.fi

LOIMAA

LOIMAAN AMMATTI- JA AIKUISOPISTO
OPPISOPIMUSTOIMISTO
Turuntie 31
32200 LOIMAA
(02) 7608 2302, 040 900 1329,
(02) 7608 2305
Faksi (02) 762 1830
www.loikky.fi oppisopimus(at)loikky.fi

MIKKELI

ETELÄ-SAVON AMMATTIOPISTO
OPPISOPIMUSKESKUS
PL 165 (Otavankatu 4)
50101 MIKKELI
Puh. (015) 221 5302, (015) 221
5348, (015) 221 5344
Faksi (015) 221 5250
oppisopimus(at)esedu.fi

MIKKELI

SUOMEN NUORISO-OPISTO
Paukkulantie 22
50170 MIKKELI
Puh. (015) 414 800
Faksi (015) 414 8399
raimo.jenu(at)mikkeli.amk.fi

NIVALA

AIKUISKOULUTUS- JA OPPISOPIMUS-
KESKUS AIKUKAM
Peltoitie 9
85500 NIVALA
Puh. (08) 4492 368, (08) 4492
369, 050 5604 203
Faksi (08) 4492 351
www.kam.fi/aikukam
alpo.malila(at)kam.fi

OULU

AMMATTIOPISTO LUOVI,
AIKUISKOULUTUS
PL 389
90101 OULU
Puh. 040 319 3224
Faksi (08) 884 8724
www.luovi.fi
aikuiskooulutus oulu(at)luovi.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIOPISTO, AI-
KUIS- JA TYÖPAIKKAKOULUTUSYKSIKÖ
Uusikatu 1
90100 OULU
Puh. (08) 3126 170, (08) 3126 175
Faksi (08) 3126 179
www.osakk.fi/tpkpalvelut
tpkpalvelut(at)osao.fi

POHJOIS-POHJANMAAN OPPISOPIMUSKESKUS

Kansankatu 47 B
90100 OULU
Puh. (08) 3120 702, 044 3120 701
Faksi (08) 3120 723
www.popo.fi
pia.kangas(at)popo.fi

PAIMIO

PAIMION AMMATILLINEN AIKUISKOULU-
TUSKESKUS
Sähkömiehentie 2
21530 PAIMIO
Puh. (02) 474 900, 050 528 6013
Faksi (02) 474 9199
www.pakk.fi
sonja.forsblom(at)pakk.fi

PARAINEN

ÄBOLANDS YRKESINSTITUT SKN,
LÄROAVTALSBYRÅ - OPPISOPIMUSTOI-
MISTO
Vapparintie 4
21600 PARAINEN
Puh. (02) 4548 609, (02) 4548 600
Faksi (02) 4583 611
www.abolandyi.fi
minna.lindroos(at)abolandyi.fi

PIEKSÄMÄKI

PIEKSÄMÄEN AMMATTIOPISTO OPPISO-
PIMUSTOIMISTO
Kuusitie 41
76120 PIEKSÄMÄKI
Puh. 040 3056 610, 040 3056 604
Faksi 040 3056 699
www.paso.fi
tapani.rytkonen(at)paso.fi

PIETARSAARI

LÄROAVTALSBYRÅN OPTIMA - OPPISOPI-
MUSTOIMISTO OPTIMA
Puutarhakatku 30
68600 PIETARSAARI
Puh. (06) 7855 222
Faksi (06) 7855 299
www.optimaedu.fi
oppisopimus(at)optimaedu.fi

PORI

SATAKUNNAN OPPISOPIMUSKESKUS
Otavankatu 5 A
28100 PORI
Puh. (02) 621 2430
Faksi (02) 621 2433
www.pori.fi/oppisopimuskeskus
oppisopimuskeskus(at)pori.fi

PORVOO

ITÄ-UUDENMAAN OPPISOPIMUSKESKUS
Perämiehentie 6
06100 PORVOO
Puh. 020 51311
www.opso.fi oppisopimus(at)opso.fi

PORVOON KAUPPAOPPILOITOS/

YRITYSPALVELU
Mannerheiminkatu 7
06100 PORVOO
Puh. (019) 5740 700
Faksi (019) 5740 730
www.pkol.fi/yp.jari.
wetterstrand(at)pkol.fi

PORVOON TERVEYDENHUOLTO-
OPPILAITOS
Mannerheiminkatu 20
06100 PORVOO
Puh. (019) 5846 01
Faksi (019) 5846 99
merja.toivonen(at)porvoo.fi

RAAHE

RAAHEN AIKUISKOULUTUSKESKUS OY
OPPISOPIMUSTOIMI
Rautaruukintie 35
92100 RAAHE
Puh. (08) 439 4342, 044 439 4342,
044 439 4338
Faksi (08) 439 3192
www.raahenaakk.fi tiina.
tirola(at)raahenaakk.fi

RAISIO

RAISION SEUDUN OPPISOPIMUS-
TOIMISTO
Eeronkuja 3
21200 RAISIO
Puh. (02) 4377 606, 050 5511 606
Faksi (02) 4377 693
www.raseko.fi/oppisopimus
oppisopimuskoulutus(at)raseko.fi

RAUMA

RAUMAN OPPISOPIMUSTOIMISTO
Satamakatu 17
26100 RAUMA
Puh. (02) 8378 9274, (02) 8378
9275
Faksi (02) 8378 9600
www.rao.rauma.fi
oppisopimus(at)rao.rauma.fi

RIIHIMÄKI

OPPISOPIMUSKESKUS, RIIHIMÄKI
Sakonkatu 1
11100 RIIHIMÄKI
Puh. (019) 758 5306, (019) 758
5314
Faksi (019) 758 5307
www.oppisopimus.fi
toimisto(at)oppisopimus.fi

ROVANIEMI

LAPIN OPPISOPIMUSKESKUS
Jänkätie 1
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 4191
Faksi 020 798 4198
www.oppisopimus.redu.fi
oppisopimus(at)redu.fi

SALO

SALON SEUDUN OPPISOPIMUSKESKUS
Hyvoninkatu 1
24240 SALO
Puh. (02) 7704 221, (02) 7704 214
Faksi (02) 770 4600
www.sskky.fi
helina.juhela(at)sskky.fi

SAVONLINNA

SAVONLINNAN AMMATTI- JA AIKUIS-
OPISTO OPPISOPIMUSTOIMISTO
Pohjolankatu 4-6
57200 SAVONLINNA
Puh. (015) 550 6655, 044 550
6655, (015) 550 6213
Faksi (015) 550 6215
www.samiedu.fi
oppisopimustoimisto(at)samiedu.fi

SEINÄJOKI

SEINÄJOEN KOULUTUSKESKUS,
OPPISOPIMUSPALVELUT
Ammattikoulunkatu 3 A ja B
60100 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 4706, 020 124 4703
Faksi 020 124 4702
www.sedu.fi
oppisopimus(at)sedu.fi

TAIVALKOSKI

KOILLIS-POHJANMAAN AMMATILLISEN
KOULUTUKSEN KUNTAYHTYMÄ
Opintie 3
93400 TAIVALKOSKI
Puh. (08) 842 299, (08) 829 6800,
040 558 7824
Faksi (08) 8296 801
kari.granlund(at)koipak.fi

TAMMISAARI

YRKESINSTITUTET SYDVÄST
Fågelsången 1
10600 EKENÄS
Puh. (019) 222 7671
Faksi (019) 222 7796
www.sydvast.fi
anna.stina.wahlstrom(at)sydvast.fi

TAMPERE

PIRKANMAAN OPPISOPIMUSKESKUS
Pinninkatu 45 A
33100 TAMPERE
Puh. (03) 3155 5800
Faksi (03) 3155 5805
www.oppisoppi.fi
oppi.sopimus(at)pirko.fi

TORNIO

AMMATTIOPISTO LAPPIA OPPISOPIMUS-
PALVELUT
Urheilukatu 6
94500 TORNIO
Puh. 0400 902312
Faksi (016) 481 038
www.lappia.fi
teppo.frant(at)lappia.fi

TURKU

TURUN OPPISOPIMUSTOIMISTO
Aurakatu 12 a
20100 TURKU
Puh. (02) 2633 4900
Faksi (02) 2633 4901
www.oppisopimus.turku.fi
oppisopimus(at)turkuai.fi

UUSIKAUPUNKI

VAKKA-SUOMEN OPPISOPIMUSTOI-
MISTO
Viikaistenkatu 1
23500 UUSIKAUPUNKI
Puh. (02) 8400 6213, (02) 8400
6214
Faksi (02) 8400 6215
www.v sai.fi/oppisopimus
oppisopimus(at)vsai.fi

VAASA

VAASAN RANNIKKOSEUDUN OPPISOPI-
MUSTOIMISTO
PL 3
65101 VAASA
Puh. (06) 3253 475
Faksi (06) 3253 477
www.vaasa.fi/oppisopimus
oppisopimus(at)vaasa.fi

VAMMALA

VAMMALAN SEUDUN OPPISOPIMUS-
TOIMISTO
PL 22
38211 VAMMALA
Puh. (03) 5193 620
Faksi (03) 519 3663
ilpo.moisio(at)mail.vak.fi

VANTAA

TOYOTA AMMATTIOPPILAITOS
Korpivaarantie 1
01450 VANTAA
Puh. (09) 8518 2531
Faksi (09) 8518 2548
kari.ronkainen(at)toyota.fi

TTS KOULUTUS YRITYSPALVELU
Nuolikuja 6
01740 VANTAA
Puh. (09) 2763 8455, 050 387
9575
www.tts.fi
teppo.linna(at)tts.fi
VANTAAN OPPISOPIMUSKESKUS
Elannontie 3
01510 VANTAA
Puh. (09) 8392 3050
Faksi (09) 8392 6080
www.vantaa.fi/oppisopimuskeskus
inga.hilden(at)vantaa.fi

VARKAUS

SAVON OPPISOPIMUSKESKUS
Laivalinnankatu 23
78200 VARKAUS
Puh. (017) 214 300
Faksi (017) 214 8381
www.sakky.fi
oppisopimuskeskus(at)sakky.fi

YPÄJÄ

YPÄJÄN HEVOSOPISTO
Varsanojantie 63
32100 YPÄJÄ
Puh. (02) 76021
Faksi (02) 7602 200
www.hevosopisto.fi
eila.lahdesmaki(at)hevosopisto.fi

ÄHTÄRI

ÄHTÄRIN AMMATTI-INSTITUUTTI
Koulutie 16 A
63700 ÄHTÄRI
Puh. (06) 25256 957, 040 529
2038
Faksi (06) 25256 952
www.ahtari.fi
juha.saarimaki(at)ahtari.fi

ÄÄNEKOSKI

POHJOISEN KESKI-SUOMEN OPPIMIS-
KESKUS OPPISOPIMUSTOIMISTO
Piilolantie 17
44100 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 5192 214, (014) 5192
218, (014) 5192 222
Faksi (014) 5192 230
www.poke.fi oppisopimus(at)poke.fi

AMMATTIKORKEAKOULUT

Ohessa ammattikorkeakoulujen hakutoimistojen yhteystiedot. Hakutoimistoista saa tietoa ammattikorkeakoulussa järjestettävästä aikuiskoulutuksesta, ja niistä osataan ohjata aikuiskoulu-

tusta järjestävään yksikköön. Joillakin ammattikorkeakouluilla on toimintaa useilla paikkakunnilla.

ARCADA NYLANDS SVENSKA
YRKESHÖGSKOLA
Arcada ansökningsbyrån
Jan-Magnus Janssons plats 1
00550 HELSINGFORS
Puh. 0207 699 699 (växel)
Faksi 0207 699 611
ansokningsbyran(at)arcada.fi
www.arcada.fi

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
Sturenkatu 2
00510 HELSINKI
Puh. 020 690 431
Faksi (09) 4780 0774
hakutoimisto(at)diak.fi
www.diak.fi

ETELÄ-KARJALAN AMMATTIKORKEA-
KOULU
Hakutoimisto
PL 303 (Pohjolankatu 23)
53101 LAPPEENRANTA
Puh. 020 496 6630, 020 496 6631,
040 029 0422
Faksi 020 496 6588
hakutoimisto(at)scp.fi
www.ekamk.fi

HAAGA-HELIA AMMATTIKORKEAKOULU
Ratapihanie 13
00520 HELSINKI
Puh. (09) 2296 5221
Faksi (09) 147 063
hakutoimisto(at)haaga-helia.fi
www.haaga-helia.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEA-
KOULU
Hakutoimisto
Annankatu 12 A 17
00120 HELSINKI
Puh. suora 020 7621 300,
vaihte 020 7621 390
Faksi 020 7621 391
hakutoimisto(at)humak.edu
www.humak.edu

HÄMEEN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 225 (Visamäentie 35 A)
13101 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 646 4501
Faksi (03) 646 4500
hakutoimisto(at)hamk.fi
www.hamk.fi

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 207 (Rajakatu 35)
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 040 542 1371, 040 583 2786
Faksi (014) 449 9694
hakutoimisto(at)jamk.fi
www.jamk.fi

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 52 (Ketunpolku 3)
87101 KAJAANI
Puh. (08) 6189 9648
Faksi (08) 6189 9626
hakutoimisto(at)kajak.fi
www.kajak.fi

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 505 (Valtakatu 22)
94101 KEMI
Puh. 010 383 5274, 010 383 5198,
010 383 5279
Faksi (016) 258 651
hakutoimisto(at)tokem.fi
www.tokem.fi

KESKI-POHJANMAAN
AMMATTIKORKEAKOULU
Talonpojankatu 2
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 825 2081
Faksi (06) 825 2075
hakutoimisto(at)cou.fi
www.cou.fi

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEA-
KOULU
Hakutoimisto
PL 111 (Salpausselänkatu 57)
45101 KOUVOLA
Puh. (05) 220 8890
Faksi (05) 220 8786
hakutoimisto(at)kyamk.fi
www.kyamk.fi

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 214 (Paasikivenkatu 7 A)
15101 LAHTI
Puh. (03) 828 2069, 828 2076
Faksi (03) 828 2064
hakutoimisto(at)lamk.fi
www.lamk.fi

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
Ratatie 22
01300 VANTAA
Puh. (09) 8868 7293
Faksi (09) 8868 7298
hakutoimisto(at)laurea.fi
www.laurea.fi

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
Bulevardi 29
00180 HELSINKI
Puh. (09) 310 830 00
Faksi (09) 310 830 01
hakutoimisto(at)metropolia.fi
www.metropolia.fi

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
PL 181 (Patteristonkatu 3 A)
50101 MIKKELI
Puh. (015) 355 6335
Faksi (015) 355 6371
hakutoimisto(at)mikkeliyamk.fi
www.mikkeliyamk.fi

OULUN SEUDUN AMMATTIKORKEA-
KOULU
Hakutoimisto
PL 405 (Albertinkuja 20)
90101 OULU
Puh. 010 19 2000
Faksi 010 272 1370
hakutoimisto(at)oamk.fi
www.oamk.fi

PIRKANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU
Hakutoimisto
Kuntokatu 4
33520 TAMPERE
Puh. (03) 245 2395,
(03) 245 2397,
Faksi (03) 245 2396
hakutoimisto(at)piramk.fi
www.piramk.fi

POHJOIS-KARJALAN AMMATTIKORKEA-
KOULU
Hakutoimisto
Tikkariinne 9
80200 JOENSUU
Puh. (013) 260 6410, 260 6413,
050 594 4022,
Faksi (013) 260 6411
hakutoimisto(at)pkamk.fi
www.pkamk.fi

ROVANIEMEN AMMATTIKORKEAKOULUN
Hakutoimisto
Jokiväylä 13
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 5401, 0400 830036,
Faksi 020 798 5499
hakutoimisto(at)ramk.fi
www.ramk.fi

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULUN
Hakutoimisto
Tiedepuisto 4
28600 PORI
Puh. (02) 620 3033,
Faksi (02) 620 3031
hakutoimisto(at)samk.fi
www.samk.fi

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Hakutoimisto
PL 6 (Microteknia, Mikrokatu 1, D-osa)
70201 KUOPIO
Puh. (017) 255 5056, 255 5044
Faksi (017) 255 5043
hkutoimisto(at)savonia.fi
www.savonia.fi

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Hakutoimisto
PL 412 (Keskuskatu 34)
60101 SEINÄJOKI
Puh. 020 124 5023, 020 124 5018
Faksi 020 124 5022
hkutoimisto(at)seamk.fi
www.seamk.fi

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Hakutoimisto
Teiskontie 33
33520 TAMPERE
Puh. (03) 565 47400
Faksi (03) 565 47 588
hakutoimisto(at)tamk.fi
www.tamk.fi

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Hakutoimisto
Joukahaisenkatu 3 A
20520 TURKU
Puh. 010 5535 821
Faksi 010 5535 676
hakutoimisto(at)turkuamk.fi
www.turkuamk.fi

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Hakutoimisto
Wolffintie
65200 VAASA
puh 0207 663 300 (vaihde)
Faksi (06) 326 3327
hakutoimisto(at)puv.fi
www.puv.fi

YRKESHÖGSKOLAN NOVIA

Ansökningsbyrån
PB 6 (Fabriksgatan 1)
65201 VASA
Puh. (06) 328 5555
Faksi (06) 328 5117
ansokningsbyran(at)novia.fi
www.novia.fi

YLIOPISTOJEN AVOIN OPETUS JA TÄYDENNYSKOULUTUS

Yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset ja -yksiköt vastaavat ammatillisen täydennyskoulutuksen ja avoimen yliopisto-opetuksen järjestämisestä. Useiden yliopistojen täydennyskoulutus-

keskuksilla on myös alueellisia sivutoimipisteitä, jotka järjestävät lähinnä alueellista koulutusta.

YLIOPISTOJEN TÄYDENNYS- KOULUTUSKESKUKSET

HELSINGIN KAUPPA- KORKEAKOULU

HELSINGIN
KAUPPAKORKEAKOULU
HSE EXECUTIVE EDUCATION OY (ENT.
JOKO)
Porkkalankatu 20 a
00180 HELSINKI
Puh. (09) 8568 0600
Faksi (09) 8568 0610
info(at)hsee.fi www.hseee.fi

HELSINGIN
KAUPPAKORKEAKOULU
AIKUISKOULUTUS JA AVOIN YLIOPISTO
PL 1210 (Runeberginkatu 14)
00101 HELSINKI
Puh. (09) 4313 8596
Faksi (09) 4313 8727

HELSINGIN
KAUPPAKORKEAKOULU PIENYRITYS-
KESKUS
Patteristonkatu 2
50100 MIKKELI
Puh. (015) 205 01
Faksi (015) 2050 499
www.pyk.hkkk.fi

HELSINGIN YKSIKKÖ:
Eteläinen Hesperiankatu 4
00100 HELSINKI
Puh. (09) 4313 8372
Faksi (09) 4313 8330

HELSINGIN YLIOPISTO

KOULUTUS- JA KEHITTÄMISKESKUS
PALMENIA

PÄÄKAUPUNKISEUDUN YKSIKKÖ:
HELSINKI
PL 58 (Nilsininkatu 3)
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
Puh. (09) 191 54000
Faksi (09) 191 54011
www.helsinki.fi/palmenia

HYVINKÄÄN TOIMIPISTE
Kankurinkatu 4-6
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 871 2244
Faksi (019) 871 2205
www.helsinki.fi/palmenia

ALUEKEHITYSYKSIKKÖ:
LAHTI
Kirkkokatu 16
15140 LAHTI
Puh. (09) 1911 vaihde
Faksi (09) 191 202 19
www.helsinki.fi/palmenia

IMATRA
Tainionkoskentie 68
55120 IMATRA
Puh. (09) 1911 vaihde
www.helsinki.fi/palmenia

KOTKA
Keskuskatu 19
48100 KOTKA
Puh. (09) 1911 vaihde
www.helsinki.fi/palmenia

KOUVOLA
PL 239 (Paratienkatu 7)
45101 KOUVOLA
Puh. (09) 1911 vaihde
www.helsinki.fi/palmenia

HELSINGIN YLIOPISTO
MAASEUDUN TUTKIMUS- JA KOULUTUS-
KESKUS, MIKKELI
Lönnerfinkatu 3-5
50100 MIKKELI
Puh. (015) 202 31
Faksi (015) 202 3300
www.mtkk.helsinki.fi

HELSINGIN YLIOPISTO MAASEUDUN
TUTKIMUS- JA KOULUTUSKESKUS,
SEINÄJOKI
Kampusranta 9
60320 SEINÄJOKI
Puh. (06) 421 3300
Faksi (06) 421 3301
www.helsinki.fi/hymakes

HELSINGIN YLIOPISTO, KASVATUS-
TIETEELLINEN TIEDEKUNTA, KOULUN
KEHITTÄMISKESKUS
Helsinginkatu 34, PL 32
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
Puh. (09) 1914 4574
Faksi (09) 1914 4577

IADE

SUOMEN TAIDEYLIOPISTOJEN
(TAIDETEOLLINEN KORKEAKOULU,
TEATTERIKORKEAKOULU) KOULUTUS- JA
KEHITTÄMISINSTITUUTTI
Hämeentie 153 B
00560 HELSINKI
Puh. (09) 75 631 (keskus)
Faksi (09) 7563 0553
www.iade.fi

IMATRAN KANSAIN- VÄLINEN SEMIOTII- KAN INSTITUUTTI (ISI)

Kulttuurikeskus
55100 IMATRA
Puh. (05) 681 6639
Faksi (05) 681 6696
maiija.rossi(at)isisemiotics.fi
www.isisemiotics.fi

JOENSUUN YLIOPISTO

JOENSUUN YLIOPISTON TÄYDENNYS-
KOULUTUSKESKUS
PL 111 (Yliopistokatu 2)
80101 JOENSUU
Puh. (013) 251 2101
Faksi (013) 251 4538
tkk.joensuu.fi

SAVONLINNAN KOULUTUS- JA KEHITTÄ-
MISKESKUS
PL 126 (Kuninkaankartanonkatu 5)
57101 SAVONLINNA
Puh. (015) 51 170
Faksi (015) 511 7691
skk.joensuu.fi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, TÄYDENNYS-
KOULUTUSKESKUS
PL 35 (Matarankatu 6)
40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Puh. (014) 260 3780
Faksi (014) 260 3621
www.ccc.jyu.fi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO,
AVOIN YLIOPISTO
PL 35 (ToB)
40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Opiskelijapalvelut: Matarankatu 6
Puh. (014) 260 3697
Faksi (014) 260 2640

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, CHYDENIUS-
INSTITUUTTI - KOKKOLAN YLIOPISTO-
KESKUS
PL 567 (Pirkänsillankatu 1-3,
1.8.2007 alkaen Talonpojankatu 2B)
67701 KOKKOLA
Puh. (06) 8294 111
Faksi (06) 8294 202
info(at)chydenius.fi
www.chydenius.fi

KUOPION YLIOPISTO

KUOPION YLIOPISTO KOULUTUS- JA
KEHITTÄMISKESKUS
PL 1627 (Savilahdentie 6 B)
70211 KUOPIO
Puh. (017) 163 902
Faksi (017) 163 903
kkk(at)uku.fi
www.kkk.uku.fi

LAPIN YLIOPISTO

PL 122 (Yliopistonkatu 8)
96101 ROVANIEMI

AVOIN YLIOPISTO
avoin(at)ulapland.fi
www.ulapland.fi/avoin
Puh. (016) 341 2952
Faksi (016) 341 2978

KOULUTUS- JA KEHITTÄMISPALVELUT
Siljotie 2
Puh. (016) 341 2954
Faksi (106) 341 2951
koke(at)ulapland.fi
www.ulapland.fi/koke

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

KOULUTUS- JA KEHITTÄMISKESKUS
Skinnerilankatu 34, PL 20
53851 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 621 7101,
vaihte (05) 621 11
Faksi (05) 621 7199
info.koke(at)lut.fi
www.lut.fi/koke

OULUN YLIOPISTO

OULUN YLIOPISTO, KOULUTUS- JA
TUTKIMUSPALVELUT
PL 7910
(Pentti Kaitovan katu 1)
90014 OULUN YLIOPISTO
Puh. (08) 553 1011
Faksi (08) 553 7399
kotuinfo(at)oulu
www.kotu.oulu.fi

KAJAANIN YLIOPISTOKESKUS, AIKUIS-
KOULUTUSYKSIKÖ
PL 51 (Seminaarinkatu 2)
87101 KAJAANI
Puh. (08) 632 4611 (vaihte)
Faksi (08) 632 4820
etunimi.sukunimi(at)oulu.fi
www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi

SIBELIUS-AKATEMIA

SIBELIUS-AKATEMIAN
TÄYDENNYSKOULUTUS
PL 86 (Kutomotie 9)
00251 HELSINKI
Puh. 020 7539 634
Faksi (09) 4054 678
taydennyskoulutus(at)siba.fi
www.siba.fi/taydennyskoulutus

SIBELIUS-AKATEMIAN TÄYDENNYSKOU-
LUTUS, SEINÄJOEN TOIMIPAikka
Keskuskatu 32 A
60100 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4162 965
Faksi (06) 4162 968
seinajokikk(at)siba.fi
www.siba.fi/taydennyskoulutus

TAMPEREEN TEKNILLI- NEN YLIOPISTO

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO
EDUTECH
PL 589
33101 TAMPERE
Puh. (03) 3115 2442
Faksi (03) 3115 2164
www.tut.fi/edutech

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO
PORIN YKSIKÖ EDUPOINT
PL 300 (Pohjoisranta 11)
28101 PORI
Puh. (02) 627 2700
Faksi (02) 627 2727
www.tut.fi/edupoint

TAMPEREEN YLIOPISTO

TAMPEREEN YLIOPISTON TÄYDENNYS-
KOULUTUSKESKUS
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO
(Yliopistonkatu 56)
Puh. (03) 355 111
Faksi (03) 3551 7302
www.uta.fi/tyt

TAMPEREEN YLIOPISTON TÄYDENNYS-
KOULUTUSKESKUS, HÄMEENLINNAN
TOIMIPAikka
Kirjastokatu 1
13100 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 3551 3413
Faksi (03) 3551 3411
www.uta.fi/tyt

TAMPEREEN YLIOPISTON TÄYDENNYS-
KOULUTUSKESKUS,
SEINÄJOEN
TOIMIPAikka
PL 147
60101 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4211 400
Faksi (06) 4141 354
www.sjoki.uta.fi/tyt

TEKNILLINEN KORKEAKOULU

TEKNILLINEN
KORKEAKOULU
KOULUTUSKESKUS DIPOLI
PL 8000
02015 TTK
Puh. (09) 4514 075
Faksi (09) 4514 068

TEKNILLINEN KORKEAKOULU LAHDEN
KESKUS
Saimaankatu 11
15140 LAHTI
Puh. (03) 525 000
Faksi (03) 525 0202

TEKNILLINEN KORKEAKOULU YHDYS-
KUNTASUUNNITTELUN TUTKIMUS- JA
KOULUTUSKESKUS (YTK)
PL 9300 (Luolamiehentie 7)
02015 TTK
Puh. (09) 4514 080
Faksi (09) 4514 071
www.hut.fi/Yksikot/YTK

TURUN KAUPPA- KORKEAKOULU

TSE EXE
TULEVAISUUDEN TUTKIMUSKESKUS
AVOIN YLIOPISTO
Rehtorinpellonkatu 3
20500 TURKU
Puh. (02) 481 481
Faksi (02) 4814 393
www.tse.fi/exe
www.tse.fi/tutu
www.tse.fi/avoin
aikuisokoulutus(at)tse.fi

TURUN
KAUPPAKORKEAKOULU
PORIN YKSIKÖ
PL 170 (Pohjoisranta 11A)
28101 PORI
Puh. (02) 627 2700
Faksi (02) 627 2724
www.tse.fi/pori

TURUN YLIOPISTO

TURUN YLIOPISTO
TÄYDENNYSKOULUTUSKESKUS
Lemminkäisenkatu 14-18 B
20520 TURKU
Puh. (02) 333 6330
Faksi (02) 333 6220
www.tkk.utu.fi

TURUN YLIOPISTO
MERENKULKUALAN
KOULUTUS- JA TUTKIMUSKESKUS
Veistämönaukio 1-3
20100 TURKU
Puh. (02) 281 3300
Faksi (02) 281 3311
mkk.utu.fi/

RAUMAN YKSIKÖ
Suojantie 2
26100 RAUMA
Puh. (02) 837 89535
Faksi (02) 837 89537
mkk.utu.fi/

VAASAN YLIOPISTO

VAASAN YLIOPISTO
AVOIN YLIOPISTO
PL 700 (Wolffintie 34)
65101 VAASA
Puh. (06) 3248 111 (vaihte)
Puh. (06) 3248 457 ja (06) 3248
452 (Opiskelijapalvelu)
Faksi (06) 3248 179
www.uwasa.fi/avoin
avoinyo(at)uwasa.fi

LEVÓN-INSTITUTTI
PL 700 (Wolffintie 35)
65101 VAASA
Puh. (06) 3248 111
Faksi (06) 3248 350
www.uwasa.fi/levon

YLIOPISTOJEN OPINTOTOIMISTOT

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU
Runeberginkatu 14–16, PL 1210
00101 HELSINKI
Puh. (09) 4313 8811
(vaihte 43 131)
opinnot(at)hse.fi
www.hse.fi

HELSINGIN YLIOPISTO
NEUVONTATOIMISTO
PL 3, Vuorikatu 3 A
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
Puh. (09) 191 22244, (vaihte 1911)
neuvonta(at)helsinki.fi
www.helsinki.fi

JOENSUUN YLIOPISTO
OPISKELIJAPALVELUT
PL 111, Yliopistokatu 2 Aurora
80101 JOENSUU
Puh. (013) 251 2060,
251 2068, (vaihte 251 111)
Faksi (013) 251 2010
opiskelu(at)joensuu.fi
yliopisto.joensuu.fi

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
OPISKELIJAPALVELUT
Seminaarinmäki, rakennus T, 2. krs,
PL 35
40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Puh. (014) 260 1074 ja
260 1075 (vaihte 260 1211)
opiskelijapalvelut(at)jyu.fi
www.jyu.fi

KUOPION YLIOPISTO
OPINTOASIOIDENOSASTO
Yliopistonranta 1 E, PL 1627,
70211 KUOPIO
Puh. (017) 162 144, 162 147,
162 149, 162 140,
(vaihte (017) 162 211)
Palveluajat: ma,ti ja pe klo 10–14, to
klo 10–16, ke suljettu. Puhelimitse klo
8–16.15
opit(at)uku.fi www.uku.fi

KUVATAIDEAKATEMIA KANSLIA
Kaikukatu 4
00120 HELSINKI
Puh. (09) 680 3320
Faksi (09) 680 33 20
office(at)kuva.fi
www.kuva.fi

LAPIN YLIOPISTO
OPISKELUPALVELUT
PL 122 (Yliopistonkatu 8)
96101 ROVANIEMI
Palveluajat: 9–16.15 paitsi pe
9–15.30
Puh. (016) 341 2241 ja 341 2244,
vaihte (016) 341 341
opinto(at)ulapland.fi
www.ulapland.fi

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN
YLIOPISTO
OPINTOTOIMISTO
Skinnarilankatu 34, PL 20
53851 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 621 7101 (vaihte 62 111)
info.koke(at)lut.fi
www.lut.fi

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU
PERUSTUTKINTO-OSASTO
OPINTOTOIMISTO
PL 7
00861 HELSINKI
Puh. (09) 181 45106
www.mil.fi (upseerikoulutus)
www.mpkk.fi
(Maanpuolustuskorkeakoulu)
Opintotoimisto palvelee ma–pe 8–16

OULUN YLIOPISTO
OPISKELIJAPALVELUT
Linnanmaa, PL 8100
90014 OULUN YLIOPISTO
Puh. (08) 553 3967, 553 3968, 553
4036, (vaihte 553 1011)
opintoasiat(at)oulu.fi
www.oulu.fi/yliopisto

SIBELIUS-AKATEMIA
PL 86, 00251 HELSINKI
TÖÖLÖNKADUN PALVELUPISTE
Töölönkatu 28, ma–pe 12–15,
Puh. 020 7539 614
PITÄJÄNMÄEN PALVELUPISTE
Kutomatie 9, ma–pe 8.30–18.30
Puh. 020 7539 580

POHJOISEN RAUTATIENTKADUN
PALVELUPISTE
Pohjoinen Rautatienkatu 9,
ma–pe 8.30–20.30, la 9.30–17 ja
su 12–18
Puh. 020 7539 686
Sibeliuksen Akatemia, PL 86, 00251
Helsinki
vaihte 020 753 90
opiskelijapalvelut(at)siba.fi
www.siba.fi

TAIDETEOLLINEN
KORKEAKOULU
OPETUS- JA OPISKELIJAPALVELUT OOP
AVOIN YLIOPISTO-OPETUS
Hämeentie 135 C
00560 Helsinki
käyntiosoite: Hämeentie 135 A
(Arabiakeskus)
puh. 050 331 3048, opetustoiminnan
suunnittelu
050 537 8619, Helsingin opetus
050 367 6421, muualla järjestettävä
opetus
opiskelu(at)uiah.fi www.taik.fi
Palvelupisteen aukioloajat ma–to
12–15

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO
(TTY) OPISKELIJAPALVELUT
ma–pe 9–15.30
Käyntiosoite: Korkeakoulunkatu 10,
II kerros, Hervanta
Postiosoite: PL 527, 33101 TAMPERE
Puh. (03) 3115 2445, vaihde (03)
311 511
Faksi (03) 311 53065
www.tut.fi

TAMPEREEN
YLIOPISTO
OPINTONEUVONTA
Kalevantie 4
33014 TAMPEREEN YLIOPISTO
Puh. (03) 3551 7901
(vaihde (03) 355 111)
opintoneuvonta(at)uta.fi
www.uta.fi
Opintoneuvontakanslia on avoinna
päivittäin klo 8–15.45.

TEATTERIKORKEAKOULU
OPINTOPALVELUT
Haapaniemenkatu 6, PL 163
00531 HELSINKI
Puh. (09) 4313 6262
(vaihde 431 361)
opintoneuvonta(at)teak.fi
www.teak.fi

TEKNILLINEN KORKEAKOULU
OPINTOASIAINTOIMISTO/OPISKELIJA-
PALVELUT
Puh. (09) 451 2911, vaihde 4511*
ma–ke, pe klo 9–12 ja to 9–17
opintoasiat(at)tkk.fi
www.tkk.fi
Postiosoite:
PL 1100
02015 TKK
Käyntiosoite:
Otakaari 1
02150 ESPOO

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
OPINTOTOIMISTO
Rehtorinpellonkatu 3,
20500 TURKU,
Puh. (02) 4814 206,
vaihde (02) 481 481,
opintotoimisto(at)tse.fi
www.tse.fi. Avoinna ma–ke ja pe
10–14 ja to 10–16.15.

TURUN KAUPPAKORKEAKOULU
OPINTOTOIMISTO
Pohjoisranta 11, PL 170
28101 PORI
Puh. (02) 627 2700 (vaihde)
www.pori.tukk.fi

TURUN YLIOPISTO
OPISKELIJAPALVELUT
(avoinna ma–pe 10–14)
Päärakennus, pohjakerros
Yliopistonmäki
20014 TURUN YLIOPISTO
Puh. (02) 333 6147, 333 6149
(vaihde 33 351)
info(at)utu.fi
www.utu.fi

VAASAN YLIOPISTO
OPISKELIJAKANSLIA, LUOTSI
avoinna ma–to 9–11, 12–15,
pe suljettu
Wolffintie 3, PL 700, 65101 VAASA
Puh. (06) 324 8100 tai (06) 324
8203
Faksi (06) 324 8187
kanslia(at)uvasa.fi
www.uvasa.fi/opiskelijoille/index.
phtml

KANSANOPISTOT

Suomessa toimii 74 suomenkielistä ja 17 ruotsinkielistä kansanopistoa. Ne voidaan jakaa sitoutumattomiin (33), kristillisiin (44), yhteiskunnallisiin (11) ja erityisopistoihin (3). Useimmat ovat yksityisiä; kaikki saavat lakisääteistä valtion-apua ja ovat opetusviranomaisten valvonnassa.

Kansanopistot ovat perinteisesti voineet rakentaa koulutusta varsin itsenäisesti. Määrällisesti eniten tarjonnassa on vapaa-tavoitteisia, yleissivistäviä opintoja.

Kansanopistoissa järjestetään paljon myös avointa yliopisto-ope-tusta. Noin 30 kansanopistossa voi suorittaa perusopetuksen (peruskoulun) oppimäärän tai korottaa yksittäisiä arvosanoja, ja erityisillä lukiolinjoilla voi suorittaa lukion päästötodistuksen tai osia siitä sekä osallistua ylioppilaskirjoituksiin. Kansanopistot tarjoavat myös ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja sekä ammatillista lisäkoulutusta. Kansanopistojen yhteystiedot, koulutustarjonta sekä linkit kotisivuille osoitteesta:

www.kansanopistot.fi.

A

AKTIIVI-INSTITUUTTI
Töölöntullinkatu 8
00250 HELSINKI
Puh. (09) 809 3110 vaihde
Faksi (09) 256 3889
[educ\(at\)aktiivi-instituutti.fi](mailto:educ(at)aktiivi-instituutti.fi)
[myynti\(at\)aktiivi-instituutti.fi](mailto:myynti(at)aktiivi-instituutti.fi)
[kurssit\(at\)aktiivi-instituutti.fi](mailto:kurssit(at)aktiivi-instituutti.fi)
www.aktiivi-instituutti.fi

ALKIO-OPISTO
Tähtiniementie 26
41800 KORPILAHTI
Puh. (014) 820 101 keskus
Faksi (014) 820 1101
[toimisto\(at\)alkio.fi](mailto:toimisto(at)alkio.fi)
www.alkio.fi

E

ETELÄ-POHJANMAAN OPISTO
Opistontie 111
60800 ILMAJOKI
Puh. (06) 4256 000 keskus
Faksi (06) 4256 150
[toimisto\(at\)epopisto.fi](mailto:toimisto(at)epopisto.fi)
www.epopisto.fi

EURAJOEN KRISTILLINEN OPISTO
Koulutie 4
27100 EURAJOKI
Puh. (02) 868 0065
Faksi (02) 868 0554
[opisto\(at\)eko.fi](mailto:opisto(at)eko.fi)
www.eko.fi

H

HAAPAVEDEN OPISTO
PL 62
86601 HAAPAVESI
Puh. 0207 415 900
Faksi (08) 450 445
[opisto\(at\)haapop.fi](mailto:opisto(at)haapop.fi)
www.haapop.fi

HELSINGIN EVANKELINEN OPISTO
Kirstinkatu 1
00530 HELSINKI
Puh. vaihde (09) 7742 420
Faksi (09) 7742 4232
[heoinfo\(at\)heo.fi](mailto:heoinfo(at)heo.fi)
www.heo.fi

HELSINGIN KRISTILLINEN OPISTO
Kuukiventie 6
00840 HELSINKI
Puh. (09) 621 9000
Faksi (09) 6219 0030
[info\(at\)hkro.fi](mailto:info(at)hkro.fi)
www.hkro.fi

I

ISO KIRJA -OPISTO
PL 13 (Heikkiläntie 177)
42701 KEURUU
Puh. (014) 751 4411
Faksi (014) 751 4400
[info\(at\)isokirja.fi](mailto:info(at)isokirja.fi)
www.isokirja.fi

ITÄ-HÄMEEN OPISTO
Kaikulantie 90
19600 HARTOLA
Puh. (03) 874 740
Faksi (03) 874 7411
[opisto\(at\)ihopisto.net](mailto:opisto(at)ihopisto.net),
www.ihopisto.net

ITÄ-KARJALAN KANSANOPISTO
Valoniementie 32
58450 PUNKAHARJU
Puh. (015) 57 211 vaihde,
050 363 5114
Faksi (015) 572 1220
[ita-karjalan.kansanopisto\(at\)ikko.fi](mailto:ita-karjalan.kansanopisto(at)ikko.fi)
www.ikko.fi

J

JAAKKIMAN KRISTILLINEN OPISTO
Opistontie 21
56100 RUOKOLAHTI
Puh. vaihde (05) 669 0300
Faksi (05) 669 0370

JAMILAHDEN KANSANOPISTO
Tikkupolku 1
49460 HAMINA
Puh. (05) 755 6600
Faksi (05) 755 6670
[toimisto\(at\)jamilahdi.com](mailto:toimisto(at)jamilahdi.com)
www.jamilahdi.com

JOUTSENON OPISTO
Pöyhänniementie 2
54100 JOUTSENO
Puh. (05) 610 0100
Faksi (05) 610 0125
[opisto\(at\)joutsenonopisto.fi](mailto:opisto(at)joutsenonopisto.fi)
www.joutsenonopisto.fi

JYVÄSKYLÄN KRISTILLINEN OPISTO
Sulkulantie 28
40520 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 3348 000
Faksi (014) 3348 001
[toimisto\(at\)jko.fi](mailto:toimisto(at)jko.fi)
www.jko.fi

JÄMSÄN KRISTILLINEN KANSANOPISTO
Ruutsulantie 42
42100 JÄMSÄ
Puh. (014) 339 7000
Faksi (014) 339 7090
[toimisto\(at\)jamsanopisto.fi](mailto:toimisto(at)jamsanopisto.fi)
www.jamsanopisto.fi

K

KAINUUN OPISTO
Tahvintie 4
88380 MIESLAHTI
Puh. 020 785 6830
Faksi 020 785 68389
[toimisto\(at\)kainuunopisto.net](mailto:toimisto(at)kainuunopisto.net)
www.kainuunopisto.com

KALAJOEN KRISTILLINEN OPISTO
PL 26
85101 KALAJOKI
Puh. (08) 463 9200
Faksi (08) 463 050
[toimisto\(at\)kkro.fi](mailto:toimisto(at)kkro.fi)
www.kkro.fi

KANKAANPÄÄN OPISTO
PL 45 (Opistonkatu 5)
38701 KANKAANPÄÄ
Puh. (02) 572 920
Faksi (02) 572 9220
[kankaanpaan.opisto\(at\)kankaanpaa.fi](mailto:kankaanpaan.opisto(at)kankaanpaa.fi)
www.kankaanpaa.fi/opisto

KANNELJÄRVEN OPISTO
Karstuntie 537
08450 LOHJA
Puh. vaihde/toimisto (019) 357 811
Faksi (019) 357 8150
[opisto\(at\)kannelopisto.fi](mailto:opisto(at)kannelopisto.fi)
www.kannelopisto.fi

KANSANLÄHETYSOPISTO

Opistotie 6
12310 RYTTYLÄ
Puh. (019) 779 20
Faksi (019) 757 055
opisto(at)sekl.fi
www.kansanlahetysopisto.fi

KARKIJÄN EVANKELINEN OPISTO

Mainiementie 50
38100 KARKKU
Puh. (03) 513 4151
Faksi (03) 513 4051
toimisto(at)keokarkku.fi
www.keokarkku.fi

KARSTULAN EVANKELINEN OPISTO

Kokkolantie 12
43500 KARSTULA
Puh. (014) 525 2200
Faksi (014) 525 2210
kansanopisto(at)keokarstula.fi
www.keokarstula.fi

KAUHAJOEN EVANKELINEN OPISTO

Järvikyläntie 92
61850 KAUHAJOKI AS
Puh. 0207 659230
Faksi 0207 659240
toimisti(at)keo.fi
www.keo.fi

KAUSTISEN EVANKELINEN KANSAN-

OPISTO
Opistontie 30
69600 KAUSTINEN
Puh. 0207 659 260
Faksi (06) 861 1400
kek(at)kaustinen.fi
www.kaustinen.fi/kek

KESKI-POHJANMAAN KULTTUURIPISTO

Opistontie 1
68300 KÄLVIÄ
Puh. (06) 825 0000
Faksi (06) 825 4702
info.kulttuuriopisto(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KESKI-POHJANMAAN KULTTUURIPISTO,

VETELIN YKSIKKÖ
Emäntäkouluntie 30
69700 VETELI
Puh. (06) 866 1100
Faksi (06) 862 1260
info.veteli(at)kpedu.fi
www.kpedu.fi

KESKI-SUOMEN OPISTO

Sirkanpolku 1
44200 SUOLAHTI
Puh. (014) 574 5500
Faksi (014) 574 5505
opisto(at)ksopisto.fi
www.ksopisto.fi

KILJAVAN OPISTO

Kotorannantie 49
05250 KILJAVA
Puh. (09) 276 251 vaihde
Faksi (09) 276 5920
kiljavan_opisto(at)kio.fi
www.kio.fi

KITEEN EVANKELINEN KANSANOPISTO

Opistontie 7
82500 KITEE
Puh. (013) 684 6600
Faksi (013) 684 6625
keko(at)edu.kitee.fi
www.kiteenkansanopisto.fi

KUUROJEN KANSANOPISTO

PL 61 (Ilkantie 4)
00401 HELSINKI
Puh. (09) 580 31, (09) 580 3547
tekstipuhelin
Faksi (09) 5803 556
kansanopisto(at)kko.kl-deaf.fi
www.kl-deaf.fi/kansanopisto

KUUSAMON KANSANOPISTO

Kitkantie 35
93600 KUUSAMO
Puh. 050 444 1157
Faksi (08) 852 1134
kuusamon.kansanopisto(at)
koillismaa.fi
edu.kuusamo.fi/kansanopisto

KYMENLAAKSON OPISTO

Marintie 9
46900 ANJALANKOSKI
Puh. 0207 118 530
Faksi (05) 363 4580
kyka(at)kyka.fi
www.kyka.fi

L**LAHDEN KANSANOPISTO**

Harjukatu 46
15100 LAHTI
Puh. (03) 878 10 toimisto,
Faksi (03) 878 1234
lahden.kansanopisto(at)lahdenkansa
nopisto.fi
www.lahdenkansanopisto.fi

LAPUAN KRISTILLINEN OPISTO

Siiriläntie 11-13
62100 LAPUA
Puh. (06) 4339 200
Faksi (06) 4339 220
opisto(at)lapuankro.net
www.lapuankro.net

LEHTIMÄEN OPISTO

PL 13
63501 LEHTIMÄKI
Puh. (06) 52 202, 5220 2245
toimisto
Faksi (06) 522 0290
lehtimaki.opisto(at)opisto.lehtimaki.fi
www.lehtimaki.fi/opisto

LIEKSAN KRISTILLINEN OPISTO

Kylänlahdentie 81
81820 KYLÄNLAHTI
Puh. (013) 547 141
Faksi (013) 547 129
toimisto(at)lkro.fi
www.lkro.fi

LIMINGAN KANSANOPISTO

Arvolankuja 1
91900 LIMINKA
Puh. (08) 514 5700
Faksi (08) 514 5750
toimisto(at)limingantaidekoulu.com
www.limingantaidekoulu.com

LOIMAAN EVANKELINEN KANSANOPISTO

Opistontie 4
32210 LOIMAA
Puh. (02) 762 7217
Faksi (02) 7627 014
toimisto(at)leko.fi
www.leko.fi

LUOVIN KANSANOPISTO

Hoikantie 15
38100 KARKKU
Puh. 020 757 4002
www.luovi.fi

LÄNSI-SUOMEN OPISTO

Laimijoenentie 280
32700 HUITTINEN
Puh. (02) 560 7750 toimisto
Faksi (02) 560 7760
opisto(at)lansisuomenopisto.fi
www.lansisuomenopisto.fi

M

**METALLITYÖVÄEN
MURIKKA-OPISTO**
Kuterintie 226
34260 TERÄLAHTI
Puh. 02077 41500
Faksi 02077 41552
murikka(at)metalliliitto.fi
www.murikka-opisto.fi

MUURLAN OPISTO

Muurlantie 365
25130 MUURLA
Puh. (02) 728 1500
Faksi (02) 728 1501
toimisto(at)muurlanopisto.org
www.muurlanopisto.org

O**ORIVEDEN OPISTO**

Koulutie 5
35300 ORIVESI
Puh. 02075 11511
Faksi 02075 11512
orivedenopisto(at)kvs.fi
www.orivedenopisto.fi

OTAVAN OPISTO

Otavantie 2
50670 OTAVA
Mikkelin toimipiste
50100 MIKKELI
Puh. (015) 194 3552 toimisto
Faksi (015) 1943 550
info(at)otavanopisto.fi
www.otavanopisto.fi

P**PAASIKIVI-OPISTO**

Harjattulantie 80
20960 TURKU
Puh. 0207 488 600
Faksi 0207 488 601
opisto(at)harjattula.fi
www.paasikiviopisto.fi

PARTAHARJUN OPISTO

Partaharjuntie 361
76280 PARTAHARJU
Puh. 0207 769 580
Faksi 0207 769 599
partaharjun.opisto(at)paha.inet.fi
www.partaharjunopisto.net

PEKKA HALOSEN
AKATEMIA
Kansanopistontie 60
04380 TUUSULA
Puh. (09) 2738 3602
Faksi (09) 2738 3611
kansanopisto(at)keuda.fi
www.keuda.fi/portal/oppilaitok-
set_ ja_ koulutustarjonta/keuda_tuusula/
pekka_halosen_akademia

PERHENIEMEN
EVANKELINEN OPISTO
Opistontie 15 B
47450 PERHENIEMI
Puh. (05) 757 4100
Faksi (05) 757 4101
opisto(at)perheniemi.com
www.perheniemi.com

PERÄPOHJOLAN OPISTO
Kivirannantie 13-15
95410 TORNIO
Puh. 040 744 5260
Faksi (016) 482 479
pptoimisto(at)ppopisto.fi
www.ppopisto.fi

POHJANTÄHTI-OPISTO
Pohjantie 23
94400 KEMINMAA
Puh. 0400 358 761
Faksi (016) 275 073
opisto(at)pto.fi
www.pohjantahtiopisto.fi

POHJOIS-KARJALAN OPISTO
Niitylahdentie 297
82220 NIITYLAHTI
Puh. toimisto (013) 244 2122
Faksi (013) 244 2124
pko(at)pkky.fi
www.pkky.fi/pko

POHJOIS-SAVON OPISTO
Kansanopistotie 32
70800 KUOPIO
Puh. vaihte (017) 289 2500
Faksi (017) 289 2507
opisto(at)psko.fi
www.psko.fi

POHJOLA-OPISTO
Kaarretie 14
90500 OULU
Puh. (08) 555 4000
Faksi (08) 348 123
toimisto(at)pohjolaopisto.fi
www.pohjolaopisto.fi

PORTAANPÄÄN KRISTILLINEN OPISTO
Portaanpäätie 63
73100 LAPINLAHTI
Puh. (017) 272 0900
Faksi (017) 272 0901
toimisto(at)portaanpaa.fi
www.portaanpaa.fi

PÄIVÖLÄN KANSANOPISTO
Päiväläntie 52
37770 TARTTILA
Puh. (03) 233 2200
Faksi (03) 543 6677
toimisto(at)paivola.fi
www.paivola.fi

R
RANUAN KRISTILLINEN KANSANOPISTO
Kansanopistontie 6 A
97700 RANUA
Puh. (016) 355 2141
Faksi (016) 355 2146
opisto(at)rakra.fi
www.rakra.fi

RASEBORG-OPISTO
Lähdelammentie 155
10300 KARJAA
Puh. 010 770 3730
Faksi 010 770 3731
www.raseborgopisto.fi

RAUDASKYLÄN KRISTILLINEN OPISTO
Opistontie 4-6
84880 YLIVIESKA
Puh. (08) 427 6200
Faksi (08) 427 6211
info(at)rko.fi
www.rko.fi

REISJÄRVEN KRISTILLINEN OPISTO
Räisälänmäentie 381
85940 RÄISÄLÄNMÄKI
Puh. (08) 772 6600 toimisto,
toimisto(at)rkropisto.fi
www.rkropisto.fi

ROVALA-OPISTO
Rovala 5
96100 ROVANIEMI
Puh. (016) 511 5600
Faksi (016) 312 870
rovala-opisto(at)rovala.fi
www.rovala.fi

RÄISÄLÄN KANSANOPISTO
Opistontie 10
32810 PEIPOHJA
Puh. (02) 546 0335
Faksi (02) 546 0338
opisto(at)raisalankansanopisto.fi
www.raisalankansanopisto.fi

S
SAVONLINNAN KRISTILLINEN OPISTO
Opistokatu 1
57600 SAVONLINNA
Puh. (015) 572 910
Faksi (015) 572 9121
info(at)ska.fi
www.ska.fi

SEURAKUNTAOPISTO
Järvenpääntie 640
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 271 961
Faksi (09) 271 9930
so.opintotoimisto(at)
seurakuntaopisto.fi
www.seurakuntaopisto.fi

SIIKARANTA-OPISTO
Naruportintie 68
02860 ESPOO
Puh. (09) 867 971
Faksi (09) 8679 7410
kurssit(at)siikaranta.fi
www.siikaranta.fi

SISÄLÄHETYSSEURAN OPPILAITOS
Huvilakatu 31
76130 PIEKSÄMÄKI
Puh. 0207 542 500
Faksi 0207 542 597
toimisto(at)sisop.fi
www.sisop.fi

SUOMEN NUORISO-OPISTO
Paukkulantie 22
50170 MIKKELI
Puh. (015) 414 800
www.sno.fi

SUOMEN RAAMATTU-
OPISTO
PL 15, Helsingintie 10
02701 KAUNIAINEN
Puh. (09) 512 3910
Faksi (09) 505 2950
info(at)sro.fi
www.sro.fi

SUOMEN TEOLOGINEN OPISTO
Santalalan Kartanontie 177
10900 HANKO
Puh. (019) 244 9400
Faksi (019) 244 9361
santala(at)svk.fi
www.santala.fi

T
TURUN KRISTILLINEN OPISTO
Lustokatu 7
20380 TURKU
Puh. (02) 4123 500
Faksi (02) 4123 600
info.tko(at)tk-opisto.fi
www.tk-opisto.fi

TYÖVÄEN AKATEMIA
Vanha Turuntie 14
02700 KAUNIAINEN
Puh. (09) 5404 240 vaihte
Faksi (09) 5404 2444
toimisto(at)akademia.org
www.akademia.org

V
VALAMON KANSANOPISTO
Valamontie 42
79850 UUSI-VALAMO
Puh. (017) 570 1810
Faksi (017) 570 1402
opisto(at)valamo.fi
www.valamo.fi/opisto

VALKEALAN KRISTILLINEN KANSAN-
OPISTO
Kansanopistontie 53
47830 HASULA
Puh. (05) 341 4600
Faksi (05) 341 4610
toimisto(at)valkealanopisto.fi
www.valkealanopisto.fi

VARSINAIS-SUOMEN KANSANOPISTO
Vistantie 37
21530 PAIMIO
Puh. (02) 477 900
Faksi (02) 477 9010
kansanopisto(at)paimio.fi
www.paimio.fi/kansanopisto

VIITAKIVEN OPISTO
Suomen Setlementtiliitto ry
Läntinen Brahenkatu 2
00510 HELSINKI
Puh. (03) 644 820
Faksi (03) 644 8222
vic(at)viittakivi.fi www.viittakivi.fi

VOIONMAAN OPISTO

Opistontie 35
34130 YLINEN
Puh. (03) 3142 2900
Faksi (03) 378 1088
voionmaanopisto(at)
voionmaanopisto.com
www.voionmaanopisto.com

Y

YLITORNION KRISTILLINEN OPISTO
Alkkulanraitti 2
95600 YLITORNIO
Puh. (016) 510 1400 keskus/toi-
misto
Faksi (016) 510 1470
opisto(at)myrri.fi
www.myrri.fi

KANSALAI- JA TYÖVÄENOPISTOT

Kansalaisopistoja ovat kansalais- ja työväenopistot, jotka tarjoavat pääasiassa yleissivistävää aikuiskoulutusta. Suomessa toimii lähes jokaisen kunnan alueella kansalaisopisto, jonka opetukseen ja toimintaan osallistuu vuosittain satoja tuhansia opiskelijoita. Yleissivistävän koulutuksen ohella kansalaisopistot antavat kurssimuotoista ammatillista perus- ja lisäkoulutusta, peruskoulu- ja

lukio-opetusta sekä avointa korkeakouluopetusta. Opetusta järjestetään lähinnä työajan ulkopuolella iltaisin, tiiviinä intensiivikursseina viikonloppuisin tai peräkkäisinä arki-iltoina. Kaikkien kansalaisopistojen yhteystiedot löytyvät Kansalais- ja työväenopistojen liiton KTOL:n sivuilta www.ktol.fi.

A

AHJOLAN KANSALAIPOISTO
Ahjolankatu 3
33250 TAMPERE
Puh. (03) 253 8400
Faksi (03) 253 8420
www.ahjolary.fi

AKAAN OPISTO

Sontulantie 6
37800 TOIJALA
Puh. 040 335 3220
Faksi (03) 569 13609
akaanopisto(at)akaa.fi
www.akaa.fi/akaanopisto

ALASTARON KANSALAIPOISTO

Vahvalantie 4
32440 ALASTARO
Puh. (02) 764 2250
Faksi (02) 764 2208
www.alastaro.fi

AURALAN KANSALAIPOISTO

Satakunnantie 10
20100 TURKU
Puh. /faksi 02-2317972
aurala(at)aurala.fi
www.aurala.fi

AURANLAAKSON KANSALAIPOISTO

Kyröntie 40 B
21800 KYRÖ
Puh. (02) 481 0341
Faksi (02) 481 0342
www.auranlaakso.fi
toimisto(at)auranlaakso.fi

D

DRAGSFJÄRDS ARBETARINSTITUT
- DRAGSFJÄRDIN TYÖVÄENOPISTO
Koulutie 2
25900 TAALINTEHDAS
Puh. (02) 521 1231
Faksi (02) 466 1106
www.dragsfjard.fi/arb-
is(at)dragsfjard.fi

E

ELIMÄEN KANSALAIPOISTO
PL 4, 47201 ELIMÄKI
Vanhamaantie 17
Puh. 05 779 0220
kansalaisopisto(at)elimaki.fi
www.elimaki.info/kansalaisopisto

ENONTEKIÖN KANSALAIPOISTO

Ounastie 165
99400 ENONTEKIÖ
Puh. (016) 556 211
Faksi 0169 556 229
www.enontekio.fi/
kansalaisopisto(at)enontekio.fi

ESPOON KAUPUNGIN TYÖVÄENOPISTO

- ESBO STADS ARBETARINSTITUT
PL 3173, 02070 ESPOON KAUPUNKI
Opistotalo, Vanha maantie 9
02650 Espoo
Puh. (09) 816 5011
www.espoo.fi/
asiakaspalvelukeskus(at)espoo.fi

ETELÄ-KARJALAN KANSALAIPOISTO

Toimisto 1: Opistotalo,
Pohjolankatu 27, Puh. 044 566 3553
ja (05) 453 1001.
Toimisto 2: Kauppakatu 41, 3. krs
Puh. 044 566 4553,
Faksi (05) 453 1699.
toimisto(at)ekko.fi
www.ekko.fi

EURAN KANSALAIPOISTO

Savikontie 11
27510 EURA
Puh. (02) 8399 0740
Faksi. (02) 8399 0739
www.eura.fi/sivistys/
kansalaisopisto.htm
kansalaisopisto(at)aura.fi

FORSSAN AIKUIPOISTO

Wahreninkatu 11 B
30100 FORSSA
Puh. (03) 414 1390
Faksi (03) 414 1394
www.forssa.fi/aikuisopisto
aikuisopisto(at)forssa.fi

HALIKON KANSALAIPOISTO

Kuruntie 7
24800 HALIKKO
Puh. 044 778 4562
www.halikko.fi/kansalaisopisto

HAMINAN KANSALAIPOISTO

Kirkkokatu 1, PL 60
49400 HAMINA
Puh. (05) 749 4522
www.haminankansalaisopisto.fi

H

HANGON SUOMALAINEN KANSALAIK- OPISTO

Koulukatu 9-11
10900 HANKO
Puh. (019) 220 3638
Faksi (019) 220 257
www.hanko.fi/kansalaisopisto

HANKASALMEN KANSALAIK- OPISTO

Keskustie 41
41520 HANKASALMI
Puh. (014) 840 0268
Faksi (014) 841 265
www.hankasalmi.fi/palvelut/sivistys/kansalaisopisto/hankasalmen_kansalaisopisto.html

HUITTISTEN SEUDUN KANSALAIK- OPISTO

Kuninkaisten koulutus- ja kulttuuri-
keskus
Risto Rytin katu 70
32700 HUITTINEN
Puh. (02) 560 4581
Faksi (02) 560 4599
[kansalaisopisto\(at\)huittinen.fi](mailto:kansalaisopisto(at)huittinen.fi)

HARJULAN KANSALAIK- OPISTO

Harjulankatu 7
15150 LAHTI
Puh. (03) 8725 130
Faksi (03) 872 5110
www.harjulansetlementti.fi
[info\(at\)harjulansetlementti.fi](mailto:info(at)harjulansetlementti.fi)

HAUSJÄRVEN KANSALAIK- OPISTO

Keskustie 2-4
12100 OITTI
Puh. (019) 758 6771
Faksi (019) 758 6715
www.hausjarvi.fi/kansalaisopisto

HEINOLAN KANSALAIK- OPISTO

Siltakatu 11
18100 HEINOLA
Puh. (03) 859 2120
Faksi (03) 859 2121
www.heinolankansalaisopisto.fi
[kansalaisopisto\(at\)jyrankola.fi](mailto:kansalaisopisto(at)jyrankola.fi)

I

HELSINGIN AIKUISOPISTO
Töölöntullinkatu 8
00250 HELSINKI
Puh. (09) 4150 0300
Faksi (09) 4150 0333
www.helsinginaikuisopisto.fi

HELSINGIN KAUPUNGIN SUOMENKIELLI- NEN TYÖVÄENOPISTO

PL 5300 00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puh. (09) 310 8811
Faksi (09) 3108 8535
www.hel.fi/tyovaenopisto

HIIDEN OPISTO

Linnaistenkatu 9
08100 LOHJA
Puh. (019) 369 1498
Faksi (019) 369 1494
www.hiidenopisto.fi

HUITTISTEN SEUDUN KANSALAIK- OPISTO

Risto Rytin katu 70
32700 HUITTINEN
Puh. (02) 560 4581
Faksi (02) 560 4599
[www.huittinen.fi/kansalaisopisto\(at\)huittinen.fi](http://www.huittinen.fi/kansalaisopisto(at)huittinen.fi)

HYRYNSALMEN KANSALAIK- OPISTO

PL 5, Laskutie 1
89401 HYRYNSALMI
Puh. (08) 6155 4851
Faksi (08) 6155 4840
www.hyrynsalmi.fi

HYVINKÄÄN KANSALAIK- OPISTO

Helenenkatu 21
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 459 2580
Faksi (019) 459 2582 www.hyvinkaankansalaisopisto.net
[hvinkaan.kansalaisopisto\(at\)hyvinkaa.fi](http://hvinkaan.kansalaisopisto(at)hyvinkaa.fi)

HÄMEENKYRÖN KANSALAIK- OPISTO

Kyrönsarventie 16
39100 HÄMEENKYRÖ
Puh. 050 502 3734
Faksi (03) 371 5261
www.hameenkyro.fi/sivistyspalvelut/kansalaisopisto

I

IIN KANSALAIK-
OPISTO
PL 24, 91101 II
Puh. (08) 819 8387
Faksi (08) 819 8389
www.ii.fi/sivu/fi/sivistyspalvelut/kansalaisopisto_taidekoulu

IISALMEN KANSALAIK- OPISTO

Kirkkopuistonkatu 9, PL 5
74101 IISALMI
Puh. (017) 272 3370
Faksi (017) 272 3390
www.iisalmi.fi/

IITIN KANSALAIK- OPISTO

Rautatienkatu 22, PL 32
47401 KAUSALA
Puh. (05) 750 2450
Faksi (05) 750 2290
www.iitti.fi

IKAALISTEN KANSALAIK- OPISTO

Kyröselänkatu 8, PL 33
39501 IKAALINEN
Puh. (03) 450 1398
Faksi (03) 450 1206
internetsivu.ikaalistenopas.com/ikaalistenkansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)ikaalinen.fi](mailto:kansalaisopisto(at)ikaalinen.fi)

ILMAJOKI-OPISTO

Ilkantie 17
60800 ILMAJOKI
Puh. (06) 419 1370
www.ilmajoki.fi/l-opisto
[ilmajoki-opisto\(at\)ilmajoki.fi](mailto:ilmajoki-opisto(at)ilmajoki.fi)

IMATRAN TYÖVÄENOPISTO

Saniaiskuja 12
55120 IMATRA
Puh. (05) 681 5400
www.koulut.imatra.fi/tyovaenopisto
[imatran.tyovaenopisto\(at\)edusaimaa.fi](mailto:imatran.tyovaenopisto(at)edusaimaa.fi)

INARIN KANSALAIK- OPISTO

Piiskuntie 2
99800 IVALO
Puh. (016) 687 111
Faksi (016) 662 738
www.inari.fi/

INGÅ MEDBORGARINSTITUT - INKON KANSALAIK- OPISTO

Ola Westmans alle 3
10210 INKOO
Puh. (09) 2951 5341
Faksi (09) 2951 5355
www.inga.fi

ITÄ-HÄMEEN OPISTO

Kaikulantie 90
19600 HARTOLA
Puh. (03) 874 740
Faksi (03) 874 7411
[www.ihopisto.net/opisto\(at\)ihopisto.net](http://www.ihopisto.net/opisto(at)ihopisto.net)

J

JALASJÄRVEN KANSALAIK- OPISTO

Kirkkotie 4
61600 JALASJÄRVI
Puh. (06) 458 0450
Faksi (06) 458 0218
www2.jalasjarvi.fi/sivusto.asp?R=1103
[kansalaisopisto\(at\)jalasjarvi.fi](mailto:kansalaisopisto(at)jalasjarvi.fi)

JOENSUUN SEUDUN KANSALAIK- OPISTO

Papinkatu 3
80110 JOENSUU
Puh. (013) 267 5929
Faksi (013) 267 5958
www.jns.fi/kansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)jns.fi](mailto:kansalaisopisto(at)jns.fi)

JOKELAN KANSALAIK- OPISTO

Keskustie 20
05400 JOKELA
Puh. (09) 417 1281
www.jokelankansalaisopisto.com

JOKIHELMEN OPISTO

Lallunniementie 2
86600 HAAPAVESI
Puh. 044 759 1246
Faksi (08) 459 1245
www.haapavesi.fi/jokihelmenopisto

JOKILATVAN OPISTO

PL 4 kirkkokatu 2
85801 HAAPAJÄRVI
Puh. 044 4456 168
Faksi (08) 764 100
www.jokilatvanopisto.fi
[kansalaisopisto\(at\)haapavesi.fi](mailto:kansalaisopisto(at)haapavesi.fi)

JOKILÄÄNIN KANSALAIK- OPISTO

Keskuskatu 29 A
31600 JOKIOINEN
Puh. (03) 418 2402
Faksi (03) 438 4025
[www.jokioinen.fi/jokilaanin.kansalaisopisto\(at\)jokioinen.fi](http://www.jokioinen.fi/jokilaanin.kansalaisopisto(at)jokioinen.fi)

JOUTSENON KANSALAIPOISTO
Penttiläntie 4
54100 JOUTSENO
Puh. (05) 616 0625
Faksi (05) 616 0625
www.joutseno.fi/

JUANKOSKEN KANSALAIPOISTO
PL 13-14 73501 JUANKOSKI
Puh. (017) 616 331
www.juankoski.fi/etusivu.html

JURVAN KANSALAIPOISTO
PL 5 66301 JURVA
Puh. (06) 2413 5265
www.jurva.fi/site?node_id=232

JUUAN KANSALAIPOISTO
Poikolantie 1
83900 JUUKA
Puh. (013) 681 2301
Faksi (013) 681 2242
[www.juuka.fi/kansalaisopisto\(at\)juuka.fi](http://www.juuka.fi/kansalaisopisto(at)juuka.fi)

JYVÄSKYLÄN KANSALAIPOISTO
Kortesuonkatu 52-54
40700 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 217 202
www.jyvala.fi/

JYVÄSKYLÄN SEUDUN KANSALAIPOISTO
Vapaudenkatu 39-41
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. (014) 626 595
www.jyvaskylanseutu.fi/sivu.php/kansalaisopisto

JÄMSÄN TYÖVÄENOPISTO
Keskuskatu 16
42100 JÄMSÄ
Puh. 020 776 2308
Faksi 020 776 2309
topisto.jamsa.fi
[topisto\(at\)jamsa.fi](mailto:topisto(at)jamsa.fi)

JÄMSÄNKOSKEN TYÖVÄENOPISTO
Opinussi 8
42300 JÄMSÄNKOSKI
Puh. 020 638 2672
Faksi 020 638 2677
www.jamsankoski.fi/topisto

JÄRVENPÄÄN TYÖVÄENOPISTO
Mannilantie 4
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. (09) 2719 2498
Faksi (09) 2719 2762
www.jarvenpaa.fi/sivu/index.tmpl
[tyovaenopisto\(at\)jarvenpaa.fi](mailto:tyovaenopisto(at)jarvenpaa.fi)

JÄRVI-POHJANMAAN KANSALAIPOISTO
Sairaالاتie 3
62900 ALAJÄRVI
Puh. (06) 2412 2310
Faksi (06) 2412 2205
www.alajarvi.fi
[kansalaisopisto\(at\)alajarvi.fi](mailto:kansalaisopisto(at)alajarvi.fi)

JÄRVISEUDUN OPISTO
Kauppatie 1, PL 25
62501 EVIJÄRVI
Puh. (06) 2412 3521
Faksi (06) 2412 3522
www.jopisto.fi
[toimisto\(at\)jopisto.fi](mailto:toimisto(at)jopisto.fi)

K
KAAKKOIS-SAVON KANSALAIPOISTO
Kerimäentie 10
58200 KERIMÄKI
Puh. (015) 575 4271
Faksi (015) 575 4267
www.kerimaki.fi/

KAAKON KANSALAIPOISTO
Kirjolankatu 5
59100 PARIKKALA
Puh. (05) 686 1235
www.parikkala.fi

KAARINAN-PIIKKIÖN KANSALAIPOISTO
PL 22, Lautakunnankatu 4 B
20781 KAARINA
Puh. (02) 588 4216
www.kaarina.fi/kansalaisopisto

KAAVIN KANSALAIPOISTO
PL 13, 73601 KAAVI
Puh. (017) 616 331
www.kaavi.fi/index.asp

KAINULAN KANSALAIPOISTO
Sissikuja 3
87100 KAJAANI
Puh. (08) 622 368
www.kainula.fi/Opisto.htm
[kainulan.kansalaisopisto\(at\)kajaani.net](mailto:kainulan.kansalaisopisto(at)kajaani.net)

KALAJOEN KANSALAIPOISTO
Kalajoentie 5
85100 KALAJOKI
Puh. (08) 469 1240
www.kalajokki.fi/

KALLIOLAN KANSALAIPOISTO
Sturenkatu 11
00510 HELSINKI
Puh. (09) 7701 2310
Faksi (09) 7701 2333
[www.kalliolankansalaisopisto.fi/opisto\(at\)kalliola.fi](http://www.kalliolankansalaisopisto.fi/opisto(at)kalliola.fi)

KANGASALA-OPISTO
PL 50, 36201 KANGASALA
Puh. (03) 377 7244
www.kangasala.fi/sivistys/kangasala-opisto.html
[kangasala-opisto\(at\)kangasala](mailto:kangasala-opisto(at)kangasala.fi)

KANNUKSEN KANSALAIPOISTO
Asematie 1
69100 KANNUS
Puh. (06) 870 876
Faksi (06) 870 876
www.kannus.fi/kansalaisopisto

KANSALAIPOISTO JUKOLA
Klaukkalantie 72
01800 KLAUKKALA
Puh. (09) 250 8671
Faksi (250) 8671
www.kansalaisopistojukola.fi
[toimisto\(at\)kansalaisopistojukola.fi](mailto:toimisto(at)kansalaisopistojukola.fi)

KARKKILAN TYÖVÄENOPISTO
PL 50 03601 KARKKILA
Puh. (09) 2250 5671
www.karkkila.fi/

KARSTULAN KANSALAIPOISTO
Virastotie 4
43500 KARSTULA
Puh. (014) 459 6653
Faksi (014) 459 6693
www.karstula.fi/kansalaisopisto

KASKIKUUSEN KANSALAIPOISTO
PL 17, Koulutie 1
73201 VARPAISJÄRVI
Puh. (017) 272 1122/Varpaisjärvi tai
(017) 272 0236/Lapinlahti
www.kaskikuusi.fi

KASKISTEN KANSALAIPOISTO
Kneiffinpolku 1
64260 KASKINEN
Puh. (06) 220 7211
Faksi (06) 220 7245
www.kaskinen.fi
[sivistys\(at\)kaskinen.fi](mailto:sivistys(at)kaskinen.fi)

KAUHAJOEN KANSALAIPOISTO
PL 500, 61801 KAUHAJOKI
Puh. (06) 2413 2330 tai 2413 2331
www.kauhajoki.fi/kansalaisopisto

KAUHAVAN-HÄRMÄIN KANSALAIPOISTO
Jylhäntie 14
62200 KAUHAVA
Puh. (06) 2412 9431
Faksi (06) 2412 9433
www.kauhava.fi/kansalaisopisto

KAUKAMETSÄN OPISTO
PL 251 87101 KAJAANI
Puh. (08) 6155 2381
Faksi (08) 6155 2545
www.kajaani.fi/kaukametsa
[kaukametsa.opisto\(at\)kajaani.fi](mailto:kaukametsa.opisto(at)kajaani.fi)

KAUNIAISTEN KAUPUNGIN KANSALAIPOISTO
Petra, Pohjoinen Suotie 5
02700 KAUNIAINEN
Puh. (09) 505 6274
Faksi (09) 505 6617
www.kauniainen.fi/kansalaisopisto/index.htm
[petra\(at\)kauniainen.fi](mailto:petra(at)kauniainen.fi)

KEMIJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Vapaudenkatu 8
98100 KEMIJÄRVI
Puh. 020 753 8422
www.kemijarvi.fi/kansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)kemijarvi.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kemijarvi.fi)

KEMIN TYÖVÄENOPISTO
Marina Takalon katu 3
94100 KEMI
Puh. (016) 258 240
Faksi (016) 258 291
www.kemi.fi/kto

KEMINMAAN KANSALAIPOISTO
Rovaniementie 31
94400 KEMINMAA
Puh. (016) 227 435
Faksi (016) 227 249
[www.keminmaa.fi/kansalaisopisto/kansalaisopisto\(at\)keminmaa.fi](http://www.keminmaa.fi/kansalaisopisto/kansalaisopisto(at)keminmaa.fi)

KEMPELEEN KANSALAIKSOPISTO
PL 12, Asemantie 1
90441 KEMPELE
Puh. (08) 558 72431
Faksi (08) 528 72298
www.kempele.fi/asukkaalle/kansalaisopisto/

KERAVAN OPISTO
Keskikatu 3 F
04200 KERAVALA
Puh. (09) 249 9412
www.kerava.fi/keravanopisto.asp
[keravanopisto\(at\)kerava.fi](http://keravanopisto(at)kerava.fi)

KESKI-KARJALAN KANSALAIKSOPISTO
Koulutie 3
82500 KITEE
Puh. (013) 684 1121
Faksi (013) 684 134
www.kitee.fi/koulutus/kansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)kitee.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kitee.fi)

KEURUUN KANSALAIKSOPISTO
Jussi Rainion tie 5 B
42700 KEURUU
Puh. (014) 751 7191
Faksi (014) 751 7217
www.keuruu.fi/kansalaisopisto

KIANTA-OPISTO
PL 40 Kauppakatu 20 B
89601 SUOMUSSALMI
Puh. (08) 615 55761
Faksi (08) 6155 5531
www.suomussalmi.fi/kianta-opisto
[kianta-opisto\(at\)suomussalmi.fi](mailto:kianta-opisto(at)suomussalmi.fi)

KIIMINKIJOEN OPISTO
Kirkkotie 4
90830 HAUKIPUDAS
Puh. (08) 887 4314
Faksi (08) 547 5042
www.kiiminkijoenopisto.fi
[opisto\(at\)kiiminkijoenopisto.fi](mailto:opisto(at)kiiminkijoenopisto.fi)

KEMIÖN SEUDUN KANSALAIKSOPISTO
PL 25 Koulutie 2
25701 KEMIÖ
Puh. (02) 425 657
Faksi (02) 421 301
www.kimito.fi
[mbi\(at\)kimito.fi](mailto:mbi(at)kimito.fi)

KIRKKONUMMEN KANSALAIKSOPISTO
Kirkkotallintie 6 A
02400 KIRKKONUMMI
Puh. (09) 2967 2464
www.kirkkonummi.fi/kansalaisopisto
[kombi\(at\)kirkkonummi.fi](mailto:kombi(at)kirkkonummi.fi)

KITTILÄN KANSALAIKSOPISTO
Valtatie 15
99100 KITTILÄ
Puh. 0400 356 433
Faksi (016) 644 493
www.kittila.fi
[kansalaisopisto\(at\)kittila.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kittila.fi)

KIUKAISTEN KANSALAIKSOPISTO
Kunnankuja 3
27400 KIUKAINEN
Puh. (02) 8298 7242
www.kiukainen.fi/

KIURUVEDEN KANSALAIKSOPISTO
Harjukatu 2 B
74700 KIURUVESI
Puh. (017) 272 9112
www.kiuruvesi.fi/?depid=13445

KOKEMÄEN KANSALAIKSOPISTO
Haapionkatu 13
32800 KOKEMÄKI
Puh. (02) 540 6148
www.kokemaki.fi

KOKKOLAN SEUDUN OPISTO
Pitkäsillankatu 1-3
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 828 9528
Faksi (06) 828 9529
www.kso-kni.kokkola.fi/
[kso\(at\)kokkola.fi](mailto:kso(at)kokkola.fi)

KOLARIN KANSALAIKSOPISTO
PL 76, 95901 KOLARI
Puh. (016) 519 151
www.kolari.fi/opisto/
[kansalaisopisto\(at\)kolari.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kolari.fi)

MUSTASAAREN AIKUISOPISTO
Koulutie 2,
65610 MUSTASAARI
Puh. (06) 327 7260
www.karsholm.fi/default.aspx

KOTKAN OPISTO
Ratakatu 14
48600 KOTKA
Puh. (05) 234 4553
www.kotkanopisto.fi

KOUVOLAN KAUPUNGIN KANSALAIKSOPISTO
Salpausselänkatu 38
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 829 6792
Faksi (05) 375 3592
www.edukouvola.fi/kansalaisopisto

KRISTIINANKAUPUNGIN KANSALAIKSOPISTO
Lapväärintie 163 C
64100 KRISTIINANKAUPUNKI
Puh. (06) 221 6253
Faksi (06) 221 6241
edu.krs.fi/tcny/index.php?ID=236&UM=71
[ko\(at\)krs.fi](mailto:ko(at)krs.fi)

KUHMON KANSALAIKSOPISTO
Piiolantie 47
88900 KUHMO
Puh. (08) 6165 6953
www.kuhmo.fi/kansalaisopisto

KUOPION KANSALAIKSOPISTO
Puistokatu 20
70110 KUOPIO
Puh. (017) 184 722
Faksi (017) 184 720
kansalaisopisto.kuopio.fi/main.asp?sid=50
[kansalaisopisto\(at\)kuopio.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kuopio.fi)

KURIKAN KANSALAIKSOPISTO
Kurikantie 16
61300 KURIKKA
Puh. (06) 450 2395
www.kurikankansalaisopisto.fi

KUUSAMON KANSALAIKSOPISTO
Oulungantie 1
93600 KUUSAMO
Puh. 040 860 8715
Faksi (08) 866 0072
edu.kuusamo.fi/kansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)kuusamo.fi](mailto:kansalaisopisto(at)kuusamo.fi)

KYMENLAAKSON OPISTO
Marintie 9
46900 ANJALANKOSKI
Puh. 020 711 8531
Faksi (05) 363 4580
www.kyka.fi
[kyka\(at\)kyka.fi](mailto:kyka(at)kyka.fi)

KYRÖNMAAN OPISTO
Laihiantie 39 C
66400 LAIHIA
Puh. (06) 477 6011
Faksi (06) 477 6021
www.kyronmaanopisto.fi
[opisto\(at\)kyronmaanopisto.fi](mailto:opisto(at)kyronmaanopisto.fi)

KYRÖSKOSKEN KANSALAIKSOPISTO
Valtakatu 57
31200 KYRÖSKOSKI
Puh. (03) 371 3447
www.kotiposti.net/settlementikyry/ohjelma.html

LAKEUDEN KANSALAIKSOPISTO
Kauppakatu 4
91900 LIMINKA
Puh. (08) 5587 3626
Faksi (08) 5587 3612
www.liminka.fi

LAKEUDENPORTIN KANSALAIKSOPISTO
Järviuomantie 3
63300 ALAVUS
Puh. (06) 2525 1561
Faksi (06) 2525 1564
www.alavus.fi

LAPUAN KANSALAIKSOPISTO
Kustaa Tiitun tie 1
62100 LAPUA
Puh. (06) 438 4531
Faksi (06) 438 4332
www.lapua.fi/kansalaisopisto
[kansalaisopisto\(at\)lapua.fi](mailto:kansalaisopisto(at)lapua.fi)

LAUKAAN KANSALAIKSOPISTO
PL 6, (Laukaantie 14)
41341 LAUKAA
Puh. (014) 839 0175
Faksi (014) 831 525
www.laukaa.fi/page.php?hid=80

LEMPÄÄLÄ-OPISTO
Tampereentie 1C
37500 LEMPÄÄLÄ
Puh. (03) 374 4426
Faksi (03) 374 4419
www.lempaala.fi

LIEDON-TARVASJOEN KANSALAIKSOPISTO
Kirkkotie 11
21420 LIETO
Puh. (02) 4873 3445
Faksi (02) 4873 3458
kansalaisopisto.lieto.fi

LIEKSA KANSALAIPOISTO
Rantantie 8
81720 LIEKSA
Puh. (013) 689 4106
Faksi (013) 689 4911
www.lieksa.fi/Resource.phx/sivut/sivut-lieksa/sivistys/kansalaisopisto/kansalaisopisto.htx

LIEVESTUOREEN KANSALAIPOISTO
Opistontie 8
41400 LIEVESTUORE
Puh. (014) 861 266
Faksi 014-862201
www.lievestuorela.fi

LINNAN OPISTO
Sotilaspojankatu 7
57100 SAVONLINNA
Puh. (015) 51180
Faksi (015) 511 810
www.linnala.net

LOIMAAN TYÖVÄENOPISTO
Rantatie 2
32200 LOIMAA
Puh. (02) 761 1450
Faksi (02)761 1201
www.loimaa.fi/tyovaenopisto

LOPEN OPISTO
Yhdystie 5
12700 LOPPI
Puh. (019) 758 6032 ja (019) 758 6038
Faksi (019) 758 6021
www.loppi.fi

M
MERIKARVIAN KANSALAIPOISTO
Kauppatie 40
29900 MERIKARVIA
Puh. (02) 540 3325
Faksi (02) 551 2074
www.merikarvia.fi

MIKKELIN KANSALAIPOISTO
PL 33 (Savilahdenkatu 24)
50101 MIKKELI
Puh. (015) 194 2929
Faksi (015) 194 2891
[www.mikkeli.fi/kansalaisopisto/kansalaisopisto\(at\)mikkeli.fi](http://www.mikkeli.fi/kansalaisopisto/kansalaisopisto(at)mikkeli.fi)

MUONION KANSALAIPOISTO
Puthaanrannantie 15
99300 MUONIO
Puh. (016) 534 302
www.muonio.fi/web/index.php?id=305
[kansalaisopisto\(at\)muonio.fi](mailto:kansalaisopisto(at)muonio.fi)

MYNÄMÄEN SEUDUN KANSALAIPOISTO
PL 42 Keskuskatu 19
23101 MYNÄMÄKI
Puh. (02) 437 6653
Faksi (02) 437 6658
www.mynamaki.fi/kansalaisopisto

MÄNTSÄLÄN KANSALAIPOISTO
Vanha Parvoontie 19
04600 MÄNTSÄLÄ
Puh. 040 314 5371
Faksi (019) 689 0373
www.mantsalanopisto.fi
[kansalaisopisto\(at\)mantsala.fi](mailto:kansalaisopisto(at)mantsala.fi)

MÄNTYHARJUN KANSALAIPOISTO
Kunnantalo, Asematie 3, PL 76
52701 MÄNTYHARJU
Puh. (015) 770 1403
Faksi (015) 770 1 484
www.mantyhariju.fi
[opisto\(at\)mantyhariju.fi](mailto:opisto(at)mantyhariju.fi)

MÄNTÄN TYÖVÄENOPISTO
Virkamiehenkatu 2
35800 MÄNTTÄ
Puh. (03) 488 8550
Faksi (03) 488 8553
www.mannta.fi/tyovaenopisto

N
NAANTALIN OPISTO
Opintie 2
21100 NAANTALI
Puh. (02) 434 5307
Faksi (02) 434 51205
www.naantali.fi/opisto
[opisto\(at\)naantali.fi](mailto:opisto(at)naantali.fi)

NILSIÄN KANSALAIPOISTO
PL 32, 73301 NILSIÄ
Puh. (017)482 351
www.nilsia.fi
[kansalaisopisto\(at\)nilsia.fi](mailto:kansalaisopisto(at)nilsia.fi)

NOKIAN TYÖVÄENOPISTO
Kerhokatu 7
37100 NOKIA
Puh. (03) 3118 8345
www.nokiankaupunki.fi

O
ORIVEDEN SEUDUN KANSALAIPOISTO
Keskustie 23
35300 ORIVESI
Puh. (03) 334 3720
Faksi (03) 334 3130
www.orivedenkoulut.net/kansalaisopisto
[orivesi.kansalaisopisto\(at\)orivesi.fi](mailto:orivesi.kansalaisopisto(at)orivesi.fi)

OTSOLAN KANSALAIPOISTO
Juhana Herttuan katu 16
28100 PORI
Puh. (02) 630 1500
Faksi (02) 633 4032
www.otsola.net
[toimisto\(at\)otsola.net](mailto:toimisto(at)otsola.net)

OULU-OPISTO
Suvantokatu 1, PL 45
90015 OULUN KAUPUNKI
Puh. (08) 5584 9100
Faksi (08) 5584 9109
www.ouluopisto.com

OULUJOKI-OPISTO
Asematie 14, PL 39
91501 MUHOS
Puh. (08) 5587 0011
Faksi (08) 5587 0050
www.muhos.fi/opisto

OULUJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Järvikyläntie 5
91700 VAALA
Puh. (08) 536 0145
www.vaala.fi/sivu/fi/palvelut/sivistys/kansalaisopisto

OULUN KANSALAIPOISTO
Kaarretie 14
90500 OULU
Puh. (08) 555 4060
Faksi 08 348 123
www.oulunkansalaisopisto.fi
[kanslia\(at\)oulunkansalaisopisto.fi](mailto:kanslia(at)oulunkansalaisopisto.fi)

OULUNSALON KANSALAIPOISTO
Mäntypellonpolku 10
90460 OULUNSALO
Puh. (08) 520 3339
kuovi.oulunsalo.fi/osalotalo/opisto.htm

P
PAIMION OPISTO
Vistantie 18
21530 PAIMIO
Puh. (02) 474 5318
Faksi (02) 474 5310
www.paimio.fi
[kansalaisopisto\(at\)paimio.fi](mailto:kansalaisopisto(at)paimio.fi)

PALTAMON KANSALAIPOISTO
Vaarankyläntie 7
88300 PALTAMO
Puh. (08) 6155 4638
Faksi (08) 871 626
www.paltamo.fi/~kansop
[kansalaisopisto\(at\)paltamo.fi](mailto:kansalaisopisto(at)paltamo.fi)

PARAISTEN KANSALAIPOISTO
Rantatie 28
21600 PARAINEN
Puh. (02) 458 5801
Faksi (02) 458 5793
www.parainen.fi
[kansalaisopisto\(at\)parainen.fi](mailto:kansalaisopisto(at)parainen.fi)

PARKANON KANSALAIPOISTO
Sepänkatu 4
39700 PARKANO
Puh. 044 0455 510
Faksi (03) 4485 117
www.pao.lpkky.fi

PELLON KANSALAIPOISTO
Ahjotie 8
95700 PELLO
Puh. (016) 518 425
Faksi (016) 518 324
www.pello.fi/web/index.php?id=289

PERHONJOKILAAKSON KANSALAIPOISTO
Kivihyypäntie 1
69700 VETELI
Puh. 050-5790 151 tai
050 5790 150
www.veteli.fi/kansalop

PERNIÖN KANSALAIPOISTO
Lupajantie 11
25500 PERNIÖ
Puh. 0400 136 317
www.pernio.fi

PIEKSÄMÄEN SEUTUOPISTO
Laaksoitie 47
76100 PIEKSÄMÄKI
Puh. 0400 855 761 ja
0400 855 800
www.pieksamaki.fi/seutuopisto
seutuopisto(at)pieksamaki.fi

**PIELAVEDEN JA KEITTELEEN KANSALAI-
OPISTO**
Koulutie 1
72400 PIELAVESI
Puh. (017) 273 2172
Faksi (017) 273 2317
www.pielavesi.fi/?deftid=12411

**PIETARSAAREN SUOMENKIELINEN
TYÖVÄENOPISTO**
Runeberginkatu 1
68600 PIETARSAARI
Puh. (06) 785 1256
Faksi (06) 785 1388
www.pietarsaari.fi/tyovaenopisto
tyovaenopisto(at)pietarsaari.fi

PIRKKALAN KANSALAIPOISTO
Suupantie 2
33960 PIRKKALA
Puh. 050 435 4498
Faksi (03) 3134 2465
www.pirkkala.fi

**POHJOIS-PÄIJÄNTEEN KANSALAI-
OPISTO**
PL 15, (Virastotie 2)
41801 KORPILAHTI
Puh. (014) 647 223
Faksi (014) 647 250
www.korpilahi.fi/index.
php?s=kansalaisopisto

POHJOIS-SATAKUNNAN ALUEOPISTO
Keskuskatu 41 B
38700 KANKAANPÄÄ
Puh. (02) 577 2440
Faksi (02) 577 2300
www.psao.fi
toimisto(at)psao.fi

PORIN KAUPUNGIN TYÖVÄENOPISTO
Gallen-Kallelankatu 14,
28100 PORI
Puh. (02) 621 5962
Faksi (02) 621 5961
www.pori.fi/tyovaenopisto
tyovaenopisto(at)pori.fi

PORVOON KANSALAIPOISTO
Mannerheiminkatu 15
06100 PORVOO
Puh. (019) 520 2576
city.porvoo.fi/kansalaisopisto

POSION KANSALAIPOISTO
Kirkkotie 1
97900 POSIO
Puh. (016) 320 5224
www.posio.fi/kansalaisopisto

PUDASJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Lukiontie 4, PL 10
93101 PUDASJÄRVI
Puh. 040 508 8490
Faksi 040 630 3092
www.pudasjarvi.fi
kansalaisopisto(at)pudasjarvi.fi

PUOLANGAN KANSALAIPOISTO
PL 42 89201 PUOLANKA
Puh. (08) 615 54513
Faksi (08) 6155 4509
Opiston sivut: www.puolanka.fi

PURUVEDEN KANSALAIPOISTO
Pyhäjärventie 2
59800 KESÄLAHTI
Puh. (013) 686 2311
www.kesalahki.fi/kansalaisopisto

PUULAN SEUTUOPISTO
Myllytie 5, 19651 JOUTSA
Puh. 0207 618 351
Faksi 0207 618 352
Otto Mannisen tie 2
51200 KANGASNIEMI
Puh. (015) 7801 257
Faksi (015) 7801 219
www.puulanseutuopisto.fi

PYHÄJÄRVI SEUDUN AIKUISOPISTO
Rantatie 268
27800 SÄKYLÄ
Puh. (02) 832 8446
Faksi (02) 832 8316
aikuisopisto.sakyla.fi
aikuisopisto(at)sakyla.fi

PÄLKÄNEEN SEUDUN KANSALAIPOISTO
Keskustie 1
36600 PÄLKÄNE
Puh. (03) 579 1233
Faksi (03) 579 1250
www.palkane.fi/siv/kansalaisopisto.
htm

R
RAAHE-OPISTO
Merikatu 1
92100 RAAHE
Puh. (08) 439 3433
Faksi (08) 439 3166
www.raahe.fi
raaheopisto(at)raahe.fi

RAASEPORIN KANSALAIPOISTO
Korkeavuorenkatu 5-7
10300 KARJAA
Puh. (019) 278 6687
www.karjaa.fi/kansalaisopisto

RAISION TYÖVÄENOPISTO
Kirkkoväätinkuja 18
21200 RAISIO
Puh. (02) 434 3612
www.raisio.fi/topisto

RAJUPUSU-OPISTO
PL 20, Keskustie 14
52201 PUUMALA
Puh. 040 8230 450
Faksi (015) 755 7240
www.rajupusuopisto.fi
rajupusuopisto(at)puumala.fi

RANUAN KANSALAIPOISTO
Aapiskuja 6 B
97700 RANUA
Puh. 040 7615 715
Faksi (016) 354160
www.ranua.fi

**RAUMAN KAUPUNGIN KANSALAI-
OPISTO**
Aittakarinkatu 10
26100 RAUMA
Puh. (02) 834 4515
Faksi (02) 822 2017
www.rauma.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)rauma.fi

RAUTAVAARAN KANSALAIPOISTO
PL 24, 73901 RAUTAVAARA
Puh. (017) 688 511
www.rautavaara.fi

RAUTJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Simpeleentie 40
56800 SIMPELE
Puh. (05) 687 2411
Faksi (05) 687 2410
www.rautjarvi.fi

RIIHIMÄEN KANSALAIPOISTO
Puistikko 5
11100 RIIHIMÄKI
Puh. (019) 758 4657/
Faksi (019) 758 4659
www.riihimaki.fi/kansalaisopisto
riihimaen.kansalaisopisto(at)riihimaki.fi

ROVANIEMEN KANSALAIPOISTO
Rovola 5
96100 ROVANIEMI
Puh. (016) 511 5600
Faksi (016) 312 870
www.rovala.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)rovala.fi

RUOKOLAHDEN KANSALAIPOISTO
Virastotie 3
56100 RUOKOLAHTI
Puh. (05) 269 1264
Faksi (05) 269 1262
www.ruokolahki.fi
kansalaisopisto(at)ruokolahki.fi

RUOVEDEN OPISTO
Ruovedentie 32
34600 RUOVESI
Puh. (03) 486 1331
www.ruovesi.fi/sivistys/opisto/ruove-
denopisto.htm
ruoveden.opisto(at)ruovesi.fi

RUUKIN KANSALAIPOISTO
Siikasavontie 1 A
92400 RUUKKI
Puh. (08) 279 1230
www.ruukki.fi

S
SAARIJÄRVEN KANSALAIPOISTO
PL 13, Sivulantie 11
43101 SAARIJÄRVI
Puh. (014) 459 8253
www.saarijarvi.fi
kansalaisopisto(at)saarijarvi.fi

SALLAN KANSALAIPOISTO
Postipolku 3
98900 SALLA
Puh. 040 5864959
www.salla.fi

SALON KANSALAIPOISTO
Uskelankatu 13
24100 SALO
Puh. (02) 778 4561
Faksi (02) 778 4560
www.salo.fi/kansalaisopisto

SASTAMALAN OPISTO
Onkiniemenkatu 1
38200 VAMMALA
Puh. (03) 5213 4501
Faksi (03) 5213 4519
www.sastamalanopisto.fi

SAVITAIPALEEN KANSALAIPOISTO
Käpykuja 7
54800 SAVITAIPALE
Puh. 040 7131 884
Faksi (05) 4161 234
www.savitaipale.fi/kan-
kansalaisopisto(at)savitaipale.fi

SEINÄJOEN KANSALAIPOISTO
Vapaudentie 83
60100 SEINÄJOKI
Puh. (06) 416 2463
Faksi (06) 416 2895
www.seinajokij.fi/kansalaisopisto

SIPOON KANSALAIPOISTO - SIBBO
MEDBORGARINSITUT
Koulukeskus
04130 SIPOO
Puh. (09) 2353 7051, 2353 7041
Faksi (09) 2353 7049
www.sipoo.fi/smisko
sibbomi.sipoonko(at)sipoo.fi

SIILINJÄRVEN - MAANINGAN KANSALAI-
OPISTO
PL 5, Kasurilantie 1
71801 SIILINJÄRVI
Puh. (017) 401 373
Faksi (017) 401 132
www.siilinjärvi.fi/palvelut/kansalais-
opisto/index.php
kansalaisopisto(at)siilijärvi.fi

SIMON KANSALAIPOISTO
Ratatie 6
95200 SIMO
Puh. (016) 269 229
www.simo.fi/kansalaisopisto

SISÄ-SAVON KANSALAIPOISTO
Kirkkokatu 1
77600 SUONENJOKI
Puh. (017) 513 3631
Faksi (017) 513 3650
www.suonenjoki.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)suonenjoki.fi

SODANKYLÄN KANSALAIPOISTO
Kaarrostie 10–12
99600 SODANKYLÄ
Puh. 0400 710481
www.sodankyla.fi
kansalaisopisto(at)sodankyla.fi

SOISALO-OPISTO
Savonkatu 39
79100 LEPPÄVIRTA
Puh. 040 713 8660
www.leppavirta.fi

SOMERON KANSALAIPOISTO
Kiiruuntie 4
31400 SOMERO
Puh. (02) 779 1270
Faksi (02) 779 1380
www.somero.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)somero.fi

SONKAJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Rutakontie 21
74300 SONKAJÄRVI
Puh. (017) 272 7101
www.sonkajarvi.fi

SOTKAMON KANSALAIPOISTO
PL 24, Markkinatie 1
88601 SOTKAMO
Puh. (08) 6155 8202
www.sotkamo.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)sotkamo.fi

SUOMENSELÄN KANSALAIPOISTO
Keskustie 45
43900 KINNULA
Puh. 044 459 6261
Faksi (014) 459 6292
www.suomenselankansalaisopisto.fi
kopisto(at)kinnula.fi

T
TAIVALKOSKEN KANSALAIPOISTO
Jokijärventie 2
93400 TAIVALKOSKI
Puh. (08) 829 6718
Faksi (08) 829 6701
edu.taivalkoski.fi/opisto
kansalaisopisto(at)koipak.fi

TAMPEREEN TYÖVÄENOPISTO
Sammonkatu 2, PL 63
33541 TAMPERE
Puh. 03-5654 2200
Faksi 03-5654 2211
www.tampere.fi/top
tyovaenopisto(at)tampere.fi

TERVOLAN KANSALAIPOISTO
Keskustie 81
95300 TERVOLA
Puh. (016) 242 457
Faksi (016) 242 489
www.tervola.fi/KANSALAIPOISTO/
kansalop.htm

TEUVAN KANSALAIPOISTO
Porvarintie 51 B
64700 TEUVA
Puh. 046 850 7702
Faksi (06) 267 1781
www.teuva.fi/e/site?node_id=41

TOHMAJÄRVEN KANSALAIPOISTO
Kirkkotie 6, PL 13
82601 TOHMAJÄRVI
Puh. (013) 684 3035
Faksi (013) 684 3030
www.tohmajarvi.fi

TOIMELAN VAPAAOPISTO
Tehtaankatu 21 LH 4
00150 HELSINKI
Puh. (09) 622 9580
Faksi (09) 6229 5811
www.toimela.fi
toimela(at)toimela.fi

TORNION KANSALAIPOISTO
Seminaarinkatu 14
95430 TORNIO
Puh. (016) 432 658
Faksi (016) 430 939
www.tornio.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)tornio.fi

TOUKOLAN KANSALAIPOISTO
Toukolantie 2
48210 KOTKA
Puh. (05) 226 7400
Faksi (05) 226 7421
www.toukola.net/setleme.htm
toukola.setlementti(at)toukola.net

TURUN SUOMENKIELINEN TYÖVÄEN-
OPISTO
Kaskenkatu 5
20700 TURKU
Puh. (02) 262 9811
Faksi (02) 262 9822
www.tkukoulu.fi/~tsuto
tyovaenopisto(at)turku.fi

TUUSNIEMEN KANSALAIPOISTO
Keskitie 22
71200 TUUSNIEMI
Puh. (017) 689 0488
www.tuusniemi.fi

TUUSULAN KANSALAIPOISTO
Koskenmäenpolku 4
04300 TUUSULA
Puh. (09) 8718 3415
Faksi (09) 8718 3418
www.tuusula.fi/kansalaisopisto
kansalaisopisto(at)tuusula.fi

ULVILAN KANSALAIPOISTO
Gallen-Kallelankatu 14
28100 PORI
Puh. (02) 621 5364
Faksi (02) 621 5961
www.pori.fi/tyovaenopisto/ulvila/in-
dex.html
tyovaenopisto(at)pori.fi

U
UTSJOEN KANSALAIPOISTO
Utsjoentie 48 a
99980 UTSJOKI
Puh. (016) 686 2223
Faksi (016) 667 475
www.plappi.fi/kunnat/utsjoki/ope-
tus_ja_vapaa_aikapalvelut/kansa-
laisopisto

V
VAARA-KARJALAN KANSALAIPOISTO
Soihtulantie 7
82900 ILOMANTSI
Puh. (013) 689 3111
Faksi (013) 689 3910
www.ilomantsi.fi/kansalaisopisto
vaara-karjala.kansalaisopisto(at)ilom-
antsi.fi

VAASA-OPISTO
Opistokatu 1
65100 VAASA
Puh. (09) 325 3496
www.l.vaasa.fi/vaasa-opisto

VAKKA-SUOMEN KANSALAIPOISTO
Keskuskatu 30, PL 25
23801 LAITILA
Puh. 02 8501 6466
www.vakkaopisto.fi
toimisto(at)vakkaopisto.fi

VALKEAKOSKI-OPISTO
Kauppilankatu 2
37600 VALKEAKOSKI
Puh. (03) 5691 7101
Faksi (03) 5691 8114
www.valkeakoski.fi/portal/suomi/kulttuuri_ia_vapa-a-aika/valkeakoski-opisto/

VALKEALAN KANSALAIPOISTO
Kustaa III tie 12
45370 VALKEALA
Puh. (05) 863 353
Faksi (05) 868 268
www.valkeala.fi/?navi=1,5,82

VALKON KANSALAIPOISTO
Ratakatu 1
07920 LOVIISA
Puh. (019) 555 261
Faksi (019) 555 791
www.vako.fi
[vako\(at\)loviisia.fi](mailto:vako(at)loviisia.fi)

VANAJAVEDEN OPISTO
Paasikiventie 2
13200 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 621 2572
Faksi (03) 621 2857
www.vanajavedenopisto.fi

**VANTAAN AIKUIPOISTO - VANDA
VUXENUTBILDNINGINSTITUT**
Lummietie 5
01300 VANTAA
Puh. (09) 8392 4342
Faksi (09) 8392 4136
Opiston sivut: www.vantaa.fi

VIEREMÄN KANSALAIPOISTO
Myllyjärventie 1
74200 VIEREMÄ
Puh. (017) 272 8763
Faksi (017) 272 8099
www.vierema.fi

VIITASEUDUN OPISTO
PL 36
44801 PIHTIPUDAS
Puh. 040 8600 767
Faksi (014) 459 6801
Opiston sivut: www.wiitaunio.fi/fi/palvelut_asukkaille/opetus_ia_koulutus/viitaseudun_opisto/?id=156

VILPPULAN KANSALAIPOISTO
Keskuskatu 2
35700 VILPPULA
Puh. (03) 480 8321
www.vilppula.fi/kuntalainen/sivistys/kansalai.htm

VIRTAIN KANSALAIPOISTO
Virtaintie 26
34800 VIRRAT
Puh. (03) 485 1264
Faksi (03) 485 1612
www.virrat.fi/palvelut/sivistys/ko_lie-denpohja.htm

W
WELLAMO-OPISTO
Kirkkokatu 16
15140 LAHTI
Puh. (03) 814 4737
Faksi (03) 814 4732
www.wellamo-opisto.fi

Y
YLITORNION KANSALAIPOISTO
PL 38 95601 YLITORNIO
Puh. 0400 244 278
www.ylitornio.fi/web/index.php?id=152
[kansalaisopisto\(at\)ylitornio.fi](mailto:kansalaisopisto(at)ylitornio.fi)

YLIVIESKAN KANSALAIPOISTO
Valtakatu 4
84100 YLIVIESKA
Puh. (08) 429 4319
www.ylivieska.fi/kansalaisopisto

YLÄ-KARJALAN KANSALAIPOISTO
Kötsintie 2
75500 NURMES
Puh. (013) 689 5107
www.nurmes.fi/Resource.phx/kunta/kunta-nurmes/sivistys/kansalaisopisto/index.htx

YLÖJÄRVEN TYÖVÄENOPISTO
Sauriontie 1
33470 YLÖJÄRVI
Puh. (03) 349 5310
Faksi (03) 349 5428
www.ylojarvi.fi/tyovaenopisto
[tyovaenopisto\(at\)ylojarvi.fi](mailto:tyovaenopisto(at)ylojarvi.fi)

Ä
ÄÄNEKOSKEN KANSALAIPOISTO
Rautatienkatu 25
44150 ÄÄNEKOSKI
Puh. (014) 574 2050
Faksi (014) 574 3308
www.koskelansetlementti.net
[koskela\(at\)aanekoski.fi](mailto:koskela(at)aanekoski.fi)

KESÄYLIOPISTOT

Kesäyliopistot eivät nimestään huolimatta kuulu korkeakoululaitokseen, vaan ne ovat oma erillinen aikuiskoulutusta antava organisaationsa. Kesäyliopistojen ylläpitäjät ovat yleensä yksityisiä, alueelliselta pohjalta muodostuneita organisaatioita. Ne

antavat avointa yliopisto-opetusta, ammatillista täydennyskoulutusta sekä järjestävät kielikursseja ja erilaisia yleissivistäviä koulutus- ja kulttuuritilaisuuksia. Lisätietoa: www.kesayliopistot.fi

KESÄYLIOPISTOJEN YHTEISTYÖJÄRJESTÖ

Suomen kesäyliopistot ry

Rautatiekatu 26 A 4
33100 TAMPERE
Puh. (03) 214 7626
Faksi (03) 214 7629
info(at)kesayliopistot.fi
www.kesayliopistot.fi

KESÄYLIOPISTOT

Etelä-Karjalan kesäyliopisto

LAPPEENRANNAN YKSIKKÖ
Koulukatu 10 B, 2. krs.
53100 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 5412 830
lappeenranta(at)kesyli.net
www.kesyli.net

IMATRAN YKSIKKÖ

Koskikatu 1
55120 IMATRA
Puh. (05) 4363 482
imatra(at)kesyli.net
www.kesyli.net

Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto

PL 151
60101 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4274 720
Faksi (06) 4274 721
kesayo(at)epky.fi
www.epky.fi

Hangö sommaruniversitet

Skolgatan 9-11
10901 HANGÖ
Puh. (019) 2203 253
Faksi (019) 2203 256
kansli(at)hangosommaruni.fi
www.hangosommaruni.fi

Helsingin seudun kesäyliopisto

Liisankatu 16 A 8
00170 HELSINKI
Puh. (09) 6811020
Faksi (09) 6811 0210
info(at)kesayliopistohki.fi
www.kesayliopistohki.fi

Hämeen kesäyliopisto

Sibeliuksenkatu 25 B
13100 HÄMEENLINNA
Puh. (03) 6474 070
Faksi (03) 6474 077
kesayliopisto(at)hame.fi
www.hameenkesayliopisto.fi

Jyväskylän kesäyliopisto

PL 35
40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Puh. (014) 2603 720
Faksi (014) 2604 343
kesayliopisto(at)cec.jyu.fi
www.kesayo.jyu.fi

Kainuun kesäyliopisto

PL 51
87101 KAJAANI
Puh. (08) 6133 058
Faksi (08) 6133 050
kainuun.kesayliopisto(at)oulu.fi
www.kainuunkesayliopisto.net

Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto

PL 556
67701 KOKKOLA
Puh. (06) 8294 280
Faksi (06) 8294 291
teija.myllymaki(at)chydenius.fi
www.chydenius.fi/kesayo

PIETARSAAREN TOIMIPISTE
Työväenopisto
Runeberginkatu 1
68600 PIETARSAARI
Puh. (06) 785 1249

Kuopion kesäyliopisto

TietoTeknia
Savilahdentie 6 B L7
70210 KUOPIO
Puh. (017) 1628 48
Faksi (017) 1628 50
kesayliopisto(at)uku.fi
www.uku.fi/kesayliopisto

IISALMEN TOIMIPAikka
Iisalmen kulttuurikeskus
Kirkkopuistonkatu 9
74100 IISALMI
Puh. (017) 2723 713
Faksi (017) 2723 390
kesayliopisto(at)iisalmi.fi

VARKAUDEN TOIMIPAikka
Kansalaisopisto
Taipaleentie 24
78200 VARKAUS
Puh. (017) 5794 699
Faksi (017) 5794 647
kesayliopisto(at)varkaus.fi

Kymenlaakson kesäyliopisto Kotkan toimipiste

Metsontie 41 A
48220 KOTKA
Puh. (05) 2296 800
Faksi (05) 2296 820
www.kymenlaaksonkesayliopisto.fi

KOUVOLAN TOIMIPISTE
PL 144

45101 KOUVOLA
Puh. (05) 2296 850
Faksi (05) 2296 870
info.kesayliopisto(at)kymenlaakso.fi
www.kymenlaaksonkesayliopisto.fi

Lapin kesäyliopisto

ROVANIEMEN TOIMISTO
Jokiväylä 11 C
96300 ROVANIEMI
Puh. 020 798 5290
Faksi 020 798 5299
info(at)lapinkesayliopisto.fi
www.lapinkesayliopisto.fi

KEMI-TORNION TOIMISTO
Hallituskatu 9
95400 TORNIO
Puh. 020 798 5293
Faksi 020 798 5299
www.lapinkesayliopisto.fi

Länsi-Suomen kesäyliopisto

PORIN TOIMIPISTE
PL 52
28101 PORI
Puh. (02) 641 5275
Faksi (02) 641 5275
asiakaspalvelu.pori(at)lskesayliopisto.fi
www.lskesayliopisto.fi

RAUMAN TOIMIPISTE

Kalliokatu 2
26100 RAUMA
Puh. (02) 824 0647
Faksi (02) 822 5751
asiakaspalvelu.rauma(at)lskesayliopisto.fi
www.lskesayliopisto.fi

Mikkelin kesäyliopisto

Lönrotinkatu 5
50100 MIKKELI
Puh. (015) 210 300
Faksi (015) 1508 22
helena.sjostedt(at)mikkelinkesayli-
opisto.fi
www.mikkelinkesayliopisto.fi

Pohjois-Karjalan kesäyliopisto

PL 179
80101 JOENSUU
Puh. (013) 2442540
Faksi (013) 2442 299
kesayliopisto(at)pkky.fi
www.pkky.fi/kesayliopisto

Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopisto

PL 2437
90014 OULUN YLIOPISTO
Puh. (08) 3214 073
Faksi (08) 3701 80
kesayo(at)pohjois-pohjanma.fi
www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi

KUUSAMON
TOIMIPAikka
Oulangantie 1
90600 KUUSAMO
Puh. 040 860 8715
Faksi (08) 866 0073
kesayo(at)kuusamo.fi
www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi/
toimipaikat/kuusamo

PYHÄJÄRVEN
TOIMIPAikka
PL 4
85801 HAAPAJÄRVI
Puh. 044 445 7631
Faksi (08) 764 001
kesayo(at)pyhajarvi.fi
www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi/
toimipaikat/pyhajarvi

RAAHEN
TOIMIPAikka
Rantakatu 7 A
92100 RAAHE
Puh. (08) 2101 222
Faksi (08) 2101 222
kesayo(at)raahe.fi
www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.fi/
toimipaikat/raahe

YLIVIESKAN
TOIMIPAikka
Valtakatu 4, 2. kerros
84100 YLIVIESKA
Puh. (08) 4294 561
Faksi (08) 4294 560
kesayo(at)yliyieska.fi
www.pohjois-pohjanmaankesayliopisto.
fi/toimipaikat/yliyieska

Päijät-Hämeen kesäyliopisto

Kirkkokatu 16
15140 LAHTI
Puh. (03) 8922 0400
Faksi (03) 7831 200
p-hkesayo(at)p-hkesayo.fi
www.p-hkesayo.fi

Savonlinnan kesäyliopisto

Puistikatu 5
57100 SAVONLINNA
Puh. (015) 555 0853
Faksi (015) 555 0852
kesayliopisto(at)savonlinna.net
www.savonlinnankesayliopisto.net

Tampereen kesäyliopisto

Yliopistokatu 60 A
33100 TAMPERE
Puh. (03) 2238 433
Faksi (03) 2148 444
kesayliopisto(at)uta.fi
www.uta.fi/kesayliopisto

Turun kesäyliopisto

Tuurintie 3 A 5
20100 TURKU
Puh. (02) 2323 302
Faksi (02) 2781 828
kesayliopisto(at)turunkesayliopisto.fi
www.turunkesayliopisto.fi

Vaasan kesäyliopisto - Vasa sommaruni- versitet

Wolffintie 36 F 12
65200 VAASA
Puh. (06) 3200 441
Faksi (06) 3200 442
info(at)vaasankesayliopisto.fi
www.vaasankesayliopisto.fi

OPINTOKESKUKSET

Opintokeskusten keskeisin toimintamuoto on kurssitoiminta ja opintokerhot. Niiden koulutustarjonta muotoutuu tausajärjestöjen aatteiden mukaisesti.

DEMOKRAATTINEN SIVISTYSLIIITO RY
DSL:N OPINTOKESKUS
Haapaniemenkatu 7-9 B
00530 HELSINKI
Puh. (09) 7743 8130
Faksi (09) 7743 8160
dsl(at)kolumbus.fi
www.desli.fi

KANSALLISEN SIVISTYSLIITON OPINTOKESKUS KANSIO
Pohjoinen Rautatiekatu 21 B
00100 HELSINKI
1.7.2008 alkaen
Kansakoulukuja 3 A
00100 HELSINKI
Puh. 0207 488 488
Faksi 0207 488 505
hakime.arat(at)kansio.fi
www.kansio.fi

KANSAN SIVISTYSTYÖN LIITON
KSL-OPINTOKESKUS
Hämeentie 36
00530 HELSINKI
Puh. (09) 229 421
Faksi (09) 726 3273
ksl(at)ksl.fi
www.ksl.fi

KIRKKOPALVELUJEN OPINTOKESKUS
Hietalahdenranta 13, PL 279
00181 HELSINKI
Puh. 020 754 2000
www.kirkkopalvelut.fi

MAASEUDUN SIVISTYSLIITON
OPINTOKESKUS
Eerikinkatu 28
00180 HELSINKI
Puh. (09) 751 2020
Faksi (09) 7512 0211
maaseudunsivistysliitto(at)mssl.fi
www.mssl.fi

OPINTOKESKUS KANSALAISSFOORUMI
Vernissakatu 8 A
01300 VANTAA
Puh. (09) 584 0610
Faksi (09) 5840 6200
info(at)kansalaisfoorumi.fi
www.kansalaisfoorumi.fi

OK-OPINTOKESKUS
Paasivuorenkatu 2 A 2
00530 HELSINKI
Puh. (09) 4153 4200
Faksi (09) 4153 4253
okry(at)okry.fi
www.okry.fi

TJS OPINTOKESKUS
Ratamestarinkatu 11 A
00520 HELSINKI
Puh. (09) 229 3030
Faksi (09) 143 034
toimisto(at)tjs-opintokeskus.fi
www.tjs-opintokeskus.fi

TYÖVÄEN SIVISTYSLIITO TSL OPINTOKESKUS
Siltasaarenkatu 4
00530 HELSINKI
Puh. 0207 457 600
Faksi 0207 457 601
tsl(at)tsl.fi
www.tsl.fi

VIHREÄ SIVISTYS- JA OPINTOKESKUS
VISIO
Ruoholahdenranta 1 E
00180 HELSINKI
Puh. (09) 6129 120
Faksi (09) 6129 1229
visio(at)kaapeli.fi
www.visili.fi

NEUVONTAJÄRJESTÖT

Neuvontajärjestöt neuvovat kansalaisia ja yrityksiä edustamansa alan asioissa. Lisäksi ne järjestävät aikuiskoulutusta. Neuvontajärjestöjä on maa- ja metsätalous-, käsi- ja taideteollisuus- sekä

koti- ja laitostaloustalouksilla. Yritysten neuvontapalveluja antavat myös KTM-yrityspalvelu ja TE-keskukset.

MAASEUTUNEUVONTAJÄRJESTÖT

Valtakunnalliset järjestöt

PROAGRIA MAASEUTUKESKUSTEN LIITTO

Urheilutie 6, PL 251
01301 VANTAA
Puh. 020 747 2400,
Faksi 020 747 2402
www.proagria.fi/

FABA JALOSTUS, PROAGRIA SUOMEN KOTIELÄIN-JALOSTUSOSUUSKUNTA

PL 40 (Urheilutie 6)
01301 VANTAA
Puh. 020 747 2020
Faksi 020 747 2021
faba(at)faba.fi
www.faba.fi

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUS RY

Urheilutie 6, PL 251
01301 VANTAA
020 7472 429
Faksi 020 7472 401
www.maajakotitalousnaiset.fi

Alueelliset järjestöt

Sähköpostiosoitteet:
etunimi.sukunimi(at)
maaseutukeskus.fi

PROAGRIA ETELÄ-KARJALA

Pormestarinkatu 6, PL 46
53101 LAPPEENRANTA
Puh. 020 7472 600,
Faksi (05) 453 0008
www.maaseutukeskus.fi/ek

PROAGRIA ETELÄ-POHJANMAA

Huhtalantie 2
60220 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4163 111
Faksi (06) 4163 448
www.proagria.fi/ep

PROAGRIA ETELÄ-SAVO

Mikonkatu 5
50100 MIKKELI
Puh. 020 747 3550
Faksi 020 747 3552
www.proagria.fi/etela-savo

PROAGRIA FARMA

Artturinkatu 2
20200 TURKU
Puh. 010 273 1500
Faksi 010 273 1570
www.farma.fi/

PROAGRIA HÄME

Vanajantie 10 B
13110 HÄMEENLINNA
Puh. 020 7473 000
Faksi (03) 625 2240
www.proagria.fi/hame/index.html

PROAGRIA KAINUU

Osmonkatu 9
87100 KAJAANI
Puh. 044 3201 580
Faksi (08) 622 411
www.proagria.fi/kainuu

PROAGRIA KESKI-POHJANMAA

Ristirannankatu 1
67100 KOKKOLA
Puh. 020 7473 250
Faksi 020 7473 299
www.proagria.fi/kp

PROAGRIA KESKI-SUOMI

Kauppakatu 19, PL 112
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 020 747 3300
Faksi 020 747 3305
www.proagria.fi/ks

PROAGRIA KYMENLAAKSO

Paimenpalku 16
45100 KOUVOLA
Puh. 020 7473 434
Faksi 020 7473 444
www.proagria.fi/kymenlaakso

PROAGRIA LAPPI

Tutkijantie 28
96900 SAARENKYLÄ
Puh. 020 7472 700
Faksi (016) 331 1777
www.proagria.fi/lappi

PROAGRIA OULU

Kauppurienkatu 23, PL 106
90101 OULU
Puh. (08) 316 8611
Faksi (08) 373 075
www.oulunmaaseutukeskus.fi

PROAGRIA PIRKANMAA

Näsilinnankatu 48, PL 97
33101 TAMPERE
Puh. 020 747 2800
Faksi 020 747 2801
www.pirmk.fi/

PROAGRIA POHJOIS-KARJALA

Koskikatu 11 C, PL 5
80101 JOENSUU
Puh. (013) 258 3311
Faksi (013) 258 3399
www.proagria.fi/pohjois-karjala

PROAGRIA POHJOIS-SAVO

Puijonkatu 14, PL 1096
70111 KUOPIO
Puh. 020 7473 650
Faksi 020 7473 651
www.proagria.fi/ps

PROAGRIA SATAKUNTA

Itsenäisyydenkatu 35 A
28130 PORI
Puh. (02) 6311 600
Faksi (02) 6311 611
www.proagria.fi/satakunta

PROAGRIA UUSIMAA

Seutulantie 1
04400 JÄRVENPÄÄ
Puh. 020 747 2500
Faksi 020 747 2549
www.proagria.fi/uusimaa

METÄSÄALAN NEUVONTAJÄRJESTÖT

Metsätalouden kehittämissivestus Tapio

Soidinkuja 4
00700 HELSINKI
Puh. 020 772 9000
Faksi 020 772 9008
tapio(at)tapio.fi
www.tapio.fi

Metsäkeskukset

www.metsakeskus.fi

METSÄKESKUS ETELÄ-POHJANMAA

Huhtalantie 2
60220 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4163 200
Faksi (06) 4163 206
epmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS ETELÄ-SAVO

Mikonkatu 5
50100 MIKKELI
Puh. 020 772 7400
Faksi 020 772 7401
esmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS HÄME-UUSIMAA

PL 110, Vesijärvenkatu 9 D
15141 LAHTI
Puh. 020 772 6500
Faksi 020 772 6501
humk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS KAAKKOIS-SUOMI

Sammonaukio 4
48600 KOTKA
Puh. 020 772 7600
Faksi 020 772 7629
kasmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS KAINUU
Kauppakatu 25 A, PL 213
87101 KAJAANI
Puh. 020 772 8400
Faksi 020 772 8430
kamk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS KESKI-SUOMI

Kauppakatu 19 B
40101 JYVÄSKYLÄ
Puh. 020 772 7800
Faksi 020 772 7801
ksmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS LAPPI

Hallituskatu 22, PL 8052
96101 ROVANIEMI
Puh. 020 772 8600
Faksi 020 772 8660
lamk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS LOUNAIS-SUOMI

Kuralankatu 2
20540 TURKU
Puh. 020 772 6300
Faksi 020 772 6301
lsmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS PIRKANMAA

Näsilinnankatu 48 D
33200 TAMPERE
Puh. 020 772 7200
Faksi 020 772 7242

METSÄKESKUS POHJOIS-KARJALA
Siltakatu 20 B
80100 JOENSUU
Puh. 020 772 8200
Faksi 020 772 8211
pkmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS POHJOIS-POHJANMAA

Rautionkatu 2, PL 4
90401 OULU
Puh. 020 772 7000
Faksi 020 772 7001
ppmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS POHJOIS-SAVO

Piispankatu 12
70100 KUOPIO
Puh. 020 772 8000
Faksi 020 772 8049
psmk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS RANNIKKO
Espoonkatu 4, PL 26,
02771 ESPOO
Puh. 020 772 61 00
Faksi 020 772 61 90
kumk(at)metsakeskus.fi

METSÄKESKUS RANNIKKO

ALUETOIMISTO
Myllykatu 15
65100 VAASA
Puh. 020 772 61 00
Faksi 020 772 61 90
kumk(at)metsakeskus.fi

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSNEUVONTA- JÄRJESTÖT

Valtakunnallinen järjestö

KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSLIITTO TAITO
Kalevankatu 61
00180 HELSINKI
Puh. (09) 7519 1900
Faksi (09) 7519 1950
ktl(at)taito.fi
www.suomentaitoverkko.fi
www.taitogroup.fi
www.taitoinnovaatiot.fi

Käsi- ja taideteolli- suusyhdistykset

ETELÄ-KARJALAN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUSYHDISTYS
Kauppakatu 25
53100 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 678 9501
Faksi (05) 678 9500

ETELÄ-POHJANMAAN
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Sahalankatu 3
60100 SEINÄJOKI
Puh. (06) 420 5800
Faksi (06) 420 5820
www.taitoep.net
taito(at)taitoep.net

HELSINGIN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
YHDISTYS
Eteläesplanadi 4
00130 HELSINKI
Puh. (09) 6877 560
Faksi (09) 6877 5630
helsky(at)helsky.net
www.helsky.net

HÄMEEN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
YHDISTYS
Vesijärvenkatu 25 b
15140 LAHTI
Puh. (03) 877 610
Faksi (03) 877 6150
taitokeskusvelma(at)taitohome.fi
www.taitohome.fi

KAINUUN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
YHDISTYS
Brahenkatu 3
87100 KAJAANI
Puh. (08) 629 211
Faksi (08) 626 920
www.kainuunpirtti.fi

KESKI-POHJANMAAN
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Mannerheimin aukio 3
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 832 8550
Faksi (06) 832 8551
www.taitokeskipohjanmaa.fi
kankuri(at)taitoakeskipohjanmaa.fi

KESKI-SUOMEN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUS RY AIVIA (TAITO-AIVIA)
Kauppakatu 25
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh. 010 387 1010
Faksi (014) 338 5115
taito(at)aivia.fi
www.aivia.fi

KUOPION SEUDUN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUSYHDISTYS
Tulliportinkatu 35
70110 KUOPIO
Puh. (017) 262 1108
Faksi (017) 262 5545
taitosavo.kuopio(at)taitosavo.net
www.taitosavo.net

KYMENLAAKSON KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUSYHDISTYS
Varuskuntakatu 11
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 375 1906
www.taitokymenlaakso.fi
taitoshop(at)taitoakso.fi

LAPIN KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSYH-
DISTYS
Pekankatu 3
96200 ROVANIEMI
Puh. (016) 346 957
Faksi (016) 346 952
www.taitolappi.fi

PIRKANMAAN KÄSI- JA TAIDETEOLLI-
SUUS-
YHDISTYS
Pyyntikintie 25
33230 TAMPERE
Puh. (03) 225 1400
Faksi (03) 223 7223
toimisto(at)taito.pirkanmaa.fi
www.taitopirkanmaa.fi

POHJOIS-KARJALAN
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Koskikatu 1
80100 JOENSUU
Puh. (013) 220 140
Faksi (013) 221 803
toimisto(at)taito.pohjoiskarjala.fi
www.taitopohjoiskarjala.fi

POHJOIS-POHJANMAAN KÄSI- JA
TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Rautatienkatu 11 B
90100 OULU
Puh. (08) 311 5145
Faksi (08) 311 5130
toimisto(at)taito.pohjoispohjanmaa.fi

SATAKUNNAN KÄSI- JA
TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Marttilankatu 10
38200 VAMMALA
Puh. (03) 511 3597
www.taitosatakunta.fi

TAITO ITÄ-SUOMI
Pursialankatu 6
50100 MIKKELI
Puh. (015) 162 230
Faksi (015) 162 211
www.kenkavero.fi
www.taitoitasuomi.fi

TAITO UUSIMAA
Rautatienkatu 11
05800 HYVINKÄÄ
Puh. (019) 416 170
Faksi (019) 461 171
www.taitousimaa.fi
toimisto(at)taitousimaa.fi

VARSINAIS-SUOMEN
KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUSYHDISTYS
Yliopistonkatu 24 C 49
20100 TURKU
Puh. (02) 250 2750
kty.varsinais-suomi(at)co.inet.fi

YLÄ-SAVON KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS-
YHDISTYS
Louhenkatu 6
74100 IISALMI
Puh. (017) 826 933
Faksi (017) 826 548
ktyylasavo(at)co.inet.fi

KOTITALOUSNEUVONTAJÄRJESTÖT

Maa- ja kotitalousnaisten keskusjärjestö

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN KESKUS RY.

PL 251 (Urheilutie 6)
01301 VANTAA
Puh. 020 7472 400
Faksi 020 7472 401
www.majakotitalousnaiset.fi

MAA- JA KOTITALOUSNAISTEN PIIRIKESKUKSET

Yhteystiedot saatavissa mm. Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry.:n kautta tai Internet-osoitteessa www.majakotitalousnaiset.fi

Marttojen keskusjärjestö

MARTTALIITTO RY

Uudenmaankatu 24 A
00120 HELSINKI
Puh. (09) 618 7411
Faksi (09) 6187 4560
[martat\(at\)martat.fi](mailto:martat(at)martat.fi)
www.martat.fi

Marttapiiriliitot

ETELÄ-HÄMEEN MARTAT RY
Rauhankatu 5
13100 HÄMEENLINNA
Puh./faksi (03) 682 1287
[etela-hame\(at\)martat.fi](mailto:etela-hame(at)martat.fi)
www.martat.fi/etela-hame

ETELÄ-KARJALAN MARTTAPIIRILIITTO RY

Raattimiehenkatu 22, PL 105
53101 LAPPEENRANTA
Puh. (05) 6221 100
Faksi (05) 6221 110
www.martat.fi/etela-karjala

ETELÄ-SAVON MARTTAPIIRILIITTO RY

Kenkävero/Pursialankatu 6
50100 MIKKELI
Puh. 0440 228 910
Faksi (015) 228 913
www.martat.fi/etela-savo

ITÄ-HÄMEEN MARTAT RY

Laaksokatu 1
15140 LAHTI
Puh. (03) 782 3107
Faksi (03) 734 0686
www.martat.fi/ita-hame

KAINUUN MARTAT RY

Sammonkatu 10 A 3
87100 KAJAANI
Puh. (08) 622 424
Faksi (08) 622 429
[kainuun.martat\(at\)kajaani.net](mailto:kainuun.martat(at)kajaani.net)
www.martat.fi/kainuu

KESKI- JA ETELÄ-POHJANMAAN MARTTAPIIRILIITTO RY

Vingenkatu 15 A ja 15 B 14
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 831 7887
www.martat.fi/keetpo

KESKI-SUOMEN

MARTAT RY
Väinökatu 36 b A
40100 JYVÄSKYLÄ
Puh./faksi (014) 611 308
[keski-suomen.martat\(at\)co.inet.fi](mailto:keski-suomen.martat(at)co.inet.fi)
www.martat.fi/keski-suomi

KYMENLAAKSON MARTTAPIIRILIITTO RY

Torikatu 6
45100 KOUVOLA
Puh. (05) 312 2434
Faksi (05) 360 1282
www.martat.fi/kymenlaakso

LAPIN MARTAT RY

Rovakatu 13
96100 ROVANIEMI
Puh. 040 7342 636, 040 5862 170
[lapin.toimisto\(at\)martat](mailto:lapin.toimisto(at)martat)
www.martat.fi/lappi

PIRKANMAAN MARTAT RY

Postikatu 7
33100 TAMPERE
Puh. (03) 260 3651
Faksi (03) 212 4939
www.martat.fi/pirkanmaa
[pirkanmaan\(at\)martat.fi](mailto:pirkanmaan(at)martat.fi)

POHJOIS-KARJALAN MARTAT RY

Kauppakatu 23 b B 13
80100 JOENSUU
Puh. (013) 122 450
Faksi (013) 122 410
www.pohjois-karjalanmartat.fi/

POHJOIS-POHJANMAAN

MARTTAPIIRILIITTO RY
Kajaaninkatu 36
90100 OULU
Puh. (08) 3115 304
Faksi (08) 3116 455
www.martat.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON MARTTAPIIRILIITTO RY

Ajurinkatu 43
70110 KUOPIO
Puh. (017) 264 8774
[pohjois-savon.martat\(at\)kolumbus.fi](mailto:pohjois-savon.martat(at)kolumbus.fi)
www.martat.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN MARTAT RY

Valtakatu 7
28100 PORI
Puh. (02) 633 0141, (02) 633 5442
Faksi (02) 663 5442
www.martat.fi/satakunta
[satakunta\(at\)martat.fi](mailto:satakunta(at)martat.fi)

UUDENMAAN MARTAT RY

Kalevankatu 3 B 5
00100 HELSINKI
Puh. (09) 6844 9410
Faksi (09) 6844 9464
www.uudenmaanmartat.fi

VARSINAIS-SUOMEN MARTAT RY

Yliopistokatu 33 G (3. krs)
20100 TURKU
Puh. (02) 284 2200
Faksi (02) 284 2201
[varsinais-suomen\(at\)martat.fi](mailto:varsinais-suomen(at)martat.fi)
www.martat.fi/varsinais-suomi

OSOITTEISTO ULKOMAILLA OPIKELUA JA APURAHOJA VARTEN

British Council

British Council
Urho Kekkosen katu 2 C
00100 Helsinki
opintoneuvontapuhelin:
Puh. (09) 7743 330
Faksi (09) 701 8725
education(at)britishcouncil.fi
www.britishcouncil.fi

The Fulbright Center

Kaisaniemenkatu 3 B, 5. krs
00100 HELSINKI
Puh. (09) 5494 7400
Tietopalvelu ma-ke, pe 9–15, to 9–17
(kesä-ajat 1.6.–31.8)
office(at)fulbright.fi
www.fulbright.fi

Italian kulttuuri- instituutti

Vuorimiehenkatu 11 B
00141 HELSINKI
Puh. (09) 6811 3312
Faksi (09) 6811 3333
info(at)iichelsinki.net
www.iichelsinki.net

Kansainvälisen hen- kilövaihdon keskus CIMO

Säästöpankinranta 2 A, (PL 343)
00531 HELSINKI
Puh. 0207 868 500 keskus
Tietopalvelu avoimna ma–ke 13–16
Neuvontapuhelin 01080 6767
(ma–to klo 13–16)
cimoinfo(at)cimo.fi
www.cimo.fi
www.maailmalle.net

Pohjoismaiden minis- terineuvosto

Nordisk Ministerråd
Store Strandstraede 18
DK-1255 KØBENHAVN
Puh. +45 33 960 400
Faksi +45 33 11 18 70
www.norden.org

Pohjola-Norden

Sibeliuksenkatu 9 A
00250 HELSINKI
Puh. (09) 454 2080
Faksi (09) 454 20820
hallo(at)pohjola-norden.fi
www.pohjola-norden.fi

Kelan opintotukikeskus

opintotuki(at)kela.fi
www.kela.fi
Neuvonta suomeksi puh. 020 692 209
(klo 8–18)
Neuvonta ruotsiksi puh. 020 692 229
(klo 8–18)
Ulkomaanryhmä puh. 020 634 6630
(klo 13–16)
Faksi 020 634 6710
Etuusperintä puh. 020 634 6670
(klo 9–16)
perinta_lasu(at)kela.fi
Takaustuuyksikkö
puh. 020 634 6620 (klo 9–16)
takaustuuyksikkö(at)kela.fi
Faksi 020 634 6710
PL 228
40101 JYVÄSKYLÄ
Kelan ulkomaan yksikkö
PL 72
00381 HELSINKI
Puh. 020 634 2650
Faksi 020 634 2502
inter.helsinki(at)kela.fi

Kelan paikallistoimistot

Näkövammaisten Kulttuuripalvelu ry

PL 30
00030 IIRIS
Käyntiosoite:
Näkövammaisten palvelu- ja toimin-
takeskus IIRIS, Marjaniementie 74,
Helsinki
Puh. (09) 3960 5500, 3960 5505
Airi Lehtonen puh. (09) 3960 5500
toimisto(at)kulttuuripalvelu.fi
Yhdistyksen jäsenille suunnattujen
apurahojen hakuaika on maaliskuussa.

Ranskan kulttuuri- keskus

Kaapelitehdas
Tallberginkatu 1 C 135
00180 HELSINKI
Puh. (09) 2510 210
Faksi (09) 2510 2121
accueil.ccf(at)france.fi
www.france.fi/ccf/

Ruotsin suurlähetystö

Pohjoisesplanadi 7 b (PL 329)
00171 HELSINKI
Puh. (09) 687 7660
Faksi (09) 655 285
ambassaden.helsingfors(at)foreign.
ministry.se
www.swedenabroad.com
=> Finland

Saksan liittotasaval- lan suurlähetystö

PL 5 (Krogiuksentie 4)
00334 HELSINKI
Puh. (09) 458 580
Faksi (09) 458 58 258
info(at)deutschland.fi
www.helsinki.diplo.de

Goethe-instituutti

Mannerheimintie 20 A
00100 HELSINKI
Puh. (09) 680 35521
Faksi (09) 604 377
info(at)helsinki.goethe.org
www.goethe.de
=> Finland

Suomen ylioppilas- kuntien liitto (SYL) ry

Lapinrinne 2
00180 HELSINKI
Puh. 020 009 0990
Faksi 020 009 0999
www.syl.helsinki.fi

Viron Suomen- instituutti

Mariankatu 8 b
00170 HELSINKI
Puh. (09) 669 805
Faksi (09) 622 4048
eeinst(at)saunalahti.fi
www.saunalahti.fi/eeinst

Viron Suurlähetystö

Itäinen Puistotie 10
00140 HELSINKI
Puh. (09) 622 (02) 60
Faksi (09) 622 (02) 610
embassy.helsinki(at)mfa.ee
www.estemb.fi

YLEINEN EUROOPPA-TIEDOTUS

Ulkoasiainministeriön Eurooppa-tiedotus

www.eurooppa-tiedotus.fi
Palvelupisteet joka maakunnassa.

Työvoimatoimisto

www.mol.fi

Europe direct

Puh. 00 800 6789 1011 (maksuttoman palvelunumero kaikissa EU-maissa),
+32 2 299 96 96
europa.eu.int/europedirect/index_fi.htm

VALMENTAVA KUVATAIDEPETUS

Hyvinkään taidekoulu

Uudenmaankatu 20
Taidetalo
05800 HYVINKÄÄ
Puh./faksi (019) 483 275

Kemin taidekoulu

Keskuspuistonkatu 38
94100 KEMI
Puh./faksi (016) 221 050

Nordiska konstskolan

Pormestarinkatu 32
67100 KOKKOLA
Puh. (06) 822 0906
Faksi (06) 831 7421
www.nordiskakonstskolan.org
[info\(at\)nordiskakonstskolan.org](mailto:info(at)nordiskakonstskolan.org)

Porin taidekoulu

Gallen-Kallelankatu 10
28100 PORI
Puh. (02) 621 1254
Faksi (02) 621 1253

Taidekoulu MAA

Suomenlinna B 20 F
00190 HELSINKI
Puh. (09) 668 102
Faksi (09) 6872 8600
www.taidekoulumaa.fi
[koulu\(at\)taidekoulumaa.fi](mailto:koulu(at)taidekoulumaa.fi)

Vapaa taidekoulu

Tallberginkatu 1 E/98
00180 HELSINKI
Puh./faksi (09) 694 9585
[vapaa.taidekoulu\(at\)kolumbus.fi](mailto:vapaa.taidekoulu(at)kolumbus.fi)
www.kolumbus.fi/vapaa.taidekoulu

Snellman- korkeakoulu

Puuskakuja 14
00850 HELSINKI
Puh. (09) 228 5020
Faksi (09) 228 50222
www.snellman-korkeakoulu.fi
[Info\(at\)snellman-korkeakoulu.fi](mailto:Info(at)snellman-korkeakoulu.fi)

KANSAINVÄLISTEN KIELIKOKEIDEN JÄRJESTÄJÄT

Cambridge ESOL Examinations Centre

FINNISH-BRITISH SOCIETY
HELSINKI
Fredrikinkatu 20 A 9
00120 HELSINKI
Puh. (09) 687 70 240
Faksi (09) 687 70 210
finnbrit(at)finnbrit.fi
www.finnbrit.fi

Suomi-Amerikka yh- distysten liitto r.y

Mechelininkatu 10 A
00100 HELSINKI
Puh. (09) 4133 3700
sayl(at)sayl.fi
www.sayl.fi

The Fulbright Center

Kaisaniemenkatu 3 B, 5. krs
00100 HELSINKI
Puh. (09) 5494 7400
Tietopalvelu ma-ke, pe 9-15, to 9-17
9-17
(kesä-ajat 1.6-31.8)
office(at)fulbright.fi
www.fulbright.fi

Goethe-Instituutti

Mannerheimintie 20 A
00100 HELSINKI
Puh. (09) 6803 5521
Faksi (09) 604 377
info(at)helsinki.goethe.org
www.goethe.de => Finland

Ranskan kulttuuri- keskus

Kaapelitehdas
Tallberginkatu 1 C
00180 HELSINKI
Puh. (09) 251 0210
Faksi (09) 2510 2121
accueil.ccf(at)france.fi
www.france.fi/culture/base.su.htm

Helsingin yliopiston kielikeskus

Fabianinkatu 26, PL4
00014 HELSINGIN YLIOPISTO
Puh. (09) 1911 (vaihde)
Faksi (09) 191 24224
www.helsinki.fi/kksc

ASIAHAKEMISTO

A

Aikuiskoulutus 35
 Aikuiskoulutuskeskus 35
 Aikuiskoulutustuki 21, 24
 Aikuislukio 35
 Aikuisten lukiokoulutus 37, 38
 Aikuisten perusopetus 37, 38
 Ajojärjestelijän erikoisammattitutkinto 177, 186, 334
 Ajoneuvo- ja kuljetustekniikan ammatillinen lisäkoulutus 337, 341
 Ajoneuvonosturinkuljettajan ammattitutkinto 177, 179, 341
 Ammatillinen aikuiskoulutus 469
 Ammatillinen erityisopettajan- ja opinto-ohjaajakoulutus 449
 Ammatillinen erityisopetus 428
 Ammatillinen erityisopetus kansanopistoissa 431
 Ammatillinen erityisoppilaitos 430
 Ammatillinen koulutus 35
 Ammatillinen kuntoutus 475
 Ammatillinen lisäkoulutus 47
 Ammatillinen opettajan koulutus 448
 Ammatillinen opettajorkeakoulu 447
 Ammatillinen oppilaitos 35
 Ammatillinen peruskoulutus 469
 Ammatillinen peruskoulutus erityisoppilaitoksissa 430
 Ammatillinen perustutkinto 13, 45, 46
 Ammatilliseen peusopetukseen valmistava koulutus 468
 Ammatilliset erikoistumisopinnot 446, 447
 Ammatillisten opettajakorkeakoulujen koulutus 448
 Ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut 474
 Ammatinvalinta ja tulevaisuus 433
 Ammattikorkeakoulu 446, 447
 Ammattikorkeakoulututkinto 13, 35
 Ammattisukeltajan ammattitutkinto 45, 46, 109
 Ammattitutkinto 13
 Ammattitutkintostipendi 24
 Arboristiin ammattitutkinto 208, 209
 Arkkitehtuurin ja rakentamisen ammatillinen lisäkoulutus 311, 312, 313
 Aseesepäkisällin ammattitutkinto 61, 62, 264
 Aseesepämestarin erikoisammattitutkinto 61, 69
 Asiakirjahallinnon ja arkistotoimen ammattitutkinto 91, 282, 295
 Asioimistulkin ammattitutkinto 57, 259
 Audiovisuaalinen viestintä 76
 Audiovisuaalisen viestinnän ammattitutkinto 76, 78, 268, 269, 270, 271
 Audiovisuaalisen viestinnän erikoisammattitutkinto 77, 79, 269
 Audiovisuaalisen viestinnän perustutkinto 77, 271, 272
 Autoalan myyjän erikoisammattitutkinto 177, 186
 Autoalan perustutkinto 177, 334, 335, 336, 337, 341
 Autoalan työnjohdon erikoisammattitutkinto 177, 187, 335

Autokorimekaanikon ammattitutkinto 177, 180, 342
 Autokorimestarin erikoisammattitutkinto 177, 187
 Automaalarimestarin erikoisammattitutkinto 177, 187
 Automaalarin ammattitutkinto 177, 180, 334, 335
 Automaatioasentajan ammattitutkinto 133, 320, 322, 323
 Automaatioyliasentajan erikoisammattitutkinto 137
 Automekaanikon ammattitutkinto 181
 Automekaanikon erikoisammattitutkinto 177, 188, 342
 Automyyjän ammattitutkinto 177, 181, 335
 Autosähkömekaanikon ammattitutkinto 177, 181, 341
 Avoin ammattikorkeakouluopetus 446
 Avoin yliopisto-opetus 439

B

Baarimestarin erikoisammattitutkinto 245, 247, 407, 408, 412, 413
 Bioenergia-alan ammattitutkinto 216, 362
 British Council 465

C

Cambridgen yliopiston kielitutkinnot 455
 Catering-alan perustutkinto 245, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 414
 CEDEFOP 466
 CIMO 462, 463, 464, 465, 466
 Comenius 461

D

Dieetikokin erikoisammattitutkinto 245, 247, 406, 407, 409, 410, 413, 414
 Dieselmekaanikon ammattitutkinto 177, 182
 Digitaalipainajan ammattitutkinto 143

E

ECDL 104
 ECDL Advanced 104
 ECDL Expert 104
 ECDL Start 104
 eKansalainen 104
 Eläinlääkintöalan ammattitutkinto 220, 366, 367
 Elektroniikka-asentajan ammattitutkinto 133, 134
 Elektroniikka- ja sähköteollisuuden ammattitutkinto 133, 134, 322
 Elektroniikkayliasentajan erikoisammattitutkinto 133, 137
 Elintarvikealan perustutkinto 149, 326, 327
 Elintarvikealan ammattitutkinto 149, 150
 Elintarviketekniikan erikoisammattitutkinto 149, 153
 Elintarviketeollisuuden ammattitutkinto 149, 150
 Englannin kielen kokeet 455
 Erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto 217, 218, 363, 364, 365, 366
 Erasmus 462, 464

Erikoisammattitutkinto 13, 45, 46
Erilliset opettajan pedagogiset opinnot 450
Erilliset opinnot 439
Erityisopettajien koulutus 450
Erityisopetus ammatillisissa erityisoppilaitoksissa 429
Erityisopetus ammatillisissa oppilaitoksissa 429
Erityisoppilaitos 430
Esiopetus 468
Espanjan kielen kokeet 456
Etälukio 38
Etäopiskelu 16
EURES 474
Eurodesk 466
Eurydice 466

F

Faktorin erikoisammattitutkinto 145
Finnair 433
Finnish-British Society 455
Floristimestarin erikoisammattitutkinto 208, 211
Floristin ammattitutkinto 208, 209, 357, 358, 359
Fulbright Center 455, 457, 463, 465
Fulbright Centerin vaihto-ohjelmat Yhdysvaltoihin 463
Further Vocational Qualification in Tourism Activities 484

G

Goethe-Instituutti 457
Golfkentänhoitajan ammattitutkinto 220, 367
Golfkenttämestarin erikoisammattitutkinto 220, 221, 367
Grundtvig 462

H

Hakukelpoisuus 438
Hammastekniikan perustutkinto 230
Henkilöautomekaanikon ammattitutkinto 182, 342
Henkilökohtaistaminen 45
Henkilöstökoulutus 47
Hevostenvalmintajan ammattitutkinto 202, 203, 352, 355
Hierojan ammattitutkinto 232, 395, 396, 397
Hierojan erikoisammattitutkinto 232, 234
Hissiasentajan ammattitutkinto 121, 122
Hitsaajamestarin erikoisammattitutkinto 121, 128
Hitsaajan ammattitutkinto 121, 123, 317, 319
Hiusalan ammattitutkinto 238, 239, 400
Hiusalan erikoisammattitutkinto 238, 240
Hiusalan perustutkinto 238, 399, 400
Hopeasepän ammattitutkinto 61, 62
Hopeaseppämestarin erikoisammattitutkinto 61, 69
Hotelli-, ravintola- ja suurtaloukesimiehen erikoisammattitutkinto 405, 406, 407, 409, 410, 411, 412, 413, 245, 248
Hotelli- ja ravintola-alan perustutkinto 245, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415
Hotellivirkailijan ammattitutkinto 245, 246, 405, 413

I

Ikääntyvien yliopisto 440
Ilmastointiasentajan ammattitutkinto 108, 110, 309
Ilmastointiasentajan erikoisammattitutkinto 108, 116, 310, 313
Ilmastointijärjestelmien puhdistajan ammattitutkinto 111, 309

Informaatio- ja kirjastopalvelualan ammattitutkinto 77, 79, 270
Isännöinnin ammattitutkinto 91, 92, 276, 278, 289, 290, 294, 296
ISEP – International Student Exchange Program 462
Italian kulttuuri-instituutti 465
Itseopiskelu 16

J

Jälkikäsittelykonehoitajan ammattitutkinto 143, 144
Jalkinealan ammattitutkinto 170, 171
Jalkinealan erikoisammattitutkinto 170, 174
Jalkinealan perustutkinto 170, 333
Jalkojenhoidon ammattitutkinto 225, 378
Jatko-opintokelpoisuus 47
Johtamisen erikoisammattitutkinto 91, 96, 275, 278, 281, 282, 283, 285, 286, 289, 290, 292, 293

K

Kaivertajamestarin erikoisammattitutkinto 61, 69
Kaivertajan ammattitutkinto 61, 62
Kaivosalan ammattitutkinto 121, 123
Kalanjalostajan ammattitutkinto 212, 213, 360
Kalanviljelijän ammattitutkinto 212, 213, 360, 361
Kalastusoppaan ammattitutkinto 214
Kalatalouden perustutkinto 212, 360, 361
Kansainvälinen harjoittelu 464
Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO 473
Kansainväliset kielitutkinnot ja -kokeet 455
Kansalaisen (at)-kortti 103
Kansalaisopisto 35
Kansanopisto 35, 37
Karjalalouden ammattitutkinto 202, 203, 354, 355, 356
Kaukolämpöasentajan ammattitutkinto 108, 111
Kaukolämpöpölyasentajan erikoisammattitutkinto 108, 117
Kauneudenhoitoalan perustutkinto 238, 239, 399, 400
Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto 91, 96, 283, 292
Kehitysvamma-alan ammattitutkinto 228
Kehitysvamma-alan erikoisammattitutkinto 228
Kela 21, 472
Kelan kuntoutus 26
Kelan opintotuki 22
Kello- ja mikromekaniikan perustutkinto 190
Kemiantekniikan perustutkinto 156, 157, 329
Kemianteollisuuden ammattitutkinto 156, 160
Kemianteollisuuden erikoisammattitutkinto 156, 165
Kengitysepän ammattitutkinto 202, 204, 352, 354
Keramiikkakisällin ammattitutkinto 61, 62
Keramiikkamestarin erikoisammattitutkinto 61, 70
Keruuotetarkastajan erikoisammattitutkinto 217, 219
Kesäluokioseura 472
Kesken jääneet yliopisto-opinnot 439
Kielikokeet 467
Kielitaidon testaus kansalaisuushakemusta varten 467
Kielitieteiden ammatillinen lisäkoulutus 259, 260
Kiinteistöhoitajan ammattitutkinto 108, 111, 309, 316
Kiinteistöhoitajan erikoisammattitutkinto 108, 117, 310
Kiinteistövälitysalan ammattitutkinto 92, 278, 291
Kipsimestarin erikoisammattitutkinto 225
Kirjansitoajamestarin erikoisammattitutkinto 143, 145
Kirjansitoajan ammattitutkinto 143, 144

Kirjapainoteknikon erikoisammattitutkinto 143
Kiskoliikenteen turvalaiteasentajan ammattitutkinto 133, 135
Kivimiehen ammattitutkinto 191, 345, 348
Kiviseppäkisällin ammattitutkinto 61, 63
Kiviseppämestarin erikoisammattitutkinto 61, 70
Koe-eläintenhoitajan erikoisammattitutkinto 220, 221
Kondiittorimestarin erikoisammattitutkinto 149, 154, 326
Kondiittorin ammattitutkinto 148, 151, 326, 327
Kone- ja metallialan perustutkinto 121, 316, 317, 318, 319
Koneenasentajamestarin erikoisammattitutkinto 121, 128, 317, 319
Koneenasentajan ammattitutkinto 121, 124, 317, 319
Koneistajamestarin erikoisammattitutkinto 121, 129
Koneistajan ammattitutkinto 121, 124, 317, 318, 319, 320
Konesitojamestarin erikoisammattitutkinto 143, 146
Korkea-asteen koulutus 35
Korkeakoulututkinto 437
Korroosionestomaalarin ammattitutkinto 156, 161
Kosmetologin erikoisammattitutkinto 238, 240, 400
Kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perustutkinto 249, 415, 416, 417
Kotitalouskoneasentajan ammattitutkinto 133, 135
Kotitalouskoneasentajan erikoisammattitutkinto 135
Kotitalousyrittäjä 416
Kotityöpalvelujen ammattitutkinto 249, 415, 416, 417
Kotouttamiskoulutus 477
Kouluateria 20
Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan ammattitutkinto 223, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377
Koulumatkatuki 30
Koulunkäyntiavustajan ammattitutkinto 223, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377
Koulunkäyntiavustajan erikoisammattitutkinto 223, 224, 368, 369, 371, 373, 374, 375, 376, 377
Koulutus- ja ammattitietopalvelu 474
Koulutuslinja 474, 476
Koulutuspäiväraha 28
Koulutusrahasto 21, 24
Kotouttamiskoulutus 470
Kultaajakisällin ammattitutkinto 61, 63
Kultaajamestarin erikoisammattitutkinto 61, 70
Kultasepän ammattitutkinto 61, 63, 266
Kultaseppämestarin erikoisammattitutkinto 61, 70
Kumialan ammattitutkinto 161
Kunnossapidon ammattitutkinto 191, 344, 345, 349
Kunnossapidon erikoisammattitutkinto 194, 344
Kuntoutus 21
Kuntoutusraha 26
Kurssit 47
Kuvallinen ilmaisu 76
Kuvallisen ilmaisen perustutkinto 77, 78, 270
Kylmäasentajan ammattitutkinto 108, 112
Kylmäseppämestarin erikoisammattitutkinto 108, 118
Käsi- ja taideteollisuuden ammatillinen lisäkoulutus 266
Käsi- ja taideteollisuusalan perustutkinto 61, 264, 265, 266, 267, 268
Käsi- ja taideteollisuuskeskus 61
Käsi- ja taideteollisuusliitto 61
Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito 61
Käsi- ja taideteollisuusyhdistykset 61
Käsityöntekijän ammattitutkinto 63

L
Lääkealan perustutkinto 237, 328
Laboratorioalan perustutkinto 156, 157
Lähiopiskelu 16
Laitoshuoltajan ammattitutkinto 251, 418, 419, 420, 421, 422
Laivanrakentajan ammattitutkinto 125
Lämmityslaitteasentajan ammattitutkinto 108, 112
Langattoman viestinnän tutkinto 104
Lapsi- ja perhetyön perustutkinto 58, 260, 261
Lasikeraamisen alan ammattitutkinto 156
Lasinpuhaltajakisällin ammattitutkinto 61, 64
Lasinpuhaltajamestarin erikoisammattitutkinto 61, 71
Lasten ja nuorten erityisohjauksen ammattitutkinto 55, 256, 257, 258, 259
Lastinkäsittelyalan ammattitutkinto 177, 182
Lastinkäsittelyalan erikoisammattitutkinto 177, 188, 341
Lattiamestarin erikoisammattitutkinto 108, 118
Lattianpäällystäjän ammattitutkinto 108, 112
Laukku- ja nahka-alan ammattitutkinto 170, 172
Laukku- ja nahkamestarin erikoisammattitutkinto 170, 174
Leipomoteollisuuden ammattitutkinto 149, 151, 326, 327
Leipurimestarin erikoisammattitutkinto 149, 154, 327
Leipurin ammattitutkinto 149, 152, 326, 327
Lennonjohdon perustutkinto 177, 178
Lentoasemapalvelujen ammattitutkinto 177, 183
Lentokoneasennuksen perustutkinto 177, 178
Lentoliikenteen ja ilmailualan koulutus 433
Leonardo da Vinci 462
Levyalan ammattitutkinto 156, 162, 331
Levyseppämestarin erikoisammattitutkinto 156, 166, 332
Levytekniikan ammattitutkinto 121, 125, 317, 318
Levytyöseppämestarin erikoisammattitutkinto 121, 130
Lihanjalostajan ammattitutkinto 149, 152
Lihateollisuuden ammattitutkinto 149, 152
Liikenneopettajien koulutus 449
Liiketalouden ja kaupan ammatillinen lisäkoulutus 276, 278, 279, 280, 286, 287
Liiketalouden perustutkinto 91, 275, 276, 277, 278, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 290, 292, 294, 295
Liikunnan ammattitutkinto 232, 233, 395, 396, 397, 398
Liikunnanohjauksen perustutkinto 232
Liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto 232, 234, 396
Liikuntapaikkojenhoitajan ammattitutkinto 232, 233, 397
Linja-autonkuljettajan ammattitutkinto 177, 183, 336, 337, 338, 340, 341, 342
Logistiikan perustutkinto 177, 178, 339, 335, 337, 339, 340, 342
Lukineuvola 431
Lukio 37, 468
Lukiokoulutus 13, 35
Lukkoseppämestarin erikoisammattitutkinto 192
Lukkoseppämestarin erikoisammattitutkinto 195
Luonnonmukaisen tuotannon ammattitutkinto 202, 204
Luonnontieteellisen alan konservoinnin ammattitutkinto 61, 64
Luonnontuotealan ammattitutkinto 217, 219
Luonto- ja ympäristöalan perustutkinto 217, 363, 364, 365, 366
Luontokartoittajan erikoisammattitutkinto 217, 219

M
Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen valmistava koulutus 424, 425, 426
Maahanmuuttajien kotouttamispalvelut 475
Maahanmuuttovirasto 472
Maalarimestarin erikoisammattitutkinto 61, 71, 156, 166, 328

Maalarin ammattitutkinto 61, 64, 162, 328, 329, 330, 331
 Maanmittausalan perustutkinto 108
 Maantie- ja raide liikenteen koulutus 434
 Maarakennusalan ammattitutkinto 108, 113, 313, 314, 315, 316
 Maarakennusalan erikoisammattitutkinto 118, 315
 Maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinto 220, 222, 367
 Maaseudun vesitalouden erikoisammattitutkinto 202, 206
 Maaseutumatkailun ammattitutkinto 241, 242, 404
 Maatalousalan perustutkinto 202, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356
 Maatalouskoneasentajan ammattitutkinto 202, 204, 350, 353
 Maatalousyrittäjien opintoraha 26
 Maidonjalostajan ammattitutkinto 149, 152
 Mainosalan ammattitutkinto 92
 Maisteriohjelma 439
 Mallinrakentajakisällin ammattitutkinto 61, 65
 Mallinrakentajamestarin erikoisammattitutkinto 71
 Markkinointiviestinnän ammattitutkinto 91, 92, 281, 284, 287, 291, 292, 294
 Markkinointiviestinnän erikoisammattitutkinto 96
 Matkailualan perustutkinto 241, 403, 404, 405
 Matkailun ohjelmapalvelujen ammattitutkinto 242, 403, 404, 405
 Matkaoppaan ammattitutkinto 241, 243, 403, 404, 405
 Matkatoimistovirkailijan ammattitutkinto 241, 243
 Mehiläistarhaajan ammattitutkinto 202, 205, 355
 Meijeriteollisuuden ammattitutkinto 149, 153
 Merenkulkualan perustutkinto 177, 179
 Metallien jalostuksen ammattitutkinto 121, 126, 317
 Metsäalan perustutkinto 215, 361, 362, 363
 Metsäkoneasentajan ammattitutkinto 177, 183
 Metsäkoneenkuljettajan ammattitutkinto 215, 216, 362, 363
 Metsäkoneenkuljettajan erikoisammattitutkinto 215, 216
 Metsämestarin erikoisammattitutkinto 215, 217, 361
 Metsätalousyrittäjän ammattitutkinto 215, 216, 361, 362
 Monimuoto-opiskelu 16
 Muovi- ja kumiteknikan perustutkinto 156, 157
 Muovimekaanikon ammattitutkinto 156, 162
 Muovitekniikan erikoisammattitutkinto 167
 Musiikin ammatillinen lisäkoulutus 274
 Musiikkialan perustutkinto 87, 273, 274
 Muu humanistisen ja kasvatusalan ammatillinen lisäkoulutus 261, 262
 Muu kulttuurialan ammatillinen lisäkoulutus 274
 Muu luonnontieteiden alan ammatillinen lisäkoulutus 305, 307
 Muu luonnonvara- ja ympäristöalan ammatillinen lisäkoulutus 366
 Muu matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammatillinen lisäkoulutus 422, 423, 432
 Muu OPM:n hallinnonalalla järjestettävä ammatillinen lisäkoulutus 424, 425, 426
 Muu sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatillinen lisäkoulutus 401, 402
 Muu tekniikan ja liikenteen alan ammatillinen lisäkoulutus 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349
 Muu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan ammatillinen lisäkoulutus 296, 297, 298
 Myynnin ammattitutkinto 91, 93, 277, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 291, 292, 294, 295, 296

N

Nahanvalmistajamestarin erikoisammattitutkinto 170, 174
 Nahanvalmistajan ammattitutkinto 170, 172
 Nordplus 462
 Noste-ohjelma 47
 Nuohoojamestarin erikoisammattitutkinto 195

Nuohoojan ammattitutkinto 192
 Nuoriso- ja vapaa-ajan ohjauksen perustutkinto 55, 256, 257, 258

O

Obduktiopreparaattorin ammattitutkinto 225
 Oleskelulupa 471
 Opetushallinnon tutkinto 451
 Opetushallitus 36
 Opetusministeriö 36
 Opinto-ohjaajien koulutus 450
 Opinto-ohjaus 14
 Opintososiaaliset edut 430
 Opintovapaa 21, 30
 Opiskelijamaksut 20, 440
 Opiskelijavaihto 461
 Opiskelu Islannissa 466
 Opiskelu Norjassa 466
 Opiskelu Ruotsissa 466
 Opiskelu Tanskassa 466
 Opiskelu Venäjällä 465
 Opiskelu Virossa 465
 Oppilashuolto 430
 Oppimisvaikeudet 431
 Oppisopimuskoulutuksen tuki 21, 28
 Oppisopimus 13, 21, 47
 Oppilasmaksu 20
 Optikkaharjoituksen ammattitutkinto 235
 Osa-aikaisä 32

P

Painajamestarin erikoisammattitutkinto 143, 147
 Painajan ammattitutkinto 143, 144
 Painonnanvalmistajan ammattitutkinto 143, 145, 325
 Painoviestinnän perustutkinto 143, 325
 Paperiteollisuuden ammattitutkinto 156, 163, 332
 Paperiteollisuuden erikoisammattitutkinto 156, 167, 332
 Paperiteollisuuden perustutkinto 156, 158, 331
 Pelastustoimen koulutus 435
 Perhepäivähoitajan ammattitutkinto 223, 224, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376
 Perusopetus 13, 468
 Pesulateknikon erikoisammattitutkinto 251, 252, 418
 Pienkonemekaanikon ammattitutkinto 177, 183, 336
 Pintakäsittelyalan perustutkinto 156, 158, 328, 330, 331, 332
 Pintakäsittelymestarin erikoisammattitutkinto 156, 168, 329
 Ploteus 466
 Poliisialan koulutus 435
 Porotalouden ammattitutkinto 217, 219
 Psykiatrisen hoidon erikoisammattitutkinto 225, 226, 377, 378
 Puhdistuspalvelujen perustutkinto 251, 417, 418, 419, 420, 421
 Puhevammaisten tulkin erikoisammattitutkinto 228, 383, 389
 Puistomestarin erikoisammattitutkinto 208
 Puistopuutarhurin ammattitutkinto 208, 210, 358
 Puolustusvoimien koulutus 435
 Putkiasentajan ammattitutkinto 108, 113, 310
 Putkiasentajan erikoisammattitutkinto 108, 119, 313
 Puualan perustutkinto 156, 159, 328, 329, 330, 331, 332
 Puusepäntalouden ammattitutkinto 61, 65, 163, 330, 331, 332

Puusepäälän erikoisammattitutkinto 61, 72, 168, 332
Puutarhatalouden perustutkinto 208, 357, 358, 359, 360
Puutavaran autokuljetuksen ammattitutkinto 177, 184, 338, 339, 340
Päihdetyön ammattitutkinto 228, 383, 390, 393, 394

R

Rahoitus- ja vakuutusalan ammattitutkinto 91, 93, 276, 291
Rajavartiolaitoksen koulutus 435
Rakennusalan perustutkinto 108, 109, 310, 315, 316
Rakennusalan työmaapäällikön erikoisammattitutkinto 108, 119
Rakennuspeltimekän ammattitutkinto 121, 126
Rakennuspeltimekän erikoisammattitutkinto 130
Rakennustuotannon ammattitutkinto 108, 113
Rakennustuotealan ammattitutkinto 108, 114
Ranskan kielen kokeet 456
Ranskan kulttuurikeskus 456
Raskaskalustomekaanikon ammattitutkinto 177, 184, 342
Ratsastuksenopettajan ammattitutkinto 202, 205, 353
Ratsastuksenopettajan erikoisammattitutkinto 206, 352
Rautatieliikenteen koulutus 434
Rautiekaluksen kunnossapidon ammattitutkinto 193
Ravintolakokien ammattitutkinto 245, 246, 406, 408, 411, 412, 413, 415
Restaurointikäsällin ammattitutkinto 61, 65, 264, 266
Restaurointimestarin erikoisammattitutkinto 61, 264
Riistämestarin erikoisammattitutkinto 217, 220
Romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinto 61, 66
Romanikulttuurin ohjaajan erikoisammattitutkinto 72, 265
Rotaatiomestarin erikoisammattitutkinto 143, 147
Ruokamestarin erikoisammattitutkinto 245, 248
Rytmimusiikkituotannon ammattitutkinto 88

S

Saamenkäsityökasällin ammattitutkinto 66
Saamenkäsityömestarin erikoisammattitutkinto 61, 73
Saha-alan ammattitutkinto 156, 164, 333
Sahamestarin erikoisammattitutkinto 156, 168, 332
Sairaankuljettajan ammattitutkinto 225
Saksalais-Suomalainen kauppamari 457
Saksan kielen kokeet 456
Saksan liittotasavallan suurlähetystön kulttuuriyksikkö 465
Seminologin ammattitutkinto 202, 205, 350
Seppäkasällin ammattitutkinto 61, 66
Seppämestarin erikoisammattitutkinto 61, 73
Sihteerin ammattitutkinto 91, 94, 275, 276, 281, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 291, 293, 295
Siivousteknikon erikoisammattitutkinto 251, 253, 418, 419, 420, 421
Siivoustyönohjaajan erikoisammattitutkinto 418, 419, 421, 422
Sirkusalan perustutkinto 85
Sisustusalan ammattitutkinto 67, 193, 266
Sisustusalan erikoisammattitutkinto 196
Sivunvalmistajamestarin erikoisammattitutkinto 143, 147
Soitinrakentajakasällin ammattitutkinto 61, 67
Soitinrakentajamestarin erikoisammattitutkinto 61, 74
Sosiaali- ja terveysalan ammatillinen lisäkoulutus 388, 395
Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto 228, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394
Sotilasvammalaki 21
Steinerpedagogiikka 452
Suntion ammattitutkinto 59, 261

Suomen Taksiliitto 434
Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto 457
Suomi tai ruotsi toisena kielinä 468
Suunnitteluassistentin ammattitutkinto 114, 314
Suunnitteluassistentin perustutkinto 190, 345, 347
Suurtalouskokien ammattitutkinto 245, 246, 405, 409, 410, 411, 412, 413, 414
Sähkö- ja automaatiotekniikan ammatillinen lisäkoulutus 321
Sähköalan perustutkinto 133, 320, 322, 323
Sähköasentajan ammattitutkinto 133, 136, 320, 321, 322, 323
Sähköasentajan erikoisammattitutkinto 136
Sähkölaitosasentajan ammattitutkinto 133, 136
Sähkölaitosyliasentajan erikoisammattitutkinto 133, 138
Sähköyliasentajan erikoisammattitutkinto 133, 138, 321

T

Taimistomestarin erikoisammattitutkinto 208, 211
Taito Group 61
Tallimestarin erikoisammattitutkinto 207
Talonrakennusalan ammattitutkinto 108, 115, 309, 313, 314, 315, 316
Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto 108, 120, 313, 314
Talotekniikan perustutkinto 109, 309, 310, 313, 316
Taloushallinnon ammattitutkinto 91, 94, 275, 276, 277, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 291, 293, 295
Taloushallinnon erikoisammattitutkinto 91, 97, 275, 282, 285
Tarhaajamestarin erikoisammattitutkinto 202, 207, 355
Tarjoilijan ammattitutkinto 245, 247
406, 408, 411, 413, 415
TE-keskus 99
Teatterialan ammattitutkinto 85, 272, 273
Teatterialan erikoisammattitutkinto 85, 86
Tekniikan erikoisammattitutkinto 196, 342, 343, 344, 346, 349
Teknisen eristäjän ammattitutkinto 108, 115, 314
Teknisen piirtäjän ammattitutkinto 115
Tekstiilialan ammattitutkinto 67, 170, 172, 265
Tekstiilialan erikoisammattitutkinto 74, 170, 175
Tekstiilialan perustutkinto 170, 171
Tekstiilihuollon ammattitutkinto 251, 252, 418
Teollisen pintakäsittelijän ammattitutkinto 156, 164, 329
Teollisuuden ammattioppilaitokset 198
Teollisuusputkiasentajan ammattitutkinto 108, 115
Terveysalan ammatillinen lisäkoulutus 378
Tietojenkäsittelyn ammattitutkinto 106, 298, 299, 301, 302, 303, 304
Tietojenkäsittelyn erikoisammattitutkinto 106
Tietojenkäsittelyn perustutkinto 106, 298, 300, 301, 303, 304
Tietokoneen ajokortti 103, 299, 301, 302, 303, 304
Tietokoneasentajan ammattitutkinto 139, 323, 324
Tietokoneen käyttäjän A-kortti 103
Tietokoneen käyttäjän AB-korttitutkinto 104
Tietokoneyliasentajan erikoisammattitutkinto 139, 140, 323
Tietoliikenneasentajan ammattitutkinto 139, 323
Tietoliikennelyliasentajan erikoisammattitutkinto 139, 140
Toisen asteen koulutus 35
Tullialan ammattitutkinto 94
Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto 196, 343, 346, 349
Turkkurimestarin erikoisammattitutkinto 175
Turkkurin ammattitutkinto 170, 173
Turvallisuusalan perustutkinto 190
Turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinto 197, 343, 344, 348
Tutkintojen perusteet 46

Tutkintojen tunnustaminen 464, 470
Tutkintomaksu 20
Tutkintotoimikunta 46
Työlinja 474, 476
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, työvoimakoulutus 477
Työvälinevalmistajan ammattitutkinto 121, 127
Työnvälitys 474
Työvoimakoulutuksen tuki 24
Työvoimakoulutus 21, 431, 441, 470, 475
Työvoimatoimisto 21, 465, 472, 474

U

Ulkomaalaisen opintotuki 471
Ulkomaankaupan ammattitutkinto 91, 94, 288, 291
Ulkomaankaupan erikoisammattitutkinto 91, 97, 282

V

Vaatetusalan ammattitutkinto 67, 173, 333, 334
Vaatetusalan erikoisammattitutkinto 74, 266, 333, 334
Vaatetusalan perustutkinto 170, 171, 334
Vakuutus kuntoutus 21
Valajamestarin erikoisammattitutkinto 121, 130
Valajan ammattitutkinto 121, 127
Valmentajan ammattitutkinto 233, 395, 396, 397, 398
Valmentajan erikoisammattitutkinto 232, 234
Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 424, 425, 426
Valmentava koulutus 478
Valokuvaajan ammattitutkinto 77, 79, 270, 272
Valokuvaajan erikoisammattitutkinto 77, 80
Valtiokonttori 21
Valtionhallinnon kielitutkinnot 454
Valumallimestarin erikoisammattitutkinto 121, 131
Valumallin valmistajan ammattitutkinto 121, 127
Vanhustyön erikoisammattitutkinto 228, 229, 380, 383, 385, 388, 390, 391, 393, 394
Vankeinhoidon perustutkinto 436
Vankeinhoito- ja rikosseuraamusalan koulutus 436
Vapaatavoitteinen erityisopetus 431
Varaosamyyjän ammattitutkinto 177, 185, 335, 342
Varastoalan ammattitutkinto 185, 334, 335, 339, 341
Varastoalan erikoisammattitutkinto 189, 335
Varastonhoitajan ammattitutkinto 177
Vartijan ammattitutkinto 193, 342, 348, 349
Veneenrakennuksen perustutkinto 156, 159
Veneenrakentajan ammattitutkinto 61, 63, 68, 156, 165, 330
Venemestarin erikoisammattitutkinto 61, 75, 156, 169
Verhoilijamestarin erikoisammattitutkinto 61, 75, 265
Verhoilijan ammattitutkinto 61, 68, 264
Verhoilu- ja sisustusalan perustutkinto 156, 160, 328, 332
Verkko-opiskelu 16
Vesihuoltoalan ammattitutkinto 116, 313, 315
Vieraskielinen opetus 469
Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen ammattitutkinto 91, 95, 275, 291, 295
Viestinvälitys- ja logistiikkapalvelujen erikoisammattitutkinto 98
Viinintuotannon ammattitutkinto 208, 210, 357
Viittomakielisen ohjauksen perustutkinto 56
Viljelijän ammattitutkinto 202, 206, 355, 356
Viljelypuutarhurin ammattitutkinto 208, 210, 357
Virastomestarin ammattitutkinto 91, 95, 292

Voimalaitoksen käyttäjän ammattitutkinto 133, 136, 321, 323
Vuorotteluvapaa 21, 32
Välinehuoltajan ammattitutkinto 235, 398, 399
Välinehuoltajan erikoisammattitutkinto 235, 236, 398

Y

Yhden korkeakoulupaikan säännös 437
Yhdenvertaisuuslaki 467
Yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattitutkinto 177, 186, 336, 337, 338, 340, 341, 342
Yhteystietoja tukiasioissa 21
Yleiset kielitutkinnot 453, 467
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto 446
Yliopisto 35, 437
Yliopistojen aikuiskoulutus 438
Yliopistojen antama opettajankoulutus 450
Yliopistojen opettajankoulutus 448
Yliopistojen täydennyskoulutus 440
Yliopistojen tutkintojärjestelmä 438
Yliopistotutkinto 13, 438
Ylioppilastutkinto 20, 38, 39
Ympäristöhuollon ammattitutkinto 194, 343, 347
Yrittäjäkoulutus 478
Yrittäjän ammattitutkinto 91, 95, 277, 281, 284, 285, 286, 287, 289, 292, 294, 296
Yritysohjauksen erikoisammattitutkinto 91, 98, 277, 282, 285, 286, 292, 293
Yritysneuvojan erikoisammattitutkinto 98

OPPILAITOSHAKEMISTO

A

Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, 269
 Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, Helsinki 272
 Adultan Radio- ja televisio-opisto aRTO, Tuusula 272
 Adulta Oy, International Development Centre of Adulta 403, 405
 Adulta Oy, Liike-elämän toimiala 275, 298
 Adulta Oy, Tekniikan toimiala 264, 269, 309
 AEL 199, 268, 334
 Ahlmanin ammattiopisto 358, 363, 416
 Aitoon kotitalousoppilaitos 429
 Aitoon koulutuskeskus 429
 Alajärven aikuislukio 40
 Alavuden erityisammattikoulu 429
 Amiedu, Valimotie 17-19 275
 Amiedu, Valimotie 8 269, 275, 298, 309, 320, 323, 342, 405
 Ammatti-instituutti lisakki, Osaran maaseutuopetusyksikkö 353, 363
 Ammattiopisto Lappia, Kemi (Hyvinvointiala) 394
 Ammattiopisto Lappia, Kemi (Kivikangas) 323, 415
 Ammattiopisto Lappia, Kemnmaa 363, 417, 422
 Ammattiopisto Lappia, Muonio 366
 Ammattiopisto Lappia, Simo 360
 Ammattiopisto Lappia, Tervola 356, 367
 Ammattiopisto Lappia, Tornio 415
 Ammattiopisto Lappia, Tornio (Liiketalous) 295
 Ammattiopisto Luovi 257, 372, 429
 Ammattiopisto Luovi, Joensuun toimipiste 262, 373
 Ammattiopisto Luovi, Oulun yksikkö 294, 298, 316, 341, 376, 402, 414, 417, 423
 Ammattiopisto Luovi, Vammalan yksikkö 396
 Arlainstituutti 264, 273, 299, 379, 395, 429
 Aura-instituutti 429
 Avia College 434

B

Bovallius-ammattiopisto 429

E

Edupoli 256, 284, 329, 369, 383, 425
 Edupoli, Helsingin toimipiste 276, 424
 Edupoli, Vantaan toimipiste 299, 424
 Eerikkilän Urheilupuisto 363, 378, 395
 Eiran aikuislukio 39, 40
 Espoon aikuislukio 39, 40
 Etelä-Karjalan aikuisopisto, Tietäjänkatu 3:n opetuspiste 302
 Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, 302
 Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Aikuiskoulutuksen toimipiste 259, 287, 297, 314, 317, 321, 331, 337, 420

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Haminan toimipiste 266, 287
 Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Koteko 331
 Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto, Palveluolajen toimipiste 388, 416
 Etelä-Pohjanmaan Opisto 258, 293, 375, 417
 Etelä-Savon ammattiopisto, Otavan koulutila 358
 Eurajoen kristillinen opisto 40, 261, 270, 330, 370

F

Finanssi- ja vakuutuskoetus FINVA 102, 276
 Fintra 99
 Forssan ammatti-instituutti, Liesjärven toimipiste 361
 Forssan ammatti-instituutti, Sosiaali- ja terveysala 386
 Forssan yhteislyseo 39
 Forssan yhteislyseo/aikuiskoulu 40

H

HAAGA-HELIA Ammatillinen opettajakorkeakoulu 449
 Haapajärven ammattiopisto, Liiketalouden osasto 294
 Haapajärven ammattiopisto, Maa- ja metsätalousosasto 356
 Haapaveden ammattiopisto 359, 414, 417, 421
 Haapaveden Opisto 258
 Hämeen ammattikorkeakoulu 449
 Hämeen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 449
 Hämeenlinnan aikuislukio 39
 Hanken 444
 Harjavan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos 377, 385
 Harjun oppimiskeskus 353, 358
 Helsingin aikuislukio 39, 40
 Helsingin Diakoniaopisto 368, 379, 415, 424, 432
 Helsingin kauppakorkeakoulu 444
 Helsingin Konservatorio 273
 Helsingin kristillinen opisto 261, 368
 Helsingin maalariammattikoulu 328
 Helsingin palveluolajien oppilaitos, Kauneudenhoitoalan koulutusyksikkö 273, 399
 Helsingin palveluolajien oppilaitos, Roihuvuoren koulutusyksikkö 326, 333, 406
 Helsingin sosiaali- ja terveysalan oppilaitos, Malmin ja Laakson koulutusyksiköt 381, 424
 Helsingin tekniikan alan oppilaitos 328
 Helsingin tekniikan alan oppilaitos, aikuiskoulutusyksikkö 198, 334, 335, 434
 Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Haagan koulutusyksikkö, Ilkantie 334
 Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Käpylän koulutusyksikkö, Kullervonkatu 300, 325
 Helsingin tekniikan alan oppilaitos, Käpylän koulutusyksikkö, Muotoliijankatu 270
 Helsingin yliopisto 442
 Helsinki Business College (HBC) 276
 Huittisten aikuiskoulutuskeskus 336
 Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Huittinen 285, 301
 Huittisten ammatti- ja yrittäjäopisto, Kokemäki 285, 358

Hyvinkään-Riihimäen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Käräjätie 344
Hyvinkään-Riihimäen ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Torikatu 424
Hyvinkään kauppaoppilaitos 300
Hyvinkään taidekoulu 81
Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinja 39, 40

I

IADE 445
Iisalmen aikuislukio 40
Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitos 266
Imatran aikuislukio 39
Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Espoo 277, 398
Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Lohja, Puu-Anttila 277, 310, 406
Innofocus, Länsi-Uudenmaan aikuiskoulutuskeskus, Nummela 264, 310, 316, 320, 328
INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Laitila 384, 408
INNOVA, Länsi-Suomen aikuiskoulutuskeskus, Rauma 371, 409, 418
Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus 429
Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Järvenpää 270, 277, 320
Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Jyväskylä 302
Itä-Hämeen opisto 42
Itä-Hämeen opiston lukio 40
Itä-Karjalan kansanopisto 40, 257, 259, 373, 396, 404
Itä-Suomen liikuntaopisto 396, 402
Itäkeskuksen aikuislukio 39, 40

J

Jaakkiman kristillinen opisto 260, 372
JAKK, Jalasjärvi 340
JAKK, Oulu 341
JAKK, Tampere 337
Joensuun lyseon lukion aikuislinja 40
Joensuun yliopisto 442
Jyväskylän aikuislukio 40
Jyväskylän aikuisopisto, Käsi- ja taideteollisuusala 267
Jyväskylän aikuisopisto, Lievestuore 315, 338, 345
Jyväskylän aikuisopisto, Priimus 327, 404, 413, 417, 420
Jyväskylän aikuisopisto, Viitaniemi 271, 290, 298, 302, 316, 318, 322, 324, 327, 334, 339, 345, 374, 378, 389, 397
Jyväskylän aikuisopisto, Viitasaari 274, 331
Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 449
Jyväskylän ammattiopisto, Musiikki 274
Jyväskylän ammattiopisto, Viitaniemi 331
Jyväskylän kristillinen opisto 40, 257, 261, 262, 374
Jyväskylän yliopisto 442
Jämsän Kristillinen opisto 42
Jämsän seudun koulutuskeskus, Ammattioppilaitos 347, 414, 423
Jämsän seudun koulutuskeskus, Kauppaoppilaitos 292, 303
Jämsän seudun koulutuskeskus, Maatalous- ja puutarhaoppilaitos 355, 365, 359
Jämsän seudun koulutuskeskus, Metsäoppilaitos 339, 362
Jämsän seudun koulutuskeskus, Sosiaali- ja terveysalan oppilaitos 378, 390, 399
Järvenpään Diakoniaopisto 382

K

Kaarinan aikuislukio 40
Kaarinan sosiaali- ja terveysalan oppilaitos 384
Kainuun ammattiopisto, Edukai aikuiskoulutus 259, 295, 320, 323, 324, 333, 341, 349, 356, 360, 365, 367, 414, 417, 422
Kainuun opisto 42

Kajaanin lukion aikuislinja 40
Kalajoen Kristillinen Opisto 42, 376, 393, 417
Kankaanpään lukion aikuislinja 40
Kankaanpään opisto 256, 285, 297, 371, 385
Kanneljärven Opisto 42, 256
Kapraan ammatillinen koulutuskeskus 429
Karkun evankelinen opisto 42, 364
Karstulan evankelinen opisto 365, 374
Kauhajoen evankelinen opisto 42
Kauhajoen lukion aikuislinja 40
Kauppiaitten Kauppaoppilaitos 277
Kaustisen Evankelinen Kansanopisto 42
Kaustisen evankelinen kansanopisto 258, 376, 397
Kelloseppäkoulu, Espoo 425
Kemin aikuislukio 40
Kemin taidekoulu 81
Keski-Pohjanmaan aikuisopisto 348
Keski-Pohjanmaan kulttuuriopisto, Kälvän yksikkö 258, 272, 376, 402
Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Kannuksen yksikkö 355, 367
Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Perhon yksikkö 356
Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Toholammin yksikkö, Artesaaniopisto 268
Keski-Suomen Opisto 257, 374
Keski-Uudenmaan aikuislukio 39, 40
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Järvenpää, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala 406, 415, 417
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Kerava, Liiketalous ja tietojenkäsittely 270, 278
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Kerava, Sipoon Enter, tekniikka, liiketalous ja kauppa 320
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Mäntsälä, Saaren kartano, luonnonvara- ja ympäristöala 310, 350, 357, 363
Keski-Uudenmaan ammattiopisto, Keuda Tuusula, Sosiaali- ja terveysala, vapaa-aika ja nuorisotyö 382, 399
Keskuspuiston ammattiopisto 429
Keskuspuiston ammattiopisto, Metsälän toimipaikka, Helsinki 264, 328
Keskuspuiston ammattiopisto, Ruskeasuo toimipaikka 369
Kiinteistöalan Koulutussäätiön ammatillinen oppilaitos 99, 198, 286, 294, 296, 311, 343
Kiipulan ammattiopisto 429
Kiteen Evankelinen Kansanopisto 42, 373
Klaukkalan aikuislukio 39, 40
Kokkolan ammattiopisto, Kokkola 341
Kokkolan kauppaopisto-Karleby handelsinstitut, Vingenkadun yksikkö 294
Kokkolan sosiaali- ja terveysalan opisto 393, 399
Kokkolan yhteislyseon lukion aikuislinja 40
Kone Oyj:n teollisuusoppilaitos 199
Kotkan Lyseon lukion iltalinja 39, 40
Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Sammonkatu 419
Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Ståhlberginkatu 326, 411
Koulutuskeskus Salpaus, Orimattila 257
Koulutuskeskus Sedu, Ilmajoki, Ilmajoentie 355
Koulutuskeskus Tavastia, aikuiskoulutus 266, 333, 387, 398, 404, 410, 416, 419
Koulutuskeskus Tavastia, Hämeenlinna Sosiaali- ja terveysala 386
Kouvolan ammatillinen aikuiskoulutuskeskus 337
Kouvolan iltalukio 39, 40
Kouvolan seudun ammattiopisto, liiketalous 302
Kouvolan seudun ammattiopisto, luonnonvara 361, 366
Kouvolan seudun ammattiopisto, sosiaali- ja terveys 388
Kuhankosken erityisammattikoulu 429

Kuopion aikuislukio 40
Kuopion talouskoulu 420
Kuopion yliopisto 443
Kuortaneen urheiluoipisto 397
Kymenlaakson Opisto 271

L

Lahden kansanopisto 42, 372
Lahden yhteiskoulun aikuislukio 39
Lapin ammattiopisto 316
Lapin ammattiopisto, Aikuiskoulutuskeskus 342
Lapin ammattiopisto, Levi-Instituutti 405, 415
Lapin ammattiopisto, Luonto- ja ympäristöala 360, 363, 366, 367
Lapin ammattiopisto, Palveluala, Kairatie 304
Lapin urheiluoipisto 398
Lapin yliopisto 443
Lappeenrannan teknillinen yliopisto 444
Lapuan kristillinen opisto 42, 258, 375
Laurea-ammattikorkeakoulu 436
Lauritsalan lukion aikuislinja 39
Lauttakylän lukion aikuislinja 40
Lieksan kristillinen opisto 42, 257, 373, 416
Lihateollisuusoppilaitos 199
Liiketalousopisto Helsinki-Malmi 280
Liikuntakeskus Pajulahti 396
Linnankosken lukion aikuislinja 39
Lohjan lukion aikuislinja 39
Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Kulttuuriala 265
Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala 370
Loimaan ammatti- ja aikuisopisto, Yhteiskuntatieteiden, Liiketalouden ja hallinnon ala, Luonnontieteiden ala 301
Loimaan evankelinen kansanopisto 42
Luovi kansanopisto 396
Luther-opisto 256, 260, 265

M

Mäkelänrinteen aikuislukio 40
Mäntän seudun koulutuskeskus 313, 344
Markkinointi-Instituutti 100
Mikkelin lyseon lukion aikuislinja 40
MJK-instituutti 100, 281, 300

N

Naantalin lukion aikuislinja 40
Nivalan ammattiopisto 324
Nokian lukion aikuislinja 40

O

Omnian aikuisopisto 300
Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lakelankatu 326, 328, 403, 406
Omnian aikuisopisto, Espoon keskus, Lehtimäentie 282, 369, 382, 400, 401, 407, 415, 418
Omnian aikuisopisto, Leppävaara 333
Omnian aikuisopisto, Suomenoja 335
Oriveden opisto 42
Otavan Opisto 42, 271
Oulaisten ammattiopisto, liiketalouden yksikkö 295, 304
Oulaisten ammattiopisto, sosiaali- ja terveysalan yksikkö 378, 393
Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy 341, 376, 397, 399, 421, 426

Oulun aikuislukio 40
Oulun Palvelualan Opisto 414, 417, 421
Oulun seudun ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 449
Oulun seudun ammattiopisto, Kempeleen yksikkö 341, 348, 359
Oulun seudun ammattiopisto, Kontinkankaan yksikkö 377
Oulun seudun ammattiopisto, Limingan yksikkö 349
Oulun seudun ammattiopisto, Muhoksen yksikkö 363
Oulun seudun ammattiopisto Pikisaaren yksikkö 268
Oulun yliopisto 443

P

Paimion ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Kaarina 284
Palmgren-konservatorio 274
Pelastusopisto 435
Peräpohjan Opisto 259, 377, 395
Perttulan erityisammattikoulu 429
Pieksämäen ammattiopisto, metsätalous 361
Pieksämäen ammattiopisto, tekniikka, palvelut ja kauppa 288
Piippolan käsi- ja taideteollisuusopisto 268, 426
Pirkanmaan aikuislukio 40
Pirkanmaan aikuisopisto 317, 330, 337, 345, 371, 378, 387, 401, 425
Pirkanmaan ammattiopisto, Åkerlundinkadun toimipiste 410
Pirkanmaan urheiluhierojakoulu 396
Pohjois-Karjalan aikuisopisto, Joensuu 290, 412, 420
Pohjois-Karjalan ammattiopisto - Pohjois-Karjalan Opisto 365
Pohjois-Karjalan ammattiopisto - Pohjois-Karjalan Opisto, Niitylahti 426
Pohjois-Karjalan ammattiopisto Kitee, maaseutuopetus 355, 362
Pohjois-Karjalan ammattiopisto Outokumpu 326
Pohjois-Karjalan ammattiopisto Valtimo 338, 362
Pohjois-Satakunnan Aikuiskoulutuskeskus 333
Pohjois-Suomen teollisuusopisto POHTO 322, 332, 341, 349
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Aikuiskoulutus 316, 322, 332
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Kolkkanlahti 362, 365
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Luonnonvara-ala, Tarvaala 347, 362, 365
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Sosiaali- ja terveysala 391
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus, Tekniikka ja liikenne, Matkailu-, ravitsemis- ja talousala, Viitasaari 340
Pohjola-opisto 42, 377, 405
POHTO 199
Poliisiammattikorkeakoulu 435, 436
Porin aikuislukio 40
Porin ammattiopisto, Pori 285, 313, 317, 320, 323, 330, 344, 386
Porin taidekoulu 81
Portaanpään kristillinen opisto 42, 274, 373
Porvoon terveydenhuolto-oppilaitos 384

R

Raahen Porvari- ja Kauppakoulu 295, 304
Raision kauppaopisto 284
Raision lukion aikuislinja 40
Raja- ja merivartiokoulu 435
Rakennusteollisuuden koulutuskeskus RATEKO 200
RastorCollege 102, 200
RastorCollege, Helsingin yksikkö 282, 297, 304, 335, 343
RastorCollege, Oulun yksikkö 295, 349
Raudaskylän Kristillinen opisto 42, 259
Rauman aikuislukio 40
Rauman ammattiopisto 385, 409
Ravintolakoulu Perho, Haaga-Perho koulutuspalvelut 407

Riihimäen aikuislukio 40
 Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 436
 Rovala-Opisto 377
 Rovaniemen aikuislukio 40
 Ruukin maaseutuopisto 356
 Ruurkin teollisuusoppilaitos 198

S

Salon aikuislukio 40
 Salon seudun aikuisopisto 285, 343
 Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos 265, 270, 273
 Savon ammatti- ja aikuisopisto, Kuopio 288, 302, 305, 324, 327, 331, 378, 389, 401, 404, 412, 416, 420
 Savon ammatti- ja aikuisopisto, Muuruvesi 353, 359
 Savon ammatti- ja aikuisopisto, Suonenjoki 354, 364
 Savon ammatti- ja aikuisopisto, Toivala 315, 338, 362, 364
 Savon ammatti- ja aikuisopisto, Varkaus 373
 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, kulttuuriala 267
 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, luonnonvara- ja ympäristöala 360, 361, 364
 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, matkailu-, ravitsemis- ja talousala 411
 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala 388, 400
 Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala 288
 Savonlinnan lyseon lukion aikuislinja 40
 Seinäjoen lukion aikuislinja 40
 Semiotiikan verkostoyliopisto 443
 Seurakuntaopisto 42
 Sibelius-Akatemia 445
 Siikaranta-opisto 42, 313, 363
 Sisälähetysseuran Opisto 42
 Sisälähetysseuran oppilaitos, Pieksämäki 261, 389, 426, 432
 Snellman-korkeakoulu 82, 452
 Suomen Ilmailuopisto 433
 Suomen kalatalous- ja ympäristöinstituutti 360, 363
 Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto 400
 Suomen Liikemiesten Kauppaopisto - Atk-Instituutti 283, 300
 Suomen urheiluopisto 396
 Suomen ympäristöopisto SYKLI 260, 313, 343
 Suomen Yrittäjäopisto 102, 200, 293, 303
 Suomen Yrittäjäopisto, Hämeenlinna 286, 301
 Suomen Yrittäjäopisto, Kauhava 293
 Suomen Yrittäjäopisto, Seinäjoki 293
 Suupohjan ammatti-instituutti, Kauppaoppilaitos 272

T

Taidekoulu Maa 82
 Tampellan teollisuusoppilaitos 199
 Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Hatanpään valtatie 34 G 425
 Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Kurssikeskuksenkatu 11 314, 330, 398, 416, 419
 Tampereen Aikuiskoulutuskeskus, Tampereen valtatie 15 262, 271, 286, 301, 305, 345, 371, 396, 404, 410, 422
 Tampereen aikuislukio 40
 Tampereen ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu 449
 Tampereen ammattiopisto, Hervannan ammattioppilaitos 317, 325, 330
 Tampereen ammattiopisto, Pyykin ammattioppilaitos 266, 400, 410
 Tampereen ammattiopisto, Tampereen kauppaoppilaitos 286
 Tampereen ammattiopisto, Tampereen terveydenhuolto-oppilaitos 378, 388
 Tampereen kotitalousoppilaitos 410, 419
 Tampereen teknillinen yliopisto 444

Tampereen yliopisto 443
 Tampereen yliopiston kielikeskus 456, 457
 Tanssialan perustutkinto 85
 TAO, Turun Ammattiopistosäätiö 329
 TEAK, Teuvan ammatillinen aikuiskoulutuskeskus 332
 Teatterikorkeakoulu 445
 Teknillinen Korkeakoulu 443
 Turun Aikuiskoulutuskeskus 259, 425
 Turun ammatti-instituutti - Åbo yrkesinstitut, aikuiskoulutus 265, 285, 325, 408, 422, 425
 Turun Hierojakoulu 395
 Turun iltalukio 40
 Turun kauppakorkeakoulu 445
 Turun Kristillinen opisto 42, 260, 370
 Turun Sanomain Ammattioppilaitos 199
 Turun yliopisto 443
 Töölön yhteiskoulun aikuislukio 40
 Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus 329, 336, 357
 Työtehoseuran aikuiskoulutuskeskus, Vantaan opetuspieste 284, 335, 343
 Työtehoseuran Lönnrot Opisto 403, 407, 415
 Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos 266

U

Urheilupisto Kisakeskus 395

V

Vaasan aikuiskoulutuskeskus - Vasa vuxenutbildningscenter 258, 260, 293, 304, 316, 319, 322, 324, 347, 360, 375, 421, 426
 Vaasan aikuiskoulutuskeskus - Vasa vuxenutbildningscenter, VAO 293, 375, 392, 400, 405, 414, 423
 Vaasan lyseon lukion aikuislinja 40
 Vaasan yliopisto 443
 Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Eskola 256, 271, 287, 301, 314, 324, 345, 371, 400
 Valkeakosken aikuiskoulutuskeskus, Penttilä 321
 Valkeakosken aikuislukio 40
 Valkealan kristillinen kansanopisto 42, 257, 372
 Vantaan aikuislukio 40
 Vantaan ammattiopisto Varia, Ojahaantien toimipiste 383
 Vantaan ammattiopisto Varia, Talvikkitien toimipiste 369, 383
 Varkauden lukion aikuislinja 40
 Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Paimio 366
 Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitos, Tuorla 350, 357
 VR Yhtymä Oy:n Koulutuskeskus (VRKK) 434
 Vuokatin urheiluopisto 397

Y

Ylä-Savon ammattiopisto, Iisalmi, Aikuiskoulutus 262, 289, 305, 315, 322, 338, 345, 354, 366, 412, 416, 420
 Ylitornion kristillinen opisto 259, 261
 Ylivieskan ammattiopisto 417, 421
 Ypäjän hevosopisto 350

Å

Åbolands folkhögskola 484

KOULUTUSSANASTO

Aikuiskoulutus

Aikuksille tarkoitettu koulutus, jolle hakevalta edellytetään yleensä tiettyä ikää ja/tai työkokemusta. Aikuiskoulutukseen kuuluu koulutusjärjestelmän aikuissovellusten (esim. aikuislukiot ja ammatillisten oppilaitosten aikuiskoulutus) ohella myös mm. työnantajien järjestämää henkilöstökoulutusta, oppisopimuskoulutusta ja pääsääntöisesti työttömille tarkoitettua työvoimakoulutusta. Aikuiskoulutus voi olla yleissivistävää tai ammatillista koulutusta.

Aikuiskoulutuslinja

Aikuksille tarkoitettu koulutus, jolle hakevalta edellytetään yleensä tiettyä ikää ja/tai työkokemusta. Aikuiskoulutuslinja voi antaa tarvittavat tiedot ja taidot näyttöön osallistumista varten tai laajentaa muuten ammatillista osaamista. Aikuiset voivat hakea myös nuorten koulutukseen (esim. joustavan haun kautta yhteishaussa).

Aikuiskukio

Aikuiskukiot (iltalukiot ja lukioiden iltalinjat) antavat aikuisille yleissivistävää koulutusta. Niissä voi suorittaa peruskoulun, lukion ja/tai ylioppilastutkinnon sekä yksittäisiä oppiaineita.

Aikuistutkinto

Aikuistutkinnot (=näyttötutkinto, työelämän tutkinto) ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkinnoita, ammattitutkinnoita ja erikoisammattitutkinnoita.

Alempi korkeakoulututkinto

Alempi korkeakoulututkinto on laajuudeltaan yhteensä 180 opintopistettä ja se voidaan suorittaa päätoimisesti opiskellen kolmessa vuodessa (kuvataidealalla 210 opintopistettä 3½ vuodessa). Alemman tutkinnon nimike on ao. alan kandidaatti; farmasian koulutuslalla nimike on kuitenkin farmaseutti ja oikeustieteen alalla oikeusnotaari.

Ammattiala

Usean ammatin muodostama laajempi kokonaisuus, esim. elektroniikka ja sähköteollisuus tai kauneudenhoitoala.

Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus

Toimii kolmella pääsektorilla: koulutus voi olla työvoimaviranomaisten hankkimaa työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta, omaehtoista koulutusta tai työnantajan kustantamaa henkilöstökoulutusta.

Ammatillinen koulutus

Voi olla ammatillista perus-, jatko- tai täydennyskoulutusta (vrt. yleissivistävä koulutus).

Ammatillinen jatkokoulutus

Koulutusta, joka valmentaa ammattitaidon jo hankkineita aikaisempaa vaativampiin tehtäviin.

Ammatillinen lisäkoulutus

Ammatillista täydennys- tai jatkokoulutusta, joka auttaa ylläpitämään tai kehittämään ammattitaitoa. Koulutus tähtää yleensä ammatti- tai erikoisammattitutkintoon.

Ammatillinen oppilaitos

Ammatillinen oppilaitos järjestää ammatillista peruskoulutusta sekä lisä-, jatko- ja täydennyskoulutusta.

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta, joka antaa laaja-alaisia ammatillisia perusvalmiuksia ja kestää noin 3 vuotta. Antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Aikuisten ammatillinen perustutkinto on sen aikuissovellus, joka vastaa tavoitteiltaan nuorten koulutusta.

Ammatillinen perustutkinto

Ammatillinen perustutkinto on kolmivuotinen (120 opintoviikkoa) sisältäen työssä oppimista vähintään 20 opintoviikkoa. Antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Aikuksilla koulutuksen pituus vaihtelee riippuen aikaisemmasta koulutuksesta ja työkokemuksesta.

Ammatillinen tutkinto

Ammatillisia tutkinnoita ovat ammatilliset perustutkinnot (entiset kouluasteen tutkinnot) sekä ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot.

Ammatillinen täydennyskoulutus

Koulutusta, joka auttaa ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoa. Ammatillinen täydennyskoulutus on yleensä lyhytkestoista ja työnantajan rahoittamaa kurssikoulutusta.

Ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulu on yliopistoihin rinnastettava korkeakoulutusta antava oppilaitos. Ammatikorkeakouluissa suoritetaan ammatillisin asiantuntijatehtäviin ja niiden

kehittämiseen valmentava ammattikorkeakoulututkinto. Opintojen tavoitteissa korostuvat työ- ja elinkeinoelämän vaatimukset.

Ammattikorkeakoulututkinto

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 210 tai 240 opintopistettä. Eräät koulutusohjelmat ovat kuitenkin 270 opintopisteen laajuisia. Koulutus kestää kokopäiväopintoina 3½ - 4½ vuotta.

Ammattitutkinto

Tutkinto, jonka suorittaminen edellyttää ammatillista perustutkintoa syvällisempää ammatinhallintaa. Tutkinnossa vaadittava ammattitaito kattaa jonkin laajajonon ammatin erikoisalueen. Se suoritetaan tutkintotilaisuuksissa näyttöön.

Avoin ammattikorkeakoulu (avoin AMK)

Ammattikorkeakoulut järjestävät ammattikorkeakoulututkintoon kuuluvia opintokokonaisuuksia tai niiden osia avoimina ammattikorkeakoulupointoina. Opetus vastaa laajuudeltaan ja tasoltaan ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa opetusta, mutta siitä ei myönnetä tutkintotodistusta.

Avoin yliopisto

Opiskelijajärjestelmä, joka antaa mahdollisuuden osallistua yliopistojen perusopetusta vastaavaan opetukseen ilman erityisiä pohjakoulutus- tai ikävaatimuksia. Opetuksen järjestää useimmiten jokin yliopisto, mutta myös yhteistyöoppilaitos, kuten kansalais- tai työväenopisto, kansanopisto tai kesäyliopisto.

Erikoisammattitutkinto

Tutkinto, jonka suorittaminen vaatii vielä ammattitutkinnoakin syvempää erikoisosaamista jollakin ammatin erikoisalueella. Suoritetaan erillisissä tutkintotilaisuuksissa näyttöön.

Erikoistumisopinnot

Ammattikorkeakouluissa järjestettäviä ammatillisia erikoistumisopintoja, jotka on tarkoitettu lähinnä opistotutkinnon, ammatillisen korkeasteen tutkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille. Erikoistumisopinnot ovat ammatillista täydennyskoulutusta.

Erillishaku

Erillishakulla pyritään suoraan yksittäiseen oppilaitokseen, mikä on yleinen käytäntö aikuiskoulutuksessa. Yliopistoissa erillishakulla haetaan mm. maisteriohjelmiin tai muuntokoulutukseen.

Etäopetus

Opetusmuoto, jossa opiskelija itsenäisesti opiskelee oppilaitoksen ohjeiden mukaan tiettyä aineistoa esim. kotona, työpaikalla tai verkko-opiskeluna. Tarvittaessa opiskelija saa neuvoja oppilaitokselta esim. puhelinaikoina tai sähköpostin kautta. Etäopiskelu voi tapahtua myös ryhmässä. Etäopiskelu on tavallisesti osa kokonaisuutta, joka alkaa ja päättyy lähiopetusjaksoilla.

Hakukohde

On koulutusnetissä yliopiston koulutuksen nimi. Se voi olla tutkinto, koulutusohjelma, pääaine tai näiden yhdistelmä. Hakukohteiden nimet vaihtelevat yliopistoittain.

Henkilöstökoulutus

Työnantajan järjestämää koulutusta työntekijöilleen. Työnantaja osallistuu koulutuskustannuksiin. Yleensä lyhytkestoista täydennyskoulutusta työpaikalla tai oppilaitoksessa. Voi johtaa joissakin tapauksissa tutkintoon, esimerkiksi ammattitutkintoon.

Kansanopisto

Kansanopistoissa on valittavana erilaisia opintolinjoja ja kursseja aihevalikoima on laaja. Joissakin kansanopistoissa voi opiskella myös peruskoulun ja lukion oppimääriä sekä hankkia ammatillista perus- ja lisäkoulutusta.

Kansalais- ja työväenopistot

Opiskelu tapahtuu vapaa-aikana, yleensä iltaisin tai viikonloppuisin. Opetus painottuu yleissivistäviin aineisiin, kuten kieliin, taideaineisiin tai yleisiin atk-taitoihin. Opiskelija voi myös opiskella peruskoulu- ja lukioaineita sekä osallistua ammatillisille kursseille.

Kielitutkinto

Aikuksille suunnattu kielitaitotutkinto. Tutkinnossa mitataan kielen osaamista sellaisissa käytännön tilanteissa, joissa aikuinen joutuu puhumaan, kuuntelemaan, kirjoittamaan tai lukemaan jotakin vierasta kieltä. Kielitutkinnot jaetaan kolmeen eri taitotasoon: perustaso 1-2, keskitaso 3-4 ja ylin taso 5-6.

Korkea-asteen koulutus

Toisen asteen jälkeistä joko toisen asteen ammatilliseen perustutkintoon tai lukion oppimäärään perustuvaa ammattikorkeaa- tai yliopistokoulutusta.

Korkeakoulu

On korkeasteen koulutusta antava oppilaitos.

Koulutuksen laajuus

Opetussuunnitelmassa ilmoitettu nimellinen koulutuksen laajuus. Ilmaistaan tunteina, päivinä, opintoviikkoina,

kuukausina tai opintovuosina. Koulutusaika voi poiketa nimellisestä laajuudesta, kun aiemmat opinnot, työkokemus ja opiskelijan tekemät valinnat otetaan huomioon.

Koulutusaika

Aika, jonka koulutuksen suorittaminen jollakin opintolinjalla kestää. Ilmaistaan vuosina, kuukausina, viikkoina ja päivinä. Koulutusaika ilmaisee koulutuksen suorittamisen kokonaiskeston, ei välttämättä sen edellyttämän ajankäytön määrää (vrt. koulutuksen laajuus).

Koulutusala

Yläkäsite, joka määrittelee yleisellä tasolla, miten koulutus sijoittuu erilaisille yhteiskunnan ja työelämän aloille. Opintoaloja laajempi kokonaisuus, joka sisältää toisiinsa läheisesti liittyviä opintoaloja.

Koulutusaste

Karkea koulutuksen tasoa ilmaiseva luokitus. Luokittukseen kuuluu esiaste, perusaste, toinen aste ja korkeaste. Toisen asteen koulutukseen kuuluvat lukiokoulutus ja ammatillinen peruskoulutus. Ammatillinen koulutus jaetaan nykyisin toisen asteen ja korkeasteen koulutukseen. Korkeasteen koulutus sisältää ammattikorkeakoulun ja tiede- ja taidekorkeakoulun.

Koulutusohjelma

Yliopistoissa koulutus järjestetään pääasiassa pää- ja sivuainepohjaisina opintoina, mutta myös koulutusohjelmina. Koulutusohjelmalla tarkoitetaan monitieteistä opintojen kokonaisuutta, jolla on tieteelliset tai taiteelliset ja usein myös ammatilliset tavoitteet. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot järjestetään koulutusohjelmina, joissa voi olla suuntautumisvaihtoehtoja. Myös ammatillisissa perustutkinnoissa on koulutusohjelmat. Yhden perustutkinnon sisällä voi olla useita koulutusohjelmia.

Liikunnan koulutuskeskus

Oppilaitos, joka tarjoaa koulutusta nuorille ja aikuisille. Niissä järjestetään liikunta-alan tutkintoihin johtavaa ammatillista peruskoulutusta sekä pitkä- ja lyhytkestoista ammatillista lisäkoulutusta. Ne toimivat myös urheilijoiden valmennuskeskuksina.

Linja

Opetuspisteessä määräämisenä toteutettava koulutuskokonaisuus. Käsitteellä viitataan nuorisasteen tai aikuiskoulutuksen koulutuksiin sekä ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmiin. Alle 1 opintoviikon mittainen karsikoulutus tai työvoimakoulutuksen kurssit eivät sisälly linjoihin. Linja alkaa tietynä aikana tietyssä opetuspisteessä, ja lisäksi linjalla on tietoja pohjakoulutusvaatimuksista ja opetuskielestä.

Linjan YH-koodi

Opetushallitus antaa jokaiselle yhteishaussa mukana olevalle koulutukselle yhteishakukoodin, joka löytyy mm. yhteishakuohteista. Osa YH-koodeista vaihtuu vuosittain.

Lukiokoulutus

Lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukion pääätteeksi opiskelijat suorittavat valtakunnallisen ylioppilastutkinnon, joka tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakoulututkintoihin johtavaan koulutukseen.

Lähiopetus

Opetusmuoto, joka sisältää oppilaitoksessa tapahtuvaa luokkaopetusta, ryhmätyöskentelyä, seminaareja, harjoitusta ja teknisten apuvälineiden käyttöä. Lähiopetusta voi olla päivisin, iltaisin, viikonloppuisin ja kesäaikana (ks. etä- ja monimuoto-opetus).

Maisteriohjelma myös ns. muuntokoulutus

Ylempään korkeakoulututkintoon johtavia, pääsääntöisesti 1,5-2-vuotisia, usein monitieteisiä ohjelmia, joihin voivat hakea pääsääntöisesti alemman korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai muun vastaavantasaisen tutkinnon tai opinnot kotimaassa tai ulkomailla suorittaneet, ja joihin on erillishaku.

Monimuoto-opetus

Opetusmuoto, jossa etä- ja lähiopetus vuorottelevat. Eri-alaisten opetusjärjestelyjen, kuten iltaopetuksen, ohjatun etäopetuksen ja lähiopetuksen yhdistelmä.

Noste-ohjelma

Aikuisten koulutustason kohottamisohjelma, ns. Noste-ohjelma. Tarkoituksena on erityisesti työssäkäyvien palansaajien sekä yrittäjien osaamistason kohottaminen. Ajoittuu vuosille 2003-2009. Kohderyhmänä ovat: 1. 30-59-vuotiaat työssäkäyvät henkilöt, joilla on työssä karttunutta ammatitaitoa, mutta perus- tai kansakoulun jälkeinen koulutus ja todistus siitä puuttuvat; 2. Työssäkäyvät peruskoulu- tai lukio-opinnot kesken jättäneet. Peruskoulua loppuun suorittamaan voivat tulla 25-59-vuotiaat.

Nuorisolinja

Nuorisolle suunnatun koulutuksen opintolinja (vastakohtana aikuiskoulutuslinja).

Näyttö

Todellisen ammattitaidon osoittamistapa. Aikuiskoulutuksessa näyttö on ammattipätevyyden osa, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi ja arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Aikuiset, joilla on riittävä ammattitaito, voivat osallistua näyttöihin myös ilman edeltävää kouluopetusta. Nuorten koulutuksessa näyttö on työelämän kanssa yhteistyössä suunniteltu ja mahdollisuuksien mukaan myös yhdessä järjestetty tilanne, jossa opiskelija osoittaa, miten hyvin hän on saavuttanut ammatillisten opintojen tavoitteet ja työelämän edellyttämän ammattitaidon.

Näyttötutkinto

Näyttötutkinto on ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitettu ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinto. Tutkinnon perusteissa määritelty ammattitaito osoitetaan näyttöin.

Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Koulutus toteutetaan aikuisille suunnattuna näyttöihin valmistavana koulutuksena. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkintojen perusteiden mukaisesti. Tutkintojen perusteista päättää Opetushallitus.

Omaehtoinen koulutus

Termi viittaa opintojen rahoitukseen: omaehtoiseen koulutukseen henkilö voi hakeutua omasta aloitteestaan, ja opintojen rahoitusta varten voi hakea opintotukea. (Vrt. työpaikka- ja työvoimakoulutus.)

Opetusmuoto

Käsite tarkoittaa erilaisia opetusjärjestelyjä, kuten päivä-, iltä-, monimuoto- ja etäopetusta.

Opetuspiste

Merkitsee useimmissa tapauksissa samaa kuin oppilaitos. Oppilaitos voi kuitenkin joissakin tapauksissa sisältää useita opetuspisteitä. Opetuspiste voi olla esim. sivukoulu tai sivutoimipiste. Oppilaitos voi jakautua opetuspisteisiin myös opetuskielen perusteella, eli saman oppilaitoksen suomen- ja ruotsinkielistä koulutusta järjestävät osat muodostavat omat opetuspisteensä.

Opetuspisteen YH -koodi

Opetushallitus määrittelee jokaiselle yhteishaussa mukana olevalle opetuspisteelle yhteishakukoodin. YH-koodin kaksi ensimmäistä numeroa kertovat yhteishakualueen.

Opetussuunnitelmaperusteinen (OPS) -koulutus

Koulutus, jossa noudatetaan Opetushallituksen antamia ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelmien perusteita. Opetussuunnitelman perusteissa on määritelty perustutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteet, opintokokonaisuudet ja niiden laajuudet, keskeiset sisällöt ja arviointi. Lisäksi ne sisältävät määräykset opinto-ohjauksesta, opiskelijan arvioinnista, työssä oppimisesta, erityisopetuksesta, maahanmuuttajakoulutuksesta, oppisopimuskoulutuksesta ja opetussuunnitelmasta.

Opintoala

Luokitus, joka määrittelee yleisellä tasolla, miten koulutus sijoittuu erilaisille yhteiskunnan ja työelämän aloille. Opintoala tarkoittaa yleensä perustutkintoa laajempaa kokonaisuutta.

Opintolinja

Opetuspisteessä määraaikana toteutettava koulutuskokonaisuus. Käsitteellä viitataan nuorisasteen tai aikuiskou-

lutuksen koulutuksiin sekä ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmiin. Alle 1 opintoviikon mittainen kurssikoulutus tai työvoimakoulutuksen kurssit eivät sisälly linjoihin. Linja alkaa tietynä aikana tietyssä opetuspisteessä, ja lisäksi linjalla on tietoja pohjakoulutusvaatimuksista ja opetuskielestä.

Opintopiste

Korkea-asteen koulutuksessa opintojen mitoituksen perusyksikkö, joka ilmoittaa koulutuksen laajuuden. Opintopiste perustuu lukuvuoden työmäärään. Yhden lukuvuoden opintojen suorittamiseen keskimäärin vaadittava 1 600 tunnin työpanos (täyspäiväiset opinnot) vastaa 60 opintopistettä. Esimerkiksi 60 opintopistettä = 32-42 opintoviikkoa. Opiskelija voi tarvita kyseisen kokonaisuuden opiskeluun pidemmän tai lyhyemmän ajan henkilökohtaisen työtahtinsa mukaan.

Opintoviikko

Opintojen mitoituksen perusyksikkö, joka ilmoittaa koulutuksen laajuuden. Yksi opintoviikko tarkoittaa opiskelijan keskimäärin 40 tunnin työpanosta. Opiskelija voi tarvita kyseisen kokonaisuuden opiskeluun pidemmän tai lyhyemmän ajan henkilökohtaisena työtahtinsa mukaan. Opintoviikko sisältää järjestettyä opetusta ja itsenäistä opiskelua.

Opintovuosi

Opiskelijan keskimäärin 40 opintoviikon työpanos.

Opistoasteen tutkinto

Opistoasteen tutkintoon tähtävää koulutusta ei enää järjestetä. Se antoi valmiuksia mm. suunnittelu- ja työjohtotöisiin tehtäviin. Tutkinnon suorittanut sai ns. yleisen jatko-opintokelpoisuuden eli kelpoisuuden pyrkiä ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Oppisopimuskoulutus

Työvaltainen opiskelumuoto, jossa suurin osa ammattitaidosta hankitaan työpaikalla. Koulutusta täydennetään tietopuolisilla opinnoilla yleensä jossakin oppilaitoksessa. Oppisopimuskoulutus johtaa samoihin ammatillisiin tutkintoihin kuin oppilaitoksissa järjestettävä koulutus.

Perustutkinto

1. Toisen asteen ammatillinen tutkinto, osoitus lähinnä suoritustason ammatitaidosta. Tutkintoon johtava koulutus on joko laaja-alaista tai eriytyvää. 120 opintoviikon laajuinen koulutus antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluopintoihin. Aikaisemmin suoritettu laajuudeltaan 120 opintoviikkoa suppeampi perustutkinto antaa jatko-opintokelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin. 2. Ammattikorkeakouluissa ammattikorkeakoulututkinto 3. Yliopistoissa: alempi korkeakoulututkinto (mm. kandidaatti) tai ylempi korkeakoulututkinto (mm. maisteri).

Pohjakoulutusvaatimus

Opintolinjalle määritelty aiempi koulutus, joka hakijalla on vähintään oltava tullakseen valituksi tiettyyn koulutukseen.

Pääaine

Pääaineella tarkoitetaan oppiainetta, jossa opiskelija suorittaa alemmassa korkeakoulututkinnossa yleensä vähintään aineopinnot sekä kandidaatintutkielman ja ylempässä korkeakoulututkinnossa syventävät opinnot ja pro gradu -tutkielman.

Suuntautuneisuus

Suuntautumisopinnot ovat tieteenalan tai ammattialan sisällä suuntautuvia tai ammatillisesti eriytyviä opintoja.

Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutus sisältää lukiokoulutuksen ja ammatilliset perustutkinnot. Lukiokoulutus on yleissivistävää ja valmistaa ylioppilastutkintoon. Ammatillisten perustutkintojen päätavoitteena on ammatillinen osaaminen.

Tutkinto

Tutkintoon johtavan ammatillisen, yleissivistävän tai korkeasteen koulutuksen nimike.

Tutkintonimike

Opetusministeriö päättää virallisista tutkintonimikkeistä. Ne voivat olla joko laaja-alaisia, esimerkiksi merkonomi, tai vastata työelämän ammatinimikkeitä. Opiskelija voi käyttää tutkintonimikettä, kun hän on suorittanut tietyn opintokokonaisuuden hyväksyttävästi tai osoittanut näyttökokein ammattitaidon, joka kyseisessä tutkinnossa vaaditaan.

Tutkintotilaisuus

Tutkinnon järjestäjän organisoima ja ennalta suunniteltu tapahtumakokonaisuus, jossa tutkinnon suorittaja osoittaa ammatillisen osaamisensa määriteltujen työtehtävien suorittamisella. Tutkintotilaisuus liittyy näyttötutkintoihin.

Työelämän tutkinto

Työelämän tutkinnot (=aikuistutkinto, näyttötutkinto) ovat ammattitaidon hankkimistavasta ja aikaisemmasta koulutuksesta riippumattomia, näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja.

Työpaikkakoulutus

Koulutusta, jonka työnantaja järjestää työntekijälleen. Työnantaja huolehtii myös koulutuksen kustannuksista. On osa henkilöstökoulutusta.

Työvoimakoulutus

Työhallinnon rahoittamaa koulutusta, jota järjestetään työttömille tai työttömyysuhan alaisille henkilöille. Opiskelijat työvoimakoulutukseen haetaan työvoimatoimistojen kautta. Opiskelijan toimeentulo koulutuksen aikana määräytyy työttömyysturvan mukaisesti.

Yhteishaku

Järjestelmä, jonka kautta haetaan keskitetysti oppilaitoksiin. Ammatillisiin perustutkintoihin ja päivälukioihin on oma yhteishakujärjestelmänsä. Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmiin on omar erilliset hakujärjestelmät.

Yleissivistävä koulutus

Tarkoittaa perusopetusta, lukio-opetusta ja muita ei-ammattillisia opintoja esim. kansanopistoissa, musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa ja kansalais- ja työväenopistoissa.

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Tutkinto on työelämälähtöinen. Tarkoitettu henkilöille, jotka ovat suorittaneet ammattikorkeakoulu- tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon ja joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus alalta tutkinnon suorittamisen jälkeen. Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 60 - 90 opintopistettä ja kokopäiväisesti opiskellen opinnot kestävät noin 1½ vuotta.

Ylempi korkeakoulututkinto

Ylempi korkeakoulututkinto on useimmilla aloilla 120 opintopisteen laajuinen ja sen voi suorittaa päätoimisesti opiskellen yliopistossa yleensä kahdessa vuodessa alemman korkeakoulututkinnon tai vastaavien opintojen pohjalta. Tutkinnon nimi on yleensä ao. alan maisteri. Poikkeuksia ovat proviisori, diplomi-insinööri, arkkitehti ja maisema-arkkitehti. Lääketieteen, hammaslääketieteen ja eläinlääketieteen aloilla ylempi korkeakoulututkinto on lisensoitun tutkinto (laajuus 180-360 opintopistettä).

Yliopisto

On korkea-asteen koulutusta antava tiede- tai taidekorkeakoulu, joka järjestää alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtavaa koulutusta sekä tieteellistä jatkokoulutusta. Opintojen tavoitteissa painottuu tieteellisen ajattelun kehittäminen, valmius tiedon arviointiin ja uuden tiedon tuottaminen.

Ylioppilastutkinto

Valtakunnallinen tutkinto, jonka suorittaminen antaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Ylioppilastutkintotodistus annetaan tutkinnon pakolliset kokeet suorittaneelle ja lukion päästötodistuksen saaneelle. Myös vastaavan ammatillisen tutkinnon tai yhdistelmäopinnot suorittanut kokelas voi saada ylioppilastutkintotodistuksen suoritettuaan pakolliset kokeet.